

JOGTUDOMÁNYI

M. KÖZGAZD. EGYETEM

Szakielt.

KER. JOGI SEMINÁRIUM
LELTARI SZÁM. 3927-d

Tanszéki lelt. sz.

1586/5

KÖZLÖNY

Szakieltár.

0057

Hetilap a jog- és államtudományok köréből.

Kiadja a

FRANKLIN-TÁRSULAT

TIZENHETEDIK ÉVFOLYAM.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1882

MAGYAR KÖZGAZD. EGYETEM
KÖNYVTÁRA

LEHMAN BROTHERS
[REVEREND] 1001
[REVEREND] 1001

TARTALOMMUTATÓ

A

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

TIZENHETEDIK (1882.) ÉVFOLYAMÁHOZ.

Magánjog.	Lap		Lap		Lap
Általános indokolás a magyar kötelmi jog tervezetéhez. — Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól	3	A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd	170	Kiterjed-e a bpesti keresk. és vtszéknek mint csődbíróságnak illetősége a be nem jegyzett kereskedők csődjeire? — Dr. SZABOLCSI IZIDOR bpesti ügyvéd	79
Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére. — Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól	3	Folytatása	179	Perjogi codification kérdése. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvéd	92
Folytatása	9	Folytatása	187	A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól	95
Befejezése	18	Folytatása	204	Folytatása	103
Szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakad. tanártól	30	Folytatása	220	Folytatása	151
Folytatása	50	Folytatása	235	Folytatása	183
Folytatása	66	Befejezése	258	Folytatása	223
Folytatása	83	A köteles rész iránti törvénytervezet. — TELESZKY ISTVÁNTÓL	210	Folytatása	230
Folytatása	99	Az átruházó szavatosságának terjedelme. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	215	Folytatása	239
Folytatása	115	Az átruházó szavatosságáról. — Dr. HUSZÁGH ISTVÁN zólyomgyepei t. főjegyzőtől	232	Folytatása	314
Folytatása	125	és GYUKITS VIKTOR békési aljárásbíró	232	Folytatása	385
Folytatása	131	Az átruházó szavatosságának terjedelme. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	263	Az 1881. 60. tcz. 192. §-ához. — N. N. ügyvéd és TELESZKY ISTVÁN-tól	112
Folytatása	139	Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az öröklési jogot tárgyzó részére. — Dr. WEINMANN FÜLÖP bpesti kir. közjegyzőtől	305	Még egyszer az 1881. 60. tcz. 43. §-áról. — KISS ELEK csornai ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	119
Befejezése	156	Folytatása	318	Szemelvények a perrendtartási novellából. — Dr. WEISS IGNÁCZ brassói ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	134
A közszerzemény megoszlása. — Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai segédfogalmazótól (előző évfolyam).		Folytatása	342	Az 1881. 60. tcz. 192. §-ához. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	143
Folytatása	38	Szabályrendelet, mely törvénnyel ellenkezik. — Dr. SZIGETHY LEHEL kecskeméti ügyvéd	369	A végrehajtási törvény 257. §-ához. — Dr. WEINER JÓZSEF bpesti ügyvéd	152
Folytatása	45	Hiteltelekkönyveinkről. — DÉVÁNY HENRIK ig. min. oszt. tanácsostól	389	Ingatlan árverése. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. tszéki bírótól	157
Folytatása	75	Befejezése	397	Ingatlan árverése. — TELESZKY ISTVÁNTÓL	167
A törvényes osztályrészről. — Dr. PÁPAY IMRÉTÓL	62	Az általános magánjogi törvénykönyv felett tanácsshozó szakbizottságból. — Dr. VÉCSEY IMAÓ bpesti egyet. tanártól	418	A végrehajtási törvény 168. §-ához. — BODON JÓZSEF gyöngyösi ügyvéd	167
Az átruházó szavatosságának terjedelme. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	70	A quota litis. — IVKOVITS PÉTER temesvári ügyvéd	422	Egy teljes ülési döntvény. — BONCZ FERENCZ közalapítványi uradalmi főigazgatótól	175
Észrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész első és második czímére. — Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól	97	Polg. tvkezési rts., keresk. és váltó-eljárás, bagatell-eljárás.		A jus offerendi gyakorolhatása az 1881. 60. tcz. 160. §-a szerint. — Dr. ZIPSER NÁTHÁN d.-szerdahelyi ügyvéd	184
Folytatása	107	Az 1881. 60 t. cz. 106. §. magyarázatához. — Dr. DALLOS SÁNDOR makói ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	23	(m.) Nyílt kérdések. — Dr. HEXNER GYULA sz.-miklósi ügyvéd és BÖLÖNY LÁSZLÓ n.-váradai ügyvéd	148
Folytatása	130	Az 1881. 60. t. cz. 156. §. a) és 169. §-hoz. — HORVÁTH PÁL ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	23	Felelet Dr. HEXNER GYULA ügyvéd ur által a Curiai Határozatok f. é. 21-dik számában felvetett nyílt kérdésre. — SIMON ENDRE löcsei kir. tszéki bírótól	184
Befejezése	328	Az 1881. évi 60 t. cz. 49. §-hoz. — SZIKLAY GÉZA ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	31	Egy teljesülési döntvény. — SZABÓ SAMU curiai tanácselnöktől	190
Az örökösödési törvénytervezet beosztásához. — ENYICZKEY GÁBOR sátorlaja-ujhelyi ügyvéd	98	Az 1871. 31. tcz. 11. §-hoz. — GYUKITS VIKTOR békési aljárásbíró	32	A gyámsági törvény 113. §-a 11. pontjának alkalmazásához. — ENYICZKEY GÁBOR s.-a.-ujhelyi ügyvéd	191
Egy érdekes telekkönyvi eset. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	109	Az 1881. 60. tcz. 168. §-ához. — DOMITIUS LABEO-tól és TELESZKY ISTVÁNTÓL	39	Feleletek a nyílt kérdésekre. — SIMON ENDRE löcsei kir. tszéki bírótól és Dr. FRANKFURTER SÁNDOR-tól	192
Az indignus öröklési joga magyar törvényeink szerint. — WIZINGER KÁROLY makói ügyvéd	127	A végrehajtási törvény 161. §-hoz. — DOMITIUS LABEO-tól	54	Mily joglépéseket tehet a zárlat által jogában sértett harmadik személy? — PAP SÁNDOR nagy-átádi ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	197
Az átruházó szavatosságának terjedelme. — Dr. HUSZÁGH ISTVÁN zólyomgyepei t. főjegyzőtől	136	Az 1881. 60. tcz. 104. és 156. §-aihoz. — Dr. HENCZ AGOST soproni ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	55	Egy teljes-ülési döntvény. — BONCZ FERENCZ közalapítványi uradalmi főigazgatótól	197
Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közöséges egyházi és hazai kútfők nyomán. — Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd	137	Előadó, kiküldött, eljáró bíró. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	59	A végrehajtási törvény 168. §-ához. — DOMITIUS LABEO-tól	198
Folytatása	147	Az 1881. 60. t. cz. 116. §-ához. — Dr. ZIPSER NÁTHÁN dunaszerdahelyi ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	74	Az új végrehajtási törvény és a bagatell-törvény. — Egy községi bírótól és TELESZKY ISTVÁNTÓL	206
Folytatása	154	A végrehajtási törvény 1881. 60. tcz. 43. §-ához. — KISS ELEK csornai ügyvéd és TELESZKY ISTVÁNTÓL	77	Néhány szó a tanubizonyítékról. — SZTEHLO KORNÉL bpesti ügyvéd	206
Folytatása	162	A bizonyítási eljárás a tőzsdebiróság előtt. — (pp)		Még egyszer a teljes-ülési döntvény. — SZABÓ SAMU curiai tanácselnöktől	208
Folytatása	177	Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés? — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	78		
Folytatása	186				
Folytatása	194				
Folytatása	213				
Folytatása	219				
Folytatása	227				
Folytatása	422				
Folytatása	252				
A törvényes öröklési jog törvénytervezete. — Dr. VIDA LAJOS budapesti ügyvéd	150				

Minden dolgozat, bár több rovat alá sorolható, csak egyszer fordul elő a tartalommutatóban. Térszűke miatt fel kellett hagynunk a különböző rovatok alatti felsorolással.

Az (m) betűvel megjelölt közlemények a lap mellékletében találhatók.

Az 1881. 60. tcz. 224. §. alkalmazásához. — Dr. KAZY JÁNOS ügyv. s országgyűlési képviselőtől	214	A visszvégrehajtás biztosítása. — Dr. FÖLDVÁRY ISTVÁN-tól	405	A börtönbüntetés alkalmazása bűnhalmazat esetén. — PAPP DEZSŐ-től	87
Az 1881. 59. tcz. 13. §. b) pontjához. — Dr. HENCZ ÁGOST soproni ügyvédtől	213	Bírói illetőség az apasági perekben. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	406	Bűnügyi eljárásunkról. — HORVÁTH BÉLA kecskeméti kir. alügyésztől	90
Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés? — ISSEKUTZ VIKTORTól	216	Az utóajánlat. — Dr. FLEGMANN JENŐ nyiregyházi ügyvédtől	406	Az esküdszéki vitához. — CARRARA FERENCZ pisai egyetemi tanártól	97
Mellőzhető-e a hitelesítés birtokrendezési ügyekben? — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	223	A végrehajtási törvény 34. §-hoz. — Dr. HUSZÁGH ISTVÁN zólyom megyei t. főjegyzőtől	407	A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisatiója. — Dr. SÍK SÁNDOR bpesti ügyvédtől	102
Kérdések a végrehajtási törvény köréből. — HANÁK KOLOS gyöngyösi ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁNTól	224	Az 1881. 60. tcz. 70. és 134. §-aihoz. — Dr. P. J. ügyvédtől	415	Szabadságvesztés-büntetésre ítélték ellen alkalmazható fegyelmi büntetések. — BALKAY ISTVÁN n.-enyedi kir. kerületi börtönigazgatótól	104
A végrehajtási törvény 223. és 224. szakaszaihoz. — BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁNTól	231	Az 1881. 60. tcz. 117. és 187. §§-aihoz. — Dr. H. ISTVÁNTól és TELESZKY ISTVÁNTól	420	Eszmék az esküdszékről. — CARRARA FERENCZ pisai egyetemi tanártól	105
A végrehajtási törvény 158. §-ához. — r-ó-tól és TELESZKY ISTVÁN-tól	240			Befejezése	113
Az ítélet kihirdetése alkalmával a felebbvitel azonnal bejelentendő-e? — FENYVÉSSY SÁNDOR egri ügyvédtől	246	Kereskedelmi, váltó- és csődjog.		A kir. Curia plenaris határozata a súlyos testi sértés vétségének büntetéséről. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	111
Bíróság kerestetik. — HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvédtől	247	A beszámítás az új csődtörvény szerint	7	A büntető törvény 277. §-ához. — Dr. E. S.-tól	120
A végrehajtási törvény 192. §-ához. — Dr. SÁNDOR ENDRE pozsonyi ügyvédtől	247	A budapesti áru- és értéktőzsde jogszokásai. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől (előző évfolyam).	13	Az esküdszék olasz ellenzői. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől	121
Törvényes zálogjog és elsőbbség. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	254	Folytatása	13	Az esküdszéki kérdéshez. — STEPHEN angol legfőbb törvényszéki bírótól	129
A minősített beismerésről. — HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől	261	A jogselekvények megtámadásáról. — Dr. HOLLÁNDER LAJOS bpesti ügyvédtől	46	A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisatiójához. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől	133
Befejezése	269	Bemutatható-e a váltó a telepes nevének vagy háznévének? — K. M.-tól	47	Az esküdszék kérdéséhez. — Dr. VAVRIK BÉLA egri törvényszéki elnöktől	169
A végrehajtási törvény 30. §-ához. — Dr. GENCSI SAMU miskolci ügyvédtől	262	A tömeggondnok helyettese. — BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől	63	A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisatiója (válasz). — Dr. SÍK SÁNDOR bpesti ügyvédtől	183
A végrehajtási törvény 192. §-ához. — SZÉNÁSY MIKLÓS sz.-somlyói kir. közjegyzőtől	271	A csődtörvény 87. §-áról. — Dr. SIERN MIKSA bpesti ügyvédtől	87	A külön közvetítő intézetek kérdéséhez. — BALKAY LÁSZLÓ nagy-enyedi ker. börtönigazgatótól	185
A végrehajtási törvény 30. §-a. — Dr. H. ISTVÁN-tól	272	A csődnövitás napján fogantatosított jogselekvényekről. — BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől	127	Súlyos testi sértés büntette. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől	208
Az 1881. 60. tcz. 163. §-nak értelmezése. — SIMON ENDRE löcsei kir. tszéki bírótól és TELESZKY ISTVÁNTól	278	Kártérítés és elégtétel. Adalék a keresk. törv. 356. §-hoz. — Dr. RÉVAY LAJOS budapesti ügyvédtől	141	A sajtótörvény revisiójának szükségéről. — Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól	225
Ellentétes curiai határozatok ugyanazon egy esetben. — Dr. HAUSER SÁNDOR bpesti ügyvédtől	279	Egy kis figyelmeztetés a czég-jegyzékeket vezető kir. törvényszékeknek. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól	152	Folytatása	233
A végrehajtási törvény 30. §-ához. — TERNOVSZKY BÉLA lugosi tszéki bírótól	279	Törvényellenességek a szövethozetek alapszabályaiban. — Dr. HORVÁTH JÁNOS bpesti ügyvédtől	253	Befejezése	249
Egy telekkönyvi jószágtest egyes birtokrészeinek külön árverése. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	285	Az orosz új váltótörvény javaslata. — Dr. BARNÁ IGNA CZ keresk. akad. tanártól	275	A külön közvetítő intézetek kérdéséhez. — SZABÓ JÓZSEF lipótvári kir. ker. börtönigazgatótól	237
A perre utasított hitelezők keresetének benyújtási határideje. — BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvédtől	286	Befejezés	283	A hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése halál- vagy életfogytig tartó fegyház-büntetés kiszabása esetén. — Dr. GEDEON LÁSZLÓ nagyváradai törvényszéki jegyzőtől	245
Az 1881. 60. tcz. 66. §-ához. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	287	A kereskedelmi törvény megtartási joga és a csődtörvény. — Dr. STERN MIKSA bpesti ügyvédtől	332	A büntető törvény 165. §-ának magyarázatához. — Dr. KELETI FERENCZ bpesti ügyvédtől	256
Az 1881. 60. tcz. 232. §. rendelkezése kizárja-e felperes fél felfolyamodási jogát? — GYUKITS VIKTOR békési aljárásbírótól	293	Hiányos aláírások a váltón. — Dr. TOMCSÁNYI LÁSZLÓ aljegyzőtől	338	A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntető törvény (1878. évi V. törv. czikk 53. §-a.) — Dr. WLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől	257
A főeskü alapján indított perújítás kérdéséhez. — Dr. HENNER GYULA lipótszentmihályi ügyvédtől	294	Folytatása	340	Folytatása	266
Ügyforgalmi kimutatás birtokrendezési ügyekben. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	295	Folytatása	355	Folytatása	273
Az 1881. 60. tcz. 132. §-ához. — GYÖRFFY JÁNOS ügyvédtől	303	Befejezése	360	Folytatása	281
Törvényes zálogjog s elsőbbség. — BODNÁR BALINT ügyvédtől	304	A takarékpénztári betevők jogainak biztosításáról. — ENYICZKEV GÁBOR s.-a.-új-helyi ügyvédtől	367	Folytatása	289
A végrehajtási törvény 232. §-ához. — Dr. HUSZÁGH ISTVÁN zólyom megyei t. főjegyzőtől	315	Határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt jogosítva van-e a hitelező adósának váltó vagy könyvbeli tartozására fordítani? — SORGER JÓZSEF debreczeni ügyvédtől	387	Folytatása	298
A végrehajtási törvény 223. §-ához. — SCHÄFER DEZSŐ dettai ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁNTól	323	A fizetés hiánya miatt ovatolt váltó továbbforgatása az ovatolási határidőn belül. — Dr. MODER TIBOR bpesti ügyvédtől	414	Befejezése	309
Az 1881. 60. tcz. engedte előterjesztésekről. — OSZTRICH MIHÁLY bpesti jbsgi aljegyzőtől	323			Megtorolhatlan sajtóvétség? — SZTEHLO KORNÉL bpesti ügyvédtől	297
Az 1881. 60. tcz. 137. és 138. §§-hoz. — BENEL FERENCZ kolozsvári ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁNTól	329	Büntetőjog és bűnvádi eljárás.		A vádrendszer kérdéséhez. — Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	308
Az 1881. 60. tcz. 155. és 159. §§-airól. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	330	A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől		A vádrendszer a jogászgyűlésen. — HELMBACHER NÁNDOR pestvidéki törvényszéki bírótól	317
Nyílt kérdések a gyakorlat köréből. — HANÁK KOLOS gyöngyösi ügyvédtől	339	Mikor büntethető a vérfertőztetés. — Dr. SÍK SÁNDOR bpesti ügyvédtől		A felebbvitel korlátozásáról szóló törvényjavaslat. — Y.-tól	335
Az 1881. 60. tcz. 192. §-ához. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	348	Az esküdszék mellőzése. — Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól		Vád és védelem az elővizsgálat alatt a bűnvádi eljárás javaslata szerint. — Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	349
Az utóajánlat. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	354	A B. T. K. 244. §-a. — Dr. WLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől	15	A felebbezés korlátozása. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	359
A bagatell-törvény 63. §-ához. — Dr. BETTHEIM BÉLA ügyvédtől	363	Az 1880. évi 37. t. cz. 39. és 40. §-airól. — HORVÁTH BÉLA kecskeméti kir. alügyésztől	17	A btk. 53. §-ához. — e-től	372
Az utóajánlat. — VÉGH ÖDÖN nagyváradai ügyvédtől	371	Bűnvádi eljárás és esküdszék. — Dr. JELLINEK ARTHUR bpesti ügyvédtől	26	A vádrendszer kérdéséhez. — Dr. PODHORÁNYI GYULA kir. tszéki bírótól	373
Nyílt kérdés a gyakorlat köréből. — Y.	378	Folytatása	35	A járásbírói bűnügyekben való felebbezés kérdéséhez. — Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	374
Egyes birtokrészeket külön árverése. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	379	Az uszortörvényjavaslat 4. §-ához. — Dr. SZILASY ADOLF bpesti ügyvédtől	44	Büntető bíróságaink tulhalmozottsága és annak okai. — Dr. HENNER GYULA lipótszentmihályi ügyvédtől	377
Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	383	A B. T. K. 260. §-a, tekintettel a veritatis exceptióra. — Dr. BIHARY ZSIGMOND nagy-kőrösi ügyvédtől	46	A vizsgálati fogság és szabadlábra-helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében. — Dr. STILLER MÓR bpesti ügyvédtől	382
Folytatása	391	Az uszora-kérdéshez. — Dr. BARNÁ IGNA CZ keresk. akadémiái tanártól	57	Büntető bíróságaink tulhalmozottsága és annak okai. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől	393
Az utóajánlat. — Dr. VASDÉNYEI GÉZA m.-óvári kir. aljárásbírótól	394	A bűnvádi eljárás tervezetéről. — NÉMETH JÁNOS kir. táblai tanácselnöktől	65	A ravasz fondorlat fogalommeghatározáshoz. — ABSZOLON FERENCZ kassai törvényszéki aljegyzőtől	411
Az 1881. 60. tcz. 70. és 134. §-aihoz. — LOMBARDINI SÁNDOR ügyvédtől	395	Az anyagi bűnhalmazat kérdéséhez. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől	69	Befejezés	419
		A főügyészi körrendelet. — Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	73	A btk. 53. §-a. — Dr. WLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől	421

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.		Lap
A magyar ügyvédség reformjához. — Dr. DELL' ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	33	
Folytatása	41	
Folytatása	145	
Folytatása	193	
Folytatása	201	
Folytatása	209	
Folytatása	217	
Folytatása	226	
Folytatása	234	
Folytatása	241	
Folytatása	267	
Folytatása	276	
Folytatása	291	
Folytatása	301	
Folytatása	311	
A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat az ügyvédség szempontjából. — Dr. KELETI FERENCZ bpesti ügyvédtől	58	
Az 1880. évi porosz közjegyzői törvény. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől	82	
Az osztrák közjegyzői egyesületnek a hitelesítési kényszerre vonatkozó emlékirata. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől	109	
Befejezése	124	
(m.) Az 1871. évi 8. tczikkhez. — HORVÁTH BELÁTOR	139	
Ha valamely ügyvéd fegyelmi uton az ügyvédkedéstől elmozdított és saját ügyében mégis mint ügyvéd írja alá magát, képez-e ez jogellenes cselekményt? — UJ-SZÁSZI JÓZSEF kecskeméti ügyvédtől	144	
A fővárosi járásbíróságok centralisatioja. — Dr. NAGY DEZSŐ bpesti ügyvédtől	162	
A lipcei bir. legfőbb törvényszék (Reichsgericht). — Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	265	
A törvénykezési szünidőről szóló törvényjavaslathoz. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől	352	
Az 1880. évi brémai közjegyzői törvény. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől	374	

Vegyes tárgyú cikkek.

A legújabb bajor törvény a közigazgatási törvényszék felállításáról és a vitás közigazgatási ügyekben követendő eljárásról. Dr. GRUBER LAJOS bpesti ügyvédtől (előző évfolyam).	20
Folytatása	117
Befejezése	117
Az államtudományi oktatás szervezésére irányuló mozgalom Franciaországban. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól	43
Befejezése	52
Az igazságügyi vitáról. — Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól	49
A közhivatalnokok kvalifikatiojáról szóló törvényjavaslathoz. — TAUFFER EMIL lepoglavai fegyházigazgatótól	74
Nyilatkozat. — Dr. DELL' ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől	80
A pénzügyi közigazgatási bíróság. — TÓTH DEZSŐ megyei főügyésztől	81
Befejezése	92
A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat. — Dr. NAGY DEZSŐ bpesti ügyvédtől	89
A közhivatalnokok minősítéséről szóló törvényjavaslathoz. — BALKAY ISTVÁN nagyenyedi kir. kerületi bírói igazgatótól	122
Tekintély és szabad bírálat. — Dr. DELL' ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől	153
A delegatio állása közjogunkban. — Dr. JELLINEK ARTHUR bpesti ügyvédtől	164
A hivatalos irály. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől	250
Egyenruha. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	315
Nyolczadik Magyar Jogászggyűlés. I. Az ügyvédi reform kérdése. Dr. NAGY DEZSŐ bpesti ügyvédtől. II. A vízjog kérdése. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől	325
III. A takarékpénztári betevők jogainak megóvása. APÁTHY ISTVÁN bpesti egyetemi tanártól. IV. A harmadik javára kötött szerződések. Dr. IMLING KONRÁD bpesti kir. táblai bírótól V. A vádrendszer kérdése. Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől	333
VI. A takarékpénztári betevők jogainak megóvása. (Folyt.) APÁTHY ISTVÁN bpesti egyetemi tanártól	341

Nyolczadik Magyar Jogászggyűlés.		Lap
• VII. A közigazgatási bíráskodás. LÁNCZY GYULA országgy. képviselőtől	---	350
• VIII. Az értékpapírok eladása részletfizetés mellett. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. IX. A telekkönyvi bejegyzések alaki kellékei. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	---	357
Bélyeg- és illetékügyünk a vidéken. — MIKULIK JÓZSEF rozsnyói ügyvédtől	---	362
Befejezése	---	370
Megjegyzések a m. kir. igazs. ministerium 1883. évi költségvetéséhez. — TAUFFER EMIL lepoglavai fegyházi igazgatótól	---	365
A magyar igazságügy reportjai. — Dr. DELL' ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	---	368
Utóhang a VIII. magyar jogászggyűlést illetőleg. — Dr. KLEKNER ALAJOS kassai jogakad. tanártól	---	375
Egyenruha. — BALKAY ISTVÁN n.-enyedi kir. ker. börtönigazgatótól	---	379
Pénzügyi közigazgatásunk fejlesztése. — x. y. Bélyeg- és illetékügy. — ENYICZKEY GÁBOR s.-a.-ujhelyi ügyvédtől	---	381
Irodalmi parasztlázadás. — Dr. DELL' ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől	---	399
Befejezése	---	401
	---	412

Jogirodalom.

A keresk. törvény magyarázata. Dr. Neumann ARMIN székesfehérvári ügyvédtől. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól (előző évfolyam).	5
Folytatása	12
Befejezése	22
Lucius Ulpus Marcellus. Irta Vécsey Tamás. — Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi jogakad. igazgatótól	85
Der Parlamentarismus wie er ist. Von Lothar Bucher. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakad. tanártól	100
A jövődeki büntető eljárásról, tekintettel a monarchia mindkét felére. Irta Dr. Székely József. — Dr. SÍK SÁNDOR bpesti ügyvédtől	229
Eine Reichspartei. Von Dr. Ferdinand Horn. Wien. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakad. tanártól	243
Cours de Procédure. Par Garsonnet, professeur à la Faculté de Droit de Paris. — Dr. NAGY DEZSŐ bpesti ügyvédtől	284
Befejezése	292
Felségsértés a rómaiaknál. Irta Dr. Morlin Emil. — Z-s M. tszéki bírótól	353
Dr. Herczegh Mihály csódtörvényének bevezetése. — B. L. ügyvédtől	384
Válasz B. L. ügyvédnek Dr. Herczegh Mihály csódtörvényének bevezetése fölött írt bírálatára. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY egyetemi tanártól	400

Törvényjavaslatok és rendeletek.

(m.) A bünvádi elj. javaslata. Perorvoslatok az ítélet és a fő tárgyaláson hozott határozat ellen	6
(m.) Befejezése	13
(m.) Főügyészi körrendelet	67
(m.) A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat	74
(m.) Az 1877. 20. tcz. némely intézkedéseinek módosításáról és pótlásáról szóló törvényjavaslat	99
(m.) Indokolása	99
(m.) A budapesti kir. főügyész körrendelete	103
(m.) Főügyészi körrendelet	111
(m.) A kir. Curiának orsz. képvis. választási ügyekben való bíráskodásáról szóló törvényjavaslat. (Az igazságügyi bizottság szövegezése szerint)	138
(m.) Befejezése	146
(m.) A m. kir. pénzügyministerium folyó évi 27,416. sz. alatti rendelete	161
(m.) A m. kir. pénzügyminiszerium f. é. 17,653., 2246/I. M., 1939. sz. a. rendeletei	168
(m.) Alapszabályok tervezete a javító intézetek számára	186
(m.) Folytatása	190
(m.) Befejezése	198
(m.) A javító intézetek részére tervezett alapszabályok némely szakaszainak indokolása	214
(m.) Az örökösársak jogviszonyáról	230
(m.) Törvényjavaslat a bír. végrehajtók biztosítékáról, azoknak díjairól és azon időnek meghatározásáról, a melyben a bírósági végrehajtók a marasztalt tárgyanak átvételére jogosultak	254

	Lap
(m.) A budapesti ügyvédi kamara véleménye a bírósági végrehajtók biztosítékáról és a végrehajtási díjakról szóló törvényjavaslat felett	261
(m.) Törvényjavaslat a felebbvitel korlátozásáról a kir. járásbíróságok körébe utalt bűnügyekre vonatkozólag	272
(m.) A bűnügyekbeni felebbezés megszorításáról szóló törvényjavaslat	312
(m.) Az igazságügyi bizottság jelentése a kir. jbróságok hatósági körébe utalt bűntető ügyekben a főlebbvitel korlátozását tárgyzavó törvényjavaslat iránt	327

Külföldi jogélet.

Dr. DELL' ADAMI REZSŐ ügyvédtől.	
Franciaország: Bírósági reformtervek. — Polgári és vétségi esküdtszék. — Büntető és polgári perrendtartás reformja. — A vizsgálati fogság beszámítása. — Ingatlanok bírói árverése	53
A francia tud. akadémia által kitüntetett pályaművek ismertetése	68
Olasz jogencyclopédiák	118
Clunet Ede beküldött értekezése. — Az olasz jogászvilág ünnepe 1882. márcz. 5.	126
Franciaország: A bírósági reformok. — A vétségi esküdtszék. — Úrszótörvény. — Exceptio veritatis. — Társasági jog. — Mezőgazdasági jog. — Jogtudományi oktatás. — Törvényhozási munkálatok. — Az államtanács reformja	165

Esküdtszéki levelek.

(m.) VICZMÁNDY ÖDÖN Zemplénmegye főjegyzőjétől. — GAJDOSIK RAFAEL Ujbánya város polgármesterétől. — DARKÓ ÁKOS Marosvásárhelyi tisztii ügyészétől. — BÓNÉ GÉZA Fehérmegye alispánjától	162
(m.) N. ZABÓ GYÖRGY Rimaszombat polgármesterétől. — SOLTÉSZ NAGY KÁLMÁN Miskolcz polgármesterétől. — BÓNIS ISTVÁN kolozsmegyei főjegyzőtől. — SOPRONMEGYÉBŐL. — KUBINYI SÁNDOR Nyitra polgármesterétől. — RADOVÁNOVICS JÁNOS Ujvidék polgármesterétől. — KENDE PÉTER Ungmegye alispánjától	163
(m.) SOLYMOSY KÁROLY Sz.-Udvarhely polgármesterétől. — BÖSZÖRMÉNYI KÁROLY Szatmár város polgármesterétől	164
(m.) VÖRÖS JÁNOS Kaposvár ügyészétől. — NAGY PÁL Győr város polgármesterétől. — CHABODA JÓZSEF Körmöczbánya polgármesterétől. — SZALAY SÁNDOR Cegléd helyettes polgármesterétől. — GANCSAUGH MIKLÓS Sárosmegye sároki járása szolgabírájától. — STULITS ANTAL Kalocsa városi bírájától	170
(m.) ELEFÁNTI SÁNDOR Jászberény polgármesterétől. — Dr. HÉRICUS TÓTH JÁNOS soproni tszéki elnöktől. — SÁNKÁ LAJOS Aradmegye világosi járása főszolgabírájától	170
(m.) ANDRISS JÁNOS Esztergommegye főjegyzőjétől. — BUDA KÁROLY Hunyadmegye lozsád-kitidi járása szolgabírájától. — SZENTE JÁNOS Pápa ügyészétől	178
(m.) Dr. FARKAS ANTAL szatmári ügyvédi kamarai elnöktől	185
(m.) KUBINYI AURÉL eperjesi ügyv. kamarai elnöktől. — GEBHART JÓZSEF Sopron város ügyészétől	186
(m.) KÖVY TIVADAR a b.-gyarmati ügyvédi kamara elnökétől	197
(m.) CZEGLÉRI LAJOS Hajdu-Szoboszló polgármesterétől	198
(m.) GRIMM KÁROLY Szombathely polgármesterétől. — AIDINGER JÁNOS Pécs polgármesterétől. — ÁBRAY KÁROLY Hódmezővásárhely polgármesterétől. — PÁPÉ GYULA Tolnamegye főjegyzőjétől. — NEDÉCKY JÁNOS mosonyi ügyészétől	207
(m.) FÖLDVÁRY MIHÁLY pestmegyei alispán megbízásából SZÉKELY JÓZSEF főlevéltárnok jelentése	222

Különlélek.

A képviselőház igazs. biz. tárgyalási rendje. — Az új eljárási törvények hatása. — A vizsg. fogság beszámítása a Curián	8
Az igazs. budgetvita alatt a jogászképviselők magatartása. — Ügyv. vizsg. bizottság	16
A perrendtartási novella. — Az esküdtszéki vitához	24

	Lap		Lap		Lap
Ugyv. vizsg. bizottság. — Magyar Jogászegylet	32	Német jogászegyülés. — A francia kamarának a bírák választására vonatkozó határozata. — Dániában a nők egylete a férjek ellen	178	Náray Imre. — A kir. Curiahoz beosztott 8 kisegítő bíró. — Döntvénytár. — Magyar Jogászegyület. — A magyar jogászegyülés állandó bizottsága. — Német jogászegyülés	304
(m.) A törvényszéki és járásbírói kimutatások. — Külföldi törvények magyar fordításban. — Magyar Jogászegyület	31	(m.) A kir. tábla elnökének kitüntetése. — A budapesti tsz. büntető osztályának gyakorlata. — Oszták igazságügyminiszterek 1848. óta. — A bécsi legf. tszék személyzete. — Németországban a «cahiers judiciaires» intézménye. — Bajorországból. — A francia képvis. ház a házasság felbontásáról. — A spanyol büntető törvénykönyv javaslata. — Románia	187	Magyar jogászegyülés. — Ügyvédi kérdés. — A bpesti ügyv. kamarából. — Német jogászegyülés. — A «Société de Legis. comp.» 1880. évkönyve	316
Curiai plenumok. — A vidéki járásbírói panaszai. — Az eskütszéki vitához. — Magyar Jogászegyület	48	(m.) A Curia köréből. — Döntvénytár. — Dr. Schnierer Aladár új műve. — Rulf véleménye az osztr. btk. javaslatáról. — A bajor kamarából. — A francia eskü-minta. — Schwyz-kanton új büntető törvénye	192	(m.) Az 1882. évi német jogászegyülés határozatai	287
(m.) Illetékességi összeütközés. — A Curia köréből	47	A budapesti kir. tábla egy elvi határozata. — A német bir. legf. tszék a Bukmacher-ekről és a Totalisateur-ról. — A cahiers judiciaires a berlini hivatalos lapban	199	Magyar jogászegyülés. — A jogászegyülés állandó bizottsága. — Bünvádi eljárás. — A Curia hátralékai. — A kir. Curia köréből. — A kir. Curia 9004. sz. ítélete	324
(m.) Az eskütszék elleni. — A kir. tábla a tözsdebírásról. — Illetékességi összeütközés. — Magyar Jogászegyület	56	(m.) Az általános magánjogi törvénykönyv tervezete. — Háromféle döntés. — Magyar Jogászegyület. — Bécsi legf. ítélszék. — Ügyv.-gyűlés Bécsben. — A zürichi ügyvédségről. — A házasság felbonthatásáról szóló javaslat Franciaországban	207	(m.) A jogászegyülés állandó bizottságának jelentése	295
(m.) A járásbíró munkaszabaja. — Az osztrák képvis. házból. — Az alsó ausztriai ügyv. kamara. — Magyar Jogászegyület	60	A polg. törvény tervezete. — Mozgalom a felső bíróságoknál. — A nyári évad. — A német polg. tkönyv kidolgozása. — A régi angol common law	216	A bünvádi eljárás tervezete. — A bpesti kir. tábla polgári tanácsai. — A bpesti kir. tábla a megtartási jogról. — Oszták ügyvédegylet. — Schweizban az ártatlanul letartóztatottak kárpótlása. — A «Société de Legis. comp.» Annuaire-je	332
(m.) Az eskütszéki vitához. — A képvis. ház igazs. bizottságából. — A budapesti járásbírói túlerheltsége. — Ártatlanul elítéltek. — Magyar Jogászegyület	68	(m.) Konek Sándor. — A minimumok. — A kir. Curia legújabb kimutatása a 1882-ben beérkezett ügyekről. — A magyar jogászegyülés évkönyve. — Fegyelmi eljárás. — A német polg. tkönyv javaslata. — Vasuti szavatosság. — Kártérítési perben francia ítélet	223	Pótbírák. — A jogászegyülés állandó bizottsága. — A magyar jogászegyülés tárgyalásai a «Juristische Blätter»-ben. — A bpesti kir. tábla köréből. — Poroszországi jogszolgáltatás	340
Az osztrák bir. tanácsból. — Ügyvéd-statisztika Ausztriában	88	Bünvádi eljárási gyakorlatunk egyik hízaga. — Német polg. tkönyv. — A kísérletről a német legfőbb tszék. — A Revue des Deux Mondesből	256	A bünvádi elj. tervezet indokolásában közölt statisztikai adatok	348
(m.) A kir. tábla hatásköre. — A budapesti ügyv. kamara évi jelentéséből. — A budapesti ügyv. kamarai könyvtár gyarapodása. — A «Budapesti Közlöny» egy árverési hirdetménye. — A pénzügymin. folyó évi márcz. 21. rendelete	82	(m.) A drágaság hatása a büntettek elkövetésére. — Hollandiában az eskü.	231	A kir. Curia a vakok váltóképessegről. — Enquête a bünvádi elj. javaslata tárgyában. — A Döntvénytár új folyama. — Magyar Jogászegyület. — A bpesti ügyv. kör közgyűlése. — A porosz igazságügymin. körrendelete. — A jus prima noctis	356
(m.) A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése	91	A bünv. eljárás köréből. — A h-i kir. jbiróság. — Az illetéktörvények és szabályok gyűjteménye. — Német jogászegyülés. — Az új francia sajtótörvény. — Írlandi agrár-törvények. — A dánországi katonai büntetőtkv.	264	A bünvádi elj. enquête. — A kir. Curia köréből. — A kir. Curia tevékenységi kimutatása. — Magyar Jogászegyület. — Eskütszék. — A német. bir. tszék.	364
(m.) A keresk. forgalomból eredő perekről. — Magyar Jogászegyület. — A budapesti ügyv. kamara. — A zugirászat Németországban	91	(m.) A német bir. legf. tvszék elvi határozata. — Az állatkínzás kérdése	239	Az uszortörvény javaslata. — A bünyűekben való felelősség korlátozásáról szóló javaslat. — A kir. Curia köréből. — A felsőbírói gyakorlat egyöntetűsége. — A kir. Curia tevékenységi kimutatása. — Magyar Jogászegyület. — A berlini jogászegyület. — A francia kormány reformjavaslata a bírói szervezet tekintetében	372
A fővárosi járásbíróiokról	100	A bpesti keresk. és vtsz. köréből. — A házasságfelbontási ügyek a Curia. — A curiai ítélettel felmentett vádlottak. — A bünvádi eljárás javaslata. — A részv.-társaságok reformja Franciaországban. — Olasz keresk. tkönyv.	272	A minősítési törvény. — A «bünyűgyi eskütszék» című röpirat. — A polgári codex iránti enquête. — Az írói tulajdonról szóló javaslat. — Magyar Jogászegyület. — A «Zeitschr. f. d. gesammte Handelsr.» — A Mancini-féle olasz encyklopédia. — A lipcei bir. tszék könyvtára	380
Főügyész körrendelet	120	A Curia hátralékai. — A curiai bíraskodásról választási ügyekben szóló törvényjavaslat. — A f. v. járásbírói ügyforgalma	122	Pótbírák. — A vízi jog codificációjára. — Magyar Jogászegyület. — Az angol törvényhozás legújabb alkotásai. — Az olasz közjegyzők harmadik congressusa. — Az északamerikai egy. államok ügyv. egylete	388
(m.) A budapesti ügyv. kamarai tagilleték. — Az eskütszékekről	104	(m.) A Magyar Igazságügynek. — Az alsóbb bíróságok s a Curia a fedtelen előletről. — Az osztrák bir. tanács bünyűgyi biz. — A budapesti ügyv. körből	132	Kimutatás a Curiahoz 1882. év első felében beérkezett bünvádi ügyekről. — Kimutatás a Curia ügyforgalma és tevékenységéről 1882. évi jan. 1-től nov. 30-ig. — Jogászkörökből. — Az eskütszéki mozgalom. — Bírák választására vonatkozó javaslat. Franciaországban. — A társadalmi tudomány egyesülete	396
A főügyész körrendeletekre vonatkozólag a Pesti Napló. — Franciaország jogi reformmozgalmai	128	(m.) A kir. Curia bejövetelei ügyforgalma. — A fővárosi IV.—X. ker. büntető-járásbírói	140	Csemegi Károly. — Magyar Jogászegyület. — Az uszortörvényjavaslat. — Az írói és művészi jog tárgyában készült javaslat. — A sajtóeskütszéki bíráskodás. — Hiányos felterjesztések a felső bíróságokhoz	408
(m.) Tájékoztás. — A budapesti kir. tábla egy határozata. — Az eskütszékekről	112	(m.) Ugron Gábor képvis. elleni sajtóügy. — A kir. Curia büntető szakosztálya. — Magyar Jogászegyülés állandó bizottsága.	148	Az igazságügyi budget-vita. — Az uszortörvényjavaslat. — A vízi jog codificációjára. — Eskütszéki mozgalom. — Curiai könyvtár. — Büntető törv. könyvünk francia fordításban. — Az új francia sajtótörvény. — Az eskütszék és a polg. házasság Spanyolországban	416
(m.) Darwin. — Magyar Jogászegyület. — Carrara levele. — A főügyész három körrendelet. — A járásbírói viszonyok a fővárosban. — Az új végrehajtási törvény hatása. — Temesvári jogászegyület.	115	(m.) A Curia köréből. — A képvis. ház mentelmi bizottsága. — Az egri kir. tszék elítélései 1881. folyamán. — A Hoster-büneset. — A budapesti IV.—X. kerületi járásbírói helyisége. — Magyar Jogászegyülés	155	(m.) Az eskütszék kérdése a bpesti ügyvédi kamara szakszabizottságában	363
(m.) A Magyar Igazságügynek. — Az alsóbb bíróságok s a Curia a fedtelen előletről. — Az osztrák bir. tanács bünyűgyi biz. — A budapesti ügyv. körből	132	(m.) A Curia hátralékai. — A Curia a hivatalból üldözendő cselekmények felelősségéről. — A Hoster-féle bünperhez. — Hollandi jogászegyülés	164	Ujév. — Ügyv. vizsg. bizottság. — Ügyv. körökből. — A berlini törvényszék. — Büntetőügyi congressus. — Nemzetközjogi intézet.	422
(m.) A kir. Curia bejövetelei ügyforgalma. — A fővárosi IV.—X. ker. büntető-járásbírói	140	(m.) Jogász-serelem. — Összehasonlítás a m. kir. Curia és a legf. ítélszék 1881-1882. évi bejövetele közt. — A Curia hátralékai. — A marosvásárhelyi kir. táblához történt kinevezés. — Dr. Jancsó a közszerzeményi jog kodifikációjáról. — Alsó-ausztriai ügyv. kamara	171		
(m.) Beregszászi bírói állapotok. — A Curia hátralékai. — A fővárosi járásbírói hiányai. — A Curia egy rablóbanda ügyében. — Eltérő minősítések. — A Jur. Bl. a magyar codifikációról. — Az osztr. polg. tvkönyv előmunkálatai új feldolgozásban. — Bécsi ügyv. klub. — A lipcei legf. tszéknel a munkaanyag. — Az ártatlanul elítéltek s vizsg. foglyok kártalanítása a német bir. gyűlésen.	164				

MELLÉKLETEK:

1. A magyar kir. curia elvi jelentőségű határozatai (1—50. számban.)
2. A bünvádi eljárás javaslata. (Külön füzet.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 *

TARTALOM. A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere. Dr. FAYER LÁSZLÓ, budapesti ügyvédtől. — Általános indokolás a magyar kötelmi jog tervezetéhez. Dr. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanártól. — Eszrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom. Dr. NAGY FERENCZ, kolozsv. egyet. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A beszámítás az új csődtörvény szerint. — „Mikor büntethető a vérfertőztetés?” Dr. SÍK SÁNDOR, budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A bűnvádi eljárás javaslatának jogorvoslati rendszere.*

A modern bűnvádi eljárás constructiójának alapeszméje az, hogy az előkészítés lehetőleg rövid legyen s a vádlott minélelőbb ítélő bírāja elé állíttassék. A repressio és a védelem minden eszközei és az anyagi igazság garanciái egy ponton, az elsőfoku esküdszéki bíróságban, vannak letéve. Ha ezen bíróság kimondotta a nem-bűnöst, a vádlott nem üldözhető tovább; a hatalom közegeinek nincs joguk nyugtalanítani valakit egy cselekményért, melyre nézve az illető egyén ártatlannak nyilvánított. A bíróság határozata corrigálthatik a vádlott előnyére, de hátrányára soha.

Ezen irányelveknek felel meg ma Európának minden bűnvádi eljárása.

A mi javaslatunk codifikátora az ellenkező utat követi. Szétdarabolja az eljárást és a döntő hatalmat.

Az első fokot gyengítvén az esküdtek kizárásával, bizalmatlanná válik iránta s ugyszólva csak előkészítő forumnak, a felsőbb fok vizsgáló közegének, szervezi. Definitív hatályt semmi tekintetben sem tulajdonít az első fok által kimondott ítéletnek; megengedi annak megtámadását felebbezéssel és semmiségi panasszal in pejus, s a felmentett vádlottat vizsgálati fogságban tartja.

A szintén csak részleges garanciákkal ellátott másodfoku bíróság sem részesül nagyobb bizalomban; felmentő ítéleteit megtámadhatja a korona-ügyész; sőt rendkívüli semmiségi panaszával felforgathatja a Curian a kir. táblának jogerejüvé vált egész judicaturáját.

Az ügyészségi fokozatok egymáshoz való viszonya ugyanigy van szervezve. A kir. ügyész által bejelentett jogorvoslatot csak az ellenőrző főügyész vonhatja vissza, a főügyész által benyújtott pedig csak a korona-ügyész.

Ezen uralkodó irányánál fogva a javaslat jogorvoslati hasonlithatlanul nehézkesebbek és komplikáltabbak, mint a milyen a ma általánosan elfogadott revisionalis rendszer, a nélkül hogy távolról is elérnék az egyéni szabadság és az anyagi igazság garanciáinak azon mértékét, melyet az utóbbi nyújt.

Nem is hiszszük, hogy Csemegi Károly a jogász komolyan feltehetné, miszerint az ország ezt az ő bűnvádi eljárását életbe léptethetné. Csemegi Károly sokkal jobban tudja mint mi, hogy ilyesmi a specialis magyarországi viszonyokban nem találja indokolását; megfelel ezen javaslat egyedül a kormány azon categorikus meg-

bizásának, mely ugy hangzik, hogy *készíttessék bűnvádi eljárás esküdszék nélkül.*

Bemutatjuk a javaslat jogorvoslati gépezetét.

A jogorvoslatok fő nemei ezek:

1. a *semmiségi panasz*, mely kiterjed többek közt azon esetre is, ha a *büntetés az enyhítő vagy súlyosító körülmények mellőzésével vagy nem kellő mérlegezése mellett állapított meg (a rendes büntetési tétel keretén belül is.)*

2. a *felebbezés*, mely egyedül a ténykérdésre van szorítva.

A jogorvoslatok foruma, ha semmiségi panasz és felebbezés használtatik, a királyi tábla; ha pedig csak semmiségi panasz használtatik, a Curia. Ha a kir. táblához semmiségi panasz és felebbezés adatik be, és a kir. tábla a semmiségi panaszt alaposnak találja, ezen határozata ellen ujlag semmiségi panasznak van helye. És ha a Curia az így másodizben megtámadott elsőfoku eljárást alakilag helyesnek találja, és a táblának semmisítő határozatát megsemmisíti, a tábla csak akkor megy bele az érdemleges tárgyalásba.

Mindkét jogorvoslattal élhetnek a következő személyek:

1. a vádlott,
2. a kir. ügyész,
3. a magánvádló,
4. mindazon személyek, kiknek jogára vagy jogos érdekére vonatkozólag az ítélet sérelmes rendelkezést vagy *kijelentést* tartalmaz.

Ez annyit tesz in praxi, hogy az ítélet ellen körülbelül a fél ország élhet perorvoslatokkal. Ha a vádlott fel van mentve, vagy valakinek nézete szerint nem elég súlyos büntetést kapott, a felebbezési stadiumban kezébe veheti az üldözést.

A jogorvoslat bejelentésének határideje 5 nap. A főügyészség azonban jogosítva van 30 nap alatt bármely jogorvoslatot bejelenteni, és pedig akár élt a kir. ügyész perorvoslattal, akár nem. Az állam közege hat-szor annyi időt kap a támadásra mint a vádlott a védelemre.

A bejelentésre szánt 5 nap eltelte utáni 15 nap alatt a perorvoslatot használó fél benyújthatja az írásbeli panaspontokat. Ezen 15 nap letelte után a beadott panaspontok kiadatnak az ellenfeleknek ellenvetéseiknek 15 nap alatti megtétele végett. Az ügy tehát 35 napig hever a táblához való felküldés előtt. Sőt ha a főügyész a harminczadik napon beadja a maga perorvoslatát, ez esetben 45 nap telik el az ügy továbbvitele nélkül.

Ezen 35 illetőleg 45 napnak végzetes hatása van a vizsgálati fogság meghosszabbítására is. Ha ugyanis az ügyész vagy a *magánvádló* az ítélet kihirdetésekor kéri a vizsgálati fogság további fentartását, a bíróság elrendelheti azt. A vádlott még ha *felmentetett* is, vizsgálati

* A javaslatot I. jelen számunk mellékletében.

fogságban várja, míg az ügyészség, főügyészség, a magánvádló és bármely érdekelt fél panaspontokat és ellenvetéseket váltanak.

Ezen idő leteltével az iratok felküldetnek a királyi táblához, és mint csatolmányt felküldik a vádlottat is.

A királyi tábla csak akkor veheti fel az ügyet, ha már a vádlott a tábla székhelyére megérkezett.

Először is zárt ülésben azt dönti el a kir. tábla, vajon a jogorvoslat megengedhető-e vagy a limine visszautasítandó.

Ha nem utasítja vissza, következik a tárgyalás *második* szakasza az iránt, vajon a kir. tábla előtt új főtárgyalás rendelő-e el.

A bizonyítási anyag *minden reprodukciója nélkül* elvethető a felelbezés, és hely adható a semmiségi panasznak, és pedig azon részének is, mely a büntetési tétel tulmagassága vagy tulenyhessége ellen irányul. Ebben találjuk meg annak indokát, hogy miért kellett a felelbezésből kivenni az enyhítő és súlyosító körülmények latolását és áttenni a semmiségi panaszba, melynek tárgyalására reproductio egyáltalán nem szükséges.

A királyi táblai tárgyalás ezen második szakánál a két fél plaidirozhat; a szónoklatok eredménye azonban legfeljebb az lehet, hogy kételyt támaszt a bíróságban a bizonyítási anyag egyik vagy másik részének megállhatósága iránt, a minek következtében a bíróság a megengedett pont elszigetelt reproductióját s eshetőleg a bizonyítási eljárás újabb kiegészítését elrendeli.

A tárgyalás *harmadik* szakasza a kir. tábla által elrendelt új bizonyítási eljárás. Ezen harmadik szakasz több *alszakaszra* fog oszlani. Ha t. i. a fél az egész reproductiót kívánta s a tábla a részleges reproductiót rendelte el, és ezen részleges bizonyítás megengedte az illető pontokat, ebből joggal új érvet merithet a reproductáló fél arra, hogy a többi részek is ismételtessenek; mert ha egy pontban hamis tényeket vett alapul az első bíróság, közel fekszik, hogy a többire nézve ugyanaz forog fen. A reproductio tehát folytatandó, és új tárgyalás rendelő, és ez ismétlődhetik annyiszor, a mennyiszer.

Ha mindez megtörtént, következik a tárgyalás *negyedik* szakasza, t. i. ismételt plaidoyer a darabonként történt résztárgyalások eredményeinek méltatására.

Csak ez után hozatik meg a táblai ítélet, melynek fundamentumai: 1. az elsőfoku főtárgyalási jegyzőkönyv, 2. az elsőfoku ítélet és indokai, 3. a perorvoslatot használó és ellenfeleinek panaspontjai és ellenvetései, 4. a táblai előadó referatuma, 5. a perorvoslatot használó és ellenfeleinek összes perbeszédei, 6. a résztárgyalások eredményei. Ha figyelembe vesszük, hogy minden eljárási szakasznál és alszakasznál változhatnak a táblai bírák, s hogy ha ugyanazon bírákat össze is lehetne hozni, azoknak feje nem káptalan: akkor képzetet alkothatunk magunknak, hogy mennyire felel majd meg az a táblai ítélet a szóbeliség és az anyagi igazság követelményeinek.

A táblai ítélet *meghozatala* is nem csekély nehézséggel fog járni. A tervezet 533. §-a szerint a tárgyalás azon sorrendben folytatódik, hogy a semmiségi panasz feletti tárgyalás és *határozathozatal* a felelbezés fölötti megelőzi. Ha már most az ügyész semmiségi panasz a cselekmény másképeni minősítését vagy a büntetés felemelését kéri, a vádlott felelbezése pedig felmentésre irányul: előbb dönt a tábla a qualificatio és a büntetés tárgyában és csak azután tárgyalja és dönti el a bűnösség vagy büntelenség kérdését. Így boszulja meg magát a semmiségi panasz denaturalisálása.

A táblai ítélet ellen semmiségi panasz használható

ugyanazon indokokból és ugyanazon személyek által, mint az elsőfoku ítélet ellen. Ha a kir. tábla az elsőfoku eljárás ellen beadott semmiségi panasz elvetése után az érdemet is letárgyalta és ítéletet hozott, és ha a további semmiségi panasz folytán a Curia megsemmisíti a másodizben alaki szempontból megtámadott elsőfoku eljárást: akkor mindaz, a mi eddig első és másodfokban történt, összedől, s újra kezdődik a tárgyalás.

A Curia előtti képviseletre a külön curiai ügyvédek intézményét állítja fel a tervezet. Azonban a curiai ügyvéd, még ha bejelentetik is, nem idéztetik meg a tárgyalásra. Értékesítése a tárgyalási határnapot kitűző végzésnek kifüggesztése által a Curia épületének a nyílt téren levő helyén eszközöltetik. A korona-ügyész mindazonáltal a tárgyalás tárgyról és határnapjáról a végzés egy példányának kézbesítésével értesítendő. Az ülés nem napolható el a miatt, mert valamelyik fél vagy képviselője nem jelent meg. A korona-ügyész azonban minden esetre meghallgatandó. Így van ez szóról szóra a tervezetben.

A mennyiben *új körülmények megállapítása vagy új bizonyítékok szükségesek vagy az eddigiek kiegészítendők*, a Curia a szükséges adatok vagy bizonyítékok beszerzésére valamelyik kir. táblai vagy elsőfoku bírósági tagot utasíthat. A Curia tehát nem csupán juris kérdések megállapítására szorítkozik, hanem *önálló ténybeli vizsgálatot* rendel el, még pedig *comissarie*.

És mindezen idő alatt a vádlott ül a vizsgálati fogságban a kir. tábla székhelyén, habár úgy az első mint a második fok felmentette őt. Az ügyész, valamint a *magánvádló* egyszerűen perorvoslatok közbevetése által évekig tartó vizsgálati fogságot róhat a vádlottra, vagyis a vádló büntethet.

Ezek a rendes jogorvoslatok. Következik a *rendkívüli* semmiségi panasz a törvény egységes alkalmazása végett.

A korona-ügyész jogosítva van a büntető bíróságnak felmentő vagy elítélő *jogerejű* ítéletei ellen a törvény megsértése miatt, annak egységes alkalmazása végett, semmiségi panaszt az esetben is használni, ha ezt a perorvoslatok használatára jogosítottak közül egyik sem használta, kivéve azon pereket, melyekben már a Curia is érdemileg határozott.

Ezen jogorvoslatra nézve *időhatár nincs*. A korona-ügyész használhatja azt évtizedek múlva is. A Curia tárgyalására a (volt) vádlott nem idéztetik meg. A korona-ügyész a semmiségi panasz indokait szóval fejt ki. Ha a Curia a semmiségi panaszt alaposnak találja, indokolt határozatában kimondja, hogy a semmiségi panasz tárgyát képező ítélet vagy határozat által a törvény megsértetett, vagyis kimondja, hogy egy bizonyos egyén, a ki hajdanában egy vád alól felmentetett, bűnös. A büntetést ugyan rajta nem hajtja végre, de moraliter megöli. A gyakorlatban ez oda is vezethet, hogy a kir. tábla felmentő ítélete ellen a főügyész nem fog használni rendes semmiségi panaszt, hanem jogerejűvé hagyja válni az ítéletet, és használja később a korona-ügyész a rendkívüli semmiségi panaszt, és tárgyal az ellenfél meghallgatása és tudta nélkül.

A bűnper chaotikus hosszú procedura körében vándorol ide-oda, s maga után vonszolja mindvégig az ártatlanul vádlottat, ki a törvényben nem talál menedéket üldözői elől. Az egész büntető igazságszolgáltatás a hivatalos és nem hivatalos vádlók kezében van; élükön a nagy-inquisitor, a korona-ügyész.

Ilyen az a bűnvádi eljárás, mely esküdtszék nélkül konstruálható. Ha lehetett volna humánust, türhető

összeállítani, a javaslat szerzője garancia arra, hogy meg-szerkesztette volna.

Munkája azonban még sem veszett kárba. Azt a szolgálatot tette az országnak, hogy ad oculos kimutatta törvényjavaslatával, miszerint mindaddig, a míg irányadó körünk perhorreskálják a művelt világ eljárási rendszerét, nem lesz Magyarországnak bűnvádi eljárása.

Dr. Fayer László.

Átalános indokolás a magyar kötelmi jog tervezetéhez.*

Dr. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanártól.

A kötelmi jog tervezetének egyes részei feloszlanak címekre, a címek fejezetekre s ezek ismét egyes, több helyütt részletesebb alfejezetekre. Az *általános rész* öt címet foglal magában, melyeknek részletes tartalma a következő: *Első cím.* A kötelmek fogalma, keletkezési alapja és különös nemei. *Első fejezet.* A kötelmek fogalma és keletkezési alapja. *Második fejezet.* A kötelmek különös nemei. I. Vagylagos kötelmek. II. Közös és egyetemleges kötelmek. III. Bemutatóra szóló papirokból eredő kötelmek. *Második cím.* A kötelmek keletkezése. *Első fejezet.* Szerződések. I. A szerződések lényege. II. A szerződések kellékei. A) A személyek képessége. B) A szerződések tárgya. C) Akaratnyilvánítás. 1.) Annak módzatai. 2. Színleges szerződések. 3. Tévedés, csalás és félelem. III. A szerződések alakja. IV. Képviselés. V. Feltétel és időmeghatározás. A) Feltétel. B) Időmeghatározás. VI. A szerződések megerősítési módjai. A) Foglaló, bánatpénz és kötbér. B) A jogvesztés kikötése. VII. A szerződések semmisége és megátámadhatósága. VIII. A szerződések igazolása. IX. A szerződések értelmezése. X. A szerződésekben eredő jogok és kötelezettségek. A) Általában. B) Szavatosság. *Második fejezet.* Tiltott cselekvények. *Harmadik cím.* A kötelmek joghatálya. *Első fejezet.* Általában. I. A szerződő feleket illetőleg. II. Harmadik személyeket illetőleg. *Második fejezet.* A kötelmek teljesítése. I. A teljesítés tárgya. II. A teljesítés helye. III. A teljesítés ideje. *Harmadik fejezet.* A nemteljesítés és a késedelem következményei. I. Általában. II. Az adós késedelme. III. A hitelező késedelme. *Negyedik fejezet.* A követelések találkozása. *Negyedik cím.* A követelések átszállása. *Ötödik cím.* A kötelmek megszűnése. *Első fejezet.* Fizetés. *Második fejezet.* Beszámítás. *Harmadik fejezet.* Megszüntető szerződés és bírói határozat. *Negyedik fejezet.* Egyesülés és a hitelező vagy az adós halála. *Ötödik fejezet.* A teljesítés lehetetlensége. *Hatodik fejezet.* Elévülés.

A tervezet második, vagyis *különös része* az egyes kötelmekről intézkedik és három címet foglal magába, melyeknek részletes tartalma a következő. *Első cím.* Szerződési és ezekkel egyenlő kötelmek. *Első fejezet.* Vétel. I. Általában. II. A vétel különös nemei. 1. Vétel megtekintésre vagy próbára. 2. Mustra vagy próba szerinti vétel. III. Mellékkikötések a vételnél. 1. A visszalépés fentartása. 2. A tulajdon fentartása. 3. A kedvezőbb ajánlat fentartása. 4. Elővétel. 5. Visszavétel és visszeladás. *Második fejezet.* Csere. *Harmadik fejezet.* Ajándékozás. *Negyedik fejezet.* Kölcsön. *Ötödik fejezet.* Haszonkölcsön. *Hatodik fejezet.* Bérlet. *Hetedik fejezet.* Haszonbérlet. *Nyolczadik fejezet.* Munkabéri szerződés. I. Általában. II. Kiadási szerződés. III. Alkusi szerződés. *Kilenczedik fejezet.* Ügyvitel. I. Megbízás. II. Eladási bizomány. III. Utalvány. IV. Letéti szerződés. V. Megbízás nélküli ügyvitel. *Tizedik fejezet.* Jogközösség. I. Társasági szerződés. II. Esetleges közösség. *Tizenegyedik fejezet.* Szerencseszerződések. I. Játék és sorsjáték. II. Fogadás.

Tizenkettedik fejezet. Életjáradék és ellátási szerződés. *Tizenharmadik fejezet.* Kezesség és hitelezési megbízás. *Tizennegyedik fejezet.* A fizetés átvállalása. *Tizenötödik fejezet.* Zálogszerződés. *Tizenhatodik fejezet.* Egyesség. *Tizenhetedik fejezet.* Tartozás, elismerés. *Tizennyolczadik fejezet.* Választott bírósági szerződés. *Második cím.* A tiltott és ezekkel egyenlő cselekvényekből eredő kötelmek. *Első fejezet.* Az élet és a testi épség megsértése. *Második fejezet.* A személyes szabadság megsértése. *Harmadik fejezet.* Sértő kifejezések. *Negyedik fejezet.* Csalás, erőszak és fenyegetés. *Ötödik fejezet.* Önhatalmu eljárás. *Hatodik fejezet.* Kidobás, kiöntés vagy leesés által okozott sértések. *Hetedik fejezet.* Állatok és egyéb dolgok által okozott sértések. *Nyolczadik fejezet.* A hivatali kötelesség megsértése. *Kilenczedik fejezet.* A hitelezők megrövidítése. *Harmadik cím.* Vegyes kötelmek. *Első fejezet.* Visszakövetelési jog. I. Tartozatlan fizetés miatt. II. A feltevés be nem következése miatt. III. A szolgáltatás elfogadásának erkölcsstelen v. jogellenes volta miatt. IV. A jogszerű alap hiánya miatt. *Második fejezet.* Teherbe ejtés. *Harmadik fejezet.* Dolgok és okiratok felmutatása.

Észrevételek

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére.*

A dolgokról.

A dolgokról szóló harmadik cím indoklásában azon kijelentés foglaltatik, hogy a gyakorlati jelentőséggel nem bíró megkülönböztetések mellőzésével a tervezet a dolgok csak azon sajátosságaira és minőségeire van tekintettel, melyek lényeges megkülönböztetéseknek szolgálnak alapul.

Szerény nézetem szerint a tervezet e korlátot a harmadik címben is több helyen túllépte, midőn oly meghatározásokat és megkülönböztetéseket is felvett a törvénybe, melyek az elméleti fejtegetések körébe valók, minden gyakorlati jelentőség nélkül. Lehet, hogy csalódom, de egész készséggel teszem ki magamat a megczáfoltatás esélyének.

Hogy *egyszerű* és *összetett* dolgok között természetes különbség létezik, ez kétségtelen, de hogy e megkülönböztetésnek a jogéletbe átható jelentősége lenne, ezt már bátor vagyok kétségbe vonni.

Ha e szerint a 66. §-ban tett megkülönböztetést egyáltalában szükségtelennek tartom, még a meghatározás ellen is kénytelen vagyok kifogást tenni. Ugyanis „*egyszerű dolgok azok, melyeknél természet(i) és különlétüket megtartó alkatrészeket megkülönböztetni nem lehet.*“ Ezen az alapon nem lehetne eldönteni, hogy a kenyér, mely például buza- és kukoriczalisztból és burgonyából van összealkotva s melyben a különböző alkatrészek könnyen felismerhetők, egyszerű vagy összetett dolog-e, pedig az összealkotás folytán új jogviszony keletkezett, ha a különböző alkatrészeknek más tulajdonosuk volt; a pezsgő, mely borból, cukorból áll, de e mellett palaczk és dugasz nélkül nem is képzelhető, egyszerű vagy összetett dolog-e? a rézzel összeolvasztott ezüstenél sem lehet természetes különlétüket megtartó alkatrészeket megkülönböztetni, pedig ezen uton nyert anyag csak kétségtelenül összetett dolog.

Az összetett dolognak alkatrészei, akár megkülönböztethetők, akár pedig nem (mint a rézzel összeolvasztott ezüstenél, az eczettel összetöltött bornál), a jogéletben csak oly esetben jöhetnek szóba, ha azokra nézve az összetétel után új jogviszony keletkezett, mert ha valaki *saját dolgait* alakítja át összetett dologgá, ehhez a törvénykönyvnek semmi köze. Ha ellenben idegen dolgot köt össze sajátjával vagy más idegen dologgal oly módon, hogy abból összetett dolog áll elő, az ennek folytán alakult új jogviszonyok a különös részben szükségképen előforduló jogszabályok

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban,

* Az előbbi közleményt l. az 51. és 52. számokban.

nt lesznek megítélendők, a nélkül hogy legkevésbé tekintetbe jönné, hogy a per tárgya a 66. §. értelmében egyszerű vagy összetett dolognak nevezendő-e vagy nem.

De nincs szükség e megkülönböztetésre még azért sem, mert nem képzeltető jogviszony, melynek megítélésére a dolgok egyszerű vagy összetett volta befolyással lenne, s ha teljesen osztozom is a tervezet érdemes készítőjének azon véleményében, hogy az osztr. polg. törvénykönyvet mintául ne vegyük, ez esetben legyen mégis szabad rá is hivatkoznom, mint a melyben az összetett dolgok az egyes dolgokkal szemben még névszerint sem fordulnak elő, épen így a szász törvénykönyvben; ez pedig hézagot teljességgel nem okoz. Arról is meg vagyok előre győződve, hogy az egész törvénykönyvben az összetett dolgok elnevezése többször előfordulni nem fog, mert erre szükség nem lehet.

Ezeknél fogva a 66. §. törlését javaslom.

A 67. §-ra nincs észrevételem.

A 68. §. b) pontjából kihagyandó lenne „s azok alkatrészei,” mert hogy az épület alkatrészeivel együtt képez egy egészet, ez természetes, a 69. §. pedig meghatározza azt, hogy mi képezi valamely épület alkatrészeit. A c) pontot pedig a 69. §-sal egybefoglalnám, mi által nemcsak felesleges ismétlés eselnék, de a §-ok száma is egygyel apadna. E szerint a 68. §. c) pontja következőleg hangzanék: „c) azon ingó dolgok, melyek a telekkel vagy az épülettel szilárd és tartós kapcsolatba hozattak, míg ezen összefüggés tart.”

A 70. §. rendelkezésére szükség nincs, mert fel sem tehető, hogy például a javítás alatt levő háznak leszedett fedele az alatt és külön foglaltatnék le végrehajtásilag, mielőtt visszarakatott volna.

A 71. és 72. §§-nak van részben a szabatosság hátrányára szolgáló tartalmuk is, de ezen a végmegállapítás lesz hivatva segíteni s így csak arra szorítkozom, hogy a 72. §. végső tételére: „Ily mellékdolgok: a növedék, tartozék és gyümölcs” azt a megjegyzést kockáztassam, hogy a „gyümölcs” szó nem fejezi ki azt a fogalmat, mely e helyen neki tulajdonítva van, mert nyelvünkön „gyümölcs” sokkal szűkebb körü értelemmel bír, mint az általánosabb jelentőségű „fructus”. Czészerűbbnek látnám ennél fogva, hogy *gyümölcs* helyett tétessék: *a hasznok*.

A *növedék*, valamint a *tartozék* fogalmát meghatározó 73. és 74. §§-ra nincs megjegyzésem, de már a 75. §-ból törlendőnek látom e részt, „s az abban levő istállók és egyéb melléképületek továbbá a kut”. Mert, ha indokolva van is, hogy azon lehetőségre, hogy valaki rendelkezésében egyszerűen csak házról szól, — meghatározva legyen, hogy ahhoz az udvar és házikert is tartozik, — de az már egészen felesleges, hogy kimondassék, miszerint az udvarban levő istállók, színek és egyéb melléképületek valamint a kut is, miután ez nemcsak magától értetik, s másképp nem is lehet, de ezenfelül ez a 68. §. b) pontjában már ki van mondva.

A 76. §-ra nincs megjegyzésem.

Hogy a gazdasági felszerelés ne képezze a telek tartozékát, ezt helyesnek látom s így a 77. §-hoz csak azt jegyzem meg, hogy az vagy a 88. §-sal egybekapcsolandó, vagy pedig e két szakasz zárjelben egymásra hivatkozzék. Egyáltalában az egymással összefüggésben levő, akár kivételt tartalmazó §§-nak zárjel között megemlítését, a szász törvénykönyv példájára, igen czészerűnek tartom, mert ez az átnézetet s a törvénykönyv kezelését tetemesen könnyíti.

Ha a tartozéknak kapcsolata a földologgal a tulajdonos szándékán alapul is (74. §.), nem tartom elégségesnek a 78. §. rendelkezését, mely szerint: „a tartozék ezen minőségét elveszti, ha a földologtól ily szándékkal elkülönítetik. Ideiglenes elkülönítés által azonban nem szűnik meg tartozék lenni,” — mert az elkülönítési szándéknak, hogy a neki tulajdonított hatást előidézzé, hogy tehát a tartozék addigi rendeltetésének megfelelő kapcsolat megszűntnek tekintethessék,

külsőleg felismerhetőnek kell lenni. Ezért a 78. §-t olyképen kellene szövegezni, hogy a tartozék ezen minőségét elveszti, ha a tulajdonos által a földologtól oly szándékkal különítetik el, hogy az eddigi rendeltetésének megfelelő kapcsolat megszűntnek tekintethessék. E mellett a 78. §. második része feleslegessé válik.

A 79. §-ra nincs megjegyzésem.

Már a 72. §-nál voltam bátor a „gyümölcs” helyett a szót: *hasznok* ajánlani. Ehhez képest a 80. §-ban „természeti gyümölcsök” helyett *természetes hasznok* lenne teendő. De ennyivel még nem látom a 80. §-t kifogástalannak, nevezetesen nem tartom jónak az abban tett megkülönböztetést a dolognak mindazon szerves terményei és mindazon hasznai között, melyek abból, mint a leendő elkülönítés által különállókka válandó dolgok, előállítatnak. Nemcsak igen mesterséges, tehát igen nehézkes e szövegezés, de ha jól értem meg, az a *fructus mere naturales* és *fructus industriales* közötti különbséget akarja kifejezni, melynek pedig semmi gyakorlati jelentősége nincs. Nem győz meg annak szükséges voltáról az indoklás erre vonatkozó része sem, mert én legalább különbséget nem tudok tenni a szerves termények és az oly növedék között, mely a dologhoz természetes fejlődés útján járul. E mellett szerves termények (pld. az állat fajzata) inkább *előállnak*, mint „*előállítatnak*.”

Ennélfogva a 80. §-ban egyebet nem fejeznék ki, mint: *természetes hasznok valamely dolognak szerves terményei*, s hozzá kapcsolnám az egymás mellé tartozás, de a §§. számának apasztása kedvéért is a 82. §. első részét: *polgári hasznok alatt pedig értendő minden haszon, melyet valamely dolog a rá vonatkozó jogviszonynál fogva hajt*.

A 84. §-t is egyszerűbben kellene szerkeszteni, mert a javasolt szöveg körülírásai a szabatosság rovására vannak. Elégnek tartanám tehát csak annyit kifejezni, hogy *természetes hasznok beszédettek, ha azokat elkülönítésük után a földolog birtokába vette*; — hogy minő cselekvény kívántassék ehhez, azt majd a különös rész fogja meghatározni. Mihelyt pedig meghatározta a törvény, hogy mely hasznok tekintetnek beszédetteknek, már önként és szükségképen tudva van, hogy melyek tehát a be nem szédettek, a nélkül, hogy szükséges lenne külön kimondani, a mint a 84. §-ban javasolva van: „be nem szédett gyümölcsök azok . . . . . melyek be nem szédettek.” Azt is feleslegesnek tartom kimondani, hogy mi az elfogyasztott gyümölcs, mert mihielyt az nincs meg többé, akkor bizony mindegy, hogy mi módon lett elhasználva: közvetlenül-e vagy elidegenítés által.

Ugyanazon okból, melyből a 82. §. első felét fenebb a 80. §-hoz kívántam kapcsolni, annak második bekezdését a 81. §-hoz kellene függeszteni körülbelül ily alakban: *Polgári hasznok bevétettek, ha azok a jogosult vagyonába jutottak*. De itt is elhagynám annak felesleges kifejezését, hogy mikor *nem* vétettek azok be.

Miután a hasznok beszédése csakis oly cselekvény által történhetik, melyből azok birtokba vétele legalább is következtethető, ez iránt pedig a különös résznek okvetetlen rendelkeznie kell, ezért a 83. §. intézkedését: „Hogy mennyiben beszédettek vagy be nem szédettek a gyümölcsök, eltérő törvényes intézkedés hiányában a megtérítésre kötelezettnek személyére való tekintettel határozandó meg,” — mely különben is egészen határozatlan, mellőzendőnek vélem.

A *dologösszeség* fogalmának meghatározásánál (84. §.) a javaslat azon hibába esik, hogy körülírásokkal a fogalom egyszerűségének és szabatosságának árt. Bizonyosságul álljon itt a szószerinti szöveg: Több különálló dolog, összeségében, mint keletkezésénél - vagy rendeltetésénél fogva összetartozó s egy fogalom alá vont egész (dologösszeség) is képezheti jogviszony tárgyát. Ebben a „külön” szó, továbbá „mint keletkezésénél vagy rendeltetésénél fogva összetartozó” végre,

hogy „*jogviszony tárgyát képezheti*“, felesleges. Czélszerűbbnek látnám, ha e §. első felében csak az mondatnék ki, hogy több külön dolog, mely a forgalomban közös névvel jelöltetik meg, dologösszeséget képez. Hogy ily dologösszeség is képezheti jogviszony tárgyát, ezt külön kimondani annál kevésbbé szükséges, minthogy ez a 84. §. második bekezdésében külön is kifejezve van.

Hogy a 85 - 90. §§-ban foglalt fogalmi megjelölések az általános részbe felvételtek, ez helyes, mert kétes esetekben az elbírálásra alapot szolgáltat. A részletekre azonban kénytelen vagyok némi megjegyzéseket tenni, nevezetesen: ha kimondja a §. hogy mi értendő butor alatt, akkor szükségtelen kimondani azt, hogy mi nem butor, különösen hogy könyvek, zeneszerek, gyűjtemények nem tartoznak a butorathoz, mert ekkor még sok mindent kellene megnevezni a mi nem butor. Ezért a 85. §. második és harmadik bekezdéseit, az utóbbit különösen még azért is mellőzném, mert ez a *dologösszeségben* már elintéztet nyert.

A fehérneműt házi eszköznek nem tekinthetem, ezért a 86. §-ból kivenném és a mennyiben külön meghatározása kívánatos (a mit nem hiszek), a *ruhaneműekhez* csatolnám.

Ipari, gyári, de főleg kereskedelmi felszerelés jelentékeny részét a munkálásra, illetőleg az eladásra, tehát elhasználásra rendelt tárgyak képezik. A 87. §. pedig nem hogy irányt adna kétes esetben, hanem egyenesen kételyt kelt. Vagy azt kell tehát kimondani, hogy ily felszerelés alatt minden értendő, a mi az üzlethez akár mint eszköz, akár mint készlet tartozik, vagy pedig az eszközöket a nyers vagy elidegenítésre alkalmas készlettől el kell választani.

Dr. Haller Károly.

Jogirodalom.*

A keresk. törvény magyarázata. Dr. NEUMANN ÁRMÁN, székesfehérvári ügyvéd. Harmadik kötet. Bpest. Kiadja Zilahy Sámuel. 1882.

III.

1. *közraktári ügyletre* vonatkozó magyarázatot csak futólagosan érintve, mindenekelőtt szerző történeti fejtegetéseire megjegyezzük, hogy a közraktárak és közraktári jegy eredeti hazája nem annyira Anglia és Franciaország, hanem inkább Németalföld, a hol dologi hatással bíró és szabadon átruházható közraktári jegyek a kereskedelmi szokás által sokkal régebben fejlesztettek ki mint másutt, mire nézve v. ö. GOLDSCHMIDT: *Handbuch* II. 775. l. 33. jegyzet és az ott idézett németalföldi írókat. Emlithette volna továbbá szerző a porosz *Landrecht*-et, mely a II. r. XX. cz. 345. s. köv. §-ában a mai közraktári jegyekhez némileg hasonló papirokat szintén ismer. Hogy a közraktári jegynek a keresk. törvény 434. §-ában adott definíciója hézagos (331. l.), azt részünkről is elismerjük, de nem azért, mert az indossabilitas legfontosabb és nélkülözhetlen (?) kellékről hallgat, hanem azért, mert a *letevő és közraktár közti jogviszonyt nem érinti*, holott első sorban ezen jogviszony az, mely a közraktári jegy által szabályoztatik. De nemcsak hézagos, hanem helytelen is a keresk. törvény definíciója, mert a közraktári jegy helyettesítési funkciója egyáltalában nem lényeges, hanem csak accidentális, miért is azt a fogalom-meghatározás alapjául venni nem lehet. Végül a 435. §. magyarázatára megjegyezzük, hogy a közraktári vállalat *cégének bejegyzése és az alaptőke bejelentése* nem fordul szükségképpen együttesen elő, mert hisz közraktárt egy már bejegyzett cég is alapíthat, a midőn újabb cégbejegyzés, hacsak a közraktár mint fióktelep nem jelenkezik, nem szükséges.

Attérünk az előttünk fekvő kötet legterjedelmesebb és

legérdekesebb részére: a *biztosítási ügylet* magyarázatára. Már érintettük, hogy szerző a 453. §-nál a biztosítási ügylet történeti fejlődését ecseteli s átnézetileg a biztosítási jog törvényhozásáról is megemlékezik. Utóbbi tekintetben szerző adatait egészen szabatosaknak nem találjuk. Így eltekintve attól, hogy a 386. lapon a Code de Commerce X. czimének megemlékezéséhez hozzá kellett volna tenni, hogy ezen X. czim a II. könyvben tartalmaztatik, bár igaz, hogy a többi három könyvben tizedik czimet nem is találunk; szerző a francia törvényhozás ecsetelésénél teljesen megfeledezett a fontos 1868. jun. 22-ki *décret*-ről «portant règlement d'administration publique pour la constitution des sociétés d'assurances», mely nem kevesebb mint 42 cikkből áll. Nem szabatos továbbá az, a mit szerző a *spanyol* keresk. törvényről mond, mert a II. könyv 8. czime nem szól a biztosításokról *általában*, hanem csak a *szárazföldi fuvarozási biztosításról* (De los seguros de conducciones terrestres). Nincs továbbá az *olasz* keresk. törvénynél kiemelve, hogy az ép úgy mint a Code de Commerce csak a *tengeri* biztosítást szabályozza; végre a *portugáli* keresk. törvénynél megemlíthette volna szerző, hogy jóllehet a biztosítás csak a tengeri kereskedésről szóló II. részben van szabályozva, ennek 14. czime mégis (elég rendszerellenesen) a szárazföldi úgy kár- mint életbiztosításról is intézkedik.

A mi a 453. §. magyarázatát illeti, úgy részünkről sem fogadjuk el ugyan SCHNIERER véleményét, hogy a 100.000 forintnyi biztosítási alap a biztosítási ügylet *minden fajára* nézve külön-külön mutatandó ki, de mégis igazat kell adnunk BECK-nek („*Magyar Igazságügy*“ XIV. kötet 295. l.), hogy a *viszontbiztosítási* üzlet után is kell az érintett alapot külön kimutatni. Nézetünk szerint mérvadó egyedül az, hogy mit tekint a keresk. törvény *biztosítási ágnak*? már pedig kétséget nem szenvedhet, hogy a keresk. törvény a viszontbiztosítást külön biztosítási ágnak tekinti, a mi elméletileg is helyes. (V. ö. maga szerző 846. l.) Hogy az *Értekezleti Jegyzőkönyvek* 457. lapján csak a kár- és életbiztosításról tétetik említés, szerző nézete mellett elégséges bizonyítékot nem képez, mert a jegyzőkönyvek a keresk. törvény autentikus magyarázatát nem tartalmazzák.

A 455. §-nál szerző bőven tárgyalja az életbiztosítási díjtartalék matematikai és technikai alapjait, a mi a díjtartalék jogi természetének megítélése szempontjából kétségkívül igen hasznos. Hasonlóképen szívesen látjuk a 460. §-nál szerző érdekes fejtegetéseit a biztosító társaságok egyesüléséről, bár e szakasszal semmi összefüggésben nincsenek, hanem inkább a keresk. törvény 20. vagy 208. szakaszainál volnának tárgyalandók. Említésre méltó, hogy szerző a kérdés fölötti nézetek között GOLDSCHMIDT véleményét is idézi, mely egy budapesti kir. táblai bíró (ugy tudjuk Dr. DÉCSEY) urhoz intézett magánlevelében foglaltatik.

A 463. §. terjedelmes magyarázata általában véve kevés kívánni valót hagy hátra. Alaposan tárgyalja itt szerző *különösen* azon kérdést, vajon a biztosítási ügylet *szerencseszerződés* jellegével bír-e? nem különben azon kérdést, hogy mi képezi a kárbiztosítás tulajdonképeni *tárgyát*? Mindkét kérdésre nézve szerzővel elvileg egyetértünk, a mi azonban nem zárja ki, hogy szerző fejtegetései ellen némely kifogásokat emeljünk. Így szerző a 452. lapon azt mondja, hogy a *hollandi* keresk. törvény és a *württembergi* javaslat az életbiztosítást azért zárták ki a biztosítás köréből, mert nem aleatoricus jellegű. Ez határozottan téves. Az ok egészen más volt, t. i. mert az életbiztosítást erkölcsstelennek tekintették, több régebbi író után (l. ezeket szerzőnél is 456. és 745. l.), abból indulván ki, hogy az életbiztosításnál az ember élete spekuláció tárgyát képezi. Ugyanezen érv volt az, mely a Code civil megalkotásánál a francia törvényhozást is indította arra, hogy az életbiztosítástól a törvé-

* Az előbbi közleményt l. a m. é. 52. számban.

nyes elismerést megtagadja (V. ö. szerző is 746. l.). Nem oszthatjuk továbbá szerző azon felfogását, miszerint a kár-biztosítás *czime* a keresk. törvényben magában véve negatív bizonyítékot szolgáltatna arra, miszerint a biztosítás tárgyát nem képezi a biztosított dolog. Maga szerző utal a keresk. törvény 484. §-ára, melyben a biztosítás határozottan mint a biztosított dolog accessoriuma tekintetik; hogy pedig ezen tévnézet nemcsak az itt szabályozott speciális kérdésben jutott kifejezésre, hanem a magyar törvényhozás általános jogi véleményének felel meg, kitűnik nemcsak a keresk. törvény 464. §-ából, melyről szerző is bevallja, hogy az «nem mond mást, mint azt, hogy a biztosított dolog a biztosítás objectuma» (474. l.); hanem az 1868: LIV. tczikk 447. §-ából is, melyet szerző csak a 654. lapon idéz, ugy szintén a végrehajtási törvény (1881: LX. tcz.) 66. §-ából, melyet szerző figyelmen kívül hagyott. Ez utóbbi két törvényhelyre való tekintettel szerzőnek a 479. lapon kifejezett azon nézetét sem tartjuk helyesnek, hogy a zálogtartó a tulajdonos által biztosított dologra vonatkozó érdekét külön is biztosíthatná, bár elméleti szempontból vele teljesen egyetértünk.

A 466. §-nak a *harmadik személy érdekében kötött biztosításra* vonatkozó intézkedésének jogi constructiójánál szerző nézetünk szerint szintén tévesen állítja oda az elméletileg helyes felfogást a törvény felfogása gyanánt. Tökéletesen igaza van szerzőnek, ha a harmadik személy érdekében kötött biztosítást nem a megbízás vagy megbízás nélküli ügyvitel szempontjából fogja fel, hanem abban a harmadik személyek javára kötött szerződések egy nemét látja. Hogy azonban e felfogás a magyar keresk. törvény álláspontjának is felelne meg, azt részünkről kétségbe vonjuk. Az elmélet megállapodásra jutott abban, hogy a harmadik személy javára kötött szerződés hatálya a jogosított harmadik utólagos jóváhagyásától független. Másrészt kétséget nem szenved, hogy a megbízás nélküli ügyvitelnél az utólagos jóváhagyás lényeges. Midőn már most a keresk. törvény 467. §-ának 2. bek. a biztosított utólagos jóváhagyását határozottan kiemeli és csak azt engedi meg, hogy ezen jóváhagyás az esemény megtörténte után is bekövetkezhessék: ebből világosan következik, hogy a magyar keresk. törvény még a régi mandatum és neg. gestio-féle, nem pedig az újabb harmadik személy javára kötött szerződés felfogásából indult ki (V. ö. BIERMANN is: *Magyar Igazságügy* XVI. kötet 503. l.). Szerző ugyan a 467. §-t nem akarja a 466. §-ra vonatkoztatni, hanem azt mondja, hogy a 467. §. egészen külön neg. gestio-ról és nem a harmadik érdekében kötött biztosításról szól; azonban a 466. és 467. §§. összefüggése annyira evidens, hogy szerző tévedésén valóban csodálkozunk kell.

A méltán hirhedt 468. §. szerző által is éles kritikának vététt alá. Ugy találjuk azonban, hogy szerző kifogásai nem állják meg egészen helyüket. Így midőn a 498. lapon azt mondja, hogy a törvény abbeli intentiója, miszerint a biztosított a biztosító önkényétől felmentessék, a biztosítási kötvény *kiállításának* az írásbeli szerződéssel való azonosítása által nem lett valósítva, s ennek támogatásul a 499. lapon azt hozza fel, «hogy a kötvény mint olyan csak egyoldalú actus és a szerződés megkötésére vonatkozó egyoldalú akaratnyilvánításnak jelenkezik, melyet csak a biztosított elfogadása emel szerződés érvényére»: nézetünk szerint a kötvény kiállításának jogi jelentőségét teljesen félreismerte (az id. legfőbb ítélőszéki határozat is helytelen). Igaz ugyan, hogy a kötvény kiállítása egyoldalú aktus, de nem *ajánlati*, hanem feltéve természetesen, hogy a biztosított ajánlatával nem ellenkezik, *elfogadási* actus, melylyel a biztosítási szerződés *perfectté* válik. Kitűnik ez magából a 468. §-ból, mely a biztosított propositióját bizonyára nem nevezné «biztosítási ajánlatnak», s nem szólna a bizto-

sított által «elfogadott ajánlatról», ha azt valóságos, azaz oly ajánlatnak nem tekintené, mely egyszerű elfogadás által szerződéssé válik. Ez ellen nem bizonyít azon körülmény, hogy az ajánlati iv sok fontos kérdés tekintetében mint pl. a biztosítási díjra nézve mitsem tartalmaz; mert midőn a biztosító a biztosítási díjt és egyéb feltételeket nem önkényesen, hanem előre megállapított szabályok alapján határozza meg, fel kell tételeznünk, hogy a biztosított ezekre nézve a biztosítónak szabad kezet akart engedni, illetve a biztosító által eleve megállapított díj- és egyéb szabályokra való vonatkozással tette meg ajánlatát. Ilyenmü szerződéskötés egyáltalában nem ellenkezik a jog szellemével; sőt a modern forgalmi élet e jelenséget számos variációban ismeri. Különb. szerző maga sem ragaszkodik felfogásához, a mennyiben az 504. és 505. lapon elég következtetlenségül épen az ellenkező felfogást juttatja érvényre.

A 469. §-nál szerző különösen a *biztosítási díj természetével* foglalkozik. Helyesen utasítja vissza azon még MALSZ által is vitatott nézetet, mely szerint a biztosítási szerződés létele a díjfizetéstől van feltételezve, s jól emeli ki, hogy a díjfizetésben nem rejlik a biztosított egyedüli kötelezettsége. A díj *oszthatlanságára* vonatkozó fejtegetéseket azonban annyiban teljesen kielégítőnek nem találjuk, a mennyiben a kár- és életbiztosítás között vitatott ellentét nézetünk szerint nem minden esetben forog fén, hanem ellenkezőleg van eset, midőn az előre fizetett díj az életbiztosításnál ugyanazon szempont alá esik, mint a kárbiztosításnál. Így ha a biztosított életét *évenkénti* díjfizetés kikötése mellett biztosította s bizonyos levonások fejében *több évi* díjt egyszerre fizetett le: a folyó biztosítási éven túl előre fizetett díjösszeg épen úgy lesz visszakövetelhető illetve beszámítandó, ha a biztosított a folyó biztosítási évben meghal, mint a kárbiztosításnál, ha a kár ezen időben következik be. Hasonlóképen nem osztjuk egészen szerzőnek azon kérdésre vonatkozó álláspontját, vajon a bizt. díj a *biztosított által viendő* e a *biztosítóhoz*, vagy pedig megfordítva a *biztosítónak* kell-e a díj átvétele végett *jelentkezni*? Elismerjük ugyan azt, hogy a keresk. törvénynek ezen kérdésben első sorban mérvadó 324. §-a, a mely szerint pénzbeli tartozások rendszerint a hitelező telepén vagy lakásán fizetendők, a felek kikötése vagy a mi ezt pótolja, a keresk. törv. 267. §. alá eső üzleti szokás (de nem mint azt szerző mondja «jogszokás») által kizárható. Azt is hajlandók vagyunk elismerni, hogy ilyen üzleti szokás a biztosítási jog terén tényleg előfordul. De ily szokást akkor is felvenni, midőn a biztosítási kötvények határozottan kimondják azt, hogy a biztosító vagy ennek ügynökei nincsenek kötelezve a szerződő felet a díjak fizetésére felszólítani: nézetünk szerint mégis nagyon messze megy. Ezt még akkor sem lehet tenni, ha a biztosító a díjakat e kijelentés dacára ügynökei által rendszeren beszedei. A biztosító ez által csak szivességet tesz, csak a biztosítottak kényelmét akarja előmozdítani; de ez nem foglalja magában az ellenkező kikötés lerontását és az érintett szokás felelevenítését. Utalunk e tekintetben magára szerzőre, a ki a II. kötet 68. lapján helyesen emeli ki, miszerint a keresk. törvény 267. §-ában érintett szokás «csak akkor bír jelentőséggel valamely jogviszony megítélésénél, ha valaki *arra való vonatkozással* (akár világosan, akár hallgatag) valamely akaratnyilvánítást adott»; s habár valamivel alább HAHN után kiemeli, hogy ha a szokás vagy gyakorlat általános, akkor az érintett vonatkozás *vélelmezetik*: mégis nagyon távol áll attól, hogy a szokás kötelező erejét oly esetben is vitassa, midőn a szerződő fél egyenesen *ellenkező* nyilatkozatot tesz. A mi általánosságban áll, annak a jelen esetben is kell állnia s szerző következtetlenségbe esik, midőn az általánosságban elfogadott vezérszempontokat a díjfizetés tekintében uralkodó szokásnál megtagadja.

A 470. §. magyarázata teljesen sikerültnek mondható.

Különösen helyeseljük szerzőnek az *önbiztosítás* tanára vonatkozó észrevételeit, melyek abban culminálnak, hogy ezen tan a biztosítottra nézve nagy visszasságokat és igazságtalanságokat foglal magában, mint azt a gyakorlat eléggé bizonyítja. Annál sajnosabb, hogy a törvényhozások magukat ezen tan alól emancipálni nem tudják, sőt hogy péld. a legújabb kodifikáció, a revideált *belga* keresk. törvény az *önbiztosítás* elvét kifejezetten is juttatja érvényre (X. czim 21. cz.). A mi szerzőnek BECK ellen (*Magyar Igazságügy* XIV. köt. 61. s k. l.) a *tulbiztosításra* vonatkozó polémiáját illeti: úgy nem habozunk szerzőnek igazat adni, midőn kifejti, hogy nem a biztosított tárgy értékének a biztosítási szerződésben nagyobbítva való kitüntetése, hanem egyedül azon tény állapítja meg a tulbiztosítás esetét, miszerint a biztosítási összeg a tárgy értékét meghaladja. Vajon a biztosítási kötvény taksálva van-e vagy nem? egyedül a kár illetve érték bizonyításának, de nem a tulbiztosítás kérdésére bír befolyással.

Ha vajon az u. n. *reprise d'assurance*, azaz a korábbi biztosító elleni jogoknak az ezen biztosító iránti díjfizetési

kötelezettség elvállalása mellett egy későbbi biztosítóra való átruházása, a magyar keresk. törvény szempontjából érvényesnek tekinthető-e? bizonyára nehezen dönthető el. Mindazonáltal részünkről hajlandók vagyunk ezen ügylet érvényességét szerző eltérő felfogása ellenére (544. s köv. l.) elismerni. Nézetünk szerint a reprise tulajdonképen nem is esik a biztosítás fogalma alá, hanem közönséges engedmény, illetve a díjfizetésre nézve novatorius hatással nem bíró kötelezettség-átruházás gyanánt jelenkezik; ily engedmény- illetve kötelezettség-átruházás pedig többszörös biztosítást nem állapít meg. Voltaképen ugyanazon esetről van ott szó, mintha egy fenálló biztosítási, nevezetesen *életbiztosítási* szerződésből eredő jogok és kötelezettségek nem egy biztosítóra, hanem más valakire péld. egy közönséges hitelezőre ruháztatnék át — a mi ellen észszerűleg kifogást tenni nem lehet. E nézetünk talán kissé merész ugyan, de mindenesetre megóv bennünket attól, hogy oly ügyletet érvénytelennek nyilvánítsunk, a mely az egész világon hatályosnak ismertetik el.

Dr. Nagy Ferencz,
kolozsvári egyet. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A beszámítás az új csődtörvény szerint.

(H.) Az 1881. évi XVII. tcz. a 38—41. §§-ban a beszámításról rendelkezik, melynek a törvény külön fejezetet szentel. Ebből azt lehetne következtetni, hogy a törvény vonatkozó határozmányai első sorban azon esetek megállapítását tartalmazzák, melyekben a csődeljárás folyama alatt beszámításnak helye van. A törvény azonban meghazudtolja e föltevést, mert föl sorol ugyan több esetet, melyekben beszámítással élni nem lehet, de épenséggel meg nem oldja a kérdés tevőleges oldalát, s bizonytalanság homályába burkolja azon eseteket, melyekben beszámítással élni lehet.

A törvény ide vonatkozó rendelkezése — 38. §. — mindössze abból áll, hogy „a csődhitelező, a mennyiben a fenálló törvények szerint beszámítással élhet, követelését a csődtömeg ellen érvényesíteni nem tartozik.” A jelzett szakasznak szerkezetéről, melyből azt lehetne következtetni, mintha a csődhitelező a beszámítás esetén kívül követelését a csődtömeg ellen érvényesíteni tartoznék, nem szólnak. De nem hagyható megjegyzés nélkül a 38. §. idézett rendelkezése egyéb szempontokból.

Az egyik szempont az, hogy teljes lehetetlenség a §. jogi jelentőségét kipuhatolni. A beszámítás alkalmazása két egymással szemben álló követelést tételez föl. E követelések egymásközi viszonya tekintettel az összegre háromféle lehet, a szerint mint a csődhitelező követelése a közadós követelésevel egyenlő, vagy annál kisebb avagy nagyobb összegű. Ezt előre bocsátva azon meggyőződés szerezhető, hogy a 38. §. egyik esetre sem alkalmazható, s így tárgy- és cél nélkülinek látszik. Mert ha a csődhitelező követelése a közadóséval egyenlő összegű, a beszámítás folytán mindkét fél követelése, tehát a csődhitelezőé is, megszűnik, s így utóbbi már nem is létező követelését a csődtömeg ellen semmi szin alatt nem érvényesítheti, ép oly kevéssé, mint midőn a csődhitelező követelése a közadós követelésénél kisebb összegű, tehát beszámítás útján szintén teljesen megszűntnek tekintendő. Ez esetek egyikében sincs értelme azon kijelentésnek, hogy a csődhitelező követelését a csődtömeg ellen érvényesíteni nem tartozik. Ha pedig a csődhitelező követelése nagyobb összegű mint a közadósé, akkor amaz beszámítás útján a közadós követelése erejéig fog megszűnni, az azt meghaladó többlet pedig a beszámítás által érintetlen marad. A csődhitelező követelésének beszámítás által megszűnt részére ugyanaz áll, mi a fentebbi két esetre nézve felhozott; a követelésnek beszámítás után fenmaradó része pedig a törvény által nem érintetvén, azon rendelkezés, hogy a követelést a csődtömeg ellen érvényesíteni nem kell, az utóbb körülírt esetre sem vonatkoztatható, s így ki van mutatva, hogy eset nem képzelhető, melyre nézve a 38. §. idézett rendelkezésének jogi jelentőséget tulajdonítani lehetne.

A másik szempont, mely bírálatot provócál, az, hogy a kérdéses §. a beszámítás feltételeinek megállapítása helyett „fenálló törvények”-re utal, melyek szerint „beszámítással

élhetni,” a nélkül, hogy ily törvényeink léteznének. Erdélyre nézve az osztr. polg. törvénykönyv 1438—1443. §§-ai állapítja meg a beszámítást tárgyazó szabályokat, — a szoros értelemben vett Magyarország területén azonban, ha egyes sporadikus intézkedéstől, — minő a váltótörvény 94. §-a — eltekintünk: a beszámítást szabályozó törvények teljes hiányában vagyunk. Ha a csődtörvény ezen kétségtelen tény dacára csak a fenálló törvények szerinti beszámítási jogot engedi a csődhitelezőnek, ez annyit tesz, hogy nálunk törvény nem léteben, beszámítási jog nem érvényesíthető, legalább a törvény szószerinti szövege szerint nem. Biróságaink bölcseségétől kell várnunk, hogy a törvényhozó szándéka s nem az annak kifejezésére nem épen találóan használt szavak fognak felmerülő esetek eldöntésénél követettni; mert nincs ok fölteni, hogy a csődtörvény a beszámítási jogot, ha azt törvény hiányában ilyenre alapítani nem lehetne, confiscálni, s azt minálunk Erdélylyel szemben megszorítani kívánta volna.

Leghelyesebb lett volna a beszámítási jogot tökéletesen szabályozni s annak feltételeit megállapítani. Ezzel az alkotandó polgári törvénykönyvben a beszámításra nézve megállapítandó intézkedéseknek sem praejudicáltatnék; mert a beszámítási jog vonatkozással a csődeljárásra nem nyugszik mindenben ugyanazon elveken, melyekben a csődön kívüli beszámítási jog alapul. Ezt tanúsítja a csődtörvény 39. §. és a 38. §. 2. bekezdése is, melyek szerint a beszámítás a csődeljárásban a közönséges beszámítás feltételeitől eltérőleg több esetben kizártnak s több esetben megengedettnek mutatkozik. Ugyanezt bizonyítja továbbá az osztrák polgári törvénykönyv is, mely a közönséges beszámítási jogot tárgyalván, az 1439. §-ban annak meghatározását, „mennyiben legyen csődtömeg ellen beszámításnak helye” szintén külön törvényre bizza.

A csődtörvénynek a kifejtett értelemben kiegészítése azonban egyelőre kizártnak mutatkozáván, a 38. §. következő értelmezésével kellene a törvény igazságtalan alkalmazásának elejét venni:

A csődhitelező, a mennyiben csődön kívüli beszámítással élni jogosítva van, a beszámítási jogot a csődtörvényben megállapított módokat mellett a csődtömeg ellen is gyakorolhatja.

„Mikor büntethető a vérfertőztetés?”

A B. T. K. 244. §-a így szól:

„A testvérek közötti nemi közösülés szintén a vérfertőztetés büntetett képezi és két évig terjedhető börtönnel büntetendő.”

Ezen büntetések a testvérek közötti természetelleni fajtalanságra is alkalmazandók.

A bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye.”

Ezen szakaszból Dr. BARNA «Mikor nem büntethető a vérfertőztetés?» című mult heti cikkében azt következteti, hogy codexünk szerint a nagykoru testvérek, kiknek szülői nem élnek, büntetlenül concumbálhatnak egymással.

Czikkiró szavai szerint: «Codexünk ezen intézkedéseiből a következő eredmény concludál: *Ha két nagykoru testvér, kik ennél fogva gyámság vagy gondnokság alatt nem állnak, de kiknek már szülői sem élnek, egymással nemileg közösen vagy kölcsönös beleegyezéssel állandó nemi viszonyt folytat, a két testvér nem lesz büntethető, mert hivatalbóli interventio esete nem forog fen, indítványra jogosított személy pedig nem létezik. A két testvér nemi viszonya meglehet notorius dolog: codexünk szerint az állami hatalomnak ahhoz semmi köze, a concumbáló testvéreket senki sem zavarhatja.*»

Ha a B. T. K. 244. §. szavait: «csak a szülők vagy gondnok» csakugyan lehetne oly szoros civilisticus értelemben venni, a mint ezt czikkiró teszi, akkor még a kiskorú testvéreket sem lehetne büntetni, sem a tiltott nemi viszonyban zavarni, ha szülők már nem élnek. Mert szoros civilisticus értelemben a kiskorú sem áll gondnokság alatt, hanem gyámság alatt.

Ha állana cikkezőnek magyarázata, akkor továbbá még a következő értelmetlenségek lennének a 244. szakasszal kimondva:

Büntethetők volnának a vérfertőztetés büntette miatt az egymással nemi viszonyban élő nagykoru testvérek: ha gyenge elméjük, de ha ép eszüek, nem büntethetők; büntethetők volnának: ha siketnémák, de nem büntethetők, ha ép testüek; büntethetők lennének: ha pazarlók, de nem büntethetők, ha a vagyonkezelésben takarékosak. Mert a nagykoruak gondnokság alá helyeztetnek, ha elmebeteg, gyenge elméjük, siketnémák, tékozlók stb. (1877: XX. tcz. 28. §.). Mihelyt pedig gondnokság alatt állanak, van ki a büntetésre az indítványt megtegye. Tehát — czikkiró értelmezését következetesen alkalmazva — büntetőjogi szempontból teljesen közömbös ilyen külső körülményektől tette volna függővé a büntető törvénykönyv a vérfertőztetés büntethetőségének kérdését.

Nézetünk szerint cikkező félreértette a B. T. K. 244. §-ának intézkedéseit.

Czikkező is elismeri, hogy ezen szakasz szerint objective büntettet képez a vérfertőztetés ez esete, akár kiskorúak, akár nagykorúak a testvérek. Csakis arra alapítja a nagykoru testvérek büntethetlenségét, mert ezek nincsenek gondnokság alatt, mert tehát nincs, ki ellenük az indítványt megtegye.

A dolog igen egyszerű. Ha nagykoru testvérek nemi viszonyban élnek egymással s szülők meghaltak s gondnokuk sincs, ki megtegye az indítványt: *akkor kapnak gondnokot, ki megtegye az indítványt.*

Hogy a nagykoru mily esetekben helyezhető gondnokság alá, azt első sorban a gyámsági törvény állapítja meg. Ezen törvény taxativ eseteinek az a jelentősége van, hogy csakis ezen esetekben lehet nagykorut oly hatályu gondnokság alá helyezni, melynél fogva elessék magánjogi cselekvési képességétől. De azért nincs kizárva, hogy egy másik törvény egybő gondnokrendelési esetet ne állíthasson fel. S különösen nincs kizárva az, hogy egy másik törvény specialis szempontokból egyéb más természetű, csekélyebb hatályu gondnokság esetét ne állíthassa fel. Ilyen egy esetet tartalmaz a B. T. K. 244. §-a. Nem rendel gondnokság alá helyezést ennek civilisticus értelmében, nem lévén büntetőjogilag semmivel sem indokolva, hogy a nagykoru testvér, mert testvérevel concumbált, e miatt vagyona feletti rendelkezéséből elessék. *Büntetőjogi* szempontból a vérfertőztetés ezen különös esetére specialis gondnok kirendelését írja elő, hogy a mennyiben a concumbáló testvér nagykoru s szülői nincsenek életben, — a 244. §. alapján — az indítvány megtételére ad hoc *criminalis ügygondnok* rendeltessék.

Támogatja ezen felfogást az, hogy a 244. §. csakis gondnokról tesz említést. A codex számtalan helyen, a hol az indítványra jogosultakat elősorolja, így szól: a szülő, gyám vagy gondnok; a két utóbbit mindig egymástól megkülönböztetve egymás mellett külön-külön hozza fel. Ezzel szemben a 244. §. így szól: «A bünvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye.» Tehát annyi kétségtelen, hogy a codex a nagykorúakra is gondolt. Mert

hiszen a kiskorúnak gyámja van. Már pedig nem tehető fel a törvényről, hogy csak a pazarló vagy siketnéma nagykorúakra gondolt volna és nem általában a nagykorúakra.

A házag tehát, melyet cikkező a 244. §-ban talál, abban nincs. Az pedig, hogy a törvényhozó hozzá nem tette: «Ellenben nagykorúáknál hivatalból üldözendő», nem öntudatlanul történt, hanem azon igen helyes oknál fogva, mert a vérfertőztetési delictum azon természetén, mely miatt az indítványivá tétetett, a tettes életkora mit sem változtat. Azt akarta a törvényhozó, ha nagykorúakról is van szó, azért ne hurcoltassanak e-ételeg alaptalan hír vagy feljelentés folytán hivatalból a nyilvánosan ítélő bíróság elé; hogy akkor is rendeltessék ki ügygondnok, a ki előlegesen meggyőződjék, vajon nem indíttatnék-e alaptalanul az ily közbotrányt keltő s a vádlottak hírnevére vészes bünper, avagy nem fojthatná-e el az erkölcstelen viszonyt; szóval a ki előbb a helyzetet vizsgálja és a szerint elhatározza, tegyen-e indítványt vagy sem.

Dr. Sík Sándor.

Különfélék.

— A képviselőház igazságügyi bizottsága új év utánra kitűzte az ügyvérendtartás javaslatának tárgyalását. Mint-hogy azonban az előadó bizalmasan kijelentette, hogy ő a javaslat elvetését fogja indítványozni, az igazságügyminiszter ur oda nyilatkozott, hogy ily körülmények közt jobbnak látná, ha a bizottság egyelőre nem is jönne össze. A polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslatnak szintén kevés ki-látása van a felvételre. A curiai bíráskodásról szóló törvényjavaslat pedig, ha a jogügyi bizottságon át is megy, a házban várhatja bukását.

— Az új eljárási törvények életbe lépte általános forrongást idézett elő a gyakorlati jogászok között. Léptenyomon kételyek ütök fel fejeiket a legegyszerűbb eljárási kérdések körül bíráknál és ügyvédek-nél, kik egyaránt érzik hiányát a biztos talapzatnak, a melyen eddigelé a praxis nyugvott. Hozzájárul az ügykezelésben beállott zavar. Különösen a vidéki járásbíráóságoktól érkeznek be hozzánk panaszok, hogy az igazságügyminiszterium semmiképen sem gondoskodott, miszerint a munka nagymérvű szaporulatának megfelelőleg a munkaerők szaporíttassanak.

— A vizsgálati fogság beszámítására vonatkozó plenáris curiai döntvény, melyről mult heti első cikkünk szólt, ujalagos plenaris határozathozatalra lett kitűzve. Mint értesülünk, indítvány fog tétetni, hogy a vizsgálati fogság oly értelemben számíttassék be, mint az cikkünkben kifejtetett.

(Ajánlat.) A legjobb ajánlatokkal ellátott joghallgató alkalmazást keres egy fővárosi ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Értesítést Tibád Antal orszgy. képviselő ad.

Uj évtől kezdve a *Jogtudományi Közlöny* döntvény mellékletének terjedelme — a főlap eddigi terjedelmének érintetlenül hagyása mellett — megkétszereződik. Rendszerint ugyanannyi lesz a melléklet mint a főlap, t. i. egy egész iv. Szükségesnek mutatkozik ezen kibővítés azért, mivel a csőd- és perrend-törvények életbelépésének idejében az e tárgyú curiai határozatok a praxisra rendkívüli fontossággal fognak birni. Minthogy pedig a szerkesztőség nem mellőzheti a bűnügyi, kereskedelmi, váltó- és magánjogi döntvények közlését sem, kénytelen a lap terjedelmét megfelelőleg nagyobbítani. Az előfizetési ár marad a régi.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. Az esküdszék mellőzése. Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére. Dr. HAL-
LER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Dr. Neu-
mann Ármán commentárja a kereskedelmi törvénykönyvhöz. Dr. NAGY
FERENCZ kolozsv. egyet. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A buda-
pesti áru- és érték-tőzsde jogszokásai. Dr. WITTMANN MÓR budapesti
ügyvéd. — A büntető törvénykönyv 244. §-a. Dr. WLASSICS GYULA
kir. alügyész. — Különfélék.

MELLEKLET: Curiai határozatok. — A bünv. elj. tervezete.

Az esküdszék mellőzése

A bíróságok szervezése, az ügyvédi rendtartás és a közjegyzői intézmény behozatala óta nem volt hazánkban oly élénk jogfejlődési mozgalom észlelhető, mint a jelen év fordulatakor.

Ez kiáltó bizonyossága annak, hogy az alaki jogrend képezi a nemzetek jogfejlődésének *organismust*, mely élő lényként közvetlenül érintetik annak minden alaki idomitása által; míg az anyagi jog alkotásait öntudatosan recipiálhatja s organicus életképességéhez mértén fejlesztheti. Ime például míg a büntető törvénykönyvek, a kereskedelmi és váltó-törvénykönyvek, mind megannyi epochális jelentőségű anyagi törvények életbeléptetése még jogászai körökben is alig észlelhető kihatással megtörténhetett: addig a perrendnek csak jogorvoslati részében és a végrehajtási eljárásban eszközölt módosítása oly hullámozást idézett elő, mely bizonyára a stabilismus értékét jövőre még inkább növelné, ha előre láthatólag a felsőbb bíróságok s nevezetesen a kir. ítélő táblák túlhalmozása nem kényszerítene mihamarabb ismétli gyökeres orvoslásra.

A mit elmulasztottunk most, t. i. hogy a járás-bíróságok mint egyes-bíróságok ügykörében felebbviteli forumként a szóbeliség behozatala mellett az első foku kir. törvényszékek restitutiáltassanak, azt kényszerítve leszünk mielőbb pénzügyi tekintetből megtenni, s pedig úgy a magánjogi ügyekben, mind a járásbíróságok hatáskörébe utalt bűnügyekben is.

E véleményben, melyet annak idején e lapokban kifejtünk, osztoznak immár mindazok is, a kik még reményüket a bünvádi eljárásba s ezzel kapcsolatban a kir. ítélő táblák decentralisatiójával behozandó szóbeliségre fektették.

Lasciate ogni speranza.

A legközelebb közrebocsájtott bünvádi eljárás tervezetének egyes részei csak azt igazolják: hogy hazánk igazságügyi politikája egy újabb experimentum veszélyének lenne kitéve, ha törvényhozáskunk még nem jutott volna annak tudatára, hogy Magyarország szegény ahhoz, semhogy a jogászai experimentatiók ösvényén tovább haladjunk.

Ha nincs bátorságunk az esküdszék behozatalára, akkor legalább tartózkodjunk az oly experimentumoktól, melyek más nemzetek évszázados jogfejlődésével ellentétben, hazánkat minden évtizedben egy-egy átalakítás *kényszerűségébe* ejtik. Ha nincs bátorságunk az esküdszéki intézmény behozatalára, noha nem hiszem, hogy

nálunk a nemzetiségi viszonyok élesebb ellentétben állanának, mint a cseh és német, a muszka és lengyel, az angol és írlandi viszonyok közt; — de ha mindezek daczára legyőzhetetleneknek tartjuk a nehézségeket, ám számoljunk a kényszerhelyzettel: *Salus reipublicae suprema lex esto.* De akkor ne pazaroljuk nemzetünk vagyonát *hiu kísérletekre*; hanem legyen bátorságunk a status quo fentartására, sőt ne riadjunk vissza attól, ha kell, a jelzett irányban egy lépést visszafelé tenni, t. i. az egyes-bírósági járásbíróságok felebbviteli forumaként az első foku kir. törvényszékeket restituálni. Elégedjünk meg egyelőre azzal, hogy ezen keretben veszélytelenül megoldhatjuk a szóbeliség és közvetlenség problémáját, fentartva a jövő nemzedéknek, hogy a békés fejlődés és fokozatos haladás útján a szerzett tapasztalatok hasznosításával fejleszthesse az egyéni szabadság és az anyagi igazság garantiáit, az addig békés fejlődés mellett kétségtelenül kedvezőbbé alakult specialis magyarországi viszonyoknak megfelelő esküdszék behozatalával. Tehát esküdszék vagy status quo, tertium non datur.

Meggyőződéseim szerint ugyan hazánk alkotmánya, önkormányzati municipális szervezetével, az esküdszéki intézménynek legmegfelelőbb termő-földje. Az esküdszéki intézménynek arra fektetett szerkezete fölülmulhatja a francia jury kaptájára vert continentális esküdszékek szerkezetét, sőt módot is nyújt azon nehézségek megoldására, melyek az esküdszék ellen hazánkban nemzeti-ségi tekintetből feltornyosulnak; — de ha törvényhozáskunk és intéző államférfiaink bölcsesége az esküdszék kizárásával akar bünvádi eljárás alkotásához fogni, akkor eleve is *óva* intünk az oly chaoticus processuális kísérletek mellőzésére, melyek a civilis perrend örökös változtatásának veszélyét az újabb organisatio tetemes kiadásainak terhével tetézve, a bünvádi eljárásra kiterjesztenék. Okuljunk már valahára saját kárunkon.

Az esküdszék, mely az első foku ítéletet véglegesíti, az egyedüli közvetlenségre fektetett bünvádi alakulat, melyet a terhei alatt görnyedező Magyarország pénzügyileg elviselhet; de az oly rendszerre, mely sem az első sem a második foku ítéletnek semmi tekintetben definitív hatályt nem biztosít, mely felebbezéssel, semmiségi panaszszal és egyéb rendkívüli jogorvoslatokkal a felebbviteli forumok közvetlen szóbeli tárgyalásainak költségeit cumulálja, az ily jogászai experimentatióra Magyarország szegény.

Dr. Dárday Sándor.

Észrevételek

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére.*

A 88. és 89. §§-ra nincs megjegyzésem. Hogy azon esetre, ha például valaki végrendeletében *házát minden benne találtatával együtt* hagyományozza, miért ne foglaltassék ebbe a készpénz, értékpapírok, kötelezvények, ruhaneműek és ékszerek, ennek okát nem tudom eltalálni, mert ha a rendel-

* Az előbbi közleményt l. az 51., 52. és 1. számokban.

kező jónak látta magát így kifejezni, s mivelhogy tőle függött a házban azt tartani, a mit azzal együtt hagyományozni akart, a 90. §. a félreérthetlen rendelkezést egyenesen meghiusítja. De miután már a javaslat 26. §-a is kimondja, hogy a jogszabályok alkalmazását azoknak nem tudása ki nem zárja, nem látok veszélyt abban, ha a javaslat 90. §-a megmarad; a kinek érdekében áll, ám alkalmazza rendelkezését ahhoz.

Nem tartom feleslegesnek a 91. §. azon kijelentését, hogy a 85—90. §§. rendelkezései csak pótló jellegűek.

A *dolgok* osztható minőségét nem tartom oly sajátosnak, mely azok valamely lényeges megkülönböztetésének alapul szolgálhatna s az ellenkezőről az indokolás 45. és 50. pontjai sem győznek meg; tökéletesen osztozom Ungernek nézetében, ki a dolgok oszthatóságát a közös dolgok felosztásának tanára nézve tartja gyakorlati jelentőségűnek, következésképp az erre vonatkozó törvényes meghatározásoknak a tulajdon közösségéről és ennek megszüntetéséről szóló részben van legillőbb helye. De a végén is a 92. §. tartalma helyes s ha jónak találjuk, az általános részben egy §-sal több vagy kevesebb, nem igen árt.

A dolgoknak a 93. és 94. §§-ban *elhasználható* és *helyettesíthető* dolgokra tett megkülönböztetését gyakorlati jelentőség nélkülinek, tehát mint felesleges törvényes meghatározást egyenesen károsnak tartom. Az *elhasználható* és *helyettesíthető* dolgok között csak természetes különbség van, melyet majd a tanszék fog figyelembe venni; de a jogélet számára ennek semmi jelentősége nincs. Minden *elhasználható* dolog egyszersmind *helyettesíthető*, s ha ez megfordítva nem is áll, azaz ha nem minden *helyettesíthető* dolog egyszersmind természetileg *elhasználható*, péld. könyv, öltöny, ez a jogviszony megítélésénél közönyös. A jogviszonyban a dolog említett természetes minősége soha sem bir jelentőséggel, csakis annak *helyettesíthető* volta, mint *jogi minőség*; péld. egy sertés vagy csirke mindenestre *elhasználható* dolog, mégis jogilag *elhasználhatatlannak* vagyis *helyettesíthetetlennek* tekintetik mindazon esetekben, melyekben nem eledelül való felhasználás, hanem tenyésztés vagy más czélból való megszerzés az ügylet érdeke. Ha tehát valamely dolog egyediségére van a súly fektetve, akkor az nem *helyettesíthető*, habár természetileg *elhasználható* is. Ennélfogva a 93. §-t törölnökönek vélem, s habár nincs kétségem, hogy ez be is fog következni, mégis a fel sem tett ellenkező esetre bátor vagyok figyelmeztetni, hogy abban az *elhasználható* dolgok fogalma ellenmondólag van meghatározva, midőn az indokolás szerint) csupán a pénz kedvéért mindazon dolgok *elhasználhatóknak* jelentetnek ki, melyeknek használata *elidegenítésből* áll. E mellett a gépraktárban levő cséplőgépek, a butorraktárban levő butorok stb. mind *elhasználhatók*, mert sokkal inkább *elidegenítésre* vannak szánva, mint az a pénz, melyet a fősvény gyűjt. Mi marad ezután a *helyettesíthető* dolgok csoportja számára?

A 94. §-ra külön észrevételem nincs.

Hogy melyek a *forgalmon kívüli* dolgok, ezt törvényben kimondani legalább is felesleges; mert hogy a levegőt, világosságot, a nap melegét kizárólag birtokba venni természetes okoknál fogva lehetetlen, ez annyira igaz, hogy nem szükséges erről a netalán kételkedőt az általános magánjog egy tételével meggyőzni. A 95. §. b) pontjában megnevezett dolgok pedig nem *forgalmon kívüli* dolgok, mint ezt a javaslat maga is elismeri e szavaiban: „*míg ezen rendeltetésük tart*“. Az országutak, terek stb. az állam vagy község tulajdonában vannak s a míg nem eladók, csak annyiban *forgalmon kívüli* dolgok, mint bármely más magánszemélynek oly háza, mely nem eladó. A c) pont is felesleges, mert hogy a törvény által a *forgalomból* kivett

dolgok forgalmon kívüli dolgok, ez is annyira igaz, hogy külön kimondani nem kell.

A 96. §-hoz igen lényeges megjegyzéseim vannak, s tekintve az *értéknek* gyakorlati nagy jelentőségét, melylyel az a polgári életben bir, legyen megengedve, hogy nézetemet e tárgyban kissé bővebben kifejtsem.

A magánjog az érték meghatározásában és fajainak megállapításában nem követi a nemzetgazdaság tanait, hanem a közforgalom szükségletéhez alkalmazott elvekre alapítja megállapításait, a nélkül azonban, hogy intézkedései mai alakjukban akár az igazság követelményeit, akár a forgalom érdekeit kielégíteni képesek lennének.

Hazai közönséges magánjogunk a javak értékének becslés útján való megállapítását csak a pénzbeli elmarasztalást magokban foglaló bírói ítéletek végrehajtása érdekében szabályozza s e tekintetben az országbírói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok 116. §. alapján ingó dolgok becslésére nézve az 1840: XV. tcz. II. részének 11-ik fejezete, az ingatlanokra nézve pedig az 1832/6: XV. tcz. 5—12. §-ai irányadók.

Nem megy túl ezen határon a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában hozott 1868: 54. tcz. sem, midőn a 363. §-ban rendeli, hogy a lefoglalt tárgyak értéke bírói becsü útján állapítandó meg a *végett*, hogy az árverésnél kikiáltási árul szolgáljon.

A gyámságról és gondnokságról szóló 1877: évi XX. törvenyczikk is* több helyen szól a becsértékről, de közelebbi szabályozás nélkül.

Ezen szabályok a közforgalom mai szükségletének nem felelnek meg, mert csak egy faját az értéknek tartják szem előtt, mely többnyire ugyan meghitelt becslők által, de csak a végből állapítandó meg, hogy a végrehajtási árverés esetében a kikiáltási árt képezze. Ugyde a mindennapi tapasztalás mutatja, hogy épen ezen becslésnek alig van jelentősége, mert ha az elárverezéskor a dolog becsértéke nem ígértetik meg, az becsértéken alul is eladatik.

Lényeges ellenben a dolog értékének meghatározása mindazon esetekben, melyekben a követelés kártérítésre, a visszabocsátandó dologra fordított költségek megtérítésére, osztály eszközlésére van irányozva, vagy midőn a becslés örökségi illeték kiszabásának alapul szolgál.

Mindezen esetekben két ellentétes érdek áll egymással szemben, melynek csak úgy lehet eleget tenni, ha az érték törvényes alapon, de az eset különös körülményeire is tekintettel, állapítatik meg. Ezt az úgy nevezett *valóságos*, vagy mint a javaslat nevezi, *rendes érték* meghatározása által még nem lehet elérni, mert valamely dolognak *valóságos* értéke nem mindig határozható meg absolute, miután ugyanazon dolog, ugyanegy időben, de viszonylag véve különböző *valóságos* értékkel is birhat.

Például egy fajálat a tenyésztőre nézve nagy értékű lehet, míg ugyanazon állatot a mészáros csak az anyag értéke szerint becsülheti meg. Itt ugyanazon dolognak, ugyanazon időben és állapotban két különböző személyre nézve különböző *valóságos* értéke van.

Az 1878: V. tcz. több helyen tesz említést, de csak általánosságban, az *értékről*, a hol annak magasságától függ, hogy a büntethető cselekvény büntettnak vagy csak vétségnek ítéltesse meg.

Nincs itt közelebb meghatározva, mely érték állapítandó meg? pedig ez a legtöbb esetben igen lényeges s az eset igazságos megítélésére nézve döntő lehet. Nincs ugyanis megállapítva, hogy például a lopásnál (334. §.) az elorzott dolog értéke azon haszon szerint állapítandó meg, melyet az rendszerint mindenkinek nyújtani képes, vagy pedig azon kár szerint, melyet a dolog elorzása követ-

* 1877: XX. tcz. 18., 289. §§. és a 235. §. vonatkozással az 1868: 54. tcz. 569. §-ára.

keztében annak tulajdonosa szenvedett. Például: valamely gazda hozat külföldről egy pár válfaju sertést, mely neki 200 frtjába kerül; ezek egyikét ellopják s midőn a dolog értéke meghatározatik, a mézárosok mint szakértők csak az anyag értékét vehetvén tekintetbe, a nem is hizott sertést talán 20 frtra fogják becsülni, minélfogva a lopás csak vétséget képezend, mert a dolog értéke 50 frtot nem halad meg, ámde a tulajdonos kára 100 frtnál is több, miután nemcsak egyik sertését veszítette. de ezen fölül az egyedül maradt és tenyésztésre szánt állatnak értéke is a lopás folytán csupán az anyag értékére szállott le.

Világos ebből, hogy itt a dolog *anyagi*, a javaslat szerint „közforgalmi” értéke nem felel meg a tulajdonos valószínű kárának, már pedig ez annál inkább tekintetbe veendő, minthogy különben a büntethető cselekvény igazságosan vagy meg sem ítéltető, vagy a tulajdonos kártérítési igényén ejt csorbát. Mert ha a büntető bíróság a szakértők által meghatározott 20 frtot veszi ítélete alapjául, a károsult tetemes sérelmet szenvedvén, ebben nem nyugodhatik meg, s a polgári bíró előtt indít kártérítési keresetet, a hol szakértő gazdák véleménye alapján a dolognak azon valószínű értéke fog megítéltetni, melylyel az a károsult gazdára nézve birt, ez pedig sokkal fogja meghaladni a büntető bíróság által már megállapított értéket.

Ily esetben ugyanazon dolog értékét a különböző bíróságok által meghitelt szakértő becsüések különbözőleg fogják megállapítani, a mi már magában is visszas.

Hazánk erdélyi részében érvényben levő partikuláris magánjog, névszerint az ausztriai polgári törvénykönyvnek egyelőre érvényben hagyott része már részletesebben intézkedik ugyan az értékre nézve, rendelkezései azonban épen nem ismerhetők el helyeseknek.

Az ausztriai polgári törvénykönyv megkülönbözteti a *rendes* és *rendkívüli* árt, helyesebben értéket.

Rendes értéke valamely dolognak azon haszon szerint becsültetik meg, melyet az időre és helyre nézve közönségesen és általában hajt. Például: egy rakat tűzifának értéke télen nagyobb mint nyáron, az erdőn csekélyebb mint a piacon, s minél közelebb hozatik a piacához, azon arányban növekszik rendes értéke, a nélkül hogy mennyiségében vagy minőségében növekednék.

Ez a dolognak *valóságos* értéke, melylyel az bárkire nézve is bir.

A *rendkívüli érték* akkor áll elő: «ha a különös viszonyok és annak, kinek az érték megtérítendő, a dolog esetleges sajátságai alapján alapult különös előszeretete vétetnék tekintetbe.»

Az értéknek megkülönböztetése *rendes* és *rendkívüli* értékre kétségtelenül helyes, de annál hibásabb ezen megkülönböztetésnek az ausztriai magánjogban követett alkalmazása, miután e szerint a jogi viszonyok megítélésénél nem a *valóságos érték* szolgál mérvadóul, hanem csakis a *rendes* és *rendkívüli* érték között felállított külső megkülönböztetés, amint ez az 1331. és 1332. §§-ból is következik, melyeknek értelmében a károsult rendszerint csak a *rendes* érték megtérítését követelheti, a *rendkívüli* értéket pedig csak akkor, ha a kár szándékosan vagy legalább feltűnő gondatlanságból okoztatott. Ugy látszik, hogy a javaslat ugyanezt a hibás álláspontot foglalja el.

Mi természetesebb pedig, mi felel meg inkább az igazság eszméjének, mint az, hogy ha valaki másnak kárt okozott, melynek megtérítésére köteles, a károsult *valóságos* kárát térítse meg, tekintet nélkül arra, hogy ez a törvény által a *rendes* vagy *rendkívüli* érték osztályába soroztatik, de arra is tekintet nélkül, hogy miféle indokból okoztatott a kár, szándékosan-e vagy csak ügyetlenségből, mert ez a károsult és az eredményre nézve, úgy hiszem, mindegy.

Rendes érték és *valóságos* érték nem emésztik fel egy-

mást kölcsönösen, mert a *rendkívüli* érték is lehet *valóságos* érték. *Rendkívüli értékkel* ugyanis akkor bir valamely dolog, ha azon haszon vétetik tekintetbe, melylyel az a jogosított nézve ennek különös viszonyainál fogva, vagy a dolognak más dolgokkal különös összefüggésénél fogva bir, ez pedig legtöbb esetben a tulajdonosra nézve a dolognak *valóságos* értéke.

Lássunk néhány példát.

Némely dolognak csak a tulajdonosra nézve van és pedig *valóságos* értéke, míg azt más egyáltalában nem használhatja, például a Wertheim-szekrény kulcsa a szekrény tulajdonosának sokat ér s új kulcs megszerzése aránytalan költséggel jár, míg másra nézve ez csaknem semmi értékkel nem bir, mert abból talán egy patkószöveget sem lehetne készíteni; — valamely okirat csak az annak alapján jogosultultra nézve képvisel értéket, másra nézve nem; a fogorvosnak műszerei csak szakemberre nézve birnak bizonyos értékkel, míg azoknak anyag-értéke, melylyel másra nézve is birhatnak, igen csekély; a jó vizsla a vadászra nézve nagy értékű, másra nézve talán egy házörző ebnél is kevesebbet ér.

Más dolgok csak együttes viszonyban birnak a tulajdonosra nézve bizonyos magasabb értékkel, úgy hogy ezek valamelyikének hiánya a többiek értékén is csorbát ejt, mely miatt az átvevő a szerződéstől is visszaléphet, például: valaki vásárol egyforma tarka lovakból álló négyes fogatot, darabját 300 frttal számítva 1200 frtéért, ha az átadás előtt a lovak valamelyike elpusztul, a megmaradt három ló az átvevőnek már nem ér 900 frtot s talán a célbavett használatra már egyáltalában nem is alkalmas. Valamely több kötetből álló mű került kötetenkint egy forintba, ha valamely kötet elvonása folytán a mű csonka lett, ez által a megmaradt kötetek is veszítettek értékükből.

Hogy a dolgok értékét a jogi forgalomban nem lehet abszolút mérv szerint meghatározni, hanem csakis a fenforgó különös körülmények tekintetbe vételével, már abból is kétségtelenül kitűnik, hogy ugyanazon dolognak értéke véletlen körülmény folytán könnyen változhatik, a nélkül hogy a dolog akár anyagban, akár alakban változást szenvedne; például: valamely faluban katonaság van elhelyezve s egyik birtokosnak nagyobb épülete laktanyául szolgálván, ez által jó jövedelmet hajt s ehhez képest is becsülendő meg. De ugyanazon épület, ugyanazon helyen, változatlan, talán még javított állapotban is, nagyon csekély értékűvé válhatik, ha a falu megszűnik katonai állomáshelyül szolgálni, mert a tegnap még nagy értékűnek tartott épület ma már mit sem jövedelmez.

E példa világosan mutatja, hogy a magánjognak a *rendes* és *rendkívüli* értékre vonatkozó meghatározásai nem elégségesek arra, hogy azok alapján minden dolognak *valóságos* értéke, még pedig bármily körülmények között meghatározható lenne.

Különösen az oly dolgok, melyeknek gazdasági — mezőgazdasági vagy házigazdasági — céljuk van, e sajátságos rendeltetésök szempontjából ítélandók meg. Ilyenek a földmivelés, kertészet, állattenyésztés, a különféle gyári vállalatok tárgyai s mindezek tartozékai; élőfák, takarmány, stb.

Mindezen dolgok lehetnek ugyan adás-vevés vagy csere tárgyai, következésképp birhatnak „közforgalmi” értékkel is, sőt a termények, állatok azért tenyésztetnek, hogy forgalomba menjenek; mindazonáltal mindaddig, míg az állatok, termények stb. a gazdaság *rendes* folytatásához szükségesek, míg ezen sajátságos rendeltetésük tart, azok megbecsülésénél nem csereértékről, hanem csakis *gazdasági érték-ről* lehet szó.

A gazdasági érték fogalmának létjoga félreismerhetetlen; ismérvei a dolgok sajátságos rendeltetésében vagy gazdasági használatmódjában fekszenek, mely szempontok

mellőzésével igazságos becslés sok esetben nem is lehetséges; szükséges tehát a magánjogban arról gondoskodni, hogy mindazon esetekben, melyekben a dolgok értéke a jogviszony megítélésére nézve lényeges, az lehető igazságos alapon és mindig *szakértők* által állapíttassék meg. Az ugynevezett bírói becsősök e feladatot nem mindig oldhatják meg, már csak azért sem, mert ismereteik és tapasztalásaik körén kívül eső esetekben ők lehetnek ugyan becsősök, de nem mindig szakértők. Csakis így történhetett az, hogy a kolozsvári királyi törvényszék által végrehajtásilag lefoglalt vasuti gőzmozdonyt a kolozsvári bírósági becsősök 240 frtra becsülték, holott az 30,000 forintnál is többet ért.

A rendkívüli értéknek a tervezetben javasolt „*s csak a törvényben meghatározott különös esetekben*“ alkalmazható meghatározása nem biztosítja még a gazdasági érték sajátosságos ismerveinek és elemeinek tekintetbe vételét, még annyira sem, hogy a bíróságok által foganatosított becsléseknél legalább valódi értelemben vett szakértők alkalmazását rendelné meg. Pedig kétségbe vonhatatlan, hogy különösen a gazdasági érték meghatározása mindig csak *gazdák* mint szakértők által eszközöndő, még akkor is, ha a megbecsülendő tárgy mivoltánál fogva különben más becslők szakkörébe tartoznék; például: a vélt tulajdonos a falusi jószágon a czélnak már magára is tökéletesen megfelelő földszinti épületre diszes emeletet tétet; a holtnak tartott, de visszakerült valódi tulajdonosnak erre szüksége nincs, mert az emelet építése merőben felesleges volt s csakis a nagyobb kényelmet nyújtja; került pedig az emelet 6,000 frtba. Ha mérnökök vagy építészek — mint szakértők — megbecsülik azt, talán épen annyit érőnek fogják mondani, mert ma ugyanannak az előállítás legalább ugyanannyiba kerülne. Ha ellenben *gazdák* mint szakértők becsülik meg, azt kell nézniök, mit nyert ezzel a jószág gazdaságilag? s ha úgy találják, hogy az emelet felesleges s a jószágra nézve épen nem szükséges, hasznos pedig csak annyiban, a mennyiben az ez által nyert több helyiség magtárnak, szertárnak, kamrának, esetleg cselédlakásnak használható, csak ez irányban fogják az értéket megállapíthatni s az építészek által 6,000 frtra becsült épületrészt sokkal kevesebbre fogják becsülni.

Ezen uton megállapított érték a *gazdasági érték*.

De lehet valamely dolog *gazdasági értéke* a *közönséges* értéknél nagyobb is, például: valamely földbirtokosra nézve bizonyos telekrész, melylyel birtokállományát czélszerűen kiegészítheti, országuttal vagy vasuttal összekötheti, vagy a mely gazdaságának a különben hiányzó legelőtért szolgáltatja, sokkal nagyobb concret értékkel bír, mint másra nézve illetve ha a kérdéses földbirtok értéke abstracte állapíttatnék meg. Ez különösen kisajátítási esetekben mindig lényeges.

A kisajátítási törvény* is a kártalanítási összeg megállapításánál csak a *valódi* érték alapul vételét rendeli, azonban annyiban már közel jár az érték fejtegetett fájához, mert a 35. §-ban tekintetbe veszi: „*egyéb a közönséges adásvevésnél számba vétetni szokott körülményeket.*“

A becslésnek ezen korlátoltabb módja csak kisajátítási esetekben jöhet alkalmazásba, általános és határozatlan voltánál azonban még ez sem biztosítja az egyes esetek igazságos megítélését.

A kereskedelmi törvény már nem tartja elégségesnek az értéknek az általános magánjogban foglalt megkülönböztetéseit, miről annak 399. §-a tanuskodik, melyben a *közönséges* érték mellett a szakértők által megállapított *rendes kereskedelmi* érték van elfogadva.

Az előadottakból kitűnik, hogy a *gazdasági érték* gyakorlati jelentősége a polgári életben igen gyakran előfordul, de talán azt is sikerült kimutatnom, hogy az értéknek ezen

faja a törvényes becslési módok útján megállapítandó értékektől lényegesen különbözik és nemcsak magában véve igazságos, hanem kártérítési jogunk bekövetkezendő reformjára nézve bizonyára jelentős.

Ezek alapján a 96. §-ban a dolgok *közforgalmi értéke* mellett mint *valóságos érték*, még pedig nemcsak kivételes esetekre, felveendő lenne **azon értéke a dolognak, melyet a tulajdonos vagyonában képvisel.** E mellett a *pretium affectionis* annyira tekinteten kívül marad, hogy külön kizárása felesleges, következőleg erről még említés sem teendő.

A 97. §-hoz nincs megjegyzésem.

Dr. Haller Károly.

JOGIRODALOM.

A keresk. törvény magyarázata. Dr. NEUMANN ÁRMÁN, székesfehérvári ügyvédől. Harmadik kötet. Bpest. Kiadja Zilahy Sámuel. 1882.

IV.*

Egyike a legérdekesebb, de egyuttal legnehezebb kérdéseknek a biztosítási jog terén a *közlési köteleesség* (Anzeigepflicht) kérdése. Szerző ennek a k. t. 474. és 475. §-ainak magyarázataképen, mint már említettük, nem kevesebb mint 40 lapot szentelt, s fejtegetései teljesen alkalmasak arra, hogy az olvasó a közlési köteleesség alapja és terjedelme iránt kellő tájékozást nyerjen. Némi ellenmondásba jön azonban szerző, midőn az 570. lapon KÜBEL azon, általunk is helyesnek ismert nézetét, hogy a közlési köteleesség a veszélynek a biztosító általi megmérhetésében találja alapját, részben megtámadja, az 577. lapon pedig mégis teljesen KÜBEL felfogásához csatlakozik. Különben az 570. lapon KÜBEL ellen felhozott ellenvetés, hogy t. i. az ő felfogásából csak az következne, miszerint a biztosított a veszély kalkulációjára vonatkozólag hozzá intézett kérdésekre felelni tartozik, de nem az is, hogy a biztosított ily kérdések nélkül is közlésre köteles volna — nem is jogosult, mert ha a veszély minősége a bizt. szerződés lényeges alkatelemét képezi, az iránt pedig csak a biztosított nyújthat felvilágosítást, akkor ebből az önkéntes közlési köteleesség épügy folyik, mint a kérdésre vonatkozó feleletadás. Nem osztozunk továbbá szerző azon nézetében, hogy a magyar k. t. a közlési köteleesség tekintetében a külföldi törvényhozásoktól lényegesen eltér, a mennyiben utóbbiak oly fontos körülmények közlését is követelik, melyek a biztosításnak *más feltételek* melletti megkötését eredményeznék; holott a m. k. t. csak oly körülmények közlését kívánná, melyek a biztosítás *abszolút* elvállalására befolyással lehetnek. Szerző arra alapítja nézetét, hogy a 474. §. egyszerűen a „*biztosítás elvállalásáról*“ szól. Azonban az elvállalás itt nyilván a „*mikénti*“ elvállalást is foglalja magában, a mi nemcsak a magyar nyelv szellemének felel meg, de a k. t. 490. és 502. §-aiból is kitűnik. Midőn ugyanis ezen szakaszok előírják azt, hogy a biztosított a biztosítás tartama alatt a biztosítóval azon változásokat tartozik közölni, melyek ha a biztosító előtt tudva lettek volna, ez az ügyletet egyáltalán nem *vagy nem ugyanazon feltétel mellett* kötötte volna meg; s ilyen változásoknak egyenesen azt a hatályt tulajdonítják, hogy a biztosítás *megszűnik*, ha a biztosító a szerződést fen nem tartja: ebben logikailag benne rejlik az, hogy a biztosítás *mikénti* elvállalására befolyással bíró körülmények is közlendők. Ha a szerződés megtámadható akkor, midőn ily körülmény *később* merült fel, akkor következetesen megtámadható akkor is, ha ily körülmény annak *megkötése* alkalmával létezik. Ellenkeznék az ész törvényeivel, de a gyakorlati élet követelményeivel is, ha ugyanazon körülménynek ugyanazon jogviszonyban más-más jelentőséget tulajdonítanánk, a szerint, a mint korábbi vagy későbbi momentummal esik össze. Vegyünk csak egy gyakorlati példát: Ha én biz-

* 1868: I.V. t. cz.

* Az előbbi közleményeket I. az 52. és I. számokban.

tositom házamat s a biztosítás megkötésekor a szomszédságban a tűzveszélyt fokozó gyár van, a mit elhallgatok, akkor a szerződés a biztosító által nem támadható meg. Ha ellenben a gyár csak a biztosítás tartama alatt pl. mindjárt másnap keletkezik, illetve működni kezd: akkor a biztosítás a biztosító által megtámadható. Micsoda ratió volna ily ellentétes szabályozásban?

Szerző itt czáfolt nézetéből kiindulva különösen az életkor helytelen bemondásának nem tulajdonítja a közlési köteleesség elmulasztásának következményeit, mert az életkor csak a díjfizetésre bir befolyással, a biztosító társaságok magasabb életkoru egyének biztosítását is vállalván el (585. l.). Eltekintve attól, hogy az életkor a biztosítás abszolút elvállalására is bir tényleg befolyással, a mennyiben ugyanis a legtöbb biztosító társaság a 60-ik életéven túl biztosításokat egyáltalában nem, a 20-ik életéven alól pedig csak kivételesen fogad el: a mi felfogásunk mellett az életkor helytelen bemondása még akkor is alapos ok a szerződés megtámadására, ha a biztosító a biztosítást magasabb díj mellett elvállalta volna. V. ö. a legf. ítélőszék egy 1880. június 30-kán 466. sz. a. kelt határozatát is (Döntvénytár XXVI. köt. 35. l.).

A 477. §-nál szerző tüzetesen vizsgálja, minő gondossággal tartozik a biztosított a biztosító irányában? Teljesen egyetértünk vele abban, hogy a biztosított csak u. n. *subjectiv* gondossággal (*diligentia quam in suis rebus*) tartozik, s csak azt kifogásoljuk, hogy érvül a k. t. 258. §. 4. pontját használja, mely szerint csak a biztosítás elvállalása s nem annak vétele képez abszolút keresk. ügyletet. Micsoda befolyása lehet ezen körülménynek a gondosság kérdésére? Hisz a magánjog terén épügy követeltetik szabályszerint az objectiv gondosság, mint a keresk. jog terén, s különbség — egyes specialis esetektől eltekintve — legfeljebb annyiban van, hogy a magánjog mintaembere a bonus pater familias, a kereskedelmi jogé pedig a rendes kereskedő (k. t. 271. §)!

Igen controvers kérdés tudvalevőleg, vajon a biztosító életbiztosításoknál vagy több évre szóló kárbiztosításoknál jogosítva van-e a későbbi évekre járó díjakat per útján követelni? A kérdés nálunk is élénk eszmecserére adott alkalmat a legf. ítélőszék egy 1876. október 19-én 8240. sz. a. kelt határozata folytán, melyben ezen jog tagadásba vétetett. Dr. BIERMANN kartársunk e határozatot helytelenítette (Magy. Igazságügy XV. köt. 130—135. l.), felszólalásunkra (u. o. 253—262 l.) azonban annak helyességét az életbiztosításra nézve elismerte (u. o. 376—378. l.). Szerző igazat ad nekünk a tételes jog szempontjából, de elméletileg éppen az életbiztosításra nézve ellenünk fordul (680. s k. l.), kifogásolja különösen azt, hogy mi az életbiztosítás takarékpénztári jellegét hozzuk előtérbe, s követeli, hogy a biztosításnál ne a biztosított által valósittatni

szándékolt cél, hanem csakis a kölcsönösen nyilvánított akarat vétessék tekintetbe, a mely mindkét részről teljes jogi paritáson nyugvó ellenteljesítményérti teljesítményre irányul (682. l.).

Legyen szabad mindenekelőtt megjegyeznünk, hogy mi az életbiztosítást épügy mint szerző szívesen elismerjük valóságos biztosítás gyanánt, mert a kár és veszély elemei benne szintén tartalmaztatnak. Midőn azonban azt találjuk, hogy az életbiztosításnál épügy történnek egyszeri vagy successiv befizetések mint a takarékpénztári ügyletnél s ezen befizetések s azok kamatai egyaránt tőkésítettnek, a biztosítási összeg sem lévén más, mint befizetések és kamatok összeadásának eredménye: a takarékpénztári ügylet analogiájától nézetünk szerint teljesen eltekinteni nem lehet. (V. ö. maga GOLDSCHMIDT is i. m. I. köt. 582. l. 4. j.). Nem lehet épen a jelen kérdésben, melynél a biztosított részén a takarítás ténye, hajlama és lehetősége lép előtérbe. Ezek ugyan első sorban gazdasági mozzanatok; de hisz a jog nem áll ellentétben a gazdasági élettel, hanem ebben inkább alapját találja. A mi gazdaságilag általában irrationabilis, célelles, azt a jog sem veszi pártfogása alá. «Zweck im Recht»! A jelen kérdésbe különben nemcsak gazdasági, hanem *erkölcsi* szempontok is játszanak bele. Nem tehetünk róla, de a szerző által vitatott felfogás erkölcsi érzetünket mélyen sérti, s azt hisszük, más is ugy lesz vele. Oly ügylet, melynél az egyik fél saját közvetlen érdekében teljes életére kényszerítőleg van lekötve, a nélkül, hogy a másik fél az ügylet által számbavehető módon érdekelve volna, s a nélkül hogy ezen fél előzetes, reális szolgáltatást, vagyoni előnyt nyújtott volna: meggyőződésünk szerint a jó erkölcsökkel ellenkezik, s azért a jog által, mely ha nem is áll mindig tényleg, de mégis elvileg az erkölccsel összhangzásban, nem szentesíthető. A jogász logika, mely az akaratnyilvánításból indul ki, nem érvényesül határ nélkül, s szerzőnek nem kellett volna sokáig keresnie, hogy épen erkölcsi határok példáira akadjon. A legnagyobb és leglogikusabb jogásznép joga, a római jog, szolgáltat legtöbbet.

Különben szerző, midőn abból indul ki, hogy a felek akarata a biztosított visszalépési joga ellen van irányozva, ennek bebizonyításával teljesen adós maradt. Petitio principii-t vet szemére pl. HINRICHS-nek (683. l.) s maga is ilyenbe esik. Ugyanazon hibát követi el, mely részben Dr. BIERMANN t. kartársunk bírálatában is előfordult. Miként ennek ellenében kimutattuk azt, hogy a biztosítási kötvényekben tartalmazott feltételek épen arra vallanak, miszerint a felek már kezdettől fogva számitanak a visszalépés lehetőségével: úgy jelenleg szerzőt is utasítjuk a biztosítási kötvényekre, hogy azokból feltevésének alaptalanságáról meggyőződjék.

Dr. Nagy Ferencz,
kolozsvári egyet. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti áru- és érték-tőzsde jogszokásai.*

II.

Az enquête, mint kiemeltük, az elébe terjesztett tervezetben foglalt intézkedéseket a keresk. törv. 267. §. szempontja alá eső szokásoknak tekintette, szerinte a tervezetben foglalt intézkedések nem jogtétel és így következetesen szerinte a tervezet is csak a tőzsde-tanács által elkészített magángyűjtemény azon szokásokról, melyek a budapesti tőzsdén gyakoroltatnak. Mondjuk, magángyűjtemény, mert

nem létezik törvény, mely a tőzsde tanácsát autonomiával vagy szokások gyűjtésével és szokások megállapításával felruházta volna. Ha pedig a tervezet, miután a tőzsdének autonomiája nincsen, csak magángyűjtemény és csak a bpesti tőzsdén tényleg gyakorlatban lévő szokásokról van szó, mi értelme legyen az egész enquétirozásnak? Sőt értenők az enquétirozást is, ha az enquête arra terjesztette volna ki figyelmét, vajon az ezen gyűjteményben foglalt és szokásnak mondott intézkedések csakugyan szokásban vannak-e vagy sem: de mint a tárgyalásokból látjuk, az enquête arra figyelmét ki nem terjesztette, és daczára annak is, hogy a mondott tervezetben számos oly tétel is foglaltatik, melyek ugyan a bécsi tőzsdén szokásban vannak, de a budapesti

* Az előbbi cikket l. a m. é. 51. számban.

tőzsdén gyakorlatban és szokásban soha nem voltak, nem hallottunk ez iránt felszólamlást sem, és így kérjük, mi értelme legyen a mondott felfogás alapján az egész enquétirozásnak? Hiszen már az első pillanatra minden jogász előtt világos, hogy a tervezetben foglalt szokások cogitív törvénybe nem ütköznek, minek utána pedig csak szokásról, a keresk. törv. 267. §. értelmében van szó, az enquête, saját felfogása szerint, csak azt vizsgálta és vitatta volna meg, vajon nem szoktak-e a budapesti tőzsde látogatói az ügyletek megkötésénél oly feltételeket kikötni, melyek a subsidiarius törvény hatályba léptét kizárják; szóval vajon nem szokásos-e a budapesti tőzsdén az ügyletek megkötésénél bizonyos feltételeket megállapítani? Avagy kétséges-e, hogy a tőzsdén is, úgy mint mindenütt a subsidiarius törvényt kizáró feltételeket szabni szabad, akkor a mikor tesszik és annyszor a hányszor csak tetszik, sőt annyszor is, hogy egy magángyűjtemény készítője bátran megmondhatja, hogy ezen feltételeket kikötni szokásos?

Már ezen külső körülmények is mutatják, hogy az enquête, habár a tervezetben foglalt intézkedéseket csak a keresk. törv. 267. §-a szempontjából tette vizsgálat tárgyává, a szabályokat, melyeket megállapított, mégis oly tételeknek tartotta, melyek a bíróság által feltétlenül alkalmazandók, azaz olyan tételeknek, melyek alkalmazandók akkor is, ha a szerződő felek azokat kikötni nem akarták, és így az enquête önmagával jutott ellenkezésbe, midőn egyrészt ezen szabályokat a keresk. törv. 267. §-ban említett szokásoknak állítja és másrészt az ellenkezőnek ki nem kötése esetében ezen szokásokat jogtétel, subsidiarius normaként feltétlenül alkalmazandónak declarálja.

De nézzük a dolog érdemét.

A szokás mint magyarázati eszköz, alkalmaztatik a bíró által csak azért, mert az eldöntése alá bocsátott concret esetben, a vitás szerződés magyarázatánál azon meggyőződésre jutott, hogy a felek a szerződés kötésénél a szokásban lévő szerződési feltételeket kikötni akarták.

Szerződést magyarázni, vagyis kipuhatolni, mit akartak a felek a szerződés kötésénél feltételként megállapítani, ezt csak a bíró, és pedig a bíró is csak a concret esetben teheti, mert csak ott a concret esetről szerezhet magának meggyőződést a felek akaratáról és csak ott mondhatja, hogy ő mint bíró azon meggyőződésre jutott, miként a szerződő felek a szokott feltételeket kikötni akarták. Midőn azonban nem a concret szerződés magyarázataként, hanem előre és a nélkül, hogy valamely szerződés magyarázat tárgyává tétetnék, kimondjuk, a mint az usanceok 1. §-ában kimondva van, az ott meg amott ezen helyiségben kötött szerződések ezen feltételek alapján kötötnének tekintendők, midőn kimondjuk, hogy az ezen helyiségben kötött ügyletek a bíró által ezen szabályok alapján bírálandók el, akkor ezen felállított szabály többé nem magyarázati eszköz, hanem jogtétel, norma, mely alkalmaztatni szándékoltatik épen úgy mint a subsidiarius törvény, mindenütt a hol a felek az ellenkezőt ki nem kötötték, tekintet nélkül arra, vajjon csakugyan akarták-e a felek ezen feltételeket kikötni vagy sem.

Kimondván tehát a szabványok 1. §-ában, hogy az általa megvitattott szokások mindenütt, a hol a felek között az ügylet megkötésekor határozottan más megállapodás nem történt, alkalmazandók, az enquête a tőzsdei szokásokat *jogforrásnak* declarálta. Ilyképen tehát az enquête, midőn az usanceokat egyrészt a keresk. törv. 267. §-a alapján elbírálandó szokásoknak, másrészt pedig kötelező voltára nézve feltétlen kötelező jogforrásnak tekinti, hűtelen lett saját általa elfogadott álláspontjához is; mert szem elől tévesztette a szokás jogi természetét.

A szokás nem objectív jogforrás; a szokás által elfogadott intézkedés nem képez jogtételt, mely a feleket mindig

és mindenütt köteleznél, hanem, mint ismételten kifejtettük, a szokás mint magyarázati eszköz alkalmaztatik, mert a felek azt alkalmazni akarták, és mert a bíró ítélete hozatalánál felteszi, hogy a felek azt csakugyan alkalmazni akarták. Ezt szem előtt tartván, világosan kitűnik, hogy a szokás és a szokásjog vagy a subsidiarius törvény közt azok hatályára nézve lényeges különbség van, mert miután a szokás a bíró által csak magyarázati eszközként a feleknek a szerződés kötésekor volt akaratának kipuhatására használtatik, oly feltételt pedig, a melynek létezéséről tudomással nem bírunk, a szerződés kötésénél megállapítani bizonyára nem akarhattunk, világos, hogy a felek által nem ismert szokás a bíró által nem alkalmazható, és az, aki a szokásra hivatkozik, nemcsak a szokás létezését, hanem azt is, hogy a felek ezen szokás ismeretével szerződtek, bizonyítani tartozik; nem így a szokásjog vagy a subsidiarius törvényt, mert azokat mint jogforrást a feleknek és a bírónak ismerniök kell. «Es muss mindestens dargehen sein, dass die Contrahenten in Kenntniss des Handelsgebrauches contrahirt haben, denn nur alsdann kann angenommen werden, dass sie einen Vertrag gleichen Inhaltes haben schliessen wollen. Der Vertrag ist nach den Gesetzen und Gewohnheitsrechten des Erfüllungsortes zu beurtheilen. Dagegen gilt dies keineswegs schlechthin von denjenigen Usancen oder Handelsgebräuchen, welche nicht als objective Rechtsnorm, sondern als blosse Interpretationsmittel der Rechtsgeschäfte in Betracht kommen. Sie bilden einen stillschweigenden Bestandtheil der Willenserklärung, ihr Inhalt gilt nur, weil er gewollt ist, und dieser Wille ist ohne Kenntniss derselben undenkbar, es habe denn der Contrahent sich erkennbar den ihm unbekannten Usancen unterworfen. (FUCHSBERGER: *Entscheidungen ROHg.* I. k. 343. 1.)

Egészen másként azonban fogják fel a szokást hatályára nézve az enquête által átvizsgált tőzsdei usanceok, mert midőn már az 1. §-ban kimondják, miként ezen szokások a bíró által, ha az ellenkező ki nem kötött, minden esetben alkalmazandók, a szokásnak oly hatályt tulajdonítanak, a minővel csak a törvény vagy a szokásjog bír. E szerint a budapesti tőzsde usanceai akkor, midőn arról volt szó, vajon ellenkezhetnek-e a törvényt, csak szokásoknak jelöltettek, midőn azonban azok hatálya forgott szóban, hatálylyal ruháztattak fel, a minővel csak a szokásjog bír. Tényleg pedig ezen usance, ha annak azon hatályt tulajdonítjuk, a minővel azt a tervezet 1. §-a felruházni akarja, nem szokás, nem is szokásjog, hanem holmi speciális törvény a tőzsdebírószámára. Vajon jogosítva van-e a tőzsdebírószám ezen usanceok szerint ítélni, és vajon jogosítva van-e a tőzsdebírószám az enquête által adott azon engedelemmel élni, és addig is, a mig a törvényhozás által alkotmányos uton ezen engedelem megadatnék, derűre-borura, boldog-boldogtalanra ezen usanceokat ideiglenesen alkalmazni?

Ugyanazon kérdés, mintha azt kérdeznők, vajon jogosítva vannak-e a magyar bíróságok más mint az alkotmányos uton hozott törvényes szabály szerint is ítélni; mert a perrendtartási novella életbeléptetésével a tőzsdebírószám a magyar rendes bíróságok sorába lépett, az előbb feleltelen tőzsdebíróból felelős bíró lett, és a tőzsdebíró, ki előbb saját esze, akarata vagy a mint nálunk mondani szokásos, saját lelkiismerete szerint ítéltetett, most már ezen lelkiismeretét többé nem eszéből vagy usanceaiból, hanem a törvényből kell hogy meritse — mert felelős és felelősségre vonható akkor, ha a törvény ellenében ítéletet hoz.

A tőzsdebírónak is ennek folytán, úgy mint minden más magyar bírónak is ítélnie kell az usance szerint ott, a hol azt a keresk. törvény megkívánja és ítélnie kell az usance ellenében a subsidiarius törvény szerint ott, a hol azt a

törvény parancsolja. Azon kérdés pedig, vajon mikor kelljen a szokást és mikor a subsidiarius törvényt alkalmazni, a feleknek a szerződés kötésénél volt akaratától függ és csak a concret esetben ítélhető meg.

Dr. Wittmann Mór.

A büntető-törvénykönyv 244. §-a.*

Dr. BARNÁK IGNÁCZ ur a *Jogtudományi Közlöny* múlt évi utolsó számában az 1878: V. tcz. 244. §-ának értelmezésével foglalkozván, azon eredményre jutott, hogy codexünk szerint a nagykoru testvérek, kiknek szülői nem élnek, vagy gondnokság alatt nincsenek, büntetlenül concumbálhatnak egymással.

E felfogás ellenében Dr. SÍK SÁNDOR ur a *Jogtudományi Közlöny* ezen évi első számában megjelent cikkében azon eredményre jut, hogy bizony az a mi codexünk szerint is büntetendő, és pedig azt mondja, az egész dolog igen egyszerű, — mert «ha nagykoru testvérek nemi viszonyban élnek egymással s szülőik meghaltak és gondnokuk sincs, ki megtegye az indítványt: akkor kapnak gondnokot, ki megtegye az indítványt — és pedig ad hoc criminalis ügygondnokot.»

Más szóval: SÍK ur felfogása szerint a vérfertőztetési bűncselekmény indítványi büntett mindig — követtetik az el nagykoruak, vagy kiskorúak által — azzal a különbséggel azonban, hogy a nagykorúaknál is a büntető bíróság előbb egy gondnokot biz meg hivatalból, ki megvizsgálja az ügyet, esetleg meggyőződik, nem kósza hír-e az egész, talán még megfigyelésre is alkalmat keres, és azután vagy indítványt tesz — vagy azt mellőzván, jelentést tesz a büntető-bíróságnak eljárása eredményéről s a büntető bíróság a gondnoki eljárást egyszerűen tudomásul veszi.

Ez az, mit SÍK ur hivatkozott cikkében már szavakkal mond, s a mi sajtósága az egészben, ő mindezt a törvény ezen szavaiból: «a bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye» olvassa ki.

A törvénymagyarázat szabályainak egy kissé könnyed kezelésére mutat: mikor az ember egy egész eljárási szabályt, gondnok-kinevezést, stb., képes az anyagi törvényből kiolvasni.

De SÍK ur még tovább megy — az «Antragsdelict»-ek mellé oda állit egy új bűncselekmény-csoportot, mit talán német tudományossággal «Curateldelict»-eknek lenne szabad neveznünk, s ráfogja a magyar büntető-törvénykönyvre, hogy a «Curateldelict» fogalma a 244. §-ban van meghatározva.

Én ismerem «Antragsdelictet», ismerem az «Ermächtigungsdelict» fogalmát — de olyan-féle delictumot én részemről nem ismerem, a minővé a vérfertőztetést akarja SÍK ur avance-iroztatni. Vagy talán a tisztelt cikkíró ur a m. büntető-törvénykönyvnek kívánja az uttörés dicsőségét osztályrészülni juttatni a «Curateldelict» megteremtése körül. De akkor legyen szives nekünk megmutatni, hol fejtette föl a büntető-törvény nagy érdemű előkészítője ennek a fogalomnak elméletét, mert CSEMEGI KÁROLY — a nagy criminalista — akkor, ha egy új fogalommal akarja megtermékenyíteni a büntetőjog területét: nem fog megelégedni azzal, hogy a törvény száraz szava csak annyit mondjon:

«a bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye.»

Azután föltehető-e, hogy ha már egy új categoriáról akarunk beszélni — a testvérek közötti vérfertőztetés és fajtalanság volnának azon különös delictumok, melyek miatt szükség van egy új büntetőjogi categoriára?

Én nem tudom feltenni és nem is képelek indokot, mely miatt szükséges volna a büntetőjog területét azon cselekmények miatt egy új fogalommal gazdagítani.

Legyünk egészen őszinték. Ne igyekezzünk a törvényből azt kiolvasni, mi ott nincs. A magyar büntető-törvénykönyv érdeméből, a codificatora fényesen megérdemelt babéraiából nem fogunk egyet sem letépni akkor, ha egyszerűen

kimondjuk: hogy a 244. §. harmadik kikezdésében foglalt rendelkezés hézagos.

Nincs a világon olyan törvény, miben a gyakorlat, az idő, hézagokat és hiányokat ne hozna felszínre. Hisz ha ez nem volna — haladásról se lehetne szó. Nálam nincs őszintébb tisztelője a büntető-törvénykönyv codicatorának, kevesen vannak, kik oly közvetlen közelben tanulhatták megismerni e nagy gondolkozó kiváló talentumát, kevesen vannak, kiknek több alkalma volt tőle tanulni, mint nekem, s épen ezért bátran ki merem mondani meggyőződésemet, s nem félek a félreértéstől.

A törvényhozás megfeledezett a nagykoru testvérek concumbálásáról és fajtalanságáról akkor, midőn a 244. §. harmadik kikezdésében csak annyit mond:

«a bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye»

Ez oly határozottan szól, hogy nem lehet a törvénymagyarázat szigorú szabályai szerint más eredményre jutni, mint arra, mire Dr. BARNÁK jutott, azaz: hogy a nagykoru testvérek közötti concumbálás és fajtalanság nem képez büntetendő cselekményt, mert ha a törvényhozó csak az atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatti testvérek között elkövetett vérfertőztetést és fajtalanságot akarta volna indítványi bűncselekménnyé tenni, és a nagykoru testvérek közötti vérfertőztetést és fajtalanságot hivatali büntetetté: akkor határozottan kifejezhette volna, hogy az atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatti személyek között elkövetett vérfertőztetés és fajtalanság eseteiben a bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél (illetve törvényes képviselőjének) indítványára van helye. Ekkor mindenki tudta volna: hol kezdődik a hivatalból való beavatkozás és mi képezi az indítványi büntett körét?

Igy azonban, különösen ha tekintetbe vesszük a 244. §. negyedik bekezdését — hol a «hivatalból való üldözés» ellentétbe állitattik a harmadik kikezdésben foglalt rendelkezéssel: lehetetlen a törvénymagyarázat szabályainak normális kezelése mellett más következtetésre jutni, mint arra, hogy a törvény szerint nem lehet büntetni a nagykoru testvérek concumbálását és természetelleni fajtalanságát.

Más kérdés — és tekintettel több concret esetre — igen fontos kérdés, akarta-e ezt a törvényhozás, és nem lehet-e és nem kell-e a judicaturának a logikai interpretatio kissé szabadabban forgatható fegyvereihez nyulni, hogy a jó és helyes eredmény kivívható legyen.

Az én nézetem szerint egyáltalában nem volt semmi szükség arra, hogy ezen undok bűncselekmény az atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatti egyéneknél is «Antragsdelictt» tétessék; a vérfertőztetés egész körét bátran hivatalból üldözendő büntetendő cselekménnyé lehetett volna tenni — mert a családi érdek phrasisa ezen undok büntettnél nem sok súlylyal bír, mert vagy megtudja a világ a bűnös viszonyt, s akkor mindazon hátrány, mivel a bűnvádi eljárás jár, súlyosan háramlik az illetőkre — vagy titokban marad, s akkor az állam sem avatkozik be.

Tizenkét éves korig különben sem lehet büntetni, — azontul, különösen 18 éves kortól 24-ig bizony teljes joggal léphet fel az állam büntető hatalmával — mert ily aljas cselekményeknél a társadalom és a jogrend már oly mélyen érintetik, hogy itt háttérbe kell nyomulni az állam gyöngédségérzetének. Ugy tudom, nem is képez az Antragsdelictet — hogy csak legközelebbi országokat idézzek — sem a német birodalmi büntető-törvényben sem az új osztrák javaslatban. A német birodalmi büntető-törvény 173. §-ának második kikezdése így hangzik:

«Der Beischlaf zwischen Verschwägerten auf- und absteigender Linie, sowie zwischen Geschwistern wird mit Gefängniss bis zu zwei Jahren bestraft» stb.

De egy szó sincs arról, hogy az életkor a cselekményt indítványi büntetetté tegye.

Az új osztrák büntetőjavaslat 186. §-ának második kikezdése így szól:

«Der Beischlaf zwischen Verschwägerten auf- und absteigender Linie, sowie zwischen voll- und halbbürtigen Geschwistern ist mit Gefängniss bis zu zwei Jahren zu bestrafen», és itt sincs egy szó sem arról, hogy ezen cselekmény indítványi büntett legyen.

De hát most nem de lege ferenda van szó — most de lege lata kell a helyes utat megtalálni. És meg kell találni minden áron. Arra kevés kilátás van, hogy a SÍK ur által megjelölt értelmezést tegye magáéva a judicatura;

* 244. §. A testvérek közötti nemi közösülés szinten a vérfertőztetés büntetett képezi, és két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ezen büntetés a testvérek közötti természetelleni fajtalanságra is alkalmazandó.

A bűnvádi eljárásnak csak a szülő, vagy gondnok indítványára van helye.

A 242. §. esetében a büntett hivatalból üldözendő és azon §-ban meghatározott büntetéssel büntetendő.

de ha azt tenné: az interpretatio körén messze túl lépne. SÍK ur azon érvelése — mit a «gyám» szó kihagyásából következtet, nehezen áll meg, mert tökéletesen igaz ugyan, hogy a «szülő vagy gondnok» kifejezés minden tekintetben hézagossá — és nézetem szerint leghelyesebb lett volna a «gondnok» szót is elhagyni s használni a kifejezést úgy, mint a német törvényhozás teszi, «szülők vagy törvényes képviselői»: mégis azon hézagból nem szabad azon következtetésre jutni, hogy most már a gyámság alatt levő ép eszű kiskorúak között ismét szabad a vásár.... mert itt már könnyű segítségért tolyamodni az 1878: V. tcz. 113. §-ához, mely az indítványozási jog mikénti gyakorlása iránt kellő tájékoztatást nyújt.

Ismétlem, sokkal helyesebb lett volna a törvényben más kifejezést használni — de az nem okozhat sok fejtörést, hogy a «gyám» szó kimaradt. Nagyobb baj, hogy közbevetőleg megemlítsem, az, hogy a 244. §. előzőjében, a 243. §-ban, csak «felmenő és lemenő ágbeli rokonok»-ról tétetik említés, és a «felmenő és lemenő ágbeli sógorság»-ról nincs szó; óhajtható lett volna, hogy a teljes és féltestvérség fogalma is kifejezésre jusson a 244. §-ban, mert mindezek élénk controversiára adhatnak alkalmat; különösen a mostoha atya s leánya, a mostoha anya s fia közötti concumbálás büntetethetősége erős vitának lehet tárgya. Igen érdemes tárgy volna a büntetőtörvényünkben használt civilistikus fogalmak büntetőjogi jelentőségét beható vizsgálat és tanulmány tárgyává tenni, s talán szükség is lenne rá, ha meggondoljuk, hogy a «rokon» fogalma alatt a fel- és lemenő ágbeli sógorsági viszonyt is kell értenünk, mert nem hiszem, hogy törvényhozásunk meg akarta volna engedni a mostoha anyának fiával, s a mostoha atyának leányával a concumbálást.

Visszatérve a 244. §. értelmezésének controversiájára, azt hiszem, helyesebb volna, ha a judicatura a SÍK SÁNDOR ur által javasolt állásponttól épen ellenkező tételre állana, s úgy okoskodnék, hogy a «testvérek közötti nemi közösülés és fajtalanság» rendszerint hivatalból üldözendő büntetendő cselekménynek veendő. Ez a szabály. Kivétel a szabály alól az atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatti testvérek között elkövetett concumbálási vagy fajtalansági eset, midőn csak a szülők illetve törvényes képviselőjük panaszára van helye a bűnvádi eljárásnak.

Ezen értelmezést lehetne azzal indokolni, hogy a 243. §. szoros összefüggésben áll a 244. §-sal, s minthogy a 244. §-ban az mondatik, hogy a testvérek közötti nemi közösülés *szintén* a vérfertőztetés büntettét képezi, s mivel a 243. §-ban említett büntetendő cselekmények hivatalból üldözendők és a 244. §-ban használt „szintén” szó összekapcsolja a két szakaszt: ennél fogva következtetni lehet a törvényhozó azon akaratára, hogy a testvérek közötti nemi közösülést is hivatalból üldözendő büntetendő cselekménnyé akarta tenni és csak azért nem foglalta a 243. §-ba a 244. §. rendelkezéseit, mert a kiskorúak és gondnokoltak tekintetében kivételes rendelkezést akart statuálni.

Indokul lehet még felhozni a képviselőház igazságügyi bizottságának jelentését is, melyben az mondatik: «a testvérek közötti vérfertőztetés és természetelleni fajtalanság eseteiben rendszerint a bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára legyen helye....», tehát a *rendszerint* szóból következik, hogy a törvényhozás nem zárta ki annak lehetőségét, hogy másképen is helye van a bűnvádi eljárásnak, azaz: hivatalból. Megjegyzem, hogy én a *rendszerint* szó dacára inkább célravezetőnek tartanám, szabályul a hivatalból üldözést felállítani — s kivételül az indítványi büntetést magyarázni, s ennek ellenében a «szintén» szóra helyezném a súlyt.

Indokul lehetne felhozni CSEMEGI KÁROLY-nak az enquête alkalmával mondott következő szavait, «ha azon cselekménnyel (szó volt az erőszakos nemi közösülésről) még vérfertőztetés is párosul: már ezen esetben az állam nem adhatja ki saját kezéből azon jogot, hogy ezen undok cselekmény elkövetését megbüntesse.»

A ki a vérfertőztetésről így gondolkozik, arra nem szabad ráfogni azt, hogy a nagykorú testvérek között elkövetett vérfertőztetést nem akarta hivatalból üldöztetni, már pedig a 243. §. azon eltéréssel, hogy az utolsó alineaival megtoldatott és hogy az indítvány visszavonhatása mondatott ki, egészen a javaslat szerint fogadtatott el.

Talán bir némi nyomatékka az is, hogy a hozzánk legközelebb álló művelt államok törvénykönyvei s javaslatai még a kiskorúság illetve gyámság és gondnokság alatti helyzetben állókra nézve sem teszik a sokszor említett büntetteket indítványivá.

Ugy gondolom, a törvény ilyféle interpretációja sokkal célravezetőbb volna, mintha azon értelmezés fogadtatnék el, minek SÍK SÁNDOR ur adott kifejezést.

Majd nemsokára meghalljuk a Curia teljes ülését. Mi addig is igyekeztünk a kérdést napi rendre hozni.

Dr. Wlassics Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az igazságügyi budgetvita alatt több jogász-képviselő fog felszólalni. Ugy a kormánypárti mint az ellenzéki padokon ülő jogászok megragadni szándékoznak az alkalmat, hogy tüzetesen hozzászóljanak a kormány igazságügyi politikájához. Utalás fog történni különösen arra, hogy habár a kormány számos törvénytervezetet készített elő, mégis kevés kilátás van arra, hogy a közel jövőben tényleges eredmény mutattathassék fel, mivel a törvénytervezetek nagyrészt helytelen alapon készültek s e miatt az előkészítési stadiumokon túl nem igen fognak jutni.

— A budapesti ügyvédi kamara a következő ügyvédek választotta 1882-re az ügyvédvizsgáló bizottságba: Dr. Beck Hugó, Dr. B. Braunecker Lamoral, Dr. Emmer Kornél, Dr. Fayer László, Dr. Friedmann Bernát, Dr. Gombár Tivadar, Dr. Kovács Gyula, Dr. Környey Ede, Dr. Krajcsik Ferencz, Dr. Králik Lajos, Dr. Liedemann Károly, Matolay Elek, Dr. Nyíry Lajos, Dr. Rexa Pál, Schmiedl Ignác, Dr. Schreyer Jakab, Dr. Stiller Mór, Spett Vincze, Sztrehlo Kornél, Thuróczy György, Unger Alajos, Dr. Várady Béla, Dr. Végh Arthur, Végh János, Dr. Weinek József.

Beküldetett: MAYER SÁNDOR. *Az új csődtörvény* (1881: XVII. t. cz.) *magyarázata* irománypéldákkal. Budapest 1882. Aigner Lajos. Ára 1 frt 80 kr.

Dr. Herichnek a Magyar Jogászegyletben a vasúti jogról tartott előadása külön füzetben szétküldetett a tagoknak. A kik nem kapták volna meg, szíveskedjenek reclamálni.

A múlt évi döntvénymelléklet tartalommutatóját a jövő heti számmal küldjük meg előfizetőinknek. Ezentúl a döntvénymellékletéről félévénként állítunk ki tartalommutatót.

Uj évtől kezdve a „Jogtudományi Közlöny” döntvény-mellékletének terjedelme — a fölap eddigi terjedelmének érintetlenül hagyása mellett — megkétszereződik. Rendszerint ugyanannyi lesz a melléklet mint a fölap, t. i. egy egész iv. Szükségesnek mutatkozik ezen kivövítés azért, mivel a csőd- és perrend-törvények életbelépésének idejében az e tárgyú curiai határozatok a praxisra rendkívüli fontossággal fognak birni. Minthogy pedig a szerkesztőség nem mellőzheti a bűnügyi, kereskedelmi, váltó- és magánjogi döntvények közlését sem, kénytelen a lap terjedelmét megfelelőleg nagyobbítani. Az előfizetési ár marad a régi.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4=ik szám

Előfizetési díj: félvre ... 3 irt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. Az 1880. évi 37. tcz. 39. és 40. §-airól. HORVÁTH BÉLA kecskeméti kir. alügyésztől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetéről. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyet. tanártól. A legújabb bajor törvény a közigazgatási törvényszék felállításáról és a vitás közigazgatási ügyekben követendő eljárásról. Dr. GRUBER LAJOSTÓL. — Jogirodalom: Dr. Neumann Ármin commentárja a kereskedelmi törvénykönyvhöz. Dr. NAGY FERENCZ kolozsv. egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 1881. 60. tcz. 106. §. magyarázatához. Dr. DALLOS SÁNDOR ügyvédtől. — Az 1881. 60. tcz. 156. §. a) és 160. §-ához. HORVÁTH PÁL ügyvédtől. — Különlélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

Az 1880. évi 37. tcz. 39. és 40. §-airól.

A bűnvádi eljárásnak tervezete csakhamar nyilvános megvitatás alá kerülván, időszerűnek tartom vizsgálat tárgyává tenni, hogy azon osztályzat, melyet a birói illetékeség szempontjából a büntettek és vétségek körében az 1880. évi 37. tcz. tizenhat hó előtt életbe léptetett, ezen idő eltelte alatt megfelelt-e a jogszolgáltatás gyakorlati körülményeinek, és nem óhajtható-e annak módosítása? Hiszem, hogy e kérdést avatott szakférfiak behatóan fogják tárgyalni, azért is részemről csak néhány megjegyzést kívánok kockáztatni.

Az életbeléptetési törvény intézkedései, viszonyítva a büntető codex több büntetési tételéhez, azt tanúsítják, hogy a törvényhozás a járásbiróság illetékességét, hiven ezen egyes-biróság természetéhez, csak a jogbiztonság szempontjából jelentéktelenebb jogsértések körére, és ebben a szabadságvesztés-büntetések kiszabásánál, eltekintve a halmazat eseteitől, a maximumot 6 óra kívánta szorítani. Azonban úgy a cselekmények természeténél, mint a büntetések nagyságánál ezen elvtől több eltérés található, melyek úgy szorosan jogi, mint gyakorlati szempontból nem indokolhatók. Ugyanis:

A btk. 209. §-ában foglalt hamis pénz kiadásának vétsége hat hóig terjedhető fogházzal és pénzbüntetéssel fenytetik a járásbiróság által. Nézetem szerint ezen vétség helyesebben utaltatott volna a budapesti feny. törvényszék hatáskörébe, mit eléggé indokol a cselekmény természete, mely ép úgy, mint a btk. XI. fejezetének többi cselekményei, a pénz és értékforgalom alapját, a közhitelt támadja meg s mint ilyen közveszélyes jelleggel bír. A gyakorlati életben ezen vétség igen ritkán jön elő mint önmagában álló cselekmény, mert ha valakinek kezén hamis pénz fedeztetik fel, a nyomozó rendőri vagy birói közeg kötelelességszerűleg pénzhamisítás után fog kutatni, mi ha sikerül, a feny. törvényszék nemcsak a pénzhamisítók, hanem azok ellen is el fog járni, kik a büntetésekkal kapcsolatban netán a 209. §. alapján lesznek elítélhetők; ha azonban a pénzhamisítók nem nyomozhatók ki, az ügy legtöbbször megszüntetés által fog befejezteni, mert a pénz hamisságának felismerését tagadás esetében alig lehet beigazolni; bizonyítékok esetében pedig semmi gyakorlati értelme nincs, hogy a bűnvizsgálatot végig keresztülvezető feny. törvényszék a 209. §-ban foglalt eset elbírálása végett az iratokat a járásbiróságokhoz tegye át, akkor midőn sokkal kevésbé veszélyes jellegű vétségek is vannak törvényszéki elbírálás

elé utalva, és az újabb gyakorlat semmi szabálytalanságot nem lát abban, hogy a nagyobb hatáskörű jurisdictio a kisebbet mindig magában foglalja.

A házasságtörés, bár általa az állami és társadalmi élet egyik lényegesebb alapját képező és kiválólag erkölcsinek nevezhető viszony támadtatik meg, a 246. §. által szerintem igen enyhén, és ez által az esetek beszámíthatóságának különféleségéhez képest, igen szűk körű büntetéssel fenytetik; de ha már érvényben van a tételes törvény, célszerűbb lett volna ezen vétséget az erkölcsi hatásában jelentékenyebb törvényszéki elbírálás alá adni. Ha már a törvényhozás erkölcsi érzülete a társadalmi balfogalmak és meglazult nézetek nyomásának némileg engedni kénytelen, vagy ha a törvény rendelkezése, mint a párviadalnál, sokszor alig foganatosítható: legalább a külformák szigorúsága által mentessék meg a sértett jogérzetet. A nyilvánosság szegyenítő jellege ellenvetésül nem szolgálhat, mert panaszos maga veszi igénybe a nyilvános igazságszolgáltatást, mely a hallgatóság eltávolítása által a végtárgyalásnál mindig korlátozható lesz.

A 316. §-ban foglalt közegészség elleni vétségnek 6 hónapon aluli büntetése nézetem szerint helytelenül lett a járásbiró elé utalva, mert igaz ugyan, hogy az idézett §. szorosan véve csak a rendőri praeventiv természetű szabályok megsértését fenytiti, és az ily cselekmények csak az általok bekövetkezhető rendkívüli káros eredmények miatt toroltatnak meg mint vétségek: de tekintve, hogy járvány idején egyes cselekmények hordereje beláthatlan és minden csekély ide vonatkozó törvényszegés közveszélyes jelleggel bír, és ilyenkor a törvény alkalmazásában úgy az alak, mint a lényegben kétszeres szigorra van szükség, a törvényszéki illetőséget megfelelőbbnek találom. Ha a gondatlanságból okozott súlyos sértés törvényszék elé utaltatott: következetlenség, a közveszélyű cselekmények fontosságát egyes-birósághoz lett utalással leszállítani.

A btk. által hatályon kívül helyezett előbbi törvények a birói zártörés által elkövetett sikkasztást mint tolvajlást rendelték megfenytíteni, tehát a magánsikkasztásnál a cselekmény természetének és a jogszolgáltatás érdekeinek megfelelőleg súlyosabb beszámítás alá vették. A codex úgy a magán-, mint a birói zár alóli sikkasztást a mellékbüntetések csekély eltérése mellett hasonló szabadságvesztéssel fenytiti, de indokolhatlan, hogy míg emez, a hivatalból üldözendő cselekmény mint vétség 6 hóig a járásbiró elé tartozik: a magán sikkasztás pedig, bár a 342. és 343. §-ok szerint csak magánvádra üldözhető, mindig a törvényszék által bírálendő el.

A 446. §. szerint a marhavész terjedése ellen elrendelt szabályok megsértője, ha annak következtében valamely marha a ragályos vészbe esett, egy évig terjedhető fogházzal és pénzbüntetéssel fenytendő, mely büntetés az élt. t. 40. §-nak 1-ső pontja szerint a járásbiróság által lesz kiszabandó. Bár ide vonatkozólag is állnak a közegészség elleni vétség büntetőjogi természetéről fenebb elmondottak, mindazáltal a 446. §-ban oly tulságos kiterjesztését látom a járásbirói hatáskörnek, hogy annak indokát az egyes —

biróságoknál vész esetén példaként szükségelt gyors eljárásban sem vélem feltalálhatni.

Ezen esetekkel ellentétben néhány cselekmény minden szükség nélkül lett a törvényszék illetőségéhez utalva. Ugyanis:

A súlyos testi sértés vétsége, bár szándékos jogsértő cselekmény, 6 hóig a járásbiróság hatáskörébe van utalva, a gondatlanságból okozott súlyos sértés pedig, bár egyszerű esete csak három havi fogházzal és pénzbüntetéssel fenytendő, törvényszéki illetőség alá tartozik. Azt hiszem, az életbeléptetési törvény csak következetes lett volna, ha a 310. §. első bekezdését egészen, a második bekezdést pedig 6 hóig a járásbiróság elé tartozandónak sorolja.

A lopás, bírói zár alóli sikkasztás és orgazdaság vétsége 6 hóig járásbirósági hatáskör alá tartozván, indokolatlan szigorinak tartom, hogy az orgazdasággal rokon természetű, de a törvény szerint annál kisebb beszámítás alá eső bűnpártolás vétsége mindig a törvényszék által bíraltassék el. A csalás is mindig a törvényszék elé tartozik, bár annak, mint legtöbb esetben magán vádra üldözendő cselekménynek, oly szűk körben mozgó és a jogbiztonságot oly kevésbé veszélyeztető esetei vannak, hogy 6 hóig minden aggály nélkül volnának a járásbiróság elé utalhatók. Felőtlő egyuttal az is, hogy ha a törvényhozás oly jelentékeny jogsérelemnek tekinti a csalást, miszerint annak minden esetét a törvényszék elé utalta, a csalási vétség kísérletét még sem találta fenyithetőnek.

A más vagyonának megrongálása által elkövetett vétség nem képez közveszélyű cselekményt, mert a törvény a 418. §-ban csak a sértett fél indítványára rendeli üldözni; nem fogorog fen tehát nehézség, hogy annak kisebb beszámítás alá eső esetei a járásbiróság által bíraltassanak el.

Horváth Béla.

Észrevételek

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére.*

A jogokról.

A jogokról szóló czimnek első szakasza mondja: „Rendszerint senki sem kényszeríthető jogai gyakorlására“. Elismerem, hogy e kijelentés elvi, de nem azt, hogy rendelkező természetű, mert nem képzelhetek esetet, melyre e §. alkalmazható lenne. Jogának gyakorlására „egyáltalában“ tehát nemcsak „rendszerint“ nem lehet senkit kényszeríteni, ezt külön §-ban annál kevésbbé látom szükségesnek kijelenteni, mivel alább (103. §.) a jog nem gyakorlásának következményei különben is meg vannak határozva. A felhívási esetek, melyekre a „rendszerint“ vonatkozni látszik, felfogásom szerint tévesen tekintetnek ily kényszerítő eszközöknek s lényegében a felhívási per csak olyan mint akármely más per, melylyel szemben az ellenfélnek védekeznie kell, még pedig igen gyakran saját jogának bizonyítása által. Ezért a 98. §-t elhagyandónak vélem.

A 99. §-ból csak a „rendszerint“ szót törölném. Nem tudhatom ugyanis, milyen kivételekre céloz a javaslat, de én ilyeneket képzelni nem tudok, minélfogva a 99. §. rendelkezését feltétlenül óhajtom. Meggyőződéseim szerint nincs eset, hogy valaki másra több jogot ruházná, mint a mennyivel maga bír, mert péld. ha a jóhiszemű birtokos a dolgot elbirtokolhatja, ha előde rosszhiszemű volt is; — ha az órától vett óra tulajdonát megszerzem, ha az óra nem is volt annak tulajdonosa — ezen és minden más esetben nem az előd ruház át több jogot mint neki volt, hanem az a törvény rendelkezésén alapul.

A 100. §-ban a „köllségek“ helyett czélszerűbb lenne az általánosabb jelentésű *terheket* használni.

Hogy „A többre jogosult, követelése leszállításának czimén, jogát más joggá nem változtathatja“, erre csak annyit vagyok bátor megjegyezni, hogy az a kötelmi jogba tartozik, hol majd bizonyosan a *novációról* is lesz szó.

A 102. §. rendelkezései helyesek, de jelen alakjukban nem eléggé határozottak. Ezen az által segítve lesz, ha a kivételeket tartalmazó §§. zárjelben idézve, annak idején kieészíteni fogják.

Már TELESZKY ISTVÁN a HOFFMANN PÁL-féle javaslat megbirálásánál kifogást tett az ellen, hogy a *jogszüntető okok*, habár általános jellegűek is, a törvénykönyv első részében tárgyalassanak akkor, midőn a jogok keletkezésének kérdése a különös részekben fog elintéztet nyerni. Elégnek tartom itt TELESZKY meggyőző kifejtéseire* hivatkozni s ezzel saját álláspontomat is igazolni.

De ha a szász codex példájára a jogszüntető okok az általános részben mégis helyet találnának, ez esetben nem kellene a szász törvénykönyv 132. és 134. §§-ban megnevezett esetekre szorítkozni, a mennyiben t. i. még más esetek is lehetnek. Ilyenek pedig vannak. Ugyanis az *egyesülés* nemcsak akkor szünteti meg a jogot, ha a *jog és kötelezettség* egy személyben egyesül, hanem oly esetekben is, hol *két jog* egyesül egy személyben, péld. a szolgalmi jog elenyészik, ha a tulajdonjoggal egyesül (res propria nemini servit), a kezesség megszűnik, ha az adós személyében egyesül, péld. ha az adós a kezes örökösevé lesz.

De továbbá a *b)* pont alatt megnevezett *végződési időpontról* már az általános részben s talán illetékes helyen (144. §.) külön is van szó; ugyancsak a *c)* pontban említett felbontó feltétel hatásáról a 129. §-ban. Hogy ezek előlegelesen is már megemlíttessenek, ez teljesen felesleges akkor, a midőn a jog megszűnésének egyéb eseteit, péld. a dolog elenyészését, a fizetést, beszámítást, ujtást, elévülést, halált a 104. §. nem említi, habár nem zárja ki ezeket sem, midőn mondja: *A mennyiben a törvény valamely jog megszűnését egyéb tényekhez nem köti*. Legyen szabad kérdezni: miért látszik szükségesnek a több közül négynek különös kiemelése, főleg ha ezekről épen az általános részben még külön is van szó.

Végre a *d)* pontban említett lemondásra nézve, minden eshetőségre azon szerény észrevételt kell tennem, hogy szükségtelennek tartom annak kijelentését: „a lemondás mindig szorosan magyarázandó“. A magyarázat általános elvei szerint annak czélja, a kijelentésben foglalt akaratnak kétségtelen módon való megállapítása, következőleg minden akaratnyilvánítást, tehát a lemondást is szorosan kell magyarázni, s önként értetik, hogy a lemondás csak arra terjeszthető ki, a mire bebizonyítottan vonatkozik.

Nem tartom helyesnek, hogy a jogokról szóló 4-ik czim és a jogok érvényesítéséről szóló 6-ik czim a *cselekvényekre* vonatkozó szabályok által egymástól elválasztva vannak. Akár a „*cselekvények*“ előtt, akár pedig azok után a két előbb említett czim összekötendő lenne.

A jogügyletekről.

A jogügyletek alkatrészeit meghatározó 105. §. első fele szükség feletti, mert csak előlegelesen mondja ki azt, a mit a rákövetkező szakaszok tartalmaznak; a második fele pedig inkább a tárgymutatóba való. Nem kellene tehát evvel is a §§-nak amugyis nagy számát szükség nélkül szaporítani.

A 106–109. §§. ezután a jogügylet alkatrészei (kellékei) iránt intézkednek. Erre lényeges észrevételem nincs, de van a szakaszok egymásutánjára, mert helyesebbnek látnám, hogy a jogügylet alkotó elemeinek természetes sorrendét kövesse a törvény is, következőleg mindenekelőtt az alanyról, azután a tárgyról s végre a jogviszonyt létesítő

* Az előbbi közleményt l. az 51., 52., 1. és 2. számokban.

* I. m. 107–110. l.

akaratról kellene szólni s ehhez képest a §-okat következő sorrendbe helyezni: 108., 107., 106., 109.

A 110. §-ban az akarat hallgatag nyilvánítására következtetésnek nincs helye akkor is, ha a cselekmény vagy mulasztás testi erőszaknak vagy tévedésnek eredménye. Ennek külön megemlítését nem tartom szükségesnek a 114—121. §§. rendelkezései mellett, mert a testi, lélektani kényszernek, valamint a tévedésnek hatása az akarat valóságára ugyanaz, akár kifejezetten, akár csak hallgatagon (szólo cselekmény által) jelentessék az ki. A 110. §. idézett része tehát kihagyandó lenne.

A 111—115. §§-ra nincs észrevételem; a 116. §-hoz azonban bátor vagyok azt ajánlani, hogy a fenyegetett személy kora, neme és személyes viszonyai mellett a különös körülmények is megemlítendőek lennének, mert a megnevezett három tényezőtől kívül igen sok oly körülmény merülhet fel, mint erre az élet számtalan példát mutat, melyek teljes meggyőződésig bizonyíthatják a fenyegetés által előidézett félelem alapos voltát.

A 117—120. §§-ra nincs megjegyzésem. De a 121. §-ban egy lényeges hiányt látok. E szerint ugyanis a csalárdul előidézett vagy felhasznált tévedés miatt a jogügylet, a mennyiben a törvény kivételesen semmiséget nem rendel, megdönthető. Nincs e §-ban kimondva, hogy *lényeges* vagy *lényegtelen* tévedés, már pedig lényeges tévedés mellett a 117. §. szerint a jogügylet okvetetlen érvénytelen lévén, annál inkább áll ez csalárd-ság esetében. Az ellenmondás tehát akképen enyészethető el, ha a 121. §-ban *lényegtelen tévedés* tétetik. 122—127. §§-hoz lényeges észrevételem nem lévén, áttérek a *feltétel* és *időpontra* vonatkozó szabályokra.

A *felfüggesztő* feltételtől nem magának a jogügyletnek létrejötte, hanem csak az avval kapcsolatba hozott jognak megszerzése van függővé téve, péld. A. hagyományoz B.-nek egy házat oly feltétel alatt, hogy egy év lefolyása előtt megnősüljön; ha ezt nem tenné, kapja meg a házat C. A feltétel be nem következése nem magát a jogügyletet, vagyis a rendelkezést hiusítja meg, mert ez már eo ipso hatályos, hanem a B.-nek szánt jognak hatályba léptét zárja ki. A szabatosság kedvéért tehát jobbnak látnám, ha a 129. §. azt fejezné ki, hogy a felfüggesztő feltételtől az ahhoz kötött *jognak megszerzése*, a felbontó feltételtől pedig annak megszűnése van függővé téve.

A 129. §. második bekezdése szerény véleményem szerint nem szerencsésen van alkotva, mert e szerint kétes esetben, hogy a feltétel felfüggesztő-e vagy felbontó, a jogügyletben *nyilvánult szándék* szerint döntendő el; ugyde ha a jogügyletben nyilvánult szándék megállapítható, akkor az eset nem kétes. „Ha pedig így sem volna eldönthető, a feltétel felbontónak tekintendő”, — ez már épen téves. A felfüggesztő és felbontó feltétel egymással annyira ellentétben állanak, hogy kétes esetben egyiket sem lehet vélelmezni. De ily szabály a javaslat 111. §-ával szemben nem is lenne következetes, mely utóbbi kimondja, hogy érthetetlen akaratnyilvánítás a jogügyletet semmivé teszi. Nézetem szerint helyes lenne az ausztriai törvénykönyv szellemében meghatározni, hogy az érthetetlen feltétel a végrendeleknél nem létezőnek tekintetik, a szerződést ellenben semmivé teszi. E mellett a 111. §. megmaradhat, csak esetleg a végrendeletnél tett ellenkező intézkedést tartalmazó §-nak idézésével lenne kiegészítendő. De a 129. §. második bekezdését mindenesetre elhagyandónak vélem.

A 130. §-ra nincs megjegyzésem. A 131. §-t azonban szükségtelennek tartom, miután az, ki a feltétel teljesülése esetében keletkező jogra vár, bizonyára netalán veszélyezett érdekének biztosításáról gondoskodni fog. De feleslegessé teszi e rendelkezést a javaslat 149. §. általános szabálya is, mely kimondja, hogy a ki vétkes cselekvény vagy mulasztás által másnak jogát sérti, ezért felelős.

A 132. §. már a 129. §-ban benne foglaltatik, mert ha a jogügylet hatálybalépte a felfüggesztő feltétel teljesülésétől függ, akkor önként következik, hogy a jogügylet, mely hatályba nem lépett, de már nem is léphet, okvetetlen úgy tekintendő, mintha soha sem jött volna létre. Ennélfogva a 132. §-t feleslegesnek tartom.

A 133. §. első felében kimondott hatása a felbontó feltételnek hasonlóképen a 129. §-ban már ki van fejezve. Ezért ezt, valamint ugyanezen §. második bekezdését a 132. §-hoz tett megjegyzésem alapján elhagyhatónak vélem.

Hogy a felbontó feltétel meghiusultával a jogügylet kezdettől fogva feltétlenül kötöttnek tekintetik (134. §.), ez is már a 129. §-ban ki van fejezve, következőleg mint inkább tankönyvbe való magyarázat, mellőzendő lenne. Ugyanazon sorsban részesíteném a 135. és 136. §§-t, mert ezekben is csak annak magyarázata foglaltatik, hogy mikor teljesült vagy hiusult meg a feltétel. Ha töröltetnek e szakaszok, a rendelkezésekben épen nem támad hézag. De ha a 135. §. mégis kegyelmet nyerne, a 136. §. számára még ezt sem lehet megadni, mert abban nem foglaltatik egyéb, mint a megelőző szakaszból önként folyó ellenkező következtetés.

A 138. §. rendelkezését egyenesen veszedelmesnek tartom, mert alkalmat nyújtana végtelen sok vitára, és bizonytalanná tenné az alapot, melyen a bírónak állania kell. Mily könnyen előfordulhat, hogy a „feltétel nem következik be egészen úgy, mint megállapítva volt”; — az egészen úgy már legcsekélyebb és lényegtelen eltérés mellett hiányoznék s a bírónak a törvény határozott szavai szerint, de talán meggyőződése ellen, igazságtalanul kellene itélni. Az oly rendelkezést, mely nem kételyt osztat, hanem kételyt támaszt, mellőzni kell, ilyennek tartom pedig a 138. §-t.

A 139. §-ra nincs észrevételem, de a 140. §-t, mely az előbbivel szemben csak az önként értett ellenkező következtetést tartalmazza, mellőzném. Ha azonban ez mégis fentartatnék, ez esetben okvetelen kihagyandó belőle, valamint a 139. §-ból is a „rendszerint” szó, mert kivételnek, hely nincs fenhagyva, s ettől is eltekintve, a „rendszerint” mindkét §-ban csak felfüggesztő feltételre van vonatkoztatva, holott ha erre, akkor épen úgy a feloldóra is állania kell.

De már a 141. §. nemcsak felesleges ismétlése annak, a mi a 106—111. §§-ban már ki van mondva, hanem szerény véleményem szerint hibás rendelkezést tartalmaz, midőn kivételesen megengedhetőnek mondja, hogy a jog és erkölcsiséggel ellenkező feltétel is érvényesen kikötethetik. Ezt azon lehetőség kedvéért, mert a különös részekenél azon felfogás érvényesülhet, hogy e §. nem alkalmazandó halálesetre szóló jogügyleteknél, nem kellene kimondani, miután, ha a halálesetre szóló jogügyleteknél csakugyan eltérő intézkedések fognak tétetni, mit én is czélszerűnek tartok, lehet a kivételt az illető §-nak zárjel között idézése által jelezni, a mi okvetetlen czélszerűbb, mint az elvi rendelkezést határozott voltától megfosztani.

A 143. §. tartalma ellen lényegében nincs megjegyzésem, de a szerkezet nemcsak nehézkessége miatt, hanem még azért is kifogásolandó, mert abban az időrend megfordítva van annyiban, hogy előbb kellene említeni az *igénynek keletkezési*, mint magának a *jognak megszerzési* időpontját, következésképen a §-nak inkább így kellene hangzani: kezdeti időpont megállapításánál az igény a jogügylet létrejöttétől fogva, a jog maga pedig a kitűzött időponttól fogva szereztetik meg.

A 144—146. §§-hoz nincs megjegyzésem.

Az időszámítást meghatározó 146. §-nak első pontja felesleges körülírást tartalmaz, mert nem szükséges kimondani, hogy az éjjeltől éjjelig terjedő idő *naptári nap* és még hozzá, hogy *közönséges*. Tökéletesen elég lenne kimondani, hogy *egy nap alatt rendszerint éjjeltől éjjelig terjedő idő értendő*. Nem látom be, miért akarja a javaslat a naturalis compu-

tatiót az illető intézkedéseknél való külön meghatározásnak fenhagyni, amikor ez mindenestre egyaránt alkalmazandó szabályként itt már kimondható, mi által az ismételt meghatározás elkerülhető. Ezért a 147. §. első pontját a már ajánlott módosítás mellett még kiegészíteném avval: más napi határidő pedig kezdetétől számítandó 24 órát tart; erre mindannyiszor szükség is van, valahányszor nem napokról, hanem például 24, 48 óráról van szó.

Hogy miért teszi a tervezet (2. p.) a határidő kezdetét azon napra, melybe a kiszámítandó időnek első percze esik, TELESZKY nek erre vonatkozó kifejtése után * annál feltűnőbb, mert jogrendszerünkben már általánosan el van fogadva ** az időszámítás azon módja, hogy a határidő első napjának a kiszámítandó idő kezdetpontját tartalmazó napot közvetlenül követő nap veendő.

Hogy a megnevezett hónapok napjaiknak naptári mennyisége szerint számítandók, péld. december 31 nappal, ez másképp nem is gondolható, nem kell tehát törvényben külön kifejezni.

A 147 §-ra egyáltalában azt kell megjegyeznem, hogy nem látok okot arra, miért ne fogadtassék el az általános magánjogban az időszámítás tekintetében az 1876. XXVII. tcz. 30. és 32. §§-ban megállapított szabály, mely a javasoltnál nemcsak helyesebb, de világosabb is.

A tiltott cselekvényekről.

A „tiltott cselekvények” elnevezést nem tartom helyesnek, mert nézetem szerint a magánjog terén tiltott cselekvények más fogalmat alkotnak, mint a büntetőtörvények értelmében. A magánjog által eltiltott cselekvény rendszerint csak a szándékolt jogügyet érvénytelenségét vonja maga után s ha ily cselekvénynek egyszersmind magánjogi következménye (kártérítési kötelezettség) lenne, ez nem azért áll be, mert a cselekvény tiltott volt, hanem azért, mert jogellenesen kár okoztatott. Helyesebb lenne tehát az ötödik czim II. fejezetét *jogellenes cselekvények* felirattal ellátni, mert ebben ilyenekről, nem pedig *tiltott* cselekvényekről van szó. Ez utóbbiak iránt az általános részben történt is már rendelkezés a 106. §-ban és a különös részben bizonyára nem egy eset lesz, mely az ily cselekvények csoportjába fog tartozni, például: a bizonyos fokig vérrokonságban levő személyek között a házasságkötés, a fogalom tárgyát nem képező dolgok feletti szerződés, stb. A magánjogi irodalomban kivétel nélkül s a javaslatban is, a szászországi törvénykönyv példájára elfogadott elnevezést bátor vagyok hibásnak s legalább a magyar polgári törvénykönyvben mellőzendőnek tartani.

A fejezet két első szakaszára lényeges észrevételem nem lévén, áttérek a 150. §-ra, mely a *gondatlanság* fogalmát és fokozatait határozza meg. Ennek szükséges voltát nem látom át s erről a létező törvénykönyvek példája sem győz meg. Ha büntetőtörvénykönyvünk a szándékos és gondatlanság fogalmának meghatározását az eset körülményeinek megbírálása alapján a bíróra bízhatónak látta, annál inkább teheti ezt a magánjog, mely a beszámítás megállapításánál inkább a cselekvény külső körülményeire, s nem az elhatározás benső okaira kell hogy tekintsen. A magánjog terén továbbá nem teszen különbséget, hogy a kár szándékkal vagy csak gondatlanságból okoztatott, mert mihelyt a cselekvőt vétkesség terheli, a jogellenesen okozott *valóságos kárt* kell megtérítenie. Ismétlés elkerülése kedvéért bátor vagyok erre vonatkozólag a 96. §-nál tett részletes kifejtésemre hivatkozni.

Ennek alapján a 151. §-t egészen elhagyandónak vélem.

A 152. §-hoz nincs más megjegyzésem, mint hogy az

* I. m. 112. l.

** 1868. LIV. tcz. 132., 277., 307. §., 1876. XXVII. tcz. 32. §., 1881. LIX. tcz. 23. §.

abban előforduló „*kötelezve*” helyett *köteles* kifejezést ajánlok. Ugyanis felfogásom szerint nemcsak az követhet el vétkes mulasztást, ki a cselekvésre *kötelezve* volt, azaz kit különös jogviszonynál fogva mással szemben kötelezettség (obligatio) terhel, hanem az is, ki magánjogi viszonytól eltekintve, törvénynél fogva valamit tenni *köteles*, a minek elmulasztása által nemcsak büntethető cselekvényt követ el, de a mennyiben kötelességellenes mulasztásából másra nézve vagyoni hátrány is támadt, azért is felelős, péld. az építető, háza előtt ásott gödörnek kellő befedését elmulasztja, ezért nemcsak rendőrileg büntetendő, hanem magánjogilag is felelős lehet, pedig mulasztása semminemű kötelezettségre nem vezethető vissza.

Vége a 153. §. létjogát igyekszik az indokolás (82. l.) kimutatni, de önmagának ellenmondó tartalmával e czélt épen nem éri el. Részemről feleslegesnek tartom a 153. §-t, mert hogy jogi személy vétkességet nem követhet el, ez már a 46. §-nál ki lett mutatva, de azokat is, kiknél a cselekvési képesség teljesen hiányzik, már a 107. §. értelmében vétkesség nem terhelheti, még pedig nemcsak rendszerint, hanem egyáltalában nem.

Nem lenne talán épen felesleges már az általános részben kimondani, hogy felelősség terheli azt is, ki a jogsértést önközta muló elmezavar állapotában, vagy személyét ért véletlen folytán okozta; ellenben jogsértést nem követ el az, ki jogával él, vagy a sértett beleegyezésével cselekszik. Ha pedig erre vonatkozó intézkedések a külön részeknek vannak fenhagyva, annak idején a megfelelő §§. az általános részben idézendők lennének.

Legyen szabad e helyen még arra figyelmeztetnem, hogy míg a 149. és köv. §§-ban cselekvényekről van szó, a megelőző részekben, péld. a 11. 110. §§-ban cselekmény áll. Miután nézetem szerint a két szó között benső különbség nem létezik, helyesebbnek látnám, ha mindenütt *cselekvény* használtatnék.

Dr. Haller Károly.

A legújabb bajor törvény a közigazgatási törvény-szék felállításáról és a vitás közigazgatási ügyekben követendő eljárásról.

III.*

19. Az érdekelteknek és törvényes helyetteseiknek meg van engedve, hogy magukat meghatalmazottak által képviseltethessék a tárgyalásoknál.

A hatóságok azonban fel vannak jogosítva, az érdekelteknek személyes megjelenését a tényálladék megállapítása céljából elrendelni, midőn az az ügy állásánál fogva szükségesnek mutatkozik.

A hatóságok jogosítvák továbbá több, ugyanazon ügy által érdekeltnek meghagyni, hogy közös meghatalmazottat rendeljenek ki és vonakodás esetében ilyent hivatalból a késedelmezők költségén kirendelni.

Az államkormányának marad fentartva az egyes instantiák előtt való képviselő elvállalásának jogát közelebbről szabályozni.

20. Közigazgatásjogi ügyekben a tényálladék megállapítása hivatalból eszközöltetik.

Tanuk és szakértők eskü alatt hallgattatnak ki.

Csekélyebb értékű vitáknál azonban az érdekeltek beleegyezésével az eskü kivétele mellőzhető.

Az esküvel való megerősítéssel egyenlő hatálylyal bír, midőn oly vallásfelekezetnek tagja, melynek bizonyos ünnepélyes bizonyítás használata meg van engedve, eskü helyett, ezen vallásfelekezetnek ünnepélyes bizonyítása mellett nyilatkozatot tesz.

Ha szakértők bizonyos nemű ügyekben adandó véle-

* Az előbbi cikkeket I. a m. é. 45. és 48. számokban.

mény tekintetében általában meg vannak eskettetve, akkor a letett esküre való hivatkozás elegendő.

A tanu- vagy szakértőként leendő megjelenési kötelezettség, valamint ennek megtagadásának következményei és az esküre való bocsátás tekintetében a német birodalmi perrendtartás intézkedései nyerne megfelelő alkalmazást.

A bizonyítás céljából leendő megeskettetése az érdekelteknek csak annyiban nyer alkalmazást, a mennyiben különös törvények azt megengedik.

21. A befejezett bizonyítási eljárás után hozandó határozatnál a hatóságok kötelesek, a mennyiben másnemű törvényes intézkedés nem létezik, a bizonyítási eljárás eredményét szabad meggyőződésük szerint méltatni.

Minden érdemleges végzés, úgy mint minden közbeszóló végzés is, mely különös törvényes intézkedések alapján önállólag panaszszal támadható meg, indokokkal látandó el.

Minden érdemleges végzéssel a költségekre vonatkozó intézkedés, a fenálló törvények mértékéhez képest, kapcsolandó össze.

A határozatok az érdekeltekkel mindig írásban közlendők.

22. A 21. §. második bekezdésében említett végzések ellen panasznak van helye.

A panaszok az első instantiánál írásban nyújtandók be vagy azokról jegyzőkönyv veendő fel.

A panaszszal élő közelebbi kifejtés helyett arra szorítkozhatik, hogy az ügy állása szerinti végzést indítványoz. A tényállásnak kifogásolása, mely a végzés alapjául szolgál, tüzetesen felemlítendő. Hasonló irányban nem találni a bizonyítási anyag kiegészítésére vonatkozó indítványok is teendőket.

A panaszok benyújtására megállapított határidő, a mennyiben egyes törvényekben rövidebb határidő nincs meghatározva, tizennégy napot tesz.

A határidő az írásbeli végzés kézbesítésétől számíttatik, és meg nem hosszabbíthatatik.

Ezen, valamint más határidő kiszámítása és határidőmulasztásoknál az előbbi állapotba való helyezés tekintetében a német birodalmi perrendtartás megfelelő intézkedései nyerne alkalmazást.

23. A beérkezett panaszok az első instantia által, a többi az ügy által érdekeltekkel tudomásvétel és érdekeik megóvása végett másolatban közlendők.

E célból a panaszt emelő, a midőn valamely panasz írásban benyújtatik, a benyújtott iraton kívül annyi másolatát is tartozik a panasznak benyújtani, a hány további érdekelt vagy ezeknek közös meghatalmazottjai vannak az ügyben (19. §. 3. bekezd.).

A midőn a panasz jegyzőkönyvbe foglaltatik, akkor a panaszt emelő a hatóság által eszközözendő másolatok vételének költségeit előlegezni köteles.

24. A panaszok felfüggesztő hatással bírnak, a mennyiben különös törvényes intézkedések mást nem rendelnek, a közig. hatóságok azon jogának fentartására, hogy oly esetekben, midőn a halasztás veszélylyel jár, vagy az élet, az egészség vagy a tulajdonra nézve fenyegető hátránnyal van összekötve, a közérdek szempontjából előleges intézkedéseket tehetnek.

25. Ha a panasz kitételei az illem ellen súlyosan vétének, akkor a panaszt emelő 200 márkáig terjedő pénzbüntetésbe marasztalható el, mely behajthatatlanság esetében azonnal megfelelő fogságra változtatható át a német birodalmi büntető-törvénykönyv intézkedéseivel képest.

A büntetés kimérése együttesen történik az ügy érdemében való határozat hozatalával és önállóan támadható meg.

26. Azon hatóság rendelheti el az eljárásnak újból leendő felvitelét, mely az utolsó, jogerőssé vált érdemleges

határozatot hozta, ha hitelt érdemlő módon beigazoltatott, hogy valamely a megelőző tárgyalásoknál nem elegendőleg ismert tény forog fen, melynek tekintetbevétele egy az előbbtől eltérő érdemleges határozat hozatalát alkalmas eredményezni.

A tartományi közig. hatóságoktól vagy a kerületi kormányoktól kibocsátott végzések ellen panaszjognak van helye a rendes fokozaton belül.

B) Különös határozatok.

27. A tartományi közig. hatóságok mindenk előtt kötelesek a tényállás helyes felderítéséről gondoskodni és e célból nemcsak az érdekeltek által szolgáltatott, hanem a még ezen kívül is felvilágosításul szolgáló anyagot az az iratokhoz kapcsolni, különösen felvilágosítást nyújtó előiratokat és okmányokat mellékelni, tanukat és szakértőket kihallgatni s némely mellékkérdést a főkérdéssel egyidejűleg kideríteni.

Kétes bizonyítási anyag fenforgásakor vagy ha az ügy tisztázása végett szemle fogatosítása válik szükségessé, szóbeli tárgyalás tartandó az érdekeltekkel iratváltás megengedése nélkül.

Ezen felül határozathozatal előtt szóbeli tárgyalás tartandó, midőn külön törvények ilyent előírnak vagy az érdekeltek közmegegyezéssel azt indítványozzák.

Ezen tárgyaláshoz az érdekeltek vagy azok meghatalmazottai a 19-ik §. 2. bekezdésében foglalt intézkedés fentartásával és az egyes törvényekben megállapított különös joghátrányok épségben hagyásával azon megjegyzés mellett idézendők, hogy meg nem jelenésük esetére az ügy állása szerint fog ítélet hozatni.

28. A szóbeli tárgyalások nyilvánosak lehetnek, a mennyiben a hivatalnok belátása szerint az erkölcsiség vagy a közérdek tekintetei azt nem ellenzik.

29. A szóbeli tárgyalások eredménye a tényállás tekintetében jegyzőkönyvbe foglalandó és az érdekeltek által helybenhagyandó; ennél elkülönítendő az, a mit az érdekeltek mint fenállót helybenhagynak és a mit vitatnak, az okok és bizonyítékok felemlítésével.

30. A közigazgatási tanácsok határozat hozatalára szükséges előkészítő tárgyalások, a mennyiben lehetséges, jogértő tanácsstag által eszközözendők.

A határozat hozatalnál, a mennyiben lehetséges, jogértő tanácsstag köteles az ügyet előadni. Az előadás tanácsokban történhetik, melyeknek az elnökkel bezárólag legalább is öt tagból kell állaniok.

31. Azon esetekben, a melyekben a kerületi kormányok, a belügyi kamarák hivatvák első instantiában dönteni, a szükséges előnyomozások az ezzel megbizandó tartományi közig. hatóságok által eszközözendők, a mennyiben külön törvények mást nem rendelnek.

A kerületi kormányok, a belügyi kamarák, közigazgatásjogi ügyekben tanácsokban döntenek, melyek az elnökkel bezárólag három tagból állanak.

Ezen tanácsok illetékessége a szabad közigazgatási belátás kérdéseire is kiterjed, melyek a 8. §. által közigazgatásjogi ügyekként nyilvánított ügyekben egyáltalában előfordulnak.

32. Panaszok, melyek nem idejekorán emeltettek, vagy melyek bekövetkezett jogerő miatt nyilván megengedhetlenek, tanácsi határozattal zárt ülésben minden további eljárás nélkül visszautasíthatnak.

Panaszok, melyek valamely hivatalnok mellőzésére vagy kizárására vonatkoznak, valamint a kényszerrel leendő végrehajtásra vonatkozó, a tanács által zárt ülésben tárgyalatnak és intéztetnek el.

Az 1. és 2. bekezdésben említett végzések ellen emelt panaszok a közigazgatási törvényszékhez mennek.

33. A 32. §-ban megjelölt eseteken kívül a tanácsok határozataikat nyilvános és szóbeli tárgyalás alapján hozzák.

34. Külön törvényes intézkedések fentartásával a tárgyalás nyilvánossága a tanács határozatával a közérdekre vagy az erkölcsiségre vonatkozó tekintetknél fogva korlátozható.

Korlátolt nyilvánosság mellett megejtett tárgyalásoknál minden érdekelt, fel van jogosítva három bizalmi férfit a tárgyaláshoz meghívni.

Az elnök nyilvános ülésekből mindenkit eltávolíthat, ki tetszésének vagy nem tetszésének jelét adja, vagy különben zavart okoz.

35. A nyilvános tárgyaláshoz az érdekeltek, az egyes törvényekben netalán megállapított különös jogi hátrányok épségben hagyásával azon megjegyzéssel idézendők, hogy meg nem jelenésük esetében is fog határozat hozatni.

Az üléseket valamint az ezekhez való előkészületeket a kerületi kormány elnöke rendeli el. Hasonló módon történik intézkedés az ülés megtartása előtt netalán szükségessé vált előnyomozások és az iratok kiegészítése tekintetében is.

36. A nyilvános ülésben legelőször a tanácselnök által kirendelt előadó tesz jelentést a tényállás felett, a nélkül azonban, hogy zárindítványt tenne. Ez után az érdekeltek hallgattatnak meg indítványaikkal, és a netalán szükséges bizonyítási eljárás ejtetik meg.

Egy megeskettett jegyző jegyzőkönyvet vezet a tárgyalás menetéről s annak lényeges eredményeiről.

Szükség esetére a tanács elrendelheti a bizonyítási anyag kiegészítését s a tárgyalást elnapolhatja e célból, vagy kimondhatja az eljárás megszüntetését annak lényeges hibái miatt az előfordult panaszok idejétől kezdve, s elrendelheti az ügynek szükséges felerelését és a határozathozatalt.

A kinyomozott tényállás és a bizonyítási anyag alapján a tanács fel van jogosítva még a panaszt emelő hátrányára is ítélni.

A tanácskozás és a szavazás a hozandó határozatokra vonatkozólag, ha lehetséges, közvetlenül a nyilvános tárgyalás után következik be. A határozatok nyilvánosan kihirdetendők. Ha a kihirdetés nem történhetnék mindjárt, akkor egy azonnal megállapítandó és kihirdetendő határnapon kell történnie, mely csakis különös oknál fogva halasztható egy hétnél továbbra terjedő időre.

(Vége követk.)

Dr. Gruber Lajos.

JOGIRODALOM.

A keresk. törvény magyarázata. Dr. NEUMANN ÁRMÁN, székesfehérvári ügyvéd. Harmadik kötet. Bpest. Kiadja Zilahy Sámuel. 1882.

V.*

Nagyon sok érdekes kérdés van hátra, különösen az életbiztosítás terén, melyeket szerző fejtegetései fonalán körvonalozni szeretnénk. Azonban bírálatunk már is nagyon hosszúra nyult, s azért más alkalomra tartván fen sokban eltérő nézeteink hangsúlyozását, még csak egy kérdést legyen szabad röviden érintenünk. E kérdés, az életbiztosítási *díjtartalék* kérdése, szintén egyike a legvitásabbaknak. Szerző e kérdésben különösen BECK ellen fordul, a ki nemcsak elméletileg, hanem a magyar k. t. szempontjából is azt vitatja, hogy az életbiztosítási díj kettős természettel bír: takarékbetét és kockázati díj, s hogy a díjtartalék mint takarékbetét a biztosított tulajdonát képezi. (V. ö. Magy. Igazságügy XI. köt. 272. s k. l., XV. köt. 365. s k. l.). Tökéletesen igazat adunk szerzőnek, midőn e felfogás jogosultságát a magyar k. t. szempontjából meg-

támadja, mert ha a k. t. több helyen a szerződés megszűnése esetére a befizetett díj egyharmadának visszafizetését is rendeli: úgy ebből annyival kevésbé lehet érvet levezetni, mert a törvény ebben nem következetes, s épen az 505. §. 3. pontjában nincs ilyen visszafizetésről szó. *Tulajdonról* különben elméletileg sem beszélhetünk, mert hisz a biztosítási díj a biztosító pénzével összekeveredik s nem lehet meghatározni, vajon a díjtartalék a biztosított vagy a biztosító tulajdonát képezett pénzdarabokból alkottatott, maga a díjtartalék is csak mint pénzüsszeg szerepelvén, jogilag csakis *követelési* jogról beszélhetünk, mint azt szerző is kiemeli (771. l.); hogy pedig ily követelési jog sincs a magyar k. t. által a díjtartalék *mint ilyen* tekintetében elismerve, ugyanazon okokból kell vitatnunk, melyek a díjtartalék, mint a biztosított tulajdona ellen szólanak. Követelési jog épen csak a törvény által meghatározott egyharmadra — mely a díjtartalékkal nem egyenlő — s a törvényben meghatározott esetekben létezik, a nélkül azonban, hogy ezen követelési jog más követelésekkel szemben bármily kiváltságokban részesülne.

Jóllehet azonban a magyar k. t. szempontjából részünkről is helytelenítjük azon felfogást, hogy az életbiztosítási díj kettős természettel bír: *elméletileg* e felfogás jogosultságát, ellentétben szerzővel, elismerjük, s *de lege ferenda* olyképen érvényre emelendőnek tartjuk, hogy a díjtartalék ne csak technikailag, hanem jogilag is *külön vagyontömeget* képezzen, melyből a biztosított minden más hitelezőt megelőzőleg elégitessék ki, s melyre az egyes biztosított feltétlen igénynyel birjon, még akkor is, ha a szerződés megszűnt az ő önkényére vagy vétkességére vezetendő vissza. Szerző maga is beismeri, hogy azon díj, melyet a biztosított eleinte fizet, nagyobb, mint a minőt a veszély arányában fizetnie kellene; maga is mondja, hogy „az első évek díjában a jövő éveknek emelkedett kockázatára eső díjtöbblet *anticipálva* van» (760. l.), hogy a díjtartalék „*csak jövőbeli kockázatért*“ járó díj, „*nem más mint anticipált díj*“ (412. l.). Mindez csak arra megy ki, hogy a biztosított a díjtartaléknak megfelelő összeget egyelőre *minden viszonnteljesítés nélkül* fizeti, hogy a díjtartalék indebitum.

Igaz, hogy a biztosított később, midőn a biztosító kockázata emelkedik, ismét kevesebbet fizet, mint a mennyit a kockázatnak megfelelőleg fizetnie kellene; hogy a korábbi többlet ellensúlyoztatik a későbbi hiány által. Azonban ezen kiegyenlítés csak a biztosítás *számítászerű* lefolyásában foglal helyet; ellenben a biztosítás *anormális* lefolyásában (korábbi elhalálozás stb.) a jelen a jövővel nem kompensáltatik. Pedig épen a biztosítás anormális lefolyásának lehetősége az, a mely az életbiztosítást valóságos biztosítássá teszi. Csak ezen lehetőség miatt fizet a biztosított biztosítási díjt, s csak a biztosítási díj képezi a biztosító fizetési kötelezettségének ellenértékét. Ha tehát a biztosított többlet fizet, mint a mennyit a biztosítási díj volta-képen kitesz, s ha a biztosított előbb hal meg, mintsem a tulfizetés kiegyenlítettett volna: akkor világos, hogy a biztosító többlet kapott, mint a mennyit szerződésileg igényelhetett volna. Ugyanazon eset forog fen, mintha a biztosított előre több évre fizette volna a kikötött évi díjt. Ez esetben is anticipált díjakkal van dolgunk, s ezen anticipált díjak számítászerűleg később szintén ki fognak egyenlítettetni. Ha azonban a biztosított korábban hal el, mintsem az előre fizetett díjak esedékesek lettek volna, akkor a biztosított szintén indebite fizetett, s ezen indebitum a kedvezményezett által kétségtelenül visszakövetelhető. Tulajdonképen a kedvezményezett a biztosított korábbi elhalálozása esetében a díjtartalékot is jogosítva volna a biztosítási összegen felül követelni s *de lege ferenda* ezen jog annyival inkább volna elismerendő, mert mint szerző is helyesen megjegyzi (415. l.), a halálesetek folytán felszaba-

* Az előbbi közleményeket l. az 52., 1. és 2. számokban.

dult tartalékok a díjtartalék kiszámításába mint tényező fel nem vétetnek, ezen felszabadult tartalékok tehát a biztosító tiszta nyereségét képezik.

Ezzel bucsut vévén az előttünk fekvő kötettől is, végezetül örömet vonjuk össze bírálatunkat azon meggyőződésünk kifejezésében, hogy szerző munkája általában, de különösen a jelen harmadik kötet, nemely fogyatkozásai és

helytelenségei dacára, kersekedelmi-jogi irodalmunk nagy nyereségét képezi, s még csak azt óhajtjuk, hogy szerzőnek minél előbb alkalma legyen egy második kiadásban ismételve átkutatni és átgondolni azon gazdag anyagot, melyet oly kitartó és páratlan szorgalommal a szakközönségnek nyújtott.

Dr. Nagy Ferencz,
kolozsvári egyet. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hozzánk beküldött alábbi felszólalásokat Teleszky István urnak azokra tett észrevételei kíséretében közöljük.

Az 1881. 60. tcz. 104. §. magyarázatához.

A végrehajtási eljárásról szóló 1881. 60. tcz. oly passusára hívom fel a jogászörök figyelmét, mely ha szó szerint alkalmaztatnék, a legnagyobb igazságtalanságra vezetne. Ugyanis ezen tcz. 104. §-a szerint ha a lefoglalt ingóságok nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók, az érdekelt felek meghallgatása után a bíróság az árverés foganatosítását elrendelheti; ha azonban a marasztalt fél vagy az igénylők részéről a becsérték készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban letétetik, vagy másként biztosittatik: a lefoglalt tárgyak a megrendelt árverés foganatosításának mellőzésével a zár alól felmentetnek. Minthogy a most hivatkozott törvény 92. és 96. §-ai értelmében az igényper csupán a végrehajtató ellen intézendő és az igény bebizonyításának csak azon eredménye lehet, hogy az igényelt vagyon a foglalás alól felmentetik, az igénylő és végrehajtást szenvedő között való jogviszonyra pedig az igényperben hozott ítélet hatálya ki nem terjed: megfoghatatlan, hogy a lefoglalt ingóságok eltarthatlansága miatt az igénylő által adott biztosíték esetében miért történik az árverés foganatosításának mellőzése azon kitétel mellett, hogy a lefoglalt tárgyak a zár alól felmentetnek? amennyiben a zár feloldása esetében nem létezvén foglalás, melynek hatálytalansága végett az igénylő az igénypert megindíthatná, az jogilag meg sem indítható, és ha igénylő azt még is megindítaná, mint oly cél elérését kereső, mely a per előtt már megvan, keresetével el lenne utasítandó. Pedig az igénylőnek a lefoglalt tárgyak becsértékének értékpapírok vagy máskénti biztosítása által nem lehet szándéka, hogy végrehajtást szenvedő tartozásáért feltétlen fedezetet nyújtson és annak adósságát egyszerűen kifizesse, hanem a biztosíték fogalmából kifolyólag csak az igényper elvesztése és az értékcsökkenés beállása esetében eredhető kárra nézve nyújt foglaltatónak feltételes fedezetet, mely ha a tárgyak zár alól feloldatnának s az igényper lehetetlenné tétetnék, feltétlen fizetéssé válnék.

Ugyanazért akként vélekedem, hogy a fenti esetben a lefoglalt tárgyak csak a 75. §. értelmében elrendelt szoros zár, de nem a bírói zár alól menthetők fel és a «zár» szava alatt a törvény csak a szoros zárt érthette.

— *Dr. Dallos Sándor.*

A végrehajtási törvény 104. §-ának kérdéses rendelkezését másként érteni nem lehet, mint hogy ha az értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartható ingóságok értékét a marasztalt fél vagy az igénylő készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban leteszi, a lefoglalt tárgyak az árverés foganatosításának mellőzésével nem mint cikkiró ur véli, csupán a szoros zár alul, hanem mint a törvény világosan rendeli, a zár alul felmentendők. A kérdéses törvény az igénylőnek az értéketelt csak mint jogot adja meg, a mely joggal az igénylő természetesen csak akkor fog élni, ha közte és a végrehajtást szenvedő között a zár alul felmentendő ingóságok

további sorsa iránt egyértelmű megállapodás jött létre; ha pedig ilyen megállapodás létre nem jött, akkor az igénylő nem fog élni a törvény engedte jogával, bevárja az eltarthatlan ingóság árverését, és esetleg megveszi azt az árverésen. Nem is áll, hogy ezen esetben az igényper tárgyalanná vagy lehetetlenné válnék és hogy az igénylő a végrehajtást szenvedő tartozásáért feltétlen fedezetet nyújtana, vagy azt egyszerűen kifizetné; mert a 104. §. utolsó bekezdésében az árverésen befolyt összegre vonatkozólag rendelt azon intézkedés, hogy a vételár az igényper eldöntéseig bírói letétbe helyezendő, a dolog természete szerint áll azon értékre is, a melyet az igénylő épen az árverés mellőzése végett helyezett letétbe. Ezen letét helyettesíti a zár alul felmentett eltarthatlan ingóságot; tehát az igényper szabályszerűen lefolytatván, ha azt az igénylő megnyeri, a letett pénz vagy érték neki visszaadatik, ellenesetben az a végrehajtató követelésének kielégítésére fordíttatik. Az hogy az eltarthatlan ingók csak a szoros zár alul mentessenek fel, de azért továbbra is zár alatt maradjanak, nem volna helyes azért, mert akkor ezen ingóságokkal az igényper hosszú tartama alatt sem a végrehajtást szenvedő, sem az igénylő nem rendelkezhetvén, azok értékeket vesztenék, illetve a fentartási költségek az értéket felemésztenék; tehát a végrehajtást szenvedő illetve igénylő károsodnék, a nélkül hogy a végrehajtató valódi fedezetet nyerne.

Teleszky István.

Az 1881. 60. tcz. 156. §. a) és 169. §-ához.

Engedje meg tekintetes Szerkesztő ur, hogy ez év első napján életbeléptetett végrehajtás-eljárási törvény némely szakaszának homályos szerkezete miatt kérdést tehessek, s illetve magyarázatot kérhessek. Ugyanis: a 156. szakasz a) pontjának tartalmából ki nem tűnik, hogy a 200 frt kikiáltási ár a végrehajtást szenvedő részére, vagy pedig az összes birtokos-társak illetőségére értetik vagy értendő?

A 169. §. szintén nincs kellő szabatosággal szerkesztve, mert arról, hogy az adós örökösei lehetnek-e árverelők, nem tartalmaz határozott intézkedést, miután végsorai oly tulajdonost értenek csak, a ki p. o. vétel vagy csere útján birzálogjoggal terhelt birtokot.

Vége ezen szakaszba lehetett volna belefoglalni, vagy esetleg külön kitüntetni azt, hogy kiskoru egyén lehet-e és minő feltételek mellett árverelő?

Ezen kételyek eloszlatására szolgáló hivatott fejtegetést kérve, kiváló tisztelettel maradtam

— *Horváth Pál.*

1. A végrehajtási törvény 156. §-nak a) pontját másként érteni nem lehet, mint hogy az egész ingatlanra rendelő el az árverés, ha annak (t. i. az egész ingatlan) kikiáltási ára a 200 frtot meghaladja; mert az a) pontban lévő „*annak*” szó az előző bekezdésben lévő „*az egész ingatlanra*” vonatkozik; de különben is ugyanazon §. b) és c) pontjából is világos, hogy nem a végrehajtást szenvedő hanyadának, hanem az egész ingatlan kikiáltási árát veszi a törvény alapul.

2. A 169. §. alapján azon kérdés, vajon a végrehajtást szenvedő örökös az árverés alá kerülő ingatlanra árverelhet-e vagy nem? attól függ, ha vajon az örökös ellen hozott-e őt feltétlenül marasztaló határozat vagy nem? Előbbi esetben az örökös, mint a marasztaló határozat folytán személyesen kötelezett adós, nem árverezhet, ellenben ha az örökös csak feltételesen, t. i. bizonyos öröklött ingatlan vagyona vezetésére végrehajtás terhe alatt marasztaltatott el, avagy pedig még az örökhagyó ellen nyert marasztaló ítélet a végrehajtási törvény 14. §-a értelmében a hagyatéki vagyonaokra hajtatik végre, a nélkül hogy az örökös marasztaltatva lenne: semmi sem akadályozza, hogy a 169. §. utolsó pontjának analógiája alapján az örökös az árverésben mint árverelő részt vegyen.

3. Hogy kiskoru egyén, mint a ki magát érvényesen nem kötelezheti, önszemélyében nem árverezhet, az az anyagi jogszabályokból következik. A kiskoru részére a gyám vagy az atyai hatalmat gyakorló atya a gyámügyi törvény 113. illetve 20. §-nak korlátai között, vagyis gyámhatósági jóváhagyás mellett árverezhet, s ha ilyen jóváhagyást előzetesen ki nem nyer, vagy esetleg a 174. §. analógiája szerint utólagosan az árveréstől számított 8 nap alatt be nem mutatja, úgy tekintetik, mintha magamaga részére árverezett volna.

Teleszky István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A perrendtartási novella tárgyában sokat remél a jogászvilág a törvény azon intézkedéseitől, melyek a plenum behozatalát tárgyazzák. Senki se tudhatta eddig, quid juris nálunk, mert hogy egy országban quid juris, azt nem annyira a törvény, mint inkább a gyakorlat tünteti elő. Felső és legfelsőbb bíróságaink egyes határozatokat producáltak, de nem egységes judicaturát. Valamint az egyéni szabadságnak, úgy az enyém is tied számos kérdéseiben is állandóan ellentétes praxis fejlődött ki a kir. tábla s a legfőbb ítélőszék között; ugyanazon felsőbb fok különböző tanácsai ellenkező felfogás szerint judiciáltak, s nem ritkán kerültek ki homlokegyenest ellentétes határozatok ugyanazon felső bíróság ugyanazon tanácsából is. Régóta törekszenek irányadó körünk egységesebbé tenni a praxist. Már Mária Theresia revideáltatta a Curia határozatait és gyűjteménybe foglaltatta a fontosabb tartalmukat. Azon időnek a hibája volt, hogy a multat keresték ki az archivumból, ahelyett hogy a jövő praxisának számára teremtetek volna egységes alapot. A Planum Tabulare és az élő gyakorlat között minden nap nagyobb tette az űrt. Az 1869 óta egységesen szervezett gyakorlatnak első tünetnyeképen kerültek ki felső bíróságaink köréből a semmitőszék plenaris megállapodásai és a kir. tábla kereskedelmi tanácsának tavál általunk nyilvánosságra hozott gyűjteménye. A perrendtartási novella a plenumot általánosítja. A vitás elvi kérdések előzetesen eldöntendőek teljes ülésben. Abból azonban, hogy a törvény előírja a plenumot, még nem következik, hogy lesz plenum, a mint hogy nem bírta meghonosítani ezen intézményt a miniszteri rendelet sem, mely a B. T. K. életbeléptetése alkalmából a teljes ülésnek bűnügyekben való behozatala iránt kiadatott. Birói közköben idegenkedés uralg a perrendtartási novella plenuma ellen is. Részünkről azonban meg vagyunk győződve, hogy a section réunie felette hatályos tényezővé fejlődhetik ki a jogszolgáltatás egyöntetűségének megővésére, ha ez intézmény a bírák részéről jóakarattalag kezeltetik. Mert lényege az egységes elemek személyi összműködésében rejlik.

— Az esküdszéki vitához. Azoknak törekvése, kik a jury kérdését mint pártkérdést akarják feltüntetni és különösen a kormánypárttal elhitetni, hogy a jury mellőzése az ellenzék és a felforgatási aspirációk fölötti diadal, szerencsésen hajótörést szenvedett. Az egész politikai sajtó eléggé elfogulatlan maradt és minden párt vezér lapja — a «Pesti Napló», a «Pester Lloyd» és az «Egyetértés» — a jury mellett szólalt fel. Eritka egyhangúság eléggé jellemzi a teljesen isolált javaslati álláspontnak tarthatatlanságát. Kivételt képez az «Ellenőr», mely azon egyhangu nyilatkozatokat tőle lehetőleg gyengíteni iparkodott.

Azzal vádolja a felszólalásokat, hogy nem praktikus jogász alapon indultak, hanem politikai szabadelvűség szempontjából, mit szigorúan elítél. E vád valóban meglepett. A legnagyobb méltatlansággal a szakkörök irányában, bizonyos számításból, hogy a közönség most teljesen ne tájékoztathassék, később pedig a dolgot more patrio meguntá legyen, csak egy fátyolvéget lebentettek fel a javaslati mysteriumból, közzétettek egy a jury mellőzésén alapuló részt a jogorvoslatokról, egy indokolást, melyben a jury praktikus és elméleti jogász helyessége elismertetik és tisztán politikai inopportunitása, nemzeti veszélyesség miatt, állítatik. És mégis azt ítélik el, hogy a bírálat azon a téren mozog, melyet a bírált mű reakényszerített. Nem-e alapfeltétele a bírálat helyességének, hogy hasonló szempontból induljon ki, mint a vizsgált alkotás? Nem-e politikai alap a nemzeti kérdés?

Azt mondja az «Ellenőr», hogy a politikai szabadelvűség nem döntő e kérdésben. Sajátságos védelem! De hát a javaslat egész általános indokolása egyéb-e a liberalismus legáradozóbb, legsentimentalisabb dicséreténél? Nem-e alphája s omegája, hogy a bűnvádi eljárás az egyéni és az alkotmányos szabadság biztosítója? És minden érdeme és szépsége nem épen ebben fekszik-e? Senki sem ítéli el súlyosabban az egész indokolást, melyben praktikus jogász fejtegetést hiába keresnénk, mint ép az Ellenőr.

Azt mondja továbbá az Ellenőri apologeta, hogy a javaslat felebbviteli rendszere európai szellemű, a francia, belga, olasz gyakorlatban kipróbált, a tudomány legújabb vívmányaival megköszörült. Francia- s Olaszországban úgy mint Belgiumban esküdszék ítélt a bűntettek felett; de még a rendszer bíróságokhoz utasított kisebb ügyekben sincs sehol és nem volt soha sehol oly kegyetlen ügyész omnipotentia és számtalan jogorvoslat vádlott hátrányára mint a javaslat rendszerében. Nem a vádlók szaporítása, hanem a vádlottnak a tulkapások elleni oltalmazása azon alapgonddal, melyet minden modern büntető perrendtartás szem előtt tart, nehogy az ártatlan egyén szabadsága és becsülete esetleg hosszú zaklatásnak kitéthessék. Oly egyenlőtlenül mérni vádnak s védelemnek, oly kiméletlenül engedni elévült büntetett miatti meggyalázást is, mint a javaslat, ez nem európai szellem — ily tudomány vívmányaiból nem kérünk.

(Ajánlat.) A legjobb ajánlatokkal ellátott joghallgató alkalmazást keres egy fővárosi ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Értesítést Tibád Antal országgy. képviselő ad.

Uj évtől kezdve a „Jogtudományi Közlöny“ döntvény-mellékletének terjedelme — a főlap eddigi terjedelmének érintetlenül hagyása mellett — megkétszereződik. Rendszerint ugyanannyi lesz a melléklet mint a főlap, t. i. egy egész iv. Szükségesnek mutatkozik ezen kibővítés azért, mivel a csőd- és perrend-törvények életbelépésének idejében az e tárgy curiai határozatok a praxisra rendkívüli fontossággal fognak birni. Minthogy pedig a szerkesztőség nem mellőzheti a bűnügyi, kereskedelmi, váltó- és magánjogi döntvények közlését sem, kénytelen a lap terjedelmét megfelelőleg nagyobbítani. Az előfizetési ár marad a régi.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 krt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. Bünvádi eljárás és esküdszék. Dr. JELLINEK ARTHUR
bpesti ügyvéd. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakad.
tanártól. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére.
Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési
Szemle: Az 1881. évi LX. törvénycikk 49. §-ához. SZIKLAY GÉZA
ügyvéd. — Az 1871. XXXI. tcz. 11. §-ához. GYUKITS VIKTOR kir.
aljárásbíró. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

Bünvádi eljárás és esküdszék.

A magyar bünvádi eljárás tervezete elkészülvén, ámbátor eddigelé a közrebocsájtott indokolásban csakis annak alapelvei és főbb intézkedései közöltettek, a bírálatnak az elvek tekintében elég tárgy áll már most is rendelkezésére, annál is inkább, miután a tervezett eljárás az esküdszéki intézményt nélkülözi.

A kérdés, a melylyel első sorban foglalkoznunk kell, tehát az: vajon egy eljárás, mely az esküdszéki intézményt mellőzendőnek tartja, elfogadható-e; vizsgálni azt, vajon egy ily eljárás a magyar alkotmány elveivel, az egyéni szabadsággal és a magyar büntető-tkvel összhangzásban van-e.

I.

A bünvádi eljárás codificatioja kétségtelenül a legnehezebb törvényhozói feladatot képezi, nem ama értelemben, hogy az alapelvek felismerése nehezítve volna, hogy a jogalkotás e terén a törvényhozónak a casuistika tág mezején át kellene haladnia; a leküzdendő nehézségek más természetűek, a felhasználandó eszközök nem a jogi szertár szűk helyiségeiből, hanem az állami élet össznyilvánulásának rendszeréből merítendőek.

Hárommal kell a törvényhozónak megküzdenie: a hatalom, az előítélet és a beélt szokás erejével. A haladást a bünvádi eljárás terén mi sem hátráltatja annyira mint a szokás ereje.

A szokás az igazságtalanságot a jog színében tünteti fel. Az elnyomást, a támadást szükségszerűen állítja. A multban keresi létjogosultságát, s azon eszméket, melyek tarthatlanságát kimutatják, történeti, állítólagos nemzeti különlegességekkel érvényesítésükben akadályozza.

A bünvádi eljárás terén való lassu haladás főoka azonban abban rejlik, hogy az a történeti fejlődésben a hatalmi körök compromissuma folytán létesül, hogy az a végrehajtói hatalom egyik leghathatósabb eszköze, melyet mindenütt korlátlanul birni és gyakorolni óhajt.

De figyelemre méltó mozzanat az is, hogy az eljárás elvei, melyek oly kétségtelenek, s mint az igazság és a szabadság minden tétele egyszerűek és világosak, csak lassan és nagy küzdelmek folytán nyernek uralmat, minek egyik kiváló oka abban rejlik, hogy a jog ez ágával foglalkozók többnyire a társadalom azon osztályához tartoznak, mely osztályok majd mint a hatalom részesei, majd mint attól függők, nem birnak amaz önállósággal, hogy nyiltan és bátran felléphessenek, s

kimutassák azt, hogy a mit alkalmaznak hivatásukban, a mit tanítanak tanszékeiken, az nem az igazság, nem az állam, nem a társadalom érdeke, hanem a tényleg gyakorló hatalmi körnek érdekét a jogos magánérdek ellenében képviselik.

A bünvádi eljárás a szabadság kérdése, és ez oka annak, hogy alapelvei érvényesítésükben gátoltatnak s hogy ellenzői e tétel ellen küzdve, a «jog» czimén a jogtalanság megörökösítésén fáradoznak.

Az európai civilisatio eredménye az egyén és jogai elismerése. Az elismerés foka a nemzet művelődésének és szabadságának mértéke. Az elismerést magában rejtő formák alig térhetnek el egymástól, mert a művelődés, a szabadság és az egyéni jog nem oly eszmék, melyek az államok geograficus határaival változva, lényegükben egy hegycsoporthoz vagy folyamhoz volnának kötve.

Ez eredményezi, hogy a történelemben tapasztaljuk, hogy a legkülönbözőbb népek, ha a civilisatio és a szabadság határozott fokát elérték, a bünvádi eljárás terén nem idegenkednek amaz elveket és alakokat átvenni, melyek másutt mint ez eszméknek megfelelők felismerettek.

A nemzeti sajátságoknak jelenleg a bünvádi eljárás terén alig van jogosultságuk, és ama érv, hogy a nemzet erre még nem érett, hogy különleges viszonyai nem engedik az átültetést, oly érv, melyet a despotismus felé hajlók mindenkor és mindenütt hangoztattak.

Az egyéni jog kérdése nem nemzeti kérdés, s a ki azzá akarja tenni, az ki akarja szakítani az illető nemzetet az emberiség haladásának szövetségéből. —

Minden törvény azon korszak jellegét tükrözteti vissza, a melyben keletkezett, s parlamentáris kormányrendszeren alapuló államokban az uralkodó politikai nézetek mint pártnézetek és pártkérdések a törvényben érvényesülést keresnek, mert hisz a törvényhozási aktusok nem a véletlennek szüleményei, hanem tervszerű megállapodás eredményei, egymást kiegészítők és megkívánók, s a kormányzati rendszer folyamánát képezik.

E nézpontok kiválóan a bünvádi eljárás codificatioja alkalmával nyernek kifejezést; veszélyeztetve van a haladás, ha az a pártérdek szempontjából fogják fel, hacsak maguk az eszmék oly annyira meg nem érleltek, hogy azok ellenzői a nemzet egységes akaratán hajótörést szenvednek.

A bünvádi eljárás megfelelő vagy meg nem felelő volta első sorban függ a nemzet és képviselő-testületének jogérzetétől; függ attól, hogy a képviselőtestület többsége oly férfiakból álljon, a kikről CONSTANT BENJAMIN azt mondja: «Náluk az igazságszeretet szenvedély, ők a szegény és elnyomottnak megvédését kötelességnek tartják.»

A bünvádi eljárás megalkotása kiváló tulajdonokat kíván, melyeket egyesítve egy személyben, a történelemben ritkán tudunk feltalálni, de melyeket szerencsésebb korszakok nagy férfiai egymást kiegészítő működésben tüntetnek fel.

E nehéz és felelős munka megkívánja nemcsak a jogtudomány teljes felölését, hanem az állam alkotmányának s az azt uralgó elveknek teljes átérzését, megkívánja az idealizmusnak azon nemét, mely az emberi szívet a jogtalanság ellen — történjék az bármely alakban — felháborítani képes.

S mint a bűnvádi eljárás elvei nem kötvék nemzeti korlátokhoz, hanem az emberi haladás köztulajdonát képezik, melyeket egy nemzet a másiktól kölcsön vesz: úgy a törvényhozónak is e szűkebb korlátokat áttörve, azon magas álláspontra kell emelkednie, mely nemcsak őt és művét, hanem magát a nemzetet is, melynek számára dolgozik, felemeli.

A törvényhozó feladata megtestesíteni maga előtt az állam és a társadalom érdekeit és az egyén érdekét; kiegyenlíteni a látszólagos ellentéteket; látszólagosakat, mert az igazság érdekei ellentmondók nem lehetnek.

Szeme előtt kell tartania azon lélektani igazságot, hogy könnyebben törünk meg az alaptalan vád terhe alatt, mintsem azon tudatban, hogy jogtalanságot követtünk el.

A jogtalanság elkövetésének tudata daczot s erőt ad, a jogtalanság eltűrésének érzete gyöngit és összezuz. Ez a bűnvádi pernek pszichológiai alapja, melynek be nem tartása igazságtalanságokat eredményez, s egy mű, mely nem ezen eszme uralma alatt áll, elismerésre a történelemben egyáltalán nem számíthat.

Magyarország is egyszer ama szerencsés helyzetben volt, oly férfakkal rendelkezhetni, kik a bűnvádi eljárás megalkotására megkívántató minden biztosítékot nyújtottak, s kik között DEÁK FERENCZ a valódi jogtudományt, SZALAY LÁSZLÓ a valódi műveltséget s EÖTVÖS JÓZSEF a valódi humanizmust személyesítette. E férfiak megalkottak egy művet, mely a magyar alkotmánynyal, a tudomány vívmányaival, a humanizmus valódi elveivel összhangzásban állott s mely a magyar jogászok szellem egyik legfényesebb alkotását képezi maiglan is.

E nagy férfiak működése a bűnvádi eljárás terén egy államjogi rendszer folyománya, melynek minden szavát és intézkedését a meggyőződés hatja át.

A bűnvádi eljárás haladásának egyik akadályát azon körülmény is képezendi, hogy mint a történelem tanusítja, rendszerint azon férfiak, kik ily munkával megbíznak, ahelyett hogy a rendelkezésükre álló tudomány hatalomszavával a haladást gátló előítéleteket legyőznék, ellenkezőleg tudományukat arra használják fel, hogy gátot emeljenek a haladás ellen. —

E törekvésnek egyik megrendítő példáját DUFIN említi fel, a midőn I. Ferencz Franciaország királya a bűnvádi eljárást megjavíttatni óhajtván, e munkával PUYER kancellárját bízta meg — kit a történelem önző férfinak mond, a ki nem az igazságnak és a humanitásnak, hanem a királyi hatalomnak akart kedvezni. PUYER eljárása «Ordonance pour la reformation et abréviation de procès de Villers-Cotterets» minden sulyt a vádra fektetett, és semmitsem a védelemre. S a midőn 1544-ben a volt kancellár saját eljárása alapján perbe fogatott, és esedezett, hogy védelmében ne gátoltassék, vizsgáló bírása e szavakat intézte hozzá: «Patere legem, quam ipse tuleris», s PUYER azt felelte volna: «Jaj! a midőn a törvényt megírtam, nem gondoltam arra, hogy ott fogok állni, a hol most állok»

Egy hírneves író az itt előadott esethez azon megjegyzést fűzte: «Vajha mindazok, a kik habár kevesebb hatalommal rendelkeznek mint PUYER, de szintén azon szándékot tanúsítják, a vádlott védelmét megakadályozni, meggondolnák azt, hogy senki sem tudja, hogy nem fog-e valamikor védelemre szorulni, s hogy nem a mi

érdemünk, hanem a sors ajándéka, ha nem hurczoltatunk min, számos más ártatlan, a törvényszékek elé.»

Mi teljes bizodalommal viseltetünk a magyar törvényhozás iránt, s reméljük, hogy nem leszünk azon keserű csalódásnak kitéve, hogy a magyar parlament szakítva a dicső múlttal, az igazság és az emberiség kérdéséből pártkérdést csinálna, hogy kész volna az egyéni szabadság biztosítékait lerontani, szakítani ama hagyománynyal, melyet Magyarország nagy férfai közmegegyezőleg megállapítottak, felhagyni ama jogpolitikával, melyet a halhatatlan emlékü DEÁK FERENCZ vallott.

II.

Ha az alkotmány lényege a nemzeti és egyéni jogok meghatározása, a hatalmi körök terjedelmének megvonása, egyensulya s felosztása, úgy ez kiválóan, a bűnvádi eljárás terén érvényesül, a hol matematikai bizonyossággal meghatározhatók azon formák, melyeket az alkotmány elveinek valósítása megkíván.

Joggal mondhatá GNEIST: «In Verfassung und Verfahren der Strafgerichte concentrirt sich das Grundsystem eines Staates in dem Masse, dass schon im Strafprocess die Verfassungsgedanken jeder Nation sichtbar werden. Aenderungen im Strafverfahren berühren daher nicht bloss die Amtsgewohnheiten des Justizpersonals, sondern die Grundverhältnisse von Staat und Gesellschaft.»

A javaslat indokolása a közjogi alap szükségességét maga is elismeri; a *kutató rendszer* szerinte a hatalom összpontosításának ösztönéből származott, a *vád rendszer* ellenben a hatalmak megosztását feltételező rendszer. (Indokolás. 15. l.)

S a midőn mi is az igazság elérése céljából a bűnper olyatén organisatióját kívánjuk, mely a hatalmak megosztását megvalósítja, ki kell jelentenünk, hogy a tervezett eljárás ezt meg sem kíséri, hogy ép oly kevésbé érvényesíti a vádelvet, mint az általa hivatkozott 1790/I. tervezet, s hogy az alkotmány alapelvét kifejező fenti tétellel merő ellenkezésben áll.

A javaslat a hatalmak megosztásának elvét abban látja kifejezve, hogy a vádat a kir. ügyész képviseli, a bűnösség kérdése felett pedig a királyi bíró ítél.

A bűnvádi hatalmat az állam kezébe letéve, a hatalmat névleg megosztja ügyészség és bíróság közt, névleg, a mennyiben úgy a vizsgáló bíró, mint a vádtanács vádlói vagyis kir. ügyészi funkciót is végez, és ez a hatalmak megosztása helyett a hatalmi körök összezavarását, vádrendszer helyett pusztá alakisággá törpített vádformát eredményez.

«Rómában a bírák, úgy mondja MONTESQUIEU, csak a felett ítélték, vajon a vádlott egy határozott büntetésben bűnös-e. Ép így határoznak Angliában az esküdtek a felett, vajon a fórumok elé vitt vádlott a tettben bűnös-e vagy sem, s ha bűnösnek nyilvánítatik, úgy a bíró kimondja a büntetést, melyet a törvény ily cselekményre szab»;

Ez egyszerű mondatban ki van fejezve a hatalmak megosztásának elve a bűnperben, s ennek érvényesítése vezet az esküdtszéki intézményhez. Ez az intézmény közjogi alapja. Az államhatalomnak alkatrészét a büntető hatalom képezvén, alkotmányos monarchiában felségjognak elismertetik, mely azonban nem lehet korlátlan, hanem alkatrészeire felosztandó, még pedig akkép, hogy annak egyik részét a korona, másik részét a nemzet gyakorolja.

A törvény végrehajtása a korona jogát képezi, melyet az alkotmányilag meghatározott közegei által teljesített. A büntetőtörvényt is végrehajtatja oly érte-

lemben, hogy a bűnösre a törvényileg kiszabott büntetést alkalmazza és azt foganatosítja. A foganatosítás feltevése a bűnösség kérdése, s bűnösség és büntetés az osztókat képezik, melyekkel szemben a büntető hatalom a megosztandó.

A hatalmak egyensúlyának elve két forumot tételez fel, egyiket, mely létjogát a koronában, másikat, mely létjogát a nemzetben leli.

A hatalom megosztásának e szükségességét elismerte NAPOLEON: «Le législateur doit se défier des passions et ne mettre entre les mains de personne le moyen de satisfaire des ressentiments personnels», s ebben lája GLASER az esküdszék lényegét: «Das positive an der Jury dagegen ist die Vertheilung der Macht zwischen ständigen und nichtständigen Richtern.»

A birói hatalomnak korlátozását az írásbeli s a bizonyítékokat meghatározó rendszer megkísérté, s ezen két korlát elvetésével — a szóbeliség és a bizonyítékok szabad méltatásának érvényesítésével — a birói hatalom elérte azon pontot, a hol korlátlan önkénynyé fajulhat; a polgári szabadságot a hatalom központosítása egy organum kezében szerfelett veszélyezteti, és a szabadság lényege s az avval kapcsolatban álló hatalommegosztás eredményezi az esküdszéket, avagy ha mellőztetik, eredményezi a birói inquisitiót.

E megcáfolhatatlan igazságot kifejezte FEUERBACH a következőkben: «A törvényhozás eddigelé két uton kísérlette meg a népek a büntető hatalom igazságos gyakorlatát biztosítani; vagy meghagyatott a büntetés feletti ítélet ugyanazon physikai és morális személyben egyesítve, és felállítottak törvényes szabályok a bűnösség beigazolására, s a bíró köteleztetett a bűnösség vagy nem bűnösségre vonatkozó kijelentését külsőleg igazolni azáltal, hogy indokait a törvényes bizonyítási szabályok alá vonta; avagy a bírság korlátoztatott a büntetésre, ez pedig függővé tétetett mások egybehangzó és kinyilvánított meggyőződésétől, függővé tétetett a bíróságtól, különböző személyektől a bűnösség kérdésében, más szavakkal: a vádlott nem érdekelt alattvaló társainak nyilatkozatától (esküdszék).»

A birói hatalom korlátozását egyik vagy másik irányban FEUERBACH határozottan hangsúlyozza, s azt mondja: «Nincs más út: vagy nem ismerünk törvényileg előírt bizonyítási szabályokat, s akkor legalább is esküdszéket, vagy pedig ha nem esküdszéket, de akkor egy törvényesen meghatározott bizonyítási tant, a mely szerint a bűnösségben ítélő bíró ítéletét igazolni tartozik.»

GLASER, Európa legtekintélyesebb processuálistája, ez elvet a következőkben ismeri el:

«Der Gedanke der Jury wurzelt in der That nicht im Misstrauen gegen die Befähigung und gewiss nur ganz ausnahmsweise hie und da in der Besorgnis vor der Abhängigkeit der Richter; er erzeugt sich vielmehr aus der Erwägung der *schwindelerregenden Gewalt*, welche da, wo ständige Richter im mündlichen Verfahren frei von Beweisregeln und etwa auch noch inappellabel entscheiden sollen, einer kleinen Anzahl von zu dauernder Gemeinsamkeit verbundenen Männern eingeräumt wird.»

S hogy a birói függetlenség a birói hatalomban rejlő veszélyt nem gyöngíti hanem fokozza, elismeri GLASER, azt mondva: «Vegyünk bírákat, melyek a szó teljes értelmében elmozdithatlanok s át nem helyezhetők, úgy egynémely aggodalom ki van zárva, de másrészt egy ily collegium ellenállhatlan hatalma tetemesen fokozódik.

A hatalmak megosztásának elvét s ez elv érvényesítését a bűnvádi eljárásban szem előtt tartotta DEÁK FERENCZ is, s a különvéleményben ezeket mondja:

«Az esküdszéki rendszer mellett ugyanis egészen a nemzet kezében van a büntető hatalom, szabadon választott s önállású független férfiak ítélnék a vádlott fölött, s a

kimondott ítélet után visszalépnek ismét a polgárok sorába, melyből választattak. Nem állandó hivatal, nem keresetmód ezeknél a bíraskodás, nem képeznek ők a közállományban oly külön osztályt, mely hivatalos hatalmánál fogva egyéb viszonyokban is némileg a többi polgárok felett áll; ők csak egyszerű polgárok és nem tisztviselők, nem ismernek tehát hivatalhoz kötött érdekeket, s az ő érdekeik semmiben nem különböznek egyéb polgárok érdekeitől. Ki fogja pedig tagadni, hogy minden polgárra nézve nyugtató és bizodalmat gerjesztő lehet az, ha tudja, hogy felette nem valamely zártkörű testület, melyet a közállomány állandó és egyéb esetekre is kiterjedő hatalommal felruházott, hanem szabadon választott független polgárok ítélnék, s ki fogja tagadni, hogy ezen bizodalom a közállományra mindenkor nagy fontosságu?»

DEÁK FERENCZ, ki minden törvényalkotásnál, a melybe befolyt, szem előtt tartotta a magyar alkotmány elveit, melyek megőrzendők és fejlesztendők, s a vádpernek, mely a szabadság és az igazság garanciája s biztosítása, valódi híve lévén, felismerte ama veszélyt, mely abban rejlik, ha a birói hatalom köre tufeszítettetik; felismerte azt, hogy a szóbeli eljárás s a bizonyítékok szabad méltatása egyedül az esküdszéki intézmény behozatalával érhető el. S tényleg a különvélemény alapját képező büntető-eljárás második tervezete az esküdszéki eljárásban bizonyítási szabályokat nem ismer, a rendőri eljárásban ellenben, a melyben bírák ítélnék, szükségesnek tartotta kimerítő bizonyítási szabályok felállítását.

A büntető hatalom megosztása parlamentáris kormányrendszerekkel bíró országokban felette szükséges, s az elv itt még praegnansabb kifejezést nyer.

Mig fentebb kiindulási pontul a bűnösség és büntetés fogalma szolgált, s a hatalmak e fogalom körül csoportosulnak, jelenleg a kiindulási pont vád és ítélet.

A vád a korona joga, az ítélet a nemzet joga. A korona, a melyre alkotmányilag a bűnvádi perben a vád joga átruháztatik, nem veheti fel magába egyuttal az ítélethozatal jogát, mert vád és ítélet egymást ellensúlyozó hatalmak, melyeknek nem lehet közös személyesítőjük.

A birói függetlenség érve e tétel valódiságát nem képes gyöngíteni, mert a bíró a korona által neveztetik ki, s mert a birói hatalom, melyet az egyes a koronai kinevezés alapján gyakorol, gyökerét a királyi felségjogban, a megosztatlan birói hatalomban találja. A koronával szemben pedig egységes és független fogalomként csakis a nemzet áll, a nemzet pedig ezen jogát megszálva két alakban érvényesítheti, szabadon választott bírák vagy esküdtek által.

Ott tehát, hol a bíróválasztás mint czélszerűtlen és meg nem felelő elejtetett, az esküdszéket mint közjogi intézményt meghonosítani szükséges.

A parlamentáris kormányrendszerrel bíró államban a koronát megillető vádjogot az igazságügyi miniszter közvetve, közvetlenül pedig annak közegei, a királyi ügyészek gyakorolják. Ugyancsak a kormány s különösen az igazságügyminiszter cselekvése mellett neveztetnek ki a bírák, s habár az elmozdithatlanság törvényileg ki van mondva, mégis némi függőség a kinevezés és az előléptetés reményében fekszik. De a birói függetlenség magában a bűnvádi eljárástervezetben is megtámadtatik, a mennyiben a vizsgáló bíró a vádtanács által minden vizsgálati cselekményért feleletre vonható (Indokol. 84. l.)

A parlamentáris kormány pártkormány, s ennek folytán a vád joga, mely egy parlamentáris miniszter kezébe le van téve, mindig és mindenütt pártszinezetet fog nyerni. Az ebben rejlő s a közszabadságot nagy mérvben érintő veszély ellensúlyozást kíván.

S még Angliában is, hol a bírák függetlensége oly erős alapokon áll, s hol már 1692-ben annak feltételeit törvénybe akarták foglalni. HALLAM az angol közjognak e híres ismerője, azt mondja, hogy az angol bírák viselete a nemzet elővigyázatától és azon résztől függ, melylyel a bírákat a helyes pályán tartja.

A parlamentáris kormányforma tehát, a midőn oly kiváló hatalmat összpontosít a végrehajtó hatalom kezében, az igazságos jogszolgáltatás fő biztosítékaként teljesen s a kinevezésben vagy kirendelésben a párttekintetektől független ítélőhöz közeget kíván meg, a milyen eddigelé egyedül az esküdtszék.

A vádper különösen a kir. ügyésznek hatáskörét szélesbitvén, sőt a rendőrséget, mint az indokok mondják, a kir. ügyésznek alárendelvén, az egyént minden tekintetben az ügyészi hatalomnak vagyis helyesebben a kormánynak veti alá.

Ha tehát szem előtt tartjuk, hogy Magyarországon a rendőrség államosítása folyamatba van téve, a rendőrséget pedig a kir. ügyészséggel kapcsolatba hozzuk, úgy az esküdtszék behozatala a minimumot képezi, a melyet a végrehajtói hatalom körének ezen terjesztésével követelni jogosítva vagyunk.

Két rendszer küzd a magyar államban. Az egyik az alkotmány kiépítését tűzte ki célul, eszközei az önkormányzat és az egyéni szabadság biztosítása; a másik az alkotmányos jogok megszorítása, eszköze a centralizáció s az egyéni jog biztosítékainak gyöngítése.

Az első helyen említett rendszer eredményezte a DEÁK-féle bűnvádi eljárást, mely az esküdtszéki intézményt helyesen mint az önkormányzati rendszer alkatrészét fogván fel, azt lehet mondani, genialis módon illesztette államrendszerünkbe; a másik rendszer eredményezte a jelenlegi bűnvádi eljárást, a centralizáció érdekében teremtve vádformákat, fokozva az ügyészi praepotentiát a végtelenig, s az egyéni szabadságnak biztosítékait gyengítve.

(Folyt. köv.)

Dr. Fellinek Arthur.

A szomszédjog.

1. §. Fogalom és áttekintés.

Szomszédjog alatt azon jogszabályokat értjük, melyek a határos vagy szomszéd telek tulajdonosai közt főnforgó viszonyokat rendezik; más szóval azon elvek és tételek tárgyalása, melyek által a szomszédok közt a tulajdon használása alkalmával felmerülő érdekösszeütközések és surlódások elintézését nyernek, a tulajdonjog egymás melletti érvényesítése szabályoztatik.

A szomszédjog fogalmából szigoruan következik, hogy elvei csak ingatlan dolgok és javak körül nyerhetnek alkalmazást, mert az ingó dolog külsőleg önálló, izolált jelenkezésénél fogva oly feltétlen uralmat és felhasználást tesz lehetővé, mely más ingó dolog használatára semmi korlátozó befolyással nincs.

Ellenben a föld, természetes mivolta és összefüggésénél fogva megmérhetlen egészként jelenkezik, mely csak határolás, egyes részekre való felosztás által lesz a véges emberi erőnek alája hajtható; ezen határolás által nyeri meg a föld egyedi jellegét, ez uton válik csak jogilag önállóvá és képezheti úgy mint az ingó dolog az egyéni uralom tárgyát.

Ezen feldarabolás azonban nem szünteti meg az ingatlanoknak consistentiáját, összefüggését — a határok közé szorítás daczára is compact egymáshoz tapadók, egymással szoros kapcsolatban levők maradnak az egyes részek, mert hisz az emberi határolás, az egyéni elkülönítés mindig csak képzeletben húzó vonal által eszközölhető, mit különféle

jelekkel észrevehetővé tehetünk ugyan, de a részeket szigoruan elválasztani és teljes önállóságra juttatni — mintegy fisikai összefüggéséből kiragadni — még se birjuk, mi okon meg kell barátkoznunk azon gondolattal, hogy ingatlanunkat a másiktól csak egy matematikai vonal választja el, és így a szomszédok közt bizonyos neme a közösségnek marad fen.

Ezen szoros egymásba folyása a telkeknek képezi természetes okát annak, hogy a szomszédok közt oly számos conflictus támad, miről nemcsak a különböző népek közmondásai, mint a nép bölcseségének tapasztalati uton szerzett nyilvánulásai tesznek tanúságot, hanem azon gyakori irodalmi feldolgozások is, melyekben kivált a rossz szomszéd mint igazi sorscsapás lesz bemutatva.*

De még inkább tetézi a vizsály ezen természetes anyagát azon felfogás, melyben a tulajdon úgy a doctrina mint a törvényhozás által részesül. A doctrina nyomán ugyanis a törvények a tulajdont teljes és kizárólagos jogi uralomnak mondják valamely dolog fölött és nem tesznek különbséget ingó és ingatlan közt. Már pedig szembeszökő, hogy ezen omnipotentiája a tulajdonosnak, a dologgal korlátlanul, minden külbehatást kizáróan intézkedni, csak az ingó dolgok körül valósulhat meg, juthat teljes érvényre; mert ez izoláltan jelenkezvén, egyiknek bármely irányu gazdasági használása a többire akadályozóan nem hat. Ellenben az ingatlanál másképen alakul a dolog. Az ingatlan tulajdon fogalmilag ugyanis nem szorítkozik egyedül a föld színére, hanem ki kell terjednie okszerűen úgy a felette levő légűrre mint az alatta fekvő földrétegekre, mindkét irányban azon határig, *a meddig a dolog gazdasági felhasználása megkívánja*. Ha most a tulajdon fogalmából folyó uralom- és hatalomteljet változatlanul alkalmazzuk az ingatlanra, azaz ha az ingatlan fölötti uralmat le- és fölfelé terjedő attributumaival együtt korlátlanul és mindenkit kizáróan megengedjük a tulajdonosnak, úgy ebből végelemzésben, de mégis az elvek szigorú és következetes alkalmazása mellett oly zsarnoki hatalom és tulajdoni despotismus fejlődhetnék ki, mely a szomszédos telkek hasznavehetőségét oly mértékben csökkentené, hogy gazdasági jelentősége odaveszne.

A tulajdonos ugyanis, midőn telkének felhasználása végett gazdaságilag rendelkezik, intézkedéseit saját telkének határain belül helyezi ugyan, de ezen cselekvény *hatása* nem marad meg mindig az intézkedőnek saját telkén, hanem sokszor észrevétlenül átcsap akár a légkörön akár a földrétegen a szomszéd telkére is, mit ez túrni a tulajdon omnipotentiája folytán nem tartozik; holott az ily áthatását cselekvésünknek telkünk matematikai vonalán nem vagyunk mindig képesek ellenőrizni, annál kevésbbé megakadályozni, mert működésünk eredménye nem függ föltétlenül akaratunktól, hanem arra számos egyéb, előre nem látható tényező folyhat be.

Ha tehát minden tulajdonos gazdasági intézkedései közepette előbb kénytelen lesz, magába szállva, jól megfontolni: vajon célba veendő cselekvénye által nem fog-e áthatni valamiképen a szomszéd telkére, vajon működése eredményében nem jelenkezik-e a szomszéd telkén is, és nem teszi-e ki ez által magát költséges és zaklató perpatvarnak — akkor bizonyára a gazdasági siker, előny jó részben odavész, mert a biztos s a gyors intézkedésre nem lesz képes a tulajdonos.

De másrészt a szomszédok eme zsarnoki hatalma sem állhat meg soká, mert a tulajdonos maga részéről szintoly kérlelhetetlenül fogja érvényesíteni saját telke körül hatalmi teljét, semmiféle áthatást légkörébe vagy földjére nem fog túrni a szomszédokkal szemben, sőt az emberi gyarlóság

* Lásd Erdélyi Magyar közmondások könyve és GRAF und DIETHERE deutsche Rechtssprüche.

és szűkkeblőség, potentirozva a megtorlás és boszu érzétől, a mennyiben az áthatást megakadályozni nem bírná, oly felhasználástól sem riad vissza, melynek egyedüli célja — nem saját gazdasági érdeke — hanem a szomszédok merő boszantása, telhető károsítása.

Ily állapotok egyrészt az örökös harcot és háborút stabilizálnák a szomszédok közt, de másrészt a tulajdont gazdasági szerepkörében oly korlátozottá, megkötötté — élettelené tenné, hogy a tulajdonnak számos hasznavehetősége oda veszne, és társadalmi nagy feladatának, az emberek együttélésének alapzatul szolgálni, és szükségletüket kielégíteni, teljes mértékben nem bírna megfelelni.

A tulajdon fogalmának az ingatlanokra való merev alkalmazásában nem szabad ily félszeg és viszás eredményekre vezetni, mert a társas élet nem a jogi fogalmak kedvéért létezik, hanem a jognak kell az élet- és forgalom követelményeire simulni, alkalmazkodni; nem annak kell történni, mit a jog logikája igényel, hanem a mit az emberi szükséglet a javak okszerű nyeresé és felhasználása körül megkíván.

Ha a tulajdonnak a törvény által elismert korlátlan-sága hatalomtelje még se vonta maga után azon ferde eredményeket, melyek belőle levezethetők, ez csak újabb tanúságot tesz arról, hogy az élet exigenciái erősebbek a jog követelményeinél, melyek nem engedték a tulajdoni hatalmat javak megsemmítésére felhasználni.

Mindezek alapján be kell látnunk, hogy a társadalom érdeke a forgalom igényei a tulajdon fogalmának abszolút tendenciáját az ingatlanok körül nem tűrik, mi okon az egyesek javából alakuló közjó szigorú követelménye, hogy a telek tulajdonosai egymással szemben méltányosságot gyakorolva viszont méltányosságra számíthatassanak, hogy a szigorú jog korlátait a kölcsönös szivesség áttörhesse és ez alapon a tulajdon a fogalom békőiből felszabadulva, visszanyerhesse mozgékony-ságát, nehogy a kölcsönös tusában a tulajdon gazdasági előnye fölemészthetődjék.

Mivel pedig a kölcsönös szivesség az emberi egoizmuson rendesen megtörik, amennyiben az egyik szivességét a másik nem mindig viszonzozza, és így amaz is kénytelen lesz szivességét megvonni, azért a kölcsönösen gyakorlandó méltányosság *mérve* nem bizható a szomszédos felekre, hanem törvény útján kell a kölcsönös engedékenységre végső határait megállapítani, hogy ezen korlátok közt a fekvő vagyron — gazdasági előnyeit minden irányban kifejtthesse.

És ezen szomszédi viszonyok rendezése, illetve a tulajdonnak törvény általi okszerű korlátozása annál inkább válik szükségessé, mert az emberi társadalom folytonosan szaporodik; ezen szaporodás megint szülő oka annak, hogy az emberek mindig jobban összeszorulnak, szükségleteik úgy extensive mint intensive nagyobbodnak. Hogy ezen fokozódott igényeknek a föld meg bírjon felelni, gazdasági erejének sok oldalú kiaknázása kívántatik meg, mi természetesen megint a föld értékének emelkedését idézi elő.

A szomszédjognak tehát utja és feladata, azon határokat elvi szempontból kijelölni, meddig a tulajdonos a szomszédok gazdálkodása által előidézett behatásokat saját telkén viszonzás és méltányosság alapján elnézni és tűrni törvény által köteleztessék; más szóval: a fekvő tulajdon azon korlátozásait megállapítani, melyek alapján a tulajdon minden irányu hasznavehetősége kölcsönösen biztosítottatik. Evvel kapcsolatban azon kérdés is megoldandó lesz, szabad-e a tulajdont gazdasági cél nélkül kizáróan csak a szomszédok ártalmára boszantására felhasználni?

Egybehangzóan beismeri minden író, ki e témával foglalkozott, hogy e kérdés egyike a legnehezebbeknek és gyakorlatias megoldása a legfontosabbak közé tartozik;*

* Lásd IHERING, HESSE és MAGES munkáit, kivált elsőnek többször hangsúlyozott nézetét értekezése 81. és 97. lapjain.

hisz a törvényhozásnak kíván helyes irányeszméket nyújtani, uttörő lenni e kérdés szabályozása körül.

A tulajdoni korlátozások helyes mértékét eltalálni, hogy a tulajdon se túlságosan megkötötté ne legyen a szomszédok érdekében, se pedig a gazdasági javak huzását ne gátolja a korlát, ezen közélet megjelölése nagy tapintatot és a gazdasági igények iránt élénk érzéket és éles látást követel.

E sorok írója megelégszik ha e kérdés körül sikerülni fog egyrészt a tudomány mai állását feltüntetni, másrészt pedig a jogász-közönségben és kivált gyakorlati elemeiben érdeklődést kelteni.

Mielőtt az egyes kérdések fejtegetésébe bocsájtkozunk, legyen szabad a felhasznált irodalmi forrásokat tájékoztatólag bemutatni, és evvel kapcsolatban jelentőségüket egyéni nézetünk szerint kiemelni, illetőleg kritikailag méltányolni; megjegyezvén, hogy ezen munkák tulnyomóan a római jogra alapítvák.

Megjelenésük sorrendjét követve első helyen áll — a múlt század irodalmától eltekintve — SPANGENBERG: «Einige Bemerkungen über das Nachbarrecht» című értekezése az *Archiv für Civ. Praxis* IX. köt. (1826) 265—275. lapjain. Érdeme az, hogy egy használható gondolat van benne melyet IHERING alanti értekezésében kifejtve és domborítva a szomszédjog alapvető fogalmává tett.

REINHARD: «Ueber das Recht des Eigenthümers, gegenüber dem Nachbarrecht und dem Recht auf Entschädigung.» Insbesondere von der Cautio damni infecti und der actio negatoria. *Archiv für Civ. Praxis* XXX. köt., 216—248. lapon. Mint a cím elárulja, az ott jelzett két római jogbeli kereset kellékeinek kifejtésével és alkalmazhatóságával foglalkozik, és amennyiben ezen keresetek a szomszédok védelmére vannak a tulajdonos ellen, eme szűk korlátban a szomszédjog irodalmához sorozható. Haladás nem mutatkozik benne.

Legterjedelmesebb munka a szomszédjog körül HESSE-nek: *Ueber die Rechtsverhältnisse zwischen Grundstück-Nachbarn* című műve, megjelent Eisenbergben 1859—1862 közt, három füzetben. Második átdolgozott kiadás 1880-ban, egy kötetben 684 l. Jena. Szerző e vaskos kötetben hangyaszigorral állítja össze e kérdésre vonatkozó összes pozitív nyilatkozatait a római jognak. Ez érdemben egyedül áll. De szigorú ragaszkodása a római jog nyújtotta kereseti formákhoz, és azon törekvése, a modern jogélet követelményeinek a római keresetek útján elégséget tenni, az újabb ipari, gyári életből eredő viszonyokat a római jog kereseti rájába beleilleszteni — őt a jelenkor gazdasági élet igényeinek felismerésében gátolta, gyakorlati eredményét csökkentette. Ő reá vonatkoznak kiválóan is illenek IHERING megrovó szavai: «Die heutige Darstellungen dieser Lehre, die zu den schwierigsten Problemen gehört die es gibt, kommen über die Form zum legislativen Gedanken nicht hinaus.»

SCHELHASZ: *Das Nachbarrecht nach gemeinem Recht und heutiger Praxis*. Würzburg 1863. 133 lap. Ezen munka nem szorítkozik a szomszédjogra, hanem belevonja fejtegetésébe úgy a legalis mint a telki szolgáltatásokat. Hogy ezen tárgyalási mód keveset szolgál a kérdés megvilágítására és jellemének helyes felismerésére, nem szorul bizonyításra. Érdeme az, hogy jogesetekkel illusztrálja az egyes idetartozó kérdéseket.

WERENBERG: «Ueber die Collisionen der Rechte verschiedener Grundeigenthümer», IHERING-féle *Fahrbücher* VI. kötet 1—80. lap.

IHERING «Zur Lehre von den Beschränkungen des Grundeigenthums, im Interesse der Nachbarn. Ugyanott 80—130. lapon. Szellemdús felfogás és ötletekben gazdag,

és a gyakorlati élet igényei iránt eleven érzéket tanusító értekezés. Ezen két értekezés tartalmának ismertetésére még később visszatérünk.

Ugyancsak a VI. kötetben HESSE-nek is van egy önvédelemre szánt kisebb értekezése, mely IHERING álláspontjára reflektál; de egészben véve ragaszkodik a fenti munkájában kifejtett nézetekhez, mint pozitív törvényen alapulókhoz.

Végül de nem last for least MAGES: «Ueber Nachbarrecht» című értekezése, mely különlenyomata az *Allg. Oesterr. Gerichtszeitung*-ban megjelent cikksorozatnak, 1871. Bécs. Igen tartalmas dolgozat, mely nemcsak az irodalmi termékekről nyújt velős rövidségű áttekintést, hanem a kérdést is minden oldalról megvilágítja, a judicatura nyilatkozatait is felöleli. Egyedüli képviselője az osztrák irodalomnak.

Dr. Katona Mór.

Észrevételek

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére.*

A jogok érvényesítéséről.

A javaslattal szemben elfoglalt álláspontomnál fogva a *jogok érvényesítéséről* szóló címnél sem kívánok általános észrevételt tenni, mert a bizottságilag megállapított tervet úgy az anyag, mint a beosztás tekintetében helyesnek tartom. Ezért e címnél is észrevételeimben csak az egyes rendelkezésekre szorítkozom.

Nem tartom szükségesnek, hogy a 154. §-ban kijelentsék, hogy a keresetnek a törvényben külön meghatározott esetekben különös hatálya is van, ez az illető intézményeknél amugy is meg lesz állapítva; az előre jelzés ok nélkül van. A §. lényeges tartalmára nincs megjegyzésem.

A 155. §. első fele helyes, de ugyanazt nem mondhatni a 2-ik bekezdésről, melynek rendelkezése legalább is nem világos. Nem tűnik ugyanis ki, hogy a kereset visszavonása vagy abbanahagyása esetében az *ismét megkezdődött* elévülés vagy elbirtoklás folytatását képezi-e annak, melyet a megindítás félbeszakasztott, vagy pedig egészen újból kezdődik. Szerény véleményem szerint a visszavont vagy abbanahagyott kereset okvetetlen úgy tekintendő, mintha meg sem indított volna, mihez képest a 2-ik bekezdésre szükség nincs, s az legfeljebb lehető kétség megelőzése kedvéért az első bekezdéssel hatályra nézve azonosan összekapcsolandó.

A 156—162. §§-hoz érdemileg nincs észrevételem, ugyasintén a 163. §. a) b) c) pontjaihoz; csak az utóbbinak d) pontjára legyen szabad megjegyeznem, hogy annak általános szerkezete mellett a rendes bírósági szünidők is ide érthetők, minélfogva közelebb lenne meghatározandó, hogy itt csak *justitium, moratorium*, azaz az *igazságszolgáltatás teljes szünetelése*, péld. háboru esetében értendő.

164—168. §§-ra nincs megjegyzésem. A 169. §. azonban nem az általános részbe való; majd ott, hol a rosz-hiszeműség következményeiről lesz szó, bizonyára az alperest a perbe idézéstől kezdve, sőt azt megelőzőleg is terhelő felelősség is szabályozva lesz. Az általános részben a 149. §. szabálya tökéletesen elégséges. De más okból is fel kell szólalnom a 169. §. ellen, mely alperest a per tárgyra nézve csak a perbeidézésről fogva teszi felelőssé, miből következnek, hogy a kereset kézbesítése előtt véghezvitt oly tényeiért, melyek a kereset meghiusítását eredményezik, nem felelős. Pél. a kereset kézbesítés végett alpereshez vitetik, ez kéri a kézbesítőt, hozná el holnap, ma nem veheti át, holnapig pedig, tehát a *perbeidézés előtt* az ítélet teljesítését lehetetlenné teszi.

A késedelmi kamatokra és azok mennyiségére vonatkozó rendelkezés is (170. §.) nem az általános részbe való.

* Az előbbi közleményt l. az 51., 52., 1., 2. és 3. számokban.

A kötelmi jogban okvetetlen szükséges lesz ez iránt annyiban rendelkezni, a mennyiben a részletes intézkedés külön törvénynek nem hagyatik fen. Ez idő szerint példa erre az 1877. VIII. tcz.

Szintugy az egyetemes hitelezők valamelyike által megindított pernek hatásáról a hitelezőtársakkal szemben, valamint a per tárgyra nézve a hitelezőnek fentartott választási jognak megszorításáról is a különös részekben kellend intézkedni, miért is a 171. és 172. §§. kihagyandók. Ez alkalommal legyen szabad megemlítenem, hogy az „*egyetemleges*“ kifejezés, bárha a gyakorlat azt használja, az új törvénykönyvben jobbal lenne helyettesítendő, péld.: *együttes*.

A 174. §-t feleslegessé teszi a 173. §-nak elvi és helyes rendelkezése, e mellett annak nehézkes szövegezése is kifogásolandó.

Nem merném állítani, hogy a részre irányzott kereset elutasítása után később az egész iránt kereset nem lenne indítható; hátha az egészre irányzott keresetnek más jogalapja van? Ezért a 175. §-t annál inkább el kellene hagyni, mivel a 173. §. általános szabálya ily külön rendelkezést, még ha ez helyes lenne is, feleslegessé teszen.

Ugyanezen okokból a 176. de a 177. §-t is mellőzendőnek tartom.

De a 178. §. is felesleges, mert hogy azon jog, melylyel felperes egy korábbi perben ítéletileg elutasított, az új keresetnek lényeges előfeltételét képezi-e vagy nem? ez az új perben mindenesetre vita tárgya s fel sem tehető, hogy alperes a dolog érdemét mellőzve, a jogerejű eldöntés kifogására szorítkozva, koczkaztassa az ügyet magát. Ha pedig jónak látja, kifogásai sorában mindenesetre „*a jogerejű eldöntés*“ kifogásával is élni fog, a nélkül hogy e végett a 178. §-ra szüksége lenne.

Hogy „*a marasztaló jogerejű ítéletben megállapított joghoz végrehajtási jog járul*“, ezt a törvénykönyvben külön kimondani legalább is felesleges. A perbeli egyességnak hatályát is a törvénykezési rendtartás határozza meg, s a mennyiben az általános magánjogban erre vonatkozó rendelkezés célszerűnek mutatkoznék, a különös rész illető helyén lesz erre alkalom. Ezért a 180. §-t is elhagyandónak tartom.

Vége a 182—186. §§. a *jogok önhatalmu érvényesítéséről* és az *önhatalmu védelemről* szólnak, de nincsenek tekintettel a kettő között kétségtelenül meglevő különbségre, a mi abból is kitűnik, hogy a mindkettőre vonatkozó rendelkezések váltakozva fordulnak elő.

A mi először az „*önhatalmu védelmet*“ illeti, ez szerény nézetem szerint nem a magánjog körébe tartozik; az erre vonatkozó rendelkezést a büntetőtörvények tartották fen maguknak, a mint az 1878: V. tcz. 79. §-a is a *jogos védelem* iránt közelebb intézkedik. A mennyiben pedig a jogos védelem közben, vagy határainak túllépése folytán másnak vagyoni hátránya illetve kártérítési igénye támadna, ez a jogellenes cselekvényekről szóló, esetleg a kötelmi jogban foglalt szabályok alapján bírálendő el. Ha mindamellett az önvédelem részére a polgári törvénykönyv általános részében hely jutna, ezen nem valószínű esetre bátor vagyok a jogrendszerünkben már elfogadott *jogos védelem* kifejezést ajánlani, mely tökéletesen kifejezi a fogalmat, míg az „*önhatalmu védelem*“ már azért sem jó, mert a *védelem* szükségképen öncselekvényből állván, más nem is lehet mint *önhatalmu*.

De nemcsak a 183. §. hanem a 184. §-ra sincs szükség. Mert hogy mások állatait, ha azok valakinek személyét vagy vagyonát megtámadják „*elkergetni*“ szabad, ezt törvénykönyvben kimondani bizony nem szükséges; az pedig, hogy a mások állatait szükség esetében megölni is szabad legyen, úgy mint az a 184. §-ban általánosságban kifejezve van, nem helyes. Egyfelől a „*szükség esete*“ nagyon relativ fogalom s ürügyül szolgálhat mások igazságtalan (de jogos)

megkárosítására, de másfelől legkevésbé tartozik ily rendelkezés a magánjog általános részébe, hanem igenis a kártérítési jogba s a különös törvényekbe, mint erre eset van a mezei rendőrségi szabályokban, valamint az 1879. XXXI. tcz. 104. §-ában. Azonban ez utóbbiban is csak szárnyas állatoknak megölése van megengedve azok behajthatlansága esetében, míg a javaslat szerint egy bivalyt is, ha a káposztát megtámadja s nem fél a kergetéstől, sőt talán ő keme ijeszt, szabad lenne lelőni.

Mig az *önvédelem* az erkölcsi és tételes törvények értelmében egyaránt megengedett eszköz a jogellenes támadással szemben, addig az *önsegély*, vagy mint a javaslat nevezi: *a jognak önhatalmu érvényesítése* a modern jogállamnak, mint a törvények egyedüli hivatott őrének és végrehajtójának fogalmával nem fér össze. Ha valaki valamely valóságos, vagy csak képzelt, avagy épen ürügyül használt jognak kielégítése vagy biztosítása végett a bíróság vagy hatóság mellőzésével egyoldalulag és önkényesen más jogkörébe támadóként behatni jogosítva van, ez által a jogrend alapján ingattatnék meg; ezt oly lehető esetek kedvéért, melyekben veszély forog fen, hogy a jog különben nem érvényesíthető s a bírói segély későn érkezne, általában megengedhetőnek nem tartom. Sok visszaélésre vezethet ez, mert ha annak is megítélése, hogy fenforog-e ily veszély vagy nem, az *érdekelt* személyre van bízva, akkor a magánjog egyenes rablótámadásokat enged meg, melyek ha nem sikerülnek vagy felfedeztetnek, a rabló állítólagos jogával s az ő ítélete szerint fenforgott veszélylyel mentené magát.

Ha csakugyan előfordul oly kivételes eset, melyet a 185. §. alapul vesz, s a vagyonában veszélyeztetett személy adósának személye vagy vagyona ellen erőszakot használ, e tette a büntetőtörvények szerint lesz megítélendő s esetleg büntelen (de nem előre megengedett), mint erre az 1878: V. tcz., 323., 344., 350., 351. §§. példákat tartalmaznak. Elég biztosítékot nyújt ez a jogaiban valósággal veszélyeztettnék, a nélkül hogy legkevésbé is szükséges lenne az általános magánjogban a jogok önhatalmu érvényesítésének elvét *általános* kimondani. A mennyiben pedig ez *egyes esetekben* kivételesen igazolva lehet, péld. állatok által okozott kár esetében, azok behajtása (magánzárlás) által ez iránt a megfelelő rendelkezés a különös részeknek hagyandó fen.

Ezeknél fogva a 182—185. §§-t okvetetlen törlendőknek tartom. De épen ezt tenném a 186. §-sal is, miután annak tartalmára, a jogellenes cselekvények iránt már tett rendelkezés mellett szükség nincs, eltekintve attól, hogy e §. is az érdekelt személy felfogásától teszi függővé azt, hogy mit tart személye biztosítására vagy vagyona jogellenes károsításának elhárítására szolgáló intézkedésnek.

Hogy munkámnak legalább a rövidség érdemét biztossam, lehetőleg óvakodtam az elméleti fejtegetésektől, mert a kiknek szánva van, ilyenekre nincs szükségük.

Sikerült-e észrevételeimmal az általános magánjog codificációjának nagy munkáját némileg elősegítenem, ezt nem én ítélem meg.

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881. évi LX. törvenyzikk 49. §-ához.

Ezen hivatkozott §. ekkép szól:

«A házaselek együttlakásának tartama alatt, a házaselek közös birlalásában levő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók, kivéve azon arany- és ezüstneműeket, drágaságokat és ruhaneműeket, melyek a nőnek nevével vannak megjelölve és azon ingóságokat, a melyek nyilván való rendeltetésöknél fogva a nő használatára vannak szánva.»

E §. az anyagi jog legsarkalatosabb alapelvét a tulajdonjogot forgatja fel, oly egyénnek ingó vagyonát, ki tényleg nem adós, jogot ad más adóssága fejében lefoglalhatni.

A perrendtartás és a végrehajtási törvény a perbeli és végrehajtási eljárási formalitásokról rendelkezhetik csak, nincsen s nem lehet azon jogkörrel felruházva, hogy az anyagi jogot kiforgassa. Gyakori s majdnem általános az, hogy a férfi, midőn megházasodik, a szó legszigorubb értelmében semminemű ingósággal nem bir ruházatán kívül, mivel nőtelen korában vagy szülőivel együtt lakott, vagy oly lakást bérelt, mely szükségletéhez megkivántató butorokkal ellátva volt. Házasság bekövetkezte esetében, neje ingóságokkal, butorokkal a lakást teljesen berendezte, sőt az összes ingóságokról a nő közjegyzőileg szabályszerű leltárt felvétellett, hogy a butorok s házi felszerelvények az ő kizárólagos tulajdonát képezik, s ezen körülmény valódisága a férj által is hitelt érdemlő okmányilag a házasság megkötése alkalmával el ismerttetett.

Vajon a nő, ha ily erős és ily kétségbevonhatlan okmányok birtokába van s hozzátéve, ha a tárgyaknak ugyanazonosságát évek multán is teljes hitelt érdemlőleg beigazolni képes, védve van-e, a hivatkozott 49. §-ban jelzett iránybani foglalástól? Nincsen. Törvényileg megvédve nincs, nincsen megvédve férjezett nőnek, a gyermekbölcső és varrógépen kívül semminemű egyéb házi butora avagy felszerelvénye, mert a többi butorok s házi felszerelvények kisebb-nagyobb mérvben a foglaltató s a törvény tág önkényénél fogva a házaselek közös birlalásában levő ingóságoknak jelezhetők.

Szegény férjezett nővel a törvény e §-a ily drákói szigorral bánik el. Megegyeztethető-e ezen rendelkezése a törvénynek a hatályban levő egyéb törvényekkel, melyek a férjezett nőt habár az férjhezmenetelekor csak 16 éves

vagy ezen alól is lenne, nagykorunak, vagyonával szabad rendelkezőnek s önállóan nyilvánít? Minek ott az önállóság, minek a vagyonnal való szabad rendelkezési jog, midőn egyetl-n egy §. mindezen törvényeket halomra dönti, s a nőt önhibáján kívül vagyontalanná teszi, s tőle ugyszólván mindent elvehet.

Az ellennézetűek mindezekre azon érvvel állnak elő: hiszen az előbbi törvény szerint is bármely házsfél ingósága a másik házsfél adósságai miatt le volt foglalható, de ha igény adatott be s az igény igazoltatott, az ingóságok bírói zár alól feloldattak. Ez ténv; de előbbi törvényeink határozott engedélyt nem adtak a házaselek közös birlalásában levő ingóságok lefoglalhatására. Ez azon lényeges különbség, mely az előbbi és a jelenleg hatályban levő törvény között fenforog. Hogy e lényeges jogi különbség fenforog, az kétségbevonhatlan.

Sziklay Géza,
ügyvéd.

A végrehajtási törvény 49. §-ára vonatkozó fentebbi felszólalás nem bir jogos alappal. A megtámadott szakasznak intézkedése nem *forгатja fel* az anyagi törvény legsarkalatosabb elvét, a tulajdont — sőt azt *nem is érinti*; hiszen idézve van a szakasz végén zárjel közt a törvény 92. §-a, mely szerint a végrehajtást szenvedőnek házastársa a foglalás által esetleg megsértett tulajdonjogának a teljesen érintetlenül maradt anyagi törvények alapján igényper útján érvényt szerezhet.

A kérdéses 49. §. nem fosztja meg a nőt tulajdonától, nem korlátozza őt a bölcsőre és varrógépre, hanem csupán eljárási szabályt állít fel arra nézve, hogy a házaselek együttlakásának tartama alatt az egyik házsfél ellen vezetett végrehajtás esetében a házaselek közös birlalásában lévő ingóságok közül mi foglalható le; fenmaradván a végrehajtás alatt nem álló másik házsfélnek azon joga, hogy igényperrel léphessen fel a foglalás ellen.

E szakasz az 1868. évi LIV. tcz. rendelkezésével szemben a házaselek jogait legkevésbé sem csorbitja, mert az utóbb említett törvény 393. §-nak i) pontja a le nem fog-

lalható ingóságok körét szűkebben határozta meg mint ezt az új végrehajtási törvénynek megtámadott 49. §-a teszi. A régi törvény szerint csak a végrehajtás alatt nem álló házastárs számára készült, vagy nevök kezdőbetűivel jelölt ágybeli ruha és fehérnemű volt kivéve a foglalás alul, míg az új törvény kiveszi az arany- és ezüstneműeket és drágaságokat is, ha a házastárs nevével vagy nevének kezdőbetűivel vannak ellátva, valamint mindazon ingóságokat, a melyek nyilvánvaló rendeltetésöknél fogva a nő használatára vannak szánva.

És hogy ilyen törvényes intézkedésre szükség van, az nyilvánvaló onnét, mert a bírósági végrehajtót nem lehet az igényper bírójává tenni, de nem is lehet reá bízni, hogy ő azon kérdés megoldásánál, hogy az együtt lakó házastársak közös birtoklásában levő ingóságokból mi foglalható le és mi nem, kénye-kedve szerint járjon el.

Teleszky István.

Az 1871. XXXI. tcz. II. §-ához.

Az 1871. év XXXI. tcz. II. §. értelmezése körül ellentétes nézetek merülvén fel, az eszme tisztázása céljából szolgáljanak az alábbi igénytelen sorok.

Az említett törvény így szól:

„Az elsőfolyamodású bíróságoknál alkalmazott ítélőbírák fizetése, a szervezendő bíróságokhoz való kineveztetésőtől számítandó tíz évi folytonos szolgálat után az eredeti fizetés tíz, minden további öt évi szolgálat után pedig annak öt százalékaival emelkedik, ha ezen idő alatt maga-abb állásba elő nem léptettek, vagy fegyelmi büntetés alá nem estek.»

„Fegyelmi büntetés esetében a fent érintett tíz illetve öt évi időszak, a büntetés hatályának elévülésére kiszabott idő lefolytával kezdődik.»

Ha tehát az elsőfolyamodású ítélőbíró a már szervezett elsőfolyamodású bírósághoz szolgálatba lépett 1872-dik év január 1-én, és folytonos szolgálatban van 1882-ik év január 1-én is, de ezen időszak alatt 1878. év január 1-én jogérvényes fegyelmi bírósági ítélettel pénzbírságra ítéltetett — mely pénzbírsági ítéletnek jogi hatálya az 1871. VIII. tcz. 24. §. szerint három év kell hogy elévüljön — mikor fog fizetés-emelés jogába azon bíró lépni? erre válaszem, hogy az 1882. év január 1-én — míg mások (véleményem szerint téves) értelmezése szerint pedig nem akkor, hanem később.

A fentebb idézett törvényben a törvényhozó határozottan megjelöli célzatát, mit azzal elérni akart, hogy t. i. azon elsőfolyamodású ítélőbíró, ki tíz évi folytonos szolgálatban volt, és azon idő alatt elő nem léptetett, a törvényhozó előtt ösmert okokból oly csekélyül díjazott fizetését emelni, a hosszas és küzdelmes közszolgálatot jutalmazni kívánta. Meghatározta azonban a törvényhozó azt is, hogy ha azon tíz évi időszak alatt, melyben a bíró szolgált, fegyelmi büntetésbe esett, s ezen büntetésnek elévülési ideje akkor, midőn különben a tíz évi szolgálata után fizetés-emelésben lett volna részesülendő, még le nem járt, hogy az esetben a fizetés-emelés mikor vegye kezdetét; s figyelmét el nem kerülhetette a már előzőleg a bírói felelősségről megalkotott 1871. VIII. tcz. nek a fegyelmi büntetések elévülésére vonatkozó 24. §-sal tárgyi összefüggése.

Az elévülésnek azon általános jogi hatálya van, hogy általa a tényleg valósággal fenálló körülmény jogilag nem létezőnek tekintetik. Ha tehát a bíró, ki 1872. január 1-én lépett szolgálatba s azóta folytonos szolgálata ideje alatt 1878. január 1-én ellene jogérvényes fegyelmi ítélet hozott, melynek elévülési ideje három év; vagyis 1881. év január 1-én lejár és ezen elévülés ideje alatt újabb fegyelmi büntetés alá nem esett, az 1882. év január 1-én fizetés-emelésbe kell hogy jöjjön, mert az 1881. év január 1-én fegyelmi büntetés ideje elévült, olybá vétetik előfordult fegyelmi esete, mintha az meg sem történt volna, csak így értelmezhető az 1871. VIII. tcz. 24. §-ban foglalt azon rendelkezés „a büntetés erkölcsi hatályát veszti», ellenkező értelmezés mellett a büntetés erkölcsi hatályát nem vesztené, de az továbbra is fenállónak volna tekintendő.

Az elévülésnek tehát halasztó hatályt tulajdonít a törvény, azon hatályt, hogy azon bíró, a ki tíz évi szolgálatát betöltötte, azonban fegyelmi kiszabott büntetése a kitöltött tíz évi szolgálat-idő lefolyta alatt el nem évült, a még be nem állott elévülési idő lefolytát tartozik bevárni; de ha prescriptionalis ideje a fegyelmi büntetésnek lefolyt a tíz év betöltével, és újabb fegyelmi csapás nem érte, maga pusztán azon körülmény, hogy fegyelmi eset fordult elő, semmi befolyással nem lehet a fizetés emelésének megtagadására.

De tekintsük ezen törvény szószerinti értelmezését; így sem lehet annak más értelmezést adni. A törvény szószerint azt mondja: „fegyelmi büntetés esetében a fent érintett tíz illetve öt évi *időszak* a büntetés elévülésre kiszabott idő lefolytával kezdődik», tehát a törvény szószerint időszakot (nem időt) említ, azon időszakot, melyhez mintegy egységes fogalomhoz, mint befejezett tényhez, a fizetés-emelés jogosítványát köti. Mert igénytelen nézetem szerint más az idő, más pedig az időszak. Az időszak egy egységes jogi fogalom, mely az időszámítás több apróbb részleteinek egy fogalommá tárgyi alakításából áll. Ha azt mondom, egy hét, kifejeztem ezzel egységes fogalmát több egymást szakadatlan sorrendben követő napokból álló lefolyt időnek.

Végtere az annyiszor említett 1871. XXXI. tcz. II. §. utolsó bekezdésében előforduló azon kitétel „a büntetés elévülésére kiszabott időszak lefolytával kezdődik» ezen szó „lefolytával» nem annyira időhatározmánynak, mint inkább feltételnek veendő. A törvény ezzel azt akarta kifejezni, hogy azon bíró is megkapja ugyan fizetés-emelését, a ki a leszolgált tíz évi időszakban fegyelmi büntetés alá esett, de azon feltétellel, hogy kiszabott fegyelmi büntetésének elévülési ideje lejárt, s ha a törvényhozó „lefolytával» szó által azon jelentőséget kívánta volna adni a törvénynek, hogy az időhatározmány, melytől számítolag mintegy újból kezdődne a tíz illetve öt évi időszak, akkor azon kifejezéssel élt volna lefolytával helyett „lefolysától».

Gyukits Viktor,
kir. aljárásbíró.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az ügyvédvizsgáló bizottság alakuló ülésén az elnök előterjesztette a bizottság eddigi működését feltüntető adatokat. Ezek a következők:

1875-ben átal. ügyv. vizsg. tett	428,	váltó ügyv. vizsg.	82
1876-ban „ „ „ „	513,	„ „ „	27
1877-ben „ „ „ „	466,	„ „ „	10
1878-ban „ „ „ „	277,	„ „ „	12
1879-ben „ „ „ „	249,	„ „ „	5
1880-ban „ „ „ „	243,	„ „ „	2
1881-ben „ „ „ „	209,	„ „ „	3

Összesen: 2385, „ „ „ 141

— A „Magyar Jogászegylet» febr. 4. (szombaton) d. u. 5 órakor teljes-ülést és nyomban utána rendes évi közgyűlést tart az ügyvédi kamara helyiségében (Kerepesi-ut 8. sz.)

Tárgyai: 1. Teleszky István ismerteti a magyar magánjogi törvénykönyv örökösödési része vezéreszméjét és a törvényes örökösödést tárgyaló intézkedéseit; 2. az igazgató-választmány évi jelentése; 3. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról; 4. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 5. a legközelebbi év költségvetésének megállapítása; 6. az igazgató-választmány választása; 7. a tagsági díj megállapítása; 8. egyéb eshetőleges indítványok.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 „

TARTALOM. A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől. — Bűnvádi eljárás és esküdtsek. Dr. JELLI-NEK ARTHUR bpesti ügyvédtől. — A közszerzemény megoszlása. Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai segédfogalmazótól. — Törvénykezési szemle: A végrehajtási eljárás 168. §-a. DOMITIUS LABEO és TELESZKY ISTVÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A magyar ügyvédség reformjához.

I.

Az ügyvédi kérdés, mely oly szoros kapcsolatban áll az összes törvénykezési reformokkal, nemcsak igazságügyi-politikai tekintetben, hanem társadalmi szempontból is oly napikérdéssé vált, melynek megoldása továbbra nem halasztható.

Az ügyvédi rendtartás reformjának kérdése alatt ma nem értjük többé pusztán valamely helyes szervezeti törvénynek és állapotnak további fokunkinti javítását, hanem egy a nemzet életében számot tevő nagy karnak, egy a szellemi munka és erkölcsi művelődés terén kiválóan fontos társadalmi osztálynak létkérdését, melyet helyesen megoldani a kar maga hasztalanul törekszik a fenálló törvények keretében és melynek megoldását továbbra is végzetes véletlenre hagyni súlyos politikai hiba volna. Kérdéssé váltak ismét azon alapok, melyekre az egész ügyvédi intézmény nálunk fektetve van; és nincs komoly ember, ki gyökeres átalakítás nélkül tartós orvoslást remélne.

Helyes elveket követett-e a magyar állam, midőn a társadalmi oekonomiának e részébe rendezőleg beavatkozott, és ezáltal közvetlenül befolyt az ügyvédi rendnek és minden egyes tagjának sorsára és igazságügyi működésére? megfelelt-e rendezése az állami és társadalmi érdekeknek és igényeknek? megfelelt-e a jog-állami követelményeknek?

E nagy kérdések állnak előttünk. Vizsgálunk kell az ügyvédség tényleges állapotát és ennek okkapcsolati viszonyát az állami ingerentiahoz, mely nemcsak az ügyvédi rendtartásban, hanem mindazon törvényekben és azon gyakorlatnak szellemében nyilvánul, melyek az ügyvédségre közvetlenül kihatnak.

Igaz, hogy a munka legnagyobb része alul felmentve vagyunk. A legilletékesebb bíró, maga a magyar ügyvédi kar, feltárta évek óta az ország összes kamaráinak jelentéseiben és felterjesztéseiben a fokunkinti hanyatlás szomorú tényét, elemezte annak symptómáit és okait. A sajtóban visszhangra talált a sérelmeknek, a visszás helyzetnek, a tarthatatlan állapotoknak meggyőző panasza és a kormány és törvényhozás terneiben a bajok létezését nem egyszer ismerték el, habár a bajok okaira és az orvoslás módjára nézve itt korántsem értettek egyet az ügyvédi közvéleménnyel. Vizsgálunk kell tehát, mely részen van a hibás felfogás és mi a teendője ez ügynek rendezésében az államnak, mi a teendője az ügyvédségnek?

Volt alkalmunk egy ízben nézetünket e kérdésről, kifejtetni a képviselőházhoz intézett felirati javaslatban,

mely 1878 ban a budapesti ügyvédi kamara megbízásából készült.

Nézetünk lényegében azóta sem változott, ámbár a karnak felszólalása eredménytelen maradt, illetve oly kormányjavaslatot eredményezett, melynek elfogadása valóságos reformatio in peius volna.

S a meddig e kérdésben terv és érvek helyett impressiók és máról holnapra élőködő politika vezetik a képviselőházat, mást nem is várhatunk. Azonban épen ezért az egész magyar jogászság feladata, oly felfogást előkészíteni, mely méltóbb és igazabb leend, és utat törni annak a közvéleményen át az államhatalomhoz. A jogászság ezzel tartozik közös hivatásának és céljának a jogállamot létesíteni.

Nem képzelhető alkalmasabb és méltóbb tárgy az ügyvédi intézmény szervezésének kérdésénél, hogy abban a magyar jogászság közvéleménye és lelkiismerete egyhangulag nyilatkozzék, hogy annak hibás és kicsinyes felfogását az irányadó körök részéről helyre igazítsa, és hogy óvást tegyen azon áramlat ellen, mely ma az ügyvédet, holnap a bírót, mindenkor a jogászt és valójában magát az igazságügyet sújtja annak legujabb és legszerencsétlenebb történetében.

Első teendőnk bizonyos elemi igazságok felidézése az ügyvédség igazságügyi funkciójáról, annak szükségeségéről és méltóságáról, melyeket a magyar közvélemény sajátjává tenni kell.

Nem egyoldalú ügyvédi érdek szerint, nem is egyoldalú jogászi szempontból fogjuk fel e nagy horderejű és közérdekű kérdést. Ítéletünk alapja magának az államnak hivatása, a társadalomnak érdeke a jog létezése és biztonsága iránt. A jog csak annyiban létezik, a mennyiben az életben érvényesül, a mennyiben az elkerülhetetlen, mindennapi vitákban polgár és polgár, és egyén és állam között diadalra jut. Mindazon erkölcsi és gazdasági javak, melyek oltalma végett az állam uralma alkotva lett és terhei viseltetnek, a polgári személy- és vagyonbátorság, becsület és szabadság, az egyéni jogok, csak annyiban léteznek biztonságban, a mennyiben magának az azokat oltalmazó állami jogrendnek megvalósítása, gyakorlati keresztülvitele biztosítva van.

A jogrend legfőbb, legelső, leghatályosabb biztosítója pedig az *igazságszolgáltatásnak*, a törvény életét közvetítő jogalkalmazásnak vagyis ennek *jogosztó és jogvédő tényezőinek* helyes, czélszerű, az állami alkotmánynak és a társadalmi polgárisodásnak megfelelő *szervezete* azaz oly rendezése, hogy az egyes igazságszolgáltatási szervek *természetes hivatásukat* a lehető legtökéletesebben betölthessék és valamennyinek alakulása, fejlődése és működése *összhangban* legyen egymással.

A jog szüntelen küzdelmet folytat a jogtalan ellen. A jogtalan fegyverei az erőszak hatalma és ravasz csel az emberi gyengeség és tudatlanság ellenében.

Ez örök küzdelem drámájában fontos, magasztos szerep jutott az ügyvédnek. «Az első ember — mond DESMAREST — ki hasonmását az igazságtalanság, az

erőszak vagy csalás ellen az ész és szó hatalmával védelmezé, ez volt az első ügyvéd.»

Az ügyvéd «a törvény lovagja», a jog harczosa a jogtalan ellen, ő világosítja fel a tudatlant, ő gondolkodik a gyenge elméjű helyett, ő hiusítja meg a csalárdság győzelmét törvénytudománya, szakavatottsága, a hatóság tájékozása által. Ő kölcsönöz ékes szót az elnyomott panaszának, ő oltalmazza a gyengét bármily hatalom sértő támadása ellen. Mi több és a mai bonyolult jogi és állami szervezetben fontosabb, ő véd a jogláltságot, a jogmegtagadást, a hivatalnoki és bírói vétés, mulasztás, közöny, tévedés, az állami jogtalanság ezer formái ellen. Képzeli ma ügyvédség nélkül a társadalmat s a jogkeresés emez éber, érdekelt, hatályos eszközének eltörlésével, visszaállítva látjuk részben az önkényuralom, részben az ököljog állapotát. Minden polgár rosszabb helyzetben lenne egyszerre mint a mai hiányos szegény-védelem mellett ama teljesen vagyontalan emberek, kik annyi igazságtalanságot szenvednek azért, mert maguk kénytelenek a hatósághoz fordulni, melyet sem helyesen választani, sem kielégítően felvilágosítani, sem ellenőrizni nem képesek, mert szakismeret hiányában a legeszesebb ember is ehhez kevesebbet tud a legközepserűbb ügyvédnél. Mennyi zaklatásnak, nyomásnak, zsarolásnak volna kitéve a vagyonos polgár számos rosszlelkű polgártársa és lelkiismeretlen államközeg részéről, kiket most féken tart az ügyvédségnek mint jogi rendőrségnek működése! Mindenki kénytelen volna ideje nagy részét jogi tanulmányra és önképviselésre fordítani, a helyes gazdasági munkaosztás a leghelytelenebb módon megzavartatnék, és számtalan baj éreztetné az egész polgárral, hogy az ügyvédség szükséges és üdvös intézmény, melynek ápolásához őt ugyanazon érdek köti, a melylyel saját jogainak biztonsága iránt viseltetik. Azt lehetne azonban ellenvetni, hogy az ügyvéd nemcsak a törvény őre, hanem a jogi csalárdság gyártója, nemcsak az érdekelt fél tévedő jogérzetének mérséklője, hanem a legjogtalanabb kíváncsók felcsigázója, nemcsak a viták rendezője, hanem azok támasztója is lehet és sok esetben kétélű fegyvert képező esztét, ismereteit, gyakorlatosságát csakugyan erre használja fel. És ez ellenvetés oly régi mint az intézmény és oly népszerű mint minden túlzás, mely kevésbé érdem elismerésére, mint hiba ostromozására irányul. Kétségtelenül igaz, hogy mindig volt lelkiismeretlen, rossz ügyvéd, a mint volt mindig gyáva katona, megvesztegethető bíró, erkölcstelen pap, áruló megbízott, stb. De ki akarná ezért eltörölni a honvédelmet, az igazságszolgáltatást, a vallást, a bizalmat, hacsak nem életellenes pessimista? És ki nem fogja inkább ez intézményeket, valamint az egész társadalmi rendet úgy szervezni, hogy lehetőleg ritkítsa a rosszat, hogy ellensúlyozza, ártalmatlanná tegye a kártékonyt, mely az emberi természet gyarlósága folytán válhatlan a hasznostól? Igen, az ügyvédi ismerettel, a felek bizalmával vissza lehet élni, mint minden kiváltsággal és hatalommal, és a jogtudományt a ravasz és elvetemedt gonoszság eszközévé lehet lealacsonyítani. És ez meg volt és meg lesz mindig, csak hogy nem egyenlő fokban. Itt van épen a szervezet kérdésének ugró pontja. Olyannak kell annak lennie, hogy a hajlamot és csábót a rosszra lehetőleg ellensúlyozza, kiírta; és erre nem elég a szigorú fegyelem represszív külső kényszere, erre gyökeresebb prophylaktikus orvosszerek szükségesek: a nemesebb indokok nevelése, fejlesztése. Az önző emberi természetre a mai világrendben leginkább két mozgató, indító erő hat: a nagyraagyás és a gazdagodási vágy. Minél teljesebb a pénz uralma, alig ismerve többé a becsület fékét, minél cynikusabb lett anyagiás,

romlott korban az auri sacra fames, annál szükségesebb annak ellensúlyozása oly rendnél, mely hivatását hasznosan csak akkor töltheti be, ha a bizalmat megérdemli erkölcsi jellemzilárdság által. És viszont minél kevésbé tiszteli egy társadalom az ügyvédséget, mert nem látja, nem ismeri, tehát nem is ösztönzi tudományos szellemét; minél kevésbé tiszteli egy állam azt függetlenség biztosítása és magas állami functiókra emelése által: annál mélyebben sülyed az a pénzsomj, a vagyoni kárpótlás, a bérpar, végre a vásárolható becsület vagyis becstelenség szolgaságába. A mely állam elzárja a dicsőség, a nemeslelkűség elismerésének útját az ügyvéd elől, az maga tereli őt az egyéni haladás és hatalom egyedül fenmaradó útjára, a gazdagodás lejtőjére, hol az illoyalis concurrentia, a minden áron, szédelgően is hasznat leső lelkiismeretlenség mindig több kilátással bír sikerre a rideg, hajthatatlan becsületességnél, mely a felek jogtalan kíváncsalmait visszautasítja magától. Ily szerencsétlen állapotok fejlődnek ott, hol a törvénykezés írásbeli, titkos eljárása lehetővé teszi az együgyű és rosszlelkű ügyvéd sikerét és lehetetlenné az ügyvéd számára a tudományos műveltség és becsület érvényesítését és elismertetését; hol az állam a jogvitát, a jogvédelmet és jogképviselést a magánjogi kérdésekre szorítja és a közérdekű politikai jogok nyilvános oltalmát, a közjogi igazságszolgáltatást megtagadja, szűkkeblű burokratismus önkényével pótolja; hol az ügyvédség nem társadalmi hatóságnak tekintetik, melyet nem választ el semmi úr az állami, a bírói legmagasabb hivataltól, hanem az igazságszolgáltatás kasztszerűvé tétetik, és azon kívül helyeztetik az alárendelt ügyvédség; szóval, hol az ügyvéd büszke önértékét és szabadságát aláássák, méltósága tudatát megölik benne is, kivülről is.

De tegyék az ügyvéd érdekévé, becsületességét és tudományát a nyilvánosság ellenőrzése által és az ő felelőssége által azért is, mit képviselőben cselekszik, tegyék az érdekelt ügyvédi rendet szabaddá és tagjai független, szigorú erkölcsbírájává, adjatok az ügyvédek tért a jognak egész birodalmában magasztos hivatásának élni, emeljék oda, hová az ő társát, a bírót, felemelték és csakhamar varázsszerű metamorphosis fog beállani: a nemes indokok szabad hatása, a dicsőség szomja, az emberi lélekben rejlő eszményi hajlam a nagy és igaz iránt felélednek, a vonzó, elragadó példák előtérbe lépnek és alakul ama nagy és dicső, tisztelt és tekintélyes ügyvédi rend, mely megteremtette a jogtudományt s megoltalmazta a szabadságot és a polgárisodás és haladás eleme volt Rómában, Angliában és Franciaországban. A történelem tapasztalata megcáfolhatlanul kijelöli az utakat: az egyikén elérhetni azon ügyvédséghez, melyben a becstelenség és tudatlanság önmagát megboszuló kivétel, a másikon el kell jutni azon bérencosztályhoz, mely servilismusával, kapzsiságával és romlottságával érdemi megvetettségét és corruptálja a vele érintkező államot és társadalmat.

Marad az ellenvetésből annyi, hogy a loyális jogvitában is csak egy félnek lehet igaza és ennek győzelmét csak megnehezíti a jogtalan képviselő, sőt az ügyvéd pusztá ügyességétől függ, kié lesz a diadal, ő tehát részben ép oly veszélyes és ártalmas mint részben hasznos tényező és legjobb esetben ez ellentétes hatások egymást paralysálják. Ez ellenvetés azonban szem elől téveszti, hogy előre tudni nem lehet, mely részen van az igazság, összezavarja a bírói és ügyvédi functiót és megfélekedezik arról, hogy az igaz ügynek, melyet a törvény és a bíró érdeke is támogat, győzelme rendszerint be fog állni, ha azt szakértő képviselő is felkarolja. Ha persze a jogtalan önmagában, legtöbb eset-

ben ép oly hatalmas és erős lenne mint az igazság, akkor volna ok kétségbeesésre, de akkor is az igazság kinyomozását, az eljárást könnyítő ügyvéd nélkül a bíró még kevésbé boldogulna, mint ügyvédi segély mellett, és a jogbiztonság ügye még rosszabbul állna ügyvédség nélkül mint különben.

De szereucsére ez nincs így, hanem megfordítva: a jog rendszerint hatalmasabb és könnyebben győzhet a jogtalannál, minélkül polgáriásodás, haladás képzelhető sem volna. A jog ereje a társadalomban emelkedik a műveltséggel. Az igazság kiderítésének pedig mindig előmozdítója az ügyvédi képviselő, habár nemcsak a jogos ügy mellett, hanem ellene is kifejt minden lehető érvet. Mert ép e szellemi küzdelem könnyíti meg az igaznak felismerését, a bizonytalanból kifejtését; ép az érvek és ellenérvek teljes kimerítése zárja ki a bíró elfogult, egyoldalú, előítéletes, téves felfogását, mely az ítéletben érvényesülhetne, ha előre megvitatva, megcáfoltva nem lenne szakértők által. Az ügyvédek az ítélet alapjait, súlyait teremtik meg a bírói mérleg számára és az igaz ügy természetes nagyobb fajsúlya így tökéletesen érvényesül.

Az ügyvédség ezen igazságügyi funkciójából következik azon természet törvény, hogy valamely társadalom jogbiztonságának foka egyenes arányban áll az ügyvédség jóságához, helyes szervezéséhez. Minél kitünőbb, minél befolyásosabb az ügyvédség, annál hatályosabb a jog oltalma, annál valószínűbb az igazság rendszerinti győzelme. Minél silányabb és romlottabb az ügyvédség, annál több jog szenved csorbát, annál kisebb az igaz ügy győzelmének biztonsága. Azon állam kormánya és törvényhozása, mely nem törekszik az ügyvédséget úgy szervezni, hogy az minél kitünőbb és minél befolyásosabb lehessen, e mulasztás által nem egyedül egy hasznos és szükséges társadalmi osztályt, nem egyedül az ügyvédi kart sujtja, hanem közvetlenül alább szállítja az egész társadalom jogbiztonságát, a melyet pedig emelni első sorban köteles volna, mert e célra van alkotva. És miután a jogbiztonság a törvény uralmával, a jogállamisággal, a szabadsággal egyértelmű, az ügyvédség alacsony színvonalának, hanyatlásának megfelel mindenkori a jogi műveltségnek és polgári szabadságnak alacsony foka, sülyedése. Hatalmas ügyvédség a szabad szónak, a törvényes eszmének uralmát jelenti magával az állammal szemben is, tehát az egyénnek, az egyes polgárnak teljes jogélvezetet. Gyenge, lenézett, elfajult ügyvédség ellenben az eszme hasztalanságával, a szónak korlátozásával, a bürokratikus önkénnyel és megvesztegethetőséggel karöltve jár, tehát az egyént kiteszi annak, hogy minduntalan a legnagyobb áldozat árán biztosítsa jogait vagy türje azok csorbitását. *A helyes igazságszolgáltatásnak, a jogállamnak egyik lényeges feltétele tehát a helyesen szervezett, hivatásának megfelelő, tekintélyes ügyvédség létesítése.*

Szóval az ügyvédség, a jogképviselő és jogvédelem szerve, teljesen egyenértékű és egyenlő fontosságú igazságügyi tényező a jogosztás és jogalkalmazás szervével, a bírósággal.

Igazságügyünk szervezete tehát csonka maradt, a midőn egyes tényezői hasonló szellemét és összhangját meg nem alkották, és a bírói emancipációt ki nem egészítették az ügyvédi emancipatio által. Pedig a szabadság jótékonyan csak akkor hat, ha minden téren érvényesül és minden rendre kihat. *Az állami hatalomosztás áldása kérdésessé vált, midőn az 1869. IV. tcz. irányát elhagyta már az 1874. 34. tcz., midőn a független és felelős bíróság alkotását nem követte a független és felelős ügyvédség szervezése, mi nélkül a bírói felelős*

ség illusorius, a felelősség nélküli függetlenség pedig veszélyes lesz.

Az ügyvédség erkölcsi és anyagi függése a bíróságtól, melyet az 1874. 34. tcz. érintetlenül hagyott, alárendeli az ellenőrt az ellenőrzendőnek és ezzel megsemmisíti a tényleges bírói felelősséget, melynek őre csak a független és szakértő ügyvéd lehet. Az ügyvédi felelősség valódi biztosítéka pedig nem a bíróság fölérendelése, melylyel protectio, chicane, conniventia szóval disharmonia és corruptio van válhatlanul összekapcsolva, hanem a szóbeli közvetlen nyilvános eljárás, mely az érdekeltek és a sajtó ellenőrzését lehetővé teszi, és az ügyvédi rend szabadsága és helyes szervezete, mely a művelt, becsületes, tudományos elemeknek fölényét és növelését biztosítja. A hatalom korlátozásának legbiztosabb nemének bizonyult a római tribunatustól az angol selfgovernmentig az, mely az állami hatalommal társadalmi hatalmat szembe állít. Ily társadalmi hatalomra és hatóságra van hivatva az ügyvédség. Ő is vetőjogot gyakorol a törvényszegéssel, a helytelen jogalkalmazással szemben, és indokolt, szakértő bírálattal az ellen appellál a magasabb forumra, utolsó sorban szó és sajtó útján a közönségre, a tudományra, a közvéleményre. És a hol a coordinatio elve szerint van szabályozva a bíró és ügyvéd közötti viszony, beáll ama nemes testvéri összhang a két rend között, melyet a cél és eszközök közössége, az érdekek solidaritása megeremt. Ott tudományos eszmecsere alakját ölti a hivatalos érintkezés és kölcsönös tisztelet és bizalom emeli mindkettőnek méltóságát. Ily viszony létez bar és bench, a barreau és magistratura között Angliában és Franciaországban.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Bűnvádi eljárás és esküdszék.

III.*

Az esküdszék mellőzését a bűnvádi eljárás indokolása a magyarországi nemzetiségi viszonyokra vezeti vissza: ezek nem engedik meg ez intézmény meghonosítását; szóbeliség és közvetlenség, melyek a bűnvádi per alapfeltételei, ez alakban nem érvényesíthetők s a magyar állam eszméje ez intézményt meg nem türi.

Részünkről már kifejtettük, hogy az esküdszék mellőzésének mélyebben fekvő oka van; de az indokolásban felhozott akadályt egyelőre mint a mellőzés valódi okát akarjuk tekinteni.

Valahányszor Magyarország ujabbkori történetében a haladás és az alkotmányos szabadság intézményeinek meghonosítása forgott szóban, az ellenzők a nemzetiségi kérdéshez fordultak, s ezzel elvetve a viszály magvát, kölcsönös bizalmatlanságot keltettek.

Az absolutistiko-centralistikus állam nem türi meg az esküdszéket, s ebben az indokolásnak igazat kell adnunk. De a magyar állam eszméje, mely az alkotmányon és az egyéni szabadságon épül fel, az esküdszéket nem nélkülözheti, mert annak mint igazságügyi intézménynek államrendszerünkben nagy feladat jutott.

A nemzetiségi kérdésnek az esküdszék kérdésével való egybevetése arra késztet bennünket, hogy a történetre egy visszapillantást vessünk, kutatva azt, vajon akkor, a midőn a különvélemény alapján az esküdszéki intézmény javaslatba hozatott, nemzetiségi kérdés és ily irányú mozgalom létezett-e Magyarországon.

A nemzetiségi mozgalom, mely főleg KOLLÁR FERENCZ fellépésével vette kezdetét, 1840—1844-ig tetőpontját érte volt el. Ezen időszakba esik az 1840. VI. tcz. a magyar

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

nyelvről, az 1844: II. tcz. a magyar nyelv és nemzetiségről, melynek 6. §-a kimondotta a nagy elvet, hogy Magyarország határán belül levő minden itélőszék nyelve a magyar nyelv legyen. Ez időbe esik az első szláv ujság kiadása, a szláv papi küldöttség eljárása Bécsben, a melyet Metternich herczeg akkor nyíltan az ellentállásra felbuzdított. És HODZA a planszlávok vezére *Slovák* című röpiratában (31. l.) kiadta ama híres jelszót: «Inkább az orosz ostort, mint a magyar rémuralmat, mert amaz csak testileg nyügzöl le, emez pedig erkölcsi veszünk és halálunk.» A jelzett időbe esik GÁJ fellépése, az első horvát ujság *Novine Horvatske*, az első illyr ujság *Novine Illyrske* megjelenése, a *Szrbzska Matica* alapítása Budapesten, s e nemzetiségi mozgalom oly hatalmas lett, hogy DEÁK FERENCZ az 1840-iki országgyűlésen ezt szóba hozván, GÁJ-nak a legélesebb szemrehányásokat tette. GÁJ a magyar országgyűlés termeiben DEÁK-nak azon választ adta:

«A magyarok szigeteket képeznek a szláv oczeánban. Nem én teremtettem az oczeánt, sem annak habjait nem hoztam mozgásba, s vigyázzatok, hogy azok fejetek felett össze ne csapjanak és el ne nyeljenek.»

Ez időbe esik a szászok fellépése úgy az országgyűlésen mint azon kívül, a német egyetemek demonstrációja Magyarország ellen; ez időbe az oláhok fellépése Erdélyben.

DEÁK FERENCZ és elvtársai, a kik az idézett törvény-czikkhez hozatalánál közreműködtek, a nemzetiségi mozgalom közepette az esküdtszéki intézmény meghonosítását követelték azon meggyőződésből, hogy ez az alkotmányos magyar állam szükségszerű folyományát képezi.

S a felső-ház ellenzéke az 1844. szeptember 10-ki ülésben, a midőn a többség az esküdtszék intézményét újra elveté, ez ellen tiltakozva, Gróf Károlyi György, Gróf Batthyány és Bárány Eötvös vezetése mellett a termet elhagyták.

S mind e férfiaknak, mint az *Indokolás*-ból következik, nem volt fogalmuk a magyar állam eszméjéről.

Az esküdtszéki intézménnyel az 1848: XVIII. törvény-czikkben találkozunk ismét, melynek 17. §-a az országgyűlés javaslatát elvileg létezőnek elismeri, kimondva ezzel, hogy jelenleg is ahhoz ragaszkodik. De annak életbeléptetését a kitört szabadságharc megakadályozta.

A nemzetiségi kérdés a magyar jogpolitikában az 1868: LXIV. tcz. — a nemzetiségi egyenjogúságról — tárgyalása alkalmával beható vita tárgyát képezvén, a főbb elvek a 9. és 13. §§-ban kifejeztettek. Minden magyar állampolgárnak e törvény megalkotása után tisztában kellett önmagával lennie, mily jelentőség tulajdonítandó a nemzetiségi elemnek a szóbeliség és az esküdtszék behozatalával szemben.

Magyarország legkiválóbb államférfiai nyilatkoztak e tekintetben, s DEÁK FERENCZ 1869. július 1-én a birói hatalomról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával tartott beszédében következőket mondá:

«Bűnvádi esetekben, úgy hiszem, hogy jövőre hazánkban is esküdtszékek fognak itélni. A miniszter tehát, ha szándéka volna is valakit bosszúból vagy pártérdekből üldözni, azt bűnvádi uton nem tehetné. Egyébiránt ily üldözések legkönnyebben fordulnak elő politikai bűntettek eseteinél, de ezekre nézve bizton reméllem, hogy a miniszter mielőbb törvényjavaslatot fog elénk terjeszteni egy állam-bíráóság alakításáról, melynek fele részét az országgyűlés választja meg, másik fele részét ő Felsége nevezze ki, s minden politikai bűntett és vétség felett ez a bíróság legyen hivatva itélni. Így azután sem politikai sem egyéb bűnvádi esetekben nincs mit tartani; a többi bíróságok ő Felsége által kinevezhetők.»

HORVÁTH BOLDIZSÁR igazságügyminiszter 1869. július 3-án a kormány nevében következő kijelentést tette:

«Az egyéni szabadság védelméről nem itt kell gondoskodni, hanem a bűnvádi eljárás terén; de arra nézve kimon-

dotta a kormány nem egy ízben, hogy e téren az egyéni szabadság oltalmát az esküdtszék kezébe akarja letenni. Ami pedig a politikai vétségeket illeti, gondoskodni fog a kormány e tekintetben is oly intézményekről, a melyek a politikai szabadságot a hatalom elnyomása, üldözése ellenében biztosítsák; tehát azon remél, hogy a kinevezési rendszer veszélyeztetné, megtámadná a polgári szabadságot, alap-talan, mert a polgári bírák csakis a polgári törvénykezés terén működnek, a hol a szabadság érdekét semmi veszély sem fenyegeti.»

Az esküdtszék mellett foglalt állást GHYCY KÁLMÁN azt mondva:

«Nem akarjuk, hogy absorbeáltassék a nemzet egész tevékenysége a kormány és közegei által s az attól nem teljes független birói hatalom által, hanem akarjuk, hogy fenmaradjon a haza polgárai közt az élénk érdekelttség a hazai közügyek iránt. — — — Azért fogadom el az angol rendszert, mert ezt egész Európában leginkább mi s tán egyedül mi követhetjük.»

TISZA KÁLMÁN 1869. június 28-án s július 6-án tartott beszédében a bírák kinevezése ellen a legélesebben küzdve, kifejté jogpolitikai programját, mely abban kulminál, hogy a nemzet tevékenységének az igazságszolgáltatás terére is ki kell hatnia s hogy e szervezetnek az önkormányzati rendszerrel szerves egészszé kapcsolata szükséges, mi csak birói választás, és mi annak folyományát képezi, esküdtszék által érhető el.

Tisza Kálmán e jogpolitikának érvényesítését a gyámügyi törvényben és a kisebb peres ügyekbeni eljárás szabályozásában megkísérlé, de nem helyes uton s nem helyes eszközökkel. A bűnvádi eljárás codificációjakor alkalma nyílik jogpolitikai rendszerét érvényesíteni, mely rendszer alaptétele az esküdtszék.

Hogy ezen férfiak politikai rendszerében az alkotmányos magyar állam és a nemzetiségi kérdés figyelmet nem talált volna, talán a javaslat szerzője sem fogja állítani.

IV.

Az esküdtszék ellenzői a jogi téren legyőzve, újabb időben utolsó menedéküket a nemzetiségi kérdésben találják. S Ausztriában az esküdtszék egyik legmakacsabb elvi ellenzője, Hye-Glunek, specífus osztrák szempontból a nemzetiségi kérdést használja az esküdtszék ellen, és Hye érvelése és a javaslat e tekintetbeni indokolása közt valóban feltűnő a rokonság.

Ausztriában a nemzetiségi kérdés sokkal nagyobb jelentőséggel bír mint nálunk, mert ott a nemzetiségek az egyes tartományi gyűlésekben többséggel bírnak, s mert Ausztria egységes államszervezetet nem képez. S feltűnő, hogy ép Schmerling, ki az egységes ausztriai állameszmét hangoztatta, 1850-ben az esküdtszéket Ausztriában meghonosítá.

1862-ben az esküdtszéki kérdés az osztrák tartományi gyűléseken tárgyalatván, a nemzetiségi kérdés, mint HYE maga is kénytelen elismerni, esélyességből mellőztetett. S csakis a cseh tartományülésben egy kiváló képviselő azt a nemzetiségi szempontból támogatva mondá:

«Meggyőződésem szerint az esküdtszék a legjobb egyesítési eszköz az ezen országban egymással szemben álló nemzetiségekre nézve. Ez a kibékülést kezdeményezi, s az életben érvényesíti.»

Az osztrák bűnvádi eljárás tárgyalása alkalmával csakis LICHTENFELS báró az urak házában érvelt az esküdtszéki intézmény ellen a nemzetiségi szempontból, s jellemző, hogy GLASER, volt igazságügyminiszter feleletében ezen érvelés czáfolását szükségesnek sem találta.

A nemzetiségi kérdés szemben az esküdtszékekkel az osztrák parlamentben az esküdtszéki lajstromok összeállításánál egy ízben szóba jött, a midőn FUCHS képviselő azt mondá:

«Ha a nemzetiségek kibékítése Ausztriában lehetséges, úgy ez nem eszközölhető a közjogi téren, hanem a szabadság terén mely mindnyájuk köztulajdonát képezi, s melyet elérni minden nemzetiség törekszik.»

V.

A javaslat indokolása a nemzetiségi és nyelvi különbségre súlyt helyezvén, azon felfogásnak látszik kifejezést adni, hogy ez országot kizárólag tótok, németek és oláhok lakják, kik az esküdszéki intézmény behozatalával nemzetiségi jogaikban csorbíttatnának; holott ellenkezőleg a nemzetiségi lakosok jogai ez uton kiterjesztetnek s biztosítottak, s a törvényhozó kifejezi azzal, hogy a magyar állam eszméje nem ellenkezik állampolgárai jogával.

Az utolsó népszámlálás szerint Magyarország összes lakossága 13.728,622; ebből levonva 500,000 beszélni nem tudó, levonva a kimutatásból mely szerint külföldi s cigány 142,919, az országnak itt figyelembe jövő lakossága 13.085,703. Ebből anyanyelv szerint magyar 6.165,088, az anyanyelven kívül a magyar nyelvet beszéli 817,668, összesen kerekszámban *hét millió bírja az állam nyelvét*. Csak a német nyelvet beszéli 1.109,715. E nyelvre nézve azonban az indokolás szerint sem forog fen nehézség. A különböző nyelvű állampolgárok száma tehát csak öt milliót tesz ki. Fontos körülmény az, hogy a magyar anyanyelvűek 20%-a vagyis 1.100,000, az országban divatozó nyelveket bírja. A német anyanyelvűek 21.91%, a tót 9.82, az oláh 5.90, a szerb 10.83, a ruthén 5.70% bírja a magyar nyelvet.

A felsorolt adatok meggyőzők a tekintetben, hogy a nyelvek különfélesége az esküdszéki intézménynek akadályát nem fogja képezni. Mert megállapítva az értelmi és vagyoni kellékeket, a melyek az esküdti qualificatiót megadják, úgy a magyar, mint a nem magyar ajku egyszerű földmivesek rendszerint esküdtekként szerepelni nem fognak, ez pedig a társadalomnak azon osztálya, a melynél az indokolás szerint a nyelvi nehézség le nem küzdhető.

Az ország lakosainak azon része, mely esküdképes, tartozzék bármily nemzetiséghez, úgy a tárgyalás nyelvét, mint pedig a vádlott és a tanuk nyelvét érti.

Nyelvi nehézség tehát fen nem forog, és sem nemzetiségi kérdéstről, sem pedig nemzetiségi elfogultságról szó nem lehet, mert ily vegyes ajku területen az esküdszék nem fog határozott nemzetiségi jelleggel birni, sőt ellenkezőleg, az esküdtek padja azon hely lesz, mely az ellentéteket kiegyenliti, s a vidék különböző lakóinak egyetértő működését előmozdítandja.

A kiindulási pont az esküdti qualificatio kérdése, s ez az értelmi és vagyoni censustól eltekintve, az állam nyelv ismerete.

Az esküdti functio helyes felfogása nem láthat abban kizárólag politikai jog gyakorlását, hanem birói teendőt, melyet az egyes állampolgár csak akkor képes teljesíteni, ha személyében a szükséges előfeltételek fenforognak.

S a midőn az 1869: IV. tcz. — a birói hatalom gyakorlásáról — hivatkozással az 1868: LXIV. tcz. 27. §-ára, a birói állomások betöltésénél méltányos tekintet kíván fordíttatni a különböző nemzetiségű egyénekre, nem-e mellőzhetlen feltétel az állam nyelvének ismerete? S panaszkodhatnák-e bármely nyelvű állampolgár igazságtalanság és jogtalanság felett, mert nem neveztetnek ki oly bírák, kik az állam nyelvét nem értik?

Az esküdt birói teendőt végez, az esküdti qualificatio parallel halad a birói qualificatióval, s az államnyelv bírása e két birói községnek közös feltételét képezi.

Figyelembe veendő körülmény továbbá, hogy nem minden törvényszék fog egyuttal mint esküdszéki bíróság szerepelni, s az esküdszéki bíróságok területének nagyságát, a minden tekintetben alkalmas esküdtek száma is tetemesen növekszik.

Az esküdszéki lajstromok összeállítása lehetetleníteni fogja azt, hogy a vegyes ajku területen a nyelvkülönbségből folyólag bármily nehézség is felmerülhessen, s az indokolás mesterkélt aggályai, hogy esetleg két vagy három esküdt a vádlott nyelvét nem fogja érteni, már az összeállítás által is lehetetlenítve lesz.

VI.

Az indokolás érezve azt, hogy érvei a nyelv terén is tarthatlanok, átcsap egy más területre s ultra-demokrat lesz érveléseiben, mondva:

«Ebből következik, hogy az esküdszék biráskodásában a súlypont mindig a művelt és vagyonos osztályára esik, az egyszerű habár tisztességes és szegényebb nép-elem legtöbbször még vádlott nemzetiségbelieinek kizárásával. Legyen szabad kérdezni, megfelel-e ezen alakítás az esküdszék természetének és fogalmának? Vádlott paresei, sorsosai fogják-e ily alakítás esetében kimondani fölötte a részrehajlatlan, az elfogulatlan, a rokon vagy ellenszenv által nem befolyásolt verdictet?»

Az indokolásban felvetett kérdésre a feleletet megadjuk a következőkben.

Az indokolás egész érvelése ismét Hye-Glunekre emlékeztet, hogy csalók felett csalók, rablók felett rablók bíraskodjanak, mert csak ezek «paresek.» A középkori «pares» fogalomnak, helyét az újabb kor «állampolgár» fogalma foglalja el, s a jogegyenlőség elve, nem ismerhet «pareseket»; hanem minden osztály különbséget mellőző «polgártársakat».

Hogy a társadalom zöme — mely a szellemi munkákkal foglalkozik, középföldbirtokos osztály, kereskedők és középiparosokból áll — mily fontos az esküdszéki intézmény meghonosításánál hazánkban, az indokolás nem veszi figyelembe.

Az esküdszék súlypontja igenis a művelt és vagyonos osztályra esik, nem pedig az irni és olvasni nem tudó napszámosra és zsellérre. Mert csak a műveltség adja meg a szellemi erőt, mely az esküdti hivatal betöltéséhez szükséges; csak a vagyonosság adja meg a függetlenség biztosítékait, melyet az esküdszék összeállításánál szem előtt kell tartanunk. Az esküdti qualificatio megállapítása függ az ország kulturális és gazdasági viszonyaitól, s főczélként a törvényhozó előtt kell hogy az lebegjen, miszerint a társadalom java képezze az esküdszéket.

A szolgálati lajstromok összeállítása szükségszerűleg olyan lesz, hogy abban a városi elem tulsúlylyal birjon, mi nemcsak az esetleges nyelvi nehézségeket leküzdi, hanem azon fontos körülménynek folyamánát képezi, hogy az állam a szegényebb sorsu földműves osztálytól idő tekintetében ne követeljen oly áldozatot, mely azok vesztét idézné elő.

S mint az önkormányzati rendszer a városi elem intelligens és vagyoni részének, a vidéknek a parasztagazdaságot meghaladó birtokosainak vállán nyugszik, ép így az esküdti hivattal járó kötelesség teljesítése csakis a társadalom ezen részéről követelhető joggal.

Angliában, mely az esküdszék mintaképe, már a középkorban elvként kimondatott az, hogy ezen ingyenes szolgálatra ne jelöltessenek ki oly egyének, kik elegendő vagyonnal nem birnak. S az angol jogban fokozatosan emelkedik a vagyoni és értelmi census. Első Eduárd egyik statutuma (1296.) a censust 40 shilling freeholders állapítja. V-ik Henrik egyik statutuma azon mai napig is érvényes elvet állította fel «hogy oly esküdtek jelöltessenek ki, a kik szellemi műveltségük és vagyon birtoka által a polgároknak biztosítékot nyújtanak.» Will et Mary 4 et 5 c. 24. a censust 10 L. re. IV. Geo. 6. c. 50. 20 L. re, az 1870-ki reformjavaslatok pedig 30 és 50 L. t követelnek.

Az angol városokban az esküdtek kizárólag vagyonos polgárokból, a grófságokban pedig kizárólag földbirto-

kosokból állanak és csak ritkán szerepel abban közép-föld-birtokos. Esküdti képességgel Angliában az 1853-ki összeírás szerint 316746 személy birt.

A javaslat indokolása továbbá az esküdtszék lényegét abban látja, hogy a föltételek megállapítása után:

«Semmiféle választástól vagy emberi akarat által elhatározott sorrendtől nincs többé feltételezve, hogy a képesített ezen vagy azon időben, ezen vagy azon ügyben esküdti hivatásának tetteges teljesítésére szólíttassék. De a mely esküdtszéket akár egy hatósági közeg, akár választás, akár egy esetre akár egy évre alakítja, az a páratlan, befolyásolatlan esküdtszék a valódi esküdtszék jellegét és garantiáit nélkülözi.» (indokolás 57 l.)

Ez érvelés a DEÁK-féle esküdtszék ellen irányul. E tekintetben azon megjegyzésre szorítkozunk, hogy a DEÁK féle esküdtszék az akkor érvényben levő önkormányzati és megyerendszer folyamánát képezte, s hogy a jogegyenlőség hiányában az ő rendszerének életbeléptetése egy nagy lépés lett volna, mely minden rázkódtatás nélkül a jogegyenlőség eszméjét Magyarországon meghonosíthatta.

Egyébiránt tudunkkal oly esküdtszék, melyet a javaslat kívánna, a világon egyáltalán nem létezik.

Angliában az esküdti képességgel bíró személyek összeírása egyházkerületenkint történik és az előljáró Churchwardens és a szegények felügyelője Owerseers of the Poor az adólajstromokból a képesítettek lajstromát összeállítják. Ezen listák a kerület békebiráinak átadatnak, a kik azokat rectificálják, s kiknek az előljárók eskü alatt tartoznak a kellő felvilágosítást megadni. E listák alfabétikus rendbe szedve képezik az esküdtek könyvét, Jurors Book. A szolgálati lajstrom pedig akkép alakíttatik, hogy a sherif ezen könyvből a *legmegbízhatóbbakat és legalkalmasabbakat kiválasztja*, még pedig akkép, hogy egy «Assise» számára 48—72 személyt jelöl ki. A sherif által kijelölt esküdtekből a tárgyalás alkalmával történik a tizenkettőnek kisorsolása. Az angol jury garantiája tehát nem az esküdtszék véletlen összeállításában, hanem a vádlottnak biztosított nagy terjedelmű visszavetési jogban fekszik.

Ausztriában az 1873 május 23-ki törvény értelmében az esküdtszék összeállítása következőkép történik. A községi előljáró két taggal (5 §.) az esküdtszéki képességgel bírókat összeírja, kitüntetve különösen, hogy *mily országos nyelveket értenek és melyeket szokták rendszerint használni.*

Ha ezen listák a 6., 7., és 8. §§-nak megfelelően rectificáltattak, a kerületi kapitány, a 9-ik §. szerint a legalkalmasabb egyéneket kijelöli, s mint a törvény mondja:

«Hiebei hat er von den in die Urlisten aufgenommenen Männern jene zu bezeichnen, welche ihm wegen ihrer Verständigkeits, Ehrenhaftigkeit, rechtlichen Gesinnung und Charakterfestigkeit, sowie in mehrsprachigen Ländern durch ihre sprachliche Verwendbarkeit für das Amt eines Geschwornen vorzüglich geeignet erscheinen.»

Az évi lajstrom összeállítása (11—14 §§.) a törvényszéki elnök elnöklete alatt álló bizottság által történik, még pedig kiválasztás után, hogy a 9 §. értelmében legalkalmasabbak és legméltóbbak kijelöltenek; az évi lista pedig nem szükségel többet, mint a hivatkozott törvény indoklása mondja, 144 névnél. Ezen évi listából (17 §.) sorsolás után beosztatnak az esküdtek a szolgálati lajstromba.

Az 1877. január 27-iki *német birodalmi törvény* a bírói szervezetről 81—91 §-aiban az esküdtszéki lajstromok összeállításáról rendelkezvén, a törvény 87. §-a szerint egy bizottság az alkalmas egyéneket kijelöli (Vorschlagsliste). Ezen jegyzékből a törvényszék elnöke és négy bírói tag az évi jegyzéket választás után (89. §.) megalkotja, s csak ezen jegyzékből sorsolás után alakíttatik szolgálati lajstrom (Spruchliste).

Franciaországban az 1872. november 21-ki törvény «Loi sur le jury» az esküdtszéket köztársasági demokratikus

alapon szerezvén, az esküdti képességet 1—5. art.-ban ugyan széles alapra fekteti, de az évi lajstromok összeállításánál a legnagyobb elővigyázattal jár el, meghatározva első sorban a számot (6. Art.) mely szerint a «Seine departement» kitételével legalább 400, legfeljebb 600 esküdt vehető csak az évi lajstromba, ezek kijelölése pedig több bizottságra van bízva.

Az amerikai egyesült-államokban az évi szolgálati lajstrom összeállítása sem bízatik a véletlenre, hanem New-York és Massachussetsben a községi hivatalnokok jelölik ki, Pensylvania, Virginiában ez a sherif dolga, Conneticutban egy nagy bizottság választja, Illinoisban ez a «County commissioners court» dolga, s ezen lajstromokból történik csak az esküdtek kisorsolása.

Magyarországon az esküdtszék összeállítása, tekintve, hogy a nyelvi nehézségek már az összeírásnál leküzdendő, annak működése lehetetlenítve volna, ha a javaslat indoklásában egyedül helyesnek állított elveket tartanók szem előtt, a melyek mint kimutatva lett, nemcsak hogy nem képezik az esküdtszéki intézmény folyamánát, hanem a törvényhozások által, mint az intézményt veszélyeztetők, kerülnének.

A magyarországi esküdtszék szervezésénél az esküdtek összeírása és kijelölése alkalmával a nyelvismeretekre tekintettel kell iennie, s erre nézve példaként szolgálhat az általunk idézett osztrák törvény.

S ha a javaslat a bűnvádi eljárást a nemzetiségi kérdéssel kapcsolatba hozza, úgy azt csak akkor helyeseltük, ha vezérelvül elfogadtatik báró Eötvös Józsefnek azon mondata, hogy «a nemzetiségi kérdés megoldása hazánkban csak az egyéni szabadságnak kiterjesztése által eszközölhető.»

(Polyt. köv.)

Dr. Jellinek Arthur.

A közszerzemény megoszlása.*

Azon további kérdésre nézve, hogy *miként* oszlik meg a közszerzemény, kétségtelennek tartjuk, miszerint a megoszlás természetben és nem értékben történik (Legf. itsz. dtvt. 1877. július 9-én 5497. sz. a.: A közszerzőt tulajdonjog illetvén, ez a közszerzemény őt illető részét természetben követelheti s nem tartozik annak becsárával való kielégítést elfogadni.)

Nem osztozhatunk tehát a legfőbb ítélőszék azon ellenkező elvet kimondó döntvényében, mely szerint: «a házasság tartama alatt szerzett ingókról kétséget kizáró módon nem bizonyítottván, hogy azok az igénylő által saját vagyonából szereztettek, ezen ingók közszerzeménynek tekintendők, melynek árverés útján beveendő vételárából ennek felerésze igen, de maga az ingóság az igénylőt (hitvest) nem illetheti.» Legf. itsz. dtvt. 1873. febr. 27., 1324. sz. a.

Mert tételként felállítva az, hogy a házastárs kielégítése közszerzeményi részére nézve ne a szerzeményes dolgok felének természetében való átadása által, hanem a közszerzeményi vagyon árverés útján befolyó vételára felének kifizetése által történjék, ellenkezik a közszerzemény feletti tulajdonjoggal.

E jog a tárgyat képező dologra vonatkozik, a tárgyra magára ad oly elvitázhatlan jogot, hogy azt sem más dologgal helyettesíteni nem lehet, sem annak becsárával való kielégítettését a tulajdonos megtérni nem köteles. Minden eltérés ettől lerontja a tulajdonjog fogalmát; mivel — egyebektől eltekintve is — kizárhatóvá teszi a tulajdoni vagyis azon keresetet (rei vindicatio), mely a tulajdon tárgyának visszaszerzésére irányul; minthogy az usurpator a keresett dolog helyett más dologgal vagy annak egyenértékével elégithetné ki a tulajdonost.

Ha tehát bizonyos az, hogy a közszerzeményi jog tulajdonjog, a legfőbb ítélőszék utóbb idézett döntvénye nyilván magában hordja az ellentmondást.

Nem tévesztjük itt szem előtt, hogy akkor, ha a tulajdonjog többek részén konkurál, vagyis ha tulajdonközösség forog fen, szenvedhet a tulajdonjog oly módosulást, melynél fogva nem maga a tárgy vagy annak bizonyos hányada, hanem

* Az előbbi közleményeket l. a 22., 23., 25., 26., 28., 36., 37., 39., 40., 42., 43., 47. és 53. számokban.

csak *ára* követelhető a tulajdonostárs által. Így van ez nevezetesen akkor, ha a közös tulajdon természetben meg *nem osztható*. Ez esetben, és — minthogy alig képzelhető, hogy az egész közszerzeményi vagyon megoszthatatlan dolgokból álljon — annyiban, a mennyiben a közszerzeményt megoszthatlan egyedi tárgyak képezik, megáll a legfőbb ítélőszék döntvénye, de semmi egyébben nem.

Miután a közszerzemény megosztásakor a vele egyesített, vagy abba beruházott külön vagyon szükségkép visszamegy tulajdonosa kizárólagos hatalmába, kérdés, hogy *miként történjék a külön vagyonnak a közszerzeménytől való elkülönítése?*

Ha a külön vagyon természetben még megvan, akkor az természetben adandó vissza.

Amde lehet, sőt rendszerint úgy is van, hogy a külön vagyon értéke a megosztáskor különbözik azon értéktől, melylyel a közszerzeménnyel egyesülése idejében birt.

Kérdés tehát, hogy és pedig úgy a közszerzeménnyel egyesült, mint a nem egyesült *külön vagyonnak házasság alatti értékelkedése kinek javára s viszont értékcsökkenése kinek kárára történik?*

Megjegyezvén azt, hogy értékelkedés alatt a külön vagyonnak nemcsak értékbeli felszökkenését, hanem a vagyonállag szaporodását is értjük, az első kérdést illetőleg mi egyedül azt tartjuk a közszerzemény helyes fogalmával megegyezőnek, hogy az értékelkedés a házastársak *mindentkéjének* javára történik. Más szóval mi a házasság alatti értékelkedést *közszerzeménynek* tekintjük. Ebből kifolyólag

a külön vagyont tulajdonosának csak azon értékben adjuk ki, melylyel az haszonvételeire nézve közös vagyonná lételekor (házasságkötés vagy házasság alatt az ingyenes szerzés időpontja) birt. A külön vagyon értékelkedését ellenben, származott legyen az akár beruházás folytán, akár bármely képzelhető más okból, a tulajdonos által megtérítettük a közszerzeménynek, illetve minthogy ebben a házasság felek egyenlően osztoznak, az értékelkedés felével szaporítjuk a másik házasság közszerzeményi részét.

A mi ellenben a külön vagyon házasság alatti értékcsökkenését illeti — értve ismét értékcsökkenés alatt az állagapadást is — e tekintetben különbséget teszünk a szerint, a mint az értékcsökkenést az idézi elő, *a ki* a külön vagyont *kezei*, vagy pedig az *más okból* (elemi csapás, gazdasági válságok stb. folytán beállt értékcsökkenés) származik.

Utóbbi esetben a külön vagyon apadása a tulajdonos kárára történik. Casus nocet domino.

Előbbi esetben, ha a külön vagyon kisebbedése az azt kezelő házastárs *culpája* folytán áll elő, szintén a casus nocet domino elvét tartjuk alkalmazandónak. Ha valaki nem fordít olyan gondosságot ügyeire, minőt a közönséges ember vagy gondos családapa fordítani szokott, ez oly hiba, melynek oka és alapja rendszerint az ő természetére, testi és szellemi képességeinek hiányosságára, egyéni szokásaira stb. vezethető vissza s melyet ennél fogva az ez által károsodó ismert, vagy legalább könnyen felismerhetett.

(Folyt. köv.)

Dr. Jancsó György.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Ha sanguinicus természetem rózsaszínben nem tünteti fel előttem a tényleges viszonyokat, úgy látszik, most éljük a practicus jogmívelés irigylendő aranykorát. Képzelhet-e valaki, ki előtt nem ismeretlenek az ó- és ujkori theoria és praxis classicus és modern vívmányai, szebb és lélekeme löbb látványt, mint ha a törvényhozó maga leszáll legislatori Olympusáról és minden pénteken a *Jogtudományi Közlöny* csarnokaiban azon nyugodt egyszerűséggel és jogászi élességgel, melyet a római juris consultusokban bámulunk, respondeál boldog-boldogtalannak, ki az előtte való héten, tisztelt Uraságod közbenjárását igénybe véve, levélben foglalt dubiositását a szerkesztői postaszekrénybe dobta. Bámulatos leereszkedés TELESZKY ISTVÁN ur részéről, melyért a tudomány, kiválólag azonban annak kevésbbé avatott mivelői részéről őszinte köszönetet szavazunk neki. Őt illeti meg a dicsőség, hogy imént jelzett eljárása által az interpretatio azon fajai közé, melyeknek distinctióit az iskolapadokon sajátítottuk el, egy újabb speciést beékelt. Az ő responsumai ép oly kevésbé illeszthetők az authentica mint a doctrinaria interpretatio keretébe; sem a törvényhozó nem szól, sem a tudós, hanem a törvényalkotó. Tekintélye csekélyebb mint azon organumé, melyet törvényeink értelmében egyedül illet meg a jog: törvényeket hozni, megszüntetni és hitelesen magyarázni, azonban mindenesetre nagyobb azon egyszerű tudósénál, ki a legis ratio és occasio fáradságos kutatásával, tudományos abstractio útján törekszik megállapítani: mit, miért és hogyan akart valamit «vis legis»-sel fölruházni azon jogi őserő, melynek egyik szikrája a praedestinált törvényhozó agyába visszavonulva — ha adott alkalommal lángra lobbantatik, szövétnékül szolgál a társadalomnak a szociális együttélhetés problémájának megfejtésében. Meg vagyok győződve, a külföld rövid idő múlva utánozni fogja TELESZKY ISTVÁN urat; eljárása mintául fog szolgálni azon más országbeli legislatoroknak, kiknek hazájában — ép úgy mint mi nálunk — oly lassan és nagy költséggel mozog a parlamentáris apparatus, hogy azt a hozott törvények hiteles magyarázatára is igénybe venni csakugyan az eléggé nyuzott misera plebs contribuentek szerfölötti megterhelésével járna.

Vajon hányzor eshetik meg azonban TELESZKY ISTVÁN urral, ki ily nagylelkűen magára vállalta azon kételyek elosztását, melyek a jogászvilág körében az 1881: 60. tcz. magyarázata és alkalmazása körül fölmerülnek, hogy nemcsak valóban kétséges, hanem a egyszersmind oly világos kérdésekben történik fölszólalás, melyeknek homályos fölfogása subjectiv momentumokra vezethető vissza, hol nem a tárgy zavaros, hanem a kérdést intéző elméje. Nem ötlök

ilyenkor önkénytelenül TELESZKY ur eszébe Celsusnak feddőleg utba igazító gyönyörű felelete, melyet DOMITIUS LABEO együgyű kérdésére adott, és melyet l. 27 D (28. 1.) olvashatunk. «DOMITIUS LABEO Celso suo salutem. Quaero, an testium numero habendus sit is, qui, cum rogatus est ad testamentum scribendum, idem quoque quum tabulas scripsisset, signaverit? Iuventius Celsus Labeoni suo salutem. Aut non intelligo, quid sit, de quo me consulis, aut valide stulta est consultatio tua; plus enim quam ridiculum est dubitare, an aliquis jure testis adhibitus sit, quoniam idem et tabulas testamenti scripserit».

Ilyen vagy hasonló felelettől való félelmem tartóztatott eddig vissza, hogy részemről is TELESZKY ur nagylelkű készségével visszaéljek, midőn hosszú gondolkodás után sem tudtam az 1881. 60. tcz. 168. §-ának értelmével és különösen avval tisztába jönni, mi értendő az ott említett «dologi jogok» alatt. Igaz, már sok év mult el azóta hogy a jogtudomány alapfogalmait Hoffmann Pál lábainál ülve elsajátítani törekedtem; hogy először hallottam, milyen hitvány legislatori alkotás az osztrák polgári törvénykönyv s hogy Labeo és Capito azon félistenek, kik magasabb sphaerákban és az emberi átlagmértéket felülhaladó intellectussal elméletileg definiálni és gyakorlatilag oktatni tudtak. Talán azóta el is felejtettem, mi az a «dologi jog» és ország-világ nevetségének tárgyává leszek, ha olyast kérdezek, mi nem kérdés és akadályba ütközöm ott, hol egyenes ut van.

Előbb félénken, később bátrabban kérdezősködtem ügyvéd-collegáim körében a kérdéses §. értelme felől: sehol sem kaphattam megnyugtató feleletet. Bocsásson meg tehát, tiszt. szerkesztő ur, ha szégyenérzetemet föláldozva tudvágyamnak, kegyes engedelmével élve, egyenesen a legislatori Pythia magas színe elé járulok.

A 168. §. így szól: «Harmadik személy, a ki valamely ingatlanra vezetett végrehajtás által magát az ingatlanra vagy annak egy részére vonatkozó *dologi jogaiban* sértve érzi, a 156., 161., 162. és 163. §-okban külön szabályozott eseteken kívül, az ingatlan végrehajtás alá vonásának egészben vagy részben megszüntetése iránt, a telekkönyvi hatóságnál a végrehajtató ellen keresetet indíthat».

A mint tudjuk, el van döntve a törvényben azon eset, ha tulajdonostársak közül csak egynek vagy többnek, de nem valamennyinek adóssága miatt végrehajtás inéztetik (156. §.); azon eset, midőn az elárverezendő ingatlanra még jogerejűleg el nem döntött tulajdonjogi igény van följegyezve (161. §.). Azon esetről, midőn valamely ingatlanra, a végrehajtató követelését megelőző elsőséggel zálogvisszaváltási jog van telekkönyvileg följegyezve a 162., azon esetről, midőn szolgalmi jog van följegyezve, 163. §. intézkedik.

Ingatlanra vonatkozó zálogjogról a novella eléggé el nem ismerhető casuistikával több helyütt emlékezik meg, ép úgy mint a köz- és magánjellegű dologi terhekről. A superficiest és emphytheusist joggal mellőzhette, mert eltekintve attól, hogy tudtommal összes törvényeinkben ez utóbbi két jogintézmény közt csak a superficiesnek és pedig egyetlen egy nyoma létezik az 1881: 61. tcz. 24. §-ában, mely így hangzik: «azon építmények, melyeket a vállalat az általa igénybe vett idegen területen létesít, a központi telekkönyvvel illető birtoklapján, a terület telekkönyvi vagy telekkönyvön kívüli tulajdonosának megemlítése mellett, *mint idegen területen létesített felülpítmények* veendőek fel; eltekintve — mondom — ezen körülménytől, nem gondolhatom, hogy superficies vagy emphytheusis fenforgása e-etében a főtulajdon elárverezéseinek útjában állana.

Mi értendő tehát a törvényben külön nem említett dologi jog alatt?

Talán csak nem azon esetre gondolt a törvényhozó, midőn a végrehajtást szenvedő ingatlanát előzőleg el- és átadta, csak hogy a vevő tulajdonjogát telekkönyvileg ki- tüntetni elmulasztotta?! Abrogálva van-e az ideiglenes törvényk. szabályok XII. fejezetének 156. §., mely hatályukban fentartja az általános polgári törvénykönyv mind- azon határozatait, melyek valamely telekkönyvi jog meg- szerzésére vagy elenyésztésére alapul szolgálnak? Nem mondja-e az o. p. t. 321. §., hogy ott, hol u. n. tartománytáblák, városi vagy földkönyvek vagy ehhez hasonló nyilvános lajstromok vezetettek, «dologi jogok» birtoka csak azokba való rendes bejegyzés által szerezhető meg? Vagy talán tág kaput akar-e nyitni TELESZKY ur a törvény ravasz kijátszásának, midőn olyannak is, ki talán antdatált írás- beli szerződés és szinleges átadás alapján jogát a végrehajtást szenvedőtől származtatja, kereseti jogot enged a végrehajtás megszüntetésére??

Becsés közbenjárását TELESZKY urnál e kérdés meg- oldását illetőleg kikérve, maradok cuní salute Celso suo igen tisztelt szerkesztő ur alázatos szolgálja

— Domitius Labeo.

Élvezettel olvastam DOMITIUS LABEO urnak szellem- dus cikkét, a melyet t. szerkesztő ur velem közölni sziveskedett.

Ha e cikkben a végrehajtási törvény 168. §-ára vonat- kozólag felvetett kérdésre elmondom nézetemet, elmondom DOMITIUS LABEO urnak azon élcei daczára, melyek által magamat felelettől felmentettnek tekinthetném. Teszem ezt azért, mert azt hiszem, hogy a felvetett kétes kérdéseknek megbeszélése, mely esetleg a kételyek eloszlatását ered- ményezheti, a közérdek szempontjából kívánatos. Kijelen- tem azonban, hogy távol áll tőlem egyéni nézet nyilváni- tásomnak több súlyt tulajdonítani akarni, mint a mennyi- vel másoknak törvény-értelmezésre vonatkozó felszólalásai birnak; de viszont azt hiszem, DOMITIUS LABEO ur is kegyes lesz megengedni, miszerint az által, hogy a kérdéses tör- vény megalkotásában részt vettem, nem játszottam el azon jogomat, hogy a felhozott kételyekre vonatkozó egyéni vélekedésemmel kifejezést adjak.

Részemről megnyugtatom DOMITIUS LABEO urat, hogy én a Celsusból vett idézettel akkor sem válaszolnék, ha a kérdés által erre magamat feljogosítottak tekinthetném; de már arról legjobb akarat mellett sem felelhetek, hogy azok, a kikről LABEO ur azt írta, «hogy nem csak valóban kétséges, hanem egyszersmind oly világos kérdésekben tör- ténik felszólalás, melyeknek homályos felfogása subjectiv momentumokra vezethető vissza», nem fogják-e magokat feljogosítottaknak érezni arra, hogy a megjegyzést viszo- nozzák.

Áttérve a kérdés érdemére, vélekedésem szerint arra, hogy a végrehajtási törvény 168-ik §-ában foglalt „*dologi jogok*” alatt mi értendő, a felelet igen könnyű és igen egyszerű. Az a mi a dologi jogok alatt általában mindenütt értetik, az a mit ezen kifejezés alatt ért ugyanazon törvény- nek 220. és 221-ik §-a valamint több más törvényeink.

A dologi jognak fogalommeghatározását adni vagy a kötelmi jogviszonyon alapuló jogoktól való különbségét bonczolgatni nem tartom időszerűnek; hanem az kétség- telen, hogy ha valamely törvény, mint a kérdéses 168-ik §., kifejezetten «dologi jogokról» rendelkezik, ezen ren- delkezést kötelmi jogviszonyon alapuló, nem dologi jogokra kiterjeszteni nem lehet.

Ennélfogva nyugodt lehet DOMITIUS LABEO ur, mert e szakasszal a telekkönyvi bejegyzés nélkül csupán kötelmi jogviszonyon alapuló igényt nyújtó adásvételi szerződésből folyó jogokat a telekkönyvileg szerzett jogok fölébe helyezni, az id. t. sz. I. rész 21 és 156 §§-át s az oszt. ptk. 321 §-át hatályon kívül helyezni, s antdatált írásbeli szerződés és szinleges átadás alapján a végrehajtási jog megszüntetésére kereseti jogot engedni: esze-ágában sem volt azoknak, a kik ezen törvény megalkotásánál közreműködtek; sőt ellen- kézőleg, e törvény egyes intézkedései világosan tanúsítják, hogy telekkönyvi intézményünknek csorbitlan fentartása czéloztatott.

LABEO ur azonban a törvény alapos tanulmányozását tárgyazó részletezéssel kimutatja, hogy a törvény minden- nemű dologi jogok kellő megvédése iránt részletesen és kimerítően intézkedik; s ebből folyólag teszi fel a kérdést, hogy mi értendő tehát a törvényben külön nem említett dologi jogok alatt.

Midőn megjegyezném, hogy a kérdéses §-ban nem a tör- vényben külön nem említett dologi jogokról, hanem dologi jogokról általában tétetik említés, kiemelni bátorkodom, hogy ha kétségtelenül állana is az, hogy a törvény mindennemű dologi jogok megvédése tárgyában megfelelő külön intézkedést tartalmazna: *ebből csak az következne, hogy a 168 §. feles- leges; de nem következne, nem következhetne az, hogy e szakasz- nak világosan a dologi jogokra vonatkozó rendelkezése kötelmi jogviszonyon alapuló nem dologi jogokra alkalmaztassék.*

De azok nézete szerint legalább, akik e §-t szükséges- nek tartották, a dologi jogok a törvény egyes intézkedései által nincsenek minden eshetőségre annyira megvédve, hogy a 168. §. felesleges lenne.

E szakaszt, mely az annak idejében közzé lett előadói tervezetben bent nem foglaltatott, az igazságügyminiszteri- umban tartott szaktanácskozmány alkalmával az értekez- letnek egy kiváló tagja indítványozta. Indítványának támogatására felhozta, hogy fordulnak elő esetek, midőn névazonosság alapján a végrehajtás nem a tulajdonképen marasztalt alperesnek, hanem vele azonos nevű egyénnek ingat- lanaira vezetetik, hogy megtörténik, miszerint a telek- könyvbe bevezetett de már elhalt atyának ugyanazon nevű fia ellen hozott marasztaló ítélet alapján végrehajtás alákerül az atya nevén álló ingatlan, s ez által az örökösöket az örök- hagyó után illető dologi jogok sértetnek meg; hogy van eset reá, miszerint a telekkönyvi hatóság által szabály- szerűen elrendelt tulajdonjog- vagy szolgalm-bekebelezés a telekkönyvvezető mulasztása miatt a telek-jegyzőkönyvbe tényleg bevezetve nem lett, és így, miután az árverés elrendelésekor alapul a telekkönyv, s nem az egész telek- könyvi irattár vétetik, e dologi jog az árverés elrendelésénél figyelmen kívül marad. Megtörténhetik az is, hogy a bekeb- lezett tulajdonos ellen az előző tulajdonos a telekkönyvi rendelet értelmében eredeti érvénytelenség alapján pert indíthat, mely az időközben jogokat nyert harmadik személy ellen is hatályos, ha a telekkönyvi három éves elbirtoklás még be nem tölt. Ezek és más ehhez hasonló s a gyakorlati életben előfordulható esetek tették szükségessé a 168. §-t, melynek a képviselőházhoz beterjesztett indokolásában példa gyanánt egy ily esetre hivatkozás is történt.

Szóval, a 168-ik §., melyet a fentebbi indítvány alap- ján a szaksbizottság, majd a törvényhozás is elfogadott, a szó szoros értelmében dologi jogon alapuló igényeket kívánja meg- védeni azon esetekben, a melyekben a végrehajtási eljárás stadiumá- hoz képest más uton orvoslás szerezhető nem lenne; és ennél fogva e szakasz rendelkezése szerény vélekedésem szerint feleslegesnek nem mondható. De nem is tartom a szakaszt visszaélésre felhasználhatónak, mert az utolsó bekezdés szerint az árve- rés csak akkor függeszthető fel, ha felperes keresetében igényének, t. i. dologi jogon alapuló igényének alapossá- gát hiteltérdemlőleg kimutatja; s ekkor is a felfüggesztés esetleg megfelelő biztosíték letételétől tétethetik függővé.

Teleszky István.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehető- leg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől. — Az államtudományi oktatás szervezésére irányuló mozgalom Franciaországban. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Az uzsora-törvényjavaslat 4. §-ához. SZILASY ADOLF bpesti ügyvédtől. — A közszerzemény megoszlása. Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai segédfogalmazótól. — Törvénykezési szemle: A jogcselekvények megtámadásáról. Dr. HOLLÄNDER LAJOS bpesti ügyvédtől. — A B. T. K. 260. §-a, tekintettel a veritatis exceptiora. Dr. BIHARY ZSIGMOND n.-kőrösi ügyvédtől. — Bemutatható-e a váltó a telepes nejjének vagy háznépének? — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A magyar ügyvédség reformjához.

II.*

Nem az ecsetelt felfogás vezérelte eddig a magyar törvényhozást és kormányt. Nem látta be, hogy célul vallani az ügyvédség virágzó állapotát, nemcsak annyit jelent, mint ápolni egy gazdaságilag hasznos osztályt, egy mivelődési tényezőt, a harmadik rend megerősítését, hanem egyértelmű ezenfelül az igazságszolgáltatási szervezet szükséges kiegészítésével és törekvéssel a jogállam felé. Nem látta be, hogy közönyösnek venni vagy ép hasznosként előmozdítani az ügyvédség anyagi és ezzel járó erkölcsi sülyedését, annyit tesz, mint szaporítani a társadalomban a legveszélyesebb mivelő proletariust és megfosztani az államot a törvényuralom egy biztosítékától. Felelőssé vált e törvényhozás és kormány nemcsak egy rendnek hanyatlásáért, hanem azon messzeható károkért is, melyeket a nemzet jogéletében okozott, midőn az ügyvédség felemelkedését hivatása színvonalára lehetetlenné tévé. Több mint mulasztás, egyenesen ferde irányzás vádja terheli őt 1875 óta. Nem állandó cél és eszmét követett e kérdésben, hanem a pillanatnyi állapot hamis diagnosisából kiindulva, hatástalan és kártékony orvosszereket alkalmazott. Az ügyvédséget a társadalom parasitájának tekintve, pusztítani törekedett azt, s az eredmény az lőn, hogy a parasita-jelleg terjedt és állandósult.

Ugy járt el, mint ama hadvezér, ki egy rosszul ellátott és fegyelmezett hadsereg reorganisatióját nem azon kezdené, hogy annak hadképességét fokozza az által, hogy minden modern hadeszközzel ellátja, hanem azon, hogy azt érdemetlennek tartván kellő ellátásra, első sorban fizetéstől megfosztja és így szétszökésre bírja.

Igaz, hogy ennek nem mentsége bár, de magyarázata meg van adva több évszázados igazságügyi történetünkben. Nem mentsége, mert hiszen a modern államnak vezető, felvilágosító, irányzó feladatához tartozott volna, a tévesnek bizonyult, a jelen állapotokra vezető irányt elhagyni; de magyarázata van.

Ebben is német-osztrák minta nyügebén vergődtünk és a nyugoti polgárisodás Mátyás óta hozzánk el nem hatott. Magyarország nem kísérelte meg a szabad, a szabadsága folytán hatalmas és tekintélyes, a hatalma és tekintélye folytán gazdag és művelt ügyvédség létesítését. Nem kísérelte meg s az önmagától nem fejlődött leginkább azért, mert az ujkor hordozója, a harmadik rend, a polgári osztály, melynek egyik eleme s tényezője az ügyvédség, nem létesült az 1848-ig, sőt részben maig hűbéri szellemű társadalomban, hol az arisztokratia és a jobbágyság között közvetítő szerepre nem emelkedett az elnyomott, idegen városi elem. Ehhez járult, hogy a jóakaró fejedelmi absolutismus, mely mindenütt az alsó osztályokat emelte fel és a legistákra támaszkodván, a jogász tekintélyt emelte, nálunk hiányzott, mert az udvar és a fejedelem 1526 óta idegen és a nemzeti közszellemmel ellentétben voltak. A nemzeti oppositio támaszkodott ugyan ujabban a törvénytudó köznemes táblabírói rendre, de közjogi viszonyaink saját-szerűsége és a testületi önkormányzat oda hatottak, hogy a politikai jogok a nemességi statusperen kívül rendezett igazságszolgáltatás biztosítékát nem nyerték, és így az ügyvédség legnagyobb működési tere meg nem nyílt. Fenmaradt aránylag kicsinyes magán-érdekek oltalma; mert titkos, írásbeli, nyomozó eljárás és a főbiróságok reactionarius szelleme mellett a bűnügyi védelem is elsatnyult közérdekű, politikai perekben. A nép millióinak jognélkülisége, rabokként actoratustól megfosztása, az uri igazságszolgáltatás alak-talan, önkényes, statariális jellege az ügyvédi képvisel-tet a nemes családok vagyoni jogi körére szorították. Primitív közgazdasági viszonyok, csekély ipar és kereskedelmi forgalom és fejletlen hitelviszonyok mellett, eltekintve a centralisált, nemzetségről nemzetségre szálló és a tabularis prokátoroknak fentartott iuris perektől, e vagyoni jogi képviselő alig lehetett egyéb bizonyos perenkívüli ügyek ellátásánál. Nemcsak a perek nagy és fontos része, hanem a másutt Európában oly nagy szerepű közjegyzőség vagyis hiteles okmányfelvétel is a papság kezében volt. A törvénykezés szervezete, a népi elem kizárása abból, idegen nyelvezete, gátolták oly ügyvédség keletkezését, mely a nemzeti jogélet tényezőjeként számba jöhetett volna.

Az ügyvédi intézmény és osztály természeti élettörvény szerint a létfeltételeit meghatározó társadalmi médiumaihoz és viszonyokhoz alkalmazkodott és rokonult és idővel ennek megfelelő jelleget nyert. A tisztí ügyészségtől eltekintve, a nemes családok bérszolgálatában álló jogi ispánság volt az, valami jogértő gazdatisztség, terményzsolddal; a házi ügyvéd afféle volt mint a házi zsidó, a mint azt régi társadalmunk lángelmű leirója, b. Eötvös a «Falu Jegyző-jében» lefestette. Az ily családi jogispánság életbiztosítását nélkülöző kóborló elemek alig élhettek meg «tisz-tességgel» mesterségük után, és így alig csodálhatjuk, ha a kormány és a főbiróságok fegyelmezésükre a leg-önkényűbb rendőri hatalmat gyakorolták. Hogy ilyen, a ne-mesi kuria és papi lak közötti phäái csendéletben tengő ügyvédség, tudományos miveltség, reformáló vagy tes-tületi szellem által kitünővé nem válhatott, azon ép oly kevésbé csodálkozhatni, mint azon, hogy bizonyos iszapterü-letek madarai nem szereztek meg a nap felé röptető szárnyak erejét.

Sok változott ebből az ujkort nálunk létesítő forra-

* Az előbbi közleményt I. a múlt heti számban. — Az I. cikk utolsó sorában «bench» helyett «banc» olvasandó.

dalom óta; minden a törvény betűiben, sok a társadalomban; de sok konservatív szokás és jelleg túlélte törvényes korát, sok megmaradt a régi szellemből és viszonyokból a társadalomban, melynek harmadik rendje még mindig alakul és küzdök a felszín felé. A jobbagynép, a vagyonforgalom felszabadult, a tőkegazdaság lenyomta a nemesi birtok jövedelmi jelentőségét és elseperte a rangszerű élethez ragaszkodó nemes közép-birtokos osztályt. A terményzsoldu nemes családi jogispán helyébe lépett a parasztság közt pusztító uzsorai ügyvédek, a szenzál ügyvédek, a licitáns ügyvédek sáskaraja. Az iszapmadár több lett, de nem szebb, sőt ellenkezően. Nem ok nélküli az a sok ügyvédelles törvény és rendelet, azon társadalmi ítélet, mely még szindarabban is a fiskálist a gazság népszerű típusává teszi; nem ok nélküli — és mégis okatlan. A nyers táló rendszere, a vim vi repellere felélesztése ez a *reformáló szervezés* helyett, mely *nem a mult ellen fordul, hanem a jövőt készíti elő*. A visszatekintő impotens igazságügyi politika, mely minden téren szomorú nyomokat hágy, az ügyvédi kérdést is rövidlátóan, impressiók szerint és ötletek útján oldozgatta, megoldását halogatta.

Ama nagy, világtörténeti ügyvédség, mely büszkén számlálja őseihez Athén és Róma legkiválóbb szónokait, jogtudósait és szabadságbajnokait;¹ mely a középkorban a ghibellin cosmopolitikus haladási eszmék mellett sorakozott a papuralom ellen, az ujkori absolutismus ellen küzdött Franciaországban,² Németalföldön,³ Nápolyban⁴ és *Pasquier* és *Loysel* tanúsága szerint már a *Lemoistre*, *Patru* és *Chartier* korában az első államhivatalnok, a pecsétőri kancellárságnak előfoka és mint az olasz köztársaságokban a XIV—XVI. századbeli statutumok szerint nemesi kiváltságok és testületi előjogok birtokosa lett, a nagy forradalom,⁵ a restauratio⁶ és császárság⁷ alatti ellenzék kimagasló alakjait szolgáltatta és sokszor életveszélylyel⁸ teljesítette kötelességét; mely *Morus* és *Bacon* után az angol kancellárok, államférfiak és jogtudósok egész sorát⁹ származtatta szabad collegiumaiból és az északamerikai köztársaság elnöki székét annyiszor elfoglalta;¹⁰ mely az olasz nemzet szabadságharczában nagy szerepet vitt¹¹ és mely miatt *Tocqueville* mondhatta: «Szabad országban jogászok állnak a pártok élén», *Zanardelli*: «Demokratikus államokban az ügyvédek uralma áll fen» és *Carrara*: «Az ügyvédi rend minden korban és minden veszély dacára kitartóan és sikerrel járult a szabadság szent ügyének előmozdításához és annak fényes szolgálatokat tett. A flandriai jogászok híres ellenállása Alba herczeg embertelenségével szemben nem kivétel volt, hanem az ügyvédség állandó és jellemző típusa»; ezen ügyvédség patriciusi, tudós, tribuni faja nálunk soha sem létezett, noha egyes kitűnő férfiak természetesen e karban is voltak.

¹ Isaeus, Isokrates, Lysias, Hiperides, Demosthenes; Graecusok, Cato, Brutus, Crassus, Hortensius, Cicero; Tacitus, Suetonius, Apuleius, Quintilianus; Labeo, Gaius, Papinianus, Paulus, Ulpianus, Modestinus.

² Az 1539., 1670. ordonnanceok inquisitorius eljárásának korában a jogvédelmet felszabadító 1789. november 3-ki törvényig Desmarests, Hotomannus, Donatus stb.

³ Hugo Grotius és követői.

⁴ Freccia, Capece, Vitugliano, Caracciolo, Cacace, Biscardo, Moles, Francesco d'Andrea.

⁵ Danton, Vergniaud, Robespierre, Quadet, Barnave, Tronchet, Treillard, Thuriot, Couthon, Buzot, Merlin.

⁶ Dupin, Barthe, Mérilhon, Berryer, Crémieux, Ledru-Rollin.

⁷ I. Napoléon császárságára, ki azt mondta: «dobjuk a vízbe az ügyvédek», az 1801-ki plebiscit alkalmával, midőn 3524,244 szavazó közül csak 2600 mert opponálni, a párisi barreau 200 tagjából csak 3 szavazott. III. Napoléon alatt Dufaure, Jules Favre, Gambetta stb.

⁸ Deséze, Chaveau-Lagarde, Bonnet, Martignac, Hennequin, Sauzet.

⁹ Cohe, Erskine, Mackintosh, Pitt, Brougham, Lyndhurst lordok és a jelenkor legnagyobb szónoka Cormanin szerint: O'Connell.

¹⁰ Adams, Jefferson, Van Buren, Polk, Fillmore, Pierce, Buchanan, Lincoln.

¹¹ Romagnosi, Mancini, Magnani, Rossi, Borelli, Giuseppe Boerio, Nicola Nicolini, Carmignani, Daniele Manin.

A függetlenség, szóbeliség és nyilvánosság, közjogi képviselet és helyes szervezet hiányában ma sincs ügyvédségünk nyugoteurópai értelemben, hanem van a másutt állami prokuraturának üzleti bémunkát végző azon faja, melynek talaját története előkészíté, melyet egészében nem a tudomány nagyraavágása, hanem pénzvágy ösztönöz, nem testületi, hanem isoláló üzleti szellem vezérel. Természetesen befoly ez állapot létesítésére közszellemben hanyatló korunk és decompositióban levő társadalmunk számos tényezője, mely felett az államnak sincs hatalma, melynek nyomása inkább őt is alakítja. Ezekért nem is felel az államhatalom, ezek a művelődéstörténet problémái. Csakhogy meggyőződésünk szerint, melyet részletesen indokolni fogunk, döntő volt a jelen degenerálás elősegítésében gyakorlati jogpolitikánk tévedése és mulasztása és e részben fel nem menthetjük őt azon bajokért való felelősség alól, melyeket egy nyomott osztály corruptiója maga után vont.

Hiszen a bíróság tekintélye sem függ kizáróan az államtól; de azon alapot, melyen megerősödni lehet, mindenesetre az államnak kell megalkotnia. A független bíróság eszméje egy évtized óta gyökeret vert a nemzeti intelligentia meggyőződésében. És habár a jogállam e követelménye koránt sincs teljesen megvalósítva a részletes szervezésben, habár sok visszaállapot megrovására és bizonyos absolutistikus kormányhajlam időnkint megingathatja még, maga az elv mégis alkotmányunk megdönthetetlen vívmánya lett. A független ügyvédség testvéreszméje ellenben a legnépszerűtlenebb, legellenszenvesebb eszmék egyike, melyet igen sok különben felvilágosodott és szabadelvű politikus nem tart «viszonyaink között» egyébnek vagy veszélyes elvnyargaló chablon-cultus kifolyásának, vagy az érdekelt osztály tulzott, jogosulatlan s azonfelül czéltalan kiváltság-követelményének. Szeme előtt lebeg ugyanis az a sok nyomor, becstelenség, szolgáléküség, melynek részese a mai ügyvédség, melyet ezért nem emancipálni, hanem mint más iparágakat — reagálva a középkor felé — natályosabb állami fékkel zabolázni kellene. De elfelejti, hogy palliatív orvoszer ily chronikus bajt nem gyógyít gyökeresen, hanem azt inkább fokozza, elmérgesíti, válsághoz tereli idővel; hogy teljes orvosláshoz a társadalomban csakugy miként a természetben szükség, hogy a beteg test visszanyerje az önmagából ható, természetes gyógyerő képességét, hogy ennél fogva saját keblében, saját szervezetében kell előidézni a kívánt állapot feltételeit. Azt felejti el, mit minden helyes nevelési, fegyelmezési, büntetési politika alapelveként ismer el: a hatást a jövőért, a jövőre, az eszközök választásának egyedül helyes mértékét. Azt felejti el, mit ezredéves történelmi tapasztalat bizonyít: hogy az ügyvédség mindenkor és mindenütt vagy a polgáriásodás, mivelődés, szabadság nagy tényezője vagy társadalmi baj volt, ahhoz képest, a mint az állami szervezés és a történelmi viszonyok azt szabadabbá vagy nem szabadabbá tevék. Circulus vitiosusban tévelyeg, ki elnyomott osztálytól várja szabadságra «érlelődését»; saját eljárását itéli el, ki elismeri a causalis nexust az eddigi állami ingerentia és az elért ügyvédi állapotok között, és mégis a régi irányt folytatni akarja. Épen viszonyaink között a reformot a felszabadításon kell és lehet csak kezdeni, miként a birói hatalom függetlenítését nem lehetett addigra halasztani, míg a táblabirói szellem kihálva lesz, hanem az önállósított bíróságra kellett bízni erős, korszerű jogszellem fejlesztését.

A válthatlan kapcsot az igazságügyi szervezetben és a jogéletben bíróság és ügyvédség között, a kettő szükséges coordinációját, mi nélkül helyes és összhangzó

működésük elérhetlen, ennek összefüggését a legmagasabb nemzeti érdekekkel: ez irányeszméket, ez általános szempontokat kell nemzetünk köztudatába oltani, hogy ő maga követelje közérdekből, a jogállam nevében a független ügyvédséget minden előfeltételeivel és következményeivel, a független bíróság kiegészítésével.

Modern jogász előtt ezek triviális közhelyek, igazolásra nem szorulnak. Mi mindnyájan tudjuk, hogy midőn a hatalmak megosztásán nyugvó parlamentáris alkotmányt elfogadtuk, és ehhez képest a bírói hatalmat függetlenné tettük, midőn a nemzet anyagi és szellemi élete óriási átalakuláson ment keresztül, melynek tünetmentei összeségét az egymásba folyó multban és jövőben a hűbériség és a demokratia nevében foglaljuk egybe: hogy akkor visszautasíthatlanná vált az egész törvénykezés reformját összhangban az új állam és az új társadalom szellemével keresztülvinni és a napról napra sötétebb felhőként növekedő ügyvédi kérdést azok szellemében megoldani. Mi kárhozzátjuk a passivitást, a zivatar felkeltését, mi sürgetjük a bajnak enyhítését, szétszórását, előkészítését. Teljesítjük a magyar jogászság kötelességét.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Az államtudományi oktatás szervezésére irányuló mozgalom Franciaországban.

A *Jogtudományi Közlöny* egyik mult évi számában felém littem, hogy a francia felső oktatásnak, az államtudományok elhanyagolása leglényegesebb hibáját képezi; de egyszersmind azt a reményt is kifejeztem, hogy tekintve e tudományok iránt mutatkozó közérdeklődést, valószínű, miszerint a jelentőségüknek megfelelő helyet, ott is már a közel jövőben elfoglalandják.

Jelenleg u. i. az államtudományok érdekében élénk mozgalom indult meg és az, hogy e mozgalomban a legkitünőbb tanférfiak részt vesznek, a siker zálogát már mintegy magában hordja.

E mozgalom nem első.* Az államtudományi oktatás szervezését maga a kormány is többször megpendítette. De kísérleteit bizonyos lanyhaság jellemezte mindeddig; mintha attól félt volna, hogy e tudományokkal való foglalkozás még a XIX. század második felében is veszedelmessé válhatnék. Ezért azután kísérletei is eredménytelenek is maradtak.

Mert e téren eredménynek nem tekinthetjük az «Ecole d'administration éphémère» felállítását 1848-ban, valamint nem azt, hogy minden rend és előre meghatározott terv nélkül — néha személy kedvéért — egyes államtudományi cathedrák szerveztettek. Így a nemzetgazdaságtan 1878. óta taníttatik; az alkotmányjog Párisban — hol e cathedrát Rossy számára 1834-ben állították fel — Lyonban és Nancyban. A többi fakultások hallgatói tehát még a francia alkotmányról sem nyernek tökéletes képet. A nemzetközi jog pedig a párisi, lyoni, nancyi és toulousi fakultásoknál adatik elő.

Néhány év előtt, 1876-ban, Carnot iniciatívája folytán a senatus is foglalkozott e kérdéssel anélkül azonban, hogy a kifejlődött eszmecserénél egyéb eredményre jutott volna. Sőt ezután szünet állott be, míg a felső oktatás érdekében oly áldásosan működő «Société pour l'étude des questions de l'enseignement supérieur» e kérdést napirendre ki nem tűzte, mely kezdeményezés azután a szellemi mozgalmat újra felélesztette.

E mozgalmat óhajtjuk pár vonással ecsetelni, annál-

inkább, mert a felső oktatás mikénti szervezése nálunk is függő kérdést képez még, s mert e mozgalomban keletkezett egyes nézetek, támogatva nagy nevek prestige-e által, megismerésre valóban méltók.

A mozgalom kiindulási pontját azon általános vélemény képezte, hogy az államtudományi oktatás szervezése oly égető szükség, melyet már elodáznai nem lehet. Megmondották ezt úgy a szakférfiak: Boutmy, Bufnoir, Liégeois, Larnaude, mint a sajtó. De már az első mikéntnél szétváltak a vélemények.

A kérdés megoldásának legkényelmesebb módja kétségkívül az lenne, ha az államtudományi tárgyak a négy évi jogi tanfolyamba osztatnának be, és ennek megfelelőleg a jelenleg létező vizsgák keretébe vétetnének fel; így a jelenlegi rendszer csak csekély változtatást szenvedne. Azonban a tudományos munka mibenlétéről a francia fel fogás annyira eltér, például a nálunk uralkodótól, hogy ez a nézet csak azért keletkezett, hogy megczáfoltassék, hogy mintegy alkalom legyen annak kifejtésére, hogy a felső oktatás körében a tanulóknak órákkal való túlhalmozása a valódi ismeret-szerzést egyenesen akadályozza; miután ez nem abból áll, hogy valaki minél több órán keresztül, minél több tárgynak tudományos fejtegetését hallja, hanem akkor fog a tanuló ismereteket gyűjteni, ha az előadásokban hallottak felett elmélkedhetik, az egyes kérdésekre vonatkozólag olvasgat, egy szóval, ha az előadás által utba igazítva, *saját munkájával halad*. Ép így károsnak tekintetik a tárgyaknak vizsgákon való összehalmozása. E rendszer — mint a közoktatási miniszteriumnak néhány hét előtt nyilvánosságra jutott, tervezetében is bőségesen fejtegették (*Revue Internationale de l'enseignement*) — a helyett, hogy a tanulóknak átértett használható ismereteket adna, csak az emlékező tehetséget terhelné túl haszon nélkül.

A lyoni jogi fakultás és a «Société de l'enseignement supérieur» egy kis része külön államtudományi-iskolák felállítása mellett nyilatkozott, ahogy ez Tübingában, Münchenben és Würzburgban van. E nézet ékesszóló kifejezőre talált Boutmy akadémiai tagban, ki mint a párisi «École libre des sciences politiques» igazgatója elsőrangú tanférfinak mutatta be magát és ki e felfogást két remek értekezésében fejtette ki. (*Revue Internationale de l'enseignement* 1881. III. V.)

Mindenek előtt az államtudományok természetére figyelmeztet. Kimutatja, hogy ezek szorosabb összefüggésben vannak a bölcsészeti, mint a jogtudományokkal; ez utóbbiakhoz fűzi ugyan tartalmuk, de úgy szellemre, mint methodusra nézve eltérnek.

Hogy minden államtudományi fejtegetés biztos alapját csakis a történet képezheti, a természetjog kisebb mérvben csak akkor, ha szintén a történetre támaszkodik. Továbbá, hogy az államtudományok körébe számos és igen különféle tudományágak tartoznak. Itt találkozunk pl. «az alkotmányjog és történet, az ipar és kereskedelmi földrajzzal; a nemzetközi jog az államszámviteltannal; a diplomácia története a demographiával; a javító rendszerek elméletei az ethnographiával és mindez ismeretek bármily elütők legyenek is egymástól, mégis szorosan összefüggnek s az oktatás hiányos, ha egyik vagy másik kimarad belőle.

Az államtudományok oktatását nem kívánja kizárólag jogászokra bízni, kik könnyen hajlandók fejtegetéseikben a rideg jogot minden fölé helyezni, s mint az államjoggal, közigazgatással foglalkozók, az államot folyton akcióban látják, folyton hatalmát, jogait, jótéteményeit hirdetik, és végre is beleesnek azon modern betegségbe, melyet ő «l'ivresse de l'état»-nak nevez. Ez oktatást inkább humanistikus műveltséggel bírók kezébe adná, kik kevésbbé vannak kitéve azon veszélynek, hogy elfelejtsék, miszerint az állam egyesekből áll.

* Lásd M. CH. FRAUCHANT: *De la préparation aux services publics en France. — Améliorations dont l'enseignement politique et administratif serait susceptible sous sa forme générale.*

Igy tehát szerinte az államtudományok sokkal otthonosabban éreznék magukat a bölcsészeti kar körében, csak-hogy itt meg rendetlenül szétszóratnának, az oktatás nem törekedhetnék egyedül e tudományok tervszerű tanítására egy-két tárgy pedig még sem tartozik a bölcsészeti tudományokhoz. Azért az államtudományok sikeres tanítását, csakis külön szervezett iskolától várja, melynek kebelében az államtudományi kört alkotó tárgyak mind előadatnak, s az iskolának egyedüli célja lenne: e tárgyakat rendszerezen, évfolyamokra elosztva tanítani. Itt tárgyalatnának az elméleti és gyakorlati, a bölcsészeti és történeti, a jogi, közgazdasági és politikai államtudományok. Itt nyeretnék az államférfiúnak, a diplomatának, a magasabb adminisztráció körében működő hivatalnoknak szükséges elméleti ismeret; valamint a tanulók gyakorlati ügykezelésbe is bevezettetnének. Taníttatnék az államszámviteltan, az adminisztratív ügyvitel, a diplomatiái irány, nyelvek stb.

Azonban Boutmy és hívei nemcsak elkülöníteni óhajtják az államtudományi oktatást a jogi oktatástól hanem az állam kezéből egészen kivenni így vélvén, annak a kutatás teljes szabadságát és az áállammal szemben függetlenségét biztosíthatni.

(Befejezése köv.)

Dr. Nagy Ernő.

Az uzsora-törvényjavaslat 4. §-ához.

«Az uzsoráról és a káros hitelügyletekről» az igazságügyminiszter által a képviselőház elé terjesztett, és jelenleg a jogügyi bizottság előtt fekvő törvényjavaslat 4. szakasza oly intézkedést tartalmaz, melyhez idejekorán hozzászólni czélszerűnek mutatkozik.

A hivatkozott javaslat 4. §-a következőleg hangzik: «Az 1. §-ban meghatározott büntetések alá esnek azok is, kik az ugyanott kijelölt módon a jelen törvény hatályba lépte előtt keletkezett követelést — a tényállást ismerve — a jelen törvény hatályba lépte után akár másra átruházzák, akár magok érvényesítik.»

A kérdés, mely ezen intézkedéssel szemben felmerül, az: vajon a törvény életbeléptetése után lehetséges lesz-e valamely ezen törvény életbeléptetése előtt jogerős bírói ítélettel vagy egyességgel megítélt, illetve megítéltnék tekintendő követelés behajtására nézve a bírói segínyt igénybe venni a nélkül, hogy a hitelező magát — eltekintve a magánjogi következményektől — a törvény (javaslat) 1. §-ában kiszabott büntetéseknél kitenné?

Vagy kell-e majd a hitelezőnek ezen 1. §-ban megírt büntető eljárás megelőzése végett, mellőzéseivel a bírói ítéletnek vagy egyességnél, önként az idézett 4. §. második kikézdése értelmében eljárnia, mely így szól: «Ha azonban ily követelés csak a valósággal adott érték, és annak 8 %-át fölül nem haladó kamata (1877: VIII. tcz. 2. §-a) erejéig érvényesítették, büntető eljárásnak sem a hitelező, sem jogutódja ellen helye nincs»?

Hogy a felvetett kérdés fontos, első pillanatra kitűnik. Gondoljunk csak arra, hogy a fentírt szabványok természet-szerűleg betáblázások által biztosított követelésekre is alkalmazást nyernek. És mily messzeható jelentőségű annak esetleges enunciatiója, hogy bírói ítélettel megítélt követelés behajtására nézve az állam a jogsegélyt megtagadja.

Értendő-e tehát az érvényesítés alatt az eljárásnak minden része, kezdve a keresetindítástól a végrehajtás lefolytatása által kieszközölt fizetésig, mely esetben az új törvény életbeléptetése után valamely a törvény életbeléptetése előtt megítélt követelést büntetlenül, végrehajtás útján sem lehetne szorgalmazni; vagy szoritandó-e meg az érvényesítés fogalommeghatározása akként, hogy ezalatt csupán a keresetindítás, illetve a bírói ítélet kieszközlése értendő, mely esetben az érvényesítést még az új törvény

életbeléptetése előtt megtörténtnek kellend tekinteni, a bírói ítélet ezen törvényre való hivatkozással sem magánjogilag sem büntetőjogilag többé megtámadható nem volna?

Midőn első sorban az «érvényesítik» kitétel magyarázatát tartom szükségesnek, követem a törvénymagyarázat régi és logikai rendszerét, mely szerint legelsőbbben a kétes magyarázat *szónak* fogalmát és értelmét kell megállapítani. Sajnálattal említem, hogy a kérdéses törvényjavaslat indokai a kérdésre semmi világot nem vetnek, és hogy úgy látszik, sem a javaslat szerzője, sem az azt tárgyalat enquete a szóban forgó intézkedés mikép történendő vagy történhető magyarázatára nem gondolt.

Valamely követelés érvényesítése alatt nézetem szerint annak — a mennyiben bírói segély vétetik igénybe — beperesítése értendő; csak a kereset beadása tekinthető jogászilag valamely követelés érvényesítésének, mert a keresetindítás és az ennek folytán létesülő perállapot consumálja a kereseti követelést, felperesnek a kereset beadása után sajátlag már nem követelése, hanem csakis azon igénye lévén, a bírótól a kereset és az azt esetleg követő tárgyalások nyomán ítéletet követelhetni. A kereset beadása azonban nemcsak a kereseti követelésre nézve, hanem általában is mintegy megrögzíti a kereset megindításabeli összes jogállapotokat, és nem képzelhetek törvényt, mely a keresetet a megindításakor uralkodott törvényes szabályoktól eltérő mértékkel mérné. De ha már a kereset megindítása bizonyos nemét *jus quaesitum*nak állapítja meg, mennyivel inkább kell, hogy az új uzsoratórvény a jogerőre emelkedett ítéleteket érintetlenül hagyja.

A perrend szempontjából tekintve a kérdést, kétséget nem szenved, hogy jogerős ítélet csakis perrendszerűleg lefolytatott perujtás által helyezhető hatályon kívül. Perujtás nélkül nincs jogi hatalom, mely azt erejétől megfoszthatná. De ha megáll az ítélet, kérdem, lehet-e *annak* végrehajtását megakadályozni, mit a bíró külömbeni végrehajtás terhe mellett enuntiált? Ily visszaható erővel felruházni valamely törvényt, annyit tenne, mint kérdésbe tenni az egész jogállapotot és ennek egyik sarkkövét: a bírói ítéletnek sérthetlenségét.

Feltéve azonban, hogy a magánjogilag és perrendszerűleg lehetetlen mégis lehetséges: azt, hogy a feltett esetben a törvényjavaslat 1. §-ában megírt büntető szabványok találhatnának alkalmazást, már egyenesen kizártnak találom.

A büntető-törvény 1. §-a szerint «büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít» és «büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel mint a melyet arra, elkövetése előtt, a törvény megállapított.»

Ha tehát a jelenleg érvényben levő büntető-törvénybeli szabványok oly büntettet vagy vétséget, melyet a kérdéses törvény felállít, nem ismernek, büntetés éri azt, ki ily a jövőben tiltott minőségű követelést még a tiltó törvény életbeléptetése előtt érvényesített volt, sőt kinek javára az már bíróilag meg is ítéltetett, nem érheti legkevésbbé tekintettel azon elvre, hogy kétség esetén az enyhébb felfogás és a szűkebb magyarázat talál alkalmazást.

Czélszerűnek találtam a kérdéses intézkedést megbeszélés tárgyává tenni, hogy a felmerült kételyek már a jogügyi bizottság által megállapítandó szövegben eloszlatathassanak. Persze más szempontból is kellene megvilágitani a szóban forgó intézkedést, ha annak határozottan a jogerős ítéletekre is szándékolatik visszaható erő tulajdoníttatni. Minek hogy csak egyet említek, legközelebb azon consequentiája volna, hogy a hitelezők sietnének követeléseiket, melyeket az uzsorának csak árnyéka is érhetne, most minden áron behajtani — számos, idővel talán fizetőképessé adósnak és birtokosnak tönkretételével.

Szilasy Adolf.

A közszerzemény megoszlása.*

Midőn jogunk szerint teljesen a házastárs tet-
szésétől függ, hogy külön vagyonát hitvestársának gaz-
dálkodás végett át vagy át ne adja s ha átadta, hogy azt
tőle bármikor elvonhassa s ezáltal az annak előre láthatott
hibáiból származó károkat magától elháríthassa; a házas-
társ pedig azon jogával nem él és kárt szenved: nincs jog-
alap arra, hogy kárát hitvestársa neki megtérítse. Mert a
károsodó házastárs a külön vagyon átadása által azt nyilvá-
nitja, hogy megnyugszik hitvestársa gazdálkodásában; más-
részt pedig, midőn látja, hogy a gazdálkodás nem megfelelő
és elvonási jogával még sem él, szintén *mulasztást* követ el,
melynek hátrányos következményeit tulajdonítsa önmagának.

Egész más az eset, ha a külön vagyon értéksökke-
nését a gazdálkodó házastárs *dolus-a* okozza. Az ily károsi-
tások a gazdálkodó házastárs által nemcsak tudatosan akarva,
de oly módon is idéztetnek elő, hogy azokról megtörténtük
előtt tudomásunk nincs és alig is lehet. Az efféle, közön-
séges emberi értelem és rendes életviszonyok szerint ma-
gunktól elháríthatlan károsítások megtérítésére tehát a
károsítót méltán kötelezheti és kötelezi is a jog.

A vagyonérték-elmélet — eltekintve attól, hogy az
elhasználható és elhasználatlan dolgok közötti különbség-
tétel ratióját belátni képesek nem vagyunk — ide vonat-
kozólag azt mondja: «Elhasználhatlan dolgoknál és főleg
ingatlanoknál oly esetben, a mikor azok az elkülönzéskor
még meg vannak, csak azon érték fogadandó el, melylyel
azok a házasság kötések, illetőleg az örökösödés idejében
birtak, levonván csupán a netáni beruházásokat, de tekintet
nélkül arra, hogy a tárgy értéke kedvező vagy kedvezőtlen
viszonyok közrehatása mellett emelkedett vagy csökkent.**
Másképp közszerzeményt ott is találnánk, a hol például az
egyik házastárs elhalálozásakor azon szántóföldön vagy
azon házon kívül, melyet az egyik házastárs örökölt, semmi
más vagyon nincs, ha történetesen ezen szántóföld értéke
a házasság tartama alatt vasúti állomás közelsége, vagy a
ház értéke az illető város emelkedése miatt megkétszerezedett.»

Nem lehet észre nem venni, hogy itt nagy ellent-
mondás forog fen. Az egyik tétel ugyanis az, hogy az
elhasználhatlan különvagyonból való dolgok a megoszláskor
azon értékben veendőek fel, tehát adandók is vissza, melylyel
azok a házasság megkötése, illetve az örökösödés idejében
birtak. Ebből önkényt következik és a vagyonérték-elmélet
által — nézetünk szerint is — helyesen állítatik, hogy ha
az eredeti érték beruházatok folytán növekedett, ezek
levonandók; minthogy különben a dolog értéke nem volna
az *eredeti*, hanem annál *nagyobb*, s következve több adatnék visz-
sza a külön vagyon tulajdonosának, semmint a mennyit birt.

De ha ez így áll, akkor nem lehet ellenkezésbe jövés
nélkül azt mondani, hogy ne legyünk tekintettel a külön
vagyonnak kedvező vagy kedvezőtlen viszonyok közrehatása
folytán előálló értékemelkedésére vagy csökkenésére. Mert
hisz ha ez utóbbi tételt elfogadjuk, akkor nem *ugyanazon*
értékben vennők fel, illetve különitenők el a külön vagyont,
melylyel az a közös vagyonka átmenetelekor birt; hanem
nagyobban, ha a házasság tartama alatt értéke emelkedett,
viszont *kisebben*, ha az csökkent.

A fentiek szerint mi figyelemmel vagyunk a külön-
vagyonnak úgy értékemelkedésére, mint értéksökkenésére,
s az előbbi levonandónak, az utóbbit pedig — ha a tulaj-
donost mulasztás nem terheli — pótlándónak tartjuk.

Természetes tehát, hogy mi a vagyonérték-elmélet ezen
contradictorius tételei elsejét tartjuk helyesnek. Ellenben
az utóbbi tételt megállhatónak és az e mellett felhozott

azon érvelést, mely szerint: ha a viszonyok folytán beálló
értéknövekvés figyelembe vétetnék, akkor közszerzemény
még ott is lehetne, hol a házastársak új vagyont voltaképp
nem szereztek, bizonyító erővel bírónak el nem ösmerhetjük.

Mert nem látunk jogalapot fenforogni arra, hogy a külön
vagyonnak a kedvező viszonyok közrehatása által történt
értékemelkedését csak a külön vagyon tulajdonosának adjuk.

A jogalap ugyanis az volna, hogy a mint a vagyon
kedvezőtlen viszonyok folytán tulajdonosa kárára fogy
(*casus nocet domino*), úgy kedvező viszonyok következtében
javára növekszik (*accessorium sequitur suum principale*).

Ámde nem nehéz belátni, hogy lehetetlen ezen jog-
elveket házastársak között egyaránt alkalmazni.

Oka ennek azon viszonyban rejlik, melyben a házas-
társak a *casus* és *accessorium* jogelvei irányában, ezek fogal-
mának természetéhez képest, vannak.

Ha ugyanis egyik hitvestárs külön vagyonát baleset
éri, ebben a másik házastárs semmi módon részes nem lehe-
tett s következtetésképp nincs rá alap, hogy a kár pótlására
köteleztessék. Szemvenni a csapást a nélkül is fogja ő is,
mert hitvestársa külön vagyonának apadása folytán kiseb-
bedni fog annak a közszerzemény javára szolgáló jövedelme.

Sőt a fentebbiekben odáig mentünk, hogy épen csa-
ládjogunk sajátos álláspontjából kifolyólag még az elkövetett
culpá-t is a *casus* szempontja alá vontuk.

Ellenben a külön vagyon gyarapításában mindkét
házastárs részes.

Kimutattuk ugyanis, hogy azon közvetlen és közvetett
közrehatás folytán, melyet egyik házastárs a másiknak
vagyongyarapodására gyakorol, kizárólag egyoldalu s feltét-
lenül csak az egyik házastársnak tulajdonítható szerzés nem
fordul elő azon szaporulatra nézve, melylyel a házastársak-
nak külön-vagyonja a házasság tartama alatt növekszik.

Ép ide helyeztük a feltétlen közszerzés materialis alap-
ját. A felhozott esetekben p. o. könnyen megeshetik, hogy
a feleség ingatlanai értékének azon növelésében, melyet
azok a vasut közelsége, vagy a város emelkedése folytán
nyertek, a férjnek tetemes része van; minthogy az, hogy a
vasut arra megy, vagy a város emelkedik, jórészen az ő
közreműködésének eredménye.

Midőn tehát a felhozott s a mindennapi életben bizo-
nyára már merő szerencsének tartott esetekben sincs kizárva
a lehetőség, hogy a külön vagyon értéknövelésére a másik
hitvestárs is közreműködhesse; s midőn egyáltalán lehetet-
len meghatározni azt, hogy vagyonunk gyarapodását mennyi-
ben köszönjük a kedvező viszonyoknak, más szóval a merő
szerencsének és mennyiben tekintjük azt tevékenységünk
gyümölcsének: nem tartjuk igazságosnak, hogy az egyik
házastárs a másik vagyonának értéknövekvésében ne része-
süljön.

Igen helyesen mondja Dr. HERCZEGH — előszámlálván
a közszerzemény fogalommeghatározásában a szerzés módjait
— hogy közszerzemény nemcsak a takarékoság és munka,
hanem a szerencse által szerzett vagyon is.

Nézetünk helyességét nem rontja le az, hogy elősmer-
jük, miszerint a házasság tartama alatt is keletkezhetik
külön-vagyon.

Mert ez esetben már nem a házastársak által birt
vagyongyarapodásáról, hanem azzal okozati összefüggésben
nem álló oly új vagyonról van szó, mely semmi tekintetben
sem gazdasági eredménye a hitvesek meg volt vagyonának
vagy munkájának. Az ily vagyon szerzésébe csak a ked-
vezményezett házastárs foly be. Ez csak az ő jogának vagy
szerencséjének eredménye.

Ha a közszerzeménnyel egyesült külön vagyon ter-
mészetben nincs meg, akkor az a fentebb mondott meg-
különböztetések szerint vett *értékben* térítendő meg volt tulaj-
donosának.

Dr. Fancsó György.

* Az előbbi közleményeket l. a 22., 23., 25., 26., 28., 36., 37., 39.,
40., 42., 43., 47., 52. és 5. számokban.

** Lásd Dr. IMILING KONRÁD cikkét a *Jogt. Közl.* idézett szá-
mában. Nézetét mindenben átveszi ZLINSZKY id. műve 548. lapján.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A jogcselekvények megtámadásáról.

A jogcselekvények megtámadásáról a csődtörvény a 26—27. §§ ban szól. Ezen sajátképi megtámadás tárgyát a közadósnek a *csődnyitás előtt keletkezett* s a törvényben felsorolt jogcselekvényei képezik, melyek a csődhitelezőkkel szemben *hatálytalanok*. Ezen jogcselekvényeken felül azonban meg nem állhatnak a közadósnek a *csődnyitás hatályának kezdete után* keletkezett s a csődt. 6. §-ban körülírt jogcselekvényei sem, melyek a 3. §-nak megfelelően *semmiseknek* nyilváníttatnak. A két kategória közt a különbség az, hogy utóbbiak ipso jure s a szerződő felekre is hatálytalanok és érvénytelenségük azon ténynyel karöltve jár, hogy a kérdéses jogcselekvények a csődnyitás joghatályának kezdete után keletkeztek; míg a csődt. 26—37. §§-ban körülírt jogcselekvények önmagukban véve nem érvénytelenek, hanem a kifejtett feltételek mellett hatálytalaníthatók a csődhitelezőkkel szemben.

A megtámadási jog előfeltételei: a *csődnyitás* a közadós, illetőleg hagyatéki vagyona ellen, s a megtámadás tárgyát képező jogcselekvénynek a törvényben körülírt időn belül keletkezése. Ezen idő, melynek kezdetét a jogcselekvény keletkezése, végpontját pedig a csődnyitás képezik, a megtámadás tárgyainak természete szerint *hat havi* (27. §), vagy *két évi* (28. §) időtartamra terjed, kivétel alá csak a 29. §-ban körülírt jogcselekvények esnek, melyek a csődnyitásig lefolyt időre való tekintet nélkül megtámadhatók.

Nem szólva ezuttal a megtámadás tárgyát képező többi ügyletekről, megtámadhatók a közadósnek a csődnyitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése után kötött azon ügyletei, melyeknek megkötése által a csődhitelezők megkárosíttatnak (27. §. 1.), ugyancsak azon jogcselekvényei, melyek által a másik fél kielégítést vagy biztosítást nyer (27. §. 2.), feltéve, hogy a másik félnek (az ügylet megkötésekor, illetőleg a kielégítés vagy biztosítás elfogadásakor) a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt. A bizonyítás az ügylet megtámadóját terheli s a hatálytalanságot sem az ügylet valódisága, sem az, hogy az adott kielégítés vagy biztosítás valódi követelésre vonatkozott, ki nem zárja. Az sem kívántatik, hogy a közadóssal szerződött felet károsítási szándék vezette volna, miután a törvény szerint a csődhitelezők károsodásának tárgyilagosa fenforgása elegendő. A károsítási szándék hiánya megkülönbözteti a szóban levő ügyleteket a 29. §-ban körülírtaktól, melyek megtámadására megkivántatik, hogy a másik fél a közadós károsítási szándékáról tudomással birt legyen.

A közadóssal szerződött fél ellenében főfontosságú azon körülmény bebizonyítása, hogy a *csődnyitási kérvény beadásáról*, illetőleg a *fizetések megszüntetéséről tudomása volt*. A csődnyitási kérvény beadására nézve a törvény különbséget nem tesz, s így a megtámadási jogot nem alterálja, akár a közadós maga, akár hitelezője részéről lett a csődnyitási kérvény beadva.

Azonban kérdéses lehet, vajon a közadós által a csődnyitási kérvény beadása után a kérvény beadásának tudatával bíró féllel kötött ügylet megtámadható-e az esetben, ha a csőd nem az említett, hanem az ügylet létrejötte után beadott más csődnyitási kérvény alapján rendeltetett el. E kérdés megoldásánál nézetünk szerint különbség teendő azon eset között, melyben az ügylet keletkezését megelőző csődnyitási kérvény jogerejüleg visszautasított, s azon eset közt, melyben a kérvényező kérelmétől elállott. A törvény, midőn a csődnyitási kérvény beadásának tudomásától valamely jogügylet hatálytalan voltát függővé teszi, okszerűen csak oly csődnyitási kérvényt tarthat szem előtt, melynek alapján a *csőd törvényszerűen kimondható*. Minden alapot nél-

külöző kérvény a hatálytalanságot nem vonhatja maga után, mert ez jogtalanság és kiszámíthatatlan visszaélésekre vezethetne, s mert alaptalan kérvény folytán a csőd el nem rendelhető, a csődnyitás pedig az ügylet hatálytalanságának nélkülözhetlen előfeltétele. Ha tehát a csődnyitási kérvénynek hely nem adatott, vagy visszavonás esetében az megvizsgálatván, csődnyitásra alkalmatlannak találtatik: az ügylet nem fogna hatálytalanak kimondathatni. Ellenben ha kiderül, hogy a visszavont csődnyitási kérvény a csőd elrendelésének törvényszerű alapjául szolgálhatott volna, az ügylet sikerrel lesz megtámadható, habár a csődnyitás későbbi kérvény következménye.

Mint fentebb említettett, a jelzett ügyletek az esetben is hatálytalanok, ha a másik félnek azok létrejöttekor a közadós fizetései megszüntetéséről tudomása volt. E körülmény kereskedelmi csőd esetében bir jelentőséggel, melynél követelés mellett a fizetések megszüntetésének kimutatása az adós elleni csőd megnyitására elegendő (248. §.). Kérdés támad tehát, *mikor lehet a fizetések megszüntetését bekövetkezettnek tekinteni*: Kétségtelennek fogjuk tekinteni akkor, midőn azt az adós vagy meghatalmazottja, ha a lejárát be sem következett volna is, a hitelezők tudomására hozza. E kijelentést a lejárt tartozások ki nem fizetése rendszerint pótolja. Azonban nem hiszszük, hogy bármely, akár lejárt tartozás kifizetésének elmulasztása a fizetések megszüntetésének lenne vehető, nézetünk arra irányulván, hogy csak a kereskedelmi üzlet körében kötött ügyletekből eredő tartozások, hová természetesen a váltó-adósságok is tartoznak, olyanok, melyeknél a fizetés nem teljesítése a fizetések megszüntetését jelzi. Ha a kereskedő általa vásárolt ingatlanok, neki saját vagy családja szükségletére kiszolgáltatott áruk vételárát, a reá rótt adót, ügyvédek vagy orvosok díjait stb. pontosan ki nem fizeti, a fizetések megszüntetését nem látjuk bekövetkezettnek, hanem csak akkor, midőn a kereskedő az általa e minőségben elvállalt fizetési kötelezettségeket teljesítést elmulasztja.

Dr. Holländer Lajos.

A B. T. K. 260. §-a tekintettel a veritatis exceptiora.

A m. b. t. k. 260. §-a szerint: rágalmozást követ el a ki mást valamely hatóság előtt büntethető cselekmény elkövetésével vádol, ha vádja valótlannak bizonyul, és a hamis vád büntette vagy vétsége fen nem forog.

A b. t. k. 260. §-a esetében tehát a vád valótalansága okvetlenül bizonyítandó; kérdés tárgyát csupán az képezheti, vajon a vád valódiságának bizonyíthatása is megengedendő-e, vagy annak lehetősége a 264. §. 3. pontja alapján már absolute kizártnak tekintendő?

Vannak, kik az utóbb jelzett nézetnek adnak kifejezést; úgy Dr. HELD KÁLMÁN ur is, aki a *Jogt. Közl.* múlt évi 1. számában «Rágalmazás vétsége» czim alatt megjelent értekezésében a b. t. k. 260. §-a esetében a vád valódiságának igazolhatását a 264. §. 3. pontja alapján feltétlenül kizártnak találja; enyhítettven szerinte a veritatis exceptio törvény általi kizárásának eme helytelensége látszólag csupán az által, hogy: a helyett a vád valótalanságát kell bizonyítani.

Dr. HELD KÁLMÁN ur eme felfogásával nem érthetek egyet.

Tény az, hogy a vád valótalanságát a 260. §. esetében bizonyítani kell; tény az is, hogy a vád ama valótalansága kiderülhet ugyan már a feladás folytán megindított bünvádi vagy fegyelmi eljárás folyamában is; azonban bár a vádlott ekként fel is mentetik, tökéletesen egyet értek a t. cikkirő urral arra nézve, hogy: «ama felmentő-ítélet nem lehet eo

ipso marasztaló ítélet a feljelentőre, aki vizsgálattal szemben védtelenül áll.» Ez ellen tehát külön bűnvád, külön bűnvizsgálat és bizonyítási eljárás megindítása kívántatik, melynek az előző bűnvádi vagy fegyelmi eljárás vizsgálati adatai és ítélete csak helyes irányát jelölhetik meg, de vádlott elmarasztalására megdönthetlen alapot nem nyújthatnak. Ellenök a vádlott védekezhethet, esetleg azok általa meg is döntethetnek. Legalább szerintem a helyes bűnvádi eljárás természete ezt kívánja, melylyel sehogy sem lehetne összeegyeztetni azt, hogy a hozandó ítéletnek egy más bűn- vagy fegyelmi pör vizsgálati adatai és ítélete praejudiciumot szolgálnának.

A vádbeli cselekmény minősítése a bíróság tisztéhez tartozik; minek folytán, de már a bonczkés alá vett §. szövegéből kiindulva is, ha valaki ellen a 260. §. alapján vádfeljelentés tétetik, az ennek folytán megindítandó bűnvizsgálat folyamában a bíróságnak álland köteletségében vádlottat kihallgatni és bizonyítékai előterjesztésére felhívni arra nézve, vajon vádját legjobb tudomása ellen, a feladás alapjául vett ténykörülmenyek valótlanágát tudva, vagy oly körülmények között, akként és anélkül indította-e, hogy igazolni tudná azt, hogy a vád alapjául vett ténykörülmenyeket valóknak tartani elegendő oka lett légyen.

Ha vádlott oly körülményeket hoz fel és igazol, melyekből a vádbeli cselekmény valódisága a dolgok természetes rendjére fektetett, okszerű következtetés után csak gyanítható is, rágalmazásért természetesen nem lesz fenytethető; mert vádfeljelentést tevén, csak azt tette meg, a mit minden állampolgárnak az állam közérdekei oltalmára megtenni nemcsak joga, de egyszersmind kötelessége is.

Eddig úgy hiszem az igen t. cikkirő urral közös alapon állunk; elválnak azonban nézeteink a továbbiakat vagy is azon kérdést illetőleg, vajon a 260. §. esetében a veritatis exceptio törvény által csakugyan kizárva van-e vagy sem; mert míg Dr. HELD KÁLMÁN ur határozottan az előbb jelzett nézethez csatlakozik, addig én nem tudom belátni azt, miért ne lehetne vádlottnak a feladás alapjául vett tények valódisága mellett positiv adatokkal fellépni akkor, midőn feljelentésére vonatkozólag álláspontját indokolni, a feladás alapjául vett tények valódiságát valószínűvé tenni amugy is módjában áll. Hiszen a legritkább eset bár, de mégis megtörténhetik, hogy a vád alapossága mellett előbb csak valószínűséget keltő bizonyító ok később másokkal találkozáván, teljes bizonyosságra vezet. Vagy az ekként ugyszólván önmagától kiderült valódiságától a vádnak is eltekintünk a 264. §. 3. pontja alapján?

Én erre törvényes alapot nem tudok találni; nem különösen a 264. §. 3. pontjában; sőt épen a 264. §. 3. pontja szövegének a b. t. k. rágalmazásról szóló többi § aival való egybevetéséből merem kockáztatni azon véleményemet, hogy a 260. §. esetében a vád valódisága vádlott által igazolható.

A m. b. t. k. szerint ugyanis a rágalmazásnak két esete különböztethető meg. Az egyiknek tényálladékát a 258. §. írja körül; a másíkról a 260. §. intézkedik. A 258. §-ban körülírt rágalom elkövethető egyszerű állítás vagy kifejezéssel bárhol; emennek tényálladékához vád kell hatóság előtt.

Egyszerű állítás és vád e szerint határozottan meglevén különböztetve törvényileg, a közöttök fenálló külöbséget fen kell tartani mindaddig, míg határozottan meg nem állapítható, hogy a törvényhozás azt elejteni szándékozott, később a rágalom mindkét esetére vonatkozó közös intézkedést tevén. Ily intézkedés azonban a jelen esetben fel nem található.

A 264. §. 3. pontja érteimében ugyanis az *állítás vagy kifejezés valódisága* bebizonyításának nincs helye.... ha az állított tényre nézve jogérvényes felmentő ítélet, vagy

megszüntetési határozat hozatott. Hogy ez intézkedés nyilván a 258. §-ban körülírt rágalmazásra vonatkozik, azt eltekintve attól, hogy a szövegben *állítás vagy kifejezés és állított tényről és nem vádról* tétetik említés, bizonyítja az is, hogy mint Dr. HELD KÁLMÁN ur idézett cikkében helyesen megjegyezte, 260. §. alapján indított bűnvádat az állított tény miatti bűnvádi eljárás nem előzte meg; az csak a vád folytán indíttatik meg.

A 260. §-ban körülírt rágalom elkövettetik már a hatóság előtti vádemelés által; tehát nem szükséges, hogy annak folytán a bűnvádi eljárás megindíttassék, mert azt a feljelentő visszavonhatja. De mi történik akkor, ha a feljelentő vádját visszavonta? A 260. §. alapján vádlott ekkor is megfosztatik a veritatis exceptiotól? s ha igen, mely §. alapján? én erre az anyagi szabályokban szintén nem tudok törvényes alapot találni.

Végre abból is indokolni vélem azon állításomat, hogy a veritatis exceptio a 260. §. esetében nincs kizárva, mert a 263. §. 5. pontja az eredeti javaslat szerint a 264. §. végén foglalt helyet, — mely elhelyezés szerint a veritatis exceptio csak azon esetben zárható volna ki, ha a feljelentés utóbb a 260. §. alapján vádlott nem tudta volna igazolni, hogy állítása vagy feladásának célja a jogos köz- vagy magánérdek megóvása vagy előmozdítása volt. A 263. §. 5. pontja a mostani helyére csak azért tétetett, mert célszerűbbnek látta a törvényhozás azt, hogy a veritatis exceptio esetei egy §-ban soroltassanak fel. Azonban a törvényhozás célja ezáltal meg nem változott és el nem ejtetett. Minek folytán úgy hiszem, hogy a 263. §. 5. pontjánál fogva a veritatis exceptio a 260. §. esetében sem zárható ki, és pedig annyival inkább nem, mert tagadni nem lehet, hogy péld. annak, kinek két ökre ellopott joga magánérdekében áll, a dolgok természetes rendjére fektetett okszerű következtetés folytán csak gyanuval terhelt egyén ellen is vádat emelni és vizsgálatot kérni.

Dr. Bihary Zsigmond,
n.-köri ügyvéd.

Bemutatható-e a váltó a telepes nejének vagy háznépének?

Joghatályosnak tekinthető-e azon óvás, mely szerint a váltó fizetés végett a telepes lakásán ennek ott nem találta folytán nejének vagy háznépének mutattatott be?

Nézetünk szerint a váltó fizetés végett csakis magának az óvatolandó személynek mutatható be. Ha ez lehetetlen, bemutatás egyáltalán nem történhetik. Az óvatolandó személy helyett másnak joghatályosan be nem mutatható a váltó.

A váltótörvény 99. §-a szerint, mely az óvás kellékeit elősorolja, az óvásnak magában kell foglalnia „az óvatolt személyhez intézett felszólítást, ennek válaszát vagy annak megjegyzését, hogy nem válaszolt vagy feltalálható nem volt.» A 102. §. szerint lehet ugyan a bemutatást üzleti helység hiányában az óvatolandó személy lakásán eszközölni; ebből azonban nézetünk szerint nem következtethető, hogy a bemutatás szabályszerűen eszközöltetett, ha az óvatolandó személy a lakáson nem találtatván, a váltó ott ezen személy nejének vagy háznépének bemutatva lett. Ily esetben a szabályszerű eljárást nem az képezheti, hogy a váltó másnak bemutatattik, mint a kinek az a váltó tartalma szerint bemutatandó, hanem az óvatoló személy köteles a helybeli rendőri hivatalnál, illetőleg a községi előljároságnál, tudakozódni az óvatolandó személy helyben holléte iránt és azt, hogy ezen tudakozódása siker nélkül maradt, az óvásban kiemelni. Ugyanazon eljárás szerint, mintha a lakás kipuhatható nem volt. Ha ugyanis az óvatolandó személynek üzleti helysége nincs, bemutatható neki a váltó lakásán; a mennyiben lakása ki nem puhatható, ezen

körülmény szabályszerűen meg állapítandó és az óvásban kiemelendő. A mennyiben azonban lakása kipuhatolható ugyan, de a lakásban nem találtatik, a bemutatás a lakáson nem történhetik, ezen esetben bemutatás egyáltalán nem történhetik, hanem a 102. §. értelmében szabályszerűen felveendő a szélóvás. A 102. §-ból ennek ellenkezője már azért sem vonható le, mert ezen szakasz arról, mely személy-nél mutatandó be a váltó, felvilágosítást nem ad. Ezen szakasz csakis a bemutatás helyéről (üzlet-lakás) és idejéről (bemutatás órái) intézkedik. Kinél mutatandó be a váltó, ezt a 99. §. határozza meg. Ennélfogva nézetünk szerint az oly váltó, mely a telepes helyett annak távollétében lakásán bárki másnak bemutatott, mint szabályellenesen bemutatott váltó mindazok irányában, kiknek váltójogi kötelezettsége a szabályszerű bemutatás tényétől függ, praejudiciálnak tekintendő s az illetők kötelezettségük alul szabadultak.

K. M.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A curián hetenkint tartatnak plenumok. Különösen élénk viták folynak a bűnügyi teljes-ülésben, hol több mult évi plenáris határozat vétetett revisio alá és meg is lett változtatva.

— A vidéki járásbírók részéről számtalan panasz érkezik hozzánk a teendők legyőzhetlen tömege felett, s hogy különösen az administratív munkák miatt alig marad idő a bíraskodásra. Szomorú vigaszként járul ezen vidéki igazságügyi miseriákhoz az, hogy a fővárosi járásbíróknak sorsa semmivel sem kedvezőbb. Vannak a fővárosban egyes járásbírók, a hol sommás keresetre két hónapra tüzetik ki a tárgyalás. Az évi kimutatások bizonyítják, hogy a hiba épen nem kereshető a bíróságokban; azok ellenkezőleg önfeláldozó szorgalommal küzdenek meg az ügyforgalommal. A hiba az igazságügyi kormányzatban van, mely a jogszolgáltatás érdekeit administratív szempontoknak aldozza fel.

— Az esküdtszéki vitához. A „Magyar Igazságügy” utolsó számában HÉLIE FAUSTIN egy melléknév-rokona ismétli a *Rivista Penale* egy elégedetlen collegájának panaszait az esküdtszék fölött. Csak a szabadság érdekében indokolható, úgy mond, a jury, de ennek is ma vannak más biztosítékai; valószínűen a kettős törvényőr, a kir. ügyész által vádelvileg igazgatott állami bíró és a kormány által önkényüleg igazgatott kir. ügyész. Csak a szabadság! Ezt aranybetűvel kell vétni a tömlőczők és a kir. ügyészi hivatalok ajtai fölé. Az olasz statisztika és olasz közvádlók szerint — folytatja a trencsényi ügyész úr — az esküdtek nem zárnak be elég embert, olyanokat sem, kiket a kir. ügyész és a vádtanács alapos előzetes határozata folytán be kellene zárni: de hát a vádnak nincs praeoccupáló hatása ezekre a nem hivatali esküdtbírákra, kik collegialitásból nem hoznak verdiktet, és így az esküdtszék nem felel meg — a várakozásnak. HEIL FAUSTIN úr az olasz statisztika és felvidéki lakása alapján elvben is ellenzi a magyar juryt és együgyűknek mondja azokat, kik a tárgyalásig ismeretlen és akkor elzárt, nagyrészt gazdag, független és számos esküdteket nem tartják ép oly hozzáférhetőeknek, mint az állandó, ismert, connexió, és kevés állambírákat és államügyészeket.

Az esküdt végre Heil olaszai szerint egy anomalia a sociologikus munkaosztás és kitanított mesterségek világában, ki egyedül nem indokol, hanem a sic volo sic jubeo elve szerint dönt. Ez ugyan még csak Binding jogász-escüdtszékehez vezetne, de különös oly országban, hol a felsőrendi törvényhozó és bíró qualificatiója a születés,

hol a törvényhozó országos képviselő, a rendeletalkotó törvényhatósági s községi képviselő a nép választásából veszi a legfontosabb és legnehezebb hivatalt minden szakbeli qualificatio nélkül. Hát becsületes, bizalmat élvező polgártársaink törvényt hozhatnak és kormányozhatnak felettünk, minisztereink is lehetnek, csak az esküdt, kinek egyszerű logikus ítélete és elfogulatlan erkölcsi érzéke szükséges, az nem ér semmit, ha nem tanulta meg a büntetőjog elméletét, mely szerint minden vádlott ártatlan elítélésig, és nem sajátította el a büntető gyakorlat szellemét, mely szerint minden vádlott elítélendő mint bűnös.

Egyébiránt mondunk mi HEIL úrnak helyesebb általános igazságot, mint a munkaosztási érvét. Nemcsak az olasz, hanem a portugall, német, osztrák stb. statisztika is azt bizonyítja, hogy az esküdtszék többet ment fel, kiket az államügyész üldöz, mint a rendes bíróság. És a kir. ügyészek, kik jury előtt egyenlő, hatályos védelemmel állnak szemben, mi igen kényelmetlen, mindenütt euphemistice szólva nem szerelmesek az esküdtszékekbe, mert az esküdtszék első sorban a szabadságnak, az ügyesség pedig első sorban az üldözésnek szerve. Az esküdtszék hazájában nincs is ügyesség és ott is sokat felmentenek, és ennek daczára van ott elég jogállami érzék, hogy még *Irlandban* is az agrár mozgalom specialis helyeire, idejére és egyes bűncselekményeire nézve csak némelyek, csak óvatosan, feltételesen és tartózkodva ajánlanak esküdtszék-felfüggesztést. A francia jury, mely Rochefort-t felmentette, legközelebb kiterjesztetik a vétségekre és polgári ügyekre. Olaszországban pedig az a kormány, mely a jury eltörlését csak proponálni merné, alkotmány-sértés vádjába esnék és egy napig sem tartatná fen magát. Ez a tényállás a felvidéki domiciliumon kívül.

— A Magyar Jogászegylet igazgató választmánya következőleg alakított meg: elnök: *Csemegi Károly* curiai tanácselnök; alelnökök: *Manólovics Emil* curiai bíró, *Dr. Környey Ede* ügyvéd; titkárok: *Dr. Dell'Adami Rezső* ügyvéd, *Dr. Fayer László* ügyvéd; ügyész: *Dr. Siegmund Vilmos* a budapesti ügyvéd kamara titkára; pénztárnok: *Dr. Szivák Imre* ügyvéd; könyvtárnok: *Dr. Tarnay János* ügyvéd; választmányi tagok: *Dr. Beck Hugo* ügyvéd, *Czorda Bódog* curiai bíró, *Daruváry Alajos* curiai tanácselnök, *Dr. Herczegh Mihály* egyetemi tanár, *Dr. Györy Elek* a budapesti ügyvédi kamara ügyésze és orsz. képviselő, *Dr. Herich Károly* miniszteri osztálytanácsos, *Hodossy Imre* a budapesti ügyvédi kamara elnöke és orsz. képviselő, *Perczel Béla* curiai alelnök, *Szentgyörgyi Imre* curiai bíró, *Dr. Teleszky István* ügyvéd, *Tóth Elek* kir. táblai tanácselnök, *Dr. Vecsey Tamás* a budapesti egyetem jogi karának dékánja.

— A német birodalmi gyűlésben több képviselő azon indítványt nyújtotta be, hogy készítsessék törvényjavaslat az ártatlanul elzárt egyének vagyoni jogi kárpótoltatása iránt.

Dr. Teleszky Istvánnak a Magyar Jogászegyletben tartott előadása sajtó alatt van és néhány nap múlva megküldetik az egyelet tagjainak.

Lapunk közölni fogja úgy a bűnügyi mint polgári plenáris határozatokat kivétel nélkül.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. Az igazságügyi vitáról. Dr. DÁRDAI SÁNDOR-tól. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakad. tanártól. — Az államtudományi oktatás szervezésére irányuló mozgalom Franciaországban. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Külföldi jogélet. Franciaország. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 168. §-ához. — Az 1881. LX. tcz. 104. és 156. §-aihoz. Dr. HENCZ ÁGOST és TELESZKY ISTVÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

Az igazságügyi vitáról.

A mult három évi parlamenti cyclus jelentékeny jogügyi törvényalkotásai dacára, a legközelebbi képviselő választások alkalmával nagy részben ép a parlament kiváló jogászi buktak el, mit a közvélemény az eddig követett jogügyi politika vereségének tekintett s tudvalevőleg a jogászi, főleg az ügyvédi kar eléggé liangosan is manifestálta az uralkodó rendszer kárhóztatását. Feszült érdekléssel várta ennél fogva a jogászközönség az új képviselőház első igazságügyi vitáját. Lehetetlennek látszott, hogy a jogászi közvélemény kifejezésre ne találjon, és az ellenzék annyi ujult szellemi erővel ne gyarapodott volna, hogy az igazságügyi politika egész vonala ellen hatásos támadásra képes ne legyen. Hasztalanul várta azonban a közönség ezen nagy szellemi actiót, mely a vitát elvi alapokra emelve, talán módot nyújtott volna a kormányi politika kifejtésére. E helyett az új képviselőház igazságügyi vitájának egyedüli substratuma volt a katonai biráskodásnak nemis kor-igényelte reformja, hanem annak eltörlése iránt benyújtott pártpolitikai színezetű határozati javaslat, melynek szószólója minden irányban oly tulzásokkal élt, hogy jogszolgáltatásunk valósága és ennek bírálata helyett annak torzképét nyújtotta.

Jellemző például a szélsőbaloldal jogpolitikájának higgadtságára nézve, hogy megbizott szónoka a szentszékek eltörléséről is olyképen beszélt, mintha az ily évszázados intézményeket egy nedves szivacsval lehetne kitörölni a nemzet életéből. Ugyan mivel lenne pótolható a szentszékek biráskodása mindaddig, míg a házassági jog polgári törvény által szabályozva nincsen? No de az ily és efféle radicális eszmék könnyen leszállíthatók valódi értékükre, ellenben az oly tudákos téveszmék, melyek statistikai adatokkal felszerelve, összehasonlító jogtudomány címén hirdettetnek, könnyen félrevezethetik a közvéleményt, kivált tekintetbe véve azt, hogy az emberek könnyen elhiszik, a mit szeretnek hinni. Már pedig alig lehet képzelni is a magyar parlamentre nézve kecsegtetőbb themát annál: hogy a mi igazságszolgáltatásunk drága, drágább a francia igazságszolgáltatásnál, stb. Az igazságügyi miniszter ugyan rectificálta részben ezen tévedést, rámutatván arra, hogy a 35 millió frankra terjedő francia igazságügyi budgethez számítandó még a 24 millió francot tevő börtönügyi költség. Azonban még ezzel sem állana arányban a mi költségvetésünk a francia igazságügyi budgettel; hanem tekintetbe veendő még, hogy Franciaországban telekkönyvi intézmény nem létezik, s az azt pótló nyilvános jelzalog-

könyvek vezetésének nagy költsége szintén nem esik az igazságügyi budget terhére. Ebből láthatja tehát POLONYI képviselő ur, hogy nem lehet valamely statisztikai kézikönyv számadatait «összehasonlító jogtudomány» címén nagy hangon mint igazságot hirdetni, hanem ahhoz a megfelelő igazságügyi és administratív szervezet alapos ösmerete is szükséges.

Különben régi dolog, hogy a magyar legnagyobb ellensége önmagának. Nekünk csak az ócsárlásban telik kedvünk, és míg péld. a francia vagy német irodalom áradozik a saját legislatori bölcsességének dicsőítésétől addig mi legjobb alkotásainkat ócsároljuk, mint péld. a büntető törvénykönyvet,* vagy legjobb esetben ignoráljuk azokat, mint péld. a kereskedelmi törvénykönyvet. Ép most a francia pénzüzetkörü válság folytán, ott úgy mint a már több éves német törvényhozási előmunkálatok szerint itt is csak ezután fognak azon megoldáshoz jutni, mely a mi keresk. törvénykönyvünkben már megtestesült; de ezzel a magyar parlamentben nem dicsekszik senki.

Ellenben szóba hozatott az első foku bíróságok elhelyezésének törvényesítése, melynek leple alatt jelenleg többnyire csak helyi érdekek küzdenek egymással elkecseregetett harcot. Mostani igazságügyi állapotaink szerint ugyanis még távol vagyunk azon végleges szervezkedéstől, mely annak törvényes consolidatioját célszerűnek tüntetheti fel. A most életbeléptetett perrendi módosítás és a küszöbön levő bünvádi eljárás alkotása, melynél csak az esküdtszéki kérdésre kell utalnunk annak beigazolására, hogy mily távol állunk a végleges szervezkedéstől — mind ezen momentumok arra birnak: hogy az igazságügyminiszter újabb ígéretének beváltására számot nem tartunk. Igaz ugyan, hogy ennek nyílt és férfias kijelentése méltóbb lenne azon be nem váltható ígéretnél, mely a *decentralisatio* iránt is évente megújittatik; de belátjuk, hogy ez a kormányzat mesterségének könnyebb részét képezi.

A bíróságok tömeges kérvényeinek elodázása sem magaslott ki a parlamenti ügyrend formaságaiból, noha ezekről azt hittük, hogy impulsust fognak adni az igazságügyi vitának, sőt őszintén mondva, nagyon tartottunk attól, hogy azok, kik e követ dobták a kutba, aligha fognak a felcsapó hullámok által érintetlenül maradni; mert tagadhatlanul a lehető legalkalmatlanabb időben, t. i. az amugy is törvényszerű fizetésemelés időpontjában kéretett a lakbérfelemelés, melyre a tanárok kivételével az egyéb állami tisztviselők évtizedes és quinquennális fizetési potlék nélkül bizonyára még több joggal tarthatnának igényt. A birói kar különben mitsem vesztett azzal, hogy kérvényük behatóbban nem tárgyalatott, mert ezzel elkerülhetlenül a felsőbb bíróságok enyhe gyakorlata fegyelmi ügyekben, és különösen tekintettel egyeseknek a birói függetlenséggel össze nem egyeztethető zilált anyagi viszonyaira, a fegyelmi törvénynek revisiója is szóba hozatott volna.

Dárdai Sándor.

* Akik mint KÖRÖSI SÁNDOR és az e sorok írója is foglalkoztak a bünt. törv. javaslat bírálatával s annak hibáit kiméletlenül ostromolták, azok másrészt a nagy művet egészben véve, elismeréssel is adózhatnak.

A SZOMSZÉDJOG.*

2. §. Szabad-e a tulajdont a szomszéd ártalmára felhasználni?
(Æmulatio, Chikane, Neidbau.)

A szomszédjognak legvitásabb és egyszersmind legkényesebb kérdését képezi a felvetett; a modern ugy mint a régi írók közt egyaránt szétágazók a nézetek, sőt mereven ellentétesek, úgy hogy a megoldásra a kérdés megérettnek a jelenkori tudomány álláspontján nem látszik.

Azon elv alapján: Qui suo jure utitur neminem lædit, a tulajdonos saját telkén korlátlanul intézkedhetik és intézkedései közepette, melyek a tulajdonban rejlő gazdasági előnyök és javak huzására céloznak, nem tartozik tekintettel lenni arra, okoz-e a szomszédoknak kárt vagy nem. Amennyiben a tulajdonnal való rendelkezés még hatásaiban sem lép a tulajdon határvonalán át, általában el van ismervé, hogy előnyök huzása, javak nyérése és biztosítása körül a szomszédok érdeke közömbös, tekintetbe nem jöhet; valamint akkor sem, ha oly haszonvehetőségre irányul intézkedésünk, melyet eddig értékesíteni, kiaknázni elmulasztottunk, mely körülmény a szomszédnak egyik vagy másik irányban előnyös és hasznos volt. Bármily előnynek, gazdasági jónak elvonása a szomszédtól, mit ő jogalap nélkül pusztán a tulajdonos elnézése vagy nem használása folytán huzott, nem lehet reá sérelmes, mert különös e célra szolgáló jogviszony nélkül a szomszéd másnak tulajdonán semmily előnynek nem örvendhet; pl. szomszédom házának ablakai az én telkem felé vannak, melynek pusztasága a kilátást nem gátolja, vagy ha telkemről nyerik a világosságot, vagy az eddig pusztá telek mellett fehérítő van, mindezen esetekben nem képez sérelmet a szomszédnak, ha én üres telkemet beépítem, befásítom, miáltal akár a kilátás, akár a fehérítéshez szükséges szabad légáramlás akár a világosság lesz akadályozva, mert ezen felhasználások mind a tulajdon határain belül maradnak és így a tulajdon szabadságából folyók, habár a szomszédnak telkünk bizonyos gazdasági használhatóságának nem huzásából előnye volt is.

A kérdés éle csak ott kezdődik, midőn telkünkön oly intézkedést teszünk, mely által egyes-egyedül a szomszédnak boszantását és károsítását célozzuk: midőn nem gazdasági javak nyérése képezi intézkedésünk rugóját, indokát, nem saját előnyünk és érdekünk végett foganatosítunk egyetmást, hanem pusztán azért, hogy szomszédunkban boszankodást gerjeszszünk, neki az eddigi módon való gazdálkodást nehezítsük és ez által anyagi kárt okozzunk.

Ez az, amit a római jog forrása æmulationak, a német Neidbau-nak mond, mely utóbbi elnevezés azonban nem helyes, mert csak az építkezés által való chikanizációt foglalja magában, holott a fogalom általánosabb, kiterjedvén bármily intézkedésből származó boszantásra, károsításra.

Szolgáljon egy pár példa felvilágosításul: B. tulajdonos telkén trágyagödrt készít, épen a szomszéd kertjében levő pavillon mellé; a trágyát rendszeren azon időtájt forgatja és locsoltatja, midőn a szomszédot családjával ott hüselni vagy tartózkodni tudja. Egy másik tényleg előfordult esetben a tulajdonos a trágyagödrt épen oly időben keverteti, midőn a szomszédnak korcsmahelyiségében a vendégek ebédelnek. A fejlesztett bűz a vendégeket úgy mint a pavillonbelieket elűzi, és így egyik esetben anyagi kárt okoz a rossz szomszéd, a másikban meg a tulajdon kényelmes felhasználásában zavar. Egy kertésznek másnapi lakodalmi ünnepre több rendbeli csokrot kell készíteni; szomszédja a szunyogüzésnek ürügye alatt néhány font ként éget el saját fundusán, mely gázokat a szellő a szomszéd kertje felé hajtván, a kertész virágainak üde színét megtámadja, úgy hogy nem képes az elvállalt csokrokat szolgáltatni. Egy másik esetben valaki hamis kéményt huzatott, hogy a szomszéd ablakát fődve

tartsa. Valaki szomszédjának jeges verme mellé épít sütőkemenczét, vagy szomszédjának fala mellett mély árkot huz, miáltal a szomszéd falát szolid alapjától megfosztja és azt ledőléssel fenyegeti.

Mindezen esetekben a jellemző az, hogy a szomszéd szorosan telkén marad intézkedéseivel, nem lépi át tulajdonának határát, vagy ha átlépi is hatásában, ezen áthatás olyan, melyet rendes körülmények közt eltérne a szomszéd. De épen a cselekvénynek célzatos és malitiosus helyezése által bizonyos tér- és időben válik az a szomszédra kárt hozóvá, vagy ha nem is szül számszerűen megállapítható kárt, a szomszédot folytonosan boszantja, indulatban tartja az élvezet és kényelem megzavarása miatt; pl. ha menyekzős ház szomszédja ép ezen napon alkalmazna tüzelő szerűl oly anyagot, melynek bűdös füstje a menyekzős ház vendégeit képes szétűzni, vagy ha a tulajdonos a szomszéd felé néző tűzfalra oly jelenetet füstet, mely a szomszédot vagy alacsony származására vagy pedig valamely szégyenítő mult tetteire emlékezteti.

Mielőtt saját álláspontunkat ezen kérdéssel szemben kifejtjük, lássuk azon főbb ellentéteket és érveiket, melyek az irodalom tekintélyeit pártokra szakítják.

Az egyik párt, melynek élén WINDSCHEID,* WANGEROW állanak, tiltja az ily magánérdeknek nem szolgáló, hanem pusztán a szomszéd ártalmára, boszantására törő intézkedéseket; alapítja nézetét a római jognak következő nyilatkozataira: Denique Marcellus scribit, cum eo, qui in suo fondiens vicini fontem avertit, nihil posse agi, nec de dolo actionem, et sane non debet habere, si non animo vicino nocendi, sed suum agrum meliorem faciendi fecit. LI. §. 12. D. 39. 3. Ideo Labeo ait, si vicinus flumen vel torrentem averterit, ne aqua ad eum perveniet, et hoc modo sit effectum, ut vicino noceatur, agi cum eo pluviae arcendae non posse, aquam enim arcere, hoc esse curare ne influat. Quae sententia verior est, si modo non hoc animo fecit, ut tibi noceat. L. 2. §. 9. D. 39. 3. Jarolenus: si inferiorum dominus ædium superioris vicini fumigandi causa fumum faceret, aut si superior vicinus in inferiores ædes, quid aut projeceret aut infuderit, negat Labeo, injuriarum agi posse: quod falsum puto, si tamen injuriae faciendae causa inmittitur. L. 44. D. 47. 10. Továbbá a 63. novella I. cap. Ezen positiv nyilatkozatok, ha nem vehetők is egyébnek mint egyes konkrét esetek eldöntése alkalmából fölmerülők és eredőknek, annyit mégis tanusítanak, hogy a római jogban az æquum, a méltányosság domináló elv, mely a tulajdon fogalmából levezethető szigorú consequentiákat, a szomszédra háromolható hátrányos eredményeket meg nem tűri, hanem csak azon józan határig, melyen belül a szomszédok egymás melletti megférése gazdaságilag biztosítottak volt tekinthető.

Az ellennézetűek, kik közt Ihering, Unger, Wächter, ezen æquitasra alapított mérséklését a tulajdon szabadságának azon okból nem tartják elfogadhatónak, mert ama általán elismert elvbe ütközik, hogy az indok, vagyis az, ami bennünket cselekvésre bír, ami cselekvésünk rugója, indító okául szerepel, a jogviszonyoknál teljesen irrelevans, semleges tényező, és pedig a forgalom biztonsága érdekében, mivel annak puhatolása és megállapítása: mily körülmények latbavetése indítja meg az akaratot tevékenységre, legyőzhetlen nehézségekbe ütközik, mint merőben az egyén belső világában maradó ténykörülmény, külsőleg semmi nyomot nem hagy, ezért a cselekvény jogi hatását ezen belső rugótól befolyásoltatni vagy függővé tenni nem szabad.

Alkalmazva ezen gondolatmenetet a tulajdon gyakorlására, kitűnik, hogy a telek használása körül, a cselekvésnek bármily indoka legyen, akár saját előnyünk, javunk, akár a szomszéd boszantása, vexálása, akár hogy neki kárt

* Az előbbi közleményt l. a 4. számban.

* Lásd WINDSCHEID *Pandecten* I. köt., 520. l., 6. jegyzet. Ide sorozhatók HESSE, MAGES, SCHELHASZ.

okozunk, az a cselekvés érdemére befolyással nem lehet, a cselekvést jogi ténykép fellépő minőségében nem alterálja, valamint az sem mentene fel a kártérítés alól, ha a szomszédnak tényleg kárt okozó cselekvésünk azon indokból kelne, hogy neki használjunk, őt előnyben részesítsük.

Hozzá teszik e felfogás védői* még, hogy ha hely adatnék is az indok minőségének, akkor is az esetek túlnyomó többségében a szomszéd — kinek bosszantására valamely concret tulajdoni cselekvény foganatba vétetett — nem volna képes a károsító indok vagy célzat valóságát, mint tisztán belterjest bebizonyítani, holott a bizonyítás terhe rá nehezednék; továbbá: hogy alig képzelhető tulajdon rendelkezés olyannak, melyet a tulajdonos magára nézve bármily irányban előnyösnek, vagy valamely vonatkozásban érdekét szolgálónak nem mondhatna, ennek begyőzésével pedig megfosztaná a szomszéd bizonyításának horderejét még azon nem vélt esetben is, ha a vexatio bizonyítása bármi uton-módon sikerült volna. Így tehát akár sikerül a vexa bizonyítása akár nem, az indok számbavétele a kívánt eredményhez nem vezetne, sőt azt vonná maga után, hogy a szomszédok közt a törvény-nyújtotta eszköz segítségével minduntalan perpatvar támad, pusztán egymás bosszantására, és így ez több bajt okozna a szomszédoknak kölcsönösen, mint az a látszó előny, mely a bosszantó és károsító cselekvények eltiltásából rájuk háromolna. Végül felhozzák azt is, hogy a józanul felfogott privát érdeke a szomszédos feleknek, az egoismus elég gát arra, hogy oly cselekvények ne történjenek, melyek semmi gazdasági hasznót nem nyújtván, pusztán a szomszéd bosszantását és károsítását céloznák, erősebb az emberben a birvágy, az önzés, sem hogy a tulajdonból vonható gazdasági előnyöket áldozatul hozza szenvedélye kielégítésének.

Nyomósak ezen ellenvetések, és úgy látszik ezek hatása alatt nem voltak hajlandók az újabb törvényhozások a római doctrínákat követni.

Saját álláspontunkat e kérdés körül a tulajdon védelméből igyekszünk levezetni, és elfogadhatóként feltüntetni.

Midőn az objectiv jog, a törvény, a tulajdonban rejlő hasznavehetőségek szabad és teljes kifejtését mások beavatkozása és akadályozása ellenében védi, midőn a tulajdont saját területén belül teljes szabadsággal ruházza fel, teszi ezt azon okszerű alapon, hogy a tulajdon, mint egyik alapvető intézménye a társadalomnak, az egyén úgy anyagi mint szellemi szükségletét minél intensivebb módon bírja kielégíteni, szolgálni. Csak ezen szabadság mellett, mely minden fejlődésnek szülőanyja és biztosítója, lesz a tulajdon képes sokoldalú társadalmi igényeinknek elégséget tenni.

A szabad mozgás- és tevékenységnek nyújtott eme védelem, melyben a tulajdonos részesül, csak addig terjed, meddig a tulajdoni rendelkezés az egyéni érdek és szükséglet kielégítésére irányul; azaz, míg az emberi működés komolyan és valósággal gazdasági javak és előnyök nyeresévéget indul meg, míg az egyéni illetve tulajdoni tevékenység gazdasági alapon nyugszik, gazdasági tényezőként jelentkezik.

Ezen körön belül a törvény oltalmazza a tulajdon szabadságát a társas élet magasabb igényei érdekében még akkor is, ha ezen cselekvésből a szomszédra esetleg kár származnék. Míg a tulajdon szabad tevékenysége a *gazdálkodás* fogalma alá esik, míg az a gazdasági érdek határán belül marad, addig fenáll a törvényes ótalom, és érvényesül a juris regula: qui suo jure utitur, nemini facit injuriam.

Ha ellenben a tulajdonos a szabadságot, a neki nyújtott hatalomteljet nem gazdasági érdek szolgálatára irányozza, ha cselekvése objective tekintve, nem gazdasági tény, hanem valamely emberi szenvedély, gyűlölet, irigysé-

ség stb. kifolyása, ha intézkedései a gazdasági alapot nélkülözik, akkor a törvény és ótalom megszűnik, a szabadság tul jár a társadalmi érdek határán; és ha még hozzá az ily visszaélés a szomszédra kárt hoz, tehát *gazdasági javak* szerzésében gátolja a szomszédot, vagy bénítja, akkor a társadalom gazdasági igényei, a közérdek szigoruan követelik, hogy a gazdasági szerepet *nélkülöző* tulajdoni intézkedés meghajoljon a gazdasági érdeket *előmozdító* működés előtt; mert a törvény, mint a közjónak őre, csak a való, komoly érdeket hivatott védeni, tréfa, dőreség, szeszély és egyéb nem vagyoni célzatot tanuító magaviselet nem számíthat támogatására.

Szépen és találóan fejezi ki IHERING ezen gondolatot,* midőn az alanyi jog védelméről szól: Die Rechtsformen welche das römische Recht aufstellte, entsprechen sämtlich einem ernsten Zweck des Verkehrs oder einem gerechtfertigten ethischen Interesse, für Scherze, Spässe, individuelle Launen und Liebhabereien bieten sie keinen Raum.

Ezen felfogásból kiindulva, a gazdasági alapra helyezve a tulajdon védelmét, erős meggyőződésünk, hogy a törvényhozó ethikai követelménynek felel meg, a közérdeknek tesz szolgálatot, ha a római jog elvét «malitiis hominum non est indulgendum» elfogadja és sanctióval ellátja, mert ez uton a gazdasági javak és hasznavehetőségek minél kimerítőbb nyeresét segíti elő, nem akadályozván a tulajdonost semmi gazdasági célra irányuló működésében egyrészt, de viszont lehetővé teszi a szomszédoknak is, a tulajdonban rejlő minden természeti erőt értékesíteni.

Ellenkező esetben, ha a törvény a tulajdonosnak az egyéni érdek határán tul is fentartja korlátlan intézkedési szabadságát, nem nyújtván ellene védelmet a szomszédoknak, rendalkotó és fentartó jellegét vesztvén, a jog destruktiv iránynak hódolna, és gazdasági javak és értékek gemmissiülésére vagy csökkentésére nyújtana segédkezet, mely föltevés a jog lénye és ethikai rendeltetésével össze nem egyeztethető.

Ne bocsájtkozzék a törvény egyébre, mint a gazdasági érdek nélküli intézkedéseknek — melyek egyidejűleg a szomszédra hátrányosak vagy bosszantók — eltiltására; hadd legyen a bírónak szabad keze, a fenforgó egyéni és helyi körülmények méltányló tekintetbe vétele mellett a gazdasági érdeknek segínyt nyújtani ott, ahol személyes ellenszenv, rossz akarat vagy egyéb emberi gyalróság által rövidséget szenvedne, de másrészt legyen hatalmában azt is szabadon elbírálni, vajon a védelmet kérő nem perlekedési vagy megtorlási viszketegből indítja-e az actiót, nem-e igazi vexa, bosszantási vágy az, mi a vexa elhárítását célzó kérészetet sugallja, vajon csakugyan komoly gazdasági érdek sérelme forog-e fön, vagy pedig csak felperes felhevült képzelete vagy elfogultsága előtt mutatkozik olyannak, és nem objective is.

A bíró döntésének alapja ne a szigorú jog, hanem a gazdasági méltánylat legyen, arbiter a felek közt, kire alkalmazhatók legyenek KELLER ezen szavai: das ökonomische Verhältniss zwischen den beiden Litiganten ist objectiv in Verwirrung gerathen, sie selbst vermögen es nicht zu ordnen, sie bedürfen daher eines unpartheiischen Schiedsmannes, der aus Kopf und Herz, nach rechtlicher Leute Art und Sitte an ihrer Statt dasselbe gestaltet, und wie es nun gelten soll, zurecht setzt. (*Civilprozess* 27—28. l.)

Ezen gondolatmenetet elfogadva, szétoszlanak azon nehézségek is, melyeket az ellentábor felhoz a kérdés illetén eldöntése ellen. Mindenek előtt megszűnik az a kifogás, hogy az indok a jogi cselekvény hatása körül tekintetbe nem vehető, mert ezen felfogás alapján nem az indok fél-

* Lásd SCHUSTER *Baurecht* 87. és köv. lapon.

* *Geist des Röm. Rechts* III. köt., 332. l.

szegsége a chikanirozás az, ami miatt a cselekvés tilos lesz, hanem a gazdasági érdeknek, alapnak hiánya, melyből a cselekvés kiindul, szemben avval, hogy általa mégis a szomszédnak gazdasági érdeke csorbul, haszna szenved; nem a cselekvés belső rugója az, ami tekintetbe vétetik, hanem a cselekvésnek külsőleg jelentkező oeconomiciai szereplése, hordereje, mit a törvény latba vet; a subjectiv indok helyébe objectiv mértéket alkalmazunk a cselekvésre, gazdasági funkcióját vesszük irányadónak.

Ama további ellenvetésre, hogy bizonyítása a boszantó károsításra irányuló indoknak in concreto majdnem lehetetlen, ha sikerült is, könnyen lerontható — azt felelhetjük, hogy azon kérdés eldöntése: valamely cselekvény gazdasági tényként jelentkezik-e vagy nem, akár bírói, akár szakértői szemle által alig fog nehézséget szülni. De ha szülné is, az a törvényhozó kijelentésére nem birhat befolyással, mert a törvényhozót szabályai helyezése körül csak a közjó vezérelheti, nem pedig az, vajon az egyesnek könnyü-e vagy nehéz a törvényszabta kellékeket bizonyítani.

Azon állítások végül, hogy az emberi egoismus önnön-magában elégséges korlát a gazdasági érdeket nélkülöző cselekvényeket fogantatosítani, azért nem talál, mert hisz a társas rend fentartása és biztosítása is a józan egoismus követelménye, s még se fogja senki sem a jogrend törvényes szabályozását fölöslegesnek tartani; mert a törvénynek hivatása garantiát nyújtani az egyesek gyarlósága és elfogultsága ellen.

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

Az államtudományi oktatás szervezésére irányuló mozgalom Franciaországban.*

(Befejezés.)

Bármily hévvel védelmezte is Boutmy az előadott nézeteket, azoknak többséget szerezni nem tudott. Mindenki kénytelen volt ugyan elismerni, hogy rendszere az államtudományi oktatás ideálját képezné, de a gyakorlati megvalósításnál előreláthatólag oly nehézségekbe ütköznék, melyek a kivitel lehetőségét, de még inkább a sikert igen kétségessé teszik.

Az állam ilyen magas igényeknek megfelelő iskolák szervezését 15—20 vagy tán még több tanárral csak a legnagyobb áldozatok mellett vállalhatná magára. Oly óriási költséggel járna ez, melytől még a dúsgazdag Franciaország is visszarettenne. Magánvállalkozók kezében pedig csak a vagyonosok előnyére szolgálnának, mert a dolog természetében rejlik, hogy az ilyen tanintézeteket a tanulók tartják fen. Példa erre a párisi politikai iskola, hol hathónapi tanidőre a tandíj 300 frankot tesz, heti egy óra pedig 40—50 frankot.

De a mint nincs a tanulók legtöbbszörének pénze ismereteit ez áron *venni meg*, úgy ideje sincs, sem célja ilyen speciális államtudományi nevelést szerezni magának. A nagy tömeg nem államférfiúnak, nem diplomatának, nem államtudósnak készül, hanem államtudományi ismeretekre vágyik azért, hogy mint hivatalnok az állam szolgálatában kenyerét megszerezhesse, hogy a mindennapi élet igényeinek megfelelhessen.

Számosan vannak a tanulók közt — írja egy jeles tanférfi — kik jogi tanulmányaikat három éven keresztül sikerrel végezték, kik, mint a jognak licencié-i a jogtanári pályát kivéve, mindazon pályákra léphetnek, melyek jogi előképzettséget kívánnak és ez eredménnyel meg is elégszenek, jogi tanulmányaikat a negyedik éven tovább folytatni nem óhajtják, nem törekednek tudori címre. De szívesen eltöltenének még egy évet az iskolában, hogy a mai nap már annyira szükséges államtudományokból az alapismereteket megszerezzék.

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

Tehát úgy a jogi-fakultások nagy része, mint a «Société de l'Enseignement supérieur» többsége az államtudományi oktatást a jogi-fakultások oldalán óhajtják olyan formán szervezni, hogy az külön tanfolyamot képezzen és e tanfolyamban a nemzetgazdaságtan, elméleti, összehasonlító alkotmánytan, az az politika, pénzügytan és jogállam-és közigazgatás-jog taníttassék azok számára, kik mint a jognak licencié-i a három évi jogi tanfolyamot befejezték.

E szerint a jog- és államtudományi oktatás tulajdonképpen öt tanévből állna és a szervezendő államtudományi tanfolyam a közigazgatási pályára készülőknak *szaktanfolyamot* képezne.

Erendszer annál inkább elfogadható Franciaországban, minthogy azok számára, kik az állam körül magasabb ismeretekre vágnak, ott van egy *magánintézet*, a párisi politikai iskola, mely az államtudományokat Boutmy által fejtegetett elvek szerint tanítja.

A címre, a diplomára nézve, mely az államtudományi tanfolyam sikeres befejezését koronázza, a vélemények szintén eltérők voltak. Egy-két szakember, mint LIÉGEOIS, pár év előtt pedig DE PARIEU, a *Principes de la Science Politique* stb. nagynevű szerzője azon nézetből kiindulva, hogy a «licencié» további munkáját jelenleg a tudori fok jutalmazza: az államtudományi tanfolyam tárgyaiból sikerrel kiállt vizsgálat után, hajlandók az illetőt államtudományok tudorává avatni fel. E nézet azonban visszhangra nem talált. Ellene szegült az a vélemény, hogy a tudori cím nem encyclopaedikus ismeretek tömegét, hanem valódi *tudományos* képzettséget jelelhet csak meg. Sokkal nagyobb tettséssel fogadtatott már a többször említett «Société de l'Enseignement supérieur» párisi csoportjának indítványa, melyet a kormány legujabban a jogi-fakultások elé terjesztett, vizsgákra vonatkozó javaslatában magáévá tesz, és mely indítvány szerint a jogtudori cím az új szervezésnél is fentartandó lenne azok számára, akik jogi tanulmányaikat három éven keresztül sikerrel végezték, de a tudományvágytól ösztönözötten, a már hallgatott tárgyakkal még egy, gyakran két évig foglalkoznak, és a szigorlatokon *tudományos ismereteiknek* kétségtelen bizonyosságát adják. Az államtudományi vizsgák sikeres kiállása után pedig csak a «licence des sciences politiques et administratives» diplomája osztatnék, mely diploma az államhivatalok betöltésénél lenne figyelembe veendő.

A jogi-fakultások kebelében a tantárgyak szaporítása természetesen a tanszékek szaporítását vonná maga után, mert Franciaországban az, hogy a tanár három-négy tárgyat adjon elő egyszerre, ép olyan *lehetetlenné* tekintetik, mint az például, hogy a tanár heti 10—12 de néha 16 órában praelegáljon, a mint az nálunk, különösen az akadémiákon előfordul. A francia jogtanár hetenként 2—3 előadást tart, az agrégék a mellett 1—2 óra conference-ot. Tehát a maximum hetenként öt óra.

Élénken emlékemben van még az a jelenet, a midőn 1880. év tavaszán a «Société de l'Enseignement supérieur» egyik ülésén felmerült az a kérdés, hogy vajon nem lenne-e célszerű a tanár és tanuló közötti érintkezést gyakoribbá tenni az által, hogy az agrégék conference-okat heti 2 óra helyett, 4 órában tartanának.

E gondolat ellen azonnal felszólalt LEFEBRE és támogatva BUFNOIR a *Code Civil* híres tanára által kifejté, hogy a tanárnak munkával való tulhalmozása ép úgy ártana az illetőnek, aki eleinte kényszerűségből, később szokásból selejtes munkát végezne, a mint ártalmára válnék a tanulóknak, ki jó előadás helyett középszerűekkel lenne kénytelen beérni és hátráltatná a tudomány fejlődését, miután a folyton előadásra és vizsgákra rohanó tanárnak alig lenne ideje és kedve tudományos buvárkodásokba bocsátkozni. Az ülés azon felfogásból kiindulva, hogyha valahol, úgy a

tudományos munkánál szükséges a jó munka, a mely pedig időt kíván: a kérdés tárgyalásába sem bocsátkozott.

Könnyen megérthető ezek után, hogy a francia előadás minden tekintetben korrekt, úgy formára, mint tartalomra nézve; hogy ép oly gyönyörködtető mint tanulságos. Az előadások a tanteremből rendesen a sajtó alá kerülnek s vagy hirlapokban jelennek meg, vagy pedig összegyűjtve, a tudományos irodalmat becses munkákkal szaporítják.

Egyes ily gyűjtemények világhirre tettek szert. Így pl. MICHEL CHEVALIER, ROSSY, TAINE, LABAULAYE előadásainak gyűjteménye.

De mintegy hallom a német-imádók ellenvetését, hogy Németországban a tanárok nagy számu előadásai daczára, mélységes tudományt teremtettek, valamint a tudomány fejlődését mai nap is ők vezetik; miért ne lehetne ez nálunk is így? Szerencsétlen példa. A német tanár működésére vonatkozólag nem tudnék találóbba megjegyzést tenni, mint a melyet legujabban FELMÉR-nek az angol oktatásról írt jeles munkájában olvastam; rendeltetésének a tudomány készítését tekinti és minden egyéb reá nézve mellékes. Mellékes az előadás is, mert — tisztelet az egyes kivételeknek — de az a nagytudományu német tanár, kinek nevét a világ tiszteli, nem kielégítő előadásokat tart, a milyeneket ma már csak is Németországban lehet tartani, hol a rossz előadás mellett a traditio szól; hol a hallgatóság az előadóban tiszteli a nagy szellemet, melyet az előadások alatt ugyan alig vesz észre, de melyet csakugyan megtalálhat műveiben, meg még azon önmegtagadó buzgalmat, mely a német tanárokat annyira jellemzi.

Vagy nem így kell-e tekintenünk azt, midőn egyes világhírű tudósok nagy számban hirdetett óráikban megelégednek az alapfogalmak lediktálásával, s így azután a hallgató félévi munkájának eredménye abból áll, hogy egy írott füzetre tesz szert, a melynek tartalmát azonban félév elején pár markért a pedellusnál megvehetné volna. Mások ismét műveikből szednek ki egyes részeket és a hallgatóságnak egyszerűen felolvassák minden fejtegetés, magyarázat nélkül. A szabad előadás pedig a tudomány hány nagyságánál, kik epochalis jelentőségű művekkel gazdagították a világirodalmat, zürzavaros beszélgetéssé törpül; s bizony ezen előadásokban nem egyszer hallhatni olyan fejtegetéseket, melyek a tudós előadó fáradt elméjéről tesznek tanuságot. Azt hiszem, ezen meggyőződésre számosan jöttek azok közül, kik német egyetemeket látogattak.

Egyébiránt a németek ismereteiket nem tanéveik alatt szerzik, hanem később, midőn kilépnek az életbe s annak igényeit látják: könyvekből iparkodnak pótolni azt, mit tanéveik alatt elmulasztottak.

Nehogy azonban valaki a német előadásokra vonatkozó kedvezőtlen ítéletemet elfogultságnak tulajdonítsa, megjegyzem, hogy ez a vélemény mind általánosabbá válik már. Így DREIFUS-BRISAC, az ismert paedagogiai író, aki különben nagyon tud lelkesedni a német tudományért és tudósokért, a német felső oktatásról írt értékezésében egész nyíltan bevallja, hogy az előadások nagy része nem felel meg feladatának.

Németországban sincs azonban a tanár heti 10—16 órára a szabályok által kényszerítve; egy heti öt óras collegium tartását kívánják csak tőle. Ez a visszás állapot anyagi érdekek folytán, a tandijrendszer következtében, de semmi esetre sem szolgál követésre méltó például, különösen nem nálunk, hol valljuk meg őszintén, nagyon sok átgondolt jó munkát kell még végeznünk, hogy a magyar tudomány a nyugoti mellé emelkedjék; hol még ezután kell a tudományok iránti érdeklődést felkelteni, a tudományokat megkedveltetni.

Dr. Nagy Ernő.

Külföldi jogélet.

Franciaország. Birósági reformtervek. Polgári és vétségi esküdtszék. Büntető és polgári perrendtartás reformja. A vizsgálati fogság beszámítása. Ingatlanok bírói árverése.

A francia köztársaság, mint ismételve jeleztük, az igazságügy szervezésében is azon demokratikus szellemben halad előre, mely a nagy 1791-ki és 1848-ki nemzetgyűlések alkotásait jellemzé. Részletesen ismertettük a bírósági reform-terveket, melyeket a jelenlegi igazságügyér HUMBERT is fentart. A radikális pártot, mely csak a bírák választásában látja a hatalmak megosztását és a népfenségét biztosítva, természetesen ezek sem elégítik ki, de a conservatív köztársaság consolidatioja azok után fontos előmenetelt teend. A köztársaságellenes szellemű bíróságok epuratioja a bírói elmozdithatlanság felfüggesztése által, melyet a képviselőház politikai opportunitás szempontjából ideiglenesen megszavazott volt, a senatusban szerencsésen megbukott ugyan, de a kisebb ügyforgalmu törvényszékek és feltörvényszékek eltörlése és a békebírói (járásbírói) reform alkalmat fognak nyújtani arra, hogy ez irányban is előkészítették az összhang a jelen alkotmány és a bírósági szellem között.

A disponibilitásba jövő bírák elhelyezésére nézve a rang és fizetés megtartásán felül a «legalitás» pártja azt javasolta, hogy azok minden üresedés esetében reactiválandók volnának és így a létszám-reductio az 1849. augusztus 8. törvény szellemében kihalás után történnék. Évenként összesen 150—200 üresedés áll be, és az eltörlendő főtörvényszéki tanácsosok és törvényszéki bírák száma mintegy 200 és 350; a kívánt reductio a jelenlegi létszámtól, 735 m. f. és 1621 e. f. bírótól körülbelül 535 és 1270-re, eszerint 4—6 év alatt lenne bevégezve, miután a magas kor miatti nyugdíjazhatóság eltörlésével az üresedések átlaga valamivel fogyni fog. E hat év alatt természetesen új kinevezés nem történhetné, mi a nagyraavagyók, a bíróságok e legveszélyesebb tagjaira nézve, mint GEORGES PICOT mondja, az első «leczke» volna. (*La réforme judiciaire en France*. Paris 1881., 436. l.)

A bírósági reformok legfontosabb része az esküdtszéki eljárás kiterjesztése polgári ügyekre és vétségekre leendő, mely utóbbiak felett eddig csak jogtudó bírák ítéltek (tribunal correctionnel.) A képviselőház az 1881. júliusban bemutatott törvényjavaslatnak tárgyalását a vétségi esküdtszékről (assises correctionnels), csak azért halasztotta el, hogy előbb a békebírói (járásbírói) új törvényt alkossa meg, mely ezen bíróság hatáskörét bizonyos kihágások és vétségek felett megállapítani illetve kiterjeszteni fogja. A képviselőház megszavazta volt a büntettek felett ítélő jury hatáskörének kiterjesztését a büntetés kérdésére is, mi azonban a senatusban megbukott.

BOUCHEZ, a párisi főtörvényszék főügyésze, legközelebbi megnyitó beszédében a bírói reorganisatiót tárgyalván, igen helyesen emelte ki a bírói függetlenség tényleges biztosítékai között a magas és egyenlő fizetést, az előléptetési hierarchia eltörlését, a kinevezést azon bíróságnak, hol az üresedés beállott, ennek ügyvédi karának és végre egy választó-testületnek candidatioja alapján, az ügyészi és bírói kar egymás közötti hierarchikus viszonyának megszüntetését, szóval mind azon feltételeket, melyek a kormány kedvezését vagy nem kedvezését és így befolyását a bírákra tényleg megszüntetni képesek.

Hogy a kinevezés addig is, mig a kormány korlátlanul határoz, lehetőleg a szellemi tehetség és tudományos munka érdemeinek jutalma lehessen, DUFAURE igazságügyér még 1877-ben rendelte el, hogy pályázatkép a bírák minden irodalmi művet, könyvet, értekezést vagy cikket, melyet jogi vagy jogtörténeti vagy külföldi jogi szakban irnak, egy a miniszteriumban szervezett bizottsághoz beküldjenek elolvasás, bírálat, esetleg ha kézirat és értékes, kinyomtatás végett. E bizottság a tudományos akadémia jogász tagjaiból alakult. Elsőben tagjai voltak: FAUSTIN HÉLIE, RÉNOUARD, PONT és MASSÉ. Renouard és Massé azóta meghalván, helyükbe DARESTE, PICOT és LAROMBIÈRE léptek. Ezáltal a nem eléggé elfoglalt törvényszékeknél is, hol egy évben csak 40 vagy kevéssel több per tárgyalása fordul elő, a fiatal bíráknak munkára és kitüntetésre adott alkalom.

A bűnvádi eljárás reformját tárgyzó, LE ROYER által 1879-ben a senatushoz beterjesztett törvényjavaslat különös súlyt helyez az egyéni szabadság biztosítására a vizsgálati fogsággal szemben. A szakirodalom egy lényeges hiányát

emelte azonban ki, hogy t. i. a vizsgálati fogság mindenkor kötelező és teljes beszámítását a büntetésbe, melyet JULES FAVRE és számos képviselőtársa már 1865-ben, de sikertelenül követelt, mellőzi illetve e kérdésről nem rendelkezik. Pedig jelenleg a vizsgálati fogság az ítélethezatalig soha, ettől a jogerőre emelkedéséig csak vádlott nem felebbezése vagy sikeres felebbezése esetében számítható be (1832. máj. 1. törvény 23. és 24. cikkei), mi felette igazságtalan. Sürgetik az 1867. belga code pénal (art. 30.) elvének receptióját, mely szerint a vizsgálati fogság mindig beszámítandó. Az ellenzők érvelése, hogy ez esetben a vizsgálati fogság büntetési jellege elismertetvén, a felmentett, tehát ártatlanul szenvedett vádlottaknak vizsgálati fogságukért állami kárpótlás volna nyújtandó, ez pedig pénzügyi szempontból kivihetetlen, most nem számíthat többé győzelemre.

A köztársaság végre beváltandja a polgári perrendtartás gyökeres reformjának közóhaját is, melyet az eredeti 1806-ki codexnek részben avult és hiányos volta, részben az azt módosító vagy kiegészítő számos törvény p. o. 1838., 1854., 1855. a járásbírói (békebírói) szervezetről és eljárásról, 1842., 1852. a végrehajtásról, 1858., 1862. az eljárás gyorsításáról s egyszerűsítéséről stb. szükségessé tett. Az 1862-ben e célra kiküldött bizottságnak 1868-ban befejezett munkálatai 1870-ben az államtanács palotájában, melyet a communardok felgyújtottak, elvesztek, és csak főbb, felette érdekes vonásaikban közöltettek emlékezetből MIGNERET államtanácsos által a *Revue critique*-ben. 1878-ban

DUFAURE mint különösen sürgőst beterjesztett egy törvényjavaslatot az ingatlanok bírói árveréséről, melynek főcélja a költségek kevesbitése és az ingatlan kis birtok érdekeinek szolgálata volt (l. Exposé des motifs sur le projet de loi concernant les ventes judiciaires d'immeubles 1878.) E novella a code 673. articulusához egy speciális bizottságban tárgyalva, TURQUET indítványára bővítve, 1880-ban RAMEAU előadó által a képviselőháznak bemutatva s tavaly az első olvasásban elfogadva lett. Ugy ennek, mint a tavaly előterjesztett, általunk ismertetett békebírói reform-javaslatnak indokolása hangsúlyozza az egész eljárás revisiójának elodázhatlan szükségét, miért is az ideiglenes, novelláris orvoslás csak egyes pontra szorítkozhatott. Ilyen kétségkívül az árverés különösen örökségi osztály és kiskorúak elleni eljárás esetében, midőn a jelen eljárás mellett a költségek sokszor az ingatlan értékét meghaladják. Minden darabos foltozgatás 40 év óta terméketlen maradt, mert csak teljes és rendszeres reform, mely a bírósági szervezetről indul ki, lehet célra vezető. A míg p. o. az avouék kártalanítása keresztül nem vitetik, a járásbírói hatáskör tervezett szerfeletti kiterjesztése, mely azon ügyképviselők keresetét sok helyen megsemmisíti, igazságtalanság lesz. Gambetta 1881-ki Neubourgi beszédében a teljes reformot kilátásba helyezte. Utódjai a kormányban a megindult mozgalmat nem fogják feltartani és a demokratikus szellemű, egyszerű és nemcsak névleg ingyenes igazságszolgáltatást esküdszéki eljárás alapján létesíteni fogják.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 168. §-ához.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Még egyszer visszaélek eléggé el nem ismerhető loyaltásával, melylyel becses lapjának hasábjait igénytelen fölshólasomnak megnyitotta. Sajnálom, hogy TELESZKY ur, kinek tekintélye előtt mélyen meghajlok, megütközik a tréfás modoron, melyben kérdésemet fölvettem. Nem rossz szándékból történt. Csakugyan félttem, hogy nevéseget kérdezek; hogy szemem előtt fekszik, mit nem látok, mert messze távolban keresem; s mosolygva gondoltam magamban, ha már el kell buknom, enyhítse a körülállók kacagását tréfás magatartásom; ne csak a többiek nevéssenek; hadd látszassam olyannak, ki félig akarva félig önkénytelenül a társaság mulattatására alkalmat szolgáltat.

TELESZKY ur feleletével visszaadta nekem a contentan- ceot. Első sorban az által, hogy a 168. §-tól megtagadja az apaságot. Bátrabban merek föllépni egy paragrafussal szemben, mely kevésbbé jó családból származik, mint testvérei: a végrehajtási eljárás többi paragrafusai. De fölshólasom kifogásolt modora iránt is kimentve érzem magamat, mert a válasz sem tulságosan komoly. Most már határozottan ragaszkodom nézetemhez, hogy a 168. §-nak nincs értelme. TELESZKY ur sem tudja védeni. Azon kezdi, hogy a paragrafus legrosszabb esetben «fölsleges», ez pedig nem nagy baj. Nem-e mondtam, hogy TELESZKY ur nem veszi komolyan a dolgot? Ő, kitől jog dolgában elméletileg és gyakorlatilag kevésnek kivételével mindnyájan tanulhatunk, ne tudná, hogy a törvényben a «fölsleges» a legnagyobb hiba. Épen a «fölsleges»-be kapaszkodik a rabulistica; «fölsleges» paragrafusok segélyével küzd az igazság ellen; «fölsleges» paragrafusok miatt nincs se vége se hossza a pernek. A bíró pedig — valahányszor nem egészen minden napi eset merül fel — álmélkodva kérdezi magától, nem-e elérkezett az ünnepélyes pillanat, melyben testet nyer a mysticus ige: az érthetetlen paragrafus, melyet csak olvasott, de nem alkalmazhatott soha; így vesztegeti meg józan ítéletét a «fölsleges».

Ezen positio gyöngeségét, úgy látszik, TELESZKY ur is belátta, mert feleletének második részében úgy találja, hogy még se fölsleges a 168. §., mert: «vannak esetek stb.»

Lássuk azokat az eseteket.

I. «Meglehet — ugymond — hogy névazonosság alapján a végrehajtás nem a tulajdonképpen marasztalt alperesnek, hanem vele azonos nevű egyénnek ingatlanára vezetetik; hogy megtörténik, miszerint a telekkönyvbe bevezetett, de már elhalt atyának ugyanazon nevű fia ellen hozott marasztaló ítélet alapján végrehajtás alá kerül az atya nevének álló ingatlan, s ez által az örökhagyó után az örökösöket

illető dologi jogok sértetnek meg.» És e célra akar TELESZKY ur külön keresetet engedni a végrehajtási eljárásban! Csak ne engedjük elhomályosítani a dolog lényegét. A supponált esetben harmadik személy joga kérdésben nem forog, hanem sérelmet szenved az, ki ellen a végrehajtás irányul. A föltevés szerint vagy marasztalva lett egy fél, ki perben nem állott, vagy a törvényes kényszereszközök alkalmaztatnak egy fél ellen, ki marasztalva nem lett. Az eljárás tehát alapjában semmis. A jogorvoslat az előterjesztés, illetve felfolyamodás, esetleg a semmiségi kereset. Külön perre szükség nincs. Ha erővel hozunk be új jogorvoslatokat, hol a létezők a célnak bőven megfelelnek, akkor hosszú életet és jó egészséget kívánunk a hit-lezőnek, kivél in optima forma juris steeple-chaset járatnak és akadályokat ugratnak, mielőtt odaadják a pályabért: jogos igényeinek kielégítését. Ily módon az új végrehajtási eljárás fog a régi csőd helyébe lépni, melyről egy ironicus bírálója megjegyezte, hogy «kicsinyben az örökkévalóság képe.»

Ez a primus casus különben nem volt újság előttem. Ismertem az új perrendtartás javaslatának indokolásából. A másik két eset, melyet T. ur felhoz, már az én fölshólasomnak köszöni létét. Nem vagyok büszke az eredményre.

II. «Megtörténhetik — folytatja T. ur — miszerint a telekkönyvi hatóság által szabályszerűen elrendelt tulajdonjog vagy szolgalmbekebelezés a telekkönyvvezető mulasztása miatt a telekjegyzőkönyvbe tényleg bevezetve nem lett, és így, miután az árverés elrendelésekor alapul a telekkönyv s nem az egész telekkönyvi irattár vétetik, e dologi jog az árverés elrendelésénél figyelmen kívül marad.» Ennélfogva szükséges a külön kereset. Ezt nevezem merész ujtásnak. Tehát nem a telekkönyv, hanem a telekkönyvi irattár alapja a forgalomnak és hitelnek. A nyilvánkönyvi bevezetés csak czifraság, sallang, melyet néha rávarrnak a dologi jog kontósára, de nem árt, ha nem varrják rá! Hogy lehetséges valakit szabályszerűen bekebelezett jogától, melyet a nyilvánkönyvbe bízván, jóhiszeműleg megszerzett, oly alapon megfosztani, mert a telekkönyvvezető harmadik személynek megelőző dologi jogát annak idején be nem jegyezte, azt eddig nem tudtam. Szépen fog járni ezentúl a magyar földhitelintézet, mely — úgy tudom — a telekkönyv megtekintése, nem pedig a telekkönyvi irattár átkutatása alapján szokott kölcsönt engedélyezni, ha később kiderül, hogy a telekkönyvvezető hanyagságából foganatosítva nem lett valamely annak idejében szabályszerűen elrendelt tulajdonjogi vagy szolgalmi bekebelezés, afféle tetszhalott, mely a végrehajtási eljárás által galvanisálva, új életre ébred s elveszi az intézet előtt reális biztosítékát. Adjunk tul zálogleveleinken, ha vannak, mert óriási baisse fog beütni, ha a mérvadó körök T. ur nézetét a telekkönyvi intézményről

megtudják. Nem tagadom, hogy a telekkönyvvezetők néha kelletténél hanyagabbak, sőt magam erősebb kitélt használtam volna mint T. ur; nem tagadom, hogy vétkes mulasztásuk óriási károkat okozhat; de a sérelem orvoslására nincsen más eszköz, mint a bírák és bírósági hivatalnokok, illetve az állam nemis subsidiarius, hanem egyenes felelőssége. Igaz ugyan, hogy ide vonatkozó törvényünk — az 1871: 8. tcz. — e részben alig nyújt többet írott malasztnál, de ez nem ok arra nézve, hogy a kár azon személyről, kinek joga nem lett bekebelezve, átháríttassék azon személyre, kinek joga szabályszerűen bekebelezetett. T. ur nézete pedig egyenesen erre vezet. Nincs-e igazam, midőn azt mondom: quod superfluum, nocet; mert a gyakorlat mindig keres eseteket, melyekre a tárgy nélküli törvényt alkalmazza. Ha T. ur ily példát tudott kigondolni, vajon minő csodás dologi jogokat teremt majd a vidéki fiscalisok és járásbírák élénk fantasiája.

Ad III. «Megtörténhetik az is — evvel végzi T. ur — hogy a bekebelezett tulajdonos ellen az előző tulajdonos a telekkönyvi rendelet értelmében eredeti érvénytelenség alapján pert indít, mely az időközben jogokat nyert harmadik személy ellen is hatályos, ha a telekkönyvi három évi elbirtoklás még el nem telt.» — Kétségtelen, hogy telekkönyvi rendtartásunk értelmében az érvénytelen bekebelezés által sértett fél jogai megóvása végett oly harmadik személyek irányában is kereseti joggal fölruházandó, kik az érvénytelen bekebelezés alapján jogokat szereztek. Erről azonban a telekkönyvi rendtartás gondoskodott; e célra szolgál a törlési per, mely a telekkönyvbe is följegyzendő. Ha a perföljegyzés előbb történt mint a végrehajtató jogának bejegyzése, magától értetik, hogy a kereset jogerejű elutasítása előtt az ingatlan árverés alá bocsátani nem lehet. Ha később indítatott meg a törlési per, még pedig a telekkönyvi rendelet 150. §. értelmében a végrehajtató hitelező megidéztetése mellett és a három évi elévülési határidőn belül, akkor bizonyos, hogy felperes nyertessége esetében az árverés ipso jure elmarad, ennél fogva lehet azt vitatni, hogy az árverés felfüggesztendő a törlési per eldöntéseig. Azonban a 168. §. egészen mást tartalmaz; szerinte külön keresetet kell indítani, mely az árverésnek nem felfüggesztésére, hanem megszüntetésére irányul. Világos tehát, hogy a per tárgya érdemben ugyanaz, mint a törlési peré. Itt is, ott is győz vagy bukik azon dologi jog, melynek sérelmével történt az eredetileg érvénytelen bejegyzés, mindkét perben csak a telekkönyvi intézmény elvei lévén irányadók. Már az is, hogy ugyanazon kérdés tárgyában két per legyen folyamatban, eléggé vizsgált állapot, de elviselhetlenné válik az által, hogy a törlési per az 1881: 59. tcz. 6. §-ánál fogva ez idő szerint nem a telekkönyvi hatóság, hanem a birtokbíróság, tehát más kompetencia elé tartozik, mint a 168. §. értelmében indítandó kereset. Ily módon két bíróság ítél egy azon jog felett, de egymástól függetlenül. Quid juris, ha, teszem a telekkönyvi hatóság jogerősen megszünteti az árverést — mert, ismétlem, nem felfüggesztésről, hanem megszüntetésről van szó — a birtokbíróság pedig szintén jogerősen elutasítja a törlési keresetet. Nem hibáztathatnám a törvényt, mely világosan kimondaná, hogy a végrehajtást szenvedett tulajdonjogának eredeti érvénytelensége miatt a birtokbíróság előtt támasztott per kimeneteléig az árverés mindig vagy bizonyos föltételek mellett felfüggesztendő, de más hatóság előtt indítandó külön kereset csak ok nélküli bonyadalmakra adhat alkalmat.

Ugy hiszem, megcáfoltam mindent, mit TELESZKY ur a kérdéses paragrafus védelmére felhozni apai kötelességének tartott, mert végre is: «pater est quem justæ nuptiæ demonstrant.» A kevésbbé éleseszű előtt is világos lesz, hogy TELESZKY ur nem megfelelni, hanem válaszolni akart kérdésemre.

A 168. §-ra vonatkozó észrevételemet ezzel inkább félbeszakítva mint kimerítve, úgy végzem mondókámat, a mint kezdtem. Bocsánatot kérek TELESZKY urtól. Ne vegye rossz néven, hogy nem engedtem neki az utolsó szót. Engem is pusztán az ügy és igazság iránti buzgalom vezérel, no még az is, hogy féltékeny őrzője vagyok nagy hírnevének. Tudom, hogy velem együtt sokan mások a priori hajlandók, minden törvényt magyarázatot, mely tőle származik, helyesen elfogadni, egyedül azért, mert tőle származik. De épen, mivel tévedései is törvényt alkothatnak, nem árt, ha helylyel-közzel akad a jognak egy-egy szerény napszámosa, ki nemcsak, mint az iskolapadokon szokás, kérésre mutatja fel tenyerét, hanem a mester válasza felett emlékedni is merészke-

dik. Már első fölszólalásomkor éreztem ennek szükségét s e tudatszintén egyik indító okom volt, hogy ne szárazan tegyem fel kérdésemet. Nekem úgy tetszett, mintha T. ur responsaiban — kivéve az utolsót, melylyel engem megtisztelt — inkább a szabatos rövidség, mint a mindenoldalú alapos megvitatás követelményeit tartaná szem előtt; mintha olykor apodictius határozottsággal elvként odaállítaná azt, a mihez — hogy enyhén fejezzem ki magamat — még szó fér. Tüstént szolgálok példával. A *Jogtudományi Közlöny* ez évi harmadik számában HORVÁTH PÁL ur kérdezi, vajon kiskoru árverelhet-e, vagy sem. Felelet: hogy nem, de hozzászólja T. ur, ha a gyám, aki kiskoru részére árverést, gyámhatósági jóváhagyást sem előzetesen nem nyert, sem utólagosan nem szerzett, úgy tekintetik, mintha maga maga részére árverelt volna. Meglehet, hogy T. urnak igaza van. Mellette szól a 174. §. analogiaja, mely szerint az, aki más nevében árverelt, de kellő meghatalmazást felmutatni nem képes, saját személyében tekintetik vevőnek. Azonban a törvény nem intézkedik határozottan, a dolog pedig távolról sem oly egyszerű, hogy két szóval el lehetne vetni a gondját. Mert belejátszik egy igen kényes kérdés. Értem a bánatpénz sorsát. Kilencz esetben tíz közül a törvényes képviselő a kiskoru pénzt vagy értékpapirjait — talán épen ennek nevére írottakat — teszi le bánatpénzül. Vajon gyámhatósági engedély nélkül is lekötve maradjon-e a kiskoru vagyona? Nem-e ellenkezik ez az 1877: 20. tcz. alapelveivel? Ugyde ha gyámhatósági jóváhagyás megtagadása daczára megáll az árverés, mert a törvényes képviselő tekintet vevőnek, akkor a bánatpénzt nem lehet visszaadni; beszámítandó a vételárba, ha a törvényes képviselő eleget tesz, és lefoglalandó a jelzálogos hitelezők javára, ha nem tesz eleget az árverési feltételeknek. A törvényes képviselő személyes felelőssége nem oszlatja el az aggályt, mert lehetséges, és az argumentum teljessége okáért szabadságomban áll föltételezni, hogy a gyám olyan szegény, mint a templom egere. A felmerülhető jogsérelem elkerülése végett tehát célszerűbbnek tartanám, hogy a kiküldött ne bocsássa árverésre a kiskoru nevében annak törvényes képviselőjét, ha a gyámhatósági engedély fel nem mutatatik vagy legalább, hogy a telekkönyvi bíró ne hagyja jóvá az árverést, ha ez engedély 8 napon belül sem szerezhető meg. Mindenesetre megfontolást igényel a kérdés, melyet T. ur egyszerűen mellőzhetőnek tart.

Nem arrogancia tehát részemről, hanem a jó ügynek csak hasznára lehet, ha vele szemben is teljes szólásszabadságot kérek. Minden bizonynyal T. ur leghivatottabb értelmezője a törvénynek, melynek megalkotásában nem csak részt vett, de melyet egyenesen ő alkotott meg. De magas állása nagy kötelességet ró rá. Jól vigyázzon Celsus mindenre, mit mond, mert egy elvétett szava is sokat árthat.

Domitius Labeo.

Az 1881. LX. tcz. 104. és 156. §-aihoz.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 3-dik számában a végr. törvény 104. §-ára Dr. DALLOS SÁNDOR, annak 156. §-ára pedig HORVÁTH PÁL tett észrevételeket, a melyek kapcsán a végr. törvény szerzője felvilágosítólag nyilatkozott; miután azonban a szerző magyarázata, a 104. §-ra nézve, ennek lényegére ugyan, de nem egyenesen a felvetett kérdésre ad felvilágosítást, s miután a 156. §-ra vonatkozólag adott nyilatkozat újabb kérdést teremtett, azt hiszem nem lesz felesleges e szakaszokhoz újból hozzászólni.

Ugyanis Dr. DALLOS SÁNDOR a 104. §-nál azon észrevételt teszi, hogy: miután az értékcsökkenés, vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartható ingóságok (a végrehajtást szenvedett vagy) igénylő által nyújtott biztosíték letétele következtében a zár alól felmentettek, az igénykereset tárgy- és céltalanná válnék.

Véleményem szerint észrevételező a kérdés súlypontját a zár alól felmentésre helyezi, ennek megtörténtével megszüntnek látja az igényper tárgyát és célját, s ekként az igény támasztását jogilag lehetetlennek jelzi. De épen ebben van a tévedés lényege; mert észrevételező nem tesz különbséget az igényper tárgya- és annak célja, helyesebben eredménye között.

Ugyanis az igényper tárgyát a kérdéses vagyon iránti tulajdonjog képezi; erre van hivatva a bíróság. De csak a foglaltatóval szemben megállapítani, ennek megtörténte után bekövetkező zár alól felmentés csak a tulajdonjog megállapításának eredménye, következménye; a mi nagyon

természetes, hogy csak akkor történhetik meg, ha az igényelt vagyon még zár alatt van.

A megtörtént felmentés azonban nem szüntetheti meg az igényper tárgyát, mint azt észrevételező hiszi; de nem szünteti meg annak célját, eredményét sem; s nem állhat meg észrevételező azon véleménye, mintha ily esetben a zár feloldása folytán *nem létezne foglalás s így ennek hatálytalansága is lehetetlen lenne*: mert míg egyrészt a zár alóli felmentés a már létezett zárt meg nem történtté nem teszi s így a zár alatt volt tárgyak felett az igény megvitatható, addig másrészt, miután bizonyos ingóknak — biztosíték letétele mellett — a bírói zár alól történt felmentése esetén, az ezen ingók helyett nyújtott biztosítéki készpénz vagy egyéb biztosíték kerül bírói zár alá, a *foglalás nem szűnik meg létezni maradni*, s csak is az igényper eredményében, következményében történik változás.

Igaz ugyan, hogy a végr. törvény 96. §-a akként intézkedik, hogy «az igény bebizonyítása esetén az igényelt vagyon a foglalás alól felmentetik»; ámde e szakasz nem azt mondja ki ez által, hogy az igényper a lefoglalt vagyonnak *csak is felmentésére* irányozandó, s ha ez nem volna lehetséges, igényper nem is lenne támasztható; hisz e §. 2. bekezdése is ezzel ellenkező rendelkezést tartalmaz, midőn a halasztó hatálylyal nem bírói igénypereknek a vételárra nyújt hatályt.

Mindezekből tehát következik, hogy az igénykereset ily esetben a végrehajtató ellen zár alól felmentett tárgyak iránti tulajdon megállapítására, s nem egyszersmind azoknak a zár alóli felmentésére irányozandó azon célból, hogy az igényelt tárgyakat helyettesítő biztosíték zár alól feloldassék s esetleg kiutalványoztassék. Azon esetben pedig, ha a biztosíték az igénykereset beadása után tétetik le, miután ekkor a petitum tárgya egyediségében bírói határozat folytán szenvedett változást, helyettesítést, kétségtelen, hogy a bíróságnak az igény megállapítása után a helyettesítő zálogtárgyak felett kell intézkedni. —

A mi a 156. §-ra tett észrevételt illeti, a szerző által nyújtott magyarázathoz szó nem fér; de igen is kétely támad ezen szakasz összes pontjainak gyakorlati alkalmazhatósága felett; mert nincs meghatározva a mód: miként, s az eset: melyben kelljen az árverést kérőnek kimutatni, avagy a bíróságnak észlelni azt, hogy az összes tulajdonosok illetőségeinek kikiáltási ára nem haladja meg a jelölt szakasz által meghatározott összeget.

Vegyünk fel egy gyakorlati esetet. *A.* és *B.* egyenlő arányban közös tulajdonosai egy kis szőlőbirtoknak, mely közöttük telekkönyvön kívül tényleg meg is van osztva. *A*-nak nincs, míg *B*-nek illetőségén van értékes pinczéje. *A* illetőségének kikiáltási ára az adóbizonylat alapján tesz 40 frtot, *B*-nek illetősége ellenben mégér 2000 frtot. Ha most már *A.* mint végrehajtást szenvedett ellen ennek illetőségére beadatik az árverési kérelem, mely mellé a törvény szerint csak is a végrehajtás alatt levő illetőségre vonatkozó adóbizonylatot kell becsatolni, ennek alapján pedig ezen illetőség kikiáltási ára 40 frtban állapítható meg, kérdés: miként fog a bíróság intézkedni?

a) Ki fogja-e ezen adóbizonylat alapján számítani, hogy miután *A.* és *B.* egyenlő arányban tulajdonosok, kikiáltási ára az egész ingatlanra tenát csak 80 frtot tehet ki, s így elrendeli-e az egész ingatlanra az árverést? vagy:

b) Utasítani fogja-e ezen számítás alapján árverés kérelmezőt *B.* illetőségéről szóló adóbizonylat bejelentésére?

S ha akár *a)* akár *b)* pont szerint intézkedik, miután *B.* illetőségének adóbizonylata sem fog nagyobb adótételt kitüntethetni mint *A*-é, a tényleg 2000 frtot érő illetőség a 40 frtot érő részlet végrehajtást szenvedése miatt el fog árvereztetni?

Avagy végre azon esetben, midőn a végrehajtást szenvedő illetősége után kirótt adó (vagy annak kétszerese) a társ-tulajdonosok számával, vagy egyenlőtlen arány esetében, a megfelelő hányaddal szorozva nem adja meg az alapot: a jelölt szakasz által megkövetelt kikiáltási ár magasságának meghatározásához tartozik-e az árverést kérelmező az *egész ingatlan* után kirótt adóról szóló bizonylatot becsatolni?

Ezen utóbbi eset látszik észszerűnek; ámde erre a végr. törvényben általában, sem a 156. §. szerint a végrehajtató kötelezve nincs; mert a §. nem a végrehajtató köteletségévé teszi ily értelemben a *kérelmezést*, hanem a bíróságot kötelezi ily esetben annak *elrendelésére*.

Vége után a 156. §. akként intézkedve, hogy: «ha ingatlanokra több tulajdonostárs közül nem valamennyi-nek *adóssága* miatt intéztetik végrehajtás, rendszerint nem az egész ingatlanra rendeltetik el az árverés», kérdés: hogy midőn az egész ingatlan kikiáltási ára a 156. §. pontjaiban megállapított összegeknél kevesebb, akkor is elárverezendő-e az egészben, ha a többi társ-tulajdonosok *ugyanazzal az adóssággal* vagy egyáltalán *bármely adóssággal* jelzálogilag terhelve nincsenek?

Nézetem szerint a 156. §-nak a következőleg kellene szövegezve lenni: «ha (valamely) ingatlan- (jóság-ból) több tulajdonos-társ közül (csak egynek vagy többnek, de) nem valamennyi-nek *illetőségére* intéztetik végrehajtás, rendszerint csak a végrehajtást szenvedő (vagy szenvedők) hányadára rendeltetik el az árverés.» (A zárjel közé tett szavak a törvényben bentfoglaltatnak ugyan, de mind feleslegesek mellőzhetők lettek volna.)

Legvégül, a 156. §-nak 1. pontja oda enged következtetni, hogy az esetben, ha ingatlanra valamennyi tulajdonostárs adóssága miatt intéztetik — jöllehet csak az egyik illetőségére — végrehajtás, az árverés, az *a) b) c) és d)* pontokban foglalt feltételek fen nem forgása esetén is, az egész ingatlanra elrendelendő lenne.

— Dr. Hencz Ágost.

Dr. HENCZ ÁGOST ügyvéd urnak a végrehajtási törvény 156. §-ára vonatkozó kérdéseire következőkben vagyok bátor véleményemet nyilvánítani.

1. A 156. §. eseteiben a végrehajtató az egész ingatlanra államadójáról kiállított adóhivatali vagy községi bizonyítványt köteles bemutatni; mert a 144. és 145. §. szerint köteles a végrehajtató azon adatokat bemutatni, a melyek a kikiáltási ár megállapítására szükségesek; ennél fogva ha a 156. §. eseteinek valamelyike fenforogván, az árverés csak az egész ingatlanra rendelhető el: a kikiáltási ár megállapítására szükséges adatokat úgy köteles a végrehajtató bemutatni, hogy az elárverezendő egész ingatlanra kikiáltási ára megállapítható legyen; különben kérelmével el, illetőleg a hiányok potlá-ára fog utasíttatni.

2. Azon kérdés megállapításánál, ha vajon az egész ingatlan, avagy csak a végrehajtást szenvedőnek hányada árverezendő, a törvény világos szavai szerint (144., 145., 156. §§.) az adóalapon számítandó kikiáltási ár, és nem az érték dönt. Ennél fogva a felvetett példában a pinczére való tekintet nélkül az egész ingatlanra rendelendő meg az árverés, és pedig annál inkább, mert a tényleges osztály telekkönyvileg keresztül vive nem lévén, az egész ingatlan tartozékaival együtt osztatlannak tekintendő.

3. A 156. §. eseteiben az egész ingatlanra rendelendő el az árverés tekintet nélkül arra, ha vajon a végrehajtást nem szenvedő tulajdonos-társaknak hányada ugyanazon vagy más adósságokkal terhelve van e, avagy pedig nincsen. E részben a törvény szavai különbséget nem tesznek, a törvény intentiója pedig, mely a beterjesztett törvényjavaslat indokolásában kifejezést is nyert, az hogy egészen jelentéktelen ingatlanoknak, vagy természetben meg nem oszttható kisebb ingatlanoknak hányada árverés alá ne bocsátassék, mert azokat illő áron senki sem fogja megvenni; és ennél fogva a hányad-árverés mellőzésével a 156. §. eseteiben az egész ingatlan árverezendő akkor is, ha a többi tulajdonos-társak hányada tehermentes.

4. Nem tartom helyesnek a 156. §. szövegéből levont azon következtetést, hogy ha az ingatlanra valamennyi tulajdonos-társ adóssága miatt, de csak egyik adósság illetőségére vezettetik végrehajtás: az egész ingatlan lenne elárverezendő akkor is, ha a 156. §. *a) b) c) és d)* pontjainak esete fen nem forog. A 156. §. első bekezdése megállapítja azon szabályt, mely szerint rendszerint a végrehajtást szenvedőnek vagy szenvedőknek hányada árverezendő. Ugyanezen §. *a) b) c) és d)* pontjai taxative megállapítják a kivételeket, a melyekben nem a hányad, hanem az egész ingatlan árverezendő. Ezen kivételeket vélekedésem szerint a szabály rovására kiterjesztőleg magyarázni nem szabad.

Teleszky István.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik sz.ím

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM. Az uzsorakérdéshez. Dr. BARNA IGNÁCZ keresk. akadé-
miai tanártól. — A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat
az ügyvédség szempontjából. Dr. KELETI FERENCZ bpesti ügyvédtől.
— Törvénykezési Szemle: Előadó, kiküldött, eljáró bíró. KÁPLÁNY
GÉZA tszéki bírótól. — A tömeggondnok helyettese. BUCHWALD
LÁZÁR szabadkai ügyvédtől. — Az 1881: 60. tcz. 116. §-ához. Dr.
ZIPSER NÁTHÁN d.-szerdahelyi ügyvédtől és Dr. TELESZKY ISTVÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

Az uzsorakérdéshez.

A Magyar jogászegyletben Dr. BARNA IGNÁCZ által
tartandó előadásnak a képviselőház elé terjesztett törvény-
javaslatról lényegesen eltérő conclusióit közöljük a követ-
kezőkben.

I. Az 1877: VIII. törvenyzikkben foglalt kamat-meg-
szorítások *hatályon kívül helyezendők*; a szerződéses kamatláb
csak az *uzsoratörvény korlátozásai* alatt álljon.

II. Különbség teendő az *elpalástolt*, u. n. minősített
uzsora és a *nyílt*, u. n. egyszerű uzsora között; amaz *bün-
tetőjogi és magánjogi* jogkövetkezményekkel, emez *csakis magán-
jogi* jogkövetkezményekkel legyen sújtandó.

a) Az *elpalástolt* (büntetőjogi) uzsora tényálladéka és
jogkövetkezményei következőképen állapítandók meg.

Ha valaki másnak előtte tudva levő szorult helyzetét,
könnyelműségét, tapasztalatlanságát vagy felindult kedély-
állapotát kizsákmányolva, hitelezés vagy hitelhosszabbítás
esetében a hitelt nyerő gazdasági tönkremenetelét előidézni
vagy előmozdítani alkalmas olyan vagyoni előnyöket ígér-
tet vagy adat magának vagy másnak, melyek a hitelezés
helyén és idejében, a szóban levő hitelügylet gazdasági jel-
legével bíró ügyletekre nézve szokásos kamatlábot annyi-
val túlhaladják, hogy az eset sajátos körülményeihez képest,
különösen tekintve a hitelezéssel járó kockázatot, a hitelt
adó szolgáltatása és a hitelt nyerő viszontszolgáltatása kö-
zött szembeötlő aránytalanság mutatkozik, és feltéve továbbá,
hogy az ígért vagy adott tulságos *vagyoni előnyök elpalásto-
lása céljából* valamely színlett ügylet kötöttség, valótlan
tényeket tartalmazó vagy való tényeket elhallgató okirat
vételre fel, vagy egy még nem létező követelésre vonat-
kozólag előzetesen bírói határozat eszközöltetett ki, vagy
egyéb hasonló fondorlatok vagy cselszövények használtat-
tak: uzsora vétsége forog fen.*

Az elpalástolt uzsora büntetőjogi következményei: egy
évig terjedhető fogház, cumulative 2000 forintig terjedhető

* *Badeni* büntetőtörvény 533. §-a: «Wer bei Darleihen und ande-
ren belasteten Verträgen sich übermässige Vortheile bedingt, wird in
folgenden Fällen wegen Wuchers bestraft: 1. Wenn er die ihm bekannte
Noth oder den ihm bekannten Leichtsinne des Andern zu dessen Ueber-
vortheilung benützt, — und sich die bedungenen wucherischen Vortheile
in der Vertragsurkunde verschleiert zusichern liess.»

Porosz büntetőtörvény 263. §-a: «Wer sich von seinen Schuld-
nehmern höhere Zinsen, als die Gesetze zulassen, vorbedingt oder zahlen lässt und
entweder diese Ueberschreitung gewohnheitsmässig betreibt oder das Ge-
schäft so einkleidet, dass dadurch die Gesetzwidrigkeit versteckt wird,
ist wegen Wuchers mit Gefängnis von drei Monaten bis zu einem
Jahre und zugleich mit Geldbusse von fünfzig bis Tausend Thalern, so
wie mit zeitiger Untersagung der Ausübung der bürgerlichen Ehrenrechte
zu bestrafen.»

pénzbüntetés; ismételt elítélés esetében három hónaptól
két évig terjedhető fogház és 500 forinttól 4000 forintig ter-
jedhető pénzbüntetés. Az iparszerűség mint törvényben
megnevezett súlyosító körülmény mellőzendő. A hivatal-
vesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése
mindenkor kimondandó, fentartva azonban a btk. 54. §-ának
második bekezdését. Az országból való kiutasítás kimondható.
A községből való kiutasítás nem mondható ki.

Az elpalástolt uzsora magánjogi következményei: az
uz-orás ügyletnek egészbeni, úgy a fő- mint a mellékszer-
ződést illető semmisége s ebből folyólag visszahelyezés az
előbbeni állapotba. A hitelező az adós által teljesített *összes*
vagyoni előnyöket, a felvett *összes* kamatokat tartozik
visszatéríteni illetőleg tőkekövetelésébe betudni; *még 6%-ra*
sincs igénye, hanem csupán a valósággal hitelezett tőkére.
Az adós azonban az általa teljesített vagyoni előnyök után
a teljesítés napjától számítva még kamatokat is követelhet.
A kölcsönös visszatérítés kötelezettsége az ügylet megse-
misítésével *azonnal* beáll.

b) Az *egyszerű* (magánjogi) uzsora tényálladéka és jog-
következményei következőképen állapítandók meg.

Mindannyiszor, a mikor hitelezés vagy hitelhosszabbi-
tás esetében a hitelt nyerő olyan vagyoni előnyöket ígér
vagy ad a hitelezőnek vagy másnak, melyek a hitelezés
helyén és idejében, a szóban levő hitelügylet gazdasági jel-
legével bíró ügyletekre nézve szokásos kamatlábot annyi-
val túlhaladják, hogy az eset sajátos körülményeihez
képest, különösen tekintve a hitelezéssel járó kockázatot,
a hitelt adó szolgáltatása és a hitelt nyerő viszontszolgál-
tatása között szembeötlő aránytalanság mutatkozik, a nél-
kül azonban, hogy az illető ügylet az uzsora *vétségének* tény-
álladékát tüntetné fel: a *polgári* bíró jogosítva van az érde-
kelt fél kívánataira a kikötött vagyoni előnyöket annyiban,
a mennyiben azokat a fentebbiekhez képest tulságosaknak
találja, *megfelelően mérsékelni*.*

Ezen mérséklés illetőleg kamatleszállítás iránti igényét
az érdekelt fél per — azaz *exceptio* vagy *condictio indebiti*
— útján érvényesítheti. A kamatleszállítás alól a *váltókövetelések*
sem vétetnek ki. Azonban váltóköveteléssel szemben ezen
igény *exceptio* útján csak annyiban érvényesíthető, a meny-
nyiben a döntő ténykörülmények a *váltóeljárás* szabályai
szerint bebizonyíthatók (azaz *liquiditas* forog fen), különben
pedig csak *condictio indebiti* útján (azaz *solve et repete*).

A kamat-mérséklés iránti igény, bármily követeléssel
szemben érvényesíthetők is, *sem a biztosítási, sem a kielégítési*
végrehajtást ki nem zárja, a mennyiben ennek a peres eljárás
szabályai szerint különben helye van.

III. Évi 8%-ot felül nem haladó vagyoni előnyök

* *Osztrák* polg. törvénykönyv 1335. §-a: «A szerződő felek kül-
nös egyezsége léphetnek az iránt, hogy azon esetre, ha az ígért vagy
épen nem, vagy nem kellő módon, vagy későn teljesítenék, a kár meg-
térítése helyett bizonyos pénz- vagy más összeg adassék meg. De a köl-
csönöknél, azon összeg, melyet a bíró a fizetésbeli késedelem miatt ítél
meg, a legmagasabb jogszerű kamatokat meg nem haladhatja. *Más*
esetekben a megtérítési összeg, ha az adós által tulságosnak bizonyíttatik
be, a bíró által, netalán szakértők meghallgatása után, mérsékel-
endő.»

semmi szín alatt meg nem támadhatók; *sem büntető eljárás, sem kamat-leszállítás* tárgyát nem képezhetik.

IV. Uzsora miatt *büntetendő* az is, a ki valamely büntető eljárás alá eső uzsorás követelést ebbeli minőségét ismerve megszerez és 1. vagy a *követelést* egészben vagy részben *továbbadja* 2. vagy az *uzsorás vagyoni előnyöket* egészben vagy részben *továbbadja* 3. vagy pedig az uzsorás vagyoni előnyöket *maga érvényesíti*.

Az uzsorás követelés megszerzése után nyert tudomás annak minőségéről (*dolus subsequens*) a jogutódoknak *büntetőjogilag* nem árthat. Ez a törvényben szövegezésileg is kifejezésre hozandó.

A jogutód ellen szintén a limine nem indítható büntető eljárás 1. ha az uzsorás követelést *csak* a feltétlenül mentes 8% erejéig érvényesíti 2. vagy *csak ezen korlátolt terjedelemben adja tovább*.

A büntetőjogi uzsora magánjogi semmisége s ebből folyólag a károsult adósnak a teljesített összes vagyoni előnyök visszatérítésére illetőleg beszámítására irányuló joga, valamint a magánjogi uzsorából eredő kamatleszállítási igény nem csupán az eredeti hitelező roszhiszemű jogutódai, hanem általános magánjogi elvek értelmében még annak *jóhiszemű* jogutódai ellenében is érvényesíthetők. Épen ezért az uzsora-törvényben világosan kimondandó, hogy *sem az uzsorás ügylet semmiségének kifogása* (exc. usurariae pravitatis vagy condictio indebiti,) *sem a kamatleszállítási igény nem érvényesíthető a harmadik jóhiszemű váltóbirtokos, a kereskedelmi utalványok, kötelező jegyek, bemutatóra vagy rendeletre szóló papírok stb. harmadik jóhiszemű birtokosai ellenében, vagyis hogy e részben nem az általános, hanem a különös magánjogi elvek leendnek ezentul is irányadók*. Érintetlenül kell hogy maradjanak a *telekkönyvi jóhiszemű jogutódok* jogai is.

V. Világosan kimondandó a bűnrészeseknek, jelesül *tettestársak, felbujtók, segédek* (p. o. a hirhedt pénzágenssek, alkuszok, «Zutreiber»-ek) *büntetendősége*. Egyáltalán kimondandó kifejezetten, hogy a mennyiben az uzsora-törvény mást nem rendel, *a büntetőtörvénykönyv általános elvei találnak alkalmazást*.

VI. Uzsora miatti büntető eljárásnak csak a sértett fél *indítványára* van helye. Az indítvány vissza nem vonható. Az indítványról annak keletkezésével egyidejűleg vagy az indítványozási határidőn belül a sértett fél kötelező hatálylallyal *kifejezetten le nem mondhat*.

VII. A büntethetőséget megszünteti, ha a tettes, mielőtt az indítvány előterjesztetett, *mindent jóvátesz*.

VIII. Az uzsora-törvény *nem* alkalmazható oly kereskedelmi ügyletekre, melyeknél úgy a hitelt adó, mint a hitelt nyelő *kereskedő*. Azonban *a kereskedelmi törvény 5. §-ában felsoroltak* hitelügyletei nem esnek ezen exemptio alá.

IX. Az uzsora-törvény alkalmazandó a hatályba lépte előtt keletkezett követelésekre, a mennyiben azok ezen időpont előtt *sem kifizetve, sem bíróilag megítélve vagy bírói egyezség által megállapítva nem lettek*.

A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat az ügyvédség szempontjából.

A kormány által a képviselőháznak benyújtott a «köztisztviselők minősítéséről» szóló törvényjavaslat az ügyvédi képesíttség szigorú feltételeit és az ezek által biztosított képzettség magas fokát kellően méltányolja, a mennyiben a jogi és közigazgatási szakhoz tartozó tisztviselői állomások elnyerésére megkívántatott képzettség igazolására első sorban az ügyvédi oklevelet tekinti és jelenti ki alkalmasnak. Az ügyvédi oklevél ezen törvényjavaslat szerint a

legtöbb közigazgatási és minden bírói állomásra szükséges képzettség kimutatására elégséges.

Az ügyvédi oklevél ugyanis képesít a következő állomásokra:

1. A minisztériumoknál a központi igazgatás fogalmazási szakánál alkalmazott tisztviselők állomásaira fel a miniszteri tanácsosig bezárólag, a m. kir. honvédelmi minisztérium központi igazgatásánál azonban csak a polgári tisztviselői állomásokra.

2. Az egyes minisztériumok alatt álló állami hivatalok pl. pénzügyi igazgatóságok, adófelügyelőségek stb. fogalmazási szakánál alkalmazott tisztviselők állomásaira.

3. A fővárosi rendőrségnél a főkapitány, a rendőrtanácsosok, a kerületi kapitányok, a főkapitánysági titkár és a fogalmazók állomásaira.

4. Vármegyénél az alispánok, jegyzők, szolgabírák és szolgabírói segédek állomásaira.

5. Törvényhatósági joggal felruházott és szabad kir. városoknál a polgármesterek, rendőrkapitányok és jegyzők állomásaira.

6. Rendezett tanácsú városoknál a polgármesterek állomásaira.

7. Tiszti-ügyészek, árvaszéki-elnökök és ülnökök állomásaira.

8. A bíróságoknál és kir. ügyészségeknél a fogalmazási szakban működő tisztviselők (ezekre nézve az 1869: IV. és 1871: XXXIII. tcz. intézkedései fentartatván), továbbá a legfőbb ítélőszéknél elnöki titkár, tanácsjegyző, a királyi ítélő táblánál elnöki titkár és fogalmazó, a kir. ügyészségeknél fogalmazó és az első folyamadású bíróságoknál jegyző állomásaira.

A jogügyi igazgatóság, az alapítványi ügyigazgatóságoknak központi vagy kirendelt fogalmazási személyzet, az államjóságoknál alkalmazott ügyészek és fogalmazósegédek állomásaira, stb.

E szerint a legtöbb közigazgatási és minden bírói hivatalra képesít az ügyvédi oklevél és ez irányban az ügyvédi oklevél nagyobb tekintetbe vételét alig lehet követelni. Csakhogy evvel még biztosítva nincsen, hogy az ügyvédek képesítettségöknek megfelelőleg fognak a kinevezéseknél is tekintetbe vétetni. Eddig is az 1869: IV. tcz. 7. §-a és az 1871: XXXIII. tcz. 15. §-a értelmében képesít az ügyvédi oklevél bármely bírói vagy ügyészi hivatalra, de azért a bírói kinevezéseknél az ügyvédek rendszerint mellőztetnek. Hogy ügyvédeknek kellő arányban való kinevezése bírói és közigazgatási hivatalokra már a törvényben biztosíttassék, kimondandó volna, hogy az ügyvédi oklevél, minthogy annak elnyerése kiváló képzettség igazolásától van feltételezve, elsőbbséget biztosít a pályázónak oly versenytársakkal szemben, kik csak jogvégzettséget vagy egyáltalában csekélyebb képzettséget feltételező képesítettséget igazolnak. Továbbá már a törvényben gondoskodni kellene a kijelölő bizottságnak olyképeni összeállításáról, mely a betöltendő hivatalra legérdemesebbnek és legalkalmasabbnak ajánlását biztosítaná. Végre pedig szükséges volna annak kimondása, hogy ügyvédi gyakorlat az államszolgálatban töltött gyakorlattal egyenértékűnek vétetik; hol tehát a kinevezés a szolgálati időtől is függ, az ügyvédség terén töltött gyakorlat olyannak tekintendő, mintha az az államszolgálatban töltött volna. Ez utóbbi elv kimondása volna csak az ügyvédi gyakorlatnak egyenjogosítása az államszolgálattal.

Az ügyvédség érdekében — és kétségtelen, hogy itt az ügyvédség érdeke az állam és társadalom érdekével találkozik — célszerű volna a fentemlített törvényjavaslatnak ily irányban való módosítása illetőleg kiegészítése.

Dr. Keleti Ferencz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Előadó, kiküldött, eljáró bíró.

(Birtokrendezési ügyekben.)

Van-e különbség az előadó, a kiküldött és az eljáró bíró között? Lehet-e e három ugyanegy személy? és mikor?

E kérdéseket szándékozom taglalni.

Az 1880: XLV. tcz. alapján 1880. augusztus 23-án 2364./I. M. E. szám alatt kiadott utasítás 15. §-a „*tárgyaló bíró*”-t; 36. §-a „*kiküldött tárgyaló bíró*”-t; 85. §-a „*kiküldött bíró*”-t; 18., 24., 26., 27. §-ai már a megengedhetőség kérdésében „*eljáró bíró*”-t emlitenek; míg a 37—84. §-ok mindvégig „*eljáró bíró*”-ról szólnak.

Az ügyviteli szabályok szerint pedig minden beadványt „*előadó*” intéz el.

Ezekből — eltekintve az utasítás 18., 24., 26. és 27. §-aitól — azt lehet következtetni, hogy a ki a beadványt (például a keresetet vagy tagosítási kérvényt) elintézi és az ülésben előadja: *előadó*; aki a kereset, illetőleg tagosítási kérelem folytán a tszék székhelyére vagy a helyszínére kitűzött tárgyalásra kiküldetett és a ki ennél fogva az utasítás II. és III. fejezete, illetőleg a 85. §. értelmében eljár, a nyomozást, bizonyítási eljárást keresztülviszi: „*kiküldött tárgyaló bíró*”; aki végre az utasítás IV., V. és VI. fejezeteiben megnevezett összes előmunkálatoknak önálló vezetésére, az érdemleges tárgyalásra és végrehajtásra kiküldetik: „*eljáró bíró*”.

E szerint tehát meg volna különböztetendő a megengedhetőség kérdésében nyomozó „*kiküldött*” az előmunkálatokat stb. vezető későbbi megbízatást nyert „*eljáró bíró*”-tól.

Csak hogy az utasítás 18., 24., 26. és 27. §-ai, eltérőleg a 15., 36. és 85. §-októl, a már a megengedhetőség kérdésében nyomozó bírót is „*eljáró bíró*”-nak nevezik.

Az utasításból és a törvényből tehát nem jöhetünk tisztába azon kérdésre nézve, ha vajon van-e különbség „*kiküldött tárgyaló bíró*” és „*eljáró bíró*” között? Csupán arra nézve lehetünk teljesen tisztában, hogy ezek mindkettőjéről különbözik az „*előadó*”.

De legyen bár a „*kiküldött tárgyaló bíró*” az „*eljáró bíró*”-val akár ugyanegy, akár pedig attól különböző: semmi kétség sem lehet az iránt, hogy *ugyanazon* bíró végezheti mindkét rendbeli teendőket, vagy pedig két különböző bíró. E kérdés tehát nem valami nagy horderejű.

Sokkal fontosabb azon kérdés, hogy az „*előadó*” lehet-e kiküldött tárgyaló bíró, illetőleg eljáró bíró? vagy pedig az előadó sem a tszék székhelyén, sem kint a helyszínén soha semmiféle kiküldetésben el nem járhat, tárgyalást nem vezethet, tanukat ki nem hallgathat, bírói szemlét nem tarthat stb.

A vélemények erre nézve nagyon különbözők.

Legyen szabad itt, teljes tiszteletem nyilvánítása mellett, a marosvásárhelyi m. kir. ítélőtáblának két ügyben hozott határozatát idéznem.

1. A deésfalvi határtagosítási ügyben Szatmári Zsuzsanna férj. Bányai Jozsefné felp.-nek Antal János és 105 érdektársa alperesek ellen a deésfalvi határtagosításra vonatkozó kiigazítási keresete következtében az erzsébetvárosi kir. tszék a helyszínére határidőt tűzött ki s a kereset megvizsgálására és tárgyalására az ügy előadó bíróját küldötte ki; az utasítás 85. §-ában szabályozott eljárás befejezése után pedig ugyanazon bírónak véleménye alapján felperest kiigazítási keresetével elutasította. Felelőbbzés következtében a marosvásárhelyi magy. kir. ítélőtábla 1145./II. 1881. szám alatt a következőleg *végzett*: «Az erzsébetvárosi kir. tszéknek 1881. évi sept. 21-én 4422. szám alatt kelt ítélete megsemmisítettik és az első bíróság sza-

bályszerűleg alakított tanácsülésben újabb határozat hozatalára utasítatik. Mert az 1877. évi június 30-án 18,860. sz. a. kelt m. kir. igazságügyiminiszter rendelet szerint kiküldetést nyert törvényszéki bíró oly tanácsülésben, melyben az ő eljárását vizsgálja meg a tszék, sem mint előadó, sem mint szavazó, részt nem vehet; mivel pedig a sérelmezett ítélet kiküldetést nyert törvényszéki bíró Székely Miklós előadása folytán szavazatának hozzájárulása mellett hozatott, a tanácsülés szabálytalanul alakítottván, ennél fogva azon ítéletet a trdts. 297. §. 9., pontja alapján a 304. §. alkalmazásával hivatalból megsemmisíteni és első bíróságot szabályszerűleg alakított tanácsülésben újabb határozat hozatalra utasítani kellett.

2. A szászszentiványi legelő és erdőelkülönítés iránt folyó birtokrendezési ügyben a megengedhetőség kérdésében többrendbeli tárgyalást Pincin János bíró, az elrendelt-tanu-kihallgatást báró Apor Zoltán bíró megtartván, a még 1861. apr. 28-án folyamatba tett ügy újabb beosztás következtében kezembe került. Az erzsébetvárosi kir. tszék előadásomra és véleményem alapján 2794./p. 1880. sz. a. kelt végzéssel bírói szemlét rendelt s annak megtartására engemet, mint ez ügy előadóját küldött ki. A bírói szemlét megtartván, az erzsébetvárosi kir. tszék ugyancsak az én előadásomra és véleményem alapján hozta az 1881. okt. 10-én 5387 szám alatt kelt ítéletet. Felelőbbzés következtében a marosvásárhelyi m. kir. ítélőtábla 1881. decz. 31-én 1473./II. 1881. szám alatt következőleg *végzett*: «Az erzsébetvárosi kir. tszéknek 1881. évi okt. 10-én 5387. sz. a. kelt ítélete megsemmisítettik és az első bíróság utasítatik: hogy az országos levéltári igazgatóság, valamint kis- és nagyküllő alispáni hivatala útján, a volt erdélyi főkormány, illetve a megyei levéltárból arra nézve: ha vajon szászszentivány határán az erdők szabályozása, rendezése, 1848 előtt megtörtént-e vagy sem, adatokat szerezvén be, az eredményhez képest szabályszerűleg alakított tanácsülésben hozzon újabb határozatot: mert az 1877. évi június 30-án 18,860. sz. a. kelt igazságügyiministeri rendelet szerint kiküldetést nyert bíró oly tanácsülésben, melyben az ő eljárását vizsgálja meg a törvényszék, sem mint előadó sem mint szavazó részt nem vehet, minél fogva kiküldetést nyert törvényszéki bíró Káplány Géza előadása folytán — tehát szabálytalanul alakított tanácsülésben — hozott első bírói ítélet a trts. 297. §. 9., pontja alapján a 304. §. alkalmazásával hivatalból megsemmisítendő volt, s mivel azon kérdés, vajon az alperesi község nevére telekkönyvezett és felperesek részéről szabályoztatni szorgalmazott erdők bírói ítélet vagy szerződés folytán jutottak alperesek birtokába? a szászszentiványon alperesek állítása szerint még 1848 előtt megtörtént szabályozási rendezési iratokból bírálható meg, az első bíróság utasítandó volt ezen adatoknak a volt kir. főkormánytszék, illetve a megyei régi levéltárból hivatalból beszerzésére és a kifejlendőkhöz képest törvényszéki bíró Káplány Géza kizárásával alakított tanácsülésben újabb határozat hozatalra.»

E két végzésből kitetszőleg tehát a marosvásárhelyi m. kir. ítélőtáblának az a felfogása, miszerint az előadó soha semmiféle kiküldetésben részt nem vehet, sem bent a tszék székhelyén, sem kint a helyszínén, még a megengedhetőség kérdésében sem tárgyalhat, tanukihallgatást, bírói szemlét stb. nem teljesíthet. Eme megállapodottnak látszó, döntvényszzerű felfogását pedig alapítja az 1877. június 30-án 18860. sz. a. kelt igazságügyiminiszteri rendeletre.

Mielőtt az igen tisztelt marosvásárhelyi kir. ítélőtábla fentebbi két végzésének s az azokban rejlő felfogásnak, már az szerény véleményem szerint, téves voltát kimu-

tatni megikserleném: engedtessek meg az e tárgyban 1880: XLV. tcz. keletkezése előtt elfoglalt álláspontom kimutatása végett „*Birtokrendezés Erdélyben*“ című, Igazságügyminiszter ő nagyméltóságához 1879. nov. 20-án 1590./eln. sz. a. fölterjesztett s az új törvény és rendeletek megalkotásánál figyelemben részesült, kéziratban levő jogi tanulmányomból idevonatkozólag a következőket idéznem.

„— — — A nem szakértők fülét bizonyára megütötte ezen kifejezésem: „*az előadó bíró, aki egyuttal kiküldött is.*“ Hogyan — ekként kiáltanak fel — a kiküldött önmagát vizsgálja fölül? Hiszen, ha ezt megengedjük: akkor módot nyújtunk a hibák, a visszaélések stb. elpalástolására és a rossz eljárás szentesítésére?! És mi történik akkor, ha a kiküldött tudatlan, értelmetlen, hanyag vagy könnyelműen felületes? Ő bizonyára mint előadó sem fogja észrevenni vagy fölfedezni saját gyöngéit.

Ezek oly hatalmas ellenvetések, hogy előttük meghódolt az igazságügyminiszter is, midőn 1877. június 30-án 18,860. sz. a. kelt rendeletét kiadta.

Csak hogy e rendelet, tudtommal, életet nem nyert; legalább én nem tudok rá esetet, hogy megtartatott volna.

Miért?

Bizonyára hatalmas oknak kell annak lennie, mely a bíróságokkal egy törvényes felhatalmazáson alapuló kormányrendeletet mellőztet.

Kegyes engedelemmel vegyük közelebből szemügyre mind a két eljárást.

Először is lássuk, hogy mi történik, ha nem a kiküldött adja elő az ügyet.

A beérkezett iratcsomaggal az elnök signatúrája más bírót szerencsételt, csupán ítélethozatal végett; mert hiszen az 1876. febr. 12-iki rend. 16 §-a, és pedig igen helyesen, *lehetőleg ugyanazon bírói tagot* kívánja kiküldöttül alkalmaztatni.

A váratlan vendég meghízott tömege ott pöffeszkedik az előadó bíró asztalán; ki már csak azon kíváncsiságnál fogva is, melylyel az ember az új darabok iránt viseltetik, csakhamar bele tekint, forgatja, néhány darabot megnéz, sőt el is olvas, de aztán otthagya; mert hiszen neki még ma ezer a dolga, sürgősek érkeztek; az is, ez is megsürgette ügyeit, azután meg sort is kellvén tartani, a hátralékokat kell előbb feldolgozni. Igen, de soronkívüliek mindig érkeznek, a sürgetések soha el nem maradnak, a restancziák is örökké lábatlankodnak és így nem csoda, ha az a lusta, nagy csomag félélvíg vagy sokkal tovább is ott hever. De tegyük föl, hogy az előadó bíró már akár különös kedvtelésből, akár mert jutott reá ideje, végre kezébe vette.

Ritka dolog az, hogy egy urbéri pert, a melyben akár első, akár második ítélet hozandó, néhány óra alatt úgy át lehessen tanulni, hogy a bíró képes legyen ítélet alkotásra. Az a gyakoribb eset — természetesen sokkal többször a második (érdembeni) ítélethozatalnál — hogy egy urbéri per áttanulása napokat sőt olykor heteket vesz igénybe. De hány bíró mondhatja azt el, hogy no most erre és erre az ügyre szentelhetek egy egész hetet? Ha nincs is kitűzve azon hétre semmi tárgyalás, tanukihallgatás stb., bizonyára azon hét alatt nem egyszer toppan be a hivatszolgá azzal, hogy «kérem, tessék jönni ülésbe, vagy végtárgyalásra.» No de hát egyszer csak mégis elérkezik azon időpont, midőn a vélemény agyában megszületik (ha ugyan az ő agyában születik meg, mert bizony el nem tagadható emberi gyöngeségnél fogva az előadó bíró szívesen veszi, ha a kiküldött őt a nagy csomó áttanulásától megkímélve, helyette elkészíti a kiadmányt) s papírra téve az ülésben ítéletté alakul.

Nézzük most már a második esetet, midőn kiküldött és előadó egy személyben egyesül.

A kiküldött, aki helyszini közvetlen tapasztalatból tud és ösmer mindent, az aktákban foglaltakat ugyszólván

már kívülről tudja: mennyivel könnyebben, gyorsabban és alaposabban hozhat ítéletet. Az igaz, hogy lehet azért ferdenézete, téves okoskodása; és per absolutum az is megeshetik (ámbar egy bíróról sem teszem fel) hogy akár tudatlanságból, akár vétlen elnézésből, akár más, nem menthető indokokból hibákat palástol el, menteget vagy szépit. Igen, de ugyanezen hibák megeshetnek a külön előadónál is. Azután az ilyesmi nek elejét vehetni az által, ha a szavazó bíró és elnök nem restellik a fáradságot az iratokat az ülésben átnézni, a fontosabb okmányokat, jegyzőkönyveket kezökbe venni és elolvasni. Lehet az előadó akármilyen rossz vagy tudatlan, ha a szavazó bíró és az elnök megállják helyöket: mégis a legjobb ítéletet hozhatni. De tovább megyek. Akkor még inkább szükséges, hogy a kiküldött legyen az előadó, ha ő gyenge, vagy kollegáinál kevésbbé jártas az urbéri ügyekben: mert az ülésben kifejlett eszmeszeréből *tanul*, sok dologban felvilágosítást nyer és utasítást kap. Veszély csak ott van, ahol az ülés nem áll egyébből, mint az ügyek számainak bediktálásából; ilyenkor aztán sok selejtes munka keresztüluszhatik.

Most is az a meggyőződés, hogy az a bíró, aki az egész ügyet, annak minden csinját-binját, közvetlen tapasztalatból ösmeri; aki a felekkel, a helyi viszonyokkal a helyszini tárgyalások, előmunkálatok folyamában alaposan megösmerekedett: sokkal gyorsabban és jobban ítél, mint más.

De hát szükséges-e a helyi viszonyoknak ösmerete?

A birtokrendezéseknél, főképp tagosításoknál, nem pusztán jogi, hanem egyuttal fontos állami, nemzetgazdasági és gazdasági szempontok is irányadók. A bírónak a rendezendő vagy tagosítandó területet, a helyi viszonyokat, sajátságokat, a fenálló gazdálkodási rendszert alaposan kell ösmernie, hogy magasabb állami és gazdasági szempontoknak szem előtt tartása mellett az érdemben alaposan és akként ítélhessen, hogy *ez által a községek kedvezőbb fejlődésére, jövő felvirágozására, a helyesebb és czélszerűbb gazdálkodás behozatalára s az oly sokat emlegetett marhatenyésztés kifejlesztésére előnyösen hasson.** Mert azt csak nem tagadhatja senki, hogy amíg egy czélszerűtlen rossz tagosítással községeket tönkre tenni, nyomorra juttatni: addig egy czélszerűen keresztülvitt jó tagosítással fölviragoztatni lehet.

Kétségtelen tehát, miszerint sokkal jobb, ha az ítélő bíró a helyi viszonyokkal ösmerős.

De én tovább megyek és azt állítom, hogy az 1874. okt. 15-én 3436/eln. sz. alatt a bírói ügyvitel tárgyában kelt igazságügyminiszteri rendeletnek az 1881. nov. 1-én 3274/I. M. E. sz. a. ugyancsak a bírói ügyvitel tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet által is föntartott 216. §-ánál fogva, mely így szól: „*Bizonyítás felvételénél, külön utasítás nélkül, mindig az előadó s az előadó mellett lehetőleg jegyzőkönyvvezető alkalmaztassék,*“ rendszerint az előadót kellett és kell kiküldeni.

Vagy talán birtokrendezési és tagosítási ügyekben a tárgyalás, az adatoknak nyomozat útján való beszerzése, a tanukihallgatás, a bírói szemle nem „*bizonyítás-fölvétel?*“

Hiszen ugy az 1874-iki, mint az 1881-iki ügyviteli szabályok mi másért rendelték volna azt oly szigoruan, hogy a bizonyítás fölvételénél külön kiküldetés nélkül *mindig az előadó alkalmaztassék*, ha nem azon igen fontos oknál fogva, hogy az ítélő bíró (előadó) maga szerezzon közvetlen szemlélet, illetőleg hallás és tapasztalat útján bírói meggyőződést?

Polgári, telekkönyvi ügyekben és perekben ugyszólván mindig az előadó teljesíti a bizonyítás fölvételét. A telekkönyvi

* Lásd 1880. május 2-án kelt, Aigner Lajos könyvkereskedő bizományában megjelent s a képviselőházhoz is beterjesztett „*Törvényjavaslatom*“ indokolását.

tárgyalásokat (sorrend, vételárfelosztás stb.) rendszerint a telekkönyvi előadó vezeti. Nem tudok rá esetet, hogy e miatt valaki panaszt emelt volna. (Hiszen az ügyviteli szabályok rendelik.) Valamint arra sem tudok egyetlen egy esetet sem, hogy a felső bíróságok valamely polgári vagy telekkönyvi ítéletet avagy végzést hivatalból csak azért semmisítettek volna meg; mert az ítélet vagy végzés oly tanácsülésben hozott, a melyben a bizonyítás fölvételt teljesítő bíró mint előadó vagy szavazó részt vett.

És ha már ez a polgári és telekkönyvi ügyekben és perekben így van és így lennie kell: mennyivel inkább szükséges az birtokrendezési, tagosítási ügyekben, melyekben a helyi viszonyoknak, a beszerezett bizonyítékoknak alapos ismerete, a közvetlen tapasztalásból merített bírói meggyőződés oly nagyon kívánatos.

No de akadhat valaki, aki épen ezt vonná kétségbe, elegendőnek tartván az írott papírhalmazból (de actis) merített bírói meggyőződést.

Legyen szabad itt idéznem már említett 1879-iki jogi tanulmányomból a következőket:

„A tanubizonyítás — oly rég mult időkre kelletvén vizsámenni — nagyon nehéz; nemcsak azért, hogy hovatovább mennél, kevesebb kortanút találhatni nemcsak azért, mert a kortanuk is sok körülményre már nem emlékeznek, de főleg azért, mert a bírónak nagyon óvatosnak kell lennie a tanuvallomások értéke megbírálásában; mert ily nagy horderejű, egész község érdekét érintő ügyekben a teljes, tiszta igazságot vajmi ritkán fogja a bíró hallani, minthogy a nép természetében rejlő ösztönnél fogva önkénytelenül is az urbéres az urbéres javára, a volt földesur pedig a volt földesur javára igyekszik vallani. Megmondja ugyan a tanu az igazat, de nem teljes mértékben; itt-ott szépít, javít, és terhelő körülményekre azt mondja, hogy nem emlékszik már rá. Aki életében már sok tanut halgatott ki, e sajátságos jelenséget megfigyelni elég alkalma volt. Azután a szakértők véleményén és számításán sem lehet mindenkor eligazodni vagy legalább azokat oly biztos alapul elfogadni, hogy a bíró teljes megnyugvással ítélhessen.”

E meggyőződésben volt bátor az én parányiságom 1880. május 2-án kelt „Törvényjavaslatom”-ban a következőket tervezni:

120. §. „Esküvel való bizonyítás meg nem engedetik.

121. §. Az 1868: LIV. törvénycikknek az eljárásra, bizonyításra és perorvoslatra vonatkozó mindazon szabályai, melyek a jelen törvény által nem módosítottak, itt is alkalmazandók.

A bizonyítékokat azonban a bíró minden körülmény szigorú egybevetése mellett szabadon, saját legjobb meggyőződése szerint mérlegeli.”

Nem mondom, hogy csekélységem meggyőző érvei következtében — hiszen ilyesmit állítani szerénytelenség volna — de az bizonyos, hogy az 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kelt utasítás is 25. és 28. §-aiban hasonló rendelkezést tartalmaz, u. m.

25. §. A tanuk vallomásainak bizonyító erejét a bíróság állapítja meg.

28. §. Eskü általi bizonyításnak helye nincs.

Már pedig az kétségtelen, hogy a tanuk vallomásainak értékét, bizonyító erejét az ítélőbíró főleg akkor fogja biztosan megállapítani, ha azokat ő maga vette föl.

Ezek által — azt hiszem — sikerült bebizonyítanom, miszerint nemcsak célszerű, hanem szükséges, hogy a bizonyítás-fölvételt maga az előadó ítélő bíró teljesítse.

De én bizonyítás-fölvételnek tekintem az előmunkálatokat is, és azt tartom, miszerint a már főbb kifejtetteknél fogva nemcsak célszerű, de szükséges, hogy az utasítás IV. V. és VI. fejezeteiben elősorolt összes eljáró bírói teendőket is épen úgy, mint a II. és III. fejezetben és a

85. § ban megnevezett kiküldött bírói teendőket az előadó ítélő bíró végezze.

Szinte látom, hogy az igen tisztelt ellennézet ez ellen mily hatalmasan tiltakozik, elmében tartván az 1877. június 30-án 18860. sz. a. kelt i. ü. m. rendeletet.

De tisztázzuk az eszméket.

Talán az iránt nincs kétség, hogy az összes előmunkálatok nem egyéb bizonyítás-fölvételnél; mert hiszen az előmunkálatok alatt adatok szereztetnek be, tények állapíttatnak meg, melyek mind bizonyítékok az ügy későbbi folyamában. Ez irányban tehát ellennézettel aligha találkozom.

De lesznek bizonyára többen, a kik a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának a főebb idézett két végzésben kifejtett, s az 1877. június 30-án 18860 sz. a. kelt i. ü. m. rendeletre alapított felfogását osztják.

Nézzünk hát szemébe az annyiszor emlegetett i. ü. m. rendeletnek

Ez így szól:

„Hivatalos uton tudomásomra jutott, hogy az elsőfolyamodásu kir. törvényszéknél az urbéri ügyekben kiküldetést nyert törvényszéki bíró eljárásának, illetve az általa hozott határozatnak megbírálásánál a tanács gyakran akként alakíttatik, hogy abban a kiküldetésben résztvevő törvényszéki bíró vagy mint előadó vagy mint szavazó részt vesz, minek az a következménye, hogy a budapesti kir. ítélőtábla az ily tanácsülésből hozott törvényszéki határozatot megsemmisíti azon indokból, mert nem tekintheti szabályszerűen alakítotttnak azon tanácsot, melyben oly bíró vesz részt, ki az elintézés tárgyát képező ügyben már eljár.

Minthogy a törvényszékeknek ezen eljárása folytán az ügy a törvényszéknél, mint a kir. táblánál kétszer kerül vizsgálat alá, mely körülmény annak végleges elintézését nem kevésbé hátráltatja, ennek lehető elkerülése végett felhívom elnök urat, intézkedjék megfelelőleg az iránt, hogy az urbéri ügyekben kiküldetést nyert törvényszéki bíró oly tanácsülésben, melyben a z ő eljárását vizsgálja meg a törvényszék, sem mint előadó, sem mint szavazó jövőben részt ne vegyen.”

Kérdés: ha vajon ezen, még 1877-ik évben kiadott rendelet most is érvényben van-e? Mert az utasítás 2. §-a (törv. 1. §.) szerint „az 1871: LIII. t. cz. 80. §-a és az annak alapján kiadott miniszteri rendeletek stb.” hatályon kívül helyezettek. Tehát nemcsak az 1872. május 6-án 20,846. sz. a. kelt, nemcsak az 1876. febr. 12-én 3258. sz. a. kelt, hanem az 1877. június 8-án 16,091. sz. a. és az 1877. június 30-án 18,860. sz. a. kelt i. ü. m. rendeletek is hatályon kívül helyezetteknek tekintendők.

Azonban tegyük fel, hogy ezen rendelet most is érvényben van, és vizsgáljuk meg, ha vajon a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla helyesen fogja-e föl és helyesen alkalmazza-e ezen rendeletet.

Szerintem nem helyesen.

Mert ezen i. ü. m. rendelet világos értelme, határozott kifejezése szerint az urbéri ügyekben kiküldetést nyert tszéki bíró „csak oly tanács-ülésben” nem vehet részt sem mint előadó, sem mint szavazó, „melyben a tszék az ő eljárását vizsgálja meg.” Tehát csak az ő eljárásának, illetve az általa hozott határozatnak megbírálásánál nem lehet jelen.

Lássuk már most, hogy mikor van azon eset, midőn a tszék a kiküldetést nyert tszéki bíró eljárását, illetve az általa hozott határozatot bírálja meg?

Ilyen eset az 1880: XLV. tcz. és az ennek alapján 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kiadott utasítás szerint csupán a következő kettő:

1. midőn az utasítás 7. és 103. §-ai értelmében az eljáró bírónak az utasítás 24., illetőleg 45. §-ai alapján hozott, pénzbírságban marasztaló végzése a törvényszékhez felebbeztetik.

2. midőn az utasítás 66., illetőleg 83. §-a alapján az

előmunkálatok befejezése után az annak folyama alatt fölmerült, illetőleg a végrehajtás folyama alatt felmerülhetett sérelmek orvoslása végett a felek előterjesztéssel éltek.

Csak e két eset az, midőn a kiküldetést nyert tszéki bíró eljárása, vizsgálat, határozata pedig elbírálás tárgyát képezi. Minden egyéb esetben a tszéknek nincs joga a kiküldetést nyert törvényszéki bíró eljárását, határozatait felülvizsgálni. Mert azok, ha egyszer felebbezéssel, illetőleg előterjesztéssel meg nem támadtattak, ipso jure jogerőre emelkedtek.

Világos tehát, hogy a m.-vásárhelyi kir. ítélő tábla tévesen fogja fel és tévesen alkalmazza az 1877. június 30-ki 18,860. sz. a. rendeletet, a midőn annak tiltó intézkedését nemcsak a főnebb említett két esetre alkalmazza, hanem föltétlenül minden esetre hivatalból kiterjeszti és ekként úgy a megengedhetőség, mint az érdemben hozott ítéleteket — habár senki azok miatt nem panaszkodott — csupán azon indokból, mert a kiküldetést nyert tszéki bíró mint előadó az ülésben részt vett, hivatalból megsemmisíti.

Alázatos tisztelettel megjegyzem azonban, hogy a m.-vásárhelyi kir. ítélő tábla nem ragaszkodik mindenkor felállított elvéhez.

Ugyanis:

A szászernyei legelő- és erdőelkülönítési ügyben a megengedhetőség kérdésében 1881. aug. 13-án 4590. sz. a. kelt elsőbíróági ítéletet hivatalból nem semmisítette meg; pedig ezen ítélet is az én előadásomra és véleményem alapján keletkezett, aki nemcsak a tárgyalást, hivatalos nyomozást, hanem a helyszíni tanu-kihallgatást és bírói szemlét is felvettem.

De a budapesti kir. ítélő tábla és a m. kir. Curia mint legfőbb ítélőszék sem osztják — legalább utóbbi időben — a marosvásárhelyi kir. ítélőtáblának felfogását. Mert sem a *hondorfi*, sem a *kis-szöllősi* legelő- és erdőelkülönítés megengedhetősége iránti perekben hozott első, illetőleg másodbíróági ítélet, illetőleg végzés nem lettek hivatalból csupán azért megsemmisítve, mert az ítélethozatalnál előadóként vettem részt én, ki azokban kiküldött bírói teendőket végeztem.

A föltett kérdésekre tehát következőleg van szerencsém válaszolni.

1. Kiküldött és eljáró bíró között semmi különbség nincs. A törvény és utasítás minden szabatosabb megkülönböztetés nélkül össze-vissza használ *kiküldött, tárgyaló bíró, kiküldött tárgyaló bíró*, és *eljáró bíró* kifejezést; sőt ugyanazon szakaszban is (68. §.) majd eljáró bíró, majd tárgyaló bírót említ. Leghelyesebb lett volna mindvégig eljáró bíró kifejezést használni.

2. Előadó és eljáró bíró között különbség van. Azonban

3. e két hatáskör ugyanazon egy személyben összefolyhat; kivéve

a) azon esetet, midőn az eljáró bírónak az utasítás 24., illetőleg 45. §-a alapján hozott, pénzbürsággal marasztaló határozata a tszékhez felebbezetik;

b) és azon esetet, midőn a felek az eljáró bíró által önállóan vezetett előmunkálatok, illetőleg végrehajtás befejezése után az azok folyamában fölmerült sérelmek orvoslása végett az utasítás 66., illetőleg 83. §-ában említett előterjesztéssel éltek.

Végre azon alázatos kérelemmel fordulok a m.-vásárhelyi királyi ítélőtábla általam nagyrabecsült és igen tisztelt biráihoz: miszerint az igazságszolgáltatás érdekében tett tiszteletteljes eme felszólalásomat ne méltóztassanak rossz néven venni; hanem — ha netalán az én nézeteim volnának tévesek — méltassanak becses czáfolatukra.

Káplány Géza.

kir. tszéki bíró.

A törvényes osztályrészről.

A régi magyar örökjog a családíság elvén nyugodott. Midőn az orsz. bir. értekezlet a régi magyar jogot a változott viszonyok által követelt módosításokkal visszaállította: az örökjogban általános elvül a teljes végrendelkezési szabadságot mondotta ki. Hogy azonban ezen, az ősi alappal való szakítás a vérségi összeköttetés, a kegyelet hátrányára ne szolgálhasson, felállítván a törvényes osztályrész intézményét.

Ezen intézményről, annak jogi természetéről akarok ezuttal pár szót szólani, hogy felvessem azon a practikus jog mezején folyton fel-fel elevenülő kérdést: vajon a törvényes osztályrész, az örökösökre átszálló jog-e? vagyis: quid juris abban az esetben, ha a szükség-örökös e jogával nem él, hanem azzal az ő örökösei lépnek fel?

A mellőzhetlenségi örökjog kettőt tárgyzhat: formális és materiális örökjogot. Amaz örökösi címet ad, tekintet nélkül arra egyáltalában, részesül-e vagyoni előnyben a «vocatus»; emez pedig az örökhagyó vagyonában való részesülhetésre jogosít a nélkül, hogy örökösi minőséggel ruházna fel.

A formális szükség-örökjog ma már a történelemé. Kiszorult az életből, mely többé nem tud lelkesülni oly örökösi minőségért mely semmi előnyhöz nem juttat.

Figyelembe véve azért az európai törvénykönyveket, e tekintetben két rendszer tűnik szemünk elé: a formális és materiális, továbbá a pusztán materiális vagyis az úgynevezett köteles-részi jog rendszere.

Az első szerint — melynek élén a francia törvénykönyv áll — a szükség-örökös valóságos örökségi jogot nyer; a törvény őt az örökhagyó vagyonának bizonyos részére úgy jogosítja, hogy arról az örökhagyó nem rendelkezhet, és ha még rendelkezik ebbeli intézkedése joghatálylál nem bír — semmis. A szükség-örökös tehát határozottan örökösi minőséggel bír, közte és a törvényes örökös között formális különbség nincsen; s épen ezen jogi minőségének természetszerű folyamánya aztán az, hogy szemben a végrendeleti örökösökkel soha sem kötelezhető arra, miszerint a törvény által megállapított része helyett megfelelő értéket fogadjon el, hanem ebbeli jogát természetben követelheti, esetleg a hagyatéki vagyon árverését is kérheti, szóval: valóságos osztálytársként jelentkezik.

A másik — az osztrák — rendszer szerint a szükség-örökös joga pusztán materiális. Nincs joga az örökösi címre, örökösi névre, csak vagyoni részesülhetésre. A törvény által meghatározott része, nem mint örökrészt, hanem mint a hagyatékot terhelő tartozást követelheti az örökösöktől. Része annál fogva nem örökrész, hanem hagyatéki teher; s mint ilyen nem teszi érvénytelenné a végrendelet egy pontját sem, hanem csakis az örökösöket kötelezi bizonyos vagyoni érték kifizetésére.

A két rendszer közti különbség szembetűnő, s e különbség még élesebben nyilatkozik alkalmazásánál, következményeiben a practikus jog terén.

Lássuk csupán a szükség örökjogát örökölhetőségének kérdését. A francia rendszer mellett ez kérdés tárgyát sem képezheti. A szükség-örökös ugyanis e része tekintetében valóságos örökösi minőséggel bírván: ezen joga az örökjog általános elvei szerint kétségkívül átszáll utódaira is, akár a vérség következtében, akár a képviselet folytán legyen az örököse. Az első esetben saját jogán, a második esetben pedig a képviselet elvénél fogva.

Nem így az osztrák-törvényben kifejezett köteles-részi jog rendszere mellett. Itt már legalább is vitás.

Ennek eldönthetése végett vissza kell mennünk a köteles-rész eredeti alapjára. A köteles-rész sajátságosága a személyes elégtétel eszméjén nyugszik. Az vélelmeztetik, hogy a szerezetlen végrendelet sérti a mellőzőket. Ez tehát

elégtételt követelhet. E jog használása azonban — mint elégtétel-követelés — a sértett legszeszélyesebb akaratától függ. A törvény megadja a jogot az elégtételre, a köteles-rész követelhetésével, ámde pusztán a jogosulton állt, ha kívánja-e azt gyakorolni. Épen azért ezen jog az örökség megnyíltakor még nem megszerzett vagyoni jog, hanem csak a törvényen alapul, csak lehetőség, melyet a «vocatus» elhatározása tehet hatályos joggá, vagyonná.

Ha már most a «vocatus» ezen joggal nem él: a végrendelet ép oly korlátlanul megmarad, mintha semmi ok sem lett volna ellene, az örökösök minden ebből származtatható terheltestől szabadulnak.

De hát a szükség-örökös jogutódja megtámadhatja-e jog alapján a végrendeleti örökös?

Határozottan «nem»-mel merek válaszolni.

Sem saját sem elődje jogán nem léphet fel ily igénynyel.

Saját jogán nem: mert e jog tekintetében is az örökség megnyílt a határozó, az pedig nem az ő, hanem jog-elődje számára nyílt meg, s miután részére akkor a törvényes öröklésnek helye és rendje nem volt: köteles részt sem követelhet.

De nem léphet fel mint jog-utód elődje jogán sem. Mert ezen jog elődje a szükség-örökös által meg nem szerzett: nem volt minek rászállani, olyat pedig mi előde vagyoni köréhez nem tartozott, senki sem örökölhét.

A köteles-rész vázolt jogi természetéből folyik aztán, hogy az mint az örökhagyó tartozása, mint az örökösök elleni követelési jog nem természetben hanem csak megfelelő értékben kereshető.

A két rendszer közül mindenesetre a francia a helyesebb és a magyar jog felfogással megegyezőbb.

Annak megítélhetése végett, hogy az e tekintetben irányadó orsz. bir. ért. melyik rendszerhez csatlakozott, lássuk szóról-szóra annak ide vonatkozó szakaszát:

«Ha leszármazó örökösök vagy életben levő szülők vannak, a végrendelet ezek törvényes osztályrészét nem érintheti. E törvényes osztályrész felét teszi annak mit a leszármazó örökösök az örökhagyó után végrendelet nélkül halál esetén követelhetnek. A végrendelet tehát erre nézve semmis, s a leszármazó egyenes örökösök nem létében a szülők a törvényes osztályrész kiegészítését követelhetik.»

E szakasz értelméből világos az, miszerint nem arra köteleztetik az örökhagyó, hogy bizonyos személyeknek — a szükség-örökösöknek — valamit hagyni tartozik; hanem igenis az mondatik ki abban, hogy vagyona bizonyos részéről nem rendelkezhetik, és ha mégis végrendelkezik ebbeli intézkedése, semmis.

Ha már most a végrendelet ezen része semmissé válik, a végrendeleti örökös az ez által érintett vagyonra nézve örökössé nem lehetvén, abban a törvényes örökös örökösödik, a valóságos örökös minden jogosultságával, így azzal is, hogy örök részét természetben követelheti.

Ez az orsz. bir. ért. helyes értelme, s az itt kimondott elv lényegileg azonos a francia és zürichi törvényekkel, határozottan különböző az osztrák jog álláspontjától. És hogy az országbirói értekezlet egyáltalában nemis az osztrák «köteles-részt» célozta meghonosítani, az már azon körülmény által is igazoltatik, hogy a szükség-örökös osztályrészét, nem «köteles-résznek» hanem intézkedése szellemének megfelelőleg törvényes osztályrésznek nevezte.

A legfőbb ítélőszék azonban az anyagi jogtól eltérve, határozottan az osztrák álláspont felé hajlott, midőn kimondotta, hogy a törvényes osztályrész soha sem természetben, hanem megfelelő értékben követelhető. Ezen enuntiatio által a szükség-örökös joga, az örökösök elleni követelési jogba burkoltatván, a törvényes osztályrész «köteles-része» minő-

sítettett, s mint ilyen ítéltetik az meg ma is bíróságaink által, persze a törvényes osztályrész tetszetős czíme alatt.

A gyakorlat ez által ellentétbe állított az anyagi joggal, a törvényes osztályrésznek abban megállapított jogi természetével, mely körülmény pedig csak anomaliákra vezethet.

Lássuk csupán a törvényes osztályrész átörökölhetségének kérdését. Az anyagi jog szerint a szükségörökös örökösének joga, az orsz. bir. ért. idézett szakaszára fektethető joga van ehhez, azt tehát keresettel is érvényesítheti. A gyakorlat azonban az által, hogy a törvényes osztályrészre jogosított ebbeli jogát a végrendeleti örökösök elleni követelési jogba burkolá, a szükség-örökös jogát eredeti minőségéből ki forgatván: az mint tisztán személyes jog, a törvényes osztályrészre jogosított örökösöknek, a jog általános elvei szerint következetesen többé meg nem ítéltető.

Kétségtelen, hogy ez ellenkezik a magyar jog felfogással; kétségtelen, hogy a francia irány — melyet az orsz. bir. ért. is követ — régi jogunkkal megegyezőbb, s az ősiségről ez képezi a legtermészetesebb átmenetet: épen azért, vajon nem volna-e helyesebb ha bíróságaink szakítva az osztrák kísértő szellemmel, visszatérnének a törvényes osztályrész eredeti minőségéhez, s kimondanák, hogy a törvényes osztályrész iránti jog valóságos örökjog, tehát természetben követelhető.

Mindeddig azonban míg az eddigi gyakorlat fentartásával a törvényes osztályrész tetszetős czíme alatt valóságos köteles-rész ítéltetik, ezen elvnek természetszerű folyamán maradt mindig az, hogy a törvényes osztályrész iránti jog mint személyes jog a szükség örökös-örökösöire át nem szállhat, tehát meg sem ítéltető. S mégis!

Dr. Pápay Imre.

A tömeggondnok helyettese.

Csődtörvényünk csődnyitás esetében részletesen intézkedik a csődtömeg mikénti kezeléséről, valamint a hitelezők mikénti kielégítéséről. Meghatározza az intézményeket, melyek hivatva a csődvagyon felett rendelkezni. Röviden, gondoskodik arról, hogy a csődnyitással fogamatba vett cél eléérések.

E tekintetben régi csődtörvényünkkel szemben hasznos ujtás a perügylőség elejtésével életbelépett tömeggondnoki intézmény. Mindenkép szerencsés megoldása hazai viszonyainknak, csak az baj, hogy a tömeggondnok helyettesére vonatkozó szabványok nagyon hézagok. A gyakorlatnak maradt tehát fen a kötelesség, hogy ez intézménynek a törvény alapelveiből kifolyó értelmezést adjon.

Csődtörvényünkben ugyanis veres fonalként húzódik át amaz elv, hogy a csődtömeghez tartozó vagyon lehetőleg olcsón kezeltesék és hogy felesleges költségszaporítással a hitelezők és a közadós érdekei csorbát ne szenvedjenek. Kétségtelenné teszi ezt a 150. §., mely szerint, ha a perre utasított követelést csak maga a tömeggondnok támadta meg, és kifogásai nyilván alaptalanoknak bizonyulnak, a külön perből felmerült költségeket viselni tartozik.

A csődtörvény e vezér-elve még acutabb kifejezést nyer az által, hogy eltérőleg az osztrák és a német birodalmi csődtörvényektől, a tömeggondnokot csakis az ügyvédek sorából nevezeti ki és hogy a bíróság által kinevezett tömeggondnokot véglegesen kinevezettnek declarálja. E rendelkezésekkel a törvény határozott jellege, hogy a vagyonkezelésnél a szükségtelen és nélkülözhető kiadások megtakaríttassanak; mert a mennyiben a tömeggondnok nem neveztetnék ki az ügyvédek sorából: a tömeggondnok kénytelen volna — az osztrák csődtörvényben előírt intézkedések módjára — peres vitelénél ügyvédet vallani. Ez által a csőd-vagyonra gyakran nagy költségek hárulnának,

a mennyiben a pereknél a tényálladék felvétele néha napokat vesz igénybe és gyakran megkívánja az ügyvédtől, hogy azt a helyszínén vegye fel.

Nálunk az ily kiadások meg lesznek takarítva a csődtömeg javára. Ezenkívül a tömeggondnok, ki a csőd lebonyolításánál kezdettől fogva mindvégig közreműködik, a vagyonkezelést olcsóbban és egyöntetűbben foganatosíthatja; a tömeg jogi képviselőjénél pedig informáltabban járhat el, mint a laicus tömeggondnok.

A midőn a törvény ebbeli rendelkezését célszerűnek lenni elismerjük: abbéli aggodalmunknak is kifejezést kell adnunk, miszerint a tömeggondnok helyettesére vonatkozó intézkedések nem lesznek kielégítőek. Nincs eléggé világosan működési köre szabályozva; még csak az sincs csődtörvényünkben szabatosan körülvonva, vajon mindig avagy csak szükség esetében nevezendő-e ki a helyettes.

A csődtörvény 88. §-a szerint ugyanis a bíróság a csődnyitási határozatban a tömeggondnokot és ennek helyettesét kinevezi. A 89. §. 4. pontja értelmében a hirdetésnek magában kell foglalni a tömeggondnok és helyettesének nevét. Ebből kifolyólag jogosult a törvény abbéli magyarázata, hogy csődnyitás esetében a tömeggondnok helyettesének kinevezése *conditio sine qua non*. Ámde a 95. § szabványa másképp intézkedik, a midőn a tömeggondnok helyettesét csakis *szükség esetében* kívánja kineveztetni.

A törvény továbbá kételyt támaszt, mily szerep jut a helyettesnek a tömeggondnokkal szemben. Alárendelt közege-e a tömeggondnoknak, avagy vele koordinált tényező? Ha a 105. §-t vesszük szemügyre: úgy a helyettes a tömeggondnoknak alá van rendelve; minthogy a tömeggondnok akadályoztatása esetében a helyettesnek köteletségében áll az akadályozott tömeggondnok helyébe lépni. Másrészt ha tekintetbe vesszük, hogy a helyettes működését a tömeggondnok felülbírálni nincs jogosítva és hogy eljárásában annyira önálló, mint a tömeggondnok: akkor azt kell következtetnünk, hogy a tömeggondnokkal koordinált functionarius.

E hézagok intézkedésekkel szemben a gyakorlat lesz hivatva a törvény szellemének megfelelő eljárást követni. Célszerű lesz, ha a csődbíróság csakis szükség esetében nevezi ki a tömeggondnok helyettesét. Így például ha a tömeggondnok betegeskedés folytán való akadályoztatását a csődbíróságnál bejelenti. A dolog természeténél fogva már a csődnyitás alkalmával a tömeggondnok helyettese kinevezendő, hogy ha a közados nem lakik a csődbíróság székhelyén és hogy ha ennek kapcsában a csődvagyon más helyen van, és pedig oly módon kellene a kinevezésnek megtörténni, hogy a tömeggondnok azon ügyvédek egyike legyen, akik ott laknak, a hol a csődvagyon található; a tömeggondnok helyettese azonban a csődbíróság székhelyén lakó ügyvédek sorából volna kinevezendő.

Ha a gyakorlat ekként értelmezendi a törvényt: ez esetben a helyettes funkciója a csődvagyon javára fog szolgálni: mert a helyettes működése ilyenkor sok kiadást megtakaríthat. Különösen áll ez a perek vitelénél, midőn a tömeggondnok utazása, időmulasztása és élelmezése semmivel sem indokolható nagy költségeket okozhat a csődtömegnek.

Az ily visszasságok meggátolása szempontjából szükséges, hogy az említett címeken a tömeggondnoknak olyan esetben, a midőn helyettesét megbízhatja, költég meg ne ítéltesse. A gyakorlat ez által körülvonozhatja a tömeggondnok és helyettesének működési körét és ezt törvény-szabta módon és a csődvagyon hasznára teheti.

Biráinktól függ, hogy az intézménybe életet leheljenek; miért is bíráinknak nem lesz szabad a tömeggondnok, helyettesének functioját a törvény rideg betűi után mérlegelni, hanem okvetlenül szükség lesz e helyütt is a törvény szelleméből kiindulni.

Buchwald László.
szabadkai ügyvéd.

Az 1881: 60. tcz. 116. §-ához.

A perrendi novellán vörös fonalként vonul végig az, hogy a törvényhozásnak intentiója oda volt irányozva, hogy a telekkönyvi hatóság a jogviszonyok végképeni rendezésére hivatva ne legyen, azaz a telekkönyvi hatóság ne ítéljen, hanem csak határozzon; következőleg a telekkönyvi hatóság bíróságnak nem tekinthető. Ez alapon kérdésem a következő:

Illetékes-e folytatólagos végrehajtás elrendelésére a telekkönyvi hatóság, ha csak ingatlanra kéretett az alapvégrehajtás és két bíróság általi foganatosításnak veendő-e, ha egy járásbíróság úgy is mint telekkönyvi hatóság az alapvégrehajtás foganatosítására megkeresetett?

Dr. Zipser Náthán.
ügyvéd.

A végrehajtási törvény 116. §-ának értelmezése tárgyában felvetett fentebbi kérdésre nézetem az, hogy ha valamely járásbíróság mint egyszersmind telekkönyvi hatóság ingók és ingatlanokra vezetendő végrehajtás foganatosítása végett kerestetik meg: a törvény 18. §-nak szellemében két külön megkeresés intézendő, egyik a járásbírósághoz az ingó végrehajtás foganatosítása végett, a másik a járásbírósághoz mint telekkönyvi hatósághoz az ingatlan végrehajtás foganatosítása végett; és ennél fogva a végrehajtás két bíróság által foganatosítottak veendő.

A telekkönyvi hatóság folytatólagos végrehajtás elrendelésére akkor sem illetékes, ha az alapvégrehajtás csak ingatlanra rendeltetett el; mert a törvény 116. és 117. §§-nak elhelyezéséből és tartalmából kitűnőleg e szakaszok csupán a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira vezetendő folytatólagos végrehajtásról rendelkeznek; meghatározva azon eseteket, a melyekben a folytatólagos végrehajtás ingóságokra a végrehajtás foganatosítására illetékes hatóság által elrendelhető. Az ingatlanokra vezetett végrehajtást szabályozó 135—207 §-ok a folytatólagos végrehajtásnak ingatlanokra való elrendelése tekintetében ily kivételes rendelkezést nem tartalmaznak, s ennél fogva áll a 2. §. általános rendelkezése, a mely megállapítja, hogy a végrehajtás elrendelésére melyik bíróság illetékes.

Ingatlanokra vezetendő folytatólagos végrehajtásnál ezen általános szabálytól kivételt megállapítani szükség nem volt azért, mert itt a késedelem rendszerint nem jár veszéllyel, a mennyiben veszély esetében a marasztaló ítélet vagy más végrehajtható közokirat alapján a telekkönyvi rendelet értelmében közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál is szerezhető zálogjog. Ellenben ingóságokra vezetendő folytatólagos végrehajtásoknál szükség volt a 116. és 117. §§. tartalmazta külön rendelkezésekre, hogy a folytatólagos végrehajtást a törvényben meghatározott esetekben a megkeresett hatóság is jogosítva legyen elrendelni, hogy így az mielőbb foganatosítható legyen.

Teleszky István.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félévre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A bűnvádi eljárás tervezetéről. (N.) — A szomszédjog Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Külföldi jogélet. — Törvénykezési Szemle: Az anyagi bűnhalmazat kérdéséhez. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől. — Az átruházó szavatosságának terjedelme. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — A végrehajtási törvény 1881. 60. tcz. 43. §-ához. KISS ELEK csornai ügyvédtől és Dr. TELESZKY ISTYÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A bűnvádi eljárás tervezetéről.

Feltűnő jelenség, hogy mikor a bűnvádi eljárás tervezetéről van szó, akkor azt tapasztaljuk, hogy nem annyira a fölött foly a vita, a mi a javaslatban foglaltatik, hanem arról beszélnek, a mi abból kihagyatott.

Ezen állapot bármily sajátságosnak tűnjék fel, az tényleg úgy van, és fájdalom annak megvan a maga alapja.

A javaslatból kihagyottak közt első helyen áll az esküdszéki eljárás.

Sokan vannak, a kik föl nem foghatják, hogy a javaslat jeles készítője hogyan vállalkozhatott oly bűnvádi eljárás készítésére, melyből az esküdszéki bíraskodás már in principio ki volt hagyandó.

Ezek abból indulnak ki, hogy ma már minden civilisált államban nem csak a politikai vétségek, hanem a közönséges bűntettek nagyobb része fölött is esküdszékek ítélnék. Sőt tovább mennek és azt mondják, hogy hazánkban már a negyvenes években oly hatalmas áramlat volt az esküdszéki intézmény mellett, hogy ha az 1848-diki időszak be nem következik, úgy ma már az esküdszéki bíraskodás nálunk is törvénybe volna iktatva.

Az meglehet, hogy ez megtörtént volna, de hogy ma melyek azon aggályok, melyek az esküdszéki intézmény ellen felhozhatók, mutatják az esküdszéki intézmény mellőzésére felhozott javaslati indokok, a melyekre szabad legyen a nyájas olvasót figyelmeztetni.

Én a nemzetiségi viszonyokon kívül hazánkban az esküdszéki intézmény behozatalát, ámbár annak magam is nagy barátja voltam és vagyok, ma még azért sem merném ajánlani, mert nálunk a büntető ügyek oly nagy számmal fordulnak elő, hogy majdnem állandó esküdszéki tárgyalások volnának tartandók, már pedig ez oly terhes polgári kötelességet róna az egyes vidékek lakosaira, a melyet azok elviselni képesek nem volnának, vagy ha igen, akkor ezen eljárás az állam oly megterhelésével járna, melyet az a mai pénzviszonyok mellett ugyancsak megérezne.

Mert ne feledjük, hogy az esküdtek nagyobb részt kivált vidéken földmivelők, kis iparosok, kereskedők közül volnának veendő.

Ha kárpótlás nélkül alkalmaztatnának, akkor iparüzletük, foglalkozásuk és kereskedésükben a folytonos bíraskodás által oly károkat szenvednének, a melyek magok és családai romlását vonhatnák maguk után.

Ha pedig kárpótlás mellett alkalmaztatnának, akkor azok napi díjai és gyakran fuvar-költségei oly roppant pénzbe kerülnének az államnak, melyet az mai viszonyaink közt alig volna hajlandó áldozatul hozni.

Meglehet, hogy viszonyaink minden irányban változni fognak, addig talán jó volna türelemmel lenni.

Minthogy egyébként megtörténhetik, hogy az esküdszéki intézmény mellőzésére felhozott minden okok mellett is ezen intézmény az országgyűlésen oly hatalmas szószólókra találand, melyek elől a kormánynak kitérni bajos leend, azért ajánljuk az igazságügyi kormánynak, hogy akár a bírói akár a kir. ügyészi kimutatásokból jó előre állitassa össze azon büntető ügyek számát, a melyek például akár az osztrák akár a németországi büntető eljárásra való tekintettel, akár pedig az igazságügyminiszter saját conceptiója szerint a lefolyt év alatt nálunk esküdszéki eljárás alá tartoztak volna akkor, ha az esküdszékek már a mult évben fenállottak volna.*

Másodszor kihagyatott a javaslatból a kir. járásbíróóságokhoz utasított büntető ügyekben követendő eljárás.

Ez annál feltűnőbb, mert ma már alig van Európában közeliismerésre méltatott bűnvádi eljárásról rendelkező törvény, a mely magában nem foglalná úgy a járásbíróóságok, mint a törvényszékek, mint első bíróságok hatáskörébe tartozó ügyekben követendő büntető eljárásról rendelkező szabályokat.

A javaslat erre vonatkozó indoklását nem ismerem. Azt azonban tudom, hogy a vádrendszer elfogadása mellett a járásbíróóságok ugyanazon alapelvek szerint tartoznak eljárni, mint a törvényszékek a bűntettek és vétségek feletti eljárásban.

Tudjuk azt is, hogy nálunk a járásbíróóságok nem csak azon kihágási ügyekben járnak el, a melyekről külön törvények rendelkeznek, hanem eljárnak számos oly vétségben is, a melyekről a büntető codex rendelkezik. Már hogy ily körülmények közt miért volna szükséges a járásbíróóságokhoz utalt vagy utalandó büntető ügyekben követendő eljárásról külön törvény által intézkedni, és hogy az miért nem foglalhatna helyet a bűnvádi eljárásról készített javaslatban, ezt annál nehezebb felfogni, mert a mint tudjuk, az osztrák bűnvádi eljárásról rendelkező 1873. évi törvényekben mintegy 36 szakaszban van megoldva azon egész eljárás, a melyet a járásbíróóságok a hozzájuk utasított kihágási ügyekben követni tartoznak.

Ezt tehát a mi bűnvádi eljárásunkról készült javaslatról is annál inkább megvárhattuk volna, mert épen a járásbíróóságokhoz utalt ügyekben követett eddigi eljárás és jogorvoslati rendszer az, a mely felső bíróságainkat örökös restantiákra kényszeríti és őket annyira elhalmozza, hogy a törvényszékektől felérkezett bűntettek és vétségek elintézésére nem marad elég idő.

Hogy ezen észrevételek nem a légből kapottak, mutatják a következő adatok.

A budapesti kir. ítélő tábla mult évi kimutatásai szerint, nem számítva ide az üléseken kívül elintéztet 24,413 ügydarabot, elintéztetett bűnper 33.661 darab.

Ezen bűnperekből törvényszéki volt 14,660; így a járásbíróóságoktól felérkezett bűnperek száma 19,001 darabra tehető.

* Ezen összeállítás akkor fog a célznak legjobban megfelelni, ha minden törvényszék területére nézve külön külön kimutatás készítettik azon bűnperekről, a melyek esküdszéki eljárásra tartoztak volna.

Ha ezen nagy számu járásbírósi bűnpereket a cselekmények minősége szerint osztályozzuk, úgy körülbelül a következő eredményre jutunk.

Becsületsértési per volt...	4,400
Könnyü testi sértési per volt...	7,152
Súlyos testi sértési per volt...	1,426
Egyéb vegyes bűnperek voltak	6,023
összesen	19,001

Ha ezen számhoz az év végével hátralékban maradt 7805 bűnperből 5000 darabot járásbírósi, 2805 darabot pedig törvényszéki bűnpernek számítunk, úgy a bűnperek évi forgalma oly formán alakul, hogy a törvényszéki bűnperek száma 17,165, a járásbírósi bűnperek száma pedig 24,001 darabra emelkedik.*

Ezen az évi forgalom tekintetében biztos, a részletekben pedig a valót megközelítő számítás tekintve, méltán várhattuk, hogy oly bűnvádi eljárással fogunk megörvendeztetni, a mely a büntető igazságszolgáltatás körében észlelt bajokat megszüntetendi, a mely a jogorvoslati rendszer és a felebbviteli bírói hatáskör czélszerű elrendezésével lehetővé teendi, hogy felső bíróságaink azon csekély érdekű bűnperrektől meg fognak szabadulni, és hogy ez által bíránk azon helyzetbe juthatnak, hogy a valóban fontossággal bíró ügyek elintézésére elégséges időt fordíthatnak, a mellett pedig az önmivelődésre is, a mely nélkül pedig nincs haladás, egy kis időt nyerhetnek.

Azonban fájdalom, a javaslat ezekre nem volt figyelemmel, mert a mint látjuk, a járásbírósi ügyek ellátására egy külön bűnvádi eljárást tervez, azt pedig bizonytalan időre halasztja el.

Harmadszor kihagyatott a javaslatból a rögtönbírósi eljárás.

Nézetem szerint a törvényhozás ezt annál kevésbé fogadhatja el, mert az is a szoros értelemben vett büntető eljárás körébe tartozik.

Negyedszer kihagyatott a javaslatból a btk. 62. §. esetében szükségessé válható elkobzás.

Már hogy ez miért volna oly specialitásnak tekintendő, a mely a bűnvádi eljárásról rendelkező törvényben el nem férne, annál nehezebb felfogni, mert ezen egész elkobzási eljárás csak néhány szakaszra terjedhet, és a mellett oly szoros összefüggésben áll a büntető ítélet végrehajtásával, hogy arról szükségképen a bűnvádi eljárásban lehet és kell intézkedni; mert a mily joggal kiveszszük ezt a bűnvádi eljárásból, ép oly joggal lehetne a büntető ítéletek végrehajtásáról rendelkező fejezetet, vagy a javaslat bármely fejezetét abból kivenni, és azt külön törvénybe iktatni, csakhogy az ilyen codificatio azután minden lehet, csak a büntető eljárás codicálása nem volna.

Ezen kihagyások oly hiányai a javaslatnak, melyek méltán megérdemlik, hogy az igazságügyi kormány azokkal még mielőtt a javaslatot országgyűlési tárgyalás alá terjesztendi, tüzetesen foglalkozzék, és a kihagyottaknak a javaslatba leendő felvételét eszközölje, mert attól tartunk, hogy a javaslat jelen alakjában országgyűlési tárgyalás alá nem vétetik.

Ezen aggodalmunkat azon körülmény is növeli, mert úgy tudjuk, hogy a javaslatnak megfelelő bírósági szervezet és tehát a javaslattal járó költségvetés még be nem adatott; ez ugyan nem tartozik a bűnvádi eljárásba, de tudjuk, hogy nálunk minden reformot azon kérdéssel hoznak kapcsolatba, hogy az mibe kerül. Ha tehát az országgyűlés a javaslattal együtt beterjesztendő költségvetésből látni fogja, hogy itt oly eljárás javasoltatik, a mely a büntető igazságszolgáltatás

költségeit egy millióval fogja szaporítani, akkor a javaslat minden további tárgyalás nélkül már ezen oknál fogva el fog vettetni; ha pedig az országgyűlés tárgyalásába bocsájtja, az egy oly javaslatnak, a melynek költségei még csak későbbben fognak előadatni, akkor ismét azon válság előtt állunk, hogy a sok időt elvesztegetjük a javaslat tárgyalására, mikor pedig későbbben az eljárással és az ezzel kapcsolatos bírósági szervezettel járó költségekről leszen szó, ezek tulságosoknak fogván tekintetni, a javaslat azután vettetik el, mikor az hosszas vajadás után immár átvizsgáltatott.

Hogy ezen mindkét irányban károsnak mutatkozó eshetőséget kikerüljük, azért tartjuk szükségesnek, hogy a bűnvádi eljárással együtt a bírósági szervezet és a mindkettővel járó költségvetés egyszerre és egy időben mutattassék be az országgyűlésnek.*

N.

A SZOMSZÉDJOG.**

2. §. Szabad-e a tulajdont a szomszéd ártalmára felhasználni? (Aemulatio, Chikane, Neidbau.)

Ezek után lássuk, mily álláspontot foglalnak el e kérdéssel szemben az egyes törvényhozások.

I. A porosz Landrecht két helyen is kifejezést ad az itt védett nézetnek, és pedig a tilos cselekvésekről szóló I. rész, 6. fejezet, 37. §-ában: Wenn aus den Umständen klar erhellet, dass Jemand unter mehreren möglichen Arten der Ausübung seines Rechts diejenige gewählt habe, welche dem Andern nachtheilig wird, in der Absicht, denselben zu beschädigen, muss den Schaden vergüten. Aztán az I. rész 8. fejezet, 27. és 28. §-aiban: 27. §. Niemand darf sein Eigenthum zur Kränkung oder Beschädigung anderer missbrauchen. 28. §. Missbrauch ist ein solcher Gebrauch des Eigenthums, welcher vermöge seiner Natur nur die Kränkung eines Andern zur Absicht hat.

DERNBURG**† megjegyzi: Eine Ausnahme vom Prinzip der freien Ausübung des Rechts tritt sowohl nach preussischen als auch nach späteren römischen Recht dann ein, wenn die Ausübung des Rechts nachweisbar ohne jedes eigne Interesse nur in der Absicht geschah, um einen Andern zu schädigen. Ein solches Verhalten macht schadenersatzpflichtig, da der Ausübung des Rechts in solcher Weise jede innere Rechtfertigung fehlt.

A német judicaturából SCHELHASZ említ föl egy esetet, melyben a lübecki Oberappellationsgericht kijelenté, hogy építés által chikanizálás akkor is megállapítható, midőn a szomszéd tetemes károsodása mellett, a tulajdonosra építkezéséből csekély előny néz.**††

II. A code civil 544. §. a tulajdon fogalmát teljes korlátlanágában állapítja meg: La propriété est le droit de jouir et disposer des choses de la maniere la plus absolue, pourvue qu'on n'en fasse pas un usage prohibé par les lois ou par les réglemens.

Nincs a tulajdon felhasználása körül semmi törvényes korlát a római vagy a porosz törvény mintájára. Azonban a tudomány és a bírósági gyakorlat egyaránt a római jog elveit és irányát követi, melynél fogva a jog gyakorlása nem fájulhat el a társadalom érdekében visszaélésre, és mely nem türi, hogy a tulajdonos intézkedései merőben a szomszédok ártalmára, boszantására helyeztessenek, minden komoly gazdasági érdek nélkül. Legyen szabad többek helyett, LAURENT-ra hivatkoznom, ki a fenforgó kérdés nehézségeire

* Ezen számok kézzel foghatólag mutatják, hogy a *Jogtudományi Közlöny* szerkesztőjének igaza volt, midőn a *Jogtudományi Közlöny* f. évi második számában jelezte, hogy a járásbírósi ügyek a törvényszékekhez volnának felebbezendők.

* Igaz ugyan, hogy az anyagi bünt. törvénykönyv az államnyomdából került egyenesen az országgyűlés elé; de úgy tudjuk, hogy a bűnvádi eljárás tervezetét az igazságügyminiszter ur előzetesen enquete elé fogja terjeszteni.

** Az előbbi közleményeket l. a 4. és 7. számokban.

**† *System des preuss. Privatrecht* I. köt.

**†† Lásd *Hamburger Erkenntniss-Sammlung* I. köt. 168. l.

való reflexiók után a vexatióra áttérve így szól: Si le propriétaire, qui use de son droit le fait par malice, par envie de nuire, sans aucun profit pour lui, sera-t-il tenu de réparer le préjudice qu'il cause, bien qu'il ne lèse pas un droit? Il y a une vieille maxime écrite dans les lois romaines qui dit quel'on ne doit pas favoriser la mechanceté des hommes; or, ne serait-ce pas l'encourager, que de leur permettre d'user de leur droit sans autre but que de nuire à autrui? On objectera une autre maxime également écrite dans les lois romaines, c'est que celui qui use de son droit ne fait de tort à personne, en ce sens qu'il n'est pas tenu de le réparer. Mais est-ce bien user de son droit que de l'exercer dans le seul but de nuire? Pourquoi les droits sont-ils sanctionnés par la loi? *Parce que ce sont des facultés qui nous sont nécessaires pour remplir notre mission sur cette terre.* Notre mission serait-elle par hasard de faire le mal pour le plaisir de faire le mal? Et le législateur doit-il sa protection à celui qui emploie à faire le mal un droit qui lui a été accordé comme instrument de développement intellectuel et moral? La conscience répond avec les jurisconsultes romains: Malitias non est indulgendum.

La jurisprudence est en ce sens. Un propriétaire construit un bâtiment qui ôte le jour à son voisin; il est dans son droit et ne doit aucune réparation du tort qu'il lui cause. Mais il fait plus: il élève en face et presque contre la fenêtre de son voisin, dont une partie est déjà masquée par la nouvelle construction, une fausse cheminée, commençant seulement sur la torture, assise sur le chevron extrême de son pignon et qui enlève la presque totalité du jour qui reste à cette fenêtre. La cour de Colmar ordonna la suppression de la fausse cheminée. Elle avoue, que le propriétaire peut, à la rigueur abuser de sa chose, mais à une condition, ce est qu'il ne le fasse dans le but de nuire; *les droits sont chose sérieuse, et il en faut user sérieusement*; au delà de cet usage sérieux, il n'y a plus de droit, il n'y a que la méchanceté, et la justice ne peut pas sanctionner une action inspirée par la malveillance.

Un propriétaire, en pratiquant les travaux sur son fonds, diminue le volume d'une source qui profitait à son voisin. Il est dans son droit. S'il cause un dommage à son voisin, celui-ci n'a pas le droit de se plaindre, car il n'a pas la propriété absolue des eux. Mais si c'est par malice que les travaux ont été entrepris et dans le seul but de nuire au voisin, il n'y a plus exerce d'un droit, il y a méchanceté, et celui qui abuse méchamment de son droit de propriété doit réparer le préjudice qu'il cause. C'est ce qu'a décidé la cour de Lyon dans l'espèce suivante. Une source minérale se repandans plusieurs fonds; l'un de propriétaires pratique une pompe pour recevoir un volume d'eau plus considérable, non pour s'en servir, mais pour le verser dans une rivière à pure perte et ajoutons à pure méchanceté. La cour le condamna à des dommages intérêts, mais sans ordonner la suppression de la pompe ni sa modification. Nous croyons qu'en ce point la cour s'est montrée trop réservée. Dès que l'on considère le fait nuisible comme illicite, le propriétaire ne peut plus invoquer le droit de propriété; or un fait sans droit doit disparaître.*

III. Az osztrák polg. törvénykönyv. A tulajdon fogalmát a 354. és 362. §-aiban minden korlátozástól menten állapítja meg; a szomszédok védelmére nincs intézkedés. Azonban a 363. és 364. §. kijelenti, hogy a tulajdon gyakorlásának nem szabad harmadik személy jogkörébe átnyulni, sem a közjó fentartása és előmozdítására irányuló törvényekbe ütközni; ezen intézkedés, mint a közjó érdekében szükséges korlátozásnak elvi enunciatiója, megengedné, hogy a tulajdonosnak a gazdasági célzatot nélkülöző, és a

szomszédra mégis káros cselekvései törvényes tilalom alá esők gyanánt legyenek tekinthetők, azonban az 1305. §. «wer von seinem Rechte innerhalb der rechtlichen Schranken Gebrauch macht, hat den für einen Andern daraus entspringenden Nachtheil nicht zu verantworten», oly kategorikus módon van tagadásba minden kártérítési igényt, a tulajdonnak saját határain belül oly abszolút hatalmat kölcsönöz, hogy a bíró a törvény betűje szerint nem nyújthat oltalmat a szomszédoknak rossz akarat és kajánság szülte intézkedések ellen.

Ezen okból természetes, hogy a polg. törvénykönyv feldolgozói tulnyomóan mind ellenzik álláspontunkat. Ezek közt SCHUSTER és UNGER azok, kiknek nyilatkozatára reflectálunk. UNGER* támaszkodva a fent idézett szakaszokra, a tulajdon gyakorlása iránt semmiféle korlátnak helyét nem látja, «sollte die Ausübung Andern Nachtheil und dem Berechtigten selbst keinen Vortheil bringen, sollte das Motiv zur Geltendmachung des Rechts Schadenfreude oder Herzenshärte sein, oder sollte die dem Berechtigten nutzlose dem dritten schädliche Ausübung des Rechts aus blosser Chikane geschehen», mindezt azon alapon tartja okdatoltnak, helyesnek, hogy a tulajdon szabad mozgásában ne korlátoztassék, holott könnyű belátni, hogy ily uton az egyéni önkény jobban megköti a tulajdont mint az okszerű törvényes korlát. Még azt is kérdezhetnők UNGER-től, hol marad «die Rücksicht auf das national-ökonomische Interesse, auf die Sittlichkeit, die sich auf dem Rechtsgebiet geltend zu machen hat.» SCHUSTER fent idézett munkájában, mely azonban csak az építkezésekre szorítkozik, azon alapon helyesli a törvény pozitív tételét, mert: «Der Beweis der Chikane lässt sich nie herstellen, denn es lässt sich nicht denken dass sich Jemand in ganz unnütze Kosten versetze, um den Nachbarn zu ärgern.» E mellett hivatkozik HOMEL-ra, ki az egyenes boszuvágyból történő építkezést is védendőnek tartja, mert a boszu igazságos lehet.** Ez furcsa bizonyíték, mely meggyőzheti SCHUSTER-t, hogy vannak, kik «egészen hiábavaló költségekre ragadtatnak.» Hát még ha a szomszéd a boszúból történő építkezést megtorolni akarja?

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a polg. törvénykönyv létrejötté idejében a tudomány kiválóbb képviselőinek nagyobb száma a tulajdon visszaélésének ellene volt, minek tulajdonítható, hogy a nyugat-Galicziában életbe léptetett törvény 255. §. a római jog axiomáját még tartalmazta: «Das Gesetz begünstigt weder Neid noch Schadenfreude.» Sajnáljuk, hogy a protocollumok napfényre hozása és feldolgozása által nagy jelentőségű legújabb Commentárja**† a polg. törvénykönyvnek még nem jutott odáig, hogy felvilágosítást nyújtana, mily legislatív indok készítette a bizottságot ezen üdvös szabvány kihagyására.

A bírósági gyakorlat eddigelé a törvény betűjéhez szigorúan alkalmazkodott.

IV. A szász polgári törvénykönyvről nem sok mondani valónk van; a 352. §. azon elvet állítja föl, hogy: «Jeder darf sein Grundstück vollständig benutzen, selbst wenn in dessen Folge der Nachbar an den Nützen seines Grundstückes Abbruch erleiden sollte»; és habár a következő §-hoz csatolt indokolásban ki van emelve, hogy a tulajdonos telkén változtatásokat nem tehet pusztán szeszélyből vagy oly célzattal, hogy általa a szomszédnak ártson; de ama szakasz tartalmából a bíró a chikanirozás tilalmát le nem vezetheti.

V. A zürichi törvénykönyv az egyedüli, mely az itt felvetett kérdést tapintattal megoldja. A 619. §-ban határo-

* Lásd *Systemje* I. köt. 616. l.

** Lásd *Baurecht* 94. l. h) jegyz.

**† PFAFF és HOFFMANN *Commentar zum bürgerl. Gesetzbuche*. 1877. Bécs.

* Lásd *Principes de droit civil* VI. köt., 189. és köv. l.

zottan elismerésre jut azon elv, hogy pusztán a szomszéd bosszantására irányuló felhasználása ellen a tulajdonnak rendőri, vagy szükség esetében bírói segély kérhető. Egyébként ezen törvénykönyv idevágó intézkedéseinek ismertetésére és fejtegetésére alább lesz alkalmunk még visszatérni.

És ezen határozott törvényes nyilatkozat dacára is ingadozik a bíróság gyakorlata. Egy BLUNTSCHLI által közölt esetben a tulajdonos szomszédja felől egy 23 láb magas deszkafalat állított fel azon nyilvánvaló szándékból, hogy a szomszédot a kilátás elvonása által bosszantsa. Az első bíróság a deszkafalnak lebontását rendelte el, hivatkozással a 619. §-ra; a második bíróság ellenben a deszkafal fenállását megengedte azon indokból, hogy a 619-dik §. csak roszakaratu cselekvésekre vagy más intézkedésekre vonatkozik, nem pedig építkezésekre; azonfelül ama fal jelen törvény hatályba lépte előtt állítottatott fel. BLUNTSCHLI hozzá teszi: «Meines Erachtens passt der Grundsatz des §. 619. auch auf Fälle der Art; denn die Boswilligkeit der Benützung kann in einer Baute ebenso offenbar zu Tage treten, als in irgend einer andern Einrichtung, und steht nicht minder in Widerspruch mit dem natürlichen Nachbarrecht.»

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

Külföldi jogélet.

Igértük a francia tudományos akadémia által kitüntetett pályaművek ismertetését, melyek «a hatalmak elválasztását» tárgyazzák, oly kérdést, melynek felvetése a «Magyar Jogászegylet» által nálunk is eltérő nézeteket tüntetett fel.

A francia tudományos akadémia a pályakérdést 1878-ban tűzte ki.

LÉON AUCOC bírálata alapján, mely az akadémia 1879. május 10. ülésén olvastatott fel és egyszersmind a problema lényegének mesteri fixírozását képezi, VACHEROT elnök az akadémia 1879. május 21. ülésén igen szép, a tárgyra vonatkozó beszéd után, kihirdette a pályázat eredményét. A beérkezett hat mű közül díjnyertes SAINT-GIRONS lyoni ügyvéd és tanáré lett, dicséretre STÉPHANE BERGE párisi ügyvéd, de FERRON ornéi prefet és FUZIER-HERMAN baugéi kir. ügyész munkái méltattak. Bővitve és javítva az utolsó 1880-ban, az első 1881-ben jelent meg nyomtatásban.

Saint-Girons a kérdést történelmi bevezetés után dogmatikai és gyakorlati politikai szempontból tárgyalja és érdekes reformtervekben concludál. FUZIER-HERMAN a történeti fejtegetésre helyezi a fősúlyt és így a dogmatikus rész nem oly átható, rendszeres. A külföldi jogot ő külön részben tárgyalja, míg SAINT-GIRONS az egyes intézményeknél ismerteti. Mindkettő dominálja a vonatkozó irodalmat, bár e részben is SAINT-GIRONS ismeretköre tágasabb; mindkettő természetesen Montesquieuból indul ki és a liberalismus alaptételeül ismeri el a hatalmak elválasztását a jelenre, a jövőre nézve is. Csak látszólag fontos eltérés közöttük, hogy míg Fuzier Herman a bevett triashoz ragaszkodik, Saint Girons az államhatalmat alapjában csak ketté osztja, de a végrehajtó hatalomban független kormányzó és közigazgatási és független bírói hatalmat (autorité) statuál. Ő ezt a hatalom-elválasztási elv másodfoku alkalmazásának nevezi és AUCOC helyesen mondá azt szerzőnél lényegtelennek, miután nála ez eltérést az orthodox felfogástól veszélyes conclusiók nem követik és őt arra csak félelme vezette, hogy ellenkező esetben a bírói külön hatalom statuálása a bíráltságának és ezzel függetlenségük lerontásának consequentiájához vezetne.

A két mű eszmemenetét természetesen csak röviden jelezhetjük. A hatalmak elválasztása nélkül nincs szabadság, hanem beáll a cæsarismus vagy convention zsarnoksága.

Az ó-kor és középkor nem ismerte az egyéni szabadságot; e részben a görög demokratia sem képez kivételt, melynek tényleg aristokratikus köztársaságai a rabszolgaság socialis alapján épültek fel. Az elv az új-koré. Gyakorlatilag érvényesíti Anglia, főleg az 1688. forradalom után, melynek theoretikusa LOCKE volt; elméletét felállítja MONTESQUIEU az Esprit des lois híres fejezetében az angol alkotmányról; megvalósítja részben az 1789. forradalom; megvalósítja ROUSSEAU-nak görög-római mintáktól vett és népszarnokságra vezető eszméi alapján a convention; visszaállítja a restauratio.

Igen érdekes ST.-GIRONS-nál a XVIII. század forradalmi szellemének, a nemzetgazdasági írók (TURGOT) befolyásának vázlata. Az ó- és középkort is felölelő elmélet-történetéből néhány adatot említünk fel. PLATON socialista államdespotismust hirdet, ARISTOTELES szintén idealis aristokratiát, ő ugyan distinguálta a három hatalmat, de fentartotta egyesítésüket, tehát nem volt MONTESQUIEU előzője, mint BARTHÉLÉMY ST. HILAIRE és STAHL tévesen vélte. HOBBS a monarchikus despotismus írója, mint ROUSSEAU a demagogiáé. Csak felületes olvasó vélhette, hogy Montesquieu a bírói hatalmat elejtette e szavakkal «en quelque façon nulle», mi csak a juryra czéloz. Aristoteles csak a functiokat classificálja, Montesquieu elve a szerveiket is elválasztja. (BLUNTSCHLI *Allg. Staatslehre* nyomán St. G.) Tanait adoptálta FILANGIERI, BLACKSTONE stb. FUZIER-HERMAN czáfolja LÉON FAUCHER érvelését, hogy Montesquieu az angol alkotmányt nem jól fogta fel. Idézi FISCHEL helyes megjegyzését, hogy Anglia az administratio és justitia elválasztását csak úgy fogta fel, hogy az administratio nem avatkozhat a jogba, de a bíró befoly az administratióba.

Érdekesen czáfolja St. Girons a tan régi és új ellenzőit. A hatalmak elválasztása nem jelent teljes egyensúlyt; van egyesítés, van küzdelem köztük, és tényleg valamelyik bizonyos tulsúlyra jut; de ép azért kell a hatalmakat elválasztani és egymás közti viszonyaikat szervezni, hogy egyikük se váljék korlátlanná és hogy mindnyájan a közjóra összehassanak és a szabadságot valamelyik mindenhatósága el ne nyomja. Független ez elv a politikai kormányformától; megvalósítható mindenikben: monarchia, aristokratia, demokráciában. De a vegyes alak legkedvezőbb erre, mert az elv maga — a hatalmak elválasztása — egyszersmind befolyást biztosít mindegyik társadalmi elemnek: a korónának (ill. elnöknek), nemességnek, népképviselőnek. A hatalmak egyesítésének eszközei: mindegyik hatalom törvényhozási iniciatívája, a törvényeket előkészítő államtanács, a felelős ministeri kormány.

Egyenkint vizsgálja azután mindkét író a hatalmak szervezetét, vagyis az elválasztási elv alkalmazását a gyakorlatban. Az így felmerülő számos kérdés közül csak az administratív justitiát emeljük ki.

Fuzier Herman kifejti a fenálló rendszer antiliberális, jogellenes természetét; bíraskodást végeznek administratív közegek, mi a hatalmak elválasztásának nem kifolyása, hanem negatiója. A magasabb közérdek ürügye veszélyes a magános jogaira. Sokkal helyesebb a közönséges bíróságra ruházni a közjogi bíraskodást, mint p. o. a fenálló administratív bíróságokat bírói garanciákkal (elmozdithatlanság) körülvenni, mi nemcsak felesleges kettős bíróság felállítása, de ép a kormányzat szempontjából helytelen, mert párt-nézetű hivatalnokokat állandó bírakká tesz. Megczáfolja a tulterhelés, speciális szakértelem hiánya, lassabb eljárás, jogegység veszélyeztetése (az államtanács érdemben is ítél) stb. álérveteket a rendes bírói eljárás ellen. Azzal végzi meggyőző fejtegetését, hogy a szabadelvű iskola programjának régóta első sorában áll e reform követelménye s így nem kételkedik mielőbbi megvalósításán; addig nem teljes Franciaországban a hatalmak elválasztása. Természetesen

méltatja e részben Belgiumot, hol az, mi Franciaországban contentieux, a rendes bíróságok hatáskörébe esik, Olaszországra nézve pedig nem felel el az 1865. után fennmaradt contentieux említését.

SAINT GIRONS hasonlóan kifejti, mint szülte a bíróság iránti bizalmatlanság az administratív külön justitiát. A constituante (1789.) előtt már CHABROUD ez ellen a hatalmak elvének elválasztását érvényesíté, de ép ez elv vélt consequentiájaként (administratio függetlensége) szentesítettek oly rendszert, mely az absolutistikus ancien regimeével azonos volt. A bírói hatáskört a magánjogra szorítván, mindig csak a kormányhatalmat növelték vele szemben.

St. Girons azonban bírói formák és függetlenség mellett mégis a külön administratív justitia fentartását óhajtja, mi nélkül szerinte ép az administratio önkénytes hatásköre (gracieux) tágulna, mint p. o. Belgiumban tapasztalták, hol az 1831. alkotmány a rendes bíróságra ruházta a contentieux, és most mégis államtanács felállítását sürgetik administratív jurisdictióval azon ügyekre nézve, melyek most a tiszta végrehajtó hatalomtól függnék. Olaszországra nézve hasonló tapasztalatokra vezetend az 1865. törvény mely a belga mintát követte s a jövő igazat fog adni a «francia rendszer» védőinek. Párhuzamot von az államtanács és semmitőszék működése közt s az előbbiben administratív

szellem mellett a magánjognak is sokszor jobb oltalmát találja.

Túlzottnak, igazságtalannak találja tehát az administratív justitia elleni támadást, a melyet 1826—1828. DUVERGIER DE HAURANNE és BROGLIE herczeg initiált, napjainkban OSCAR de VALLÉE (La magistrature française 1871.), ODILON-BARROT, ERNEST DUBOIS, JULES FAVRE (La réforme judiciaire 1877.), JOUSSERANDOT (Du pouvoir judiciaire et de son organisation en France 1878.), FUZIER-HERMAN, DARESTE, LEFÈVRE-PONTALIS (1872-ben előadója a conseils de préfecture abolitíója iránti — megbukott — törvényjavaslatnak) stb. annyi hévvel újra felvették.

Emlékeztet az 1830—1840. évi ily szellemű — az administratív justitia korlátozását célzó — tervezetek elejtésére a legszabadlvűbb jogászok és politikusok ellenzése folytán (DALLOZ, TOCQUEVILLE, ISAMBERT). Határozottan csatlakozik AUCOC, REVERCHON, VIVIEN, DUFAURE (1872-ben az államtanácsról szóló törvényjavaslat előadója), MIGNERET stb. kortárs nézetéhez, kik a külön administratív justitia szükségét ma is vitatják.

Látni való, hogy a cél a két irónál egy, és a bírói garantiákkal felruházott külön administratív bíróság vagy rendes bíróság préferálása így tisztán célszerűségi vitává lesz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az anyagi bűnhalmazat kérdéséhez.

A kir. curia 7661/1881. sz. alatti ítéletében (*Biint. J. Tára* 11. sz. 882.) abbeli megállapodásának adott kifejezést, hogy határozott időtartamu szabadságvesztésre ítélt egyénre, ha *büntetése tartama alatt* újabb büntetendő cselekményt követ el, az életbeléptetési törvény 36. §-a alapján, a büntetés kiszabásánál a büntető törvénykönyvnek az *összbüntetés* kiszabására vonatkozó szabályai alkalmazandók.

Mit rendel tehát az életbelépt. törv. 36. §-a? Azt, hogy a ki büntett miatt határozott időtartamu szabadságvesztés-büntetésre van elítélve, ha büntetése *tartama alatt* követ el valamely büntetendő cselekményt, a büntettekről és vétségekről szóló *törvénykönyv szerint büntetendő*.

E szerint az életbelépt. törvény alapján nem határozhatott a kir. Curia a felett, hogy jelen esetben van-e anyagi bűnhalmazat vagy nincs, a fölött pedig még kevésbé, hogy *minő* összbüntetéssel legyen sújtva a tettes. A bünt. törvk. 104. §-a alapján kellett határoznia, mert ez az a törvény, vagyis a törvénynek itt van az a része, melyet az életbelépt. törv. 36. §-ban foglalt rendelkezés alapján követni kell.

A b. t. k. 104. §-a azon két nemét öleli föl a bűnhalmazatnak, midőn

1. valaki *külön* ítéletek által, többrendbeli szabadságvesztésre lett elítélve;

2. midőn a *már elítélt* és szabadságvesztés *alatt* álló egy más, oly büntetendő cselekményért lett elmarasztalva, melyet jogszerű elítéltetése előtt követett el.

Az első pont, nézetünk szerint némileg hiányos, a mennyiben nincs abban határozottan kifejezve, hogy oly cselekményekre is kiterjeszthető-e vagy nem, melyek egyik ítélet *jogerőre jutása után* lettek elkövetve? (a végrehajtás foganatba vételének megkezdése előtt.)

Ugyde: e két pontban foglalt rendelkezés egymáshoz való viszonyából, az anyagi bűnhalmazat természetéből, egyebet nem lehet helyes rációval következtetni, mint azt, hogy sem az 1. sem a 2. pont nem vonatkozhatik oly esetekre, midőn az elítélt büntetése *tartama alatt* követ el újabb büntetendő cselekményt.

E szerint nem tartjuk helyesnek a kir. Curia fenebbi ítéletében érvényesített megállapodást. Összeütközésben van

az az anyagi bűnhalmazat fogalmával, megsemmisíti a határvonalat, mi a bűnök halmaza és a bűnbe visszaesés között létezik.

A jogerőre jutott ítéletek szabályszerű kihirdetése után elkövetett büntetendő cselekmény ép oly kevésbé vonható a realis concursus fogalomkörébe, mint a büntetés foganatosítása *alatt* elkövetett.

Ha állításunk igazsága nem is gyökereznék elveken, maga az ætymologia is ellentmondana annak, hogy *bűnhalmazatnak* nevezzük a bűnbe *visszaesést*.

A m. b. t. szempontjából tárgyalva e kérdést, fölhozható, hogy például a rablás, lopás, orgazdaság és csalásnál nem tekinthetők visszaesőknek azok, kik csak jogszerűleg el lettek itélve, de büntetésüket még *nem állották ki*. Mert a törvény eme kifejezése: «büntetve volt» magában foglalja, hogy az ítéletileg megállapított büntetés legyen foganatosítva, minthogy az elítéltetés nem lehet azonos a megbüntetéssel. És miután a megbüntetés csak akkor következik be, mikor a megbüntetett *egész* büntetését kiállotta, törvénykönyvünk értelmében még akkor sem állapítható meg bíróilag a visszaesés (péld. b. t. k. 338., 349. és 370. §§-sal), ha a tettes büntetése letelte előtt *megszökött* a börtönből, tehát a büntetést nem sikerült *teljesen* foganatosítani, vagyis: nem lett «megbüntetve.»

Azonban törvényhozásunkban csupán mint *egyéni* felfogás jutott érvényre ez az elv azon indokból, hogy csak az ítéletben megállapított büntetés kiállása *után* tehetjük föl e kérdést: ha vajon a büntetésre jó hatással volt-e a büntetés vagy nem?

Hogy ez csak egyéni felfogás, hivatkozhatunk többek között az osztrák büntető törvényjavaslatra, melynek védelmében SCHÜTZE is helyesnek nyilvánította, hogy a visszaesés határpontja az ítélet jogérvényre emelkedésével kezdődjék. Mi hozzátennők még a szabályszerű kihirdetés feltételét is.

Azonban: törvénykönyvünkben kifejezett fenebbi elvvel szemben is, alig hittük, hogy sikerülne valakinek bebizonyítani, miszerint a jogerejű ítélet kihirdetése *után* elkövetett bűncselekmények *halmazatnak* nevezhetők, s mint *ilyenek* szolgálhatnak a büntető-ítélet anyagául.

Utilitaristikus elvek követelik, hogy a jogérvényesen elítéltek által elkövetett újabb büntetendő cselekmények *súlyosabb* beszámítás alá vonassanak, mint azok, a melyek a tulajdonképeni halmazat elemeit képezik. Mert ha oly egyén hágja át a törvény tiltó határát, ki ellen vizsgálat foly, de annak lassu menete a következmények elenyészése reményében újabb bűnre bátorítja, nem tesz akkora korrupciónról tanuságot, mint az, a ki ekkép gondolkozik: jogerős ítélet sulya nyom, rövid idő választ el a fogságtól, reám nézve ez közömbös dolog, addig tehát, míg a szabadságvesztés tényleg bekövetkeznék, nem törődve, hogy mások jogai szentek és sérthetetlenek, újabb bünt követek el, hogy vágyaim legyenek kielégítve.

Ez a két helyzet nem bírálható egyetlen szempontból.

Az igazs. miniszteriumnak, a feltételes szabadon bocsátás tárgyában 2106. sz. a. kiadott rendelete 16. §-ában foglalt intézkedése a curiai kijelentéssel szemben megfelel a b. t. k. 104. §. rendelkezésének, *a mennyiben* a szerint a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett törvényszegés esetén előbb mindig a súlyosabb foganatosítandó.

E §-ról szólva, lehetetlen mellőznünk a rendelkezés másik ágát, mely szerint feltételes szabadon bocsátott, ha szabadságolása idején valamely «régebbi» (tehát mielőtt azon tényért elítélték volna, miért a feltételes szabadon bocsátás elrendeltetett) büntetendő cselekménye jönne napfényre, azért külön lesz megbüntetendő, és előbb a súlyosabb büntetés foganatosítandó (a feltét. szabadság félbeszakításával)

Egy roppant nagy horderejű elv van itt kimondva, és megvalljuk, ha egy esetet ezen §. alapján kellene eldöntenünk, nem kis mértékben jönnénk zavarba.

Ki van mondva az, hogy ha a feltételes szabadságolás *tartama alatt* kiderül, miszerint a szabadságolt még *elítéltetése előtt* valamely oly büntetendő cselekményt követett el, mely az őt elmarasztaló ítéletnek *nem volt anyaga*, nemcsak *visszavonható* a szabadságolás, de az újabb napfényre jött tényért még külön szabadságvesztésbüntetést is kell megállapítani.

Itt első sorban azt a kérdést vetjük föl, vajon nem ellenkezik-e a progressiv javító rendszer eszméjével, a jogoság és a méltányosság követelményeivel a feltételes szabadon bocsátottnak ez okból leendő visszahívása?

A törvény ez iránt külön nem rendelkezett, mert a törvényhozó e kérdést a törvény szellemében annyira világosnak látta, hogy feleslegesnek tartotta külön rendelkezés tárgyává tenni.

Mi indokolhatja a feltételes szabadon bocsátást? Semmi más, mint a bűnösnek büntetése tartama alatt jó magaviseletében nyilvánuló azon garancia, hogy megjavult és nem kell többé attól tartani, hogy saját erkölcsi erejére bízva eltántorodik az igaz utról. És mi igazolhatja egyéb a visszahívást, mint a fenebbi föltevésnek ellenkező tapasztalata?

Az a körülmény, hogy valaki elítéltetése előtt büntetendő cselekményt követett el, melyért még *nem lett* felelősségre vonva, alaposan megingathatja-e azon ember iránti bizalmunkat? Nem. Mert, ha ezt visszahívási oknak tekintjük, ekként kellene szólnunk a feltételes szabadon bocsátotthoz: a javulásnak félreösmerhetlen jeleit adtad, meg voltunk győződve, hogy az eddig szenvedett szabadságvesztés jó hatással volt reád, nem tarthattunk attól, hogy önerődre bízva a bűnre való hajlam eltántorítson, de: mert még egy régi bűnödért nem vettél el büntetésedet, ebből azt kell következtetnünk, hogy tévesen következtettünk javulásodra, tehát büntetésedet folytatnod kell addig is, míg azon régi bűnért elszenveded újabb büntetésedet.

Egy ilyen okoskodás nemcsak gyökerében forgatná föl egész javító rendszerünket, de el kell hogy forduljon attól

a humanismus, mert ez alapon csak kegyetlenséget követhetünk el.

Mi fog történni tehát a bűnös, ha «régibb» cselekménye a feltételes szabadságolás alatt derül ki? Mert hiszen az tagadhatlan, hogy a jogrend meg lett zavarva, ezt helyre kell állítani, példaadólágg kell hatni a többi bűnös hajlamokra. De másfelől felhozható, hogy hiszen az a tettes már megjavult, és annak oly félreösmerhetlen jeleit adta, hogy szabadságvesztés-büntetése kiállása előtt szabadon lett bocsájtva, ha tehát megjavult és remélni lehet, hogy becsületes ember lesz, mi célja lehet a további büntetésnek? Vagy büntetési rendszerünk is a megtorlás rendszere? Vajon a feltételes szabadon bocsátott egyén polgártársai-ban a nyugtalanság, a zavar, melyet ama «régibb» büntetendő cselekmény előidézett, nem fog-e elenyészni azon tudatban, hogy a feltételes szabadon bocsátott jövőre nem fogja-e veszélyeztetni nyugalmaikat?

E kérdésre a bíró fog feleletet adni, a mennyiben a törvény *minden* bünt büntet, ítélni fog vádlott felett. De óhajtottuk volna, hogy a törvény intézkedjék az iránt: ha a feltételes szabadságra bocsátottnak egy későbbi büntetendő cselekménye jönne napfényre, az azért annyiban legyen büntethető, a mennyiben az súlyosabb, mint a miért el lett már ítélve.

De azt ismételtén is kétségbe vonjuk, hogy jogos volna a feltételes szabadon bocsátott visszahívása egy «régibb» bűn földerítése esetén s hogy őt, a mennyiben kifogástalan életmódot folytat, joga volna az államhatalomnak szabadságában mindaddig korlátozni, míg a «régibb» büntetendő cselekményért jogérvényes ítélettel megbüntetve nem lett.

Ezért az idézett miniszteri rendelet 16-ik §-át tévesnek tartjuk és TAUFFER engedelmeivel szükségesnek véltük az illetők figyelmét e helyütt felhívni.

Bodor László.

Az átruházó szavatosságának terjedelme.

A legfőbb ítélőszék 1881. évi december 22-én 6854. sz. a. következő elvi jelentőségű határozatot hozott.

„*Törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva az átruházó az átruházott összeg valódisága és behajthatósága iránt szavatossággal tartozik és ez alul csak akkor menthető fel, ha ezt az átruházás alkalmával nyíltan kikötötte volna.*»

Ezen elvileges megállapodással ismételve megerősítést nyert *Döntvénytár* II. folyamában 213. sz. a. közölt legfőbb ítélőszéki határozatban kifejezést nyert azon jogi nézet, hogy: «az átruházó az általa átruházott követelés behajthatóságaért abban az esetben is felelős, ha erre nézve külön jótállást nem vállalhat».

Hazai joggyakorlatunk tehát következetesen azon elvet követi a követelések átruházása következtében beállott szavatosságnál, hogy a szavatosság nem csak az átruházott követelés valódiságára, hanem annak behajthatóságára is kiterjed.

Ezen joggyakorlatot a legutóbbi döntvény egész általánosságban „*törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva*» indokolja, anélkül, hogy közelebb megjelölné azon törvényt, mely az ítélet alapjául szolgált.

Hazai jogtudósaink közül többen helyeselték ezen elvet (nevezetesen FRANK); az osztrák polgári törvénykönyv 1397. §-ában, valamint a porosz «Landrecht»-ben is kifejezést nyert ez: *de törvényeinkben* ezen elv úgy mint a k. Curia legutóbb is kijelenté, eddigelé nem nyert kifejezést.

Hivatkozom e tekintetbe ZLINSZKY IMRE *Magánjog*-ára, mely megemlékezik arról, hogy hazai „*joggyakorlatunk*» ezen elvet követi, de arról, hogy ezen elv „*törvényeink*» alapján követtetnék, mitsem tud.

Átnéztem törvénytárunkat, de oly törvényt, mely ezen

elvileges határozat alapjául szolgálhatott volna, nem találtam.

Nem nyugodhatom meg tehát abban, hogy a felsőbb bíróságok egybehangzóan „*törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva*” indokolták a hivatkozott határozatot.

Ha nincs ily törvényünk, akkor „*törvényeink szerint*” a határozat ekként indokolható nem lett volna.

A mi pedig a követelés átruházásának természetét illeti, ebből következtetve sem lehet egész határozottsággal kimondani, hogy a szavatosság ugy a követelés valódiságára, mint pedig annak behajthatóságára kiterjed.

Erre nézve úgy a jogtudósok nézetei, mint pedig az egyes országok törvényei eddigelé eltérnek, tehát még most is vita tárgyát képezheti, hogy az átruházás természeténél fogva meddig és mire terjedjen a szavatosság.

Igy például a szász polg. trkv., a zürichi polg. trkv. ily esetben a szavatosságot csupán a követelés valódiságára szorítják. Ugyanezt találjuk a római jogban is kifejezve. Mig ellenben a fentebb hivatkozott törvénykönyvekben a hazai joggyakorlatunkban ezuttal ismételten kifejezett elv nyert érvényt.

Ebből következik, hogy „*az átruházás természeténél fogva*” származott szavatosság hatályára és terjedelmére nézve a nézetek eddigelé nagyon eltérők.

Az indokolás tehát nem állja meg a kritikát sem „*törvényeink szerint*” sem „*átruházás természeténél fogva*”.

Ellenvethetné valaki a prts. 389. §-át, vagy pedig az 1881. évi LX. tcz. 123. §-át. Ezeknél azonban figyelembe veendő azon körülmény, hogy ezen §-okban a végrehajtás folyamán lefoglalt és végrehajtási eljárás útján átruházott követelésekről van szó.

A végrehajtató lefoglalja és magára ruháztatja adósának valamely követelését, mert más kielégítési alapja nincs, vagy pedig azért, hogy adósával szemben kiméletet gyakoroljon. Ily esetekben tehát az átruházás határozottan az engedményezőnek tekintendő adós előnyével jár; ha tehát az átruházás az engedményező előnyével jár, csak igazságos, hogy az esetleges hátrány is őt érje; vagyis a követelés behajthatóságáért is szavatossággal tartozzék.

A kényszerű átruházás ezen momentumai az önkénytelen eszközölt átruházásnál, az önkénytes engedményezésnél nincsenek meg.

Itt engedményező és engedményes minden kényszerítő ok nélkül szabadon egyezkednek; az engedményesnek módjában áll a követelés behajthatóságáról meggyőződést szerezni; ha meggyőződést nem szerezhet, a jogügylet megkötésére senki és semmi sem szorítja; ha pedig az «emtor sit cautus» elvet figyelmen kívül hagyja, ebbeli mulasztásának következményeit csupán és egyedül magának tulajdoníthatja s nem lehet joga arra, hogy az ő mulasztása folytán más — jó hiszemű fél — károsodjék.

Tovább megyek és állítom, hogy a szavatosság oly mérvű kiterjesztése mint a döntvényben megállapíttatik, törvényeink által nemcsak hogy nem idokolható, hanem azokkal merőben ellenkezik.

Ezen döntvény szerint ugyanis a szavatosság, miután a szavatosság tartama benne semmikép sincs korlátolva — az elévülési határidőig tartana; az átruházó tehát az egész elévülési idő alatt figyelemmel tartoznék kísérni úgy engedményesének, mint pedig volt adósának viszonyait és tényeit, mert csak így képes aztán védekezni, ha esetleg szavatossági perbe vonatnék.

Ámde ily megnehezítése a jogügyletek létesülésének egyenlő azok létrejöttének megakadályozásával. Ha tudom azt, hogy követelésem átruházása után még 32 évig felelős vagyok a követelésnek nem csak valódiságáért, hanem behajthatóságáért is, akkor inkább nem ruházom át követelésemet, mert nincs kedvem engedményesem és volt

adósom összes viszonyait 32 évig rendőri módon ellenőrizni, pedig ezt kell tennem ha veszteséget, kárt szenvedni nem akarok.

Törvényeink a szavatosságot ily értelemben és terjedelemben nem ismerik; mert törvényeink szerint a szavatosság általán jótállás ugyan a szerződés tárgyának rejtett hibáiért, hiányaiért és káros következményeiért: ámde oly hibáért, melyet az átvevő a szerződés megkötésekor ismert, látott, vagy ismernie és látnia kellett, az átadó szavatossággal nem tartozik.

Azon kérdés vetendő már most fel: ismerte az engedményes az átruházás alkalmával az átruházott követelés minőségét a behajthatóság szempontjából? továbbá behajtható volt-e a követelés az átruházás alkalmával vagy nem?

Az ezen két kérdésre adott felelettel meg van oldva (a mi törvényeink szerint) az átruházásból származott szavatosság hatálya és terjedelme.

Ha az engedményes az átruházás alkalmával tudta, hogy az átvett követelés behajthatatlan, akkor szavatosságnak helye egyáltalán nincs; mert amit az ember tud, az nincs elrejtve, nem rejtett hibáért pedig nincs szavatosság.

Ha az átruházás alkalmával a követelés behajtható volt, akkor sem lehet szó szavatosságról, mert hisz a szavatosság hibáért való jótállás, felelősség; ha pedig nincs hiba, a jótállásnak és felelősségnek nincs értelme.

Egy eset lehet még csupán, ha t. i. a követelés később válik behajthatatlanná; erre az esetre már a szavatosság nem terjed ki, mert a hiba később — nem a jogügylet megkötése alkalmával — jött létre; ez a hiba, melyről az átruházó tudomással sem birt, szavatossági kötelezettséget az előadottak szerint, de még azért sem állapíthat meg, mert casus nocet domino.

Szóval, az átruházott követelés behajthatóságáért való szavatosságot törvényeink — a végrehajtási speciális jellegű törvény kivételével — nem ismerik és az átruházás természetéből a behajthatóságért való jótállás nem következik.

A kir. Curia döntvénye tehát így általánosságban semmi szín alatt sem állhat meg s áll az, hogy a követelésnek átruházásánál másféle szabványok, mint a szavatosság általános törvényes szabályai alkalmazást nem nyerhetnek s így az ezen curiai határozattal eldöntött concret esetben is következő körülményeket kellett volna döntő körülményekül tekinteni:

1. Tudta-e az engedményes az átruházás alkalmával, hogy az átvett követelés behajthatatlan? vagy nem?
2. Behajtható volt-e az átruházott követelés az átruházás alkalmával vagy nem?

Ha az engedményes az átruházott követelés behajthatatlanságát ismerte, vagy pedig a követelés az átruházás alkalmával behajtható volt, akkor az engedményes a behajthatóságért szavatossággal nem tartozik, különben igen.

Minthogy pedig ezen döntő körülmények megvizsgálásának mellőzésével és az előadottak szerint ingatag alapra fektetve hozatott ezen ítélet: kifejezést merek adni abbéli nézetemnek, hogy az átruházott követelésekért való szavatosság kérdésében hazai joggyakorlatunk téves irányt követ.

Tóth Gáspár.

A végrehajtási törvény 1881: 60. tcz. 43. §-ához.

A végrehajtási eljárásról szóló 1881. 60-ik tcz. 43-ik §-a így szól: «készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtás, a végrehajtató választása szerint a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira vagy ingatlanaira, vagy egyidejűleg mindkét minőségű vagyonaire vezethető».

Kérdés már most, hogy oly esetben, midőn a végrehajtató mindkét minőségű vagyona akarja vezetni a végrehajtást, jogában áll-e mindegyik minőségű vagyona külön

beadványban kérni a végrehajtást, vagy kénytelen azt egy kérvényben tenni? És ha egy és ugyanazon kérvényben kell mindkét nemű vagyona a végrehajtást kérni, az e tárgyban hozott végzést hogyan kezelje a bíróság? Ugy-e, mint a 139-ik §. az ingatlanokra nézve előírja, vagy mint a 12-ik §. az ingóságra elrendelt végrehajtási végzésekről intézkedik; azaz kézbesíttessék-e a végzés a végrehajtást szenvedőnek előzetesen, vagy csak az ingóságok végrehajtásának fogantatásakor?

Bármelyik eljárást alkalmazzuk ezen közös végzésekre, mindegyik jogsérelmet foglal magában, egyik a végrehajtót, másik a végrehajtást szenvedőre.

A végrehajtást elrendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére leendő előzetes kézbesítése a végrehajtató érdekeinek válhatik sérelmére, mert a marasztalt fél előre figyelmeztetve lévén, hogy ingóságai rövid időn foglalás alá kerülnek, azokat elrejtés vagy elidegenítés által elvonhatja a foglalás alul. Ha pedig a végzés csak a fogantatáskor kézbesíttetnék a végrehajtást szenvedőnek, ez esetben az utóbbi szenved jogsérelmet, a mennyiben a 139-ik §. ellenére a végzés nem lett neki kézbesítve, és megtörténhetnék, hogy az ingóságra elrendelt végrehajtás csak hónapok múlva fogantatosíttatná, s a végrehajtási zálogjog bekeblzését tudató telekkönyvi végzés előbb jutna a marasztalt kezéhez, mint maga végrehajtást elrendelő végzés.

És oly esetben, midőn egy végzésben mindkét minőségű vagyona van elrendelve a végrehajtás, a végzés pedig az ingóságokra vonatkozó végzés szabályai szerint csak a fogantatáskor lenne a végrehajtást szenvedőnek kézbesítve, alapos okul szolgál-e ezen eljárás a jogorvoslatra, illetve megsemmisítésére?

Minthogy tehát a törvény különböző eljárást állapított meg mind az ingó mind az ingatlan vagyona vonatkozó végrehajtási végzések kezelésére nézve, melyeket a bennök rejlő jogsérelmenél fogva összeegyeztetni s egy végzésre mindkettőt alkalmazni nem lehet, ebből kifolyólag az én szerény véleményem az, hogy ha a végrehajtató ingók- és ingatlanokra akarja a végrehajtást vezetni, ezt nem kénytelen egy kérvénnyel s egy végzésben eszközölni, hanem jogában áll mindegyik minőségű vagyona külön beadványban kérelmezni a végrehajtást, s a bíróságok által mindkét kérvény költségei megállapítandók.

Ugyanezen törvény 223-ik §-nak második bekezdése így szól: «feltétlenül marasztaló első bírósági ítélet alapján; a felebbezési határidő eltelte előtt szintén helye van a biztosításnak».

A perrendtartási novella 32-ik §-nak 3. pontja szerint a felebbezést még sommás perekben sem kell a kihirdetésekor vagy kézbesítésekor azonnal bejelenteni, hanem az 8 napig beadható vagy bejelenthető; és így a pernyertes fél a felebbezési határidő eltelteig nem is tudhatja, fog-e felebbezés bejelentetni, vagy nem; de az ítéletnek kézbesítése esetén soha nem is tudhatja, mikor kézbesíttetett a marasztalt félnek az ítélet, és mikor telik le arra nézve a felebbezési határidő, ennél fogva azt sem tudhatja, lesz-e biztosítási kérvényre ok vagy nem, és mikor kelljen azt beadnia. Mert ha a marasztalt fél csak a felebbezési határidő utolsó napjának utolsó óráján adja vagy jelenti be felebbezését, a pernyertes fél már nem adhatja be biztosítási kérvényét ezen határidő eltelte előtt; a felebbezési határidő eltelte után pedig a törvény szavainak merev értelmezése szerint már be sem adható az. Ha pedig a pernyertes fél előre elkészíti biztosítási kérvényét, s a 8 napi határidő utolsó órájáig lesi, hogy ellenfele ad-e be felebbezést vagy nem, meg lehet hogy egész mun-

kája és ideje kárba veszett, mert ha felebbezés nem adatott be, már nem biztosítási, hanem kielégítési végrehajtásnak van helye.

Vagy talán a törvénynek idézett szavai azt akarják jelenteni, hogy feltétlenül marasztaló ítélet alapján biztosítás kérhető, akár történik felebbezés, akár nem?

Kiss Elek.

KISS ELEK ügyvéd ur által felvetett kérdésekre véleményem a következő:

1. Ha a végrehajtató a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira és ingatlanaira akarja vezetni a végrehajtást: ezt egy beadványban kérheti, és rendszerint kell is kérnie, ha magát annak nem akarja kitenni, hogy az utóbbi beadvány költségei a végrehajtást szenvedő fél ellen meg ne állapíttassanak.

Hogy a végrehajtás ingókra és ingatlanokra egy beadványban kérhető, az a 43. §. rendelkezésén kívül a 18. §. tartalmából is kétségtelen. Ezen esetben vélekedésem szerint a végrehajtási kérvényt annyi példányban kell beadni, hogy a végrehajtatonak visszajáró első példányon kívül, az ingó végrehajtás fogantatosítására kiküldöttnek vagy megkeresett hatóságnak két példány küldessék meg, melyeknek egyike a végrehajtás fogantatosításakor alperesnek kézbesítendő (12. §.), továbbá egy példány küldendő az ingatlan végrehajtás fogantatosítása végett megkeresett telekkönyvi hatóságnak, egy példányon pedig a végrehajtást szenvedő, tekintettel arra, hogy a végrehajtás ingatlanra is elrendeltetett, a 139. §. szerint közvetlenül is értesítendő. Ha több végrehajtást szenvedő van: a példányok száma természetesen megfelelően szaporítandó.

KISS ELEK ur azon aggodalma, hogy a végrehajtást szenvedő, ha a 139. §. szerint közvetlenül kézbesített végzésből meglátja, hogy a végrehajtás ingókra is elrendeltetett, az ingóságokat elrejtheti, vagy elidegenítheti, azért sem bir alappal, mert a törvény 19. §-a módot ad a végrehajtónak, hogy a végrehajtást elrendelő végzést maga vegye kezeihez, maga jelentkezzék azonnal a kiküldöttnél vagy a megkeresett hatóságnál; mi által, ha csakugyan veszély van, az ingóságokra elrendelt végrehajtást előbb fogantatosíthatja, sem mint az ingatlanra is végrehajtást rendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek hivatalos uton közvetlenül kézbesíttetik.

A végrehajtási törvény egyik nyilvánvaló célzata az, hogy a felesleges végrehajtási költségek mellőztessenek. Ezért van a 117. §-ban is szabatosan körülírva, hogy a folytatólagos végrehajtás mikor és minő korlátozással rendelendő el. Vélekedésem szerint ha előbb külön ingókra, utóbb külön ingatlanokra kérik a végrehajtás, vagy megfordítva, az utóbb beadott végrehajtási kérvény a 117. §. utolsó bekezdésének rendelkezése illetőleg analógiája szerint bírálendő meg, s ennél fogva ha az előbbi végrehajtás még nem fogantatosított: elrendelendő ugyan az utóbbi mint folytatólagos végrehajtás, «hanem a végrehajtási kérvény költségei a végrehajtást szenvedő fél ellen meg nem állapíthatók.»

2. A mi a 223. §. második bekezdését illeti, ennek világos értelméhez kapcsolatban a 224. §. rendelkezésével kétely alig férhet. A 224. §. szerint veszély igazolása nélkül helye van a biztosítási végrehajtásnak első bírósági feltétlenül marasztaló ítélet alapján, ha ezen ítélet ellen felebbezés vagy halasztó hatályu igazolás adatott be. A 223. §. utolsó bekezdése szerint pedig az első bekezdés előfeltétele alatt, vagyis, ha felperes a veszély valószínűségét kimutatja, a feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján biztosítási végrehajtásnak van helye a felebbezési határidő eltelte előtt, vagyis az ítélet kihirdetésétől vagy kézbesítésétől addig, míg a felebbezési határidő le nem járt. Ennél fogva feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján azonnal helye van a biztosítási végrehajtásnak, ha a veszély valószínűsége kimutattatik: az ilyen ítélet felebbezése után pedig helye van a biztosítási végrehajtásnak a veszély kimutatása nélkül.

Teleszky István.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

égyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 rt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A főügyési körrendelet. Dr. FAYER LÁSZLÓ bpesti ügyvédtől. — A közhivatalnokok kvalifikációjáról szóló törvénytervezet-hez. TAUFFER EMIL lepglavai fegyházi igazgatótól. — A közszerze-ményi jogról. Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai segédfogalmazótól. — Törvénykezési Szemle: A bizonyítási eljárás a tőzsebírótság előtt. — Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés? KÁPLÁNY GÉZA erzsébet-városi kir. tszéki bírótól. — Kiterjed-e a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek mint csődbírósnak illetősége a be nem jegy-zett kereskedők csődjeire? Dr. SZABOLCSI IZIDOR-tól. — Nyilatkozat. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

A főügyési körrendelet.*

A Curia néhány esetben kimondotta, hogy nem megy tul a kir. ügyész által indítványozott büntetési mértéken.

A budapesti kir. főügyész ur ennek folytán — hivatko-zással a vádelvre — körrendeletileg utasította a kir. ügyé-szeket, hogy a büntetési mértékre nézve indítványt többé ne tegyenek.

Soha a vádelvnek jelszava nem használtatott fel ennyire a bünper megrontására.

A főügyési körrendelet a birói ítélethozatal egyik lényeges segédeszközét megsemmisíti és a vádlott helyze-tét tetemesen sulyosítja.

Ha meg nem akasztatik a főügyési eszme életbe-leptetése, ezentul a védő határozott ügyési indítvány hiányában védeni fogja a vádlottat a büntetés oly su-lyossága ellen, milyenre a közvádló talán nem is gondol és ez által a védelem nem egy esetben praejudiciumot fog szolgáltatni a vádlott ellen; vagy pedig hogy az ügyési praejudiciumot kikerülje, kénytelen lesz a védő oly tul-zásokba menni, melyek a védelmet hatálytalanítják.

Ugyanily zavarba hozza a körrendelet a birói kart.

A bíróság eddig az ügyész büntetési indítványán ritkán és csak igen fontos okokból ment tul; az ügyész által indítványozott büntetés rendszerint a concret bün-eset büntetési maximumát képezte. A törvény maximuma alatti ezen közbenső határvonal most elesvén, a bírós-ág ugyszólván iránytű nélkül marad a törvény ellát-hatlan szélességű büntetési tételeivel szemben.

Ily körülmények közt gyakran meg fog történni, hogy az ügyész sokalja a bíróság által kiszabott bün-te-tést és felebbez a vádlott érdekében. Mi nem hiszszük, hogy bíróságaink ennek kikerülése végett szigorubb büntetéseket fognának kimondani, mint a milyen meg-győződésük szerint indokolt. Nem lehet feltenni bíráink-ról olyat, a mit a kir. főügyész ur a körrendeletben ír az ügyészekről, hogy «külszerű következetességből» felebbezhetnek csak azért, mivel a bíróság jelentéktelen mérvben eltért indítványuktól. De bíráink öntudatlanul hajolhatnának egy bizonyos óvatossági sulyosítás felé, és talán majd a felső bíróságra bizzák, hogy a kellő büntetési mérvet megállapítsa; azon felső bíróságra, mely — mint az egész világ unicuma — hivatva van minden közvetlenség nélkül rosz jegyzőkönyvek alapján in pejus felebbezések felett határozni.

* A körrendelet szövegét a mellékletben közöljük.

A felső bíró eddig, minthogy különösen a sulyo-sabb esetekben az ügyész rendszerint megtette a bün-tetési indítványt, tudta legalább azt, hogy mennyire véli az ügyész a büntetést sulyosítandónak. Az ügyész a felső bíró előtt ugyszólván bizalmi férfiú volt a kiszabható maximumot illetőleg. Joggal indulhatott ki a felső bíró azon szempontból, hogy ha az ügyész, ki az illető bünestet kezdettől fogva a közvetlenség minden előnyeivel megfigyelte, bizonyos sulyosságú büntetésnél megállapodik, ő (a bíró) az actákra szo-ritott észlelései alapján nem mehet még ezen is tul a sulyosításban.

A körrendelet elveszi tőle még ezen támpontot is. Az ügyész, midőn felebbezni fog sulyosításra, érthet alatta olykor kilencz évet és ugyanazon esetben érthet alatta fél évet. Tegyük, hogy bizonyos esetben a kir. tábla helyt fog adni az ügyész felebbe-zésének és kiszab az első bírósági három hónap helyébe két évet, holott az ügyész a felebbezéssel csak fél évre akarta emeltetni a büntetést: a lelkiismeretes ügyész kénytelen lesz felebbezni a vádlott javára a Curia-hoz. Ha a Curia helyt ad a felebbezésnek és leszá-lítja a két évet egy és fél évre, előáll az az eset, hogy az ügyész felebbezése folytán és mégis az ügyész inten-tiója ellenére, csakis az ügyészre rótt silentium miatt, a cselekményre egy évvel sulyosabb büntetés szabott ki mint eddig.

Hozzájárul, hogy az ügyészek látván, miszerint fel-sőbb helyen nem merik rájuk bizni a büntetés maximu-mának *indítvány alakjában* való kitűzését, aligha vehetik majd magukra azon még nagyobb felelősséget, hogy belenyugodjanak az alsó bíró által kiszabott büntetésbe. Lassankint ki fog fejlődni az a gyakorlat, hogy az ügyé-szek a főbenjáró ügyek analogiájára minden ügynek hiva-talból felterjesztését kérik.

Ezzel szemben áll az, hogy a vádlottakat a kir. fő-ügyész körrendeletileg visszariasztja a felebbezéstől. Eddig ha az ügyész megtette büntetési indítványát, a vádlott ismerte körülbelül a maximumot, melylyel sujtható. Most azon-ban a felebbező vádlott ki lesz téve azon eshetőségnek, hogy a concurráló ügyési felebbezés folytán a törvény maximumáig terjedő évek számával felemelik a büntetést.

És mivel indokolja mindezt a főügyész ur? Azzal, hogy a bíró az ítélet ura, melyhez a vádló nem nyulhat. Ez igaz. De ha a kir. ügyészség ennyire tartózkodik a birói hatáskörbe való beavatkozástól, mi értelme van annak, hogy a kiszabott büntetés elleni felebbezés fentartatik? Ezen felebbezéssel épugy belenyul az ügyész az ítéletbe, mint az indítványnyal. Csak az a különbség a kettő közt, hogy az indítványra a védő felhozhatja ellenérveit, a felebbezésben elmondottakra pedig nem.

Bíróságaink volnának hivatva a főügyész ur egyol-dalu rendelkezését hatálytalanítani. A bíróság nem tar-tozik megengedni, hogy az ügyész akkorra tartsa fen a büntetés kérdésében az állásfoglalást, a mikor a vádlott már nem nyilatkozhatik. Ez a védelem jogainak egye-nes kijátszása volna sok esetben. Ha az ügyésznek van

véleménye a kiszabandó büntetés nagysága iránt — véleménynyel pedig kell birnia, mivel esetleg felebbez — tegyen indítványt vádbeszédében. Ha nem tesz indítványt, ezzel azt fejezi ki, hogy kizárólag a bíróság belátására bizza a büntetés kiszabását, tehát nincs joga a bírói ítélet ezen részét mint sérelmest felebbezéssel megtámadni.

Ausztriában, hol az ügyész szintén nem tesz büntetési indítványt, az elsőfoku bíró által kiszabott büntetésnek felebbezéssel in pejus megtámadása rendszerint nincs megengedve. Ott tehát a vádelv mellett létezik az a bírói teljhatalom, melyre a főügyészi körrendelet az utasítást alapítja. A főügyész ur azonban nem vélte elfogadhatni Glaser bűnvádi eljárásának *a bizalom* momentumán alapuló vádelvét. Az ő vádelve a magyar bűnvádi eljárás javaslatának specialitása, *a bizalmatlanság* vádelve.

Dr. Fayer László.

A közhivatalnokok kvalifikációjáról szóló törvénytervezethez.

Oly eszméket kell előadnom, melyeket szakköreinkben igen sokan ismernek. Talán nincs is szükség felszólalásomra. Csakis elővigyázatból közlöm gondolatimat, nehogy a fontos határozatok nagy halmazában, «a közhivatalnokok kvalifikációjáról» szóló törvényjavaslatban, a börtönügyi hivatalnokokról szóló pontozatok a figyelmet elkerüljék.

Nem kis megütközéssel olvassuk ott, hogy az állami nagyobb büntető intézetek (ország. fegyintézetek, kerületi börtönök) előjáróinál, a mennyiben a hadsereg tisztjé karának létszámából nem vétetnek, kvalifikációként csak is az kivántatik meg, hogy gymnaziumi vagy ennek megfelelő középiskolai tanfolyamot végzetek legyen.

Élénken emlékeztet e határozat gyermekkorom benyomásaira. Ezen időben hallám a következőt: ha valaki tüsszent, azt szokás reá mondani «Helf Gott! ins Zuchthaus! zum Verwalter! E mondás az akkori felfogást tükrözte vissza. A régebbi időben a várnagyi állomások s 1855. után az országos intézeteknél az igazgatói állomások «sine cura»-nak tekintettek, melyek rendesen protectio útján, avagy különféle személyes szolgálatok jutalmazásául adományoztattak. Tönkre jutott kis birtokosok, a dicasteriumok segédhivatalainál érdemeket szerzett irnokok, szép nevű de elszegényedett bárók, nyugdíjra érdemes hadnagyok foglalák el ezen hivatalokat.

Ha az igazgató jó hangosan kiabálni, nagyokat káromkodni, fontos arczczal parancsolgatni, kellő módon botoztatni, örséget és fegyenczeket katonásan exercirozni tudott, állomására jól termett embernek tekintetett.

A régi jó idők, midőn így is lehetett szolgálni, ma már letűntek.

Büntető törvényünk büntetési rendszere mélyen átgon-dolt pszichológiai törvényeken nyugszik. A fegyintézeti igazgatói állomás egyike a legterheesebb s a legszélesebb körű ismereteket igénylő hivataloknak.

Megkísértem az igazgató ügykörének rövid leírását.

Az igazgató tisztje a javítva-nevelési, egészségügyi, gazdasági, és biztonsági szakokra oszlik.

A javítás és nevelés körében hivatva van mindazon eszközök felhasználására, melyekre a lélektanon nyugvó pædagogia tanít. E részbeni ismeretei oly fokúak kell hogy legyenek, hogy a tanítónak az iskolai előadások módszerében s a lelkésznek a hit- és erkölcsi oktatás tárgyainak megválasztásában, az egyénekhez alkalmazandó eljárásában, irányelveket nyujthasson, szakszerű tanácsokat adhasson.

Az irlandi rendszer körében a fegyenczek áthelyezése az egyik stadiumból a másikba csakis pontos lélektani megfigyelések alapján s az intézeti hivatalnokok észlele-

teinek helyes combinációja mellett történhetik. A házi tanácsnak üléseiben az igazgatót illeti az elnöklésnek s a tanácskozás vezetésének tiszte. Hivatalos eljárásában mindenütt, de főleg itt szükséges, hogy miveltségével, szakképzettségével és finom tapintatával valamennyi hivatalnok között az első helyet csakugyan elfoglalja.

Második szakköre az egészségügyi viszonyok helyes kormányzatát öleli fel. Hogy az igazgató e részben mit tegyen, mibe s mennyire avatkozzék, azt soha semmiféle utasítás pontosan meg nem állapíthatja. Itt minden az igazgatónak ismeretkörétől és tudványától s ezen felül személyes tapintatától függ.

A szolgálati utasítás határozottan mondja, hogy az orvos a betegek gyógykezelési módja tekintetében függetlenül jár el. Az igazgatónak nincs joga ebbe beleavatkozni. Ez ugyan helyesen van így. S mégis okvetlenül szükséges, hogy az igazgató a hygenia s a betegápolás terén is behatóbb ismeretekkel birjon ugyannyira, hogy a fegyintézetben uralgó halálozások nagy százaléka mindig az igazgató oktalanságának is terhére rovandó.

Példákkal szolgálom. Ha az igazgató hónapokon át azt fogja észlelni, hogy a fegyházi kórházban egyetlen görvélykór sem kezeltek az éles kalánnal s tapasztalja, hogy semmi chirurgikus műtét nem végeztetik, mert az orvos fél a műtő kést kezébe venni, vajon továbbra is megnyugszik-e abban, hogy a halálozások évenként néhány százalékkal szaporodjanak? Avagy ha azt látja, hogy a sebek a betegek által készített charpieval horitnak s az orvos a Lister-féle kötanyagot egyáltalán nem használja: ebbe is belenyugszik-e? Avagy: a kórház látogatása közben 5—6 más beteg között egy egyénre fog találni, kiről az orvos jelenti, hogy az typhus abdominalisban szenved, de sem a beteg elkülönítése, sem az ürülék desinfectiója nem történik; vajon erre is hallgatni fog? De azt is tapasztalja, hogy a lázas betegségeknek hőmérséklet nem történik; a karbolsavnak szaga a kórházban soha orrát meg nem üti, de e helyett bő mértékben a fenyőmag-füstnek illata; vajon még mindig hallgatni fog? Mindez nem azt teszi, hogy az igazgató az orvos kezelési módjába belekontárkodjék, de azt fejezi ki, hogy az igazgató általános miveltsége és tudványánál fogva az orvosi tudomány haladásáról is ismerettel birjon, szükséges továbbá, hogy a chemia, physiologia, a törvényszéki orvostan és a boncztanban annyi jártassága legyen, hogy az orvosnak az intézet egészségügye avagy egyes betegek érdekében adott magyarázatait s javaslatait megérthesse sőt, hogy az egészségügyi kérdésekben iniciatívára is képes legyen. E nélkül pusztá bábja, avagy a mi még veszélyesebb: konok zsarnoka lesz az orvosoknak.

Az igazgató hivatali foglalkozásának nagy részét a gazdasági ügyek kormányzata veszi igénybe. Fegyintézeteink s kerületi börtöneink legnagyobb részében, a házi szükségletek beszerzése és megkészítése, az élelmezés, a mezei gazdaság s a nagy terjedelmű iparüzlet az intézetek hivatalnokai által házilag kezeltek. Az egyes intézetek évi pénzforgalma 3—600,000 forint körül mozog. Mindezen ügyek vezetésének számai az igazgató kezében összpontosulnak. Szükséges, hogy a mezei gazda, gyáros, kereskedő és könyvvívő ismereteit saját személyében mielőbb egyesíteni igyekezzék; hogy a nyers áruk nagybani beszerzésének legolcsóbb forrásait s legkedvezőbb idejét kitanulja; hogy a nyers áruk s a kész anyagok minőségét és értékét megbecsülni tudja, sőt hogy az egyes iparágak üzésének módját és fortélyait is elsajátítsa. 5—600 embernek folytonos elfoglalására elégséges és e mellett jövedelmező munkáról gondoskodni; megrendelőket, üzleti összekötéseket szerezni; minél kevesebbet a saját raktára számára dolgoztatni, e mellett folytonosan azzal is számolni, hogy a fegyenczek foglalkoz-

tatása s az intézet iparüzleti telepe, a szabad iparosok jogos érdekeit minél kevésbé sértse: valóban sok és terhes gondot okoz az igazgatónak. Magától értetlik, hogy a nagy terjedelmű könyvvezetés helyességeért s a pénztári kezelés pontosságáért vagyoniilag is felelős.

A biztonság tekintetében teljesítendő szolgálat a személyekre és tárgyakra vonatkozik s oly széles körre terjed, hogy ebben nemcsak a szökések, öngyilkosságok, verekedések, zendülések, épületi romlások, tűzveszélyek, gőzkatlanok robbanásának megakadályozása stb. befoglalatik, de kiterjed még oda is, hogy az igazgató az örök magaviseleteért s az ezeknek hibája vagy mulasztása által okozott károkért, közvetlenül és feltétlenül felelős.

Ezen agendák mellett majdnem naponként jön az igazgató azon helyzetbe, hogy mint jurista is szerepeljen. Állását teljesen be nem töltheti, ha a büntető törvénykönyvet s a büntető perrendtartásnak bár főelveit s azok indokait nem ismeri. Az is előfordul, hogy a letartóztatottak végrendelkezésénél kell hogy segédkezzék. A letartóztatottak saját magánjogi peres ügyekben tanács és utasítás végett első sorban az igazgatóhoz fordulnak. Az igazgató, ki a telekkönyvi szabályokat nem ismeri, vajmi sajnós szerepet játszik ily esetekben. Az intézet oeconomicus kezelésével jár, hogy az igazgató adás-vevési avagy szállítási szerződéseket kössön; sommás perekben mint alperes vagy felperes személyesen fellépjen, az államkincstár követeléseinek veszélyeztetése esetén sürgős esetekben a biztosítási foglalás elrendelése végett a kellő lépéseket idegen segítség nélkül, önmaga megtegye, rendes írásbeli perekben pedig, hogy azok folytatására hivatott hatóságoknak kellő információt adni tudjon. Hogy az igazgató a bélyegtörvényt jól ismerje, azt saját érdeke megkívánja.

Mindezekon felül még akárhány esetben mérnöki ismeretek is megkívántatnak tőle. Nolle-velle, el kell azokat bár némi részben sajátítania. Nagyobb építkezési javítások rendszerint házilag foganatosíttatnak. A mérnöki hivatal megkészteti a rajzot, az előmérleteket tartalmazó ívet s a költségvetést s az egész csomag kiküldetik az igazgatónak haladéktalan foganatosítás végett. Méltóztassék erre a czirkalmat kézbe venni s a tervrajz és előméret alapján kiszámítani, hogy hány darab hányféle, mily hosszú s mily erősségű gerenda szerzendő be egy új fedél építéséhez. Ezen agendák képezik napjainkban egy nagyobb állami büntető intézet igazgatójának teendőit.

Vajon képzelhető-e, hogy mindennek megfelel egy olyan egyén, kinek összes előtanulmánya egy felgymnasium avagy ehhez hasonló tanintézet abszolválásában culminál?

Igaz, egy ily kvalifikációju főnök kormányzata esetén is sem az intézet összedülni nem fog, sem a fegyenczek szét nem szaladnak; de hogy az intézet erkölcsi céljai el nem éretnek, hogy az államkincstár anyagilag bár a lucrum cessans által tetemes károsodást szenved, s hogy a börtönügy a kívánatos előhaladás helyett mindinkább hanyatlani fog, az teljesen bizonyos. Képzelhető-e, hogy egy ily képzettségű főnöknek a hivatalnokok előtt tekintélye legyen? Az auctoritást nem az igazgatói decretum, hanem csakis az egyéni tulajdonok, az erkölcsi tulsúly s a magasabb képzettség adja meg.

Az országos intézetek hivatalnoki kara nemcsak irnokokból, hanem magasabb tanulmányokat végzett lelkészekből s egyetemet végzett orvosokból áll, sőt ellenőröket is találunk, kik jogot vagy más magasabb tanulmányt végeztek.

Ugyan miként fog feltűnni az ilyen hivatalnokok között az igazgató, kit a befolyásos protectio daczára annak, hogy csak gymnasiumot vagy ehhez hasonló középiskolát végzett, az igazgatói székbe ültetett. Más pályán boldogulni nem tudott, a mezeti gazdaságot igen terhes kenyérnek tekinté; a törvényszékek avagy a miniszteri-

umok segédhivatalaiban képzetlensége s tanulmányok hiánya folytán előléptetésre nem nyílt elégséges kilátás, a magas és befolyásos connexiók azonban meg vannak, ám legyen hát belőle fegyintézeti igazgató. Valóban szomorú felfogás és szomorú kilátások a magyar börtönügynek tervbetett s megígért fejlesztésére.

Távol áll tőlünk azon nézeteknek adni kifejezést, hogy csakis juristák lehetnek alkalmas fegyintézi igazgatók. Ezeknek előtanulmánya a legközelebb áll ugyan e hivatáshoz, de még sem mondhatjuk, hogy más pályára készült kitűnő egyének szintén nem lettek volna kitűnő igazgatók. Eckert Freiburgban, Dr. Mess Münchenben, Dr. Guillaume Neufschatelben, Dr. Streng Nürnbergben, Dr. Gysin Liesthalban, Dr. Wirth Berlinben (am Plötzensee), Miglitz Grazban, hirneves igazgatók s valamennyien juristák; de ép oly kitűnő igazgatókat ismerünk, kik előbb más pályán szolgáltak; így például: Dr. Füchslin, ki a bruchsalii intézet hirnevét megalapítá, orvos volt; Krohne, a rendsburgi fegyház tudós vezetője, ágostai evangélikus pap volt; d'Alinge Jenő, jeles író s a zwickaui intézet főnöke, előbb magasabb katonai hivatalt viselt; Krell Sándor a kölni intézet igazgatója, kinek művei az európai nyelvek legtöbbjébe átültetettek, előbb mint gymnasiumi tanár szolgált. Egy kellék azonban valamennyinél feltalálható: az egyetemi, avagy az ezzel párhuzamban álló magasabb tanulmányok elvégzése.

S Magyarországon nem lehetne e ugyan ily qualificatiót megkívánni?

Bizton mondom, hogy igen. Ha csakis juristákra reflectálnánk s alkalmas — az irt qualificatióval bíró ellenőrökkel, kik előléptetésre igényt tarthatnak, nem rendelkezénk — pályázati hirdetés esetén, csak úgy özönlenék a gyakorlati életben működő juristáktól eredő folyamodványok serege. Bizonyítja ezt a tapasztalás. 1869-ben midőn az igazgatói állomások pályázat útján töltettek be, rendkívül nagy számmal jelentkeztek a képzettséggel bíró folyamodók. Ezen idő óta a magyar juristák létszáma tetemesen emelkedett. Alkalmas emberekben nincs hiány.

Mint már előbb mondtam, nem ajánlanám, hogy az igazgatói hivatal elnyerése kizárólag a jogászai képzettség igazolására korlátoztassék, de igenis az ügy érdekében nélkülözhetlennek ismerem, hogy az igazgatói hivatal elnyerhetésének feltételeként: egyetemi vagy ezzel párhuzamban álló magasabb tanulmányok (műgyetem, theologia, törzstiszti tanfolyam) elvégzése megkívántassék.

Csakis így nyerünk alkalmas hivatalnokokat; csakis így tehetjük a lehetőségig ártalmatlanná az érdemetlenek protegálását; csak is így lendíthetünk a börtönügy haladásán, a mi pedig az ország morális érdekeink emelésével teljesen egyértelmű.

Vajha szavaim ne hangzanának el a pusztában.

Tauffer Emil.

A közszerzeményi jogról.*

IV.

Idegen jogok.

Hazai jogunknak a közszerzeményre vonatkozó fentebb fejtegetett rendelkezései akkor állanak be, ha a hitvestársak egybekelésük alkalmával vagy később jogunk szerint teljes mérvben szabados, másként intézkedő házassági szerződést nem kötnek.

Természetes tehát, hogy midőn ide vonatkozólag néhány nevezetesebb idegen jogot akarunk összehasonlítani, ezeknek folytán a házasság tartama alatt szerzett vagyon iránt tett

* Az előbbi közleményeket l. a 22., 23., 25., 26., 28., 36., 37., 39., 40., 42., 43., 47., 52., 5. és 6. számokban.

rendelkezéseit és pedig csak dispositiv, vagyis azon intézkedéseit vehetjük figyelembe, melyek a házaselek közötti jogviszonyt szerződés hiánya esetére szabályozzák.

a) *Római jog.*

A római jog szerint azon vagyon, melyet a császárság alatt mindinkább meghonosult manus nélküli házasság tartama alatt valamely házaspár szerzett, kizárólag az övé volt.

A házastársak az ily vagyonra nézve egymással semmiféle közösségben sem állottak. Nem csak a kölcsönös részesülés, de a kezelésbe való kölcsönös közvetlen befolyás is ki volt zárva.*

Mindenestre eléggé sajátos és pedig minden közbenső status nélküli átmenet a korábban divott manusbeli házassági viszonyból, hol a feleség mindennemű, akár már az egybekelés alkalmával birt, akár később szerzett vagyona universalis successio képében a házasság tényénél fogva a férj vagyonába ment át.

A manusbeli és manus nélküli házasság nemcsak a személyi, de a vagyoni jogviszonyok tekintetében is valóságos végletek érintkezése.

Különös figyelmünkre méltó azonban itt az u. n. *præsumptio Muciana*. Ennek értelmében a feleség mindazon házasság alatti szerzeménye, mely vitás volt arra nézve, vajon ő vagy férje szerezte-e, a férfi által szerzettnek és a férfi sajátjának tekintetett. Quintus Mucius ait: quum in controversiam venit, unde ad mulierem quid pervenerit, et verius et honestius est, quod non demonstratur, unde habeat, existimari a viro, aut qui in potestate ejus esset, ad eam pervenisse. Evitandi autem turpis quaestus gratia circo uxorem, hoc videtur Quintus Mucius probasse.

Nem kell hozzá sok magyarázat, hogy a római jogban miért keletkezett a férfit nem kis mértékben kiváltságoló ezen jogszabály.

Egy pillantás a római életviszonyokra eléggé megvilágítja azon jogot, mely a pezsgő életből fejlett ki és annak viszonyaihoz idomultan nőtt fel.

Oly korban, hol az ember egyéniségét elnyelő állam-mindenhatóság irányadólag hatott ki polgárainak még életfentartási, foglalkozási módjaira is és oly államban, hol a civis romanus csak a földművelést tartá méltóságához illő foglalkozásnak, minden egyéb keresetmódot, az ipart, a kereskedést sőt jó részben a művészetet (színészet) is stb. bizonyos dehonestációval kötvén össze, igen természetes volt, ha a lenézett kereseti ágak nem csak ki nem fejlődtek, hanem még azok is, a melyek léteztek, a telivér civisek által nem üzettek.

Vegyük hozzá a nőnek az antik világban általában s nevezetesen a rómaiaknál is elfoglalt társadalmi állását, mely a közfelfogás szerint lehetőleg a háztűzhelyhez kötött volt, és nem nehéz belátni, hogy a római nőknek rendszerint módjukban sem állott ipart, kereskedést vagy egyéb tisztességes foglalkozást üzni.

A rómaiak legkitüntettebb és legjövedelmezőbb keresetmódja: a véren szerzés, a hadi érdem jutalma a férfiak privilegiuma volt. És így alig igényel bővebb bizonyítást a római élet szakavatott ismerőinek abbéli tanítása, hogy

* *Corpus juris civilis romani* Tomus II., Basileæ sumptibus EMANUELIS TURWISII Cod. Lib. V., tit. XIV., 8 Imppr. Theod. et Valent.

Hac lege decernimus, ut vir in his rebus, quas extra dotem mulier habet, quas Græci parapherna dicunt, nullam uxore prohibente habeat communionem, nec aliquam ei necessitatem imponet. Quamvis enim bonum erat, mulierem, quæ se ipsam marito committit, res etiam ejusdem pati arbitrio gubernari: attamen quoniam conditores legum æquitatis convenit esse fautores, nullomodo (ut dictum est) muliere prohibente virum in paraphernis se volumus inmiscere.

Megjegyezzük, hogy a corpus jurisnek ezen, a paraphernum iránt tett intézkedése magától kiterjedt a házasság alatti szerzeményekre is; minthogy a paraphernum a rómaiaknál a nőnek nem csak külön vagyonából, hanem házasság alatti szerzeményeiből is konstituálódott.

a római nő általában hiányában volt a vagyonszerző foglalkozásnak.

Ha tehát ily életviszonyok közt jogszabály keletkezett, mely kétség esetén a férj javainak nyilvánítá mindazt, a mivel a házasság tartama alatt neje vagyona szaporodott, e jogvédelem igazolt volt. Mindenben megfelelt a római nők átlagos életviszonyainak.

Mindamellett azon nő, a ki a rendszerinti életmódtól eltért az által, hogy vagyont szerzett s ez alapon igénye lehetett, hogy a jog méltányolja és ösmerje el fáradozását, nem fosztatott meg jogos igényétől. Mert a *præsumptio Muciana* csak jogvédelmet (*præsumptio juris*) állított fel, mely az ellenkező vagyis a házasság alatti szerzés bizonyítását megtúrta s következve a nő szerzeményét, ebbeli minősége igazolása esetén, elősmerte.

Mint látszik, a római jog, materiális szempontból tekintve, az életviszonyoknak megfelelőleg intézkedett a házasság alatti szerzeményekre nézve.

Sőt hozzáteszszük azonnal, hogy azon másik szempont, melyet mi a közszerzemény jog intézményénél az anyagival egyenlően fontosnak és számba veendőnek tartunk s mely jogunkban mindenkor elősmertetett és érvényre emeltetett, ezen másik: az *ethicus* szempontból sem lehet kifogásolni a római jogot.

Az embert és intézményeit csak azon viszonyok között tekintve lehet elfogulatlanul s helyesen megítélni, a melyek között élt s illetve keletkezett.

A történelem s különösen az összehasonlító jogtörténet tartozik azzal saját hivatásának, hogy a jogintézmények megbírálásánál ne követeljen azok alkotóitól más életnézetet, erkölcsi meggyőződést, mint azt, a melyben éltek.

Már ismeretes, hogy az ó-kor népei, még magok a gyöngéd érzésű görögök is, nem kevésbé tehát a vas rómaiak, a nőről, a feleségről, nem tápláltak valami magas fogalmakat. Mindvégig és mindenben inferior persona volt a nő a férfival szemben.

S enyhült légyen bár az idők folyamán a nőről vallott rideg, régi felfogás, s folyt légyen tetteleg bármennyire és sokszor bármily döntőleg is be a római nő még a világbirodalom kormányzásába is: egyenlőnek a férfival sohasem tartatott.

Fogja-e hát valaki gáncsolhatni a rómaiakat, hogy ha a materiális alap: az egyenlő mértékű szerzés nem forgott, nem foroghatott is fen, miért nem emelték mégis *ethicus* szempontból és alapon magukkal egyenjogúakká nejeiket a házasság alatt szerzett vagyonra nézve?

Oly mértékkel mérték, a milyennel jogi nézetök és erkölcsi meggyőződések szerint mérni képesek voltak.

Sőt nemcsak a mindennapi élet viszonyaival meg-egyezésen nyugvó *helyesség*, minden jogszabálynak ez első és alapfeltétele, hanem még az *ethicus* vonás is jellemzi a *Muciana* *præsumptiót*.

Mert ha társadalmi helyzetéhez képest a római nő nem szokott keresni és mégis a házasság tartama alatt került vagyont birt felmutatni, akkor a tisztességes szerzés bizonyítása hiányában okvetlenül a másik alternatívának, annak kellett felmerülni, hogy nem tisztességes módon jutott ahhoz.

Ezt megakadályozni és elejét venni annak, hogy a római nő, ki férje vagy örökösei ellenében valamely vagyon szerzését be nem bizonyította — olyannak tekintessék, ki vásárt üz neme kincsével és erényével — az volt célja a *præsumptio Muciana*-nak.

Hogy elhárítsa a nőktől a becstelen kereset gyanuját, evitandi turpis quaestus gratia circa uxorem, azt akarta Quintus Mucius Scævola Publii Filius.

Kétségben vagyunk, hogy a nagy jogász éles látását és bölcsességét magasztaljuk-e hires vélelmében, avagy fáj-

lajjuk inkább a viszonyokat, melyek azt szülik. Az erkölcsi célzatu jogszabálynak erkölczstelenség volt szülő anyja.

Oly korban keletkezett, hol a nagy nép dicső története rohamos átalakulásban volt.

Marius és Sulla idejében élt s a gyilkok korszakában gyilkok által halt meg Mucius Scævola.

Ő látta a szabad köztársaság haláltusáját rideg erkölczse és fényes erényeivel egyetemben; és látta, hogy a viláгуuralta Rómát többé nem elégíti ki a világ kincse.

Mérhetlen pénzszomj és a minek ez rendszerint csak eszköze, megmételvező élvágy fészkelte meg magát a polgárháboruk idejében.

A Lucretiák ideje letűnt, a női erény kezdett vásári áru lenni s a szabad köztársaság bukása idején az általános demoralisatio már előre veté rémes árnyékát.

A jövőbe látó nagy ész gátolni akarta a métel legveszedelmesbikének: a nők elerkölczstelenedésének terjedését. Jogvélelmében tehát elvevé a római nő frivolitásának leg-erősebb rugóját: a becstelenségen szerezhetést.

Az általános hanyatlást meg ugyan nem akadályozhatta. De hogy fékező hatást a Muciana praesumptio nem gyakorolt volna, állítani csak az fogja, ki képes elhinni a feltevést, hogy volt Rómában idő, midőn a nő annyira sülyedett, miszerint nem átalotta férje ellenében azt bizo-

nyítani, hogy valamely vagyon megszegett házassági hűségének bére; és volt Rómának korszaka, hol a bíró odáig vetemedett, hogy ily alapra jogot állapított.

Ma azonban, annyi lezajlott század és oly roppant átalakulások után van-e rá alap, hogy a rómaiak viszonyai között érthető és igazolt, de napjainkban a tényleges élet által hangosan megczáfolt, elavult jogvélelmet törvényerővel ruházzuk fel?

Nem megfordítva fogja-e magát a római jog tétele kivenni ma, ha a szerzés ténye bizonyításának sokszor leküzdhetetlen terhét a nő vállára rójuk, azon indokból, mert a nő manapság sem szokott szerezni, felfogásunk pedig a nőről ma is az, hogy anyagi alap hiányában pusztá ethicus szempontból nem tehetjük őt a férfival egyenjogúvá.

Nem az lesz-e ma az immoralis, ha a római jog vélelmét elfogadjuk azért, mivel tapasztaljuk és féljük, hogy a nő rendszerinti keresetforrása ma is a becstelenség; holott látjuk, hogy kérges tenyér, sápadt arc, lázas fej az ár, melyért cserébe vagyonhoz jutni szokott.

Két évezrednek a megtagadása és mindannak, mit az emberi szellem ez idő alatt művelt és a mivel haladott, az elfogulatlan vizsgálatból kihagyása ma az ily eljárás.

Dr. Jancsó György.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A bizonyítási eljárás a tőzsdebiróság előtt.

(pp.) A *Jogtudományi Közlöny* 8-dik számában közzétett határozatban a királyi tábla kimondotta, hogy a tőzsdei választott bíróságot megilleti ugyan a felhozott bizonyítékok szabad mérlegelésének joga; ha azonban a választott bíróság valamely bizonyítékot alkalmazandónak tart, azt csak a ppts-ban foglalt eljárási szabályok mellett és azok korlátai közt teheti.

A kir. tábla ezen határozatát Dr. BRÓDE LIPÓT ur a *Pester Lloyd*-ban hevesen támadja meg és szerinte a magyar kereskedelem «tehát mégis» csak tönkremenetelnek van praedestinálva, mert a tőzsdebiróság egy ítéletét megsemmisítették.

Mi ugyan a tőzsdebirósági ítélet megsemmisítésének ezen nagy fontosságot tulajdonítani nem vagyunk képesek, sőt oly fontosságot sem, hogy Dr. BRÓDE-val azt kívánnók vagy szükségesnek tartanók, mikép ezen kérdés a legfőbb ítélőszéken teljes ülés elé vitessék, mind annak daczára, jó lesz a kérdést itt is egy kissé szellőztetni, nehogy elharapódzék azon vélemény, mintha a jogászok és azok élén a kir. tábla a tőzsdebiróság élete ellen törnének és hogy a kir. tábla a tőzsdebiróságnak a szabad bizonyítási elmélet magaslatán álló ítéletét csak azért semmisítette meg, mert a tőzsdebiróság niveaujára emelkedni nem tudott.

Ismételjük a tényállást.

Felperesnek a tőzsdebiróság előtt indított keresete ellenében B. alperes illetékességi kifogással élt, mert tagadta, hogy neki az állított kötlevel kézbesített volt. Ennek ellenében felperes, állítását bebizonyítandó, — egyéb bizonyítékok hiányában — késznek nyilatkozott állítását eskü által megerősíteni; a tőzsdebiróság pedig az esküt megítélvén, annak letétele után az illetékességet megállapította.

Alperes az ítélet ellen felfolyamodással élt, a kir. tábla azt megsemmisítette, kimondotta, mint fent idéztük, hogy: a tőzsdei választott bíróságot megilleti ugyan a felhozott bizonyítékok szabad mérlegelésének joga, ha azonban a választott bíróság valamely bizonyítási módot alkalmazandónak tart, azt csak a ppts-ban foglalt eljárási szabályok mellett és azok korlátai közt teheti. Ezen ítéletet Dr. BRÓDE ur a *Pester Lloyd*-ban következő érveléssel támadja meg:

«Nem létezik magyar törvény, a melyre a kir. tábla állítását alapítani tudná. A kir. tábla által kimondott elvből folynék, hogy a tőzsdebiróság, daczára annak, hogy a bizonyítékok szabad mérlegelésére jogosítva van, azon esetben, ha tanuk általi bizonyítást rendelt el, ezen percztől fogva már a tanubizonyítást szabályozó perrendtartási szabályokhoz kötve volna és így tehát teljes bizonyíték csak két tanu egybehangzó vallomása, egy tanu és póteskü által előállítható, aggályos vagy kifogás alá eső tanu vallomását tekintetbe nem veheti.»

«Továbbá, a tőzsdei választott bíróság a perrendtartás által megszabott minden formaságok alul felmentve lévén, a perrend szabályait alkalmazni egyáltalán nem köteles.»

«Ha a kir. tábla által kimondott elvet elfogadnók, akkor a tőzsdei rendszabály 28. §-ának mi értelme és értéke sem volna, hiszen — így folytatja tovább — nincs per, a melynél bizonyítékok nem alkalmaztatnának; felperesnek minden (az alperes által nem tagadott) állítása bizonyítéki eszköz (?) sőt tágabb értelemben a tagadás is bizonyítéki eszköz (!), mert a tagadás tartalma a bíró által addig valónak tartandó, míg az ennek ellenében állított állítás be nem bizonyíttatik, és így tehát joga volna a kir. táblának a tőzsdebiróság minden ítéletét felülvizsgálni.»

A tőzsdebiróság formákhoz kötve nem lévén, az általa a bizonyítékok szabad mérlegelési jogánál fogva valónak elismert tény a felülvizsgálati bíróságok által is valónak veendő; azon körülményt pedig, vajon valamely tény bebizonyítottnak veendő-e vagy sem, egyedül csak a tőzsdebiróság van hivatva elbírálni. (?)

Végül azon esetre, a mennyiben a kir. tábla határozata meg nem változtatnék, a tőzsdebiróság strike olása is kilátásba helyeztetik.

Nem tudjuk, vajon ezen ultima ratió képes lesz-e valamikép a legfőbb ítélőszékre hatni, de Dr. BRÓDE ur érvei aligha képesek meggyőzni a tőzsdebiróság ítéletének helyességéről, és szerény nézetünk szerint a kir. tábla mégis csak helyesen határozott.

Mindenek előtt szem elől tévesztette Dr. BRÓDE ur, hogy ha a tőzsdebiróságnak csakugyan azon joga van, egészen szabad belátása szerint valamely tényt valónak vagy

valótlannak declarálni, a tőzsdebiróság ítéletei pedig bizonyos esetekben a kir. tábla által felülvizsgálhatók, akkor a felülvizsgálat jogából már önként folyik az is, hogy a felülvizsgálati biróság ép úgy mint az alsó biróság a tényeket szintén belátása szerint elbírálni jogosítva van, mert 1-ször a kir. táblának felülvizsgálati joga kiterjed nemcsak a jogkérdésre, hanem a ténykérdésre is, és 2-szor mert különben a felülvizsgálatnak értelme és értéke éppen nem volna. Hiszen az illetékességi kérdés mindig tények körül forog, és ha megengedjük, hogy a tőzsdebiróság a tények fenforrásáról korlátlanul minden felfolyamodás és felülvizsgálat kizárásával határozzon, akkor a felfolyamodás lucus a non lucendo marad, hacsak a tőzsdebiróság nem találná valamikor egyenesen még azt is kimondani, hogy ő dacára hogy a törvényben az illetékességét megállapító tények fen nem forognak, magát mégis illetékesnek tartja.

Nézetünk szerint tehát azon belátási jogosultság, mely a tőzsdebiróságot illeti, a kir. táblát is illeti, és ha például felperes állítja, hogy a tőzsdebiróság illetékes, mert az ügylet a tőzsdén kötött, alperes pedig tagadja, hogy az ügylet kötése napján a tőzsdén volt, az alibiját még tanu által is bizonyítaná, a tőzsdebiróság pedig többet híven felperesnek, annak kézfogásának vagy esküjének, és a bizonyítékok szabad mérlegezési jogánál fogva kimondaná, hogy azon körülményt, mikép az ügylet a tőzsdén megkötve lett, bebizonyítottak találja, akkor nézetünk szerint a kir. tábla jogosítva lesz, hivatkozva megint az ő belátására, kimondani, hogy ő megint alperesnek és tanujának többet hisz mint felperes kézfogásának.

Ezen elv már a felülvizsgálat jogából eo ipso folyik, mert mint kiemeltük, a kir. táblának nemcsak a jogkérdésben, hanem a ténykérdésben is felülvizsgálati joga van.

Ezzel azonban csak a kérdés külső oldalát érintettük volna, a kérdés önmaga pedig még ezzel megoldva nincsen. A tőzsdebiróság belátása ellenében állana a kir. tábla belátása, némi garancia ugyan a jogkereső közönség számára, de jogbiztonságot ezen állapot még sem eredményezhetne, mert ki tudná a bölcs belátásokat csak megközelítőleg is előre megmondani?

Szükséges tehát, hogy a kérdést elvileg az ügy érdeméből meritett elvek szerint is megoldjuk, ezt pedig megtette a kir. tábla fenidézett ítéletében, habár sajnáljuk, hogy az érzett és kimondani akart elvet nem egészen praecise fogalmazta.

A polgári perrendtartás a közjognak egyik ága, tartalmánál fogva azonban abban különbözik a szorosabb értelemben vett közjogtól, hogy úgy mint a magánjog abszolút és dispositiv szabályokat tartalmaz. A dispositiv szabályok magánjogi természetűek, és ennél fogva jogosítva vannak a felek ép úgy mint a magánjogi dispositiv szabálynál a törvényes szabálytól eltérőleg intézkedni, illetve a bírót a dispositiv szabálytól való eltérésre feljogosítani; nem úgy az abszolút szabályoknál, melyek közjogi természetűeknél fogva a bírót, a feleket és minden honpolgárt feltétlenül kötik.

A feleknek például jogában áll, a törvényes határidőket meghosszabbítani, jogosítva vannak az ügyet elhalasztani, alperes jogosítva van az illetéktelen bírót, illetékességi kifogásának elhallgatása által illetékesnek elismerni, ellenben nincsenek jogosítva, például a bírót ítéletének indoklásától felmenteni, mert azon szabály, hogy a bíró ítéletét indokolni tartozik, abszolút közjogi szabály, mely közjogi hatályánál és államjogi természeténél fogva a feleket és a bírót feltétlenül köti.

A speciális törvény is, mely a bírót a perrendtartási formaságok alul felmenti, felmenti őt éppen csak a *formaságoktól*, azaz azon dispositiv perrendtartási szabályoktól, melyek a per alakiságát teszik, de nem akarja és nem

akarhatta őt felmenteni azon abszolút *közjogi* szabályoktól, melyek nem annyira a felek, mint az állam érdekét érintik és melyek a jogállam és a közjó biztosítására vannak szánpva.

Világosak ezen elvek éppen ha a jelen fenforgó esetet szemügyre vesszük:

Perrendtartásunk bizonyítási eszközként a beismerést, okiratot, tanut, bírói szemlét és esküt ismeri el; a tűzpróbát, a párbajt, hittársakat és a tisztító esküt ellenben bizonyítási eszköznek el nem ismeri. Azzal, hogy perrendtartásunk a bizonyítási eszközöket, melyeket bizonyítékoknak elismerni akar, részletesen felsorolja, oly abszolút és közjogi szabályt állított fel, melynek betartásától a felek a bírót fel nem menthetik és melytől eltérésnek egyáltalán helye nincsen. A bíró a tűzpróbát bizonyítási eszközül nem alkalmazhatja, ha a felek a bizonyítás ezen módjában megegyeztek is, és a speciális törvény mely a tőzsdei bírót a formaságok alul felmentette, nem jogosítja őt fel és nem jogosíthatja őt fel arra, hogy a hidegvizpróbát vagy a hittársakat bizonyítási eszközként alkalmazhatná.

Az illetékességi kérdés tárgyában perrendtartásunk *az esküt* bizonyítási eszköznek *el nem ismeri*, a főeskü illetékességi kérdés tárgyában nem bizonyítási eszköz. Helyesen képződött-e ezen judicatura vagy sem, az ide nem tartozik. A tőzsdebiróság által felperesnek megítélt *tisztító eskü* Magyarországon bizonyítási eszközként elismerve egyáltalán nincsen; a kir. ítélő tábla tehát helyesen semmisítette meg a tőzsdebiróság ítéletét és helyesen mondotta ki azon elvet is, hogy a tőzsdebiróság csak azon bizonyítási eszközöket alkalmazhatja, melyeket a ppts olyanoknak elismert.

Tehát a mennyiben a tőzsdebirák csakugyan strikeolni nem akarnának, kénytelenek lesznek megtanulni, melyek azon bizonyítási eszközök, miket államjogunk a perben alkalmazni megenged. Ez különben szerény nézetünk szerint a legkevesebb, a mit a bírótól megkívánhatunk.

Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés?

Midőn az ingatlanokra elrendelt árverés foganatosításánál fölmerült alaki sérelmek miatt az 1881: LX. tcz. 178. §-a alapján előterjesztéssel senki sem élt, sem a 185. §. által előnyösebb ajánlatot nem tett: van-e mégis joga az első bíróságnak az ily árverést alaki sérelmek miatt hivatalból megsemmisíteni?

Vegyünk concret esetet.

X. felperes javára A. és B. alperesek ellen az Y. községbeli 125. sz. tjkvben A. + 1—10., 12—18., 20—65. és 67—124. rsz. a. foglalt ingatlanoknak egyenkinti elárverezése rendeltetett el. Az A. + 11., 19. és 66. rsz. a. ingatlanok még végrehajtási zálogjog bekebelezését megelőzőleg C., D. és E. javára más tjkvekbe lettek átvive. Az elárvereztetni rendelt ingatlanokon a következő terhek vannak:

C1. alatt F. részére 250 frt és jár. az A. + 1., 8., 10. és 25. rsz. a. fekvőkre;

C2. alatt G. részére 280 frt és jár. az A. + 2—6., 12—18. és 20—65. rsz. a. fekvőkre;

C3. alatt H. részére 75 frt és jár. az A. + 67—124 tsz. a. ingatlanokra; végre

C4. alatt X. felperes részére 500 frt és jár. az A. + 1—10., 12—18., 20—65. és 67—124. rsz. e. fekvőkre.

Az árverésen megjelenik X. végrehajtató felperes, A. alperes és Z. árverező. Az árverési föltételek felolvastatnak, de alá nem iratnak. Erre kezdetét vette az ingatlanoknak egyenkinti elárverezése az A. + 1. rsz. alatti háznak kikiáltásával, melyet 145 frton Z. árverező vett meg, a ki nyomban el is távozott. A végrehajtó ezután kikiáltotta egyszerre az összes A. + 2—124. rsz. a. ingatlanokat 1150 frt 69 kr. becsárban és fokozatos leszállítás mellett 5 forinton leütötte az összes A. + 2—124. rsz. a. ingatlanokat X. végrehajtató felperes javára. Az árverési eljárás befejezésétől számított 8 illetőleg 15 nap alatt sem előterjesztés, sem előnyösebb ajánlat nem lett benyújtva.

Szolgálgjon ez concret esetül.

Vizsgáljuk meg, ha vajon a fenebb leirt árverési eljárást jó lélekkel jóvá lehet-e hagyni? avagy nem kell-e azt, habár ellene senki sem panaszkodott, hivatalból megsemmisíteni a következő feltűnő és rendkívül súlyos alaki sérelmek miatt:

1. Végrehajtó kikiáltotta és 150 frtért eladta az A. + 1—124. rsz. a. összes ingatlanokat, tehát az A. + 11., 19. és 66. rsz. alattiakat is, holott ezekre az árverés el sem volt rendelve. E. D. és F. telekkönyvi tulajdonosok, kik a perben nem állottak és ennek következtében soha semmi értesítést sem kaptak, nem is sejtik, hogy az ő tulajdonuk is elárvereztetett és így előterjesztéssel nem élhettek.

2. Végrehajtó az árverési föltételeket önhatalmul megváltoztatta, midőn az egyes telekkönyvi jószágtesteket nem egyenkint, hanem egyszerre kiáltotta ki és árverezte el. F., G. és H. jelzálogos hitelezők, kiknek ezen törvénnyel eljárás roppant sérelmükre van, nem is álmodják, hogy az árverési föltételek, melyeknek módosítását a bíróságnál senki sem kérte, s e tárgyban az árverés napjáig semmi értesítést sem kaptak, az *árverés folyamában* meglettek változtatva, és így előterjesztéssel ők sem éltek.

Szabad-e megengednünk vagy elnéznünk, hogy pusztán a végrehajtónak hibája, gondatlansága vagy tévedése miatt harmadik személyek vagyoni zaklatásnak, jelzálogos hitelezők pedig nagy károsodásnak legyenek kitéve talán helyrehozhatatlanul?

Fölteszem, hogy a jóléti vevő, mihelyt a tévedést észreveszi, siet lemondani az A. + 11., 19. és 66. rsz. a. ingatlanokra szerzett minden jogáról. De vannak nyereszedő, zavarosban halászó emberek, akik mások kárával gazdagodni szeretnek. Az ily vevők betű szerint ragaszkodnak a jogerős árverés jegyzőkönyvének tartalmához s per nélkül nem tágitanak, hanem csürik-csavarák a törvényt és magukat az 1881. LX. tcz. 180. §-a alapján birtokba helyeztetik és mindenféle megengedett és meg nem engedett uton és módon huzzák, halasztják a végelintézt; s ime kész az anyagi zaklatás.

A jelzálogos hitelezők megkönyezhetnek pénzük után s bűnbánólag verhetik mellüket, a mért az árverésen meg nem jelentek. Az árverés jogerőre emelkedett s vége mindennek. Hasztalan kíséretének meg a végrehajtó ellen fegyelmi vagy büntető uton föllépni: kártérítésre nincs remény, mert a végrehajtónak sem lefoglalható fizetése, sem vagyona nincs.

Szerintem ilyesmiknek bekövetkeztetését nem szabad megengedni, hanem az ily árverést hivatalból kell megsemmisíteni. A törvény csak holt betű: a bíróságnak, ki annak életet ad. A lelkiismeretes bíróságnak mindig az örök igazság eszményének kell lebegni s az igazságérzet szenvedélyétől vezettetve, az abszolút igazságot kutatva, a törvény hiányait vagy ferdeségeit bölcs belátásával kell pótolnia.

De kérdés: *van-e joga* az első bíróságnak az árverést hivatalból megsemmisíteni?

Kétségtelen, hogy az 1881. LX. tcz. a felhozott esetre nem gondolt: mert máskülönben kifejezetten megengedte volna az első bíróságnak az ily árverés hivatalból való megsemmisítését. Én azon nézetem vagyok, hogy van joga az első bíróságnak az ily árverést hivatalból megsemmisíteni.

De mi alapon?

Azon az alapon, mert a végrehajtó jogkörét átlépte és megbízatásán tulterjeszkedett.

A kiküldő bíróság hivatalból tartozik megvizsgálni, hogy a kiküldött végrehajtó megbízatása korlátain belül járt-e el? s nem lépte-e túl jogkörét? És ha ilyesmiket tapasztal: nemcsak joga, de kötelessége is a kiküldő bíróságnak az árverést hivatalból megsemmisíteni.

Az 1881. LX. tcz. ily áthágást, ily tulterjeszkedést föl sem tételezett: azért nem sorozta ezen esetet az 179. §-ban felsorolt semmiségi esetek közé.

Káplány Géza.
kir. tszéki bíró.

Kiterjed-e a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek mint csődbíróságnak illetősége a be nem jegyzett kereskedők csődjeire?

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék több rendbeli esetben consequenter azon nézethez ragaszkodik, hogy csakis bejegyzett kereskedők csődjeire illetékes, és a be nem jegyzett kereskedők elleni csőd iránti kérvényeket hivatalból visszautasítja.

Előttöm fekszik egy ilyen visszautasító végzés indoko-

lása, mely ekképen hangzik: «A csődtörvényről szóló 1881. 17. tcz. 241. §-a 2 ik bekezdésének azon intézkedéséből, mely szerint a csődtörvénynek kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai azon esetben is alkalmazandók, ha a csőd a cég törlesztől számítandó egy esztendő eltelté előtt nyitattik meg, valamint a 252. és 253. §§. azon rendelkezéséből, mely szerint kereskedelmi csőd közhirre vételénél a közadós cége, telepe illetőleg székhelye s közkereseti, betéti társaságoknál azon kívül még a tagok, illetőleg beltagok neve, polgári állása és lakhelye is a hirdetménybe foglalandó, mely rendelkezésnek be nem jegyzett kereskedőknél elég nem tételhetik, végre a csődtörvény 253. §. második bekezdésének azon rendelkezéséből, hogy a kereskedelmi csőd megnyitása a kereskedelmi cégjegyzékben a keresk. törv. 23. §-a értelmében kitűzessék, egyaránt következik, hogy — — — ezen kir. keresk. és váltótörvényszéknek mint a csődtörvény 72. §-a értelmében kizárólag kereskedelmi csődbíróságnak illetősége csak bejegyzett kereskedők csődjeire terjed ki.»

Szerény nézetem szerint ezen indokolásnak az 1881. XVII. tcz. 241., 252. és 253. §-aiból való következtetései és illetve ezen szakaszoknak magyarázata nagyon helytelenek, mert:

I. a) A csődtörvény 241-dik §-ának második bekezdéséből mely szerint ezen törvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai azon esetben is alkalmazandók, ha a csőd a cég törlesztől számítandó egy év eltelté előtt nyitattik meg, nem következtethető az, mintha ezen határozatok csak a bejegyzett kereskedő csődjeire vonatkoznának és illetve mintha a nem kereskedő csődje a csődtörvény által szabályozott kereskedelmi csődeljárás tárgyát nem képezné. A 241. §. második bekezdésének egészen más az értelme és intentiója. Ugyanis: minden kereskedő a kereskedelmi törvény szerint céget bejegyezni tartozván, a csődtörvény supponálja, hogy minden kereskedő ezen kötelességének eleget is tesz, és ép ezen suppositio folytán 72. §-ában az illetékességre nézve nem tesz hármass felosztást (közönséges — bejegyzett — és be nem jegyzett kereskedői csődeljárásra), hanem csak kettős beosztást tesz: a közönséges és kereskedelmi csődeljárást különböztetve meg, s ez utóbbi alatt a bejegyzett és be nem jegyzett kereskedő elleni csődeljárást egyaránt érti. Amde gyakran történik meg azon eset, hogy a kereskedő vagy kereskedelmi társaság — melyről a cégbejegyzés mindig vélelmeztetik — céget kitörölteti, és a kereskedelmi üzlettel egészen felhagy, tehát többé nem kereskedő, és csak ezután jelentkeznek hitelezők, kik a volt kereskedő vagy a kereskedelmi társaság egyik tagja ellen az ezek által előbb folytatott kereskedelmi üzletből kifolyó követelésekkel bírnak, és mint ilyenek adósaik ellen csődöt kérnek. Az ilyen adósokat aztán a gyakorlat, miután akkor, midőn ellenük csőd kértik, már cézüket kitöröltették és többé nem kereskedők, közönséges adósoknak tekintendők, kik ellen a közönséges csődeljárás határozatait alkalmaznánk. Ezekre céloz a csődtörvény 241-dik §-ának második bekezdése, hogy dacára annak, hogy a csődnitási kérelme idejében már nem kereskedők, mégis a kereskedő halálától vagy a cég törlesztől számítandó egy esztendő előtt csődjeikben a csődtörvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai alkalmazandók.

Ezen felfogás helyessége mellett bizonyít az is, hogy a 241. §. kérdéses második bekezdése a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatok alkalmazását nemcsak a cég törlesztől számítandó egy esztendőnek el nem töltésétől (tehát nem csak a cégjegyzés tényétől, vagyis a kereskedőnek be- vagy be nem jegyzett voltától) teszi függővé, hanem a kereskedő halálától számítandó egy esztendő elteltétől is (nem tévén különbséget, be- vagy be nem volt-e jegyezve az illető elhalt kereskedő). Tehát a 241. §. második bekezdése csakis a kereskedőnek elhalálozásától vagy a bejegyzettnek supponált kereskedő cég törlesztől, tehát mindkét esetben a kereskedés

egy év eltelte előtti megszűnte esetében a megszűnt vagy elhalt kereskedők és hagyatékuk elleni csődkeirelem esetéről akart gondoskodni.

b) Miként a csődtörvény 241. §-ából vont következtetés, ép oly téves a bpesti kir. kereskedelmi és váltótörvény-széknek a csődtörvény 252. és 253. §-aiból vont következtetése. Mert ezen szakaszoknak azon intézkedései, hogy a kereskedelmi csődöt közhirrre tevő hirdetményeknek a közadós cégét, telepét stbit is magukban kell foglalniok, és hogy a csődnitátnak a kereskedelmi cégjegyzékbe is be kell vezetettetnie, szintén csak azon suppositiön alapulnak, hogy minden kereskedő és illetve kereskedelmi társaság a keresk. törv. által szabályozott cégjegyzési kötelezettségnek megfelel, nagyon természetes lévén, hogy ott hol a cég bejegyzése elmulasztatott, ezen intézkedések nem fogantathatók, de az illető kereskedőnek vagy kereskedelmi társaságnak cégjegyzési mulasztása még a váltótörvénytörvény-szék illetőségét le nem szállítja.

c) Nincs helye azon a contrario következtetésnek ott, hol a törvény világos intézkedése kétséget nem hagy fen. Már pedig a csődtörvény 72. §-a, mely csak egyféle kereskedőkről szól, és a 241. §, mely szintén be- és be nem jegyzett kereskedők között különbséget nem tesz, világosan mutatja, hogy a csődtörvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai — különbség nélkül a bejegyzési köteletség teljesítésére vagy nem-teljesítésére — minden kereskedőre alkalmazandók, tehát hogy a bpesti kir. keresk. és váltótörvény-szék a be- vagy be nem jegyz. kereskedők csődjeiben egyaránt illetékes.

II. Ellenkezik a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvény-szék felfogása magával a kereskedelmi törvény-nyel is, mert kérdem, vajon a kereskedelmi perekben nem illetékes-e a bpesti kereskedelmi és váltótörvény-szék az esetben, ha az egyik fél nem bejegyzett kereskedő is, feltéve hogy az elbírálandó kérdés tárgyát kereskedelmi ügylet képezi? De ettől eltekintve, a kereskedelmi csődeljárás nem az adós, hanem a hitelező előnyére szolgál, már pedig a keresk. törv. 16. §-a szerint «a kereskedő mindaddig, míg a bejegyzés meg nem történik, a kereskedők részére megállapított jogokban nem részesülhet, ellenben elvállalt kereskedelmi kötelezettségeiért a keresk. törvény értelmében felelős» vagyis felelős ép úgy mintha cégét bejegyeztette volna. A cégét be nem jegyzett kereskedő tehát büntetettik, de nem jutalmaztatik; míg ha a bpesti kir. kereskedelmi és váltótörvény-szék felfogása fogadtatnék el, akkor épen az ellenkező theoria foglalna helyt, hogy azon kereskedő, ki cégét bejegyeztetni elmulasztotta, azzal jutalmaztatik, hogy nem a gyorsabb és szigorubb elbánás alá eső kereskedelmi, hanem csak az enyhébb és lassubb közönséges csődeljárás alá esik.

III. Nem hagyható végül figyelmen kívül, hogy maga a csődtörvény 72. §-ának első bekezdésében, melyben csak a közönséges csőd eljárásról szól, mindig csak „közadós“-t említ, de soha sem „kereskedő“-t — és «kereskedő»-t csak ezen §. második bekezdése említ, ott hol a kereskedelmi csődeljárásról van szó; tehát ebből is az következtetendő, hogy ott, hol «kereskedő» csődjéről van szó, csak a kereskedelmi csődeljárás foglalhat helyet, már pedig keresk. csődeljárás esetén a bpesti kir. keresk. és váltótörvény-szék lehet egyedül illetékes a bpesti és pestvidéki kir. törvény-székek területén.

Mindezek folytán világos, hogy a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvény-széknek mint csődbírósnak illetősége a be nem jegyzett kereskedők csődjeire is kiterjed.

Dr. Szabolcsi Izidor.

NYILATKOZAT.

A „Magyar Igazságügy“ f. é. márcziusi füzetében Dr. PLÓSZ SÁNDOR ur a «Perjogi codificatiónk előkészítése» című cikksorozattal szemben oly nyilatkozatot tesz közzé, melyet a végszükség állapotában való védekezés sem tehetne jogossá.

Azon állítást insinuálja nekem, mintha ő 1876-ban megjelent értekezésében Dr. DEGENKOLB HENRIK 1877-ben megjelent művéből plágialt volna.

Ezen insinuatit arra alapítja, hogy én Degenkolb könyvének bíráló ismertetéséhez azon megjegyzést fűztem, hogy «Plósz (ennek) congenialis eszméiből legtöbbet kölcsönzött, sőt vitatja, hogy ezen eszmék ő benne már korábban támadtak volt, és mi ezt elhíhetjük.»

Plósz ur úgy látszik a «congenialitás» és «elhíhetőség» értelmét és célzatát nem fogta fel, és csak az «eszmekölcsönzésre» helyezett súlyt, minek lélektani indokait kutatni nem akarjuk.

De midőn hozzáteszi, hogy én e «hiedelmemet» az ő prioritásában, melyre úgy látszik most is büszke, „meghaszudtolom“, noha az ő értekezésének korábbi keletét említem, akkor a képzelt sérelem elleni védekezés oly érthetlenné válik, mint azon eszmék, melyeket tehát ezentul, ha PLÓSZ urnak jobban tetszik, sem congenialisoknak, sem szüleményének tekinteni nem fogok.

Hogy pedig az «eszmekölcsönzés» — mi nem plágium vádja, mert PLÓSZ művében maga ismeri el és sorolja fel azon írókat és műveket, közöttük Degenkolbét, melyekből saját nézetei alakultak — részemről nem insinuatitott per absurdum későbbi műből, kitűnik azon főkörményből, melyet PLÓSZ ur nyilatkozatában elég bölcsen elhallgat, hogy én cikksorozatomban nem Plósz 1876-ki cikkeivel, hanem 1880. évi könyvével („Beitrag zur Theorie des Klageechts“) foglalkozom, mely három évvel később jelent meg Degenkolb könyvével, s ebből bevallottan igen sokat kölcsönzött, sőt 1876-ki nézeteket ép Degenkolb művének befolyása alatt módosított. (V. 42., 49., 79—82. lk., 82. l. 42. jegyz., 84., 88., 89—92. lk., 92. l. 57. jegyz., 93. l. 59. jegyz., 121., 122., 131., 133., 138., 140., 141., 149., 162—164., 167—169., 171. lk.)

Az 1880-ki könyv nagy része ugyanis azok ismétlése, miket PLÓSZ ur a „Magyar Igazságügy“-ben ép Degenkolb műve után és műve felett annak megjelenése után irt. Én nem tekintem ezt plágiumnak és nem is alapítottam bírálatomat ennek kinyomozására.

Én PLÓSZ ur nézeteit «an sich» enyhén mondva az észszerűség távoli rokonainak véltem felismerhetni, miért hajlandó voltam eredetiségüket concedálni, de el nem kerülhettem azon német iskola vezéreinek méltatását sem, kiknek őseül talán PLÓSZ ur maga sem fogja magát gerálni akarni, és a kik ugyanazon nézeteket 1876. előtt is nyilvánították.

Nekem nem személyi, hanem iránynyal volt dolgom, melyet nálunk PLÓSZ ur, és a mennyiben magát vele identifikálja, a „Magyar Igazságügy“ kétségkívül velük született joggal képviselhetnek, én azonban remélem szintén joggal károsnak bizonyíthatok.

Ha tehát PLÓSZ ur a dolgok könnyebb végét felfogva, alaptalan insinuatióhoz folyamodott, s azután kijelenti, hogy „ezek után“ nem tartja érdemesnek a bírálat érdemével foglalkozni, úgy ez csak úgy magyarázható mentségére, hogy egész nyilatkozata az ő elmélete mellett készült keresetként nem joggyőzelmet, hanem merő roszhiszemű peralapítást tűzött ki céljául.

E térre, mint elméletének elvi ellenzője, nem követhetem, bármi hálás lehetne az reám nézve.

Hogy cikksorozatom befejezése hónapok óta fekszik e lapok szerkesztőségében és még nem tétetett közzé, nem az én hibámon mult. Hogy az a közönséget «kevésse érdekli»-e, mint PLÓSZ ur szívesen megjegyzi, azt nem tudom, de kétkem, hogy e részben illetékes bíró lehetne PLÓSZ ur, ki oly meleg érdeklődést tanusít.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Tisztelt munkatársunk a befejező cikket több hónappal ezelőtt átadta nekünk, és annak megjelenése eddig csakis a közlendő anyag felhalmozódása folytán maradt el.

Szerk.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre .. 3

TARTALOM: A pénzügyi közigazgatási bíróság. TÓTH DEZSŐ megyei főügyésztől. — Az 1880. évi porosz közjegyzői törvény. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Jogirodalom: Vécsey Tamás, Lucius Ulpius Marcellus. BOZÓKY ALAJOS n.-váradai jogakad. igazgatótól. — Törvénykezési Szemle: A börtönbüntetés alkalmazása bűnhalmazat esetén. PAPP DEZSŐ-től. — A csődtörvény 87. §-áról. Dr. STERN MIKSA bpesti ügyvéd-től. — Különfelék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hónap végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

A pénzügyi közigazgatási bíróság.*

I.

A pénzügyminiszter ur által a „*pénzügyi közigazgatási bíróságról*” beterjesztett törvényjavaslat, ha nem felel meg egészen azon igényeknek, melyeket a jogszolgáltatás vagy jogkereséssel foglalkozók egy bírósághoz kötnek, mégis egyike leend a legáldásosabb alkotásoknak, melyek az újabb időben a közterhek súlya alatt görnyedő állampolgárok érdekében létesítették.

Már az 1876. XV. tcz. azon rendelkezései, melyek az adókievetés elleni felszólamlások egy részét az adók, illetékek s más ezek módjára beszedendő követelések behajtása körül felmerült panaszok elintézését, továbbá — bár igen korlátolt — adóleirást és fizetési haladékok engedélyezését, s az adófelügyelőségek határozatai elleni felfolyamodások bírálását a törvényhatóságok közigazgatási bizottságai jogkörébe osztotta be, oly mérvű javulást eredményezett a pénzügyi adminisztrációban, hogy az előbb naponként tapasztalt méltatlan zaklatások legtűrhetetlenebbjeit nagy részben elenyésztette; pedig — tapasztalásból állithatom — ezen igen fontos jogkörrel felruházott közigazgatási bizottságok állanak egészen más szakmában működő állami és hatósági tisztviselőkből s igen sok jó akaratral, de legkevésbé pénzügyi szakismerettel bíró tiz független férfuból, a kik az adókezelési szabályok tömkelegéből az adófelügyelőség által hivatolt egyes rendelet vagy törvényszakasznak pénzügyi szempontból való felfogását és értelmezését inkább elhiszik, mintsem tanulmányuk tárgyává tegyék vagy csak ki is keressék, s így legfeljebb egy-két egyén akad a huszonegyes bizottságból, a ki az előkerült ügyet a pénzügyi igazgatás érdekétől eltérő szempontból megvilágítja, de ennek is sikere igen sokszor kétes, mert az előiratok s előzmények ösmerete nélkül az ellenvélemény legtöbbször nem lehet oly kimerítő, mint az ügyet feldolgozott pénzügyi előadó javaslata.

Ha a fentebbiek szerint már kedvező eredményt mutat az, hogy a körülbelül másodfoku pénzügyi hatóság: önálló

független férfiak testülete, ezen intézmény eddig létező azon nagy hátránya, hogy harmadfokban ismét szoros értelemben vett pénzügyi közegek döntöttek, csak az által enyészthetik el, ha harmad s legfelsőbb fokban független, de a mellett kellő szakképzettséggel bíró s eskü mellett működő bírák döntenek, kik előtt ép úgy fél leend az állam, mint a panaszos vagy panaszlott polgár, kiknek azon magasztos hivatása leend, hogy az ügyek elintézésénél első vagy alsó fokban a pénzügyi szempont, másodfokban pedig inkább az egyes állampolgár érdekében keletkezett határozatok elintézésénél, a két ellentétes érdek helyett az igazságot emeljék érvényre, mit csakis független bíráktól várhatni, mert azon adófelügyelő, ki miniszteriumától csaknem hetenkint fegyelmi eljárással fenyegetve, sarkaltatik az állampénztárba minél nagyobb összeget beszolgáltatni, s kinek az a legnagyobb érdeme, mennél több kincstári tartozást hajt be, mindig a kincstár érdekét tekinti főnek, s az állampolgárnak a kincstáréval egyenlő joga elenyésző csekélységgé törpül, más részről a közigazgatási bizottság tagjai épen megfordítva, az egyes állampolgárnak csak látszólagos jogát az igazság magaslatára emelik, a hol a kincstár több joga a láthatlan mélységben marad. A nagyon sokszor ily ellentétes szempontból megvilágított ügyekben lesz hivatása a felállítandó pénzügyi közigazgatási bíróságnak döntenie; de ezt úgy a kincstár, mint az állampolgár teljes megnyugvására csakis független bírákból alakult törvényszék teheti. Ezért nagyfontosságu a miniszteri javaslat, mely a mult országgyűlés elé terjesztett s eredményesnek már előreláthatólag nem mutakozó javaslatot teljesen elejtven, eltalálta azon utat, melyen a siker biztosan elérhető.

Az általános szempontból s a gyakorlati élet nyilvánulása alapján méltatott javaslat részletes bírálata előtt nem mellőzhető jelzése azon nézpontnak, mely miatt e közlemény bevezető soraiban a javaslat különösen a jogászai igények teljes kielégítésére alkalmasnak nem találtatott, és pedig, a mint fentebb általános szempontból méltányolva lettek a javaslat kétségtelen előnyei, úgy a fogatkozás is általános szempontból tüntetendő fel.

Bíróság előtti eljárás alig képzelhető a vitás felek meghallgatása, az érvek és védvek előterjesztése s azoknak a felek részéről megvitatása nélkül. Már pedig a célba vett eljárás szerint a létesítendő pénzügyi közigazgatási bíróság azon adatok alapján fog itélni, melyeket a pénzügyi közegek — igen természetesen — a pénzügyi cél elérése tekintetéből összegyűjtenek; az ellenfél, a magánpolgár, legfeljebb a határozat elleni felebbezésében adhatja elő nézetét, a nélkül azonban, hogy úgy a tényállás, mint a bizonyíték a felek által megvitatható lenne, s így a bíróság nem a felek kölcsönös előterjesztésével megvilágított s minden szempontból tisztázott ténykörülmények, hanem csak is a pénzügyi szempontból, s így egyoldalú érdekből összegyűjtött adatok alapján bíraskodand. De hogy a szervezendő bíróság előtti eljárásnál e fogatkozás nyilvánul, alig vezethető vissza más forrásra, mint hogy az állam pénzügyeivel arányban nem álló igen nagy költséggel volna csupán e fogatkozás elenyészte keresztülvihető, a mennyiben ha a felek bevonása az eljárásba megállapittatnék, legalább is

* A törvényjavaslatot jelen számunk mellékletében közöljük. Szerk.

15--20 pénzügyi közigazgatási bíróság volna az országban szervezendő; mire pedig a jelen körülmények között az állami bevételek fedezetet nem nyújtanak.

Tóth Dezső.
megyei főügyész.

Az 1880. évi porosz közjegyzői törvény.

A német birodalmi «Gerichtsverfassungs-Gesetz» és a perrendtartás által a bíróságok szervezete és a polgári peres eljárás elvei az egész német birodalomban egyöntetű szabályozást nyertek. Ezen törvények megalkotása után a nem peres ügyekben eljárás rendezésére került a sor, s kilátás van arra, hogy ez is az egész német birodalomban egy törvény által egyenlően lesz szabályozva; miután azonban ennek keresztülvitele nehézséggel jár azon okból, mivel az u. n. freiwillige Gerichtsbarkeit a német birodalom egyes országaiban egymástól eltérő szabályok szerint s különböző közegek által kezeltetik, — s így az ez iránti törvénynek előkészítése előreláthatólag hosszabb időt veendő igénybe — addig is míg ez megtörténik a porosz kormány indítatva érezte magát azon visszás állapotok megszüntetése végett, melyek a porosz monarchiában a közjegyzőségre nézve fenállottak, egy törvény megalkotását javaslatba hozni.

Poroszországban a közjegyzőség valóban mozaikszerű képpel birt az 1880. év előtt, mit a porosz kormány által beterjesztett törvényjavaslat indokolásának nyomán röviden következőkben jelezhetek.

A hohenzollerni fejedelemségben közjegyzőség nem létezett; ennek behozatala a porosz kormány előterjesztése szerint már csak azon okból is szükségessé vált, hogy ez által kellő számú ügyvédi kar biztosíttassék ezen csekély területű s félreeső tartományban.

A volt nassauai herczegség és a hesseni nagy-herczegségben a közjegyzőség 1880. előtt szintén nem léteznek tekinthető, mert a kormány egy 1867. jun. 26. kelt rendelet szerint jogositva volt ugyan közjegyzőket kinevezni; miután azonban a közjegyzők hatásköre e tartományban nem volt kellőleg szabályozva, s időközileg azon ügyek elintézésére, a melyek azelőtt a közjegyzőkhöz voltak utalva, a bíróság vált illetékessé, a kormány közjegyzőket e tartományban nem nevezett ki; de a mennyiben az tapasztaltatott, hogy a bíróságok (Amtsgerichte) e tartományokban főleg a nyári hónapokban nem győzik a munkát, s azon körülmény, hogy ha csak egy tartományban lesznek kizárva az ügyvédek a közjegyzői jogositvány elnyerésétől, ez ott az ügyvédi kar hanyatlására vezethetne: a közjegyzői törvény életbeléptetése e nagy-herczegségben is mellőzhetlenné vált.

A többi tartományokban, hol a közjegyzőség már 1880. előtt fenállott, szintén igen különböző törvények voltak érvényben.

Az ugynevezett rajnai tartományban (Oberlandesgericht Cöln) az 1822. ápril 25-ki törvény.

A régi porosz tartományokban (Előpommeránia egy részét s Rügen szigetét, valamint a koblenzi kerület kelet-rajnai részét kivéve) az 1845. jul. 11-ki törvény.

A volt hannoverai királyságban az 1853. szeptember 18-ki törvény.

Frankfurt városban az 1669. évi törvény.

A Hessen-nassauai tartománynak azelőtt bajor részeiben a bajor közjegyzői törvény.

Poroszországnak többi részeiben pedig, s különösen a volt greifswaldi feltörvényszék s az ehrenbreitsteini senatus kerületeiben valamint a hesseni választó fejedelemségben (Kurhessen) még az 1512. évi Maximilian-féle közjegyzői törvény állott fen, s e törvény is az egymástól elszakított országrészekben részint későbbi törvények és rendeletek, részint pedig a gyakorlat által különböző irányban lett kifejlesztve s módosítva.

S miután a bíróságok legközelebb új területi beosztást nyertek, azon anomalia állott elő, hogy némely «Oberlandesgericht» sőt «Landgericht» kerülete is többféle törvény uralma alatt állott területrészekből lett összeállítva.

Erre kirívóbb példa gyanánt a mainai frankfurti főtörvényszéket lehet felhozni, a melyhez Frankfurt város területén kívül, a volt nassauai tartomány, a volt hesseni nagy-herczegség egy része, továbbá egyes darabok a volt hesseni választó fejedelemségből, a koblenzi «Regierungsbezirk» keletrajnai része és a hohenzollerni tartományok lettek beosztva.

A frankfurti, limburgi és neuwiedii «Landgericht»-ek, sőt még a frankfurti «Amtsgericht» területe is különböző jogot uraló területrészekéből alakult. Hasonló viszonyok állanak fen a kasseli, cellei, naumburgi, jenai és stettini főtörvényszékekre nézve.

E szerint még azon közjegyzők is, kik egy bíróság területén működtek, többféle közjegyzői törvény alatt állottak, s egy és ugyanazon bíróságnak azon ügyek elbírálásánál, a melyeknél közjegyzői okiratok fordulnak elő, a különböző helyek szerint, különböző törvényeket kellett alkalmazásba venni, mi az igazságszolgáltatás menetére zavarólag hatott, különösen azon oknál fogva, mert a birodalmi perrendtartás 669. és 705. §§. szerint a közjegyzők által felvett okiratok alapján végrehajtásnak van helye, annak megítéléséhez tehát, helyesen lett-e valamely okirat felvéve s a végrehajtás elrendelésére előszabott alakú kellékekkel bir-e, a bíróságokat határozott törvényekkel kellett ellátni.

Ezek voltak indokai az 1880. évi porosz közjegyzői törvény meghozatalának, mely nem képez rendszeres egészet, hanem csak töredékes novelláris intézkedéseket tartalmaz, s mindössze csak 11 §-ból áll.

Az 1. és 2. §-ban, kimondatik az, hogy a közjegyzőség a volt nassauai herczegség, hesseni nagy-herczegség és a hohenzollerni tartományokba behozatik, s a közjegyzők hatásköre a nem peres ügyekben előforduló okiratok felvételére s hitelesítésére terjed ki; azor törvények azonban, a melyek szerint bizonyos okiratok csak kizárólag a bíróságok által vétetnek fel, érintetlenül hagyatnak.

A 3. §. szerint mainai Frankfurtban a váltóóvások felvételére valamennyi közjegyző feljogosíttatik. Ezen intézkedésre szükség volt azért, mert az érintett városban a német váltórendszabály behozatalát tárgyzó 1849. évi márczius 27-iki törvény a váltóóvások felvételére külön váltójegyzőket rendelt; miután azonban 1878-ban a bírósági végrehajtók is fel lettek jogositva váltóóvások felvételére, a váltójegyzők külön állásának szüksége megszűnt.

A 4. és 6. §. kétségkívül legfontosabb részeit képezik a porosz törvénynek, mert ezekben az mondatik ki, hogy a porosz monarchiában ezentul három közjegyzői törvény leendő érvényes, u. m.

1. A cölnei főtörvényszék területén (rajnai tartomány) megmarad hatályában az 1822. évi közjegyzői törvény.

2. A cellei főtörvényszék kerületében (csekély kivétellel az egész Hannover és a hesseni választó fejedelemségből Rinteln kerület) az 1853. évi volt hannoverai közjegyzői törvény leendő irányadó.

3. A porosz monarchia többi részében pedig az 1845. évi porosz közjegyzői rendtartás alkalmazandó. E szerint közjegyzői tekintetben Poroszország még mindig *három különálló csoportot képez*, mely csoportoknak egy törvény alatti egyesítése azért nem látszott tanácsosnak, mivel e három csoportban a közjegyzői hatáskör egymással csaknem homlokegyenest ellenkező elvek szerint van szabályozva.

A rajnai tartományok közjegyzősége francia minta szerint szerveztetett; minélfogva ott a közjegyzők igen kiterjedt hatáskörrel bírnak, s számos ügylet esik közjegyzői

kényszer alá (péld. házassági szerződés, vagyonekülönítés, jelzáloglekötés, élők közti ajándékozás, végrendekezés, részvénytársulatok főbb ügyletei stb.).

Hannoverában (cellei főtörvényszék) az 1853. évi törvény a *perenkívüli eljárást a közjegyzőkre bízta*; a bíróságok hatáskörében meghagyta azonban a gyámsági, gondnoksági, letéti ügyeket, a jelzálogkönyvek vezetését, az eskü kivételét s azon ügyeket, melyek egyes törvényekben a bíróságokhoz vannak utasítva.

E harmadik csoportban nem mindenütt egyforma a közjegyzők hatásköre, mert miként e törvény tárgyalása alkalmával a porosz kormány képviselője az urak házában bizottságában kijelentette, a közjegyzők *némely tartományban* végrendeletek felvételére nincsenek jogosítva, az kizárólag a bíróság hatásköréhez tartozik, a mit ez alkalommal módosítani nem látszott alkalmasnak.

Ezen rövid jellemzésből is szembetűnik az, hogy annak egyenlő elvek szerinti szabályozása ez idő szerint nagy nehézséggel járt volna, s arra a német birodalmi polgári törvénykönyv megalkotása által lesz az első lépés megtéve. Vannak még egyéb eltérő intézkedések is a jelzett három közjegyzői törvényben, melyek közül csak a kiválóbbakat említem.

A rajnai tartományokban a közjegyzőség az ügyvédségtől teljesen el van különítve, a többi tartományokban nincs.

A rajnai tartományokban, Hannoverában és Hohenzollern fejedelemségben (1880. márczius 27-ki rendelet szerint) a közjegyzők működési köre a Landgericht, Poroszország többi részeiben pedig az Oberlandesgericht területére terjed.

Az okiratok nyelve mindenütt német, kivéve a rajnai tartományban egy járásbíróság területét, hol a német helyett francia nyelven vétetnek fel az okiratok (1823. aug. 18-ki rendelet szerint).

A közjegyző hivatalának megszűnte után az iratok a rajnai törvény szerint a Landgericht által kijelölt *közjegyző*, s a hannoverai és a porosz törvény szerint az *Amtsgericht* őrizete alá adatnak.

Ezek a főbb különbségek a szóban forgó közjegyzőségek között.

Az 1880. porosz törvény 5. §-a az 1853. évi hannoverai törvénynek azon intézkedését, mely szerint az aláírások hitelesítésénél jkönyv felvétele mellőztetik, s ugy ezen hitelesítésnél mint az óvások felvételénél két tanu jelenléte nem szükséges, kiterjeszti az 1822-ki rajnai és az 1845-ki porosz törvény területére is.

E szabályt már a német birodalmi perrendtartás 76. §-a a peres ügyekben használandó meghatalmazások hitelesítésénél elfogadta, s a gyakori hitelesítések megkönnyebbitése végett az eddigi formákat mellőzte; miután pedig Hannoverában az aláírás-hitelesítés kellékei megegyeztek a perrendtartás 76. §-ának intézkedéseivel, célszerűnek látszott a perbeli meghatalmazásokon lévő aláírások hitelesítésének formáit a porosz monarchiában a többi okiratok aláírásainak hitelesítésére nézve is behozni.

Az 5. §. szerint nemcsak azon külön felveendő hitelesítési jegyzőkönyv marad el, melyet a mi törvényünk is a 103. §-ban előir, s mely ugy nálunk, mint a rajnai törvény 37. §-a szerint is a közjegyző őrizete alatt marad, hanem egyáltalában mellőzve van a hitelesítési záradékoknál eddig használt jegyzőkönyvi forma. Az 1845-ki porosz törvény azelőtt sem ismerte a nálunk szokásos hitelesítési jegyzőkönyvet, mert a 21. §. szerint az aláírás-hitelesítésről a *jegyzőkönyv magára az illető okira* közvetlenül az aláírás alá vezetett s eredetiben a félnek kiadatott. S így már most nem csak hogy külön jegyzőkönyv nem szükséges, de sőt maga a tanusítványi záradék is nélkülözheti például

a személyazonosság bizonyítását, valamint azon körülmény felemlítését, hogy maga az aláírás avagy csak az aláírás valódiságának elismerése történt-e a közjegyző előtt. Elegendő lesz a közjegyzőnek az aláírás alá vezetett lakonikus tanusítása, a kelet és az ő aláírása s pecsétje, (pl. Vorstehende Unterschrift beglaubigt, Berlin den 3 März 1882. N. N. k. Notar) s a közjegyzőnél csupán az ügykönyvbe (Register) való beiktatás marad vissza.

Indokolva van e szabály azzal, hogy a közjegyző előttemezése már magában véve elég biztosíték arra nézve, miszerint ugy a személyazonosság, mint az aláírás valódisága iránt kellőleg meggyőződött.

A magyar közjegyzői törvény 92. §-a a hitelesítési záradékban nem kívánja ugyan a jegyzőkönyvi formát, de kíván egy külön felveendő jegyzőkönyvet (103. §.); miután pedig az aláírás hitelesítése az újabb törvények szerint mindig gyakrabban vétetik igénybe nálunk, célszerű volna nálunk is a hitelesítési jegyzőkönyv felvételét mellőzni s illetőleg törvényünk 103. §-át ily értelemben módosítani.

A mi az u. n. «Zeugenzwangot» illeti, vagyis azon intézkedést, hogy a közjegyző által felvett minden ügyletnél egy másik közjegyzőnek vagy két tanunak kell jelen lenni, azt a mi törvényünk tudvalevőleg lehetőleg szűk körre szorítja (írástudatlanok, vakok, siketek, némák ügyleteihez, végrendeletek felvételéhez, gyűlési határozatok s tények bizonyítására) s e tekintetben sokkal célszerűbb a poroszországi közjegyzői törvényeknél, a melyek eddig még az aláírás hitelesítéséhez és a váltó-óvásokhoz is két közjegyző vagy egy közjegyző és két tanu közreműködését kívánták.

A porosz törvény hátralévő 7—11 §-ai a közjegyzők feletti felügyelet, fegyelem és a díjak tekintetében tartalmaznak a lehető egyformaság elérése céljából némely intézkedés.

Dr. Markó Sándor,
kir. közjegyző.

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

A tulajdonos kettős irányban lépheti tul tulajdonának határait: directe és indirecte; az első tullépés akkor forog fön, midőn a tulajdonos intézkedései tervszerűen a szomszéd telkére helyezkednek oly célból, hogy annak egyik-másik hasznavehetőségét saját előnyére fordítsa, midőn a tulajdonos saját telkének gazdasági felhasználása közepette egy-szersmind a szomszéd telekre is kiterjeszti cselekvőségét. Így ha a tulajdonos erkélyét a szomszéd légkörébe építi, vagy falát részben vagy egészben a szomszéd telkére állítja, vagy szennyves vizét készülékek segítségével a szomszéd telkére vezeti.

Mindezen esetekben a tulajdonos rendelkezése önállóan a szomszéd telkén jelentkezik, saját határvonalát áttörve, idegen telek gazdasági jelentőségét értékesíti saját előnyére, vagy más szóval: a szomszéd telket korlátozza.

Ezen direct áthatás az idegen telekre tilos, a szomszédra sérelmes, mi okon ő ezen tulkapást tulajdonának teljessége alapján negatoria in rem actioval bíróilag eltiltathatja és teljes kárpótlást követelhet.

A másik, az indirect áthatás abban áll, hogy e tulajdonos rendelkezéseit saját telkén eszközli ugyan, cselekvősége csak saját telkének gazdasági előnyeit kívánja huzni, de a cselekvés vagy rendelkezés *hatásában* átmegy az idegen telekre, azon is idéz elő eredményt, okoz változást, melyet a szomszéd tünni nem hajlandó, és tulajdonának korlátlan-sága folytán nem is köteles. Például, a tulajdonos trágyagödrt ását, a trágyalé átszivárgása következtében a szom-

* Az előbbi közleményeket i. a 4., 7. és 9. számokban.

széd fala átnedvesedik, vagy pinczéjébe hat és bűze által használhatatlanná teszi; vagy a tulajdonos több mázsa sulyu pörölylyel dolgozik, mi oly mérvű rázkódást okoz, hogy a szomszéd falai megrepedeznek; vagy valamely iparüzés oly intensív füstöt vagy bűzt fejleszt, mely miatt a szomszéd háza lakhatlanná válik.

Ily jellegű behatás az idegen telekre, mely nem indul ki a tulajdonos akaratából, hanem csak saját telkén véghezvitt gazdasági tevékenység eredményeként tekinthető, jelöltetik a római jogban *immissio*-val.

A kérdés most az: tartozik-e a szomszéd a tulajdonos rendelkezéséből kifolyó ilyenmű áthatásokat tőnni, mint olyant, mely a tulajdon minden irányu gazdasági felhasználásából önkénytelenül beáll, vagy pedig feltétlen érvényű legyen az a szabály, hogy a tulajdonos csak tulajdonának sphaeráján belül mozoghat, és semmi körülmény közt ne legyen szabad még hatásaiban sem cselekvőségének áttörni a szomszéd telekre vagy légkörébe?

Mielőtt állást foglalunk e kérdés iránt, lássuk e két homlokegyenest szemben álló felfogásnak consequentiáit a tulajdonra.

Az első felfogásból kiindulva, ha a tulajdonos intézkedéseinek áthatásában korlátozva nincs, hatalmában van szomszédjait elűzni telkeikről vagy elértékteleníteni azokat; a tulajdonos oly ipartelepét állít fel, mely folytonos zakatolást, rázkódást idézván elő, a szomszéd épületének falait idővel megrepeszteti, úgy hogy ő kénytelen lesz azokat lebontani és telkét más módon hasznosítani; vagy az ipar oly fertelmes bűzt gerjeszt, hogy a szomszédok ki nem állhatják, hanem inkább olcsó áron eladják telkeiket a gyárosnak; vagy egy gyár kéményéből annyi szénpor rakódik le a szomszédok telkeire, hogy ott nemcsak a növény életét előli, hanem idővel egész rétege képződik az apró széntörmeléknek, mely a talaj termő erejét teljesen elfojtja.

És sok más az újabb ipar- és gyárellet köréből ismeretes gazdasági felhasználás volna felhozható, melyeket ha szomszédok eltűnni kötelesek volnának, a tulajdon rájuk megszűnnék gazdasági tényező lenni, a számos behatás ugyanannyi korlátozást teremtene, mik a tulajdon gazdasági jelentőségét árnyékká törpítenék, használhatóságát minimumra szorítanák. Azonban a szomszédok sem néznék ám tétlenül gazdasági érdekeik ily mérvű megcsonkítását, ők is minden telhetőt elkövetnének oly intézkedések kitalálásában, melyeknek káros áthatásai képesek viszont a tulajdonos intézkedésének vagy ipari tevékenységének elháríthatatlan akadályokat eléje gördíteni, minél fogva kénytelen lenne abba hagyni a szomszédokra türhetetlen működést. Csakhogy ily uton a kölcsönös megtorlásban a tulajdon kimerülne, a józan gazdasági felhasználás helyébe a folytonos harc és háboru lépne a szomszédok közt, melyben az lenne a győztes, ki lelemény és raffineria, de meg kitartás és pénzáldozat dolgában a másikat felülmulná. Végeredményben oda vezetne ez, hogy a szomszédos telkek gazdasági szereplése a dulakodás és önségély tényeiben emésztené fel.

Evvel ellentétben, ha a szomszéd semmiféle áthatást nem volna köteles tőnni, ha a tulajdonosnak a javak huzása és a telek felhasználása körül szigoruan telkén kellene maradni, ha félnie kellene, hogy bármily csekély áthatásért a szomszéd üldözőbe veheti, perbe foghatja, akkor minden tervbe veendő intézkedésénél az iránt kellene tisztába jőnni, mik lehetnek cselekvéseiből kifolyó hatásuk, mely rendelkezések volnának akképen véghezvihetők, hogy hatásuk kizáróan saját talaja és légkörén belül maradjanak. Ily szigoru határok közé szorítottan a tulajdonos vagy lépten-nyomon ki volna téve a szomszédok támadásának, mert nem mindig vagyunk képesek cselekvésünk hatását, horderejét előre számításba venni, vagy pedig tetemes része a gazdasági

előnyöknek és javaknak menne kiaknázatlanul veszendőbe, úgy hogy az ily tulajdon hasonlítva a szárnyaszegett madárhoz, minden rugékonyságát, életrevalóságát elveszitené, és a tulajdonost tétlenségre kárhoztatná.

Ily megkötött bilincsbe vert tulajdon szintén nem volna képes azon számos társadalmi és magánigénynek elégséget tenni, mely tőle méltán várható.

Ha tehát a tulajdont életrevalóságában fentartani és ez uton a társas életnek ezen bázisát biztosítani akarjuk, a két ellentétnek méltányosságszerű kiegyenlítésére kell törekednünk oly középut feltalálására, melynek alapján egyrészt a tulajdonnak elég szabad mozgási tért adjunk, hogy a telekben rejlő javaknak lehető legintenzívebb kifejtésére alkalom nyíljen, de másrészt, hogy e közben a szomszédok se legyenek gátolva saját telkeik értékesítésében.

Ezen középutnak feltalálása, vagy helyesebben a tulajdoni korlátozások tapintatos felállítása képezi a nehézséget e kérdés körül; erről mondja IHERING: „für sie die richtige Gränze und das rechte Mass festzustellen gehört zu den schwierigsten Problemen.”

Mielőtt azonban az elméleti vizsgálódások eredményét bemutatjuk, czélszerű lesz, rövid áttekintésben azon nézeteket megismertetni, melyek e kérdés construálása körül a tudományban eddig kifejtettek.

Első sorban HESSE említendő, ki szigoruan a római jogforrások tételes intézkedései nyomán törekszik a tulajdon korlátaival elvileg megállapítani. Szerinte az *inmittere* alatt csak oly áthatás értendő, mely először a szomszéd tulajdonát mint dolgot sérti, használhatóságában korlátozza; minél fogva mindaz, mi egyedül a személyt afficiálja, ami a személyre kellemetlen vagy ártalmas, minő a füst, bűz, míg ez a dologra nem idéz elő káros hatást, nem képezi tárgyát azon keresetnek, mely a tulajdon telje- s szabadságának védelmére szolgál, (*actio negatoria*). De másod sorban az se *immissio*, ha cselekvésünk hatása, eredménye a szomszéd telkén *anyagilag* nem jelentkezik, azaz, míg intézkedésünk-ből kiinduló eredmény az idegen telken látható testi formában föl nem lép, minő a viznek átszivárgása; ellenben erőműtani hatások, minő a rázkódtatás vagy a zaj, az nem *immissio*. Végül mindazon anyagi áthatások is kívül esnek az *immissio* fogalmán, melyek nem készülékek, e czélra szolgáló tervszerűen helyezett eszközök (*Anlagen*) által jutnak a szomszéd telekre, melyeknél nincs meg a *causa perpetua*, azaz, melyek nem a telki szolgálomak hasonlatosságára, állandó áthatás eszközzése és fentartása végett helyeztetnek; így ha a füst, legyen még oly vastag vagy bűdös, ha önmagától terjed el telkünk fölött, az nem *immissio*, hanem csak úgy, ha a kémény vagy cső segítségével lesz telkünkre vezetve; a viz, ha a föld lazasága folytán szivárog telkünkre, vagy a vizvitető csőnek folytonos izzadása nedvesíti át falunkat, az nem igazi áthatás, hanem csak úgy, ha a vizet a csőnek vagy más készüléknek telkünkre való helyezése által vezetik át, csak ily módon keletkezik a tulajdonba illetéktelen behatás, melynek ellenében a *negatoria*ival védekezhetni. Röviden: az áthatások csak annyiban tilosak, a mennyiben azok a telki szolgálomhoz hasonlítva állandó felhasználását czélozzák az idegen teleknek, és így a tulajdon teljességét korlátozzák. A többi áthatások iránt a római jog legfeljebb a *cautio damni infecti* utján nyújt segílyt, ha ennek kellékei fenforognak.

WERENBERG, kinek érdeme e kérdés körül főképen az, hogy szóra birta IHERING-et, lapjában megjelent értekezése ellen kikelni, nem vezeti elvi szempontokra vissza a tulajdon szükséges korlátozásait, hanem érdekes casuistikába bocsájtkozik azon főbb esetek iránt, melyek az iparnak hatalmas fejlődése folytán fölmerültek, és e kérdésnek bíró eldöntését szükségessé, törvényhozási szabályozását pedig sürgetővé tették.

Nézete az egyes esetek megbeszéléséből levezetve az, hogy csak azon áthatások lesznek eltiltandók, melyek a szomszéd telken helyezkedve, kárt, hátrányt okoznak, a telek felhasználását gátolják, a mennyiben ezen áthatások nem pusztán véletlenből származnak, hanem az intézkedés megindítója részéről könnyen belátható volt, hogy cselekvésének eredménye másnak telkén is fog jelentkezni, és mégis elmulasztja az áthatás elhárítására a szükséges óvintézkedéseket megtenni. Pl. a szomszéd fala tövében ha árkot huzunk, könnyen belátható lesz, hogy ezen cselekvés káros eredményt szül a szomszéd falára; vagy ha az ártalmas gázokat a szél átviszi a szomszéd telekre, és ott kárt okoz. Másod sorban azon áthatások is tilosak, melyek huzamosan tartanak, bizonyos continuitással lépnek fel, mire vagy állandó készülékek vannak, vagy pedig elősegíti a dolog természete, vagy a telek sajátos felhasználási módja. Pl. a víznek folytonos átszivárgása a pinczébe, akár a föld lazasága miatt, akár egyenesen a víznek telkünkre eresztése folytán. Nem követeli meg tehát, hogy mindig emberi mű vagy készülék útján jusson át a cselekvés hatása az idegen telekre, elégséges ha az eredményt beláthatta, melyet cselekvése előidéz. Azon áthatások ellenben, melyek nem anyagiak, vagy melyek csak a személyt érintik, szerinte is eltűrendők.

Legtöbb érdeme e kérdés tisztázása és elvi alapokra való helyezése körül IHERING-nek van, ki itt is, mint egyéb irodalmi működésében új eszmékkel járul a kérdés megoldásához, és kinek gyakorlatias jogi érzékét a modern gazdasági és ipari fejlődés igényei iránt nem homályosítja el a törvény betűje, hanem amit az életviszonyok fejlődési processusa követel, azt ő felismeri és élesen formulázza.

IHERING is direct és indirect immissioból indul ki, az elsővel azonban, mint az idegen telken helyezkedő tulajdoni cselekvéssel nem foglalkozik, mert az semmi érdeket nem tartalmaz.

Az indirect immissio fogalmát mindarra kiterjeszti, mi a tulajdonosnak *saját* telkén fogatosított intézkedéséből a szomszédos telekre átmegy, áthat; történjék ezen áthatás akár anyagilag, testileg, minő a füst, por, víz stb. által, akár a nélkül pl. rázkódás útján.

Azután különböztet a szerint, a mint az áthatás a telket magát érinti, azon okozván változást, vagy pedig a tulajdonos személyét illeti kellemetlenül vagy ártalmasan.

Azon kérdésre, meddig, mily határig kelljen a szomszédos feleknek kölcsönösen a dolgot érintő áthatásokat eltűrni, eredeti módon ad feleletet; elejti ugyanis az áthatások által okozott károsság elvét, mint e kérdés körül eddig dominálót, mert a kár vagy hátrány, mit az immissio előidéz, objective, in abstracto meg nem állapítható; így mi az egyiknek káros, a másikra nem szükségképen az, sőt előnyös lehet, pl. a hevíto kemencze, mely a jegesveremnek véget vet, de viszont az üvegház mellé helyezve előnyös lesz; a sűrű por a virágos kertre kártékony, ellenben a szántóföldre hasznos. Mindebből kiderül, hogy a kár fogalma relativ, mely alapon az egyes esetekben fenforgó vagy beálló áthatásokat megengedett, vagy eltiltandónak kijelenteni nem lehet. Ennek helyébe egy más objectív mértéket kell tenni, olyant, mely nem ingadozik, melyből minden dologi áthatásnak meg- vagy meg nem engedhetőségét elbírálni lehessen. És ez abból áll: minden oly dologi áthatás eltűrendő, mely a fekvőség szokásos, közönséges, általán elterjedt gazdasági felhasználásából ered; ellenben a rendkívüli, a szokatlan, kivételes felhasználás szülte áthatások tilosak.

Ha pl. a közönséges főzés okozta füst a szomszédra ártalmas volna is, mert az fehéritőnek használt telkén a vásznat bepiszkolja, ezen közönséges felhasználásból eredő áthatás eltűrendő; ellenben a rendkívüli ritka, a közönséges-

tól elűtő használsból származó áthatást nem köteles a tulajdonos eltűrni, minő volna pl. egy zuzó műhely felállítása, melynek működése folytonos rázkódásban tartaná a szomszédos házakat, és esetleg repedést idézne elő. Az ily rendkívüli felhasználást célzó távozzék a magányba, az ember lakta vidéktől távolabb, hol az ő gazdasági szereplése elveszti a rendkívüli jellegét.

A tulajdonos személyét bántó áthatások iránt is fenntartja IHERING álláspontját, t. i. hogy mindazon áthatások, melyek a tulajdonnak a közönséges élet követelte felhasználásából erednek, habár a személyre kellemetlenül esnek, mégis elnézendők, mert viszont a szomszédok közönséges felhasználása is okoz kényelmetlenséget, és így az kölcsönösen compensálható; pl. az árnyékszékek tisztogatása alkalmából eredő bűz, vagy a falak tatarozásakor megeső hulladékok, az orosz kémények kiegészítése folytán támadt füst, mint a közönséges felhasználás és egymás mellett való lakásból folyó elkerülhetlen áthatások eltűrendők; ellenben a rendkívüli felhasználás okozta áthatások, minő volna, ha a szomszéd kőfejtő telepéről a törmelék telkünkre esnék, vagy a szomszéd gőzfürdőjének gőze naponkint légkörünkbe hocsájtatnék, senki eltűrni nem köteles, mert ily kivételes felhasználás szülte áthatások compensatio útján ki nem egyenlíthetők.

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

JOGIRODALOM.

Lucius Ulpius Marcellus, írta VÉCSEY TAMÁS. Kiadta a m. t. Akadémia Budapest 1881., 8r. 171. l. Ara 1 frt.

Hazai jogirodalmunk örvendetesen fejlődik, s ámbár még meglehetősen nagy ut választ el minket azon időponttól, midőn elmondhatjuk majd magunkról, hogy a tudomány ezen ágában is utolértük a művelt külföldet, minden elfogulatlan embernek el kell ismernie, hogy e részbeni törekvéseink nem maradnak a mai tudomány színvonalán alól.

Nem csekély, sőt majdnem legyőzhetlen akadályt képez ugyan ama körülmény, hogy nincs a speciális jogi műveket pártoló akkora olvasó közönségünk, melyre a kiadók bizton támaszkodhatnának, minek természetes következménye, hogy a magyar nyelvű jogirodalom legnagyobb része jogi tan- és kézikönyvekből áll, monografiák pedig jóformán csak szaklapjaink hasábjaiiban vagy a magyar tudományos akadémia kiadásában jelenhetnek meg.

Azonban vigasztaló jelenségnek mondhatjuk, hogy ily mostoha viszonyok dacára folytonosan akadnak lelkes férfiak, a kik a magyar irodalom ezen ágát szorgalmasan és nem minden siker nélkül művelik.

A magyar jogirodalom egyes szakai között a sokáig elhanyagolva volt római jog az, mely ez időszert mindinkább felkaroltatik, és méltán, mert a római jog nemcsak más nemzetek számára, hanem a mi számunkra is egy kimeríthetetlen kincsbánya, mely, minél több művelője akad közöttünk, annál termékenyebbé és virágzóbbá teszi majd összes jogirodalmunkat.

A fentebbi monografia is, mely a m. t. Akadémia aegise alatt jelent meg, a római jog köréből van véve. Elejétől végig elolvastuk és azon meggyőződésre jutottunk, hogy VÉCSEY TAMÁS egy magához méltó művel gazdagítá irodalmunkat, midőn *Lucius Ulpius Marcellus* classicus jogásznak honi nyelvünkön emléket állított.

Ezen monografia kitűnően alkalmas arra, hogy kivált a fiatal jogásznemzedékben kedvet keltsen a római jognak eredeti forrásaiból leendő bővebb tanulmányozására, s ez által a komoly tudományos szellemmel való megbarátkozásra, oly szép siker, mely egymagában is a mű íróját fáradságáért bőven jutalmazza. Meglátszik az egész művön, hogy szerzője igazi lelkesedéssel dolgozott rajta, hogy a részletekben semmit sem mellőzött, a mi kitűzött feladata sikeres megoldása-

ban neki hasznosnak és czélszerűnek tűnt fel; hogy nem elégedett meg a rendelkezésére álló adatok egyszerű összecsoportosításával, hanem azokat kellően földolgozni is törekedett. Tekintettel arra, hogy Marcellus mint proconsul a hajdani Pannoniát kormányozta, szerző a magyar nemzeti muzeum római feliratos emlékei, valamint a múlt évben kiadványok között keresett és talált is az ő dolgozatához felhasználható adatokat. Előadásában lehetőleg kerüli a száraz modort, sok helyütt ügyesen közbeszótt reflexiók által vonzóan tudja elmondani, a mit akar, a nélkül, hogy hatásvadászatról lehetne őt vádolni, a mennyiben sehol sem felel meg a komoly tudományosság követelményeiről; egyaránt gyönyörködtet és tanít, igen jól ért hozzá, hogyan kell a kettőt egyesíteni utile cum dulci.

A mű három részre oszlik. Az elsőben vázolja szerző Marcellus pályáját, a másodikban méltányolja műveit, a harmadikban mint stoabölcsészt igyekszik hősét föltüntetni.

Az első részben foglalt fejtegetéseinek eredménye röviden a következő: Marcellus születési és halálzási idejét egyaránt homály fedi, valószínűleg 117. és 187. között élt, 149. évben nyerte el a jus respondendi, 150. évben hivatott meg Antonius Pius fejedelmi tanácsába, midőn 30—40 éves lehetett, 156-ban praetor, 157-ben consul volt, 158—161. kormányozta alsó Pannoniát, 166-ban Marcus Aurelius császár tanácsában találjuk őt, 170—175 között bocsátá ki Digestáit, 170—180 közé esik első küldetése Britanniába, 180—183 között írta meg *Jegyzetét* Julianiushoz és Pomponiushoz, 184-re esik második küldetése Britanniába. Némelyek ugyan ez utóbbi évben Marcellus fiának tulajdonítják a brit babérokat, de VÉCSEY erősen bizonyítja, hogy másodízben is Ulpius Marcellus a jogtudós, államférfi és hadvezér volt Britanniában. Ezen adatok szerint tehát Marcellus, Hadrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius és Commodus császárok alatt élt volna, de VÉCSEY nézete szerint semmi esetre sem élt többé Septimius Severus császár uralkodása idejében, a mit mások ellenkező véleményével szemben avval bizonyít, hogy a Commodus után keletkezett jogszabályokból egyetlen egy tétel sincs Marcellus műveiben. Mommsen nézetével szemben VÉCSEY azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy Marcellus a britániai hadvezér, a jogtudós és a pannoni kormányzó, igenis egy és ugyanaz. Az egész első rész eléggé bizonyítja, hogy VÉCSEY a római közjog és közigazgatás terén is kellő tájékozottsággal bír.

Legbecsesebb az egész monográfiában ennek 2. — Marcellus műveiről szóló — része. VÉCSEY véleménye szerint egynek kivételével kétségtelenül Marcellustól származnak az index florentinusban neki tulajdonított következő művek, u. m. ad legem Juliam et Papiam libri VI., liber singularis responsorum, Digestorum libri 39., ezeken fölül irt egy művet de officio consulis libri V., jegyzeteket Julianus Digestáihoz és Pomponius jogszabályaihoz. Mindezen művekről behatóan szól, egyuttal pedig egyes részleteket mutat be a fennmaradt töredékekből, melyek ugyyszólván az összes római magánjogon keresztül vonulnak, a melyek segítségével egyszersmind alkalmat vesz magának a szerző, hogy az olvasót bevezesse a római imperátorok által a legkitünőbb jogászokból egybehívott tanácskozmányokba és azon csarnokokba, ahol a jogvéleményadásra fölkért jogászok az elébök terjesztett jogeseteket tanítványaikkal megbeszélték; tehát mintegy a római classicus jogászok műhelyeibe, ahol a legnagyobb részletességgel és közvetlenséggel (a 87-dik lapon különösen is kiemeli a feleknek a szóbeliség és közvetlenség alapján a fejedelmi tanács színe előtt végbemenő rövid szóváltását) fölvilágosítást nyer a lefolyt vitatkozásokról és a végeldöntés alapjául szolgált indokokról. Sok jogász tanulhat ezen töredékekből igazi jogászai gondolkodásmódot és meggyőződhetik, ha még eddigelé arról sejtelve nem

lett volna, a római classicus jogászok műveinek elévülhetetlen becséről nemcsak, de talán arról is, hogy az elmélet és a gyakorlat olyatén egyesülete, minő a legtöbb római jogásszal együtt Marcellusban is meg volt, teszi voltaképen a jogászt azzá, a minőnek hivatása szerint lennie kell.

Behatóan foglalkozik szerző Marcellus tanulmányaival. Konstatált ténynek tekinthető, hogy Marcellus alaposan ismerte nemcsak az előtte élt, hanem azon jogászok iratait is, a kik kortársai valának; legtöbbre becsülte Celsust és Julianust, határozottan azonban egyik jogásziskola tanítványának sem vallá magát. Meggyőző érvekkel czáfolja VÉCSEY azon véleményét, mintha Marcellus Proculianus lett volna. Marcellus jogászai tekintélyét eléggé bizonyítja Scævola, Ulpianus (leglelkesebb tanítványa, vagy legalább is követője), Q. Saturninus, Claudius Tryphoninus, Aelius Marcianus, Papinianus, Paulus és Modestinus, kik számtalanszor hivatkoznak Marcellusra, a collatio legum Romanorum et Mosaicarum, Justinianus Pandektái, melyekben 159. töredék foglaltatik Marcellus műveiből, s azonfelül 207. töredékben történik reá hivatkozás. Végül nem érdektelen, hogy a magyar törvénytárban foglalt Regulæ iuris antiqui részben Marcellus műveiből származnak.

A harmadik részben VÉCSEY a stoa bölcsészetének a római jogtudományra általában, és Marcellus munkálkodására és jellemére való befolyásáról különösen, értekezik. Fejtegetéseinek főérvét a Marcellusnál tulajdonképpen érvényesülő méltányossági elvből meríti. Ma nap igenis éltető eleme a bölcsészet a jogtudománynak, de a rómaiak a jogtudományt tekintették egyuttal életbölcsességeknek. A római jogászok járatosak valának a retorikában vagy dialektikában, olvasták a bölcsészek névszerint a stoikusok iratait is, az utábbiakra némely közhelyeknél hivatkoznak is*, de csak úgy, miként a költőkre. p. Homérre is hivatkoznak. Azonban a bölcsészet nagyon távol állott attól, hogy a jogtudomány tárgyalási módjára olyatén befolyást gyakoroljon, mely a maihoz fogható volna.** Ugyanazért VÉCSEY fejtegetéseinek ide vonatkozó részét nem írhatjuk alá föltétlenül, mert magunk is azon nézetben vagyunk, hogy a bölcsészet befolyása a római jogtudományra nem volt olyan jelentékeny, milyennek szerző ecseteli.

Szóljunk-e még valamit a mű apróbb fogyatkozásairól? Találtunk ilyeneket is, de mindjárt kijelentjük, hogy ezeket sem tartjuk olyanoknak, melyek VÉCSEY művének tudományos becsét lényegesen csökkentenék.

Kifogásunk van némely kifejezések ellen, így pl. az örök-hirdetmény helyett (11-dik lapon) tán helyesebb lett volna örökös hirdetmény, vagy maradt volna szerző az edictum perpetuum kifejezése mellett; halál esetére való egyéb «kapás» (mortis causa capio) tán jobban lett volna kifejezhető «szerzemény» szóval (56. l.); noxa caput sequitur homályosan és félreértésekre alkalmat szolgáltatatható módon van így fordítva «olyan rabszolga, a kinek fejét kíséri a kár ledolgozásának terhe» (83-dik l.), az actio confessorianak nem felel meg jól az «állító-kereset» (108-dik l.), inkább «beismerő» kereset az, vagy maradt volna meg itt is az eredeti latin kifejezés; a százszemélyes bíróság (centumvirális helyett), a népvéd ad normam ügyvéd, (néptribun helyett a 115. l.) szükségtelenül erőltetett magyar kifejezések.

Akadunk érdemleges tévedésre is. Nem írhatjuk

* P. midőn a praeceptum juris elseje gyanánt a «honeste vivere» emeltetik ki — miről VÉCSEY is azt mondja, hogy ime a stoa ezen tanítmányában látta Marcellus a jog főelvét, 161. l. — ámde sehol sincs nyoma annak, hogy a római jogászok amaz u. n. praeceptum jurisből valóban is a jogot leszármaztatták volna, épen nincs bebizonyítva, hogy a jogászok a «honeste vivere» alatt ugyanazt értették volna, mit a stoikusok, t. i. vivere cum intelligentia earum rerum, quae natura evenirent, eligentem ea, quae essent, secundum naturam, rejicientemque contraria.
** RATTEN: Hat die stoische Philosophie bedeutenden Einfluss namentlich auf die in Justinians Pandecten excerptirten Schriften gehabt? Kiel, 1839; és PUCHTA *Cursus d. Institutionem* I. köt. 102. §.

alá szerzőnek amaz állítását, hogy Marcellus *„jogvédelemben* részesíté nemcsak a polgárt, hanem még a *rabszolgát* is» (9-dik l.) mert tudva van, hogy a császári törvényhozás által a rabszolgáknak uraik embertelen bánásmódja ellen nyújtott többféle oltalom indoka egyedül abban volt keresendő, hogy a rabszolgák által repraesentált vagyon esztelenül ne pusztittassék, de ezen oltalom a rabszolgák *jognélküliségén* mit sem tágitott. Hogy a stoikus bölcsészetnek befolyása csak cum grano salis veendő, már fentebb érintettük. Midőn pedig azt állítja (153-dik lapon), hogy Marcellus «a polgári jognak szigorát a czélszerűségi, tisztességi, méltányossági, emberségi és vallási tekintetek számbevétele által enyhíté, s igyekezett a jogszabályt összhangzásba hozni mindazzal, a mi a római polgárra nézve utilitas, honestas, æquitas, humanitas és religio, ugy ebben csak a ius honorariumnak akkoron már közelismerésben részesült irányát követé, nem pedig a stoikus bölcsészetet».

Sajnáljuk, hogy VÉCSEY miért nem kísérlette fölvetni és megfejteti ama kérdést, honnan van az, hogy Marcellus, a ki pedig jogvéleményadási joggal föl volt ruházva, miért fogadtatott el csak közvetve Valentinianus császár idézési törvényében jogászai tekintélynek. holott Gaius, a ki nem birt jogvéleményadási joggal, közvetlenül fogadtatott be az öt tekintély sorába. Ez igen érdekes kérdés lett volna, annál inkább, mert kétségtelen, hogy Marcellus az elsőrendű jogászok közé tartozott.

Végül tekintettel arra, hogy az előttünk fekvő mű első sorban arra van számítva, hogy a jogtanulók belőle okulást merithessenek, igen czélszerű lett volna, ha szerző a jogesetek megbeszélésénél azokra vonatkozó elméleti tanok könnyebb felkereshetősége s illetőleg megtalálása végett, a közkézen forgó magyar tankönyveket idézi vala, már az összehasonlítás kedvéért is. Hazai jogirodalmunkban ezen szokás igaz, jóformán ismeretlen, de hogy ez is a siker elérésének egyik eszköze, kétséget nem szenved; a nézetek csak tisztulnak, ha az egyes írók föntartják a munka folytonosságát, és műveikben a velők ugyanazon téren működő társaik munkásságára reflektálnak, nézeteiket helyeslőleg vagy hibáztatólag fölemlitik és így kölcsönösen alkalmat szolgáltatnak a rectificálásra.

Mindezek után VÉCSEY munkáját mint igen jeles, élvezetes és tanulságos olvasmányt ajánlhatjuk minden komoly tanulmányok iránt fogékony jogásznak, kivált pedig a joghallgatóknak.

A szerzőtől pedig, a ki a jelen művében oly fényes bizonyítékát adta annak, hogy az általa választott tárgyat a legalaposabb szakismerettel párosult eleganciával tudja kidolgozni, élénken óhajtanánk nemsokára egy másik monográfiát látni, a melyben az összes római classicus jogászok működését szintoly érdekesen és tanulságosan fejtegetné.

Dr. Bozoky Alajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A börtönbüntetés alkalmazása bünhalmazat esetén.

A magyar büntetőtörvénykönyv egy hiányára s az ebből eredhető súlyos igazságtalanságokra óhajtom jelen soraimmal felhívni a jogászörök és a bíróságok figyelmét.

Büntetőtörvényünk első részének 24. §-ában a börtönbüntetés leghosszabb tartamát 10 évben, legrövidebb tartamát pedig hat hóban szabja meg. Átnézve azonban a törvény második részét, nem találunk egyetlen egy börtönbüntetést sem, mely elérné, vagy csak meg is közelitené a tíz évet, s mint maximumát a börtönbüntetésnek legfelebb öt évet látunk megállapítva. A törvény első részében kimondott szabálytól tehát a második rész egészen eltér.

Az eltérés ugy csuszott a törvénybe, hogy a jogügyi bizottság a B. T. K. tervezetének tárgyalása alkalmával azon egyetlen esetben (ha nem csalódom, a szándékos emberölés esetében), melyre a tervezet szerint tíz évi börtönbüntetés volt kiszabva, a börtönbüntetést fegyházbüntetéssé változtatta át, de elmulasztotta az általános részben ugyanakkor megfelelőleg módosítani a börtönbüntetés leghosszabb tartamának meghatározását, a mi az országgyűlés figyelmét szintén kikerülte.

Olyankor, midőn a bűnös börtönbüntetést érdemlő egyetlen egy büntett miatt fenytetik meg, a törvény első és második része közti ellenmondás egyáltalán nem bir gyakorlati fontossággal; mert a bíró kötve lévén az azon egyetlen büntetthez kiszabott büntetés maximumához, ezt soha át nem lépheti. De nem így áll a dolog bünhalmazat esetén.

Bünhalmazat esetén a B. T. K. 96. §-a kötelezi a bírót, hogy az összbüntetést a bűnös által elkövetett cselekményre meghatározott legsúlyosabb büntetési nemből állapítsa meg, s ha ez határozott időtartamu szabadságvesztés-büntetésben áll, feljogosítja arra, hogy ennek *leghosszabb tartamát* a megállapított megszorításokkal felebb is emelhesse.

Ha tehát ezen legsúlyosabb büntetési nem valamely concret esetben a börtön, kérdés támad, vajon a bíró azon leghosszabb tartamot tekintse-e mérvadónak, mely a törvény első részében meg van ugyan állapítva, de tényleg nem

létezik, vagy azt, melyet a törvény második része határoz meg, de mely annak első részével egyenes ellentétben áll.

A kérdés a mily fontos, épen oly érdekes is. Nem kevesebb mint öt évi börtönről és arról van szó, hogy a bíró a törvény kifejezett, de hibás rendelkezését mellőzze, s elfogadja azon börtönbüntetési maximumot, melyet a törvény első része ilyenek nem ismer el.

Én a magam részéről a B. T. 24. §-ában kimondott maximumát a börtönbüntetésnek, miután az a tényeknek meg nem felel, mellőzendőnek tartom, s azon nézetben vagyok, hogy a bíró még a törvény 98. és 99. §-ában körülírt esetekben sem emelheti felebb a börtönbüntetést hét illetőleg tíz évnél. Nem emelheti nemcsak azon jogi elvnel fogva, hogy a büntetőtörvények rendeleteinek súlyos bitó magyarázata nincs megengedve, hanem azért sem, mert ez ellentétben áll a törvény szellemével.

Büntetőtörvényünk ugyanis bünhalmazat esetén, a bűnös által elkövetett különféle büntettek megszabott büntetések számszerű összegezésének rendszerét nem fogadja el, hanem fokozatos összbüntetést állapít meg. Épen ezen intencióját sértené meg a törvénynek a bíró, ha a 24. §-ban megállapított tíz évi maximumát a börtönbüntetésnek venné alapul a bünhalmazat esetében.

Mert *valósággal* mi a legmagasabb foku börtönbüntetés? Öt év. S ha a bűnös két olyan büntetést követ el, melyek mindegyikére öt évi börtönbüntetés van megszabva, mégis esetleg nem tíz, hanem tizenkét évi börtönnel lesz sújtva, csak azért, mert a bíró helytelenül magyarázza a törvényt. Vagyis tulmegy a bíró még azon a határon is, melyet a számszerű összegezés rendszere megvon, melyet pedig a törvény egyenesen mellőzött.

Papp Dezső.

A csődtörvény 87. §-áról.

Három intézkedést lehet megkülönböztetnünk a csődtörvény ezen fontos §-ában, mely szabályozza, hogy csődnyitásnak mikor nincsen helye:

1-ör ha az adósnak csak egy személyes hitelezője van.

2-or ha az adós tényleg létező vagyona az eljárási költségek fedezésére sem elegendő.

3-or vagyonhiány miatt.

Igen zavarólag hat e §-nál a kezdet: «Ha a csődnitási kérvény *elintézésakor az tűnnék ki*, hogy az adósnak csak egy személyes hitelezője van — — —», mert könnyen az magyarázható ki belőle, hogy a bíróságnak az adóst meg nem kell hallgatni, és hogy a hitelező köteles mindjárt a csődnitási kérvényhez mellékelni oly bizonyítékot, melyből kiderül, hogy legalább két személyes hitelezője van adósnak, különben ex primo decreto nem rendeltetik el a csőd. Ámde azt, hogy ilyenü bizonyítékot mellékelni nem kell, a csődtörvény 84. §-a világosan kimondja, intézkedvén arról, hogy egy hitelező is kérheti a csődöt. Sokkal érthetőbb volna a törvény ekként: «Ha a csődnitási kérvény felett megtartott tárgyalás elintéztekor az tűnnék ki» stb.

«Ha a tényleg létező vagyon az eljárási költségek fedezésére sem elegendő, a csőd csak akkor rendelhető el, ha a hitelezők a csődeljárási költségek viselésére készeknek nyilatkoznak, és a bíróság által megállapított összeget leteszik».

Mik ezen csődeljárási költségek?

A csődtörvény 49. §-ának öt pontjában foglalt összes költségek nem lehetnek, minthogy azok a *tömeg költségeinek* vannak kijelölve. Más tehát nem, mint a 49. §. 1. pontjában foglalt a tömeghez tartozó vagyon megállapításával, biztosításával járó költség, vagyis a zár alá vételi és leltározási költség. Hogy vajon a tömeg fentartásával, kezelésével, értékesítésével és felosztásával járó költségek is ide tartoznak, alig lehetséges, mert a bíróság annak nagyságát előre alig képes meghatározni.

A 3-ik intézkedés végre szól azon esetről, midőn csődnitásnak vagyonhiány miatt nem adatik hely. Ezen esetben az adós a tárgyalás után külön meghallgatás nélkül eskütelre köteleztetik arra nézve, hogy vagyonából semmit el nem titkolt.

A csődtörvény tervezetétől ezen §. egészben véve lényegesen eltér, mert a javaslat 89. §. az első pontra nézve nem egy hitelező, hanem *néhány* személyes hitelező létezését kívánja meg a csődnitás elrendelésére nézve. Sokkal szabatosabb e tekintetben a törvény, mint a tervezet, mert sok vitára adott volna okot a «néhány» szó.

A csődtörvény-tervezet directe kizárta azt, hogy a hitelező a csődeljárási költségek fedezésére szoríthatassék, és ezért határozottan kimondja, hogy a csődnitásnak akkor, midőn a *vagyon* az eljárási költségek fedezésére sem elegendő, nincsen helye. E tekintetben szintén helyesebb a törvény, mert a hitelezőt vagy hitelezőket azon jogban részesíti, hogy pénzüket a csődöt megnyitathatják, érvényre emelve azon elvet, hogy: «volenti non fit injuria.»

Csak hogy a tervezet ezen két eseten kívül többet fel nem sorol, hanem szigorítja az utóbbit, intézkedvén, hogy „a *mennyiben* azonban csődnitásnak vagyonhiány miatt nem adatik hely, az adós — — — eskü letételére kötelezendő» stb.

A mint a csődtörvény-tervezet szövegéből kitűnik, ez azt teszi fel, hogy azon adós, kinek annyi vagyona sincsen, hogy az eljárási költségek fedezésére elegendő volna, vagyonhiányban van, és eskü letételére kötelezendő, a mennyiben pedig az esküt le nem tenné, az ügyésznek bejelentendő.

A csődtörvény, a mint már említettük, e részben változtatást tett, és kimondta, hogy ha nincs annyi vagyona az adósnak, a mennyi elegendő a csődeljárásra, a csődnitásnak csak akkor van helye, ha a hitelező a csődeljárási költségek fedezésére készek nyilatkozik és az összeget leteszi. Ha pedig vagyonhiány miatt nem adatik hely, akkor nem nyitattik meg a csőd még azon esetben sem, ha a hitelező a csődeljárási költségek fedezésére készek nyilatkozik, hanem az adós eskü letételére köteleztetik.

A törvény tehát két feltétel helyett hármat készített, vagy legalább látszik, hogy készített.

Mi már most a «vagyonhiány»? Lehet-e azt meghatározni? Ha pl. 5 frt értékű «tényleg létező vagyont» mutat ki az adós, ez lehet «az eljárási költségek fedezésére» sem elegendő vagyon, és lehet «vagyonhiány» is.

A vagyonhiány alatt értendő természetesen azon állapot, midőn absolute semminemű vagyon sem mutattathatik

ki az adós által. De ezen esetben sokkal jobb helyzetben van a hitelező, mint akkor, ha pl. az adós 4 frt vagyont mutat ki, mert az utóbbi esetben — tegyük fel, hogy tudomása van arról, hogy adósa vagyont eltitkolt — kénytelen eljárási költségeket viselni, míg teljes vagyonhiány esetében nem kell költséget viselni, és adósa ellen ugyan nem *nyitattik csőd*, de az esküt le kell tennie, hogy semmit el nem titkolt vagyonából. Ez tehát arra fogja indítani az adósokat, hogy szenvedő és cselekvő állapotukat úgy állítsák össze, hogy «ne legyen elegendő a csődeljárási költségek fedezésére.» Ezekből kitetszőleg úgy kell értelmezni a törvényt, hogy a harmadik eset, t. i. vagyonhiány, tulajdonkép összeesik «a csődeljárásra sem elegendő vagyon» esetével, vagyis, hogy a törvény már vagyonhiánynak tekintti azt, ha a csődeljárásra elegendő vagyon nincs.

Ha tehát a csődeljárásra elegendő vagyona nincsen az adósnak, és a hitelezők a csődeljárási költségek viselésére nem nyilatkoznak, az adósnak mégis kell esküt tenni, hogy vagyonából semmit el nem titkolt.

A törvény szerencsétlen szövegezésének következménye azonban az, hogy ezen «csődeljárási költségek fedezésére sem elegendő vagyon» esetén az esküről említés sem tétetik, ami annál inkább zavarólag hat, mert a «vagyonhiány» esetén az van kimondva, hogy *csődnitásnak hely nem adatik*, de esküre köteleztetik az adós, míg a csődeljárásra nem elegendő vagyonnal, ha a hitelező nem tesz le költséget, esküt a törvény szövege szerint az adósnak nem kell tenni.

Dr. Stern Miksa,
bpesti ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az osztrák birodalmi tanács legközelebbi igazságügyi budget-vitájában LIENBACHER a volt hírhedt államügyész és a reaktionarius párt egyik vezérszónoka, a felebbezésnek bűnügyekben behozatala mellett emelt szót. Ugyanakkor a német birodalmi gyűlésen a vétségek felett ítélő jogtudó bíróság eljárása ellen keltek ki. Megpróbálták már most mindenképen szervezni e vétségi bíróságot. Azelött felebbezés volt engedve — milyen nálunk javasoltatik — és az összes államok összes jogászai és közvéleménye azt tarthatatlannak, a semminél rosszabbnak nyilvánította. Erre eltörölték a felebbezést és a jelenlegi rendszert szervezték. Most bebizonyul ennek calamitása. Nem marad tehát egyéb hátra, mint angol s most már francia mintára a vétségeket is esküdtszékhez utasítani, vagy azokra kiterjeszteni a népelemmel bíró Schöffengerichtet. Meggyőződtek, hogy a modern bűnper nem szervezhető csupán jogtudó bírói eljárás alapján. A bécsi Steiner eset és egyéb ártatlanul elítéltek esetei épen azt igazolják, hogy a jury garantíája sem elegendő mindég, midőn a jury a chablon-szerűen, előítélve nyomozó ügyész és a vád nyomdokait kényelmesen követő jury-vezető jogtudó-bíróság által tévutra vezettetik. Érdekes, hogy midőn ő Felsőge az osztrák legf. ítélőszék elnökétől SCHMERLING-től udvari ebéden bizalmasan számon kérte, mint lehetett a Steiner-féle főbenjáró esetben az ország legfőbb, legjogtudósabb bíróságának a téves ítéletet szentesíteni, melyet megsemmisíthetett volna, kitűnt, hogy HYE a felmentés mellett volt, vagyis a tudós bírák nem tudtak az aktákból egyetértésre jutni.

— Az ügyvédek lajstromába Ausztriában 1881-dik évben felvétellett összesen 117 új ügyvéd. Ezek között 45 vagyis 37% Bécsben telepedett le. Ugyanezen arány mutatkozik Poroszországban. Itt az ügyvédeskedésnek 1879. okt. hó elején történt szabaddá tétele általában nem lényegesen szaporította az ügyvédek és közjegyzők számát; 1879 vége felé összesen volt Poroszországban 2100 Rechtsanwalt; 1881 végével volt összesen 2221, az egész szaporulat tehát 121-ra, vagyis csak 5.3%-ra rug. De ezen szaporodás legmagasabb arányrésze itt is Berlinre esik, hol az utolsó két év alatt 32.6%-re ment.

Beküldetett: *Döntvénytár*. A semmitőszék és legfőbb ítélőszék elvi jelentőségű határozatai. *Függelékül*: A bpesti kir. tábla elvi jelentőségű megállapodásai kereskedelmi- és váltóügyekben 1876. május 1-étől 1881. végeig. XXVIII. folyam. — *Gesammelte Wohlmeinungen über den kroatischen Strafgesetzentwurf*. Besprochen von EMIL TAUFFER. Wien. Fäesy. 1882.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat. Dr. NAGY DEZSŐ bpesti ügyvédtől. — Bűnügyi eljárásunkról. HORVÁTH BÉLA kecskeméti kir. alügyésztől. — A pénzügyi közigazgatási bíróság. TÓTH DEZSŐ megyei főügyésztől. — Perjogi codificatiónk előkészítéséhez. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől. — A közszerzeményi jogról. Dr. JANCsó GYÖRGY kir. táblai segédfogalmazótól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. I. K.-tól. — A végrehajtási törvény 156. §-ához. Dr. HENCZ AGOST ügyvédtől.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

A köztisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslat.

Ez a javaslat is, mint sok más új törvényünk, a közvélemény nyomása alatt keletkezett.

Annyi kétségtelen, hogy úgy állami, mint törvényhatósági közigazgatásunk az államélet fejlődésének magasabb fokához képest nagyobb igényekkel lép fel annak kezelői irányában. Hogy ki mennyire lesz képes ezen magasabb igényeknek megfelelni, annak mértékét megállapítani volna hivatva az előttünk fekvő törvényjavaslat; hogy csakugyan meg fog-e felelni e célnak, ez nagy kérdés.

A mi a szorosan vett közigazgatási szakot, tehát a javaslat legfontosabb részét illeti, részünkről nem habozunk határozottan *nem*-mel felelni.

Az indokok szerint e szaknál «egyrésről a *tényleg létező tanrendszerből* történt kiindulás, más részről pedig figyelembe vétetett az ezen szak által megoldandó feladatok természete». A mennyiben a tanrendszerben látják egy megfelelő qualificationális törvény alapját, ennyiben helyes szempontot hangoztatnak a javaslat indokai; de más részről tévednek, midőn a *mai* jogi oktatási rendszerben vélik ez alkalmas alapot felfedezni.

TREFORT ÁGOSTON közoktatásügyi minister pár évvel ezelőtt az ország színe előtt elismerte, hogy az 1874-iki jogtanulmányi és vizsgarendszert csak azért léptette sürgősen életbe, mert a sok felől, a tanárok és szülők részéről jövő azon panaszokat akarta orvosolni, hogy a jogászok tanulmányaikban jóformán semmi szorgalmat sem fejtenek ki. Ebből folyólag a hevenyében készült vizsga- és tanrendszernek nem volt semmi magasabb és messzetekintőbb célja, mint hogy a joghallgatók minden évben egy aránytalan nagy tömegű tantárgyhalmazból vizsgára kényszeríttessenek. Az azután, hogy ezen tan- és vizsgarendszer a magasabb tudományos kiképzés és a gyakorlat igényeinek megfelel-e, abban az időben tekintetbe alig jött. Az 1878-ik évben a jogi oktatás érdekében összehívott tanácskozmány alkalmával a legkitünőbb tanférnök alapos kétségüket fejezték ki ez iránt, és most a képviselőház elé terjesztett qualificationális törvényjavaslat teljesen igazat adott nekik.

A javaslat különbséget tesz a szorosan vett *közigazgatási* és *jogi* szak közt, a mi ellen semmi kifogásunk; de a tervezet szerzője nem vette észre, hogy mily kiegyenlíthetetlen ellenmondást rejt ez magában a jog- és államtudományi oktatás *mai* rendszerével. A két szak különválasztásának nélkülözhetetlen feltételét a jog- és államtudományok *bifurcatiója* képezi; ez pedig

jelenlegi tanrendszerünkben csakis *néveleg* létezik, s szinte megfoghatatlan a javaslat szerkesztőjének tévedése, midőn az indokolásban azt mondja: «a közigazgatási szakra való képességnél a súlypont az *államtudományi* államvizsgán van, a mi által tekintettel arra, hogy az egyetemeken érvényesített bifurcatió (?) folytán jogtudományi államvizsga is létezik, azon ifjak, kik a *közigazgatási* szakra készülnek, arra utaltatnak, hogy már egyetemi tanulmányaik idejében az *államtudományok elsajátítására kiváló gondot fordítsanak*».

A dolog épen megfordítva van. Az 1874-iki vizsgarendszer intentiója egészen más volt. Az államvizsgálatok kötelező volta nem azért hozatott be, hogy azok az egyes, akár a közigazgatási akár a jogi szakra készülőknél első szakvizsgájául és minimális képesítővényül szolgáljanak, hanem azért, hogy a jogi szakra készülnők a közigazgatási, (politikai), a közigazgatási szakra készülnők pedig megfordítva a jogi tudományokban is szerezzenek maguknak képzettséget. Nálunk, a ki ügyvéd, vagy bíró akar lenni, tehát a ki szorosan vett jogi szakra készül és jogtudori diplomára aspirál, az államtudományi államvizsgát tesz; a ki pedig közigazgatási szakra készül és államtudományi tudori diplomát óhajt, az meg jogtudományi államvizsgát tesz. A bifurcatió csak az egyetem falain kívül lesz valósággá.

Tévedés volt tehát a javaslat szerkesztőjétől az államtudományi államvizsgát a közigazgatási szakra készülnők minimalis qualificationájául felállítani; mert lehet, hogy e módon azokra nézve, kik még az államtudományi államvizsga letételére sem képesek, a közhivatal elnyerését lehetetlenné teszi, de másrészt e módon a közvélemény által jelenleg megkívánt általános qualificationi niveau-ját mesterséges uton sokkal alacsonyabb fokra süllyeszti.

Az a fiatal ember, ki a javaslat intentiójához képest már az egyetem falai közt a szorosan vett közigazgatási szakra készül, igyekezni fog, hogy mihelyest az iskolából kikerül, azonnal alkalmazást nyerjen, s így legelső kötelességének az államtudományi államvizsga letetését fogja tartani. Az erről kapott bizonyítvánnyal lehet annak birtokosa bármiféle közigazgatási tisztviselő, fel egészen az alispánig és polgármesterig.

Eddigelé *végzett* embernek csak azt tartják, a ki az ügyvédi, vagy gyakorlati bírói vizsgát letette, a mi minden önértetes fiatal embert arra sarkal, hogy a fél uton ne álljon meg. S most a javaslat a félkészültséget sanctionálja; mert az az ember, a ki előtt az államtudományi államvizsgálati bizonyítvánnyal kezében az egész közigazgatási pálya nyitva áll, ha egyszer magát valamely hivatalba bevette, annak gondjai és bajai közt mindennel inkább fog törődni, mint egy magasabb fokú qualification megszerzésével, a mi különben el is van zárva előtte; jogtudori vizsgát, a mire bocsátható volna, nem tesz, mert nem szakja, — államtudományi tudóságra meg azért nem törekszik, mert erre nem bocsájtatik.

S vajon fognak-e ezen államtudományi államvizsgázott emberek azon minimalis képzettséggel birni, mely

egy közigazgatási tisztviselőnek mulhatatlanul szükséges? Korántsem. Csak az államtudományi államvizsgálat tárgyait s azt a sok mindenféle teendőt, mely egy állami vagy municipális tisztviselő hatáskörébe tartozik, kell egybevetni, hogy állításunk valóságáról bárki meggyőződhesse.

Az államtudományi államvizsgán kérdeznek, politikát, pénzügytant, statistikát, egyházjogot, a melyek mellett szerényen huzódik meg a közigazgatási és pénzügyi törvények óriás tömege, minek természetes következménye, hogy bennük a legkitünőbb candidatus a legaltalanosabb tájékozottsággal is alig bír; de legalább e tárgy ott figurál a minimalis képesítvényül szolgáló vizsga tárgyai közt, habár azoknak csak *egy ötöd* részét képezi. E mellett azonban létezik még a közigazgatási functiók egész sora, melyek pusztán jogiak, vagy a melyek helyes ellátásánál a jogi fogalmak ismerete és alkalmazása nélkülözhetetlen. Ezeknek az államtudományi államvizsgálat tárgyai közt semmi nyoma.

Ilyen nemű intézkedéseket tartalmazó törvényjavaslatot éppen jelenlegi kormányunktól nem vártunk volna, a melynek tudvalevőleg állandó politikáját képezte, az igazságszolgáltatási functiók egy jelentékeny részét a közigazgatási tisztviselőkre áthárítani. A bagatell-eljárásról szóló törvény megteszi őket civilis bírónak, a legujabb miniszteri rendeletek büntető-bíráskodási hatáskört ruháznak rájuk, a qualificationális törvény azonban még azt sem fogja tőlük megkivánni, hogy a polgári, anyagi és alakijog, továbbá a büntetőjog alaptételeit megismerjék.

A javaslat igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk nagy hátrányára továbbfejti azt a téves irányt, a mely jogi oktatási rendszerünknek oly kiáltó hiányát képezi, s a melyet budapesti egyetemünk ez évi rectora megnyitó beszédében oly méltán rótt meg, ez a tételes disciplinák teljes elhanyagolása. Ily rendszer mellett majd lesznek tudákos tisztviselőink, kik mindenhez érteni vélnek, de tulajdonképen semmit sem tudnak, nevelünk szellemi proletár közigazgatási tisztviselő sereget. A ki az államtudományi államvizsgánál többre vinni nem tudja, mind ide fog özőlni. Valóban ilyen censust ohajtanak-e a javaslat szerkesztője és beterjesztője? Alig hiszszük. Mi a legjobb akaratot tételizzük fel róluk; bizonyára csak elszámították magukat.

Nézetünk szerint legelső sorban egy helyes jog- és államtudományi oktatási rendszerről kell gondoskodni, melynél a censushoz szükséges szellemi vagyont meg lehet szerezni; azután egy jó vizsgarendszert alkotni, a mely a kiszabandó censushoz biztos mértékeül szolgáljon. A belügyminisztert a közoktatásügyi miniszternek kell megelőzni: különben jelen qualificationális törvény is egyike lesz azon számos félrendszabályoknak, melyek alkotmányos életünk újra ébredése óta oly sok visszás helyzetet teremtettek.

Dr. Nagy Dezső.

Bűnügyi eljárásunkról.

Az előjelekből ítélve, igen távol állunk attól, hogy a bűnesetek esküdszéki bíráskodás alá vétessenek, és valószínűnek tarthatjuk, hogy az új, vagy talán a még ezután alkotandó még újabb bűnvádi eljárási javaslat, ha törvénynyé válik, legnagyobb részben azon főelveket és módszert fogja elfogadni, és korszerűleg javítani, melyeken a mai eljárás, vagy helyesen mondva, szokásjog sarkallik. Mellőzve azon még ki nem meritett vitát, hogy az esküdszékek felállításának elodázása nemzetiségi szempontokkal, az értelmes polgári elem csekély számával és egyenlőtlen geographiai elosztásával indokolható-e, az elodázást mint tényt elfogadva

mai napság első gyakorlati szükségnek tartom annak megvizsgálását, hogy a kir. bíróságok szervezése, és a képviselőházi 15-ös bizottság 1872. évi javaslatának a főbb elvekben általánosnak mondható elfogadása óta milyen volt fenytő igazságszolgáltatásunk, és méltó-e arra, hogy történeti fejleményként arra tovább építhessünk?

Olvasva a hirlapi cikkeket, kétségbe eshetnénk jogbiztonsági állapotunk és az állami hatalom zsarnoki terjesztése fölött; ha pedig érintkezve a néppel, meghallgatjuk paraszait, hogy az igazságszolgáltatás oly lassu, hogy a bűnper végét be sem lehet várni, oly enyhe, hogy a törvény és a bíró ítélete iretentő példával nem bír, és a büntetések foganatosítása oly kellemes módon történik, hogy a gonosztevők a száraz, szellős, fűtött börtönök és azok egészséges élelmezése után csak úgy sóvárognak: könnyen azon hiedelemben juthatnánk, hogy a modern álhumanismus követelményeinek feláldoztuk a személyi és vagyoni jogok biztonságát.

E két ellentétes nézet, vagy talán hangulat között nem habozok azon meggyőződésnek kifejezést adni, hogy fenytő igazságszolgáltatásunk, annak keretében pedig mindenek fölött börtönrendszerünk 1872. óta igen sokat javult, többet mint az állami igazgatás bármely más ága és a most gyakorlatban levő egyszerű bűnvádi eljárás, mely az emberi jogok méltánylását és a tudomány követelményeit tartalmazó főbb elveket felölelte, ha az esküdszékek fel nem állíttatnak, számos hibái mellett is a további fejlődésre kielégítő alapul szolgál.

Elfogultság volna tagadni, hogy bűnügyi jogszolgáltatásunk lassu, és nem annyira a feleknek, mint az eljárási költségek és a hivatali személyzet nagy apparatusa miatt az államnak drága is; e hibák azonban nem az eljárási rendszerben találják fő okaikat. Népünknek híres perlekedési hajlama, a jogorvoslatok makacs felhasználása, a gazdasági viszonyok, az absolut rendszerből kifolyó tömérdek állam elleni kihágás, azon eljárás, mely mellett a vesztett polgári perek jókora hányada mint kényszerítő- vagy boszuló eszköz crimínális perré alakul át, könnyen érthetővé teszik a bűnügyek nagy számát, melyeknek feldolgozására az alsó és felső bíróságok csakugyan elégtelenek. Azonban bár beismerem is e panasz alaposágát, azt hiszem, hogy csak haladó korunk igényei teszik a lassuság fölötti bírálatot oly szigorúvá; és ki tapasztalta, hogy 1872. előtt mennyi ideig folytak a bűnperek nem a felső, hanem az alsó bíróságoknál, és a felelősség és kellő ellenőrzés nélkül működött municipális bíróságoknál mekkora volt a vizsgálati foglyok száma és a vizsgálati fogságok tartama: lehetetlen, hogy a nagy változást és javulást el ne ismerje.

Statistikai adatokra is történt már hivatkozás arra nézve, hogy a kir. bíróságoknál is mily nagy azon vizsgálati foglyok száma, kik a vizsgálat megszüntetése, vagy bizonyítékok elégtelensége miatt felmentő ítélet következtében bocsájtattak el, vagyis mennyien voltak ártatlanul letartóztatva. Tudom, hogy mindenféle statistika közt a törvénykezési a legpontosabb, ha ugyan pontos statisztikát elképzelni lehet; de azon kimutatást, mely a mult évig a kir. ügyészségek kezelése alatt volt ugynevezett A. tábla alapján készült, nem tartom a fenytő vizsgálatok és vizsgálati fogságok kifogástalan rajzának. Ugyanis ha a törvényszék megszüntette a vizsgálatot, mert az nem büntényt, hanem a járásbíró vagy közigazgatási hatóság illetékességéhez tartozó cselekményt állapított meg; ha a szabad lábon levő vádlott a vizsgálat alatt elhalt; ha magánvád tárgyát képező jogsértésnél a panasz visszavonatot; vagy ha az elévülés csak a vizsgálat folyamában tünt ki: a törvényszék megszüntető határozata egyéb rovat hiányában a 6-ik rovat c) pontja alá, hol a büntett hiánya miatti megszüntetés foglaltatik, vezetettet be, és így ki a ministerialis összesi-

tett kimutatást olvasta, azon téves meggyőződésre jutott, hogy itt csupa ártatlanok ellen folyt a fenytő vizsgálat, pedig a valóság a kimutatott szám alig egy harmadának felel meg. Hogy a bizonyítékok elégtelensége miatt felmentő ítéletek nem ártatlanokat sújtottak, azt eléggé tudja az, ki ezen divatból kiment ítéletformát a gyakorlatból ismeri. E forma az ártatlanságot megbélyegző bírói önkény ostromozóinak támadó fegyverül, s a bírói eljárás enyhességét és bátortalanságát hangoztatóknak, bizonyítékul egyenlően alkalmas; szerencse, hogy már nincs használatban. Az A. tábla 8. rovatának 6. pontja B. szintén nem tünteti fel kellőleg azon vizsgálati foglyok számát, kik a vizsgálat megszüntetése következtében bocsájtattak el, mert miután a codex életbe léptéig is általános gyakorlat volt, hogy sok cselekmény magánvádnak képezte tárgyát, pl. rokonok, gazda és cseléd közti vagyoni jogi sérelmek, testi sértések, stb., és a magánvád visszavonása folytán a vádlott szabad lábra tételeivel egyidejűleg megszüntetett vizsgálat szintén ezen rovatba vezetett be: tévedés volna a kimutatásból azt állítani, hogy azon vizsgálati foglyok mind ártatlanul voltak letartóztatva.

Valamint tehát a mai fenytő eljárást elítélő modern jogászok nézete tulszigoru, ép oly kevésbé felel meg a valóságnak a köznép vagy azon régi megyei politikusok felfogása sem, mely a mai bírósági ítéleteket enyhéknek, a börtönrendszert a gonosztevők dédelgetésének, ezekből kifolyólag pedig a közbátorságot hanyatlani látja. Ha figyelemmel kíséjük a bűnesetek statistikáját azoknak időközönkénti hullámzásától eltekintve, 1870. óta felülről szaporodást nem találunk, dacára hogy ezen idő alatt jó termés nem volt, ismételt országos csapások látogattak meg, a hitelviszonyok megrázkodáson mentek keresztül, és általában az anyagi téren mindenütt forrongás és küzdés volt észlelhető. Semmi jel nem bizonyítja, hogy a bűnesetek szaporulatát ne a pontosabb statisztikai felvételeknek, a bíróságok rendszerezesebb működésének, és ezzel kapcsolatban a jogsegélyt keresők nagyobb számának: hanem a bírói eljárás enyhességének tulajdonítsuk. Meggyőződésem, hogy a bíróságoknak és ügyészségeknek mai, a botbüntetések korszakához képest enyhe de becsületes, és a büntetések foganatosításánál következetes eljárása javítólag hatott a régi szervezeti bajokban küszködő rendőrségre, és fokozatosan szelidebb erkölcsökre szoktatja a népet, a mint ezt több felé már is lehet tapasztalni, és az eredmény annyival felülbb és kiterjedtebb lesz, ha a bírói működés segédeszköze, a rendőrség is kellőleg lesz szervezve. Nem tagadható ugyan, hogy a börtönrendszer a visszaesőkkel és szokásos gonosztevőkkel szemben nem igen mutatkozott hatásosnak, de miután a büntető codex ide vonatkozó szigorú rendelkezései csak most fogják a kedvezőbb eredményt feltüntetni, az említett jelenséget a kezdet nehézségeinek a togházak és börtönök fogyatkozásainak kell tulajdonítanunk. Ehhez járult a bíróságoknak azon tulszelid gyakorlata is, hogy az eljárási javaslat és felsőbb utasítások értelmében a szokásos bűnösök is 5 éven alóli büntetés esetében a bűnper befejeztéig szabad lábra bocsájtattak, ha beismerésben voltak, és megszökésüktől tartani nem lehetett: holott ily esetekben célszerűbb nem a vizsgálati fogság jogi természetét, hanem a közbátorság követelményeit szem előtt tartani.

A két nézet közt tehát középuton áll az igazság. Ne legyünk elfogultak a meglevő mellett, és ne idegenkedjünk a fogyatkozások korszerű javításától: de pozitív adatok és concret esetek hiányában ne is hirdessük Európászerte, hogy önkény alatt nyögő barbarok vagyunk, és ez által ne vonjunk magunkra méltatlan gyalázatot.

A fenytő eljárásnak az előnyomozás, a vizsgálat, letartóztatás, kutatás és vád alá helyezésre vonatkozó főelveit, a vád és nyomozó rendszer előnyeit és hátrányait a tudomány és különféle országok gyakorlata már annyira

megállapította, hogy itt a törvényhozás tisztult nézetekkel fog találkozni; a jogorvoslatok rendszere és az államügyészség hatásköre sok vitát fog ugyan előidézni, de ily fontos kérdéseknél a beható vita csak kívánatos lesz. Ha az esküdtzéki eljárás helyett a mai, mint az írásbeliség és szóbeli közvetlenség keveréke fog életben maradni, nézetem szerint főleg arra kellene törekedni, hogy a mit a szóbeliség és közvetlenség szolgáltat az első bíróságoknak, az, a felek személyes érintkezését kivéve, mindenben csonkítatlanul átadassék az iratokból ítélő felső bíróságoknak; vagyis a mi a végtárgyaláson történik és elmondatik, az az utolsó szóig bevételessék a végtárgyalási jegyzőkönyvbe. Ez annál inkább elkerülhetetlen, mert az eljárási javaslat életbelépte óta a végtárgyaláson lefolytatott bizonyítási eljárásra még nagyobb súly van fektetve, mint 1872. előtt volt. A mostani helyzetet némileg javítaná a vád- és védbeszédnek az ügyész és védő által teljesítendő utólagos írásba foglalása és a jegyzőkönyvhöz csatolása, továbbá a végtárgyalási jegyzőkönyvnek a közvádlo és védő úgy vádlott közbejöttével való hitelesítése. Ugyanis gyakran tapasztaljuk, hogy a fenytő osztály az elnökök személyes hajlama szerint a törvényszéknek csak mostoha gyermeke, hova a gyengébb erők állítanak, a végtárgyalási jegyzőkönyvet gyakran egy joggyakornok vezeti, ki az ügyek ismeretével és kellő gyakorlottsággal nem bír; ő írja le a vád- és védbeszédet, melyeket az ügyész és védő utólag ha véletlenül hozzá jut borzadva olvassa saját beszédéként; ő írja le a vádlott, tanúk, szakértők előadását, szóval a végtárgyalás minden mozzanatát, ha ugyan győzi tollal, és ő állítja össze a felső bírósági ítéleteknek alapul szolgáló jegyzőkönyvet, ha a több napon keresztül tárgyaló elnöknek vagy előadónak emlékező tehetsége őt gyakori zavaraiából kisegíteni képes. Hogy ily munka tökéletes legyen a nagyobb és bonyolultabb ügyeknél képzelni sem lehet. A végtárgyalási jegyzőkönyv hitelesítése elvileg nem kifogásolható, mert kinek beszámítás alá eső tényéről és beszédéről jegyzőkönyvet vesznek fel, az annak felmutatását, és ahhoz saját hozzájárulását jogosan megkövetelheti: de a gyakorlatban a történetek és elmondottak helyes feljegyzése fölött támadható viták miatt úgy ez, mint a vád- és védbeszéd beiktatása sok nehézséggel fog járni.

Egyedüli mód tehát a gyorsírók alkalmazása, mi által a végtárgyaláson történetek és mondottak minden részecskéje papírra tehető, és a szóbeliség s közvetlenség eredményeként a felső bíróságokkal is közölhető lesz.

— Horváth Béla.

Nem a felső bírónak tárgyalási anyaggal való ellátásában fekszik a kérdés megoldása. A szóbeliségnek és a bizonyítékok szabad mérlegelésének behozatala óta bűnvádi eljárást csak úgy lehet szervezni, ha lemondunk a felebbezésről, és ennek fejében az első fokot erősítjük. Ez pedig nem történhetik másképp — különösen oly szegény országban, milyen Magyarország — mint a polgári elemnek az igazságszolgáltatásba való bevonásával.

Ne feledjük, hogy esküdtzések mellett a másod bíróság megszabadulna azon tengernyi munkától, melyet most a bűnügyekben mint átmeneti instantia végez. És mivel a bűnügyek legnagyobb része elkerülné a másodfokú bíróságot, a törvényhozás megszabadulna azon kényszerűségtől, hogy a budapesti kir. táblát a bűnvádi eljárás életbeléptetésével egyidejűleg szét kell bontania. A bűnvádi eljárás reformjának kérdése nem volna függővé téve a másod bíróságok ujjaszervezésének problémájától.

A kik az esküdtzések elleni ijesztőül a nemzetiségi kérdést állítják a közvélemény elé, elhallgatják, hogy a kir. tábla feldarabolásának is van nemzetiségi oldala. Midőn 1868-ban Horváth Boldizsár a polgári perrendtartás behozatalakor a kir. táblát nyolcz részre indítványozta osztatni,

ezt a Deák-párt és a balközép többek közt azon okból is elleneztek, mivel attól tartottak, hogy az exponált másod-bíróságok a nemzetiségeknél különállási és külön-nyelvi aspirációkat fognak táplálni. Ez a veszélyes, és nem az esküdtszék, mely a nemzetiségi kérdéssel csak erőltetve hozható közelebb vonatkozásba.

A pénzügyi közigazgatási bíróság.*

II.

(Befejezés.)

A javaslat részleteinél a szervezetet illetőleg alig indokolható azon álláspont, hogy midőn bíróság felállítása czéloztatik, az általános bírói qualificatiótól eltérve, elég leendő kivető vagy felszólamlási bizottságokban működés, holott ez egészen egyoldalú foglalkozás, mert legfeljebb a III-ad oszt. és tőkeamat s igen ritkán előforduló más adó-nem kivetésénél nyújt alkalmat némi tapasztalat szerzésére, a többi adónemek s illetékekre nézve azonban még az alapismeretet sem feltételezi, a behajtás, kártérítés, felelősségi, leirási s halasztás engedélyezési eljárás ismeretét pedig még csak valószínűvé sem teszi, miért is a cél elérése tekintetéből a tervezet 3. §-a második bekezdése helyett a következő szöveg volna felveendő: „*az elnök és bírák az 1869-iki IV. tcz. 6. és 7. §-ai értelmében bírói hivatal viselésére képesített oly egyének sorából alkalmazandók, kik adó- s illetékügyekben s ezek behajtása körül működtek, illetve ezen kérdésekben intézkedtek, s ilyekben gyakorlatot kimutatni képesek.*”

A felállíttatni szándékolt bíróság jogkörét tekintve, mindenestre igen kiterjedt mérvben adja meg a javaslat a bíróságnak az ítélési jogot, nevezetesen úgy adó- mint illeték-ügyekben az 1. §., I. és II. R., 1. a)—g) és 2. pnt alatti ügyek elég fontosak arra nézve, hogy a független bíróság általi eldöntések kívánatos legyen; hogy azonban az igényeket még fokozottabban kielégítse, az 1. §. után még azon rendelkezés is fel lenne veendő, hogy *általában úgy adó-mint illeték-ügyben a kötelezettségnek magának fenállása — az obligo maga — s az elévülés felett szintén a bíróság ítél*; mert legtöbb esetben nemcsak az adó és illetékek mérve képezi a sérelmet, hanem hogy általában köteles-e valamelyik fél az alapján kétségtelen pénzügyi követelést fizetni. A példa tanít: valamely elárverelt ingatlant terhelő, azonban a vételárból nem fedezett adóhátrány iránt az árverésen vevő ellen a behajtási eljárás folyamatba tétetik; itt kétségtelen, hogy a kincstárnak van követelése, azonban nem a vevő ellen, mert ez árverésen vevén a birtokot, a vételáron kívül többet fizetni nem tartozik; továbbá a törvény értelmében az ítéleti illeték a nyertes felperesen csak azon esetben hajtható be, ha a perkoltségekben is marasztalt alperes ellen be nem vehető, s a nyertes felperes a követelt ítéleti tárgyat megkapta: mégis a tapasztalat azt mutatja, hogy a pénzügyi közegek azon alapon, mert a nyertes ítélet alapján a zálogjog a marasztalt fél ingatlanaira végrehajtsilag bekebeleztetik, már ez által az ítélet tárgyához jutását a nyertes félnek felállítva találják, bárha a később elárverelt ingatlanok vételárából a követelésre mi sem jutott. Ha tehát a javaslat törvényerőre emelve, a fentebbi módon ki nem egészítették, az ily kérdés a pénzügyi bírósághoz, melynek hatásköre az 1. §-ban taxative van elősorolva, elbírálás végett nem kerül. Vagy pedig továbbá: az elévülést tekintve, annak ellenében, hogy a törvény azt rendeli, miként 10 frtnál nagyobb részlettel hátrányban levők kézbesítés által intendők meg tartozásaik lefizetésére, de annak ellenére, hogy ő vagy több év óta soha megintve nem lett, az elévülést a pénzügyi közegek — igen természetesen, mert ezen

esetben a kincstári követelés rajtuk hajtathat be — azon okból, mert az elévülési időn belül valamikor megdoboltatták, hogy hátrányát mindenki fizesse le, s így az elévülés megszakadt, azt meg nem állapítják, az elévülés kérdése feletti bíraskodás pedig a javaslatba felvéve nem levén, a felett tehát a felállítandó bíróság nem is ítélhetne.

Végül az 1. §. 1. pont f) tétele alá felveendő lenne, hogy az adósok és „*az adóbehajtásért felelős közegek*” ellen megállapított bírságok és „*koltségek*” iránt szintén felebbezés esetén a bíróság ítélend. A gyakorlati élet az adófelügyelőségek és közigazgatási bizottságok azon jogát, hogy a hol az adóbehajtás ki nem elégitő, állami végrehajtók alkalmazhatóságát kérhetik, illetve engedélyezhetik, oda terelte, hogy ily esetben az állami végrehajtásnál felmerült költségekre nézve már előre az előjárók vagy szolgabírák felelőssége kimondatik, minek aztán rendszerint az a következménye, hogy ezen állami végrehajtási költség az előjárók vagy szolgabírákon hajtatik be, akár lett ezen végrehajtásnak eredménye, akár nem; már pedig az igazsággal meg nem egyeztethető, hogy azért, mert constatáltak, hogy a behajtásra első sorban kötelezett közegek a hátrányt be nem hajthatták, s így mulasztást el nem követtek, mégis akár bírságban akár költségben marasztaltatnának.

Tóth Dezső,
megyei főügyész.

Perjogi codificatiónk előkészítéséhez.*

V.

PLÓSZ önálló kereseti joga reális alanyi jog az ellenféllel és a bírósággal szemben. Alperes perbelépési köteleme közérdekű czélszerűségi szempontot is lel abban, hogy az *igazság háromoldalu kinyomozása* (dreiseitiges Verfahren der Wahrheitserforschung) hatályosabb a kétoldalunál. (147. l., 45. jegyz.) De főleg a *per logikája* követeli, hogy pusztá állítással reális kereseti jog járjon, mert különben minden felmentő ítélet önmagát semmisnek nyilvánítaná (93. l.). Ezzel a kereseti joggal összefüggésben áll a perorvoslatok rendszere, a semmiségi panasz kizárása, stb. (103. sk. lk). E rendszert levezeti a *német* perrendtartásból (117. l.). Hogy mi jogosít fel ennek általánosítására, arról nem felel. Hogy a «naiv» nézeteket kerülő ezen logikai dogmatika hová vezet következetességében, tanúsítja DEGENKOLB mesterének túlhaladásával, a mennyiben a kereseti joghoz vagyis kereshető állításhoz még *jóhiszeműséget* sem igényel. A jóhiszeműség *irreleváns* a kereseti jogra nézve, mivel ennek peralapítási célja roszhiszeműség esetén sem lehet jogtalan. A jogtalan roszhiszemű szándék a per megnyerésére irányul, de ez a kereseti jognak csak távolabbi célja. Az állam a fél peralapítási akaratának vak eszköze és kísérője. (87. s k. lk., 99. s k. lk.)

A jog és állam erkölcsi alapjai tehát egyszerűen hátterbe, a «távolabbi» célok fellegei mögé kerülnek és a legvakmerőbb, legalaptalanabb perlekedés nem büntetésre méltó kártétel és veszélyeztetés, hanem jog színében tüntetett fel. Hogy ezen «realismus» perjogi reformjaink vezérszemlévé avattassék, kívánnunk nem lehet. De erkölcstelenségén felül, ezen «realistikus», logikai dogmatika egyszersmind a legterméketlenebb és legképtelenebb az egész kérdés alapjainak megvetésére. Említettük, hogy a kereseti jog vagyis kereshető állítás határait az alanyi, anyagi magánjogokban szabja meg, és így kénytelen ennek fogalmát is megállapítani. PLÓSZ ezen jogbölcsészeti constructiója ritkítja párját.

Az eddigi definitiók ki nem elégitők, a magánjog fogalmát *reális* alapokra kell fektetnünk. Kiindul a *jogállá-*

* Az előbbi közleményt 1. a mult heti számban.

* Az előbbi közleményeket 1. a m. é. 42., 43. és 44. számokban.

pot és jogviszony fogalmaiból. Állapot valami lét nem lényeges minősége. Viszony több lény jövőben leendő okkapcsolatos egymásra hatása, mely már a jelenben okkapcsolatosan megalapítva van. (65. és 66. lk.) Így p. o. 2:4 viszonyban állnak, mert kettő a négyet osztani, tehát reá hatni fog. (66. l. A matematikusok figyelmébe ajánlható.) A viszonyban állás állapotot, a viszonyban állók minőségét képezi. Ez nemcsak logikus, hanem reális jogosultságu felfogás, mert a viszony háborítása módosítja a lét minőségét is. Így p. o. viszonyban áll a föld a holdhoz, de nem önmagában (an sich), hanem mint magában a naphoz viszonyban álló (66. és 67. lk. Az astronomusok figyelmére méltó.) Az ember számos viszonyban, állapotban áll. E viszonyok természetesi szükségességen alapuló része nem érdekli a jogot; de igenis társadalmi érdek a «társadalmi» viszonyok előre szabályozott és biztosított lefolyása, mi végre a tárgyilagos jog alkotva lesz. E viszonyok az emberi kiszámíthatatlan akaratlan alapszanak, p. o. baráti, szolgálati, hitelviszonyok stb. (A sociologusokra és nemzetgazdászokra nézve fontos). A jog feladata in pendent levő hatásokat, jövőben beállandó, de már jelenleg megalapított állapotváltoztatásokat megállapítani és létesíteni (67. és 68. lk.). A jog a jövőért van, nem a jelenért, különben felesleges lenne. Ha p. o. kártétellel minden be volna végezve és utólag a létező állapot változtatást nem igényelne, a vétségi kötelmek szabályait el lehetne törölni (69. l.). Az alanyi jog, a jogilag meghatározott és biztosított lehetőség az ezen lehetőségtől eltekintve oltalmazott állapotát más jogalanyának megváltoztathatni (73. l.). A peralapítás ily állapotmódosítás, melyet a pereltnek el kell tennie, tehát a kereseti jog önálló, valódi alanyi jog, qu. e. d. (78. és 79. lk.)

Ezen dogmatikus naivitással összhangban áll az elismerési kereset elmélete, mely kereset valamely jog állandó biztosítását célozza, vagyis lényegében óvadékra p. o. közokiratban való elismerésre irányul. És e perben hozott ítélet nem marasztal, mert jogerejével pótolja a közokirati elismerést, már önmagában foglalja saját végrehajtását (169. és 170. lk.).

Visszatérhetünk már most a conclusio levonása végett kiindulási pontunkhoz.

Mit várhat codificatiónk ezen iskola szellemétől?

A törvényhozói működésben kiválóan kettő fontos: a szövegezés és a gyakorlati eredmények. Még ezekre akarunk következtetést vonni PLÓSZ munkájából, miután annak elméleti lényét és módszerét, mely szerint ugyanazon dolog háromféle és az azonos egyszersmind különböző lehet, jellemeztük.

A nyelvezet grammatikai és syntaktikai gyarlóságai a velők gazdagított német irodalom bírálójára tartoznak. «Die Untersuchungen — — — sprechen neben dem Umsichgreifen der Ansicht» — «die Paraphrasen auch für mich beweisen» (4. l. és 25. l.) és hasonló a «processrechtliche Sprache» (17. l.) szempontjából sem számíthatnak irgalomra.

Fontosabb az irány, a keresett kifejezésmód, melyben a kifejezhetetlen nagy eszmék — mint hegelianus művek dechiffrirozásából tudjuk — megszülemlésükért vajudnak. «Eine nur mit bestimmten Worten angebbare Behauptung» a solennis szavakhoz kötött actio (21. l.); «diese Behauptung, das ist die einseitige, beginnende Lieferung des Prozessgegenstandes» (17. l.): a kereset a pertárgy egyoldalu, kezdő szállítása; és sok hasonló virág érdekes feltevést enged oly codexről, mely ezen stylben szerkesztve a felperesi «szállító» mellett a bíróságot valószínűen «fuvarozási vállalatként» definiálná.

De lehet hibás nyelvezettel, izléstelen irányban igen fontos és értékes eredményekre jutni. Lássuk tehát a gyümölcsnek is egy meglepő példáját.

Szerinte a kereseti jog nem tételez fel jogsértést, mi több: érvényesíthető a kötelezettség lejáratá előtt.

Miért utasítsa el az állam felperest, ha jogsértést nem is bizonyított, időelőtti keresetével? Kényszerítse a jogsértés bevárására és újra perlésre? (!) Ez nem felel meg a mai jogtudatnak. Mert az elismert németjogi (!) intézménynél, a váltójognál a német kereskedelmi főtörvényszék be nem mutatott, látra és lát utánra szóló saját váltó alapján a követelést mégis megítélte, a mennyiben a kereset kézbesítését bemutatásnak és így a lejáratot per alatt beállottnak vette (39 l. j.) Ezen érveléstől az eredetiség, ezen eszmétől a nagyszerűség meg nem tagadható. A váltójog németjog, a modern jogtudat lipcei váltóperi ítéletben nyilvánul, a lejárát előtt is van kereseti jog, mert a jogsértést nem kell bevárni — mily új horizont tárul fel szemünk előtt!

Ha a kereseti jog ezen emancipatiója is keresztülvitetik, egy forgalmi forradalom áll be; az igazságügyi politika dogmája a perek lehető megelőzéséről, megakadályozásáról, más avult laikus babonával az árnyékvilágba költözik; «a mai jogtudat» mélyéből pedig kisarjadzanak a sértetlen, de mindenestre sérthető jog miatti panaszok és keresetek myriádjai. A «pertárgyak egyoldalu szállítása» hallatlan dimenziókat ölt és a «le nem jártak» számára talán külön entrepôts állítandók. A jog megüli legnehezebb diadalát: a bizonyosnak kötelékeiből kiszabadul a lehetőségeknek végtelen honába. — —

Nem kell ismételnünk elszomorító sentenciánkat ennyi tudósi munka hiábavalósága fölött. Ez irány nem fog könnyíteni azon munka terhein, melyet a törvényhozás előkészítése végett a magyar jogászság viselni köteles.

Összehasonlító jogtudomány, statisztika, czélszerűségi mérlegelés, a mi ama szűz dogmatika előtt «hulladék», az élet e kincsbányáiból kell felhordanunk nehéz, lassu munkával azon keresett igazságokat, melyeket a logikai dogma sesamja varázsérítéssel feltárni nem birt.

Vizsgálunk kell multunkat és jelenünket, állapotainkat, igazságügyi politikánk elveit. Van-e nyilvánossági garancia a bírói terem hozzáférhetlensége mellett? Van-e függetlenségi garancia bírói szervezés és fegyelem nélkül? Lehet-e helyes igazságszolgáltatás független és felelős ügyvédség nélkül? Száz meg száz irányba ágazó nagy előkérdések állnak elénk, mielőtt a szóbeli pernek magának helyes azaz eredményében céljának megfelelő intézményeit megvitathatnók. Mert mi e pert nem feltétlen egyéni tetszés alapítmányának, hanem oly küzdelemnek a jogért tekintjük, melyben a jóhiszeműség és igazmondás kötelességeit minden sanctióval körülvenni, és melyet úgy szervezni kell, hogy ne csak a felek vitájának emberi lehetőség szerint igazságos eldöntése, hanem egyszersmind az összes polgárok jogérzetének nevelése, jogtudatának mívelése, jogbiztonságának fokozása legyen. A római per nagyságát igenis kívánnók restituálni; de e nagyság nem abban állott, hogy külön «alapító» része volt, hanem abban, hogy minden tekintetben és a szó legjobb értelmében a jog népszerű iskolája volt.

Dr. Dell'Adami Rezső.

A közszerzeményi jogról.*

V.

Idegen jogok.

a) Római jog.

Alig tudjuk felfogni, hogy miért vétetett át a praesumptio Muciana több modern (ausztriai 1237. §., szász 1656. §.) törvénykönyvbe, és épenséggel nem, hogy mi okból plántáltatik az be jogunkba is.

Joggyakorlatunkban ugyanis már korábban is, (Ftk.

* Az előbbi közleményeket l. a 22., 23., 25., 26., 28., 30., 37., 39., 40., 42., 43., 47., 52., 5., 6. és 10. számokban.

1845. jul. 29—938. sz. a. Férj tekintetvén szerzőnek a házastársak lakásán létező ingóknak, ellenkező bebizonyításával a nő tartozik, ha azokra igényt támaszt, különösen azonban a legújabb időben mindinkább felszínre vergődött azon nézet, mely szerint *a házassági együttélés ideje alatt szerzett ingóságok a férj tulajdonául tekintetnek, ha ellenkezőjét, vagyis saját kizárólagos tulajdonjogát az igényperrel fellépő feleség nem bizonyítja.* A férj javára tulajdonosi jogvédelmet alkotó ezen joggyakorlatban mindenki ráismer a Muciana praesumptióra.

Terjedelmileg ugyan különböznek, mert joggyakorlatunk csak az *ingóságokra*, sőt legtöbb esetben csak a *házi felszerelvényekre* terjed ki az eszme, a lényeg azonban — főleg ha az ingatlanok tekintetében ma irányadó telekkönyvi intézményt figyelmen kívül nem hagyjuk — ugyanaz.

Am nem azonos az indok.

Joggyakorlatunk ugyanis majd arra alapittatik, hogy a *férj családfő* (L. gf. itsz. dtv. 1876. maj. 29—10,259. sz. a. Indokok: mert a házassági együttélés ideje alatt szerzett ingóságok, ha a nő által vásároltattak is, rendszerint a férj, mint *családfő* értékén szeretteknek lévén vélelmezendők); majd arra, hogy *családfentartó* (Dtv. 1876. okt. 27—7661. sz. a. Indokok: minthogy pedig a családi háztartásban annak felszereléséhez szükséges tárgyak mindig a férj, mint a *család fentartója* által szeretteknek és ilyeneknek tekintendők... Dtv. 54. sz. Indokok: a családi háztartásban annak felszereléséhez szükséges bevásárlások, ha csak a nő részéről külön nem bizonyittatik, minden vásárlás a férj, mint a *család törvényes fentartójának* pénzén történtnek tekintendő); majd arra, hogy *főszerző*. (Dtv. 1877. jan. 23—345. sz. a. Ha a férj neje üzletében üzletvezetői minőségben működik, a nő által vásárolt háztartási tárgyakra az vélelmeztetik, hogy a férj *főszerző*. Dtv. 17., 81. Indokok: mert a családi háztartáshoz szükséges vagy alkalmas tárgyak a férj mint *főszerző* pénzén szeretteknek tekintendők, míg annak ellenkezője be nem bizonyittatik.)

A *családfő*seget illetőleg már említettük, hogy a férjnek a családban elfoglalt állását a feleség közszerzeményi jogát elnyelő vagyoni jogi hatalomként felfogni nem lehet.

Ha azon szükség folytán, hogy minden társaság igényel egy egységes vezetőt, s ez rendszerint a hatalmasabb szokott lenni, az emberiség történetében kezdettől fogva meglevő azon rendszert, hogy a családi társaság vezére a férfi, ma is fentartva látjuk, ugye napjainkban, midőn oly sok családban tapasztaljuk, hogy ugy szellemi fölénye, mint vagyonszerzése folytán a feleség a család valódi, bár nem törvényileg nyilvánított feje, nem nyugodhatik azon, hajdan a nő erkölcsi és testi gyengébségében és szerzésképtelenségében szemlélt alapon és a férfi családfőségéből részére vagyoni előnyöket le nem vonhatunk; mert ezzel a férfi és nő közötti egyenjogúságot, melyet pedig elvben megtagadni ma alig fog valaki, a gyakorlati jog terén jóeleve kizárjuk.

Az sem indok a Muciana praesumptio átvételére, hogy a férj a *család fentartója*. A «családfentartó» fogalma lényegileg kötelezettséget jelent. Kötelezettséget, mely abból áll, hogy a férj családja élelmezéséről, ruházásáról stb. gondoskodik. Ide esik-e a házi felszerelvények szerzésének kötelezettsége is? legalább is vitás lehet.

De kérjük, fel van-e a feleség eme kötelezettségek alól mentve? Nem köteles-e ő is családjának — férjét is bele értve — fentartásáról gondoskodni?

Ha az mondatik, hogy a nő erre csak a férfi keresetképtelensége esetén, tehát másodsorban van kötelezve, ha e szerint jogunk értelmében meg kell engedni, hogy a nő sincs felmentve a családfentartás terhe alól, akkor nem értjük, hogy oly kötelezettségre, mely a feleséget is terhelheti, hogyan lehet oly férfi kiváltságot alapítani, melynek alapul azon hamis feltevés szolgál, mintha kizárólag mindig a férfi volna a család fentartója, a nő ellenben semmiképen és

soha. Sőt tovább megyünk és állítjuk, hogy a férj kiváltságolt családfentartóságának alapját képező azon elterjedt nézet, mintha *első sorban* rendszerint *csak* a férfi tartaná a családot, hazai jogunk szempontjából tökéletesen téves.

A közszerzemény jogintézményénél fogva a feleség is *mindig első sorban*, már hol kisebb, hol nagyobb mértékben, de okvetlenül családfentartóul tekintendő. Mert a házasság percztől kezdve mindkét házastárs ugy külön vagyonának jövedelme, mint keresményeik közszerzemény lévén, a rendszerint ezen vagyonból és nem a férj külön vagyona *állagából* élő család fentartásához a feleség is mindig hozzájárul.

A mi végül a *főszerző*seget illeti, kimutattuk, hogy az idl. törvk. szabályok 13. §-a által változtatlanul fentartott korábbi magyar törvények értelmében *főszerző csak a nemes rendbeli férfi volt* s ez is *csak az ingatlan szerzemények* tekintetében. De utaltunk arra is, hogy a *főszerző*se fogalmának az *ösiség eltörlése* és a *rendi különbség megszüntetése* után az életviszonyok által igazolt értelme a *nemesrendűek között sincsen*.

S ha a történeti jogban, mely egyedüli, de kétségkívül erős igazolását abban találja, hogy szabványai az életviszonyokhoz mértén szabadon alakulhatnak és alakulnak által, ha e jellegű magánjogunkban a mindennapi életben most már reális alappal nem bíró *főszerző*se fogalma alakiságok és reminiscenciák, de nem benső jogosultság és igazoltság folytán máig is fentartotta magát: ugy ez legjobb esetben is szakítás joggyakorlatunk egyébként tanusított szabad szellemével, mely az életviszonyok átváltozása folytán corpus jurisunknak már nem egy rendelkezését tekintette holt betűként.

Sőt ha azon álláspontra helyezkedünk, hogy kifejezetten megszüntető, vagy ellenkezőleg rendelkező törvény hiányában corpus jurisunk minden szabványa alkalmazandó törvény ma is, akkor egyenesen törvényellenes a Muciana praesumptiót a *főszerző*segre alapító igényperbeli joggyakorlatunk. Mert nem különböztet, legalább kifejezetten nem, a személyek és javak különfelesége szerint s ennél fogva a *főszerző*se fogalmát többre terjeszti ki, mint a mire törvénytarunk azt megengedi.

Igényperbeli joggyakorlatunk tarthatlanságát csak fokozza azon körülmény, hogy legtöbb esetben a családi háztartáshoz szükséges felszerelvények, tehát oly tárgyak tekintetében alkot tulajdonosi jogvédelmet a férj részére, melyek köztapasztalás szerint a feleségéi szoktak lenni.

Hiszen ha csak szántszándékkal nem akarunk szemet hunyni a mindennapi élet előtt, hát lehetetlen nem tudni, hogy rendszerint a feleség az, a ki a szobabutorokat, konyhaeszközöket stb., szóval a házi felszerelvényeket magával hozza. Csak nagyon ritka s épséggel nem rendszerinti az oly férj, ki a házasság megkötésekor ilyenekkel bír s alig fordul elő, hogy a feleség épen semmit, vagy legalább az összesnek nagyobb részét képező házi eszközöket ne hozná magával.

Ily tény mellett nem igazságtalanság-e falállítani szabályul azt, hogy ezen ingók mégis rendszerint a férfié szoktak lenni? Élet és jogszabály itt fordított viszonyban állítanak egymáshoz.* S ha megengedhetők tartanók, hogy a

* A jogvélemek előismerése egyike azon pontoknak, hol az észjogi iskola hívei a jogot más alapon konstruáló, különösen a történeti iskola híveit élesen megtámadják. Talán nem csalódunk, hogy azok, a kik a jogról nem csak elmélkedtek és írtak, de azzal gyakorlatilag is foglalkoztak, alig fogják egyébként venni a bármily szép és éles harczot szóharcznál. Számos esetben oly kisegítői a jogvélemek a gyakorlati jogéletnek, hogy szinte nélkülözhetlenek. Jogi természetöknél fogva annak szabálya állittatik fel bennök, a mint az ember mindennapi életviszonyai rendszerint lenni szoktak. Nem apodicticus igazságok, mert hisz nem minden ember szerint, gondolkodik és cselekszik egy és ugyanazon dologban egyformán, hanem az életnek, hogy ugy mondjuk *átvágásban* normatívumai, annak kifejezői a jogvélemek, a mint valami az életben a legtöbb ember szerint lenni szokott és ép ezért az ellenkező bebizonyítását megtűrjük. De ez egyuttal létjoguk *egyedüli* alapja is. Oly tételt tehát, a melyet az alapjául vett tények az életben megczáfolnak, szabályként felállítani már a szabály fogalmánál fogva sem lehet, jogvélemnek elfogadni pedig ezen felül tiltja a jog reputatója.

házi felszerelvények iránti tulajdonjog férj és feleség közt kétség esetében jogvédelem által döntessék el, akkor a sokkal valószínűbb jogosultság alapján a feleség részén kellene a tulajdonos jogvédelmét felállítani.

Nem teszszük, mert ez a férj és feleség közötti jog-egyenlőségbe ütköznék.

Sőt, hogy azt sem véljük keresztül vihetőnek, miszerint a férfi ellen vezetett végrehajtás esetén a kizárólagos tulajdonjog alapján ki nem igényelt ingók felét a feleség *közszerzeményi* címen igényelhesse, ez abbéli álláspontunk logikai következménye, mely szerint a férj, mint a közszerzemény kezelője, a rendelkezése alatt álló *ingó* közszerzeményi vagyon eladásában gyakorlati gazdasági okokból teljesen meg nem akadályozható.

Ha ezek szerint annyiban joggyakorlatunkkal hasonló eredményhez jutunk is, a mennyiben a férj ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalt közös háztartásbeli ingók közül mi is csak azokat tartjuk a feleség részére kiadhatóknak, melyekre nézve kizárólagos tulajdonjogát igazolta,* még is lehetetlen a kettő közötti nagy különbséget észre nem venni.

A mi álláspontunk az u. n. középelméletben kifejtettek kifolyása lévén, mind az, a ki a közszerzeményi vagyon

* Az új végrehajtási törvény (1881. évi 60. tcz.), mely mint minden más e jellegű törvény, a le nem foglalhatóul kimondott tárgyakra nézve végrehajtást szenvedett javára kétségbe vonhatlanul tulajdonjogot állapít meg, mert hisz a jogkényszer útját hozzájuk elvágja, lényegileg egybe vág álláspontunkkal.

E törvény 49. §-a szerint: A házaspár *együtt lakásának tartama* alatt, a házaspár *közös birtalásában* lévő ingóságok a *férj ellen* vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók, kivéve azon arany- és ezüst-neműeket, drágaságokat és ruhaneműeket, melyek a nőnek nevével vagy nevének kezdőbetűivel megjelölve vannak; és azon ingóságokat, a melyek nyilván való rendeltetésüknél fogva a nő használatára vannak szána. A *nő ellen* vezetett végrehajtás esetében pedig lefoglalhatók azon arany- és ezüstneműek, drágaságok és ruhaneműek, a melyek a nő nevével vagy nevének kezdőbetűivel megjelölve vannak, továbbá azon ingóságok, a melyek nyilván való rendeltetésüknél fogva a nő használatára vannak szána, végre azon ingóságok, a melyekre nézve a végrehajtást által előterjesztett bizonyítékokból valószínűnek látszik, hogy a végrehajtást szenvedő nőnek a tulajdonát képezik (92. §.)

Az eltérés jóformán csak az, hogy míg mi a külön elméletből kifolyólag az eladásítás jogosítványával felruházott férj által kezelt ingó közszerzemény a férj hitelezői által — salvo jure alieno — egészen lefoglalhatónak mondtuk ki, addig a törvény egyes tárgyakra azok megjelöléséből, rendeltetéséből vagy előidézett vélelemből tulajdonjogot származtat a házaspár részére, s azokat le nem foglalhatóul jelenti ki.

kezelése és a felette való rendelkezési jog tekintetében eltérő felfogásban van, az a tulajdoni igényperre nézve is más eredményhez juthat.

Közszerzeményi jog címén azonban csak az fogja a férj ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalt ingók felét a feleségnek megítélhetni, a ki elvül vallja, hogy *ipso jure* semmis a férj mindazon *egyoldalú* rendelkezése, mely a közszerzeményi vagyonból felénél többnek elidegenítését célozza.

De az kétségtelen, hogy a Muciana praesumptio elvben és eredményben a közszerzeményi jog negatívja lévén, bár legközelebb esik a vagyonérték elméletéhez, össze, mégis azzal s annál kevésbé a többi közszerzeményi elméletekkel legtávolabbról sem egyeztethető.

Azt hisszük, hogy nem kell bővebben kimutatni, miszerint bár különböző terjedelemben és különbözőleg indokoltan, de félreismerhetlenül a Muciana praesumptio nyugvó igényperbeli joggyakorlatunk tarthatatlan.

Tarthatatlan akár a fejtegetett, akár más indokokra legyen fektetve.

Mert a férjet nevével szemben a házasság alatt szerzett ingókra nézve bármily mérvben is tulajdonosnak vélelmezni, egyértelmű a férfi kiváltságolásával. Oly eljárás, mely ellentétben áll egész magánjogunk szellemével, sőt összeütközésben a közszerzeményi jognak tételes törvényeinken nyugvó intézményével.

Közszerzeményi jog és praesumptio Muciana egymást elvben kizáró sarkellentétek.

Azon meggyőződésben élünk, hogy nagy ideje, miszerint e nem hazai talajból nőtt plánta, mely némely modern törvénykönyvben lehet csak visszasság, nálunk azonban nagy ellentmondás, jogunkból gyökeresen kiirtassék.

Dr. Jancsó György.

Sőt a hivatkozott törvényszakasz irányadó kitétele szerint a mi álláspontunkból folyó azon következtetés is teljesen megáll, hogy a *nő ellen* vezetett végrehajtáskor az ő kezelése alatt lévő *közszerzemény* p. o. a feleség általa kezelt pusztáján találtató betakarított termés, hozományi háza bérjöveldelme, stb. *egészen*, tehát nem csak a 49. §-ban felsorolt tárgyak, lefoglalható; mert ezen tárgyak, mint általában a feleség általa kezelt külön vagyonának jöveldelme „*közös birtalásban lévőnek*“ nem tekintethetik.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.

Az 1881: 59. és 60. tczikkeknél fogva a másod bíróság az eljárást illető számos kérdésben végérvényesen határoz; és ismét más kérdéseknél kétes, vajon egyhamar akad-e alkalom, hogy azokban a magyar kir. Curia dönthesen.

A nézetek tisztázásának és az egyöntetű gyakorlat fejlesztésének érdekében vélünk tehát eljárni, ha — a mennyire tudomásunkra jönnek — időnkint közöljük a budapesti kir. ítélő táblának az új eljárási törvények és az ezekre vonatkozó rendeletek tekintetében létrejött megállapodásait, esetleg pedig egymástól különböző határozatait is, ez utóbbiakat megjegyzéseink kíséretében.

Ez idő szerint az új törvények hatálya alatt hozott határozatok elleni felebbvitelnek másodbírósi elintézése még csak szórványosan fordul elő, és leginkább az átmeneti intézkedésekből felmerülő kérdések kerülnek eldöntés alá. Szemlélnket tehát ilyenekkel kezdjük.

I. Az 1881: 59. és 60. tcz. hatályba léptének napja előtt hozott elsőbírósi végzés vagy bírósi eljárás ellen emelt semmiségi panasz végzéssel intézendő-e el vagy határozattal?

A mellett, hogy végzéssel intéztessék el, az szól: hogy a ptrs. 245. s köv. §-ai szerint a bírói határozat csak összefoglalom és a 246. 247. és 248. §§. szerint a bíróság vagy ítélettel vagy végzéssel dönt; hogy a mennyiben semmiségi panasz folytán az ügy érdeme el nem döntetik, az ebbeli bírósi intézkedés a 246. §-hoz képest csak végzés alakjában történhetik, a mint a 305. §-ban csakugyan a semmitőszék *végzéséről* tétetik említés; és hogy a volt kir. semmitő-

szék mintegy annak kifejezéseül, hogy valamennyi bíróság határozataira s eljárására, az ítéletekre úgy mint a végzésekre egyiránt kiterjednek az ő enuntiatumjai, ezeket határozatoknak szokta volt ugyan címezni, vagy azoknak semmi nevet nem adott, hanem a semmiségi panaszt egyszerűen elvetette vagy annak helyt adott; hogy azonban a másod bíróság, mely a semmitőszék hatáskörével felruházva nincs, a törvényben szorosán különben sem gyökerező ama szokást nem folytathatja.

A mellett másrészt, hogy a semmiségi panasz *határozattal* elintéztessék, az hozható fel: hogy a kir. semmitőszék — egyre jár, mi okból — tényleg határozatokat hozott; hogy az 1881: 59. tcz. 102. §-a szerint az ezen törvény hatályba léptének napja előtt hozott elsőbírósi végzések ellen emelt semmiségi panaszok elintézése tekintetében annyira egyenlő a kir. tábla hatásköre a volt kir. semmitőszék hatáskörével, hogy az e részben hozott másodbírósi határozat ellen további perorvoslatnak szintén nincs helye; hogy tehát a semmitőszéki gyakorlattól eltérésre ok egyáltalában nincs, annál kevésbé, mivel a semmitőszék ama gyakorlatát az 1881: 59. tcz. szentesítette, a mennyiben 102. §-ának utolsó bekezdése szerint az érintett nemű semmiségi panaszok elintézésében a kir. tábla „határozatot“ hoz.

Az egyébiránt alárendelt fontosságú kérdésben megállapodás nem jött létre, és némely tanács az ily semmiségi panasz folytán határozattal, más tanács végzéssel dönt.

II. Az 1881: 60. tcz. 256. §-a értelmében a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárás során 1882. évi

január 1-je előtt hozott végzések, intézkedések és eljárások ellen 1882. január 1-je után is nem felfolyamodásnak, hanem semmisségi panasznak, a vételárfeosztási terv ellen pedig felebbezésnek van helye;

mert az 1881: 60. tcz. 256. §-ának bekezdésében foglalt általános szabály szerint az ezen törvény hatályba léptének napján folyamatban lévő végrehajtási ügyekre jelen törvény rendeletei általában nem, tehát a jogorvoslatok tekintetében sem alkalmazandók; mert ehhez képest ezen jogorvoslatokra nézve a ptrs 297. §. 18–21. pontjai illetőleg 450. §-a irányadók; mert az 1881: 60. tcz. 257. §-a szerint a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárás során a jelen törvény hatályba lépte után hozandó végzések és intézkedések ellen van csak kivételesen semmisségi panasz helyett felfolyamodásának helye, a miből a contrario következik, hogy az ezen törvény hatályba lépte előtt hozott végzések ellen a ptrsban szabályozott perorvoslatok, tehát semmisségi panasz, illetőleg felebbezés használndók.

III. *Helytelen elnevezés miatt az 1882. évi január 1-je óta benyújtott felebbviteli beadványok, habár ezen nap előtt hozott bírói határozat vagy intézkedés ellen intézked, vissza nem utasítatnak, hanem tartalmuk szerint ítéltetnek meg.*

A végrehajtáson kívüli törvénykezési eljárásra nézve ez az 1881: 59. tcz. 25. §-án és 100. §-nak c. pontján alapszik. Mert miután ezen törvény hatályba lépte után kézbesített vagy kihirdetett, vagy a korábbi törvény hatálya alatt hozott és kézbesített, de felebbvitellel az új törvény hatályba lépte után megtámadott határozatok ellen perorvoslatokkal csak az utóbbi törvény szabályai szerint lehet élni, világos hogy az 1882. január 1-je utáni felebbviteli beadványokra alkalmazást talál már a törvény 25. §-ának intézkedése.

Nem oly világos a dolog a végrehajtási eljárásban; mert itt — a mint láttuk — ellenkezően az 1881: 59. tcz. 100. §-ának c) pontjával, az 1882. január 1-jén folyamatban maradt ügyekre, az 1882: 60. tcz. 256. §. a) — d) pontjaiban felsorolt esetek kivételével, a felebbvitel tekintetében az új törvény rendeletei nem alkalmaztatnak; csak hogy a 257. §. első bekezdése szerint az 1882. január 1-je után hozott végzések stb. elleni felebbviteli beadvány nem semmisségi panasznak, hanem felfolyamodásnak czimezendő.

Tekintve azonban, hogy az 1881: 60. tcz. 34. §-a szerint a végrehajtási eljárásban a felfolyamodásra, mint a bírósági végzések elleni egyetlen nemű felebbvitelre, az „általános rendelkezések” alkalmazandók, melyek közé az 1881: 59. tcz. 25. §-ának második bekezdését okvetlenül sorolni kell; tekintve, hogy a törvényhozásnak szándékában nem lehetett a végrehajtási eljárásban, mint a törvénykezés egyik részében a felebbviteli beadvány elnevezésére a tartalom irányában nagyobb súlyt fektetni mint másnemű eljárásban, és itt a felebbviteli beadványnak tartalma szerint megítélését, amott meg helytelen elnevezés miatt visszautasítását rendelni; és tekintve, hogy az 1881: 59. tcz. 25. §-a s az 1881: 60. tcz. 256. és 257. §-ai ellent nem mondanak egymásnak, ha a végrehajtási eljárásban az 1882. január 1-je óta benyújtott felebbviteli beadvány helytelen elnevezés miatt vissza nem utasítatik, hanem tartalma szerint megítéltetvén, csupán elintézés módjára és joghatályára nézve alkalmaztatik rá az előbbi vagy az új törvény a szerint, a mint az ügy az 1881: 60. tcz. 256. §-a szerint a régiebb, vagy a jelenlegi törvény rendeleteihez képest folytatandó, az érintett szabály a törvénynek a végrehajtási eljárásban is megfelel.

IV. A II. és III. alatti szabályok combinációjából következik, hogy:

Oly esetben, midőn a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárás során 1882. január 1-je előtt hozott végzés ellen ezen nap után semmisségi panasz helyett helytelenül felfolyamodás adatik be, ez semmisségi panasznak tekintetvén, a másod bíróság az elsőbíróság által eldöntött kérdést érdemleg el nem intézi (1881: 59. tcz. 58. §-a), hanem a panaszt elveti, vagy a megtámadott határozatot megsemmisíti s esetleg az eljáró bíróságot utasítással látja el.

I. K.

A végrehajtási törvény 156. §-ához.

A végrehajtási törvény szerzőjének a *Jogt. Közl.* f. évi 7-ik számában közölt nyilatkozatára megjegyzéseim következnek:

Kérdéseimre szerző 1. pont alatt oda nyilatkozik: hogy a 156. §. eseteiben a végrehajtató az egész ingatlan államadójáról szóló bizonyítványt tartozik bemutatni, s hivatkozik a 144. és 145. szakaszokra. Véleményem szerint ezen hivatkozás lehet észszerű, de nem törvényszerű; mert a 144. §. *csak a végrehajtási zálogjoggal terhelt* ingatlanokra vonatkozólag rendelkezik, s *nem a többi tulajdonostársak illetőségére nézve is*, s a terhelt ingatlanra vonatkozólag rendeli, hogy: «E kérvényben (t. i. az árverési-ben) az *elárvereztetni kért* ingatlan kikiáltási árának megállapítására szükséges adatok stb. bemutatandók»; miből kétségtelenül kitűnik, hogy a végrehajtató csak a végrehajtás alatt levő — *elárvereztetni kért* — ingatlan adóbizonylatát tartozik bemutatni. Annál inkább bizonyos az; mert a törvény nem a végrehajtató kötelességévé tette oly esetekben az árverést az egész ingatlanra *kérelmezni*, hanem mint a 156. §. ezen szavaiból: «szabálytól eltérőleg az egész ingatlanra *rendeltetik* el az árverés», kitűnik, a bíróság kötelességévé van téve, nemcsak azon illetőségre, a melyre kéretik, hanem az egészre rendelni el az árverést. Mert nézetem szerint, a törvény minden egyes szakaszának akként kell intézkedni, hogy tartalmából határozottan kitűnjék, mi a *felek* és mi a *hatóság* teendője. S ha megáll is szerző véleménye, a 156. §. e részben legalább is hiányos, s oda juttatja a bíróságot, hova maga szerző is eljutott nyilatkozatában: ama bizonytalanságba, hogy habozni lesz kénytelen a felett, vajon ily esetben a hiányos kérvény *el-* avagy *pótlásra* lesz-e utasítandó?

Hasonlóképp nem fogadhatom el szerzőnek a 2-ik pontban előadott azon hivatkozását, hogy a 156. §. eseteiben nem az érték, hanem a kikiáltási ár dönt; mert a 159. §. 2-ik bekezdése és a 160. §. szerint a kikiáltási ár a valódi *becsérték* képezi; s nem hiszem, hogy az általam felhozott példában *B-től* megvonassék azon jog, miszerint illetőségének tartozékát megbecsültethesse? S hova jut ezen esetben a bíróság? Nem-e arra lesz kényszerülve, hogy *A-nak* illetőségére korlátozza az árverést? Ezzel pedig tönkre van téve a (3-ik pontban említett) törvény intentiója; mert a jelentéktelen 40 frt. értékű illetőség mégis csak magában fog eladatni. De ha — mint szerző véli — megtartatnék az egész ingatlanra az árverés, elég lenne-e téve a törvény intentiójának? Egyáltalán nem; mert ez esetben nem jelentéktelen, hanem 2000 frtot meghaladó értékű, s nem természetben megoszthatlan ingatlan fog *elárvereztetni* egészben.

De hova vezet a 156. §. alkalmazása végeredményében? Mi fog történni a vételárral az adott esetben, vagy egyáltalán akkor, ha a vagyonszösség telekkönyvön kívül megszünttetett, s a végrehajtató zálogjoga a megszüntetés után lőn bekebelezve, vagy a bekebelezés után nyer a nem terhelt illetőség új értékes tartozékot, miután az ingatlan nem olyan mint a zsemlye, mit ha egyenlő részekre osztunk, minden résznek egyenlő értéke van? Olyan kérdés, melynek megoldásáról, az ekként keletkező igények érvényesítésének alakjáról, a törvény nem intézkedett. Ezen kérdést azon jogi vélelemmel, mely az ellenkező igazolását ki nem zárja, hogy az osztatlan tulajdonul kitüntetett ingatlan tartozéka is osztatlan legyen, elűtni nem lehet.

Dr. Hencz Ágost.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hónap végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lapküldésében fenakadás történjék

A kiadó-hivatal.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az esküdszéki vitához. — Észrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az örökösödési törvénytervezet beosztásához. ENYICZKEI GÁBOR sátoralya-ujhelyi ügyvéd. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Jogirodalom: Lothar Bucher. Der Parlamentarismus wie er ist. Dr. NAGY ERNŐ n.-váradai jogakadémia tanártól. — Törvénykezési Szemle: A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisatiója. Dr. SÍK SÁNDOR bpésti ügyvéd. — A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K.-tól. — Szabadságvesztés-büntetésre ítétek ellen alkalmazható fegyelmi büntetések. BALKAY ISTVÁN n.-enyedi kir. kerületi börtön-igazgatótól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

Az esküdszéki vitához.

A Magyar Igazságügy f. havi füzetében FERRI HENRIK és GAROFALO RAFAEL az esküdszékről általában és különösen az Olaszországban vele állítólag tett tapasztalatokról értekezvén, Magyarországnak annak mellőzését ajánlották.

Ez ügyben lapunk munkatársa Dr. DELL'ADAMI REZSŐ ur az olasz sőt európai criminalistika legelső celebritásától, CARRARA-tól, kinek tekintélye, hírneve és művei nálunk is ismeretesek, legközelebb levelet vett, melynek közlését a *félrevezetéstől* megóvando magyar közönség tájékozása végett célszerűnek véljük.

A levél tartalma következő:*

Pisa 1882. márczius 18.

«Igen tisztelt Uram!

Sietek megköszönni f. h. 13. kelt szíves levelét, melyet tegnap vettem, és kijelenteni, mennyire megtisztelve érzem magamat Kegyednek hozzám intézett felhívása által.

Én arra határozott választ fogok adni, de e munkához némi időre van szükségem.

Egyelőre annyit mondhatok, hogy azon két ur, ki tülbuzgóságból oly tekintélyt bitorol, hogy Magyarország bölcs törvényhozóinak sugalmazásokkal szolgáljon, nem olyan, ki Olaszországgal valamit elhíessen.

* Molto Illustre Signore!

Mi affretto a ringraziarla della sua gentilissima lettera del di 13. Corrente a me pervenuto jeri; e le dichiaro che mi tengo oltremodo onorato della interpellanza che Ella mi fa.

Io darò a quella una risposta categorica, ma ho bisogno di un poco di tempo per questo lavoro. Intanto le dico che i due Signori i quali per eccesso di zelo si arrogano l'autorità di dare suggerimenti ai sapienti legislatori dell'Ungheria non sono tali da imporre all'Italia.

Il FERRI che ha precariamente per quest'anno insegnato un suo diritto penale in Bologna è conosciuto fra noi soltanto per le sue strane ed eccentriche idee.

Il GAROFALO appartiene al gregge dei Procuratori del Re la maggioranza dei quali è naturalmente nemica dei Giurati, come è nemica anco dei Giudici quando assolvendo l'infelici accusati commettono in onta degli accusatori il delitto di lesa infallibilità.

Basti per ora questo cenno per farle pregustare le mie convinzioni sullo argomento che mi riserbo trattare con quiete maggiore.

Intanto permetta che le rassegni le omaggi della mia reverente servitù.

BEPPLO FRANCESCO CARRARA.

FERRI, ki ez évre szóló engedély folytán adta elő büntetőjogát Bolognában, *közöttünk csakis idegenszerű, kicsapongó eszméiről ismeretes.*

GARAFALO a királyi ügyészek azon csoportjához tartozik, kiknek többsége természetesen ellenséges indulattal viselkedik az esküdtek iránt, miként ellensége a bírának is, valahányszor a szerencsétlen vádlottak felmentésével a vádlók szegényére a sértett csálhatatlanság vétségét követik el.

Mostanra elég e jelzés, hogy előzet adjam meggyőződésemmek e tárgyban, melynek kifejtését több érkezéssel magamnak fentartom. Addig engedje meg», stb.

BEPPLO FRANCESCO CARRARA.

A kilátásba helyezett kimerítő értekezést, mely bizonyára igen tanulságos leend, annak idejében közölni fogjuk.

ÉSZREVÉTELEK

a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére.*

A magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének TELESZKY ISTVÁN által készített s az öröklési jogról szóló részének elolvasása után nem volt szándékom ehhez hozzászólni, mert reményltem, hogy jogászaink soraiból nem egy azok közül, kik öröklési jogunk rendezése iránt irodalmi munkásságban már érdeklődést mutattak, e tervezetre észrevételeit megteendi.

A tervezet közzététele óta eltelt hosszú idő azonban arra mutat, hogy annak megbírlására nem akad vállalkozó. Nehogy pedig úgy tűnjék ki, mintha a tervezethez még szó sem férne, holott az a megvitatásra érdemes sok anyagot tartalmaz, legyen szabad nekem a sorompóba lépnem s a javaslatra szerény észrevételeimet megtennem.

Feladatam nem könnyű, mert nem kevesebb, mint hogy az általában véve kitűnő javaslatban hiányokat és hibákat keressek; de ad hozzá bátorságot annak tudata, hogy ha észrevételeim megcáfoltatnának is, az ügynek ezzel mégis némi szolgálatot tettem.

Mindenekelőtt meg kell jegyezmem, hogy alkotandó magánjogi törvénykönyvünknek TELESZKY által is használt címét nem tartom jónak; e helyett a *Jogtudományi Közlöny* 1881. 51. számában már *Magyar általános polgári törvénykönyv*-et ajánlottam.

A tervezet az öröklési jogot tárgyzó résznek két címét foglalja magában. Az I. cím az öröklési jog általános szabályait tartalmazza, a II. cím pedig hét fejezetben a törvényes örökösödésről szól. Ebben szerző által az indokolásban jelzett rendszer, melyet az öröklési jog anyagának feldolgozásánál követ, valósulást nyer.

E szerint az általános jellegű intézkedések előrebocsátása után (I. cím), első sorban a *törvényes örökösödés* szabályoztatik (II. cím); ezután az örökhagyó akaratának megfelelő örökösödés korlátozását képező köteles rész (III. cím), ezt követi a *végintézkedés* szerinti öröklés (IV. cím), végre

* A törvénytervezet megjelent a Jogtud. Közl. m. évi folyamában és külön lenyomatban.

az örökség és hagyomány megszerzésére s ezzel kapcsolatos jogviszonyokra vonatkozó szabályok (V. cím).

Hogy a javaslat öröklési jogunk törvényhozási szabályozásánál az elhunytak azon jogát, miszerint mint vagyonának tulajdonosa arról halála esetére is rendelkezessék, tiszteletben tartja, de e mellett a családi kötelék természetes igényének is érvényt biztosít, ez annyira helyes, hogy minden megjegyzést feleslegessé tesz.

Ámde nem tartom helyesnek a javaslatnak e kettős alapra fektetett rendszerét, melyet fenebb az V. címbe bemutatni alkalmam volt.

A helyes rendszernek mulhatlan követelménye, hogy a rokon jogintézmények egymással benső, szerves és mintegy egymásból folyó összefüggésben legyenek. A vezérelvnek okvetetlen meg kell előznie az abból levezetett fogalmakat, a szabálynak az eltéréseket és kivételeket, a jognak a megszorításokat.

A javaslat szerint öröklési jogunknak főelvét az elhunytak tulajdona feletti szabad rendelkezési joga képezi, s csak ily rendelkezés hiányában, tehát csak másod sorban lehet szó a törvényes örökösödésről. Kitűnik ez az indoklás bevezető részének negyedik bekezdéséből is: „*Midőn az örökhagyó érvényesen nem rendelkezett, vagy nem is rendelkezhetett: az öröklési jog belső természetéből folyik az általános jogérzet azon követelménye, hogy az öröklési jog az örökhagyó családjának javára biztosíttassék*“.

Hogy a javaslat mégis első helyre a törvényes örökösödést teszi, erre nem képez elég indokot azon érvelése, hogy: «azon kívül, hogy a tapasztalás mutatja, miszerint az örökösödési esetek nagyobb száma nyer a törvényes örökösödés szabályai szerint megoldást, indokol azon körülmény, hogy ez által a törvényes örökösödés kiváló fontossága és a törvényes örökösödésben érvényesülő családerkölcsei momentum hordereje méltányoltatik». De a javaslat 9. §-a is egyenesen ellene szól ennek, midőn meghatározza, hogy ha érvényes végrendelet vagy öröklési szerződés nem létezik, vagy ha az hatályba nem lép: az egész hagyatékra nézve a törvényes örökösödés áll be, ha pedig az örökhagyó hagyatékáról csak részben intézkedett, vagy ha az intézkedés csak részben lép hatályba (például: köteles rész mellett): a fenmaradt rész törvényes örökösödésnek képezi tárgyát.

Itt is félreérthetetlenül ki van mondva, hogy a törvényes örökösödésnek csak másod sorban van helye, tehát a szabályok rendében a végintézkedésre vonatkozó meghatározásoknak, melyek rendszerint és első sorban jutnak érvényre, okvetetlen elől kell állaniuk.

Az örökhagyó kijelentett akarata szerinti öröklést meghatározó szabályokat szükségképen kiegészítik mindazon törvényes rendelkezések, melyek azon akarataknak önkéntes vagy törvényes megszorítását képezik, mert a kijelentett akarataknak hatálya ezektől is függ. Ilyen szükségképi korlátozását a végintézkedésnek képezi a köteles rész, melyről érvényes végrendelet nélkül, mint előfeltétele nélkül még szó sem lehet. Ha tehát a törvénykönyv a köteles rész intézményét elfogadja, a mint a javaslat ezt teszi is, az erre vonatkozó meghatározásoknak meggyőződés szerint okvetetlen a végintézkedésre vonatkozó szabályokhoz kell sorakozniuk. A javaslat maga ott, hol a köteles résznek szánt második helyet indokolja, mondja: „*az örökhagyó akarata szerint: örökösödést korlátozó köteles rész*“. A helyes egymásután megköveteli, hogy előbb a főintézmény s azután annak megszorításai tárgyalassanak.

Ezután következnek az örökhagyó vélelmezett akarata szerinti, vagyis a törvényes örökösödés szabályozása, mely természetes sorrend egyébiránt a javaslat 9. §-ának e szavaiban: „*Ha érvényes végrendelet vagy öröklési szerződés nem létezik, vagy ha az érvényes végrendelet vagy öröklési szerződés*

hatályba nem lép: az egész hagyatékra nézve a törvényes örökösödés áll be stb.“ elismerve is van.

Ezeknél fogva helyesebbnek látnám, hogy a törvénykönyv ötödik részének rendszere és beosztása következőképen állapíttassék meg:

I. cím: Általános meghatározások (nem pedig határozatok);

II. cím: Az örökhagyó kijelentett akarata szerinti öröklés;

III. cím: A köteles részről;

IV. cím: A törvényes örökösödésről;

V. cím: Az örökség és hagyomány megszerzéséről.

Meg vagyok győződve, hogy e beosztás mellett az elméleti szempontok a gyakorlati célszerűséggel legkisebb összeütközésbe sem jönnének.

Dr. Haller Károly.

(Folyt. követk.)

Az örökösödési törvénytervezet beosztásához.*

A törvénytervezet beosztásához, rendszeréhez kívánok szólani. A kérdés alatt álló tárgy tekintetében nézetem szerint felette fontos formakérdés az, hogy az örökösödési törvényben az örökösödés jogalapjai, címei minő sorrendben nyernek szabályozást. Abból, ha egy örökösödési törvényben a végrendeleti öröklés első helyen, vagyis a törvényes öröklést megelőzőleg van tárgyalva, vagy megfordítva, a törvényes öröklés szabályozása áll első helyen, már előre a törvény irányára is fontos következtetést lehet vonni, s méltán, mivel a beosztásbani elsőbbség az ellentétes öröklési címek közt, könnyen az erőbeni és fontosságban elsőbbség színében tűnhetik fel. Az örökösödési törvénynek, feltevé, hogy az elvek alkalmazásában következetes, már az öröklési alapok elhelyezése sorrendének megállapításában kifejezésre kell juttatnia azon főbb elveket, melyek az örökösödés tömördek kisebb-nagyobb szabályainak zsinórmértékül szolgálni, azokban az összhangot létrehozni hivatvák.

A tervezet készítője ismert buzgó s talán kissé tulbuzgó hive a végrendelezési szabadságnak. A tervezet maga kétségtelenül a végintézkedés szabadságának vezérelvén nyugszik. És ennek dacára a tervezet beosztásában az öröklés címei közt első helyen a törvényes vagyis a végrendelet nélküli örökösödés áll és nyer szabályozást.

Én a tervezet álláspontjából kiindulva annak azon beosztását, mely szerint a végrendelet nélküli öröklést teszi első helyre, következtetlennek találom.

A tervezet beosztásával következetesség szempontjából kiindulva, azt hiszem, maga a tervező sincs teljesen megelégedve. Az indoklás legalább, melylyel a tervezet e pontja kísérvé van, arra enged következtetést, hogy a tervezet készítője egészen tisztában volt magával a felől, hogy munkálatában az öröklési alapok szabályozásának egymásutánja a tervezet rendszeréhez nem következetes. E következtetéssel azért merek előállani, mert a tervező a helyett, hogy javaslatának e része mellett saját elvi álláspontjából s meggyőződéséből kifolyó érveket vetne latba, a kérdést nem az egymás elleni helyfoglalás küzdelmévé, hanem az egymás melletti elhelyezkedés pusztá illemkérdésévé teszi.

Hogy állításom legalább röviden indokolhassam, azon kiinduló pontra kell visszatérnem, hogy a TELESZKY ISTVÁN ur által közzétett örökösödési törvénytervezet a végrendelezési jogot (egyedül a római jog értelmében vett, s szűk körre szorított köteles-rész mint hagyatéki teher által korlátozva) az örökösödés első rendü alapjául ismeri, s azt különbség nélkül minden vagyona kiterjeszti. Sőt a törvénytervezet készítője a végrendelezési jog tudományos méltatását (*Örökösödési jogunk törvényhozási szabályozásához* című

* A jelen cikk a fennebbivel azonos tárgyú lévén, mindkettőt egyszerre közöljük.

ismert művében) annyira viszi, hogy a törvényes vagyis végrendelet nélküli örökösödést is egyenesen az örökhatározó képzelte végakaratainak megfelelőleg kívánja rendeztetni. Ily álláspontból kiindulva, joggal kérdezhetem, hogy a végrendelezési szabadság alapjára állított örökösödési törvényben szabad-e a végrendeletet mint öröklési címet, habár csak formailag, csak külszin szerint is, másodsorba helyezni. Én azt hiszem, hogy egy örökösödési törvénynek, melynek kiindulási pontja a végrendelezési szabadságban van, következetesen és helyesen nem szabad olyféleképpen kezdődnie, hogy «az elhunyt physikai személy hagyatékában törvény szerint örökös stb.», mert hiszen mielőtt az életben előforduló esetekben törvényes örökösödésről lehetne szó, szükségképp annak kell megállapíttatnia, hogy érvényes végrendelet nincs. Ehhez képest rendszeres örökösödési törvényben annak sikerére nézve nélkülözhetetlen, hogy az öröklési alapok szabályozásában mindenik öröklési alap azon rangsorozatot foglalja el, a mely az egyes öröklési címeket egymáshoz való természetes viszonyuk szerint megilleti.

E szerint pedig, miután csak ott áll be a törvény szerinti öröklés, a hol végintézkedés (már öröklési szerződés vagy végrendelet) nincs, az első, az erősebb öröklési cím, a végrendelet valódi jogfogalma és hatálya a törvényben is csak úgy nyer tökéletes kifejezést, ha a végrendeletet az öröklési törvényben is a törvényes öröklési jogcím elé helyezzük.

Ha a törvényhozó megfordítva jár el, csak zavarra fog alkalmat szolgáltatni, és pedig zavarra nemcsak a cathedrákon, hanem az életben is, mert a nagy közönség mindig könnyen hajlandó arra, hogy a formákat a lényeggel összetéveszsze. És gondoljunk egy a végrendelezési csaknem korlátlan szabadságára fektetett oly örökösödési törvényre, a mely első sorban a törvényes öröklést szabályozza. Egy ily törvénynek, hogy megérthető legyen, szükségképp azon kell kezdődnie, hogy azon esetben, ha érvényes végrendelet (illetőleg öröklési szerződés) nem maradt, az öröklés a törvény szerint történik ekkép meg ekkép stb. De van-e logika egy oly törvényben, a mely az öröklés rendét érvényes végrendelet nem léte esetére szabályozza, a nélkül, hogy a végrendelet fogalmát, az érvényességéhez szükséges kellékeket, egy szóval az egész végrendeleti öröklést szabályozta volna?

Meggyőződése, hogy a most kifejezett felfogás helyességén azon körülmény, mely szerint elismert tekintélyű törvénykönyvek, mint a francia, zürichi és szász polg. törvénykönyvek szintén a törvényes öröklést teszik első helyre, mit sem változtat, mivel erre csak az mondható, hogy nincs oly tökéletes, a minél tökéletesebb ne lehetne, s mivel e törvénykönyvek örökösödési részének hasonló beosztása a zürichi törvénykönyvben e törvénykönyv örökösödési elveinek erősen családias színezetében bizonyos alapra támaszkodhatik, a francia és a szász törvénykönyvnél pedig minden bizonynyal a TELESZKY-féle jelen törvénytervezetben szereplő téves irányu gyöngédségből ered. E részben ha példa kell, helyesebb az osztrák általános polg. törvénykönyv után indulni, mely e tekintetben a törvénytervezet készítője előtt nemcsak elismert népszerűségénél fogva, hanem főleg azért is nagy súlylyal birhat, mivel a végrendelezési jog felfogásában s érvényre juttatásában a jelen törvénytervezet az osztrák ált. polg. törvénykönyv elveihez még legközelebb áll. De e részben utalnom lehet, s azt hiszem, helyesen utalok a hozzánk legközelebb eső példára, az országbirói értekezleti szabályok I. r. 4. és köv. §-aira is, a melyek egészen egyszerű s természetes okoskodással szintén az osztrák ált. polg. törvénykönyv örökösödési részének általam ajánlott beosztását követik, midőn első helyen a végrendeleti öröklést szabályozzák.

Enyiczkei Gábor.

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

Ezen tudományos nézetek bemutatása után feladatunk azon elveket tüzetesebben kifejteni, melyeknek uralomra jutása és elfogadása alapján a szomszédok egymásmelletti békés megélhetése egyrészt lehetővé válik, másrészt meg a tulajdonban rejlő hasznok és javak intensív huzása biztosítatik, más szóval: feladatunk megállapítani, mily határok közt szabad a tulajdonosnak mozogni, hogy saját gazdasági érdekeinek kielégítése a szomszéd érdekeivel kiegyenlítettessék, mily határok mutatkoznak a tulajdon körül törvényhozásilag felállítandóknak, hogy a társas élet ezen bázisa, mint gazdasági tényező, minél kevesebbet veszítsen jelentőségéből. Megjegyezzük egyúttal azt is, hogy IHERING imént bemutatott elméletéből indulunk ki, és annak szélesebb alapokra való fektetése, részletezése által hisszük a helyes utat megállapíthatni.

I. Legtermészetesebbnek látszik első helyre azon elvet állítani, hogy a tulajdonos mindazon immissiókért felelősségre nem vonható, melyek a szomszédnak kárt vagy értékcsökkenést nem okoznak, melyek a szomszédnak sem személyére, sem telkére ártalmasan nem hatnak.

A tulajdon ugyanis mint teljes uralom a dolog fölött lényegileg azt jelenti, hogy a tulajdonosnak szabadságában áll, mindazon hasznavehetőségek közül, melyeket a telek nyújtani képes, válogatni, az ő szükségletének, kénye-kedvének, individuális igényeinek megfelelőt kiszemelni, és hogy ezen hasznavehetőségek szabad választásában gátolva, korlátolva ne legyen. A meddig a szomszéd a telek nyújtotta javak nyelésében a tulajdonos részéről jövő áthatások által korlátolva nincs, ha az immissio a telek egyik hasznavehetőségének huzásában sem gátolja a szomszédot, ha nem semmisít az meg egyik-másik irányban mutatkozó gazdasági használhatóságot, akkor a tulajdon épsége, telje a megesett áthatás dacára is megmarad, rajta semmi kár nem esett, értéke minden gazdálkodó ember szempontjából változatlan maradt. De viszont a tulajdonos is túrjon el minden behatást telkére, melyek a szomszédok rendelkezéseiből származnak, míg azok reá nézve valamely hasznavehetőség megghiusítása miatt károsnak nem mutatkoznak, míg azok az ő gazdasági javak nyelését célzó intézkedését nem akadályozzák, a felhasználás szabad választásában nem gátolják, a szabad mozgást nem bénítják. Itt az áthatások mintegy compensálódnak, mert a mennyit a szomszédok kölcsönösen eltűnnek, annyit igénybe is vesznek a másik telkén. A kár körül annyit szükséges kiemelni, hogy e helyütt csak a pozitív kár, a damnum emergens jön tekintetbe, mely akkor forog fön, ha az áthatás a tulajdonos vagy szomszéd célba vett intézkedését megghiusítja, a gazdasági eredménytől megfosztja, úgy hogy az intézkedés kivihtetlenné, illetőleg sikertelenné válik.

Lássuk egy pár példában. A napi főzésből vagy a kádárnak mesterségéből származó füst, ha rendesen a szomszéd telkére tereli is a szél, mert sem a személynek, sem a tárgynak nem árt, eltűrendő, esetleg viszont türesre készíti a tulajdonost. Az árnyékszékek és csatornák kiürítése kellemetlen büzt okoz, de mert rendesen éjjel eszközöltetik és károsnak semmi irányban nem mutatkozik, tűrni kell. A kolompáros zakatolása és evvel szemben a vig gyermekesereg zaja, lár-mája, ha ártérjed is kölcsönösen, panaszra nem adhat okot, mert belőlük gazdasági hátrány nem származik.

Ellenben ha a szomszéd víztartó medenczéből vagy vízvezetékéből a nedvesség pinczémbe átszivárogoz, falamat nedvesen tartja vagy pinczemet elönti, úgy ezen áthatásokat mint a dologra kárt okozókat és a tulajdon felhasználá-

* Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9. és 10. számokban.

sát gátolókat, a tulajdonos eltérni nem kötelezhető, mert ily módon minden kiválóbb felhasználást fokról fokra meg lehetne akasztani, és a tulajdont értékéből teljesen kivetkőztetni. Egy esetben a vasuti hulladékoknak szánt gödör nedvessége a szomszéd kutjába átszivárogván, a vizet annyira megfertőztette, hogy semmiféle célra többé felhasználni nem lehetett; ily áthatás károsága nyilvánvaló, mert a kut gazdasági haszna, a víznyerés és felhasználás, hiusított meg, az áthatás egyik fontos hasznavehetőséget vont el a tulajdonból. Ily áthatások elnézésére a tulajdonost kötelezni nem lehet, mert akkor az élelmes szomszéd telkünk minden előnyét kizsákmányolhatná, a tulajdon az ily káros áthatások sorozata által fölemésztné, meghiusulna minden gazdasági előnye, java.

Ezen kárt okozó áthatások eltiltása azonban kettős irányban enged kivételt, melyek megannyi elvet szülnek a szomszédjog körül.

II. Az első kivétel az, midőn a káros áthatás sem directe nem ered emberi cselekvésből, sem indirecte oly intézet vagy szerelvénny (Anlage) hiányosságára vissza nem vezethető, melyet az ember az előnyök és javak kényelmesebb vagy kevésbé költséges huzása céljából helyez saját telkén, hanem az áthatás egyes-egyedül és merőben a véletlennek, vak sorsnak (vis major), az emberi ész által előre nem látható vagy emberi figyelem és éberség által meg nem akadályozható elementáris erők működésének tulajdonítható; pl. ha a szélvész ledönti házam kéményét és ez a szomszéd telkére esvén, ott kárt okoz, vagy valamely könnyen lobbanó tárgy fölveti a házat. A pusztán véletlenből eredő, emberi cselekvésre vagy intézményre vissza nem vezethető kárt általános elvek szerint a károsult fél viseli. Ellenben ha a gőzfűrdő vagy más gőzerővel működő gép kazánja felrobban, vagy a víztartó-medence az edény vagy mű hiányossága folytán összes tartalmát a szomszéd telekre önti, és pinczejét vagy burgonya-gödrét elfulasztja, ezen emberi művekből eredő kárért, habár nem directe származik emberi cselekvésből, de mivel a tulajdonos kellő gondosság, figyelem és karbantartás által meggátolhatta volna, a tulajdonos felelős mint a káros áthatásnak indirect okozója.

III. A másik elvi jelentőségű kivétel, midőn az áthatás okozta kár nem szül felelősséget, vagy a káros áthatás eltűnő: azon felfogásból indul ki, hogy a tulajdonos midőn telkének közönségesen elterjedt szokásos gazdasági előnyeit akarja huzni, és e körül történő áthatások a szomszédra nézve károsak, de csak azért, mert a szomszéd telkének rendkívüli, a közönségestől elütő gazdasági rendeltetést ad, mire aztán a közönséges felhasználás, áthatás is akadályozó és bénító; az ily káros áthatást a szomszédnak tűrni kell, ebből eredő csorbitásért a tulajdonos nem felelős. Így ha a szomszéd csilagvizsgáló-intézetet, vagy más nagy csendet igénylő megfigyelésekre szánt készülékeket állít föl telkén, melyek csekélyebb áthatások miatt már nem használhatók, mert a cséplő-gép zakatolása vagy más zajt okozó ipari működésből beálló rázkódások megzavarják, használhatóságukat megszüntetik, ily körülmények közt nem kívánhatja a szomszéd, hogy a tulajdonos a közönséges élet követelte felhasználást beszüntesse csak azért, hogy a rendkívüli és ritka felhasználás megzavarás nélkül legyen eszközölhető. A kérdés nagy gyakorlati fontosságánál fogva, mely egyik kényesebb pontját képezi a szomszédjognak, szolgáljon illusztrációul még néhány példa. Szomszédom telkét fehérítőül használja; tudvalevőleg minden por áthatása a nedves vásznat megfogja, fehérségének árt. Ha a tulajdonos telkén eszközölt ruhatisztítás, vagy gabnarostálás vagy más közönségesen divó intézkedés által csakugyan port fejleszt, melyet a szellő áthajt a szomszéd fehérítőjére, úgy ennek hatalmában nem állhat a rendes használást eltiltani a rendkívüli és kivételes felhasználás lehetővé tételéért. Egy másik ritka fajú virá-

gok tenyésztésére adja magát, mely felhasználásnak a közönséges szénpor vagy füst ártalmára van. Gyógyintézetek idegbetegek számára, iskolák, laboratorikumok mind oly felhasználások, melyek a közönséges életviszonyok behatása alatt is szenvednek, melyek körül a gyermeksereg zsvaja vagy az asztalos szorgalmas munkája vagy segédeknek vig danája káros áthatásként jelenkezik. Azonban ily rendkívüli sensibilitással járó működés a szomszédoknak a közönséges élet igényeinek szolgáló gazdasági felhasználását nem korlátozhatja, mert a telek társadalmi jelentősége azt követeli, hogy első sorban azon javak és hasznavehetőségek nyérése legyen biztosítva, melyek általános szükséglet kielégítését célozzák, melyek a társadalom nagy zömének szükségletét képezik, melyek minden gazdálkodó ember szempontjából értékesek, nem pedig oly javaké, melyek által egyes személyek kivételes igényei, kedvtelései nyernek kielégítést. Az állam, midőn a telek használhatóságának minél kimerítőbb módon való létesítése végett korlátokat szab az áthatások iránt, azon szempontból teszi azt, hogy a közhasználat a teleknek mozdíttassék elő és ez által a közérdeknek, a közös és általános szükségletnek szánt javak legyenek akadálytalanul nyerhetők, azon javak, melyek által első rendű igényeknek, a hétköznapi élet feltételeinek történik elégség. Ezek biztosítása után legyen szabad a másod rendű igények- és szükségleteknek szolgálni. Ellenkeznék a józan gondolkozással, a törvényhozás vétene a társadalom ellen, ha az általános gazdálkodás formáit, melyek széles alapon nyugvó szükséglet kielégítésére szolgáló javakat létesítenek, korlátozná, hogy egyesek és kevesek szenvedélyei, kedvtelései vagy ritka ügyesség szüleményei megóva legyenek. A szükségletek okszerű egymásutánja, a javak társadalmi jelentőségének sorrendje, az egyes ember igényének alárendelése a közérdek alá: ezek követelik, hogy a közönséges használat áthatásai eltűnő, ha azok a rendkívüli kivételes használat körül károsaknak, akadályozóknak bizonyulnak.

A kik ily kivételes ritkán előforduló igényeknek szolgáló javakat kívánnak előállítani, azokra alkalmazható IHERING mondása, hogy menjenek a magányba, vonuljanak félre, keressenek oly helyeket, hol a közönséges felhasználás ártalmukra nincs, de ne kívánják, hogy érdekükben a tulajdon szabad mozgására bénító korlátozások tétessenek.

Ezen, a józan gazdálkodás elvei által indokolt felfogás számos surlódást képes megszüntetni a szomszédok közt, mert ez egyik kiváló fészke a bonyodalmaknak, melyek birói elintézése oly szétmenő és keresett indokokra volt alapítva, holott a helyes kiindulás alapja oly közel fekvő és eredményében természetes.

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

JOGIRODALOM.

Der Parlamentarismus wie er ist. Von LOTHAR BUCHER. Zweite vermehrte und verbesserte Auflage. Stuttgart. Carl Krabbe. 1881.

A fentebbi czim alatt Németországban egy mű jelent meg, melynek olvasásához többzörös érdeklődéssel fogtunk. Érdekesse te-zi a munkát már az, hogy a modern állam egyik legkényesebb szüleményét igéri *való alakjában* ismertetni; továbbá, hogy a szerző a parlamentarismust ösföldjén, Angliában hosszú időn keresztül tanulmányozta; végre az író neve, egyénisége: BUCHER LOTHAR titkos tanácsos, a német kormány egyik legbefolyásosabb embere, Bismarck barátja, ki ép most látja jónak, huszonöt év előtt megjelent munkáját második kiadásban bocsátani a nagy közönség elé.

A mű mottóját «England wird nie fallen, es sei denn durch sein Parlament» (Lord Burleigh) elolvasva, a gyana- kodó olvasó könnyen arra a gondolatra jön, hogy a munka megjelenése és Németország belső politikai viszonyai

között bizonyos összefüggés van; hogy szerzőnk talán nagy mesterének ujabban közmegütökzést keltett *akarátát*, mely annyira ellentmond az angol felfogásnak, iparkodik elméletileg igazolni.

E nézet csak erősödhetik, midőn az előszóban jelezve találjuk a munka célját: «megdönteni azon mythologiai képzelgést, melylyel a németek az angol viszonyokról birnak»; vagy midőn a szerző nézetét az angol állami életéről olvassuk: «Es ist eine sehr falsche, also sehr verderbliche Vorstellung, dass die gegenwärtige englische Regierung eine absolute Garantie für die Freiheit, d. h. für natürliche, behagliche, den Bedürfnissen adäquate Gesetze sei».

De bármi szolgáltatott is okot e mű másodszori megjelenésére, a lefolyt huszonöt év irányán mit sem változtatott. BUCHER LOTHAR titkos tanácsos a parlamentarismusról ma sem vélekedik másképp, mint ahogy egy negyed századdal ezelőtt BUCHER LOTHAR, az egyszerű hirlapíró vélekedett. Az új kiadás csak abban tér el a régítől, hogy a mű első megjelenése óta létrejött egyes eseményekkel itt-ott kibővítettett.

Ennek megvan az az előnye, hogy bizalmunk a szerző éles látása iránt, hitünk felfogása helyességében csak növekedhetik, midőn egyes «jósatait» a lemult idő által bebizonyítva látjuk; de megvan az a hátránya, hogy különösen a történeti fejtegetések közt több oly téves állítás foglaltatik, melyek a tudomány mai álláspontján a bírálatot nem állják ki, s melyen a szerző bizonyára maga változtatott volna, ha a művet az új kiadás előtt rendszeresen átdolgozza.

Az angol államjogot ezelőtt huszonöt évvel egészen másképp ismertük mint ma, midőn már azt GNEIST, TODD korszakot alkotó munkáiból tanulmányozhatjuk. Igaz, hogy e művek *nagyban és egészben* BUCHER irányával ellenkező felfogást nem teremtettek, sőt lényegesen előmozdították, hogy meggyőződünk, miszerint a visszasságoktól, ellenmondástól az angol alkotmány sem ment.

A munka tíz részre van osztva és külön-külön tárgyalatik a «common law», a «statute law», a parlament, politikai pártok, a törvényhozás, a bírói hatalom, az önkormányzat és centralisatio, a sajtó és közvélemény, külpolitika. Függelékben kiegészítésként az 1688-ki «Bill of Rights» tartalma és az 1851-ki Charta tanácskozmány határozatai vannak ismertetve.

A common law-ról és statute law-ról szóló rész különösen gazdag történet fölötti bölcselkedésben. Szerzőnk a common law magyarázásánál visszamegy az államok alakulási okainak vizsgálására, s a mint az államot a szükség által létrehozottnak tekintik, úgy a common law-t is, t. i. azon szabályokat, melyek szerint az együttélés kezdetben folyik.

A «common law» előnyére hozza fel, hogy az csekély számu közérthető szabályokból állott s uralma alatt maga a nép is ismerte a jogot, de a későbbi törvényhozás eredménye az lett: «Dass der Bürger das Recht nicht mehr kennt».

A «statute law» eleinte a «common law» alá volt rendelve, csakhamar azonban változott e viszony, a statute law a common law fölé emelkedett és segélyével sikerült a parlamentnek saját érdekeit a nép érdekeivel szemben megvalósítani. Kimutatja, hogy míg eleinte a parlament működése a természetjog által nagyban korlátoztatott, később a parlament mindenható lett, mintegy a törvény fölé emelkedett s már BLACKSTONE azt írhatta: «A parlament mindent tehet, csak férfit nem tehet nővé».

A jognak természetes fejlődését a modern törvényhozás fölé, a midőn egy csoport összegyűl, hogy a népnek «törvényeket gyártson», magasra helyezi. Művében nem egy helyen vágyik visszatérni a «common law» egyszerű szabályaihoz. Sőt a törvényhozók iránti bizalmatlansága annyira

megy, hogy azt mondja: «Von dem Augenblick, wo ein Volk die Befugniss-Gesetze zu machen jemandem überträgt, besteht die Geschichte in dem Kampfe zwischen dem Beauftragten und dem Auftraggeber — —».

Könnyen átlátható, hogy szerzőnket az angol parlament történetének néhány lapja elfogulttá teszi. Mert bár kétségtelen, hogy a «statute law» egyszer-másszor csakugyan a kormányzó-osztály érdekeit mozdította elő, de nem lehet elvitatni, hogy a közjólétet emelő intézményeket is megteremtette. Továbbá ma már általánosan ismert dolog, hogy Angliában a nagyszámu törvények rendetlen halmaza az angol jogtudósok előnyére, a közönség hátrányára van; de azért alig kivihető tanács, hogy ezen baj elhárítása céljából a common law egyszerű tételeihez történjék a visszatérés. Mesterséges viszonyaink mesterséges szabályozást igényelnek; a XIX. század második felében IX. századbeli törvényekkel kormányozni nem lehet.

Téved szerzőnk még akkor is, midőn az angol alkotmány gyökereit egyedül az ő angol-szász jogban keresi és midőn a common law-t az ő angol-szász joggal egynek, ugyanannak tekintik. Az újabb írók, különösen GNEIST, egész világosan kimutatják, hogy az angol alkotmány számos tétele a normann hódítás folytán keletkezett, s hogy a common law jó részben normann felfogást tartalmaz.

A parlamentről szóló részben nagy gonddal összeállítva találjuk az angol parlament rövid történetét, bár a tévedéstől ez a rész sem ment. A parlament eredete az ő angol-szász népgyűlésekre vitetik vissza, holott ma már eléggé fel van derítve, hogy a parlament ő alakját a normann királyok udvari gyűlekezetei képezték.* Továbbá az angol képviselő-választásoknál a nyilvános szavazást mondja érvényben levőnek, pedig már az 1872-dik évi július 12-diki törvény a titkos szavazást léptette életbe.

A közérdek nagy sérelmére látja, hogy a nép-souverainitás eszméje elvont teoriák hatása alatt a parlamentben olyanformán jön kifejezésre, hogy az alsó-ház tagjai nem tekintik magukat többé választóik megbízottjainak, hanem mindenik az államot képviseli és nem instructiók, hanem kényök szerint járnak el. Ebben keresi alapját az alsó-ház veszedelmes mindehatóságának, s hogy a törvényekben a kormányzó-osztály érdeke a nép érdekeinek rovására ápolatik.

A bírói hatalomnál az angol bíráskodásról nagy elismeréssel nyilatkozik és a kontinens bíráskodásánál sokkal jobbnak tartja.

A kontinens- és az angol bíráskodás közti különbségre vonatkozólag megjegyzi: «England hat zwei napoleonische Erfindungen noch nicht angenommen, den «Kompetenzkonflikt» und die «Ermächtigung» zur «Erhebung einer Anklage gegen Beamte», és abban, hogy így minden jogsértés könnyen bíróra talál, keresi az angol nép elégedettségének titkát, nem pedig a parlamentben, a szabad sajtóban, mely szerinte tulajdonképen nem is létezik.

Ugyanebben a részben reánk nézve érdekes és az angol felsőbb katonai körök gondolkozására is világot vető esetet beszél el York herczeg (IV. György testvére) életéből:

«Lakoma alkalmával egy ezredes azt kérde hadnagyától, hogy mit tenne akkor, ha főlebbvalójától az ország alkotmányával és törvényeivel ellenkező parancsot nyerne?» «Minden ellenmondás nélkül engedelmeskedném» volt a felelet, «mert ez esetben a felelősség a parancsot adóra háramolnék.» «Ezt már nem helyeslem» folytatá a másik, «mert inkább kitenném magamat, hogy engedetlenségért lőjjenek föbe, mintsem hogy hazám alkotmányának, a polgárok szabadságának megsértéseért akasztaszanak fel». «Angolhoz illő gondolkodás», szólta a beszélőhöz lépve York heczeg,

* Lásd: GNEIST: *Geschichte d. engl. Communal-Verfassung* I. k., 44., 130–136., 229–252. lapokat.

ki a vitának fültanuja volt, «s az a tiszt, ki alkotmányellenes parancsot végrehajtana, megérdemelné, hogy felakasztsák és agyonlőjjék egyszerre. Egyébiránt remélem, hogy nincs az angol hadseregben senki, ki alkotmányellenes parancsot osztana, valamint nincs, ki ilyen parancsot, ha valóban kivitelre kerülne a dolog, végrehajtana».

A modern angol önkormányzatot olyannak találja, mely összehasonlítva a francia centralisatióval a községeknek nagy önállóságot ad, de szemben a «common law»-on nyugvó régi önkormányzattal a polgárok jogait szűkebb körre szorítja. «In dem alten regiert jeder Bürger mit, in dem neuen schrumpft seine Thätigkeit zu dem Akt des Wählens zusammen.»

A politikai pártokról szóló részben a szerző legszebb gondolataival találkozunk. Történeti alapon ismerteti az angol liberalismust, conservatismust, a whig és tory pártokat, valamint a radikálisok és irek helyzetét az angol parlamentben. A szoros értelemben vett parlamenti kormányzást életképes intézménynek nem tartja. A pártkormányzás szerint Angliában is csak két olyan párt mellett lehetséges, mint a toryk és whigek 1846-ig voltak, ma már ennek alapja ott is meg van ingatva. Bár a kormányon még mindig két párt váltakozik, de a pártok inkább a vezetők személye, mint elvek által vannak összetartva.

A szárazföldön a parlamentarismus még kevesebb jogosultsággal bír. Mert míg Angliában a traditio s egyéb történeti fejlemények mégis csak inkább támogatják, a continensen mindez hiányzik. Ép úgy mint jelenleg több német író tévesnek tekinti azt a felfogást, mely a parlamentarismust a constitutionális államalkattal szorosan összefüggőnek mondja. Nézete szerint a fejedelemnek meg kell hagyni azt a jogot, hogy teljes szabadon választhassa minisztereit, kik a kormányzási actióknál ugyan tekintettel legyenek a parlamenti többségre, de nem szükséges, hogy ahhoz

tartozzanak, hogy nézeteit mindenben kövessék. «Mert mi történnék az esetben», veti fel a kérdést, «ha az uralkodó párttal szemben egész ellenkező nézeteket valló párt jutna többségre? Minden, mit az előd létrehozott, elpusztulna.» A szárazföldön szerzőnk a parlamentarismust csakis «in einem ewigen Kreislauf von Revolutionen» képzelheti.

A régiebb törvényhozást a modern törvényhozással összehasonlítva és lényeges különbséget talál közöttük: «Der alte Gesetzgeber zeichnete die Regel auf, nach der die Dinge gegangen waren; der neue schreibt die Regel vor, nach der sie gehen sollen. Jener hat die Erfahrung hinter sich, dieser vor sich.» A törvények számát tekintve még nagyobb a különbség a régi és modern angol törvényhozás működése között. Ennek kimutatására egy táblázatot állít egybe, melyen a III. Henriktől (1225—1271) egész 1853-ig hozott törvények száma rövid időközök szerint van feltüntetve. A XIII. századtól korunkig a százados átlagok úgy viszonylanak egymáshoz, mint 1, 6, 9, 20, 24, 125, 330; míg a XIII. és XIV. században alig keletkezett évenként egy-két törvény, 1837—1853-ig évenként 333 törvény jött létre. A külpolitikáról szóló rész főképen a keleti kérdés körül forog és inkább csak az 50-es évek viszonyaira vonatkozik. Érdekes még az angol sajtóügy ismertetése, különösen kiemelve a londoni sajtó, mely egész Angliát befolyásolja és a közvélemény alakulásához első sorban járul.

Ez volna néhány szóban kifejezett tartalma a műnek, melyet minden tévedései dacára valódi belbecscsel bíró dolgozatnak kell tekintenünk. Bár szerintem nem fog senkit meggyőzni arról, hogy egy fejlődött önálló népet a constitutionális képviseleti-rendszer mellett hosszú időn keresztül a parlamenti többség ellenére lehessen kormányozni, de könnyű modorban sok szellemes gondolatot ad, és az olvasót elmélkedésre vezeti.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisációja.

A Curia tavál teljes-ülésben kimondotta:

«Súlyos testi sértés büntett esetében, ha a B. T. K. 92. §-a alapján a vádbeli cselekmény vétségnek minősítettik, és a büntetés fogházban állapítatik meg, ezen fogházzal kapcsolatban a pénzbüntetés, mint mellékbüntetés nem alkalmazható».*

A B. T. K. 92. és 20. §-ának ép oly egyszerű mint helyes ezen értelmezése a Curia büntető tanácsainak f. é. febr. 8-iki teljes ülésében újra vita alá vétetett, és a teljes ülés kimondta már most az ellenkezőt. Az újabb megállapodás így hangzik:

«Súlyos testi sértés büntetnének a B. T. K. 92. és 20. §-ai alapján súlyos testi sértés vétségére való átváltoztatása esetében a B. T. K. 302. §-ában meghatározott fogház, valamint a pénzbüntetés együtt alkalmazandó».**

Ezzel oly értelmezést adott a Curia a B. T. K. 92. és 20. §-ának, mely sem tételes, sem elméleti szempontból alappal nem bír.

A súlyos testi sértés büntette ép oly kevésbé változtatható át a súlyos testi sértés vétségévé, a mint 20 napnál hosszabb ideig tartott sérülés nem lehet 20 napnál rövidebb ideig tartott sérüléssé. Hogy a börtön rendkívüli enyhítésképen átváltoztatható fogházra és pénzbüntetésre, ilyes átváltoztatást sem ismer a codex.

Miképen változtatandó át a büntetés a tulnyomó enyhítő körülmények következtében, erre ezen teljes ülés nem is a 92. §-ból merítette a választ, hanem a 302. §-ból. A 302. §. szerint a súlyos testi sértés vétségének büntetési tétele

fogház és pénzbüntetés: tehát ezen büntetési tételt alkalmazta.

A bírónak rendkívüli enyhítési joga azonban kizárólag a 92. §-on alapul. S a mint egyedül a 92. §. alapján, ugy csakis az e szakaszban megállapított büntetési keretekhez képest gyakorolható. A 92. §. szerint fegyház helyett börtön, börtön helyett fogház, fogház helyett pénzbüntetés állapítandó meg. A rendkívüli enyhítés tehát nem eredményezhet olyast, hogy börtön helyett fogház és pénzbüntetés szabassék ki.

A Curia a határozat indokolása szerint azért mondotta ki, hogy a súlyos testi sértés büntette a 92. §. esetében fogházzal és pénzbüntetéssel büntetendő, mert ha a börtön csak fogházzá változtatnék át, előállana azon eset, hogy van a súlyos testi sértés oly vétsége, mely fogházzal és pénzbüntetéssel büntetendő, és a súlyos testi sértés oly vétsége, mely csak fogházzal büntetendő, vagyis egy és ugyanazon vétség kétféle büntetéssel. Ily dolog a teljes-ülés szerint nem illenék a B. T. K. rendszerébe.

Pedig hiába küzdök a Curia a kétféle vétség ellen. Igen nyomatékos vagy nagy számu enyhítő körülmények mellett elkövethető nemcsak a súlyos testi sértés büntette, hanem a súlyos testi sértés vétsége is. Ily esetben ez utóbbi lesz correctionalisálandó, és így csakis pénzbüntetés szabandó ki. Tehát van a teljes-ülésnek a kettős vétségtől való idegenkedése dacára a súlyos testi sértés oly vétsége, melyre fogház és pénzbüntetés, és a súlyos testi sértés oly vétsége, melyre csak pénzbüntetés alkalmazható. S ezen kettős felosztás végig vonul az egész codexen.

Még inkább hívja ki a bírálatot az út és mód, miként

* Lásd a m. é. 51. sz. mellékletben.

** Lásd a f. é. 8. sz. mellékletben.

jutott a Curia azon eredményhez, hogy a büntetés a 92. §. alapján a 92. §. ellenére súlyosítandó. A mint a Curia teljesülése correctionalisált, az ellenkezik a correctionalisatióval és a codex szellemével egyaránt.

A teljes-ülési határozat szerint a 92. §. és 20. §. alkalmazásba vétele abban áll, hogy mindenekelőtt a cselekmény minősége átváltoztatandó. A büntetés aztán az átminősített cselekményhez képest szabandó ki.

A correctionalisatió elve s az erre irányuló 92. §. és 20. §. intentiója épen megfordítva az, hogy a kiszabott büntetés határozza meg a cselekmény minőségét. A bíró a cselekményt a 92. §. segítségével a concret bűnösség mérlegén méri, és a 20. §. segítségével a cselekmény minőségét a kiszabott büntetés alapján ítéli meg. A törvény szerinti büntett tulnyomó enyhítő körülmények esetében tehát nem azért büntetendő a vétség büntetésével, mert a cselekmény vétséggé átváltoztatott: hanem megfordítva azért lesz a büntett a 92. §. esetében vétséggé, mert a büntetés a 92. §. alapján vétségi büntetésre enyhítve lett.

A 92. §. nem is intézkedik a cselekmény minősítésének, hanem büntetésének átváltoztatásáról. A büntetési nem enyhülése csakis folyományként vonja maga után a cselekmény minősítésének enyhülését. Ha a 92. §. folytán börtön helyett fogház szabott, a 20. §. folytán a cselekmény következőképp átminősül büntetből vétséggé. A minősítés átváltoztatása tehát nem a prius, mint a teljes-ülés határozata szerint, hanem a posterius.

S ez igen lényeges kihatással van az átváltoztatandó büntetés súlyára nézve.

Ha a törvény ugyanazon egy delictumra nézve különböző tárgyi ismérvek szerint büntettet és vétséget különböztet meg, a minősítés átváltoztatása ekképen távolról sem eredményezi azt, hogy a cselekmény büntette azért, mert tulnyomó enyhe körülmények között lett elkövetve, immár átalakul a speciális rész vétségévé vagyis egész más ismérvű cselekménnyé, s hogy már most alkalmazandó ennek a speciális részben foglalt büntetési tétele vagyis oly cselekmény büntetése, mely elkövetve nem lett. Az átváltoztatás mást eredményez. Ha valamely cselekményre nézve, mely tárgyi ismérvei szerint büntett, a büntetési főbüntetés rendkívüli enyhítés alapján átváltozott vétségi főbüntetéssé, természetellenes volna, hogy erre a cselekményre mégis a törvény általános részében a büntettek meghatározott súlyosabb mellékbüntetések és súlyosabb általános elvek alkalmaztassanak. A minősítés átváltoztatása *azt jelenti: hogy a cselekmény nemcsak a főbüntetés, hanem minden jogkövetkezmény szempontjából vétségi súlyúnak tekintendő.*

A bíró ezzel tulajdonképpen nem változtatja a cselekmény minőségét; csak nem minősíti olyanná, a milyen az soha sem volt. Azt constatálja, hogy a büntetés kiszabásánál méltatott egyéni körülményei szerint minő súlyúnak bizonyult. A bíró tehát a rendkívüli enyhítéssel nem creálhatja a büntetési cselekményt a *specialis rész vétségévé*, hanem a változtatás értelme csak az: hogy a vádbeli cselekmény az általános rész felosztása szempontjából vétségi jellegű, azaz olyan cselekmény, melyre a vétségekre szóló mellékbüntetések, a vétségekre szóló általános elvek irányadók.

A 92. és 20. §. ily értelmű alkalmazása mellett a kétféle vétség sincs a büntetőtörvénykönyvben. Azt a teljesülés határozatával, melylyel kikerülni akarta, vitte bele a törvénybe. Hogy egyes vétségi cselekményekre a specialis rész külön mellékbüntetést szab, ez a cselekmény jellegét miben sem érinti. A codex általános része szempontjából azonos természetű a törvény minden vétsége.

Alkalmazva tehát a 92. és 20. §-t a 302. §-ra, nem az következik, a mit a Curia teljesülésben következtetett: hogy a súlyos testi sértés büntetéből a súlyos testi sértés vétsége lesz s a börtönből a 302. §. értelmében fogház és

pénzbüntetés; hanem közetkezik az: hogy a büntetési börtönbüntetés a 92. §. értelmében fogházra átváltoztatandó s hogy a cselekmény következőképp a 20. §. értelmében minden egyéb jogkövetkezmény tekintetében is a törvényben feltelezett bűnösségi minősítésről leszál a vétségek kategóriájába.

S ezt ezen delictum benső természete is némileg támogatja. A sérülés bizonyos fokáig a testi sértés rendszerint kisebb-nagyobb mérvű könnyüvérség vagy pajkosság eredménye. Ennek megtorlására alkalmas a fogház s a pénzbüntetés, tulnyomó enyhítő körülmények esetében csak pénzbüntetés. Ez a codex könnyű és súlyos testi sértés vétsége. Más természetűek a súlyosabb testi sértések. Ezek rendszerint vagy nagyon súlyos beszámítás alá eső bűncselekmények, vagy mint a jogos felindulás avagy más lelki zavarok evolutiói nagyon enyhe beszámítás alá esők. Ezeknek megfelel a szabadságvesztésbüntetés, szigorubb neme az előbbieknél, enyhébb neme az utóbbiaknál.

A teljes-ülés felfogása mennyire helytelen, legjobban mutatja határozatának eredménye, mely a büntetésnek codex-ellenes súlyosítását foglalja magában. Ha pedig a határozat értelme nem az, hogy a pénzbüntetés a börtönből átváltozott fogházon *felül* alkalmazandó, hanem az, hogy a börtön *egy része* fogházra, *egy része* pénzbüntetésre átváltoztatandó: ez a 92. §-ban felállított átváltoztatási skála egy fokának, a fogháznak átugrása s a szabadságvesztésbüntetés saját-szerű egy vegybontása lenne. S még így felfogva is súlyosítás. Mert ha csak fogház szabatik, lemehet a bíró egy napi fogházig, ha pedig kénytelen a fogház mellett pénzbüntetést is szabni, a büntetés szigorubb, ha az elítélt fizet, és súlyosabb behajthatlanság esetében, mert ekkor a kiszabott fogházon *felül* a pénzbüntetés is átváltoztatandó fogházzá.

S mi lesz például a csalásnál? Itt a büntetettre is börtönt és pénzbüntetést szab a törvény, a vétségre pedig fogházat és pénzbüntetést. Ha tehát a börtön helyett a 92. §. esetében fogház és pénzbüntetés alkalmazandó, mi lesz a büntetési pénzbüntetéssel? A teljes-ülés felfogása szerint rendkívüli enyhítés fejében a fogházon *felül* vétségi pénzbüntetés és büntetési pénzbüntetés volna alkalmazandó.

S kérdjük, ha a súlyos testi sértés büntette a 92. §. esetében átváltoztatandó a súlyos testi sértés vétségévé, ha ilyes átváltoztatás lehetséges, mi alapon mondta ki a Curia, hogy a súlyos testi sértés büntette minden esetre átváltoztatandó a súlyos testi sértés vétségévé? *Miért nem esetleg a könnyű testi sértés vétségévé?* Az előbbi két évig, az utóbbi hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő. Ha a bíró a 92. §. esetében börtön helyett fogházat szab, lemehet egy napi fogházig. Arra tehát semmi ok nincs, hogy a cselekményt a súlyos testi sértés vétségévé átváltoztassa, midőn a büntetést a könnyű testi sértésnek megfelelő büntetésre változtatja át.

Akarmily oldalról vizsgáljuk a Curia teljesülésének határozatát, az — mint minden helytelen törvénytárgyarázat — a törvényre alkalmazva, minden irányban logikailag ellenes következményekre vezet.

Dr. Sik Sándor.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

V. Mily alakban mondja ki határozatát a másod bíróság oly esetben, midőn az 1881. 60. tcz. 256. §-a értelmében a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárás során az új törvény hatályba lépte után foganatosított eljárás ellen a 257. §. szerint semmisségi panasz helyett felfolyamodás adatik be?

A kérdésre határozott feleletet a törvényben nem találunk.

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

Az 1868: 54. tcz. 305. §-ánál fogva ugyanis, akár birói határozat ellen volt intézve a semmiségi panasz, akár intézkedés vagy eljárás ellen, a kir. semmitőszék a panaszt vagy elvetette, vagy annak helyt adott, és a megtámadott ítéletet, végzést vagy eljárást megsemmisítette. Most ellenben az 1881: 59. tcz. 58. §-ához képest (1881: 60. tcz. 34. §-a) felfolyamodás esetében a másod bíróság az első bíróság által eldöntött kérdést érdemleg intézi el.

Minthogy pedig az 1881: 60. tcz. 257. §-a szerint oly felfolyamodásra nézve, mely a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtásban az új törvény hatályba lépte után hozott végzés, intézkedés és eljárás ellen semmiségi panasz helyett használtatik, az új törvény rendeletei alkalmazandók, az ily felfolyamodás folytán is a másod bíróság érdemleg van hivatva intézkedni.

Végzés elleni felfolyamodás esetében ez nehézséggel nem jár; és ha majd az előbbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtások be lesznek fejezve, a végrehajtási eljárás folyamán más mint birói végzések elleni felfolyamodások elő sem fognak fordulni, a mennyiben az 1881: 60. tcz. 34. §-a szerint a kiküldöttnek eljárása s intézkedései ellen első sorban előterjesztésnek van helye, s csak az ennek folytán hozott bírósági végzés lesz felfolyamodással megtámadható.

De a kiküldöttnek eljárása elleni felfolyamodásra nézve az 1881: 59. tcz. 58. §-ának rendelete egyáltalában nem alkalmazható. Czészerű lett volna talán az 1881: 60. tcz. 257. §. első bekezdésében foglalt intézkedést a bírósági végzésekre korlátozni, és a 34. §-nak az előterjesztés iránti rendeletét kiterjeszteni oly esetre is, midőn a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtásban az új törvény hatályba lépte után a kiküldött által fogatosított eljárás és intézkedés megtámadásáról van szó. Ily értelem azonban a meglévő törvénynek semmikép sem adható, mivel a 257. §-ban határozottan az «intézkedések és eljárások» is olyanokul említettnek, melyek ellen közvetlenül felfolyamodásnak van helye; és mint mondtuk, az ily felfolyamodásra az 1881: 59. tcz. 58. §-át alkalmazni nem lehet, mert miután az első bíróság a kiküldöttnek eljárását meg nem vizsgálta s ennek jóvá- vagy jóvá nem hagyása tárgyában nem határozott, «első bíróság által eldöntött kérdés», mely érdemleg elintéztessék, még nem létezik; és mert a másod bíróságnak érdemleges intézkedése ily esetben csak az lehetne, hogy a felfolyamodással megtámadott eljárás jóváhagyatik, vagy jóvá nem hagyatik; ez azonban annyit tenne, mint az első bíróság hatáskörébe lépni, mint másodbíróságilag határozni oly kérdésben, melyben az első bíróság nem határozott.

Alig marad tehát egyéb hátra, mint segítségül vevén az 1881: 60. tcz. 257. §-ának azon clausuláját, hogy a többször említett felfolyamodásra nézve az új törvény rendeletei alkalmazandók «a dolog természetének megfelelően», a felfolyamodásnak — ha alaptalan — helyt nem adni (a mint ez több esetben történt már), ha pedig alapos, annak helyt adni és az 1881: 59. tcz. 58. §. második bekezdéséhez képest az eljárást megsemmisíteni.

VI. Az 1881: 60. tcz. 54., 55. és 57. §-aiban felsorolt személyek járandóságaira 1882. évi január hó 1-je előtt fogatosított végrehajtás érvényben marad, a járandóság e nap után esedékes részleteinek azon részére nézve is, mely az idézett §-ok szerint végrehajtás alá nem vehető;

mert a ptrs. 361. §-ához képest a teljesített foglalás a végrehajthatónak zálogjogot adott a lefoglalt fizetés még csak lejárandó részleteire is, ezen már megszerzett magánjog pedig meg nem csonkítható az utóbb hatályba lépett törvény azon intézkedése által, mely szerint a végrehajtás

a járandóság eddig lefoglalható részére többé ki nem terjedhet.

Hasonló kérdések merültek fel, midőn az 1876: 31. tcz. a fizetéseknek és nyugdíjaknak a ptrs. 399. §-a szerint végrehajtás alá nem vonható részét magasabb összegben állapította meg és birói foglalás alá nem vehetőnek kijelentett oly járandóságokat, melyek addig lefoglalhatók voltak; és akkor a kir. semmitőszék hasonló értelemben határozott.

VII. Oly esetben is, midőn a végrehajtás a korábbi eljárás szerint folytatattatik, 1882. január hó 1-jétől fogva a folytatólagos végrehajtás kérelmezésére, elrendelésére és fogatosítására, a mennyiben pedig a mondott nap előtt elrendeltetett, csak fogatosítására már az 1881: 60. tcz. rendeletei, különösen 116. s 117. §-ai alkalmazandók;

mert a folytatólagos végrehajtás kérelmezésével az előbbtől külön végrehajtás kezdődik, mely amazzal csupán az által függ össze, hogy ugyanazon követelés kielégítésére irányul; és mert e szerint az 1882. január 1-jétől kezdve kért folytatólagos végrehajtás, mint az 1881: 60. tcz. hatályba lépte napján folyamatban nem volt ügy, nem a törvény 256. §-a első bekezdésének, hanem 255. §-ának, a még nem fogatosított folytatólagos végrehajtás pedig a 256. §. a) pontjának rendelkezése alá esik. I. K.

Szabadságvesztés-büntetésre ítétek ellen alkalmazható fegyelmi büntetések.

A «börtönbüntetés végrehajtása» tárgyában 1880. augusztus 9. 2106./I. M. E. sz. a. kiadott, és ugyanazon évi szeptember 1. életbe lépett utasítás 80. §-a a fegyelmi fenyitékek alkalmazásáról rendelkezvén, többek között így szól:

«A magánelzárás két óra terjedhet — — —» majd ismét:

«Azon rabok irányában, kik már előbb börtönnel vagy fegyházzal büntetve voltak, a magánelzárás főnebbi tartama ennek felével fokozható.»

A B. J. T. III. kötetének 11. számában a 170. és következő lapokon mégis azt olvasom, hogy Szamek Károly emberölés büntetéseért reá jogerejüleg s első ízben kimért 5 évi börtönbüntetés elszenvedése végett a váci kir. kerületi börtönben letartóztatott rab a miatt, mert 1880. szeptember 28-án a váci kir. kerületi börtönben Povárson István rabtársát föbe ütötte, a nevezett ker. börtön igazgatója által a házirend ellen elkövetett fegyelmi kihágás czime alatt három havi magánfogsággal fenytetett.

Ha itt toll- vagy nyomdahiba nem csuszott be, úgy nézetem szerint a «fogházak és börtönök kezelését tárgyzó» és 1880. évi 2106./I. M. E. sz. a. módosított szabályrendelet 10. §-ába ütköző szabálytalanság követtetett el.

Igen óhajtanám, hogy pályatársaim valamelyike, vagy épen az említett fegyelmi határozat hozója, mint legilletékesebb, tévedésről győzzön meg; mert inkább tévedjek én, mint valaki azt állithassa, hogy a kerületi börtönök igazgatói utasításaitak tudva vagy nem tudva meg nem tartják.

Balkay István,

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hónap végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lapküldésében fenakadás történjék

A kiadó-hivatal.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM; Eszmék az esküdszékről. CARRARA FERENCZ pisai egyetemi tanártól. — Észrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az osztrák közjegyzői egyesületnek a hitelesítési kényszerre vonatkozó emlékirata. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: Egy érdekes telekkönyvi eset. KÁPLÁNY GÉZA tszéki bírótól. — A kir. Curia plenáris határozata a súlyos testi sértés vétségének büntetéséről. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvédtől. — Az 1881. LX. tcz. 192. §-ához. N. N. ügyvéd és TELESZKY ISTYÁN-tól. MEILLÉKLET: Curiai határozatok. — Különtélek.

E napokban vettük CARRARA értekezését, melyet FERRI és GAROFALO urak felszólalása alkalmából Dr. DELL'ADAMI REZSŐ t. munkatársunk kérelmére írni és rendelkezésünkre bocsátani szíves volt. Sietünk a terjedelmes dolgozatot — a speciális olasz viszonyok által feltételezett helyek mellőzésével — olvasóinknak fordításban átadni.

Eszmék az esküdszékről.

A büntető igazságszolgáltatás terén két rendszer áll egymással szemben, melyek között örök ellentét létezik, mely századokon át tartott és századokon át tartani fog. Értem azon rendszert, mely az igazságszolgáltatást kizárólag jogtudó bírákra ruházni akarja; és az ellenkező rendszert, mely belátja, hogy a büntető jogszolgáltatás kezelésében részt kell venniök a magánpolgároknak is, a kiknek oltalmára a büntető igazságszolgáltatás alkotva lett és a kiknek ugyanezért abban a legéletbevágóbb érdekük van.

Amaz az *állandó bíróság* rendszerének nevezetik, emez az *esküdszék* rendszerének. E rendszerek mind-egyikének megvannak lelkesült követői, kik folytonosan küzdenek egymás rendszere ellen, és kölcsönösen vádolván azt a vonatkozó hibák miatt, és a valódi hibákhoz hozzáadván másokat, melyeket a fanatizmus sugall, hite-lüktől megfosztják az igazságszolgáltatás tekintélyének rovására azon intézmények mindegyikét úgy a népnek, mint a gondolkodóknak szemében, akik bizonytalanságban maradnak a vonatkozó fölény megítélésében.

Ha valaki részrehajlatlanul kíván magának ítéletet alkotni e kérdésben és e kölcsönös vádakra fordítja figyelmét, nem szabad soha sem elfelednie, hogy midőn az *esküdszék* bűnei emeltetnek ki előtte, számba vegye azon pártszellemet, mely a bírálókat vezeti és a vádakra és gáncsokra ösztönzi.

Az esküdszék intézménye az ellenségek hasonló osztállyal bir, kiket joggal nevezhetni annak *természetes* és rendszeres ellenségeinek.

Az első osztályba mindazok tartoznak, a kik minden szabadelvű új intézményt ostromolnak, és ezek persze mindig számosan vannak. Ezek elrémülnek a haladás bármely eszméje előtt; örök magasztalói a mult idő-knek (*laudatores temporis acti*), minden ujban csak rom-lást, rendtelenséget és társadalmi zavart látnak. Minden rosszul van a mint ujtástól büzhödt, minden jól volt, a mint apáink gyakorolták. Az esküdszéki igazságszol-

gáltatásról részrehajlatlan ítéletet ezektől várni, gyere-kes, hiu remény volna.

Az esküdszék rendszeres gáncsolóinak ez első osztályához örömmel csatlakoznak a restek mindnyájan, és ezek is számosan vannak: a kik szabadsággal és jogaikkal mit sem törődnek, ha azok oltalmára fel kellene áldozni ama tétlenséget, melybe ők az élet legfőbb boldogságát helyezik. Ezen emberek, kik jól jellemeztek mint *fruges consumere nati*, gyűlölnék minden intéz-ményt, mely esetleg arra kényszeríti testeiket, hogy a megszokott boldog restségtől távozván, részt vegyenek bár csak rövid ideig a közéletben. Az ily emberek ítéletükben nem vezéreltetnek sem észszerű gondolkodás, sem elhatározás által, hanem egyedül a restség szelleme által, mely rajtuk uralkodik és a magánhaszon szívós szeretete által, melyet (bár csak néhány órára) félreten-niök kellene, hogy az új rendnek engedelmeskedjenek, mely őket a választási urnához, vagy a községi tanácsba, vagy az esküdszéki bírósághoz szólítja.

A ki elvileg akar ítélni az esküdszékről, szemben az állandó bírósággal, annak jól kell óvakodnia az esküdszék ezen rendszeres ellenségeinek gáncsai és híreszteléseitől, és elfogulatlan ítéletet az észnek elvei és saját szemlélete alapján képeznie.

De ha észszerű elvekkel akarjuk megoldani e kér-dést, a megoldás nem lehet kétes oly értelemben, hogy úgy az egyik mint a másik rendszert mindig az állam politikai intézményeinek alárendelve kell magában fog-lalnia.

Ha az állam korlátlan vagy zsarnok intézmények-vel kormányoztatik, akkor könnyen felfogható, hogy az esküdszék ily országokban, *hol az állam a király, és minden igazságszolgáltatás a királytól származik*, egy anachronizmus és nevetséges incongruentia. Kizárván a magánpolgárt minden befolyástól a közigazgatásba, ha arra a fejedelem által fel nem hivatott; képtelenség, hogy befolyást igényelhessen az igazságszolgáltatás kezelésébe. De viszont összhangellenes a néptől meg-tagadni a részesedést a bírói hatalom gyakorlatában, midőn neki egy ország intézményei a törvényhozó hatalom gyakorlásában részvételt engednek. És a törté-nelem megerősíti ezen igazságot.

Oly felváltás ez, melyet az emberiség történelme bámulatos állandósággal ismét minden népnek, minden kornak, minden helynek évkönyveiben. A világ történel-mében mindig felváltják egymást a szabad alkotmá-nyok a szabad intézmények nagyobb vagy kisebb ter-jedelmével, és a despotikus kormányok. És utóbbiakban felváltják egymást a polgári, katonai és theokratikus zsarnokság. És mindenkor és mindenütt ismétlődik azon tünemény, hogy a küzdelmeknek, melyeket a különböző pártok kivívtak, főtárgyát az igazságszolgáltatás kivált-sága képezé.

Alkotmányos kormány alatt az esküdszék ennél-fogva egy logikai parancs követelménye, a melyet meg-tagadni nem lehet annak világos igazolása nélkül, hogy a népbíráskodásból kár háromolhatnék a közjóra. Ha

egy nemzet jólétét és nagyságát előmozdítónak tartatott oly alkotmány adása, mely a polgároknak a teljes jogegyenlőséget a törvény előtt biztosítja, akkor az esküdtszéknek abból folyó intézménye képezi a szabályt, a melyet elfogadni kell.

Kérdés tárgya lehetnek azon formák, melyek az igazságszolgáltatás helyes működését jobban biztosítják: de a ki ily rendszer alatt az esküdtszék mellőzését vagy eltörlését vitatja, az oly kivétel mellett foglal állást, melyre nézve őt terheli a mellőzés elkerülhetlen szükségességének a legalaposabb vádak általi bizonyítása.

Lássuk tehát, melyek azon vádak, a melyekkel az esküdtszéknek gáncsolói ez intézményt ostromolják a végből, hogy a politikai szabadságnak ezen kiegészítő részét lerontsák. Kiegészítőnek mondom, noha el nem fogadom JOUFFROY formuláját, bármennyire igaz nézetem szerint az ő alapeszméje, mely az esküdtszéki intézményt a szabadság oltalmának fogalmával hatja át. Én nem mondom, hogy az esküdtek a szabadságnak előőrsei. Én megfordítva, azt tartom, hogy ők a szabadságnak szükséges betöltését képviselik.

Az esküdtszék ellenségei a vádnak minden nemével viselnek ellene háborút.

E vádak közül némelyek egyenes rágalmak, mások valódi alappal birnak, és csak arról van szó, hogy azok meghamisítatlan értékükre visszavezetessenek.

Rágalmazzák az esküdtszéket, midőn azt állítják, hogy mi ezen intézményt barbar népektől vettük át. Hamis, leghamisabb állítása azoknak, kik szemet hunynak a történelem pozitív emlékei előtt és tagadni akarják, hogy a szabad Rómában és magában Athenben a népbíráskodás intézménye ismeretes volt. Valóban midőn látom, mint hozzák forgalomba és tanítják az ifjuságnak e tagadást ismereteiknél fogva becsülendő férfiak, bámulom magamban azon erőt, melyet a pártszellem még a legvilágosabb elmék felett is gyakorol. Én több alkalommal mutattam ki teljes világossággal, hogy Athenben és Rómában szabadságuk korában a büntető igazságszolgáltatás polgári bírák által kezeltetett. Nem tartom szükségesnek e bizonyítást most ismételni.

És ki tagadhatja jóhiszeműen, hogy az esküdtek, számra hatezen, behozattak Athenben az ó-kor legbölcsebb törvényhozója, t. i. Solon által? Még a görög nyelv szótáraiból is merithető ennek ismerete.

És ki törölheti ki jóhiszeműen a római köztársaság történetéből a lázadásokat és harczokat, melyeket a plebejusok a patriciusok ellen vettek, hogy elérjék azt, miszerint a népbírák, a kiknek a praetor mellett részt kellett venniök a büntető igazságszolgáltatásban, ne választassanak ki többé az *electio* kiváltságos rendszere alapján, hanem a *sortitio* szabadelvűebb módja szerint? És ki nem tudja azt, a mit MIDDLETON beszél el CICERO életrajzában VELLEJUS PATERCULUS tekintélye után (2, 32): *Per idem tempus Cotta judicandi munus, quod cajus Gracchus ereptum Senatui ad equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerat, aequaliter inter utrumque ordinem partitus est*, a végből hogy mindkét rend (a senatori és lovagi) minden bűnügyben közbenjárjon, hogy a praetorral együtt ítéljen? Ezek történelmi igazságok, melyek ez esküdtszék ellen hibás eredete miatt tulságos könnyelműséggel emelt vádaknak alaptalanságát leleplezik, mely vádak megczáfolja maga CICERO midőn az *Actio. VI-ban, in Verrem lib. V.*, felkiáltott: *meo enim jure contendam eum qui suo judicio condemnatus sit, juratorum judicium sententiis damnari oportere.*

Az esküdtek rágalmazásának maníja annyira ment, hogy azokat mint a megvesztegetés iránt legfokonyabbakat törekszenek hitelüktől megfosztani. De *hol*

vannak a tények, a melyek feljogosítanának azon állításra, hogy az esküdtekhez inkább fér a corruptio és hogy könnyebben lehet őket megvásárolni?

Mert a míg az állandó bíróságok gyanusíttatnak, hogy van közöttük szerencsétlenségre néhány (ritka kivétel e tiszteletreméltó karban), a ki pénzért árulja ítéletét, e gyanut még némileg menthetem, mert a bírák megvesztegetése miatti elítéléseknek hiányát lehetne tulajdonítani a testületi szellemnek is, mely a közhivatalnokokat talán rábirja egymásnak kölcsönös oltalmazására és oly botrányok elkerülésére, melyek az egész birói karnak tekintélyét sértenék. De mikor azt hallom állítani, hogy az esküdtek felmentő verdiktjei pénzért vehetők, határozottan vonakodom azt elhinni, mivel a vád megczáfolására elég nekem, hogy *e címen támasztott bűnperek nem léteznek*. Én, a ki ismerem az ellen-szenvet, mely a közvádlók számos tagjának szívében marja, és az égő vágyat, mely ez osztályban kigyózik, hogy az esküdtszéki intézményt lerontsák és annak teljes eltörlését kinyerjék, én a leghatározottabb világossággal érzem lelkemben, hogy ha csak előfordulna, hogy egy esküdt okot szolgáltat a megvesztegetési vádra, nem lenne kegyelem az iránt a vádlóknál, és habozás nélkül látnók azt a büntető igazságszolgáltatásnak átadva, hogy bűnéről számot adjon.

Azért mondom, hogy az esküdtszék ellen megvesztegethetőség miatt tett szemrehányás önkényű és valószínűtlen rágalom. Valószínűtlen, mert nem hihető, hogy tisztességes ember, midőn egyszer hivatik a népbirói szent tisztségre, kitegye magát az ocsmány üzletnek a felfedeztetés minden valószínűsége mellett. —

Tényleges alappal bir azon vád, a mely a népbíráknak a teljes tudatlanságot hányja szemükre és mely még nagyobb súlyt nyer bizonyos közvádlók sokása által, a kik kimerítik visszavetési jogukat és első sorban visszavetik azon esküdteket, a kik jogi hivatást gyakorolnak.

Alappal bir a törvény-tudatlanságnak ezen ténye. Ki tagadná azt? Sőt az esküdtszék védőinek éppen egyik alapoka, a miért elsőbbséget adnak az esküdtszéknek, azon régi formulában foglaltatik, hogy a tudatlanság, mely érzélem után ítél, előbbre teendő a szakértelemnek, mely szokás alapján ítél.

De azon ellenvetés, hogy a nem jogtudó polgár nem tudja a büntető törvényt a konkrét esetekre alkalmazni, képtelen állítás oly országban, melynek alkotmányos kormánya van, és a hol a nem jogtudó polgár szolltatik a parlamentbe a törvényalkotás fölött szavazni. Ellentmondó felfogás az, hogy a törvénynek gyakorlati esetekre való alkalmazására képtelennek tekintessék ugyanaz, a ki a törvényalkotás feletti szavazásra teljesen képesnek tartatik. Ez az első észrevétel a tudatlanság érvére. A másik határozottabb és gyakorlatibb észrevétel az, hogy a törvénytudatlanság hiánya könnyen pótolható oly rendszer által, mely az esküdtek hatáskörét kizárólag a ténykérdésre korlátozza. Ebben áll az egész gyakorlati nehézség, melyet jó eljárási törvénynek megoldania kell, a mely az esküdtek elé bocsátható kérdéseket meghatározza.

Ezen intézményt tökéletessé tenni a törvényszéki elnököknek és maguknak a vádlóknak feladata volna. De ha éppen ellenkezően a helyett, hogy világos kérdéseket tennének fel; a helyett, hogy tisztán a tényre szorító kérdéseket alkalmaznának, ezekbe oly formulákat vegyitenek, melyek tisztán jogi momentumokra vonatkoznak, akkor a hiba nem az intézményben rejlik, hanem vagy a speciális törvényben, mely helytelenül szabályozza az esküdtek vezetésére vonatkozó birói eljárást, vagy

magukban a törvény alkalmazására hivatott bírákban, a kik a helyett, hogy az esküdteket fölvilágosítanak, úgy látszik, sokszor abban tetszelegnek, hogy azokat zavarba hozzák.

Ezen hibát orvosolni kell helyesebb szabályzattal, a hol ez hiányos, de nem az intézmény eltörlésével, a míg a baj orvoslása lehetetlennek nem bizonyult, a mint az tényleg orvosolhatatlannak nem is mondható.

A törvénytudatlanság ellenvetése, mely naponta ismételtetik az esküdtek ellenében valóságos sophisma, merő petitio principii, ha szilárdan fentartatik azon követelmény, hogy a polgári bírák egyedül a ténynek állítására vagy tagadására hivatók fel. Hasonló értékkel bírna megtagadni a jogtudó bírák képességét a mérgezés tényálladékának felismerésére azért, mivel nem értenek a vegytanhoz; egy sértés súlyának, vagy a halál valódi okának megállapítására, mert járatlanok a sebészetben; vagy a csalárd bukásnak fölismerésére, mert nem bírnak gyakorlattal a kereskedésben.

Sőt ezen ellenvetés a mi esetünkben kevesebb alappal bír, mert a ténynek megítéléséhez nem szükségesek különös tanulmányok, hanem elegendő a józan ész és azon ítélő tehetség, melylyel minden, bármily kevésbé művelt polgárnak szükségkép birnia kell, ha neve az esküdt polgárok jegyzékébe felvételre kerül. Minő azon criterion, melynek segítségével a jogtudó bíró a döntő magyarázatot egy ember halálának valódi okáról megállapítja, midőn egymással szemben áll az orvosok két csoportja, melyek mindegyike tudományának szabályai szerint mondja ki véleményét, s melyek egyike (a vád mellett) arról biztosít, hogy a halált a megsebzés okozta, a másik határozottan kizárja ezen okkapcsolatot és a halált merő szerencsétlenségnek tulajdonítja? Minő a criterion, melynek alapján e vélemények összeütközésével szemben, a jogtudó bíró saját lelki ismeretében határoz? Talán az orvostudomány, melyre mindegyik hivatkozik? Bizonyára nem. Egyedül a józan ész az, mely előtte az egyik fél érveit erősebbeknek tünteti fel mint a másikéit; vagy a személyes bizalom, melyet inkább helyez az egyikbe mint a másikba a vitatkozó szakértők közül. Az esküdtek vezérelve ily esetben: „*in dubio pro reo*.”

(Befejezése köv.)

ÉSZREVÉTELEK

a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére.*

I. CZÍM.

Általános határozatok.

Az 1. §. első bekezdésében ki van mondva az, hogy valamely személy halála után annak vagyoni jogai és kötelezettségei nem semmisülnek meg, hanem másra mennek át. Azt hiszem, hogy a jogutódlás e módjának elvét törvénykönyvünkben különösen kimondani nem szükséges; el van ez már ismerve, mihelyt a törvénykönyv erre nézve rendelkezéseket tartalmaz. E tankönyvbe való meghatározás helyett célszerűbb lenne az 1. §-ban a *hagyaték*, *örökség* és *hagyomány* fogalmainak szabatosabb meghatározására szorítkozni.

Mihelyt pedig a törvény az örökség és hagyomány között elvi különbséget teszen, akkor nézetem szerint nem elég, hogy a 2. §-ban csak az *öröklési jog* megnyíltának időpontjáról legyen szó, sőt szükséges, hogy a *hagyományra* vonatkozó igény megszerzésének időpontja is egyszersmind megemlíttessék.

Az előbbi közleményt I. a mult heti számban.

A 3. §-ra nincs megjegyzésem.

A 4. §-t mint feleslegest elhagyandónak tartom. E §-nak első bekezdése ugyanis kimondja, hogy öröklési képességgel általában mindenki bír, a kinek szerzési képessége van. Az öröklés pedig a tulajdonszerzés egyik jogalapját képezi, ehhez nem kívántatik meg valamely különös képesség. Hisz a javaslat, indokolása szerint az engedély nélkül kívándorlottaktól, katonai szökevényektől „*stb.*” sem tagadja meg az öröklési képességet, sőt külföldiekkel szemben a viszonyosság alapján netalán szükségesnek mutatkozó megtorlást is külön törvényhozási intézkedés tárgyául kívánja fenhagyni. De még az 5-ik §-ban felsorolt esetekben sem hiányzik az öröklési képesség, mert az ott meghatározott feltevések mellett az illető személy csak egy bizonyos örökség megszerzésétől lehet kizárva.

Ha pedig áll az, hogy külön öröklési képesség nem létezik, következőleg ez nem is hiányozhatik, akkor a 4. §. második bekezdése is szükségképen elesik.

De ha mindemellett célszerűnek tartatnék annak kimondása, hogy az öröklési képesség az öröklési jog megnyíltának időpontja szerint ítélendő meg, a mi a végén is se nem árt, se nem használ; azon további tétel azonban: „*az örökség megszerzéséhez szükséges, hogy az örökös az örökség elfogadásáig öröklési képességgel bírjon*”, szerény véleményem szerint semmi esetre sem tartható fen. E tételben nincs különbség téve az *öröklési jog* megszerzése és az *örökség* megszerzése között. Az öröklési jog megszereztetik megnyíltának időpontjában, s ha az örökös elhalna mielőtt az örökséget elfogadta volna, saját törvényes örökösei lépnek helyébe s lesznek jogosítva azt elfogadni vagy visszautasítani. Ugyanez áll oly esetben is, (ha ugyan ilyen képzelhető), melyben a szerzési képességgel bíró örökös, ki az öröklési jogot annak megnyíltával megszerezte, de később az elfogadás előtt öröklési képességét elvesztette volna. Semmiben sem különbözik ez az oly esettől, melyben az örökös az *elfogadás*kor még képes lévén, a valóságos *megszerzés*kor azonban nem bírna képességgel. Az indokolásban hivatkozás van a tervezet 360. és 378. §-aira, melyek ugyan közzétéve még nem lettek, de tartalmuk jelezve lévén, épen nem látszanak a javaslat álláspontját támogatni, mert előttem legalább nem látszik következetesnek és indokoltnak azon eltérés, miszerint az örökség megszerzésénél az elfogadásra van súly fektetve, míg a hagyomány megszerzéséhez elfogadási nyilatkozat nem szükséges, pedig sok esetben ugyanazon hagyatéknaál a hagyomány az örökség értékét felülmúlja, az utódlás alap oka pedig mindkettőnél azonos.

Az 5., 6. és 7. §§. a szász polgári törvénykönyv 2277—2280. §§-nak rendelkezéseit változatlanul ültetik át törvénykönyvünkbe; szerény véleményem szerint azonban hibaival együtt.

Az 5. §. ugyanis 3 pontban megállapítja azon eseteket, melyekben az örökös vagy hagyományos az öröklési jogból mint arra érdemetlen ki van zárva, s azokat az indokolás „*viszonylagos öröklési képtelenségi eseteknek*” nevezi. Mindenekelőtt legyen szabad megjegyezni, hogy abszolút öröklési képtelenség nem létezik, minélfogva viszonylagos esetekről sem lehet tehát szó, hanem csakis *érdemtelenségi* esetekről vagy *kizáró* okokról. Ha, mint kétségkívül maga helyén az iránt intézkedés lesz, a végrendeletnél közreműködött közjegyző, bírósági személy, tanuk stb. e végrendelet alapján rendszerint nem örökölhettek, ezek sem lesznek *képtelenségi* esetek, hanem csak *kizáró* okok, a melyek mindig és szükségképen viszonylagosak.

Az 1. pont szerint mint érdemetlen ki van zárva: „*a ki az örökhagyó ellen gyilkosságot vagy szándékos emberölést követett el vagy kísérelt meg, avagy ezen büntettek elkövetésénél mint bűntárs közreműködött*”. Ez kétségkívül helyes, de nem tartom elégnek; mert ha nem akarta épen megölni az örök-

hagyót, hanem testében, becsületében vagy szabadságában a büntető törvényben tiltott módon sértette meg; hogy ily súlyos véték daczára az öröklési jogból kizárva ne legyen, hanem legfeljebb csak kitagadható, ez már nem helyes, kivált ha azt a nem épen lehetetlen esetet képzeljük, hogy az örökhagyó egyenesen az ellene elkövetett sértés következtében nem volt többé képes végrendelkezni, tehát nem is tagadhatta ki a sértőt.

Ennélfogva a kizáró okok közé 2-ik pont alatt az utóbb felsorolt cselekvényeket tartom felveendőknék.

A 3. és 4. pontra érdemleges megjegyzésem nincs.

De kifogásom van a 6. §. azon rendelkezése ellen, mely szerint az örökhagyó megbocsátása folytán az 5. §-ban felsorolt érdemtelenségi esetek különbség nélkül hatálytalanokká válnak.

Nézetem szerint az elkövetett gyilkosságot vagy emberölést a sértett fél természetes okoknál fogva meg sem bocsáthatja; ha pedig a gyilkosság vagy emberölés nem sikerült, hanem csak kísérlet maradt, avagy ha az illető az ily büntettek elkövetésénél mint bűntárs közreműködött, a megbocsátás erkölcsi okokból lehetetlen.

Ennélfogva helyesebb lenne a 6. §-ban kimondani, hogy a megbocsátás az 5. §. 1. pontjában foglalt esetek kivételével teszi hatálytalanrá az érdemtelenségi eseteket.

A mennyiben a 4. §-hoz tett megjegyzéseimnek sikerült volna kimutatni, hogy az általános *szerzési* képességen kívül külön *öröklési* képesség nem létezik, ebből folyólag a 7. §-ból is az öröklési képesség hiányának az érdemtelenség mellett megemlítése elhagyandó lenne.

A 8. §. az öröklési igény keletkezési alapjait nevezi meg, de nézetem szerint hibás sorrendben, mely a rendszerre nézve fenébb megtett észrevételeim értelmében helyesebben így lenne megállapítandó: az öröklési igény *végrendeleten, öröklési szerződésen vagy a törvény rendelkezésén* alapul.

Hogy ezen különböző alapokon nyugvó igények egymás mellett is megállhatnak, ezt külön kimondani felesleges, miután ellenkező rendelkezés sem eddigi jogunkban, sem az erdélyi részekben még részben érvényben levő ausztriai polgári törvénykönyvben nem foglaltatott s a «nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest» elve hazánkban soha sem követtetett.

II. CZÍM.

A törvényes örökösödésről.

1. FEJEZET.

Általános határozatok.

A fejezet címéhez meg kell jegyezni, hogy «*általános határozatok*» helyett általános *meghatározások* lenne használandó, mert *határozat* = Beschluss, *meghatározás* pedig = Bestimmung, Festsetzung.

A 9. §. két első bekezdésére érdemleges megjegyzésem nincs; a harmadikhoz pedig ezuttal nem szólhatok azért, mert az abban idézett szakaszok a még meg nem jelent részben lévén, azok rendelkezéséről nincs tudomásom.

Nem látom át annak szükségességét, hogy már a 10. §-ban a törvényes örökösödés általános meghatározásai között szabályoztassék a *növedékjog* azon esetben, ha részben törvényes, részben végrendeleti öröklés áll be. Erre egyedül illetékes hely lesz ott, hol a végrendeleti örökösök valamelyikének megürült része iránt kell rendelkezni. E szempontból a 10. §-t egészen elhagyandónak vélem; de még azért is, mert az abban foglalt rendelkezést elhibáztattnak és bensőleg indokolatlannak merem állítani.

Kétségbe kell vonnom, hogy a 10. §-ban felállított s az indokolásban dispositív jellegűnek mondott rendelkezés az örökhagyó szándékának leginkább látszanék megfelelni.

Először is a rendelkezés nem dispositív jellegű; mert ha ki is van ugyan mondva a szakaszban: „*a mennyiben az örökhagyó kifejezetten másként (inkább másképen) nem intézkedett*“, azért a törvény mégis az örökhagyó határozott intézkedése mellett *sőt az ellen* is rendelkezik, midőn kimondja, hogy a végrendeleti örökös *a végrendeleti örökségen kívül* a törvényes örökösödési hányad akkor illeti, ha végrendeleti örökrésze kevesebb, mint a mennyit végrendelet nem létezése esetében kapott volna.

Az indokolás a §. eme rendelkezését példákkal kívánja igazolni. Legyen szabad nekem is állításom támogatására ugyanazon példákra hivatkoznom. Egyik példa ez: «ha egy örökhagyó, a kinek három testvére volna legközelebbi törvényes örököse, végrendeletében csupán annyi intézkedést teszen, hogy egyik testvérét hagyatékának *fele részére* örökösnek nevezi, nem valószínű, hogy az lett volna szándéka, miszerint ezen testvére a hagyaték másik felének is egyharmad részét törvényes örökösödés címén megkapja.» Tökéletesen igaz, hogy e példában nem valószínű, hogy az örökhagyó, ki egyik testvérenek a hagyaték felét hagyta, nem szánt neki további törvényes örökrészt, mert ekkor ez többet kapna, mint a végrendeletben neki meghatározottan szánt *felét* a hagyatéknek. *Ez annyira nem valószínű, hogy a határozott kijelentés mellett minden kétség ki van zárva*, mert ha az örökhagyó a félrészre nevezett örökösének még törvényes örökrészt vagy növedékjogot is akart volna szánni, akkor ezt bizonyára kifejezte volna.

Az első példával tehát teljesen egyetértek.

De nem érthetek egyet a második példával, mely ugyanazon okokból és feltevésekből egyenesen ellenkező következtetést von le, s melynek a §. rendelkezését mégis igazolnia kell.

Álljon itt a példa: «ellenben ha a feltett esetben a végrendelet csak annyit tartalmaz, hogy egyik testvér a hagyaték egyhatod részére nézve nevezeték örökösnek, nem valószínű, hogy az örökhagyó ezen a törvényes örökösödési résznél csekélyebb örökrész juttatása által ezen örökösét a hagyaték további öthatod részében a törvényes örökösödési címen való osztozkodásból kizárni akarta volna».

Miben különbözik e példa az elsőttől? csak abban, hogy ott a végrendeleti örökösnek a hagyaték *fele*, itt pedig annak *egyhatoda* lett juttatva. Már pedig a mi egyik esetben valószínű, az ugyanazon körülmények között a másikban is az; ha tehát az örökhagyó akkor, ha a hagyaték *felét* juttatta valakinek, *ennél sem többet sem kevesebbet* nem szánt neki; nem e ugyanazon következtetés áll szükségképpen akkor is, ha egyik örökösének meghatározottan csak egyhatod lett hagyva! Meggyőződéseim szerint törvénykönyvünknek azon elvet kell elfogadnia, hogy a végrendeletben *meghatározott részre* kinevezett örökösnek rendszerint sem törvényes örökösödésre, sem növedékjogra nincs igénye, kivéve azon esetet, ha a meghatározott rész előhagyományként lett hagyva, vagy ha különben a hagyaték egy része örökös nélkülivé válnék. De még választása sem lehet a kinevezett örökösnek a *végrendeleti* vagy *törvényes* rész között, ha csak nem szükségörökös, mert ez esetben az örökhagyónak végrendeletében határozottan kifejezett akaratát egyenesen meghiusítaná.

A 11. §-hoz nincs észrevételem, de a 12. §-t elhagyandónak vélem. Mert, hogy a nemi különbség a törvényes örökösödésre befolyással nem bír, ezt elvként kimondani egészen felesleges, mihelyt a törvényben eltérő rendelkezések nem fordulnak elő. Hogy pedig a vagyonok eredete és minősége csak a törvényes utóörökösödnél jó tekintetbe, ezt előre kimondani még akkor is szükségtelen, ha a törvényes utóörökösödés intézménye csakugyan elfogadtatnék is, mit pedig teljességgel nem óhajtok.

(Folyt. követc.)

Dr. Haller Károly.

Az osztrák közjegyzői egyesületnek a hitelesítési kényszerre vonatkozó emlékirata.

Ausztriában a múlt ősszel alakult meg az egységes osztrák közjegyzői egyesület, mely az addig tartományonként külön működő egyleteket magába olvasztotta. Ezen új egyesület azzal kezdé működését, hogy a közjegyzőséget érdeklő kérdésekre nézve kimerítő emlékiratokat bocsájtott közre.

A legérdekesebb ezek között kétségkívül az, a mely a hitelesítési kényszer kérdését tárgyalja, a melynek kibocsátására a közjegyzői egyesületet azon körülmény indította, hogy addig, a míg az Ausztriában fenálló hitelesítési kényszer éveken keresztül támadásnak volt kitéve, a közjegyzői kar ez ügyben hallgatott, nehogy az mondassék, miszerint magánérdekét a közérdek fölé helyezi; miután azonban az urak háza 1880. május 3-án hozott határozatával egyhangulag visszavetette a képviselőháznak a hitelesítési kényszer megszüntetése tárgyában elfogadott törvényjavaslatát, s ezzel e kérdés ez idő szerint befejezettnek tekinthető: kötelességének tekinti a közjegyzői egyesület már most e tárgyban nyilatkozni.

S a mennyiben e kérdés előbb-utóbb nálunk is felszínre fog kerülni, nem lesz érdektelen az emlékiratnak azon részét megismertetni, mely a külföldi törvényhozásoknak a telekkönyvi bejegyzések alakjára vonatkozó intézkedéseivel foglalkozik.

I. *Oroszország.* Az 1864-iki törvény szerint egész Oroszországban telekkönyvi kényszer áll fenn, mely szerint minden jogügyletet, mely valamely ingatlanra vonatkozik, a járási fő-közjegyző által vezetett telekkönyvbe kell bejegyezteni; továbbá a legkiterjedtebb közjegyzői kényszer, úgy hogy a telekkönyvbe csak közjegyzői okirat alapján van bejegyzésnek helye.

II. *A skandináviai államok.* A skandináviai államokban,

s különösen Norvégiában a jelzálog-ügyre vonatkozó törvények igen régi keletűek, s a többi continentális e tárgyú törvényektől igen különböznek. A ki ingatlanra zálogjogot akar szerezni, tartozik mindenek előtt a bíróságnál szerzési okmányának nyilvános közzétételét kieszközölni; a közzétett okmány kivonata a bíróság jegyzőkönyvébe bevezettetik, mely után az okmány a városi jegyző által a zálogkönyvbe másoltatik le, a melyből egy további másolat a jelzálog-jegyzékbe vezetendő.

Ezen eljárás, mely minden jelzáloglekötés közzétételéhez, megbírálásához és bevezetéséhez három hatóság közreműködését kívánja, feleslegessé teszi ugyan az elzálogosítás alapjául szolgáló okirat hitelesítését; azonban annyira hosszadalmas és nehézkesnek mondható az, hogy általa a magánosok, s különösen a kereskedők hitelképessége nagy megszorítást szenved, minélfogva egyáltalában nem volna czélzerű azt más országokba is átültetni.

III. *Angolország.* Ezen országban két parlamenti akta az 1862. évből az ingatlanokra vonatkozó tulajdon-, zálog- és egyéb jogok szerzése és regisztrálása tekintetében olyan sajátos és szigorú intézkedéseket léptetett életbe, minőket egy continentális törvény sem ismer.

IV. *Franciaország és Monaco.* A Code civil 2127. és 2148. szakaszai szerint szerződési jelzálog csak közjegyzői okirat alapján engedélyezhető s jegyezhető be a jelzálogkönyvbe.

V. *Belgium.* Ezen országban is a francia jog elvei irányadók a jelzálogra vonatkozó okiratok kellékei tárgyában, vagyis közjegyzői kényszer áll fenn a jelzálogügyletekre nézve.

VI. *Holland és Luxemburg.* A hollandi polgári törvénykönyv 1217. szakasza szerint jelzálognak lekötése és bekebelezése csak közjegyzői okirat által történhetik. Ugyanez áll Luxemburgra nézve is.

Közlí: *Dr. Markó Sándor,*
rozsnói kir. közjegyző.

(Befejezése köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy érdekes telekkönyvi eset.

Erdélyben a telekkönyvek csak a hetvenes évek elején hoztattak be. Az új intézmény most is csak gyermekkorát éli; sok idő kell míg megizmosodik, a míg teljes erőre kap. Mert szegény telekkönyv a törvényszékeknél — tudomásom szerint — mindenütt csak mostoha gyermek; csak kevés figyelmet és gondot fordítanak rá. Az elnökök többnyire a leggyöngébb erőket alkalmazzák a telekkönyvnél; mert elég helytelenül úgy gondolkoznak, hogy hiszen a többnyire egyszerű tulajdon- és zálogjog bekebelezések, előjegyzések, feljegyzések, törlések stb. iránt beadott kérvényeknek s megkereséseknek chablonszerű elintézéséhez nem sok kell. És e rettenetes tévhitben van a fogalmi személyzet is. A jegyzőknek, aljegyzőknek és joggyakornokoknak kisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy ők a telekkönyvhöz jöjjenek praxisra; de azért ha valahol megürül vagy rendszeresítetik egy, telekkönyvi referádával összekötött albirói vagy egy telekkönyvvezetői, illetőleg segédtelekkönyvvezetői állomás, pályázik valamennyi, s akárhány elég lelkiismeretlen a telekkönyvi referádát, illetőleg vezetést elvállalni, azt tartván, hogy fac me talem, talis ero. Nem csoda aztán, ha rossz végzések és hibás bevezetések keletkeznek. Bizony pedig a telekkönyv a legfontosabb szakmák egyike. Ide szigorúan lelkiismeretes, gondos, körültekintő, szakképzett egyének kellene, a kik a változó és sokszor bonyolult jogeseteket közepette is fel tudják magukat találni. Azért a közhitel érdekében nagyon kívánatos, hogy az elnök urak mindenütt kiváló gondot fordítsanak a telekkönyvi osztályra s o-zszanak be oda változtatva a fogalmi személyzetből egyéneket a kellő gyakorlat megszer-

zése végett, nehogy többé oly hibák és tévedések keletkezzenek, mint a milyenek az alább felhozandó esetben is előfordultak.

Midőn 1878-ik év nyarán az erzsébetvárosi kir. tszék-nél a telekkönyvi osztályt átvettem: itt azon szerencsétlen gyakorlatot találtam, miszerint a birói árverésen megvett ingatlanok tulajdonjoga a vevőre, habár ő az árverési föltételek minden pontjának eleget tett is, csak akkor kebelezett be, ha ő igazolta, miszerint a vétel után az illetéket kifizette. Ennek következménye az lett, hogy a vételár felosztása után csak a terhek töröltetvén hivatalból: a tulajdonjog-bekebelezés legtöbb ügyben elmaradt, az iratok a levéltárba vándoroltak, s csak esetről esetre történt néhány bekebelezés a szerint, a mint egyik másik azt külön kérvény útján az illeték befizetését igazolva kérelmezte. Sok vevő azonban — legtöbbnyire azért, mert a végzés tartalmára nem sokat ügyelt vagy azt fel se fogta — nem igen törődött a bekebelezés hiányával, hanem tovább adta, eldarábolta a megvett fekvőket. És így e szerencsétlen és alapjában helytelen birói gyakorlat teremtett ok nélkül bonyolult jogviszonyokat, idézett elő ok nélkül tömérdek zavart. Első dolgaim egyike volt e gyakorlatnak véget vetni s az ily ügyeket a levéltárból előkerestetve hivatalos jelentéssel újra elintézés alá terjesztetni. Ily uton került napfényre a következő jogeset, mely az itt közölt végzésekből — hogy az ismétléseket és fölösleges szószaporitást elkerüljem — tisztán kiderül.

Sz. 506./tk. 879.

Hivatalos említvény arról, hogy az erzsébetvárosi Csiky Istvánnak, zágori Ordesch András és társ. ell. 540-ért

végreh. iránti ügyében történt árverésen eladott fekvőségek mind az ideig a vevőkre átirva nem lettek.

Végzés: A ptr. 458. §-a alapján meghagyjuk a kebelbeli tkvi irodának, hogy a tulajdonjogot a zágori 209. sz. tjkvben fele részben Zilles János nevén álló fekvőségek közül az 1., 8., 9., 13., 19., 20., 25., 26., 27., 31., 35., 37., 38., 49., 51. és 53. rsz. 423/2., 1961., 2594., 3111., 3522., 4445., 6411., 6494/2., 6538., 7641., 8936., 9298., 9306., 13,001., 13,763. és (14,377., 14,378) hrsz. alatti fekvőségekből Zilles Jánost illető részre Arndt János javára árverési vétel jogcímen; továbbá a 2. rsz. (510., 511.) hrsz. fekvőségből Zilles Jánost illető részre Török László javára; végre a 21., 23., 24., 40. és 50. rsz. 4558., 5674., 5874., 13,001. és 13,763 hrsz. fekvőségekből Zilles Jánost illető részre Zilles György zágori lakos javára árverési vétel címen hivatalból kebelezze be. Minthogy azonban az 534/p. 1876. sz. jbirósági végzéssel a zágori 39. és 209. sz. tjkvkre vonatkozólag csupán Gabber János és Zilles János — de nem egyuttal nejeik ellen is — lett a kielégítési végrehajtás elrendelve, a minthogy ezt felperes nem is kérte, s a végrehajtási zálogjog is 344./tk. 876. sz. tszéki végzéssel csakis Gabber János és Zilles János illetőségeikre kebeleztetett be, melyek alapján felperes 1273./tk. 876. sz. árverési kérvényben igen helyesen szintén csak ezen illetőségekre kérte az árverést elrendelni: az árverés mégis tévesen a 39. sz. tjkvben A. + 1—66. rsz. fekvőségekből a perben nem álló Gabber Jánosné szül. Wenzel Mária illetőségére is, tehát azon tjkvbeli összes ingatlanokra elrendeltetett, a minek alapján 1877. április 9-én azok eladattak s B.1 alatt 1499./tk. 1878. sz. végzés folytán Csiki István vevő javára a zágori 88. sz. tjkvbe tulajdonjogilag átvittek; minthogy továbbá a zágori 209. sz. tjkvben A. + 1—57. rsz. fekvőkből csak a Zilles János illetőségére rendeltetett el az árverés s 1877. április 9-én csakis ezen illetőség adatott el; mégis B.1 alatt 1499./tk. 878. sz. végzés folytán az A. 2—7., 10—12., 14—18., 22., 28—30., 32—34., 36., 39., 41—48., 52., 54—57. rsz. a. fekvőségekből a Kresztel Katharinát illető rész is, tehát azon egész fekvőségek tévesen Csiki István vevő javára a zágori 88. sz. tjkvbe tulajdonjogilag átvittek, sőt vevő 2617./tk. 877. sz. végzés folytán birtokba vezetve lett; ezen hibák kiigazítása barátságos egyezség megkísérlése végett a felek meghallgatása szükségesnek találtatván, e végből határidőül 1879. évi augusztus hó 26. napjának d. e. 9 órája e kir. tszék tkvi helyiségébe kitüzetik; mikorra Csiki István Zilles János és neje Kresztel Katharina, Gabber János és neje Wenzel Mária ezennel megidéztetnek.

Miről az összes érdekelték értesítendő. Az erzsébetvárosi kir. tszék mint telkvi hatóságnak 1879. márczius 7-én tartott üléséből.

Sz. 1965./tk. 1879.

Tárgyalási jegyzőkönyv Csiki Istvánnak, Ordesch János és társai elleni telekkönyvi ügyében.

Végzés: Meghagyjuk a kebelbeli telekkönyvi irodának, hogy a zágori 88. sz. telekjegyzőkönyvben a B.4 alatti bevezetést hivatalból törölje, azután az A. + 148—214. rsz. alatt foglalt fekvőket a zágori 39. sz. tjkvbe vigye vissza, s a birtokállási lapot helyreállítva az ezen 39. sz. tjkvben B.1 alatt levő bejegyzést akként igazítsa ki, hogy az A. + 1—66. rsz. fekvőkből Gabber Jánost illető részre vagyis fél részre a tulajdonjog Csiki István vevő javára hivatalból bekebeleztetik, a másik fél rész Gabber Jánosné született Wenzel Mária tulajdonát képezvén, a zágori 88. sz. tjkvben A. + 215—250. rsz. alatt levő fekvőket pedig a zágori 485. sz. ujonan nyitott tjkvbe vigye át, és a zágori 209. számú tjkvben B.1 alatt levő bejegyzést akként igazítsa ki, hogy az A. + 3—7., 10—12., 14—18., 22., 28—30., 32—34., 36., 39., 41—48., 52., 54—57. rsz. alatt foglalt fekvők a 209.

sz. tjkvből lejegyeztetvén az A. lapon való birtokállással az ujonnan nyitott 485. számú tjkvbe vitettek át, s ott a Zilles Jánost illető részre azaz $\frac{1}{2}$ részre a tulajdonjog Csiki István vevő javára hivatalból bekebeleztetett, a másik $\frac{1}{2}$ rész Kresztel Katharina tulajdonában megmaradván. E bejegyzés azután az ujonan nyitott 485. számú tjkvben is B. 1 alatt szintén foganatosítandó.

Csiki Istvánnak netaláni kártérítési igényei fenhagyatnak.

A kért költségek meg nem állapítatnak.

Indokok: Minthogy az 534/p. 876. sz. járásbirósági végzéssel a zágori 39. és 209. sz. tjkvkre vonatkozólag csupán Gabber János és Zilles János — de nem egyuttal nejeik ellen is — lett a kielégítési végrehajtás elrendelve, a mint hogy ezt felperes nem is kérte, s a végrehajtási zálogjog is 344./tk. 876. sz. törvényszéki végzéssel csakis Gabber János és Zilles János illetőségeikre kebeleztetett be, melyek alapján felperes 1273./tk. 876. sz. árverési kérvényben igen helyesen szintén csak ezen illetőségekre kérte az árverést elrendelni; az árverés mégis tévesen a 39. sz. tjkvben A. + 1—66. rsz. fekvőségekből a perben nem álló Gabber Jánosné szül. Wenzel Mária illetőségére is, tehát azon telek-jegyzőkönyvbéli összes ingatlanokra elrendeltetett, a minek alapján 1877. április 9-én azok eladattak s B.1 alatt 1499./tk. 878. sz. végzés folytán Csiki István vevő javára a zágori 88. sz. tjkvbe tulajdonjogilag átvittek; minthogy továbbá a zágori 209. sz. telekjegyzőkönyvben A. + 1—57. rsz. fekvőkből csak a Zilles János illetőségére rendeltetett el az árverés, s 1877. április 9-én csak is ezen illetőség adatott el; mégis B.1 alatt 1499./tk. 878. sz. végzés folytán az A. + 2—7., 10—12., 14—18., 22., 28—30., 32—34., 36., 39., 41—48., 52., 54—57. rsz. a. fekvőségekből a Kresztel Katharinát illető rész is, tehát azon egész fekvőségek tévesen Csiki István vevő javára a zágori 88. sz. tjkvbe tulajdonjogilag átvittek.

Csiki István vevő jóhiszeműséget nem hozhat fel, s tisztán a törvényszék tévedését használta fel saját előnyére a helyett, hogy az árverés előtt akár a hiba kiigazítását kérte volna, akár az árverés alkalmával erre a végrehajtót figyelmeztette volna. Minthogy pedig általános jogi elvnel fogva más kárával senki sem gazdagodhatik, s a roszhiszemű birtokos az árverés jogerőre emelkedésével sem védekezhetik, és a törvényszék tévedését tudva, abból jogosulatlanul senki előnyt nem szerezhet: a hiba kiigazítását Csiki István vevő ellenzése daczára is föltétlenül hivatalból elrendelni kellett.

A tévedés és vevő roszhiszeműsége oly szembetűnő és kétségtelen, miszerint a feleket perre, nevezetesen kitörlési keresetek beadására utasítani teljesen fölösleges. De másrészt meg van a törvényszéknek azon joga, hogy az észrevett hibákat oly esetekben mint a jelenlegi, hivatalból helyrehozza és kiigazíttassa.

A mennyiben vevő azt hinné, hogy roszhiszeműsége daczára is joga van kártérítési keresettel élni, e jogának érvényesítése végett részére a törvény rendes utja fenhagyatik.

A hiba hivatalból észleltetvén, s az egyezség hivatalból kíséreltetvén meg: költségmegállapításnak helye nincs.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszék mint tkvi hatóságnak 1879. szeptember 12-én tartott üléséből.

A magyar kir. Curia mint semmitőszék Csiky Istvánnak Ordesch András és társai elleni 540 frt s járulékaik iránti végrehajtási ügyét az erzsébetvárosi kir. törvényszéknek mint telekkönyvi hatóságnak 1879. évi szeptember 12-én 1965. sz. a. hozott végzés ellen végrehajtató fél részéről 1880. évi január hó 30-án 217. sz. a. beadott semmiségi panasz folytán 1880. évi márczius 23-án tartott nyilvános ülésében vizsgálat alá vevén, hozta a következő határozatot:

A semmiségi panasz elvettetik és a felebezés vissza

utasíttatik. Mert az 1876. évi. 534. sz. a. beadott végrehajtási kérelemmel a zágori 39. sz. tjkvben foglalt Gabber János és neje közös tulajdonát képező ingatlanoknak csak fele részére mint Gabber János tulajdon jutalékára kéretett és rendeltetett el a végrehajtás, és az 1876. évi 344. sz. a. kelt végzéssel a végrehajtási zálogjog bekebelezése is csak Gabber János illetőségére rendeltetvén el, a bekebelezés tévesen eszközöltetett minden megkülönböztetés nélkül a telekkönyvi hivatal által.

Mert továbbá az 1876. évi április 23-án felvett becslési jegyzőkönyv szerint is csak Gabber János illetősége becsültetett meg és panaszló 1273. sz. árverési kérelmét is egyedül Gabber János ellen intézvén, az csak tévedésből rendeltetett Wenzel Mária ellen is; minthogy azonban a 39. sz. tlkvi. ingatlanok az ugyanazok fele részére megállapított birói becsárban bocsáttattak árverés alá, az árverési vevő és egyszersmind végrehajtató Csiky István, ki saját tényből tudta, hogy ezen árverés tárgyát egyedül Gabber János birtokilletősége képezi, nem lehetett az iránt tévedésben, hogy ezen árverésen csak elmarasztalt adosának megbecsült tulajdon jutalékát veszi meg, még pedig annál kevésbbé, mivel 1875. évi 2438. sz. keresetét egyedül Gabber János s nem egyszersmind Wenzel Mária ellen is indította és nem mutatott fel ítéletet, melyben a kereseti 540 frtban Wenzel Mária is elmarasztaltatott volna; mindezeknél fogva a törvényszék mint telekkönyvi hatóság a tlkvi. rendelet 168. §-a rendeletéhez képest szabályszerűen járván el, midőn a végrehajtás folyamában kiadott végzése ellenére eszközölt hibás telekkönyvi bekebelezésből származott végrehajtási eljárást helyre hozta; az ez iránti végzés ellen beadott semmiségi panaszt elvetni és minthogy a végrehajtás folyamában felmerült sérelmek miatt felebbezésnek helye nincs, a felebbezést visszautasítani kellett.

Ime jogerős végzések és jogerős árverés hivatalból lett újra felvétel után ugyanazon telekkönyvi hatóság által, a jogokat nyert és a birtokba biróilag bevezetett vevő ellenzése dacára hivatalból hatályon kívül helyezettettek az abszolút és örök igazság diadalára.

E jogesetet azért tartottam szükségesnek nyilvánosságra hozni, mert az hasonló esetekben immár célra vezető precedenst képez, a mit jó tudni mindenkinek.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

A kir. Curia plenáris határozata a súlyos testi sértés vétségének büntetéséről.

E lapok előző számában Dr. S. S. bírálat tárgyává tette a kir. Curia teljes ülési eltérő két határozatát a súlyos testi sértés büntetéből súlyos testi sértés vétségévé correctionalisált bűncselekménynek büntetéséről, és oda concludált, hogy a korábbi határozat, mely a vétség ez esetében a 92. §. alapján csak fogházat szabott ki, a helyes, ellenben a helyesbitést célzó későbbi határozat, mely ez esetben is a 302. §. értelmében fogházat és pénzbüntetést állapít meg, helytelen, sőt logika-ellenes. Én e conclusiót alaptalannak tartom, és mivel a kérdés — a 92. §. magyarázata — a legnagyobb általános elvi fontossággal bír, nézetem mellett oly érveket kívánok a diskussio érlelődése végett felemlíteni, melyeket a második, nézetem szerint, helyes curiai döntvény indokolásában mellőzött és melyeket én önmagukban is döntőknek tartok.

A vita alapjainak tisztázására előre kell bocsátanom, hogy az érvelés nem szorítkozhatik a testi sértés esetére. Mert az nem szenved kétséget, hogy a 92. §. a mint nem egyes, hanem minden esetről intézkedik, nem is magyarázható helyesen speciális esetből, hanem csak általános szempontból. Hogy az általános helyes magyarázat alkalmazása speciális esetre megfelel-e annak, mit egy bíráló ez esetre nézve

igazságosnak tart, az egészen közömbös. A kérdés helyes megoldását elhomályosítja tehát, ha a testi sértés tárgyi és alanyi mozzanataihoz méregetjük a fogházbüntetésnek önmagában és a fogház plus pénzbüntetésnek arányait. A mint Dr. S. S. ez alapon érvel, nézetem szerint a helyes uton nem mozog, és így a célra sem vezethet.

Nemcsak a testi sértésnél, hanem bármely correctionalizálásnál a 92. illetve 92. és 20. §§. alapján felmerül a kérdés, és miután a 92. §. alkalmazása a törvényhozó szándéka ellenére mégis rendszerré vált, mindennapi problémát képez az, vajon ez esetben csak a 92. §-ban említett enyhébb büntetési nem önmagában alkalmazható-e, avagy alkalmazandó-e az illető correctionalisatio folytán eredményezett vétségre a *specialis* részben megállapított pénzbüntetés is?

A kérdés általános és mindennapi. Lássuk a nézetem szerint egyszerű megoldást.

A bíráló ur sem fogja tagadni, hogy a pénzbüntetés midőn szabadságvesztésen felül állapítatik meg, *mellékbüntetés*. Ép olyan mellékbüntetés, mint a *hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztése*. Ép olyan, a mi viszonyát a főbüntetéshez illeti, a melynek járuléka. A különbség csak az, hogy a bíráló az utóbbit bizonyos esetekben mellőzheti, míg a pénzbüntetést, a hol a törvény azt mint mellékbüntetést előírja, alkalmaznia kell, mert az általános rész ennek mellőzésére fel nem hatalmazza.

A 92. §. nem szól a hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztéséről, a mint nem szól p. o. a kiutasításról stb.

Ha már most a 92. §. úgy magyarázandó, mint azt S. S. véli, strictissimis verbis, akkor a correctionalizálás mindennapi száz és száz esetében, noha fegyház, börtön stb. aljas tette, esetleg külföldre alkalmazandó, *ki van zárva ama mellékbüntetések sanctiója*, ki van zárva, noha az esetleg meg van állapítva *ugy* a súlyosabb, *mint* az enyhébb főbüntetésű cselekményre, *ugy* a büntetettre mint a vétségre. Ki van zárva és ezáltal *az egész specialis rész*, az anyagi igazság és törvényhozói akarat *ad absurdum vive*, miért? mert a 92. §. azok felemítését expressis verbis elmellőzte. Lehetséges ez? Én előttem a helyes ut világos azon magyarázati elvek folytán, hogy 1-ör a törvényhozónak abszurdumot imputálni nem szabad, és 2-or a törvénynek a feleslegest (quasi a gyengébbek kedvéért) explicite kimondani nem kell.

Én előttem világos, hogy a 92. §. *csak a főbüntetéseket említi*, mert ez a 92. §. *céljához elégséges*, de ebből nem az következik, hogy ez esetben minden mellékbüntetés ki van zárva, hanem az, hogy a mellékbüntetés követi a főbüntetést, hogy az *új főbüntetés illetve helyesebben az ezzel sújtott új cselekmény maga után vonja a konkrét* mellékbüntetést, hogy a 92. §. ezen hallgatása jogosult utalás a *specialis* részre. Én a törvényszövegezést, a minőnek annak S. S. szerint lennie kellene, hogy ő is úgy magyarázza a 92. §-t mint a curiai második döntvény (p. o. «fegyház helyett börtön vagy fogház börtön és hivatalvesztés etc; börtön helyett fogház vagy fogház és pénzbüntetés, vagy ezek és hivatalvesztés etc.»), mi minden combinatio kimerítésére egy két oldalas szakaszt igényelne, technikailag nehézkesnek, elvileg hibásnak, mert feleslegesnek tartanám.

A 92. §. a mint *csak a főbüntetést említi* — mint egyedül relevans a correctionalizálásnál — *a törvényes objectív büntetések elősorolásánál, a leszállíthatónál*, noha ezek is legtöbb esetben mellékbüntetéssel járnak in concreto, *ugy consequenter* és helyesen csak azt említi a leszállított enyhébb büntetési nemnél a leszállítás eredményeként, határaként. A 92. §. technikája nem igényelt ennél, az *általános alap* meghatározásánál többet, és csak *arra alapítani valamely konkrét büntetést soha sem lehet* nézetem szerint azon egyszerű oknál fogva, mert a 92. §. az *általános részben foglaltatik, bűncselekményt pedig csak az cseket megállapító specialis rész valamely*

rendelkezésébe ütközőleg lehet elkövetni. Amint a bíró senkit vétkesnek nem mondhat egyedül a btk. 1—125. §§. alapján, úgy büntetést sem állapíthat meg egyedül ezek, tehát nem is a 92. §. nyomán. Ezt S. S. szem előtt téveszti, midőn az adott esetben csak a 92. §-ból construál concret büntetést. A 302. §. tehát — testi sértésről lévén szó — el nem kerülhető. Melyik részét akarja már most alkalmazni, a büntettről vagy a vétségről szólót? Csak ez a kérdés. S. S. maga is azt tartja a 20. §. alapján, hogy «természetellenes» volna, ha az enyhébb büntetésnem nem vonná maga után az enyhébb jogkövetkezményeket. Tökéletesen igaz, de nem az okon, mint ő véli; nem az enyhébb nem vonja maga után, mert hiszen a fogháznak nincs jogkövetkezménye, hanem a correctionalizálás (20. §.) eredményezte concret vétségnek (vagy büntettnék) van jogkövetkezménye, van mellékbüntetése.

S itt van a tévedés sarka, a corectionalizálás lényegének félreismerése. Az nemcsak büntetésenyhítés, hanem cselekménymínősítés. A bírói procedurában igenis prius — mint S. S. modja — a büntetés, posterius az átminősítés, de a dolgok valóságában, a természetben (s ez a logikus rend) első volt azon alanyilag rendkívül enyhe cselekmény, mely a törvényhozó (nem a bíró) szerint alterálja az objectiv határt, mely nem volt soha büntetett, hanem mindig vétség, noha ezt csak az ítélet ismerhette fel és állapíthatta meg, és nem már a perbefogás címe fejezte ki. A bíró nem azt mondja ki, hogy a ki 20 napnál tovább feküdt betegen, nem feküdt addig, hanem a törvény (92. 20. §§.) mondja ki, hogy a 20 napnál hosszabb betegséget okozó testi sértés is néha vétséget képez. Ez az alapeszme. A vétség vonja azután maga után a többi jogkövetkezményt, a mellékbüntetést is. A bírói processusban a 92. §. a prius, a 20. §. a posterius, de a tertius, ultimus gradus szükségkép a 126-484. §§. valamelyike, jelen esetben a 302. §., mert csak concret vétség létezik és csak ennek concret büntetése állapítható meg ítéletben. E nélkül persze könnyű furcsaságokat kisütni; e nélkül p. o. — s ez is mutatja S. S. nézetének helytelenségét — a büntetési maximum is az általános maximum lenne a 92. §. alkalmazásakor, és tessen a súlyos testi sértés vétségére, noha a 302. §. csak egy évet szab, öt évi fogház lenne róható (25. §.); e nélkül, ha a 92. §. in abstracto és egyedül irányadó, ha «fogház» «vétség» an sich kimondható, nemcsak súlyos vagy könnyű testi sértés vétsége mondható ki, hanem esetleg bármely «csak fogsággal» sujtott más bűncselekmény. És valamely ködös jövő haladása oda is vezethet, hogy a bíró csak büntetést állapítson meg minősítés, quasi jogcím kimondása nélkül.

Az életben a fogház plus pénzbüntetés lehet súlyosabb a börtönnél, de a törvény intentiója s nézetem szerint helyes feltevése szerint (és a rendes bírói igazságérzet is felteendő) a fogház és pénzbüntetés, a vétség büntetése az enyhébb, s így enyhítő körülmények alapján az igazságszabó is leend. A pénzbüntetések tulbő kiszabását reparálja a bíró, ki arra tekintettel szabadságbüntetést valamivel rövidebbre szabja, mintha csak ez lenne előírva. De a pénzbüntetés «lerázása» a 92. §. oly magyarázata alapján, minő az első cnriai döntvényt sugalta, nemcsak törvényellenes, hanem számtalan egyéb, nagyhorderejű, elvi consequentiákra is vezet fentiek szerint, melyek mint minden rendszertelenség, veszélyesek.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-ához.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-a szerint vételárfelosztás alkalmával «a jelzálogos hitelezők tőkekövetelésével....

egyenlő sorrendben elégitendők ki: a kamatok, mennyiben az árverés napjától visszaszámított három évnél nem régebb időből vannak hátra, stb.» Ebből folyólag kérdem:

I. Azon esetben, midőn a követelés korábbi bekebelezés által jelzálogilag biztosítva nem volt, hanem a bekebelezés végrehajtás útján eszközöltetik: a perben megítélt három éven túl hátralékban levő s a tőkével együtt bekebelezett kamatok a sorrend-megállapításnál mellőzendők-e? Avagy az idézett rendelkezés csupán az egyszerű zálogjoggal bekebelezett tőke kamataira vonatkozik? Mert ha a tőkével egyenlő rangsorozatban végrehajtási bekebelezés esetén sem sorozható a három éven túli kamat: talán egyszerűbb lett volna a törvényben azt kimondani, hogy a mondott időn túl a hitelező kamatot nem követelhet. Ez ideig tudvalevőleg az volt a gyakorlat, hogy a tőkével egyidejűleg végrehajtásilag bekebelezett és bármely hosszú időről hátralékban levő kamat a tőkével egyenlő rangsorozatban elégitetett ki.

II. A fentidézett 192. §. a) pontjában jelzett idő előtti kamatok az összes jelzálogos hitelezők kielégítése után a vételár-maradványból igényelhetnek-e kielégítést? mert a §. ötödik bekezdése, midőn a vételár-maradványból kielégítendő követeléseket felsorolja: a kamatokról nem intézkedik.

N. N.
ügyvéd.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-ában azon kérdés, hogy a végrehajtási zálogjog bekebelezésével egyidejűleg bekebelezett már megítélt és három évnél hosszabb időről hátralékban lévő kamat sorozandó-e, avagy pedig nem, nincs eldöntve. Vélekedésem szerint, miután e részben az új törvény ugyanazon álláspontot foglalja el, a melyet elfoglalt az 1868: LIV. tcz. 448. §-a, s miután a végrehajtási zálogjog bekebelezése alkalmával a kamat mint már megítélt bekebelezte-tik be, és annak összege a bekebelezésből s az annak alapjául szolgáló okiratból kitűnik: nincs ok, miért ne tartassék fen továbbra is felsőbb bíróságainknak azon eddigi gyakorlata, hogy a végrehajtási zálogjog bekebelezésének sorrendében a már megítélt és a telekkönyvi bejegyzésben kitüntetett három éven túli kamatok is soroztassanak; de az eredeti — nem végrehajtási — zálogjog-bekebelezés rangsorozatában csak három évi kamatot lehet sorozni akkor is, ha későbbi rangsorozatban a végrehajtási zálogjog bejegyezve illetve a végrehajtási jog feljegyezve van.

A jelzálogos hitelezők kielégítése utáni vételár maradványból azon jelzálogos hitelezők, kiknek javára a végrehajtási zálogjog bekebelezve vagy előjegyezve nincsen, három éven túli kamataik kielégítését vélekedésem szerint nem követelhetik; mert a 192. §-nak csak a perköltségre szorítókozó kivételes intézkedését véleményem szerint kiterjesztőleg magyarázni nem lehet. Önként értetik, hogy az ily hitelezők a vételár netaláni maradványára mint közpénztárban levő pénzre, az e részben előírt szabályok értelmében biztosítási vagy kielégítési végrehajtást vezethetnek.

Teleszky István.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje a mult hónap végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lapküldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félvre . . . 6 frt negyedévre . . 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Esmék az esküdszékről. CARRARA FERENCZ pisai egyetemi tanártól. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — A legujabb bajor törvény a közigazgatási törvényszék felállításáról és a vitás közigazgatási ügyekben követendő eljárásról. Dr. GRUBER LAJOS-tól. — Külföldi jogélet. — Törvénykezési szemle: Még egyszer az 1881: 60 tcz. 43. §-áról. KISS ELEK csornai ügyvédől és Dr. TELESZKY ISTVÁN-tól. — A büntető törvény 277. §-ához. Dr. E. S.-tól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Főügyészi körrendelet — Különfélék.

Esmék az esküdszékről.*

A tudatlanság ellenvetése gyakorlati értelemmel birna, ha egymás ellenébe állíthatnák az esküdtek rendszere, a kik mindig szükségkép *belső meggyőződés* szerint ítélnék, a jogtudó bírák rendszerével, a kik (a régi módszer fentartásával) a *törvényes bizonyítékok* rendszere szerint ítélni tartoznának.

Akkor igenis birna számbaveendő súlyllyal és bizonyító erővel a törvényes ismeretek hiánya a népbíráknál.

És ez volt az érv, a miért *Carmignani* ellenzé az esküdszéket; mert szívósan a végsőig védelmezte a törvény által előre szabályozott bizonyítékok gyakorlatát, és mindig állhatatosan küzdött a *belső meggyőződés* rendszere ellen, mely szerint (hogy ismétlem mesterem szokásos mondását) a jogtudó bírák ugyanannyi kadivá változtattatnak át.

De miután ma örökre feladva van a törvényes bizonyítékok rendszere és azt akarják, hogy a jogtudó bírák *belső meggyőződésük* szerint ítéljenek, és e bíráknak maguknak tiltva van a ténynek minden indokolása, ma nem bir többé jogi értelemmel az esküdtek ellen azon a törvények nem tudásából meritett ellenvetés, a melyek ismeretének minden szüksége meg van tagadva a tény fölötti ítéletben.

Sajátszerű oly törvényhozás felfogása, a mely ma kijelenti, hogy valamely polgár bűnösségének vagy ártatlanságának megítélésére nem kell folyamodni a *jog szabályaihoz*, és azután holnap azt mondja az emberek egy osztályának: *procul esto profani*, ti nem vagytok képesek egy polgár vétkessége vagy ártatlansága felett ítélni, mivel nem ismeritek a *jognak szabályait*.

Ez valóban nem logika, hanem kézzel fogható ellenmondás.

A *belső meggyőződés* rendszerének fentartása mellett érzelme után ítélt egy a jogtudó bíró, a mint érzelme szerint ítélt az esküdtbíróági részvételre hivatott magánpolgár. A különbség, a mely az egyik és másik között fenforog, csak az, hogy az érzelm, a mely által az esküdt vezetetik, a szokás vagy előítélet minden befolyásától szűz; a mig az érzelm, a mely a jogtudó bírót vezeti, szükségképen uralni fogja a szokás ösztönzését, a mely annál inkább válik hatalmassá, minél tovább tart e hivatalnak gyakorlata.

A törvénytudományi ismeretek nemcsak hasznosak, hanem valóban szükségesek, ha annak elhatározása forog szóban, vajon bizonyos tény kimeríti-e példaképen a lopás véghatárait, vagy ellenkezően valami sikkasztást vagy csalást képez-e, vagy bizonyos okozat vagy kártétel fenforog-e. Ilyenek elhatározása felülhaladná a nem jogtudó bírák ismereteit és illetékességét. De midőn arra szorítkozunk, tőlük kérdezni, vajon hitelt adnak-e a tanuknak, kik állítják, hogy látták vádlottat a mint birtokba vette ama tárgyat, vagy ravasz fondorlattal élt, hogy rávegye tulajdonosát, hogy azt reábizza; vagy mikor csak azt követeljük tőlük, határozzák el, vajon a vádlott e tettet haszonlesésből vagy boszúból vagy azon hiszemben, hogy ahhoz joga van, követte-e el, az ez iránt megkérdezett polgár saját ítéletében és saját lelkiismeretében elegendő anyaggal bir saját tájékozására és nincs szüksége arra, hogy consultálta legyen akár CLARUST, akár FARINACIUST, a kik azután kellően méltatva leendnek a jogkérdésben való ítéletre hivatott bírák által, a kik a felett ítélnék, hogy az esküdszék által állított boszu szándékának megfelel-e a kártétel czíme, vagy inkább a vád vagy panaszos által vitatott lopás jogczíme. És ez elég a tudatlanság ellenvetéséről.

Még egy utolsó ellenvetés marad hátra, a mely talán az első indok sokak lelkében azon elkeseredett harczra, melyet az esküdszéki intézmény ellen viselnek, és ez a tulságos könyörület szemrehányása.

Ezen ellenvetést is elfogadom a tény tekintetében. Megengedem azt, hogy az esküdtek előtt könnyebben eshetik meg valamely bűnösnek felmentése; de viszont meg kell engedni azt is, hogy a rendes bíróság előtt könnyebben fordulhat elő valamely ártatlannak elítélése.

Ime a két ellenkező veszély, mely a két ellenkező intézménnyel együtt jár.

Én egyetértek arra nézve, hogy e könyörület tulnyomó a népbírákból alkotott ítélőszékekben. De az nem féktelen, határtalan könyör, a mely a lelkeket visszarettené minden elítéléstől. Megengedhető szerintem csak azon észszerű könyörületnek tulnyomó volta, mely kellő habozást szül azon veszélylyel szemben, hogy a történt nagy bajokhoz esetleg egy új és hasonló baj hozzáadassék az elítélés által, ha mégis kétes maradt vádlottnak bűnössége vagy ártatlansága.

Ez üdvös, könyörületes habozás kétségkívül tulnyomó az esküdteknél, mig a rendes bírónál azt előbbutóbb elfojtja a szomorú szokás uralma. Ez egy jellemző tény az emberi természetben.

Nézzétek a poroszlókat, nézzétek a börtönört, a mészáros, a sebészt, nézzétek egy szóval mindazon különböző foglalkozásokat, melyekre a társadalom szükségletei a polgárok különböző osztályait szólítják, és mindig találni fogjátok, hogy azon borzadás, mely egy egészséges kedélyt először elfog, midőn kényszerítve van a maga hasonmásának vagy csak ártatlan állatnak fájdalmat okozni, lassankint kiálszik és részvétlen közömbösséggé fajul a kegyetlen cselekmények ismétlésével, azon bűverő hatása folytán, melyet a szokás az emberi

* Az előbbi közleményt l. a m. heti számában.

természetre gyakorol. Ez nem a bíráltnak érve az ítélőknek egyik vagy másik kategóriája irányában; pusztán constataciója egy ténynek, mely ilyen és mindig ilyen fog maradni az emberi természetnél fogva.

Teljes valószínűséggel bir, hogy azon elv: *in dubio pro reo*, mindig szem előtt fog tartatni a polgár-bíró által, míg ellenkezően a szakbíró azt nagyon is könnyen elfeledheti a végzetes szokás következtében.

S itt a kérdés egy tisztán jogi sarkpontra redukálható, melyet elvont és általános szabályban kell megvitatni.

Őszintén és hiven állítjuk fel a vitának valódi gyújtópontját. A két törvénykezési rendszernek küzdelmében, melyek egyike az ártatlanságot teszi ki nagyobb veszélyeknek, míg a másik mellett fenforog azon veszély, hogy valamely bűnös büntetlen marad: e kettő között melyiket illeti az elsőbbség, mint kisebb bajok forrását? Itt én nem állítom fel az én nézetemet. Támaszkodom egy pogány és zsarnok császár tekintélyére, és támaszkodom egy római jogtudós tekintélyére; felelnék e kétélyekre helyettem Ulpianus és Trajanus, és én osztom az ő meggyőződésüket.

Zsarnok kormányok alatt is, a hol az igazságszolgáltatást inkább a szigor fentartásával akarták kezelni, mindig tiszteletben tartották azon szabályokat, melyeket a lex 5. Dig. de poenis tartalmaz, és melyeket nem volna szabad elfeledni senkinek és legkevesebb bizonyos tolatkodóknak, a kik jogtudósoknak akarnak tartatni, és mely szabályt, mivel nagyon is gyakran elfeledik — ismétlére alkalmasnak tartok. Ime Ulpianus szavai: *Sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari, Divus Trajanus Assidus rescripsit: satius enim esse impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare.*

Hu és akadémikus minden diskussió más téren. Az esküdszékek kérdése egészen itt dől el.

Vagy elébe tesszük néhány vétkes büntetlenségének valamennyi tisztességes ember biztonságát azon veszéllyel szemben, hogy büntetett nélkül gályára hurcoltassanak, és akkor az esküdszék intézményének győznie és föntartatnia kell. Így gondolkoztak a pogány jogtudósok s a pogány zsarnok császárok.

Vagy ellenkezően a magasztalt haladás és a hamis hitek helyébe lépett igaz vallás — tévesnek bizonyították ULPIANUS és TRAJANUS szabályát, úgy hogy ma VOUGLANS, HALLER és DE MAISTRE-rel kell mondanunk, mikép némely ártatlanok elítélése csak olyan, mint egy a tetőről leesett téglá, szerencsétlenség, melyet megadással kell elviselnünk, mivel a társadalom rendjének szükséges folyományát képezi.

Ezen felfogás engem nem csábit.

Ez azon radikális pont, melyben a bűnvádi eljárás feletti összes kontroversiák találkoznak. Naponkint támadnak hasonló kérdések az eljárás minden részei felett nemcsak az esküdszék kérdésében, hanem a többiben valamennyiben is. S valamennyiben látjuk ma támadni a kis bölcséket, a kik vissza akarják terelni a kérdéseket a modern tudomány által elítélt elméletekre egyedül azért, mivel ezen szerencsétlenek ellenkező hitet vallanak azzal, a melyet ULPIANUS és TRAJANUS hirdettek (HERMOGENIANUS ad leg. 42 ff. de poenis, GAJUS ad leg. 56. és 125. ff. de regulis juris, PAULUS ad leg. 155. §. 2. ff. de regulis juris, MARCELLUS ad leg. 192. §. 1. ff. eodem), és melyet ismétel ULPIANUS ad. leg. 32. ff. de poenis. De a kik ma hiteltől megfosztani akarják a humanismus követelményét, nem tulajdonítanak értéket a modern tudomány megegyezésének a római jogászok összeségével, a kik őket felvilágosíthatnák, hogy azon elv: *in dubio pro reo non minus justius est quam tutius.*

Nem fektetnek ezek súlyt a római jogtudósok tekintélyére; mert nem tudják, hogy a római törvényhozás által szentesített elvek minden országnak és minden kornak sajátjai, (mint jól mondja a kitűnő BRUGNOLI), mivel azok nem egyebek, mint az örök igazságnak és erkölcsös-ségnek sugallatai.

Kérdéses például, vajon a vádlottnak megadandó-e bizonyos biztosíték. Ime, mondják egyik oldalról, e biztosíték szükséges, mert különben igen könnyen megtörténhetik, hogy egy ártatlan az igazságtalan elítélés áldozata lesz. De azt halljuk ellenvetni más oldalról, hogy ezen biztosíték némely bűnösnek is menekülést nyújthat, hogy kikerülje a megérdemelt büntetést. S az igazságszolgáltatás minden *tulbuzgó* hivei felkiáltanak: *mintsem hogy a bűnös meneküljön, inkább az ártatlan veszszen el.* De azt nem fogják fel, vagy nem akarják felfogni, hogy az igazságszolgáltatás nem áll minden vádlottnak meggondolatlan elítélésében, hanem csakis a vétkesnek bizonyult egyén megbüntetésében.

Máskor vitatkoznak a bűnügyi *ítélt dologról*. A *felmentő* ítélet, a mely az eljárás által megállapított formák szerint hozatott (így tartjuk mi, a büntető jogtudomány régi követői) azon ügynek örökre véget vet. A család nyugalma nem szabad örökké zavarni.

Megesik, hogy egy felmentett bűntevő terhére az ítélet hozatala után bűnösségének kétségtelen bizonyítékai merülnek fel; de akkor ő az ítélt dolog oltalma alatt áll. Mert minden tisztességes ember érdekében fekszik, hogy egy makacs vádló ne tehessen ki örökké ismételt üldözésnek egy családot újra feléledt gyanúok alapján. De ime a másik táborból feltámadnak a modern ujitók és kitűzik az igazságszolgáltatás lobogóját, a mely igazságszolgáltatás szerintük egyedül a vétkes megbüntetésében áll és kiáltanak, hogy az ítélt dolog nem egyéb jogászai képzelemnél, hogy a fikciónak mindig hátrálnia kell a valóság előtt, hogy a társadalom biztonsága nem engedi meg azt, hogy a megbocsátható tévedés örve alatt egy gonosztevő biztonságban élhessen a tanúk szemeláttára, a kik határozottan bizonyíthatnák, hogy ő büntetett követett el. És ezen érvelés nyomán kívánják, hogy a vádlók új Damokles-kardot tartsanak hatalmukban, mely örökké fenyegetse azt, a ki valaha igazságtalanul gyanúsított.

Más esetben vita tárgyává teszik a büntetőjogi elévülés intézményét, a gyanúsított polgár üldözhetőségének elévülését; mert e kiszabott büntetés elévülése egy méltán eléggé vitás kérdés.

És mi (hiven iskolánkhoz) föntartjuk, hogy a bűnvádi kereset elévülését meg kell engedni, nem azon csekély súly érvek miatt, melyek alapján a francia törvényhozás által fogadtatott el, hanem azon kézzel fogható veszélyek miatt, melyek különben az ártatlanságot veszélyeztetnék. Hogyan lehessen megengedni, kérdjük mi, hogy egy gonosz rágalmazó vádat emelhesse ellenünk oly bűncselekmény miatt, a melyről azt állítja, hogy tíz vagy husz év előtt követtük el?

Hogyan igazolhassam én ártatlanságomat, ha a feljelentés szándékosan késleltetett és számításból addig halasztatott, míg mentő tanuim meghaltak vagy teljesen elfelejtették (miként valószínűen már magam is elfeledém) azon körülményeket, melyek világosan igazolhatnák büntetlenségemet? Csak az időnek hosszabb vagy rövidebb tartama lehet vitás, de az elévülést magát, mely határt szab a bűnvádi üldözésnek, a jognak oltalma követeli.

De a másik oldalról az ujitók, kik a barbárság újra feltámasztásán fáradoznak (és a kikre jól illik CUJACIUS definitiója: *Monogramma jurisperiti severitate*

mentis simulant scientiam), azt kiáltják ellenünk, hogy az időnek nem lehet jogi hatása; hogy a jogtalomnak öröknek kell lennie a társadalom javára és nem az ártatlanul vádlott javára, és hogy következésképpen az elévülés az észszerűtlenségnek szüleménye, a bűnösöknek oltalmazója. És így nem veszik észre, hogy ők maguk pártfogolják a legutálatosabb bűncselekményt, t. i. a hamis vádaskodást. Mintha kevésbbé félelmetes volna az, ki testünket törrel öli, a rágalmozónál, ki a testet és a becsületet gyilkolja meg és a ki számára amazok büntetlenséget biztosítanak, midőn azt mondják neki: várj tíz évig ellenséged bevádolásával és akkor minden valószínűség a mellett lesz, hogy sikerül őt hálódiba fogni és tönkre tenni.

Utolsó sorban a bűnvádi eljárás összes kérdéseinek megoldása arra vezet vissza, hogy előtérbe lép a fent említett dilemma, hogy t. i. előbbre kell-e tenni az ártatlannak lehetséges elítélését a bűntevő lehetséges büntetlenségének:

A római jogtudósok és császárok erre habozás nélkül feleltek, hogy nem; és sok századoknak gyakorlati jogászai egyre ismételték: *in dubio pro reo*. De ma, hogy valami újat mondhassanak, megtagadják e szent igazságokat, és így nem csoda, ha az ártatlanságot oltalmazó esküdtszék ellen is mint valami büntett ellen agítálnak, a melyet száműzni kellene.

Én soha sem fogom elfelejteni azon ünnepélyes tárgyalást, a melyen a flórenczi assisák előtt a kitűnő TONDI lovag elnökle mellett mint Gerard védője részt vettem. Tisztelettel emlékezem és fogok mindig emlékezni azon férfira. És felejthetetlenek előtttem a kiváló bírónak szavai, a melyekkel akkor elnöki resuméjét bezárta: „Végül emlékeztetem önöket esküdt uraim, (mondá ő) hogy ha az önök lelkében a legkisebb kétely marad fen, hogy ezen ember ártatlan lehetne, önöknek nem szabad habozniok egy perczig sem, hogy őt felmentsék az őt terhelő vád alól.”

Aranyszavak voltak ezek, és ha az azokban kifejezett eszme őszintén gyökerezne minden jogtudó bírónak kebelében, akkor eltűnnék sziveinkből minden félelem és elhalványulna azon kívánságunk, hogy a mi egyéni biztonságunkat a polgár-bírák oltalma alá helyezve lássuk.

De azon ritka kivételekkel, a midőn az *in dubio pro reo* legszentebb igazsága a bírói székből hirdettetik az esküdteknek, szemben állanak és aggályainkat és gyanunkat újra és újra felébresztik bizonyos igazságügyi miniszterek rendeletei. Azon kormányrendeletekre czélozok, melyek alárendeltjeiknek mint a bíróság evangéliumát bevésik sziveikbe, hogy az ő érdemeik és érdemtelenségük a felebbvaló hatóság által mérlegeltetni fognak az elítélések száma szerint, mely az előléptetések és jutalmazások indoka leendő, és a felmentések száma után, mely a kedvezőtlen elbánás alapját fogja képezni. És ha az érdemdus Tondi aranyszavaival e miniszteri rendeletek cinismusát szembesítjük, akkor nem a mi hibánk, hogy annál bujábbban hajtanak rokonszenveink az esküdtszéki intézmény iránt.

Pisa, 1882. márczius 28.

Carrara Ferencz.

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

IV. Egy további fontos szempont, mely az áthatások korlátozása iránt felállítható, az, hogy a tulajdonosnak rendkívüli felhasználásából eredő rendkívüli áthatásokat még ha nem szűlnék is kárt, a szomszédok eltűrni, elnézni nem tar-

toznak. Ez az előbbi (III. alatt) álláspontnak mintegy megfordítása; ott a közönséges felhasználásból kifolyó áthatásokat el kell tűrni a szomszédnak, habár azok neki sajátoszerű gazdálkodása, telkének a rendestől eltérő felhasználása folytán károsítóknak mutatkoznak is. Itt meg az képezi a kiindulási pontot, hogy a rendkívüli, intensív nagy hasznót, előnyt nyújtó felhasználás okozta áthatásoktól a tulajdonosnak tartózkodni kell, habár nem okoznak azok egyenesen kárt, nem korlátozzák közvetlenül a dolognak közönséges használhatóságát, sőt még tán rendkívüli jövedelmezőségét sem; de az áthatás gyakorisága, folytonossága, tartóssága a szomszédokra kellemetlen, tulajdonuk kényelmét, tisztaságát, élvezetességét megtámadja, úgy hogy összeredményében mégis a tulajdon értékét csökkenti.

Ezen kategóriába esnek első sorban az újabb ipari fejlődésnek termékei, a gyárak, melyek kéményeiből állandóan sötét, sűrű füstfellegek emelkednek és szállanak át a szomszéd telekre, a hol a lakást, tartózkodást kényelmetlenné, kellemetlenné teszik még akkor is, ha az emberi szervezetre károsnak, veszélyesnek nem is mondhatók. Ha a füstben lévő szénpor lerakódása a telek jövedelmezőségét, termő képességét csökkenti; ha hátrányos a telekre, akkor az áthatás az első (I.) pont alá esik, s mint ilyen tilos; de itt csak a tulajdonos személyére irányuló hatás jön tekintetbe, és a mennyiben az áthatás tulságos folytonos, és ez alapon a személyre kényelmetlenséget okoz, el nem tűrhető. Ilyen a gyári termelésből származó bűz, folytonos zaj, zugás, zakatolás, mely oly mérveket ölthet, hogy a szomszédoknak a telkükön való megmaradása azonos értelmű volna az élet kényelmének feláldozásával, mert a kellemes existencia alapját: a tiszta légkört, az illatos fris, üde levegőt vonná meg tőlük.

De nemcsak a gyári iparból eredhetnek ily tulságos áthatások a szomszédok telkére. IHERING egy érdekes esetet közöl, mely a német bíróság gyakorlatából van merítve. Egy cukorgyár szomszédjai messze vidékről vettek méheket a gyár működésének idejére kosztba. A méhek a gyárt egész rajokban lepték el, kevés fáradsággal tápot szerzendő kasuk számára. A gyáros a méhek ellen nem volt képes magát megvédeni, mivel azok a kényelmetlenségen felül neki bebizonyíthatóan tetemes kárt is okoztak, betolakodván mindenüvé, a hol cukor tartalmu anyag volt található, azért a bírósághoz fordult. A bíróság nem adott helyt a keresetnek a méhek kosztbavételének eltiltása iránt, de felfogásunk szerint helytelenül, mert a rendes, közönséges gazdálkodás szülte áthatást — itt a szomszédok tulajdonában levő méhek ájtövetelét — tűrni kell ugyan, de a rendesen tul menő, a különösen jövedelmező felhasználásból származó áthatást tűrni senki sem köteles, midőn épen az áthatások rendkívüli-ége szüli a nagyobb jövedelmezőséget, de egyszersmind a kárt is.

Ezen elvből levonható korlátozás belső helyességét, okadatoltságát azon kölcsönös méltányosságban találjuk, melylyel a szomszédoknak egymás iránt kölcsönös javukra viseltetniök kell. Az elfogulatlan jogérzék követelménye ugyanis, hogy a tulajdonos saját telkének lehető legdúsabb, legjövedelmezőbb felhasználását szomszédjainak rovására ne eszközölhesse, hogy míg az egyik legintensívebb módon értékesíti telkét, addig a másik a jó levegő hijával legyen; szaglási érzéke minduntalan kellemetlen irritációnak legyen kitéve, hallása a folytonos zaj, dörömbölés miatt eltompuljon, egy szóval: az emberi élet természetszerű, mert mindenki által könnyen és bőven megszerezhető élvezetől el legyen ütve és miért? csak hogy a tulajdonos telkének a közönségesnél kétszerte, háromszorta nagyobb jövedelmezőségének örvendhessen. Ha a tulajdonos rendkívüli jövedelmezővé képes telkét tenni, ha lelemény, ügyesség vagy fortély által még oly magasra bírja fokozni a telek használhatóságát, ehhez a szomszédnak mindaddig semmi köze, míg a tulajdonos intézkedései határukban saját telkének határain belül maradnak, míg ezen

* Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9., 10. és 13. számokban.

intézkedések a szomszéd telek légkörét vagy egyéb előnyeit tulságig igénybe nem veszik. De a szomszéd telek természetsszerű kellemeinek elvonása, az idegen behatások tartósága és folytonossága által, ez oly állapot, mely a tulajdon jog egyenlőségével össze nem fér, melyet a törvény az egyenlő ótalom szempontjából el nem tűrhet, mert ellenkező esetben a gyengék kizsákmányolására, kifosztására vezetne az erősbek, a vagyonosabbak által. Az idegen behatások megengedhetőségének határát csak a *közönséges gazdasági élet igényeinek kielégítése alapján* lehet okszerűen vonni, megengedhető lévén az áthatás addig, míg az általánosan elterjedt szokásos, közönséges életviszonyoknak megfelelő felhasználásából ered, a tulságos áthatás — mint a rendkívüli felhasználás eredménye — meg nem engedett, mert ez már kelletén túl veszi igénybe a szomszédos telkeket annyira, mennyit a közérdek a tulajdon életrevalóságának fentartása céljából józanul nem kíván, már pedig a tulajdon korlátozása addig tart, a meddig ezen cél megvalósítására szükséges. Ezen mértéken túl vinni a tulajdon korlátozását, túl löne a célon, mert a tulságos áthatások türesére kárhoztatott szomszédok tulajdona elveszitené életrevalóságát csak azért, hogy a másik illetéktelenül annál többet nyerjen. Ez nem volna a törvényes ótalom egyenlő kimérése, ez privilegium odiosum volna azon szomszédokra, kik anyagi erő hiánya miatt nem képesek maguk részéről is gyárt vagy más állandó tartós áthatással járó felhasználást adni telkeiknek, és így megtorolni a tulajdonost, és recompensálni az áthatásokat. Ez a vagyonosabb osztálynak nyújtott ököljog szentesítése volna, csak hogy más alakzatban.

Azon kérdés merülhet e felfogással szemben fel, hogy oly ipari, gyári foglalkozások, melyek örökös lármájuk, bűz- vagy fűtfejlesztésük által nagy mértékben hatnak át a szomszéd légkörébe és így állandó kellemetlenséget okoznak a személynek, teljességgel száműzve legyenek az emberi társaságból? Erre a válasz minden habozás nélkül igenlő lesz.

Bizony ezeknek távozni kell oly helyekről, melyek rendszeren emberi lakásra vannak szánva, minő falvak, városok, távozniok kell oda, hol a szomszédok rendes gazdasági felhasználása a tiszta légkört, csendet nem értékesítik, a hol ezen természeti előnyöknek direct gazdasági jelentőségük nincs.

És csakugyan teljes elismerésben részesül ezen felfogás az újabb ipartörvények által, melyek ugyanis a gyáripár roppant mérveket öltő fejlődésének köszönik létüket, oly viszonyokat és gazdasági felhasználásokat teremtvén, melyek önálló törvényhozási rendezést tettek szükségessé. Elég lesz, ha többek helyett csak a magyar ipartörvényre szorítkozunk, ennek idevágó intézkedéseit bemutatjuk.

Az 1872. VIII. tcz. 8. §-a így szól: Ha valamely iparág gyakorlása oly üzlettelepek felállításával jár, melyek fekvésük vagy az üzlet mineműsége által a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy egyáltalán a közönséget *háborgatják, megkárosíthatják vagy veszélyeztetik*, ily telepek az alább körülírt eljárás mellett csak iparhatósági engedély alapján állíthatnak fel.

Ide tartoznak: mindennemű tűzijáték- és gyúszér-áru készítésre szolgáló telepek, lőpor-gyárak és rak-tárak, gázkészítő-gáztartóintézetek, olajgyárak, ásványolaj-finomítók, kátránykészítők, kokszygyárak, a mennyiben másutt állíttatnak fel, mint a hol az anyag termeltetik, üveghuták, koromégetők, agyag-áru, mész- téglá és gipszégető kemenczék, tükör-gyárak, nyersfémek előállítására szolgáló telepek, pörkölő-kemenczék, fémöntődék, a mennyiben az olvasztás nem tégyekben történik, hámorművek, vegyészeti gyárak, gyors-fehéritők, firnisz-főzdék, keményítő, szörp, paraffin, kátrányos ponyva, bélhur, házfedőpapír- és házfedő nemezgyárak, vérlug-, enyv- és szappanfőzdék, csontégetők, csontszáritók, csont-

zúzó, csontfőzők és csontfehéritők, állati szőr előkészítésére szánt telepek, faggyu-olvasztók, gyertyaöntők, vágóhidak, timárműhelyek, trágyagyárak, dögnyzóhelyek, len- és kender-áztatótelepek, czukor-, szesz- és sörgyárak, gőz-, száraz- és szélmalomok, uszodák, fürdők.

A ki a 8. §. alá eső üzlettelepek valamelyikének felállítására szükséges iparhatósági engedélyért folyamodik, köteles egyuttal a telepnek, az azon felállítandó épületnek s belső felszerelésüknek pontos rajzát, körülményes leírását és szabatos magyarázatát benyújtani, hogy azokat az érdekeltek megtekinthessék. (9. §.)

Az iparhatóság a szándékba vett vállalatot úgy falragaszok, mint az egyes érdekeltekhez intézett külön értesítvény által közhírré teszi, a hely színére tárgyalást tűz ki, melyen azok, kik a vállalat ellen bármi oknál fogva kifogást tenni akarnak, e kifogást szóval vagy írásban előadni kötelesek, különben az ipartelep — ha csak köztekintetek nem szolgálnak akadályul — engedélyezendő. (10. §.)

Az eljáró iparhatóság a felek kifogásain kívül azt is tartozik hivatalból megvizsgálni, vajon a tervezett telep által nem fog-e a közönségre nézve jelentékenyebb háborgatás, kár vagy veszély előidéztetni, és vajon megfelel-e az a fenálló tűzrendőri és egészségügyi szabályoknak. (13. §.)

Ezen törvényes intézkedések azon fent kimutatott alapgondolatra vezethetők vissza, hogy a gyáripár vagy más rendkívüli felhasználás — mint tetemes áthatással járók — a szomszédok okadatolt kifogása ellenére népesített, lakásul szolgáló telkek környékén nem engedélyezendők.

Egy további nehézség, mely e tárgy körül önkénytelenül fölmerül, az, mi történik a szomszédok igényével azon esetben, ha az iparhatóság megadja a telep felállítására az engedélyt; mert a szomszédos felek aggodalmait a jövőndő áthatások dimenziói iránt nem osztja, alaposnak nem találja? Vajon az ily engedélyezett ipartelep ellenében, ha az áthatások csakugyan tulságos mértékben jelentkeznek és így a szomszédokra igen terhesek, kereshetni-e bíróság útján védelmet? Nem zárja-e ki a hatósági concessio a szomszédok alapos igényének érvényesítését a tulságos áthatások beszüntetése iránt?

Határozottan nem. Az ipartörvény 18. §-a erre vonatkozólag azt mondja: a szomszédok közül senki sincs jogosítva előre nem látott káros befolyások címe alatt *az üzlet megszüntetését követelni*, hanem az iparhatóságnál csakis *oly intézkedések létesítését kérheti*, melyek a bebizonyítható káros befolyást elhárítják. A hol ez nem lehetséges, vagy az üzlettel meg nem egyeztethető, a káros befolyások miatt *panaszt emelő fél a rendes bíróság előtt kárpótlást követelhet*.

És ez természetes is; mert a hatósági engedély a magánjog szempontjából lényegileg csak azt jelenti ki, hogy a nagy közönség érdeke: a közbiztonság, a közegészség és tisztaság az ipartelep által nem szenved, az ipartelep a közönségre nem háborító. A hatóság, mint a közönség törvényes képviselője csak az iránt nyilatkozik, hogy a közönség érdekének szempontjából nincs oka panaszra a telep ellen míg az tul nem lép a bemutatott terv keretén.

A magánszemély kereseti joga épségben marad, ha az ipartelep áthatásainak nagysága által a tulajdont használhatóságában vagy természetes kényelmében háborítja, mert a hatóságnak nem lehet feladata a magánszemélyek érdeke fölött is örködni; tegye azt ő maga, ha az áthatások reá sérelmesekké válnak.*

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

* Mélyebb oka ennek az, hogy a magánjogi sérelem mindig relativ, csak egy konkrét személy körül létező; minélfogva, kinek valami fáj, az keressen ellene bírói orvoslást. Lásd UNGER *System* II. köt. 337. és köv. l.

A legújabb bajor törvény a közigazgatási törvény-szék felállításáról és a vitás közigazgatási ügyekben követendő eljárásról.

IV.*

(Befejezés.)

37. A kerületi kormány tanácsában előforduló tanácskozás és szavazás tekintetében valamennyi határozatnál, úgy zárt ülésben, valamint nyilvános és szóbeli tárgyalás alapján, a «Gerichtsverfassungs-Gesetz für das deutsche Reich vom 27. Januar 1877», 194—199. §-ainak rendelkezései jönnek alkalmazásba.

38. A tanács tanácskozásánál és szavazásánál, a tárgyalásnál működő jegyző nem lehet jelen a «Gerichtsverfassungs-Gesetz für das deutsche Reich» 195. §-ának második bekezdésében foglalt intézkedés épségben tartásával.

39. A közig. törvényszék határozatai tanácsokban hozatnak, melyek, a mennyiben másnemű törvényes intézkedés nem forog fen, az elnökkel egyetemben öt tagból állanak.

40. A közig. törvényszék az alsóbb instantiák által kinyomozott tényálladék alapján határoz; előtte nem történik bizonyítás.

A törvényszék azonban fel van jogosítva a bizonyítási anyagnak az alsóbb instantiák által leendő kiegészítését megindítani, műszaki felülvéleményezéseket kikérni, és szakértőket, kik ezeket szerkesztették vagy ezeknek készítésénél közreműködtek, a nyilvános üléshez meghívni.

Ha külön törvényes rendelkezések alapján határozathozatal előtt más hatóságok meghallgatandók, akkor ennek az elnök rendelkezéséhez képest kell történnie.

Ha a közig. törvényszék harmadfokban határoz és ha a panasz elvettetik, akkor a panasztelől, ha őt konokság terheli, 200 márkáig terjedhető pénzbüntetésben marasztaltathatik el.

41. Minden a közig. törvényszéknél benyújtott panasz előadónak osztandó ki, ki az államügyésszel egyetemben vizsgálni köteles a panaszban netalán foglalt kifogások méltatásával, vajon fenforog-e a tényállás vagy a bizonyítási anyag kiegészítésének szükségessége vagy sem.

Ha ezek egyetértenek, akkor azonnal a szükséges intézkedés megteendő a nyilvános ülés elé vitel, vagy a kiegészítés elrendelése által; azon felül az illetékes tanács zárt ülésben köteles a kiegészítés szükségessége felett határozni.

A többire nézve a 32. §. 1. és 2. bekezdéseinek, azután a 33—38. §-oknak rendelkezései nyernek alkalmazást.

42. Az államügyésznek vagy helyettesének joga van minden tárgyalásra kerülő ügynél nyilatkozatával meghallgattatni; szintugy a közig. törvényszék minden határozathozatala előtt, mely a közig. törvényszék valamely tagjának kizárása vagy mellőzése felett vagy mely a 41. §. utolsó bekezdéséhez képest valamely a 32. §. 1. és 2. bekezdéseiben említett panasz felett, történik.

A közig. törvényszék tanácskozásánál és szavazásánál az államügyész nem lehet jelen.

Azon esetekben, melyek megelőző nyilvános tárgyalás nélkül intézendők el, az államügyész az előadó előadására tett nyilatkozata után távozni köteles.

43. Ha valamely tanács valamely jogi kérdésben a közig. törvényszék, vagy annak valamely tanácsának előbbi határozatától el akar térni, akkor az ügy tárgyalását és eldöntését a közig. törvényszék teljes ülése elé kell vinnie.

44. Valamely teljes ülési határozat hozatalához legalább is a közig. törvényszék valamennyi tagja kétharmad részének jelenléte szükségeltetik. Szavazategyenlőség esetében az elnök szavazata dönt.

III. A 10. és 11. §§-ban említett ügyeknek elintézési módja.

45. A 10. és 11. §§-ban említett ügyeknek az alsóbb instantiáknál való elintézése azon mindenkor fenálló szabályok szerint történik, melyek a közigazgatási ügyeknek azok előtti eljárására vonatkoznak.

Az idézett §-ok szerint megengedett panaszok tizen-négy napi halaszthatatlan határidő alatt, az illető intézkedés tudomásul vételétől számítva azon hatóságnál nyujtan dók be, mely a panaszolt határozatot hozta.

Ezen panaszoknak a közig. törvényszéknél való elintézési módja ép azon szabályok szerint történik, melyek a közig. törvényszéknek közigazgatásjogi ügyekben való eljárására vonatkoznak.

A 10. §. 11. pontjának eseteiben a tartományi közigazgatási hatóságok első-, a kerületi kormányok, a belügyi kamarák másodfokban döntenek.

IV. Kényszervégrehajtási eljárás.

46. A közigazgatási hatóságok jogosítvák a jelen törvényben megjelölt esetekben jogerőssé vált határozataikat kényszer útján ugyanazon eszközökkel végrehajtani, melyek polgári peres ügyekben jogerős ítéletek végrehajtására advák.

Mennyiben kötelesek ennél a bíróságok közreműködni, az a külön törvényes rendelkezésektől függ.

A kényszervégrehajtás a tartományi közig. hatóságokat illeti, külön törvényes intézkedések fentartásával, melyek erre ugy saját végrehajtó szerveiket, valamint a birói végrehajtókat használhatják.

Panaszok oly intézkedések és végzések ellen, melyek a kényszervégrehajtásra irányulnak, a közigazgatásjog folyammenetben intéztetnek el.

V. Zár- és átmeneti intézkedések.

47. A honvédelem céljaira történő átengedéseknél és megterheléseknél a közönséges haszon és a vállalat legcélszerűbb megvalósításához szükséges tulajdon-átengedés vagy megterhelés kérdése az állami ősszminiszterium határozata által intéztetik el.

48. A «Gesetz vom 28. Mai 1852, die Distriktsräthe betreffend» 28. §-a a következő szövegezést nyeri:

Csakis azon utak nyilvánittassanak tartományi utaknak, melyek arra vannak rendelve vagy alkalmasak, hogy egyes községek szomszédos összeköttetését messze túlhaladó forgalmat közvetítsenek.

A tartományi tanács tiltakozása felett első fokban testületi tanácskozásban a kerületi kormány, a belügyi kamara dönt, második és utolsó fokban az illetékes államminiszterium a «Gesetz vom 8. August 1878, betreffend die Errichtung eines Verwaltungsgerichtshofes, und das Verfahren in Verwaltungsrechtssachen» 10. §-ának 1. pontjának fentartásával.

49. Ha olyan ügyeknél, melyek a jelen törvény tárgyát képezik, valamely alsóbb instantia egy s ugyanazon határozatában egyidejűleg oly kérdések oldatnak meg, melyek különböző felsőbb hatóságok hatásköréhez tartoznak, akkor a mindkét felsőbb hatósághoz intézendő panaszok a törvényes panaszhatáridőn belül nyujtandók be.

Ha az ügyben csak egy érdekelt létezik, akkor ennek indítványától függ, melyik felsőbb hatósághoz lesznek az iratok előbb határozat végett beküldendők. Ily indítvány hiányában, vagy ha több érdekelt létezik, először a közig. törvényszék határoz.

50. További törvényes szabályozásig az illetékességi összeütközések tárgyában a közig. törvényszék, a közig. hatóságok és a bíróságok között a következő szabályok állanak fen:

* Az előbbi cikkeket l. a m. é. 45., 48. és a f. é. 3. számban.

1. A «Gesetz vom 28. Mai 1850, die Kompetenz-Konflikte betreffend» című törvényben foglalt intézkedések a bíróságok és a közig. hatóságok közötti illetékességi összeütközésre nézve, azon illetékességi összeütközésekre nézve is birnak érvénnyel, melyek a bíróságok és a közig. törvényszék között fenforognak.

Az ezen összeütközések elintézésére az 1850. május 28-diki törvény 1. §-a szerint hivatott tanácsba ezen esetekben az ott megjelölt magasb közig. hivatalnokok helyére a közig. törvényszék három tanácsosa lép be, és pedig a szolgálati tartam szerinti legidősebb tagok, egyenlő szolgálati tartam mellett a születés szerinti legidősebbek.

2. Ha az államügyész a közig. törvényszéknél észreveszi, hogy valamely ügyben vagy kérdésben, mely a közig. hatóságok illetékességéhez tartozik, a közig. törvényszék határozata kéretett, akkor az ügy tárgyalása előtt köteles a közig. törvényszéknél indítványozni, hogy egy, csakis az illetékességi kérdést tárgyzó előleges határozat hozassék, mely nyilvános ülésben az érdekeltek meghívása mellett történik.

Ha a közig. törvényszék illetékességét megállapítottanak nyilvánítja, akkor az államügyész, ha mindazáltal a közig. hatóságokat tartja illetékeseknek, azonnal az illető szakminiszteriumnak köteles jelentést tenni, mely jogositva van tizennégy nap alatt a határozatnak nyilvános ülésben történt kihirdetésétől számítva, az illetékességi összeütközés iránti eljárást megindítani.

Az e feletti határozathozatal az 1850. május 28-diki törvény 1. §-a szerint alkotott tanácsot illeti, azonban azon intézkedéssel, hogy az előjáróság és a legfelsőbb törvényszék három tanácsosa helyett a közig. törvényszék előjárója és a szolgálati idő szerinti, egyenlő szolgálati időtartam mellett a születés szerinti három legidősebb tagja kötelesek részt venni. Az előkérdésnél érdekelt tagjai a közig. törvényszéknek ennél számításon kívül maradnak. Az idézett törvény 6—9., azután 23—24. §-ainak intézkedései ennél megfelelő alkalmazást találnak.

A illetékességi tanács határozata egyaránt kötelező úgy a közig. törvényszékre mint a közig. hatóságokra nézve is, és pedig még azon esetben is, ha az illetékességet mindkét részre nézve megtagadja.

Ha azután a bíróságok is megtagadják illetékességüket, azon joga marad fen a feleknek, hogy a nemleges illetékességi összeütközés iránti eljárást megindítsák ezen §. első pontja értelmében.

3. Ha és a mennyiben a közig. törvényszék valamely ügyben illetékességét megtagadja és a közig. hatóságok illetékességét megállapítja, akkor ez utóbbiak illetékességüket azon okból, mert a közig. törvényszék van hivatva határozni, nem tagadhatják többé meg.

51. Külön törvény fogja meghatározni a napot, a melyen ezen törvény életbe lép.

A törvény hatályba léptének napjától kezdve valamennyi ezzel ellentétben álló intézkedések érvényüket veszítik.

52. Oly ügyek, melyek ezen törvény hatályba léptének napja előtt az eddigi szabályok szerint végérvényes elintézésüket nyerték, nem vitethetnek többé a közig. törvényszék elé, ha csak az eljárásnak újból leendő felvétele nem képezi kérdés tárgyát. Ily esetekben az eljárásnak újból leendő felvételére irányuló kérvények felett a jelenlegi törvény intézkedéseire képest azon hatóság határoz, mely ennek értelmében az ügy érdemében leendő elsőfoku határozathozatalra nézve illetékes lenne.

Oly ügyek, melyekben az említett időpont előtt az eddigi szabályok szerint felszólamlás történt a miniszteriumhoz, vagy a 9. §. 1. pontjának eseteiben valamely kerületi kormányhoz, belügyi kamarához, azok szerint intézendők el.

A kerületi kormány határozata ellen azonban panasz nyújtható be a közig. törvényszéknél.

53. A 2. §. első pontjának intézkedése csakis azon módon szüntethető vagy változtathatik meg, a mely az alkotmány megváltoztatására nézve megállapított.

Az 1879. évi márczius 10 én Münchenben kelt életbe léptetési törvény (Ges.- u. V.-Bl. 1879. S. 163. f.) a fentebiekben közölt törvényhez egyetlen § ában következőképen hangzik:

«Az 1878-ki augusztus 8-án kelt törvény a közigazgatási törvényszék felállításáról és a vitási közigazgatás ügyekben követendő eljárásról egy időben lép hatályba az 1877-ki január 27-én kelt birodalmi bírósági szervezetről szóló törvénytől».

Az «Einführungsgesetz zum R.-G.-V.-G.» (Reichs-Gerichts-Verfassungs-Gesetz) 1-ső §-a értelmében az ezen sorok feliratát képező törvény 1879-ki évi október 1-én napján lépett tehát életbe.

Dr. Gruber Lajos.

KÜLFÖLDI JOGELET.

Olasz jog-encyklopaediák.

Jeleztük annak idejében azon nagyszerű tudományos vállalatot, mely MANCINI Pasquale Stanislao (külügyminiszter) szerkesztősége alatt és az összes hírneves olasz jogtudósok részvétele mellett egy minden tekintetben a mai tudomány színvonalán álló s a francia stb. mintákat túlszárnyaló jogi encyklopædia létesítése végett megindult, és közöltük MANCINI-nek bevezető programját, mely a mű módszerét, tervét és terjedelmét kifejtette. Időközben 1881-ben a három első s 1882-ben a negyedik füzetet vettük, melyek eddig 288 nagy 8-rétű kéthasábú lapra terjednek s úgy a tartalom, mint a gyönyörű kiállítás tekintetében minden várakozást kielégítenek. MANCINI időközi miniszteri kinevezetése dacára a főszerkesztőséget megtartotta, de annak a részletekre kiterjedő vitelét PESSINA HENRIK alszerkesztőre bízta.

A nagyobb jelentőségű szavak ill. intézményekről irt beható monographiák sorából, melyek eddig (a — acc alatt) felvették, megemlítjük a gyermekkítétel, (abbandono o espousiz. d'infante e di altre persone impotenti) NAPODANO Gabriele-től (I. 21—38. lk.), a magzatelhajtást, (aborto I. 55—72. II. 73—82. lk.), büntetőjogi részében (I. 55—71. lk.) E. PESSINA, törvényszéki orvostani részében L. DE CRECCHIO tollából, egy rendkívül érdekes értekezést a gabonauzsoráról (accaparamento) közgazdasági és jogi tekintetben (II. 134—144. III. 145—150. lk.) ERRERA Alberttől, a koldulásról (accattonaggio III. 151—174. lk.) vallás erkölcsi, közgazdasági, statisztikai, jogi s közegészségügyi tekintetben ugyanattól, a növedékről (accessione III. 180—216. IV. 217—288. lk.) N. DE CRESCENZIO-tól, mely bámulatos dolgozat még befejezetlen. Egyes monographiák teljes ismeretetését fentartván magunknak, most tájékozás végett csupán egyiknek tartalomjegyzékét (a cikk elején: sommario) közöljük. Példának választjuk az abortust. A történelmi részben a vonatkozó ó-kori keleti, görög, római, german, egyházi, új-kori és modern jog van ismertetve (I. 1—7. §§.); utóbbi kiterjed a francia, belga, hollandi, spanyol, osztrák, magyar, svajczi, svéd, orosz, török, angol (criminál law consolidation act), new-yorki és brazilai büntető törvénykönyvekre. A kérdés dogmatikus részében természetesen praevaleál a hazai (olasz) jog és tudomány és a római jogi előzményekre, de az irodalom ismertetés ismét kiterjed az egész külföldre. A fogalom meghatározás, controversiák, lényeges feltevések (tényálladék), kísérlet, sulyosító s enyhítő körülmények s felbujtás mesterileg kifejtve. (8—18. §§.) Az összehasonlító jogtudományi források az olasz régiebb, s jelen jog s az

említett külföldi jogok (III.). Rendkívül érdekesek, sok tekintetben egészen újak a törvényszéki orvostani fejtegetések és casuistika. Végül gazdag könyvészet nyújtatik.

Meg kell említenünk, hogy a MANCINI-féle *Encyklopedia giuridica italiana*-val egyidejűleg egy másik hasonírányu, bár a főszólyt inkább a positiv olasz jogra fektető encyklopædia készül, melynek szerkesztői sorában VILLA, MAURIZI, GIANZANA, SAREDO, SCHUPFER, BIANCHI stb. kitűnő jogtudósok szerepelnek, kiknek egy része mindamellett a Mancini-féle munkában is részt vesz, valamint a többi dolgozótársak nagy része is közös a kettős vállalatban, mely

azonban mégis annyiban nem felesleges, a mennyiben eltérők a kiválóan kidolgozott monographiák s azok írói; a két vállalat eredményeiben tehát sokoldalubb és teljesebb leendő, mint egy által elérhető volna. Ezen encyklopædia címe *Il Digesto italiano*. Szintén felöleli a törvénykezést, elméletet és döntvényeket. Eddig 7 füzet jelent meg (a—acq), melyek tartalmából kiemelkedik GIANZANA kimerítő monographiája a magánvizekről (acque private). Ennek kiadója a turini UNIONE TIPOGRAFICO-EDITRICE, míg a másiké Dr. LEONARDO VALLARDI Nápolyban. Az ár mindkettőnél ugyanaz, füzetenkint 2 lira.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Még egyszer az 1881. 60. tcz. 43. §-áról.

A végrehajtási eljárás 43. és 223. §-ának értelmezése iránt a *Jogtudományi Közlöny* 9. számában közzétett kételemre TELESZKY ISTVÁN ur szíves volt nézeteit elmondani.

A 223-ik §-ra vonatkozó értelmezése csakugyan felvilágosítja a kissé homályos szakaszt; de már a 43. §-ra adott véleménye semmikép sem fogadható el.

Hogy a végrehajtás ingókra és ingatlanokra egy beadványban is kérhető, ez általam sem volt kétségbe vonva, csak azt kérdeztem, hogy *kénytelen-e* azt a végrehajtató egy vagy külön beadványban tenni? és hogy a mindkét nemű vagyona kért és elrendelt végrehajtásról szóló végzés az ingókra vagy ingatlanokra vonatkozó végzésekre megállapított szabályok szerinti elbánásban részesüljön-e, miután a törvény mindkét nemű végzés kézbesítésére nézve — mondjuk ki: teljesen szükségtelenül, különböző eljárást állapított meg.

TELESZKY ur az ilyen kétféle végzésekre oly eljárást véleményez, mely nem hiszem, hogy a gyakorlati jogászok többségének helyeslésével találkozni és gyakorlati alkalmazást találja; de annak gyakorlati alkalmazását nem is tartatnánk sem szükségesnek, sem célhoz vezetőnek.

TELESZKY ur ugyanis akkép kommentálja a kérdéses törvényszakaszt, hogy az ilyenmű végzések *kétszer kézbesítendők a végrehajtást szenvedettnek*; egyszer mint ingatlanra vonatkozó végrehajtási végzés közvetlenül hivatalos uton, másodszor pedig a kiküldött által, az ingókra teljesítendő végrehajtás foganatosítása alkalmával.

E szerint tehát, ha csak egy végrehajtást szenvedő van is, a végrehajtási kérvényt 5 példányban kellene beadni, hogy egy a kiküldöttnek, egy a végrehajtónak, egy a tkönyvi hatóságnak, kettő pedig a végrehajtást szenvedőnek jusson.

Hogy mért kelljen egy és ugyanazon szám alatt kelt ugyanazon tartalmu végrehajtási végzést kétszer kézbesíteni a végrehajtást szenvedőnek, ennek szükségességét ugyan alig lehet indokolni. Hiszen a végzés szövege minden példányon csak egy és ugyanaz lehet, és egy példányból is megtudhatja az illető, hogy mindkét nemű vagyona el van rendelve a végrehajtás és semmi szüksége sincs reá, de öröme sem telik benne, ha azt még egy másik példányon is eszébe juttatják.

TELESZKY ur maga mondja, hogy a végrehajtási törvény egyik nyilvánvaló célzata az, hogy a felesleges végrehajtási költségek mellőztessenek. Hogyan egyeztethető össze ezen célzattal azon csakugyan felesleges költség-szaporítás, mely ugyanazon végzésnek ugyanazon személy részére két példányban leendő kiadásával áll elő?

TELESZKY ur alaptalannak találja aggodalmamat a miatt, hogy a közvetlenül kézbesített végzés következtében az ingóságok elrejtethetnek, és pedig szerinte azért alaptalan aggodalmam; mert a 19. §. módot ad arra, hogy a végrehajtást elrendelő végzést magam vegyem kezemhez, s magam fordulhatok azzal a kiküldöttökhöz.

Ez ugyan nem bizonyítja aggodalmam alaptalanságát, mert akár az én kezemben, akár a kiküldött kezében van az illető végzés, az teljesen egyre megy; és semmi esetben sem előzhet meg az ingó végrehajtás foganatosításával a végzésnek ellenfelemmel való közvetlen közlését, mert azok egyszerre adatnak ki a feleknek, a kiküldött sem áll minden pillanatban rendelkezésemre. De föltéve, hogy adósomnak semmi lefoglalható ingósága nincs, mert hiszen egy tehenet vagy négy kecskét oly szent és sérthetetlen vagyonná kanonizált a törvény, melyekhez végrehajtási profánus szándékkal közelni sem lehet, és kielégítem csak adósom természetéből remél-

hető. Ez pedig az ingatlan tartozéka lévén, egész biztossággal csak akkor foglalhatom le, ha már a földtől elválasztatván, az ingóság jogi természetével bír. Már most ha én májusban beadom végrehajtási kérvényemet, hogy a telekkönyvi jogokat mielőbb megszerezhessem, legalább két hónapot kell várnom míg az ingóságra, azaz a termésre foganatosíthatom a végrehajtást. Adósom pedig már májusban figyelmeztetve lesz a közvetlenül kézbesített végzés által, hogy mi vár reája; mire én azt a termést lefoglalhatom, régen más lett annak a tulajdonosa.

Ezért nem alaptalan aggodalmam, hogy a közvetlen kézbesítés által kár háramolhatik reám, s ezért alaptalan TELESZKY urnak azon álitása, hogy megóvhatom magamat a károsodástól az által, ha a végzéseket magamnak kérem kiadatni. TELESZKY urnak nézetei csak azt tanúsítják, hogy a törvény különböző intézkedései az ingó és ingatlanra vonatkozó végzések kézbesítését illetőleg hibásak, s azokat a felek érdekeinek sérelme nélkül egy beadvány s egy végzés mellett összeegyeztetni nem lehet. A TELESZKY ur által ajánlott kettős kézbesítésnél sokkal helyesebb és célszerűbb azon eljárás, melyet némely járásbíróság vett gyakorlatba, hogy t. i. az ilyféle végzések a kiküldött által kézbesítettnek a végrehajtást szenvedettnek, az ingókra elrendelt végrehajtás foganatosítása alkalmával. Ezen eljárással még legkevesebb jogsérelem van összekötve; mert a végrehajtató érdekei is meg vannak óva, de a végrehajtást szenvedett sem fosztatik meg semmi jogától, mert ugy a végzés, mint a foganatosítás ellen nyitva áll előtte a jogorvoslatok utja.

De leghelyesebb volna, ha mind az ingókra, mind az ingatlanokra külön beadványban kérnők a végrehajtást, természetesen a költségeknek mindegyikben való megállapítása mellett. Mert az még sem igazságos és méltányos, hogy a külön beadvány folytán előálló 3—4 forint költségtöbblet elkerülése végett a végrehajtónak talán százakra menő követelése legyen a veszélynek és meghiusulásnak kitéve.

Feltűnő jelenség az újabb igazságügyi törvényhozásunk körében, hogy mindig az adósok érdekei vannak legyezegetve a hitelező rovására. Ez a tendenciája a szerencsétlen bagatell törvénynek is, és az új végrehajtási eljárás is ez a szellem huzódik végig; mely utóbbi ezen kívül még azon hátrányos intézkedése által, hogy majdnem minden tollvonás ellen jogorvoslatot enged, a végrehajtást illetőleg kielégítést a végtelenségbe engedi huzódni.

Jogorvoslatot enged a végrehajtást elrendelő végzés ellen, a végrehajtás foganatosítása ellen, a végrehajtási zálogjog bekeblzését elrendelő telekkönyvi végzés ellen, az árverési végzés ellen, az árverés foganatosítása ellen. Ugy hogy — ismervé telekkönyvi hatóságaink és felebbezési bíróságaink csigahaladásu gyorsaságát — biztosak lehetünk benne, hogy ha a rozlelkű adós a törvénynek ezen tulságos kedvezményeit felhasználja, a végrehajtási eljárás annak megkezdésétől fogva három évig sem fog befejeződni; és a hitelezők okvetlen károsodásnak vannak kitéve a három évet meghaladó kamat elvesztése által.

Ez a sokféle megengedett jogorvoslat lerontja azt a kevés jót is, a mi az új végrehajtási törvényt az előbbi eljárás fölött kitünteti.

Kiss Elek.

KISS ELEK kartárs urnak a végrehajtási törvény 43-ik §-ra vonatkozó újabb érveléseire nézve megjegyezni vagyok bátor, hogy én az általam e részben kifejtetteket most is helyeseknek tartom, s azt hiszem, hogy ha ugyanazon végzésben ingókra és ingatlanokra együttesen rendeltetik végre-

hajtás, azért kell a végrehajtást szenvedőnek a végzést közvetlenül is és a kiküldött által is kézbesíttetni, mert lehet, hogy a végrehajtató az ingókra elrendelt végrehajtást nem is fogja foganatosítani, s viszont megtörténhetik, hogy a végrehajtás az ingókra sokkal előbb foganatosítottatik, sem mint a végzés közvetlenül kézbesítve lett.

Egyébiránt KISS ELEK kartárs ur újabb közleményére csak azért nyilatkozom, mert *nem hagyhatom szó nélkül azon megjegyzését, hogy újabb igazságügyi törvényhozásunk körében mindig az adósok érdekei vannak legyezgetve a hitelező rovására.*

E megjegyzést, a végrehajtási törvény intézkedéseit egészben véve figyelembe, nem tartom jogosultnak. Igaz, hogy az új végrehajtási törvény figyelmen kívül nem hagyható nemzetgazdasági és méltányossági okokból bizonyos vagyonnemekre, különösen a személyes keresményre, a családfenntartás és hivatásfolytatás végett nélkülözhetlen ingóságokra, a végrehajtást megszorítja. De cikkíró ur azon szemrehányása, hogy az új végrehajtási törvény majdnem minden tollvonás ellen jogorvoslatot enged, annyiban nem találó, hogy *épen a végrehajtás roszhiszemű elodázásának megakadályozása végett a jogorvoslatok halasztó hatálya igen szűk korlátok közé van szorítva. A 37. §. szerint a végzés elleni felfolyamodásnak csupán az ingó vagyon árverésén befolyt vételár kiadására, az ingatlan végrehajtás foganatosítására, a lefoglalt követelés átruházására, készpénz kiutalványozására és a marasztalás tárgyának átadására van halasztó hatálya. Az ingó árverés foganatosítására egyedül az alapvégrehajtást rendelő végzés ellen beadott felfolyamodás bír halasztó hatálylyal. A II-od bírósági végzések ellen a 34-ik §. második bekezdése és a novella 51. és 59. §-ai szerint további felfolyamodás csupán azon pár esetben van, a melyekben a végrehajtási törvény a II-od bírósági végzés elleni további felelővittelt kifejezetten megengedi.*

Ehhez járul a 37-ik §. utolsó bekezdése, mely szerint a másod bíróság által elrendelt árverés, kiutalványozás, stb. esetében az ezen határozat foganatba vétele tárgyában hozott elsőbírósági végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Ha, mint hiszem, bíróságaink az új végrehajtási törvénynek ezen intézkedéseit helyesen fogják alkalmazni, ha a végzés elleni felfolyamodások dacára folytatják a végrehajtási eljárást, ha kitűzik az árverést a beadott felfolyamodás dacára, sőt az ingó árverést, ha csak az alapvégrehajtást rendelő végzés ellen nem adatott felfolyamodás, foganatosítják is; és ha, mint kívánatos, a felső bíróságok a végrehajtási felfolyamodásokat, mint minőségöknél fogva sürgőseket, soron kívül intézik el, úgy hogy az ingatlan árverésre kitűzött elég hosszú határnapig az alaptalan felfolyamodások elutasítva leérkeznek: akkor a végrehajtási eljárás hosszadalmassága ellen jogosult panasz nem lehet, s akkor az alaptalan felfolyamodások száma szembeötlőleg fog apadni. Minden esetre azonban e részben kedvezőbb az új törvény, mely szabatosan megmondja, minő halasztó hatálya van a felfolyamodásnak, mint volt a régi: a mely mellett, ha a 297. §. 19., 20. vagy 21. pontjaira való hivatkozással semmiségi panasz adatott be, a további eljárás annyiszor a mennyiszor felfüggesztetett; felfüggesztetett nem ritkán akkor is, ha ugyanazon ügyben az előző hasontartalmu, például árverést rendelő végzés ellen beadott hasontartalmu semmiségi panasz már elvettett. Teleszky István.

A büntető törvény 277. §-ához.

A btk. 277. §-a így hangzik

«Rágalmazás és becsületsértés miatti elítéltetés esetében a sértett félnek kívánatára megrendelendő, hogy az ítélet egész terjedelmében indokaival együtt az elítéltnak költségére, azon vidéknek, hol a büntetendő cselekmény elkö-

vettetett valamelyik lapjában, és ha ott lap nem jelenik meg, a sértett fél által megjelölt belföldi lapban tétessék közzé. Ezen kívánság stb.»

Ez azt jelenti, hogy akkor, midőn az ügy valamivel bonyolultabb, és felsőbb bírósági változtatások történnek, az elítélt, ki talán csak 2—3 frt bírságra lett ítélve, 3—4 hasábot kénytelen közzététni egy olyan hirdetésben, melyet a panaszos kijelöl, úgy hogy e rendelkezés folytán, mely mellék-büntetésnek sem nevezhető, 40—50 frtot fog fizetni.

Igy történt, hogy valaki becsületsértés miatt a harmad-bírság által 40 frt pénzbírságra elítéltetvén, ezt az ítélet-hirdetésnél szó nélkül le is fizette és csak akkor jaidult fel, mikor arról értesült, hogy a mintegy három ivnyi három ítéletet kell saját költségén végrehajtás terhe mellett a *Függetlenség*-be igtattatni. Így járt egy másik egyén, kit 20 frtra ítéltek. Egy 5 frt bírságra elítélt pedig két terjedelmes ítéletet a *Pester Lloyd*-ba kénytelen beigtattatni.

Noha tökéletesen meg vagyunk győződve arról, hogy sem a *Függetlenség* sem a *Pester Lloyd* szerkesztősége, sem pedig a magyarországi hírlapok tulnyomó része nem fogja az elítéltek kényszerhelyzetét kiaknázni: úgy azt sem követelhetjük, hogy a hírlapok a törvény hiánya miatt vagyoni kárt szenvedjenek, és találkozhatnak egyik másik zúglat, mely ily alkalmat el nem fog szalasztani a nélkül, hogy hasábjait borsosan fel ne számítsa.

E bajon, habár csak némileg talán úgy lehetne segíteni, ha a bíróság támaszkodva az 1848: XVIII. tcz. 32. §-ára, az ítéletben megrendelné, hogy az illető lap köteles az ítéletet a szokott díjért beigtatni.

Ha ugyanis a törvény kimondja a közzététel kötelezettségét, ha ezen intézkedéssel nem annyira az elítélt további megbüntetése, mint inkább a becsületben sértett rehabilitációja czéloztatik: akkor módot kell adni az elítéltnak, hogy ezt minél kisebb áldozattal megtehesse.

Dr. E. S.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A főügyési körrendelet (1. a mellékletben), mely szerint azon esetben, ha az ügyvédre fegyelmi vétség folytán kiszabott pénzbírság be nem hajtható, a fegyelmi eljárás újra felvételének van helye: úgy az ügyvédréndtartás, mint a bünvádi eljárás elveivel egyenes ellenkezésben áll. Az ügyvédréndtartás 70. §-a a fegyelmi vétségek büntetési nemeit fokozatosan megállapítván, a fegyelmi bíróság a 93. §. értelmében a büntetés iránt belátása szerint határoz. Ezzel a törvény legkevésbé sem akart önkényszerű kiszabást meghonosítani, hanem kifejezte azt, hogy a bíróság a fegyelmi vétségre oly büntetést szabjon, mely belátása szerint a cselekmény súlyosságának megfelel. Oly esetekben tehát, hol a fegyelmi bíróság a pénzbírságot véli kimondandónak, jelzi ezzel egyszersmind, hogy a fenforgó cselekmény nem olyan, melyért a panaszlott a súlyosabb büntetési nemmel, a felfüggesztéssel, illethető volna. Hozzájárul, hogy sem az ügyvédréndtartás, sem a subsidiarie alkalmazandó bünvádi eljárás nem ismeri az újra felvételt a célból, hogy a vádlottra ugyanazon tényálladék folytán, mely már ítélet tárgyát képezte volt, bármi okból szigorubb büntetés szabassék ki; a főügyési körrendelet tehát megsérti azon sarkelvet is: non bis in idem. Azon érvelés, mely a körrendeletben kifejezett felfogást némileg igazolni látszik, hogy t. i. beállhatnának esetek, melyekben az elítélt ügyvéd tényleg büntetlen marad, erejét teljesen elveszti, ha figyelembe vétetik, hogy a pénzbírság mint másodfoku büntetés a feddést mint első fokot eo ipso magában foglalja, és eltekintve attól, hogy le lett-e fizetve vagy nem, a 102. §-ban foglalt joghátrányokat feltétlenül maga után vonja. A kérdéses rendelet, és különösen annak közzététele, nem czélozhat egyebet, mint figyelmeztetni a curiát és a kamarai bíróságokat, hogy ott, a hol egyes esetben kérdéses, vajon a pénzbírság behajtható lesz-e, mondják ki büntetésül a felfüggesztést, vagyis büntessék a vagyontalan ügyvédet felfüggesztéssel ott, hol a vagyonost csak pénzbírsággal illetnék. Mi meg vagyunk győződve, hogy a főügyész urnak ebbeli törekvései hajótörést fognak szenvedni a curia és a kamarai bíróságok igazságérzetén és törvénytiszteletén.

A Különfélék folytatása a mellékletben.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft
negyedre ... 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az esküdszék olasz ellenzői. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ bpesti ügyvéd. — A közhivatalnokok minősítéséről szóló törvényjavaslathoz. BALKAY ISTVÁN kir. kerületi börtön-igazgatótól. — Az osztrák közjegyzői egyesületnek a hitelesítési kényszerre vonatkozó emlékirata. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Külföldi jogélet. — Törvénykezési Szemle: A csődnyitás napján foganatosított jogcselekvényekről. BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvéd. — Az indig-nus öröklési joga magyar törvényeink szerint. WIZINGER KÁROLY makói ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. Főügyészi körrendelet. — Különfélék.

Az esküdszék olasz ellenzői.

MITTERMAIER 1865-ben ezt írta „*Erfahrungen über die Wirksamkeit der Schwurgerichte in Europa und Amerika*“ című művében (699. l., 17. j.):

„Es ist sehr zu beklagen, dass viele deutsche Zeitungen, durch ihre parteiischen Correspondenten *getäuscht*, fort-dauernd von den schlechten sittlichen Zuständen, von der Unfähigkeit der Geschworenen in den neapolitanischen Provinzen ihren Lesern *unwahre Nachrichten* mittheilen.“

Ezt ma ismételtetjük Magyarországon. Ugyanazon műben feltünteti MITTERMAIER, hogy tényleg mint enyészett el az olasz praktikusok között az aggodalom és ellenszenv az 1859-ben behozott jury ellen rövid idő alatt, miután annak üdvös működését tapasztalták. Az ellenszenv pedig főleg onnét eredt, hogy a *jogtudó bírák nagy bizalomban rész-sülvéen*, idegenszerű volt a népelem igazságszolgáltatása.

Akadnak azonban új elvi antagonisták is. Azok sorából FERRI és GAROFALO mutattatott be a magyar közönségnek olasz communis opinio gyanánt. CARRARA jellemezte őket, rámutatott azon veszélyekre, melyek egy sok ezeréves mivelttség vívmányait, a humanitás és erkölcsösség alapjain nyugvó társadalmi rendet és vele minden ember legszentebb egyéni jogait fenyegetik azon iskola részéről, mely tanairól azt hirdeti, hogy azok az egyedül igaz «történelmi *fejlődés morálján*, a *tények* valóságán és a *társadalom* érdekén» sarkal-lanak. Síkra szállt az ősz tudós, idegen földön is elősegíteni a közös jó ügyet. Hálások vagyunk érte. De elszomorkodunk azon, hogy erre szükség volt, hogy erre alkalmat adott az olasz fiatal óriások célzatos vendégszerepeltetése. CARRARÁ-t dicsőítették minálunk is, őt fordították le a magyar tudományos akadémia által, az ő idealismusától lelkesülve hirdették az „*egyéni szabadság*“ evangeliumát. E hitből kiin-dulva írták meg a vizsgálati fogság rémes statistikáját hazánkban, és ugyanők, feltárva a rendezett bünvádi eljárás hiányának következményeit, némely tudatlan és lelkiismeretlen bírák és ügyészek működésének veszedelmeit, reményt keltettek a bünvádi eljárás codificatiójának megváltó, eszményi szelleme iránt.

És most! — Most, midőn az ige testté válik, midőn az anyagi jog formát ölt, most, midőn az egyéni szabadság codificálandó, el vannak feledve az olcsó ígéretek és ártatlan himnuszok, most hadat izennek az uralkodó európai eszmék és intézmények közül ép azoknak, melyek az egyéni szabadságot biztosítják, és becsempészik az olasz fiatalok reaktionárius „*társadalmi morálját*“ és annak kegyetlen, az államkormány omnipotentiáján sarkalló jogát. És CARRARÁ-

nak kell közbelépni és szavát emelni a magyar nemzet félrevezettetése ellen a hamis proféták által.

Egy meg nem állapodott iránynak, a sociologikus módszernek időelőtti, éretlen gyümölcsével, az új iskolákkal járó túlzások és kinövések egyikével van dolgunk, mely a törvényhozások uralkodó eszméinek és a tudomány elismert tekintélyeinek nevetséges háborút izen.

Mint egykor a szédelgés öntudatával lépett fel SCHELLING és HEGEL természetbölcészete; mint napjainkban a szépirodalmi æsthetika terén ZOLA EMIL, a *naturalis-tikus* regény főpapja, önmagán kívül csak álköltészeti hülyeséget lát, vagy WAGNER RICHÁRD saját zenedramái mellett nem ismer jogosult alkotást, úgy lép fel durva, harcias manifestumaival és gyerekes jogbölcészeti szem-fényvesztéssel azon fiatal óriások iskolája, melynek buzgó írói GAROFALO és FERRI. Az utóbbi LOMBROSO KÁROLY-lyal a törvényszéki orvostan tanárával, 1880-ban indította meg Turinban a «fiatalok» szaklapját, az új eszmének megfelelő hosszú és homályos cím alatt: „*Archivio di Psichiatria, Antropologia criminale e scienze penali per servire allo studio dell'uomo alienato e delinquente.*“

Ezen sokat ígérő „*büntetőjogi ember- és elmekörgyógy-tan az örült és bűntevő ember tanulmányozására*“ programjában olvassuk, hogy «szigorúan *kísérleti módszer* szerint törekszik kutatni az örültek élettant, *ekkép* felvilágosítani a *lélektant és orvostant* stb.»; «másrésről pedig arra lesz hivatva, hogy a bűntevő tanulmányozására új és termékeny talajt nyújtson, a hol *síkra szállhassanak* azok, kik *megértették a jogtudomány új átalakulásának szükségességét* és meg vannak győződve arról, hogy az igaznak *exact* kifejtése hatalmasabb az emberi szív megnyerésére és az emberi elme meggyőzésére, mint a *legnagyobb ékesszólás és dialektikus subtilitás.*“

Az eddig ünnepezt tudósok tehát nem egyebek szór-szálhasogató, inexact, ékesszóló szószátyároknál, kik az emberi elmét elhomályosítják s az emberi szívet elrontják.

Az első füzetnek tartalma mutatja az irányt.

Az elmekörgyógytani részben egy monomaniakus kézírása foglaltatik, a büntetőjogi embertani részben 13 bűntevő koponyája, egy család physiologikus leírása s a gyilkos Tropmann autographiája elemeztetnek; a büntető-jogtudományi részben FERRI és GAROFALO alkalmazzák ama társadalmi lélekkórtant a bűncselekményekre, s az irodalmi részben Ausztria is szerepel, melyről a cretinismus elterjedését ismerteti.

Hogy az új iskola harcias hangjához mindvégig hű maradt, a legújabb polémiaival kívánjuk illusztrálni. PUGLIA Nándor ügyvéd az *Il Filangieri* című szaklap-ban (1880. augusztus 468—491 lk.) a magzatelhajtásról értekezvén, különösen CARRARÁ-t szemeli ki célzáblául. Saját álláspontját e bevezető szavakkal jellemzi: «Ezen eszmék idegenszerűeknek fognak tetszeni azok előtt, a kiknek elméje el van árasztva minden positiv és történelmi alapot nélkülöző *metaphysikai* elméletekkel: pedig azon eszmék a *modern tudományos naturalismus* életét s komoly *történelem-lélektani tanulmányok* gyümölcsét képezik.» E szerény introductiót követi SPENCER jelzéseinek tulhajtása és Vicói képzelettel ad absurdum vezetése. A magzatelhajtás bűncse-

lekményének tárgya nem az élő foetus vagy anyja, hanem az állam által oltalmazandó «emberi nem», melynek fentartását az abortus megtámadja. Ezen értekezést PUGLIA újra kiadván f. é. elején, neki esett CARRARA vezértársának PESSINA Henriknek, mivel az a MANCINI-féle *Encyklopaedia*-ban m. é. végén e tárgyról irt monographiájában az ő értekezését fel nem említette. PESSINA válasza (*Filangieri* 1882. február 6–15 lk.) az udvarias iróniának mesterműve, mely élénk világot vet az ezeréves alapon álló jogiskola s az új titánok harcára.

A dolgoknak állását Olaszországban más oldalról megvilágítja az ottani *kir. ügyészi* intézmény gyűlöletes elfajulása. Az ellenmondás, mely abban rejlik, hogy a közvádó egy személyben üldöző fél és törvényt őrző quasi-bíró és két egymásra féltékeny hatalom, a kormány- és bírói hatalom kapcsa legyen, vagy mint NAPODANO Gábor szellemesen mondá: «egy antithesis synthesisét képviselje», mindenütt odavezet, hogy az emberektől s a kormányoktól függ ezen intézmény alakulása, illetve elfajulása. E kir. ügyészek «rendőrfőnöki szellemü» megnyitó-beszédei a törvénykezési ülésszakok kezdetén híresek Olaszországban arról, hogy ott hamis igazságszolgáltatási tulbuzgalommal a társadalom veszélyeztetéséről a terjedő büntettek, az esküdtszéki intézmény, a védői ámtások stb. által, lehető tulzással declamálnak. Valóságos feltűnést kelt sporadikus kivétel, minő p. o. az volt, midőn a maceratai főtörvényszék és e. f. törvényszék 1880. január 5. s 7-ki teljes-ülése in az 1879. évi kerületi statisztikai munkálatok bemutatásakor FELICI Ágoston hely. kir. főügyész és LUPOLI János hely. kir. ügyész a tiszta meggyőződés hangján utasították vissza a jury ellen számos társuk által emelt vádakat. FELICI kimutatá összehasonlító statisztikai alapon azok tulzásait és hamis állításait, kik a büntettek rendkívüli szaporodását híresztelék, és bebizonyítá, hogy a büntett aránylag nem több Olaszországban mint másutt és hogy az esküdtszék enyhítő körülmények fenforgása *melletti* verdiktjeinek száma (55%) csekélyebb mint Franciaországban (72%). Az esküdt bíráskodásának főlényét az erkölcsi és méltányossági momentum érvényesülésében látja; a gyakorlati élet és az észszerűség követelményeinek ezen bíráskodás inkább felel meg, ezért vezetett a műveltség mindenütt az esküdt-bíróság intézményéhez.

A mig Olaszországban a bűnvádi eljárás nem fog reformáltatni, a francia mintájú nyomozó rendszer helyébe az angol-amerikai mintájú *vádrendszer vagyis a védelem teljes egyenjogúsága* léptettetni, addig ezen abnormis tünetmények, a közvádói demonstrációk az ancien régime visszaállítása és a jury eltörlése mellett nem fognak megszűnni. Ezért sorakoznak a legfelvilágosodottabb közjogászok mint GRIPPO Pasquale és a gyakorlati jogászok, mint CAMPANI Silvio, ezen követelmény mellett. Az utóbbi könyvének (*La difesa penale in Italia*. Bologna 1879.) bírálatában helyesen mondja GRIPPO (*Filangieri* 1880. január. 55. l.), hogy a politikai szabadelvű alkotmány utánzása a continensen azért nem érlelte a nép szabad szellemét, mint az Angliában honol, mivel nem egészítettett ki az összefüggő jogi és társadalmi intézmények: községi autonomia, egyéni szabadság garanciái, valódi bírói függetlenség stb. által, holott a nélkül az alkotmány csak máz a régi rendszer romjain. Üdvös szabadság csak annak teljes rendszere lehet. Ma a continensen még egymásba folynak a megosztandó hatalmak. S a határvonalak elmosódására vezet azon királyi ügyesség omnipotenciája is, melyet GAROFALO s FERRI a continensen «nem jól tenyésző» jury korlátjától felszabadítani és melyet a magyar bűnvádi eljárás javaslata és hivei azon *sarkkővé* tenni akarnának, melynek segítségével a «vádrendszer» hamis neve alatt az egyéni szabadságot hazánkban ezeréves jogától megfosztani törekszenek.

Dr. Dell'Adami Rczső.

A közhivatalnokok minősítéséről szóló törvényjavaslatához.

Az ügy érdekében én is óhajtom, hogy minél képzettebb férfiak állitassanak az orsz. fegyintézetek és ker. börtönök élére, de azért TAUFFER urral (*Jogtudományi Közlöny* 10. sz.) sem a követelendő qualificatio fokára, sem a nagyobb büntető intézeti igazgatói hivatalok javasolt betöltési módjára nézve egyet nem érthetek.

Épen azért;

mert szükséges, hogy az igazgató az iskolai előadások módszerében, a hit- és erkölcsi oktatás tárgyainak megválasztásában és az egyénekhez alkalmazandó eljárásban irányelveket nyujthasson és szakszerű tanácsokat adhasson;

mert szükséges, hogy a hygienia és a betegápolás terén minél behatóbb ismeretekkel, az orvosi tudomány haladásáról tudomással birjon, s a chemiában, physiologiában, a törvényszéki orvostanban és a boncztanban jártassága legyen;

mert szükséges, hogy a mezei gazda, gyáros, kereskedő és könyvvivő ismereteit saját személyében egyesítse, hogy a nyers áruk nagyban való beszerzésének legolcsóbb forrásait s legkedvezőbb idejét kitanulta legyen, hogy a nyers anyagok és kész áruk minőségét és értékét megbecsülni tudja, sőt hogy az egyes iparágak üzésének módját és fortélyait birja;

mert szükséges, hogy jogi ismeretekkel birjon, a büntető-törvénykönyvet s a büntető-perrendtartásnak legalább főelveit s azok indokait ismerje, hogy végrendelkezéseknél segédkezhessék, magánjogi peres ügyekben tanácsot adhasson, szerződéseket készíteni tudjon, sommás perekben szerepeljen, esetleg biztosítási végrehajtás iránt lépéseket tehessen és a bélyegtörvényt ismerje;

mert szükséges, hogy akárhány esetben mérnöki ismereteket is érvényesítsen:

nézetem szerint a TAUFFER ur által elősorolt magasabb tanulmányok bármelyikének elvégzése magában véve nem elégséges képesítés az igazgatói állomás betöltésére.

Akár jogász, akár orvos, akár mérnök, akár tanár, akár pap, akár törzstiszt legyen is az ujonnan kinevezett igazgató, mégis csak egyik vagy másik szakhoz fog érteni; mert olyan iskola, hol a fegyintézeti igazgatótól követelt legszélesebb körü ismeretek mindegyike taníttatnék, nem léteznek.

De tegyük fel azon esetet, hogy találkoznék férfiú, ki a jogi, orvostudományi, műgyetemi és theologiai tudományokat elvégezte: vajon az már jó igazgató lesz-e? Dehogy. A legelső, legprimitivabb kezelési kérdésnél meg fog akadni és rengeteg tudománya dacára nem fog tekintélylyel birni alattas hivatalnokai előtt.

Vannak dolgok, melyeknek ismeretére az országos fenyítő intézeti igazgatónak sokkal gyakoribb és sokkal közelebbi szüksége van, mint a hygienia, chemia és physiologia, de melyeket semmiféle egyetemen nem tanítanak, melyeket sehol másutt elsajátítani nem lehet, mint a gyakorlatban, a hosszabb fegyintézeti szolgálatban.

De tekintettel arra, hogy az igazgatói állás már nem a tanulásra való, hanem a vezetés kötelességével és minden legapróbb kezelési módzatok ismeretének szükségével kapcsolatos, ezen hosszabb börtönügyi szolgálatnak, az ügy-, pénz- és anyagkezelés elsajátításának az igazgatói kinevezést annál inkább meg kell előznie, mert csak igen-igen ritka lesz az az előbb e pályán nem szolgált igazgató, ki azokat igazgatói minőségben, tehát közvetlen kezelés nélkül oly alaposan birtokába keríteni ráérjen, miszerint aláírás alkalmával idejéhez mért egy pillantással az esetleges hibát felfedezni tudja, hanem havonként aláírandja a megrendelő könyveket a nélkül, hogy a névaláírása mellett részletezett hátralékok természetéből az elkövetett visszaélést felismerné.

A jogászból lett igazgató a kormánynak büntetőjogi kérdésekben, a letartóztatottaknak magánjogi peres ügyekben talán kitűnő tanácsokat adand; de megtörténhetik, miszerint magánzárkájának ablakait úgy építteti, hogy a rabok kényelmesen kinézhesseken s olyképen szerkesztett ürcsöbörzést alkalmaztat, mely mellett a zárkasomszédok kényelmesen társaloghatnak.

Az orvosból lett igazgató talán értékes, sőt felesleges tanácsokkal szolgál egészségügyi kérdésekben az orvosnak; de az ujonnan kinevezett irnokot, ki az étlap összeállításának módja iránt kéri utasítását, kénytelen az ellenőrhöz vagy gondnokhoz utasítani.

A papból lett igazgató — meglehet — igen jó irányelveket fog nyújtani a lelkesnek a hit- és erkölcsi oktatás tárgyainak megválasztásában; de az ellenőr és gondnok között számvevőségi nehézmény következtében szükségessé vált valamely átvezetés iránt felmerült nézetkülömbösnél helyesen dönteni képtelen leend.

Az igazgatói qualificációnak legfőbb feltétele tehát szerintem: *a kezelői állomásokon eltöltött hosszabb szolgálat, valamint önképzés által szerzett elméleti és gyakorlati szakképzettség.* Nézetem szerint egy jól vezetett intézetben eltöltött 5 évi szolgálat minden esetre több *börtönügyi értékkel* bir, mint ugyanily tartamu egyetemi tanulmány; mert csupán és egyedül ez által szerezhető meg a TAUFFER ur által követelt tudományok *mindegyikéből* annyi, mennyi az igazgatónak szükséges. (TAUFFER ur e szükségét talán egy kissé magasra irányozza elő).

Természetes dolog, hogy az, ki magasabb (pl. egyetemi) tanulmányokkal kezdi a szolgálatot s bir egyébként is ambícióval, szorgalommal s más szükséges képességi kellekkel: szebb és gyorsabb haladást teend s előléptetésre is elsőbbségi igénynyel birand olyan fölött, ki csak érettségi vizsgálatról mutathat fel bizonyítványt; de semmikép sem érteném azon eljárást, ha az igazgatói qualificáció Tauffer ur javaslata szerint állapittatván meg: egy különben minden tekintetben alkalmas, de csak gymnásiumot végzett ellenőr elébe egy az igazgatásra alkalmatlan bár jogvégzett helyezettnek, vagy plane magasabb tanulmányokat végzett ellenőr, esetleg alantosabb hivatalnok hiányában az üresedésben lévő igazgatói állomás betöltése végett pályázat nyittatnék, melyben természetesen csak a pályán még nem szolgált egyének vehetnének részt.

Tán nem csalódom, ha azt hiszem, hogy ugyanezenelveknél fogva nem hirdet a kormány TAUFFER ur ajánlatához képest az igazgatói állomásokra pályázatot, hanem hirdet az irnokiakra, mondván: a ki e pályára lépni akar, kezdje elején. Elhiszem én azt, hogy pályázati hirdetés esetén csak ugy özőnlenék a gyakorlati életben működő juristáktól eredő folyamodványok serege: az 1600 forintos igazgatói állomásokra, de bizony nem özőnlik az 500 frtos irnokiakra. A végzett jogász elmegy a bíróságához, lesz hat évig 300 frt segélydíjas joggyakornok, azután ismét hat évig 500 frtos aljegyző, de óvakodik elején kezdeni a fegyintézeti pályát. Miért? E pályán sok a munka, kevés a kényelem, lehetetlen a hátralék, s mi fő: a subaltern hivatalnokoknak számokkal kell dolgozniok, a szám pedig rendszerint réme a jogászoknak. Bizony mondom: a ki a számot nem szereti, abból sohasem lesz jó fegyintézeti hivatalnok, de meg igazgató sem.

Ezek azok, mikben TAUFFER urral egyet nem érthetek, s tán ép ezek indíthatták a kormányt, hogy tekintettel arra, miszerint a subaltern hivatalnokok között nem mindig találtnak magasabb tanulmányokat végzett oly egyének, kik az igazgatás nehéz munkájára alkalmasak, a minőségnyi minimumot a gymnásiumi vagy ennek megfelelő középiskolai tanfolyam elvégzésében állapítsa meg.

Szerénytelenség volna a TAUFFER ur által megnevezett

kitűnő szakférfiak practicus értékét mérlegelnem, de nem is állnak rendelkezésemre az ehhez szükséges adatok; hogy TAUFFER ur érvének súlyát mégis apaszszam: kezem ügyébe eső adatokból meritett két megjegyzést teszek s a t. olvasóra bizom, hogy ezekből a hivatkozás összeségének megbízhatóságára következtessen.

Minthogy TAUFFER ur a törzstiszti tanfolyam elvégzését követeli az igazgatói qualificáció egyik vagylágául, azt kell hinnünk, hogy azon állítólagos magasabb katonai hivatalnak, melyet D'ALINGE, zwickaui igazgató, jeles író és kitűnő practicus előbb viselt, legalább is az őrnagyi rang felel meg; pedig dehogy, biz ő, bármennyire rosszalja is TAUFFER ur, hogy a fegyintézeti igazgatóságot hajdan nyugdíjra érdemes hadnagyok foglalták el, a hadseregben csak *főhadnagyi* rendfokozatot viselt.

Nem áll az sem, hogy a bruchsali intézet hirnevét Dr. FÜESSLIN állapította volna meg, mert ezt maga a magánrendszer tevé.

Dr. FÜESSLIN külföldben hirneves theoreticus létére nem jó (hogy ne mondjam: rossz) fegyintézeti igazgató volt, ki Bauer gondnok és Gutsch orvos ellenében álláspontját megtartani képtelen levén: igazgatói állomásáról lemondani kényszerült. Álljanak itt saját szavai: (Die Grundbedingungen jeder Gefängnis-Reform im Sinne der Einzelhaft 3. l.) «Ich hatte somit nicht allein gegen äussere, durch einzelne Bestimmungen unseres Strafgesetzes hervorgerufene, wie durch manche in Uebergangszeiten von einer einfacheren zu einer neuen und complicirteren Staatseinrichtung nicht zu vermeidende Schwierigkeiten anzukämpfen, sondern es stellten sich meiner erfolgreichen Thätigkeit beinahe in noch höherem Grade eine Menge in den Verhältnissen der Anstalt gelegener in den täglichen Anstaltsdienst tief eingreifender besonders dadurch bedingter Behinderungen entgegen, dass die Ansichten einzelner Hausbeamten über die Strafzwecke wie über die erforderliche Durchführungsweise der Einzelhaft von der meinigen vielfach abwiechen, und dass ich meine Ueberzeugung „nicht zur Geltung bringen vermochte, weil die Ansichten jener Beamten in massgebenden Kreisen getheilt und gebilligt wurden.“

Nevezetes, hogy 1858-ig az orvos FÜESSLIN-nek az igazgatásról való lemondásáig a bruchsali intézetben a betegségi, halálozási, öngyilkossági és tébolyodási esetek statistikája sokkal kedvezőtlenebb volt mint a következő években, mit ő maga csak így tud menteni: (U. o. 10. l.) «Könnte es doch nach der Fassung der S. 84. des 3. Heftes der Blätter für Gefängnisskunde vom Hausarzte beigefügten und mit dem Directionswechsel wiederum in Verbindung gebrachten Bemerkung über die von 1858. andauernd günstigere Gestaltung hinsichtlich der Krankheiten, Todesfälle, Selbstmorde und Seelenstörungen beinahe scheinen, als ob die angeblich früher weniger günstigen desfallsigen Ergebnisse ebenfalls meiner Dienstführung angerechnet werden wollten, so dass ich am Ende gar noch Gefahr laufe, wenigstens der fahrlässigen Tödtung beschuldigt zu werden, wobei mir freilich der eine Trost bliebe, dass der Hausarzt mindestens als Complice, als Theilnehmer mit mir verurtheilt werden müsste.» Ehhez nem kell commentár.

Csodálkozásomat kell kifejeznem, hogy TAUFFER ur, ki azt szeretné, hogy az igazságügyminiszteriumnak a börtönügyi szakosztály vezetésével megbízott tanácsosa is fegyintézeti igazgatóból creáltassék, mégis a mellett küzd, hogy az orsz. fegyintézetek és kerületi börtönök élére ujonczok tétessenek.

Balkay István,
kerületi börtön-igazgató.

Megbocsát t. munkatársunk, de TAUFFER ur nem az «ujonczok» érdekében küzdött, hanem azt követelte, hogy a gyakorlati qualificatio mellett a tudományos kiképzésre is súly helyeztessék.

Az osztrák közjegyzői egyesületnek a hitelesítési kényszerre vonatkozó emlékirata.*

VII. *Spanyolország*. Az 1869. december 21-ki jelzálog-törvény 140. szakasza így szól: «azok a kik jogosítva vannak jelzálogul valamely ingatlant szerződésileg lekötni, azt személyesen, avagy közjegyzőileg kiállított s ezen ügyletre szóló különös meghatalmazással ellátott megbízott által tehetik».

A 146. szakasz szerint pedig: «a jelzálogügylet, hogy harmadik személy ellenében jogérvényesnek tekintessék, közokiratba foglalandó s a tulajdoni jegyzékbe bevezetendő».

A jelzálog törlésének szintén csak jogerőre emelkedett ítélet vagy más közokirat alapján van helye.

VIII. *Portugal*. Szerződési jelzálog a polgári törvénykönyv szerint 1500 Reist meghaladó értékösszegeknél közokiratba foglalandó; kisebb összegről intézkedő jelzáloglekötésről magánokirat is vehető fel, azonban ennek érvényéhez közjegyzői hitelesítés szükséges.

IX. *Olaszország és San-Marino*. Az 1865. évi olasz polgári törvénykönyv 1978-ik szakasza azt rendeli, hogy a jelzálogügylet köz- vagy magánokiratba foglalható; magánokirat alapján azonban csak akkor van bejegyzésnek helye, ha az közjegyzőileg hitelesített. E szabály áll fen San-Marino-ban is.

X. *Schweicz*. Schweicz 26 különböző jogi intézményekkel bíró Cantonra szakad, melyekben a telekkönyvi bejegyzések alaki kellékeire nézve fenálló intézkedések röviden következőkben jelezhetők:

a) *Zürich*. Közjegyzői kényszer, 1839. évi június 26-ki törvény szerint.

b) *Bern*, régi *Canton*. Közokirat: közvetlenül a telekkönyvi hatóság által felvett jegyzőkönyv formájában; 1834-ki polgári törvénykönyv.

c) *Bern*, új *Canton*. Közjegyzői kényszer a francia jog szerint.

d) *Luzern*. Közokirat: a telekkönyvi hatóság által felvett jegyzőkönyv.

e) *Uri*. Nagyon ingadozó gyakorlat, főleg a *Canton* felső részében: rendszerint közokirat főleg jelzálogoknál, az 1857. május 3-ki jelzálogtörvény szerint.

f) *Schwyz*. Közjegyzői kényszer az 1867. november 26-ki közjegyzői törvény szerint.

g) *Unterwalden ob. dem Wald*. Közokirat: a telekkönyvi hatóság által felvett jegyzőkönyv.

h) *Unterwalden nid. dem Wald*. Ingatlanok szerzésénél a formaságok különbözők, szabály a közokiratról: jelzálog csak közokirat által szerezhető.

i) *Glarus*. Ugyanaz áll a mi az előbbi *Cantonban*. 1869. évi polgári törvénykönyv.

k) *Zug*. Közokirat a telekkönyvi hatóság jegyzőkönyvébe foglalva. 1856. május 15. és 1859. december 29-ki törvény.

l) *Freiburg*. Közjegyzői kényszer. 1835. évi Code civil, és 1850. május 25. és augusztus 25-ki törvények.

m) *Solothurn*. Közokirat, a telekkönyvi hatóság által felvett jegyzőkönyv: 1855. évi polgári törvénykönyv.

n) *Baselstadt*. Közjegyzői kényszer: 1860. április 16-ki telekkönyvi törvény.

o) *Baselland*. Ingatlanok eladásához írásbeli szerződés szükséges; jelzálog csak közokirat által constituálható. 1813. évi polgári törvénykönyv.

p) *Schaffhausen*. Közjegyzői kényszer; 1865. évi szeptember 1-én kelt polgári törvénykönyv.

q) *Appenzell-Inner-Rhoden*. Közokirat, a telekkönyvi hatóság által felvett jegyzőkönyv.

r) *Appenzell-Ausser-Rhoden*. Ugyanaz mi az előbbiben.

s) *St.-Gallen*. Szintén ugyanaz.

t) *Graubünden*. Csupán az írásbeli szerződési forma.

u) *Aargau*. Közjegyzői kényszer: 1858. évi általános polgári törvénykönyv.

v) *Thurgau*. Közjegyzői kényszer: az 1863., 1864., 1866. és 1871. évi törvények szerint.

w) *Tessin*. Ingatlanok átruházásánál közjegyzői kényszer: jelzálog lekötésnél vagy közokirat vagy hitelesített magánokirat, 1837. szeptember 27-ki polgári törvénykönyv.

x) *Waadt*. Közjegyzői kényszer. 1819. évi Code-civil; és 1858. január 21-ki törvény.

y) *Wallis*. Közjegyzői kényszer. 1855. évi Code-civil és 1846. november 19-ki közjegyzői törvény.

z) *Neuchâtel*. Közjegyzői vagy másféle közokirat. 1854—1855. évi Code civil, 1872. december 20-ki közjegyzői törvény.

aa) *Genf*. Közjegyzői kényszer francia jog szerint.

XI. *Németország*.

a) *Poroszország*. Az 1872. évi május 5-ki porosz telekkönyvi rendtartás 33. §-a azt rendeli, hogy: «telekkönyvi bejegyzést vagy törlést célzó kérvények (Anträge) vagy okiratok bíróilag vagy közjegyzőileg veendőek fel vagy hitelesítendőek».

b) *Hannover*. Az 1864. évi december 14-ki jelzálog-törvény 75. §-a olyképen intézkedik, miszerint «csak olyan jogügyletek alapján van bejegyzésnek helye, a melyek közokiratokba foglalvák, avagy hitelesített aláírással vannak ellátva».

c) *Szászország*. Az 1843. november 6-ki jelzálog-törvénnyel összhangzásban azt rendeli az 1865. évben életbe lépett szász polgári törvénykönyv, hogy csak olyan okiratok alapján van helye telekkönyvi bejegyzésnek, a melyek a követelés jogcímét és összegét határozottan kitüntetik; az okiratoknak olyanoknak kell lenni, hogy a fenálló törvények szerint eskü által igazolt kifogás által megerősíthetők ne legyenek; ilyenekül pedig kizárólag a valamely szász bíróság vagy közjegyző által felvett vagy hitelesített, továbbá valamely német birodalmi államban bíróilag vagy közjegyzőileg készített, s végül ugyanolyan külföldi kellőleg hitelesített okiratok tekinthetők.

d) *Bajorország*. (a *Rajná*n innen). Az 1861. évi november 10-ki közjegyzői törvény 14. szakasza azt mondja: «Über alle Verträge, welche die Besitzveränderung oder das Eigenthum unbeweglicher Sachen oder diesen gleichgearteten Rechte, sowie über alle Verträge, welche dingliche Rechte an unbeweglichen Sachen betreffen, sind bei Strafe der Nichtigkeit-Notariatsurkunden zu errichten.»

e) *Württemberg*. Az e század második tizedéből eredő jelzálog-törvények azt rendelik, hogy az adós a telekkönyvi hatóság által valamely bejegyzés foganatosítása előtt kihallgatandó, hogy netáni ellervetéseit előadhassa. Ha azonban az adós vagyis az illető ingatlannak tulajdonosa kétszeri megidézés után sem jelenik meg, a telekkönyvi bejegyzésnek hely adandó azon esetben, ha a követelés és a jelzálog címe közokiraton alapul.

f) *Baden, Elsass-Lotharingia*, a *Rajná*n tuli *Bajorország* s *Poroszországnak* *rajnai tartományában* a francia jognak azon szabálya érvényes, hogy szerződési jelzálog bejegyzése csak közjegyzői okirat alapján rendelhető el.

g) *Mecklenburg, Mecklenburg-Schwerinben* a telekkönyvi hatóságnak joga van azon esetben, ha valamely okirat valódisága iránt kétely merül fel, a feleket annak igazolására utasítani, a minek folytán a praxisban rendszerint hitelesített okiratok szerepelnek. *Mecklen-*

* Az előbbi közleményt l. a 14. számban.

burg-Strelitzben ellenben kivétel nélkül köz- vagy hitelesített okiratok kívántatnak.

XII. *Románia.* Az 1864. évi polgári törvénykönyv 1772. szakasza szerint szerződési jelzalog érvényéhez közokirat felvétele szükséges. Európa államai ide vágó törvényeinek ezen futólagos ismertetése bizonyítja, miszerint általánosan érzett szükség az, hogy a csalásnak a telekkönyvi forgalom terén praeventiv rendszabályokkal eleje vétessék. «Besser bewahrt als beklagt» így szól egy közmondás, melynek helyességét *Magyarországban* is kezdik belátni; mert daczára annak, miszerint ez olyan ország, «Welches notorisch in der Ungebundenheit der Formen des Rechtsverkehres eine werthvolle Eigenthümlichkeit zu besitzen glaubt», már is különböző körökből tekintélyes hangok emelkedtek a hitelesítési kényszer behozatala mellett. «Es ist auch heutzutage Ungarn das einzige Land mit einem entwickelteren Grundbuchs-System» úgy végződik az emlékirat erre vonatkozó része «welches einer Schutzwehr gegen Fälschung der Tabular-Instrumente entbehrt».

Osztrák kartársainknak hazánkra nézve tett pikans megjegyzését szó nélkül nem hagyhatom. Igaz, miszerint nálunk rendszeres telekkönyv mellett az ingatlanok tulajdonjogának átruházása mellett praeventiv biztosítékokról gondoskodva nincs. Azonban ez nem a mi nemzeti sajátosságunk hibája; sőt ellenkezőleg, alig van ország, melyben az ingatlanok átruházása oly sok alakszerűséghez lett volna kötve mint nálunk 1848-ig. Tudjuk ugyanis azt, hogy nálunk ingatlant eladni és venni csak *örökvallás* (*fassio perennalis*) útján lehetett, mely hiteles személyek s helyek előtt volt megköthető, s valódi közokirati kényszernek volt tekinthető, a mennyiben a magánpecsét alatt létrejött eladások csak az ideiglenes elzálogosítás jellegével bírtak, sőt nemesi javaknál a tulajdonjog csak akkor volt megtámadhatatlan, ha az *királyi adományon* (*donatio regia*) vagy *királyi jóváhagyáson* (*consensus regius*) vagyis *emberi fogalmak szerint a leghitelesebb közokiratokon* alapult. A régi magyar jognak ezen szabályát az osztrák törvényhozás változtatta meg az 1852. november 29-ki ösiségi patenssel, melyben a magánpecsét alatt történt átruházások érvénye kimondatott, és az ugyanakkor kihirdetett osztrák polgári törvénykönyvvel, melynek 434. §-a «két hiteles férfiak mint tanúk» aláírását kívánja, valamint az 1855. december 15-ki telekkönyvi rendelet 82. §-a *b)* pontjával, mely szerint a bekebelezés alapjául szolgáló okiraton két oly férfi-tanu aláírásának kell lenni, «kiknek tanuskodási képessége ellen semmi törvényes aggály nem létezik.»

Tiltakoznunk kell tehát az ellen, hogy az ingatlanok átruházásánál jelenleg fenálló korlátlanosság magyar jogtörténeti fejlemény volna, s kénytelenek vagyunk a nemcsak nálunk, de *Ausztáriában* is hirhedté vált «két hiteles férfi-tanu» apaságának vádját hazánkról elhárítani, s arra utalni az osztrák emlékirat szerzőit, miszerint ezen intézmény szülői *Ausztáriában*, korábbi elődei pedig, miután igazolva van az, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 434. §-a a csehországi 1794-ik évi Landtafelpatentből vétetett át, Csehországban keresendők.

Dr. Markó Sándor

rozsnyói kir. közjegyző.

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

Mindezen nehézségek tekintetbe vételével nem marad a rendkívüli áthatással járó ipartelepnek más hátra, mint saját érdekükben menekülni, távozni az emberlakta helyekről a magányba; mert különben vagy az engedély nem lesz kieszközölhető, vagy pedig a szomszédok örökös zaklatásainak lesznek kitéve, kik a tulságos áthatások korlátozását,

* Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9., 10., 13. és 15. számokban.

valamint az áthatás okozta káruk megtérítését kérhetik. Ezen felfogás vezéreli az iparvárosok szabályrendeleteinek abbeli intézkedését, hogy oly ipartelepeknek, melyek ártalmas és bűzös gőzt fejlesztenek, egyenesen kijelöli azon övöt, melyen belül felállíthatók. Így Budapest főváros építkezési rendszabályainak 68. és 69. §-ában, valamint az új tervezet 150. §-ában a bűdös és kellemetlen gyárak csak az 5 övön (sötétvörös színnel jelzett) belül állíthatók.*

Hátha, vetheti valaki ellen, a város, falu gyors népese-
dése, emelkedése következtében kiterjeszkedik a gyári telepek magányába, és a szomszédok eddigi mezőgazdaságának helyébe lakásépítés lép, mi történjék a gyárakkal, le kelljen őket rombolni és tovaüzni megint, vagy talán kivételképen el kell a szomszédoknak tűrni a kellemetlen áthatást?

Egyik alternatívát sem lehet elfogadni: a gyár lerombolására nincs ok, se jogalap, hacsak a közérdek szempontjából kisajátítás útján nem, mit az ipartörvény 19. §-a azon esetben enged meg, ha az iparüzlet az egészségre ártalmas vagy egyébként a közönségre hátrányos vagy veszélyes hatást gyakorol, vagy ha népesebb utcákban könnyen tűzvészt okozhat, és ezen káros befolyás másképp el nem távolítható.

De arra sincs ok, hogy a gyár szomszédjai oly gazdasági rendeltetést adván telkeiknek, mely a közigények által követeltetik, a gyár bűzének eltűrésére kényszeríttessenek, ha mellette lakházakat emelnek. A tulajdon felhasználásából származó áthatásoknak nem szabad oly mérveket ölteni, hogy a szomszédok a felhasználás megváltoztatásában gátolva legyenek. Az egyedüli expediens, mely a gyárt a szomszédok támadásai ellenében az áthatások miatt megóvhatja az lesz, hogy a gyártelep oly kiterjedésben biztosítja magának a telket, vásárolja magához a szomszéd telkeket, míg azok be nem építvők, hogy a füst, bűz, zaj rajta eléggé szétterjeszkedhessék; és mire az áthatás a szomszédok telkére és légkörébe jut, intensitásától annyit veszít, hogy azt rendkívüli, tűrhetetlen áthatásnak mondani ne lehessen; vagy pedig oly óvintézkedést kell tennie, mely a tulságos áthatást megakasztja, a szomszéd telekre terjedni nem engedi.

Ily uton az áthatás rendkívülsége és ebből származó kiállhatatlansága ha nem is szűnik meg, de mégis annyira enyhíthető, hogy a szomszédos lakók emberies existenciája lehetővé válik, miáltal a szomszédok panasza is elesik a gyár ellen.**

Ezen elv alkalmazása körül egy harmadik eshetőséget is kell reflexio tárgyává tennünk, midőn t. i. régiebb idő óta fenálló ipar gyakorlása okoz nagyobb mértékben áthatást, mint ez pl. a ser- és szappanfőzés-nél, timár- és egyéb bűzt okozó iparágaknál mutatkozik, melyek nem ritkán a városok középpontjain, élénk közlekedésű utcákban találhatnának.

Kérdés, lehet-e ily régóta, sokszor emberemlékezetet meghaladó időközön át fenálló és folytonos háborítlan gyakorlatban levő ipartelepek rendkívüli áthatásai ellenében ma panaszt emelni, illetve az áthatásoknak az elviselhetőség határáig való korlátozását bíróilag kieszközölni?

Szerintünk ezen kérdés tapintatos megoldása körül különböztetni kell. Azon esetben, ha eme régtől fogva fenálló iparok régi szerkezetüket megtartották, gyári lábra nem helyezkedtek és így az áthatást nem szaporították, az áthatások okozta kellemetlenséget a szomszédoknak tűrni

* Nem mulaszthatom el RÓZSA PÉTER fővárosi t. jegyző urnak, mint az építészeti bizottság előadójának hálás köszönetemet kinyilvánítani, hogy az összes anyagát az építkezési rendszabályoknak oly készségesen bocsátotta rendelkezésemre.

** Ezen gondolat jelentkezik a főváros építészeti rendszabályainak tervezetében is, csak hogy más vonatkozásban; a tervezet 81. §. módosítva a fővárosi tanács 64. §-a által így szól: Elszigetelten álló gyáraknak olyanok tekintetnek, melyek telepének terjedelme megengedi, hogy a gyáriépületek a szomszéd telkek határából 20 méternyi, az utcái homlokzattól pedig 10 méternyi távolságban helyeztessenek el.

kell. Oka ezen türési kötelezettségnek az, hogy a mi hosszú idők óta háborítlanul fenáll, a mihez a szomszédok hozzátörődtek, miben rendkívüli molestálást, kényelmetlenséget eddig nem találtak, arról józanul ez utánra sem állíthatják, hogy annak üzése — mert a törvény az újabb keletű bűdös iparok ellen védelmet nyújt a szomszédoknak — egyszerre kiállhatatlanná vált. A gyakorlati élet maga szentesíté eddigi béketürése által az ily iparágak fenmaradását, és a törvényhozónak ezen szentesítést nincs oka felforgatni; a szomszédok hosszú hallgatása meggyökeresedett, mely hallgatás tanúsága és így bizonyítéka is annak, hogy az áthatásnak nincs meg egyrészt folytonossága, másrészt meg az ebből eredő nagy és rendkívüli kényelmetlensége, mely a szomszédok természetes előnyeit elvonná, megszüntetné.

Ellenben, ha a régi ipartelep gyárias irányt vesz, ha új felszereléssel látja el magát, ha eddigi localis igényeknek szolgáló körét kiterjesztve a tömeges productio terére lép, és így a füst, bűz, láрма fokozódott mértékben jelentkezik a szomszédok telkein, ezt már a szomszédok eltűrni nem tartoznak; mert ezen felhasználás áthatásaiban csakugyan rendkívüli jelleget ölt, mi által képes a szomszédok telkeinek természetes előnyeit megsemmisíteni és evvel az emberhez illő existenciát megheiusítani. Ily esetben nincs különbség a régi és új ipar gyakorlása közt és a törvény ótalma méltán kiszolgáltatandó a szomszédoknak.

Függetlenül még egy különös vonatkozást kell felemlíteni, mely a szomszédok közti viszonyoknak igen érzékeny oldalát tünteti fel; és ez a bordélyházak szomszédsága, mit erkölcsstelen áthatásoknak mondhatni.

Ha az örökké füstölő és kellemetlen bűzt terjesztő gyárak áthatásai tilosak, mert a tulajdon használhatóságát csökkentik és ez alapon értékét is csorbitják, holott ezek a hasznos munka színhelyei; minél inkább kell tilosnak kijelenteni oly áthatásokat, melyek erkölcsileg mutatkoznak elviselhetetleneknek és károsoknak az által, hogy morális érzésünket bántják, a természetes szemérmert támadják meg.

Ha eltekintünk is az ily intézetekből származó láрма, részeg kurjongatás, dobzódás és fajtalan daloknak az éjjeli nyugalmat háborító tényeitől, melyek az anyagi áthatások fogalma alá vonhatók; de a társadalmi morál szempontjából bekövetkező azon áthatások, melynél fogva tisztességes család, egyén a szemérmertlenség ezen tanyáinak még környékét is kerüli, ott lakni a köztisztesség nem engedi; mindez a szomszéd tulajdonosokra oly anyagi károsodást és kellemetlenséget szül, mely a gyárak bűzös áthatásait jóval meghaladja. Jól mondja LAURENT: * La liberté des voisins est alterée; ne l'est-elle pas bien davantage par la débauche et ce qui accompagne, le desordre le tapage les rixes et les batailles, sans compter les cris et les chansons obscènes? La propriété des voisins est violée, car on diminue leur jouissance, on déprécie leur fonds; les locataires fuient ce voisinage néfaste, les maisons ne trouvent plus d'acquéreurs. Voilà une lésion qui dépasse de beaucoup celle que les établissements industriels le plus dangereux les plus insalubres les plus incommodes peuvent occasionner.

Ily intézetek nemcsak physikailag, hanem erkölcsileg is megfertőzik a légkört, nemcsak a felnőtt botrányozik meg a feslettség tüntetéseiben, hanem a serdülő nemzedék fogalmait is megzavarják az erkölcsi tisztaság és a női erény érdemében.

Ha már a gyárak számüzetnek az emberlakta vidékekről a magányba, úgy az erkölcsi fertelem ezen fészkeinek — mivel elnyomni elismerten még sem lehet — oly helyekre kell visszavonulniok, elrejtőzniök, hol gyér lakosság és a forgalom teljes hiánya következtében a szomszédok kevésbbé

fogékonyak az ilyenmű áthatások iránt. De bárhol üsse fel tanyáját a prostitutio, akár rendőri engedéllyel akár nem, a társadalomnak az ily helyektől való félrevonulásából tényleg *eredő* értékcsökkenést a szomszéd követelheti.

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

KÜLFÖLDI JOGÉLET.

CLUNET Ede beküldé nekünk legújabb értekezését a nemzetközi magánjog terén, melyet egy legújabb döntvény (affaire King c. Saige, Tillet etc. Référé. I. Droit 1882. márczius 4.) alkalmából, s annak azon határozata ellen irt, hogy egy *idegen Franciaországban nem nyerhet biztosítást*, habár annak törvényes feltételei különben fenforognak. CLUNET mindig harczolt azon szűkkeblű törvényt magyarázat ellen (Code civil 11., 13 art.), hogy az idegent csak a törvény által explicite engedélyezett jogok élvezete illetné Franciaországban, mely nézetet ma is támogatja DEMOLOMBE tekintélye (I. no. 240—246 bis), míg az elleniskolák egyike szerint az idegent teljes egyenjoguság illetné, a mennyiben azt explicite nem korlátozza a törvény (ZACHARIAE I. §. 76. DEMARGEAT no. 56; VALETTE: *Explication sommaire* etc. 408—416 lk.) a másik szerint pedig ezen egyenjoguság legalább a mivelt nemzetek által általánosan concedált s természetjognak elismert jogokra kiterjed (AUBRY ET RAU I. 294. I., PROUDHON I. 155. I., DURANTON I. 359. I., TROPLONG: *De la Prescription* I. 35. I.). A fenforgó kérdésre nézve CLUNET a töle szokott jogászi elmeíllel és analogia juris segélyével mutatja ki a döntvény alaptalanságát és igazságtalanságát. Kifejti, hogy a hitelnek s követelésnek nincs honpolgársága, s hogy képtelenség ennek biztosítására nézve különbséget tenni a hitelező nemzetiségéhez képest. (*Un étranger peut-il pratiquer une saisie-arrêt, en France?* Paris 1882. 16. I.).

1882. márczius 5-én az olasz jogászvilág és különösen az ügyvédi kar nemzeti ünnepet ült a nápolyi híres jogtudós ügyvédek emlékszobrainak felállításáért a nápolyi igazságügyi palotában. Ezen ügyvédek, kiknek nevei Nápoly politikai szabadságtörténetéhez fűződnek, és kiknek a szabad Olaszország most háláját leróta, RICCIARDI Ferencz, CAPONE Gáspár, WINSPEARE Dávid, PARRILLI Felix, RAFFAELLI József, AVELLINO Ferencz: MÁRIO, POERIO József, BORRELLI Pasqual, PAGANO Mario, CAPITELLI Domenico, NICOLINI Miklós, SAVARESE Robert, PISANELLI József.

Az első beszédet a nápolyi ügyvédi rend tanácsának elnöke Cacace tartá. Utána a római főtörvényszék elnöke, GIANNUZZI-SAVELLI Bernard emelt szót a betegség által távol tartott külügyi miniszter MANCINI nevében, kinek jellemző levelét olvasta fel, melyből a következő helyeket emeljük ki: «A nápolyi ügyvédi rend tanácsának elnökéhez stb. Ismételt meghívatom a nápolyi ügyvédi rend tanácsa részéről, hogy az igazságügyi palotában a már kimúlt kitűnő nápolyi jogászok szobrai felállítása alkalmából ülendő ünnepélyen részt vegyek, annál kedvesebb előttem, mert azt nem egyedül a miniszterhez, hanem első sorban a kartárshoz és ugyanazon család tagjához intézettnek tekintem. Életem változó utjain, ha hálát érzék is az atyai fogadtatásért, melyet az ügyvédi gyakorlatomban a turini, florenzi, római és más olasz városok bíróságainál találtam; de azért soha el nem felejtém, hogy a nápolyi forum gyermeke vagyok, melynek köszönöm a jogtudomány miveltetésére és a törvénykezési ékesszólás dicső példáin való neveltetésem. A művészet és lángelme ragyogó nyilvánulásának legkitűnőbb mintáit tisztelni és az utókor kegyeletébe ajánlani, szent kötelesség és hathatós buzdítása az új nemzedéknek e nemes hagyományok folytatására. — Fogadja stb. testvéri szeretetemet kifejezését. Róma 1882. márcz. 4. Hű kartársa MANCINI P. S.

* *Principes de droit civil* VI. köt., 210. lapon; ez tudunkkal az egyedüli író, ki az ugynevezett erkölcsstelen áthatást a szomszédjog körében érvényesíteni törekszik. A francia bírósági gyakorlat mellette van.

PERIFANO Tamás ügyvéd latin költeményének elszavalása után az ünnepeket egy részéről LANDOLFI Lajos ügyvéd, a többiek felett PESSINA Henrik, a híres tudós mondott fényes emlékbeszédet. Ezután ZANARDELLI igazságügy-miniszter tartott egy rögtönzött, lekesült beszédet, mely GIORDANO Bruno és BRESCIAI Arnold szabadságszellemének, BECCARIA s FILANGIERI felvilágosodottságért és humanismus-

ért vívott küzdelmeinek harczosaiként ünnepelte a nápolyi ügyvédség ama jeleseit.

Róma és Nápoly celebritásai jelen voltak e szép ünnepélyen, mely tanuságot tett arról, hogy egy szabad és mivelt nemzet mily tisztelettel és szeretettel csügg a jogért és haladásért küzdő ügyvédségen.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csődnyitás napján foganatosított jogcselekvényekről.

Mi történjék az olyan értékkel, melyet a közadással szerződött fél a közadósának visszaszolgáltatás fejében a csődnyitás napján adott? Például A. B-nek póstán 1000 frtot küld buza-vásárlás végett. A küldött pénz vagyonbukott B-nek ép az nap jut kezébe, a midőn ellene a csődnyitás elrendeltetik. Vajon ez esetben a közadós által átvett posta-küldemény képez-e csődtömeghez tartozó vagyont? Csődtörvényünkben e kérdés megoldására hasztalanul keresünk határozott intézkedést. Csakis a törvény irányelveiből vont conclusio alapján lesz a gyakori eset elbírálandó.

A német birodalmi csődtörvénynek törvénykönyvünkben mellőzött VI. szakasza ugyanis rendeli:

«Rechtshandlungen, welche der Gemeinschuldner nach der Eröffnung des Verfahrens vorgenommen hat, sind den Concurs-Gläubigern gegenüber nichtig.

Dem anderen Theile ist die Gegenleistung aus der Masse zurückzugewähren, soweit letztere durch dieselbe bereichert ist.

Hat der Gemeinschuldner Rechtshandlungen am Tage der Eröffnung des Verfahrens vorgenommen, so wird vermuthet, dass sie nach der Eröffnung vorgenommen worden sind.»

E szakasznak csődtörvényünkbe való átültetésével tehát minden kételynek vége vettett volna; minthogy a 3-ik alinea határozottan kitünteti, hogy ha a közadós jogcselekvényeket a csődnyitás napján foganatosít, olybá veendő, mintha azok a csődnyitás hatályának kezdete után lettek volna foganatba véve.

Judicaturánk érdekében szükségesnek tartjuk, hogy e hiány bíróságaink által a csődtörvény irányelveiből pótolassék. E helyütt röviden mi is hozzászólunk.

Tagadhatatlan, hogy a csődtörvény 1. §-a jogosulttá teszi ama általunk nem helyeselt felfogást, mintha a felhozott esethez a vagyonbukott által felvett pénz a csődtömeg vagyonához tartoznék; mert e szakasz a csődnyitás joghatályát kiterjeszti a vagyonbukottnak végrehajtás alá vonható összes vagyonára, melyet ez a csődnyitás idejekor bir és melyhez a csőd tartama alatt jut. Ámde a «jogügyletek teljesítéséről» szóló fejezet csakis a csődnyitás előtt megkötött szerződésekre állítja fel a szabályt, hogy a közadóssal szerződött fél sem a szerződés teljesítését nem igényelheti, sem azt, a mit teljesített, vissza nem követelheti. Tekintve továbbá, miszerint csődtörvényünkben a jogügyletek teljesítését illetőleg egyik alaprendelkezés az, hogy ha a kétoldalu szerződés a csődnyitás előtt egyik fél által sem, vagy csak részben teljesített, a tömeggondnok a szerződés teljesítését követelheti, avagy attól elállhat; és ha a tömeggondnok a teljesítést kéri, ő maga is teljesíteni tartozik: az vélelmezendő, miszerint a közadós említett jogcselekvénye semmis, avagy a közadós optiója határoz, vajon célszerűbbnek tartja-e a szállítást, vagy pedig a pénzvisszatérítést.

Igy oldandó meg a kérdés annál is inkább; mert a közadós csődnyítással vagyona felett elveszti a rendelkezés

és kezelés jogát, és így viszonyszolgáltatás fejében jogérvényesen a pénzt fel sem vehette. A mennyiben azonban azt mégis felveszi és a csődtömegbe belevonhatja: ez esetben a tömeg másnak kárával jogtalanul gazdagodik. Csődtörvényünk szerint a tömeggondnok lép a bukott helyébe a vagyon feletti rendelkezést és kezelést illetőleg. Egy okkal több, hogy a bukott kezéhez a csődnyitás napján visszaszolgáltatás mellett történt fizetés olybá vétessék, mintha a tömeggondnok bizatott volna meg a felhozott példában a buzaszállítással.

Végül a megtámadási jog alapelvéből vont conclusio is az említett jogcselekvény semmis voltára enged következtetni. A közadós által a csődnyitás kezdete előtt kötött ügyleteket illetőleg a bona fides nélkülözhetetlen. Az in fraudem creditorum kötött ügyletek pedig megtámadás folytán megsemmisítendő. Ha tehát az in fraudem creditorum-féle jogcselekvények fen nem állhatnak, még inkább érvényesítendő e szabályozás a tömeg jogtalan meggazdagodásával szemben.

Buchwald László
szabadkai ügyvéd.

Az indignus öröklési joga törvényeink szerint.

A törvény vagy végrendelet által meghatározott rendben minden személy részesül az öröklési joggal járó előnyökben. Csupán a hármaskör törvény I. r. 52. és 53. §-aiban elősorolt kizárási okokat ismerjük exceptionak.

Ily okok: a szüle élete, becsülete, szabadságvesztésére törekvés a gyermekek ellenében, a gyermek iránti rosszulindulat, pazarlás a szülékkel szemben.

E kizárási okok fenforgása esetén az öröklött és szerzeményi vagyonról rendelkező korlátlanul válik s a szükségörökösök köteles része sem gátolhatja azt. (Orsz. bir. ért. 8. §.). Azonban az exceptió csupán az örökhagyó akarata és positiv intézkedései folytán zárja ki az örökjogot illetve foszt meg attól; harmadik személy e kizárási okok mellett sem érvényesítheti azt még akkor sem, ha az örökhagyó e kizárási jogát akaratán kívül eső okok folytán nem gyakorolhatta.

Az osztrák polgári törvénykönyv II. rész 540. §-a kizárja az örökségből mint indignust azon személyt, a ki az örökhagyót, annak gyermekét, szüleit vagy házasársát gonosz szándékkal becsületében, testében vagy vagyonában annyira megsértette vagy sérteni törekedett, hogy ellene hivatalból vagy a sértett fél kívánságára bünvádi eljárásnak helye lehet, az esetben ha az örökhagyó neki meg nem bocsájtott volna.

Az öröklési jog törvényeink szerinti korlátlan-sága a jog- és személybiztonságra előnyösnek épen nem tekinthető.

Uj büntető törvényünk intézkedései sem óvnak meg ezen rosszhiszemű vagyonszerzésre eszközül is fölhasználható polgári törvény hiányosságából származó veszélytől; mert ezek nem terjednek tovább, habár az örökhagyó megölt vagy gyilkotatott is, mint az esetleg hátramaradtak tartási igényeinek kártalanítására, a kik ezt a meggyilkoltól jog szerint várhatták (292. §.)

A közel múlt években egy 21 éves földmivelő elhalt

nőtestvérének 4 árva gyermekét meggyilkolta, hogy ily módon az anyai ágon ezekre szállott vagyont öröklés útján megszerezze. A büntető bíróság jogérvényesen 20 évi fegyházra ítélte e miatt; így kilátása lehet, hogy börtönrendszerünk és humanizmuson alapuló büntető törvényünk értelmében 15 év alatt visszanyeri szabadságát és az ideig gondnoki kézben gyümölcsözőleg levő bűnös uton szerzett vagyonból legszebb korában (35 év) teljes megelégedés közt fog élni.

Alig fogja ez esetre azt mondani valaki, hogy bűnéért megszenvedett, tehát a vagyon őt illeti. Ő a gyilkosság miatt bűnhődött; a vagyon, mely bűnös cselekmény következtében kerüle az ő kezéhez, idegen tulajdonnak tekintendő. Azon eshetőség, hogy a gyermekek természetes halállal is mulhattak volna ki és ez esetben őt illette volna az örökség, az erőszakos uton történt vagyonszerzésnek jogos tulajdon színezetét nem adhat.

Ezen elmondott eset is igazolja annak szükségességét, hogy készülő polgári törvénykönyvünk az indignusokról ne felejtkezzék meg.

Nézetem szerint kimondandó volna, hogy:

«a ki az örökhagyót gonosz szándékkal becsületében, testi épségében vagy vagyoniilag annyira megsértette vagy sérteni törekedett, hogy ellene e miatt akár hivatalból, akár magánfél indítványára bünvádi eljárás lenne indítható, az örökjogból kizártnak és arra mindaddig nem érdemesnek tekintendő, míg a nem hivatalból üldözendő cselekménynek az örökhagyó által történt megbocsátása törvényszerűleg igazolva nincsen. Ily kizárás esetén az örökjog azt illeti, ki a nem érdemes nem létezése esetén az öröklési sorrendben következik».

Wizinger Károly.

ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A főügyési körrendeletekre vonatkozólag a *Pesti Napló* a következőket írja:

«Három főügyészségi legújabb keletű körrendelet, három törvényhozói kísérlet fekszik előttünk. Az első azon ujitást viszi a gyakorlatba, illetve, a mennyiben egységes kötelező szabály hiányában eddig minden ügyész úgy gyakorolta, a hogyan akarta, azon helyi szokást emeli általános parancssá, hogy a királyi ügyészek a büntetés kiszabására nézve ne tegyenek indítványt. Arra azonban, mi ezen elvnek corolláriuma volna, hogy a közbíró a büntetés kiszabása tekintetében a bíró határozatát azután ne is felebbezze, legalább vádlott hátrányára nem, a főügyész természetesen nem utasítja közegét. A közbíró tehát minősíti a vádcselekményt, felsorolja az enyhítő és súlyosító körülményeket egyéni felfogása szerint és a bíróra hagyja az összegezést és a végszámadást, a bíró egyéni felfogása szerint. Már most ritka csoda lesz, ha e két alanyi kalkulus, melyet mindegyik magában csinál, találkozik, ha a bíró eltalálja a közbírónak ki nem nyilvánított, bizonytalan, titkos nézetét. Mert hiszen valami nézettel és szándékkal a büntetési mértékre nézve a közbírónak birnia kell; mert ő «a törvény őre», ő felügyelni tartozik a büntetőtörvénykönyvek büntetést kiszabó tételeinek s az ezeken belül irányadó általános codex-határozatoknak «hű alkalmazására» is. Miként tehetné ezt, ha nem csinálna ő is büntetési számlát, egybevetve a maximum vagy minimum felé vonzó mozzanatok számát és súlyát? A királyi ügyész tehát ezentul is felebbez, mivel a bíró többet vagy kevesebbet mért ki büntetésül, mint a mennyit ő szerinte kellett volna. Ezt a mennyiséget azonban nem fixirozza, nehogy azzal preoccupálja a magasabb bíróságot. Így mehet a bujósdi minden esetben a curiáig, ha a közbíró úgy akarja. Ha nem akarja, megnyugszik. Mászor meg felebbez meghatározott, indokolt, ellenőrizhető alap és felelősség nélkül. Megváltoztathatja nézetét ugyanazon per felebbviteli stádiumában. Megállhat a második fok büntetésénél. Tovább mehet. Teheti akkor is, ha vádlott mindezen

érdekes kísérletek közt, egy csupa bizonytalanból álló egyenletet megoldatni, fogva ül és e fogság feltétlenül teljesen be sem számíttatik a végre kiszabandó büntetésbe. Ennyi igazságtalan szenvedésre, egyenlőtlen elbánásra, önkényűleg gyakorolható hatalomra, felesleges felebbezésre s a bírósági tekintély ok nélküli meghurczolására vezet e főügyési rendelet.

A második főügyési rendelet egy törvénytörő responsum. Azt kérdezte egy kir. ügyész, quid juris, ha a fegyelmi vétség miatt ügyvédre kiszabott pénzbüntetés behajthatatlan. A főügyési válasz az, hogy újra fel kell vétetni az ügyet és oly büntetést kiszabni, mely végrehajtható. Ez csak az 1874: XXXIV. tcz. értelmében a pénzbüntetés után következő felfüggesztés vagy elmozdítás lehetne. Itt tehát a szegénység egy szigorítási ok, újra felvételi jogalap és súlyosító körülményé válik.

A legfontosabb és legáltalánosabb közjogi érdekű azonban a harmadik és legújabb törvényt kijavító körrendelet,* mely szerint a kir. ügyészek közigazgatási tisztviselők elleni feljelentések folytán, melyek prima facie ugyan nem alaptalanok és visszautasíthatók, azonban «minden két-éget kizáró bizonyítékokkal már eleve ellátva nincsenek», ne procedáljanak ezentul a törvény és törvényes eljárás értelmében, hanem vizsgálat, indítványtétel, sőt sürgős biztosítási intézkedés előtt az illetőnek közigazgatási felsőbb hatóságához forduljanak a vád megismertetése és a feljelentés mellékleteinek másolatban közlése mellett, hogy ez a vád-feljelentés alaptalanságát rögtön kielégítően kimutathassa, s ez esetben a tisztviselőt a feljelentő ellen hathatósan támogatassák hamis vád, illetve rágalmozás miatti megtorlásában. Ezen intézkedés a törvény ellenére, a jogegyenlőség rovására privilegiumot statuál a vádlottak és hamis vád miatti panaszosok egy osztályára nézve. Ha a «felebbvaló» a «szolgálat érdekében» a botrányt eltusolni akarja: a büntetett nyomai idejekorán eltűnni, a hiány pótoltatni, a feljelentést megczáfó «felvilágosítás» kiadatni fog. Valóban a jogállam elemi követelményeivel ellenkezőbb eljárást nem képzelhetni: egyik részen a tisztviselők büntetteinek vagy menekülésének közvetve kedvez, másrészt pedig visszaretenti a károsult, sértett polgárokat törvényes vádjoguk gyakorlásától, és így kivetkőzteti hatályukból a hivatalnoki felelősséget megállapító és biztosító alaptörvényeinket. Ezenfelül beleviszi a közigazgatási «felsőbbség» törvényellenes befolyását a büntető igazságszolgáltatásba. Ha ekkép a vádlott tisztviselő minden büntető törvénykezés ellenére egyoldaluan figyelmeztetik és az eljárás azon veszi kezdetét, hogy ő minden törvénykezési organum és az érdekelt panaszos távollétében megczáfolja a feljelentést, akkor ne csodáljuk, ha a törvénytisztelet a polgároknak mind mélyebbre süllyed.»

— Franciaországban mind nagyobb érdeklődéssel viseltetnek a jogi téren megindult reform-mozgalmaink iránt. Legközelebb DUVERGER a poitiers-i felebbezési törvényszék bírója és a Cour d'Assise elnöke, Franciaország legjelesebb criminalistáinak egyike Dr. NAGY Dezső munkatársunkhoz intézett levelében a büntetést kizáró és enyhítő okokat tárgyzó és rövid időn megjelenendő monographiájához kért felvilágosításokat a magyar büntető-törvénykönyvnek ide vágó intézkedései iránt. Érdekesnek tartjuk kiemelni, hogy DUVERGER az iránt is kérdést intézett, ha vajon az enyhítő körülményekre vonatkozólag a bíróság vagy az esküdtszék dönt-e; mert feltételezi, hogy az esküdtszéki eljárás legalább a büntettek nézve nálunk is létezik; sőt azon kérdést is megkoczkáztatta, hogy nem terjed-e ki az esküdtszékek hatásköre a vétségekben való bíráskodásra is.

(A Különfélék folytatása a mellékletben.)

* L. a rendelet szövegét jelen számunk mellékletében.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje a múlt hónap végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A KIADÓ-HIVATAL.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat Budapest.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre .. 6 irt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre .. 3 .

TARTALOM: Az esküdszéki kérdéshez. STEPHEN angol legfőbb törvényszéki bírótól. — Eszrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A súlyos testi sértés büntetének correctionalisációjához. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől. — Szemelvények a perrendtartási novellából. Dr. WEISS IGNÁCZ brassói ügyvédől és TELESZKY ISTVÁN-tól. — Az átruházó szavatosságának terjedelme. Dr. HUSZÁGH ISTVÁN-tól
MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

Az esküdszéki kérdéshez.

Az esküdszék ellenei azt terjesztik, hogy Angolországban a közvélemény reagál az esküdszéki intézmény ellen. Azon helyzetben vagyunk, hogy annak kimutatására, miszerint ezen állítás aaptalan, közölhetünk egy tájékoztató nyilatkozatot Angolország elismert első criminalistájától, STEPHEN legfőbb törvényszéki bírótól. Az angol büntető törvénykönyv és büntető eljárás tervezetének világhírű codificatora a következő levelet intézte Dr. SÍK SÁNDOR t. munkatársunkhoz, melyben a kérdéses tény iránt nyilatkozik. A levél így szól:*

London. W. 1882. apr. 18.

«Tisztelt Uram

Épen most kaptam a levelet, melylyel megtisztelt; engedje meg, hogy köszönetemet fejezzem ki Önnek a reám nézve felette hizelgő szavakért, melyekkel illet,

* My dear Sir

I have just received the letter which you have done me the honour to write to me, and beg to thank you for the extremely flattering terms in which you write, as well as for the importance which you attach to my opinion.

I feel no difficulty in answering the question which you are so good as to ask. No one proposes to alter the system of trial by jury in England in serious criminal cases, and if any such proposal were made, no one would entertain it.

The circumstances which may have given rise to an impression to the contrary are these:

1. Some persons have suggested that under the present deplorable state of affairs in parts of Ireland it may be necessary to suspend trial by jury for a short time in particular parts of Ireland, but should such a measure be taken, it would be quite exceptional and merely temporary.

2. The power of what we call Justice of the peace to try petty cases without a jury has slightly increased two or three years ago, but not so as to deprive those offenders who wished to be tried by a jury of their right to such a trial.

3. Our system of civil procedure has lately been grately altered, and it has been proposed, that trial by jury in civil cases should cease to be, as it is at present, a matter of right in the great majority of cases, though the parties to such actions might according to the proposal make apply for a trial by jury, in which case they would probably get it. This proposal has been made by a Committee appointed to revise the system of civil procedure. But I perty doubt wether it will be adopted by parliament. It finds more favour with lawyers than with the public. My own opinion is certainly opposed to it and so is that of many others.

No one however has ever proposed to make any corresponding change in our criminal procedure.

I am My dear Sir

Your obedient servant
I. F. STEPHEN.

valamint azon jelentőségért, melyet az én véleményemnek tulajdonit.

Részemről nem érzek nehézséget, hogy arra válszolkak, a mit tőlem kérdezni szives volt.

Senki sem indítványozza, hogy Angliában az esküdszéki biráskodás rendszere alteráltassék a súlyosabb bűnesetekben, és ha bármi ilyes indítvány tétetnék, azt senki sem támogatná.

Azon körülmények, melyek netalán okul szolgálhattak arra, hogy az ellenkezőnek benyomása ébresztésék, a következők:

1. Egy pár ember azt vetette fel, hogy Irhon egyes részeiben az ügyek jelenlegi siralmas állapota mellett talán szükséges lenne, hogy az esküdszéki biráskodás rövid időre felfüggesztessék Irhon bizonyos vidékein; *de ha ilyes rendszabály csakugyan foganatba vétetnék, ez egészen kivételes és merőben ideiglenes volna.*

2. A nálunk ugynevezett békebiráskodás hatósági köre, hogy apróbb ügyeket esküdszék nélkül elláthat, két vagy három esztendővel ezelőtt csekély mértékben kitágított, azonban nem olyképen, hogy megfosztva lettek volna a vádlottak, *a kik esküdszék elé állíttatni kívánnak, az esküdszéki perhez való joguktól.*

3. Polgári peres eljárásunk nem rég lényeges változáson ment keresztül, és azon jelenleg fenálló rendszer megszüntetése hozatott javaslatba, mely szerint az esküdszék előtti eljárás jogositvány tárgyát képezi a polgári peres ügyek tulnyomó többségében; mindazonáltal ezen javaslat szerint is az ily peres ügyekben a felek kívánhatják az esküdszéki pert, mely esetben valószínű, hogy az nekik megadatik. Ezen javaslatot egy bizottság tette, mely a polgári eljárás revideálása végett kiküldetett. *Azonban bátran merem kétségbe vonni, hogy ezen indítvány a parliament által elfogadtatni fogna.* Helyeslésre talál ez inkább jogászoknál mint a közönségnél. Az én egyéni véleményem határozottan ellenkezésben van ezen javaslattal, és hasonlóképen ellenzik azt számosan.

Azonban nem volt még egyetlen ember sem, a ki valaha bármily ilyes irányu változtatást indítványozott volna a mi büntető eljárásunkra (criminal procedure) nézve.

Maradok, tisztelt Uram,

Önnek alázatos szolgálja,

I. F. STEPHEN.»

Másodszor vagyunk kénytelenek külföldre vonatkozó tényeket a mérvadó külföldi szaktekintélyek által helyreigazíttatni. Büntető eljárási tervezetünk szószólói azt akarták elhitetni, hogy Olaszországban is, Angolországban is megkondukt az esküdszék halálharangja. Az olasz viszonyokról megadta a felvilágosítást CARRARA, az angol viszonyokról STEPHEN. Mindketten állásuknál fogva kiváló tapasztalatokkal bírnak az esküdszéki gyakorlat terén is. STEPHEN nyilatkozatának értékét növeli még különösen az, hogy Anglia legmagasabb bírói köreinek egyik tagjától ered.

ÉSZREVÉTELEK

a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére.*

II. FEJEZET.

A rokonok törvényes örökösödése.

A rokonok törvényes örökösödésének alapjául a 13. §. szerint azon kapcsolat szolgál, a mely törvényes házasságból való születés által áll elő. Ezen főszabály mellett 2. bekezdés alatt meghatároztatik, hogy az utólagos házasság által törvényesített gyermek, valamint valamely nőnek házasságon kívül született gyermeke ezen rokonsági összeköttetés megállapításánál úgy tekintetnek, mintha törvényes házasságból születtek volna.

Nézetem szerint a törvénykönyvben kerülni kell minden szükségfeletti, tehát minden oly rendelkezést, mely a később következő szabályozást mintegy előre kimondja s ennél fogva ismétlést okoz. Ilyennek látom én a 13. §. második bekezdését, mely előre kimondja a §. első felében felállított főszabálytól való eltérést, miről a következő §§-ban ismételten és részletes intézkedés foglaltatik. Az indokolás szerint a 13. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés felvétele azért mutatkozott szükségesnek, hogy a lehető kétely elhárítva legyen az iránt, hogy az utólagos házasság által törvényesített gyermekek és valamely nőnek házasságon kívül született gyermeke nemcsak akkor tekintendők a törvényes házasságból születettekkel egyenlőknek, ha ők vagy mint örökhagyók vagy mint örökösök jelentkeznek, hanem akkor is, ha azon rokonsági láncolatban, mely az örökhagyót és az örökösöt egybefűzi, közbeesnek.

Ámde én úgy látom, ha a 14. §-ban az utólagos házasság által törvényesített gyermek a törvényes örökösödésre nézve a törvényes házasságból született gyermekekkel egyenlőnek nyilvánittatik, ezzel a *rokonsági kapcsolat* is, mely a 13. §. szerint a törvényes örökösödésnek alapja, világosan elismerve van a nélkül, hogy ennek külön szakaszban való kimondása csak célszerű lenne is. Nagyobb világosság kedvéért különben a 14. §-ban csak *törvényes örökösödésről* általában kellene szólni.

De még inkább kitűnik a kifogásolt 2-ik bekezdés nélkülözhető volta a 18. §-ból, melyben egyfelől az anyáról és anyai rokonokról, másfelől a házasságon kívül született gyermekekről és ezek leszármazóiról van szó, tehát a rokonsági kapcsolat világosan el van ismerve, úgy hogy ezen alapon az indokolás *NB.* alatti ábrájában megjelölt *H.* anyai ágon *I.*-vel kétségszöndégetlen rokonsági kapcsolatban áll, minél fogva a többször említett 2. bekezdésnek külön rendelkezésére szükség nincs.

A 13. §-nak ezen kifogásolt része még azért is elhagyandó, mert mellette lehetetlen lenne a törvénykönyvben kimondani azt, hogy a törvényesített és a házasságon kívül született gyermekek a törvényes házasságból *származott* gyermekeknek fentartott vagy az időközben fenállott házasságban nevezett gyermeknek szerzett jogait nem csorbitják. Ennek kimondását okvetetlen kívánatosnak tartom, mi azonban csak akkor lehetséges, ha a törvény az ily gyermekeket a törvényes öröklésre a törvényes házasságból született gyermekekkel (csak) *egyenlőknek* tekinti, nem pedig ha úgy tekinti, mintha törvényes házasságból *születtek* volna; mert ez utóbbi esetben a törvényesítés hatálya a születés időpontjára lenne visszavezetendő. Egyébiránt a 15. §-ban is ugyanaz a hibás kifejezés fordul elő, t. i.: „*mintha törvényes házasságból született volna*“

A 16. §-ban is kitüntetendő lenne, hogy az örökbe fogadott gyermeket az örökbe fogadó szülének hagyatékára törvényes öröklési jog annyiban illeti meg, a mennyiben a vagyon érvényes családi rendelkezés által a törvényes *születésűeknek* fentartva nincs.

* Az előbbi közleményt l. a 13. és 14. számokban.

A 17. és 18. §§-ra nincs más megjegyzésem, mint hogy a 18. §-nál megemlítendő lenne, miszerint a házasságon kívül született gyermekeket az atya hagyatékára nézve megillető törvényes örökösödés iránt a IV. fejezet rendelkezik.

Szerencsésnek tartom a tervezet azon eszméjét, mely szerint a törvényes örökösödés szabályozásánál a rokonság közelebbi körében a *törzs* szerinti örökösödést, a rokonság távolabbi körében pedig az *is*-örökösödési rendet kívánja alkalmazni. A közeli és távoli rokonság között felállított határvonalat az élet viszonyai csakugyan igazolják; az arra alapított örökösödési rend pedig az illető §§-ban egyszerűen, világosan és minden kételyt kizáró módon van szabályozva.

Ennél fogva a 19—29. §§-ra más mint szerkezeti észrevételem nem lehet; de ennek itt helye nem is levén, csak annyit vagyok bátor megjegyezni, hogy a 22. §-t, mely csak a 21. §-nak ismétlését és bővebb magyarázatát tartalmazza, elhagyhatónak tartom s elégnék látnám, ha abból csak a «(20. §.)» idézése kapcsolhatnák a 21. §-hoz.

Legyen szabad ehhez még hozzátennem, hogy a tervezetben használt „*szülő*“ és „*szülők*“ helyett a helyesebb: *szüle* és *szülék*, mely kifejezés mindkét nemű felmenőkre vonatkozik, lenne használandó.

Hogy a tervezet a 30. §-ban dédek és üköknél távolabb álló felmenőktől leszármazó rokonoknak törvényes öröklési jogot nem ad, ezt nem látom indokolva; mert épen nem látok semmi veszélyt abban, ha hazai jogunk eddigi álláspontjához képest a rokonság távolságára tekintet nélkül megadatik a törvényes örökösödési jog. Ha valaki bebizonyíthatja, hogy az örökhagyónak bár nagyvonalról, mindazonáltal valósággal vérrokonai s mint ilyen legközelebbi rokonai, méltányosság szerint is inkább ennek jussan a hagyaték, mint uratlan vagyonként az államnak. A javaslat támogatásául az indokolásban felhozott azon körülmény, hogy az életben felette ritkán adja magát elő olyan eset, melyben a dédek és ükök törzsénél feljebb álló törzstől leszármazó rokonokra kerülne az örökösödés sora, szerény véleményem szerint a megszorítást igazolni nem képes.

III. FEJEZET.

A házastársak örökösödése.

A tervezet a házastársak törvényes öröklési jogát a hagyatéki vagyon eredetére tekintet nélkül, tehát az öröklött és szerzeményi vagyon között hazai jogunkban megtett különbség mellőzésével szabályozza; e mellett a házastársak közötti kölcsönösség méltatásával az özvegyi jogot, valamint az özvegyi örökösödést is elejtve, törvényes örökösödési jogukat a mai kor viszonyainak inkább megfelelő alapon rendezi.

Midőn a tervezet ezen elvi álláspontját örömmel üdvözlöm, a 31—37. §§-ban foglalt részletes szabályozáshoz csak kevés megjegyzésem van.

Valamely törvénykönyv egyik külső előnye mindenestre abban áll, hogy szabványai lehető rövidék, tömörek és minden felesleges körülírástól mentek legyenek. E szempontból kifogásom van a 31. §. ellen, melyben a különféle gyermekek felsoroltatnak, holott tökéletesen elég lenne abban csak törvényes örökösödési joggal bíró gyermekekről szólni. Nem látom továbbá indokolva a 32. §. azon megszorító rendelkezését, mely szerint a házastárs a hagyaték azon részét, mely saját gyermekeinek jut, csak *újabb házasságra lépéséig* haszonélvezheti, s mégis tartozzék gyermekei tartásáról és neveltetéséről gondoskodni. A *saját* gyermekek az újabb házasságralépés folytán is saját gyermekek maradnak, s ha szüleikkel tovább is közös háztartásban élnek, viszonyuk változatlan maradott; következőleg a szülének haszonélvezési joga az általa eltartott saját gyermekének törvényes osztályrészére csak akkor válhatnék kérdésessé, ha különös okokból a gyermek érdeke azt indokolná. Ez irányban pedig a törvénykönyvnek családjogi része bizonyosan

fog szabatos intézkedéseket tartalmazni, a mint ez idő szerint az 1877: XX. tcz. a 16., 17., 18., 19., 20., 25. és 35. §-ában rendelkezik is.

Ha a 36. §. ellen is némi kifogást teszek, ezt nemcsak következetességből cselekszem, a mennyiben ugyanis a 30. §-hoz ajánlott módosításom mellett a házastárs az egész hagyatékot törvénynél fogva talán soha sem örökölhethetné. Sőt ellenkezőleg a házastársat nagyobb kedvezményben kívánom részesíteni, mint ezt a 36. §. teszi. E szerint ugyanis a túlélő házastárs csak oly esetben lehet elhalt társának egyedüli törvényes örököse, ha a tervezet II. fejezete értelmében örökösödési joggal bíró rokon egyálatában nincs, vagy a létezők közül az örökséget elfogadni senki sem akarja; tehát a házastársat, ki az életben legközelebb állott az örökhagyóhoz, ennek halála után a dédek és üköktől leszármazó oldalrokon, ki esetleg az örökhagyó előtt egészen idegen volt, megelőzné.

Szerény véleményem szerint a házastársak között levő benső és szívós összeköttetés, melyet csak a halál szüntett meg, több méltatást érdemel, s bizonyára közelebb jár a törvény az örökhagyó valószínű akaratahoz, ha túlélő társának a távoli rokonok fölött előnyt ad. Mert ha az elhalt félnek az ellenkezőre netalán oka lehetett, végrendekezés útján ez irányban szabadon intézkedhetett.

Ennélfogva czélszerűnek és méltányosnak látnám, hogy a tervezet 28. §-ában a közeli és távoli rokonság között felállított határvonal alapján a túlélő házaspár az egész hagyatékot örököse legyen azon esetben, ha a törzs szerinti örökösödésre hivatott rokon nincs. E nézetem támogatásául legyen szabad a tervezet 44. §-ára is hivatkoznom, melyben a házastárs még a nagy szülék törzsét is megelőzi; már pedig az a körülmény, hogy a házastárs törvényes házasságból vagy pedig házasságon kívül született örökhagyónak volt házastársa, ennyire eltérő rendelkezést nem igazolhat.

(Polyt. követk.)

Dr. Haller Károly.

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

Az immissio fogalmának ezen elméleti megvilágosítása után úgy hiszszük tanulságos lesz az egyes törvényhozások ide vágó szabványai fölött mintegy szemlét tartva vizsgálgatni, mily mértékben jutnak ezen elvek ott elismerésre, mennyiben mutatkozik a törvényes védelem elégtelennek a tulajdon életrevalóságának biztosítása szempontjából.

Általánosságban annyit kell kijelentenünk, hogy a törvényhozások — egynek kivételével — elvi szempontokra nem emelkednek, hanem inkább a concret életviszonyok megfigyelése alapján kívánnak a gyakrabban mutatkozó áthatások ellen korlátokat emelni, a mennyiben ezek kárt, hátrányt okoznak a szomszédos feleknek.

Hogy ezen casuistikus intézkedés ma nem elégíti ki többé, midőn alig mulik el nap a nélkül, hogy ujjabb meg ujjabb felhasználása a teleknek ne merülne fel, alig szorul bizonyításra. Itt csak általános érvényű elvek segíthetnek, melyek alá minden gondolható vagy jövőben felmerülő áthatások subsummálhatók lesznek; ezen alapon a törvény alkalmazását közvetítő bíróságnak mint arbiternek hatalmában lesz a concret esetre mintegy rá szabni az eldöntést, nem pedig megkötni kezét betűszerűen alkalmazandó szabványokkal, melyek a summum jus summa injuria-féle axiomákat szülik a jogérzet nem nagy épülésére. Ily törvényhozási módot a szomszédjog sajátos természetéből, jellegéből meg nem tűr; az ezernyi érintkezése a szomszédoknak követeli az egyéni helyzet és körülmények lehetőség szerint való tekintetbe vételét, méltatását, mi által ex professo nyilvánul jogi karaktere mint méltányosságon alapuló jogé.

* Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9., 10., 13., 15. és 16. számokban.

I. A porosz Landrecht.

A porosz Landrecht egyike az itt felhozott nézpontokból a legtanulságosabbaknak — hibái miatt. Az I. rész nyolczadik fejezete, 65. §-ától egész a 191. §-ig a szomszédjog körébe vágó kérdések elintézésével foglalkozik, majdnem idegességet szülő részletezésekkel; pusztán a különféle kerítésekről (von Zäunen, Planken und Scheidewänden) 35 §. intézkedik, mi ad oculos demonstrálja, hogy a túlságig aprólékos szabályozás ártalmasabb a szabványok teljes hiányánál, és igazat kell adni DERNBURG-nak, midőn azt mondja: «Die zahlreich bei uns bestehenden Beschränkungen des Grundeigentums zu Gunsten der Nachbargrundstücke sind in Folge des Steigens des Bodenwerths vielfach drückend und volkswirtschaftlich schädlich geworden.

A tulajdoni korlátozásokat mind egytől-egyig feltüntetni nem engedi a tér, meg sükségtelen is. Elég főbb csoportjaira rámutatni. Számos esetben követeli a törvény, hogy a tulajdonos készülékeivel (Anlagen) a szomszéd telek határvonalától megszabott távolságban maradjon; pl. trágyagödörök, kloakák és más káros nedvet tartalmazó készülékek 3 lábnyi távolban helyezendők; a telek feltöltése vagy lehordása (mélyítése) szintén 3 lábnyira, eleven kerítés 1½ láb, föld alatt vezetett csatornák 1 láb távolban tartoznak lenni a szomszéd falától. Tűzveszélyes kemenczék nem szabad a szomszéd falához építeni. Új épületek a régiéktől szintén 3 lábnyira, pusztá telektől pedig 1½ lábnyira helyezendők.

Igen terjedelmes az ablakjog. Tíz éven át tartó ablakot, mely a szomszéd telkére nyílik, beépíteni nem szabad; az épületnek oly távolságban kell lenni, hogy az első emelet bezárt ablakából az eget lehessen látni. Ha más oldalról is nyer a lakás világosságot, akkor oly távolságra kell az új épületnek a határtól maradnia, hogy a felső emelet zárt ablakából az ég látható legyen.

Másrésről a tulajdonképeni áthatásokra a törvényben nincsen intézkedés; azonban a porosz Landrecht feldolgozó a tudomány álláspontját az áthatásokra vonatkozó tanok iránt egész kiterjedésben elfogadták,* mi előtt végre meghajolt a bírósági gyakorlat is. Eleinte (1848-ban) az Obertribunal mint legfőbb bíróság, az ipartelepeknek a szomszédokra káros áthatásokat a tulajdon elvi korlátlanágánál fogva megengedettnek nyilvánítá; de a jogász közvélemény felháborodása, valamint ezen elvi nyilatkozatból vonható consequentiáknak a társadalomra való veszélyessége csakhamar nézetváltozásra birta a főbíróságot. Már 1852-ben egy concret eset alkalmából kijelenté, hogy az ipartelepek az üzlet által okozott minden kárait a szomszédoknak kötelesek megtéríteni még azon esetben is, ha a rendőri engedélynek megfelelően rendeztetek be.** Azóta számos esetben a por, füst, hőség, bűz, sőt még a kárt nem okozó, de rendkívüli lárma áthatásaiért is felelőssé tette a tulajdonost. Így a malomnak a czukorgyárból kifolyó szennyves zize által okozott kárát, valamint egy földmivesnek a szomszéd telkén felállított coaks-égetőgyár kéményéből leszálló szénpor által előidézett kárát megállapította.***

Ellenben visszaesésnek vagy következtetlenségnek kell tartanunk azt, midőn ugyane bíróság a vasúti mozdonyok kőszénpora és a menetek rázkódtatásaiból származó falrepedések által előidézett károk iránt a felek igényeit ismételtelen elutasítá.†

* Lásd: KOCH: *Comm.* I., 362—3. lapon 7. kiadás FÖRSTER: *Theorie u. Praxis des preussischen Privatr.* III. kötet 142—6. lapon és DERNBURG: *Lehrbuch des preuss. Privatrechts* I. kötet, 464—5. lapon.

** Lásd: STRIETHORST *Archiv für Rechtsfälle* 5. köt., 282. l.

*** Lásd: STRIETHORST *Archiv für Rechtsfälle* 16. köt., 50. l. és *Entscheidungen des Obertribunals* II. köt., 36. l.

† Lásd: *Entscheidungen des Obertribunals* II. és III. köt., STRIETHORST *Archiv für Rechtsfälle* VII. k. 263. l., és VIII. k. 338. l.

II. Az osztrák polgári törvénykönyv.

Az osztrák polg. törvénykönyv teljes ellentétben a porosz Landrecht-tel, sem a római jogban ismeretes ugynevezett legalis szolgalmakat, sem a german jognak nagyszámu tulajdoni korlátozásait nem vette föl keretébe, sem a szomszédok érdekében elvi nyilatkozatot nem tartalmaz, ha csak a már ismertetett 1305. §. szabványát olyannak elfogadni nem akarjuk. Oka ezen teljes mellőzésnek valószínűen az, hogy az osztrák codex mellé eredetileg az egyes provinciák érdekesebb és a törvénykönyv mellett megállható statutumainak összegyűjtése vétetett tervbe, a melyben a szerzők a szomszédok közti vitás viszonyok rendezésére szükséges jogi anyagot feltalálhatónak reménylették, a mint azokat az egyes vidék sajátos gazdasági viszonyai igényelték és kifejlesztették. Az ily statutumok összegyűjtése azonban elmaradt.*

A szomszédjog körébe vágó positiv intézkedés csak néhány §-ra szorítkozik; így a 422. §., melynél fogva a tulajdonos a szomszéd fájának gyökereit kiirthatja, a 858. §. mely elrendeli egyrészt, hogy a bekerített szomszéd telken a tulajdonos köteles kerítését jó karban tartani, ha rései és nyílásai következtében a szomszédra kár származhatik és másrészt, hogy minden tulajdonos tartozik a főbejárat jobb oldalának bekerítéséről gondoskodni. Ezek a tulajdoni korlátozások (servitutes legales.) A 340—43. §§-ban a római jogból ismeretes operis novi nunciatio, és cautio damni infecti-vel rokon intézmény van a szomszédos birtok érdekeinek megvédésére statuálva. Az elsőnek akkor van helye, ha valaki saját telkén épület, vízvezeték vagy egyéb műnek felállítása vagy lerontása által a szomszéd birtok épségét veszélyezteti a nélkül, hogy az előírt hatósági eljárás útján érdekeik megóvásáért nekik kellő alkalmat nyújtott volna, mely esetben a megkezdett munka abbahagyása rendeltető el, ha csak a törvényt szabta kivételek fen nem forognak, vagy az építkező a beállható sérelem pótlása iránt biztosítékot nem nyújt.

A cautio damni infecti (343. §.) pedig akkor követelhető, ha valamely dologi jog birtokosa begyőzi, hogy a szomszédos telken álló épület vagy más mű dűledézében van és ledülése esetén őt veszélyezteti, károsítja, mely beállható kár iránt előleges fedezet mint biztosíték állapítandó meg, ha csak a közhatalóság a veszély elhárítása iránt már nem intézkedett.

Mert az általunk fölvetett immissio iránt nincs positiv szabvány, a jogélet másik két nyilvánulásához kell fordulnunk, a tudomány és a judicaturához.

A mi az elsőt illeti, a polg. törvénykönyv Commentátorai az immissio kérdése iránt kevés rokonszenvet, érdeklődést tanúsítanak, minek oka arra vezethető vissza, hogy SCHUSTER 1819-ben megjelent *Baurecht* című munkájában úgy a positiv jog, mint a theoria szempontjából igen tetszetős oppositót keltett ellene. SCHUSTER alapgondolata az: mindazon áthatások, melyek valamely szolgalmi jog tartalmát, abstratumát nem képezik, melyek szolgalmi jogszerű gyakorlására nem alkalmatosak, a tulajdon korlátlanúsága alapján megengedettek; indoka egyrészt az 1305. §. kategorikus rendelkezése, és másrészt — kissé naiv — az ipari foglalkozás lehetővé tétele. «Wo sollte z. B. der Schreiner, welcher durch Hobeln, der Kirschner, welcher durch das Ausklopfen der Pelzwerke nicht wenig lästig fällt, sein Gewerbe betreiben, und wo selbst der Musiklehrer den Unterricht empfangen und sich in seinem Fortschreiten üben?» kiált föl (102. lap.) Hogy ezen kifogás nem tehető alaposan a mi álláspontunk ellen, az nyilvánvaló az előbb

* Igen sajnáljuk, hogy PFAFF és HOFFMANN *Commentarja*, mely a protocollumokban foglalt nézeteket feltárja, még nem jutott a tulajdonig; ez kétségtelenül tájékoztatást fog nyújtani az iránt, mi okon nem vétettek a szomszédok érdekében tulajd. korlátozások fel.

mondottakból. Érdekesebb egy másik író felfogása a fölvetett kérdés iránt, RANDÁ-é, ki nagybecsű birtoktanában ezt is belevonja vizsgálódásainak körébe azon okon, képezhet-e az immissio birtokháborítást? Az eredmény, melyhez jut az, hogy mindazon áthatások eltiltása jogosult, melyek készülékek segítségével szilárd, folyó- vagy gáznemű testeket közvetlenül juttatnak a szomszéd telkére; mert ezek a szomszéd tulajdonán sérelmet ejtven, a tulajdon területi épségét támadván meg, a birtokháborítás tényálladékat magukban foglalják; ellenben az indirect immissiók, melyek nem külön e célra szolgáló készülékek segítségével hatnak és mennek át az idegen telekre, minő a gyári bűz, forrás, szénpor, szintén tilosak; csak hogy ezen tilalom nem a magánjogban gyökeredzik, nem bírói cognitio útján hozható, hanem csak közigazgatási vagy rendőri uton, mely hatóság mindazt köteles távol tartani, a mi akár a közegészség, akár közbiztonság vagy bármely közérdeknek hátrányára van.

Habár a lényegben egyet ért velünk RANDA, melynél fogva minden direct és indirect áthatás eltiltandó, és ez a fő; mert a practicus életben csak arra nézünk, hogy a tulajdonunkon esett sérelem orvosoltassék, a közeg, mely az orvoslást eszközli, járás- vagy szolgabíró-e? az közömbös lehet, de mégis van RANDA álláspontjában oly elem, mely nem megnyugtató. Ha ugyanis a közigazgatási hatóság szigorúan véve csak a közérdeket sértő áthatások eltiltását rendeli el, ez olyképen is értelmezhető, hogy míg az áthatás közvetlenül csak a szomszédok telkén ártalmas, addig a közigazgatási hatóság nem nyújt ótalmat; mert egynek vagy legfőlebb mindkét szomszédnak érdeke még nem közérdek, hanem csak akkor, ha az egész közönség vagy sokan esnek a por, füst vagy bűzszerű ártalom és hátrány körébe. Ha tehát az egyéni sérelem nem elégséges a közigazgatási hatóság tilalmának hozatalára, ha a közvetlen szomszédoknak ártó áthatások sem bírói, sem hatósági uton orvoslást nem nyerhet, akkor számos érdek-sérelem védelem nélkül maradna, és ily felfogás mellett épen nem csodálkozunk MAGAS állításán, hogy: «in dieser Frage befinden sich Lebens- und Rechtsanschauung in vollem Conflict».

De egyébként is RANDÁ-nak azon alapgondolata se tarttható, hogy birtokháborítás tényálladéka az ind. immissiónál fön nem forog; mert ha a birtokháborítást RANDÁ-val egy értelemben* abban találjuk, hogy a telek közönséges felhasználása gátoltatik, nehezítettik; úgy nem nehéz rájönni, hogy a gyár kéményéből sűrűen lehulló szénpor lerakódása, habár a kémény nincs is telkünkre vezetve vagy légkörünkre illesztve, a telek termésre való felhasználását tönkre teszi. Megnyugvással constatáljuk, hogy a tudomány emberei ezek közt a birtoktan megalapítója SAVIGNY** is és mások a birtokháborításnak oly széles alapon adnak helyt, hogy az ind. immissiok is körébe jutnak.

A judicatura sokáig követte a commentárok nyomdokát, újabban mégis kezd érvényre jutni a tudományos nézet, csak hogy még némi ingadozás és néha visszaesés észlelhető.

I. Prága városa saját telkére kihordatja a szemetet és egyéb rondaságot; a szomszédok birtokháborításból sommás pert indítanak ellene, mert az egyik iparának folytatásában, a másik pedig a várostól bérelt korcsmatartási jogának gyakorlásában van gátolva a szétterjedő bűz és a legyek roppant tömege által. Az első bíróság ellenében a második bíróság a birtokháborítást a beigazolt tények alapján fenforognak declarálta, a harmad bíróság pedig felpereseket elutasítá; mert birtokháborítás csak akkor forogna fen, ha felperesek megelőző tilalom alapján (313. §.) a jogbirtoklást a város telkén megszerezték volna, mit pedig nem is állítottak, annál kevésbbé igazoltak. Azon kérdést, vajon a város

* Lásd: RANDA *der Besitz nach öf. Recht.* 114. lap.

** Lásd: SAVIGNY *das Recht des Besitzes*, 7. kiadás 400. lap.

átlépte-e tulajdonának határát vagy nem, sommás birtokperben eldönteni nem lehet (?), hanem rendes peruttra tartozik.*

II. *A.* sommás uton beperli *B.*-t, mert ez saját telkén vztartót ásatott, melyből a viz *A.*-nak pinczéjébe szivárogván, használatát lehetetlenné teszi; kéri a vztartó betömését elrendelni. Az első bíróság azon felfogásból kiindulva, hogy a vztartó alperesnek saját telkén van és avval a 362. §. szerint korlátlanul rendelkezhetik; továbbá, hogy nem állított, annál kevésbbé bizonyított felperes juris possessionis, a birtokháborítási perrel felperest elutasítá. A két felsőbb bíróság hivatkozva a 364. §-ra, melynélfogva a tulajdon gyakorlása csak addig van megengedve, míg idegen jogkörbe át nem hatunk; miután pedig a szakértők tanúsága szerint csakugyan alperesnek vztartójából szivárog át a viz felperes pinczéjébe, és ez által saját telkén helyezett intézkedése átnyul idegen jogkörbe, felperes keresetének helyt adott.**

III. *A.* és *B.* egy meglehetősen meredek lejtőn szomszédok. *A.* mint a lejtő alsó felének tulajdonosa, a mesgye mellett 2 lábnyi mélységű árkot huzat. *B.* ez intézkedés ellen birtokháborításhól perel azon alapon, hogy az árok-

* Lásd: GLASER, UNGER, WALTHER *Entscheidungen*, 9. kötet 4287. döntvény.

** Lásd: GLASER, UNGER, WALTHER-féle gyűjtemény, 11. kötet, 4937. döntvény.

ásás folytán a felső talaj elvesztvén támasztát, eső és egyéb nedvesség behatása alatt meglazult részek lecsuszamlanak és ez által felperes károsodik. Az első- és második bíróság felperest elutasítá; mert igényének alapját, a jog birtoklását az iránt, hogy a felső teleknek az alsó támasztékul szolgálni tartozik, semmi ténykörülmény által nem igazolta. A harmad bíróság a kereset szerint ítélte; mert a tulajdon gyakorlása csak addig terjedhet, míg harmadik személy jogkörébe át nem hatunk, (364. §.) ebből pedig következik, hogy a szomszédos felek felhasználása csak azon határig megengedett, míg a másik telek gazdasági használata is lehetővé válik. Jelen esetben nem arról van szó, felperesnek van-e jogi birtoka alperes telkére támaszkodni; hanem arról, vajon alperes intézkedése következtében a felperesi tulajdon nem szenved-e területi épségében? Már pedig úgy a bírói szemléből, mint a tanúk vallomásából kiderül, hogy az árok-huzás okából a felső talaj bázisát veszítve, a nedvesség folytán beomlik, bedüledszik és így felperes tulajdonának területi épsége szenved; mivel pedig az 1848. évi oct. 27. rendelet 2. §-a szerint nemcsak a megtörtént, hanem a beállható kár a veszélyeztetés és bírósági védelemben részesítendő, azért alperest az árok betömésére kellett marasztalni.*

(Folyt. köv.)

Dr. Katona Mór.

* Lásd: GLASER, UNGER, WALTHER-féle gyűjt. 13. k. 5898. döntv.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisatiójához.

A *Jogtudományi Közlöny* f. é. 13. számában Dr. SÍK SÁNDOR ura kir. Curának ama teljes-ülési megállapodását veszi bírálat alá, mely szerint a B. T. K. 92. és 20. §. alkalmazása esetén a büntetendő cselekmény olykép tekintendő, mintha már az elkövetés pillanatában vétség lett volna, és midőn a cselekményt vétségge minősíti a bíró, a törvénynek ama vétségre megállapított minden intézkedése követendő. Ezért a concret esetben a súlyos testi sértés büntetést súlyos testi sértés vétségge változtatván át, a fogház-büntetés mellett pénzbüntetést is állapított meg.

Bíráló szerint ez a felfogás ellenkezik a correctionalisatióval és a törvény intentióival.

Hogy a correctionalisatio tulajdonképeni céljával mennyire összeférhető a subjectiv okoknak eme nagymérvű befolyása: arról alább fogunk szólni. De abban teljesen egyetértünk Dr. DELL'ADAMI REZSŐ urral, ki a *Jogtud. Közl.* 14. számában észrevételeket tett Dr. SÍK SÁNDOR ur bírálatára, hogy a kir. Curia helyesen alkalmazta a B. T. K. 20. és 92. §-ait.

Dr. SÍK ur azt állítja, hogy a törvény szerinti büntett a 92. §. alkalmazása esetén nem azért büntetendő a vétség büntetésével, mert a büntetből vétség lett, hanem megfordítva azért lesz a büntett vétségge, mert a büntetés vétségi büntetéssé lett enyhítve.

Bírálót nézetünk szerint tévedésbe ejtette a látszat. Mert tény ugyan, hogy a btk. 92. §-a a büntetésneknek az enyhítő körülmények alapján leendő átváltoztatása iránt rendelkezik, ugyde: mert a 20. §. határozott rendelkezést tartalmaz az iránt, hogy börtön-büntetés csak büntettre, fogház pedig kizárólag vétségekre alkalmazható: a két cikk kapcsolatából kitűnik, hogy előbb minősíteni kell a cselekményt és azután állapítandó meg a büntetés neme.

Ha SÍK ur érvelése megállhatna, akkor ekképen kellene szövegezni a büntető ítéletet: «X. X.-et a törvényszék öt havi fogházzal bünteti, egyszersmind vétkesnek ítéli a btk. 301. §-ban irt súlyos testi sértés vétségében, mely a vádhatározat szerint büntetett lett minősítve.» Vajon az ítélet szövegezésénél annak alkotó elemei között nem első helyen kell-e állani ama kijelentésnek, hogy léteznek mindazon ismérvek, melyek egy bizonyos cselekményben az anyagi büntetendőség feltételeit megállapítják? Ezután következik a büntetés mennyiségének meghatározása.

De feltéve, hogy SÍK ur állítása szerint törvénykönyvünk értelmében azért lesz a büntett vétségge, mert a büntetés *vétségi büntetéssé* lett enyhítve: semmi sem áll utjában annak, hogy ne alkalmazzuk ilyen esetben a törvénynek a vétségre vonatkozó minden rendeleteit. Mert hiszen a vétség büntetése mindig enyhébb mint a büntetté és a concret esetben a súlyos testi sértés vétségére szabott büntetés még a mellék-büntetéssel is enyhébb; mint a büntettre megállapított mellék-büntetés *nélkül*, mért kellene tehát az enyhébb minősítés mellett, a vétség büntetésének csak *egyik* részét alkalmazni? Nézetünk szerint épen ez volna «természetellenes».

A magyar btk. szerinti correctionalisatiónak más értelmezés nem adható, mint a kir. Curia legutóbbi plenáris megállapodásában nyert kifejezést. Mindazon esetben, midőn a büntett vétségge minősül, olybá kell tekinteni a cselekményt, mintha már a tett pillanatában vétség lett volna.

Hasonló értelemben már több ízben szóltunk e kérdéshez, és a *Jogt. Közl.* 1880. és 1881. évi számaiban az elévülés és a kísérlet kérdésében abbéli véleményünknek adtunk kifejezést, hogy mindazon esetekben, midőn valaki büntetért helyeztetik vád alá, de a correctionalisatió alapján cselekménye csak vétségge minősül, a vétségre megállapított elévülési idő azonban beállott; vagy a kísérletnél, ha ugyanazon cselekmény mint vétség nem büntethető: vádlott a törvény szerint felmentendő. Mert olykép kell tekinteni a cselekményt, mintha az «elkövetés pillanatában már vétség lett volna.» És hogy a kir. Curia is ekkép fogta fel törvénykönyvünk szerinti correctionalisatiót, mutatja a kérdésben forgó teljes-ülési megállapodás.

Más kérdés azonban az, hogy a correctionalisatio ilyen értelemben véve megfelel-e a büntető igazságszolgáltatás céljainak. Véleményünk szerint az államhatalomnak nem áll érdekében, hogy egyes esetekben lemondjon büntetési jogáról csupán azért, mert a bűntevő mellett annyi enyhítő körülmény szól, hogy a minőség fokát és a büntetés mennyiségét lejjebb kell szállítani. A correctiót méltányosnak tartjuk azon határig, hol a vádlottat csupán a büntény megbecs-telenítő bélyegétől kiméli meg, és az enyhébb foku büntetés alkalmazásával nem lesz szigorubb mint a mennyire szükséges, hogy a büntető ítélet a társaságra jó hatással legyen: de céljában eltévesztettnek és eredményében veszélyesnek tartjuk a correctionalisatiót ama tulásban, minő törvénykönyvünkben nyilvánul.

Ha szükségesnek tartotta a törvényhozás büntetnélt öt évben állapítani meg a legrövidebb elévülési időt, nem

illusoriussá válik-e ez a rendelkezés, midőn annak dacára három év múlva fölmenti a bíróság a büntetést, mert az enyhítő körülmények miatt cselekménye vétségge minősítetik? Avagy ha érdekében áll az államnak, hogy büntesse a sikkasztás büntét kísérletét, miért kelljen lemondania büntetési jogáról akkor, ha a bűntevő mellett sok túlnyomó körülmény szól? E rendszer szerint az enyhítési ok bizonyos esetekben büntetlenségi ok, minek veszélyes hatását itt felesleges fölemlitenünk.

Mint SCHÜTZE is megjegyzi,* világosabb megjelöléssel kellett volna körvonaloznia e kérdést. Szerinte a következő tartalmú meghatározás lett volna a 20. §-hoz toldandó: «Ha vajon egycselekmény büntettnak vagy vétségnek tekintessék-e, — — végérvényesen csak az ítélet által kimért büntetés foka szerint határoztatik meg».**

Bodor László.

Szemelvények a perrendtartási novellából.

A t. szerkesztőség azon igen czélszerű és eléggé nem méltányolható intézkedése, mely szerint minden, e lapban a perrendtartási novella tekintetében felvetett kérdésre TELESZKY ur elismerésre méltó készséggel adja meg felvilágosító megjegyzéseit, engem is felbátorít egy pár a novella intézkedéseit tárgyzó kérdést nézetem koczkatatása mellett felhozni, remélvén, hogy ez által is egy pár kétes intézkedés tisztáztatni fog.

Első kérdésem a novella 37. §. a) pontját illeti.

A novella 100. §. a) pontja szerint ugyanis «az első bíróságok előtt folyamatban maradt ügyekben a további eljárásnál a jelen törvény szabályai alkalmazandók», miből önként foly, hogy ha valamely per 1882. január 1-én az ítélethozatal stadiumában volt, az ítélet úgy hozandó meg, mint ezt a novella előírja.

Tegyük fel már most, hogy valamely törvényszéknél tartás, életjáradék vagy élelmezés iránt folyamatban levő ügyben, melyben már az összes periratok 1881-ben beadva voltak, az ítélet 1882-ben hozandó meg; a kérdés az, hogy a törvényszék a novella 37. §. e pontja értelmében fogja-e az ítéletet fogalmazni, avagy a kereset zárkérése szerint, mely miután a novella életbe lépte előtt kelt, a novella szerint fogalmazva sem lehet.

Megjegyezve azt, hogy a novella 100. §. d) pontja ezen kérdésf nem alterálhatja, mert az csak ítélettel már eldöntött ügyről szól, és hogy a fenti kérdés csakis a törvényszékeket érdekli, mert ezek a kereseti zárkéréshez kötve vannak, s mert épen a 37. §. a) pontjában érintett ügyek a novella 13. §. e) pontja szerint a törvényszékek illetékessége alól elvonattak; a fenti kérdésre szerény nézetem az, hogy miután az érintett ügyeket lejártni a törvényszékek hatásköréhez tartozik, azon ügyekben az ítéletek, tekintet nélkül a kereseti zárkérésre a novella 37. §. a) pontja szerint lesznek fogalmazandók; azért a novella 37. §-a a törvényszékekre nézve is feltétlenül rendelkezik, s mert az ítéletnek a végrehajtási záradékra vonatkozó rendelkezése a kereseti zárkérés által nem kormányozható.

Ezen kérdés felvetését annyival szükségesebbnek tartottam, mert számtalan tartás stb. iránti per van úgy függőben a törvényszékeknél, hogy azokban az ítélet csak ezután fog meghozatni; és mert ezen perekben lényeges és igen sok esetben életbevágó különbséget tesz az, hogy a hozandó ítélet a novella 37. §. a) pontja szerinti elbánás alá jön-e, avagy hogy várni kell-e felperesnek míg jogerőre emelkedett ítélete lesz.

A második kérdésre a novella 34. és 48. §-ai adnak alkalmat.

* «Zur Kritik des Ungarischen Strafgesetzbuches.» Külön lenyomat a Magyar Themis-ből.

** Ob eine That als ein Verbrechen oder ein Vergehen sich darstellt — — — wird endgültig erst durch das Urtheil nach Massgabe der erkannten Strafe (§. 20.) festgestellt.

A novella 34. §-a végtétele szerint ugyanis «eskütől feltételezve eldöntött perekben az ítélet bármely egyes pontja ellen használt felebbezésnek az eskü letételére és az e végből való jelentkezésre feltétlen halasztó hatálya van»; a novella 48. §-a szerint pedig «a (másodbíróságilag) megítélt eskü letételére a helybenhagyó ítélet ellen beadott felebbezésnek halasztó hatálya van»; a kérdés tehát az, hogy a 48. §. esetében a másodbírósági ítélet kézbesítése után és felebbezés esetén köteles-e az, kinek az eskü megítéltetett, esküre jelentkezni, tehát eskü letétel iránti kérését beadni, avagy megvárhatja-e a harmadbírósági ítélet jogerőre emelkedését s ezután is jelentkezhetik az eskü letételre? s e kérdés annyival jogosultabb, mert a 34. §. az „esküre való jelentkezésre“ nézve is megállapítja a halasztó hatályt, míg a 48. §. ezt csak az „eskü letételére“ nézve határozza meg.

Nézetem szerint épen a hivatolt két cikk határozottan eltérő intézkedései következtében a 48. §. esetében az esküre jelentkezni kell, habár ki leszünk is téve annak, hogy ilyen jelentkezési kéréseink a legtöbb esetben vissza fognak utasíttatni a bíróságok által mint «koraiak».

Harmadik kérdésem a novella 56. §-át tárgyazza.

Ezen cikk második bekezdése szerint «rendes perekben azonban a bíróság illetősége ellen tett kifogást elvető végzés elleni felfolyamodás elintézése előtt az első bíróság az ügy érdemében nem hozhat ítéletet», s ezen intézkedés úgy látszik azért vétetett fel a novellába, mert megtörtént, hogy az alsó bíróság az illetékesség kérdésében hozott végzés elleni semmiségi panasz elintézését be sem várva, rendes perekben érdemileg ítélte.

Nézetem szerint, habár az utóbb említett esetekben való érdemleges ítélethozatal jövőben leendő megszüntetésére a novella hivatolt intézkedése czélszerű, annak tulajdonképeni feladata még sem ez, hanem igen is az lehetett, hogy míg az illetékesség kérdése jogerejüleg el nem döntetik, a rendes per maga se tárgyalassék le.

A ki a praxist ismeri, tudja, hogy oly esetekben, melyekben az illetékességi kifogást elvető végzés ellen jogorvoslat használtatott, s az első bíróság végzésében új perfelvételi határnapot tűzött ki, az ügyvédek, hogy elejét vegyék azon oknélküli költségeknek, mely a felekre hárulnak azon esetben, ha a periratok az illetékesség kérdésének végérvényes eldöntése előtt beadatnak és az alsó bíróság végzése megváltoztatik, az illetékességi kérdés jogérvényes megoldásáig a pert nyugodni hagyták, vagy pertári halasztásokat vettek, avagy esetleg, ha két oly ellenfél jött össze, kiknek a felek érdeke annyira szíven nem feküdt, a periratokat mind megkészítették és beadták s így, ha az első bíróság aztán illetéktelennek mondatott ki, a feleknek oknélküli költség okoztatott, mert ezen már meglevő periratok sem tétettek át az illetékes bíróságokhoz.

A kérdés tehát ezen esetben az, hogy mért nem szabályozta a novella ezen esetet úgy, hogy vagy az illetékesség jogérvényes elintézéseig a pertári kezelésnek helye ne legyen, vagy úgy, hogy a periratok beadassanak ugyan, de ha az első bíróság végzése jogérvényesen megváltoztatik, a periratok az illetékes bírósághoz hivatalból téessenek át?

Ugyanilyen vagy legalább is hasonló eset forog fen a novella 80., 82. és 86. §-ai tekintetében.

Ezen cikkeket szerint ugyanis, ha a felhívott által beadott felelet következtében a felhívásnak hely adatik, a felhívottnak egyuttal a kereset vagy nyilatkozat, t. i. kifogásai (86. §.) beadására újabb zárhatáridő tűzetik ki.

Eltekintve attól, hogy a novella zárhatáridőről szól, minélfogva könnyen megeshetik, hogy nagyobb vagy bonyolodottabb számadásos perekben a bíróság által a trvrt 132. §-a alapján kitűzendő 15 nap a kereset stb. beadására elegendő nem lesz és a határidő meghoszábbitható sem lesz; a kérdés az, hogy ha a felhívásnak helyet adó

végzés ellen a novella 32. §. 3. pontja alapján felebbezés adatik be alperes által, ez a felebbezés daczára is köteles lesz-e keresetét stb. a kitűzött határidőben beadni?

Mint az előbbi esetben, úgy a jelenlegiben is a dolog természete azt hozná magával, hogy míg a felhívás kérdése jogerejűleg eldőntve nincsen, a per nyugodjék; a novella szerint azonban meggyőződéshez képest alperes felebbezése daczára is köteles lesz keresetét a záros határidő alatt beadni azért, mert a novella ezt sehol ki nem zárja, s mert a novella 36. §-a csak ítéletekre nézve intézkedik és csak ezek tekintetében állapítja meg a felfüggesztő hatályt, miből önként foly, hogy a novella 32. §. 3. pontjában irt végzések elleni felebbezések halasztó hatálylyal ép úgy nem bírnak, mint a felfolyamodások.

Végül még csak a novella 21. §-ára kívánok reflectálni.

Ezen czikk szerint «a ki nyereségvágyból elkövetett valamely büntetendő cselekmény stb. miatt bűnösnek ítéltetett, csupán főesküre s erre is csak akkor bocsátható, ha az neki ellenfele által kínáltatott vagy ellenfele által vissza-kínáltatott».

Eltekintve attól, hogy nagy igazságtalanságnak tartom valakit, ki a fentiek miatt elítéltetett, a trdts 236. §-ában engedélyezett fél bizonyítékától elütni és tőle a pótesküre való jogot elvonni akkor, mikor fél bizonyítéka pótesküje igaz volta mellett tanuskodik, és eltekintve attól, hogy még azért is igazságtalannak tartom a fenti intézkedést, mert ennek következtében a 21. §-ban érintett tettest habár tényeért már a büntető törvény értelmében bűnhődött, a büntetés egész életén át, minden polgári pere esetén kíséri, mint oly mellékbüntetés, melyet büntető törvényünk nem is ismer; önkéntelenül is azon kérdés merül fel, hogy mikor adhatja elő magát azon eset, hogy egy a fentiek miatt elítélt egyénnek ellenfele főesküt ajánljon fel, mikor az esküt ajánló épen a novella 21. §-a alapján biztosan tudja, hogy ha ellenfelének a döntő ténykörülményekre főesküt nem ajánl, nyert pere van? és felmerül továbbá azon kérdés, hogy mi történjék azon esetben, ha a döntő ténykörülményekről csakis azon alperesnek van tudomása, kinek az eskü meg nem ítéltetett? és végül kérdés, hogy mi történjék akkor, ha felperes alperesnek főesküt ajánlott, az alperesnek oda is ítéltetett és ítélethozatal után a novella 22. §-ában irt eset, hogy t. i. alperes a 21. §-ban irtak miatt bűnösnek ítéltetik, beáll; kérheti-e felperes ekkor is, hogy az alperesi eskü bevétele mellőztessék? s ha igen, megítélheti-e a bíróság az újabb tárgyalás következtében felperesnek alperes tiltakozása daczára az esküt? avagy mi történjék az ügygyel, ha az utóbbi esetben épen alperes esküje dönthetne csak, mert csak ő bir tudomással a döntő ténykörülményekről? és mi történjék akkor, ha a perben álló mindkét fél a novella 21. §-a szempontja alá esik, s a per csak valamelyik főesküje által dönthető el?

— Dr. Weiss Ignác.

Dr. WEISS Ignác kartárs ur által felvetett kérdésekre indokolt véleményemet következőkben foglalom össze.

1. A novella 37-ik §-ának azon rendelkezése, mely szerint az ott megjelölt esetekben az elsőbírósági marasztaló ítéletek a marasztalt fél felebbezése ellenére is végrehajthatók, mint minden kivételes törvény szorosan lévén magyarázandó: a szakasz e rendelkezését a novella életbe léptekor folyamatban volt, de elsőbírósági ítélettel még el nem döntött rendes perekre alkalmazni nem lehet. Ennek vélekedésem szerint nem a kereseti zárkérelem áll utjában; mert a 37-ik §-nak megfelelő esetekben a végrehajthatóságot a bíróság hivatalból akkor is kimondani köteles, ha ez kifejezetten nem kéretik, és ezért a folyamatban talált sommás perek elsőbírósági eldöntésénél a 37. §-t alkalmazandónak tartom. De a kir. törvényszékeknél folyamatban maradt perekben nem alkalmazandó ezen szakasz azért, mert az

részint kifejezetten, részint a novella 13. §-ának b) és c) pontjára való hivatkozás által a sommás perekben hozott elsőbírósági ítéletekre van korlátozva. Ennélfogva véleményem szerint azon esetben is, ha a novella életbeléptetése után valaki 100 frtot meg nem haladó követelése iránt rendes pert indít és a birói illetőség ellen kifogás nem emeltetik, vagy ha 500 frtot meghaladó összeg iránt indítatik a rendes kereset, de a törvényszék a kereseti követelésből csak 100 frtot meg nem haladó összeget ítél meg: mellőzendő leszen a 37-ik §-nak a sommás perekre korlátozott rendelkezése, és felperes csak magának tulajdoníthatja, hogy a rendes per indítása által elveszti azon előnyt, a melyet a törvény világosan a sommás perhez köt. A novella 37. §-ának c) pontja alkalmazandó tehát a folyamatban talált s a novella 13-ik §-a b) és c) pontjának megfelelő 1868. LIV. tcz: 93. §. c) és d) pontja alapján indított sommás perekben hozandó elsőbírósági ítéleteknél; de nem alkalmazandó a rendes perekben hozandó ítéleteknél akkor sem, ha e követelés akár az 1868. LIV. tcz. 93. §-a, akár a novella 13-ik §-a értelmében sommás per uton lett volna is érvényesíthető.

2. A novella 34. és 48. §-ai alapján felvetett azon kérdésre, ha vajon a másodbírósági ítélet elleni további felebbezés esetében kell-e az eskü letételére jelentkezni? nézetem az, hogy nem kell; mert míg a novella 48-ik §-a azt rendeli, hogy a II-od bírósági helybenhagyó ítélet elleni felebbezésnek a megítélt eskü letételére halasztó hatálya van, addig a 1868. LIV. tcznek a novella által érintetlenül hagyott 239-ik §. világosan mondja, hogy ha a per a harmad bírósághoz is felvitetett, a harmadbírósági ítélet kézbesítése után kell az eskü letételére határnapot kérni.

3. A novella 56. §-a tárgyában kérde czikkíró ur, hogy miért nem szabályoztatott a kérdés akként, hogy vagy az illetékesség jogérvényes elintézéseig a pertári kezelésnek helye ne legyen, vagy úgy, hogy a periratok beadassanak ugyan, de ha az első bíróság végzése megváltoztatattik, a periratok az illetékes bírósághoz hivatalból téteessenek át? Vélekedésem szerint *hiba lett volna a kérdést úgy szabályozni, hogy az illetékesség kérdésében beadott felfolyamodásnak a periratok váltására is halasztó hatálya legyen; mert akkor az időt nyerni kívánó alperesek minduntalan és minden alap nélkül fogtak volna illetékességi kifogásokat emelni, és az illetékességet megállapító végzés ellen felfolyamodásokat beadni.* Ha az illetékesség kérdése csakugyan vitás: a felek egyetértőleg halaszthatják az ügyet addig, míg az illetékesség kérdése jogerejűleg eldöntetik; de a felfolyamodásnak törvény erejénél fogva a periratok váltására is halasztó hatályt adni a fentebbi ok miatt nem lett volna czélszerű. *A mi pedig az illetéktelenség kimondása esetében a periratok áttételét illeti, erre nézve intézkedik a novella 5. §-ának második bekezdése, mely a 1868. LIV. tcz: 14. §-ának második bekezdését változatlanul átvette;* csak hogy természetesen a periratok áttételének gyakorlati értéke csak ott van, a hol helyi illetékességi kérdés forog fen; tehát arról van szó, hogy két vagy több törvényszék, vagy két vagy több járásbíróság között melyik az illetékes? mert ha a rendes uton indított per sommás eljárás utján folytatandónak mondatik ki, akkor a periratok áttételének gyakorlati jelentősége nincsen.

4. *Nem osztom czikkíró urnak azon nézetét, hogy a novella 80., 82. és 86. §§-nak eseteiben hozott meritorialis végzés elleni felebbezéseknek halasztó hatálya nem lenne.* Igaz, hogy a novella 36. §-a csak az elsőbírósági ítélet ellen beadott felebbezésnek halasztó hatályáról rendelkezik; de midőn a törvény a 80., 82. és 86. §§-ban felsorolt meritorialis végzések ellen kivételesen nem felfolyamodási, hanem felebbezési jogorvoslatot enged; már a dolog természetéből következik, hogy ezen jogorvoslat halasztó hatályára nézve nem a felfolyamodás, hanem a felebbezés szabályai alkalmazandók. Különben is az, hogy a 36. §. csak is ítéletek elleni felebbezé-

sekről szól, abban találja indoklását, mert a beadott igazságügyminiszteri törvényjavaslat akként szólott, hogy a novella 32. §-ának 3 pontjaiban felsorolt esetekben nem végzés, hanem ítélet lett volna hozandó. Mindezekhez hozzájárul, hogy a novella 86. §-a összhangban a 87. §-sal is világosan azt rendeli, hogy „ha a felhívott fél jogerejű végzés által a számadás helyeslése vagy kifogásai előterjesztésére kötelezettnek mondatik ki felhívottnak, a kifogás előterjesztését tárgyzó kereset beadására újabb határidő tűzendő ki”.

5. A novella 21. cikkének azon rendelkezését, mely szerint a nyereségvágyból elkövetett valamely büntetendő cselekmény stb. miatt elítélt egyén pótesküre nem bocsátatik, cikkíró ur helytelennek tartja. *Nem oszthatom cikkíró ur véleményét.* Az igenis helytelen volt a trdts 223. §-a c) pontjában, hogy az ily elítéltek főesküre sem voltak bocsáthatók; mert ez által nem az elítélt, hanem az eskü kínálásra jogosított ellenfél fosztatott meg bizonyítékától. Ezen segített a novella 21. §-a; *de tovább menni és az ily módon elítéltet póteskü-letételre is jogosítottnak kimondani azon bizonyítási rendszerben, a melyet törvénykezési rendtartásunk elfogadott, indokolható nem lett volna.* Cikkíró ur azon kérdéseire, hogy mi történjék akkor, ha valamely ténykörülményről csak annak van tudomása, ki a 21. §. szerint elítélve van? vagy hogyan döntsék el a kérdés akkor, ha mindkét fél a 21. §. szempontja alá esik? nagyon könnyű a felelet. Eldöntendő az ügy akként, hogy ha az elítéltet, vagy az elítéltek egyikét a másik fél főesküvel meg nem kínálta, póteskü vagy egyoldalú főeskü meg nem ítéltető; hanem a kérdéses ténykörülmény annak rovására, a kit a bizonyítási kötelezettség terhel, be nem bizonyítottnak veendő. Hogy a novella 22. §-a szerinti eljárás alkalmazandó akkor is, ha a főesküvel megkínált fél, kinek a főeskü oda ítéltetett, időközben a 21. §-ban említett bűncselekményekért elmarasztaltatott: az a 22. §. szövegéből kifolyólag kétség tárgya is alig lehet. De ha a bizonyításra kötelezett ellenfélnek egyéb bizonyítéka nincsen, akkor aligha fogja a 22. §. kedvezményét igénybe venni; mert az által csak azon eredményt érné el, hogy nem az elítélt ellenfél esküjétől feltételezve, hanem feltétlenül válnék ügyvesztetté. Végre cikkíró ur azon kérdésére, hogy mikor adhatja magát elől azon eset, hogy az elítélt egyénnek ellenfele főesküt kínáljon? nagyon egyszerű a felelet. Mindazon esetben, a midőn a bizonyítási kötelezettség az elítélt ellenfelét terheli, és a főeskün kívül más bizonyítékkal egyáltalán nem rendelkezik; mert ha ezen esetekben elítélt ellenfelét főesküvel meg nem kínálja, akkor feltétlenül ügyvesztes fog lenni.

Teleszky István.

Az átruházó szavatosságának terjedelme.

TÓTH GÁSPÁR ügyvéd ur a *Jogtud. Közl.* f. é. márczius 3-ki 9. számában ily cím alatt reflectálva a legfőbb ítélőszék 1881. évi december 22-én 6854. sz. a. azon elvi jelentőségű határozatára, hogy: «törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva az átruházott összeg valódisága és behajthatósága iránt szavatossággal tartozik és ez alul csak akkor menthető fel, ha ezt az átruházás alkalmával nyíltan kikötötte volna», azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a Curiának eme határozata sem törvényeink, sem az átruházás természete által nem indokolható; mert nem ismer oly törvényt, mely ezen határozatnak alapul szolgálhatna, s az átruházó jogi természetének sem tartja megfelelőnek azon elvet, hogy az átruházás szavatossága úgy az átruházott követelés behajthatóságára, mint valódiságára kiterjed. A mi mindenekelőtt azon állítást illeti, hogy törvényeink által fenti határozat nem indokolható, erre nézve szerény véleményem az, hogy igenis indokolható, s ebbeli nézetem támogatására hivatkozom az 1868: 54. tcz.

389. §. valamint az 1881: 60. tcz. 123. §-ára, melyek szerint a végrehajtást szenvedő a végrehajtásilag átruházott követelés valódiságáért és behajthatóságáért felelős.

T. cikkíró ur ugyan azt hozza fel, hogy ezen törvényeknek idézett rendelkezésük csak a végrehajtási eljárás útján eszközölt, tehát kényszerű átruházás eseteire alkalmazható.

Részemről azonban helytelen felfogásnak tartom azt, hogy az átruházás jogi hatályára annak kényszerű vagy önkényes volta befolyással birhatna; mert nem oszthatom t. cikkírónak azon indoklását, mintha csak az önkényes engedményezésnél állana módjában az engedményesnek meggyőződést szerezni a követelés behajthatóságáról. Mi akadályozza abban, hogy a végrehajtás folyamában kutassa a követelés behajthatóságát?

Nem oszthatom cikkírónak azon nézetét sem, hogy az önkényes engedményezés azon momentuma, mely szerint az minden kényszerítő ok híján van, a végrehajtás utján átruházásnál hiányzanék. Qui multum probat, nihil probat. Ezt teszi t. cikkíró, mert kényszer a végrehajtás utján átruházásnál sem forog fen, lévén a végrehajtatonak szabad választási joga arra nézve, mit kíván végrehajtás alá vonni; ha tehát a követelés behajthatatlanságáról tudomása van, a végrehajtást nem a marasztaltnak követelésére, hanem egyéb javaira vezetheti. Ugy hogy kényszerrel, helyesebben kényszerrel csak azon esetben lehetne szó, ha a marasztaltnál végrehajtási alapul a követelésen kívül egyéb nem találtatnék.

Minthogy tehát nézetem szerint az átruházás jogi hatályára nézve az önkényes és a kényszerű engedményezés közt különbséget tenni nem lehet, állítom, hogy az 1868: 54. tcz. 389. s az 1881: 60. tcz. 123. §-ában lefektetett azon elv, hogy az engedményező szavatossággal tartozik az engedményezett követelés valódiságáért, és behajthatóságáért, nemcsak a kényszerű, hanem az önkényes engedményezésre is alkalmazandó. Állítom azért, mert ubi eadem ratio, ibi eadem legis dispositio. Már pedig a juris ratio a szavatosságnál abban fekszik, hogy a jogügyletek létesülése megkönnyítések annak, ki jogügyletbe (átruházásba) bocsátkozni akar, ne kellessék kutatni a cedálandó követelés valódiságát és behajthatóságát, s így egyrészt a követelés fenállását, másrészt az adós viszonyait. És ezen ratio meg van az engedményezés mindkét neménél úgy a kényszerű, mint az önkényes engedménynél, s így a szavatosság jogi hatálya mindkettőnél egyenlő.

Ami t. cikkíró ur azon észrevételét illeti, hogy az átruházás természetéből sem következik a követelés behajthatóságáért való szavatolás, ezt sem oszthatom.

Az engedményezés jogátruházás; általa az engedményező jogai az engedményesre mennek által, ki azonban az engedményező kötelességeit is átveszi.

Az engedményezés által a debitor cessus jogi állása nem változik, s így ő az engedményes ellen mindazon kifogásokat érvényesítheti, melyeket az engedményező ellen felhozhatott volna. Miként védekezzék az engedményes a debitor cessus ezen kifogásai ellen, ha — ami a legtöbb esetben áll — nincs azon bizonyítékok birtokában, melyek a debitor cessus ellen felhozhatók? A szavatosságnak tehát célja az, hogy a szavatos (engedményező) azon tények és bizonyítékokról felvilágosítást adjon, melyeket az engedményes a debitor cessus kifogásával szemben felhozni nem képes.

Mindezeket tekintetbe véve, én a dolog természetében fekvőnek, az engedmény jogi természetéből folyónak tartom azt, hogy az engedményező nemcsak a követelés valódiságáért, hanem behajthatóságáért is szavatoljon.

Az előadottak alapján abbéli nézetemnek adok kifejezést, hogy az átruházó az átruházott követelés valódisága és behajthatósága iránt szavatossággal tartozik nemcsak hazai joggyakorlatunk, hanem törvényeink szerint s az átruházás jogi természeténél fogva is, és hogy ennek folytán hazai joggyakorlatunk az átruházott követelésekért való szavatosság kérdésében helyes irányt követ.

Dr. Huszágh István.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

félévre ... 6 ft
negyedévre .. 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA bpesti ügyvédtől. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A kártérítés és elégtétel. Adalék a k. t. 356. §-hoz. Dr. RÉVAI LAJOS bpesti ügyvédtől. — Az 1881. LX. tcz 192. §-ához TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Ha valamely ügyvéd fegyelmi uton az ügyvédkedéstől elmozdittatik, és saját ügyében mégis mint ügyvéd írja alá magát: képez-e ez jogellenes cselekményt? UJSZÁSZI JÓZSEF kecskeméti ügyvédtől.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint

— Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán —

Az a kérdés, hogy milyen volt és milyen ma a házasságkötés a maga formája, meg a maga belső valósága szerint, a házassági jog egyik legfontosabb kérdése.

A kérdés a következőkben úgy adatik elő, a mint ezt a jogtörténeti fejlődés is megkívánja, a mitől még akkor sem lehetne eltérni, ha a házasságkötés egységes polgári törvénybe lenne foglalva. Ekkor is az egyházi kútfőkön kellene kezdeni, hogy a kérdést a maga alapjaiból ismerhessük meg. Nálunk természetesen az egyházi kútfőknek a kérdés körül még nagyobb az értelme. Ezek nálunk nem csak anyagot adnak, de jórészt magát a kötelező jogot adják, mely mellett a polgári jogot igen szűk térre látjuk szorítva. De azért az utóbbinak nem kicsinylendő szerepe van, mint ezt már munkám címe által is jelezni akartam. Nemcsak úgy jön szóba, mint külön, a saját maga terén elszigetelt jogrendszer.

A házasság körül a személyek vallása szerint igazodó két jogrendszernek, az egyházi és polgári jog szerint való házasságnak egymással érintkezései is vannak, melyek aztán kiválólág a házasság megkötése kérdésében válnak fontosakká. Bátran elmondhatni, hogy magát az egyházi kútfőkön sarkalló házasságkötést is úgy a formájára, mint lényegére nézve akkor tanuljuk igazán megismerni a maga ereje, értelme szerint, ha azt a polgári jogon alapuló házasságkötéssel való érintkezésében szemléljük és vesszük vizsgálat alá. Ezen a nyomon aztán azt is konstatálhatjuk, hogy a házasságkötésnek az a módja, melyet az egyházi kútfők ismernek, mennyire fér meg és érvényesülhet általában a tőle idegen rendszerek keretében. Annyival szükségesebb megvilágítása a kérdésnek, mert nálunk eddigelé a jogírói, kanonisták és civilisták egyaránt, a különféle rendszereket házasságkötés dolgában oly élesen állították szembe, hogy a házasságot egyházira meg polgárira is akként osztályozták, a mint a házasságkötésnél egyházi vagy polgári hatóság jár el. Pedig ily éles, egymást teljesen és tökéletesen kizáró elvi ellentét nem is létezik, mi azt hozná magával, hogy az egyház semminemű házasságot nem ismer el egyházilag érvényesnek, mely nem előtte jött létre. És itt nem szükséges feltétlenül, hogy az elmúlt időkre hivatkozzunk. Még a tridenti zsinat határozata mellett is megtörténhetik, hogy egyházilag is érvényes az a házasság, mely nem az egyház illetőleg a papja előtt létesült, hanem akár polgári hatóság előtt. Ezen körülmény is eléggé mutatja, hogy az egyházi kútfők szerint való házasságkötés még a formája szerint sincs eléggé ismeretessé téve.

A kérdésnek mélyebbre ható, a házasságkötésnek lényét, belső valóságát felderítő vizsgálódások pedig nálunk épen teljességgel hiányzanak. Azt, hogy az egyházi kútfők szerint végbemenő házasságkötés lényege a maga egyedi természete szerint mit jelentsen, ennek a felfejtését eddigelé meg sem is kíséreltük. Pedig az e fajta házasságkötés a másik irányában megkülönböztetendő s ezen megkülönböztetés hordereje még a vegyes házasságban is benne lappang, ebben is figyelembe veendő. Az egyházi kútfők szerint való házasság a dolog belső valóságát tekintve sem létesül úgy, mint a másik fajta házasság. A mikor az elsőre még nem mondhatjuk el, hogy teljesen meg van kötve, a másik már mint tökéletesen perfekt házasság jön tekintetbe, a mi egyenesen arra mutat, hogy a felek törvénytábla akarata más az egyiknél, más a másiknál. Ebből a szempontból kell aztán azt, a mi csak consequentia, tekinteni, hogy az egyiknél a házasság elhálása szükséges, a másiknál nem.

Látni való, hogy az egész kérdés a házassági jog egyik legfontosabb anyaga. Elmondhatni róla, hogy a mint abba a házassági jog intézményének az egésze bele játszik, úgy az egész intézmény csak általa méltányolható a maga teljességében. Nem is csodálhatjuk, hogy a házasságkötés körül a jogfejlődés mindenkor tevékeny volt, reája a jogfejlődés külön szakai behatottak, rajta az egyház és állam közti harcznak nyomai maradtak.

Hazánkra nézve a kérdéssel való foglalkozás különös érdekű lehet. Nálunk nemcsak képviselve vannak a jogfejlődés külön szakai, de azok ma is egymás mellett állanak fen.

Nem csekély ösztönzésekre volt az, hogy az egyházi kútfők szerint való házasságkötésnél is hazai adatokat használhattam. Minő sikerrel tettem, az olvasó ítéletére bízom. Annyit azonban talán mégis csak sikerül elérnem, hogy az olvasó látni fogja, ha csak egy kérdésnél is, hogy az egyházi jog művelésénél a hazai adatokat nem kell parlagon hagyni. Megvallom, hogy ezen a téren aztán a régiebb egyházjogi íróink inkább serkentettek, mint az újabbak.

A hazai kútfőket, adatokat, tölem telhetőleg használtam. Így aztán azok a kutatások, melyek a házasság megkötése iránt tettek s melyek feldolgozva megirattak, a hazai adatok világánál állanak előttem.

I.

A házasságkötésnek egyházi kútfők szerint való módja, formája csak az idők folytában lett azzá, a mi. Kezdetben szinte úgy állott a dolog, hogy magával a házasságkötés aktusával az egyház nem is törődött. A súlyt inkább arra helyezte, hogy az általa vallott házassági akadályok respektáltassanak, meg hogy a házasság az ő parancsolatai szerint álljon fen. Csak ha a házasság már megvolt, s a házaselet bekövetkezendő volt, ebben az időpontban követelte meg az egyház azt, hogy a házaselek a színe elé járuljanak, a midőn aztán a kezdődő házasi élet érdekében erkölcsi hatalma egész teljességét érvényesítette. Ez volt és maradt tisztán az egyház álláspontja egész a tridenti zsinatig. Ekkor is — a mint köztudomásu — nem épp jó

szántából, hanem világi befolyások unszolására tette meg azt, hogy a házasságkötésre bizonyos formát szabott elő.* De az a passivitás, melylyel az egyház magának a házasságkötésnek az aktusa iránt viseltetett, még a tridenti zsinat idevágó határozatán is nyomokat hagyott. Még most is úgy áll a dolog, hogy az egyház helyesebben a papja részvéte merőben szenvedőleges lehet, s ezzel mintegy ellentétben emelkedik ki aztán az egyháznak magának azon a házasság kötésénél vitt szerepébe szükségkép bele nem eső hivatása, hogy a házaselet küszöbén a házaseletre — most többnyire a házasságkötéssel kapcsolatosan — aktiv befolyást vegyen. Az egyház ezen aktiv közreműködésére van még ma is a legnagyobb súly fektetve. Az megtörténhet, hogy az egyház enged abból, hogy a házasság ne épp előtte köttessék, teszem vegyes házasság esetén, de azt nem bocsájtja meg, hogy oly házaselet létesüljön, melyre ő cselekvőleg nem folyt be, vagy nem akar befolyjni. Ezért mondja a tridenti zsinat közvetlenül azután, mikor annak a szabály szerinti minimumát meghatározta, a mi a házasságkötés formalitásaira nézve szükséges, t. i. a felek egyszerű akarat kijelentése a saját papjuk előtt, hogy: «Preterea eadem sancta synodus testatur, ut conjuges ante benedictionem sacerdotali in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent.»

Az, hogy az egyház magát a házasságkötést nem vonta volt a maga körébe s ezt még régebben az államhatalom sem tette, azt eredményezte, hogy a házasságkötés minden lényeges forma s nyilvánosság nélkül való volt. Később, midőn a jogfejlődés oly formáság felé tendált, mely a házasságkötésre lényeges legyen, ez is csak tökéletlenül ment végbe. Ezt még mi is elmondhatjuk, kiknek törvénye Kálmán király korából az első és a legnagyobb súlylyal, sanctioval bíró valamennyi ismert középkori jogszabás sorában, melyek arra valók voltak, hogy a házasságkötésnek bizonyos forma, kellő nyilvánosság adassék. Általános szabály gyanánt az egyház csak azt ismerte — ha más értelemben is — mit a rómaiak: «consensus facit matrimonium.» A pusztá, egyszerűen csupán maguk a felek között végbe mehetett megegyezésre viszi vissza az egész házasságkötést. Az ilyen házasságkötést a Gratian decretuma teljes erejűnek ismeri, mire nézve álljon itt a c. 3. C. XXX. qu. 5 úgy a hogy ezen klassicus idézetet MANSI zsinat-gyűjteményében (XV. 401. l.) kiegészíti:

«Haec sunt iura nuptiarum, haec sunt praeter alia quae nunc ad memoriam non occurrunt, pacta conjugum solemnia: peccatum autem esse, si haec cuncta in nuptiali foedere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Graecos vos astruere dicitis, praesertim cum tanta solent arctare quosdam rerum inopia, ut ad haec praeparanda nullum his suffragetur auxilium; ac per hoc sufficiat secundum leges solum eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur.»

Oly jogállapot volt ez, a minek a léte általán elismert dolog. Nincs is arra szóló isteni vagy új-testamentomi rendelés, a mely azt mondaná, hogy a keresztények házassága csak az egyház előtt létesülhet.

A jogállapot bonyodalmaikat csak az tette elviselhetővé, hogy a házasságkötés nyilvánossá váltáról az egyház gondoskodott az által, hogy a házaseletet az ő tanítása szerint, az ő részvéte mellett kellett megkezdeni. Az egyház részvétele a házaselet megkezdésére vonatkozó funkciók végzésében állott. Ez aztán különösen később nemcsak a házasság megáldásában állott, de abban is, hogy a házasságfelek egymásnak átadattak vagyis kopuláltattak, s mielőtt ez megtörtént, a XIII. század óta általán megkívántatott, hogy a házasság közhirre tétel által nyilvánossá legyen. Ez a hirdetés

sem történt a házasságkötés céljára, de azért hogy az egyház valahogy ne olyakat bocsásson be a házaseletbe, kik között bontó akadály konstatáltak.

Érdekes tudni, hogy az egyház miként érvényesítette a maga álláspontját s mikép ellensúlyozta azt a minden-esetre bajos jogállapotot, hogy a házasságkötés aktusa a felek magános dolga volt, mit nem kellett nyilvánosan végezni.

A Gratian decretuma c. 1. C. XXX. qu. 1. arról, hogy clandestina conjugia fieri non debent, a következőket mondja:

«Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, et a quibus custoditur uxor petatur, et a parentibus et propinquieribus sponsetur, et legibus dotetur, et suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum praecibus et oblationibus a sacerdote benedicatur.... §. 1. Ita peracta legitima scitote esse connubia; aliter vero praesumpta non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius, quam legitima conjugia esse, non dubitate, nisi voluntas propria suffragaverit, et vota succurrerint legitima.»

A decretum idézett szövege maga eligazít bennünket. Ebben a házasság érvényessége nem támadtatik meg vagy legalább nem úgy, hogy kimondatnék, hogy a házasság a forma hiányában nem áll meg. A decretum az egyház által való megáldásra nézve nem mond se többet se kevesebbet, mint azt, hogy ha az egyház által a házaselet megkezdésére előszabott ünnepélyesség meg nem tartatott, hát ekkor a tilos viszony gyanúja áll elő. És ez elég is volt. E miatt aztán a jogilag érvényes házasság is füstbe mehetett, s bizonyára még a büntetés sem maradt el. Egy erős praesumptio van a házasság ellen intézve, melylyel szemközt, hogy a házasságukat megmenthessék, a feleknek magokat tisztázniok kellett. Oly fegyver volt ez az egyház kezében, mely ha a bajt közvetetten akarta is gyógyítani, a maga célját bizonyára nem tévesztette el.

Ez volt az egyház közönséges joga, mely még nem vitte odáig, hogy magát a házasságkötést úgy szabályozta volna, hogy az az egyház részvételére szorul. Kálmán király törvénye de desponsatione conjugali in facie ecclesiae fienda (lib. 2. c. 15.) sokkal messzebb ment:

«De desponsatione conjugali placuit sanctae Synodo, ut omnis conjugalis desponsatio, in conspectu Ecclesiae, praesente sacerdote; coram idoneis testibus, aliquo signo subarrhationis consensu utriusque fieret; aliter non conjugium, sed opus fornicationis reputetur.»

Ez már magát a házassági aktusnak az egyház elé tartozandóságát illeti, s azt a bajt törekszik mellőzni, mely csak jóval később a tridenti zsinat által lesz orvosolva. Annnyival inkább figyelemre méltó körülmény, mivel Kálmán király törvénye (1100.) még a decretumnál is (1150.) — melyről imént volt szó — régebb keletű. Arról azt tudni, hogy minő sanctio mellett hozatott meg, még mai napig is praktikus jelentőségű.

A Kálmán király törvényéhez hasonló tartalmu jogszabást a Herbipolisban (Würzburg) tartott zsinat mondott ki, de ez is csak 1298-ban történt és csakis úgy, hogy azt rendelte excommunicatio és magna emenda terhe alatt:

«ne aliquae personae consentiant in matrimonium per verba de praesenti, donec sint ante fores ecclesiae, quando debet sacerdotalis benedictio celebrari.*

A Rouenben 1245-ben tartott zsinat határozata is arról, hogy a házasságkötés az egyház jelenlétében menjen véghez, sokkal későbbi.** Annak találhatni ugyan nyomát,

* A tridenti zsinat lefolyásáról forrásul szolgálhat: PALLAVICINI *Historia Conc. Trident. Antverpae*. 1673.; FRIEDBERG: *Das Recht der Eheschliessung*. Leipzig 1865. a házassági vitát elég bő kivonatban közli.

* FRIEDBERG *Das Recht der Eheschliessung in seiner geschichtlichen Entwicklung*. 1865. 12. l.

** GIBERT: *Tradition de l'église sur le sacrement de mariage*. 1875. I. k. 67. l.

hogy a felek a pap elé vitték a házasságkötést, de ez a notarius előtt is járt.* Nem volt az egyház előtti házasságkötésre általános egyházi parancs az egész középkoron át annak megfelelő, a hogy a házasságkötést Kálmán szabályozta.

Mindenesetre tudni illik, hogy mit jelentsen az ellentét a Kálmán király törvénye és a közönséges egyházi jog között. A kettő közötti ellentét a tridenti zsinat előtti időre viendő vissza, a mikor mint láttuk az alattomos házasságok a közönséges egyházi jog szerint érvényesen keletkezettek. De a kérdés nem épp csak történeti jelentőségű. Ha a Kálmán király törvénye a tridenti zsinat határozatával a házasság megkötéséről (c. 1. de matr. ref.) pótoltnak is vétetnék, a Kálmán király törvénye még mindig szóba jöhet, mint a mai tételes jog kiegészítő része. A katolikus egyház a protestánsok házasságát, melyre nézve természetesen a házasságkötés tridenti formáját nem tartja kötelezőnek, nem a saját joguk, de a régi joga szempontjából tekinti. A vegyes házasság megkötése a katolikus félre nézve is, ha a házasság nem a katolikus pap előtt kötött, a katolikus egyház részéről a régi jog révén ismertetik el. Oly körülmények, melyek azt igen kívánatosnak teszik, hogy a Kálmán király törvényével tisztába jönni törekedjünk. Ez a törvény az, mely nálunk a régi egyházi joggal együtt állott fen, s mely evvel együtt veendő fontolóra, valahányszor adott esetben a régi jogra kell visszamenni. Ezen felül a Királyhágón-tul a protestánsok házasságkötésénél, melyre az a szabály, hogy a régi jog képezi a kiinduló pontot, szinte számba veendő.

A kérdés arra irányul, hogy a Kálmán király törvénye minden alattomos házasságot lehetetlenné tett-e s ekkép a régi joggal a legnagyobb ellentétbe jött, vagy csak arra törekedett, hogy az alattomos házasságokat ellensúlyozza s így nem zárta ki, lehetetlenítette a régi jog mellett keletkezhetett alattomos házasságokat. A kérdéssel, mint láttuk, még mai nap is meggyülhet a bajunk. Ha a Kálmán törvénye olyan volt, hogy az alattomos házasságokat fogalmilag kizárta a házasságok sorából, úgy a törvény ezen tulajdonsága ma is elismerendő akkor, midőn oly vegyes házasságról van szó, mely minden egyházhatósági részvétel nélkül jött létre s mely az általános egyházi jog szerint érvényes lehetne. A hazai törvény kell, hogy a szentszékek szemében is előbb való legyen, mint a kanoni jog, különösen az oly hazai törvény, mely nem szól épp akatolikusoknak, sőt a katolikus egyházi joggal összefüggésben áll. Persze, hogy aztán a Kálmán törvényt mint országos törvényt nem szabadna specialis katolikus törvénynek tekinteni, de annak a más mint katolikus vallású pap előtti házasságkötésre is hatály volna adandó s a törvény ezen irányban a katolikus egyházi bíróságok által is el volna ismerendő.

Másként áll a dolog, ha a Kálmán király törvénye nem változtatott gyökeresen a kanoni jogon, vagyis ha az alattomos házasság a Kálmán törvénye által nincs fogalmilag kizárva.

Avval a felelettel tehát nem elégedhetünk meg, a mit a Corpus Juris kiadói csak úgy általánosan fűznek a törvényhez ott, hol ez a törvénytárban található:

«En clandestinum matrimonium ante tempora SS. Concilii Tridentini lege Regni prohibitum».

A bővebb magyarázatot eddigelé azok sem kísértették meg, a kik egyházi jogot vagy magánjogot irtak.

Mint kísérellet álljon itt a következő.

Dr. Kovács Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követk.)

* III Sándor azt mondja c. 3. X. de sponsa duorum. (4, 4): si inter virum et mulierem legitimus consensus sub ea solennitate, quæ fieri solet, præsentem scilicet sacerdote aut etiam notario, sicut quibusdam locis ad huc observatur, coram idoneis testibus interveniat de præsentibus...

A SZOMSZÉDJOG.*

3. §. Immissio.

III. A szász polg. törvénykönyv.

Ezen újabbkeletű törvénykönyv a szomszédok közti viszonyok rendezésére, gazdasági és jogi jelentőségüknek megfelelően, egy egész fejezetet (VII.) szentel a 345—368. §-ig. Szabványai tulnyomóan a tulajdon azon törvényes korlátainak felsorolására irányulnak, melyek a mai gazdasági viszonyok mellett szükségeseknek vagy czélszerűeknek mutatkoznak; helyes középutat tartva azon két ellentét közt, mely egyrészt a porosz törvény tulságos részletességében, másrészt az osztrák törvény nagyon is tartózkodó magatartásában elénkbe tárult. Az egyes intézkedéseket — kevés kivétellel — csak röviden és tartalmilag fogjuk ismertetni, mert alább még alkalmunk lesz a szász törvénykönyv lefordított szövegét hazai törvényhozásunk tervezetként bemutatathatni.

a) *4 szükséges ut. (Nothweg) 345—349. §-ig.* Az alapvető §. így szól: «Der Eigenthümer eines Grundstückes kann von seinen Nachbarn die Gestattung eines Weges über ihre Grundstücke verlangen, wenn ohne solchen die wirthschaftliche Benützung seines Grundstückes nicht möglich ist, oder wenn der Aufwand für Anlegung eines Anderen als des von ihm verlangten Weges, oder die aus dem Gebrauche eines vorhandenen anderen Weges entstehende Beschwerde zu dem Nutzen, welchen sein Grundstück gewährt, in keinem Verhältnisse stehen würde.»

Habár az ily utengedélyezés kellő kártérítés mellett és többrendbeli korlátozással vehető igénybe, minők a további §-okban foglalvák, mégis oly mélyen belenyul ez a tulajdon szabadságába, kivált az eredeti szöveg két utolsó esete, hogy itt helyesebb volna magánérdekből történő «kisajátítás»-ról szólni, mint tulajdonkorlátozásról; mert valósággal nem szabad rendelkezése a tulajdonosnak szenved csorbulást, hanem a tulajdon állaga vonatik el részben vagy teljesen a körülmények szerint; a kisajátítás fogalma alá helyezés azért is volna megfelelőbb, mert a tulajdonos követelhetné, hogy az egész vonassék kisajátítás alá, ha a megmaradt rész gazdaságilag kellőképp értékesíthető nem volna. Ez okon nem fogadta el tervezetünk valószínűen a szász törvény álláspontját, hanem helyébe tette a zürichi codex intézkedését.

b) *Az építkezéshez szükséges korlátozások. 350—351. §§.* Az építkezés érdekében megengedi a törvény, hogy állvány felállítása, anyag lerakása és hordása céljából az építkező szomszédja telkét szükségből használhassa kellő kártérítés mellett; mi akkor is jár, ha hibás építésből vagy fentartás elhanyagolásából származó roskatagság idézi azt elő. (A cautio damni infecti helyett.)

c) *A telek használása. 352—353. §§.* Mindenki szabadon használhatja telkét, még ha káros hatása is ez a szomszédra. Így áshat kutat, elfogván ez által szomszédja kutjának erét, a culturában változást tehet, habár az ebből származó magasabb jövedelem a szomszédra hátrányt hoz.

Nehéz belátni, mikép jutnak ezen a tulajdon elvi omnipotentiáját kifejező intézkedések a tulajdon korlátozásai közé.

d) *Vízfolyás. 354—356. §§.* A víz természetes lefolyását túrni kell és ezt sem a felső, sem az alsó telek tulajdonosának a szomszédok kárára megváltoztatni nem szabad; sőt köteles bárki, kártérítés mellett megengedni, hogy a víz folyását megváltoztató akadályt a károsított eltávolíthassa.

e) *Építkezések a szomszéd kárára. 357—360. §§.* A tulajdonosnak nem szabad úgy intézkedni, hogy az öblögető víz és egyéb nedvek a szomszéd telkére folyjanak, sem

* Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9., 10., 13., 15., 16. és 17. számokban.

csurgóját a szomszéd telek légkörébe építeni. 358. §. «Dem Eigenthümer ist, sofern nicht besondere Gesetze aus Rücksichten auf das allgemeine Beste Ausnahmen bestimmen, nicht erlaubt, auf seinem Grundstücke Vorrichtungen anzubringen, durch welche dem benachbarten Grundstücke zu dessen Nachtheile: Dampf-, Dunst-, Rauch-, Russ-, Kalk- oder Kohlenstaub in ungewöhnlicher Weise zugeführt wird.»

Ezen §. a mi szempontunkból a legérdekesebb, mert az ugynevezett indirect immissiók tilalmát állapítja meg, de korántsem kielégítően. Ugy látszik ugyanis, ha a szöveget elfogulatlanul tekintjük, hogy a törvény a rendkívüli mértékük által károssá váló áthatásokat taxative sorolja fel, mit a gazdasági és kivált az ipari foglalkozások sokoldalúsága mellett okszerűnek tartani nem lehet; mert ha az itt elősoroltak rendkívüliségük által ártalmasoknak és így a szomszédok érdekében tilalom alá helyezendőknek bizonyultak, mi okon lehetne megengedetteknek tekinteni azt, ha valamely iparüzés oly intenzív forróságot, rázkódást, bűzt, zakatolást, lármát idéz elő, mely nemcsak a cultura fejlődését, az épületek épségét veszélyezteti, hanem a lakóknak az ottmaradást kiállhatatlanná, lehetetlenné teszi? Ha egyik-másik esetben nem tűrhető, hogy a tulajdonos rendkívüli felhasználása által akadályozza vagy kizárja a közös gazdasági előnyök huzását a szomszéd telken, illetve saját előnyére a szomszéd telket kizsákmányolhassa, úgy hason ratio alapján minden egyéb rendkívülinek mutatkozó és így a szomszéd telek gazdasági előnyét nagy mértékben korlátozó áthatásokat is bele kell vonni a tilalom körébe. Hiu törekvés marad, hogy az áthatásokat kimerítően birjuk felsorolni, mert a következő nap már hézagossá bizonyíthatja a legtökéletesebb sorozatot. Egyedül helyes és a törvényhozás méltósága, valamint a törvény igazságához egyedül illő az elvi fixírozás, mely a bírónak a legújabb momentumok tekintetbe vételét és ez alapon megnyugvást keltő intézkedés. hozását teszi lehetővé.

Az ide tartozó két §. azon óvintézkedéseket állapítja meg, melyek nedvességet tartalmazó készülékek felállításánál és a leásánál a szomszéd érdekében megtartandók. (Lásd a magyar tervezet 161. és 162. §-aiban a szöveget.)

A többi eme törvénykönyvbe felvett tulajdoni korlátozás VI., VII. és VIII. alatt található hú fordításban a magyar terv. 162—171. §§-ban.

IV. A zürichi polgári törvénykönyv.

Ez a szomszédjognak legterjedelmesebb szabályozását nyújtja, még pedig oly irányban, hogy a tudomány igényei szempontjából is kielégítőnek mondható. Kifogás alá csak az eshetnék, hogy igen nagy számban jelenkeznek a tulajdon korlátozásai, melyek tán a tulajdon szabad mozgására bénítólag hatnak; de erre nézve is meg kell jegyezni, hogy a törvénykönyvben rendezés alá vont korlátozás legtöbbje szokás útján már régi időtől fenállott, melyek kiküszöbölése annál kevésbé volt szándékolható, mert egyrészt ezen korlátozások a változatos geográfiai fekvés, sajátos helyi viszonyok természetében lelik keletkezésük okát és másrészt a törvényhozás tervszerűen nem akart reformot a codificatio alkalmából, hanem inkább a már létező jogot okszerű módosításokkal egybefoglalni.

Am lássuk a törvényes korlátokat egyenkint:

1. A szükséges ut úgy mezőgazdasági telekhez, mint az épületbe való jutáshoz előnyösen különbözik a száztörvény intézkedésétől; mert csak az ut teljes hiánya esetén igényelhető kártérítés mellett, sőt ha valaki saját hibájából jut ilyen helyzetbe, mert pl. nem gondoskodott a telek feldarabolásánál utat kikötni, a kár dupluma térítendő meg.

Az egyes dülők vagy határok birtokosai abszolút szótöbbséggel szintén megállapíthatják, hogy az eddigi ugarutak helyébe rendes dülő utak jöjjenek kellő kártérítés mellett.

2. A forduló jog (Tretrecht), melynél fogva szántás közben a megfordulás helyén a nem veteményezett szomszédos földre 12 lábnyi hosszban szabad rájárni.

3. Vizfolyás. A természetes vizfolyást tűrni kell, de a mesterségesen nyert vagy vezetett víz lefolyását nem.

4. Vizvezeték. Nyilvános és magán kutak vizeinek vezetésére megkivántató tért mindenki köteles teljes kártérítés mellett átengedni, ha csak az rendkívüli hátránnyal összekötve nincs; úgy szintén mezőgazdasági célra szolgáló vizvezeteket is, pl. rétöntözés kiszáritás végett, de a kár duplumának viselése mellett.

5. Faültetés. Erdei- vagy más terebélyes gyümölcs- vagy diszfát csak 25 lábnyira szabad a szomszéd telek határától ültetni, egyéb szelid gyümölcsfát pedig 12 lábnyira. Szőlőkertektől a távolság mindig 23 láb legyen. Bozótok legkevesebb két lábnyira. A szomszéd fája gyökerét csak a telek gazdasági felhasználása folytán szabad kiirtani, gazdasági cél nélkül nem.

6. Gyümölcs le- és főlshedése (Anries). A szomszéd telkére áthajló ágakat vagy köteles a tulajdonos a szomszéd kívánatára levágnatni, vagy pedig jogában áll a szomszédnak a lehulló gyümölcsöt, valamint az áthajló ágakét is le- és főlshedetni.

7. Kerítés. Élő kerítés magassága felénél vagy 2 lábnyál közelebb a határhoz nem juthat; holt kerítés, fa vagy falból, ha 5 lábnyál nem magasabb, a határra helyezhető. A kerítések és határfalak karbantartása végett, ha egyéb módon nem történhetik, a szomszéd telekre szabad lépni előleges jelentés és az esetleges kár megtérítése mellett.

8. Építés. Első ízben való építkezésnél csak 5 lábnyi távolban a határtól szabad építeni, ha a szomszéd a határhoz közeledésre engedélyt nem ad. Ló- és sertés-istállók, szemét és pöczegödrök, trágyarakások és más a szomszédra káros készülékek 5 lábnyira helyezendők a szomszéd épületétől, valamint oly tervbe vett építkezés is eltiltható, mely által a szomszéd házának világossága, kelleme (Heiterkeit) oly mértékben szenvedne, hogy egy vagy több lakrész mesterséges világítás nélkül használhatatlanná válnék, vagy a ház értéke $\frac{1}{10}$ részben csökkenne. Elesik ez a korlátozás ott, hol vagy ut esik a két épület közé, vagy a tervbe vett épület magasságának megfelelő széles tér marad. A szomszéd épületét kémény, kályha vagy tűzhely által veszélyeztetni nem szabad, valamint nagyobb meleget fejlesztő készülékek a szomszéd falához engedélye nélkül nem illeszthetők. Már létező kutak vizének használhatatlanságát okozó építmények tilosak, valamint a kutatás is, ha ez a szomszéd kutjától a szükséges vizet elfogja; ellenben ha csak bőségét apasztja, akkor szabad.

Épületek ujtása, karbanhozása és egyéb készülékek kitisztítása végett, minők a csatornák, a szomszéd telekre lépni szabad, ha elkerülhetetlen; de be kell ezt a szomszédnak előzetesen jelenteni és a kárt megtéríteni (Hammer-schlagsrecht).

9. A tulajdon károsító felhasználása. Végül nem szabad a tulajdon a szomszédra kárt okozó módon használni, mely a szomszéd telken ember vagy állat egészségére ártalmas volna, pl. gázok fejlesztése által; ily használat ellen előbb rendőri, ha ez nem elégséges, bírósági uton kérhetni orvoslást. A magában véve kellemetlenül érintő használat is tilos, ha az rendkívüli mértékben vagy pusztán a szomszéd bosszantására történik, valamint egyáltalán minden oly felhasználás, mely a mezőgazdaságban vagy az épület egyes részeiben, vagy a benne lévő dolgokon nevezetes károsodást idéz elő. (617—620. §§.)

(Vége köv.)

Dr. Katona Mór.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kártérítés és elégtétel.

(Adalék a k. t. 356. §-ához.)

Codificált anyagi törvény hiányát talán egy téren sem érezhetni annyira, mint a mindennapi élet ezernyi bonyodalmaiból származó és Protheusként folyton megújuló kártérítés és elégtétel kérdésében. Az idegen törvényhozásoknál epedő szemekkel látjuk az ígéret földjét, a biztos talajt, melyre boldogabb közeli és távoli szomszédaink jogos igényeket felépíthetik; míg mi a birói bölcs belátás sivatagjában bolyongunk és sok évi gyakorlatunk daczára szent borzalommal vállalkozunk minden olyan perre, melynek jogalapja kártérítés és elégtétel. Szerencse fiának mondható az, ki a perköltségbeni marasztaltatást és keresetéveli elutasítatás scylláját és charybdisét kikerülve, tényleg felmerült kárának megítéltetését eléri; épenséggel fehér holló pedig az, ki ezen felül még egy kis elmaradt hasznót is megítélve lát. Azon számtalanokat, a kik jogsérelmük orvoslását célzó magasabb röptükben bénított szárnyakkal földre zuhantak, felemlíteni kár volna.

A dolog annál meglepőbb és komoly megfontolásra annál alkalmasabb, mert tudvalevőleg biráinknál és főleg felsőbb bíróságainknál sem a jó akarat, sem a képzettség nem hiányzanak. Vezérli őket azonban egyfelől azon álhumanismus, mely az alperesben egyuttal a sors vagy az irgalmatlan felperes által üldözött áldozatot látja, másfelől pedig ők is egy gyakran érthetetlen és értelmetlen formalismus békóiba vannak verve és a bizonyítékok szabad méltánylásától elzárva. Hozzájárul, hogy a bíró felelőssége nagy és így ő a pprdts. lélekölő betűjében keresi a védő és mentő sánczot.

Képzeltető, hogy ily előzmények után mily örömmel kaptunk a keresk. törvény után, mily élvezettel olvastuk annak a kártérítés és elégtételre vonatkozó határozatait, a bizonyítékok szabad méltánylására célzó rendelkezéseit. Ime legalább egy téren van most codificált törvényünk, és módjában lesz most a bírónak magát azon magaslatra helyezni, melyet az előre haladt jogtudomány, az óriási mérvben fejlődő forgalom és kereskedelem és a gyakorlati élet tőle megkívánnak. A kereskedők tőzsdebírói szokásaikban már eddigelé is a nagy közönséget teljesen kielégítő módon gondoskodtak kártérítés és elégtétel tekintetében a gyakorlati élet követelményeiről. Nem lehetett-e teljes joggal feltennünk, hogy a kereskedelmi törvény behozatala által ezen kérdés még tisztábbá fog válni, és hogy a kártérítés és elégtétel körüli helyes elvek immár határozott formába öntött curiai döntvények által lesznek kimondva?

És kíváncsisággal párosult érdeklődéssel néztünk elébe a keresk. t. útján inaugurált új ærának, mohón lestük az alsó és felső bíróságok enuntiatióit. Fájdalom, az aranykorszak mai napiglan sem állott be. Az eddig hozott, a kártérítést és elégtételt tárgyzó birói határozatok oly szűkkeblűségről tanuskodnak, mely nemhogy a k. t. niveau-jára emelkednék, de sőt mélyen alatta van. Mig kereskedelmi törvénykönyvünk minden szabadabb mozgást, a pprdts. és rideg formalismus szűk látkörén és merev bizalmatlanságán felül emelkedő, az arbitrium boni viri módjára való független értelmezést és ítélethozatalt enged, sőt feltételez, addig bíróságaink a kényelmes, szokott perrendszerü bizonyítékokkal kövezett országutról le nem térnek, nem törődven avval, hogy ezen uton csak ugyanoda térnek vissza, a honnan a keresk. törv. által kisodortatni szándékolttak. A k. t. 265. §-a az ügyletek megbírálására és értelmezésére nem annyira a használt kifejezések értelmét, mint inkább a

szerződő felek akaratát veszi irányadóul; a 266. §. a szerződés szavának kétség esetén oly értelmezést tulajdonít, hogy a jogügylet fenállhasson; a 267. §. pedig a cselekvények és mulasztások jelentőségének és joghatályának megítélésénél a keresk. forgalomban elfogadott gyakorlat és szokásokra is tekintettel van. A mint ezen szakaszok, úgy a k. t. számos más szakaszai is világosan tanuskodnak a mellett, hogy a törvény a bíróban nemcsak a §. rendelkezései által korlátolt közeget, hanem az arbitert látta, a kinek kezébe van adva a bizonyítékok szabad méltánylása által a jog és igazságnak érvényt szerezni. És hasonlóképen a kártérítés és elégtételnél is tapasztaljuk, hogy a törvény rendelkezései elég világosak és szabatosak, és hogy nem a törvény, hanem annak akár szűkkeblűségből, akár félelemből származó, a gyakorlati élet igényeinek épenséggel meg nem felelő értelmezése az, mely a bíróságok ítéleteiben nyilvánul és általános, teljesen indokolt panaszra okot ad. A k. t. 272., 348., 352—356, továbbá 335., 365., 366. és sok más szakaszai világosan rendelkeznek a kártérítésről, annak mérvéről és terjedelméről. A bírónak tisztában kellene lennie az iránt, hogy dolus, lata és levis culpa eseteiben kártérítést az elmaradt haszonnal együtt kell megítélnie és a kérdés közmegelégedésre meg volna oldva. A bizonyítékok szabad méltánylása magával hozná azt, hogy az elmaradt haszon a levis culpa eseteiben másképen, illetve jóval csekélyebb összegben ítéltetné meg, mint a dolus vagy a lata culpa esetében; ennek viszont üdvös visszahatása is lenne úgy a perlekedő felekre, mint a bírókra. Köztudomásu dolog, hogy a mindenkor felperes a ma divó joggyakorlat szerint annak tudatában, hogy a bíró minden még oly jogos kártérítési igényt és összeget tekintet nélkül a valósággal szenvedett kárra leszállítani szokta, követelését rendszerint aránytalanul felcsigázza, hogy a leszállítás esetére jusson is, maradjon is valami. Hogy ez nemtelen visszaélés a birói intézménnyel, szükségtelen hangsúlyoznunk; de a fél is jogosan hivatkozik arra, hogy ő az önvédelem határain belül cselekszik. A bíró viszont számos hason, rendszerint ismétlődő üzelmek folytán bizalmatlanná tétetve, felperest keresetével hol elutasítja, hol követelésének csekély részben helyt ad; de akad nem egy eset, melyben a bíró a tulcsigázott követelésnek is helyt ad és felperes egész követelését annak magának legnagyobb meglepetésére megítéli. Peccatur intra muros Iliacos et extra.

Bíróságaink már eddig napvilágot látott ítéleteikben és elvi jelentőségű határozataikban a k. t. 356. §-ából kiindulva a kártérítés tárgyának csak azon különbözetet tekintették, mely a teljesítés helyén és idejekor a szerződési és piaczi, illetve tőzsdei ár közt mutatkozik. A törvény intentiója itt világosan csak azon áruk különbözetére irányul, melyek ára szerződési, piaczi vagy tőzsdei árral igazolható. Világosan következik ebből, hogy oly áruknál, melyek ily szerződési, piaczi v. tőzsdei áron nem alapulnak, a k. t. 356. §-a nem alkalmazható. Bíróságaink azonban ezen §-t rendszerint az ily ügyletekre is alkalmazták és ez által a ker. törv. dispositióit még szűkebb körre szorították, mint ezt maga a törvény szándékolta. És ez annál sajnosabb volt, mert a k. t. azon részei, melyek az egyes ügyleteket tárgyzák, némi ellentétben állanak az általános fenebb kifejtett elvekkel; csak a birói magasabb felfogás és az ismételve említett nem eléggé hangsúlyozható szabad méltánylása a bizonyítékoknak volnának képesek az ezen szakaszok közt látszólag fenforgó ürt kitölteni, a látszólagos ellentmondásokat mellőztetni. Tény, hogy a francia törvényhozás a kártérítést és elégtételt sokkal sikerültebben irta körül és

hogy ehhez képest a francia állampolgár bíróságainál nemcsak elmaradt nyereségének megtérítését, tényleg szenvedett és esetleg igazolható kárának pótlását, hanem egyúttal az okozott sértésnek és fájdalom-érzetének ellenértékeül szolgáló pénzbeli elégtételt nyer. A fájdalomérzetnek ily módon pénzbeni kifejezése korántsem jelenti annak megbecslését, hanem azon jogi eszmét fejezi ki, hogy azon módon, a melyen a károsított érzülete megsértetett, oly módon torlandó meg ezen sértés azon kielégítés által, mely neki az által szereztetik, hogy a károsítótól ítéletileg valami elvétel, a sértettnél ellenben megadatik.

Az utolsó napokban hozott egyik királyi curiai határozatban végre csiráját látjuk annak, hogy az eddig követett, nézetünk szerint egész hibás és a k. t. intentióival határozottan ellenkező ösvény elhagyassék. Ha bíróságaink a királyi Curia határozatához képest a bizonyítás terén a feleknek tágabb tért engednek, ha kereskedelmi bíróság létükre a prdts. és az anyagi jog megszorításaiból kibontakoznak, akkor nem kételkedünk benne, hogy nemsokára a királyi Curia oly joggyakorlatot honosít meg, mely a törvényt kiegészítve, a gyakorlati élet igényei, valamint a sértett jogérzület iránt is nagyobb tekintettel viseltetik.

A jogeset, mely a királyi Curia határozatának alapjául szolgált, az alábbiakban lesz közölve, ép úgy mint az alsó és felsőbb bíróságoknak ez érdemben hozott ítéletei.

C. S. francia kereskedő egy árjegyzék alapján kérdést intéz F. H. A. magyar kereskedőhöz bizonyos magneműek ára tekintetében; utóbbi mintákat küld, és ezek árát jegyzi, minek alapján C. S. megrendelést tesz és pedig a legnagyobb gyorsasággal szállítandó bizonyos árumenységre. F. H. A. elismeri ezen megrendelés vételét és kötelezőleg kijelenti, hogy a rendelésnek a jövő héten eleget teend, kijelenti egyúttal, hogy minden lehető elkövetend, hogy őt kielégítse; a küldemény azonban utnak nem indítván, C. S. részéről újabb sürgetés érkezett, melyben az áruknak gyors elküldetését kéri. Erre az eladó F. H. A. azt válaszolja, hogy az áru nem felel meg mindenben a vevő igényeinek, és hogy ennek folytán minden sürgetés dacára ő nem képes a megrendelésnek eleget tenni, mielőtt nem nyeri a vevő abbeli válaszát, hogy az árut ebbeli minőségében is elfogadja. Elfogadás esetére azonban készen nyilatkozik az árut lehetőleg leggyorsabban elküldeni. A vevő erre posta fordultával elfogadja az árut az eladó által körülírt minőségben is, kéri annak haladéktalan elküldését; sőt azon esetre, ha a kérdéses áruból az eladó rendelkezésére több áll, ezen többletet is kész elfogadni. A szállítás nem eszközöltetett és ennek alapján a bpesti ker. és váltótszék előtt per indítatott. A keresetben az eladó utolsó 2 levele B. és C. alatt szerepelvén, felperes C. S. eladó késedelméből származott és 1557 fr. 50 cent. és jár. becsült kárát megtéríttetni kéri. Az árkülönbözet igazolására hivatkozik többrendű tanura, kiknek az érintett árukat az előző év őszén tényleg a keresetben kitett árban szállította, felajánlja továbbá elmaradt nyereségének igazolására becsülő esküjét. Alperes kifogásképen előterjeszti, hogy az ajánlatok sohasem lettek feltételek nélkül elfogadva, az alkudozások közben hiteladásról soha szó nem volt és miután felperes a megrendelt áru vételárát meg nem küldte, a megrendelést effectuálni már ez oknál fogva sem tartozott. Tagadja egyébként, hogy felperesnek kára lett volna, a tanuhallgatást és becsülő esküt ellenzi. Felperes válaszul a levelek határozott tartalmára utal annak igazolására, hogy tényleg szerződés létrejött és hogy alperes a szerződésnek eleget nem tett. Becsátolja F. a. alpereshez intézett ajánlott levelét, melyben kártérítési igényeit fentartja. Az árkülönbözet a jelen esetben nem igazolható azért, mert felperes áruit nem lakhelyén, hanem részint Angliában, részint Némethonban adja el, és mert a kérdéses áruk árai a forgalom csekély-

ségénél fogva alperes lakhelyén hivatalosan nem is jegyeztetnek; kéri újból a becsülő eskü megítélését, mert minden kereskedő azon különbözetből él, mely a vétel és eladási ár közt fenforog; ha tehát felperes több száz mértföldnyi távolságból alperestől árut rendel és ezen megrendelés folytán más ilyennemű megrendeléseket elmulaszt; ha ezen mulasztás folytán az áru megérkezését bizton várva, rendes vevőit ki nem elégitheti, ekkor nemcsak várt haszna marad el, de kára is támad vevőinek elidegenülése folytán; ép oly világos, hogy az áruk nem azért rendeltetettek és annyira sürgettettek, hogy felperes azokon veszítsen. Felperes annál nagyobb hasznot várhatott ezen ügyletből, mert alperes árai igen alacsonyak, és így biztos kilátása volt azokon nagy nyereséggel tudadni. Ily körülmények közt kétségbevonhatlan, hogy felperesnek tényleges kára, illetve elmaradt haszna keletkezett, és hogy a mennyiben annak nagysága beigazolható nem volna, részére becsülő eskü megítélendő. Hivatkozik újból több tanura, a kik az árunak múlt évbeni árát és azt, hogy felperestől azokat ezen áron vették, igazolják. Hivatkozik a kt. és prdts. idevágó szakaszaira és kéri alperest marasztaltatni.

A bpesti. ker. és váltótszék 49,734. sz. 1881. aug. 29-én kelt ítéletével felperest keresetével elutasítja. Indokai a következők: Felperes kereseti előadása szerint a C) alatti ajánlatot *nem feltétlenül* fogadta el, a mennyiben a C) alattiban említettől nagyobb mennyiségű vetemény-magot rendelt meg. Felperes elfogadási nyilatkozata e szerint a ker. törv. 319. §-a ért. a C) alatti *ajánlat visszautasításának* és egyszersmind *új ajánlatnak* tekintendő. Minthogy felperes kereseti követelését nem ezen alperes hallgatása folytán a k. t. 320. §-a szerint elfogadottnak tekintendő, s C) alattinál nagyobb mennyiségű veteménymagra kiterjedő újabb ajánlatára, hanem a fentiek szerint visszautasítottnak tekintendő C) alatti ajánlatra alapítja: felperes követelése minden jogi alapot nélkülöz.

De még ha a C) alatti a peres felek között létrejött érvényes szerződésnek tekintetnék is, még azon esetre is elutasítandó felperes keresetével, mivel azon állításának valószínűségét, mely szerint ő alperes késedelmé folytán tényleges kárt szenvedett volna és a keresetben említett haszna maradt volna el, alperes tagadása ellenében mivel sem bizonyította. Tényleges kárt ugyanis felperes nem igazolt, mivel nem is állítja, annál kevésbbé bizonyítja, hogy ő a C) alattiban említett vetemény-magvakat továbbeladta volna s alperes késedelmé folytán azokat máshonnan magasabb áron megszerezni kénytelen lett volna. Azon állításának valódiságát sem bizonyította felperes, hogy neki a keresetben említett haszna maradt volna el, mivel azon körülményből, hogy felperes a C) alattiban említettek-től különböző minőségű (nem magyarországi) vetemény-magvakat más alkalmakkor drágábban adott el, nem következik, szállítás esetében a C) alattiban említett vetemény-magokat is oly áron vagy egyáltalában a C) alattiban foglaltaknál magasabb áron adhatta volna el. Az elmaradt haszon összegét jelen esetben a ker. törv. 356. §-ának 2. pontja szerint a szerződési és a tőzsdei, illetve piaci ár közötti különbözet képezné. Ezen a st. rémy piacon 1880. évi okt. hóban állítólag fenállott árkülönbözetnek sem valódisága, sem mennyisége alperes tagadása ellenében felperes által be nem igazoltatott. A felperes ugyanis ezen árkülönbözet bizonyítására csupán *becsülő eskü* ajánl, mely azonban felperes részére megíthető nem volt, mivel eskü általi bizonyításnak a ptr. 221. §-a ért. csak egyéb bizonyíték hiányában van helye, holott felperesnek a kérdéses áruk *tőzsdei, illetve piaci árát az illetékes hatóság bizonyítványával* igazolni módjában állott.

Felperes felelkezésére a kir. ítéltő tábla 1881. évi deczember 13-án kelt 4045. sz. a. az első bíróság ítéletét helybenhagyta. Az ítélet indokai következők: A B) alatt csatolt alperesi levéllel igazolva van, hogy felperes 500 kilogram zöld uborka, 50 kilogram édes spanyol bors és 50 kilogram tökmagra alperesnél megrendelést tett, hogy alperes ezen

megrendelést feltétlenül elfogadta és foganatosítását a következő hétre ígérte.

A C) alatti levélben csak a megrendelt termények minősége iratván le közelebből, ezen levél új ajánlatot nem tartalmaz, sőt ezen levélben alperes azt jelenti ki, hogy mihelyt felperes kinyilatkoztatja, hogy az árut a leirt minőség mellett is elfogadja, ő az elküldést azonnal eszközölni fogja.

Miután, mint alperes nem tagadja, felperes a C) alatti levélre adott válaszában az előbb tett megrendelést fentartotta, kétségtelen, hogy a B) alatti levélben körülírt terményekre felek közt szerződés jött létre, melynél fogva alperes az árukat az A) alatti ajánlatban kitett, felperes által elfogadott árak mellett felperesnek szállítani tartozott, s miután ezt az utólagos teljesítésre különbeni kártérítési igény fentartása mellett F) alatt engedett határidő alatt sem tette, kétséget nem szenved, hogy felperesnek joga támadt alperestől kártérítést követelni.

Minthogy azonban felperes azt, hogy a szállítás elmulasztása folytán kárt szenvedett, az elsőbírósági ítéletben kifejtett indokok szerint nem bizonyította; azt pedig, hogy a kérdésben lévő termények árai a teljesítés helyén nem jegyeztettek, perbeszédeiben maga beismerte, a felperest keresetével elutasító és mint pervesztést a perköltség megfizetésében elmarasztó elsőbírósági ítéletet ez indokból helybenhagyni kellett.

Felperes újabb felelővételére a kir. Curia 1882. évi ápr. 5-én 271. sz. a. következő nagyfontosságú ítéletet hozta:

„Habár a k. t. 356. §-a 2-ik pontja szerinti kártérítést követelő vevő nem csak hatósági hivatalos jegyzékkel, hanem más perrendszerű módon is bizonyíthatja azt, hogy az általa megvett árucikknek a szerződés teljesítése helyén és idején volt-e és mily piaci ára; miután azonban ennek bizonyítására az egyes eladások alkalmával a kártérítést követelőnek mások által tényleg fizetett árak egyáltalában nem szolgálhatnak, felperes által felhívott tanúk kihallgatása helyesen mellőztetett: a másodbírósági ítélet a fent előadott és az abban felhozott egyéb indokok alapján helyben hagyatik.»

A harmadbírósági határozat, mint értesülünk, hosszas tanácskozás és alapos megvitatás eredménye; örültünk volna, ha ezen a gyakorlati életbe oly mélyen bevágó kérdés teljesülési határozat tárgyát képezte volna. Mert métegyként hat a jogérzetre, ha a károsító által roszhiszemüleg vagy épen culpose okozott kár megtorlatlan marad, vagy ha legfeljebb a tényleg szenvedett kár csekély mértékben pótolatik helyre, holott a törvény hangzatos szavai a sértett felet azon reményben ringatták, hogy még elégtételre is igényt tarthat. A királyi Curia nemcsak a jogász, de a nagy közönség őszinte elismerését kiérdemli, ha az eddig oly sajnosan tapasztalt bizonytalanságnak és jogbiztonság hiányának e téren törvény helyét pótló világos, határozott, minden kételyt kizáró és az elmaradt nyereség határait kiszabó döntvényei által mielőbb véget vet.

Dr. Révai Lajos.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-ához.

A Jogtudományi Közlöny f. é. 14. számában TELESZKY ISTVÁN ur válaszolva N. N. ügyvéd kérdéseire, azon nézetének ad kifejezést, hogy a végrehajtási zálogjog bekebelezésének sorrendében a már megítélt és a telekkönyvi bejegyzésben kitüntetett három éven túli kamatok is sorozandók, de az eredeti zálogjog-bekebelezés rangsorozatában csak három évi kamat sorozandó még akkor is, ha későbbi rangsorozatban a végrehajtási jog feljegyezve van.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-a ily értelmezést nézetem szerint meg nem enged; mert ezen §-ban a zálogjoggal bekebelezett és végrehajtási zálogjoggal bekebelezett tőkék kamatai közt semmi különbség sem tétetik. Ezen törvényszakasznak a kamatok sorozására vonatkozó intézkedése kivétel nélkül egész általánosságban szól. Minthogy pedig

az általános és kivétel nélküli intézkedés ezen §. szószerinti tartalmában a jelzálogos hitelezők tőkekövetelésével egyenlő sorrendben csupán három évnél nem régebbi kamatokat enged sorozni: ennél fogva a zálogjoggal biztosított hitelezők között a kamatok sorozása tekintetében különbség annál kevésbbé tehető, mert a zálogjog és a végrehajtási zálogjog között anyagi tekintetben különbség nincs. A zálogjog anyagi joghatálya ugyanis a végrehajtási zálogjog anyagi joghatályával teljesen azonos: mindkettő a hitelezőt a jelzálogból való kielégítésre jogosítja fel. Csupán alakilag mutatkozik a kettő között eltérés, melyet az alakijog, a végrehajtási eljárási törvény, állapít meg, midőn meghatározza a módot, mikép veendő foganatba a jelzálogul szolgáló ingatlanból való kielégítés. A végrehajtási jognak birói kimondása és a telekkönyvbe való feljegyzése tehát nem egyéb mint kitüntetés annak, hogy valamely jelzálogos hitelező a kielégítését célzó alakijog intézkedéseket vagyis törvényes eljárást foganatba vette.

Ha tehát a törvény a bekebelezett tőkék kamatainak sorozására nézve egész általánosságban intézkedvén, semmi különbséget sem tesz; ha a zálogjog és végrehajtási zálogjog között az anyagi törvények szempontjából különbség nem tehető: akkor nincs ok, mely a végrehajtási zálogjoggal bekebelezett követelés három évnél régebbi kamataira nézve, ezeknek a tőkével egyenlő sorozását megengedné.

Nincs ok még azért sem, mert az sem hozható fel a tőkével egyenlő sorrendben való kielégítés mellett indokul, hogy a végrehajtási zálogjoggal bekebelezett tőkénél a kamat mint már megítélt bekebelezetett be; mert hisz a megítélt és meg nem ítélt kamat között ugyanezen törvényszakasz szintén nem tesz semmi különbséget. Akár meg van ítélt a kamat, akár nincs, ezen törvényszakasz szerint a tőkével egyenlő sorrendben elégitendő ki, a mennyiben az árverés napjától visszazámított három évnél nem régebbi időből van hátra. Habár tehát az 1881. LX. tcz. e tekintetben ugyanazon álláspontot foglalja is el, melyet az 1868. évi LIV. tcz. 448. §-a; habár a felsőbb bíróságok eddigéig azon gyakorlatot követték is, melyet TELESZKY ur szintén helyesel: mindazáltal az itt felhozott okoknál fogva azon nézet helyességét vagyok kénytelen vitatni, hogy a jelzálogos hitelezők tőkeköveteléseivel egyenlő rangsorozatban csupán csak három évi kamat elégitendő ki; akár meg van a kamat ítélt akár nincs, akár zálogjoggal, akár pedig végrehajtási zálogjoggal bírjon is a hitelező.

Vitatom ezen nézet helyességét annál is inkább, mert támpontot találok erre nézve ugy az 1881. évi LX. tcz. 190. §-ában, mint pedig a telekkönyvi törvény azon világos intézkedésében is, hogy a bekebelezett követelések rangsorozatát azoknak a nyilvánkönyvbe való bejegyzésének, illetőleg a telekkönyvi írtató hivatalba való beérkezésének ideje határozza meg. Ha tehát a későbbi jogot nyert jelzálogos hitelezőnek a kamatok tekintetében több joga lenne, mint az előbb zálogjogot nyert hitelezőnek, akkor a törvény világos intézkedése rontatnék le.

Áttérve TELESZKY ISTVÁN urnak a második kérdésre adott feleletére, ismét azon sajnos helyzetben vagyok, hogy nem oszthatom azon nézetét, mely szerint «azon jelzálogos hitelezők, kiknek javára a végrehajtási zálogjog bekebelezve vagy előjegyezve nincsen, három éven túli kamataik kielégítését a vételármaradványból nem követelhetik.» A fentebb előadottak szerint a jelzálogos hitelezők között az anyagi jog szempontjából különbség nincs; ha tehát nincs köztük különbség, akkor nem lehet egyik jelzálogos hitelezőnek sem több joga mint a másoknak. Ha a vételármaradványból három éven túli kamataik kielégítését követelhetik azon jelzálogos hitelezők, kiknek javára a végrehajtási zálogjog bekebelezve vagy előjegyezve van: akkor követelhetik azok is, kiknek csupán zálogjoga van.

A jelzálogul szolgáló ingatlanra ugyanis nemcsak a tőke, hanem a tőke kamatai erejéig is be van kebelezve a zálogjog. A zálogjoggal bíró hitelező tehát az ingatlan vételármaradványából, a zálog jogi természeténél fogva, azon régiebb kamatokat is jogosult követelni, melyekre nézve a tőkével egyenlő rangsorozatban kielégítést nem nyert.

Az 1881. évi LX. tcz. 192. §-a az anyagi jog intézkedéseit hatályon kívül nem helyezi. Az anyagi jog intézkedései szerint pedig a hitelező jogosítva van a zálogtárgyból követelésére, s minthogy a járulék a fődolgot követi, követelésének járulékaira nézve is kielégítést követelni; ezen jogát az idézett törvényszakasz nem szünteti meg, hanem csupán korlátozza annyiban, hogy a tőkével egyenlő rangsorozatban a járulékoknak csak bizonyos részét engedi kielégíttetni. Ha azonban az idézett törvényszakaszban megjelölt kielégítési sorrend alkalmazása mellett a vételár ki nem merítették, akkor minden jelzálogos hitelező, tekintet nélkül arra, vajon végrehajtási zálogjoggal bír-e vagy nem? zálogjogánál fogva jogot nyer követelésének ki nem elégitett járulékaira nézve a vételármaradványból való kielégíttetésre annál is inkább, mert a többször idézett törvényszakasz a vételármaradványnak ekként való felosztását egy szóval sem tiltja. Ha pedig ezen törvényszakasz a vételármaradványnak ekként való felosztása iránt nem intézkedik, ha ugyanebben a zálog anyagi joghatálya a három éven túli kamatokra nézve meg nem szüntettetik: akkor kétségtől áll az, hogy a vételármaradványból az összes jelzálogos hitelezők igényelhetik három évnél régiebb kamataik kielégíttetését, még pedig az 1881. évi LX. tcz. 190. §-a és a telekkönyvi törvény értelmében a bekebelezés sorrendjében; vagyis a három évnél régiebb kamatra jogosított hitelezők a vételármaradványnál oly sorrendben következnek egymásután, mint a mily sorrendben tőkeik soroztattak. Egyébiránt TELESZKY ISTVÁN ur is elismer annyit, hogy az ily hitelezők a vételár netaláni maradványára mint közpénztárban levő pénzre biztosítási vagy kielégítési végrehajtást kérhetnek. Elismeri tehát, hogy a 192. §-nak a kielégítés sorrendjét szabályozó intézkedései a három éven túli kamatok elvesztését nem vonják maguk után, s hogy ezen kamatok érvényesíthetők.

Ámde ily kamatok érvényesítésénél az 1881. évi LX. tcz. 83. és 84. §-ainak a közpénztáraknál levő pénzek lefoglalására vonatkozó intézkedései már azért sem alkalmazhatók, mert ez által a hitelező csupán oly jogot nyerne, milyennel a zálogjogi bekebelezés joghatályánál fogva ipso jure már bír. A végrehajtási foglalás ugyanis feljogosítja a hitelezőt arra, hogy a bírói sanctióval szerzett zálogtárgyból magát kielégíthesse. Ha a hitelező követelése zálogjoggal bekebelezve volt, akkor a hitelező már különben is a zálog jogi természeténél fogva ipso jure joggal birt arra, hogy a zálogtárgyból magát kielégíttethesse, s így ha a zálogtárgy vételára ki nem merítették, akkor már az adós beleegyezésével szerzett zálogjogánál fogva igényével bír az ezen vételármaradványból való kielégíttetésre; ha pedig a kielégíttetésre különben is külön bírói közbenjárás kikérése nélkül is igénye van, akkor ily külön bírói intézkedés, vagyis a vételármaradvány végrehajtás után való lefoglalása iránti kérvényezés valóságos pleonasmus, teljesen mellőzhető, fölösleges eljárás lenne és e mellett még mellőzetnék az 1881. évi LX. tcz. 190. §-nak azon intézkedése is, mely a vételárból a telekkönyvi rangsorozat szerint a hitelezőket kielégíttetni rendeli; kielégíttetni rendeli pedig nemcsak részben, hanem (természetesen a mennyiben a vételárból telik) az egész követelésre nézve, mert ezen 190. §-ban a követelés kielégítése minden megszorítás nélkül és egész átalánosságban van elrendelve. *Tóth Gáspár.*

Ha valamely ügyvéd fegyelmi uton az ügyvédkedéstől elmozdítottatik, és saját ügyében mégis mint ügyvéd írja alá magát: képez-e ez jogellenes cselekményt?

E kérdés fölvetésére azon eset adott a kecskeméti ügyvédi kamara körében alkalmat, miszerint az igazságügy-miniszterium 40,695./1881. sz. leiratában netaláni intézkedésre szólítja fel a kamarát azért, mert S. Gusztáv 1881. november 12-ki saját ügyében felküldött fegyelmi följelentésében, mely a n.-kőrösi egyik albiró ellen van intézve, annak daczára, hogy „az ügyvédségtől elmozdítottatik” és az ügyvédek lajstromából kitörölvetett, magát mint ügyvéd irta alá.

Ezen leirat 177./1882. sz. alatt egyik választmányi tagnak kiosztatván előadás végett, általa a végzés terve oly értelemben dolgoztatott ki, és pedig a kamarai ügyész meghallgatása után, hogy tekintettel arra, miszerint S. Gusztáv nem ugyan az ügyvédségtől, hanem 38./1880. f. sz. fegyelmi ítélet szerint „az ügyvédség gyakorlatától”, vagy ügyvédkedéstől elmozdítottatik, s többé nem tagja a kamarának, ezen kam. választmány nincs hivatva ellene semmi további eljárásra. Felhasználta azonban előadó egyúttal ezen alkalmat azon nézet kifejtésére, hogy ügyvédkedés és ügyvédség között, és így ügyvédkedés megszüntetése és ügyvédség elvesztése között éles különbség van; ugyanazért ha valamely ügyvéd fegyelmi uton megfosztatott is az ügyvédkedéstől, ez nem jelenti azt, hogy magától az ügyvédségtől vagy ügyvédi állástól is megfosztatott. Ily oknál fogva azért S. Gusztáv ügyvédi aláírása saját ügyében nem képez jogellenes cselekményt. A kamarai választmány azonban ezen nézet végzésbeni kifejtésének, a leiró igazságügy-miniszteriummal szemben helyét nem látta, valamint előadó különvéleménye felterjesztésének sem. E közérdekű kérdés megérdemli, hogy ha hivatalos uton már nem lehet, tehát hírlapi uton szellőztessék.

Midőn a leirat azt mondja, hogy S. Gusztáv az ügyvédségtől elmozdítottatik, és így nincs joga magát mint ügyvéd úgy írni alá: nem szabatosan, nem is a dolog állásának megfelelően fejezi ki magát, miután t. i. nevezett csak az ügyvédkedéstől, nem pedig az ügyvédségtől mozdítottatik el. Hogy pedig az ügyvédkedéstől, vagy az ügyvédségtől elmozdítottatik vagy megfosztatni nem egy dolog, következőkből tűnik ki.

Ugyanis az ügyvédkedés megszüntetéről az 1874: XXXIV. tcz. 34. §-a tüzetesen intézkedik, és az ügyvédkedé-t halál, lemondás, honpolgárság megszűntése és fegyelmi bíróság jogérvényes ítélete által jelenti ki elveszthetőnek és pedig fegyelmi ítélet alapján a 68. és 69. §§-ban foglalt kötelességszegések, ügyvédi tekintély lealacsonyítása, konok perlekedés, felek hajhászása s nevezetes hanyaglás miatt.

Már magok e jogellenes s illetlen cselekvények nem oly természetűek, hogy magának az ügyvédi állásnak elvesztését érdemelnék meg. És a kamarai választmány hatósági köre nem is oly tág, hogy magának az ügyvédségnek vagy ügyvédi állásnak elvesztését is kimondani jogosítva volna.

Azért is nem állhat meg a miniszteri leirat azon kitétele, hogy S. Gusztáv az ügyvédségtől megfosztatott; ő nem az ügyvédségtől, hanem az ügyvédkedéstől fosztatott meg.

A büntető törvénykönyv 55. és 484. §-ai szerint a hivatal — és így az ügyvédség elvesztését is a törvényben megjelölt vétségek és büntettek miatt, bünvádi uton csak a kir. bíróságok mondhatják ki.

S. Gusztáv azonban igaz ugyan, hogy fegyelmi uton számos visszaélések alapján az ügyvédség gyakorlatától, azaz az ügyvédkedéstől elmozdítottatik, s az ügyvédi kamarából is kizárattatik; de oly fenytő tszéki ítélet, melyben ő ügyvédségétől hivatalvesztésképen lenne megfosztatva, a kamara tudtával nem létezik. Ugyanazért S. Gusztáv ügyvédi jellege most is fenáll, s politikai jogai pl. a képviselőválasztásra, s virilitás szempontjából adója megkészszerzésére nézve most is épségben vannak.

Már most tekintve, hogy az 1868: LIV. tcz. 85. §-a a feljelentvény beadásakor (1881. nov. 12.) hatályban volt intézkedése szerint a be nem jegyzett ügyvéd is jogosítva volt, sőt az 1881: LIX. §. szerint most is jogosítva van önmagát még peres ügyekben is képviselni: S. Gusztávnak azon tette, hogy saját panaszos ügyében fölterjesztett följelentvényét mint ügyvéd irta alá, törvényellenes jogcselekményt nem foglal magában.

Újszászi József,
ügyvéd.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvédtől. — A törvényes öröklési jog törvénytervezete. Dr. VIDA LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A budapesti ítélő tábla gyakorlatából. I. K. — A végrehajtási törvény 257. §-ához. Dr. W — K J — F. budapesti ügyvédtől. — Egy kis figyelemztetés a cégjegyzékeket vezető kir. törvényszékeknek Dr. N. F. kolozsv. egyet. tanártól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Ha bizonyos, hogy az állami befolyás a törvénykezési intézmények szervezetére egyszersmind döntő hatással van azok functiójára, s ezáltal az azokat megvalósító osztályok jellemének kifejlődésére, mi nélkül átható, valódi reform képzelhető se volna; ha bizonyos, hogy egészen különböző jelleget öltött az ügyvédség Európanyugatán mint Németországban és minálunk, és hogy ennek megfelelő különbség mutatkozik annak szervezésében s az állam magatartásában ez intézmény irányában: úgy feladatunk a helyes reformirány megállapítása körül arra szorítkozik, hogy ama történelmi és logikus fejlődési processusok tényeit párhuzamban felfejtsük, az eltérést a törvényhozások szellemében és az ezzel okkapcsolatban álló ügyvédi állapotokban elveire visszavezessük, a miből azután a czélszerű fejlődés feltételeit és törvényeit egyszerűen levonhatjuk.

Az összehasonlítás eltérő intézmények keletkezési történetei között felismerteti azok alkotásának létfeltételeit; abból tudhatjuk meg, minő előzményeket kell létesítenünk valamely helyes intézmény vagy szervezet eredményezése végett és minő fejlődési akadályokat kell eltávolítanunk, hogy egy elfajult intézményt ismét a czélszerű szervezetek sorába emelhessünk. A jogpolitikus kutatása tehát alapjában oly reális, empirikus és inductiv, mint a természettudósé. A megfelelő életmediumok, a célra vezető okok kerestetnek, a talált elvek megvalósíttatnak. Ezért sikertelen az egy nemzet körére szorítkozó kutatás, ezért alapja tudományunknak az összehasonlító jogtörténet és jogstatisztika.

Vizsgálatunkat a hazai ügyvédség állami fejlesztésének történetén kezdjük. Természetesen csak vázlatos alakban engedni terünk kiemelni a magyar ügyvédi intézmény fejlődésének jellemző mozzanatait; annak kimerítő belső jogtörténete sociologikus és mivelődéstörténeti alapon megírandó marad, sőt eddig külső, adatgyűjtő és ténybíró jogtörténete is felette fogyatékos. Jellemző az már magában is, hogy míg p. o. Franciaországban *Loisel*-től *Bucher d'Argis*-ig, ettől *Camus* és *Dupin aîné*-ig és ismét napjainkig az ügyvédség történetének és szellemének annyi nagy és fényes írója akadt, addig nálunk az összes irodalom egy évtized néhány nem eredeti röpiratára és cikkére szorítkozik. Eltekintve egyetemes hátramaradásunktól, más tárgyakhoz képest ez nálunk is feltűnően csekély eredmény. Látszik, hogy a

nemzet figyelmét, de sőt a karnak büszkeségét sem vonta magára e tárgy, hogy a magyar ügyvédségnek azért nem volt történetírója, mert alig volt története. Ki írja meg egyes jelentéktelen iparososztály történetét? Efféle volt a közvélemény előtt az ügyvédség. Ifj. PALUGYAY IMRE lelkes könyvecskéje *à la Camus*, TÓTH LŐRINCZ cikkei a *Pesti Hírlap*-ban, a pesti ügyvédegylet alakulása s felszólalása, egy papíron maradt javaslat: ezek az egyetemes átalakítás mozgalmas korszakának, a negyvenes éveknek összes említésre méltó termékei az ügyvédi történet s irodalma terén; azon kívül pedig csak «kőd előtt, köd utána» található. Jellemző továbbá az is, hogy még e kérdésben is az irodalmi kezdeményezés, az angol szellemre utalás, genialis encyclopaedistánk, SZALAY LÁSZLÓ-nak érdeme volt és hogy azon hatalmas organisator, kitől e téren is a gyökeres, szabadszellemű reform megvalósítását joggal várták, ki a pesti ügyvédegylet első választmányának tagja is volt, nem más mint universalis, nagy agitatorunk, KOSSUTH LAJOS — «agitans molem».

E hézagot most csak annyiban kívánjuk csekély részben betölteni, a mennyiben jogtörténetünk közvetlen forrásaiból az adatokat némileg teljesíteni, de főleg az ügyvédi szabályozásnak azokban nyilvánuló jellemzőtörténetét körvonalozni akarjuk.

— — Miként a középkorban mindenütt, nálunk is az első «polgárosodott» törvénykezési szabályozás a *római-kánoni* jogból indult ki; a bíróság és ügyvédség az egyedül mivel *egyház* köréből vette tagjait s így nálunk soká *idegen* elemekre támaszkodott, mi természetesen nem emelte népszerűségét és tekintélyét.

Az egyházi bíróságok még akkor is, midőn a kánonjog kizárólagos uralma már hanyatlásnak indult, midőn a különböző hatósági körök már a királyi érdek szempontjából szabályoztattak, tulterjeszkedtek a részükre kiszabott körön és világi ügyeket is magukhoz vontak. Az idegen bírakat törvénykezésünkben kizáró tilalom szintén nem tartatott tiszteletben, mint gyakori ismétlése még a XV. és XVI. században is tanúsítja. Sőt azon visszaélés is gyakorlatban volt, hogy bírák vállaltak ügyvédi képviselőt, mi ellen szintén tiltó törvényekre akadunk, melyek ugyanegy osztálynak az igazságszolgáltatási functiók ez egyesítése által annyira lucratív kiváltságát csorbítani törekedtek.

A tulajdonképi ügyvédség kiválása az alsórendű jogi ügyvivőségéből, mely az olasz, angol és francia jogfejlődésben oly korán történt, nálunk teljesen elmaradt, sőt legujabban is alig pendített meg. E körülmény is arra mutat, hogy igen *primitív hűbérjogi* törvénykezésből azonnal *írásbeli* eljáráshoz történt az átmenet, mely eljárás mellett valódi ügyvédség, melynek főhivatása a jogi szónoklat, nem is képződhetik. FEJÉR okmánytárának és BARTAL commentárjának számos jogtörténeti emléke megerősíti e feltevést. A kezdetleges római-kánoni jog írásbeli perét KÉZAY, THURÓCZY és BONFIN egybehangzó előadása szerint már III. BÉLA hozta be; annak fentartását II. ENDRE s IV. BÉLA több

* Az előbbi közleményeket 1. az 5. és 6. számokban.

emléke tanusítja, de a RÓBERT KÁROLY-nak tulajdonított galliai perjogi receptió is csak annak felélesztése és fejlesztése lehetett, mire a NAGY LAJOS korának tulajdonított ars notarialis is mutat, melyet KOVÁCHICH felfedezett. Idegen clericusok biráskodása idegen nyelven, vagyis a *népelemnek, az élő nyelvnek és törvényszéki szónoklatnak kizárása* a törvénykezésből, elválasztotta ezt a nyilvános közélettől és a *törvényszéki gyakorlatot nemzeti jogfejlesztő hatásra képtelenné tette. Athén és Róma forumain, a londoni Westminster Court-ban, a francia parlamentekben jogfejlesztő törvénykezés, tudós bíróság és ügyvédség támadt, mert a nemzet politikai és művelődési aspirációi elő kölcsönhatásban állottak a népelemre támaszkodó vagy legalább nagy testület és hatalmas osztály által gyakorolt, nyilvános, nemzeti nyelvű, szóbeli törvénykezéssel.* Ellenben actákból és acták számára, irattári törvénykezés mellett soha sem fejlődött ki *nemzeti szellemű jogtudomány és jogfejlesztő bíróság és ügyvédség.* A nemzeti élet kölcsönhatásának, a magasabb szellem ösztönzésének hiányában a jurisprudentia vagy elvont sophistika, valóságos törvénykezési metaphysikára lesz hajlandó, vagy megmarad nyers naturalismus állapotában; az első esetben a megcsökönysödés a formalismusban, a teljes elidegenedés az élet igényeitől, a második esetben a kötetlen, józan ész önkényének veszélye áll be. Az elsőre példa a speculativ, iskolai szellemű, bibliophil Németország törvénykezésének fejlődése, a másodikra hazánk patriarkális justitiájának fenmaradása minden külső változás és látszólagos törvényhozási reform dacára. *S a mily váhatalan a szerv alkotása a functio természetétől, oly váhatalan az ügyvédség jellege a törvénykezés szellemétől.* Törvénykezésünk állapotának megfelelt ügyvédségünk, mely jogi ügyvivősegi jellegét évszázadokon át változtatlanul megőrizte. A Hármaskönyvön kezdve utolsó latin jogi íróinkig az «advocatus seu procurator» fogalmáról olvasunk, a jogtudós és actakezelő azonosításáról; e naiv synonymia egy egész világot relevál a történész előtt. Huszty, a mivelt jogirodalom uttörője, követve a későbbi írók által, divatba hozza a cicerói definitiók kiírását a jurisconsultus, orator, rabula neveiről; de e verbaldefiniókból tanulságot meríteni és azokat állapotaikra alkalmazni egyiknek sem jut eszébe. E helyett nagy komolysággal fejtegetik KÍTONICH és SZEGEDI nyomán a fontos és érdekes hazai jogi különbséget a teljes hatalmu megbízott, plenipotentarius között, ki helyettest rendelhet, ügyvédet vallhat és korlátlan fassiót tehet, és az egyszerű ügyképviselő, procurator között, ki felét csak 200 forintig kötelezheti és kinek minden szava és cselekedete visszavonható. Ez obskurus, hatalom nélküli ügyvédség tüneménye szoros kapcsolatban áll a törvénykezés és bíróság szellemével és e kapcsolat az új korban és idegen uralom alatt még szorosabbá fűződik, midőn alkotmányunk fölé kerekedik a nem jóindulatu absolutismus, mely az alattvalói korlátoltságot és korlátolt bürokratiát fokozva legyezgeti.

Már 1255-ben olvassuk IV. BÉLA levelében: «cum de merito causae ipsius cognoscere mus» etc. vagy JÁNOS bán 1321-ki ítéletében: «frivolem exceptionem reiecit» és számos emlékből az írásbeli pernek hirhadt distinctióit a perelőtti (vagy PLÓSZ jövő perrendtartása nyelvén peralapítási) kifogások és az ügy érdeme között és borzalommal gondolunk arra, hogy azon kortól a curiai «döntvények» utolsó évkönyvéig e kelepcezenek hány ember joga esett áldozatul. Az olasz «praktikusok» 500 év előtti szellemét hiven tükrözteti vissza az azt fentartó magyar kir. Curiának elaboratuma, mely után az 1804—1853. fenállott ügyvédi rendtartás készült. Azon

bölcs parancsában nyilvánul legközvetlenebbül e szellem, hogy a censurán «elméleten és gyakorlaton felül a stylus curialis vizsgálendő, mert ebben nyilvánul az ügyvéd lélekjelenléte és elmekönnyedsége, *mire leginkább szüksége van.*» Az összhang titkát bíró és ügyvéd közt pedig más szempontból fejt fel az «elmélet», mely ama «gyakorlati» bölcsesség tényei előtt szemet nem hunyhat. Azt tanítja ugyanis világ- és emberismeretben gazdag, leg tudósabb professorunk, KELEMEN IMRE institutióinak az ügyvédséget tárgyzó fejezetében, hogy az ügyvédre nézve a fődolog, mely tehát még a stylus curialis brillans technikája felett is áll, a *személyes jó viszony a bíróval*, mert régi vers mondja «plus valet favor in iudice quam multae leges in codice.» (1814. kiadás, 1381. l.) KELEMEN e praescriptuma több mint korrajz, valóban az írásbeliség lélektani emanatiója és örök igazsága. Ma oly igaz, mint 1814-ben, akkor oly igaz, mint 1255-ben. Sok stylus curialis, még több «informatio», kevés törvényesség — ez az acták igazságszolgáltatásának hármasszent mysteriuma. Több világot vet ez nemzeti jogtudományunk hátramaradásának okfejtésére, mint a harcias szellem, tatárjárás, mohácsi vész és német uralom felidézése, melyek csak «távolabbi» okok. Volt elvégre nálunk is litteratus, juratus ember, volt latin tudományos irodalom, volt utóbb nemzeti újjászületés a szépirodalom, a művészet terén, támadt végre a tudomány minden ágában a jelenkori mozgalom, mely egyes európai corypháákat vetett fel szakembereink soraiból; csak a jogtudomány maradt terméketlen, nem állott semmi viszonyban a törvényhozáshoz, az 1843., 1848., 1869. évi szórványos, sokszor népszerűtlen eseteken kívül, csak a jogászság mint ilyen maradt nem befolyásos, sőt ellen-szenves osztály, ünnepezt czelebritások és érdemjuttalom nélkül. És e szegény jogban és jogászatban legszegényebb az ügyvédség. Ott hagyja, ki szerét teheti. Nem emel semmire, nem ad semmit, legkevesbbé Justiniani «honores.» Az állam, a nemzet, a király talált alkalmat a nagyravágyást ösztönözni, jutalommal buzdítani, erényt elismerni és érdemet koronázni *minden* társadalmi osztályban, régi és új emberek sorában, csak 6000 magyar ügyvéd közül nem akadt még soha egyetlenegy sem, ki méltó lett volna valami elismerésre, minőt százféle alakban nyert annyi hivatalszolga és szolgálhivatalnok, kereskedő, iparos, uzsorás és más haladó osztály boldog versenyzője... Honnét e viszonylag is feltűnő szellemi és erkölcsi elmaradás? Mert egy nyomorult igazságszolgáltatási rendszer és szervezet fél évezreden át hatott oda, hogy felvilágosodott, szabad szellemű és európai mivelt-ségű jogtudósok osztálya helyett mindig csak azon rutinisták hada fejlődjék, mely a stylus curialis által körülszánzolva ma is utját állja igazságügyünk haladásának, mert egy haladásellenes kormányzati rendszer fentartja a tudatlanság asyllumait önfentartási ösztönből, mert (a rossz roszat szülve, circulus vitiosusban) a *valódi ügyvédség hiánya a törvénykezés stagnatióját alacsony színvonalán megörökíti és egyik főoka annak, hogy nemzeti jogtudomány nálunk ki nem fejlődhetett.*

Meg volt-e, meg van-e legalább az *anyagi* kárpótlás?

Hogy a fél *személyes* perbeli megjelenésének kötelességét csak lassan szoríthatta ki az ügyvédi képviselő, általános történelmi jelenség, mely nálunk ismétlődik. Később a félnek csak joga önmagát képviselni, mely szövevényes formalismus és idegen törvénykezési nyelv mellett persze illusorius. Jellemző mindazonáltal, hogy 1853. előtt nálunk soha sem létezett ügyvédi kényszer. A legújabb irány ismét az, hogy a fél a legtöbb esetben személyesen védekezhetik, sőt a bíró tetszése sze-

rint, habár képviselve van, személyes megjelenésre kötelezhető. A zúgírástnak évszázadokon át nem volt gátja; maga az ügyvédek nem volt egyéb szervezetlen zúgírástnál. E «szabadság» korát az osztrák uralom alatt a XVII. és XVIII. században némileg megváltoztatta jogtanulmányok meghagyása, utóbb vizsgák és bírósági bejegyzés behozatala azok számára, kik rendes, «üzletszerű» képviselőt folytattak. Most, mint tudjuk, súlyos, költséges előkészület kívántatik meg az ügyvédség gyakorlathoz, ellenben a zúgírást virágzása nagyobb mint valaha.

Az alárendelt ügyvédi szerep, a személyes képviselői jog és a szabad zúgírást mellett nagyon természetes, hogy a régi magyar ügyvédség gazdaggá sem lehetett. Az 1853—1861 ki arany-kort kivéve, midőn a létszám korlátozása folytán az ügyvédség hivatali monopólium volt, ujabban sem élvezett anyagi jólétet a karzöme, sőt a legújabb pénzügyi és igazságügyi törvények: az új kereseti adók, fokozott bélyeg- és illetéktérhek, a közjegyzői rendtartás, a gyámügyi törvény, a váltó- és kereskedelmi eljárás, a bagatell-törvény, a perrendtartási novella stb. anyagilag fokról fokra súlyosították a túlszaporodott osztályt, egyre csorbitották keresetének körét, sőt elvonták az ügyvédek nagy része előtt minden kárpótlás nélkül a megélhetés lehetőségét. Ellenben az ügyvédség „közhivatali” jellegét egyetlen helyen ismerte el az alkotmányos magyar állam: a *büntetőtörvénykönyvben* a külön ügyvédi büncselekményeknek felállításában és sújtásában.

Nem is részesült az ügyvédség soha még csak annyi hivatali tiszteletben sem, hogy azt kizáróan nemeseknek fentartani kívánták volna. E mesterségre a paraszt is elég jó volt. Az 1848. előtti táblabíróvilág korában ama kor értelmében gazdag csak az urasági ügyész lett, ez is a vagyonkezelésből és ur bíráskodásból. Ez nemes szokott lenni, hogy a megye közgyűlésén részt vehessen s ott «principálisának» magánérdekeit előmozdithassa; büszkén lenézte a többi hitvány prókátort, ellenben principálisa irányában nyilvánosan inasszolgálatot végzett azon keleti társadalmi szokásokhoz képest, minőkre Európában még csak Oroszországban lehetett akadni.

A létszámkorlátozás (numerus clausus) helyett a hazai ügyvédi jogban egy unikumra, az ügyszámkorlátozásra találunk, mely Mátyás nagy végzésében foglaltatik, hol a felek apai gonddal oltalmaztatnak saját bizalmuk ellen, kimondatván, hogy az ügyvéd hányat képviselhet közülük egyszerre. És tekintve jelen törvényhozóink szellemét, csak jogtörténeti ismereteik hiányának tulajdoníthatjuk, hogy ez ősi törvény megújítását még nem ajánlották vagy fenállását, miután expressis verbis soha sem derogáltatott, nem vitatták.

Vége — the last not least — hiányzott mindenkor a szabad testületi szervezet, a mely az érdekközösséget, a közszellemet, az erők egyesítését a magyar ügyvédségben fejlesztette volna. A pesti ügyvédi egyesület volt az egyetlen nevezetes társulási tünemény. Az 1874: XXXIV. tcz. bürokratikus kamrakényszere, melynek egyik főcélja a miniszteri rendőri felügyelet közvetítése a szolgálatra kényszerített választmány útján, mely országos szervezetet mellőz, és az egyes kamrában is a közgyűlés helyett a választmányt teszi kormányzóvá, mely minden ízében a jogállam formáiba rejtett rendőrállami szellem fogantatására vall, csak naiv sanguinisták által tekintethetett a testületi élet nyilvánulásának vagy ennek pótlásának és közvetítőjének. A magyar ügyvédség nyolcz évi tapasztalat szerint nem nyert erőben és fejlődésben, anyagi jólétben és erkölcsi tekintélyben a kamrai intézmény által semmit vagy csaknem semmit.

Befolyása a tagok felvételére, a képzettség megítélésére és erkölcsi bíráskodásra az epuratio érdekében csaknem teljesen hatálytalannak mutatkozott, mert szabadsága, önkormányzata minden irányban korlátolt, elégtelen és ezért önmagában is erélytelen, kicsinyes volt. Nem járulhatott egyetlenegy esetben sem a törvénykezési reformok kivívásához hozzá, nem gátolhatta meg saját anyagi és erkölcsi súlyosodását és súlyosítását sem. Nem emelkedhetett túl azon színvonalon, melyen a mai stagnáló igazságügyi szervezés és törvénykezés állanak. Nem használhatott sokat sem a közügynek, sem önmagának.

Pedig ma csak az önkormányzati szellem a maga valóságában, teljességében mentheti meg a magyar ügyvédséget. E szellem megalkotja azután megfelelő organumait. De a szellem létrejöttetésének, szabad terjedésének előfeltételeit meg kell alkotnia az egyetemes jogteremtő hatalomnak, az államnak. A jelen kamrai formák és hatáskörök erre elégteleneknek bizonyultak.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint*

— Községes egyházi és hazai kuttók nyomán —

Mindenekelőtt a Kálmán király törvényének a gondolata, meg ezen törvényhozói parancsba foglalt gondolat sankciója között kell különbséget tenni. Maga a gondolatra nézve eltekintve attól, hogy az egyes egyház, az egyes pap illetősége szóba sem hozatik, büszkén elmondhatjuk, hogy az ugyanaz, a mi a tridentin határozatban foglaltatik, t. i. magát a házasságkötés aktusát vinni az egyház, az egyház papja elé. Maga a gondolat mindkettőben meg van. Sőt a Kálmán törvényében talán még erősebben, mint a tridentin zsinat határozatában. A tridentin zsinat csak a pap előtt tartja a házasságot megkötendőnek, a mi azután az egyházon kívül is megtörténhet. Kálmán az egyház és pap elé viszi a házassági kötést. Így a gondolat mindenesetre valamivel erélyesebb. Ily szempontból a Kálmán király törvénye még a tridentin zsinatnál is tovább ment, annál is előbb jár. Ilyképz azután a Kálmán király törvénye még ma is páratlan, a tridentin zsinat is háta mögött maradt. Ily szemmel nézve a dolgot, még a herbipolisi zsinat is közelebb áll a Kálmán király törvényéhez, mint a tridentin zsinat, a mely herbipolisi zsinat pedig csak azt mondta, hogy a házasságkötés «ante fores ecclesiae» menjen végbe.

A mi a Kálmán király törvényhozói parancsba foglalt gondolatának sanktíóját illeti, itt már különbséget kell a király törvénye meg a tridentin zsinat határozata között tennünk.

A tridentin zsinat sanktíója az erősebb. Azt ugyan látni fogjuk, hogy ez a sanktíó sem valami absolut, eltérést nem engedő. De szabály szerint azt mondja ki, hogy az ellenkező cselekvést érvénytelenséggel, sőt még büntetéssel is sújtja:

«Qui aliter, quam praesente parochi vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit prout eos praesenti decreto irritos facit et annullat.»

A Kálmán király gondolata bármily erőteljes, a törvényhozói gondolat sanktíója messze a gondolat mögött marad. A sanktíó a törvény szövege szerint abban áll, hogy a törvénytől ellenkező cselekvés: «non conjugium, sed opus fornicationis reputetur.» A conjugium lehet conjugium, de ne vétessék annak.

Mit jelentsen ez?

* Az előbbi közleményt l. a múlt heti számban.

Azt már láttuk, hogy az egyház a házasságra való közreműködését hogyan érvényesítette. Azokat, a kik a házasság élet megkezdése előtt nem vették az egyház áldását, annak az alapos gyanuja alá helyezte, hogy ők házasságot nem is kötöttek, hanem tilos viszonyban élnek. Ha csak az egyik fél tagadta is meg a házasság megtörténtét, a baj fokozódott. Gyanu alatt állva, magokat tisztáznok kellett.

Ugyanílyképp kell a Kálmán király törvényének a foganatát elképzelni. Mindenki, a ki nem az egyház előtt kötötte a házasságát, a tilos viszony gyanuja alá került. A törvény végső elemzésében tehát csak azt a szolgálatot tehette, a mit az a szabály, mely a benedictiót szabta elő. Mindegyikben különböző dologról van ugyan szó, de mert mindegyiknek a sankciója egyre megy ki, az eredmény is hasonló. Hatályos fegyver volt ugyan mindkettő által az egyház kezébe adva azok ellen, kik házasságukat alattomban kötötték, de azért a bajt nem irthatta ki. A Kálmán király törvényének a becse nem is függő attól, hogy minő sankcióval lett ellátva, de abban keresendő a becse s azért egyik gyöngye ez a törvény az ő egyházi törvényhozásának, mivel azt a gondolatot, a mit az összegyűlt csak sokkal később hosszú múltán ragadott meg s látott el egyenesen a házasság érvényességébe fogalmilag bele vágó sankcióval, ő már akkor foglalta törvénybe, midőn az összegyűlt maga közreműködését a házasságra nézve csak abban látta, hogy a házasságot benedikálja vagy hogy még a felek házasságkötését követőleg a kopulációt végezze. A fogalmi különbség az egyház részvételére nézve a közönséges egyházi jog és a Kálmán törvénye között meg van ugyan, de az eredmény mindkettő szerint egyre megy ki. A praktikus különbségre nézve még csak az a kisebb nagyobb szigor jöhet figyelembe, mely a Kálmán törvénye szerint nemcsak annál fogva lehetett nagyobb, mert az egyház részvételét magához a házasságkötéshez fűzte, de mert a korabeli rendes bizonyítási eszköz a víz és vas próba volt.

A Kálmán király törvénye alig is jöhetett más értelemben létre, a mint azt gondolom. A törvény szavát „*reputetur*“ a kombinációk is megerősítik.

A Kálmán törvénye a régi egyház jogával konkurált. A szent királyok óta a kánoni jog járta (Szt-István lib. 2. c. 2.) Ezt a jogot „*in defectu legum patriarum*“ az 1552. évi XXV. és az 1556. évi XI. artikulusz is megerősítik. A kánoni jog erős tekintélye mellett a Kálmán törvényének tehát olyannak kellett lenni, hogy ez az egyes törvény a kánoni jog rendszerével megférő legyen. Akár azt nézzük, hogy a törvény szövege Alberik barátrendi szerzetestől ered Szerafim esztergomi érsek parancsolatjára, akár azt, hogy az az 1112-ben Lőrincz esztergomi érsek alatt tartott egyházi zsinatból vétetett: az erős egyházi befolyás elől nem zárkozhattunk el. Ha Alberik épp a szóban levő törvény tanúsága szerint is nem tett is úgy a Kálmán király törvényeivel, mint a hogy a frank királyok kapitularéival tettek,* melyekbe a közönséges kútfők mondásait keverték, Alberik vagy akár más valaki még sem jegyzett volna fel olyat, mi a közönséges egyház tanításával merő ellentétbe jöhetett volna. A merő ellentét még kevésbé tehető fel akkor, ha a törvény — a mint ez valószínűbb — az 1112-ben tartott egyházi zsinat végzéseiből ered.

Érdekes tudni, hogy a magyar zsinati végzemények érdemes gyűjtője PÉTERFFY Károly** minő megjegyzéssel kíséri a Kálmán király törvényét:

* Alberik eljárását ecseteli BATTHÁNYI: *Leges ecclesiastica Regni Hungariae Albae-Carolinae* 1785—1827. I. k. 449. l. A Kálmán király házasságkötési törvénye régiségéről még majd lesz alkalmunk megemlékezni.

** *Sacra concilia Romano-Catholicae in Regno Hungariae celebrata*. Viennae. 1742. 51. l.

«Multi ex hoc capite conjiciunt, matrimonia clandestina in Hungaria jam ante SS Concil. Trident. prohibita fuisse: alii de ea causa canonem insertum dicunt, ut conjugia Christianorum cum paganis, quorum non pauci in Hungaria, vivente Colomano, supererant, rescinduntur.»

Azok alatt a kik sokan vannak, bizonyára azokat érti, a kik a törvénynek oly hatályt tulajdonítottak, mint a tridenti zsinat illető határozatának s ezekkel ellentétbe teszi azokat, kik nem így vélekedtek. Ezeknek a törvény ereje szempontjából közelebb meg nem határozott véleményét abban foglalja össze, hogy a törvény csak a pogányság, a keresztény és pogány közötti házasság elnyomására hozott. A törvény hozatalának ezen indoka igen plausibilis, mert mint tudva levő, az, hogy keresztény és nem keresztény között házasság nem jöhet létre, csak szokáson alapszik, mely akkor tájban a midőn Kálmán uralkodott, bizonyára nem fejlődött még ki egészen. Ez már abból is következik, hogy ő előtte Szt-László még szükségesnek tartotta a keresztény és zsidó közötti házasságot, bizonyára csak a házasságkötést tiltani.

Ha tehát a Kálmán király törvénye azon okon épült fel, hogy a keresztény és pogány közötti házasságnak gátat vessen, úgy evvel az a nézet könnyebben egyeztethető, hogy az egyház elkerülése a házasságkötésnél csak azt eredményezte, hogy azokat, kik azt tették a tilos viszony gyanujába hozta s így aztán a törvény egész erejével ellenők volt fordítható. Tudjuk, hogy annak az ereje aztán arra vezethetett, hogy maga a házasság is veszendőbe mehetett (ut matrimonia.... rescinduntur). Az izzó vas, meg a forró víz próbája a valóságos házasságban élés, a mellett hogy a felek valósággal házasságot kötöttek, igen könnyen a házasság ellen bizonyíthatott. Ugyis a mint meghozottnak látszik, elég erős volt az a törvény. A nélkül, hogy oly szabatos lett volna mint a tridenti zsinat határozata, megtette a maga szolgálatát. A szigorát csak az idő enyhíthette, a mi aztán azt eszközölhette, hogy az alattomos házasságok is (clandestina matrimonia) mindinkább gyakoriakká váltak. A gyakorlati alkalmazás szigorán fordult meg az egész törvény. A mint az csökkent, csökkent avval együtt a törvény értelme elodáig, hogy Verböczy már nem is említi, a mint hogy Kálmán összes törvényeit hallgatással mellőzi. Ez a hallgatás épp a mi törvényünk felett oly törvénytudónál mint Verböczy be sem is következhetett volna, ha ez a törvény úgy létezett s lett volna felfogva, hogy annak a megsértése a házasság érvényességébe fogalmilag beleütközik. Ez sokkal nagyobb, erősebb emlékeket, nyomokat hagyott volna, sem hogy ezek Verböczy koráig ne hatottak volna. Hisz ha annak a házasságkötésnek egyenesen érvénytelenség terhe alatt kellett volna az egyház, illetőleg a papja előtt végbemenni, a mint ezt most a tridenti zsinat határozata után oly könnyen elképzelhetjük, úgy az ezt megszabó törvény maga képes lett volna Kálmán többi törvényének az emlékét is úgy fentartani, hogy ezekről aztán Verböczy is tudott volna. Ha azt látjuk, hogy Magyarországon az alattomos házasságok virágoztak, úgy ebben annak is van része, hogy azokat Kálmán törvénye nem tette lehetetlenekké.

Mátyás király idejében Dénes esztergomi érsek alatt 1460-ban Lőcsén egy magyar zsinat tartatott melynek 18 canonja a következőket mondja.

«Et clandestina matrimonia fieri omnia prohibemus. Unde qui clandestina matrimonia contraxerint, non praemissis bannis, non in facie Ecclesiae in conspectu testium fide dignorum tales et quilibet ipsorum viginti libras caerae Ecclesiae cui subsunt, infra mensem solvere teneantur. Qui si moniti per Sacerdotem parochialem Ecclesiae solvere noluerint ex tunc eis per Plebanum ingressus

ecclesiae interdicatur quousque praedictas viginti libras non solverint ad effectum».*

Ime mire olvadt le s olvadhatott le a Kálmán király törvénye az idők folytán annak a tanuságaul, hogy az még sem volt egy merev hajlithatlan törvény. Áll ez a következtetés még akkor is, ha a lőcsei zsinaton a Kálmán király törvénye már feledve is volt. Még ebből a feledésből is arra kell következtetnünk, hogy a törvény ezt maga segítette elő, mert abban nem volt a tőle való eltérésre oly sankció mondva, mely ellenkező cselekvés esetén a házasság létét kizárta volna. Könnyen porlott.

Oly gyakori volt az alattomos házasságkötés, hogy ugyan ezen zsinat (can. 19.) meghagyta, hogy a pápok a zsinatnak az ellen intézett határozatát minden negyed évben büntetés terhe alatt hirdessék.

A can. 20 még a következőt is mondja sulyosabban sujtván azokat, kik az alattomosan kötött házasságot már el is hálták:

«Item quia nonnunquam sunt aliqui, qui clandestinae matrimonium contraxerunt, et carnali copula consummaverunt, qui tamen solemniter, et in facie ecclesiae copulare non curarunt, statuimus: ut plebanus ipsorum ipsos ab ingressu ecclesiae prohibeat nec ad aliqua divina admittat, nobisque et sedi nostrae, quantocius poterit, hoc notificat, donec vel solemniter copulati fuerint, vel aliud a nobis non habuerint: namdantes hoc sub poena suspensionis ab ingressu ecclesiae, per tres menses, et triginta librarum cerae ecclesiae nostrae persolvendarum.»

Ebből már nem csak az látszik, hogy az alattomosan kötött házasság érvényes maradhatott, de az is, hogy itt nem annyira a házasságkötésről van szó, hanem inkább csak arról, hogy a házasságok az egyház által egymásnak átadassanak, egymással összeadassanak, (copulatio), a mi már a Kálmán törvényétől való eltérés jele és arra mutat, hogy már a Kálmán törvényében foglalt gondolat rovására a közönséges jog, az általános kanoni jog szempontja játszik át, a mi mindinkább terjedt az által, hogy a Mátyás alatti zsinat határozatai a többi hazai zsinat által jobbra átvétettek.

A dolog ezen állása sem von le a Kálmán király törvénye becséből, érdeméből. Elégedjünk meg azzal, hogy a közönséges egyházi jog maga is később azt a gondolatot melyet Kálmán már a XII. század elején törvényében vallott, elfogadta, s így nálunk a Kálmán király törvénye új életre ébredt. És ez magában is elegendő. Még csak azt kell tudnunk, hogy a közönséges egyházi jogban ez a lassan fejlődött nagy változás, minő módokon át ment végbe. Ennek a történelmi processusnak az ismerete adja csak az igazi mértéket arra, hogy a mi több század előtt lépdelő törvényünk horderejét egészen felismerhessük, hogy megtudjuk, hogy mit tett voltaképpen Kálmán király.

Az egyház legeleinte a házasságot csak megáldja. Ebből az állásából lassanként viszonyul egészen a házasságkötés aktusába. Ugy kell képzelünk a dolgot, mint egy hosszú utazást mely nagy időt igényel s melyet egy futtában nem is lehetne megtenni. A mint magára a házasságkötésre nem következett mindjárt az egyház által való megáldatás, de a kettő között még volt valami, úgy az egyház sem juthatott el a benediktióból mindjárt a házasságkötéshez, hanem annál a közbenső állomásnál kellett előbb megállapodnia, melyről mindjárt szó lesz.

Tudjuk, hogy a házasságkötés szabály szerint a közvetlenül érdekelt felek magános dolga volt. E megegyezést az egyház áldása előtt a nő átadásának (traditio puellae) kellett követni annak a részéről, a ki a felett hatalommal birt. Ilabár ezt az átadást az egyház nem fogta úgy fel mint a házasságkötés alkotó elemét, evvel minden esetre el

kellett számolni. A családi jogban gyökerező tényen át juthatott csak el magához a házasságkötésig. És az egyház, mint mindig, úgy most is számot vetett a népek szokásaival. Igen tapintatosan járt el. Nem is tehetette, hogy az átadás hatalmát, a tényleges hatalom átruházásának jogát (németül trauen) a család köréből egyszerűen ki vegye, nyers módon magához ragadja, mintegy eltulajdonítsa. Ugy tett, hogy mandatariusnak, megbízottnak állt be. Az átadás jogát magára ruháztatta át. Lett belőle az, a ki csak a továbbadásra vállalkozik. A mikor aztán az ily megbízás általános szokássá lett, szükségessé vált az is, hogy az egész aktust mintegy átgyurja.

Különös lett volna, ha az egyház mint a lelki hatalom ura, az egyház mint olyan, ki épp a házasságra nézve főleg csak lelki hatalmat igényelt, világi jogot, világi hatalmat gyakoroljon. Az különösen világias színezetű volt, hogy ő csak a nőt adja át a férfinak, ne mindkét házast egymásnak. A midőn tehát a leány átadásából fejlődött papi összeadást, összekötést (copulatio) létesítette, először is azt az egyoldalu traditót, hogy csak a nő adatik át, kellett megszüntetni. Másodszor a traditio formáját, a mi eléggé nyersen testileges volt kellett enyhíteni.

Az a változás, a mi ehhez képest végbe ment, egy Amiensből való francia ritualeban a középkor végéről egészen szépen tükröződik vissza:

«Jean je vous donne Marie, Marie je vous donne Jean. Et debet sacerdos manus viri et mulieris insimul jungere, dicendo: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen.»*

Az utnak fele már meg volt téve, hogy egész a házasságkötésig el lehessen jutni. A további már mintegy önmagától ment végbe.

Tudni kell azt, hogy már akkor, midőn a leány a férfinak átadatott, és sokkal inkább később, a mikor ennek az átadásnak a helyébe a copulatio lépett, annak a bizonyosságára, hogy a házasságkötés már megtörtént, maga a házasságkötés mintegy ismételve lőn. Persze, hogy ez nem önmagáért a házasságkötésért hanem csak annak a kedvéért történt, hogyvalahogy ne olyanok adassanak össze, kik még házasságot sem kötöttek.

De még mindig nem a felek kijelentése vitte a szerepet, de az egyház közreműködése. Most már igen könnyen megtörténhetett az, hogy a viszony úgy alakuljon, hogy a felek kijelentései lépjenek az előtérbe, s azok olybá kezdetek vétetni, mintha csak most először tétettek volna. Így aztán a viszony megfordítottá válhatott, s az egyház közreműködése a felek akaratkijelentése mellett accessoriussá lehetett. Így is történt. Az egyház közreműködése most már olyanná kezdett válni, mely mindenek fölött a felek akaratkijelentését fogadja el s mintegy jóváhagyja. Az «ego vos conjungo» mint a felek házasságkötésének megerősítése tűnik fel, mint melyben a pap a felek nyilatkozatára felel, s ez a nyilatkozás, meg a pap funkciója egy egészszé lesz, egyet tesz ki.** A fejlődés ezen, mondhatni önkénytelen menete, mely azonban még nem teremtetett egy általános kötelező jogot, a tridenti zsinattal záródott le, mely a házasságkötésnek leirt módját kötelezőleg szabta elő:

«Si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonii in facie ecclesiae procedatur, ubi parochus viro et mulieri interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum.»

Ez ma a házasságkötés rendes módja, melyből a puszta házasságkötés — mint a tridenti zsinat egy előbbi

* MARTENE: *De antiquis eccl. ritibus Retomagi*. 1700. p. 633. l.

** A ki többet akar tudni, olvassa el SOHM könyvét: *Das Recht der Eheschließung*. Weimar 1875. V.

* PÉTERFFY idézett munkája 192. l.

idézetéből láthattuk — egészen kiválhat. Ennél aztán a pap mintegy a tanu, a hallgató fél szerepét játsza. Itt aztán csak a felek akarat-kijelentésével találkozunk úgy, hogy a házasság házasság le-z, még ha a pap akaratán kívül van is jelen. A házasság-kötés ezen tiszta fogalmának felel meg a Kálmán király törvénye is, mely úgy állítja elibénk a házasság-kötést, melynél az egyház, a pap jelenlétében mindent maguk a felek végeznek; semmiféle egyházi aktusról nem tétetik említés. Ebből látni való, hogy Kálmán király a házasság kötés szabályozásánál nem úgy tett, mint a tridenti zsinat egy hosszú fejlődés mentén, hanem minden áthidalás nélkül látott feladata megoldásához, mely az volt, hogy a házasságkötés ténye ne hagyassék a legnagyobb bizonytalanságban, a miért hatályosan tenni aztán az idők folytán maga az egész egyház is rákényszerült. A Kálmán király törvénye mint az új eszme hirdetője lép fel s nem hosszú időn át képződött usus eredménye. Olyan lehetett az a maga idején s úgy hathatott, mint nagy, reformáló gondolat. Jogunk van hozzá mindenesetre, hogy a jogtörténet megírása körül az eszme elsőségeért versenyre keljünk.

És ezt annyiaval inkább tehetjük, mert a Kálmán király törvénye a mai tételes jog keretében is helyet kér magának. Tudjuk ugyan azt, hogy a törvény egy időre feledésbe ment, mikor aztán a közönséges kanoni jog befolyása mutatkozik. Példa rá az a zsinati határozat, mely Mátyás király alatt kelt. Hála a Corpus Juris szerkesztőinek, kik a Kálmán törvényét a feledés homályából új életre hívták. Most már ott van törvénytárunkban. Kérdés alá sem jöhet többé, hogy magyar törvény. A sankciója kiment ugyan a divatból. Fornicatio miatt nem lehet azok ellen eljárni, a kik a törvény ellenére, az egyház elkerülésével kötnek házasságot. De a Kálmán király törvénye még ma is számot tesz. A mint az egyház joga hazánkban arra, hogy a házasságkötés előtte történjék egyedül ezen törvényen sarkalt, úgy ezen az alapon áll fenn még ma is az a jog legalább is oly házasságokra vonatkozólag, melyekre nézve a Kálmán király törvénye más törvényes szabály által pótoltnak nem tekintetik. Az ezen törvényben megállapított hatósági kört az egyháznak a felek pusztá megegyezése a mai fogalmak szerint nem adhatja.* Még csak az a hiány, hogy Kálmán király törvénye jó idején nem lett oly irányban kiegészítve, hogy ma is a feleket feltétlenül megkötő sankciója volna. Ha ez idején megtörtént volna, nem volna okunk a miatt panaszkodni, hogy a vegyes házasság még ma is akár alattomosan létesülhet, avagy a miatt hogy a Király-hágón túl a protestánsok házassága szintén hatósági ellenőrzés nélkül jöhet létre, mikről mind részletesen még szólni fogunk. Persze hogy ma már az államhatalom nem vállalkozhat oly kisebb mérvű feladatra, hogy a Kálmán király törvényének hézagát pótolja.

Eredményül az álljon itt, hogy a házasságkötések dolgában a tridenti zsinattal, meg a II. József patensével — mai terjedelmű érvényük szerint — sem értünk célzt tökéletesen. Még mai nap sem mondhatjuk el, hogy a házasságkötésre nézve biztos és kötelező formáink volnának.

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követk.)

* Nem czáfol, mert a mai felfogás szerint a hatósági kör a felek akaratától, beleegyezésétől függetlenül áll fenn: c. 1. X. de consang. (4. 14.): exigit eam publice subarrhate. Tandem quum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiae subarrhari. c. 2. X. qui filii (4. 17.) Nálunk, hol a házasságkötésnek egyház előtt való elvégzéséről régóta van törvény, mely mint nagy reform jött létre, a törvényben megállapított hatósági kör egyáltalán nem a felek megegyezéséből magyarázandó. Még annak is, hogy házasság-kötés dolgában a trident zsinat határozata el lett fogadva, a Kálmán törvénye egyengette az útját. Még akkor is, midőn a trident határozat alkalmazására kerül a sor, azt méltányolni kellene, hogy a trident határozat nem hogy nem szüntette meg a Kálmán törvényét, de azt kiegészítette. Mindakettőt együtt kellene idézni, nem csak a trident határozatot magát.

A törvényes öröklési jog törvénytervezete.

Nem tudjuk kellőleg, mi pontokban mutatkozott sérelmesnek az országbirói javaslatokkal inaugurált öröklési rend. Egyes esetek feltűntek, például: hogy az ági öröklés az örökhagyó egyik-másik szülőjét, a kire tudni illik ági vagyon vissza nem szállhatott, tönkre tette. De más panaszok is lehettek. A miniszteriumnak rendelkezésére állanak a bíróságok, kívánhatott volna tőlük kimutatást az előfordult hagyatéki kérdésekről. E helyett ráhagyni egy tervkészítőre, kutasson maga a hogy tud, a publicumra nézve vajmi kevésbé épületes.

Vagy öröklési kérdésekben a miniszterium talán azért tájékozatlan, mivel ott ilyesmiben kopogtatni nem szokás úgy, mint ahogy például az előléptetési kérdésekben láthatjuk? Én hajdanában többször megtettem, de vagy csak condolentiával absolváltak, hogy lám «ily casus is lehet», vagy kijelentették, hogy éppen nem nyilatkoznak. Bíróságokhoz pedig csupán per uton lehet férni, hogy decisiójuk provokáltassék. Ekkép a jelen törvénytervnel sok mindent ismerhetünk, csak a mi fő, a hagyatékhatósági tapasztalatokat nem. A döntvénytár a legfőbb helyre jött eseteket ismerteti; de azok az előfordult eseteknek alig egy ezred részét teszik. Az 1871-ki jogászyülésnek másfél ezer tagja volt, de alig jelentünk meg ketten-hárman ide vonatkozó casusokkal, a többi általános bölcséleti deductiókra szavazott. Én bővebb kutatást sürgettem, — de belátom, hogy másfél ezer ember magáról tájékoztatási bizonyítványt nem adhatott.

A közbejött tíz év e részben szintén kárba veszett. Tapasztalati adataink ma sincsenek, kivéve a mi egyikünk-másikunk praxisában éppen előfordult. E szerint részletes észrevételeimmel lehető szűk körre szorítkozom. Ugyanis:

a) A gradualis öröklést már a nagyszülők csoportján túl behozni aggályosnak találom. Nem ritkaság nálunk, hogy valakinek még az ő szülői is élnek; oly családoknál pedig, hol a leszármazást századokon át nyilvánosságban tartották, a vérségi kapcsolat oly közeli izen plane fölötté élénk emlékezetben áll; némely méltóságok elnyerésénél távolabbi izek is igazolandók. Iparosoknál, kereskedőknél inkább megjárna, de hazánkban esetleg ez a kisebbség. Mi történik az árvai uradalommal, a hol még Thurzó György nádor *örökösei* figurálnak a telekkönyvben? s századok óta ezen törzs elágazása szerint megy a jövedelem osztás? Hát a Drugeth-Csáky nemzetség? És az alapítványok?

b) A nagyszülők az osztrák törvény szerint is sokszor kicseppennek annak folytán, hogy míg a szülők közül egyik él, addig a nagyszülőkre ha élnek, sem kerül az öröklés sora. E baj a jelenlegi terv mellett is megmaradna. Az apa meghal, örököse a fia; ez is meghal, örököse az anya, a ki anyósát tartani nem köteles.

c) Az osztrák törvény a törvényes öröklést a dédősök és ükösök lineájára kiterjeszti, a jelen terv pedig e lineákat kiküszöböli. Lehet ily megszorító szabályt praegnans esetekre hivatkozás nélkül proponálni?

d) Az ági öröklésnek a szülők s nagyszülők egyikére-másikára nézve főnebb említett sérelmes voltát a tervezet nem orvosolja; egyik ágnek a róla eredett vagyont egészen oda adja, ha a másik ágon levő szülő koldusbotra jut is, csak az örökhagyó házastársat bonificálja.

De az ági rokonok jussát is annyi korlátolásnak veti alá, hogy a mellett abból csak kivételesen lehet valami haszon, különösen a 60. §. azon záradéka mellett, hogy leszármazók után ági utóöröklésnek helye nincs, azaz az unokaöcs örököl nagybátyja után az ági vagyonban, de megfordítva nem. Ennyire még az osztr. polg. törvény sem ment. Az utóöröklésképes izek számítását nem a nemzések szerint rendelte, hanem kihagyatta azt, a melyik birtokhoz nem jött. Azután élők (kortársak) közt határt nem is szabott;

nem kortársak közt is az ingóságoknál két gradust engedélyezett; mi ezt talán ma ingatlanokra még inkább kiterjeszthatnénk. Vagy tán azt vegyük tekintetbe, hogy az o. b. conferentia óta a birokos osztály nagy részben változott is, izrael fiai léptek birtokba; de ági öröklés nélkül is u. m. házasság után vissza lehet tőlük venni, csak polgári házasságról szóló törvény kell hozzá?

e) Az özvegyi jognak (férjet, nőt értve) 32. §-ában tervezett szabályozásánál talán helyén lett volna a gyermeknevelést és tartást már quota szerint is meghatározni, ugyanint az 1877: XX. tcz. 12. §-ában látjuk. Ugy szinte annak 35. §-ából, illetve a régi magyar törvényből még egy feltételt is lehetne hozzátenni, hogy t. i. az özvegy a vagyont jól kezelni is képes legyen.

f) Az említett 1877: XX. tcz. számos szabályzata jelen tervbe egyáltalán fölveendő volna; hiszen az még sem járja, hogy kettős öröklési törvény örökös kombinálásába kelljen belevesznünk. Így is bajos tájékozódunk. A közszeremény, a hozomány, stb. talán külön fejezetben lesz szabályozva, házassági vagyongazdálkodás alatt; az apa és anya közti különbség pedig talán a szülők s gyermekek közti viszonyoknál?

g) A lemondás szabályozásánál úgy látszik szerző ur a színleges lemondás esetére nem reflectált. Mondok egy esetet: Fülíg adós emberrel kiállítatnak egy kötelezőt egyik házastárs részére; a mint ez meghal, folyamodnak az árvaszékhöz, hogy árvái részéről a kötvényt cessió útján el lehessen adni, mi természetesen potom áron megy, de az árvák az egész értékért felelnek. Később öröklésük nyílik más valahonnét, arra rávezetik az executiót a cessióban foglalt felelősség alapján, minek folytán odavész az örökség a nélkül, hogy arra egy pár perczentnél valaha többet kaptak volna.

h) Az öröklési jog megnyitára mindig volt észrevételem, csak hogy egyik esetben így, a másikban amugy állott volna érdekemben. Az adósságokról szóló 25-ik decisió esete volna az, bár némely másféle variációban.

i) Stylus dolgában itt-ott volna simítani való; hogy egy példát említek, az 5. és 6. §. egybevetéséből az jő ki, hogy «az öröklési jogból ki van zárva az, a ki az örökhagyó ellen gyilkosságot követett el — — —, ha csak az neki később meg nem bocsátott.»

Egyébiránt a tervezet méltánylást érdemel; kiindulásul elfogadható.

Dr. Vida Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

VIII. Föltétlenül marasztaló végzés alapján az 1881: 60 tcz. 223. §-ának második és 224. §-ának első bekezdésénél fogva biztosítási végrehajtás elrendelésének nincs helye;

mert a törvény idézett §-ai szerint a biztosítási végrehajtás elrendelésének alapjául csakis *ítéletek* szolgálhatnak.

Ha a törvény ezen értelméhez kétség fér, úgy eloszlatja ezt a 234. §., melyben a 224. §-ra hivatkozás történnén, ismét csak az ítélet említettik olyannak, melynek alapján a biztosítási végrehajtás elrendelhető, és ugyancsak ítéletnek neveztetik a felsőbb bíróságnak azon határozata, melylyel az alsóbb bíróságnak a biztosítási végrehajtás alapjául szolgált határozata megváltoztatható, a mi feltételezi, hogy a megváltoztatott határozat szintén ítélet legyen. Valamint alkalmas a netaláni kétség eloszlatására az 1. §. c) pontja, hol a polgári bíróságoknak ítéletei mellett (a) és b) pontok) a «pénzbírság vagy költségek fizetésére kötelező, vagy más marasztaló végzések» tüzetesen felsoroltnak mint olyanok, melyek alapján kielégítési végrehajtásnak helye van; a miből következik, hogy az esetben, ha a törvényhozás a végzéseket is olyanoknak akarta volna minősíteni, melyek alapján biztosítási végrehajtás elrendelendő, azokat a törvény IV. címében úgy mint az 1. §-ban határozottan megemlített vagy legalább a 223. és 224. §-okban nem ítéletekről, hanem bírói *határozatokról* szólt volna.

Anomalia nincs abban, hogy e szerint vannak oly marasztaló bírói határozatok, melyeknek alapján ha jogerejük vagy ha halasztó hatálylyal bíró perorvoslattal meg nem támadhatók, kielégítési végrehajtásnak van ugyan helye, de a melyek alapján ezen feltétel nélkül biztosítási végrehajtás nem kérhető; mert a végrehajtásnak és a biztosításnak céljai nem azonosak; mert a végrehajthatóság egyik keléke minden marasztaló bírói határozatnak, de nem kelléke az, hogy jogerőre emelkedése előtt biztosítás alapjául szolgálhasson; és mert más természetűek azon követelések, melyeknek fizetésében a marasztalás kereset folytán ítéletileg és ismét más, melyekre nézve végzésileg történik.

Egyébiránt addig, míg a törvénynek szó szerinti értelme világos, másnemű magyarázat, helyt különben sem foghat.

Még egyet kell itt megemlítenünk:

* Az előbbi közleményt l. a 12. és 13. számban.

A budapesti kir. ítélő tábla 1882. évi 17,298. számú végzésével (Fogt. Közl. 1882. évi 15. számának melléklete) elvképen kimondotta azt is: hogy *biztosítási végrehajtás a feltétlenül marasztaló másodbírósági ítélet alapján is elrendelhető.*

Bármily helyes és észszerű legyen ezen kijelentés, kétséget nem szenved mégis, hogy ezzel az 1881: 60. tcz. 223. és 224. §-ai legalább is kiterjesztőleg vannak magyarázva; mert ezen §-ok félreérthetetlenül csakis *elsőbírósági* ítéletek alapján mondják elrendelhetőnek a biztosítási végrehajtást.

Indokolása tán szintén ki nem elégítő, az t. i. hogy «a törvény kifejezetten sehol sem mondja, hogy a másodbírósági hasonló ítélet alapján a biztosítási végrehajtás elrendelhető nem volna; és annak feltevésére, hogy a törvény a másodbírósági ítéletnek kevesebb joghatályt kívánt volna tulajdonítani, mint az első bíróságának, alapos ok fen nem forog.» Ki nem elégítő, mondjuk: mert fölötte veszélyes volna a polgári eljárásban azt az elvet felállítani, hogy a mit a törvény meg *nem* engedhetőnek *nem* mond, az meg *van* engedve, tehát a mit a törvény nem tilt, az szabad. Áll ez a büntetőtörvény alkalmazásában, miután ez *tilalmi* jogszabályok összege; de nem áll a törvénykezési eljárást tárgyzó törvényre nézve, mely *parancsoló* jogszabályok foglalattja, és mely szerint a bíró csak azt és csak oly feltétel alatt rendelheti el, a mi és a mely feltétel alatt a törvényben meg *van* engedve. A törvény például sehol sem mondja, hogy általában a közokmány, vagy oly okmány, melynek alapján a zálogjog telekkönyvileg bekebleztetett, a végrehajthatóságra nézve a közjegyzői okirattal egy tekintet alá nem esik. Azt sem tiltja a törvény, hogy a felelbezésre az ellenfél felelbezési elleniratot vagy észrevételeket beadhasson és nem mondja, hogy ilyenek ha beadatnak, fel nem terjesztendők. Es mégis kétségtelen, hogy az érintett okmányok alapján végrehajtásnak és hogy felelbezési elleniratnak a mi törvényünk szerint helye nincs.

A mi pedig a másik indokot illeti, más az, mikor az első bíróság marasztaló ítéletet hozott, és más, mikor a másod bíróság marasztalóan az eljáró bíró ítéletének változtatásával határozott. Mert a mig az első esetben csak a követelés fenállása *mellett* szóló bírói határozat létezik, addig

a második esetben a követelés fenállása *elleni* ítélet is van, mely két ítélet körülbelül elidálja egymást, úgy hogy a vitatott kötelezettség alakilag ép oly bizonytalan, mint volt az elsőbírósi ítélet hozatala előtt. Ha tehát a törvény a jogerőre nem emelkedett elsőbírósi ítélet alapján megengedi a biztosítási végrehajtás elrendelését, abból szükségképpen nem következik, hogy ez el legyen rendelő az elsőbírósi ítéletet megváltoztató másodbírósi ítélet alapján is. Ha a törvény kívánja ezt, meg kellene tüzetesen említenie, a mint például az 1852. évi ideiglenes polg. perrendtartás 391. §-ában ki volt mondva, hogy a biztosítás megengedendő, ha az adós az őt feltétlenül marasztaló *első- vagy másodbírósi* határozat ellen felebbezéssel vagy felülvizsgálati kérelemmel él.

Mindamellett azt tartjuk az 1881: 60. tcz. intentiójának, hogy a biztosítás jogerőre nem emelkedett másodbírósi marasztaló ítélet alapján is elrendeltessék, és hogy ez a 223. és 224. §-okban tüzetesen kiemelve nincsen, szerkesztési hibából származtatjuk a törvény 234. §-ánál fogva.

Ezen §. első bekezdése szerint ugyanis, ha azon ítéletet, melynek alapján a 224. §. értelmében biztosítási végrehajtás rendeltetett, a felsőbb bíróság feloldja, póteljárás rendelése mellett megsemmisíti vagy még jogerőre nem emelkedett ítélet által megváltoztatja, a megrendelt és foganatosított biztosítás mégis hatályban marad. Itt is első- és másodbírósi ellenkező határozatok állanak szemben egymással és a törvény az elsőbírósi ítélet alapján kieszközlött biztosításnak hatályát fentartja a másodbírósi határozat ellenében is. Viszont pedig másodbírósi marasztaló ítélet alapján meg nem engedné a biztosítási végrehajtást csak azért, mert az első bíróság a másod bírósággal ellenkezően határozott? A mig tehát az elsőbírósi ítélet alapján nyert biztosítás hatályára a másodbírósi határozat befolyással nem bír, az elsőbírósi ítélet útjában állana annak, hogy a másodbírósi ítélet alapján biztosítási végrehajtás elrendeltessék? Ez már visszaszintézéskedés, ez a felebbviteli tanak felforgatása volna. Ilyet a törvényben a szószerinti magyarázat rovására is találnunk nem szabad. És *ebben*, tehát a 234. §-nak a 224. §-sal csakis ily módon lehető összeegyeztetésében találjuk a másod bíróság érintett kijelentésének indokolását.

Sajnos — az igaz — hogy a törvény ugyanazon §-át egyszer szószerint, másszor meg kiterjesztőleg kell magyarázni.

IX. *Oly esetben, midőn az életbiztosítási kötvény feltételei szerint a biztosított összegre való igény elenyészik ugyan, de a kedvezményezett fél által a befizetett díj vagy ennek bizonyos része követelhető, az ekként, a biztosító intézet által fizetendő összeg a kedvezményezettre nézve a biztosítási összeg természetével bírván, ez az 1881: 60. tcz. 66. § ándál fogva a biztosítottak adósságai miatt végrehajtás alá szintén nem vonható.*

Alkalmat ezen elv kimondására oly eset adott, melyben a biztosított személy, kinek adóssága miatt végrehajtás foganatosított, öngyilkosság által kimult.

X. *Tekintve, hogy az 1881: 59. tcz. 100. §. c) pontjában foglalt azon kivételes intézkedés, mely szerint oly esetben, midőn valamely perorvoslatra a korábbi törvényben hosszabb határidő van kitűzve, a határidő tekintetében a korábbi törvény szabálya vétetik irányadóul, csakis az 1882. évi január hó 1-je előtt hozott határozatok elleni perorvoslatokra, ellenben az ezen nap után hozott határozatok elleni perorvoslatokra a 100. §. a) pontja, illetőleg az 1881: 60. tcz. 257. §-a értelmében az új törvények alkalmazandók, az 1882. január 1-je után hozott végzések elleni felfolyamodások az 1881: 59. tcz. 51. §-ához képest feltétlenül 8 nap alatt beadandók.*

I. K.

A végrehajtási törvény 257. §-ához.

A budapesti törvényszék egy végrehajtás megszüntetési esetben 1881. nov. 15-én elutasítólag határozott. Ezen végzés megszüntetést kérő végrehajtást szenvedettnek 1882. jan. 7-én kézbesített, ellene felfolyamodással élt, mely a kir. tábla által a következő indokolással visszautasított: «Mert ezen az 1868. évi 54. tcz. hatályban léte alatt 1880. évi jun. 3. illetve június 20-án folyamatba tett keresettel megkezdett s ugyanazon törvény hatálya alatt 1881. november 15-én hozott végzéssel befejezett végrehajtás megszüntetési ügyben a végzés érdeme ellen a hivatolt törvény 374. §-a szerint minden perorvoslat ki volt zárva. Az 1881. évi 60. tcz. 257. §-ának 2. pontja pedig jelen esetre nem alkalmazható, mint-hogy ez csak az utóbb hivatolt törvény hatályba léptekor még folyamatban levő, tehát be nem fejezett végrehajtás megszüntetése iránti ügyben hozandó végzések ellen engedi meg a felfolyamodást; ugyanezen §. 1. bekezdése szerint pedig a felfolyamodás a további jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárásban is csak azon végzések ellen használható, melyek ezen törvény hatályba lépte után hozottak; s miután jelen végrehajtás megszüntetési ügy az 1881. nov. 15. hozott s azon időben jogorvoslattal meg nem támadható végzéssel, nem pedig e végzésnek 1882-ben bekövetkezett kézbesítésével tekintendő befejezettnek, annál fogva, stb.»

E végzés ellen végrehajtást szenvedett a tszékhez, különösen hivatkozva az új prrtsi novella 100. §. c) pontjára, felebbezést nyújtott be, mely a következő végzéssel hivatalból visszautasított: «A nehézményezett II. bir. végzés azon esetek egyikére sem vonatkozván, melyekben az 1881: LIX. tcz. 59. §-a a II. bir. végzések ellen további felfolyamodásnak helyt enged, jelen felfolyamodás az idézett törvény 27. §-ának 2. bekezdése alapján hivatalból visszautasítatik.»

Ezen visszautasító végzés ellen felfolyamodó újra élhet-e felfolyamodással?

Véleményem szerint a felfolyamodás azzal indokolható, hogy a végrehajtás folyamában hozott végzésekre nézve a jogorvoslatok kérdését nem az 1881: LIX tcz., hanem az 1881: LX. tcz. szabályozza, ennek 34. §-a pedig a jelen esetben a felfolyamodást megengedi. *Dr. W — — k J — — f.*

Egy kis figyelmeztetés a cégjegyzékeket vezető királyi törvényszékeknek.

A cégbejegyzések közzétételére rendelt *Központi Értesítő* még legújabb számaiban is tartalmaz oly közléseket, melyek a kereskedők nejeinek hozományát tárgyzzák. A törvényszékek tehát még folyton teljesítik a női hozomány bejegyzését, s teljesen ignorálják azt, hogy a hozománynak (és hasonlólag a hitbérnek és jegyajándéknak) a cégbejegyzésen alapuló kiváltsága csőd esetében az új csődtörvény folytán megszűnt; hogy ezen követelések semmivel sem részesülnek jobb bánásmódban mint a közönséges követelések, s hogy azoknak bejegyzése többé semmi értelemmel nem bír és a törvényes alapot nélkülözi. Mindez nemcsak abból következik, hogy a csődtörvény a csődtömegekből kielégítendő követelések rangsorozatának megállapításánál a hozományról stb. teljesen hallgat, hanem a cst. 267. §-ában kifejezetten is tartalmaztatik. A nevezett szakasz első bekezdése világosan azt mondja, hogy az 1840: XVI. tcz. 9. §-a, mely a hozomány stb. bejegyzésére vonatkozik, hatályon kívül helyeztetik, a második bekezdés pedig csak a cst. hatálybalépése előtt az 1840: XVI. tcz. 9. §-a és a k. t. 552. §-a alapján szerzett jogokat hagyja érintetlenül, egyúttal azt rendelve, hogy a cst. hatálybalépése előtt bejegyzett hozomány, hitbér és jegyajándék az általános csődtömegekből, az I. oszt. követelések után és a II. oszt. követeléseket megelőzőleg elégitendő ki.

Semmi kétséget nem szenved tehát, hogy a hozomány stb. bejegyzése többé nem foglalhat helyet és pedig még oly értelemben sem, mintha a felek kívánságának eleget lehetne tenni, jóllehet a bejegyzésből semmiféle jogok nem származnak. A k. t. 7. §-a határozottan azt mondja, hogy a cégjegyzékek csak a k. t. által *előszabott* bejegyzésekre szolgálnak. A mi előszabva nincs, az a felek határozott kívánságra sem jegyezhető be; már pedig a k. t. idézett 552. §-a is az 1840: XVI. tcz. 9. §-ának a hozomány stb. bejegyzésére vonatkozó határozatait csak azon időre tartotta fenn, míg az előbbi csődtörvény hatályban volt.

Dr. N. F.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Tekintély és szabad bírálat. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd. — A szomszédjog. Dr. KATONA MÓR győri jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Ingatlan árverése. KÁPLÁNY GÉZA kir. törvényszéki bírótól.

MELLEKLET: Curiai határozatok. — Törvényjavaslat a királyi Curianak országos képviselő-választási ügyekben való bíraskodásáról. — Az 1871. évi VIII. tczhez. HORVÁTH BÉLA kir. alügyésztől. — Különlék.

Tekintély és szabad bírálat.

Független szakírói kötelesség teljesítésében, a hazai jogtudomány és igazságügy érdekében fel kell szólalnunk egy irodalmi tünet ellen, melyet ujabban ismételve tapasztaltunk. Azon hamis tekintélyt értjük, melyet most némelyek a magas állás, a magas kor és hasonló magaságok praejudikáló hatalmával oly téren akarnak érvényesíteni, hol egyedül a tárgyilagosságnak birnak súlylyal és számíthatnak tekintélyre, hol ellenben a személyes forrás, az író alanyisége egészen közömbös és a hol egy tévedés azért nem szűnik meg ártalmasnak, czáfolatot igénylőnek, szóval tévedésnek lenni, mivel hosszú előéletnek örvendezett, hanem ellenkezően, épen az inveterált, állami vagy társadalmi prestige folytán messzeható tévedések szüntelen szellemi harczot, a munka harczát provokálják. E tér az irodalomnak eléggé tövises tere; a tudományos jogegyenlőség hona, melyben sem a királyi kinevezés, sem az akadémiai rang elsőbbséget nem adhatnak senkinek senki fölött. Elég szomorú, ha e pályának fiatalabb bajnoka semmi anyagi jutalomra nem talál, mely legalább a legszerényebb fentartást biztosítva, minden erőnek, egy egész életnek összpontosított odaadását eszményi célért megengedné.

Tünődéssel észlelők azok, kik jogirodalmunk ügyét szívükön viselik, annak legujabb keletű korcsajztását, bizonyos közlönyök azon irodalmárkodását, mely szakdolgozatokat személyes szempontoknak rendel alá. Nem ok nélkül tartottak a szakkörök attól, hogy így az irodalom gyakorlati feladata, a törvényhozás felvilágosító előkészítése és a judicatura bíráltatása veszélyeztetve, elhomályosítva lesz. Csakhamar tények igazolták az aggodalomnak alaposságát. Mert ama közlönyök nem érték be titkos tervek feltétlen és odaadó szolgálásával, mi végre csak corrigálható egyoldalúság lenne, hanem a vis ac metus súlyosabb fegyverét is forgatván, némelyike rátámadt mindazokra, kik független véleményt nyilvánítani mernek bizonyos szakkérdésekről.

E haditerv jelenségeként mutatkozik egy jogi közlönynek legujabb enuntiatiója, melyet annak szerkesztőse a codifikáció és judicatura szempontjából „mérvadó” forrásból származtat (*Büntető-jog Tára* 1882. május 11-én 81. l.)

Egy előzően közölt bírálatról van szó, melyben WLASSICS GYULA ur a Curianak büntetőjogi judicaturájában azon legujabb keletű irányt hibáztatá, melyet a tulzott objectivismus logikája a jog-erkölcsi momentumok rovására jellemez. Nem akarunk e helyütt e kérdéssel foglalkozni, mely mindenestre a legnagyobb figyelemre

és minden oldalú megvitatásra méltó. Az író sem volt avatlan avatkozó, a ki talán tegnap fordult a criminalistikához. És mégis mily fogadtatás várt WLASSICS GYULA urra, mert minősítvényéből hiányzik még az ősz kor és a magas állás?

«Irodalmi kezdő munkássága» az irodalom «egyes tévelygései» közé számíttatik, melyek mint «a forrongás stádiumában levő ifju erők egyes tisztázat buborék freccsenései» apostropháltnak. És ez alkalommal mindenkinél tudtára adatik, hogy a Curian egy „munkás életnek tanulmány és meditatio között nyert eredményeit értékesítik, a legnagyobb gonddal, a legaggódóbb lelkiismeretességgel és fáradságot nem kimélő alapossággal,» miért is «maga azon tény», hogy a Curia valamit helyesnek elfogad, «elegendő indokul» kellene, hogy szolgáljon arra, hogy «az ifju törekvés netalán (!) ellenkező véleményét újra és újra bonczkés alá vegye», és ha mégsem tér meg, «kételyeit» azon meggyőződéssel fejezze ki, hogy „az ellenkező nézetet a tudomány és gyakorlat legtisztesebb veteránjainak tekintélye övedzi, s valószínű, hogy a mélyebb belátás, a messzebbható és élesebb ítélő tehetség ezek mellett szólaland.” (i. h. 82. l.)

Ily chinai falat nem emeltek eddig soha maguk körül felvilágosodott, nyílt gondolkodású főbíráink. Meg vagyunk győződve róla, hogy a magyar Curia ezentul sem fogná szívesen venni azt, hogy őt ily byzantinismus bűvös köre övezze. Sőt ellenkezőleg, a magyar kir. Curia mindig keresi az érintkezést az étellel és az éltető tudománnyal, jól tudván, hogy a burokratikus noli me tangere mily fagyos, hervadt justitiát szülne.

Ezt vegyék figyelembe azok, kik midőn a Curiat védeni vélik, azt inkább compromittálják.

A mely igazság csak úgy állhat meg, ha nem éri a bírálat lehellete, az merő légalkotmány. A helyes nézet sulya, indokai nyomán arasson diadalt: legyen igaz, egyéb semmi. De ma ne zárjuk el, mint a papi bíraskodás korában, a justitiát a bírálat elől, ne kérdjük ki, hanem mit mond bárki, főleg midőn új és «rengeteg háttérü» codex szellemének eltalálásáról van szó, miben nem egy embernek, hanem egy nemzetnek jogérzetét keressük.

Mi nem tartunk senkit ama curiai veteránok közül — mint mások irták — enyészetre méltó «törmeléknek.» Mi nem foglalkozunk személyekkel, hanem eszmékkel, tárgyi érvekkel, igazságokkal, melyeknek nincs ősz haja, nincs kora, melyeknek egyetlen «kritériuma» az igaz vagy nem igaz. Legalább ebben, legalább jogász-juryt türjenek meg.

Emlékeztetünk arra, a mi más alkalomkor a bűnvádi eljárás indokolásának végén, az ellenzők két táboráról mondatott, az előrehaladottabb, bátrabb, tiszteletre méltó tudósok, és a félénk, aggódó routinier-veteránok hadáról. Vonjuk le belőle a tanulságot, de ne alkalmazzuk személyek classificatiójára.

Tolerantiát és véleményesszabadságot követelünk, miként in foro conscientiae, akként in foro scientiae. (xy.)

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán —

II.

A házasságkötést a módjára nézve régi jog szerint főbb vonásaiban már ismerni tanultuk. Tettük ezt pedig nem csak azért, hogy idevágólag a jog történetét megismerjük, de mert erre a vegyes házasságok miatt a mai jog szempontjából is szükségünk van. Azonkívül a házasságkötésre vonatkozólag fenálló rendszerek közt a régi jognak rendje az ország egy részében ma is élő jog. A Királyhágón túl a protestánsok házasságai még mindig úgy kötöttek a mint a házasságkötésnek az alapjait a régi jog meghatározta. Ide a Királyhágón-túlra a protestánsok házasságát illetőleg sem az a nagy reform a házasságkötés körül, melyet a tridenti zsinat hozott létre, nem hatott el, sem az, mely a II. József császár patensében foglaltatik. Itt ő köztök habár a II. József patense nem egy tekintetben tett hódításokat, a házasságkötés dolgában az alapot a kánoni jog adja. Ezt az állapotot a maga erejében a saját papszékeik még mindig tisztelik és fentartják. És ennek a gyökerei a nagy reformációban vannak, mely maga sem szakított és szakíthatott mindenkép a régi joggal. Ha az államhatalom nem tett másképp, a protestánsok megmaradtak a régi alapon. Már pedig Királyhágón túl az államhatalom ugyan csak semmit se tett. Különösen áll ez a házasságkötésre vonatkozólag. A régi jogból kell tehát kiindulni.

A régi jognak a saját használatukra szánt foglaltját BÓD Péter adta elő, állította egybe. Tette ezt pedig két munkában, melyek egyike magáról a házassági jogról, másika az egyházi törvénykezésről szól.** Az utóbbihoz irt előszavában nyíltan kimondja, hogy „*in judiciariis protestantium foris non pauca e jure canonico sunt retenta.*“

Hogy aztán e mellett a hazai törvények állanak és pedig első sorban, azt ugyancsak KITIONICH-ra (*Directio methodica*. Cap. XII. Q. 12.) s magyar törvényekre való hivatkozással mondja, a mint is nálunk törvények és ennek megírói a felett sohasem kételkedtek.

Tehát a kánoni jogot és a hazai törvényeket kell kiindulóul venni, elfogadni.

Hogy a Kálmán király törvénye a mai foganata szerint mit jelentsen, ezt már láttuk.

Megmaradnak tehát a kánoni jog alapján, melyet főbb vonásaiban már ismerünk. Azonban némi hozzá adni valónk mégis van. Idegen jogfejlődés furakodott a kánoni jog és a hazai törvények mellé.

Azt mondanunk se kell, hogy az egyszerűen a pusztá egyezményen sarkalló házasságkötési mód a Királyhágón túli protestánsokra nézve sem lehetett valami egészen megnyugtató. BÓD Péter (*Syn. jur. conn.* 24. l.) maga is konstatálja, hogy bizonyos formaságok felé tendáltak, a mi aztán arra vezetett, hogy a hirdetések a saját egyházi kánonjaik *de copulatione conjugum* elő szabták úgy hogy azoknak a kopulációt meg kellett előzni t. i. azt az aktust mikor a házaspár egymásnak átadattak.*** Mind ez a régi egyházjoggal tökéletesen megegyező. Innét van aztán, hogy az alattomban kötött házasságok igen virágozhattak. Nem csoda ha Franciscus L. B. Klobusiczky de Zettyény erdélyi

* Az előbbi közleményeket I. a 18. és 19. számban.

** Synopsis *juris connubialis* seu *tratus de iure connubiorum* in quo *varii casus matrimoniales* circa sponsalia, repudia ac divortia incidentes referuntur, ex doctorum sententiis, patriæ legibus, synodorum provincialium actis ac decisionibus determinantur. Studio et labore PETRI BÓD Cibinii 1763. *Judiciaria fori ecclesiastici praxis* seu de modo procedendi in judiciis ecclesiasticis liber singularis quam propriis et volentium usibus concinnavit PETRUS BÓD Anno 1747. Cibinii. Az első „Házassági törvényrajz“ az utóbbit „Egyházi törvénykeztető“ cím alatt kisbacsoni BENKŐ LÁSZLÓ magyarosította.

*** *Canones Ecclesiastici*. Ex veteribus, qua Hungariensibus qua Transylvaniensibus, in unum collecti stb. Claudiopoli 1752. Összegejtötte Gelei KATONA István erdélyi püspök. I. 165. kanon.

püspök 1748 körül egy peres esetről Rómába jelentést tevén, ebben felemlíti: nam ipsimet admittunt clandestina matrimonia valida.* BÓD Péter de iure connubiorum címzett munkájában a következőket mondja:

„Ubi deest copulatio ecclesiastica seu benedictio sacerdotalis deficiunt parochi et testes: etsi copulatio clandestina adfuerit, effectus veri matrimonii non habebit. Simulata enim nuptiæ non sont nuptiæ, nisi gratia principis convalidetur“ (tit. 7. num. 97.)

BÓD Péter is csak úgy tanítja itt a dolgot, hogy az elvi kérdést avval oldja meg, hogy a fejedelem kegye segíthet a bajon, a mi a saját ingadozását igen is tanúsítja. Tény marad, hogy a régi egyházjog a Királyhágón túl, ha ez csak a fejedelem kegye folytán volna is csak elérhető, erejét még ma is érezteti. Az, a mit a régi egyházjog szerint csak olyannak láttunk mint a mi kívánatos volt, t. i. a kopuláció és vele együtt a benedikció, már olyannak jelentkeznek, mint a melyek nélkül maga a házasságkötés el sem is lehetne. A kopuláció és benedikció magát a házasságkötést is felveszik magukba, úgy hogy evvel egy elválaszthatatlan egészet tesznek ki. A jogfejlődés ezt még a tridenti zsinattal sem érte el, mint a mely szerint maga a házasságkötési aktus a kopulációból és benedikcióból kiválhat. Az, hogy ez utóbbiak a házasságkötéssel elválaszthatatlan kapcsolatba léptek, ezt csak a Németországban a tridenti zsinaton jóval túl ment jogfejlődés tette, mely BOEHMER munkájában** lelte aztán a maga pregnans kifejezését. Ennek a munkájából, kire hivatkozik is, vette BÓD Péter a maga nézetét, mit — mert nem a kötelező forrásból merített — csak a jogi szokás tehetett kötelezővé. Enyhít ezen az, hogy a kötelező kútfők, a régi egyházi jog szerinti való álláspontot, mely a pusztá megegyezést ismeri az általános házasságkötési módnak, a fejedelmi elnézés közvetítheti, érvényre emelheti. Nem is lehetett a kopulációt illetőleg benedikciót, de még az egyház előtt való házasságkötést sem élesen mint olyat oda állítani, mint mely az egyedüli házasságkötési mód, midőn BÓD Péter maga is elismeri — a miről később részletesen fogunk szólni — hogy ha az eljegyzést elhálás követi, már ez házasság.*** Egyike lesz épp ez is azon okoknak, a mi miatt BÓD Péter a Kálmán király törvényével nem foglalatoskodik, habár egyik előszavában felemlíti, hogy ez a király házassági törvényt hozott. Ugy látszik, hogy erről a törvényről, ennek az érvényéről azért hallgat, mivel ezt nem tudta volna — a mint az lehetséges — megegyeztetni avval, hogy az eljegyzésből elhálás által házasság lehet. Különben jobb is, hogy a Kálmán törvényével nem foglalatoskodott, mert az a tan, a mit BOEHMER után Németországból Erdélybe átplántált, sehogy sem illik a Kálmán király törvényéhez, mely a házasságkötést úgy állítja elénk, mint mely a felek megegyezéséből magából ered, s nem szorul okvetlenül arra, hogy a kopuláció, meg a megáldás cselekvénye véghez vitessék. Mindazáltal annyi bizonyos, hogy az, hogy az egyház a házasságkötést maga elé kívánja, a maga alapját a Kálmán király törvényében kell hogy lelje ma is. A Kálmán király törvénye alapján aztán az erdélyi jogfejlődés vihette annyira, hogy a felek pusztá kijelentésénél a pap előtt még többet is kívánjon, minő a papi összeköttetés (copulatio), meg a megáldás. De hogy ezt a gondolatot a régi jog erejével szemben nem tudta keresztül vinni, azt abból is láthattuk, hogy az eljegyzés elhálás által házassággá válhat. Persze hogy az alap is, a melyre azt a pluszt rakta volna, szinte roskatag volt. A mint tudjuk a Kálmán törvényének rendelkezése nem vág bele a házasság létrejöttébe fogalmilag.

* MICHAELIS SZVORÉNYI *Jus privatum Ecclesiae Hungaricae* Weszprimii 1804. I. 216. l.

** *Jus ecclesiasticum Protestantium* 1747. ed 4.

*** Synopsis jur. conn. tit. 1 num 22.

Az is a régi egyházi jog erejének tulajdonítandó a Királyhágón tul, hogy az, hogy a hirdetés nem történt meg, meg az, hogy a tanúk nem voltak jelen a kopuláció illetőleg a benedikciónál, nem tudta magát egészen azzá fejleszteni, hogy a házasság a formalitások hiányában megdőlné. BÓD Péter a következőket mondja VI. titulusában:

86. Quid si Copulatio ecclesiastica clam peracta sit?

Clandestinæ illæ copulationes sine prævia Proclamatione, ac remotis arbitris factæ in fraudem Legis ac contra legislatorum voluntatem excogitatæ sunt: proinde Legis effecta habere non possunt. Matrimonium igitur nullum, nisi per viam gratiæ a Principe legitimetur. Alia mens Canonis larum ex opinione, quod matrimonium sit Sacramentum. Plerumque tamen, tam inordinate Matrimonium contrahentes poena pecuniaria coercentur: quo ipso id quod irritum contractum est et secundum rigorem rescindendum ad majora scandala præcavenda adprobatur et hoc ipsa poena compensatur, quod in ipsum Matrimonium statuendum fuerit. Simulutæ Nuptiæ non sunt Nuptiæ.

Ismét a fejedelem kegye oldja meg az elvi kérdést; a régi jog erejénél fogva visszatartott, nekünk egészen idegen jogfejlődés nem tud magának egészen szabadon utat törni. A Geleji KATONA István idézett kánonjában legalább a kihirdetés elmulasztása okából nincs a házasság érvénytelenek mondva. Pedig ez a kánon a Geleji KATONA munkájában csak egy pár évvel előbb (1752) látott napvilágot a BÓD Péter munkájánál (1763). Most már elképzelhetni, hogy BÓD Péter a Királyhágón tul a német joggal az ő Boehmer-je segítségével mily hamarjában árasztott el bennünket.

Még a II. József császár patensében előszabott házasságkötési formát kell megismernünk, mielőtt az egyházi és polgári házasságkötési formákat, módokat összevetnők.

A II. József császár patense szerinti házasságkötési mód az, mely nálunk mint a polgári jog házasságkötési módja áll fenn.

A patens idevágó legfontosabb szakasza a következő:

29. § Clementer nihilominus declaramus Nos non quamlibet expressum consensum pro sufficienti ad contrahendum matrimonium agnoscere, sed pro substantia Contractus Matrimonii, et Conditione inevitabiliter necessaria statuere, ut mutuus in Matrimonium consensus præsentē Parocho, Pastore, aut Popa, in cujus Parochia, vel Districtu Sponsi resident, præsentibus item duobus Testibus exprimatur, eo tamen Parochis, Pastoribus vel Popis, ut hi loco sui alium etiam nomine suo Matrimonio ineundo interfuturum constituere possint.

Ez, mondtuk a patens legfontosabb szakasza, mert az ezt kiegészítő szakaszok lényegesek ugyan, minő a háromszori hirdetést megszabó, mely három rendbeli hirdetés nélkül a házasság, ha felmentés nem adatott, érvényes sem lehet, de nem szükséges, hogy azokat szó szerint idézzük.

A szó szerint közlött szakasz magát rögtön elárulja. Hasonlít a tridenti zsinat azon határozatához, mely épp a házasságkötés lényegére szorítkozik abban a kánonban, mely a házasság reformálásáról szól. A házasságkötés lényegét abban látja, ha csak a felek az illetékes hatóság előtt a házasságkötést kijelentik. Az illetékes hatóság jelenlétét épp úgy kívánni látszik, mint a tridenti zsinat határozata. E tekintetben legalább a szankció megegyező t. i., hogy az illetéktelen hatóság előtti házasságkötés érvénytelen, a mely tulszigorúság az illetéktelen hatóság miatt a polgári törvényekben már elhagyott álláspontnak mutatkozik.* A József császár patensének 29. §-a valószínűleg a tridenti zsinat mintájára készült. Annak is megfelelő, a mint a házasságkötés itt nálunk — már t. i. a lényegét véve —

* Magában véve azért, hogy az illetéktelen hatóság előtt jött a házasságkötés létre, ez sem a francia jog (code civil 191. art.), sem a német birodalmi törvény szerint (1875. feb. 6. 42. §.) nem érvénytelen.

ismeretes volt. A József-féle patensben előszabott házasságkötési mód, a szabályzat idegen eredete dacára is sokkal megfelelőbb a saját jogfejlődésünknek, mi már a Kálmán törvényében is tisztán áll előttünk, mint a házasságkötésnek az a módja, a mi Boehmer-ből a messze német földről csapott át ide hozzánk s azt a tiszta fogalmat megzavarni alkalmas, hogy a házasságkötés a felek akarat kijelentésén fordul meg s nem a dolog eszenciája mint házasságkötési aktusé, hogy a pap még kopuláljon és benedikáljon. A házasságkötésnek azt a formáját, mely a maga egyszerűségében a felek akaratkijelentésére szorítkozik, még akkorra is megtartva szeretném látni, ha a házasságkötés egészen és általában polgári törvény uralma alatt fogna állani. Ha pláne a házasság még majd a polgári hatóság előtt fogna köttetni, ez egy okkal több lenne arra, hogy itt a polgári hatóság előtt a még csak igazán felesleges dolgok mellőztessenek.* Addig persze, a mig a házasságkötés akár egyházi akár világi törvény szerint az egyházak előtt létesítendő, igen helyes, hogy az egyház a maga funkcióit elvégezze, a miért még másutt az egyház elé külön is illik elnenni, de ez — a mint bennünket az egyházi törvények is megtanítanak — nem a lényeg.

A tridenti zsinat határozata és a II. József rendelete között azonban még is kell bizonyos különbségeket tenni.

Hogy a különbségeket egész horderejük szerint ismerjük, szükséges, hogy a tridenti zsinat határozatának indokaival tisztában legyünk. Azt már mondtuk, hogy az nem a zsinat önszántából, hanem csak úgy kénytetve létesült. A ki a házasság reformálásáról szóló első nagy kánont elolvassa, annak mindjárt fel fog az tűnni, hogy annak a kánonnak a legfontosabb része, melyben a házasságkötés érvénytelennek mondatik, ha a proprius parochus nem volt jelen, nem áll legelől, hanem a házasságkötésre magára lényegileg nem vonatkozó más rendelkezések közé mintegy el van bujtatva. Ezt nem is csodálhatjuk, ha azokat a vitákat számba vesszük, melyek a házasságkötés iránt a tridenti zsinaton folytak. A jeruzsalemi patriarkha inkább utolsó csepp vérért hajlandó volt feláldozni, mintsem hogy oly dekretum hozatalához járuljon, mely minden isteni jogot lábbal tapod. Bizonyára az lebeghetett a szeme előtt, hogy a házasságkötés módjára nézve nincs semmi isteni parancs, tehát az mint a felek legbensőbb dolga egészen az ő szabadjukra van hagyva akkor, midőn a házasság szentségét önmaguk szolgáltatják ki. Fontos a Lainez jezsuita-generális azon nyilatkozata, hogy a zsinat határozata a katolikusok és a protestánsok között áthághatlan válaszfalat fog emelni, a mi aztán az által lett kikerülve, hogy a zsinat határozatának érvénye attól tétetett függővé, hogy az előbb 30 napon át minden egyház-községben ki legyen hirdetve. Ezen ugyan az élet tágitott, a mennyiben — mint nálunk is — a tridenti zsinat határozata az obszervancia által vált kötelezővé, de kivételt még is csak kell tenni. Ott hol obszervancia sincs, mint a protestánsoknál, ott mégis csak a kihirdetés szempontjából kell okoskodni. Erre támaszkodva mondható az, hogy miután a protestánsokra nézve a tridenti zsinat határozata egyházközségleg nem lett kihirdetve, a protestáns házasságára nézve nem a tridenti forma, hanem a régi jog az irányadó, mely szempont aztán a vegyes házasság esetére is érvényesülhetett, mert a tridenti forma alól kivett házasság, ezt a jogállását a katolikus féllel is közli, ezen jogállás részesévé teszi — a mi nem a katolikus pap előtt kötött

* Igen találónak veszem azt, a mit CURCIO (Lettere 6. l.) mond: «Dal cui ideale (az állam és egyház különválasztásáról van szó) anche lo stato s'è allentato, rivestendo d'un'aria bramifica il povero ufficiale dello stato civile, ed imponendo a lui di dichiarare sacramentalmente in nome della legge, che le parti sono unite in matrimonio... E se sopra questa lubrica via vi cammineremo un'altro poco, vedremo il sindaco vestire lunga candida stola prima d'accingersi al grande atto, e poi forse le vedremo alzar la mano ed in nome dell'onnipotente codice civile, come se fosse in nome di Brahma, Buda e Visnu, laudati sieno, impartir la benedizione ai congiunti.

vegyes házasság érvényének a nyitja — a katolikus felet is. Annak folytán is megfoghatkozhatik a tridenti forma érvénye, hatálya, ha a proprius parochus nem létezik vagy meg nem közelíthető, vagy ez csak nagy veszély árán volna elérhető.*

Látni való, hogy a tridenti zsinat határozata extenzivitás dolgában is hogyan korlátozza magát. Most már a pap jelenlétére is minél kevesebbet kell kívánni. Ez a tridenti zsinat határozatának szellemében fekszik. A tridenti zsinat a régi jog lehető kimelésével akart eljárni. Még annyit se kell a tanuként jelenlevő paptól kívánni, a mit egy ünnepélyeségi tanútól szoktunk kívánni. A házasságkötésre felhívott sem kell hogy legyen pap, elég ha közönséges tanuként volt jelen, ha akaratán kívül is. Az sem szükséges, hogy azon járt legyen az esze, hogy ő házasságkötésnél akart jelen lenni, elég ha úgy van jelen, hogy a történetdőt felfoghatja. Mindez olyan a mi általán elismert s a miknek helyes felfogására nézve maga a katolikus egyház gyakorlata adta a kellő magyarázatot.

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követc.)

A SZOMSZÉDJOG.**

3. §. Immissio.

(Vége)

V. A hazai jog tervezete.

Hazai jogunkban a tulajdonnak törvényes korlátozásai a szomszédok érdekében nincsenek.*** Ennek okát nem nehéz feltalálni. Egyrészt az ipari foglalkozás a legújabb időtől eltekintve, nagy lendületnek és virágzásnak nem örvendett, a városok pedig mint a létező ipar és intenzívebb cultura rendes székhelyei, statutumaik, kivált az építkezést rendező szabályrendeleteik által a szükségnek elégséget tettek; de másrészt a mezőgazdaság körében a belterjes gazdálkodás hiánya, a föld értékének aránylagos csekélyisége, valamint a beltelkeknek volt jobbágy és compossertus falvainkban mutatkozó tágassága mind oly tényezők, melyek a szomszédok közti conflictusra anyagot nem igen nyújtottak és így a rendezés hiánya épen nem volt érezhető. Valószínű, hogy egy némely vidék kifejelettebb gazdasági ipara pl. a szőlőgazdaság, a szomszédok közt szabályozást igényelt, tán nyert is megyeink statutarius jogában, de mivel összegyűjtve nincsenek, hozzá nem szólhatunk. Döntvénytárunkban is hiába keresünk idevágó bírói enunciatiót, mely gyakorlatunk irányát kitüntetné, mely körülményből tán szabad népünk méltányos érzületére, valamint alsó bíróságunk tapintatos intézkedésére következtetnünk.

De kétségtelen, hogy a jelen gazdasági viszonyok nagy kiterjedésű gyáriparával, mely a már meglevő vasuti hálózat mellett nem marad a városokban, hanem kimegy oda, hol a legkedvezőbb termelési feltételek találhatók; már megkívánják, hogy a tulajdon szabadságának köre a szomszédok érdekeinek szemmel tartásával állapíttassék meg; ez okon üdvözljük a dologi jogokról szóló tervezetet, mely hosszú vajadás és meghiusult megbízások után† HALMOSY ENDRE legf. törvényszéki bíró ur tollából kikerült,†† magában foglalván a szomszédok közt felmerülő viszonyok rendezését is.

* Nálunk különösen a török hódoltság idején sokszor történt meg az, hogy az ekkleziák pap hiányában voltak. Ilyenkor *licentiatikusoknak* nevezett egyének jártak el a házasságkötések körül is. PÉTERFFY i. m. II. k. 418. l. BREZANÓCZY: *Fus ecclesiasticum* II. k. 147. l.

** Az előbbi közleményeket l. a 4., 7., 9., 10., 13., 15., 16., 17. és 18. számokban.

*** Főlemlítésre méltó, hogy szomszédjog alatt hazánk némely városában a szomszédos ház elővásárlási jogát értették, mely szokásjogi-lag bizonyos feltételek mellett érvényesíthető volt, pl. Győrött.

† Először ugyanis SZILÁGYI VIRGIL, ennek visszalépése után BARTHA BÉLA kir. táblai bíró nyertek megbízást az igazságügyi miniszteriumtól, míg végre HALMOSY vállalkozott, ki a telekk. rendtartás javaslatát is készítette.

†† Megjelent indokolás nélkül a *Magyar Themis* 1880. évi 2., 3. és 6. számában.

Igaz, hogy könnyűvé tette magának HALMOSY ur a dolgot, lefordítván nagyobbbrészt a szász codexet, de mivel ebbeli eljárásának indokát még nem közölte, nem szólunk hozzá, különben sem vág jelen feladatunk körébe; valamint bírálatba sem kívánunk ezen parthie iránt bocsátkozni, mert hisz felfogásunk és nézetünk elég tüzetesen ki van e tárgy iránt a fentiekben fejtve.

A tervezet illető része így hangzik:

VII. fejezet. A szomszédjogról.

a) *Szükségut.** 147. §. Ha valamely épület vagy gazdasági telek a nyilvános utoni közlekedéstől el van zárva, a tulajdonos ha ezen állapotot saját önkényes tette által elő nem idézte: a szomszéd telek tulajdonosaitól utszolgálatom átengedését kérheti annyiban, a mennyiben a tulajdonához való hozzáférhetőség avagy telkének gazdasági felhasználása céljából ilyenre szüksége van. Az utszolgálatommal terhelt telek tulajdonosa illő kárpótlást kérhet.

148. §. Az ut irányban állapítandó meg, hogy a szomszédra nézve legcsekélyebb hátránnyal járjon, a jogosultnak pedig aránytalan kiadás ne okoztassék.

149. §. Ha valaki másnak jogot enged át, melynek gyakorlatára az átengedő telkén át ut szükséges, utóbbi ezen utat ingyen átengedni köteles.

150. §. Ha a tulajdonos telkének egy részét elidegeníti és ennek folytán ez elidegenített részletre nézve ut szükséges, az illető ezt csak a másik részlet tulajdonosa ellen követelheti. Az elidegenített részlet javára az elidegenítő a megmaradt részleten át utat, kárpótlás nélkül köteles átengedni.

151. §. Ha a beltelek több önálló részletre osztatott fel, a hátsó részletek tulajdonosainak szabad kijárásuk van a közutra az előlékvő részleteken át.

b) *Építéshez szükséges szolgalmak.* 152. §. Ha valamely építmény helyreállítása vagy kijavítása a nélkül nem eszközölhető, hogy a szomszéd telkén építő állvány felállíttatik, vagy építő anyagszerek azon áthordatnak vagy azon letétnek, vagy hogy a szomszéd egyébként telkének használatában hátráltatik: a szomszéd előleges tudósításra ezt tűrni tartozik. Az építmény tulajdonosa köteles azonban ezen jogot a szomszédnak legkevésbé hátrányos módon gyakorolni és utóbbinak teljes kárpótlást fizetni.

153. §. Valamely építmény tulajdonosa felelős a szomszédnak azon kárért, melyet annak roskadtsága okoz, ha ez hiányos építésből vagy a szükséges fentartás elmulasztásából származik.

c) *A telek használata.* 154. §. A tulajdonos saját telkét teljesen használhatja, habár ennek következtében szomszédja telkének használatában hátrányt szenvedne.

155. §. Különösen mindenki jogosítva van saját telkén kutat ásni, habár ez által szomszédjának a víz elvonatik; továbbá saját telkén oly változtatásokat tehet, melyek annak használhatóságát emelik, és pedig még akkor is, ha a szomszédolt telek nedvességi viszonyára káros befolyással lennének.

d) *Vízfolyás.* 156. §. Az alatt fekvő telek köteles a fent fekvő telek természetes vízlefolyását tűrni.

157. §. Sem a fentebb, sem az alantabb fekvő telek tulajdonosa nincs jogosítva telkén oly intézkedést tenni, melyek valamely szomszéd kárára a vízlefolyást megváltoztatják. A telek gazdasági használatának módjában és módzatában tett változtatások ily tilos intézkedéseknek nem tekinthetők.

158. §. Mindegyik köteles a saját telkén azon harmadik személynek vagy véletlen által előidézett akadályok és változtatások eltávolítását, melyek a természetes vízlefolyást az alantabb telekre a fentebb fekvő telek kárára gátolják, avagy a vízlefolyásnak az alantabb telek kárára nagyobb rohamot vagy más irányt adnak a szomszédnak, a ki ez által kárt szenved, kárpótlás mellett megengedni.

e) *Építkezések a szomszédtelek kárára.* 159. §. A tulajdonos épületét nem építheti oly módon, hogy abból a mosdóvíz vagy egyéb folyadék a szomszéd telkére folyjon, vagy hogy a cseppegő arra essék.

160. §. A tulajdonos, a mennyiben különös törvények közérdek tekintetéből kivételt nem állapítanak meg, nincs jogosítva saját telkén oly intézkedéseket tenni, melyek folytán

* Habár a német Nothweg-nek ez a hű fordítása, és a német terminológiában járatos meg is barátkozik vele, de a magyar nyelvérzék semmiképp nem tűri e szóképzést; helyesebbnek látszik vagy szükséges vagy szükségbeli utnak mondani.

a szomszédolt telekre ennek kárára gőz, füst, bűz, mész-, vagy szénpor rendkívüli módon terjesztetik: ugy szintén nem szabad saját telkén az ennek használatával összeköttetésben nem álló rendkívüli lármát okozni vagy saját telkén köveket oly módon vágni, hogy a darabok a szomszéd telekre átszórótnak.

161. §. Istállók, ganajvermek, árnyékszékék, tűzhelyek, kémények, sütőkemenczék, víztartók, vízlevezetésre szolgáló csatornák, árkok és hasonló építmények a szomszéd telektől oly távolságban vagy csak oly előkészületekkel készíthetők, hogy a szomszéd telekre kár ne okoztassék, és különösen épületekre, határfalakra és kutakra a 155. §. kivételével kártékony befolyást ne gyakoroljanak. E tekintetben első sorban az építkezési szabályok és helybeli szokások, ezek hiányában a szakértők véleménye irányadó.

162. §. A ki telkét kiásni, mélyebbre fektetni vagy árok által a szomszéd telektől elhatárolni akarja, oly hajlás vagy előkészületet köteles készíteni, hogy ennek telke utána ne dőljön.

f) *Fák és sövények.* 163. §. A fa tulajdona azt illeti, a kinek telkén a törzs a földből kikel. Ha a törzs a határon áll, a szomszédokat közös tulajdon illeti egyenlő arányban.

164. §. Mindenki idegen fának vagy sövénynek saját telke talajában elterjedő gyökereit valamint idegen fának vagy sövénynek saját telkére áthajló ágait lemetszheti, vagy a mennyiben maga nem akarja vagy nem képes az ágakat lemetszeni, a fa vagy sövény tulajdonosát azok lemetszésére köteleztetheti. A lemetszett ágak, a fa vagy sövény tulajdonosát illetik, a lemetszett gyökerek azon telek tulajdonosát illetik, melyben találtattak.

165. §. A szomszéd telkére átfüggő gyümölcs a törzs tulajdonosáé, a ki azonban leszedése végett a szomszéd telekre a tulajdonos akarata ellenére át nem mehet. Átesett gyümölcs azt illeti, a kinek telkére esett.

g) *Határok meghatározása.* 166. §. Mindenki követelheti szomszédjától, hogy telkeik határvölgyek vagy egyéb mara-

dandólag megismerhető jelek által egymástól elhatároltassanak és hogy ezen határjelek, ha ismerhetlenekké válnak avagy elmozdítottak, kijavíttassanak. A költséget mindkét szomszéd közösen viseli; ha azonban a kiigazítást egyikük okozta, a költség is azt terheli egyedül.

167. §. A kizárólagos tulajdonos rendszerint nem köteles rozzant falát vagy palánkját újra felépíteni, csak akkor tartozik azt jó karban tartani, ha a nyílás miatt a határszomszédra kár háramolhatnék. De minden tulajdonos köteles főbejárása jobb felén a maga terének szükséges bekerítéséről és az idegen tértől elhatárolásáról gondoskoni.

168. §. Határ meghatározásánál a felvételi hiteles térképek, felmérések és ezek hiányában a régi birtoklás döntenek; ha ezek alapján a határ ki nem tudható, azon földrész melyről nem tudatik, hogy a szomszéd telkek melyikéhez tartozik, a szomszédok közös tulajdonának tekintendő és köztük felosztandó; a felosztásnál a részek nagyságának és a felosztás módzatának meghatározásánál kisegítőképen az eddigi békés birtoklás veendő tekintetbe. Határok meghatározása iránti keresetknél alperes a felperes elmarasztalását kérheti.

169. §. Falak, palánkok, árkok, csatornák, sövények, kerítések és mesgyék, melyek a szomszédtelek határára vannak, a szomszédok közös tulajdonának tekintetnek, a mennyiben az építkezés vagy illetvény módozatából más nem következtethető.

h) *Határfalak és palánkok használata.* 170. §. Közös határfalat és palánkot mindegyik szomszéd saját oldalán vastagsága feléig használhatja, a mennyiben ez a fal vagy palánk rendeltetésével megegyezik és a szomszéd telekre nem kártékony. Boltívek és falszekrények építéséhez a szomszéd beleegyezése szükséges.

171. §. Határon álló falat, mely egyik szomszéd kizárólagos tulajdona, saját oldalán a másik szomszéd használhatja, a mennyiben ez által a falban kárt nem tesz.

Dr. Katona Mór.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ingatlan árverése.

Az 1881: LX. tcz. oly sok új intézkedést tartalmaz, miszerint nem csoda, ha itt-ott kételyek támadnak s ha rövid pár havi alkalmazás már is különböző gyakorlatot tüntet fel. De az igazságszolgáltatásra nézve éppen nem lehet közömbös a törvénynek mikénti alkalmazása; mert a gyakorlat téves irányt vehet és káros következményeket szülhet. Azonban az egységes felfogás és egyöntetű gyakorlat a Curiaának döntvényei alapján csak évek múlva következhet be, ha ugyan bekövetkezik. Addig a szaklapoknak kell a különböző felfogások megvitatása által az eszméket tisztázni, az egységes felfogást előkészíteni és a téves irányt vett gyakorlatot a helyes irányba terelni. Szerintem ez hazafias és lelkiismeretes kötelesség. Éppen ezért meri parányiságom az ingatlan árverése körüli nézeteit nyilvánosságra hozni, s ez által kitűnő és nagynevű tudósaink ítélőszéke elé bocsájtani azon reményben, hogy talán naiv, de mindenkor jóakaratu ügybuzgalom-szülte eszméit fogják lenézésben részesíteni.

Picziny városhoz lévén kötve, a nagy-világgal nem érintkezem és így az új törvény alapján eddig kifejtett különböző gyakorlatra csak az egy-két szaklapban felmerült különböző felfogásból következtetek.

Az idei *Telekkönyvi Közlöny* első számában az „1881: évi LX. tcz. kihatása a tklkvi. rendtartásra” cím alatt H. ur, ötödik számában pedig „Egy szó az 1881: LX. tczikkéről” cím alatt Avéd Gerő kir. telekkvvezető ur az ingatlan árverése körül oly eszméket is közölték, melyek ha alkalmaztattak, szerintem ferde irányu gyakorlatot keltettek.

Ugyanis H. ur a többek közt ezeket mondja:

„Homályosak továbbá a 146., 153. és 157. §-ok rendelkezései.

Ugyanis az árverési kérvényre végzés nem hozatik, hanem annak elrendeléséről mind az árverést kérő végrehajtató, mind pedig a többi érdekelt felek az árverési hirdetmény és árverési feltételek kézbesítése által értesíttetnek.

Elmarad tehát az elrendelt árverés tklkvi feljegyzése, az árverési kérvényért járó költségek megállapítása és árvereltető értesítése, hogy az árverési hirdetményt beiktassa-e valamely hirlapba, melyikbe és hányszor?

A 175. §. különösen rendeli, miszerint a felszámított árverési költségeket a jelentés (az árverésről) beérkezése után a tklkvi hatóság állapítja meg. De mikép? hisz az árverési eljárás végzésileg jóvá nem hagyatik és végzés csak akkor hozatik, midőn az árverés jogerőre emelkedett és pótajánlat nem tétetett, sorrendi tárgyalás rendeltetik.

Az ingatlanok becsértéke, illetve kikiáltási ára adókimutatással lévén igazolható, de különben sem tartalmazván az új végrehajtási eljárás ide vonatkozó intézkedéseket, világos hogy a foganatosított becslés, elrendelt árverés és egy némely tklkvi hatóságnál divott «foganatosított árverés» vagy «árverés tényé»-nek feljegyzése végkép elesik és megszűnt.

Avéd Gerő ur pedig H. urnak téves eszméit czáfolván, így szól:

«Az árverési hirdetménynek, hogy mikor kell iktattatni? melyik lapba? és ki által? arról a 152. §. intézkedik, midőn azt mondja, hogy az árverési hirdetmény közhírré teendő». Szerény nézetem szerint pedig midőn ezt rendeli a tklkvi hatóságnak tartja fen intézkedni az iránt, hogy ő határozza meg a lapot, a melybe a hirdetmény beiktattassék, mert ellen esetben (153. §.) nem mondaná, hogy a hirdetményt mindenik fél kívánhatja, hogy az — a kikiáltási árra való tekintet nélkül; tehát akár közhírré teendő a hirdetmény a 152. §. szerint akár nem — más közlönyben és többször is kihirdettesék, s ily esetben a hirdetmény a jelentkező félnek kiadandó. Sőt onnan is vélelmezhető, hogy éppen a tklkvi hatóságnak kell a hirdetményt az általa megnevezett lapba beiktattatni, hogy a 157. §. szerint csak akkor rendelhető el egy újabb árverési hirdetmény közös tulajdonosok kérése folytán az őket illető részre is, ha az árverési hirdetésért járó iktatási díjat 8 nap alatt lefizetik.

Ismerek több törvényszéket, a mely azt gyakorolja, hogy mindaddig, míg az iktatási díj árvereltető által nem fizettetik be, nem tüzetik határnap az árverés megtartására és ez igen helyes....»

«.... az árverés hirdetési költségek alatt nemcsak a hirdetményért járó iktatási díj, hanem szerintem az árverési kérés körül felmerült költségeket is kell érteni annál is inkább, miután az árverés hirdetés folytán rendeltetik el,

az árverés hirdetés költség alatt a kérés költségei is befoglaltatnak.»

Kötelességemnek tartom az itt közölt eszmékhez hozzászólni és egyszersmind saját meglehet, hogy téves nézetemet is közölni.

I.

Mindenekelőtt tisztába szeretnék jönni azon kérdéssel, ha vajon csakugyan nem kell-e végzést hozni az árverési hirdetmény kibocsátása esetében? Mert hogy elutasítás esetében végzés hozandó: a fölött nem lehet kétség.

Az 1881. LX. tcz. 146. §-a ezt mondja: „A telekkönyvi hatóság az árverésről, ha azt elrendelendőnek találja, árverési hirdetmény kibocsátása által intézkedik stb.”

A 153. §. így szól: „Az árverési hirdetmény, mely egyszersmind az árverést elrendelő végzésnek tekintendő. stb.”

A 165. §. pedig így: „A telekkönyvi hatóság által kibocsátott árverési hirdetmény, mely egyszersmind árverést elrendelő végzés ellen hozandó felfolyamodásra és ennek halasztó hatályára nézve az általános szabályok (37. §.) alkalmazandók.”

Igaz, tagadhatatlanul igaz, hogy ezek szerint árverési hirdetmény kibocsátása esetében nem hozandó végzés.

Csakhogy megint az is igaz, hogy a 157. §. szóról szóra így hangzik: „ha az árverés csupán a végrehajtást szenvedő-, vagy szenvedők hányadára rendeltetik el: a tulajdonostársaknak jogában áll a hirdetmény kézbesítésétől számított 8 nap alatt a telekkönyvi hatósághoz azon kérelmet terjeszteni elő, hogy az egész ingatlan bocsáttassék árverés alá. Ha ezt a végrehajtást szenvedőn vagy szenvedőkön kívül valamennyi tulajdonostárs hitelesített és vissza nem vonható beadványban kéri: az árverés az egész ingatlanra elrendelendő, s új árverési határnap kitűzése mellett új hirdetmény bocsátandó ki.

Az újabb hirdetés költségei ezen esetben a tulajdonostársak által viselendők.

Ha ezen költségek a végzés kiadásától számított 8 nap alatt nem előlegeztetnek, az árverés újabb hirdetmény nélkül a kibocsátott hirdetmény értelmében tartatik meg.”

A 165. §. második bekezdése pedig így: „Ezen felfolyamodásban a telekkönyvi hatóságnak az árverés elrendelésére vonatkozó s a hirdetmény kibocsátását megelőző vagy azzal egyidejű intézkedése által okozott sérelmek orvoslása is kéri.”

Tehát a 157. §. esetében az új hirdetmény kibocsátása előtt mégis csak kell hozni végzést.

A 165. §. második bekezdésére nézve pedig én csak azt szeretném tudni, hogy mik azon az árverés elrendelésére vonatkozó s a hirdetmény kibocsátását megelőző vagy azzal egyidejű intézkedések, melyek által a feleknek sérelmek okoztathatnak? Mert az tisztán áll, hogy itt nem lehet érteni azon sérelmeket, melyek a hirdetmény kibocsátása vagy annak tartalma által követtetnek el, minthogy ez maga az intézkedés, míg az egyidejű kifejezés más ettől külön állót tételez föl, sem azokat, melyek a kifüggesztés, közhirrététel stb. körül keletkezhetnek, minthogy ezek későbbiek. Szerintem tehát ezen a hirdetmény kibocsátását megelőző vagy azzal egyidejű intézkedések nem lehetnek egyéb, mint a bírósági végzésben foglaltak; mert megelőzőleg vagy egyidejűleg intézkedni szerintem csakis végzésileg lehet, amint hogy ez iránt a 155., 157., 159. §§-ban megnevezett esetekben semmi kétség sem lehet.

Ime az én nézetem az, hogy az árverési kérvényre minden esetben tehát a 146., 185. és 187. §§. eseteiben is kell végzést hozni.

Indokaim a következők:

1. A bíróságnak az árverési kérelem fölött határoznia kell. El kell bírálnia, ha vajon felfolyamodó kérelmének egészben vagy részben helyt adhat-e vagy sem? hogy tehát az árverési hirdetmény kibocsátása és milyen tartalommal? Ha pedig az árverési hirdetmény kibocsátását elrendelte, meg kell állapítania az árverés kérés költségeit, az árverési föltételeket (148. §. 150. §.) és egyidejűleg meghagyni a tkönyvi irodának az elrendelt árverés feljegyzését (147. §.); továbbá ki kell tűzni az árverés határidejét (151. §.); intézkedni a közhirrététel (152. §.) és a kézbesítés (153. §.) iránt. Azután ha az árverési kérvényben a 155. §. második vagy harmadik, illetőleg a 159. §. második bekezdésére vonatkozó kérelem is terjesztett elő: e fölött a 156. és 161—163. §§. eseteiben pedig hivatalból kell intézkedni helyt-adólag vagy elutasítólag. Mindezek fölött szerintem nem az árverési hirdetményben, hanem külön, vagyis végzésileg kell intézkedni. Maga az árverési hirdetmény nem bírósági határozat, hanem csak eredménye annak.

2. Felfogásom szerint a 146., 185. és 187. §§. a végzés-hozatalt nem zárják ki.

3. Végzést hozni igen célszerű. Mert ha az 1. pontban megnevezettek fölött nem külön végzésben, hanem magában az árverési hirdetményben intézkedünk, ez sok esetben nagyon tarka lenne és igen hosszúra nyulnák; minthogy mindenféle határozatnak, meghagyásnak, utasításnak sőt — midőn részben helytadólag, részben elutasítólag intézkedünk — elutasításnak s indokolásnak helyet kellene engednie; a mi különben mind a végzésben foglalna helyet, úgy hogy az árverési hirdetmény tisztán csak a helytadó határozatnak szabatos eredményét tüntetné elő. Mit tartozik az a többi érdekeltekre, a jelzálogos hitelezőkre és venni szándékozókra, hogy végrehajtató mit s hogyan kért? miféle kérelmével és miért lett elutasítva? hogy miként, mely községekben és mely lapban tétessék közhirrre az árverési hirdetmény? hogy azok kiknek kézbesíttessenek? stb. Mindez csak a felfolyamodót érdekli; azért a végzés szerintem csakis egyetlen egy példányban állítandó ki és kézbesítendő a felfolyamodónak az árverési hirdetménnyel együtt.

II.

Elmaradhat-e az árverési kérvény költségeinek megállapítása?

Azon helyi vagy legközelebbi lapot, melybe a hirdetmény beiktatandó, a bíróság határozza-e meg? vagy pedig végrehajtató? s az vagy ez utóbbi küldje-e el?

Jogosult-e, helyes-e azon gyakorlat, miszerint mindaddig, míg az iktatási díj be nem fizetetik, az árverés megtartására határnap nem tűzetik?

Igaz, hogy a 144—147. §§. az árverési kérvény költségeinek megállapításáról külön nem intézkednek, a mint ezt a 175. §. teszi. És ez szerintem egy kis következetlenség. Vagy ott is szólni kellett volna az árverési kérvény költségeinek megállapításáról vagy pedig el kellett volna hagyni a 175. §. harmadik bekezdését; mert ez utóbbi intézkedés könnyen azon téveszmére vezet, hogy az árverés kérés költségeit nem kell megállapítani, minthogy ezt a törvény nemcsak nem rendeli, de ezt rendelni szándékában sem volt, mert más különben erről ép oly határozottan intézkedett volna, mint ezt a 175. §. harmadik bekezdésében tette. Tökéletesen elég lett volna mindkét esetben a 27. §-ra pusztán hivatkozni, mint a 148. és több más §-nál történt. Hiszen az általános határozatok tartalmazó — tehát az egész törvényre kiható — I. cím alatt a végrehajtási (az árverés a végrehajtásnak csak egyik ága) költségekre vonatkozó 27. §. világosan rendeli, miszerint «a kérvény beadásakor és minden eljárás alkalmával az addig felmerült költségek külön számítandók fel és állapítandók meg.»

Én semmiképen sem tudom a törvényből azt kimagyarázni, hogy ez a telekkönyvi hatóságnak tartotta volna fen azon lap meghatározását, melybe a hirdetmény beiktatandó, még kevésbbé azt, hogy éppen a tlkvi. hatóságnak kell a hirdetményt az általa megnevezett lapba beiktatni. És nem is tudom elképzelni, hogy mi jögon nem tűz több törvényszék az árverésre határnapot mindaddig, míg árvereltető az iktatási díjt be nem fizeti?! Szerintem a törvény ezen kifejezéssel „közhirrre teendő” csupán általánosságban intézkedik; sehol sem mondja, hogy a tlkvi hatóság határozza meg a lapot s iktassa be abba a hirdetményt. Már pedig a törvény szoros magyarázat. Felfogásom szerint a bírónak óvakodnia kell az egyéni szabadság minden — törvény által nem rendelt — korlátozásától, megnyirbálásától. Szerintem a bírónak nincs joga ahhoz, hogy a hirdetmény kibocsátását — mert határnap nélkül az ki nem adható — a hirdetési díj befizetésétől függővé tegye; mert ez hatalmi tulterjeszkedés vagy legyenyhébbé szólva fölösleges gyámkodás. A bírónak semmi köze ahhoz, hogy a hirdetmény melyik helyi? vagy ilyenek nem léteben, melyik legközelebbi helyen megjelenő lapban tétetik közhirrre? A törvénynek elég van téve, ha a hirdetmény akármelyik helyi illetőleg akármelyik legközelebbi lapban megjelenik végrehajtató választása szerint, a mely jog őt kétségtelenül megilleti. A bírónak továbbá ahhoz sincs semmi köze, ha vajon végrehajtató a hirdetmény közzétételét vagy kellő időbeni közzétételét teljesíti-e vagy sem? A polgári eljárás nem hivatalból senem inquisitorius: azért ez tisztán az ő dolga, a felelősség az övé és a következményeket is ő viseli. A hirdetmény közzétételének elmulasztása vagy annak nem kellő időbeni teljesítése nem lévén hivatalból észlelendő semmiségi eset: az árverés a nélkül

is megáll, ha ellene előterjesztéssel senki sem élt. Az 1882. január 1-ét megelőző időből sok árverést tudok én, melyek a hivatalos lapban a hirdetési magas díjak megtakarítása végett nem lettek közhírré téve, s az alperesek és jelzálogos hitelezők nemcsak hogy semmiségi panaszszal nem éltek e miatt, de sőt meg is köszönték, hogy azzal az amugy is csekély tömeget nem apasztották. Valóban nagyon ideje volt, hogy az új törvény 152. § a megalkottassék. De én még tovább mentem volna, mert ezen, bár üdvös s-t nem tartom teljesen kielégítőnek. Mi célja a hivatalos lapban való közhírrétételnek? Az, hogy az ország minden részében értesüljenek az árverésről, hogy ez által a vevők versenye felkeltesse. Alig hiszem, hogy 2000 frt értékű birtok megvétele végett a 4—5-ik vagy 10-ik megyéből vevők sereglenének össze, ez csak ugyanazon, legfőleg a szomszédos megyék érdeklődését keltheti föl. Véleményem szerint a 152. §. akkor intézkedett volna kielégítőleg, ha a 147. §-hoz következetesen a hivatalos lapban való háromszori közhírrétételt — Budapest kivételével — csak az esetben rendelte volna, ha a kikiáltási ár 5000 forintot meghalad. Különben hogy újra fölvegyem elejtett eszmém fonálát, én nem igen tartok attól, hogy végrehajtható a kellő időben való hirlapi közzététel elmulasztása, hiszen érdekében áll, hogy semmiségi esetre okot ne szolgáltasson. Inkább tartok én a hivatalos pénzkezeléstől, a tlkvi hivatal tévedésétől vagy mulasztásától. Hányszor történt már meg, hogy egyik-másik kezelőhivatalnok nyomasztó szegénység- vagy vétke könnyelműségből a hirdetési díjakat *elkezelte*? és vagy csak későn vagy épen nem pótolta? Minek adjunk erre alkalmat, midőn elkerülhetjük s midőn a törvény nem is kötelez reá. Az alantas tisztviselők anyagi helyzete valóban annyira nyomasztó, hogy szálmunkát teljes mérvben kiérdemlik s jogosan megvárhatják tőlünk, miszerint kiméljük meg őket a csábító alkalomadástól. Négy év óta vagyok az erzsébetvárosi kir. tszéknél telekkönyvi előadó, ez idő alatt mindig a végrehajthatóra bízam a hirdetmény hirlapi közlését. És az egész négy év alatt nem volt több két vagy három esetről, midőn a hirlapi közlés elmulasztása miatt semmiségi panasz emeltetett s e miatt az árverés megsemmisített. Egészen más tekintet alá jönnek a 157. és 187. §§., melyek *specialiter* azért kívánják az újabb hirdetés költségeinek illetőleg az újabb árverési költségeknek előlegezését, hogy az ilyen kérelmek visszaélésekre, zaklatásokra ne szolgálhassanak alkalmul; a mire mutat azon óvatos intézkedés is, hogy az ilyes kérelmet hitelesített és vissza nem vonható beadványhoz köti.

És így ezek szerint én sem jogosultnak, sem helyesnek nem tartom több törvényszéknek azon gyakorlatát, miszerint az iktatási díj befizetéséig az árverésre határnapot nem tűznek.

III.

Az árverési föltételek helyt foglalhatnak-e a hirdetményben?

A 187. §. esetében módosítandók és közlendők-e az árverési föltételek?

Az 1881: LX. tcz. 147. §. g) pontja szerint a kibocsátandó hirdetményben meg kell említeni, hogy az egyidejűleg megállapított árverési föltételek a hivatalos órák alatt a tlkvi hatóságnál és az illető község előljárásiágánál tekinthetők meg. Ebből kétségtelen, hogy az árverési föltételek a hirdetményben nem foglalnak helyet, hanem mindkettő külön okirat, habár a 153. §. szerint együtt és egyszerre kézbesítetnek. Én azonban minden tekintetben jobbnak, czélszerűbbnek s a kezelésre nézve is könnyebbnek tartom, ha az árverési föltételek magában a hirdetményben foglaltnak. De az a kérdés, hogy a 147. §. g) pontjával szemben lehet-e, szabad-e ezt tenni? Szerintem igen. E szabálytalanság nemcsak hogy nem képez a 179. §. szerint semmiségi esetet, nemcsak hogy senki hátrányára nincs, hanem egyszerűsíti és könnyíti az eljárást. A birói bölcs belátás tehát, mely még a törvény szigorát enyhíteni és hiányait pótolni is hivatva van, ily csekély szabálytalanságot az eljárás előnyére bátran elkövethet. Felfogásom szerint a 147. §. g) pontjában előforduló rendelkezésnek a 152. §. harmadik bekezdésében lett volna helye és értelme, hogy a hirlapi kivonatos árverési hirdetményt olvasók tudhassák, miszerint az árverési hirdetményt hol tekinthetik meg? A 147. §. g) pontjának pedig csak ennyit kellett volna tartalmaznia:

g) az árverési föltételeket. (150. §.)

Minek fárasztani és esetleg utazás által ok nélkül

költsékeztetni a 153. §. b) c) d) pontjaiban megnevezett érdekelteket a tlkvi hatóság székhelyére vagy az árverés helyére csak azért, hogy az árverési föltételeket megtekintsék, hol ők azokról magában az árverési hirdetményben értesíthetők, a mi könnyen megtehető; a különbség mindössze is csak az, hogy ekkor az árverési hirdetmény 3—4 ponttal lesz hosszabb mint különben, minthogy az árverési föltételek többi pontjainak a 147. §. a) — f) pontjaiban foglalt rendelkezésnél fogva az árverési hirdetményben úgy is közölve kell lenniök.

Engedtesse meg nekem az általam szerkesztett és az erzsébetvárosi kir. tszék részéről elfogadott végzés-, árverési hirdetmény-, és kivonatos árverési hirdetmény-mintákat ide iktatni.

Sz. ....tk.

188...

Arverési kérvénye.....

..... felperesnek
alperes ellen .....frt.....kr. és járul.
iránti ügyében a.....
..... ingatlanokra vonatkozólag>

Kiadvány.

1. Végzés az árverési hirdetmény és
kivonatos hirdetményről.....

..... végrehajtónak
..... felp. képviselőnek

2. az árverési hirdetmény és kivonatos
hirdetmény „kifüggesztés és köz-
hírrététel végett” hátrattal.....

..... előljárásiágának.
Csak az árverési hirdetmény. „Sza-
bályszerű körözés által való köz-
hírré tétel végett” hátrattal.

3. ....közs. előljárásiágának

4. ....

5. ....

6. ....

7. ....

8. ....

Csupán árverési hirdetmény

9. ....végrehajtást szenvedettnek

10. a kir. adófelügyelő urnak Segesvárt

11. ....jelzálogos hitelezőnek

12. ....

13. ....

14. ....

Sz. ....tk.

1882.

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik, hogy.....

..... végrehajtónak
..... végrehajtást szenvedett elleni végrehajtási ügyében..... frt.....kr.
tökekövetelés, ennek.....járó ..... % kamatai

az 1882. évi.....hó.....ik napján délelőtti 9 órakor

..... megtartandó nyilvános árverésen
következő megállapított feltételek alatt eladatni fog, u. m:

1. Kikiáltási ár a fenebb kitett becsár, melyen alul és az árverésre
kitűzött birtok el fog adatni.

2. Árverezni kívánók tartoznak az ingatlan becsárának ..... %
vagyis.....frt.....krt. készpénzben, vagy óvadékképes papirban a
kiküldött kezéhez letenni.

3. Vevő köteles a vételár.....egyenlő részletben, és pedig:
az első az árverés napjától számítandó.....nap alatt, a másodikat
ugyanazon naptól számítandó.....nap alatt, a harmadikat ugyan-
azon naptól számítandó.....nap alatt minden egyes vételári részlet
után az árverés napjától számítandó 6% kamatokkal együtt ezen kir.
törvényszék területén létező erzsébetvárosi kir. adó- mint letéti pénztárnál
a letétek tárgyában 1881. évi 39,425. sz. alatt kelt rendeletben meghatá-
rozott módokatok mellett lefizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni.

4. Vevő köteles az épületeket a birtokbalépés napjával tűzkár ellen
biztosítani.

5. Vevőnek a vételi bizonyítvány az 1881: LX. tcz. intézkedései
értelmében csak azon esetben fog kiadatni, ha az árverés napjától szá-
mitott 15 nap alatt az idézett tcz. 187. §-a intézkedésének megfelelő
utóajánlat nem tétetik.

6. A tulajdonjog bekebelezése csak a vételár és kamatainak teljes
lefizetése után fog vevő javára hivatalból eszközölteni.

Az átruházási költségek vevőt terhelik.

7. A mennyiben vevő az árverési feltételek bármelyikének eleget
nem tette, a megvett ingatlan az érdekelt felek bármelyikének kérelmére
az 1881: LX. tcz. 185. §-a értelmében vevő veszélyére és költségére,
bánatpénzének elvezetése mellett újabb árverés alá bocsáttatni és becs-
áron alól is eladatni fog.

8. Jelen árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejűleg a feneb-
biek szerint jelen hirdetménybe foglaltan megállapított árverési feltételek
ezen tlkvi hatóságnál és.....a hivatalos órák alatt
megtekinthetők.

Az erzsébetvárosi kir. tszék mint tkvi hatóságnak 1882.....
hó.....napján tartott üléséből.

elnök.

jegyző.

KIVONATOS ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik, hogy
végrehajtatonak
végrehajtást szenvedő ellen.....frt.....kr. tőke s járuléka iránti
végrehajtási ügyében a.....

becsült ingatlan.....az 188..... hó.....ik napján délelőtti
9 órakor a becsár.....%-nak bánatpénzül való előleges letétele mellett
.....megtartandó nyilvános árveré-
sen az, e kir. törvényszéknél, vagy.....a hivatalos órák
alatt megtekinthető feltételek alatt becsáron alul is el fog adatni.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóságnak
188.....tartott üléséből.

elnök.

jegyző.

Az 1881. LX. tcz. 187. §-ának esetében az új árverési hirdetmény kibocsátása és kézbesítése tárgyában a 176. és 185. §§. szabályai alkalmazandók, melyek ismét a 152. és 153. §§-ra vonatkoznak. A 150. §-ra nem történt hivatkozás, az árverési föltételekről nincs semmi szó. Ebből az következik, hogy az egyszer már megállapított föltételek érintetlenül maradnak s hogy azokat újabban is közölni szükségtelen. Csakhogy az a bökkenő, hogy a 187. §. szerint elrendelt árverést ugyanazon föltételek mellett megtartani nem lehet és nem szabad. Mert itt már a főnebb közölt hirdetményben foglalt feltételek 1-ső pontját következőleg kell változtatni:

1. Kikiáltási ár a fenebb kitett becsár, melyen alul is az árverésre kitűzött birtok el fog adatni. Ha azonban.....frt.....kr-nál magasabb ígértet nem tétetnék: az árverésre bocsátott ingatlan.....frt.....kr. vételárban előnyösebb ajánlatot tevő.....által megvettnek fog kijelentetni, mert utóajánlata őt föltétlenül kötelezi.

Ennélfogva czélszerűnek tartom az árverési föltételek első pontját ez esetben hivatalból módosítani s az árverési föltételeket ép úgy mint első ízben, az árverési hirdetményben foglaltan közölni.

IV.

Árverelhet-e a felperesi ügyvéd saját személyében? árverelhet-e külön megbízás nélkül képviseltje nevében?

Az árverési jegyzőkönyvet azonnal vagy pedig csak 15 nap elteltével elintézni czélszerűbb?

Van-e joga a tlkvi hatóságnak az árverési eljárást jóvá- vagy jóvá nem hagyni?

Föl kell-e jegyezni a telekkönyvben a foganatosított árverést? vagy csak széljegyezni? s ez utóbbit hol?

Felfogásom szerint nem szabad megengedni, hogy a végrehajtató ügyvédje saját személyében árvereljen; mert ez visszaélésekre ad alkalmat, s különben is az ügyvédi tisztesség ellen való dolog. Hány eset volt rá, hogy az ügyvéd értékes ingatlanokat potom áron, 1 frton, meg egy kron vett meg s e mellett mégis behajtotta a perköltségeket — saját felén.

Az ügyvédet perbeli meghatalmazványa még nem jogosítja fel arra, hogy képviseltje nevében árvereljen. A 174. §. második bekezdésének analogiájából kétségtelen, hogy az ügyvédnek felétől hitelesített külön meghatalmazást kell előmutatnia, illetőleg 8 nap alatt bemutatnia, s ha ezt nem teszi, az árverési eljárás jóvá nem hagyandó; mert ez esetben a 174. §. második bekezdésének utolsó tétele, mely szerint egyedüli vevőnek az tekintetik, a ki az árverésnél a legmagasabb ígértet tette, nem alkalmazható; minthogy az ügyvéd a 174. §-t ily uton könnyen kijátszaná s fele nevében mindig maga venne. Oly esetben pedig, midőn az ügyvéd igazoltan vett képviseltje nevében: méltányosnak tartom, hogy az ő (tisztán a képvisellel járó napi díj és fuvarilletmény) költségei ne állapittassanak meg; mert ez esetben ő mint árverező jelenvén meg a megjelenéssel járó saját érdekében tett költségei alperes terhére méltányosan nem róhatók.

Sokkal czélszerűbbnek tartom, ha az árverési jegyzőkönyv nem azonnal, hanem csak 15. nap múlva intéztetik el. Ha az árverés foganatosításánál felmerült alaki sérelmek miatt a 178. §. által engedett előterjesztéssel senki sem élt, sem a 187. §. által engedett előnyösebb ajánlatot senki nem nyújtott be, a miket a 9. §. analogiájára hivatalból kell

kinyomozni: akkor van tulajdonképen a tlkvi hatóság azon helyzetben, hogy az árverési eljárást felülvizsgálja s azt, a mennyiben a kiküldött jogkörét túl nem hágta s megbízatásán túl nem ment, és így a jóvá nem hagyásra (a hivatalból való megsemmisítésre) ok nincs, jóváhagyja s egyuttal az immár bekövetkezett jogerősségnél fogva a sorrendi tárgyalásra határidőt tűzön.

A tlkvi hatóságnak azon joga, hogy kiküldöttjének eljárását felülvizsgálja s azt jóvá- esetleg jóvá ne hagyja: a megbízás természetében rejlik. Ismétlések elkerülése végett legyen szabad egyszerűen hivatkoznom az idei *Jogtudományi Közlöny* 10-ik számában megjelent „Hivatalból megsemmisítendő-e az árverés?” című cikkemre, melyben azt hiszem sikerült bebizonyítanom a tlkvi. hatóság ebbeli jogát.

A megtörtént árverést följegyezni szükségtelen nemcsak azért, mert ezt a törvény nem rendeli, hanem azért is, mert a feljegyzésnek nincs semmi gyakorlati értelme. Hanem már a széljegyzést igen is szükségesnek és czélszerűnek tartom és pedig akként, hogy a tlkvi tulajdonos nevével az A) illetőleg B) lapon bekebelezett jognak eladása esetében pedig a C) lap illető tételénél; végre azon esetben, ha több tlkvi jószágtest közül csak egy vagy egynéhány adatott el, az A) lap vonatkozó rendszámánál önna az árverési jegyzőkönyv iktatószáma, az „elárverezés” szó kezdőbetűinek kiírása mellett, mely a megtörtént árverést jelzi, például ily módon: «342./1882. elárv.» tétessék ki. Ez által minden ember, a ki a telekkönyvet megtekinti, első pillanatra értesül a megtörtént árverésről. E széljegyzés a nyilvános bizton-sága, hitele és az érdekeltek gyors tájékozása végett nagyon szükséges. Sok telekjegyzőkönyvben az árverés kétszer-háromszor is fel van jegyezve a nélkül, hogy az csak egyszer is megtörtént volna. Az érdekelteknek ily esetben előbb a levéltárból ki kell kutatniok a vonatkozó iratokat, hogy megtudják, ha vajon a feljegyzett árvevés megtartatott-e vagy sem? de a széljegyzés azért is szükséges; mert az árverési jegyzőkönyv már oly beadvány, mely ha vevő az árverési föltételeknek eleget tett, bekebelezést von maga után, habár itt a rangsorozatot nem ezen beadvány iktatói száma, hanem a tlkvi rendtartás 118. b) §. 5. és 6. pontjai szerint a perfeljegyzés, illetőleg végrehajtási zálogjog bekebelezése iránt beérkezett kérvény, illetőleg végzés iktatói száma adja meg.

Kegyes engedelemmel ide iktatom az árverési jegyzőkönyv elintézésére és a sorrendi tárgyalás kitűzésére vonatkozó, általam szerkesztett végzésmintát:

Jött 188...
Sz. ....

Végzés.

Kiküldött eljárása jóváhagyatik.
Az eljárás költségei.....frt.....
krban állapittatnak meg, miből ki-
küldött díja.....frt.....kr.
A helyi kir. adóhivatalt utasítjuk
hogy a bírói letéti napló 188...évi
.....cízikke alatt
bevett.....frt.....kr. összeget
további utasításig kezelje. Napló-
vezetőnek meghagyatik, hogy annak
3. rovatát töltsé ki.

Minthogy pedig az árverés immár jogerőre emelkedett, a kielégi-tési sorrend megállapítása végett határidőül 188.....hó.....
.....ik napjának délelőtti 9 órája e kir. törvényszék telekkönyvi helyi-ségébe kitűzetik, s arra a végrehajtató, végrehajtást szenvedett, a vevő jelzalogos hitelezők, ez utóbbiak azzal, hogy eredeti adósleveleiket hozzák magukkal; a segesvári kir. adófelügyelő pedig az árverési jegyzőkönyv hivatalból hitelesítendő másolatának megküldése mellett az 1881. évi LX. tcz. 188. §-ában foglalt figyelmeztetéssel megidéztenek.

Egyuttal a.....188.....megtartott
árverésről fölvett jegyzőkönyvnek hivatalból hitelesített másolata illeték-szabás végett a segesvári kir. illetékkiszabási hivatalnak megküldetik.
Erzsébetváros 188.....

előadó.

Végre azon nézetemet fejezem ki, miszerint az árverési kérvénynek megállapított költségei nem számíthatók az árverés-hirdetési költségek közé és így nem soroztathatnak előnyös tételül a 189. §. a) pontja alapján; mert ezen §. határozott és világos rendelkezése szerint az előnyös tételek nem az árverési kérvény, hanem a hirdetés költségeinél kezdődnek.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

TELESZKY ISTVÁN urnak ezen dolgozatra vonatkozó megjegyzé-seit legközelebb közöljük.

A Törvénykezési Szemle folytatása és a Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM : A fővárosi járásbiróságok centralisátója. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd. — A delegáció állása közjogunkban. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd. — Külföldi jogélet. Franciaország: A bírósági reformok. A vétségi esküdtszék. Uzsoratorvény. Exceptio veritatis. Társasági jog. Mezőgazdasági jog. Jogtudományi oktatás. Törvényhozási munkálatok. — Törvénykezési Szemle: Ingatlan árverése. TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselő. — A végrehajtási törvény 168. §-ához. BODON JÓZSEF ügyvéd.

MELLÉKLET : Curiai határozatok. — Törvényjavaslat a királyi Curianak orsz. képviselő-választási ügyekben való bíraskodásáról. — Különfélék.

A fővárosi járásbiróságok centralisátója.

Ujabb időben úgy e lapok hasábjain mint a napi sajtóban minduntalan merültek fel panaszok azon türethetetlen állapotok miatt, melyek a fővárosi járásbiróságoknál uralkodnak. Hogy e panaszok alaposak, ehhez most már semmi kétség nem fér; naponkint meggyőződést szerezhet magának arról az, ki ez igazságszolgáltatási organumokkal érintkezik; legjobban érzik pedig ez állapotok nyomasztó voltát maguk a működő bírák. Ezért volt, hogy sem a bíróság, sem az igazságügyi adminisztráció köréből soha egyetlen czáfolat sem látott napvilágot. Némán türik a súlyos vádak; ígérnek némi enyhítést, de a bajon véglegesen segíteni képtelenek.

Elismerjük, hogy egy élénk forgalmu nagy város bíróságait — hol közel fél millió ember lakik együtt — helyesen szervezni nem könnyű feladat. De nem is lehetetlenség.

A metropolisok a bíróságok szervezete körül általán másféle igényekkel lépnek fel, mint a vidéki kisebb helyek. A vidéki viszonyoknak a bíróságok gyámkodó, a nagy városi viszonyoknak azok üzletszerű szervezete felel meg inkább.

Az 1871. XXXI. és XXXII. tczikkék értelmében a legalsóbb foku bíróságot a járásbiróságok képezvén, e törvények intentiója összhangban az 1868. LIV. tczikkal az volt, hogy kisebb jelentőségű ügyek elintézésére patriarchális igazságszolgáltató organum teremtesék.

Ez az eszme és a bécsi minta volt irányadó a budapesti járásbiróságok beosztásánál is: lehetőleg minden kerület számára külön járásbiróságot szervezni, hol a bírák szűkebb körben viszonyokkal, emberekkel megismerkedve, a mennyire csak lehet, «atyailag» kezeljék az igazságszolgáltatást. Ez a rendszer már alapjában hibás volt. Ilyenre csak gondolni is egy növekvő, hatalmas népesedési fluctuációnak kitett nagy városban merő képtelenség, de maga az ujonan elfogadott modern bírósági szervezet is kizárja megvalósulását minden hasonló intentionak.

Mióta pedig a csekélyebb jelentőségű ügyeket, hol a békítő igazságszolgáltatás még indokolható, a községi előljárásságok és a bagatell-bíróságok vették át, hasonló intentionak a sommás eljárást követő járásbiróságoknál többé épen semmi helye; ezeknek egyedüli célja most már kizárólag az ügyek pontos és gyors elintézése.

E célzt a fővárosi járásbiróságok fenálló decentralisált organisátója mellett elérni lehetetlen.

Több oldalról felmerült az a nézet, hogy a főváros némely járásbiróságai koránt sincsenek ügyekkel annyira tulhalmozva mint általában hiszik. A baj oka tehát első sorban a munka-anyag aránytalan felosztásában van. Nincs reá mód, mely lehetővé tenné annak pontos meghatározását, hogy a főváros melyik kerületében mennyi erőre van szükség az ügymenet akadálytalan lefolytatására. A különböző kerületek lakosai közti gyakori üzleti érintkezésnél fogva időszakonként hol az egyik, hol a másik bíróságnál gyülik fel a dolog, s mihelyt a torlódás miatt valamelyiknél a hátralékok veszedelmes állapota beütött, ott megszűnik minden rend s a kibontakozásra alig lehet többé remény.

Szaporítsák a bírói és segédszemélyzetet valamelyik kerületnél; lehet hogy ott segítenek a bajon, de nincs semmi biztosíték az iránt, hogy a másik pillanatban nem egy másik kerületben merülnek-e fel a vészthozó restantiák. Növelnék bár minden egyes kerületben feles számban a személyzetet, kielégítő eredményre még ekkor sem jutnának, mert ha az emberek egyszer megszoktak kényelmesen dolgozni, aránylag sokkal kevesebb munkát végeznek.

Egyedüli mentő eszköz az összes fővárosi járásbiróságok centralisátójában keresendő.

Sokan bizonyára vissza fognak riadni ez eszmétől; lehetetlennek fogják tartani, hogy ilyen nagy apparátusu bíróság helyesen legyen szervezhető és kellő mozgékonyssággal birjon. Hogy azonban minden efféle aggodalom hiu, hosszabb fejtegetések helyett egyszerűen példákra utalunk. Mellőzzük a párisi «Tribunal de la Seine» szervezetét, mely mint collegiális bíróság három millió ember ügyeit intézi, csupán a berlini «Königliches Amtsgericht» példájára hivatkozunk.

Előttünk fekszik e járásbiróság (Amtsgericht) 1881. évi ügyrendje (Geschäfts-Plan), a mely szerint ezen bíróságnál 102 bíró működik s maga a bíróság ugyanennyi szakaszba (Abtheilung) van beosztva, mindegyik szakasz önálló bírósági irodával (Gerichtsschreiberei). E beosztás a következő:

- I. egyetlen szakasz az adminisztráló bíró számára;
- II. 4 szakasz a polgári ügyek számára;
- III. 3 szakasz végrehajtási ügyek számára;
- IV. 8 szakasz csőd, gondnokság és a gyámsági ügyek némely részére;
- V. egyetlen szakasz kereskedelmi cég, minta és áruvédjegy jegyzékek vezetésére;
- VI. 4 szakasz hagyatéki ügyek elintézésére;
- VII. 2 szakasz választott bírósági és perenkívüli ügyek elintézésére;
- VIII. 10 szakasz gyámsági és hagyatéki ügyekre;
- IX. 10 szakasz telekkönyvi ügyekre;
- X. 20 szakasz büntető ügyekre.

A polgári ügyekkel foglalkozó szakaszok illetékesége, a mennyiben az ügyek minőségénél fogva valamelyik különös szakaszhoz beosztva nincsenek, alperes nevének

kezdőbetűje által határozatlik meg. Minden évben külön ügyrend készíttetik, a mi lehetővé teszi az ügyeknek a netán változott viszonyoknak megfelelő beosztását és a mi legfőbb, elejét veszi az aránytalan munkafelosztásnak; el van vágva az útja az ügyek kiosztásánál netán felmerülhető pajtáskodásnak, s vele együtt minden rosszmentségnek. Azt hiszem, felesleges felemlítenem, hogy e járásbiróság valamennyi helyiségei kevés kivétellel egy központi épületben vannak elhelyezve.

Állítsuk szembe ezzel a Budapest területén működő *hat* járásbiróságot, hol hat vezető bírót csaknem kizárólag az adminisztratív ügyek vesznek igénybe, mindegyik mellett költséges segédhivatal és segédfogalmazó személyzet, ez is oly szerencsétlen munka beosztással, hogy a segédhivatalok teendőjének jó része a fogalmazó személyzetre hárul.

Egy nagyobb bíróság bizonyos gépies szervezetet igényel. Nagy városban egész más az emberek: felek, tanúk és ügyvédek munkabeosztása.

És fővárosi járásbiróságaink jelenlegi beosztása mellett mily időpazarlás minden oldalról!

A tanúk és felek 8 órakor pontosan megjelennek, az ügyvédek és bírák csak $\frac{1}{2}$ 10 óra felé szállingóznak; mire valamennyien összejönnek, eltelik a 10 óra.

Ezután legkevesebb fél órát a makacsságok elintézése vesz igénybe és marad a tulajdonképeni tárgyalásra *másfél óra*. Mindez mehet egy vidéki helyen, hol egyetlen egy bíróság van, a hol legfelebb négy-öt tulajdonképeni tárgyalás esik egy napra. Itt megjárja az a szokás, hogy a bíró megkérdezi, kinek van sietős dolga és annak az ügyét veszi elé legelőbb. De nem egy nagy városban, hol mindenki siet, hol tizen-huszan sürgetik a bírót, hogy első legyenek..

Igen gyakori az eset, hogy egy fővárosi ügyvédnek, kinek havonként 10 tárgyalásánál több nincs, abból 4—5 ugyanannyi különböző bíróságnál mind egy napra és egy órára esik. Ez kénytelen vagy segédeket tartani, vagy másokat felkérni a helyettesítésekre, mert azt sem tudja, hogy mikor s vajon egyáltalán reá kerül-e a sor.

Ma midőn a különböző járásbiróságok más-más városrészben 2—3 kilométernyi távolságra vannak egymástól, lehetetlen, hogy az ügyvéd egy napon egy tárgyalásnál többet végezzen.

Kimaradhatatlan káros visszahatással van e rendszertelenség a bírói ügymenetre. Megesik, hogy a bíró minden oldalról sarkalva három ügyet is tárgyal egyszerre. Hogy ilyen esetben a nagy sietség közepett a tárgyalás alapossága hiányzik, azt hiszem felesleges említenem. De talán gyorsabb elintéztet von maga után a nagy sietség? Korántsem. A bírónak nincs fizikai ideje a tárgyalás alatt levő ügy megvizsgálására, hiányzik a kellő nyugodtság. Kissé érettebb megfontolás mellett legtöbb ügy igen egyszerűen volna elintézhető, míg jelenleg a nagy hajszába csak azt kérde, van-e hivatkozás tanura, és a tanuhallgatás derűre borúra elrendeltetik; mindenestre legkönnyebb mód arra, hogy a dolog egy időre elodáztassék. Könnyítés a pillanatnyi terhen, de kiszámíthatatlan, hogy mily időrabló a jövőben és mennyire hátráltatja úgy az illető, mint a többi ügyek gyors befejezését.

Másképp lenne-e ez a fővárosi járásbiróságok centralizálásával? Mindenestre.

A munkamegosztás könnyítéseitől eltekintve, kivihető lenne, hogy az ügyek tárgyalása bizonyos sorrendben történjék. Az ügyvéd is beoszthatná idejét e módon, azt is tudná, hogy körülbelül mikor kerül reá a sor, s így egyetlen napon több tárgyalást minden hátramaradás nélkül végezhetne, mert legfelebb egy folyosón kellene

végig haladnia, hogy egyik tárgyaló teremből a másikba menjen és a tárgyalások folyamat figyelemmel kísérje. Vége szakíttatnék az elsőbbségért való viaskodás botrányos jeleneteinek, s a bíró menekülne a zaklató sürgetésektől; több nyugodtsága volna az ügy érett megfontolására. Feleslegesnek tartjuk az előnyöknek további felsorolását. A gondolkozó önmagától megtalálja azokat.

A fővárosi járásbiróságok centralizációjának terve nem új. De szükségesnek láttuk most midőn a panaszok ellenők folyton megújulnak, az eszmét felfrissíteni és utalni arra, hogy az orvosszer nem egyedül a személyzet szaporításában áll.

Dr. Nagy Dezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint*

— Közöséges egyházi és hazai kútfők nyomán —

II.

Ha már most II. József patense és a tridenti zsinat illető határozatait összehasonlítjuk, hát bizonyos különbségeknek igen felütlőknek kell lenni.

Először is olyan a patens házasságkötési formája, mely alól semmi szín alatt sincs eltérés. Soha és semmikor sem jöhet létre másként a házasságkötés aktusa, mint a hogy azt a patens megszabja. Ennek a háta mögött semmiféle jog nem áll, melyre szükség esetén vissza lehetne nyulni, szóval magában lezárt egész, kodifikátori mű. Lenne bár a helyzet olyan, hogy a házasságkötési aktusnál való jelenléttel megbízott közeg hiányzik, fel nem található vagy meg nem közelíthető, még sincs semminemű eltérésnek helye. A patens 29. §-a sem nem hajlik, sem nem török.

A házasságkötésnél résztvevő hatóság (parochus, pastor, popa) is más tekintet alá esik, mint a tridenti zsinat proprius parochusa. Annak a részvétele még sem annyira merőben szenvedőleges, mint ezé. Se annál, se ennél nem szükséges az mulhatlanul, hogy aktíve közreműködjék, de más irányban még is különbséget kell a kettő között tenni. A József patense szerint még sem volna elégséges, ha a házasságkötés közege csak esetleg volna jelen vagy épp akarata ellenére. Legalább is oly tekintet alá esik, mint az ünnepélyeségi tanu, kit hogy valaminél részt vegyen, erre a célra fel kellett hívni. Ha a szenvedőleges részvétel elégséges is, annak még is a szabad akarat kifolyásának kell lenni. Mindez nem is lehet másképp, ha fontolóra vesszük azon körülményt, hogy a házasságkötő feleknek előbb leendő frigyök kihirdetését illetőleg az ez alól való felmentést mulhatlan ki kell eszközölniök. A dolog hamarosan nem is mehet végbe, meglepetések ki vannak zárva.

A patens határozatát arról is, hogy a házasságkötés az illetékes közeg előtt menjen végbe, szigorubbnak kell tekinteni, mint a tridenti formát a proprius parochus illetékességéről. A házasságkötő felek sokkal inkább kötve vannak. A tridenti formának a szövege már úgy szól, hogy abból az vehető ki, hogy proprius parochus a püspök is, a mi természetesen az egyházi szervezet folyománya. A patensben kijelölt közeg csak egy, s ez az egy delegálhat csak maga helyett, a mit a tridenti zsinat szerint a proprius parochus, meg a püspök is meg tehet. A patensben kijelölt közeg helyébe a felebbvalója nem állhat, a mi hogy nem történt, a protestánsoknál az egyházi szervezet által is indokolt lehet. De bármilyen lenne is az egyházi szervezet, ez a kérdésre befolyással nem lehet.** Tegyük fel, a mint ez így is volt, hogy a katolikusok házassága is a patens alá tar-

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19. és 20. számban.

** RITTNER *Oesterreichisches Eherecht* 227. l. abban a kérdésben hogy ki a rendes lelkész, ki elé a házasságkötés viendő, az egyházi szervezetet döntőnek tartja. Nézetét az osztr. polg. törvénykönyv álláspontjából sem helyeslem már annál a szempontnál fogva sem, hogy egy-éges törvényű, kodex forog szóban.

ció, nem talál. Ez a felfogás az egyházat meg azon térről is leszorítaná, a mely téren konciliánsnak bizonyul. A két-féle házasság között való megszokott különbségtevés mint fogalommeghatározás is hibás. Hisz eszerint a József-féle patensben foglalt polgári házasság a házasságkötés egyházi formája miatt a polgári házasságok sorából egészen kiszorulna annak dacára, hogy azt polgári törvény szabályozza, abba az állam közigazgatási hatalma foly be, a fölött az állam bíraskodik. Pedig valósággal ezeken a kriteriumokon fordul meg jogilag véve a kérdés s nem épp azon, hogy ki van megbízva a házasságkötésnél való jelenléttel.* A polgári házasság intézményét meghonosítani úgy is lehet, hogy a házasságkötés a tridenti forma módjára menjen. Ezt a II. József császár patenséből is megtanulhatjuk.

Mielőtt a házasságkötési formák ismertetését befejezném, nem akarnám hogy az olvasó figyelmét a Kálmán király törvényének a tanúsága a tridenti zsinat határozatával s a József császár patensének rendelkezésével szemben elkerülje.

Azt már láttuk, hogy a József császár patensében a házasságkötésre nézve megkívánt formalitások mennyire túlozva vannak.

Ezen vád alól a tridenti zsinat illető határozata sem mentes.

Az igen természetes, hogy a tridenti zsinat az által is túl ment a Kálmán király törvényén, hogy a házasságkötést az illetékes pap előtt kívánja meg. Ez is igen helyén volt, midőn a tridenti zsinat egyáltalán bele ment abba, hogy a házasságkötésre formát szabott. De hogy épp az illetékes pap előtt való házasságkötésből érvényességi kérdést csinált, ez már valamivel több annál, a mi a házassági dolgok rendjére nézve mulhatlanul megkívántatik. Elég lett volna azt mondania, hogy igen az illetékes pap előtt kell a házasságot kötni, de a házasságnak az érvényét kár volt annak feláldozni, ha a pap véletlenül nem volt az illetékes. A mennyire tökéletesítettnek tűnik az által a Kálmán király törvényének a gondolata, hogy az egyház, a pap előtt való házasságkötésből a tridenti zsinat érvényességi kérdést csinál s hogy elő van írva az, hogy az illetékes pap járjon el, az által hogy az érvényességi kérdést a tridenti zsinat az illetékeshez is hozzáfűzi, a Kálmán király törvényének gondolata nem vált a mi javunkra jobbat. Láttuk, hogy a francia meg a németbirodalmi törvény a házasságkötésnél eljáró közege illetéktelensége okából nem sujtja a feleket avval, hogy a házasságuk az eljáró közeg miatt érvénytelenné lesz. Ez a gondolat a Kálmán törvényéből is kivehető. Ne feledkezzünk meg erről. Majd ha arra kerül a sor, hogy a házasságot nálunk polgári törvény rendezze, a gondolatot ne épp a némettől vagy a francziától vegyük.

Azt már jeleztük, hogy vegyes házasság kötése esetében minő viszony állhat elő. Ilyenkor a katolikus fél házassága a tridenti formától mentesen a régi egyházi jog értelmében létesül. Ezen aztán az állami törvényhozás sem változtatott. Az 1868. évi 48. törvénycikk 1. §. azt mondja, hogy mindegyik félre nézve a saját illetékes bíróságának a «saját hitelvei» alapján hozott jogerejű ítélete a kötelező. Ehhez képest értendő aztán az, mit az 1868. évi 53. tcz. 11. §-a mond, hogy «vegyes házasságok bármelyik fél papja előtt köthetők», a mit már az 1844. évi 3. tcz. is kifejezett. Az most már korántsem jelentheti azt, hogy a vegyes házasság okvetlenül valamely vallásfelekezeti papja előtt köthendő, mert hisz katolikus «hitelv» helyesebb-

ben jogelv szerint a vegyes házasság pap nélkül is létesülhet és létesülhetett már akkor is, midőn az 1790/1. évi 26. tcz. 15. §-a csak azért, ne hogy a felek protestáns pap elé menjenek azt mondotta, hogy a vegyes házasság mindenkör a katolikus pap előtt köthendő. Sem akkor, midőn azt a törvényt hozták, sem azóta újabb törvényben, a vegyes házasság érvénye nem lett kifejezetten ahhoz kötve, hogy a házasság pap előtt létesüljön. Pedig csak így lehetett volna a vegyes házasságban a katolikus fél részéről érvényre jutó régi egyházi jogot kizárni. Sem az 1790/1. évi, sem az 1844. évi 3. tcz. rendelkezése nem volt szankció szabva; a szankció még a most érvényes 1868. évi 33. tczikkben is hiányzik. Ennek a szem előtt tartásával voltunk azon, hogy nem-e lehetne a Kálmán király törvényének a szankciójából azt, a mi szükséges, kimagyarázni. Azt kellett azonban látnunk, hogy a Kálmán király törvénye sem segít a létező bajon.

Eredményül az álljon itt, hogy a házasságkötések dolgában a tridenti, meg a II. József császár patensével mai terjedelmű érvényük szerint sem értünk célzt tökéletesen. Még mai nap sem mondhatjuk el, hogy azok által a házasságkötésre nézve biztos és kötelező formáink volnának.

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd

(Folyt. követk.)

A delegáció állása közjogunkban.

Az 1867. XII. tcz. a delegációt a magyar országgyűlés által választott bizottságnak nevezi.

A bizottsági jellegből következő elvek vonandók le:

A delegáció nem önálló testület, hanem létének alapja az országgyűlésben fekszik.

Viszonya az országgyűléshez nem a mellé-, hanem az alárendelés, az általa gyakorolt jogok nem eredetiek, hanem átszármazottak, nem önállóan, hanem megbízás folytán s ennek következtében a megbízásnak megfelelően gyakoroltatnak.

A delegáció bizottsági jellege különösen a következőkből tűnik ki. A delegáció mint az országgyűlésnek egyéb bizottságai a 29. §. értelmében az országgyűlés által választatik. A bizottság tagja csak az lehet, a ki az országgyűlés tagja. A ki országgyűlési mandatumáról leköszönt, és a delegáció tagja volt, a leköszönés következtében megszűnik bizottsági tag lenni. Ezt a törvény olyannyira a bizottsági jellegben rejlőnek tarthatta, hogy a 48. §-ban, melyben a kiküldetés megszűnésének okai felsoroltatnak, ez esetet külön felemlitendőnek nem is tartotta.

Hogy a delegáció nem bir önálló létalappal, hanem országgyűlésben találja azt, kifejeztetik a 46. §-ban, mely szerint az országgyűlés feloszlásával a delegáció is megszűnik.

A delegáció bizottsági jellege kétségbe vonatik. Az ellenzők két részre oszlanak. Egyik részük — ide tartozik az osztrák államjogi írók közül BIDERMANN (*Die rechtliche Natur der österr.-ungar. Monarchie*) és DANTSCHER (*Der Monarchische Bundesstaat Oesterreich-Ungarn*) — a főszólyt arra helyezi, hogy a közös ügyek a birodalom két része közt meg nem oszthatók, mert hisz ekkor megszűnnének közösöknek lenni, s hogy ép ez okból az ügy közös természetének megfelelően közös képviselő-testületről kellett gondoskodni. Az osztrák és a magyar parlamentben egy közös parlamentnek alakilag szétválasztott részeit látják, mely a delegációban ismét egyesül, és a birodalom közös államkarátát juttatja kifejezésre.

E nézet czáfolatát az osztrák írók részéről JURASCHEK (*Personal und Realunion*, különösen pedig *Die rechtl. Natur der Delegationen*) és JELLINEK GYÖRGY (*Die Lehre von den Staatenverbindungen*) nyújtják. Főérvük a tételes törvény és különösen a 28. §-ban foglalt tiltakozás. Ép az, hogy

* Ki ne emlékeznék a nemzetközileg híressé vált grettna-greeni házasságkötésekre, melyek világi egyén előtt egyházi jog szerint mentek végbe. Az így végbe menő házasságkötést a *Vasárnapi Újság* egy képen úgy mutatta be s úgy kommentálta, mint polgári házasságot. (1881. 30. szám.) Pedig az egésznek a nyitja az, hogy miután Angliában a tridenti zsinat nincs bevéve, a tridenti zsinat előtti egyházi jog szerint ment a házasságkötés végbe.

bizonyos ügyek közösöknek lettek elismerve, feltételezi, hogy önálló államjogi alanyok állanak egymással szemben. Az ügyek elintézése pedig önállóan de megegyezőleg történik, s hogy a megegyezés mily alak által fejeztetik ki, másodrendű kérdés, és erre nézve nem az döntő, hogy a törvényhozó testületek ez iránybani képviselőjükkel bizottságot biznak meg, mi csak a nemzetközi érintkezésnek egyik neme. A jelzett felfogás értelmében minden államszövetség, minden véd- és dacyszövetség az annak tartalmát képező tárgyakra nézve az illető államok törvényhozásait önállóságukból kivetköztetné, s a közös parlament fogalmához vezetne.

Az ellenzők másik csoportja megtámadja a delegáció bizottsági jellegét. Ezek szerint az országgyűlés által választott bizottságok csak előkészítési s tárgyalási, de nem egyuttal végleg döntő határozati joggal bírnak. A delegáció pedig ha nem bizottság, nem lehet egyéb mint parlament.

Az országgyűlés az öt megillető jogokat bizottságra ruházhatja át; így az 1875. évi I. tcz. 9. §. értelmében az állandó bizottság az összeférhetetlenségi esetekben a képviselői megbízást megszüntnek nyilváníthatja. Annak a meghatározása, hogy az 1., 2., 3. §. felsorolt eset fenforog-e vagy sem, az állandó bizottság által döntetik el. E jogokat a bizottság a parlament helyett gyakorolja, és határozata döntő és vita tárgyát nem képezheti.

A bizottság jellege tehát nem függ az átruházott jogok minőségétől vagy mennyiségétől, hanem ellenkezőleg kifejezését találja abban, hogy hatáskörük megállapíttatik törvény által vagy esetről esetre az országgyűlés által a kirendeléskor.

A delegáció hatásköre magában a törvényben nyer megoldást, még pedig a 37. §-ban nem maguk a közös ügyek, hanem csak a törvényben taxative felsorolt közös ügyekre vonatkozó tárgyak. E tárgyak a törvény szava szerint a bizottsághoz «utasítva vannak», vagyis ezekben feltétlenül eljárni tartozik. A mennyiben a bizottság egy hozzá a concret esetben utasított tárgyra nézve magát nem tartaná illetékesnek, annak megállapítása, hogy ez eset fenforog-e vagy sem, a kiküldő országgyűlést illeti meg.

A 37. §. a hatáskör tekintetében a positiv megállapításon felül még a negativ formulázást is használja, kimondva, hogy «a bizottságok a magyar országgyűlés és magyar kormányzat részére fentartott ügyekbe nem avatkozhatnak».

Kétség esetében annak meghatározása, hogy tartozik-e egy tárgy a delegáció hatásköréhez vagy sem, egyedül az országgyűlést illeti, mert ez a törvény értelmezésének egyik esete s mint ilyen az 1791. évi 12. tcz. alá esik. A delegáció, a midőn kötelezőleg illetékességi kérdésben a törvényt magyarázná, törvényhozási teendőt végezne, s tényleg megszűnne bizottság lenni.

Az, hogy a delegáció egy a közös kormány által neki tett előterjesztést, mely hatáskörébe nem esnék, tárgyalás alá vesz, abban határozatot hoz, azzal kapcsolatban összeget szavaz meg, ténykedését még nem teszi törvényszerűvé. Ily határozat a parlamentet nem köti s mint törvénytelen cselekvés hatásaiban semmis.

A delegáció hatáskörét önnönmagá nem határozhatja meg, mert ez ellenkezik természetével, mely szerint bizottság, mely a reáruházott jogokat nem önállóan, hanem csak megbízás folytán és annak megfelelően gyakorolhatja.

Ez ellen hivatkozás történik a XII. tcz. 41. §-ára; mely szerint a delegáció által megállapított költségvetés többé tárgyalás alá nem vehető.

Ez érv megdől, ha a 41. §. szövegét tartjuk szem előtt, mely az összes előző §§-ra hivatkozik s melynek szavai alatt „az ily módon megállapított költségvetés” olyat ért, mely a 37. §. feltételeinek megfelel, vagyis a bizottság hatásköréhez utalt tárgyra vonatkozik. A mit tehát a magyar parlament jogosított sőt köteles vizsgálni, az a delegáció által megszavazott költségvetés jogi alapja. Ha ez fenforog,

az összeg nem képezheti a vita tárgyát, mert az összeg megállapításának joga a bizottságra ruházott. Ha a jogi alap hiányzik vagyis hatáskör túllépés forog fen, úgy delegáció határozatáról jogi értelemben szó sem lehet.

Az országgyűlés felülbírási joga tehát kettős irányban érvényesül, anyagi és alaki szempontból. Alaki szempontból, a mennyiben vizsgálni tartozik azt, vajon a határozat hozatalánál, a közös szavazásnál a törvényben előirt alak-szerűségek betartottak-e vagy sem, mert jogérvényes határozatról nem lehet szó, ha az anyagi kellékek ugyan fenforognak, de az alak-szerűségek meg lettek sértve. Ennek megfelelően a delegáció jegyzőkönyvei nézetünk szerint az országgyűlés elé terjesztendők s esetről esetre anyagi és alaki szempontból megvizsgálandók.*

Érvül hozatik fel ez ellen, hogy a delegáció határozatai a király által szentesíttetnek s a parlament e szerint, a midőn a delegációnak egy határozatát megsemmisítené, a korona által véghez vitt ténynt hatálytalanítaná.

A 43. §. a határozatokkal szemben majd megerősítésről, majd szentesítésről szól. Szentesítés és megerősítés közt közjogunk értelmében különbség forog fen, s azzal, hogy a határozat szentesítését elismerjük, a törvénynek kifejezett szándékával jönnénk ellentétbe s a határozatot a törvénnyel egy vonalra helyezzük.

Az 1867: XII. tcz. értelmében határozatról csak akkor lehet szó, ha az a 37. §-nak megfelelően lett hozva. Ha tehát a korona elé oly határozat terjesztetik, melynek hozatalára a delegáció nem volt illetékes, úgy miután ez esetben a parlamenttel szemben határozat nem is forog fen, jogi értelemben megerősítésről sem lehet szó.

Közjogunkban elismert elv, hogy a korona hozzájárulása bármely cselekvényhez megerősítés alakjában, a cselekvényt, a mennyiben a törvénybe ütközik, nem teszi törvényszerűvé. Ez a királyi kegyelem-levelekre nézve már Verbőczy II. 11. lett kifejezve. A királyi megerősítés jogunk szerint nem feltétlen, s ebben különbözik a szentesítéstől, hanem két feltevésen nyugszik: salvo jure alieno s præfertur rebus sic stantibus.

A királyi megerősítés az 1867: XII. tcz. 43. §. értelmében nem feltétlen jog, mely a törvénytelen határozatot törvényessé változtatja át, hanem feltételes jog, még pedig oly értelemben, hogy a korona a delegációnak csakis törvényes határozatát akarja megerősíteni.

A királyi megerősítés következő hallgatag záradékokat foglal magában.

«Megerősitem a delegáció határozatát, ha az alakilag megfelelő; feltétel: ut observatæ sint solennitates lege præscriptæ. Megerősitem a delegáció határozatát feltéve, hogy az hatáskörét tul nem lépte.»

Az pedig, hogy fenforog-e e két feltevés, vagyis nem sértetik-e meg a parlamentnek joga, ép az országgyűlés hatáskörébe esik. A parlament tehát nem hatálytalanítja a korona cselekvését, a midőn kimondja, hogy a megerősítés feltétele fen nem forog, annál is inkább, mert a korona a megerősítésnek csak annyiban akar hatályt tulajdonítani, a mennyiben a határozat a törvénynek megfelel. A parlament tehát, a midőn a törvénybe ütköző határozatot megsemmisíti, nem a koronával ellentétesen, hanem egybehangzólag jár el.

Dr. Jellinek Arthur.

* Ez a parlamentnek 12 év óta kifejlődött gyakorlatával ellenkezik.

Szerk.

KÜLFÖLDI JOGELET.

Francziaország. A bírósági reformok. A vétségi esküdszék. Uzsora-törvény. Exceptio veritatis. Társasági jog. Mezőgazdasági jog. Jogtudományi oktatás. Törvényhozási munkálatok. Az államtanács reformja.

Közlöttük annak idejében az 1881-ki törvényjavaslatokat az e. f. törvényszékek számának korlátozásáról s a béke-

biróságokról, a melyeket CAZOT igazságügyminiszter terjesztett a képviselők kamrája elé. GAMBETTA kormányprogramjának egyik sarkpontját képezte a magisztraturának korszerű, demokratikus átalakítása. 1881. augusztus 12-én Belleville-i kerületében tartott nagy beszédében jelezte a reform célpontjait. *Az egyik alapeszméje az volt, hogy lassankint a kerületi törvényszékek nagyobb része eltöröltessék s az elsőfoku bíráskodás súlypontja áthelyeztessék a járási békebiróságokra.* Csakis minden département részére hagyatott volna fen egy-egy törvényszék. A járásbírónak nemcsak polgári hatáskörét kiterjeszteni, hanem őt jelentékeny bűnügyi hatáskörrel is felruházni tervezetett és a vétségi esküdtszék alakítása oly módon contempláltatott, hogy a kerület székhelyének békebírájának elnöke alatt négy esküdt, kik speciális esküdt-listából vétetnek, *ítéljen nemcsak a vétkesség, hanem egyszersmind a büntetés és kártérítés kérdésében.* E mellett a reform alapja az lett volna, hogy a *birák elmozdíthatatlanságának és kormány általi kinevezetésének* rendszere olyképp módosíttassék, hogy *valódi függetlenségük biztosítsék, csak az érdem emeljen előbbre a protectio helyett,* de egyszersmind a *népszavazásnak* kellő befolyás biztosíttassék a bírói állomások betöltésére. Azt mondá GAMBETTA ama nagy beszédében, hogy akarata szerint ezentul „*a bírói állomások pályázat után, vizsgák alapján, tekintet nélkül a versenyzők állására s vagyonára töltsenek be a végből, hogy a valóban felvilágosodott és tudós férfiak sorából vétsenek a birák s ne létezzék többé hierarchikus előléptetés és a birák, kiket most jogilag elmozdíthatatlannak neveznek, ne legyenek továbbra is tényleg a legelmozdíthatóbbak és legmozgékonyabbak* (tout ce qu'il y a de plus amovible et plus mobile.)»

Ezen reformeszmék sorsát is részben leirtuk. *Élénk visszatetszést* szült különösen az egyes-bírói rendszer határtalan kiterjesztésének terve. A békebíró, kinek egyedüli kvalifikációja a 30 éves életkor, s kinek eredeti választatása (1790—1814) helyébe (néhány évre) a kormány általi szabad kinevezés rendszere lépett, mely 1814 óta korlátlanul fentartatott, ki tehát *ad nutum* elmozdítható, csakugyan nem látszik alkalmasnak nagyobb garanciákat igénylő fontosabb igazságszolgáltatásra. Igen helyesen emeltetett ki, hogy ezen elmozdíthatatlanságának behozatala sem változtathatna, mert mint *egyetlen bíró* (kinek határozatai ellen csak hatáskör túllépése miatti semmiségi panasz van helye) ő *mindenható*, tényleges felelősség nélkül. Soverain igazságszolgáltatását mindig szeszélyei, kedvézése vagy ellenséges indulatai, politikai érzelmei stb. vezérelhetik.

A GAMBETTA-kormány alatt tényleg elkészített és MARTIN FEUILLÉE által előterjesztett 111 czikkből álló törvényjavaslat számos concessiót tett a mérsékelt liberalizmus hangulatának. A reorganisatio három hó alatt lett volna keresztülviendő s a hivatalát vesztett bíró kárpótlásul nyugdíjt nyert volna, mely fizetésének egyharmad része, ha szolgálati ideje meg nem haladja a 10 évet, és felerésze, ha 10—30 évig szolgált. Csak minden départementban marad egy *törvényszék annyi tanácsossal, a hányszor évi 400 polgári ügy előfordul.* Nyolcz felebbviteli törvényszék-eltöröltetik. *A semmitőszék fegyelmi hatalma bírákat felfüggeszteni és elmozdítani, s az igazságügyminiszter fegyelmi hatalma a bírákat megfeddhetni, fentartatik.* A békebíró hatásköre polgári ügyekben kiterjesztetik olyképp, hogy mint egyedüli bíró 500 frankig (most 100), felebbezés mellett 1500 frankig (most 200) ítél. Továbbá vétségi hatáskört kap, a mennyiben bizonyos csekély büntetéssel sújtott és tekintet nélkül a büntetésre azon vétségek felett ítél, melyek csak *ténybeli constataciót* igényelnek, mint p. o. a koldulás, kóborlás, belebbezés megszegése stb. A többi vagyis a legtöbb vétség felett a fenemlített *vétségi esküdtszék ítél felebbezés kizárásával.*

GAMBETTA bukásával mind e nagy tervek dugába dőltek. A jelenlegi igazságügyminiszter HUMBERT által 1882.

február 16. bemutatott rövid törvényjavaslat a reform két pontjára szorítkozik. Eltörli azon felebbviteli s elsőfoku törvényszéket, melyek előtt az utolsó öt évben legalább átlag 200 illetve 250 polgári ügy contradictorius tárgyalásra nem került. A reorganisatio 3 hó alatt történik. Az elmozdított bírák kárpótlása a fizetés egynegyed vagy fele részének megfelelő nyugdíj a szerint, a mint szolgálati idejük 6 éven alúl van vagy 6—30 évre terjed. De nem az utolsó, hanem az utolsó 6 évi átlagos fizetés vétetik alapul. *Az eltörölt törvényszék helyén marad egy kir. alügyész s egy vizsgáló bíró és bizonyos időközökben a szomszéd törvényszéknek* (melybe olvadt) *bírói odamennek bíráskodni, nehogy a felek stb. kényszeríttessenek költséges távolabbi utazásra. Ez időközök és napok a törvényben határozatnak meg.* Valamennyi bírói fizetés felemeltetik, de csak két fizetési osztály marad: a *párisi* felebbviteli s e. f. törvényszék képezi az egyiket magasabb fizetéssel, valamennyi többi bíróság a másikat csekélyebb egyenlő fizetéssel.

A felebbviteli törvényszék minden tanácsa hét tagból áll. *Érvényes határozathozatalra ezentul elegendő öt bíró.* A békebírói hatáskör kiterjesztetik polgári ügyekben utolsó fokban 200, felebbezhetően 1500 franknyi substratumig.

Külön reformjavaslatokat mutattak be legközelebb egyes képviselők, u. m. VERSIGNY és BERNARD a vétségi esküdtszékről, RIVIÉRE a bírói elmozdíthatlanság eltörléséről, ANDRIEUX és H. GIRAUD az egész bírósági reformról.

A honosítás (BATBIE javaslata), *idegenek kiutasíthatása* (DURAND javaslata), a házasság felbonthatásának visszaállítása (NAQUET indítványa) tekintetében hozott novellák már a napi sajtóban ismertetvén, itt felemlítésükre szorítkozunk.

Igen érdekes vita folyt le az *uzsora* kérdésében. *Indítványozva* volt TRUELLE által a kamatkorlátozásról szóló 1807. s 1850. törvények eltörlése, mit a nagy nemzetgazdászok, FRÉDÉRIC PASSY stb. hevesen védelmeztek. Azonban a *conservatív etikai szempont, a parasztság ottalmánál szükségessége* győzött és a *kamatszabadság csakis kereskedelmi ügyekben fogadtatott el*, mi a francia k. tk. szerint a *kereskedők közötti ügyletekre* szorítkozik, hol a kamatlimitatiót úgy sem respektálták s az nem is bír értelemmel. Ellenben polgári ügyekben *fenntartatott az 5%-os kamatmaximum.* Kiemelendőnek tartjuk ezt, mert egyik magyar napilap, mely ritkán tudja mit ír, a vitát úgy közölte, mintha az uzsoraszabadság általában elfogadtatott volna (Ellenőr).

BOZÉRIAN senator az esküdtszéki kérdésfeltevésre nézve indítványozott törvényhozatalt. Rágalmi s becsületsértési perben, midőn az igazság bizonyítása kíséreltetett meg, ekkép kellene egyik kérdést formulázni: «Vádolt szolgáltatotta-e bizonyítékát ezen vagy ezen ténynek, melynek igazságát kimutatni kívánta?»

A kereskedelmi jog kiváló részének, a társasági jognak reformját előkészítő bizottságot nevezett ki az igazságügyminiszter, melyben kitűnő szakférfiak szerepelnek és nemcsak tanárok, hivatalnokok és orsz. képviselők, hanem nagyobb bankok és intézetek képviselői is foglalnak helyet.

A senatus a code rural V. és VI. címét fogadta el, melyek az emphytheuta bérletről és a gazdasági állatokról intézkednek. Harmicz évre vagy hosszab időre kötött bérlet emphytheusisnak vélelmeztetik, míg 18 évnél rövidebb ily természetet a felek akaratával sem ölthet. De az emphytheuta bérlet is legfőlebb 49 évre köthető és hallgatagon meg nem újítható. Az emphytheuta bérlet sem szereshet azonban a telek javára szolgalmat, sem nem alapíthat azon szenvedő telki szolgalmat bérlete időtartamán tul.

A jogtudományi oktatás reformja JULES FERRY által, a mint a kormányra visszakerült, újra felvétellett. A tudori cím elérésére három szigorlat, két dissertatio s 12 tétel vitára bocsátása kívántatnék meg. A szigorlatok közül az első tárgya a római jog, a másodiké a francia magánjog és francia jogtörténet, a harmadiké az alkotmányjog és

három tetszés szerint választható tárgy az előadottak sorából. Ezen javaslat iránt a facultások véleménye kéretett ki. Hasonlóképp véleményadás alatt van egy 1881. december 16-ki rendelet alapján a segédtanárság reformjárak kérdése, mely abban kulminál, hogy a segédtanár is csak egyes határozott tárgy előadására legyen kötelezve illetve feljogosítva.

A közoktatási főtanács legközelebbi ülésében elhatározta, hogy a segédtanárok továbbra is kötelesek konferenciákat tartani, azok látogatása a joghallgatókra nézve azonban csak facultativ. (BEUDANT indítványa)

Egyéb törvényhozási indítványok sorából következőket említünk meg:

A tanuk és esküdtek *esküjének* helyettesítése ünnepélyes

nyilatkozat által. A nők s 18 éven aluli gyermekek gyári munkaidejének megállapítása naponta 11 órában s hetenkint egy szabad nappal. A börzeügyletek keresethetősége vagyis a játékkifogás korlátozása. A váltó-ügynöki kiváltság eltörlése. A gyárak s egyéb gazdasági, kereskedelmi vállalatok tulajdonosainak felelőssége a munkások véletlen sérülése miatt (NADAUD). Perrendtartási novellák. Csődjogi reform. Az összes törvények codificatioja. Egyesületi szabadság. Municipális törvény. A p. tk. 1734. cz. módosítása. (A lakbér-lők felelőssége bérleteik értéke arányában tűzvész okozta kárért, hacsak nem bizonyítottatik, melyiknél támadt a tűz, mely esetben egyedül ez felelős, vagy igazoltatik valamelyik által, hogy nála nem támadhatott, a mikor ő nem felelős.) *A visszaesők deportatioja.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Ingatlan árverése.

KÁPLÁNY GÉZA tszéki bíró urnak az ingatlan árverését tárgyzó s e lapok 20. számában közölt czikke az új végrehajtási törvény vonatkozó rendelkezéseinek alapos tanulmányozásáról teszen biznyságot.

Minthogy azonban az általa levont következtetésekkel nem érthetek mindenben egyet: vélekedésemnek rövid indokaival kifejezést adni nem tartom feleslegesnek.

A mi azon kérdést illeti, hogy a 146. §. értelmében az árverés elrendelése esetében kibocsátandó hirdetményen kívül hozandó-e még külön végzés: én támaszkodva épen az idézett 153. és 165. §-ok világos rendelkezésére a külön végzés hozatalát feleslegesnek találom és azt hiszem, hogy mindaz a mi a /. alatti végzéstervezetben foglaltatik, részint a hirdetménybe, részint a kiadói utasításba foglalható. Az árverési költségek megállapítása, az elrendelt árverés feljegyzésének meghagyása, a hirdetés iránti intézkedés mind olyan minőségűek, hogy az árverési hirdetményben helyet foglalhatnak; s ha ez egyelőre kissé szokatlan is, meg fogunk vele barátkozni, ha szem előtt tartjuk, hogy a törvény szerint a kibocsátott hirdetmény egyszersmind az árverést elrendelő végzésnek tekintendő. Épen ezért én a 157. §. esetében sem tartom szükségesnek azt, hogy az új hirdetm. kibocsátása előtt végzés hozassék, hanem ha a 157. §. előfeltételei fenforognak: kibocsátandó az új hirdetmény annak megemlítése mellett, hogy a korábbi hirdetmény hatálytalanná vált. Ha a kért árverés részben elutasítottatik: akkor már inkább indokolt külön végzést és külön hirdetményt kibocsátani; habár ezen esetben sem tartanám a törvény megsértésének, hogy a részbeni elutasítás magában a hirdetményben mint egyszersmind végzésben mondassék ki.

Czikkiró urnak az árverési kérvény költségeinek megállapítására és a hírlapi hirdetésre vonatkozó nézetét osztom; az árverési feltételek a hirdetménybe való befoglalását vagy külön szerkesztését oly mellékes dolognak tekintem, a mi a dolog lényegét egyáltalán nem érinti.

Nem osztom azonban czikkiró ur azon nézetét, hogy a 187. §. esetében az árverési hirdetmény módosítandó és közlendő lenne; mert az, hogy a 187. §. esetében az utóajánlat az ajánlattevőt kötelezi, s ha annál magasabb ígéret nem tétetik, az ingatlan az ajánlott árban általa megvettnek fog kijelentetni, magában a 187. §-ban meg lévén állapítva, ezt az árverési feltételekbe külön is kimondani legalább is felesleges lenne.

Helyes czikkiró ur azon nézete, hogy a végrehajtató ügyvédi külön megbízás nélkül képviseltje nevében nem árverezhet; de azon véleményét, hogy a végrehajtató ügyvéd saját személyében nem árverezhetne, magamévá nem tehetem. A visszaélés lehetősége elfogadható indokot nem képez; de különben is épen a 187. §. által a visszaélés lehetősége ellensúlyozva van. Figyelmet érdemel egyébiránt, hogy sok esetben épen a visszaélést akadályozhatja meg az ügyvéd az által, ha látván, hogy mások az ingatlant potom áron akarják megvenni, ő mint árverelő sorompóba lép; és ezen eljárását az ügyvédi tisztesség ellen való dolognak tekinteni alig lehet.

Osztom czikkiró ur azon felfogását, hogy a foganatosított árverés tényének feljegyzése nem szükséges, és elismerem az általa javasolt széljegyzés czélszerűségét. A mi pedig az árverésnek a telekkönyvi hatóság által való jóváhagyását illeti: én a törvény 178., 179. és 180. §§-ból azt

vélem következtetni, hogy az árverési eljárást a telekkönyvi hatóság legalább rendszerint csak az érdeklettek valamelyike által beadandó előterjesztés esetében van jogositva felülbíráltni és esetleg megsemmisíteni; mert ha az árverési eljárás ellen az érdeklettek közül senki sem adott be előterjesztést: ez úgy veendő, hogy a netalán előforduló alaki szabálytalanságok daczára az árverés eredményébe az érdeklettek belenyugodtak. Lehet, hogy az árverési hirdetmény késő lett kifüggesztve vagy a lapba beiktatva, vagy az árverés nem a hirdetményben megjelölt helyen foganatosított, de oly áron kelt el az ingatlan, hogy annak eredményébe úgy a végrehajtást szenvedő mint az összes érdeklettek megnyugodtak, s ennek azzal adnak kifejezést, hogy előterjesztéssel nem élnek. Nézetem szerint ilyen esetekben az árverést hivatalból megsemmisíteni nem lehet. Azonban elismerem, hogy lehetnek rendkívüli esetek, melyekben az egész eljárás azon ok miatt önmagában semmis, mert annak jogos alapja nincsen, a mely esetekben tehát a telekkönyvi hatóság, habár erre a törvény kifejezett rendelkezéseiben intézkedést nem talál, a dolog természetéből folyólag a megtartott árverést hivatalból is hatálytalannak nyilváníthatja. Ilyen esetnek vélem én, ha nem a hirdetményben kitett ingatlan, hanem más oly ingatlan árvereztetett el, a melyre az árverés elrendelve nem is volt, vagy ha az árverés a halasztó hatálylyal bíró felfolyamodás vagy előterjesztés daczára megtartott. Nem igen valószínű ugyan, hogy ilyen praegnans esetekben az érdeklettek előterjesztéssel élni nem fognának, de ha mégis fordulna elő ilyen eset: megengedhetőnek tartom, hogy a telekkönyvi hatóság kivételesen hivatalból is határozhasson az árverés érvénye felett; s ha az árverést rendelő végzés nem emelkedett jogerőre, vagy más ingatlan árvereztetett el, mint a melyre az árverés elrendelve volt: a jogos alapon nem nyugvó árverési eljárást hivatalból is megsemmisíthesse. Azt azonban, hogy a telekkönyvi hatóság az árverési eljárást a 179. §-ban felsorolt semmiségi okok bármelyikének fenforgása esetében különösen a tulajdonképeni árverési eljárásnál előfordult szabálytalanságok miatt hivatalból megsemmisíthesse akkor is, ha az érdeklettek közül senki sem élt előterjesztéssel: én igen veszedelmesnek és a törvénytől össze nem egyeztethetőnek tartanám. Ha a törvény ezt akarta volna, akkor ez irányban kifejezetten fogott volna rendelkezni.

Teleszky István.

A végrehajtási törvény 168. §-ához.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 5. és 7-ik számaiban igen érdekes fejtegetések folytak erről a §-ról.

DOMITIUS LABEO ur vetette fel a kérdést és felhívta TELESZKY ISTVÁN urat, mint a § apaságával gyanúsított törvényhozót, lenne szíves a kérdés megoldását elősegíteni. TELESZKY ur nyomban eleget tett a felhívásnak és ugyanabban a számban felelt a kérdésre.

A vita sarkpontja azon fordul meg: *fölösleges-e az érintett §. vagy nem?* LABEO ur fölöslegesnek, TELESZKY ur pedig szükségesnek tartja.

Ellentétes véleményüket érvekkel támogatták mindketten. TELESZKY ur ezen kívül előadta a § születését és világra jövetelének indító okait, a gyakorlati életből vett példákkal illusztrálta a § szükséges voltát.

Abban tökéletes igazsága van DOMITIUS LABEO urnak, hogy a felhozott példák közül nem volt mindenik szerencsésen választva, tehát nem is bizonyíthatott a TELESZKY ur véleménye mellett. De csakis némelyike nem bizonyított. Mindennek dacára én abban a véleményben vagyok, hogy a DOMITIUS LABEO ur által derekasan megtépászott §-ra szükség van, s bárki volt is az apja, egyáltalában nincs oka restelni az apaságot.

T. ur nagyon helyesen mondta, hogy «a gyakorlati életben előforduló esetek tették szükségessé a 168. §-t».

Legyen szabad egy ilyen jogesetet nekem is bemutatnom.

Pataki András és neje Hegedüs Mária még 1873-ban megvásárolták a gyöngyösi 3103. sz. tljkvben A. + 1. 1. z. sz. a. foglalt fekvőséget özv. Landokinecz Istvánné és fia Landokinecz Istvántól, mint néhai Landokinecz István örököseitől; a vételért azonnal ki is fizették és használatába léptek az ingatlanok. De a tulajdonjogot telekkönyvileg nem irathatták nevékre, mivel az örökhagyó hagyatéka még nem volt bírósággal átadva és az örökösök nevére bekebelezve.

Megindították a hagyatéki eljárást és hosszú vajadás után 8 esztendő alatt be is fejezték szerencsésen. Miért huzódott ilyen rengeteg ideig, érdekes volna ugyan elmesélni, de mivel tárgyamra nem tartozik, elhagyom.

Denique a vevők az 1873-ban megvásárolt és tényleg birt ingatlanságot 1881. június 1-én *irathatták* át telekkönyvileg saját nevékre.

E közben az egyik örökös Landokinecz Mária ellen 100 frt tőke s jár. iránt Löwy Aron pert indított és a jogerejű ítélet alapján a végrehajtási zálogjogot a megítélt tőke, kamatai és költségek erejéig a gyöngyösi 3103. sz. tljkvben A. + 1. 1. s. sz. a. foglalt ingatlanból néh. Landokinecz István örökhagyó után Landokinecz Mária örökségi illetékére a telekkönyvi rdtrs 74. §-ában körülírt jogfentartással C.4. alatt bekebelezte. Ez történt 1881. február 16-án.

A hagyatékat átadó bírói végzés szerint azonban Landokinecz Mária még férjhez menetele alkalmával ki lett elégitve az összes ingatlanokból. E szerint a szóban forgó ingatlanságból őt nem illette semmi.

Ez a tényállás.

Ebből jogilag a következő tények származnak:

1. Löwy Aron olyan telekkönyvi tulajdonra szerzett végrehajtási zálogjogot, mely a végrehajtást szenvedő tulajdona sohasem volt és azzá nem is lehet.

2. A végrehajtási zálogjog sohasem léphet hatályba, mert az a tkkvi rdtrs 74. §-ában foglalt jogfentartással lett bekebelezve. E § pedig világosan azt rendeli, hogy az ilyen jelzálogi biztosítás a hagyatékat tárgyalásánál előforduló igényekre sérelmes ne legyen s csakis *az átadás megtörténtének idejétől kezdve lépjen hatályba*. A kérdéses ingatlan pedig a végrehajtást szenvedőnek *át nem adható*, mivel az őt már jóval a végrehajtási zálogjog megszerzése előtt nem illette, vagyis ő még csak reménybeli telekkönyvi tulajdonos sem volt már akkor, mikor a végrehajtási zálogjog bekebelezetett.

Pataki András időközben elhalt. Neje Hegedüs Mária nem akarja, de nem is tartozik tűrni, hogy jóhiszemű telekkönyvi tulajdonát terhelje az a végrehajtási zálogjog. Valami zúgírasszal nyélbe üttetett egy kérvényt, melyben (elég jámborul) a zálogjog kitöröltetését kérte. Természetesen elutasította vele a telekkönyvi hatóság.

Ekkor fordult hozzám.

Quid tunc? Kitörlési pert kell indítani. Persze hogy ezt kellene, ha a tkkvi rendtartás 148. §-ának zárpontja ezt megengedné. De ez azt mondja, hogy a prts 443. §-ában foglalt esetekben a bekebelezés eredeti érvénytelenség miatt meg nem támadható.

Az osztrák prts 443. §-a szerint pedig a végrehajtási eljárás folyamában hozott bírói határozatok alapján történt bekebelezések eredeti érvénytelenség miatt nem támadhatók meg.

Ez az elv most is fenáll, legalább felső bíróságaink előforduló esetekben alkalmazzák dacára annak, hogy az osztrák prts. nálunk egy pár évtized óta nincs hatályban.

DOMITIUS LABEO ur azt mondja, ott van egy rakás jogorvoslat: az előterjesztés, felfolyamodás, esetleg a semmisségi kereset. Külön perre, vagyis a 168. §-ra nincs szükség. Csak az a bökkenő, hogy az előadtam esetről egyik jogor-

voslat sem alkalmazható. Előterjesztés nem: mert ennek csak a kiküldött eljárása, intézkedései ellen van helye. Felfolyamodás nem: mert a 140. §. szerint e jogorvoslattal csak «mindkét fél» élhet vagyis a végrehajtató és végrehajtást szenvedő felek. Egy «harmadik személy» felfolyamodással bele nem vághat a végrehajtási eljárás folyamába. A közlött esetben pedig Hegedüs Mária «harmadik személy», a ki eme tulajdonságán kívül a végrehajtási zálogjog bekebelezése alkalmával még nem is telekkönyvi tulajdonosa, csupán tényleges jogi birtokosa volt a kérdéses ingatlanok.

Semmisségi kereset az 1881: 59. tcz. 50. §-a értelmében szintén nem indítható.

«... Vajon minő csodás dologi jogokat teremt majd a vidéki fiskálisok és járásbírák élénk fantáziája?» Kérde DOMITIUS LABEO ur.

Hát tisztelt fővárosi kollega ur, a szerény «vidéki fiskálisok» fantáziája se «csodás» se nem csodás dologi jogokat nem teremt még pedig abból az egyszerű okból, mert nem lehet ám azt teremteni, mint a fazekat. S a mi több (szó sincs róla, hogy több) még a *fővárosi* fiskális urak fantáziája sem teremt dologi jogokat; pedig a kövér perekben bővelkedő főváros jobban hizlalhatja a «fantáziát» mint a soványabb provincia.

Hanem a teremtés nagy munkája helyett az előadtam esetben keresetet indítunk a tisztelt kollega ur által papírhálálra ítélt 168. §. alapján; mert más egyéb jogorvoslati igénytelen véleményem szerint nincsen se égen se földön.

Az a §. így szól: «Harmadik személy, a ki valamely ingatlanra vezetett végrehajtás által magát az ingatlanra vagy ennek egy részére vonatkozó dologi jogaiban sértve érzi ..... az ingatlan végrehajtás alá vonásának egészben vagy részben megszüntetése iránt a telekkönyvi hatóságnál a végrehajtató ellen keresetet indíthat.»

Meg vagyok győződve, hogy e § szükséges voltát egy pár rövid év is erősen be fogja bizonyítani. Mert a közlöttem és ahhoz hasonló eset elég sűrűn előfordul a gyakorlati életben; már pedig a törvénynek egyik legfontosabb hivatásuk, hogy a gyakorlati élet szükségait minden irányban kielégítsék, a mennyire csak emberileg lehető.

Hanem felmerül e §-nál egy másik kérdés, mely a jogászvilág figyelmét nagyon megérdemli s a melyet mind DOMITIUS LABEO mind TELESZKY ur érintetlenül hagytak igen érdekes fejtegetéseikben.

A kereset ugyanis «az ingatlan végrehajtás alá vonásának egészben vagy részben megszüntetése» iránt indíthatik. Felperes természetesen azt is kéri, hogy «a megszüntetés», a bekebelezett végrehajtási zálogjognál telekkönyvileg is kitüntetessék.

A bíró helyt ad a keresetnek és a «megszüntetés» telekkönyvi kitüntetését elrendeli. Megtörténik.

Már most az a kérdés, hogy «a megszüntetés» telekkönyvi kitüntetésének *gyakorlati* szempontból egyenlő értéke van-e a kitörléssel? Ismétlem: *gyakorlati* szempontból. Mert jogász előtt ez kérdés tárgya sem lehet; mivel ha a telekkönyvi jog «megszüntetése» bekebelezetettik, az a jog többé nem existál. De a nem jogász közönség szemében bizonyosan más alakot ölt a kérdés. Annak aggályokat okoz, mert fogalmába már beette magát az az elv, hogy telekkönyvi jogok csak a jog kitörlésének bekebelezésével szűnnek meg. Ha nem kitörlést, de «megszüntetést» lát a telekjegyzőkönyvbe: egy ismeretlen technicus terminus áll előtte s nem tudja magát tájékozni. Mindez nehézségeket okozhat és bizonyosan fog is okozni a telekkönyvi hitelnél és az ingatlanok forgalmában. És így *gyakorlati* szempontból a 168. § minden esetre hibában leledzik. Ki kellett volna mondani a § végén, hogy a végrehajtás megszüntetése a telekkönyvben kitüntetendő s *ez a kitörlés bekebelezésével egyenlő joghatályú bir.*

Kétségtelen, hogy a 168. § alapján indított keresetek jogi természete egyenlő a kitörlési perekével. De a 168. § értelmében a bíró még sem mondhatja ki a kitörlést, mert ez kérve sincs, kérve sem lehet a keresetben. Ott csupán «az ingatlan végrehajtás alá vonásának *megszüntetését*» kérheti felperes.

A 168. § kérdése csak akkor lesz teljesen megoldva, ha e lényeges pont felderítettik, ha telekkönyvi joghatálya szabatosan formulázva lesz.

Bodon József.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az esküdszék kérdéséhez. Dr. VAVRIK BÉLA egri törvényszéki elnöktől. — A magyar általános törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Egy teljes ülési döntvény. B. F.-től.
MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Különfélék.

Az esküdszék kérdéséhez.

Az esküdszék behozatala az igazságszolgáltatás érdekkörébe s a munka terére szolítja az egész társadalmat. E nagy ügy érdekében lapunk munkatársa Dr. DELL'ADAMI REZSŐ felhívó levelet intézett az egyes vidékek vezénylő férfiainhoz, adnának felvilágosítást, hogy az illető vidéken nemzetiségi s nyelvi szempontból lehetséges-e az esküdszék behozatala, megvan-e a szükséges számú intelligens elem és milyen ez intézménnyel szemben a hangulat. A felhívásra tömegesen érkeztek a válaszok. A szerény kezdeményezés valóságos országos enquête természetét öltötte magára. Constatálhatjuk, hogy elenyésző kisebbség mellett messze túlnyomó többségben az esküdszék behozatalát sürgetik az ország minden oldaláról beérkezett tekintélyes szavazatok.

A válaszok közlését megkezdjük egy országszerte ismert jogászkitűnőségnek, az egri kir. törvényszék elnökének levelével.

Eger 1882. máj. 25.

Igen tisztelt ügyvéd ur!

Vettem igen tisztelt Uraságnak az esküdszékek behozatala kérdésében hozzám is intézett becses felhívását.

Engedje meg először is, hogy a személyesen ismeretlennek, de a jogirodalom terén kitűnő és buzgó munkálkodásáról igen is jól ismertnek őszinte szerencsekíváratomat fejezzem ki ezen újabb fontos vállalatához, mely hazánkat a legközelebről érdekli. Valóban, ha más államokban az esküdszékek többé kevésbé mutatkozó hiányai mellett is úgy tekintetnek, mint az egyéni és politikai szabadság éber őrei, a közmívelődés, a közerkölcsiség és politikai érettség gyakorlati iskolái, mint a jogérzet táplálásának hathatós tényezői s mint a törvények és bíróságok iránti tisztelet élénkítő forrásai: akkor nekünk sem szabad visszariadnunk azon részint valódi, részint csak látszólagos nehézségektől, a melyekkel ezen üdvös intézménynek általános meghonosítása együtt jár. Mert sem azzal nem dicsekedhetünk, hogy a most felsorolt kincseknek oly bőségében s oly biztosságában volnánk, hogy az azoknak gyorsítására és megszilárdítására szolgáló eszközöket mint fölöslegeseket mellőzhetjük, sem a sülyedés azon lejtőjén nem állunk, miszerint attól kellene tartanunk, hogy az, a mi másutt a fejlődő emberi szellem egyik legüdvösebb alkotásaként jelentkezik, nemzetünknel kárhozatos kinövésé fajuljon el. Ugy vélekedtem tehát, hogy kiki csak hazafias kötelességet teljesít, midőn bármi csekély részben járul a nagy feladat célravezető megoldásának törekvésehez.

De úgy látszik, hogy hazánkban az irányadó tényezők egy jelentékeny részének felfogása és hangulata eme törekvéseknek nem kedvező; s e mellett nem

kerülheti ki figyelmünket azon körülmény sem, hogy nálunk újabb időben a tekintély cultusa oly alakot kezd öltetni, a mely állami és társadalmi érdekeink komoly hátrányára szolgál. Ez idézi elő, hogy fontos kérdések harczában a gyöngék visszariadnak s a kétkedők ferde állás elfoglalására hajtatnak, míg a merész ambitio a jobb meggyőződés elaltatására siet reányomni a közvélemény hamis bélyegét. Áll, hogy tisztelettel kell meghajolnunk a tudomány és munka kiérdemelt babérjai előtt; de mi sem volna veszélyesebb közmívelődési állapotainkra, mint hogyha a tekintély palástjába burkolódzó revelatiók foglalnának el azt a helyet, hol csak az alapos és tárgyilagos kutatások eredményeinek szabad uralmat gyakorolni.

A magyar büntető eljárás tervezetének közzétett indokai, mint ezt igen tisztelt uraságod is megjegyzi, hazánk nemzetiségi viszonyaiban látják azon leküzdhetetlen akadályt, mely bűnperekben az esküdszékek általános behozatalának útjában áll; és ezt akkor állítja az indokolás, midőn egy ismert történeti igazságnak e szép szavakban ad kifejezést: «Hisz a civilizáció egész története nem egyéb, mint azon processus története, melyen megtestesült ténynyé vált a sok lehetetlen». És én nem is titkolhatom, hogy reám az indokolás érvelései azt a benyomást tették, hogy nemzetiségi viszonyainkban inkább egy fontos okkal több harczol az esküdszékek általános behozatala mellett; mert azt hiszem, hogy ez által nem magyar nemzetiségű honosainkban erősödni fog a bizalom igazságszolgáltatási intézményeink iránt, és mert az esküdszékekben eszközt is látok a magyar nemzetiség sikeres térfoglalására; mindkét eredmény jótékony visszahatást gyakorolna államéletünk összes functionálására. Nemcsak igazságszolgáltatási, hanem politikai tekintetben is hasznos szolgálatot tesz tehát az, a ki az ide vonatkozó adatok gyűjtésére vállalkozva, kimutatni igyekszik azt, hogy nemzetiségi viszonyaink korántsem képeznek oly szírtet, melyen a haladásra irányuló törekvések hajótörést szenvedhetnének. De talán nem is annyira szírt az, a melyről szó van, mint inkább az utolsó sáncz, a melyben az ellenfél kényelmesen megvonulhatni vél. Nem egy tünet mutat erre, s ezek közt FERRI és GAROFALO urak szerepeltetési is, kik vehemens responsumáikban egyáltalán nem a nemzetiségi akadályok terén mozognak. Az ő pathológiájuk ezt a nyavalyát nem ismeri; pedig ha ez már magában föltétlenül halálos, miért a gyógyíthatók után oly lázas izgalommai fürkészni? Valóban ha a csordultig telt önérzetnek gúnynyal vegyített hangján a «bureauk rokontjai»-nak stigmatisáljuk azokat, kik az indokolás által javasolt cristallisált vádrendszer iránt aggodalmakat táplálnak, kétszeres joggal követelhetik ismét mások azon biztosítékokat, a melyek nélkül a javasolt vádrendszer összes appertinentiáival egy csonka mű, melyre ráillik: desinit in piscem mulier formosa superne.

Azt a «józan nyugalmat» pedig, melyet e kérdésben egy szaklapunk szerint a magyar közvélemény

tanusit, ne irigyelje tőlünk senki sem. Ily «józan nyugalommal» nagy kérdések még soha meg nem oldottak, s nem jó jel, midőn a társadalom stoicus nyugalommal nézi, hogyan intézik el a felsőbbbségek közmívelődési érdekeit legbensőbbben érdeklő ügyeit. Ellenkezőleg ezt a józan nyugalmat fel kell rázni, nehogy oda vezessen, miszerint elmondhassák rólunk: Vivunt non quomodo volunt, sed quomodo coeperunt.

Azt kívánja igen t. ügyvéd ur tudni körlevelében, hogy e vidéken kivihetőnek tartom-e nemzetiségi, nyelvi szempontból az esküdtisékeket. Rövid válaszom erre az, hogy Heves-megye egyike lévén a legtisztább magyar megyéknek, nemzetiségi akadályok itt szóba sem jöhetnek. Egy másik kérdés: hogy volna-e itt elég intelligens elem az esküdtiséki eljárásához? Ha az intelligentia megítélésénél nem az elmének munkafelosztásra alapított idomítását veszem zsinórmértékül, hanem a normális észnek az iskola által fejlesztett, s az életviszonyok mindennapi megfigyelésében és megítélésében érlelt harmonicus tehetségeit értem alatta, azon tehetségeket, melyek a családfőt arra képesítik, hogy családjá körében oktasson, neveljen és bíraskodjék; a községi tagot, hogy községének a rend, jólét és haladás előmozdítására célzó összmunkájában tevékenyen közreműködjék, s melyek az állampolgárt arra képesítik, hogy mint politikai factor az állam nagy feladatainak megoldásához befolyásával haszonnal járuljon, akkor válaszom az, hogy ily intelligens elem igenis van elegendő számmal.

Igen tisztelt Uraságod a vidéki hangulatról és annak okairól is kíván felvilágosítást nyerni. Sajnos, hogy a magyar közönség «józan nyugalma» eddig nem engedte, hogy az annyira fontos, általános érdekű igazságszolgáltatási kérdésekkel, s így az esküdtisékekkel is más-kép mint csak igen felületesen foglalkozzék; miért is az itteni hangulat oly nyilvánulására, mely ezen nagy jelentőségű tárgyban irányadóul szolgálhatna, nem is hivatkozhatom; de a mennyire én itteni intelligentiánkat ismerem, kezeskedni mernék róla, hogy annak túlnyomó többsége az esküdtisékek általános meghonosításának eszméjét bűnperekben a legmelegebben karolná fel. A megyei bizottságok és városi képviselő-testületek itt is hasznos szolgálatot tehetnének.

Két körülmény költhetne talán élénkebb aggodalmat az esküdtisékek általános behozatala iránt, s ezek: közerkölcsiségünk lazuló iránya, s a közügyek iránti érdekeltség hanyatlása. Az okokat nem kutatom, az előtt, a ki látni akar, eléggé ismeretese azok, de én ezen mutatkozó bajok egyik hatályos gyógyszerül épen az esküdtisékeket tekintem, mert azt hiszem, hogy az emberekben a felelősség érzetét egy nyilvános functió sem ébreszti fel és tartja fen oly élénken, mint a polgártársainak, s vele az összes polgárzatnak legszentebb érdekei felett gyakorolt bíraskodás; és hogy mi sem alkalmasabb a közügyek iránti érdekeltséget oly mértékben felkölteni, mint ezen bíraskodásban való részvét.

Némi tájékoztatásul az itteni bűnügyi viszonyok felől van szerencsém a tavali évre vonatkozó kimutatást csatolni. Fogadja stb.

Dr. Vavrik Béla
tszéki elnök.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A magánjogi törvénykönyv szerkesztésére vonatkozó általános elveket már előzőleg jelezvén, a magy. kir. igazságügyi miniszter megbízásából Dr. GYÖRY ELEK által készített tervezet egyes intézkedéseinek bírálata következnek.

* Az előbbi közleményeket l. a m. é. 49. és 50. számokban.

A bírálat hármasszempontot tartott szem előtt: megjelölni azt, mi nem tartozik törvénykönyvbe; a javaslat szakaszait módosítani ott hol eltérő felfogás azt megkívánja, végül oly kérdéseket, a melyeket a javaslat egyáltalán vagy meg nem felelőleg oldott volt meg, törvényszakasz alakjában szövegezni. A gyakorlati cél, melyet a bírálat elérni óhajtott, összefoglalatjában eredményezte a revideált tervezetet.

A két javaslat közti eltérés úgy alaki mint anyagi tekintetben lényeges. A minszteri javaslat öt címre oszlik és 186 §-t tartalmaz, míg a revideált javaslat öt cím és 89 §-ból áll. A m. j. a címeknek fejezetekre való osztását csak kivételesen követte volt, míg ellenben a r. j. feladatának tekintette, hogy az egybe tartozó intézkedéseket csoportosítsa, az anyagot elválaszssa és körülhatárolja, áttekintést és könnyű felismerést nyújtson, s a törvény gyakorlati alkalmazása szempontjából a különböző intézkedéseket egymástól elválaszssa. Ez csak a címeknek fejezetekre való osztása által volt elérhető, s így kerülve lett azon nehézség, melyet a m. j. alkalmazásában nyújtana, a midőn annak intézkedései minden elhatárolás nélkül egymásba folynak.

Ezzel nemcsak a törvényhozási technika követelményeinek elég lett téve, hanem összhang áll be az alak tekintetében a törvénykönyv ezen s többi részei közt. Mert ugy a kötelmi jognak közzétett felosztása, mint pedig az örökjognak közzétett része alak tekintetében a m. j.-tól eltérő rendszert követ, s azon helyes elvből indul ki, hogy az anyagot fejezetenkint kell csoportosítani.

A két javaslat közti eltérés anyagi tekintetben a bírálat folyamán minden egyes intézkedésnél kimutatva lesz. A bírálat ezek szerint az eltérést igazolja, indokolja, de nem akar magának indokolási jelentősége vindicalni. A mi a m. j.-ban foglalt nemzetközi magánjogi szabványokat illeti, ugy a r. j. teljesen eltérő alapról kiindulva, a megfelelő határozatokat az első címbe foglalta. Jelen bírálat ezekre nézve ki nem terjed, miután ez bővebb kifejtést tesz szükségessé, mi külön munkának tárgyát fogja képezni.

Revideált tervezet.

Általános rész.

I. CZÍM.

A magánjogi szabványok hatályáról.

1. §. Az általános magánjogi viszonyokra jelen törvény határozatai alkalmazandók.

2. §. A személy állapota, cselekvési képessége és a családi viszonyok azon nemzet törvényei szerint határozandók meg, a melyhez az illető személy tartozik.

3. §. Ingó dolgok a tulajdonos nemzeti törvényeinek alávetvők, fentartva azon államok ellenkező törvényes intézkedéseit, a melyek területén ily ingó dolgok vannak.

Ingatlanok azon terület törvényeinek vannak alávetve, a hol fekszenek.

4. §. Élők közti jogügyletek alaki érvényessége azon törvények szerint határozandó meg, a melyek a jogügylet létrejötté helyén irányadók.

Jogukban áll a feleknek saját honi törvényeiket követni; kétoldali jogügyleteknél azonban csak annyiban, a mennyiben mindkét fél ugyanazon nemzet törvényeinek van alávetve.

5. §. A jogügylet tárgya és hatásai tekintetében azon terület törvényei mérvadók, a hol a jogügylet létrejött.

Kétoldali jogügyleteknél, a mennyiben a felek idegenek s ugyanazon nemzethez tartozók, saját honi törvényük mérvadó.

Fentartva minden esetben a felek eltérő szándékának igazolását.

6. §. Halálesetre szóló jogügyletek alaki érvényessége azon terület törvényei szerint határozandó meg, a hol létre

jöttek. Érvényesek azonban akkor is, ha a végrendelező honi törvényeinek megfelelnek.

7. §. A végrendelezési képesség tekintetében a végrendelező honi törvénye mérvadó.

Ugy a törvényes mint pedig a végrendeleti örökösödés, az örökösök jogai és a végrendelet tartalmának benső ereje a végrendelező honi törvényei szerint határozandó meg; tekintet nélkül arra, vajon a hagyaték ingó vagy ingatlan dolgokból áll, s arra, hogy a hagyaték különböző államok területén van.

8. §. A házasság jogi érvényessége és hatásai azon állam törvényei szerint határozandók meg, a melynek területén a házasság megkötött.

9. §. A házasságból eredő vagyoni jogok tekintetében, ha a felek házassági szerződést nem kötöttek, azon nemzet törvényei a mérvadók, a melyhez a férj a házasság kötésékor tartozott.

II. CZÍM.

A személyekről.

I. Általános határozatok.

10. §. A magánjogok minden embert egyaránt megilletnek.

11. §. Kétes nemű személy azon nemhez számítandó, mely nála leginkább ki van fejlődve.

12. §. A törvényes kor a tizennegyedik életév, a teljes kor a huszonnegyedik életév betöltésével kezdődik.

13. §. Rokonok azon személyek, kiknek egyike a másiktól (egyenes ág), vagy kik ugyanazon harmadiktól származnak (oldalág).

A rokonság ízeit egyenes ágon a nemzések száma határozza meg, melyek szerint az egyik a másiktól leszármazott; oldalágon pedig a nemzések mind két személytől a közös törzsig számítandók.

14. §. A házasság sógorságot állapít meg az egyik házastárs és a másik házastárs rokonai közt.

A mely ágon és izben rokona valaki az egyik házastársnak, ugyanazon ágban és izben sógora a másik házastársnak.

15. §. A ki oly jogot érvényesít, mely egy határozott személy születésétől, életbenlététől vagy halálától függővé van téve, e tényeket bizonyítani tartozik.

16. §. A születés és elhalálozás rendszerint csak anyakönyvi kivonattal bizonyítható.

17. §. Azon esetekben, a midőn a születés vagy elhalálozás a 16. §-ban meghatározott módon nem bizonyítható, e tények beigazolása más bizonyítási eszközökkel meg van engedve.

18. §. A bíróság a bizonyítékok szabad mérlegzése alapján a születés vagy elhalálozás tényét be- vagy be nem igazoltnak mondja ki.

Beigazolás esetén a birói határozat az anyakönyvi kivonatot pótolja.

II. Távollét, eltűnés, holttanvilványítás.

19. §. A ki utolsó lakhelyéről vagy utolsó tartózkodási helyéről eltávozott és holléte nem tudatik, távollévőnek vélelmezetik.

20. §. A ki három évig, vagy pedig ha vagyona kezelésére megbizottat rendelt, hat évig távol van, s holléte nem tudatik, az érdekelt fél kérelmére eltűntnek nyilvánítandó.

21. §. Holttan nyilvánítható az érdekelt fél kérelmére:

1. Az eltűnt, ha az eltűnés óta harmincz év lefolyt, s ezen idő alatt életbenlétéről biztos hír nem érkezett.

2. Ha az eltűnt személy születésétől számítva nyolczvan év lefolyt, s az utolsó három évben biztos hír nem érkezett.

3. A ki közvetlen halálveszélyben forgott, s ezen idő óta három évig életbenlétéről biztos hír nem érkezett.

22. §. A holttan nyilvánítási eljárás alapján hozott határozatban halálozási időpontnak azon nap veendő, a melyen az életbenlétéről az utolsó biztos hír érkezett.

III. Köz- és magán testületekről.

23. §. A köz- és magántestületek, a mennyiben a törvények által ilyeneknek elismertetnek, a közjogi törvényeknek és szabványoknak megfelelően jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak.

IV. Az alapítványokról.

24. §. Az alapítványok jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak.

25. §. Az alapítvány célja lehet: vallási, közhasznú, vagy jótékony; vallási alapítványhoz a kormány beleegyezése szükséges.

26. §. Ha az alapító az alapítványt életében megalkotja, megkívántatik:

1. alapító oklevél letétele a felügyeleti hatóságnál;

2. az alapítványi célra kirendelt önálló vagyon.

27. §. Alapítvány végrendeletileg is alkotható; ez esetben a végrendelet hiteles másolata az alapító oklevelet helyettesíti.

28. §. Az alapítvány a szabályzatnak megfelelően kezelendő.

A felügyeleti jog azon hatóságot illeti, melyhez az alapítvány célja szerint tartozik. A főfelügyeleti jog a kormányt illeti meg.

Kétség esetében a felügyeleti hatóság a kormány által jelöltetik ki.

29. §. Az alapítványi szabályzat az alapítványi vagyon kezelésére vagy képviselőre hivatott személyek többségi határozatával megváltoztatható, a mennyiben ez az alapítvány szellemével nem ellenkezik. A kisebbség a határozat hozatalától egy év alatt azt keresetileg megtámadhatja.

Kereseti jog illeti az alapítót úgy az alapítvány kezelése, mint a szabályzat megváltoztatása esetében. Az utóbbi esetben bárki léphet fel keresetileg a czimen, hogy a változtatás sérti jogait.

30. §. Az alapítvány megszűnte az összes érdekelt meghallgatása mellett és az alapítványi oklevél értelmében birói határozattal mondandó ki. A birói határozat megjelöli egyuttal azon személyt, kire az alapítványi vagyon száll. A mennyiben ez valamely köztisztviselő, az esetre a vagyon előbbi rendeltetésével rokon célokra fordítandó.

31. §. Jelen fejezet határozatai a családi alapítványokra és hitbizományokra csak annyiban nyernek alkalmazást, a mennyiben a törvény eltérőleg nem intézkedik.

III. CZÍM.

A dolgokról.

I. Ingatlanok.

32. §. Ingatlan dolgok: a telkek, folyó vizek, források, tavak.

33. §. A telkek alkatrészét képezik:

1. azoknak minden terményei, míg a talajjal összefüggnek;

2. a talajjal szilárdan egybefüggő épületek, építmények és vízművek;

3. vízvezetékek és gazdasági vízművek;

4. azon ingó dolgok, melyek a telekkel szilárd és tartós kapcsolatba hozattak, míg ezen kapcsolat tart.

34. §. Épületek és építmények alkatrészei mindazon ingó dolgok, melyek azokkal szilárd és tartós összefüggésben állanak, míg ezen összefüggés tart.

35. §. Az alkatrész ezen minősége nem szűnik meg, ha ideiglenesen, de újra egyesítés szándékával elkülönítetik.

A mennyiben ily alkatrész nem a fődologra való vonatkozásában, hanem önállóan jogszerzés tárgyát képezi, ingó dolognak tekintetik.

II. Ingók.

36. §. Valamely ház vagy lakás butorzata alatt mindaz értendő, mi a lakás használatára vagy díszítésére van rendelve, kivéve a könyveket, zeneszereket és gyűjteményeket.

37. §. Házi eszközök, ház- vagy lakás- felszerelés alatt a butorzat befoglalásával mindaz értendő, mi a háztartás teljes berendezéséhez tartozik; nevezetesen asztal-, ágy- és fehérműek.

38. §. Ingóságok alatt értendők a személyt megillető ingó dolgok — készpénze, értékpapirjai s követeléseivel.

Ezen kifejezés: ház minden benne találhatóval nem terjed ki a házban található készpénz, értékpapírok, követelések, ékszer, ruha s fehérműre.

39. §. A 36—38. §-ok csak az esetre alkalmazandók, ha a jogügylet tartalmából, vagy a körülményekből e kifejezések más értelmezése a felek által nem szándékoltatott.

III. Növedék.

40. §. Növedék mind az, a mi valamely dologgal oly kapcsolatba jön, hogy azzal testileg egy egészet képez.

IV. Tartozék.

41. §. Tartozék azon dolog, mely a tulajdonos szándéka szerint maradandólag más dolog rendeltetésének szolgál, s a fődologgal e rendeltetésnek megfelelő kapcsolatba hozott a nélkül, hogy azzal testileg egy egészet képezne.

E szándék vélelmezetetik oly dolgoknál, melyek tulajdonságaiknál fogva főleg arra alkalmasak, vagy egyenesen a rendeltetésnek megfelelően vannak alkalmazva.

42. §. Gazdasági célra szolgáló telek tartozékát képezi a gazdasági felszerelés.

Ez alatt értendő: a gazdagság folytatására rendelt állatok, eszközök, trágya, vetőmag, s a gazdaság folytatásához szükséges egyéb földtermékek.

43. §. Gyári vagy bármely iparüzleti célra szolgáló épület s építmény tartozékainak tekintendők: az illető ipari célra megkívánható gépek s eszközök.

44. §. Oly dolgok, melyek valamely házban azon célból vannak, hogy a tulajdonos és hozzátartozói személyes használatára szolgáljanak, nevezetesen: a butorok és házi eszközök, valamint a nem maradandólag alkalmazott díszítmények, nem tartozékai a háznak, habár hozzá vannak erősítve.

45. §. A fődologról történt minden intézkedés kiterjed kétség esetében a tartozéokra is, melynek ezen minősége iránt élők közti jogügyleteknél az intézkedés időpontja határoz.

A többi mellékdolgok jogviszonya mindenben a fődolog jogviszonya által határoztatik meg.

V. Gyümölcs.

46. §. Beszedett természeti gyümölcs az, melyet a fődolog birlalója attól maga számára különített el, vagy egyébkénti elkülönítés után birtokba vett.

Beszedhető gyümölcsök alatt értetnek azok, melyek a dologból megfelelő gazdálkodás és használat mellett, továbbá az előállítás és begyűjtésre szükséges tevékenység el nem mulasztása által nyerhetők lettek volna.

47. §. Polgári gyümölcs napról napra megszerzettnek tekintendő.

VI. Zárhatározatok.

48. §. A vagyonnak, vagy a dolgok ingók- és ingatlanokra elkülönítése esetében eltérő intézkedés hiányában:

a) a dologi jogok a zálogjog kivételével a szerint tartoznak az ingó vagy ingatlan vagyonhoz, a mint tárgyak ingó vagy ingatlan;

b) a követelések közül az ingatlan vagyonhoz tartoznak azok, melyeknek tárgyát valamely ingatlan dolog átadása vagy ingatlan dologra vonatkozó jog átengedése képezi. Minden más követelési jog az ingó vagyonhoz tartozik, habár jelzálog által van biztosítva.

49. §. A dolog értéke annak közforgalmi ára.

50. §. A beruházás szükséges, hasznos vagy fényűzési volta az illető tulajdonos személyes viszonyai és az általa a dolognak adott rendeltetés tekintetbe vételével határozandó meg.

IV. CZÍM.

A jogügyletekről.

I. Kellékei.

51. §. A jogügylet hatályához tartalmának törvényszerűsége, a személy cselekvési képessége, és az akarat kellő — kétoldalú jogügyleteknél pedig az akarat megegyező nyilvánítása szükséges.

52. §. A cselekvési képesség minden személyt megillet, kivéve azokat, kiktől a törvény azt megvonja vagy korlátozza.

Teljesen hiányzik a cselekvési képesség:

1. gyermekeknél, kik éltük hetedik évét még be nem töltötték;

2. azoknál, kik öntudatlan állapotban vannak, vagy kiknek elmetehetségük meg van zavarva, addig míg ez állapot tart.

II. Akaratnyilvánítás.

53. §. Az akarat nyilvánítása rendszerint bármely alakban és mások által is történhetik.

Kivéve azon eseteket, a melyekben a törvény a jogügylet érvényességét határozott külalakhoz köti, vagy a felek ilyenben megállapodtak.

E külalak hiányában a jogügylet semmis.

54. §. Az akarat hallgatólagos nyilvánításának oly cselekmény tekintendő, melyből a fenforgó körülmények közt a beleegyezésre biztos következtetés vonható. Ily következtetés ki van zárva, ha az illető a cselekmény beleegyező vagy joglemondó jellege ellen idejekorán tiltakozott, vagy ha cselekménye kényszernek vagy a beleegyezést kizáró tévedésnek eredménye.

55. §. Ha a színlelt jogügylet által más szándékolt jogügylet eltakarása céloztatott, az utóbbi érvényes, feltéve, hogy hatályának kellékei fenforognak.

III. Kényszer, tévedés, csalás.

1. Kényszer.

56. §. Oly jogügylet, melyre valaki testi erőszak által kényszerített, semmis: eredt legyen az erőszak attól, a kivel a jogügylet kötött, vagy egy harmadiktól.

57. §. Oly jogügylet, melyre valaki jogtalan fenyegetés által előidéztet alapos félelem által kényszerített, — eredt legyen a fenyegetés attól, a kivel a jogügylet kötött, vagy egy harmadiktól, — a mennyiben a törvény semmisnek nem nyilvánítja, megdönthető.

58. §. Alapos a félelem, ha tekintettel a fenyegetett személy korára, nemére és személyes viszonyaira, a fenyegetés alkalmas volt benne azon hitet előidézni, hogy saját vagy hozzátartozói személyére közeli nagy veszély hárul.

Alapos félelem akkor is fenforog, ha törvényengedte jog gyakorlataival történik fenyegetés és a fenyegetett szorult helyzete aránytalan előnyök biztosítására kihasználják.

2. Tévedés.

59. §. A menthető lényeges tévedés a jogügylet semmiségét vonja maga után.

60. §. Lényeges a tévedés:

1. ha a jogügylet vagy a tárgy azonosságára vonatkozik;
2. ha a tárgy oly tulajdonságaira vonatkozik, melyek hiányában az a forgalomban más dolognak vagy a dolgok más neméhez tartozónak tekintetik, feltéve, hogy e tulajdonságok fenforgása annak részéről, ki tévedett, a jogügylet megkötésénél döntő volt;

3. tévedés a személy azonosságára nézve, feltéve, hogy a jogügylet egy határozott személylyel szándékoltatott megkötettni.

4. ha az egyik fél tévedésből lényegesen nagyobb teljesítményt ígért, vagy aránytalanul kisebb viszonteljesítményt ígértetett magának.

61. §. Nem menthető a lényeges tévedés, ha a fél akaratát neki beszámítható módon olyképp nyilvánította, hogy harmadik személy abból jóhiszeműleg jogokat szerezhetni vélt; kivéve ha a harmadik a tévedést észrevette, vagy a körülményekből észrevennie kellett volna.

3. Csalás.

62. §. Megdönthető a jogügylet, ha valaki arra csalárd módon bíratott akkép, hogy a jogügyletre vonatkozó körülmény tekintetében tévedésbe ejtetett vagy tévedésben tartott; eredt légyen a csalárdság attól, a kivel a jogügylet megkötött, vagy attól, a kinek a jogügylet létrejötté érdekében fekszik, vagy ezek tudtával egy harmadik személytől.

IV. Feltétel.

63. §. A jogügylet feltételesen kötöttnek tekintendő, ha annak hatálya (felfüggesztő feltétel) vagy megszűnése (felbontó feltétel) feltételtől függővé van téve.

64. §. A lehetetlen, erkölcsbe vagy törvénybe ütköző feltétel a jogügylet semmiségét vonja maga után.

65. §. A feltétel teljesítésének a felek szándékának megfelelőnek és teljesnek kell lennie.

66. §. A teljesítés bekövetkezettnek tekintendő, ha az, kinek a nem teljesítés érdekében fekszik, a teljesítést rosszhiszeműleg akadályozta.

67. §. A felfüggesztő feltétel teljesülésével a jogügylet feltétlenül kötöttnek tekintendő, miért is ily jogügylet átruházható és átörökölheto jogokat és kötelezettségeket állapít meg.

A felbontó feltétel teljesülésével a jogügylet úgy tekintetik, mintha meg sem kötöttetett volna.

V. Időmeghatározás.

68. §. A jogügylet időhatározmány mellett kötöttnek tekintendő, ha egy határozott bekövetkezendő időpont vagy egy bizonyos bekövetkezendő esemény kezdő vagy végződési időpontul határozottatott.

A kezdő időpont a jogügylet hatályát függeszti fel.

Végződési időpontnál a jogügylet azonnal hatályba lép, s annak bekövetkeztével a jövőre szűnik meg.

69. §. A határidők következőleg számítandók:

1. Napok alatt a közönséges naptári napok értendők.
Ha a határidő napokban van megállapítva, az első nap a határidőbe nem számítatik.

2. Ha a határidő hetekben, hónapokban, vagy több hónapra terjedő időszakban: év, félév és évnegyedben van megállapítva, a határidő lejártá az utolsó hét vagy utolsó hó azon napjára esik, mely nevénél vagy számánál fogva a határidő kezdő napjának megfelel; ha e nap az utolsó hónapban hiányzik, a lejárta e hó utolsó napjára esik. Egy hét alatt hét nap értendő.

3. Ha a határidő egy vagy több egész és egy fél hóban állapított meg, a fél hó, mely alatt tizenöt nap értendő, az egész hónap vagy hónapok után számítandó.

70. §. A 69. §-ban foglalt szabályok a jelen törvényben megállapított minden határidőre alkalmazandók, a felek akaratától függő határidőkre ellenben csak akkor, ha eltérőleg nem intézkedtek.

VI. Semmiség és megdönthetőség.

71. §. Semmis jogügylet a szándékolt jogi hatályra nézve úgy tekintetik, mintha létre sem jött volna.

72. §. A mennyiben a semmis jogügylet más jogügylet kellékeivel bir, mint olyan fenállhat, ha ez a felek szándékának megfelel.

73. §. A megdönthető jogügylet fenállónak tekintendő, míg a megtámadásra jogosult fél kérelmére bíróilag érvénytelennek nem nyilvánított.

74. §. A megdönthető jogügylet érvényessé válik, ha a megtámadásra jogosult jóváhagyta vagy megdönthetési jogáról lemondott.

75. §. Ha a jogügylet megdönthetésének valamely oka lemondás vagy jóváhagyás által elhárított, ez által oly kifogás, mely nem az elhárított megdönthetőségi okból származik, kétség esetében nincs kizárva.

76. §. A megdöntésre irányuló kereset egy év alatt évül el.

E határidő az 58. § esetében azon naptól számítatik, a melyen a kényszer megszűnt, a 62. § esetében pedig azon naptól, a midőn a csalárdság a megdöntésre jogosult tudomására jutott.

A semmiségre irányuló kereset egy év alatt évül el.

Az 56. § esetében e határidő azon naptól számítatik a midőn az erőszak megszűnt, az 59. § esetében pedig a tévedés felismerésétől.

V. CZÍM.

A jogok per utjáni érvényesítéséről.

77. §. A keresetnek az illetékes bíró előtti megindítása, a mennyiben az alperesnek kézbesített, félbeszakítja az elévülést; átbocsáthatókká változtat az örökösökre oly jogokat és kötelezettségeket, melyeknek örökösödés utjáni áthárthatása el van ismerve.

78. §. Ha a kereset hivatalból visszautasított vagy pótlás végett visszaadott, vagy pedig a bírói illetékesség kifogás folytán le lett szállítva, ezen esetekben, a mennyiben ezen idő alatt az elévülési határidő lejárt vagy a lejárathoz hatvan napnál kevesebb idő van még hátra, a kereset újabb megindítására egy 60 napi határidő engedetik. Ez intézkedés a kifogásokra is alkalmazandó.

79. §. Nem tekintetik az elévülés félbeszakítottnak:

1. ha felperes keresetét visszavonta,

2. ha a pert leteszi,

3. ha keresetével elutasított,

4. ha felperes mulasztása folytán a per három évig befejezetlen maradt. E határidő felperes mulasztását megállapító utolsó perbeli cselekmény napjától számítatik.

80. §. A kereset, a mennyiben a törvény egyes esetekben rövidebb határidőt nem szab, harminczkét év alatt évül el.

Az elévülés hivatalból figyelembe nem vehető.

81. §. A törvénynek az elévülésre vonatkozó intézkedései magánrendelkezés által meg nem változtathatók.

82. §. A kereset elévülése azon napon kezdődik, melyen a kereset megindítása lehetségessé vált.

Felmondáshoz kötött kötelezettségre vonatkozó kereset elévülése azon napon kezdődik, a melyen a felmondás a jogügylet tartalma szerint lehetségessé vált.

83. §. Időszakonként teljesítendő szolgáltatások iránti kereset minden szolgáltatásra külön évül el.

Ha a főkötelezettség iránti kereset elévült, a szolgáltatások iránti keresetek is elévülteknek tekintendők.

Az elévülési határidő ez esetben kezdetét azon időponttól veszi, a melyben az első szolgáltatás hátralékosává vált.

84. §. A kereset elévülése nem kezdődhetik, vagy ha megkezdődött, szünetel:

1. házastársak közt a házasság tartama alatt;
2. gyermeknek apja elleni keresetére nézve, míg az apai hatalom tart;
3. gyámolt és gondnokolt személyeknek gyám és gondnok elleni kereseteikre nézve, míg ezen viszony tart;
4. az igazságszolgáltatás szünetelésének ideje alatt.

85. §. Oly személyek keresetére nézve, kik törvény szerint képviselőben részesülnek, az elévülés meg nem kezdődhetik, míg törvényes képviselőjük kirendelve nincs.

Az elévülési határidő, tekintet nélkül különbeni időtartamára, félévvel meghosszabbíthatik.

A félév a törvényes képviselő kirendelése, vagy a kirendelés okának eleste időpontjától számítandó.

86. §. Félbeszakíttatik a kereset elévülése, ha a kötelezett a jogot elismeri.

87. §. A félbeszakítás után új elévülés kezdődik, s a félbeszakítást megelőző időszak nem jó számításba.

88. §. A keresettel együtt az annak alapját képező jog érvényesítésére irányuló kifogás is elévül, ha tárgya a kereset tárgyával azonos.

89. A végrehajtási jog harminczkét év alatt évül el.

A magánjogi szabályokról.

(m. j. első cím 1—27. §§., r. j. első cím 1—9. §§.)

Az első címbe foglalt intézkedések a magánjogi szabványok hatályára személy és terület tekintetében vonatkoznak. A tartalomnak megfelelően maga a cím felírása az r. j.-ben megváltoztatandó volt.

1. §. A törvény intézkedik parancsoló vagy dispositív alakban, kifejezésre juttat szabványokat, melyeket a magánjogi viszonyokban érvényesíteni kíván, de nem állít fel szabványokat — mint a javaslat mondja — mert a szabály a törvény formális jellegét nem viseli magán. A törvény intézkedéseket tartalmaz, melyek alakilag a törvény szakaszait képezik.

Az 1. §-ban e kifejezéssel találkozunk: «ezen törvénykönyv.» Az 1868: III. tcz. értelmében tekintet nélkül a terjedelemtre, csak törvényről van szó, melynek szakaszai együttesen törvenyzikket képeznek. S habár a tcz. címfelírásában, mint pld. az 1878: V. tcz., a törvénykönyv kifejezés használtatik, magában a törvény szövegében ott, hol az egész tczikkre történik hivatkozás, e kifejezés használtatik: «jelen törvény.» Hasonló kifejezést használ az 1875: XXXVII. tcz., a keresk. törvény.

Törvényeink «a szabályt» nem ismerik, hanem általánosan elfogadott kifejezés «jelen törvény intézkedései, határozatai.» A javaslat értelmében «az általános magánjogi viszonyok ezen törvénykönyv szabályai szerint itélendők meg.»

A felfogás, mely ebben nyilvánul, a törvény jellegének félreismerésére vezethető vissza. Egyoldalú, a midőn a törvényt csupán a bíró számára hozottnak nyilvánítja s csakis a bírósághoz intézi szavait, holott a törvény úgy a nép, mint a bíróság részére hozatik. Ezt pedig csak azon általános kifejezés juttatja érvényre, mely a népnek tudtára adja, hogy ügyeit a törvény értelmében rendezze, a bírónak pedig, hogy az ügyek elbírálásánál a törvényt alkalmazza.

Ennek megfelel, ha kimondatik, hogy a törvény határozatai irányadók vagy alkalmazandók. (Az itt jelzett felfogást a törvény mikénti szövegezése tekintetében kifejtette SAVIGNY és SCHWERIN gróf az 1847-ki porosz büntetőjavaslat tárgyalása alkalmával.)

Az 1. §. második kikezdése a magánjog forrásaiként a szokásjogot és a helyhatósági szabályrendeleteket sorolja fel, azzal, hogy alkalmazhatóságuk esetei a 2, 3, 4 §§-ban vannak meghatározva. A 4. §. a helyhatósági szabályrendeletekre nézve ismét a különös részre hivatkozik, vagyis önmaga ismeri ezzel el, hogy az általános hivatkozás jelentőséggel nem bír.

A törvény azon intézkedésével szemben, hogy a jelen törvény határozatai irányadók, annak általános megjelölése, mi nem irányadó, felesleges. A kivétel pedig esetről-esetre határozottan kifejezendő. Ez álláspontot tartja helyesnek Dr. APÁTHY ISTVÁN, a kötelmi jog codificatora, a ki tervezete által indokolásában elismeri, hogy az általános s helyi szokásnak tért enged, «de világos kijelölésével azon eseteknek, melyekben a szokásnak egyik vagy másik nemét figyelembe venni lehet.» (J. K. 1881. é. f. 53. k.)

A mi a szokásjognak mint forrásnak elismerését illeti, az általános rész és a kötelmi jog álláspontja közt kiegyenlíthetlen ellentét forog fen. Az általános rész a szokásjogot mint külön forrást a magánjog minden területén elismeri, a kötelmi jog indokolása annak jelentőségét a családi és dologi jogban el nem ismeri. Amaz általános forrásként jelöli meg, emez pedig a francia törvényhozás példáját tartja követendőnek, mely az ellenkező álláspontot foglalja el.

A magyar törvényhozásnak, a midőn a szokásjognak jelentőségét a magánjogban meghatározza, főleg a jogpolitikai szempontokat kell szem előtt tartania. A szokásjog kérdése ma kiválólag politikai szempontból tekintetik, (így GNEIST s BECKER a II. német jogászgyűlésen) de tulhajtás, a midőn az az állam- és népakarat ellentétbe helyezésében kerestetik. Tagadhatatlanul a szokásjog kizárása vagy megszorítása a centralistikus irány folyománya, de a jogszolgáltatásnak egységes volt, s ebből folyólag bizonyossága s határozottsága csakis ez uton és az ennek megfelelő bírói organisációval érhető el.

A magyar magánjogi törvénykönyv mint reformmunkát a jog terén szükségszerűleg ellentétben lesz a létező magánjoggal, s tekintettel arra, hogy a magyar állam két jogterületre oszlik: a magyar jog területére és az osztrák jog területére, ellentétben állandóan úgy az egyik, mint a másikkal. A törvénykönyv célja egységes jogot teremteni, s egyuttal arra törekedni, hogy ez egységes jogállapot fenntartható legyen.

A szokásjog egy oly törvénykönyvvel szemben, mely lényegileg új alapon nyugszik, igen könnyen jöhet ellentétbe. Mert a szokásjog alapján a régi jogi felfogásokon nyugszik, s az új törvénykönyvvel szemben alapját a Királyhágón innen vagy túl, majd az egyik, majd a másik hatályon kívül helyezett jogrendszerre vezetné vissza. De legerősebb a reactio egy reform-törvénykönyvvel szemben az örökjogban, a hol különösen a nép nagy része: a parasztság a régi joghoz ragaszkodik. (Így Franciaországban a code civil életbeléptetésekor az örökjog ellen legerősebben reagált a paraszt osztály.) Örökjogunk az ősiség eltörlése dacára még a rendi szervezetnek befolyása alatt áll, s a szokásjogban ez irány tápot nyerhetne, s a törvénykönyv szellemével ellenkező, az indokolás szerint ugyancsak hézagpótló szabványok jutnának érvényre.

Figyelembe veendő továbbá a nemzetiségi szempont is; mert oly államban, hol több nyelv van használatban, a fogalmak a nyelvek szerint módosulnak s a képződő szokásjognak egységes jellege veszélyeztetve van. A szokásjog kettős jelleggel bírna, a regionalismus és a nationalismus jellegével.

A kérdés tehát nem államakarat s népakarat, hanem államakarat és egyéni autonomia. Ennek elismerése az állami célok veszélyeztetése nélkül csakis a kötelmi jogban nyilvánulhat, a hol az alapját a forgalom mozgékonyságában és igényeinek változatosságában leli. A szokásjog a tervezett könyvvel szemben, mely a kereskedelmi jogot magába fel nem öleli, a fentebb elősorolt nézpontok alá fog esni.

A 2. és 3. §-ok magyarázati szabályokat állítanak fel. Álláspontunk az, hogy a törvény értelmezési szabályokat egyáltalán ne állítson fel. (Ez TELESZKY ISTVÁN az örökjog codicatorának nézete, l. érveit *Észrevételek* 14. s k. l.) «Ha a törvény szövege homályos, annak értelme a törvényhozás egyebekből kitesztő akaratahoz képest határozandó meg». Így a javaslat. A szabály röviden összefoglalva így hangzanék: «Értelmezd a törvényt». Azzal, hogy a bíró «egyebekből», mint magából a szövegből értelmezzon, a törvény utmutatására nincs szüksége. Nem a homályos szövegről van szó, hanem arról, mely alkalmazásában kétségre ad alkalmat, s hogy ilyenkor a bíró kötelessége minden a gyakorlat s tudomány által nyújtott eszközökhöz fordulni, hogy a törvényt a törvényhozó valódi szándékának megfelelően alkalmazza, azt a javaslat sem fogja kétségbe vonni. De az indoklás ez eszközök sorrendjét akarja meghatározni, s a sorrend kifejezését az «egyebekben» találja.

A 2. §. értelmében, ha ekkép a törvény értelmezése nem sikerül, a jogszokás által nyilvánult magyarázat érvényes. A javaslat a szokásjog és jogszokás kifejezéseket úgy a szövegben, mint az indokolásban felváltva használja?

Ha tehát «jogszokás» még nem képződött, úgy a javaslat értelmében előállandó azon eset, a midőn a bíró ítéletét felfüggeszteni tartozik, addig míg a képződés időpontja beállott.

A 3. §. az értelmezési szabályokat a törvény hézagai tekintetében állítja fel. Itt is a javaslat a hézag és ellentmondásoknak — az utóbbiak felemlítve sem lesznek — nem a törvény rendszerének megfelelő megoldását tartja szem előtt, hanem az analogia legis és analogia juris közé ékeli a szokásjogot. Holott ha a szokásjog forrásként elismertetnék, azt harmadsorba kellene helyezni. Azon megkülönböztetés, a melyet a javaslat az elvek tekintetében követ, melyszerint magánjogi elveket s főelveket különböztet meg, s csak az utóbbiaknak figyelembe vételét engedi, elméleti szempontból helytelen felosztás, s a jogászt az értelmezésnél könnyen tévedésbe ejtheti.

Azon álláspontot, melyet a törvényhozónak a törvény értelmezése kérdésében el kell fogadnia, kifejté PORTALIS a code civil előkészítése alkalmával, s elvei ma is az egyedüli helyesek:

«Két nemét az értelmezésnek ismerjük: egyik a tudományé, a másik a törvényhozásé. A tudományos értelmezés abban áll, megállapítani a törvény valódi értelmét, alkalmazni azokat megkülönböztetéssel, kiegészíteni azokat, a midőn intézkedései hézagosak.

A törvényhozás s a bíróság számára külön tudomány létezik, s egyik nem foglalja magába a másikat. A törvényhozó tudománya abban áll, minden anyagra nézve feltalálni az elveket, melyek a közérdeknek leginkább megfelelők. A bíró tudománya ezen elveket gyakorolni, kiegészíteni s kiterjeszteni bölcs és megdöntött alkalmazás által; tanulmányozni a törvény szellemét, a midőn annak betűje ő, s ki nem tenni magát annak a veszélynek, időről időre rabszolgává vagy lázadóvá lenni, s megtagadni az engedelmet szolgálai szellem következtében.»

A francia törvényhozás nem is kísérté meg e tudományt szakaszokba foglalni.

S ha mégis némely törvénykönyvekben az értelmezési szabályok felállításával találkozunk, úgy annak egyik okát az képezi, hogy a bíró, a midőn egy eset általa eldöntendő, azt ne utasíthassa vissza az okból, hogy a törvény nem intézkedik.

Ha ezt akarja a törvényhozó kikerülni, más eszközöz kell fordulnia. Ezt fejezi ki az 1869. évi IV. tcz. a bírói hatalom gyakorlásáról a 22. §-ban. «A bíró az igazságszolgáltatást senkitől meg nem tagadhatja».

Adjuk meg a tudománynak, a mi a tudományé, a törvénykönyvnek pedig a mi a törvénykönyvé, de ne kísértjük meg az előbbi szakaszokba foglalni, s ne higgyük, hogy egy száraz szabályal sikerült megoldani azt, mit csakis az élet tapasztalatai s a tudomány eredményei összefoglalatukban oldhatnak meg.

Az 5. §. «Magánjogi szabályoknak rendszerint nincs visszaható erejük», oly intézkedést tartalmaz, mely a magánjogi tk. keretén kívül esik. Hogy a törvény időhatálya az érvénybe lépte előtti időben szerzett magánjogokra ki nem hat, az államjognak alapelve. Ennek elismerése különbözteti meg mint LASALLE szelleműs kimutatja a keleti despotismust az európai jogrendszerektől. S ha már ezen elvnek törvénybe foglalása szükségesnek találtatnék, úgy helye a chartában, s nem a polgári törvénykönyvben van.

Igy az amerikai alkotmány 1. art. 9 s., a norvég alkotmány 97. §. A francia 1848. alkotmány tárgyalásakor indítvány tétetett a code civil 2 a. az alkotmányba illeszteni. (E szempont jelentőségét l. LASALLE: Theorie der erworbenen Rechte I. k. 4. k. 1.)

De az 5. §. oly alakban, a mint javaslatba lett felvéve, megfelelőnek el nem ismerhető. Mert mit akar e szabvány kifejezni, mintsem azt, hogy a magánjogi törvény a szerzett magánjogot nem sértheti. A javaslat indokolása a szerzett jog fogalmát nem tartja megfelelőnek, ámbátor úgy a törvényhozások a midőn az átmeneti intézkedéseket megállapítják, mind pedig az elmélet a törvénynek visszahatását az egyes jogesetekben vizsgálva, e fogalmat mint egyedüli biztos kiindulási pontot s mint ama criteriont ismeri el, mely e kérdésben a jogot a jogtalanságtól különbözteti meg.

Miből induljon ki a bíró, a midőn előtte kétséges, hogy mily jogot alkalmazzon? A javaslat értelmében ne azt kutassa, vajon szerzett jog forog-e fen, hanem azt, hogy „*fait accompli*“—ról van-e szó. Kétségtelen, hogy az elmélet az indokolás e rövid kijelentésében egy új fogalommal gazdagítva lett, melyet azonban az indokolás megállapítani elmulasztott. S nem kevésbé jellemző azon példa, mely az indokolásban felhozatik, hogy tudniillik, ha az újabb törvény a nagykorúságot későbbi évre teszi, az előbbi törvény alatt nagykoruvá vált egyénekre e törvény vissza nem hathat, mert az életév elérése „*fait accompli*“. Hogy a cselekvési képesség nem szerzett jog, a javaslat figyelembe nem veszi, sem azt, hogy ezen esetben nem az elv módosul, hanem jogpolitikai okokból kivétel állapittatik meg. (SAVIGNY ellenkező nézete LASALLE által teljes czáfolatot nyert. l. I. k. 370. k. s. kül. 390 l.) Az indokolás továbbá azt, hogy a törvénynek mily esetben legyen visszaható ereje, a különös résznek, leginkább pedig a tudományos képzés által támogatott megítélésnek tartja fen. Ez álláspont helytelen. A különös rész nem tartalmazhat átmeneti intézkedéseket, másrészt pedig, ha minden kérdés a törvényhozó által meg nem oldható, mégis feladatra lesz a legfontosabb magánjogi intézményeknél az eltérést s a főbb elvet kifejezni. Ez feladata az ugynevezett átmeneti intézkedéseknek, s e tekintetben utalunk az olasz polg. tk. átmeneti intézkedéseire. E törvényt kísérő jelentés kiemeli, hogy a múlt és a jelen joga közti összhangzást az átmeneti törvénynek feladata előidézni; mindig szem előtt tartani a szerzett jogot, s csakis ama controversiákat megoldani, a melyek fontos és nagy érdekeket foglalnak magukban.

A 27. §. meghatározza a törvény hatályát területi szempontból azon hozzáadással, hogy a törvénykönyv kiterjed a magyar állam egész területére, Horvát- és Szlavonországok kivételével. E rendelkezés felesleges, mert minden törvény területi hatálya az egész állam. Csak ott, hol a törvényhozó az ellenkezőt akarja, a midőn az állam egyes meghatározott részeiről van szó, kell ezt mint az általános szabálytól eltérést kifejezni. Felesleges a «Horvát- Szlavonország kivételével», mert az, hogy mily törvény bír a két társországban hatályal, az 1868: XXX tcz. 9. §-a határozza meg, mely szerint a tengeri, kereskedelmi, váltó- és bányajog közös, ellenben az általános magánjog nem. Ennek folytán törvényeink, a melyek csak a szorosan vett Magyarországon bírnak érvénnyel, soha sem tartották szükségesnek annak felemlítését, hogy Horvát- és Szlavonországokra ki nem terjednek.

Helytelen a 27. §. második kikezdése, mely szerint Horvát- és Szlavonország lakosai magánjogi szempontból külföldieknek tekintetnek. Az 1868: XXX t. cz. 1. §-a értelmében Horvát- és Szlavonország és Magyarország egy és ugyanazon állami közösséget képezik. Horvát- és Szlavonország lakosai nem idegen államok lakosai, nem Horvát és Szlavon alattvalók, hanem azok magyar alattvalók s magyar állami szempontból belföldieknek tekintendők. Horvát- és Szlavonország lakosait külföldieknek venni annyit jelent, mint fel nem ismerni azon közjogi alapot, mely jelenleg fenáll. Magában foglalja e két ország souverainitásának elismerését, holott csak autonómiairól van szó.

Egy állam területén többféle jog is lehet érvényben, mint ezt a Királyhágon túli rész mutatja, hol az osztr. polg. trvkönyv érvényben van, de ez még nem vonja maga után azon helytelen felfogást, hogy a Királyhágon túli lakosok a magyar magánjog szempontjából külföldieknek tekintendők. A 27. §. mellőzendő lesz.

(Folyt. köv.)

Dr. Jellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Egy teljes-ülési döntvény.*

Elmondhatjuk reá: adtál uram esőt, de nincs benne köszönet.

A vitás elvi kérdés az volt: hogy a maradék-földváltás-hátrálékok részleteit tartozik-e az ingatlan vevője a váltásjogositottnak megfizetni, habár a váltási összeg az eladott földbirtokra bekebelezve nem volt is?

Természetesen a vitás elvi kérdés az 1881. évi 60. tcz. életbelépte előtti időből származott, mert ezen újabb törvény a *bírói árverésen eladott ingatlanok tekintetében* már intéz-

* L. a jelen szám mellékletét a 209. sz. a.

kedéseket tartalmaz, míg ellenben az 1868. évi 54. tczikk nem. A dolog tehát az új törvény meghozatala előtt úgy állott, hogy «a telekkönyvi rendtartás 4. §-a szerint azon igények, melyek «a volt urbéri kapcsolat és az azzal rokon viszonyok tárgyában 1853. évi márczius 2-án kibocsájtott nyílt parancsok által szabályoztattak, akár jegyeztettek azok fel a helyszínelési jegyzőkönyvekbe, akár nem, a bejelentésre vagy igazolásra való hirdetményi felszólításokból és tárgyalásokból kizárva» voltak.

Az 1871. évi 53. tcz. 19. § a pedig akkép intézkedett, hogy a «váltásztőke és járuléka a megváltott földet terhelik»; tehát az ily természetű terhek minden bekebelezés nélkül is feltétlenül bekebelezetteknek voltak tekintendők. «A birtokos, ki a váltásztőke megállapítása útján jön birtokba, jogelőde ellen a hátralékok iránt visszkérésrel bir, a mennyiben azt külön kikötés meg nem szüntette.

Ezen világos törvények alapján a volt földesurak a váltásztői követeléseket be nem kebelezették; az új tulajdonosok a hátralékos váltásztői részleteket fizették, vagy ha perre került a dolog, a bíróságok azt majdnem kivétel nélkül megítélték. Természetesen, mert «a váltásztőke s járuléka a megváltott földet terhelik.»

Csak midőn az 1881. évi 60. tcz. mint törvényjavaslat napvilágot látott s midőn annak egyik (jelenleg már mint törvénynek 189.) §-a azt mondotta ki: hogy a vételárból a fenálló törvények értelmében az ingatlant közvetlenül terhelő szőlődézsma, urbéri és más hasontermészetű váltásztői összegnek és a vizszabályozási tartozásnak az árverés napját megelőzőleg esedékessé vált három évnél nem régebbi időről hátralékban lévő részletei elégitendők ki», ekkor kezdték egyes új birtokosok a hátralékos részletek fizetését megtagadni és ekkor kezdett különbség támadni a magánszerzés útján vásárolt és a bírói árverésen vett birtokszerzés módja közt.

De hát van-e ezen felfogásnak igazságos, jogos alapja? Nincs; mert a törvény világosan kimondotta, hogy a váltásztői összeg a váltásztőke *földet*, nem pedig a *birtokost* vagy tulajdonost terheli; és kimondotta azt is, hogy ezen terhek természetöknél fogva bekebelezetteknek tekintendők és ezt a teljes-ülés sem vonja kétségbe; hogyan történhetik tehát mégis az, hogy a mi eltekintve az időnkénti tulajdonosoktól feltétlenül és természeténél fogva bekebelezett tehernek tekintendő, ezen feltétlen teher megszűnjék akkor teher lenni, ha bírói árverésen adatik el a teherköteles föld, és ne szűnjék meg akkor ha magánszerződés útján száll át másra? Hiszen úgy az egyik, mint a másik esetben a váltásztőke jogügylet, a jogositott részéről való lemondásnak esete tehát egyiknél sem forog fen; a törvény szerint pedig az ingatlannal minden a törvénytől fogva azon fekvő teher is átmegy az új birtokosra. Avagy talán különbséget tesz a törvény a birtokszerzés módjai vagy a jogszerű birtokcímek között a magánszerződés vagy az árverésen vételt illetőleg? Tudunkkal ez sem az eset; egyik oly erős cím a szerzésre, mint a másik, egyik oly jogszerű birtokszerzési mód, mint a másik.

Hogyan lehetett tehát e kettő közt oly lényeges különbséget tenni, mely semmiféle törvényből ki nem következethető, sőt az 1881: 60 tcz. 184. §-ával is ellenkezik.

Különös azon megkülönböztetés is, mely szerint a váltásztői összeg az árverés *előtt* a földbirtokkal összekötött *real*-tehernek, ellenben az árverés *után* s illetőleg a lejárati pillanatától fogva már a váltásztőke *személyes* kötelezettségének mondatik ki; holott pedig a törvény határozottan kifejezte, hogy a váltásztői összeg mindenkor a földet terheli, tehát személyes kötelezettségről szó sem lehet. A teljes-ülési határozat tehát nem vitás kérdést magyaráz, hanem törvényt változtat; ezt a jogot pedig a törvényhozás az 1881: 59. tcz. 4. §-a által a Curia polgári tanácsának teljes ülésére át nem ruházta.

De még bizonyos tekintetben immorális alapja is van az ilyen megkülönböztetésnek; mert a magánszerződés melletti birtokszerzés által a vevő úgy is mindenkor teljesebb értéket fizet az eladónak, mint ha a birtok bírói árverésen adatik el; és mégis a teljes-ülési döntvény azt terheli jobban, a ki úgy is drágán vesz és azon könnyit, a ki olcsóbban vesz és a ki legtöbbször maga az uzsorás vagy pedig azt a jólelkű adóst, a ki terheitől szabadulandó, hite-

lezőit a per kellemetlenségeinek és költségeinek kitenni nem akarván, önként eladja birtokát; tehát ez, vagy birtokutóda kénytelen megfizetni a megvásárolt földön lévő váltásztőke hátralékot; de a ki bevárja a végrehajtást, a ki hitelezőinek kellemetlenségét, a bíróságoknak munkát, az államnak költséget okoz, az ilyen kötelezett szabadul terheitől és az ő révén meg szabadul a birtokutód is.

Lehetne még azt is kérdeni, hogy vajon méltányos dolog-e a váltásztőke jogositottat azért büntetni, mert az eladódott vagy elemi csapások által sujtott váltásztőke kötelezettnek a váltásztői összeg tekintetében emberbaráti érzelemből fizetési halasztásokat engedett, a minek folytán azután most a váltásztői összeget elveszti; ellenben megjutalmazni a hátralékos váltásztői összegek megfizetésének kötelezettsége alóli felmentéssel az emberbaráti érzelmektől át nem hatott uzsorást, a ki a váltásztőke kötelezett birtokot elárverezteteti és talán maga veszi meg? Kérdezni lehetne, hogy miért terheli «a fenálló törvények szerint» a váltásztőke a birtokot addig, a mig az árverés alá nem kerül, és miért szűnik meg a törvény ezen hatálya akkor, ha az árverés bekövetkezik?

És végre kérdeni lehetne, miután az árverési vétel is tulajdonképpen csak a volt tulajdonos mint eladó s az új tulajdonos mint vevő közti kizárólagos, csakhogy kényszer-jogügylet képez, hogy ezen két személy közt fenforgó jogviszony folytán mily alapon lehet egy harmadik személy — a váltásztőke jogositottnak — törvényen alapuló jogait megszüntetni, a ki váltásztői követelése tekintetében épen oly hitelező, mint például azon harmadik személy, a kinek érdekében az árverés fogantatosított? És majd mennyi per fog támadni ezen teljes-ülési határozat folytán! Mert az bizonyos, hogy a kik eddig fizettek, azok most azt, mint illetéktelenül tett fizetést visszakövetelendik. Hiszen úgy sincs elég dolguk a bíróságoknak!

Minthogy pedig az 1881. évi 60. tcz. 189. § a váltásztői összeggel egyenlő előnyös categoriába helyezi más természetű követelésekkel szemben a vizszabályozási költségeket is, kíváncsiak vagyunk tudni, ha vajon a teljes-ülés ezeknél is oly röviden bánand-e el? vajon ezek hátralékai sem fognak-e átmenni az ármentesített terület újabb birtokosára? mert hát a volt földesurak és különösen az egyetemi alap az a néhány száz forintot, a melyet volt jobbágysági iránti kiméletből tüzzel, vassal behajtani nem akart, de most már elvesztendő, majd csak kiheveri, hiszen háta mögött áll az ország nagy tárczája, mely kisegíteni; de ha a vizszabályozási hátralékos részleteket az új birtokos nem tartozik megfizetni, nagyon kíváncsiak vagyunk tudni, hogy melyik érdekeltégnél lesz kedve ezen hátralékos részleteket a társulati pénztárnak megfizetni, a «végzett» birtokos helyett, mert valakinek azt mégis csak meg kell fizetni.

Ha áll az a római jogtétel, hogy «res judicata pro veritate accipitur», akkor az ily teljes-ülési határozatok az igazság és a fenálló törvények legsűrűbb rostáján lennének átbocsájtandók, mielőtt döntvényerőre emeltetnek, mert igen jól mondja egy német jogtudós: «Die Aufgabe des Richters besteht darin, dass er das streitige Rechtsverhältniss feststelle, und gegen jede weitere Anfechtung sichere, denn nur dadurch kann die Gefahr einer völligen Rechtsunsicherheit beseitigt werden.»

Csak azt akartuk a fenebbiekkel kimutatni, hogy a szőnyegen forgó teljes-ülési döntvény aligha nyugszik ily biztos és megtámadhatatlan alapon, s azért reméljük, hogy egy másik teljes-ülés módot fog találni a baj orvoslására; mert vannak még más bekebelezetlen terhek is, például: a kegyuriak, melyeknél a maradékföldváltásztőiakhoz hasonló kérdések merülnek fel.

B. F.

A Különb-félék a mellékleten.

Elméletileg alaposan képzett, a legújabb törvényekben is jártas, rövid, világos és rendszeres munkához szokott, kellő munkaerővel és teljes kötelezettségérzettel bíró

fiatal ügyvéd, vagy több évi polgári és kereske-védjelölt (keresztyén), ki magyarul és németül egyaránt beszél és fogalmaz, és szépen és jól olvashatóan ír, fővárosi ügyvédi irodában alkalmazást nyerhet.

Értesítést szíveségből e lap főmunkatársa ad.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd. — A magyar általános törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A budapesti ítélő tábla gyakorlatából. I. K.-tól. — Sulyos testi sértés büntetnének correctionalisációjához. Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvéd. — A jus offerendi gyakorolhatása az 1880. évi 60. tcz. 160. §-a szerint. Dr. Z—R N—N duna-szerdahelyi ügyvéd. — Felelet Dr. Hexner Gyula ügyvéd ur által a Curiai Határozatok f. é. 21-dik számában felvetett nyílt kérdésre. SIMON ENDRE lőcsei kir. tszéki bírótól. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Pénzügyminiszteri rendelet. — Esküdtszéki levelek. — Különfélék.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint*

— Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán —

III.

Annak a módját már jeleztük, hogy a tridenti zsinatnak a házasság megkötéséről szóló határozata mellett is, miként létesülhet a vegyes házasság a katolikus fél részéről a katolikus egyház illetőleg a papja jelenléte nélkül. Annak a létesülése, a mint ezt előre jeleztük, az által válik lehetségessé, hogy az egyház régi joga, a tridenti zsinat előtti házasságkötési mód érvényesül. A mint nálunk aziránt kétség sem is lehet, hogy a régi joga szempontjából tekinti a katolikus egyház a protestánsok egymásközötti házasságát, úgy a saját hitfelének protestánsal nem az ő saját papja előtt létesült házasságát is ezen jog szempontjából mérlegeli. Ezt a régi jogot kell szem előtt tartanunk, hogy a vegyes házasság létrejöttét, megkötését minden oly esetben méltányolni tudjuk, midőn nem a tridenti forma lett követve. A régi jogból kell a vegyes házasság megkötésére nézve azokat a következtetéseket megállapítanunk, melyek a mai tételes jog alkotó elemeit teszik. A kérdés annyira fontos, hogy annak a részleteivel is foglalkoznunk kell. Nem kevesebb van szóban mint az, hogy nálunk a vegyes házasság akár magánosan létesült házassági megegyezésből is eredhet, melynél egyik vallásfelekezet papja sem volt jelen.

A mint nálunk a kérdés eddig fel van tárva, úgy veszi ki magát a dolog, mintha a római egyház azt a konczessziót tette volna, hogy egyenesen beleegyezik abba, hogy a vegyes házasság más pap illetőleg lelkész előtt is köthető legyen, mint az ő papja előtt.** Így aztán egyik vagy másik vallásfelekezetbeli pap illetőleg lelkész elé okvetlenül el kellene menni, hogy a házasság érvényes legyen. Ez az állítás, a mint téve van, egészen a magyar törvény (1868: LIII. tcz. 11. §.) szavaitól visszhangzik. Azon nincs is mit

csodálkozni, hogy a magyar magánjog írói saját hazai törvényünk szavainál megállapodnak, azt szoros összefüggést, miben a magyar törvény az egyházi joggal áll, nem kutatják s a kérdés felfejtését a kanonistáknak engedik át. Ha a tridenti forma mellőzésével létesülő vegyes házasság megkötésének jogi természete felől még nem hatott a jogászi közönségbe az egyház saját álláspontja, a mihez a magyar törvény úgy viszonylik, mint következményi tétel, úgy ez kanonjogi irodalmunk rovására esik. Rajta leszek, hogy a kérdést kellő módon világosítsam meg.

Azon kezdem, hogy a XVI. Gergely pápának 1841. évi ápril hó 30-án kelt brevejében foglaltakat, szorososan a házasságkötést tartva szem előtt, nem is úgy kell felfogni, mint konczessziót. Az már egészen más, hogy a papoknak megengedi azt, hogy a vegyes házasságok bizonyos feltételek alatt megáldják. Ez lehet konczesszió és az is. De itt magáról a házasságkötésről van szó.

Azt már láttuk, hogy a tridenti zsinat határozata a házasság megkötéséről nem olyan, melyről általánosságban el lehetne mondani, hogy a protestáns felet kötelezi.* Ez a zsinati határozat már úgy lett meghozva, hogy nem teheti az eltérést nem engedő rendelkezés benyomását. A mig a tridenti zsinat többi határozata a kereszteleket általában kötelezi, a mi az előbbi kánonokról is elmondható, a házasságkötésről szóló határozat érvénye bizonyos körülménytől van függővé téve. Láttuk, hogy ez a nagy hitszakadásra tekintettel történt és okosan is történt. A minden egyes ekklezsián való kihirdetéstől tétetett a házasságkötést megszabó határozat hatálya függővé. Így aztán a határozat azt a benyomást teszi, hogy a protestánsokra nem alkalmazható. Ez, róla rendszerint el is volna mondható. Persze, hogy a konkrét esetben igen óvatosan kell eljárni. Lehet, hogy a protestáns fél oly ekklezsiának a hive, mely ekklezsián a tridenti zsinat illető határozata, mikor még az ekklezsia katolikus volt, meg lett hirdetve. Innét van az, hogy a mely országra, tartományra nézve nincs az pápai intézkedés által általában eldöntve, hogy a tridenti forma a protestánsokra nézve nem-kötelező vagy nincs megmondva, hogy ha kötelező volt is, ezen jogi helyzet elavult, a mi mindig az egyház apprecziációjának a dolga, a konkrét esetben — teszem mert áttörés történt s így lesz fontossá az a kérdés, hogy mit kell az áttérés előtt kötött házasságról tartani — mindig a felsőbb, illetőleg a legfelsőbb hely elé kell járulni. Ezen gyakorlati nehézség természetesen nem változtathat azon, hogy a tridenti házasságkötési forma előszabásakor tekintettel voltak arra, hogy a tridenti forma hatálya a kellő kihirdetéstől függ, mi azt az intencziót érezteti, hogy az a protestánsokra tekintettel történt, tehát rendszerint úgy tekinthetjük a dolgot, hogy a tridenti házasságkötési forma rendszerint a protestánsok és a protestáns fél házasságkötését nem érinti. Persze, hogy eziránt nálunk nagy kétségek lehettek minden egyes esetben mindaddig, a mig a kérdés a magyar püspöki kar közbenjárására Rómában el nem döntetett.

* Az előbbi közleményeket I. a 18., 19., 20. és 21. számokban.

** Dr. KONEK SÁNDOR *Egyházjogtan kézikönyve*. 5. kiadás 1881. az 557. lapon a következőket mondja: «Már XVI. Gergely pápának 1841. évi ápril hó 30-án kelt breveje és annak fonalán Lambruchini bibor-nok s államtitkártól kelt utasítás nyomán a magyarországi vegyes házasságokra nézve némi kivételes engedmények adtak, melyek szerint a protestáns lelkész és két tanu előtt létrejött vegyes házasság érvényesnek elismertetik, mit az 1844-diki országos törvény III. cikkének 2. §-a is a következőkben röviden kifejez: «a jelen törvény kihirdetése után keletkező azon vegyes házasságok is, melyek evangélikus lelképásztor előtt kötöttek, törvényesek» Ugyancsak utóbb az 1848: XX. tcz. által a görög nem egyesültekkel kötendő vegyes házasságokra is kiterjesztve lőn s az 1868: LIII. tcz. folytán újabb szentesítést nyert, annak 11. §-a világosan rendelvén: «vegyes házasságok bármelyik fél papja előtt érvényesen köthetők.» KONEK tekintélye után indul a többi egyházjogi írók.

* PALLAVICINI i. m. III. 22. l. c. 8. XIV. BENEDEK de synodo dioec. lib. VI. cap. 6., 8., 9. Vesd össze WALTER: *Lehrbuch des Kirchenrechts*. Bonn 1871. 300. m. a.

Igy most már körülményesebben tudhatjuk azt, hogy a tridentinai zsinat határozata, miként engedi meg a régi egyházi jogra való visszatérést. A közelebbről jelzett módon lehetséges aztán az, hogy a vegyes házasság, azaz ennek a megkötése a tridentinai forma alól kiveshet, mert a protestáns fél a tridentinai zsinat alól való mentességét a vele házasságot kötő katolikusra is átszármaztathatja.* Elutasíthatatlanul következik ebből az, hogy a mit a római egyház a vegyes házasságok érdekében magára a házasságkötés aktusára nézve tesz vagy tett, általában vagy egyes esetekben, az a tridentinai határozatra viendő vissza, mely a régi jog uralmát nem semmitette meg. Ehhez képest értelmezendő nálunk az a breve, a mit XVI. Gergely a vegyes házasságok körüli kételyek eloszlatására Magyarország számára kiadott. Ha már a tridentinai forma elő van szabva, nem is szabad feltenni, hogy ezt az egyház koncesszió okából hajlandó lett volna félre tolni. Az egyház nem csak a teológust nem tagadja meg magában, de a jogászt sem. Annyi bizonyos, hogy a hitelveit, meg a törvényeit is egyaránt meg szokta tartani.

A vegyes házasságok jogának története is bizonyítja, hogy a házasságkötés érvénye dolgában koncessziók nem adtak.

A vegyes házasságok jogának igazi története a XIV. Benedek pápa, ezen nagy jogász elme «Declaratio»-jával kezdődik, mely 1741. évi november 4-én adatott ki s a hollandi és belga protestánsok házasságait s különlegesen azok vegyes házasságait illeti.** Ennek a kiterjesztéséről van csak szó a XVI. Gergely brevejében is, mely 1841. évi április 30-án kelt s melyhez ugyanazon kelet alatt a Lambruschini bíornok instrukciója csatoltatott.***

A XVI. Benedek híres deklarációjának egész tartalmából kivehető, hogy a kérdésre nem mint új törvényt adó felelt, hanem úgy mint midőn vitát kell eldönteni. A kérdés az, valjon a protestánsok házassága és a vegyes házasság okvetlenül a tridentinai forma alá kell hogy essék. A deklaráció mindjárt a legelején önmagának teszi fel a kérdést, mint midőn valamely vitának eldöntéséről van szó. Elmondja azt is, hogy a kérdésre nézve vélemények kértettek s az egészről, minek már ő előtte kezdődik a története, mint «controversia»-ról szól s így lát az eldöntéshez. Az eldöntés abban áll, hogy konstatálja, hogy Belgiumban és Hollandiában úgy a protestánsok házassága, mint a vegyes házasság mentes lehet a tridentinai forma alól. Ennek megfelelő méltatásban részesíti a kanonjogi irodalom is a híres deklarációt.† Ezen méltatás helyességére mutat már az a körülmény is, hogy a deklaráció úgy a meghozatala előtti, mint a meghozatala utáni házasságkötésre vonatkozik s hogy mindaz, a mit a deklaráció mond, összevág azokkal, melyek a tridentinai dekretum meghozatalakor elmondtak.

A XIV. Benedek deklarációja világánál kell a XVI. Gergely nekünk szóló brevejét is tekinteni. Még azok is, a kik a XIV. Benedek deklarációjában nem a közönséges

egyházjog alkalmazását, nem a tridentinai határozat magyarázatát látják, hanem azt olybá veszik mint a közönséges egyházjogtól való eltérést, ezen eltérésnek a kiterjesztését kell hogy lássák XVI. Gergely brevejében s az ehhez csatolt instrukcióban. Mindenkép az áll elő, hogy a tridentinai zsinat előtti egyházjog szerint kell a jogi helyzetet megítélni.

Ha már most úgy áll a dolog, hogy a vegyes házasság megkötése körül a régi egyházi jog alkalmazandó, úgy ezzel az állapottal igen könnyen meggyűlhet a bajunk. Az az állapot áll elutasíthatatlanul elő, hogy a felek nincsenek kötelezve arra, hogy valamelyik vallásfelekezeti pap azaz lelkész elé menjenek. Az egyházra nézve teljesen közömbös, sőt jelentéktelen a másik egyház szolgájának a közreműködése. Az se tenne különbséget, ha a vegyes házasság a polgári hatóság előtt menne véghez.* Érdekes ide vágólag tudni, hogy a XIV. Benedek pápa által konzultált egyházi jogtudós Cavalchini számot vetett azzal is,* ha azok kik a tridentinai határozat által nincsenek kötve házasságukat politikai hatóság előtt kötnék, s ezt a kötést vegyes házasság esetén is érvény szerint valónak elismerte. Tagadhatlan is az, hogy ha ma a protestánsok házassági kötése nálunk polgári hatóság előtt végeztetnék s így kerülne össze házasságba katolikus protestánsokkal, ez a házasság csak úgy érvényes volna, mint mikor most a protestáns pap elé mennek. Ez természetesen csak úgy érthető, ha tekintetbe vesszük, hogy a római egyházra nézve közömbös, ha már elébe nem jöttek, hogy ki az, a ki előtt a vegyes házasságba lépők házasságukat kijelentik. De ebből aztán más is következik. Tudniillik az, hogy ilyenkor a római egyház az egész házasságkötési aktust a felek pusztán akaratkijelentésére redukálja, melyre nézve aztán nem szükséges az, hogy egyházi személy vagy más valamiféle hatóság legyen jelen, a mint is ilyes valami a tridentinai zsinat előtt nem is volt szükséges.

A tételt a hazai legújabb keletű judikaturából vett döntéssel is be lehet bizonyítani.

Bangya Károly katolikus fél házasságra lépett az ágostai vallású Simonyi Paulával Huszár Gusztáv ágostai lelkész előtt Felső-Ozoron, ki azonban nyilván illetéktelen volt, mert a házasságok illetékes lelkészei egyikétől sem nyert delegációt, sem a nyitra-zsámbokréti paptól, sem a trencséni lelkésztől. Az asszony férje ellen azon alapon lépett fel, hogy a házasság érvénytelen, mert az a lelkész, ki előtt házasságot kötöttek egyikükre nézve sem volt illetékes. A tényállás teljesen bebizonyított s így csak a jog kérdésében folyt a vita.

A nyitrai szent szék a házasságot érvénytelennek mondta ki azon az alapon, hogy a házasságkötésben a kellő forma meg nem tartatott.***

* UDVÁRDI Ignác: *Római ker. katolika egyházi jogtan* (Budán 843.) című művében II. k. 217. l. a vegyes házasságnál működő nem katolikus lelkészt olybá veszi hogy: «a nem katolikus hitszolga a katolikus félre nézve csupán mint polgárilag működő tekintetik.»

** ROSKOVÁNYI i. m. I. k. 84. l.

*** ROSKOVÁNYI i. m. VI. k. 503. l. Sententia Consistorii Nitriensis. In causa vinculari Paulae Simonyi Actricis contra Carolum Bangya Incattum, coram Consistorio Nitriensi pertractata, die 18. Decembris Anni 1873 in Nomine Sanctissimae Trinitatis deliberatum est: Matrimonium Paulae Simonyi incolae Nyitra-Zsámbokrethensis cum Carolo Bangya incolae civitatis Trenchiniensis anno 1869. die 16. Novembris non observatis legibus contractum, signanter in fundamento concilii Tridentini sessionis 24. cap. 1 de reform. matr. ob neglectum externarum essentialium solemnitatum, pro nullo et ab origine invalido pronunciari; nam matrimonium hoc juxta documenta libello actionali adclusa, et cum interventu Matrimonii Defensoris authenticata, clandestine contractum est. Etenim parochus Nyitra-Zsámbokrethensis, Paulae Simonyi proprius parochus, in declaratione actioni sub. C. adnexa, 29. Sept. 1873. legalisata, dicit: . . . nullas pro parte P. S. qua sponsae, post peractas in Ecclesia Nyitra-Zsámbokrethensi mensibus Octobri et Novembri 1869. consvetas denunciations, extrodedit Litteras dimissoriales directas sive ad Ministrum Trenchiniensem, ad cuius forum C. Bangya qua sponsus spectabat sive ad Ministrum Ozoriensem, et ad hunc posterio-rem nequidem Testimonium ita dictum passivum, quum ad forum ipsius nec sponsus nec sponsa pertinuerint; tandem dicit: «Testimonium vero passivum super peractis promulgationibus, nec per Trenchiniensem, nec per Ozoriensem ministrum officiose requisitum fuerat.»

* Igy vélte ezt XIV. BENEDEK, századának egyik legnagyobb jogásza *De Synodo Dioecessana* című munkájában (I. 6. c. 6. N. 12.) a következőket mondja: «Concordibus suffragiis in eam sententiam itum est, quod sicuti valida declarata fuerunt ea matrimonia, quae in praedictis Foederati Belgii provinciis inter duos contrahentes haereticas, sine parochi praesentia inita essent; ita valida dici deberent illa quae in iisdem locis inter duas partes, alteram catholicam et alteram haereticam, eodem modo contracta forent: quoniam, cum conjugium alter, tum ratione loci, in quo habitat, tum ratione societatis, in qua vivit exemptus sit a Tridentinae Synodi lege, exemptio, qua ipse fruatur alteri parti communicata remanet, propter individuitatem contractus, et cuius exemptio, quae uni e partibus competit, ad alteram, secundum etiam civiles leges extenditur eidemque communicatur.»

† Megolvasható: ROSKOVÁNYI munkájában *de matrimoniis mixtis* II. 46. l.

*** ROSKOVÁNYI i. m. II. 811. s. köv. lapok.

† ROSKOVÁNYI i. m. I. 88. l. kiemeli, hogy XIV. Benedek a deklarációját nem azért tette, mintha kételkedett volna azon, hogy Belgiumban és Hollandiában a tridentinai dekretum ki lett kellőleg hirdelve. Ellenkezőleg, a pápa akkor, a midőn a deklarációját hozta, azt, hogy a tridentinai dekretum ki lett hirdelve, feltételezte. Vésd össze AICHNER *Compendium Juris Ecclesiastici ad usum cleri*. Brixinae 1881. 659 l. 20. j.

Egész terjedelme szerint volt a peres kérdés közlendő, úgy hogy ahhoz semmi gyanu ne férjen. A részletes közlést az első bírósági ítéletnél sem mulasztottuk el, habár ez csak a tényállást fixirozza s a jogi kérdésre magára nem ad valami fontos felvilágosítást, sőt azt inkább elkerülni látszik.

Hely szüke nem engedi, hogy a házasság védő előterjesztéseit a mint azok ROSKOVÁNYI-nál közölve vannak, lenyomassam, habár a házasság védő volt az a ki a perben a jogi munka oroszán részét végezte.

A másodfoku bíróság a házasságot 1877. évi június 25-én kelt ítéletével érvényesnek mondotta ki, habár még nem a kellő indokoknál fogva.*

Concernens partis alterius scilicet Caroli Bangya minister, Threnchiniensis A. C. minister, in testimonio eidem actioni sub E., juncto dicit: Car. Bangya incolam Trenchiniensem, suum parochianum qua sponsum, cum Paula Simonyi qua nupturientes a se promulgatos — «lege praescriptas litteras dimissionales attamen, quibus in contrahendum et copulandum in oratorio A. C. Felső-Ozoriensi consensissim, Honorabili D. Gusztavo Huszár A. C. ministro — non misi, nec ullas ad nomen illius extrodedi.» In fassionibus vero ad puncta interrogatoria, sub No. XXI., per Matrimonii Defensorem exhibita, nominatim ad 4-um sub iuramenti fide fatetur, quod ad notitiam ejusdem, scilicet testis, non pervenerit, Carolum Bangya parochianum suum intendere, ut copulationis actus per ministrum Ozoriensem peragatur, nec apud sponsum desuper sive scripto sive verbo quaestionem movisse, idque eo minus cum, secundum legis 1868. art. 53. §. 11. matrimonium mixta coram ministro cuiuscunque partis valide contrahi possint, persvasum insuper habuisse, juxta antiquam ecclesiasticam regulam: ubi sponsa, ibi copula, sponso in Nyitra-Zsámbokréth copulatum iri; — porro ad punctum 11-um categorice fatetur, quod exprobrationem fecit ministro Ozoriensi, qui absque suo sive verbo sive scripto dato consensu — imo ne obtenta quidem de peractis promulgationibus certiorationem, — questionatam copulationem peregit, — omne responsionis onus in ipsum conciens.

Congruit cum his copulantis ministri Ozoriensis authenticum testimonium sub D.: «copulaverim, quin necessarias litteras dimissionales obtinuissim.» Hoc idem fatetur ad puncta interrogatoria sub XXII; inspecie a 6-um reponit: se ad hoc, scilicet copulandum, nullam scriptam delegationem accepisse; et ad 16-um: num ei ob hanc copulationem minister aug. conf. Trenchiniensis verbo vel scripto exprobrationem fecerit? reposit: traxit me quidem una vice minister aug. conf. Trenchiniensis ad questionem, sed ubi statum rei clarificassem, excusationi acquievit.»

E fassionibus his sub fide jurata datis certum est, Carolum Bangya et Paulam Simonyi 19. Novemb. 1869. absque consensu et dimissione pastoris tum unius, tum alterius partis, per ministrum extraneum, in sensu legum clandestine, acproin illegitime copulatos. In reliquo etiam, Ecclesia catholica matrimoniis clandestinis contrariatur in tantum, ut illa pro concubinatibus habeat, praecipiatque ut cum de matrimonio clandestino agitur, nisi clarae adsint probationes, in dubiis casibus, contra matrimonium feratur sententia — «quum agatur de matrimonio clandestino a concilio Tridentino improbat, nisi perspicuae afferantur probationes, contra illud est in dubio pronuntiandum.» Zamboni Collectio Declar. S. Congreg. Card. Concil. Trident. Interp. tom. 7. pag. 241. Alio vero loco: «Cum de matrimonio clandestino agatur, contra quod ita probationum vigor exigendus est, — ut in quacunque implicitate contra matrimonii validitatem sentiendum sit.»

E motivis praepositis matrimonium in questione positum ob neglectum externarum essentialium solemnitarum, qua clandestinum matrimonium, pro nullo et ab origine invalido judicialiter pronuntiandum fuit.

* ROSKOVÁNYI i. m. 506. l. *Sententia Consistorii Strigoniensis*. Deliberatum est: Quamquam ex actis ad praesentem causam spectantibus indubium sit, in conjunctione partium lite agentium decretum ss. concilii Tridentini sess. 24. capite 1-o de reform. matr. contentum, exacte observatum minime fuisse, in quantum videlicet partes nec per aliquem e pastoribus sibi propriis copulati sint, nec vero is, qui copulationem peregit, ad actum hunc legitime perficiendum necessariis literis dimissorialibus, a propriis partium pastoribus extrodandis, provisos fuerit, et sic foedus matrimoniale cum clandestinitate vim impedimenti dirimentis habente pactum sit; quia tamen matrimonium hoc ob disparem partium religionem ab initio characterem mixti matrimonii praesetulit, tale foedus vero in Hungaria juxta Instructionem felicis recordationis Gregorii XVI. Romani Pontificis ad Regni Primatem et caeteros Episcopos 30. Aprilis 1841 datam, pro valido tenendum est, eo etiam in casu, si non servata in citato Tridentino decreto praescripta, proprium parochum respiciente, secus essentialiter necessaria solemnitate, contractum esset: ac ideo Actricis petitum actionale sub. III., e defectu fundamenti juris repudiari, et foederis matrimonialis per illam impugnati legitimum valorem judicialiter quoque stabilire.

Dr. Kovács Gyula
budapesti ügyvéd.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A személyekről.

(m. j. második cím I. f. 28—41. §§., r. j. második cím I. f. átl. hat. 10—18. §§., II. f. 18—21. §§.)

A 28. §. a szász polgári tkönyv 30. §-ának átvétele, melynek fölösleges voltát UNGER a szász polgári trvkönyvvel

* Az előbbi közleményeket l. a 49., 50. és 21. számokban.

szemben találóan e szavakban fejezte ki: «Hogy minden ember jogképes, ez alaptétele a mai állam- és jogéletnek, melyről ha egyáltalán szükségesnek találatik, hogy civilizált államban külön kimondassék, az alkotmányba vagy az alapjogokba tartozik, de nem polgári törvénykönyvbe».

Felesleges a 29. és 31. §. UNGER szerint, miután azok magától értetődő iskolatételek De a 29. §. második kikezdése, hogy «holtan szülöttek úgy tekintendők, mintha nem is léteztek volna», helytelen magyarázatra szolgáltatathatna alapot. Mert e formulázás által egy tény negáltatik, mely mint ilyen a házassági jogban nagy fontossággal birhat; így például a holtan szülöttel a házasságtörés igazolható. Fenforoghatnak továbbá oly esetek, a midőn harmadik személy joga a gyermeknek holtan születésétől van feltételezve. Ezen különben teljesen felesleges tételt az osztrák p. t. k. 22. §-a «egy holtan szülött gyermek azon jogok tekintetében, melyek őt életbenlét esetére megillették volna, úgy tekintetik, mintha sohasem fogantatott volna» sokkal helyesebben fejezte volt ki.

A 30. §. az intézkedésnek indokolását a törvénybe foglalja, a midőn kimondja, hogy a méhmagzat mért részesül jogi oltalomban. A méhmagzat jogi oltalma nem esik pusztán a magánjogi szempont alá s nem is merítettik abban ki.

Lényegesujítás a 30. §. második kikezdése, mely a fogantatás és születés közti időpontot 9 hónapban határozza meg, vagyis 270 napban, holott ezt a többi törvénykönyvek rendszerint 300—302 napra teszik. Mig tehát a más törvénykönyvek értelmében a 270 nap után született gyermek törvényes születése meg nem támadható, a javaslat értelmében, az ellenkező eset álland be. Helytelen ez ujítás a törvényszéki orvostudomány szempontjából is, mely egy érett gyermeknél 40 heti időközt kíván (KASPER LIMAN *Gerichtliche Medizin* II. k. 863. l.) A harmadik kikezdés a házasság szeplőtlen-ségének indoka alatt azt rendeli, hogy a mennyiben a fogantatás időpontja a házasságkötés előtti vagy megszűnése utáni időre esnek, fogantatás időpontjának a házasságkövető, illetőleg a házasság megszűnését közvetlen követő nap tekintessek.

Ezek szerint, ha a férj 1882. január 1-én elhalt, az özvegy az 1884. január hó 1-én gyermeket szülne a fogantatás időpontjának 1881. december 31 ike vélelmeztetik mindaddig, mint az indokolás mondja (62. l.): «mig konkrét esetben az ellenkező nem bizonyittatik». Vagyis a javaslat értelmében mind azon gyermekek, melyeket az özvegy özvegyiségének időtartama alatt szült, a férj halálát megelőző napon fogantatottnak tekintetvén, az anyakönyvekbe mint törvényes gyermekek lesznek bevezetendők.

Mielőtt a m. javaslat 32—35 § ait bírálát alá vennők, szükségesnek tartjuk azon elvek feltüntetését, a melyeket a törvényhozónak, a midőn a természeti személyekről intézkedik, már az általános részben kifejeznie kell.

A személy természetes viszonya születés és halál, mint a jogképesség kezdő és végpontja, s mint kiváló magánjogi jelentőséggel bíró tény fenforgása tekintetében is a magánjogba tartozik. Vagyis a trvkönyvnek meg kell határozni azon módot s azon eszközöket, melyekkel a személy születése és elhalálása beigazoltatik.

Szabály tehát az, hogy a születés vagy elhalálozás ténye rendszerint anyakönyvi kivonattal igazolandó.

Azon esetekben, a hol e tények e szabályszerű igazolási módon nem bizonyithatók, a törvénykönyvnek meg kell engednie e tények beigazolását törvényengedte más bizonyítékok alapján, mely esetekben az ítélet az anyakönyvi kivonatot pótolja.

A születés s elhalálozás tényei nem vélelmeztetnek, és a ki magánjogot érvényesít, mely e tényeken alapszik, azokat bizonyítani tartozik — még pedig azon módon, a mint ezt a törvény megkívánja.

A születés és halál közt fekszik az életbenlétel. Ez mint magánjogi jelentőségű tény feltételezi a születésnek törvényszabta bizonyítását mint alapot, e tény maga azonban bármely bizonyítási eszközzel igazolható, miért is a törvénykönyvnek e tekintetben szabályt felállítani nem lehet.

A természetes személy viszonya mint távollévő a magánjog minden részére kihat s a kihatás úgy a távollévő, mint harmadik személyek jogára a távollét időtartama szerint módosul.

A törvényhozónak itt is meg kell különböztetnie az egyszerű távollétet, a távollétet, mely eltűnéssé változott át s az eltűnést, mely bizonyos idő után az elhalálozás vélelméhez vezet, s ezen három stadium szerint kell a jogkövetkezményeket is meghatározni.

Az olasz polgári tvkönyv revisiója alkalmával a senatus jelentésében e kérdésre nézve következőleg nyilatkozott: «E tárgyban nem tett a törvény egyebet, mint hogy ismételte azon bölcs szabályokat, a melyek a Code Napoleon-ban foglaltatnak és elfogadvák az összes törvénykönyvek által, úgy szólva közönséges jogot képeznek. A távollét állapota három korszakra osztatik: a vélt távollét, a kijelentett távollét (eltűnés), az eltűntnek vélt halála.»

A távollét ezen három stadiuma oly törvénykönyvben, mely általános részszerrel bír, tekintve hogy az egyes stadiumok következményei a család, házasság s örökjogban változnak, együttesen tárgyalhatók e beosztás mellett nem lesznek.

Az általános részben meghatározandó lesz a távollét. E fogalmat mint jogi fogalmat már az 1877: XX. tcz. 28. § d) pontja ismeri, de helytelenül, a mennyiben egy évi távollétet kíván meg.

Az egyszerű távollétnek következményei: a gondnok kirendelés és a távollévő vagyonának biztosítása még az esetben is, ha megbízottat hagyott hátra (Code civil 118., 119., 120. és olasz ptvkönyv 21. art.).

Az egyszerű távollét, ha három éven keresztül tart s a távollévő holléte nem tudatik, a távollétet eltűnéssé változtatja át.

A következmények, melyek az ideiglenes birtokbাহelyezés és vagyonkezelésben nyilvánulnak, változást szenvedhetnek a szerint, a mint az eltűnt megbízottat hagyott hátra vagy sem.

A Code civil 112. s 120. art. ott, hol megbízott rendeltetett, igazságtalanságot lát abban, ha ily esetben a rokonok vagy vélt örökösök bármily kedvezményben részesülnének, s az eltűnés tekintetében nem tesz különbséget az időpont meghatározásában az esetre, ha megbízott rendeltetett vagy sem.

Az olasz polg. tvkönyv 22. Art. kettős időpontot határoz meg, 3 és 6 évet a szerint, a mint a távollévő megbízottat rendelt vagy sem. Az olasz jog értelmében e hat évi távollét a megbízást hatálytalanítja s PISANELLI (Parlam. tárgyalás 1865. február 17.) azt azzal indokolta, hogy a mai forgalmi életben vasutak, hajók mellett feltételezhető, hogy ki eltávozva megbízottat rendel, de azt hat évig minden hír nélkül hagyja, többé életben nincs.

Mi részünkről az olasz törvényben tett megkülönböztetést BORSARI ellenvetése dacára követendőnek tartjuk, mert különben a vélt örökösök a vagyon kezeléséből 30 évig ki volnának zárva.

A holtta nyilvánítás feltételezi azt, hogy az eltűnés óta egy bizonyos idő elmúlt s ez időpont tekintetében czélszerűbb egy fixidő megállapítása, mintsem az eltűnt egyén kora szerint e határidőket 20, 10, 5 évben minden indokolható alap nélkül megállapítani.

Helyesnek látszik e mellett még a 80 évi kor is (Schaffhauseni törvényk. 14. §. és berni jav. 19. art. 1.) és kivételesen a közvetlen halálvesztély fenforgása.

A m. javaslat ezen helyes álláspontot el nem fogadja és

a 33. §-ban csak a holtta nyilvánítás intézményét ismeri, a távollét és eltűnést pedig nem. Ennek megfelelően a törvénykönyv nem fogja e három stadium következményeit meghatározhatni. Nélkülözni fogja azon biztosítékokat, a melyeket az eltűnt egyén jogkörének megóvása az állapot egyik vagy másik nemének fenforgásakor megkíván és nem fogja megadhatni a családbelieknek és esetleges örökösöknek azon jogokat, a melyek méltányossági és czélszerűségi okokból elismerendők.

A 33. §-ban felsorolt időpontok tisztán önkényszerűek, s még azon átlagos élettartamnak sem felelnek meg, a melyeket a javaslat 36. §-a felállít.

A 34. §. a vélelmezett halál időpontjának a 33. §-ban meghatározott idők végperczét veszi. E szerint a holtta nyilvánított egyén öröksei örökös minősége ezen időpont szerint lenne megítélendő. Például az eltűnt hátrahagyott özvegyet és egy testvért s a hátrahagyott hitvestárs a holtta nyilvánítás előtt hal meg, úgy az örökség a túlélő testvért illeti egyedül; míg ha elhalálozási napnak azon nap vétetnék, a melyen az életbenlétről az utolsó biztos hír érkezett, az örökösödés a nő rokonait illetné.

Ha a tkönyv az eltűnt egyén vagyonára nézve azoknak, a kik törvény vagy végrendelet értelmében esetleg örökösök lennének, az ideiglenes birtokbাহelyezést s a gyümölcsök élvezését meg fogja adni, mi nézetünk szerint elkerülhetetlen, akkor az elhalálozás időpontjának következetesen azon napot kell tekinteni, a melyen az illető eltűnt vagy életbenlétéről az utolsó biztos hír érkezett. Ezt fejezi ki a Code civil 120. Art., míg az olasz polgári törvénykönyv 26. Art. helyesen azokat tekinti örökösöknek, a kik törvény vagy végrendelet szerint akkor lennének örökösök, ha az eltűnt az nap halt volna el, a melyen életbenlétéről az utolsó hír érkezett. A 34. §. határozmányai e szerint egyáltalán el nem fogadhatók.

A 35. §. öröklésre hivatott személyt, kinek holléte nem tudatik, bizonyos idő alatt élőnek vélelmez. A szabály, melyet maga a javaslat a 32. §-ban felállított, ezáltal úgy szólva tárgynélkülivé válik.

Azon szabály, hogy csak az lehet örökös, a ki az örökhagyót túl éli, kivéve az átszármazás esetét, egyáltalán kivételt meg nem tűr. Ha a törvényhozó azon helyes szempontból indul ki, hogy a távollévőnek jogai megőrizendők, úgy másrészt szem előtt kell tartania a harmadikat illető jogokat is. Szem előtt kell tartania azt, hogy a holtta nyilvánítás praesumptión alapul, melynek értelme, hogy az eltűnt a meghatározott időpontot nem élte túl, nem pedig az, hogy a jelzett időpontig tényleg élt volna.

A Code civil 136. Art., mely a helyes elvet tartalmazza, az államtanácsban beható discussió tárgyát képezte volt, s feltüntetve lettek azon ellentmondások, melyeket a praesumptió vitae ily esetben maga után vonna. (L. különösen LOCRÉ IV. k. Procès-verb. du C. d'État Not. 37—40 és Exposé des motifs No. 17).

A mennyiben a törvény túl-óvatos akar lenni, azoktól, a kik az eltűnt örökös vagy hagyományos nemlétele folytán örökölnék, rövid időre biztosítékot kívánhatna. Az eltűnt egyén jogos érdeke nem követel mást, mint a repraesentatio jogának elismerését, mint ezt az olasz tkönyv 43. Art. tette.

Az itt felvetett kérdésnek czélszerű megoldása a berni javaslat 32. Art.-ban foglaltatik, mely szerint az örökségek és hagyományok, melyek a holtta nyilvánításig az eltűnt javára megőriztettek, valósággal csak akkor szereztetnek meg, ha az eltűnt életbenléte a jogszerzés időpontjában beigazoltatik, ellenkező esetben pedig azoknak adandó ki, a kiket az megilletett volna, ha az eltűnt a jogszerzéskor életben nem lett volna.

Az itt jelzett tanoknak megfelelő intézkedés az elfogadott rendszernél fogva, az örökjogba lesz felveendő.

A 36. §. a személy valószínű élettartamának táblázatát a szász polg. trvkönyvből — mint az indokolás elismeri — vette át. E táblázat mint a szász polg. trvkönyv indoklása (10. l.) mondja, KERSEBOON, SÜSSMILCH, CARLISLE, MOSER táblázatai alapján készült. E táblázat, egyáltalán el nem fogadható, mert jelenleg a statisztikai tudomány haladása folytán az elhalálózási és közép élettartamot kimutató táblák helyesebb alapokra lettek fektetve, sőt minden nagyobb európai állam saját statisztikai észleletei alapján ily táblázatokat bir (L. Hofhauser. Handbuch der Statistik 109. s. 113. §§). A kérdéses táblázat tehát a mennyiben annak szüksége fenforog, a hazai statisztikai adatok alapján volna elkészítendő.

A 37. §. nézetünk szerint a természeti személyekről szóló fejezetnek első intézkedését kell hogy képezze, még pedig ily alakban: «A magánjogok minden embert egyaránt megilletik».

Ez megfelel azon nézetnek, a melyet a nemzetközi jog szabályozásánál szem előtt tartunk s mely idegen és belöldi közt magánjogi tekintetben különbséget nem ismervén, ezt világosan kifejezésre is hozza.

Mi a nem, kor s testi állapot folytán szükségszerűleg megállapítandó korlátozásokat, melyek az illető egyén érdekében meghatározatnak, nem mint a jogegyenlőség elvének kivételeit, hanem ellenkezőleg mint annak folyamányait tekintjük.

A cselekvési képesség a fenforgó körülmények alatt megszorítandó; ez nem jogegyenlőtlenséget idéz elő — mint az indokolás mondja — hanem ellenkezőleg a jogegyenlőségnek folyamánya, mely szerint e megszorítások mint biztosítási intézkedések az egyén jogainak megvédésére vezetnek.

A 40. §. második kikezdése akkép módosítandó, hogy: «A rokonság izeit egyenes ágon a nemzések száma határozza meg, melyek szerint az egyik személy a másiktól leszármazott, oldalágon pedig a nemzések mindkét rokontól a közös törzsig számítandók».

A törvény szövege ezzel világosabbá válik, mintsem ha a m. javaslat által használt kifejezés «közbeeső nemzések» megtartatik.

Az oldalágon a m. javaslat «számítható» nemzésekről szól, holott a törvénynek világosan ki kell mondania, hogy minden nemzés a közös törzsig feltétlenül számításba veendő vagyis «számítandó».

Köz- és magántestületek.

(m. j. II. f. 42—65. §§., r. j. III. f. 23. §.)

A II. fejezet a jogi személyekről, három részből áll. Az első meghatározza, mi tekintessék jogi személynek, a második a jogi személyek egyik nemét a magántestületeket szabályozza, a harmadik az alapítványokról intézkedik.

A jogi személy constructiója kétségtelenül nehéz, s annak egyes nemei mindig a tudományos vita tárgyát fogják képezni, de a törvénykönyvnek nem lehet feladata e vitát befejeznie vagy megoldania, hanem ellenkezőleg célja egyedül csak az, oly általános formulázást felállítani, mely minden gyakorlati igénynek megfelel, de a doctrina terét érintetlenül hagyja.

Törvényhozási szempontból tehát helyesnek látszik azon tétel szem előtt tartása, hogy magánjogok alanya csakis személy lehet. Az ember magánjogi viszonyaiban személy, de miután a magánjogi viszonyok alakulata az egyes embertől külön léttel bíró személyösszességet, önálló vagyont is feltételezhet, kötelessége a törvényhozónak ez alakulatok jogi jelentőségét elismerni, hogy a magánjogban a nekik jutott szerepet játszassák.

A törvénynek e tekintetben két módja van, a taxativ

felsorolás vagy a generalisatio. Az utóbbi mint helyes az elfogadott fogalmaknak megfelelően kimeríthető három categoriában: köz-, magántestület és alapítvány.

A személyiség elismerése azonban nem feltétlen, hanem csak a célnak megfelelő, ugyanis tisztán a vagyonszorzatra szorítkozhatik, miért is:

«A köz- és magántestületek, alapítványok vagyonszorzati tekintetben személyeknek tekintetnek és mint ilyenek jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak».

A gyakorlat igazolja annak helyességét, hogy a testületeknél elégséges, ha egyszerűen elismertetik az, hogy ők magánjogi tekintetben a személyek jogaival birjanak a nélkül, hogy szükséges volna a törvényben kimondani azt, hogy ők jogi személyek. Így a keresk. törvénykönyv 63. §-a a részvénytársaság és szövetkezetekre elismeri, hogy jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak. Az elismerés ily alakban minden testület irányában kielégítő és nem szükséges annak kimondása, hogy személyeknek tekintetnek, mert ez a jogszerzésnek ugy is feltételét képezi...

Álláspontunk tehát az, hogy a törvény II. fejezetének felirása a «személyekről» egyaránt magában foglalja az embert, mind pedig a köz- és magántestületeket és alapítványokat, a melyeknek személyisége elismertetik, s hogy azon felosztás természeti és jogi személy, mint tudományos felosztás a törvénykönyvben mellőzendő lesz.

A köz- és magántestület magánjogi személyisége létrejöttében feltételekhez lehet kötve, a melyeket az állami organicus törvények meghatároznak.

A vagyonszerzési képesség tehát feltétlen elismerést nem lelhet, hanem a köz- és magántestületek csak annyiban személyek, a mennyiben az állam által testületi minőségükben elismertetnek. A feltételek felállítása a magánjog körén kívül esik, s a közjogban határozandó meg.

A testületek vagyonszerzési képessége feltétlenül el nem ismerhető, mint pld. a holt kézről szóló törvények folytán, miért is a magánjogi törvénykönyv, mely nincs hivatva e téren változásokat előidézni, kénytelen lesz kimondani ama elvet, hogy a testületek jogokat szerezhetnek a közjogi törvények és szabványok értelmében.

Az itt felsorolt tételek összefoglalatja következő formulázást eredményezend: «a köz- és magántestületek és alapítványok, a mennyiben a törvények által ilyeneknek elismertetnek, a közjogi törvények és szabályoknak megfelelően, jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak».

E meghatározás folytán feleslegessé válik a részvénytársaságok és szövetkezetek tekintetében azon declaratio, mely a javaslat 47. §-ában foglaltatik, mely szerint azok magántestületeknek tekintessenek; miután azokról a keresk. trvkönyv 63. §-a intézkedik, mely mi magyarázatot sem igényel többé.

A javaslat a magántestületekről kimerítő intézkedést tartalmaz, s e tekintetben a svájci trvkönyveket követni látszik a nélkül azonban, hogy azon fontos és nagy kihátással bíró megkülönböztetést elismerné, mely a magántestületek tekintetében fenforog s mely vallási és nem vallási magántestületeket megkülönböztet.

A szerzetes rendek s egyéb vallási célú szövetkezetek a javaslat értelmében mint magántestületek alakulásukhoz a 48. §. feltételeit tartoznának csak megtartani, s így pld. alapszabályaikat a bíróságnál letenni.

Ez érvényben levő közjogunkkal ellenkeznek s a legfőbb királyi kegyuri jogot a szerzetes rendekkel szemben, a mint ezt törvényeink világosan elismerik, hatályon kívül helyezné s kimondaná a vallási egyesületekre nézve a feltétlen szabad egyesülési jogot.

A törvényhozási álláspont a magántestületekre nézve

polgári törvénykönyvben nem lehet az, melyet a m. javaslat elfoglal.

A javaslat az egyesületek tekintetében nem tesz különbséget politikai és nem politikai, tudományos és jótékony egyesületek közt, a végrehajtó hatalomnak befolyását a politikai egyesületekre ott, hol azok működése a közérdeket veszélyezteti vagy a törvényes alapot elhagyja, egyáltalán el nem ismeri. Így a javaslat 61. §-a értelmében a magántestület azaz politikai célú egyesület a fent érintett esetekben csak bírói határozattal volna felosztható, miáltal minden más felosztatás egyenesen ki volna zárva.

A magántestületek törvényhozói szempontból kettős megkülönböztetés alá esnek; olyanok, melyek gazdasági cél elérését tűzik ki: ezek részvénytársaságok és szövetkezetek, ezeknél a magánjogi szempont praedominál s így mint a kereskedelmi társaság fogalma alá esők, az egyesületi jogból kihasíthatnak és teljesen önálló rendezést a keresk. jogban lelnek.

A magántestületek másik csoportjánál, a politikai és nem politikai célú egyesületeknél a magánjogi szempont háttérbe lép, s azok mint az állami és társadalmi életre nagy befolyással bíró factorok a magánjoggal ellentétben nyilvánjogi jelleget öltenek, s úgy létesülésük feltétele, mint pedig szervezetük, céljuk engedett vagy meg nem engedett volta, viszonyuk az államrend és közérdekhez a magánjogi szempont teljes elmosódásával a magasabb államjogi szempont alá esnek.

De még az egyesületi tagok jogai sem esnek feltétlenül magánjogi szempont alá, hanem az egyesületi viszonyból folyólag tisztán magánjogokról csak ott lehet szó, a hol annak alapiját egy vagyoni jogi érdek képezi; de nem lehet szó magánjogi érdekről ott, hol ez érdek teljesen hiányzik.

A kereskedelmi társaságoknál a részvénytársaság vagy szövetkezet tagjának a társasági viszonyból eredő személyes jogai teljesen fedetnek az őt megillető vagyoni jogok által.

Ezek rendezése tehát a magánjog körébe esik.

De az egyesületeknél az egyesülési viszonyból folyó személyes jogok és a netáni vagyoni jogok különböző szempontok alá esvén, az előbbiek magánjogi törvénykönyvbe egyáltalán felvehetők nem lesznek.

Miután az egyesületek céljuk különfélesége szerint eltérő szabályok alá esnek, e szabályok felállítása pedig nem a magánjog, hanem az egyesületi jog tárgyát képezi; az egyesülési viszonyból eredő személyes jogok pedig úgy megállapításukban, mint érvényesítésükben mint az előbbivel legszorosabb kapcsolatban állók, a törvénykönyvben megoldást nem nyerhetnek, a javaslatnak a magántestületekről szóló intézkedései mellőzendők lesznek.

Az egyesületi tagok jogai érvényesítése tekintetében sem tartjuk a javaslat álláspontját elfogadhatónak, s azon felfogástól vezéreltetve, hogy az egyesületi jog a közigazgatási jognak egyik részét képezi, azt véljük, hogy az egyesületi tag személyes jogai a mennyiben vita tárgyát képezik, a jelenlegi állapot fentartásával a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utasítandók. Az egyesületi jogból eredő vitás kérdések mikénti elintézése pedig mint legtöbbnyire az egyesülési szabadság kérdése körül forgók, a közigazgatási bíráskodás kérdésével együttlegesen lesznek megoldandók.

Mig e rendezés be nem következend, célszerűnek tartjuk a jelenlegi állapot fentartását.

A mi az egyesületi tagok vagyoni jogait illeti, ugy ezekre nézve majdan az egyesületi jognak feladata lesz kimondani az elvet, hogy azok a magánjogi bíráskodásnak legyenek alávetve.

Az alapítványok.

(r. j. IV. f. 24—31. §§.).

A m. javaslat álláspontja az alapítványok tekintetében a személy feltétlen és korlátlan rendelkezési joga vagyona felett, melynek folyománya a teljes alapítványi szabadság.

A mi különösen a vallási célú alapítványokat illeti, ugy azt véljük, hogy közjogunk értelmében szem előtt tartva a legfőbb kegyuri jog fogalmát és terjedelmét, a feltétlen alapítványi szabadságot a vallási célú alapítványokkal szemben ki nem mondhatjuk, hanem azok létesülése a kormány beleegyezéséhez lesz kötendő.

Az 56. §., alapítványról általában intézkedvén, nem emeli ki különösen a családi alapítványokat és hitbizományokat, melyek sokban eltérő intézkedéseket követelnek s az örökjognak tárgyát képezendik. A családi alapítvány annál is inkább külön kiemelendő, mert az gyakran az 56. §. b) fogalmának teljesen meg fog felelni s erre nézve sem a javaslatnak a kezelés és alapítvány megszűnése iránti intézkedései nem elegendők, sem pedig az alapítványi szabadság e téren el nem ismerhető, miután ez alkalmat szolgáltatna arra, hogy mindazon esetekben, a hol a hitbizomány felállítását nehezítő szabályok be nem tarthatók, a könnyebben elérhető alakhoz, a családi alapítványhoz fordulnának.

Az 56. §. az alapítvány létrejöttének feltételeit meghatározván, nem ismer különbséget az alapító által életben tett és a végrendeletben alkotott alapítvány közt. (E különbséget ismeri hazai jogunk, l. 1715: XXVII. tcz. 5. §.)

Az 56. §. a) pontja, mely az első feltételt megszabja, az alapítvány írásbeli kijelentését kívánja. Ez alatt az írásbeli végrendelet is érthető; de tekintve, hogy a c) pont az alapító levél letételét kívánja, végrendelet által alkotott alapítványt kizártnak kell tekinteni.

A zürichi polg. tkönyv 51. és 52. §§-ban a két esetet helyesen különbözteti meg.

Az 57. §. 1. ki' ezdése, a mennyiben a felügyeleti jogról intézkedik, a kormány főfelügyeleti jogát is elismerni tartozik.

A második kikezdés, mely szerint «ha az alapítvány célja ez iránt kétséget hagy fen, a felügyelet azon községet illeti, melyhez az alapítványi vagyon tartozik» mefelelőnek nem vehető, mert ha akkép értelmezendő e kikezdés, hogy az alapítványi vagyon azon községhez tartozik, melynek területén a vagyon fekszik, ugy nem nyer megoldást ama eset, ha az alapítványi vagyon, mely több község határát érinti; de nem nyer megoldást azon eset sem, ha az alapítványi összeg pénzből vagy értékpapirokból avagy követelésekből áll, melyek különböző helyeken vannak elhelyezve.

S mig az 57. §. első kikezdésében helyesen használtott a felügyeleti közeg megnevezésére a *hatóság* szó, addig czéllallosan használtatik a második kikezdésben a *község* szó.

Figyelembe véve azt, hogy a felügyeleti hatóság megjelölése közigazgatási jellegű, czélszerűbbnek látszik kétség esetében a hatóság megjelölését a főfelügyeleti hatóságra, a kormányra bizni:

Az 58. §-ra vonatkozólag szükségesnek tartjuk az alapítványi szabályzat megváltoztatása esetében az alapítónak meghallgatását mig életben van, s az alapító kereseti jogának elismerését ugy az alapítvány szabály szerinti kezelése, mint pedig a szabályzat megváltoztatása esetében. (A Curia 1878. é. 4803. sz. h. ítéletében az alapító kereseti jogát, a mint ez a r. j. 29. §-ban szabályozva van, elismerte.)

A 64. §-hoz, mely az alapítvány megszűntéről rendelkezik, kimondandó lesz, hogy az alapítvány megszűnté csakis bírói határozattal mondható ki, mely feltételezendő az alapítvány képviselőre hivatott személyek és az összes érdekelteknek meghallgatását. Ez elveknek megfelelő határozatok lettek a r. j. 24—31. §§-ba foglalva.

(Folyt. köv.)

Dr. Jellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

XI. Ha a közös vagydon tulajdonjoga határozatlan részekben van a tulajdonostársak nevére telekkönyvileg bejegyezve, és a végrehajtási zálogjog bekeblezése 1882. évi jan. 1. előtt hozott végzéssel rendeltetett el, a tulajdonjog arányának bírói megállapítása nem az 1881: 60. tcz. 143. §-ában meghatározott módon, hanem az 1868: 54. tcz. 422. §-ához képest a végrehajtató által indított per útján történik:

mert az 1881: 60. tcz. 143. §-a szerint a tulajdonjog arányának megállapítását célzó jegyzőkönyvi tárgyalást a telekkönyvi hatóság azon végzésben rendeli, melyben a végrehajtási zálogjog bekeblezése vagy a végrehajtási jog feljegyzése elrendeltetett; a miből következik, hogy az esetben, midőn az új törvény életbe léptetésekor a végrehajtási eljárás ama fokozata már meg volt haladva, tárgyalásnak hivatalbóli elrendelésére többé alkalom nincs, és habár a 256. §. b) pontja szerint az árverés elrendelésére az új törvény rendeletei alkalmazandók, a tulajdonjog arányának megállapítása, mint az árverés elrendelésének előfeltétele mégis az előbbi törvényben szabályozott eljárás útján lesz kieszakozlandó.

XII. Más mint a végrehajtást szenvedőnek birlalásában levő ingóságok, ha csak a birlaló a foglalásba bele nem egyezik, csakis az esetben foglalhatók le, ha a végrehajtató által előzőleg előterjesztett bizonyítékokból valószínű, hogy a foglalás alá veendő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik.

Az 1881: 61. tcz. 48. §-a szerint másnak birlalásában talált ingóságok két esetben foglalhatók le; első az, midőn a birlaló a foglalásba beleegyezik; második: ha a birlaló ellenzi ugyan a foglalást, de a végrehajtató valószínűvé teszi, hogy a kérdéses ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdona. (Mellesleg mondva, a törvény szavai «valószínűnek látszik» = scheint wahrscheinlich, il semble vraisemblable, a bizonyosságnak nagyon is homeopathikus adagjával elégednének meg.)

A két eset között azonban hézag van, és abba bele kell illeszteni azon harmadikat, midőn a birlaló a foglalásba nem egyezik kifejezetten, de nem is ellenzi azt, vagy azért mert a foglaláskor jelen nem volt, vagy mert nyilatkozni nem akar.

Mi történjék ilyenkor? Helyes-e végrehajtatonak oly érvelése: ellenzés nem történt, a törvényben említett két eset másodikika tehát nem, következőleg elseje forog fön; e szerint szükségem nincs valószínűséget támasztó bizonyítékaim előterjesztésére, de előterjesztem majd, ha a birlaló részéről a foglalás törvényszerűsége meg fogna támadtatni?

Azt hisszük nem helyes; mert az 1881: 60. tcz. 48. §-ának értelmében feltétlenül csakis a végrehajtást szenvedőnek birlalásában levő ingóságok, a másnak birlalásában talált ingók pedig a birlaló beleegyzésének vagy a végrehajtást szenvedő tulajdonjogát valószínűsítő bizonyítékok előterjesztésének feltétele alatt foglalhatók le; határozott beleegyezés hiányában tehát ezen bizonyítékok, mint a foglalás fogatosithatásának feltétele a foglalást megelőzőleg terjesztendő elő, és az e tekintetben utólag netalán előterjeszthető bizonyítékok a foglalási cselekmény törvényszerűségének megbirlálásánál figyelembe nem jöhetnek.

XIII. A mennyiben a bírói kiküldött nyert megbízásán túl nem terjeszkedett, az eljáró bíróság a foglalási cselekmény hivatalbóli megvizsgálásába bocsátkozni jogosítva nincs;

mert az 1881: 60. tcz. 91. §-ának értelmében ingóságokra vezetett végrehajtás esetében a foglalási jegyzőkönyv beérkezte után az eljáró bíróság teendője rendszerint

csupán abból áll, hogy a költségeket a 27. §-hoz képest megállapítja s az iratokat a további eljárás eszközlése végett a kiküldöttnek visszaadja; mert a törvény az iránt, hogy a bíróság a kiküldöttnek cselekményeit hivatalból jóvá- vagy jóvá nem hagyja, sehol sem intézkedik; és mert a kiküldött sérelmes eljárása s intézkedése a 34. §. szerint az érdeklettek által előterjesztés útján megtámadható, előterjesztés pedig mint a jogorvoslat egy neme a hivatalbóli felülvizsgálással a törvénynek ebbeli tüzetes intézkedése nélkül egymás mellett nem állhat.

Ehhez képest habár ezt a törvény határozottan nem rendeli, célszerű a foglalási jegyzőkönyv elintézéséhez csak akkor fogni, midőn az előterjesztés beadására a 35. §-ban kiszabott 8 napi határidő már lejárt.

I. K.

A súlyos testi sértés büntetnének correctionalisációja.*

A Curia teljes-ülési megállapodásáról irt bírálatunk ellenében Dr. DELL'ADAMI REZSŐ és BODOR LÁSZLÓ urak a teljes-ülés határozata mellett nyilatkoztak.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ ur azt veti szemünkre, mi történjék felfogásunk mellett a büntetési mellékbüntetésekkel?

Ezen megjegyzés a felvetett esetre nézve tárgytalan, mert a súlyos testi sértés büntetése a különös rész mellékbüntetés nem szab.

Számos más bűncselekményre nézve azonban a törvény igenis szab speciális büntetési mellékbüntetéseket. Ezen esetekben kétségtelenül felmerül a kérdés, a főbüntetés átváltoztatása daczára alkalmazandó-e a büntetési mellékbüntetés, vagy sem.

Czikkező ezen megjegyzéssel oly szempontot érintett, mely felfogásunk alaposságát új oldalról megvilágítani alkalmas.

A különös rész a külön büntetési mellékbüntetést a büntetési főbüntetéssel kapcsolatban büntetési bűncselekményre írja elő. A logikai törvénymagyarázatból tehát első pillantásra az látszik folyni, hogy ennél fogva vétségi jellegűnek minősített s vétségi főbüntetéssel illetett cselekményre az nem alkalmazható. De szem előtt tartandó, hogy a 92. §. nem tartalmaz önálló büntetési tételeket. A 92. §. csakis a rendkívüli enyhítés mérveit állapítja meg. Miután büntetni csak a különös rész alapján lehet, a 92. §. csak arra irányulhat: hogy azon büntetési tételek, melyeket a különös rész in hypothesi megállapít, enyhíttessenek akkép, mint azt a 92. §. fokozata előszabja. A 92. §. tehát ép oly kevésbé szolgálhat alapul arra, hogy a különös rész illető szakaszában meghatározott valamely büntetési tétel alkalmazásba sem vétessék, a mint nem szolgálhat alapul arra, hogy ismérviileg egész más bűncselekménynek büntetési tételei alkalmaztassanak. Ellenben ép azon correctionalisáció mellett, melyet cikkező ur véd, értelme alig található annak, miért alkalmaztassék a büntetési delictum mellékbüntetésé más ismérviüre átminősített vétségi delictumra.

Czikkező ur szerint továbbá a mi felfogásunkból az következne, hogy a rendkívüli enyhítés daczára a büntetés maximuma az általános maximum.

Elemelve ez annyit tesz, hogy rendkívüli enyhítés címén 3 évi börtön helyett szabhatna a bíró 5 évi fogházat. Sőt cikkező ur úgy látszik még a börtön általános maximumát is kiolvasta.

Ha cikkező ur ezen következtetése alappal birna, felfogásunk csakugyan absurd lenne. A következtetésnek azonban semmi alapja sincs. Az a correctionalisáció, melyet mi vallunk, ilyest egyenesen kizár.

A bűncselekmények az általános részben két csoportra osztályoztatnak, a büntetőjogi általános elvek és a jogkövetkezmények tekintetéből. A különös rész azután ezen kívül minden egyes delictumnak is külön elnevezést ad. Sőt számos delictumnál még ugyanazon speciesnek is különböző ismérvek szerint különböző alfajait határozza meg és a szerint külön is nevezi el; péld.: «súlyos testi sértés büntette», «súlyos testi sértés vétsége», «könnyű testi

sértés vétsége». Ez utóbbiak csakugy elnevezései önálló delictumoknak, mint pld. a «sikkasztás», a «hütlén kezelés» elnevezései.

A különös rész mármost a külső ismérvek szerint hasonló cselekményeket csoportosítja külön-külön elnevezések alatt, a rendszerinti legmagasabb és a rendszerinti legenyhébb bűnösség foka szerint, in hypothesisi vont büntetési határvonalak közé. A rendkívüli esetek számára pedig kiegészítőül adatik a 92. §. A rendkívüli enyhítés célja tehát nem az, hogy a különös rész tényálladáki megállapításai felforgatassanak, hogy különböző ismérvű delictumok egymással felcseréltesse. A 92. §. regulator a *kívételes enyhességű esetek számára*, az elvont büntetési határvonalak igazítására. A 92. §. tehát csak *lefelé* igazíthat. Meddig mehetne fel a bírő, annak korláta meg van az illető büncselekmény speciális maximumában.

Altalános maximum tehát egyáltalán szóba sem jöhet. A 92. §. átváltoztatási jogának alkalmazása esetére pedig a maximumot maga azon körülmény adja, hogy a bírő a rendkívüli enyhítés jogcímén átváltoztat. A büntetési nemet ugyanis csak azon esetben változtathatja át enyhébb büntetési nemre, ha az enyhítő körülmények annyira nyomatékosak vagy olyan nagy számmal forognak fen, hogy a cselekményre meghatározott büntetési nem generalis minimuma is túlszigorú volna. Ha tehát a bírő a büntetési nemet enyhébb büntetési nemre változtatja át, az eset büntetési maximumát: a bírőilag megállapított büntetési nem azon tartama képezheti csak, mely a cselekményre törvényileg meghatározott büntetési nem generalis minimuma tartamának megfelel, vagyis pld. a felvetett esetben, hol börtön a büntetési büntetés, ha a 92. §. alapján a börtön fogházra átváltoztatik, a maximum *hat havi fogház*. Hosszabb tartamu büntetésre, mint a milyen azon büntetési nem legkisebb mértéke, melynek legkisebb mértéke túlszigorúnak kimondatik, a melynek enyhítésére az átváltoztatás történik, a 92. §. jogcímül nem szolgálhat. Már azért sem, mert a B. T. K. a szabadságvesztés-büntetési nemek egymáshozí értékvizonyáról nem szól.

Másként áll a Curia teljes-ülési határozata szerint. A Curia enyhítés címén ismérveleg más cselekményt teremt. Ha így lehet átváltoztatni, akkor a büntetés maximuma sem lehet többé az, mely a büntetési cselekményre meghatározott büntetési nem generalis minimumát képezi. Más lett a delictum. A maximum is tehát csak ezen «ujított» delictum maximuma lehet; például a vitás esetben a súlyos testi sértés speciális vétségének maximuma: *1 év*. A mi újabb oldalról igazolja, mennyire vezet súlyosításhoz a teljes-ülés felfogása.

A mi pedig a speciális mellékbüntetés maximumát illeti, akárhogy correctionalisáljunk, az eredmény ugyanaz. A 92. §. alapján börtön helyett fogház szabatik. Ha fogház szabattott, a correctionalisált cselekmény mindkét felfogás szerint vétségi jellegűvé lesz. Ha pedig vétségi jellegű cselekményről van szó, az 57. §-ban olvasható a válasz; ez megmondja: a mellékbüntetés maximuma, 3 esztendő.

BODOR László ügyész ur érvelésével külön czikkben szándékozunk foglalkozni.

Dr. Sik Sándor.

A jus offerendi gyakorolhatása az 1880. évi 60. tcz. 190. §-a szerint.

Miután az 1880. évi 60. tcz. 190. §-ában említett jus offerendi gyakorolhatásának csak végidőpontja határozott meg, már pedig minden végidőpontnál kezdetnek is kell lenni, akaratlanul azon kérdés merül fel, hogy mikor kezdődik azon határidő, melyben a későbbi jelzálogos hitelező a fenti szakaszban említett jogot gyakorolhatja.

Sokan azon nézetben lesznek, hogy miután a jus offerendi gyakorolhatása tekintetében a végrehajtási törvény intézkedik, következésképp ezen jog a végrehajtási törvény bármelyik stadiumában gyakorolható és így ezen nézet első pillanatra helyesnek is látszik; de ha a törvény szerint ezen jog gyakorlása által elnyerhető jogelőnyöket tekintjük és megengedjük, hogy a végrehajtási eljárás különböző stadiumában a jus offerendi igénybevételével különböző előnyök lesznek elérhetők, akkor be kell ismernünk azt is, hogy a

fenti határidőnek kezdete nem folyhat a végrehajtási eljárás bármelyik stadiumában.

Ugyanis az árverés napjáig a jus offerendi gyakorló jelzálogos hitelező csak azon kiszámíthatlan előnyben részesülhet, hogy a neki jelzálogul szolgáló ingatlannak ohajtott elárverését megghiusíthatja, s így ha a törvényhozás a fenti szakaszban jus offerendivel a most említett előnyt vélte elérhetőnek, akkor ezen jog gyakorolhatását úgy mint az osztrák polg. törvény minden s nem csak a későbbi jelzálogos hitelezőnek kellett volna megengedni; mert az első helyen bekeblezett hitelezőnek ép úgy állhat érdekében, miszerint jelzálogának épen nem a későbbi jelzálogos hitelező által szándékolt időben vagy nem részben történjék eladása; következőleg, miután a jus offerendi igénybe vétele csakis a későbbi jelzálogos hitelezőnek megengedett, joggal állíthatjuk, hogy a fenti határidőnek kezdete az árverést meg nem előzheti.

Az árverés foganatosítása után a jus offerendi gyakorolni kívánó hitelező csak azon előnyben részesülhet, hogy a netalán nem eléggé biztosított követelését anyagilag érvényesíthesse; következőleg, miután a fenti szakasz az árverésről való intézkedések után a végrehajtási törvényben elhelyezett, joggal vélekedhetünk, hogy a törvényhozás a jus offerendi igénybe vételével csak is az említett előnybe akarta részesíteni a későbbi jelzálogos hitelezőt, s így a hivatkozott szakasznak tehát más kiterjedtebb értelmezést adni nem is lehet, mint ha a jus offerendi jogosultsága csakis az árverési cselekmény után veheti kezdetét.

A kifejtettek szerint tehát világos az is, hogy czélszerűbb lett volna a jus offerendi gyakorolhatását a végrehajtási eljárás bármelyik stadiumában megengedni.

Dr. Z-r N-n,
dunaszerdahelyi ügyvéd.

FELELET

Dr. HEXNER GYULA ügyvéd ur által a *Curiai Határozatok* f. é. 21. számában felvetett nyílt kérdésre.

Kérdést tevő ügyvéd ur felfogásom szerint az előadott tényállást akként értelmezi, hogy miután az elmarasztalt a tárgyaláson meg nem jelent, igazolási kereset vagy felebbezés által érdekeit védelmezni meg sem kísérelte, tehát a kereseti kérelemre nézve feltétlen beismerésben van, s úgy tekintendő, mint a ki a kereset előadott minden tényeit, minden állításait ezen mulasztásai által a bíróság előtt beismerte. Ezen beismerése ellen más bizonyíték, különösen eskü meg sem engedhető, e szerint a marasztalt alperes perujítással sem élhet.

Ha helyesen magyaráztam a kérdést tevő ügyvéd urnak felfogását, válaszom az, hogy a perujításnak hely adandó:

mert az 1881: LIX. tcz. 69. §-a az alapperbeni ítéletek között különbséget nem tesz, lettek azok makacsságból vagy rendes tárgyalás alapján hozva, csak jogerőre emelkedett ítéletet követel; mert azon körülmény, hogy a tárgyalásra kitűzött határnapnak elmulasztása miatt igazolással nem élt, a perkérdés feletti marasztaló ítélet hozatalra okot adott, de az elmarasztalásra perrendszerű bizonyítékot nem szolgáltatott; minthogy az 1868: LV. tcz. 111. §-a szerint a keresetben felhozott tények és állítások csak valóknak, *de nem egyszersmind bebizonyítottaknak* tartandók; s alperes meg nem jelenés miatt elmarasztalandó, *nem pedig azért, mert a kereseti tények és állítások perrendszerűleg beismerés által bebizonyítottak.*

Az 1881: LIX. tcz. 69. §-ának 2. pontja a perujításhoz új bizonyíték felhozását követeli, tehát az 1868. évi LIV tcz. 155. §-ában felsorolt bizonyítási módok bármelyike, tehát az eskü is oly bizonyítéknak tekintendő, mely a perujításnak való helyadást nem tiltja, nem gátolja. A felvetett kérdésben jelölt esetben az eskü annál inkább új bizonyítéknak tekintendő, mivel csak *meg nem jelenés indokából* lett alperes elmarasztalva, a ki védelmére még semminemű perbeli bizonyítékot az alapperben nem használt, s így az alapperbeni ítélet indokaiban sem hozathatott fel ellene más perrendszerű bizonyíték.

Simon Endre,
lőcsei kir. tszéki bírő.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3 " A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A külön közvetítő intézetek felállításához. BALKAY LÁSZLÓ nagyenyedi kerületi börtönigazgatótól. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvédől. — A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédől. — Törvénykezési Szemle: Egy teljesülési döntvény. — Ö — U.-tól. — A gyám-sági törvény 113. §-a 11. pontjának alkalmazásához. ENYICZKEI GÁBOR sátoralya-ujhelyi ügyvédől. — Feleletek a nyílt kérdésekre: SIMON ENDRE löcsei királyi törvényszéki bírótól és Dr. F. S.-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Igazságügyi rendeletek. — Esküdt-széki levelek. — Különfélék.

A külön közvetítő intézetek kérdéséhez.

SZABÓ JÓZSEF lipótvári kir. kerületi börtön-igazgató ur a *Fegyintézet* Értesítő mult évi II. számában «az országos fegyintézetektől távol fekvő különálló közvetítő intézetek» mellett foglal álláspontot.

Ha igen tisztelt kartársam cikkéhez szólok, azért történik, mert most, a közvetítő intézetek felállításának küszöbén, a kérdésnek minél helyesebb megoldásához szerény tehetségemhez képest hozzájárulni kötelességemnek tartom, s mert SZABÓ urral a közvetítő intézetek felállításának idejére nézve egyet nem értek.

Mig én ugyanis *legalább egy* közvetítő intézetnek mielőbbi felállítását eléggé sürgetni nem győzném: addig SZABÓ ur felállításukat egyelőre elhalasztani szeretné. SZABÓ ur, kit pályatársai eddig a haladás hívének ismertek, e kérdésben conservatívva vált, mert nem reméli, «hogy a kormány — tekintettel az állam jelenlegi pénzügyeire — két közvetítő intézetet fogna berendezni», már pedig „nemcsak a fegyintézetekből kikerültek, de a börtönre ítélték is közvetítőbe szállítandók”, holott «a közösen használandó közvetítő iránti törekvés a törvénynek és börtönrendszerének benső természetével összeütközik»;

mert «fegyintézeteink és börtöneink kellő magánzárkakkal sem rendelkeznek, s azok létesítése is elodáztatik, s míg ezek kellőleg be nem rendeztetnek: nem lehet helyes és okszerű kíváncsálgatás a közvetítő intézetek félszeg felállítása.»

«Egészítsük ki — mondja SZABÓ ur — előbb fegyházainkat és börtöneinket kellő számú magánzárkával és így rendezzük be azokat a magánzárkák sikeres foganatosítására: majd akkor a társas fogság, mint a végrehajtásban második fok, szintén sikerrel működhetik, s innen a harmadik fokra, a közvetítőbe való átküldésnél már nem hypothesis játszáná a főszerepet».

Mig tehát oda jutnánk: határozott meggyőződés, — így folytatja — hogy maradjunk meg a jelenlegi küzdelmek között, a föltételes szabadonbocsátás intézményének a mai bármely céltalan formák közti alkalmazása mellett, s a közvetítőintézeteket az előbb jelzett építkezések utánra hagyjuk».

Avval, hogy nemcsak «a fegyintézetekből kikerültek», de a börtönre ítélték is közvetítőbe szállítandók, én is számot vettem, s bár a büntetőtörvénykönyvből nem

birtam kibetűzni azt, hogy a fegyenczekből és rabokból lett foglyok a büntetés harmadik stádiumában még elkülönítendők, (a negyedik stádiumban nem különíthetők el!) a két büntetésnem elmélete szerint kívánatosnak, (bár a törvény szövege szerint nem okvetlenül szükségesnek) találtam azt, hogy legalább két közvetítő intézet állíttassék fel.

E megállapodás azonban korántsem hatott reám oly csüggesztőleg, mint SZABÓ urra, ki — úgy látszik a nélkül, hogy a körülményekkel számot vetett volna — pessimista szemüvegen nézi az ügyet.

Azon nemes buzgalom mellett, melylyel a kormány az új büntetőtörvény értelmében szükséges új intézetek felállításához s a régiek átalakításához fogott, valóban nincs okunk a csüggeteg lemondásra, sőt ellenkezőleg, a legjobbat kell, hogy reméljük. De különösen SZABÓ ur követ el — mondhatnám — hálátlanságot, nem akarván látni haladást ott, a hol ez mindnyájunknak ugyancsak az állam pénzügyeihez mért várakozását messze túlhaladja. Hiszen épen a SZABÓ ur vezetése alatti lipótvári kir. kerületi börtönben építettett a mult évben 80 magánzárka, s így ő legkevésbé panaszkozhatik azok létesítésének elodázása miatt. De ez még nem minden, mi a büntetőtörvény életbe lépte óta tett haladást képez. Az igazgatásomra bízott n.enyedi kir. kerületi börtön szervezetet, s a megfelelő számú magánzárkák felépítése s czélszerű átalakítások foganatosítása által még ez évben a törvény szövegének szó szerint megfelelő állapotba fog helyezettetni, Kishartán még ezen, de legkésőbb a jövő évben közvetítő intézet, Aszódon javító-ház fog felállíttatni. Mindkettőnek ügye igen előrehaladt. A váci kir. kerületi börtönben a magánzárkák szaporítása végett tervezett építkezés előkészületei — tudtommal — már szintén megtörténtek.

Minden jel oda mutat tehát, hogy a kerületi börtönök már a legközelebb jövőben — talán 1883-ban — ellátva lesznek részben teljes, részben nagyobb számú magánzárkakkal, s így időszerű, hogy egy közvetítő intézet már most a közel jövőben felállíttassék, s ekként legalább a börtönbüntetés szabályszerű végrehajtása elértéven: legalább a börtönre ítéltéknél mondassunk le a föltételes szabadon bocsátás intézményének a mai céltalan formák közti alkalmazásáról.

Azt hiszem, hogy a fenebb elősoroltak után legkevésbé sem kell tartanunk attól, miszerint közvetítő intézetünk «félszeg» szerepet játszanék, s annál inkább törekednünk kell, hogy a föltételes szabadságot legalább a börtönre ítéltéknél, a javulásra alkalmasabb elemnél a rendszernek megfelelő formák közé illeszthessük.

A kerületi börtönök körül tapasztalt áldozatkészség után én bizton remélem, hogy az országos fegyintézetek szintén mielőbb minél nagyobb számú magánzárkakkal fognak elláttatni (Illaván van is talán 32, Szamos-Ujváron pedig 22); addig míg ez megtörténék, s míg a fegyintézetekből átszállítandók részére is külön közvetítő intézet alakíttathatnék: bátran ellehetnek ezek — minél nagyobb elkülönítés mellett — a volt rabokkal egy

közvetítő intézetben. Nézetem szerint jobb, ha egyelőre ilyenén mennek át, mint semilyenén.

Csak a ki a közvetítő intézetek költségeivel nincs tisztában, az félhet a börtönügynek mai fejlődése mellett attól, hogy a tényleges szükség bekövetkezése esetén egy második ily intézet felállítását a kormány elejtené. Gondoljunk arra, hogy a közvetítő intézetekhez semminemű különös épület, semminemű költséges biztonság és őrizet nem szükséges. Bármely kiterjedtebb iparral bíró városban bérbe vesz a kormány egy nagyobb épületet vagy vidéken egy mezőgazdasági telepet, beletesz két adminisztratív tisztviselőt, egy-két lelkészt, egy tanítót, hat-nyolcz őrt és meg van az iparos vagy mezőgazdasági közvetítő intézet, a mely a személyi kiadásokat akár iparral, akár mezőgazdasággal meg is fogja keresni.

SZABÓ ur attól fél, hogy most a közvetítőkbe való átküldésnél a hypothesis játszaná a főszerepet. Ha meg nem sértem: számot vetett-e SZABÓ ur az ir-rendszer szellemével? Ha igen: úgy tudnia kell, hogy a közvetítő intézetek rendeltetése, miszerint a hypothesis, melyet a beszállítottak javulásáról azok jó viselete alapján formáltunk, minél nagyobb mértékben beigazolják, vagyis hogy a közvetítő intézetbe küldésnél igenis szabad a hypothesisnek játszania a főszerepet.

Ha attól fél, hogy most a közvetítő intézetekbe való küldésnél a hypothesis játszaná a főszerepet: inkább játszatja ezt a föltételes szabadságra való küldésnél? SZABÓ ur inkább megelégszik a föltételes szabadsággal mai formáival? Hát nem fáj a lelke, mikor látja, hogy ez intézmény, melynek rendeltetése, miszerint a büntetés negyedik stádiumát képezze, vagyis a javítás eszközeül szolgáljon: közvetítő intézetek hiánya miatt a kegyelmezés jellegét kapta gyakorlatunkban? Nem fáj-e lelke, ha rágondol, hogy míg Irhonban az elítéltek fele részeseül e jótéteményben, addig nálunk rendkívüli kárára a társadalomnak, talán egy ötöde sem?

Azt hiszem, hogy nekünk, az ügy napszámosságainak, a kormány minden intézkedését, mely a rendszerben egy lépést előre tesz, örömmel kellene üdvözlönnünk, nem pedig retrograd tanácsokkal és véleményekkel előállunk.

Balkay István,
kir. kerületi börtön-igazgató

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán —

A másodbirósági indokok határozottan arra vallanak, mintha az 1841. évi pápai instrukció azt kívánná meg, hogy a házasság legalább is a protestáns fél lelkésze előtt kötéssék. Ez az eddigi, fejtegetésünknek már annál fogva sem megfelelő eredmény, mert még az alkalmazandó régi egyházjog álláspontját sem fejezi ki hiven. A házasság-védő, ki kezdettől fogva a helyes nézetet vallotta, nem is nyugodhatott meg a másodfoku bíróság ítéletében. Habár csak az indokok ellen voltak kifogásai, mégis csak felebbezett. Jellemző az ő felebbezésének az 1841. évi pápai instrukcióra vonatkozó következő kijelentése, a mit ide iktatni el nem mulaszthatunk:

„Instructionis verus sensus est: matrimonia mixta in Hungaria, quae post annum 1841. iniri contingat, valida esse non id eo quia coram ministro acatholico contrahuntur, sed valida esse eo non obstante. Etenim praesentiam ministri acatholici sive sit ordinarius sive non, in contrahendis mixtis matrimoniis, ut ea coram Ecclesia catholica valida sint, non requiri...”

Ez a kijelentés egyenesen annnyit jelent, hogy vegyes házasság megkötése esetén nem kell okvetlenül se az egyik,

se a másik fél papja elé menni, hanem a felek a házasságkötést azok nélkül is elvégezhetik.

Ezt az álláspontot vallja aztán a harmadfoku primási bíróság ítélete minden kétséget kizárólag.* A primási szék ítéletében a Magyarországon valósággal létező jog és pedig úgy az egyházi jog mint a hazai eredetű jog elháríthatlan következményeit kell felismernünk.

Még a pereset történetére nézve megemlítjük azt, hogy abban a pápa is ítelt. A szombathelyi püspöki szent szék delegálta, melyhez, mint negyedik foku bírósághoz intézett felebbezésében derék házasságvédőnk azt hangsúlyozta, hogy:

„Matrimonia mixta apud nos in sensu praememoratorum Papalium Documentorum ex integro secundum decreta juris ecclesiastici communis aut Tridentinum vigentis dijudicanda sunt; jam vero secundum haec, exempli causa, secundum clarissimum textum decretalis Alexandri III. „Quod vobis“, omnia matrimonia clandestina, in quibus celebratis de dato mutus libero partium consensu certo constabat, valida erant coram Ecclesia matrimonia.”

A szombathelyi püspöki szentszék is, mint pápai bíróság 1875. évi augusztus 9-én kelt ítéletében a házasságot érvényesnek mondta ki.**

A peres eset nem volt ugyan olyan, hogy a felek ne pap előtt kötöttek volna házasságot, de mert illetéktelen pap előtt kötötték frigyüket, az olybá vétetett, mintha pap előtt se lettek volna. Ennek dacára a házasság érvényes-

* ROSKOVÁNY i. m. 512. l. *Sententia fori Primatialis*. Deliberatum est: Quoniam valor vinculi matrimoniorum coram catholicis ecclesiasticis Iudiciis impugnatum exclusive juxta principia catholica cognoscendus est, iuxta haec vero in locis, in quibus decreta Concilii Tridentini in usum inducta non sunt, non secus ac in patria nostra et régnis ad Coronam Hungaricam spectantibus, a tempore dispensationis et huic junctae Instructionis per f. m. Gregorium XVI Romanum editae, externae solemnitates a supramemorato concilio sess. XXIV. cap. 1. de Reform. Matr. praescriptae, ad validitatem in contrahendo, plurimum celebrantium opinione, in omni non requirantur, adeo, ut omne matrimonium mixtum in regnis Sacrae Coronae Hungaricae, omissis licet illis, contractum, validum habendum sit, si de dato consensu certo constitutit et secus nullum impedimentum dirimens obstiterit, nec conditio substantiae matrimonii adversa in ejus celebratione a contrahentibus apposita fuerit: praemissa supramemoratae Papalis dispensationis et Instructionis hujusmodi expositione per unicum et ideo legitimam praxim minime constituentem consistorialiter decusum casum, per appellatam Actricem sub XXXI., adductum, everti nequeunte, cum secus juxta sub III., occurrentem Actricis libellum actionalem, et iudicem et partes aequae regulantem, ad matrimonium hoc, quod unice e capite clandestinitatis in iudicium deductum est, consensus coram ministro aug. C. Ozoriensi datus in actis ad hunc processum spectantibus nullibi in dubium vocetur, sententiam a secunda instantia pro valore matrimonii latam approbari; liberum attamen eidem Actrici relinqui, defectum liberi consensus, per eam in appellatione solum attacktum, novo processu coram competente Consistorio discutiendi, et in casu legitimarum probationum e capite hoc matrimonii sui qua nullius iudiciale enunciationem sollicitandi.

** ROSKOVÁNY i. m. 520. lap. *Sententia fori Delegati Pontifici Faurinensis*. Deliberatum: Fundamento agendi ab Actrice adducto, probato non existente, matrimonii inter Paulam Simonyi et Carolum Bangya die 19. Novembris an. 1869 contracti validitatem, Brevi Gregorii XVI Papae «Quas vestro» 1841 die 30 Aprilis edito, huicque junctae Instructioni Lambruschiniana conformiter, judicialiter quoque constabilliri, Actrici attamen ob praetensam vim et metum ad matrimonii sui invaliditatem coram competente Iudicio e capite defectus liberi consensus de novo agendi liberum relinqui. Motiva: Quaestio matrimonii mixti in sensu concilii Tridentini sessionis 24 capituli 1. de ref. matr. utpote non servata in memorato decreto praescripta forma celebratum, esset quidem pronuntiandum nullum, quia juxta memoratum conciliare decretum matrimonia christianorum tunc solum valida habentur, si coram proprio parochia catholico vel ab eo delegato alio sacerdote et adminis duobus testibus ineantur; cum attamen Gregorius XVI. Papa, vi juris in concilio Tridentini sessione XXV. capite 1. de reform. memorati, attentis circumstantiis, saepe memorati concilii sess. 24 de reform. matr. caput 1. utpote decretum disciplinare, respectu mixtorum matrimoniorum in Hungaria Brevi «Quas vestro» 1841 die 30 Aprilis edito et juncta eidem Instructione Lambruschiniana suspenderit, et omnia matrimonia mixta, quae non servata in supracitato conciliari decreto praescripta forma iniri contingat, in futurum quamvis illicita pro validis habenda edixerit: matrimonium inter Paulam Simonyi et Carolum Bangya juxta documentum sub XXVII mutuo consensu coram testibus expresso, sicque secundum leges ecclesiasticas ante concilium Tridentinum communiter vigentes, in patria vero nostra quoad mixta matrimonia supracitato Brevi Pontificio in vigorem restitutas, signanter c. 1. et 25. X. de spons. et matr. et c. 2. X. de clandest. desp. initum. utpote cui contrahendo aliud impedimentum obstiterit nullibi in processu probatum est, supracitato Brevi Pontificio conformiter qua validum pronuntiandum fuit.

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19., 20., 21. és 23. számokban.

nek mondatott ki. Még nem lettek ugyan az 1841. évi breve s ehhez szóló instrukció egyaránt úgy felfogva, hogy azok csak annak a következményei, a mi a tridenti zsinatban megállapítottak veendő, hogy t. i. a proprius parochus előtt való házasságkötés protestánsokra s az ezekkel összeházasodókra bizonyos körülmények között ki nem terjed, a végső érvényű ítélet a létező jogállapotról mindenkit felvilágosíthat. Most már csak egy oly vegyes házassági esetnek kell magát előadni, hogy a felek pap vagy lelkész elé egyáltalán nem mennek s tudjuk, hogy azért az ő házasságuk, házasságkötésük, ha egyéb akadály nincs, nem fog megdőlni.

Azok, kik a kérdést egyoldalulag a hazai törvények szempontjából tekintik, könnyen ezen hiedelemnek adják oda magokat, hogy a vegyes házasság a megkötése dolgában épp oly szigor, oly formáság alatt áll, mint a nem vegyes házasság. Pedig csak annyiban van igazuk, a menyinyiben a vegyes házasság léte a polgári jog, a II. József császár patense szempontjából tekintetik. Feledik, hogy a vegyes házasság nem kevésbé az egyházi jogon és pedig a vegyes házasság azon alakzatára nézve, midőn a házasság nem a katolikus pap előtt köttetik, a régi egyházi jogon alapszik, mely szerint a felek között magok között pap jelenléte nélkül végbement házassági kötés is létrehozza a házasságot. A midőn tehát a hazai törvények a vegyes házasság megkötését említik, az egyházi jogot és pedig a régi egyházi jogot is szem előtt kellett, hogy tartsák. És ez mindig így is volt. A hazai törvények alkotói mindig, a mikor a vegyes házasságot említik, az egyházi jog alapján is állnak. Tudjuk, hogy az volt épp mindenkor a törvényhozói feladat, hogy a vegyes házasság nehézségei a katolikus fél részéről elháríttassanak és pedig az egyházi jog alapján. Ez volt mindig a feladat sulypontja, mert a mi a vegyes házasságnak protestáns fél részéről való megkötését illeti, hát ez annál fogva sem csinált nehézséget, mivel a protestánsok házassága a II. József császár patense óta állami dolog volt és maradt úgy törvényhozási tekintetben, mint egyébként. Egyenesen azt fogjuk látni, hogy az állami törvényhozás a vegyes házasságok megkötése dolgában mindig az egyház jogi szabályaihoz alkalmazkodott. Mondhatni, hogy a materiáját nem is úgy kezeli mint valóságos törvényhozó. Törvényalkotásai a vegyes házasság megkötésére értendőleg kezdettől fogva annak a jellegét őrzik, hogy az állam a keresztény felekezetek között a közvetítő szerepét játsza. Innét van az, hogy a törvényhozás a vegyes házasság megkötésének a módját sohasem szabta meg úgy, mint a valóságos törvényhozó szokta tenni, ki az általa megszabott formát elengedhetlennek tartja, az evvel ellenkező cselekvést semmisséggel sújtja. Már ez úgy vette volna ki magát, mint mikor az állam a házasság telett valóságos törvényhozást gyakorol. Ezt a katolikus egyházi jog sérelme nélkül nem lehetett volna tenni, ez már formailag is igen szemet szuró lett volna. Innét van azután az, hogy a mi törvényeink a vegyes házasságok megkötése dolgában nem bírnak a törvény igazi erejével (*leges imperfectæ*).

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követe.)

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A dolgokról.

(*m. j. harmadik cím 66—97. §§. r. j. harmadik cím 32—50 §§.*)

A m. javaslat e fejezete főbb intézkedéseiben a bajor tervezetet követi, melynek fogalommeghatározásai legnagyobb részt sikerülteknek mondhatók, de a mely a szász és hesseni javaslatok befolyása alatt sok felesleges intézke-

dést vett fel, melyekkel a m. javaslatban is találkozunk. A 66. §. a dolgoknak egyszerű és összetettekre való felosztását és fogalommeghatározását adja.

De e fogalommeghatározás, mely az alkatrész meg vagy meg nem különböztethetőségére fekteti a sulyt, helytelen, mert nem ezen, hanem a physikai különletben fekszik e felosztás criterionja.

A különlet pedig a dolog fogalmára vezetvén, lehetségesíti, hogy az jogviszonyok tárgyát képezze. Miután pedig az összetételnél az alkatrészek jogi minőségére nézve döntő a physikai egység s ennek fenállása alatt az alkatrész mint dolog nem jó figyelembe, csakis azon jogi felosztást ismerhetjük, mely dolgokat és dologösszeségeket különböztet meg.

A 67. §-ra vonatkozólag az indokolás (68. l.) a szász és zürichi törvénykönyvek és a bajor javaslatra hivatkozik, a melyeket az ingatlan fogalommeghatározása tekintetében követett.

A jelzett törvények ingatlan dolgoknak egyszerűen a telkeket tekintik, de legkevésbé sem tartalmazzák azon felesleges kitétel, hogy «ingatlan dolgok a földfelületnek egyes határozott részei», ez alatt pedig kizárólag a telek értendő.

Tekintettel a vízi jognak a dologi jogban történendő szabályozására, s tekintettel a szolgalmakra, czélszerűnek látszik annak kimondása, hogy ingatlanok: a folyóvizek, források és tavak.

A 68. §. a telkek alkatrészeit b) pont alatt sorolja fel; ezek a talajjal szilárdan egybefüggő épületek.

A megszorítás «épületre» nem helyes s szükséges e mellett a tágabb fogalmat «építményeket» használni.

Külön felemlítendő továbbá a vízművek, vízvezetékek.

Az itt jelzett megkülönböztetések jogunkban el vannak ismerve; így az 1881: XLI. tcz. a kisajátításról, a 14. §-ban az épületet, építményt s vízművet egymástól határozottan különbözteti meg, úgy nemkülönben e megkülönböztetéssel találkozunk az 1881: LXI. tczikkben, mindkét tcz. pedig az építmény fogalmát mint tágabb körűt az épülettel szemben használja.

Hogy pedig e megkülönböztetésre csakugyan szükség van, s hogy az épület szó alatt többnyire csak házak értetnek, ezt igazolja pld. az 1881: XLI. tcz. 69. §-a, mely épületeket és iparműveket különböztet meg, értve az utóbbiak alatt ipari célokra szolgáló építményeket.

A 68. §. c) pontja szerint az ingó dolog a telek alkatrészévé válik, ha azzal szilárd és tartós kapcsolatba hozatik

A gazdasági érdek e fogalom kiterjesztését kívánja a gyári vagy gazdasági célokra szolgáló vízvezetékeknél, melyek nem esvén mindig a vízépítmény fogalma alá, sőt gyakran elhelyezésük olyan, hogy a kapcsolat köztük és a telek közt nem nevezhető tartósnak, de czélszerűtlen volna ezeknek tartozéki minőséget adni, a midőn gazdasági szempontból a telek alkatrészeként tűnnek fel.

A 70. §. helyes intézkedést tartalmaz, de szükséges azt a bajor javaslat 146 a. második kikezdésével kiegészíteni. Mert az épület ablakának vagy ajtajának bár újra egyesítés szándékával történt elkülönítése nem zárhatja ki azt, hogy ez alkatrészek mint ingó dolgok jogszerzés vagy végrehajtás tárgyát képezzék.

Miért is a 70. §. akkép egészítendő ki:

«Amennyiben ily alkatrész nem a földlogra való vonatkozásában, hanem önállóképp jogszerzés tárgyát képezi, ingó dolognak tekintetik».

A 72. §. mint tisztán magyarázati elhagyandó.

A 73. § a növedék fogalmát adja s a sulypontot az alkatrészsze válásra fekteti. Prægnansabb lesz e meghatározás, ha kiindulási pontul elfogadtatik Wächter következő mondata: «Die Accession in eigentlichem engerem Sinne

* Az előbbi közleményeket l. a 49., 50., 22. és 23. számokban.

ist eine solche Nebensache, welche einen wirklichen Bestandtheil der Hauptsache selbst bildet, mit ihr ein physisch verbundenes ausmacht.... und durch diese Verbindung mit dem Ganzen ihre Selbständigkeit verliert und in ihm aufgeht, weil sie mit ihm einen Körper bildet».

Ennek megfelelően a növedék fogalmát a törvényben következőkép adhatjuk:

«Növedék mind az, a mi valamely dologgal oly kapcsolatba jön, hogy azzal testileg egy egészet képez»

(A code civil 551. art. a növedék jellegét az egyesülésben találja, mely egy egészet idéz elő «tout ce qui unit et s'incorpore à la chose.»)

A 74. §, mely a tartozék fogalmát adja, a fentebbiek szerint oda módosítandó, hogy az első kikezdés e szavai helyett «anélkül hogy alkatrészévé vált volna» teendő «anélkül, hogy azzal testileg egy egészet képezne».

A 75. §. a háznak ingatlan tartozékait sorolja fel, holott az érvényben levő és fentartandó telekkönyvi rendszerből folyólag csak önálló tdkvi testeket ismerünk s esetleg a dologi jognak maradand fen, mint pld. az 1872-ki porosz törvény a tulajdonszerzésről kimondja, annak meghatározása, hogy az ingatlan tartozékok a fő ingatlan mellett ily minőségben kitüntethetők. A jelzett §. ennek folytán mellőzendő lesz. Hazai jogunkban az ingatlan tartozékának fogalma, a mint ez a Trip. I. 24. § 8. meghatározva van, úgy nemkülönben az urbéri birtok fogalma, mely szerint a fundus intravillanus a földolog, az azzal járó szántóföld s rét pedig mint fundi appertinentiæ mellékdolog, a telekkönyvi intézmény behozatalával lényeges változást szenvedett. Az 1871: LIII. tcz. 56. §-a értelmében az urbéri telek tartozékát képezi: a nádas, legelő s erdőilletmény, azonban csak addig, míg telekkönyvileg nincs külön kitüntetve.

Telekkönyvezett ingatlanoknak önálló jószágtestkép bejegyezett ingatlan tartozékait a birói gyakorlat el nem ismeri, s a tdkvi intézmény azon elvéből kiindulva, hogy a telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó forgalom nem türi meg a tartozék tanának alkalmazását még ott sem, a hol az ingatlan vonatkozással egy ingatlan földologra gazdaságilag ahhoz hozzá tartozónak tetszik: a Curia 1876. évi 7039. sz. a. hozott ítéletében kimondotta azon elvet: hogy a telekkönyvezett ingatlan eladásakor az ahhoz tartozó erdő- és legelőilletmény nem tekinthető szintén eladottnak.

A tartozék tekintetében két fontos intézkedéssel találkozunk a javaslatban; az egyik a 67. §-ban nyer kifejezést, mely szerint az ipari célra szánt épületnek felszerelése nem képez tartozékot; a másik a 77. §-ban «a gazdasági felszerelés nem képezi a teleknek tartozékát».

Meg kell jegyeznünk, hogy nem a tartozék előre meghatározott jogi fogalma lehet e helyütt a döntő, hanem a nemzetgazdasági és társadalmi szempont, s ezen elemek befolyása alatt kell a törvénykönyv szabványait meghatározni.

Feltűnő az eltérés az európai törvénykönyvektől, a midőn az nem igazolható a nemzeti jog különleges jellegével s a midőn a törvényhozási szempont e tekintetben minden országra nézve a gazdasági viszonyok különbözősége daczára egy és ugyanaz.

Nálunk, hol ép törvényhozási körökben folyton hangsúlyozva lesz, hogy a magánjogi törvényeknek és különösen a készülőben levő magánjogi törvénykönyvnek feladata az agricoláris érdekek megóvása, mely egy bizonyos irányban s bizonyos megszorításokkal helyes, a javaslatnak álláspontja megfoghatatlannak tűnik fel.

A midőn minden törekvés arra irányul, hogy a földhitel biztos alapra fektetessék, a m. javaslat oly álláspontot foglal el, mely az ingatlanok hitelképességét tetemesen csorbitja.

A gazdasági célra szánt ingatlanoknál nem pusztá-

földfelület képezi a hitel alapját, hanem a tényleg üzőtt gazdaság, s úgy a hitelező, mint az adós érdeke megkívánja, hogy az ingatlanok kényszer utján eladásakor a gazdasági vállalat ne tétessék tönkre, a mennyiben a felszerelés elszakítva a telektől, értékében tetemesen csökkenti a földet, csökkenti magát az elszakított felszerelést is.

De az álladalmi és társadalmi érdek is tiltja ez elválasztást, mert az államnak feladata a gazdasági vállalatokat, mint termelési egységeket megtartani és megőrizni annál is inkább, a midőn a felek érdeke ezt egyaránt megkívánja.

Körülbelül száz éve, hogy a francia törvényhozás e szempontot mint mérvadót feltüntette (L. LOCRÉ VIII. k. Exposé de motifs par FREILHARD V. No. 6.) s azóta nem volt törvényhozás, mely e szempontot mérvadónak el nem ismerte volna. Ezt követte a szász polg. törvénykönyv 70. §-a, a zürichi törvénykönyv 476. §-a, a schaffhauseni 418. §-a, az olasz polg. törvénykönyv 413. §-a, a porosz 1872-ki május 5-ki törvény 30. §-a.

A mi a gazdasági felszerelésre nézve áll, teljes mérvben alkalmazást kell hogy nyerjen az iparvállalatoknál, mert nem az a döntő, mint UNGER mondja, hogy a gépek nem a gyárépületnek szolgálnak s így nem lehetnek azoknak tartozékai, hanem előtérbe lép a vállalat fogalma, s mint BORSARI helyesen mondja, a gyár alatt egy egységet értünk, ez annyira határozott dolog, hogy a ki azon jogot szerez, megszerzi mind azt, a mi ugyszólván egy universitást képez. Kifejti, hogy a törvényhozó álláspontja a gazdasági és iparvállalatoknál nem lehet eltérő, s hogy társadalmi érdek ezen termelési egységek jellegét megőrizni.

S tényleg az újabb törvényhozások e helyes álláspontot foglalják el.

Az iparvállalat fogalmát, habár megszorítással, már a Code civil 524. art. ismerte el, s ennek kiterjesztő magyarázatát minden ipari célra szánt építménynél kiváló francia jogászok mint DURANTON és DEMOLOMBE bár eltérő indoklások alapján ismerik el.

Minden controversiát kizárólag szólnak a szász polg. törvénykönyv 69. §-a s a svajczi törvénykönyv ide vágó szakaszai.

Hazai jogunkban is a vállalat fogalmával találkozunk s ennek megfelelően a tartozék fogalmának kiterjesztésével.

Az érvényben levő bányatörvény 121. §-a szerint a bányák tartozékára külön végrehajtásnak nincs helye s a tartozék meghatározásánál a gazdasági szempontot annyira érvényesíti, hogy nemcsak az üzleti célra rendelt állatok, gépek, szerszámok és eszközök, hanem az iparüzlet minősége szerint még eladható állapotban nem levő érczek és hutatermékekre is kiterjeszti.

Hason fogalom-kiterjesztéssel a vasuti hitel érdekében az 1881: LXI. tcz-ben találkozunk, melynek 26. §-a értelmében a vasutak és csatornák összes tartozékaikkal egy egészet képeznek és csak összeségükben vehetők végrehajtás alá.

A tartozék fogalmának ez oly kiterjesztése, mely az abstract jogi fogalomnak meg nem felel, de mely egy czélszerű nemzetgazdasági elvet juttat érvényre. Így a 26. §. értelmében a vállalat pénztárába begyűlt pénz is tartozéknak tekintetik.

A megfelelő intézkedések a r. j. 42. és 43. §-ai lettek foglalva.

E magánjogi szabványok kiegészítésüket a végrehajtási eljárásban kell, hogy nyerjék oly értelemben, hogy a tartozékok önálló végrehajtás tárgyát nem képezhetik.

Ennek megfelelően módosítandó a végrehajtási eljárás, a melynek intézkedései az ellenkező elvet érvényesítik.

A 76. §. az előadottak szerint módosítandó; a 77., 87. és 88. §§. pedig kihagyandók lesznek.

A 80. §. a természeti gyümölcs fogalmát adja.

E jogi fogalom ma oly határozott s minden contro-versiát kizáró, hogy annak meghatározása törvénykönyvben mellőzhető.

A természeti gyümölcs ép, mert fogalma annyira meg lett tágitva, kielégítő definitiót nem fog eredményezni. Igazolja ezt a javaslat maga, mely ép a lényeges elemeket érintetlenül hagyja, a súlyt pedig az előállításra fekteti.

Lényeges a meghatározásban, hogy a természeti gyümölcs fogalma csak vonatkozással a gyümölcsnözi jogra határoztatik meg s ép ebből folyólag természeti gyümölcsnek csak az tekintendő, a mi oly haszonkép jelentkezik, mely a dolog rendeltetésének megfelel.

Az itt jelzetteknek még leginkább megfelelő definitiót a bajor javaslat 167. art. adja.

A 81. §. meghatározza, mikor tekintendő a természeti gyümölcs beszédettnek és mikor be nem szedettnek.

A javaslat értelmében be nem szedett gyümölcsök azok, melyek be nem szedettek. E kifejezés helyett megfelelőbb «beszedhető» gyümölcsökről szólni, mert e meghatározás a törvénykönyvben csakis a birtokos megtérítési kötelezettségével szemben bir jelentőséggel, ha pedig erre nézve határozott irányt jelezni akarunk, ki kell mondanunk a törvénykönyvben, mit tekintünk a dologból nyerhetőnek vagyis beszédhetőnek. E meghatározásnál szem előtt tartandó a gyümölcsnek adott fogalma «rendeltetésnek megfelelő gazdálkodás és használat».

A 81. §. utolsó kikezdése mellőzendő, mert a különös részben, hol a gyümölcsök megtérítéséről szó lesz, e kifejezések lesznek használandók: «meglevő, felhasznált, elidegenített gyümölcs».

A 81. §. ennek megfelelően következőkép szövegezendő:

«Beszedett természeti gyümölcs az, melyet a fődolog birlalója attól maga számára különített el vagy egyébkénti elkülönítésük után birtokba vett.

Beszédhető gyümölcsök alatt értetnek azok, melyek a dologból megfelelő gazdálkodás és használat, továbbá az előállítás és begyűjtésre szükséges tevékenység kifejtése mellett nyerhetők lettek volna.

A 82. §. első kikezdése a polgári gyümölcs általános elismert fogalmát adja.

Második kikezdése beszédetteknek azokat veszi, a melyeket a jogosult vagyonába juttatott.

«Jogosult», hisz a midőn általában a beszédett polgári gyümölcs fogalmát állapítjuk meg, figyelmen kívül kell hagynunk az ahhoz való jogosultságot, hacsak a tkönyv nem azt akarja kimondani, hogy a jogosulatlan által eszközölt beszédés nem beszédés.

A beszédés ismérve a vagyonba juttatásba helyeztetik. A. földjét B.-nek bérbe adja; a haszonbért mikor tekintjük beszédettnek? UNGER szerint A.-nak *követelése* van B. ellen. A javaslat értelmében ezen követelést kellene a vagyonba jutóknak tekinteni. A második nehézség az időtartam (szász polg. törvénykönyv 76.), a melyre nézve a javaslat mi utmutatást sem tartalmaz.

A polgári gyümölcs tekintetében a beszédett és be nem szedett gyümölcs megkülönböztetést helyettesítendőnek tartjuk a megszerzéssel:

«Polgári gyümölcs napról napra megszerzettnek tekintendő».

A 83. §. a gyümölcsmegtérítési kötelezettségre nézve a mérvet a kötelezettre való tekintettel határozza meg.

E szabálynak az általános részben egyáltalán nem lehet helye, a midőn a gyümölcs megtérítési kötelezettség a dologi jogban szabályozandó, még pedig vonatkozással a jó és rosszhiszemű birtokosra, tekintettel a perbeidőzés előtti és utáni időre.

A dologösszesség jogi jelentőségét csakis a WÄCHTER-UNGER-féle alapon lehet helyesen felismerni. Döntő az

egy dolog, nem a fogalom, s helyes, ha a törvényhozó UNGER mondatát fogadja el: «Ueberhaupt lässt sich für die Sachgesammtheiten im weitem Sinn gar nichts Allgemeines geben, sondern es kommt durchaus auf die Beschaffenheit der einzelnen Fälle an, deren Darstellung im System an verschiedene Orte gehört».

A mi az oszthatóságot, elhasználható, helyettesíthető, forgalmon kívüli dolgokat illeti (m. j. 92—95. §§.), ugy ezekre nézve talán bővebb indokolást sem kíván a codificatio tekintetében megállapodott ama nézet, hol ily fogalommeghatározások a törvénykönyvben kerürendők. Avagy utmutatást nyer talán a gyakorlat, ha kimondatik (93. §.), hogy a bunda fogyasztás tárgyát képezi, s hogy mindaz, mi elidegeníthető, elhasználható?

A 96. §. a rendkívüli és előszereteti érték fogalmát adja meg.

A javaslattal szemben a törvénykönyvben azon felosztást tartom elfogadandónak, melyet WINDSCHEID kifejt, s mely szerint az érték csak egy, mérve objectiv. Ott pedig, a hol a dolog vonatkozással egy határozott személyre és annak vagyonára fenforog, érdekről van szó.

Az általános részben tehát csakis az érték határozandó meg. «A dolog rendes értéke, annak közforgalmi ára».

A rendkívüli érték mint az «érdek» fogalmában benrejlő, a kártérítés fogalma alá fog esni.

Az értéknek a m. javaslatban tett kettős megkülönböztetése a kötelmi jogban fontossággal bir, a mennyiben a tiltott cselekményekből eredő kötelmeknél s egyébként is ott, hol a szerződés tárgya kártérítésre irányuló kötelelemmé változik át, szükségszerűleg magának a kártérítés fogalmának helytelen megállapítására vezetend.

Dolgoknak szándékos rongálása vagy megsemmisítése esetében a megtérítési kötelezettség állana a rendkívüli értékből s azon felül azon vagyonsökkenésből, mely a tiltott cselekménynek következménye. Így a bajor kötelmi jogi javaslat 74. Art., mely hasonlólag a kettős értékmegkülönböztetést fogadta el.

Miután a rendkívüli érték csakis vonatkozással a vagyonra határozható meg, azon subtractionális művelet, a melyet a törvény feltételez, tényleg nem volna eszközölhető, vagy pedig a kártérítési összeg megállapításánál egy factor kétszer vétetnék számításba.

A zürichi törvénykönyv az értéknek csak egy nemét ismeri, a «vera rei aestimatiót», vagyis mint az 1848-ik §. mondja: «Reale Werth.» Ezzel ellentétben áll az érdek. (997. §.).

Tekintettel arra, hogy a kötelmi jogban a kárnak közvetlen vagy közvetettre való megkülönböztetése mellőzendő lesz, az érdek köre pedig az egyes tiltott cselekményeknél, a késedelem és nem teljesítésnél mennyiségileg megjelölve leend, s minthogy a rendkívüli érték a különös részben egyáltalán felemlítést sem fog találni, annak felemlítése tehát az általános részben mi jelentőséggel sem bir.

A r. j. nem tartotta szükségesnek annak felemlítését, mi az ingó dolog, mert meghatározatván az ingatlan dolgok, egyuttal meghatározva vannak az ingók, s a m. j. 67. §-ában foglalt e kitétel «minden más dolog ingó» feleslegesként tűnik fel.

A m. j. 85., 86., 89., 90. és 91. §-ai módosítással a r. j. 36—39. §-aiba lettek foglalva.

A 97. §. a szükséges, hasznos és fényüzési beruházás fogalommeghatározását adja, mely már a szavakban rejlik, miért is az, mint felesleges mellőzendő volt.

A jogokról.

(m. j. negyedik czím 98—104. §§.)

A m. j. a negyedik czímbe «a jogokról», mint az indokolásban (74. l.) elismertetik, «leghelyesebbnek találta a szász

polg. törvénykönyvet s ahhoz alkalmazkodott.» A szász törvénykönyv ez intézkedéseire UNGER következőképp nyilatkozik: «Ganz und gar ungehörig ist die Aufnahme der fünften Abtheilung: *von den Rechten*. Alle hier angeführten Bestimmungen sind in einem Gesetzbuche vollkommen entbehrlich, da sie theils Rechtswahrheiten enthalten, welche keiner besonders positiven Anerkennung zu ihrer Geltung bedürfen, theils allgemeine Sätze aussprechen, welche sich jeder Sachverständige ohne Schwierigkeit aus dem besondern Bestimmungen des Entwurfes zu abstrahiren vermag».

Az e czimben tartalmazott intézkedések közül csakis a 102. és 104. §-ra tartjuk szükségesnek a bírálat kiterjesztését.

A 102. §. a jogok összeütközése esetéről intézkedik. A javaslat a megelőzést, a korlátozást és a sorshuzást mint megoldási módokat állítja fel. Ezen általános megoldási nemek sorrendje azonban a könyv különös részeiben lesz meghatározandó. Más megoldás követendő a dologi jogban, más a kötelmi jogban. A dologi jogoknál megkülönböztetés teendő azon jogok tekintetében, melyek a tlkkönyvek tárgyát

képezik, a zálogjognál és szolgalmnál. Különösen pedig meghatározandók lesznek azon esetek, a melyek sorshuzás által megoldandók. Az általános megoldási nemek sorrendje és alkalmazásba vétele a jogok természete szerint változván, s ennek megfelelően külön megoldást igényelvén, az érintett szabály felállítása a törvénykönyv általános részében helyt nem foghat.

A 104. §. felsorolja azon eseteket, a melyekben a jogok általában megszűnnek. E felsorolás helytelen, mert a jogok megszűnési módjai oly különbözők, mint a jogok maguk. Általános megszűnési mód, a jogügylet, a törvény és az idő lefolyása; e három elem concret megtestesülését az egyes jogoknál a törvénykönyv a különös részben fogja meghatározni.

Nem képez a 104. §. a) p. alatt említett egyesülés általános okot, tekintettel a telekkönyvi intézményre s az örökjogra. A b) pont alatti megszűnést a m. j. 144. §-ban ismét találjuk: «a jog a kitűzött végződési időponttól fogva elenyészik». A c) pont ismétlése a m. j. 129. §-nak.

(Folyt. köv.)

Dr. Jellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A királyi Curia köréből felkérlettünk, a következő sorok közlésére:

Budapest 1882. június 10.

E becse lapok 22. számában, «Egy teljes-ülési döntvény» cím alatt B. F. aláírással egy cikk jelent meg, melyben cikkíró ur a döntvény fölött oly erős meggyőződéssel tör pálczát, hogy már bevezetésül is nem kételkedett kimondani: «Adtál Uram esőt, de nincs köszönet benne». E kijelentés erős kritika ugyan, csak erre meg el lehet mondani: «Si dicis cantas, si cantas male cantas».

Midőn néhány észrevételt teszek ezen kritikára, mellőzhetőnek vélem a vitás elvi kérdésnek itteni ismétlését, valamint a törvény indító okait is; de mellőzhetőnek vélem B. F. ur cikkének szóról szóra való idézését is, mert a kit érdekel, az úgy is olvasta, vagy olvashatja e lapok hasábjain.

Azt mondja cikkíró ur, hogy a vitás elvi kérdés csak az 1881. évi 60. tcz. után merült fel, mely a bírói árverésen eladott ingatlanok tekintetében már intézkedett, míg az 1868. évi 54. tcz. nem foglalt semmi intézkedést magában. A dolog tehát az új törvény hozatala előtt úgy állott, hogy a telekkönyvi rendtartás 4. §-a szerint azon igények, melyek az urbéri kapcsolat s azzal rokon viszonyok tárgyában kibocsátott urbéri nyílt parancsok által szabályoztattak, akár jegyeztettek azok fel a helyszinelési jegyzőkönyvekbe akár nem, a bejelentésre vagy igazolásra való hirdetményi felszólításokból kizárva voltak.

Mennyiben nem rendelkezik az 1868. é. 54. tcz. a bírói árverésen eladott ingatlanok tekintetében és mennyiben ellenkezik a teljes tanácsülési határozat a fent előadottakkal? azt ugyan B. F. ur nem fejti meg; azonban, mert rögtön az 1871. é. 53. tcz. 19. §-ára hivatkozik, s azt mondja, hogy e szerint a váltáságtőke és járulékai a megváltott földet terhelik, tehát oly természetű terhek, melyek minden bekebelezés nélkül is feltétlenül bekebelezetteknek tekintendők: azt kell feltételezni, hogy a teljes tanácsülési határozat — nézete szerint — ezen törvénnyel ellenkezik; de hogy ezen ellenkezés miképen következik az előadottakból, azt cikkíró ur ismét nem deríti fel.

Nézzük tehát a kérdést közelebbről és pedig először is jöjjünk tisztába azzal: mit jelent az, hogy a váltáságtőke s járulékai bekebelezetteknek tekintendők? Kétség kívül annyit jelent, hogy van azon hatálya, mint más kölcsön vagy egyéb követelés bekebelezésének.

A kérdés tehát az, hogy a bekebelezés minő jogi előnyöket nyújt, azután pedig másod sorban az: hogy a teljes tanácsülési határozat sérti-e azon jogi előnyöket? A kérdés első részére nézve B. F. ur sem válaszolhat mást, mint — röviden mondva — hogy a bekebelezett hitelezők a birtok vételarából sorrend szerint kielégítettnek, a mennyiben a vételárból kitelik.

Ezen jogot biztosítja a földes uraknak az 1871. évi 53. tcz. 19. §-a is; sőt mivel a telekkönyvi törvény 4. §-a szerint az urbéri birtokrendezés keresztülvitele előtt azon igények, melyek a volt urbéri kapcsolat és azzal rokonviszonyok tárgyában 1853. évi márczius 2-án kibocsátott nyílt parancsok által szabályoztattak, a hirdetvény folytán történendő tárgyalásokból kizárva: önként következik, hogy a földes urak igényei ellenében telekkönyvi elsőbbségi jogokat senki nem szerezhet, s már a birtokrendezés előtt a volt jobbágyi birtokon lévén a földesuri igény, az 1871. évi 53. tcz. 19. §-a pedig a váltáságtőkét és járulékait a telken fekvő tehernek mondván ki: a birtokrendezés útján megállapított váltásági tőkék és járulékai még a bekebelezett követeléseket is megelőzik, következve a vételárfelosztásnál a jelzálogos hitelezők elé soroztatnak.

A kérdés második részére, t. i. hogy a teljes tanácsülési határozat sérti-e a földesuri — a fentebbiek szerint értelmezett — igényeket, tán B. F. ur igennel fog felelni, de nehezen talál jogászt, ki e nézetében osztoznék.

Ha sértheti B. F. jogérzékét, vagy inkább jogtudományát valami: az inkább az lehetne, hogy a teljes tanácsülés határozata szerint a földváltásági tőkének s járulékainak az árveréstől számítandó még le nem járt részletei is, a többi jelzálogos követelésekkel együtt nem töröltetnek; mert valamint más jelzálogos kölcsön — bár a fizetési határidő ez árverésig még nem járt le — lejárnak tekintetik, úgy a le nem járt földváltásági tőke s járulékai is a birtoknak bírói árverésen lett eladásával lejárnak tekintendők.

A teljes tanácsülési határozatból tehát csak az elfogult magyarázhatja ki, hogy az oda lenne irányozva, miszerint a humanus és jószívű földes urak jogaiktól megfosztassanak; hiszen a fentebbiek és a teljes tanácsülési határozat szerint a telekkönyvi törvény 4. §-a megóvjá a földes urakat a behozandó telekkönyvi bejegyzések ellen addig is, míg a birtokrendezés keresztül nem vitetik; az 1871. évi 53. tcz. 19. §-a pedig a váltáságtőkét s járulékait a telken fekvő tehernek

mondván ki, ha a váltáságtőke s járuléka a többi jelzálogos hitelezők elé soroztatik: a földes ur hátrányt vagy kárt nem szenved, sőt előnyére szolgálna az is, ha az árverés után lejárandó részletek is a vételárból azonnal kifizettetnének.

A teljes tanácsülési határozat hivatkozik az 1868. tcz. 456. § árá, mely szerint a vevő csak a vételárt és átruházási százalékot fizeti. Ezen túl a birtokot terhelő minden — bár ki nem elégített követelés töröltetik.

De hát egyik főhibája a teljes tanácsülési határozatnak B. F. ur szerint az, hogy a magánszerződés és árverés útján szerzett birtok között is különbséget tesz, mert — úgy mond — egyik olyan szerzési mód, mint a másik.

Igaz-e ez következményeiben? elég rá egy példa: A. megvesz egy birtokot birói árverésen, lefizeti a vételárt s ekkor nevére iratik a birtok s ezen birtoknál minden jelzálogos követelés töröltetik. Ezt talán nem vonja kétségbe B. F. ur. Ellenben B. magánszerződés szerint veszi a birtokot. Vajon töröltetnek-e a jelzálogos követelések?

Mi különbség van tehát a két szerzési mód között? Talán csak olvasta B. F. ur az 1868: tcz. 430., 431., 432. 433. stb. §-ait? vagy ha nem olvasta, mi alapon lép fel bírálólagnak? Csak ezen okokból magyarázható meg B. F. urnak azon bátor kimondása: «hogy a teljes-ülési határozat nem vitás kérdést magyaráz, hanem törvényt változtat».

A teljes tanácsülési határozatra B. F. ur által kimondott vagyis inkább ráfogott immoralis alap: visszaesik minden további vitatkozás nélkül czikkiró ur fejére, ki tüzetesen ki sem fejtette: mi volna tehát a nagy sérelem.

Hogy miként fog határozni a Curia a vizszabályozási költségek iránt, ez irányban B. F. ur kíváncsiságának majd csak egy előforduló esetben felelhet meg a Curia teljes tanácsa.

Mindezeket B. F. ur a teljes tanácsülési határozatnak figyelmes megolvasása által megtanulhatta volna és akkor tüzetesen megmondhatta volna: mi tehát azon jogsérelem, mely a teljes tanácsülési határozattal elkövette, s mi az az erkölcstelen alap, mely abban foglaltatik? Ugy látszik tehát, hogy B. F. ur sérelme csak abból áll, hogy talán kényelméből riasztatott fel az által, hogy bizony a sorrendi tárgyalásra meg kell jelennie, ha nem akarja veszélyeztetni elsőbbségi igényeit a lejárt földváltási tőkerészletekre s járulékaikra, pedig azon okokból nem lenne méltányos, de sőt törvényes sem az 1868. tcz. fent hivatkozott §-ait megsérteni.

— ó — u.

A gyámsági törvény 113-dik §-a 11-dik pontjának alkalmazásához.

Az 1877. évi gyámsági törvény megalkotása alkalmával sokan azon aggályukat nyilvánították, hogy e törvény egyes intézkedései az életben nagy zavarokat fognak előidézni.

Szerencsére ezen aggodalom csak kis részben bizonyult alaposnak. Most azonban saját tapasztalatomból épen azt kell látnom, hogy a kérdéses gyámsági törvénynek épen oly rendelkezése válik félreértés és zavar forrásává, a melytől legkevésbé volt mit tartani. A gyámsági törvény 113. §-ának 11. pontja, mely azt rendeli, hogy a gyámság vagy gondnokság alatt állók tőkevagyonát érintő birói vagy bíróságon kívüli egyezség csak a gyámhatóság jóváhagyása esetén érvényes, bár az 1877. év előtti gyakorlattal szemben újítás volt, nagyobb fejtörést senkinek sem okozhatott. Legfőlebb a perjog szoros elvei szempontjából a peres eljárás egységének veszélyeztetése miatt merülhetett fel ellene kifogás. Az azonban senkinek sem juthatott eszébe, hogy a gyámsági törvény most kiemelt ártatlan intézkedése az árvák jogos érdekének védelmének kívül még arra is

használható lesz és használtatni fog, hogy általa a gyámhatóság a bíróság előtt folyó peres eljárást sarkaiból kiforgassa.

Pedig ezen eset már tényleg be is következett.

Egyik kir. törvényszékünk előtt egy nagykoru egyén, ki osztályos rokonaival (azok közt kiskorúakkal) együtt közösen birtokol bizonyos ingatlanokat, a melyek azonban meghatározott arányban telekkönyvileg már évek óta a felperes és alperesek nevében állanak, osztályos rokonai s azok közt kiskorúak ellen is rendes pert kezd a felperes és alperesek által közösen birt ingatlanokbani birtokközösség megszüntetése iránt. (Tehát zárjel közt, bár feleslegesen megjegyezhetem, hogy a felperes által kezdett per távolról sem volt örökségi osztályper.) A per rendesen megindul. A kiskorú alperesek részéről ügyvéde által megjelenik és védekezik a gyám. Így odáig jut a dolog, hogy a kiskorú alperesek viszonzválaszának beadására a törvényszék tűz határidőt. S most mi történik? A határidő előtt néhány nappal felperes kap egy végzést s abból bámulva azt olvassa, hogy a kiskorú alperesek tekintetében illetékes árvaszék a felperes és alperesek közt folyó per megszüntetését javasolja s hogy ezen okból a törvényszék az alperesi viszonzválasz beadására tűzött határidő visszavonása mellett jegyzőkönyvi tárgyalást tűz azon kérdés megvitatására, hogy a per folytatásának van-e helye vagy nincs. És felperes kénytelen a felett tárgyalni, hogy van-e joga perelni vagy sem; a legerélyesebben tiltakozik az árvaszék perbe avatkozása ellen, minek aztán szerencsére még is az az eredménye, hogy a törvényszék a per tovább folytatását elrendeli. Tehát már itt kezdődik az árvaszék félrelépése. De végre lefolyik a per, és pedig lefolyik akkép, hogy a peres felek a birtokközösség megszüntetése tárgyában birói egyezségekre lépnek. Létre jön az egyezség. De még hátra van a gyámhatósági jóváhagyás. Ennek kieszközlése végett a törvényszék az egyezséget átteszi az árvaszékhez, s most következik a második meglepetés. Az árvaszék visszajuttatja az egyezséget a törvényszékhez. Az árvaszék a kiskorú alperesek érdekében jónak tartja és jóváhagyja ugyan az egyezséget, hanem mielőtt megengedné, hogy az egyezség alapján az egyes felek birtokrészei telekkönyvileg is elkülönítettnek, azt kívánja, hogy a törvényszék a felperes és osztályos társai közt fenforgó bizonyos számadási s tartozási kérdéseket is elintézzé. Ezt határozza az árvaszék. Tehát akad árvaszék, mely az 1877: XX. tcz. 113. §-ának 11. pontjából a maga részére azon jogot meríti, hogy a gyámhatóságnak jogában áll a birói egyezséget csak feltételeken hagyni jóvá, illetőleg a birói egyezség végrehajtását feltételtől tenni függővé. Ezen felfogás az, a mely a törvénykezés rendes menetére s a magánjogoknak a jogegyenlőség alapján való törvényes érvényesítésére a legnagyobb mértékben veszélyes, s a mely ellen az igazságszolgáltatás függetlensége érdekében nem lehet eléggé tiltakozni. Mert mi lenne az eredménye annak, ha a gyámhatóságnak joga lenne a kiskorúakat érdeklő birói egyezségeket feltételeken hagyni jóvá? Az — a mi a most elmondott esetben már be is következett — hogy a per a bíróság előtt be van fejezve, mert hiszen egyezség van s az egyezséget a gyámhatóság is helybenhagyta, de a birói egyezség végrehajthatatlan, mert végrehajtását az árvaszék feltételekhez kötötte, a mely feltételeket egyik vagy másik peres fél mint a felhozott esetben a felperes el nem fogad, vagy a mely feltételek esetleg nem is teljesíthetők, a mi szintén áll a felhozott esetben is, melyben a törvényszék, hogy az árvaszék által szabott feltétel beteljesülhessen, oly vitás kérdések felett lenne kénytelen itélteni, a melyek iránt előtte peres eljárást senki sem kezdett. Ha az árvaszék most vázolt eljárása a törvényen alapulna, ezen eljárás nem lenne más, mint a birói peres eljárásnak ad absurdum vitele a gyámhatóság közigazgatási

eljárása által, vagyis az árvaszék a bíróság nyakára ülné s tanúi lennének oly jogállapotnak, a hol minden lenne, csak jog nem, mert azt felfalná egy moloch, a minek hivatalos neve: «a kiskoruak érdeke.»

Az 1877: XX. tcz. alkotóiról eszembe sem jut azt tenni fel, hogy a bírói és közigazgatási eljárás összhangjához, melynek nagy eszméjét az idézett törvény hagyatéki eljárási fejezetében hitték megvalósíthatni, még a 113. §. 11-dik pontjának oly értelemben vételét is szükségesnek tartották volna, hogy a gyámhatóság a kiskoruakat érdeklő perekben a bíró felett bíró legyen. Ellenkezőleg azt tartom, hogy a kérdéses 113. §. 11. pontja semmi egyéb jogot nem adott a gyámhatóságnak mint azt, hogy a kiskoruak töke- vagyónát érdeklő peres ügyekben kötött bírói egyezséget feltétlenül jóváhagyja vagy attól jóváhagyását megtagadja, mert csak úgy óvható meg a bíróság tekintélye s a peres felek azon jogos érdeke, hogy azon esetben, ha a gyámhatóság a bírói egyezség jóváhagyását megtagadja, a pert azonnal épen úgy tovább folytathassák, mintha egyezségről szó sem lett volna. Csak ha minden hatóság gondosan óvakodik hatáskörét túllépni, csak akkor lehetünk mentek oly sajnálatos zavaroktól, hogy mint most az általam felhozott ügyben történik, a törvényszék kénytelen az árvaszékhez a kérdéses bírói egyezség határozott jóváhagyása vagy határozott t. i. feltétlen visszautasítása iránt megkereséseket intézni a nélkül, hogy e megkereséseknek sikere lenne. A sürgetések alatt pedig hetek és hónapok mulnak el s ez alatt a nagykoru felperes fél, ki sem perét tovább nem folytathatja, sem a gyámhatóság által még feltétlenül jóvá nem hagyott bírói egyezség végrehajtását nem kérheti, csendes nyugalomban merenghet a felett, hogy miért kellett annak úgy történni, hogy a per mielőbbi befejezésére ő van reászorulva, nem pedig a kiskoru alperesek.

Felettébb kívánatos lenne, hogy hazánkban ezentul senkinek se legyen oka a felől panaszkodni, miszerint az 1877: XX. tcz. 113. §-ának 11. pontjában gyámhatóságainak adott jog balfelfogása a kiskoruak érdekéért a nagykoruak jogainak s az igazságszolgáltatás tekintélyének megcsorbítását eredményezte.

Enyiczkei Gábor.

Feleletek a nyílt kérdésekre.

I.

BÜLÖNI LÁSZLÓ ügyvéd ur által, a *Curiai Határozatok* f. évi 21. számában felvetett nyílt kérdést akként értelmezem, hogy a hitelezőnek két lekötelezettje van, kik a követelés teljesítésére egyetemlegesen kötelezettek. A kötelezettek egyikének ingatlana van, melyre a követelés már bekebelezve van; a hitelezőnek a második kötelezettől eddig a követelésének fedezetére semmi biztosítéka nincsen, s ezen második ellen kérte az 1881. évi LX. tcz. 223. §-a értelmében a biztosítást; felteszem azt is, hogy a veszély igazoltatott.

A kötelmi jogokat, s azok egyikét az egyetemlegességet és ebből folyó kötelezettség és felelősséget meghatározó, szabályozó törvényünk ugyan nincsen, de az ezen fogalom alá eső kötelezettség és felelősség egy része a kereskedelmi- és váltótörvényben szabályozva, a bírósági gyakorlat által meglehetősen egyöntetűvé van téve. Ezeknek vázlatosan lett megemlítése után a feltett kérdésre válaszom ez:

A bíróság a biztosítást egyedül a második adós ellen is elrendelheti;

mert az 1881. évi LX. tcz. IV. czíme nem zárja ki a kérelem teljesítését;

mert az egyetemleges kötelezettségből sem folyik a hitelezőnek azon kötelessége, hogy ha az egyik egyetemleges kötelezettnek követelését veszélyeztetve látván, ellene biztosítás elrendeléséért folyamodni szükségesnek látja, egyedül ezen indokból — a teljes biztosítékot nyújtó másik egyetemleges kötelezett ellen — hasonló, költséges és a hitelt veszélyeztető eljárási módhoz folyamodni kénytelenítettessék. Felfogásom szerint, ha megkísérlené is a hitelező, a bíróság

el nem rendelhetné, mert a veszély valószínűségét felperes ki nem mutathatná, minthogy ott, a hol teljes biztosíték van, veszély nem létezik.

A felvetett kérdésben körvonalozott esetben a hitelező az egyetemleges adósai egyike ellen a zálogjog bekebelezése által oly biztosítékot nyert, melynél kedvezőbbet biztosítás útján a végrehajtási törvény 230. §-a értelmében nem is nyerhetne.

Simon Endre,
lőcsei kir. tszéki bíró.

II.

A *Jogtudományi Közlöny* 21. számában Dr. HEXNER GYULA ur felveti azon «nyílt kérdést», hogy: ha alperes elmakacsoltatik és sem igazolással, sem felebbezéssel nem élt, hanem fél év múlva, hivatkozással az 1881: LIX. tcz. 69. §. 2. pontjára perujtással él, új bizonyítékképpen az esküt hozván fel, hely adandó-e a perujtásnak?

Nézetem szerint, nem; mert 1. a főeskü (csakis erről lehet szó) új bizonyíték soha sem lehet; a főeskü mindenkor csak egyedüli bizonyíték, mert az esetben, ha más bizonyíték is van, főeskü meg nem ítéltető;

2. az idézett §-ban foglalt „új” szócska tehát involválja, hogy alperes az alapperben már más bizonyítékot tényleg használt légyen, melyet az új bizonyítékkal szemben réginek lehetne nevezni, a mi makacssági ítélettel befejezett perben nem történhetett.

Ebből következik, hogy az 1868: LIV. tcz. 111. §-a alapján befejezett perekben perujtásnak — bár ezt a törvény nyíltan ki nem mondja — helye egyáltalán nem lehet; makacssági ítélet ellen alperes csakis igazolással élhet.

Felfogásom mellett szól azon körülmény, hogy a perrendtartási novella alkotói az 1868: LIV. tcz. 315. §. a) pontját, mely helyt adott a perujtásnak az esetben, ha a pereszes igazolással nem élt, egészen mellőzték, míg ezen szakasz többi pontjait bár módosításokkal, a novella 69. §-ába felvették.

Dr. F. S.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

CZIMÜ HETI SZAKLAPRA

KAPCSOLATBAN A

CURIAI HATÁROZATOK

ES AZ

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK

GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐ:

Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

FŐMUNKATÁRS:

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

KIADÓ:

A FRANKLIN-TÁRSULAT.

E szaklap a hazai jogirodalomnak oly jelentékeny lendületet adott, hogy jogosult önérzettel hivatkozhatik eddigi működésére.

A gyakorlati irányt tartva első sorban szem előtt, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kíséri. A *Curiai Határozatok* czimű melléklet és a *Törvénykezési Szemle* czimű rovat az egész magyar judikaturát feltűnő és — hazánk első rendű szakférfiainak közreműködése mellett — feldolgozza.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre ... 12 frt Félévre ... 6 frt Negyedévre ... 3 frt.

A kiadó-hivatal részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy a lap mellékleteinek külön beszerzésénél a «*Rendelekek Tára*» évenként 3 frtba, a «*Döntvénytár*» évenként 4 frtba, tehát összesen 7 frtba kerülnek, és így a «*Jogtudományi Közlöny*» ezen mellékletek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a legterjedelmesebb jogi szaklap.

Az előfizetési pénzek bérmentesen, a vidékről legcélszerűbben *pósta-utalvány* útján küldendők

a *Franklin-Társulat* kiadóhivatalához.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félre ..... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Mily joglépéseket tehet a zárlat által jogaiban sértett harmadik személy? PAP SÁNDOR nagy-átádi ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁN-tól. — Egy teljesülési döntvény. B. F.-től. — A végrehajtási törvény 168-dik §-ához. DOMITIUS LABEO-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Esküdtszéki levelek. — Különfélék.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Sem a III. Bélának, sem a Róbert Károlynak tulajdonított törvénykezési szabályozás részleteit nem ismerjük, és így azon kor ügyvédségéről is tájékozatlankok vagyunk.

Ellenben Mátyás reformjait az olasz jogtudósok által kánonjogi szellemben szerkesztett nagyobb végzésből megbírálni és azokban némi támpontot is találunk az ügyvédség állapotának megítélésére.

Nem egyedül a fent jelzett ügyszámkorlátozó intézkedését (decr. VI. art. 69), hanem főleg indokolását tartjuk e szempontból fontosnak. Azért tiltja, hogy egy ügyvéd többet tizennégy fél ügyénél fel ne vállalhasson, mert — ugymond — tapasztaltatott, hogy az ügyvédek *nyereségvágyból* sok ügyet elfogadnak, feleiket *hanyagul* képviselik és nem törődnek azon *bírságokkal*, melyekkel ennek következtében feleik sujtva lesznek.

Nyereségvágy, hanyagság, bírságok — ezek a lapidáris irányú jelzők, melyek egy egész történetre minden kételyt kizáró világot vetnek. A mely törvényhozó az «isteni és emberi dolgok tudományának» képviselőiről így nyilatkozik, a ki nagyszabású törvénykezési reformban az ügyvédségről egyedül ily iparrendszabályt tart «megörökítendőnek», a ki az egész professiót ezen censurával illeti, az nem enged kételkednünk sem törvényhozói szellemének, sem az akkori szomorú ügyvédi állapotoknak minősége felett. Ez ügyvédség és e szabályozás csak egymáshoz méltók lehettek. E törvényhozási irány ugyan nem vezethetett változásra a gáncsolt állapotokban, nem hathatott az intézmény színvonalának emelésére. Pedig e szellem minta maradt, vezérlő lett Mátyástól napjainkig; a jogfolytonosság a jogtalan folytonossága volt. Mert ne feledjük el, ha ősök buzdító példáit keressük, hogy ezen 1486-iki nagy megrovás ismétlődik valahányszor a törvényhozás apai gondja az ügyvédekre kiterjedt. A tilalom a 14 félen felüli képviselétről az 1563: 49. tcz. és Kitionich tanúsága szerint nem tartott ugyan soha tiszteletben nemcsak az ügyvédeké, hanem az országban is csakhamar feledésbe ment, mint Mátyás egész római justitiája és a «törvényrontó szokásjogon a törvény hatályát veszítette» (Directio methodica processus judicarii cap. 10. quaest. 27.). Az *indokolás* ellenben minden nemzedék emlékében megújított az 1563: 49., 1723: 38., 1729: 43. stb. törvénycikkek tanúsága szerint. És az erkölcsi megbélyegzést ekkor is mindig más-más korszerű zabolyázás kísérte.

* Az előbbi közleményeket I. az 5., 6. és 19. számokban.

Mátyás az igazságos oly végzése is emlékezetes, mely szerint a fél távollétében az ügyvédet azonnal megfogni s a félre szabott bírságokat rajta elengedhetlenül megvenni kell (art 7- §§, 5. 6), mi mutatja, hogy a megbízó és megbízott jogi személy azonosságának átváltoztatásához természetire és az igazságszolgáltatás pénzügyi felfogásához már akkor is értettek, midőn az ügyvéd saját felét különben csak korlátozottan kötelezhette.

II. Ulászló nagyobb végzeménye mutatja, hogy már 1492-ben az írásbeli hiteles meghatalmazás az ügyvédi képviselőt lényeges előfeltétele volt, mit törvényeink napjainkig fentartottak, nehogy megbízás nélküli ügyvitelét feltolni vagy becsempészni merje az ügyvéd, kiről ez alaposan feltehető.

Ha az ügyvéd megbízás nélkül jelent meg a bíróság előtt, fele ügyvesztessé lett és az ügyvéd nyelvváltással sujtatott (1574: 34. tcz. 3. §.), mire dicső példákat sorolnak fel teljes néven és örök emlékül KITIONICH és SZEGEDI, mint másutt az erény és tudomány példáit szokták a történészek feljegyezni. (Directio meth. processus cap. 10. quaest. 25. Tyrocinium II. ad tit. 79.)

A hiteles helytől távol lakó nemes nőnek megengedi II. Ulászló említett végzése, hogy a káptalan két kiküldöttje előtt érvényes ügyvédvallást tehessen, sőt gyöngéd figyelemmel hozzá teszi, hogy ezért a kiküldöttek a szokásos végrehajtási díjknál többet fel ne szedjenek (decr. t. art. 97.). Ha külföldön tartózkodott valaki, királyi irnokot kellett kiküldeni, hogy érvényes ügyvédvallást tehessen előtte (KITIONICH i. m. cap. 10. quaest. 26.)

A meghatalmazás e solennis alakiasság daczára érvényének időtartama és tárgyi hatálya tekintetében korlátozott volt, a mennyiben azt *évenként* megújítani kellett s az ügyvéd csak a nemesi díj (200 forint) erejéig kötelezhette felét. (KITIONICH i. h. cap. 10. quaest. 24., 25., 27. c. 12. qu. 13. SZEGEDI i. h. II. ad tit. 79. s qu. s az évenkénti megújításról még 1723: 38. 1729: 43 tcz.).

Csak 1504-ben engedte meg először a törvény «tanulmány, szolgálat vagy utazás miatt távollevőnek», hogy távolléte egész tartamára érvényes és fassióra is feljogosító megbízással vallhasson ügyvédet (decr. V. art. 14.)

Ezenfelül a máris annyira korlátozott ügyvédi meghatalmazás s illetve annak alapján végzett ügyvédi cselekmény és nyilatkozat a fél által visszavonható volt. E quasi-perújítás ügyvédi hiba címén nagy szerepet játszott az ősi kort érő végtelen perekben és azok eljárás szabályaiban. Werbőczy, ki az ügyvédségről egyebet említésre méltónak nem talál, négy teljes címet szentel e tövises perjogi themának (II. 79, 80., 81. III. 6.), melyekben II. Ulászló ide vonatkozó IV-ik végzésének 15-ik cikkét fejtegeti és kiegészíti. Ezen 1500-ban először törvénybe iktatott doctrina a visszavonásról soká tartotta fen magát. Az ügyvédi peres eljárás a fél által informatióellenesség ürügye alatt új bizonyítékok vagy állítások előterjesztése mellett sommás ügyben bármikor és rendszerint ingyen, de ha a bíró (comes parochialis) ítéletét már a k. Curia is megerősíté, csak hat arany

forint birság fizetése mellett volt visszavonható; rendes perben a visszavonás az illető törvénykezés folyama alatt az ítélelhozatal napjáig ingyen, azontul hat arany forintnak, a törvénykezési folyam leteltével azonban csak kétszáz aranyforintnak fizetése (iuris perben csak királyi kegyelem) mellett történhetett; végre az ügyvédi fassio ötven aranyforint birsággal vonathatott vissza a fél által. Werbőczy azon visszaélés ellenében, hogy a visszavonások számának korlátlanásával a roszhiszemű huzavonának végtelensége állott be, azt tanítá, hogy csalárdul és roszhiszemű perlekedés végett a visszavonás nincs megengedve az ítélelhozatal napja után; csakhogy ezen fraus és columnia nehezen bizonyíttathatott a visszavonó félre és a jóhiszeműséget igazoló «hibát vagy tévedést» az ügyvéd eljárására ráfogni vagy vele egyetértve elkövetetni könnyű volt.

Hogy ily állás és foglalkozás azonban nem igen emelhetette az ügyvéd tekintélyét és nem vezethetett helyes felfogásra igazságügyi hivatásáról, az iránt nem lehet kétség.

Kivételesen visszavonhatlan volt az ügyvéd eljárása bizonyos bűnügyekben (verés, testi sértés, letartóztatás, házbéke sértés), melyekben II. Ulászló 1500-iki végzése óta a fél helyett az ügyvéd egyedül is jelenhetett meg a bíróság előtt (decz. 4. art. 13.).

Ugyan-e végzés tiltván, hogy a papi bíróságok ne avatkozzanak világi ügyekbe, és hogy idegenek ne legyenek praelátusi bírák, mert idegen nyelven hiányos tolmácsolás mellett zavarosan szoktak tárgyalni, egyszersmind eltiltja az ügyvédek is attól, hogy ne merjenek többé e bírák tanácskozása alatt velük együtt a teremben lenni, mint addig szokásban volt, sőt a tanácskozás ideje alatt a bíróság házából is távozzanak (art. 35.). (Jelenleg igazságszolgáltatási palotáink constructiója folytán az ügyvédek a folyósóra vonulnak vissza.)

E megtisztelés indoka világosan a conniventia félelme volt; az összejátszás ügyvédek és bírák között, kik egyaránt idegen papok voltak, könnyen feltételeztethetett. A Hármaskönyv egy helye (II. 22.) pedig azon «szokásra mutat, hogy ugyanazon ügyvéd néha valamely ügyben mint egyik fél képviselője s egyszersmind mint a király vagy nádor embere járt el, mely cumulatioja az ügyképviselőnek és bírósági tisztviselőségnek a homagium fizetésének büntetésével sujtatott».

Dr. Dell'Adami Rezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán —

A magyar törvények hiányosságát már az 1790—91. évi 26. tcz. azon rendelkezésén is észlelhetjük, hogy a vegyes házasságok mindenkör a katolikus pap előtt (coram parochico catholico) köttessenek, mi az ellenkező cselekvésre szabott minden szankció nélkül maradt, különösen azon szankció nélkül, mely azt mondja ki, hogy a vegyes házasság, mely nem köttetik a katolikus pap előtt, semmis.

Tudjuk, hogy 1790/1. évi nagy vallásügyi törvény felett a rendek nem tudtak megegyezni s így aztán meg kellett nyugodniok abban, a mint a törvénycíkket a szentesítő hatalom előterjeszté. Ebben aztán a vegyes házasság megkötésére nézve egyszerüen az mondatott ki, hogy az a katolikus pap elé való. Történt pedig ez már azért is, hogy a vegyes házasságok megkötésére nézve a magyar legiszláció kijelentése az örökös tartományokban létező jogállapotnak megfelelő legyen

És ugyan, mi lett a fatalis szövegezésnek az eredménye? Az, hogy zavarokat okozott.

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19., 20., 21., 23. és 24. sz.

A kormány az 1806. évi augusztus 26. án kelt rezoluciójában azt, hogy az 1790/1. évi 26. tcz. a vegyes házasságok megkötését a katolikus pap elé rendelte, úgy fogta fel, hogy azok a felek, kik a vegyes házasságukat nem a katolikus pap előtt kötötték, ez előtt végrehajtandó rekopolációnak tartoznak magukat alávetni,* mi alkalmas volt azon hiedelemre, hogy az a vegyes házasság, mely nem a katolikus pap előtt jött létre, érvénytelennek tekintessék. Ezen felfogás az országban visszahatást szült. Turóc-megye egy feliratában 1807-ben azoknak pártját fogta, kik a rekopolációt szükségtelennek tartották.** Kiemeli Turóc-megye feliratában különösen azt, hogy a törvényt hitelesen magyarázni csak a törvényhozás joga, s hogy a kopulációt a protestáns lelkész is végezheti, ha ugyan nincs oly akadály — természetesen a tridenti formától eltekintve — mely a kanonok szerint bontó. A kormány természetesen a maga álláspontjához ragaszkodik.***

Valljuk meg, hogy azon magyarázatban nem is lehetett megnyugodni, melyet a kormány az 1790/1. évi 26. tcz. azon rendelkezésének adott, hogy a vegyes házasság kötése mindenkor a katolikus pap előtt történjék, ha az a magyarázat azt akarja jelenteni, hogy az egyébként létrejövő vegyes házasság érvénytelen. Az 1790/1. évi törvény rendelése mindenek felett hijában volt annak, hogy szankciója és pedig az a szankciója lett volna, hogy az a vegyes házasság semmis, mely nem a katolikus pap előtt köttetik.

Számba veendő az is, hogy már az 1790/1. évi 26. törvénycíkket megelőző időből van példa arra, hogy a szent-székek által az a vegyes házasság, mely nem jött létre a katolikus pap, de a protestáns lelkész előtt, érvényesnek elismertetett.† A rekopolációt maga az 1832/6. évi országgyűlés is úgy fogta fel, mint gravament, a mi a bécsi és linczi békekötésekben megírott szabadságokkal ellentétben álló.††

De ha még azt is számba vesszük, hogy az 1790/1. évi 26. tcz. rendelése honnét vétetett, ezt fogyatékosnak, olyan-nak kell ismernünk, mint a melynek a meg nem tartásával nem járt okvetetlenül az, hogy a házasság semmis lett. Ausztriában az volt a szabály, hogy a vegyes házasság megkötése a katolikus pap elé tartozik. Ez után készült a mi törvényünk rendelése. Ez a szabály az 1811-ben életbe léptetett osztrák polgári törvénykönyvbe is átment (77. §.) Ez a szabály épp úgy szankció hiányában volt, mint a mi törvényünk rendelése. A szankció és pedig a házasság érvényébe vágó szankció hiánya Ausztriában lehetővé tette, hogy a törvény úgy magyaráztassék, hogy a rendelkezésnek meg nem tartása még nem okozza a házassági kötés érvénytelenségét.††† Ily magyarázat nálunk még inkább helyén volt,

* ROSKOVÁNY: i. m. 598. l.

** ROSKOVÁNY: i. m. 600. l.

*** ROSKOVÁNY: i. m. 604. l.

† ROSKOVÁNY: i. m. 361. s következő lapok. Az eset az 1780 és 1782. évben bíráltatott el. Az eset az volt, hogy Gömör Esert, ki a kun-tapolcsányi prot. lelkésznek volt hive, ez a katolikus hitű Szentmiklóssy Sándorral összeadta. Az asszony a házassága érvénytelensége miatt perelt azon az okon, mert nem a katolikus pap által adatott össze. A rozsnói szent-szék kérése szerint ítelt. De már az esztergomi érseki szék érvényesnek mondta ki a házasságot. Ezt az ítéletet a primási szék indokainál fogva helybenhagyta. Érdekes tudni, hogy a házasságot érvényesnek elismerő ítélet indokaiban a *protestáns lelkész per fictionem juris proprius parochusnak vétetik s így tekintetik a tridenti forma megtartottnak*. ROSKOVÁNY i. m. II. 770. l. A gyulafehérvári konzistoriumnak a protestáns és unitárius lelkész előtt kötött házasságok felett 1782. évi decz. 12-én adott véleménye az volt, hogy még az unitárius lelkész előtt kötött vegyes házasság is érvényes.

†† STUBENRAUCH: Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch. Bécs 1854. I. 259. l. DOLLNER: Handb. des in Oesterreich geltenden Ehe-rechts. Bécs 1818. II. 298. l.

††† Pósony szab. királyi városába 1832. esztendőben rendeltetett Magyarország gyűlésének jegyzőkönyve. Pósony. Nyomatott Belnauj. Landerer és Webernél 1832—3.

a hol a viszonyok a protestánsokra nézve tagadhatlanul kedvezőbbek voltak, mint Ausztriában.

Az elmondottakat jó részt maga Lonovics csanádi püspök is méltányolta azon egyik előterjesztésében, melyet Rómában létekor az 1841. évi április 30-án a vegyes házasságok tárgyában kelt breve kieszközlésére tett.*

Az 1790/1. évi 26. tcz. rendelkezésének méltánylására nézve azonban kell hogy bizonyos tekintetek fontolóra vétessenek.

Annak a készültekor a vegyes házasságok megkötésére nézve tagadhatlanul zavar állott fenn. Nem lehetett bizonyosan tudni, hogy a tridenti házasságkötési forma mennyiben kötelező különösen akkor, ha vegyes házasság megkötéséről van szó. Ez utóbbinak megkötésére nézve a tridenti forma a legbiztosabbnak kínálkozott már annál fogva is, mivel a vegyes házasság feletti ítélkezés egészen a szent-székek kezében volt. Nem lehetett ugyan azt mondani, hogy a tridenti zsinat házasságkötés tárgyábani határozatának meg nem tartása okvetlenül maga után vonja a vegyes házasság érvénytelenségét. Ez mindig az egyes esettől függhetett, attól az ápprecziációtól, melyet a tridenti formának egyes esetben a szent-székek adnak. Lehet, hogy a tridenti forma nélkül, nem a katolikus pap előtt kötött házasság érvényes maradhatott p. o. oly községekben, hol a tridenti forma csak a protestáns hitközség kiválása után vált kötelezővé vagy egyéb viszonyoknál fogva. De veszélyes lett volna mégis azt kimondani, hogy a vegyes házasság a tridenti forma nélkül is megköthető, mikor a törvénykezés az egyházi álláspontot meg akarta őrizni. Akkor tehát, a midőn a törvényben általános szabályt kellett kimondani, jobb volt a házasságkötések érvénye érdekében a biztosabb uto. maradni, a törvényben a tridenti házasságkötési formára tekintettel lenni, természetesen a nélkül, hogy az a házasságkötésnek más módja érvénytelennek mondatott volna. Részemről azt, hogy az 1790/1. évi 26. tcz. azon rendelkezése, hogy a vegyes házasság katolikus pap jelenlétében történjék, nincs szankció mondva, hajlandó vagyok a törvényhozó részéről öntudatos eljárásnak venni. Azt látom benne, hogy habár parancsolólag javálja azt, hogy a vegyes házasság katolikus pap előtt köttessék, a vegyes házasság másként való megkötését még sem akarja éppenséggel kizárni.

Ez a törvény intenciója és nem egyéb.

A törvényhozónak nem volt meg az a bizonyossága, hogy az egyházi törvények szerint a vegyes házasságot minden esetben a nemkatolikus pap illetőleg lelkész előtt is meg lehessen kötni. Nem akart tehát erre a sikamlós ténnyre lépni, hanem megmaradt annál, a mi egészen bizonyos t. i. a katolikus pap előtt végzett vegyes házasságnál a nélkül, hogy olyat mondjon, a mi által túl menjen azon, a mi az egyházi törvények által egyes esetben igazolható t. i. az, hogy az a vegyes házasság is megállhat, mely nem kötött a katolikus pap előtt. Azért nem szabott arra, hogy a vegyes házasság katolikus pap előtt menjen végbe, szankciót, mert ő maga is ingadozott.

Ezt az ingadozást látjuk folyton magában Ausztriában is, honnét maga az egész rendelkezés ide hozzánk átvétetett. Pedig itt, mint már mondtuk, a helyzet a protestánsokra sokkal súlyosabb volt mint nálunk s itt könnyebben azt lehetett volna tartani, hogy az a vegyes házasság, mely nem a katolikus pap előtt kötött, semmis. Ez az ingadozás Ausztriában még akkor is megvolt, midőn az osztrák polgári törvénykönyv helyébe házassági ügyekben a konkordatum folytán az egyházi jog lépett.

Az 1856. évi október 8-án kelt patensben az osztrák birodalmi katolikusok részére kiadott házassági törvény,

mely házassági dolgokban az egyházi jog uralmát visszaállította, 19. §-ában kimondotta azt, hogy a katolikus és nem katolikus keresztény közötti házassági megegyezés a katolikus pap előtt tétessék, természetesen fentartva az 1841. évi április 30-án a magyar korona országaira irányadó pápai brevét s ehhez csatolt instrukciót, mely szerint általában eldöntött dologgá vált az, hogy nálunk a vegyes házasság egész bátran másként is köthető, mint katolikus pap előtt.

Tehát Ausztriában magában még ekkor is az a szabály állott, hogy a vegyes házasság katolikus pap előtt köthető. Persze, hogy ez épp úgy mint az osztrák polgári törvénykönyv 77. §-a szankció nélkül és pedig azon szankció nélkül való volt, hogy a nem katolikus pap előtt kötött házasság semmis.

És ennek folytán, mit látunk Ausztriában annak dacára, hogy ekkor az egyházi jog virágzik, annak dacára hogy ott a helyzet épp a konkordatum idején a protestánsokra nem volt épp valami igen kedvező.

Ugyancsak azt, hogy valamint az osztrák polgári törvénykönyv 77. §-a idejében, a mely az egyházi jog alapján áll, úgy ekkor is az a vegyes házasság, mely nem kötött a katolikus pap előtt, nem feltétlenül érvénytelen. És valójában, ennek is kellett a helyes egyházi álláspontnak lenni minden időben, midőn az egyházi törvény szerint kell vala eljárni.

A mikor csak elmondhatni azt, hogy a protestáns fél a tridenti házasságkötési forma által nincs kötelezve, érvényes maradhat az a házasság, mely nem a katolikus pap előtt kötött, mert — mint tudjuk — a protestáns fél a maga különállását a katolikus féllel közli (*exemptio qua ipse frui-tur alteri parti communicata remanet.*)

Igy fogta fel a dolgot maga KUTSCHKER is többször idézett nagy munkájában, mely épp azon okból készült, hogy Ausztriában a konkordatum folytán a házasságok körül előállott új jogi helyzetnek biztos kalauza legyen. Ő maga is lehetőnek tartotta — habár hozzá teszi hogy ritkán fogja magát előadni — hogy az Ausztriában nem a katolikus pap előtt kötött vegyes házasság érvényes maradhatott. Utba igazítván azt mondja, hogy miután általános egyházi törvény, a tridenti forma alkalmazhatóságában támadó kételyről van szó, nem lehet avval megelégedni, hogy ott helyben, hol támadt, intéztessék el a kérdés, de az egyház fejéhez kell fordulni.*

Ugyanezt az utasítást adta maga a római szent-szék már előbből is, a következő kérdésre felelve:

«Quid de matrimonio judicandum, quod sponsi mixtæ religionis, eo quod parochus catholicus propter defectum cautionis opportuna de catholica educatione prolis illud benedicere aut litteræ dimissoriales dare recusavit, *coram ministello protestantico* contraxere? Numquid mulier, ubi concilium Tridentinum est receptum, concubina erit habenda? et si ita, quibus sub conditionibus Ecclesiæ poterit reconciliare, ejusque matrimonium revalidari?»

A felelet 1842-dik évi június 30-án kelt: Quoad primam et secundam partem recurratur in casibus particularibus.**

Ezen utasítást KUTSCHKER annak kiemelése mellett közli, hogy arra a vegyes házasságra, mely nem létesült a tridenti forma vagyis katolikus pap előtt, korántsem mondható az, hogy az okvetlenül érvénytelen. Mert lehet, hogy ott, hol a házasság kötött, olyanok a helyi és egyéb viszonyok, hogy a protestáns fél nem áll a tridenti házasságkötési forma alatt.

Ha tehát ez így volt kezdettől fogva az egyházi jog szerint Ausztriában s még mint láttuk a polgári törvény uralma alatt is, a mi akkor is elismertetett, a midőn az

* ROSKOVÁNY: i. m. III. 478. s. köv. lapok.

* KUTSCHKER: i. m. I. 534. l.

** KUTSCHKER: i. m. I. 536. l.

egyházi jog egy időre újra visszaállított: hazánkban, hol az 1790/1. évi 26. tcz. rendelete arról, hogy a vegyes házasság mindenkor a katolikus pap előtt kötéssék, az egyházi jog szellemében értendő: alig lehet kétség aziránt, hogy az a vegyes házasság is érvényes lehetett, mely nem jött a katolikus pap előtt létre. A mint merő biztonsági intézkedés volt az, hogy a törvény a vegyes házasságot a katolikus pap elé utalta, úgy az ezen törvény alapján megszabott rekopulációk is csak a biztonsági intézkedés természetével birhattak, a melyek nélkül is a házasság érvényes maradhatott.

Ezen felfogást az 1844. évi III. tcz. által sem látom lerontva, mely akkor a midőn 1. §-ában azt jelentette ki, hogy a vegyes házasság bármely vallásfelekezet papja előtt köthető, a következőket is kimondotta:

3. §. Azon vegyes házasságok, melyek római katolikus és az evangelika vallás bármelyikéhez tartozó felek között az 1839. évi márczius 15. napjától kezdve, a most folyó 1844. évi november 10. napjáig kötöttek és nem római katolikus, hanem az evangelika vallás bármelyikének lelképásztora által adattak össze, törvényesítettnek jelentetnek ki.

4. §. Az illető törvényhatóságok kötelesek a törvény kihirdetésétől számítandó egy év alatt ily házasságokat hitelesen összeírni; ez összeírást a felek és maradékaik jövő biztosítása végett levéltáraikba betétni s mennyiben a házasságok az illető egyházi anyakönyvbe beírva nem lennének, ezen anyakönyvbe beírni.

Ezen két törvényhely elolvasása azt a benyomást teheti, hogy az 1839. évi márczius 15. napja előtt nem a katolikus pap előtt kötött vegyes házasság érvénytelen volna, vagyis hogy az 1790/1. évi 26. tcz. uralma idején egyáltalán nem is lehetett volna vegyes házasságot érvényesen más-ként kötni, mint a katolikus pap előtt.

Megengedem azt, hogy az 1844. évi III. tcz. 3. §-ának meg van az az ereje, hogy olyan vegyes házasságot törvényesít, mely azért nem jöhetett létre, mert a házasság felek egyike sem volt a tridenti forma alól mentes s így ők másképp mint a katolikus pap előtt házasságot nem is köthettek.

A törvény célját csakis ebben látom s csakis ez az értelme. Ily értelemben a törvényesítésre szükség is volt.

De nem nyughatnám meg abban, ha a törvény evidens célján kívül még arra is használtatnék, hogy oly házasságot, mely már előbb érvényesen jöhetett létre úgy, hogy a felek a katolikus pap elé nem is mentek, törvénytelenítsen. Az 1844. évi III. tcz. csak használni akart és nem ártani. Hogy nem különböztet azon vegyes házasságok között, melyek már az 1790/1. évi tcz. idején létesülhettek úgy, hogy a felek nem mentek a katolikus pap elé s azok között, melyek csak katolikus pap előtt jöhettek létre: a dolgon mitsem változtat. Az 1844. évi III. törvénycikk csak a törvényesítés javára akar rendelkezni. Ez a rációja s a szavak is csak ehhez képest értendők. Igen kár volna egy argumentum a kontrárió kedvéért a törvény nyel tréfát üzni s a törvényesítésen kívül még törvénytelenítésre is magyarázni.

Ez utóbbiról a törvény egy szóval sem emlékszik meg. Annyi bizonyos, hogy a törvény 4. §-ában csak a törvényesítés céljára rendel összeírást. Ha ezt az 1839. évi márczius 15-e előtti időre nem rendeli, úgy ezt annak kell tulajdonítani, hogy azon nap óta lett a vegyes házasság ellen való fellépés, a Láicsák nagyvárad püspök körlevele által hivatalossá, a mely idő óta aztán a vegyes házasság, úgy hogy a felek nem mentek a katolikus pap elé, napi rendre került. Sokszor ez aztán akkor is megtörtént, midőn a felek a tridenti formát tisztelni tartoztak volna. Bizony ekkor a

tridenti forma daczára létesült vegyes házasságok az 1844. törvénycikk törvényesítő ereje nélkül érvénytelenek maradtak volna. De a törvény ezen jótéteményét nem kell arra felhasználni, hogy most már azt mondjuk, hogy minden az 1839. évi márczius 15-e előtti házasság, mely nem a tridenti forma szerint ment végbe, érvénytelen. Ily felfogást nem lehetne sem az egyházi jog, sem az 1790/1. évi tcz. egyszerű rendelkezéséből kimagyarázni.

De a mi viszonyaink szempontjából még tovább is kell mennünk, többet is kell mondanunk.

Tudjuk, hogy az osztrák polgári törvénykönyv a házasságok megkötésének egyik szabálya gyanánt adja azt, hogy csak az a házassági kötés érvényes, mely valamely hitszolga előtt két tanu jelenlétében létesült. (75. §.) Ez volt az osztrák törvényhozás egyik vezérelve, mely nálunk a II. József császár patensében is meg van írva. Ha tehát Ausztriában a vegyes házasság nem is kötendő feltétlenül a katolikus pap előtt, a házasság kötésénél valamiféle hitszolgának mégis jelen kell lenni,

Nálunk semminemű oly polgári törvény nincs, mely a katolikus fél házasságát ahhoz a feltételhez szabná, hogy az pap vagy lelkész előtt létesüljön. Nálunk a polgári törvényhozás ilyenbe ujabban nem avatkozott. Hogy valaha Kálmán király oda hatni törekedett, hogy a házasság az egyház, a pap előtt kötéssék, ezt már láttuk. De azt is láttuk, hogy a Kálmán törvényének nincs oly szankciója, hogy a rendelete a házasság érvényességébe fogalmilag bele vágó lenne.

Katolikus félre nézve tehát a házasságkötési formát csak a tridenti zsinat határozata adja, mi alól azonban — mint tudjuk — mentes lehet a katolikus fél, ha vegyes házasságra lép. Ekkor úgy is kötheti a házasságot, hogy ez a tridenti zsinat előtti jogállapot szerint bíraltatik meg s így aztán az az állapot áll elő, hogy a házassága magánosan, pap vagy lelkész nélkül létesülő frigy és pedig házassági frigy lehet.

És ezen a hazai törvényeink mitsem változtattak.

Tudjuk, hogy az 1790/1. évi törvénycikk minden szankció nélkül azt rendelte, hogy a vegyes házasság a katolikus pap előtt kötéssék. Egy ilyen rendelés Ausztriában, honnét az egész hozzánk átvétt, tökéletesen elégségesé vált, mivel a polgári törvénykönyvben meg volt írva, hogy a házasság semmiség terhe alatt mégis csak hitszolga előtt létesülhet. Nálunk egy ily háttér nemcsak 1790-ben hibázott, de hiányzik egész a mai napig is.

Nálunk a törvény háttére épp az egyházi jog, a melyről tudjuk hogy a vegyes házasság azon esetére, ha a tridenti forma meg nem tartatik, az alattomos házasságkötést szerepelteti. Így tehát az 1790/1. évi törvénycikk idejére is nemcsak azt mondhatjuk, hogy joggal történhetett, hogy a vegyes házasságra lépő felek a frigyöket a prototáns lelkész elé is vihették, de azt is, hogy a frigyöket egész alattomosan is megköthették, minden hitszolga jelenléte nélkül. Különösen azóta, hogy az 1840. évi pápai breve által kétségtelenné vált az, hogy nálunk a vegyes házasságra lépőket tridenti forma egyáltalán nem köti, még nagyobb tere van annak, hogy a vegyes házasságok hitszolga nélkül is létesülhessenek. Ezt vallja az egyházi jog, mely a házasságkötésre nézve az ország közönséges joga. Ezen bizony az nem változtatott semmit, hogy az 1844. évi III. tcz. azt mondotta ki, hogy «vegyes házasság bármely vallásfelekezet papja előtt köthető» s hogy ezt az 1868. évi 53. tcz. újra elmondotta. A katolikus egyházi jog elutasíthatlan következtése, hogy a vegyes házasság a katolikus fél részéről mint alattomos házasság létesülhet.

Dr. Kovács Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követk.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Mily joglépéseket tehet a zárlat által jogaiban sértett
harmadik személy?

Az 1881: 60. tcz. 237—254. §-aiban szabályozott zárlati eljárásban arról, hogy ha a foganatosított zárlat alkalmával idegen ingó vagyonok is zároltatnak le, ezeknek a zárlat iránti feloldása minő uton történik, s hogy minő joglépések teendők illetve tehetők a tulajdonos részéről a feloldás kieszközlése iránt, semmi rendelkezés nem foglaltatván, annak tekintetbe vételével, hogy a hivatkozott törvény 100. §-a az igénypererekről rendelkező 92—99. §-ok alkalmazását a polgári ügyekben teljesített végrehajtásokon kívül csakis azon ingókra nézve engedi meg, melyek adó- és közigazgatási vagy más nem az 1881: 60. törvénycikk szerint foganatosított végrehajtás folytán foglaltattak le; hogy tehát a 100. §-al az igényperek zárlat esetén feltétlenül kizártaknak tekintendők:

valóban igen lekötölné t. szerkesztő ur, ha e szerény kérdésem az 1881: 60. tcz. nagyérdemű szerzőjével közölné s ő azután szíves lenne kimutatni a törvényből, hogy minő joglépések vannak ott fentartva az ingókra foganatosított zárlat alkalmával lezárolt idegen ingó dolgoknak tulajdonosaira nézve azon czélból, hogy ingóik tekintet nélkül arra, vajon a zárlat az ellenfél meghallgatása után vagy a nélkül előlegesen rendeltetett-e el, s a zárlat alul feloldassanak?

Pap Sándor.

Vélekedésem szerint ingóságokra foganatosított zárlat esetében az 1881: LX. tcz. 92—99. §-ai szerinti igénypernek és igénybejelentésre való felhívásnak helye nincsen ugyan, hanem minekutána a 241. §. világos rendelkezéseszerint a zárlatnak azon joghatálya van, hogy ingóságokra foganatosított zárlat esetében harmadik személy a zárt kéro kárával a zárlat tárgyára jogokat nem szerezhethet: nyilvánvaló, hogy az ingóságokra foganatosított zárlat a zárlat tárgyára korábban szerzett dologi jogokat nem érintheti és ezen jogokat a jogosított a zárlat után is érvényesítheti. Érvényesítheti pedig a jogokat a zárlat foganatosítása után is épen azon módon, a mint ezt a zárlat foganatosítása nélkül tehetné volna; tehát a megfelelő rendes vagy sommás per után — azon különbséggel mindazonáltal, hogy miután az ítélet joghatálya csak a perben álló felekre terjed ki: perbe nemcsak az idézendő be, a ki ellen a zárlat foganatosított, hanem az is, a kinek javára a zárlat foganatosítva lett. Ezen felül vélekedésem szerint az, a ki a zárlat foganatosítása által magát korábban szerzett tulajdoni vagy használati jogában sértve érzi, a 216. §. nyilván való analogiájánál fogva a zárlatnak egészben vagy részben megszüntetése iránt az ellen, a kinek javára a zárlat foganatosított, a foganatosításra illetékes bíró előtt keresetet indíthat, a mely perbe a 92. §. analogiájánál fogva felzetten értesítendő zárlatot szenvedett a zárlatot kéro jogainak megvédése végett beavatkozhat. A 216. §. analog alkalmazása annál kevésbbé szenvedhet kétséget, mert ha a zárlatot kéro a zárlat igazolása iránt indított perben nyertes lesz és a zárlat tárgya neki oda ítéltetik, ezen ítélet végrehajtására nézve a 214—216. §-ok rendelkezései alkalmazandók.

Teleszky István.

Egy teljes-ülési döntvény.

A Jogtudományi Közlöny ez évi 24. számában megjelent cikkre szükségesnek látjuk felelni, nehogy azon színben tűnjünk fel, mintha a hangoztatott szavak szétmorsolták volna a teljes-ülési döntvény ellen e lapok 22. számában kifejtett jogi nézeteinket, vagy mintha azok megtámadhatatlanságát dogmának tartanók.

Hogy a teljes-tanácsülési határozat mennyiben és mikép ellenkezik az 1871: 53. tcz. 19. §-ával, azt — ó — u a teljes-ülési döntvény ellen tett első felszólalásunkból jól megérthette, ha akarta volna; mert abban ezen ekkorig el nem törölt törvényszakaszra épen azon okból hivatkoztunk, mivel abban ki van mondva, hogy a váltáságtőke és járuléka a megváltott földet terhelik; a miből azután mindenki könnyen lekövetkeztetheti azt, hogyha a váltáságtőkelelt föld bárkinek és bármely jogcímen jut is birtokába, az a váltásági összegeket fizetni köteles, ő, nem pedig a váltáságtőkelelt utasítatván a jogelőd ellen esetleges visszkérésre; mert a törvény

nem tett a között különbséget, hogy a fizetési kötelezettség csak akkor nehezedik a földre, ha az magánszerződés után ruháztatik át valakire, akkor pedig nem, midőn az bírói árverésen adatik el. Midőn tehát a teljes-ülési határozat mégis ily értelemben döntött: akkor mindenki előtt világos, csak — ó — u előtt nem, hogy az az 1871: 53. tcz. 19. §-ával ellenkezik. Még csak az 1868: 54. tcz. 456. §-ára sem hivatkozhatik — ó — u, a mely azt mondja, hogy «a vevő csak a vételárt s az átruházási százalékot fizeti, s az előbbi tulajdonosnak semmi más terheiért nem felelős»; mert ha ezen terhek közé számítottatott volna a maradék földváltás is, a törvény ezen intézkedését is eltörölte a későbbi 1871: 53. tcz. az által, hogy a váltáságtőkelelt nem a tulajdonos, hanem a föld terhének jelentette ki; és mert a későbbi törvény a korábbit — a mennyiben amazzal ellenkezik — eltörli. Ámde még az idézett 456. §-nak is van egy függeléke a 458-dik §-ban, mely azt mondta ki, hogy mihielyt a vevő az árverési feltételeknek eleget tett, részére a megvett jószág tulajdonjoga a netalán átvállalt terhekkel együtt hivatalból bekebelezetett. Ezen átvállalt terhek közé kell soroztatnia pedig a földet terhelő váltáságtőkelelt, mert az annyira kapcsolatos a földdel, hogy azt a telekkönyvi rendtartás még bekebelezni sem rendelte, mivel ezen teher bekebelezés nélkül is a törvény és a tartozat természeténél fogva bekebelezettnék, tehát mint még ki nem fizetett, átvállalt terheknek tekintendő. Ha pedig az új végrehajtási törvényt tekintjük: ebben is találunk hasonló intézkedésre a 182. §-ban, mely az érvényben maradó tehertételekről szól, milyen a zálogvisszaváltási és a szolgalmi jog. Minthogy tehát a törvény az érvényben maradó terhekből a váltásági összegek megemlítését kifeledte, (vagy mivel talán e megemlítést az 1871: 53. tcz. 19. §-nak érvényénél fogva szükségesnek nem tartotta, habár azokat mint az elárverezett ingatlant törvény szerint terhelőket jellegzi és az előbbi tulajdonosnak «másnemű terheiről» világosan megkülönbözteti: annál fogva teljes-ülésnek állott volna hivatásában a törvény hézagait a törvény megjelelte analogia szerint kiegészíteni, nem pedig a fenálló törvény és minden jogérzék ellenére dönteni. Ezekkel tehát úgy hisszük, a törvény és döntvény közti ellenkezés eléggé fel van derítve.

A bekebelezés jogi előnyeit is nagyon különös módon hozza tisztába — ó — u. Azt mondja ugyanis, hogy arra nézve, hogy a bekebelezés minő jogi előnyöket nyújt, mi sem válaszolhatunk mást, mint hogy a bekebelezett hitelezők a vételárból sorrend szerint kielégítettnek, a mennyiben a vételárból kitélik. Bizony pedig nagyon is eltérőleg válaszolunk — ó — u engedelmeivel; válaszoljuk pedig mindenekelőtt azt, hogy mi a «földet terhelő» és «törvényenél fogva bekebelezettnék tekintendő» váltáságtőkelelt és a hitelezők bekebelezett követelése között nagyon is tudunk és akarunk is a törvényben gyökerező különbséget tenni; mert először is különbség van a földes uri és a magánhitelezői követelés között a követelés természetét illetőleg, mivel a földes uri követelés az államjogon, az utóbbi pedig a magánjogon alapszik; amaz törvényenél fogva dologbani jog, ez csak a bekebelezés által válik azzá; másodsor: épen ezen különböző jogalapból kiindulva, a földes uri váltáságtőkelelt természeténél fogva terheli a földet és nem a birtokost, ellenben a hitelező követelése az adós személyes kötelezettségéből származik. Ezen jogalapi különbségnél fogva, ha például egy 1000 frtot érő ingatlanra harmadik helyeni bekebelezés mellett, mikor már előbb például 800 frt van bekebelezve, 400 frtot kölcsönöz valaki, az önmagának tulajdonítsa, ha az általa jelzálogul elfogadott ingatlan vételárból követelése ki nem telik; de a váltásági tőke s járuléka nem az ingatlan birtok tulajdonosának személyes kötelezettségéből származnak, hanem ezek a földnek terhei, azon fekszenek törvényenél fogva, azokra nézve a váltáságtőkelelt föld nem jelzálog, hanem hogy úgy fejezzük ki magunkat, közjogi kötelezettséggel terhelt alany; ezen terheknek a vételárral semmiféle kapcsolatuk nincs, mert a váltásági terheknek a váltáságtőkelelt földben mindenkor, minden körülmények között meg kell találni a fedezetét a törvény rendeleténél fogva; végre mert a váltáságtőkelelt földes ur törvény által biztosított követelése nem tétethetnek függővé sem a váltáságtőkelelt föld időnkinti birtokosának személyes viszonyaitól, sem pedig a váltáságtőkelelt földnek bírói árverelésétől. Ugyanazért az 1868: 54.

tcz. 443. §-a, de még az 1881: 60. tcz. 188. §-a sem rendeli sehol azt el, hogy a váltásjogositott a sorrendi tárgyalásra megidéztesse, vagy hogy az árverésről értesítsesse, pedig mind a két törvény a jelzálogos hitelezőket az említett tárgyalásokra megidézni rendeli. Ezekből is láthatja tehát — ó — u, hogy bizony van és kell különbségnek lenni a bekebelezni nem szükséges, mert törvényről fogva a földet terhelő váltásösszeg és az egyéb bekebelezett tartozások közt, és hogy ennél fogva amazokkal oly könnyedén nem lehetett volna elbánni, miszerint kielégítettnek, ha a vételárból telik, ha nem: hát — quitt. Mert hát a fenforgó lényeges különbséget a kétnemű teher között a curiai teljesülési döntvény is beismerte az által, hogy kimondotta, miszerint a birtokutódot is terhelik a váltásösszegnek jövőben esedékes részletei, tehát oly terhek, a melyek bár nyilván bekebelezve nem voltak, de a törvényről fogva a földet terhelik; mert ha nem a földet terhelnék: akkor mily jogalapon girálhatta át a teljesülési döntvény a jövőben esedékes részletek fizetési kötelezettségét az új birtokosra? hiszen a másnemű bekebelezett tartozások a vételárból ki nem elégíthetett részei soha sem meennek át a jelzálogul szolgáló ingatlanok megvásárlójára. Vajon nincs-e tehát különbség a kétnemű teher «jogi előnyei» között?

De — ó — u ismét a törvény ellenére, csak úgy általánosságban biztosítja a földes urakat arról, hogy váltásjogi igényeik ellenében telekkönyvi előbbbségi jogokat senki sem szerezhet, következőleg a vételárfelosztásnál ezen igények a jelzálogos hitelezők előtt soroztatnak. Holott az 1881: 60. tcz. 188. §-ából kiolvashatta volna, hogy a vételárból csak a 3 évnél nem régebb időből hátrálékokban lévő részletek fizettetnek ki; és éppen az a sérelem a curiai döntvényben, hogy míg a törvény a 3 évi hátrálékokat a vételárra utalta, a 3 évet megelőző hátrálékokat pedig a kötelezett föld elévült terheinek sehol nem mondotta ki, és a vevőt a megvett földet törvényről fogva terhelő kötelezettségektől sehol fel nem oldotta: addig a döntvény úgy intézkedik, hogy a vevő azon hátrálékos részletekért, melyek az árverés napja előtt jártak le, nem felelős. De hát akkor ki fogja fizetni ezen 3 év előtti hátrálékokat? A törvény a földes ur jogát a hátrálékkövetelésre nézve meg nem szüntette, mert ismételve kimondja az 1881: 60. tcz. is, hogy a váltásjogteher a földet terheli, a három évi hátrálékfizetést pedig — bizonynyal a földes uri érdekre való tekintetből, nem pedig «Abfertigung»-képen nem a földre, hanem a vételárra utalta, a föld terhe tehát szükségképp megmarad addig, míg vagy a terhelt föld el nem enyészik, vagy pedig a kötelezettség nem teljesített, és miután az 1881: LX-ik törvényzikk 184-ik §-a is kapcsolatban a korábbi törvényekkel kimondja azt, hogy az elárverezett ingatlant a fenálló törvények szerint terhelő váltásjog az árverés napja után esedékes részletei a vevőt terhelik, akkor egy jogi államban jogi érzékkel bíró egyének bizony különösen tetszik hallani olyas valamit, hogy «valamint más jelzálogos kölcsön, bar a fizetési határidő az árverésig még nem járt le, lejárnak tekintetik: úgy a le nem járt földváltásjogi tőke s járuléka is a birtoknak bírói árverésen lett eladásával lejárnak tekintendők», s hogy ennél fogva a többi jelzálogos követelésekkel együtt ezek is törlendők lennének.

Fel nem foghatja — ó — u, hogy a tanácsulési határozat miért fosztja meg az emberbarát földes urakat jogaiktól? Megmondjuk tehát neki röviden. Mindenki tudja azt, hogy hazánk egyes vidékein, különösen a Bánátban az utolsó 7—8 év alatt folyton rosz termések voltak, úgy hogy az államnak kellett még vetőmagot is adni, meg inségkölcson. A váltásjogkötelezett volt jobbágy e miatt humanus földes urához folyamodott, hogy a lejárt váltásrészlet fejében azt a csekély vagyonkáját, a mije még van, ne árvereztesse el, majd ha jobb termés lesz, megfizeti a tartozást, így ment ez 7—8 éven át. A földes ur várt és ez által segített a jobbágyon; de egyéb hitelező nem vár ám, hanem eladhatja a váltásjogkötelezett földet. Azon követelés kitelik a vételárból, de a földes ur csak 3 évi hátrálékos részletet kap a vételárból, 4—5 évi részletkövetelése pedig (mert emberbaráti szeretetből a szegény embert nem exequáltatta) a curiai döntvény szerint örökre elenyészik: pedig az a föld, a melyet a váltásösszeg törvényről fogva terhel, el nem enyészett, hanem átment más valaki kezébe. Vagy ha oly eset fordul elő (a mi nem ritkaság), hogy a földes ur a lejárt részletekre nézve pert indítván, ez felebbezés útján a felsőbb bíróságokhoz került s ott történetesen azon hatezer hátrálék

létszámában szerepel, mely ez év elején elintézetlenül kerülén a Curiához, talán csak évek múlva fog a hátrálékok limbusából kiszabadulni, a per folyama alatt pedig a 3 évnél több idő lejár, vajon ez esetben mi okon bűnhődik a szegény földes ur? hiszen ő addig, míg követelése nincs megítélve, azt nem is soroztathatja, midőn pedig már meg lesz ítélve, akkor már a vételár rég fel lesz osztva, a 3 év pedig rég lejárt! Midőn tehát a földes ur ekképen — ó — u szerint is minden más bekebelezett követeléseket megelőző igényeitől elesik, ellenben a könyörületlen uzsorás egész követeléséhez hozzá jut, akkor bizony nem lehet azt alaposan kérdeni, hogy mi az a jog-érelem, mely a teljes tanácsulással elkövetett, és mi az az erkölcstelen alap, mely abban foglaltatik.

A mit — ó — u az általa felhozott A. és B. vevők példái-val igazolni akar, az már a fenebbiek által bőven meg van czáfolva és ki is van mutatva, hogy bizony lényeges különbség van a váltásjogi teher és a másnemű teher között; mert hat míg a «másnemű teher» (a törvény szavai) töröltetik: addig a bírói árverésen megvett birtoknál is, a még le nem járt váltásrészletek a vevőre átmennek; tehát a váltásjogi terhek tekintetében a törvény éppen nem tesz különbséget a bírói árverés, vagy magánszerződés útján létesült szerzési mód között.

Hát vajon az 1868: 54. tcz. 430. és köv. szakaszait miért hozza fel — ó — u? Hiszen ez a törvény most már hatályon kívül van helyezve; tehát mit akar bizonyítani egy hatályon kívül helyezett törvénnyel? Kikerülte figyelmét, hogy az árverési feltételek szerkesztésébe a földes ur be nem foly, hogy továbbá a váltásjogositottról s annak miképp érvényesítendő igényeiről azon törvényszakaszokban egy szó sem foglaltatik, s végre hogy a földes ur a legujabb végrehajtási törvény szerint még csak a sorrendi tárgyalásra sem hivatik meg, hogy tehát igényeit még ekkor sem érvényesítheti, mert miután az 1881. évi 60-dik törvényzikk 152-dik §-a szerint a 2000 forint becsértéken aluli ingatlanok árverelése csak valamely helyi lapban közzétetik, vajon miképp juthat tudomására a földes urnak az árverés s annak kapcsában a sorrendi tárgyalás, hacsak a nagyobb földes ur Magyarország összes vidéki lapjait nem olvassa? mert az idézett tcz. 188. §-a csak a «jelzálogos hitelezőket» rendeli megidézni, ilyen pedig a földes ur nem lévén, a kirendelt ügygondnok által sem képviseltethetik.

Tárgytalan tehát — ó — u azon élce, hogy a curiai határozat kényelmünkéből riasztott fel az által, hogy a sorrendi tárgyalásra meg kell jelennünk; és ha — ó — u a váltásjog és a «másnemű terhek» közti lényeges különbséget figyelembe vette volna és ha a teljes tanácsulési határozat fenebb kifejtett immorális következményeit fontolóra vette volna: akkor ennek a határozatnak védelmére kardot nem villogtat vala, mert annak csapásaitól sem szegény fejemet, melylyel annyi baja van, sem kétségbe vont jogtudományomat nem érzem veszélyeztetnek.

B. F.

A végrehajtási törvény 168. §-ához.

A *Jogtudományi Közlöny* 21. számában BODON JÓZSEF ügyvéd ur saját gyakorlatából ismertet egy esetet annak igazolása végett, hogy a végrehajtási törvény 168. §-a szükséges. Nem hiszem, hogy bizonyította volna, a mi bizonyítandó volt, és bátor leszek ebbeli nézetemet röviden indokolni, noha tartok tőle, hogy az olvasó közönség meg sokallva e végre is alárendelt fontosságú, de untalan fel-fel bukkanó kérdés gyakori taglalását, a vitatkozókat immár oly szemmel nézi, mint a medio in margine libri scriptus et in tergo nec dum finitus Orestes szerzőjét.

A telekkvi rendtartás 74. §-a értelmében és annak korlátai között végrehajtási zálogjog kebelezetett be az adós elhunyt atyja nevében álló ingatlanra. A hagyatéki eljárás azonban kiderítette, hogy alperest a szóban forgó ingatlanságból nem illette semmi. Mit tegyen tehát a kizárólagos örökös, vagy — a mi egyre megy — ennek jogutódja, hogy a végrehajtási zálogjogot eltávolítsa a telekkönyvből. BODON ur a 168. §. igénybevételét ajánlja, hozzátevén, hogy se égen, se földön más jogorvoslat nem kínálkozik.

Ezzel szemben t. ellenfelem figyelmébe ajánlom

mindenekelőtt a végrehajtási törvény 138. §-át, mely így szól: «Ha a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány útján szállott, de még tulajdonául be nem kebelezett vagy elő sem jegyzett ingatlanra a telekkvi rendelet 74. §-a értelmében a végrehajtási zálogjog feltételeken kebeleztetik be: a további végrehajtási lépések függőben hagyandók addig, míg a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára bekebelezetetik.»

Kérem, ne terheltezzék az imént idézett szakaszt a 168. §. 3. bekezdésével egybevetni, melynek szövege a következő: «Ha igényének alaposságát a felperes a keresetben vagy a tárgyalás során hitelt érdemlőleg kimutatja: a telekkönyvi hatóság vagy feltétlenül, vagy megfelelő biztosíték letétele mellett a kereset jogerejű eldöntéseig az árverést felfüggesztheti.»

Nemde világos, hogy a 168. §. árverésre irányuló eljárást látszik feltételezni, eljárást, melynek beszüntetése czéloztatik és mely időközben is felfüggesztendő vagy legalább felfüggeszthető? Nem lehet tehát a törvényhozónak imputálni, hogy oly esetre gondolt volna, midőn a végrehajtási lépések amugy is függőben maradnak és csak akkor és annyiban lépnek folyamatba, ha és a mennyiben a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára bekebelezetvén, kétség fölött állandó, hogy harmadik személy ezen ingatlanra vagy az ingatlan ezen jutalékára jogos igényt nem formálhat.

De itt nem állapodhatunk meg. Kimutatandó, miszerint nem volna helyén a fenforgó vagy hasonnemű ügyet végrehajtás közben, mint incidens kérdést elintézni.

Szem előtt tartva, hogy a bíró a végrehajtás folyamán elsőben is zálogjogot ad a hitelezőnek, ha még azzal nem bír, azután eladja a zálogtárgyat és a vételért a megítélt követelés kielégítésére fordítja, világos, hogy a ttkvi rendt. 74. §-a esetében a bírói segély egyelőre nem terjed túl az ingatlan feltételes jellegű zálogi lekötésén. Addig, míg a tulajdon a végrehajtást szenvedett nevére átirva nincs, s még inkább akkor, ha az átirás végkép elmarad, a dolog lényegét tekintve teljesen közönyös, akár bírói megkeresés, akár kérvény alapján történt a bekebelezés. Midőn tehát az ingatlan az adóstól különböző személynek szavatoltatott be örökösödés címén, a feladat súlypontja nem a különben sem foganatosítható végrehajtás megszüntetésében, hanem a zálogjog törlésében fekszik. Ez a kérdés nyitja. Itt alkalmazandó az emeltyű, mely által a kizárólagos örökös sérelmére bekebelezett teher, helyesebben szólva: a csak alakilag fenálló bekebelezés helyéből kimozdítandó lesz.

És e részben ismét elpanaszolhatjuk magánjogunk rendszertelen, nem összhangzatos voltát. A telekkvi rendtartás az a. p. tkven mint alapzatán épül, a 74. §. különösen azon rendelkezésén, hogy az örökös nem ipso jure, hanem bírói átadás folytán szerzi meg a hagyatéki javakat. Hazai jogunk az ellenkező elvet uralja és következésképp rendszert mellőzi a bírói beavatkozást. Ehhez képest az az átadás, melyet a ptr. 581. §-a értelmében a birtokbíróság eszközöl, csak névre hasonlít a ttkvi rendt. 74. §-a által feltételezett átadáshoz. Noha tehát az ausztriai törvények uralma idejében magától értődött, hogy a 74. §-ban foglalt fentartás mellett bekebelezett zálogjog törlendő, ha a hagyatéki ingatlan másnak adatik át, mint a kinek örökösödési nyilatkozata az illető követelés biztosítására alapul szolgált; magától értődött, hogy a bíróilag elismert örökös a hagyatéki eljárást befejező végzés bemutatása mellett a tulajdonjog bekebelezésével egyidejűleg kérte és kieszközölte a mások adósságai címén elrendelt nyilvánkönyvi bejegyzések törlését, mert e végzés a felfüggesztő feltétel deficiálását igazolta: ez időszerint tekintettel az örökség ipso jure való áthárulására, nem lehet a ptr. 581. §-a szerinti átadásnak mindenképp hasonló hatályt tulajdonítani. Nem mintha a törlés per nélkül soha sem foghatna helyt. Ha ellentétes

igények merültek fel, és teszem a végrendeleti örökös nyertessé vált azok ellenében, a kik a törvényes örökösödési rendnél fogva maguknak vindicálták a hagyatékot, kétségtelen, hogy ez utóbbiak ellen kieszközölt bekebelezés magától megdőlni és észellenes volna az örökös a legyőzött praetendensek hitelezőivel új perekbe bonyolítani. A ttkvi hatóság tehát e tehertételeket egyszerűen ki fogja törölni, csak úgy mint a rendelet 70. §-a esetében az előjegyzett vagy bekebelezett tulajdonos ellen foganatosított bejegyzéseket törli azon ítélet alapján, mely nem igazolt vagy igazoltak mondja ki az előjegyzést. De ilyen és hasonló esetektől eltekintve, kivált pedig akkor, midőn formászerű hagyatéki tárgyalás nélkül az örökös, a ki egyszersmind adós, atyafiságos osztály útján talán hitelezői kijátszása végett az ingóságokból elégitteti ki magát, vagy pláne a 73. §. nyújtotta szabadsággal élve átadás és átirás előtt elidegeníti a 74. §. értelmében terhelt ingatlant, s így meghiusítja azt, hogy a tulajdon nevére bekebeleztezzék: kétes vajon ebbeli rendelkezése a korábban zálogjogot nyert hitelezők rövidségére szolgálhat-e. Csak kétes? Bizony merészség volna többet állítani. Mert a Curia majd így, majd amugy határoz. Legközelebb kimondatott ugyan, (1881. évi 11,120. sz. ítélet) miszerint «a ttkvi rendt. 74. §-ából nem következtethető, hogy a zálogjogi bejegyzés azon esetben, ha az átadás és átirás másnak nevére eszközöltetett, már önmagától hatálytalanná válik és törlendő»; ellenkezőleg a hitelezőt nem lehet annak igazolásától elzárni, hogy adósát örökrész illette, s hogy a beszavatolás a harmadik részére csak adósának ezen jogán eszközöltetett, és ebből folyólag viszont a beszavatolás alapján átirat tulajdonos is a törlést csak annak bizonyításával eszközöltetheti, hogy az adóst ily örökrész egyáltalában nem, vagy a zálogjog bejegyzésekor már tényleg nem illette.» Azonban még 1879. december 1-én 7476. sz. a. hozatott egy ellenkező tartalmu ítélet, (*Döntvénytár* XXIV. köt. 77. lap) mely akkor nagy sensációt keltett, de sokak által helyeseltetett is. (V. ö. Dr. IMLING KONRÁD cikkét a „*Magy. Igazságügy*“ 1880. évi V. füzetében.) «A ttkvi rendt. 74. §-a alapján bekebelezett zálogjog hatálya azon tulajdonjogtól feltételeztetvén, melyet az adós, mint örökös a hagyatéki eljárás folytán a bekebelezéssel terhelt ingatlanra szerzendő lesz, ha az ily bejegyzéssel terhelt ingatlan a hagyatéki átadása előtt a hagyatéki bíróság beleegyezésével eladatott» tényleg úgy történt, hogy F. János örökösei, köztük F. Ilona az adós hosszabb idővel a zálogjog bekebelezése után az árvaszék beleegyezésével és a hagyatéki bíróság jóváhagyásával kötötték meg az adás-vételi szerződést — «és a vevőre közvetlenül az örökhagyó után átiratott: a vevő a feltételes zálogjog kitörlését tekintet nélkül arra, hogy a hitelező kielégített-e, kérni jogosítva van». Ilyen a gyakorlat. A ki a mostani viszonyok mellett a 74. §. alapján bejegyzést nyert, a jogi bizonytalanság meglábalhatlan tengerére száll és Isten a megmondhatója, hogy az elemek hatalma, az az őserő, melyet bírói belátásnak szokás nevezni, hová, merre hajtja majd gyenge hajóját. Im egy «*amoenitas juris civilis hungarici*». Egy a sok közül. És mégis akadnak írók, a gyakorlat emberei, a kik manapság, midőn végre valahára megkíséreljük előkészíteni a törvény nélküli jogállapottal járó türehtelen ezer baj orvoslását azon kezdik az e célra kidolgozott javaslatok bírálatát, hogy ex cathedra tagadásba veszik korunk hivatottságát rendszeres törvénykönyv alkotására. Bocsánatot kérek e kitérésért. Csak azt akartam tisztába hozni, hogy a ttkvi patens alkotójának szándéka ellenére a 74. §. korlátai között történt bejegyzést minden feltételelessége mellett mért nem lehet mindenkor per és contradictorius eljárás nélkül kitörlölni, ha az ingatlan a vélt örököstől és valóságos adóstól különböző személynek adatott át.

Külön perre tehát szükség van, de nincs szükség a 168. §. által szabályozott végrehajtás megszüntetése iránti keresetre.

A tárgyalt esetre visszatérve, szeme szöktében belátja mindenki, hogy az ügydöntő tényállás miben sem változik, ha felteszszük, miszerint a hitelező végrehajtás kérelmezése előtt vagy helyett a jogerős ítélet alapján bekeblezést, vagy a nem jogerős ítélet alapján előjegyzést eszközölt volna ki. A sérelem, melyről a kizárólagos örökös, illetve ennek jogutódja a vevő panaszkodik, tökéletesen ugyanaz; de mivel nem végrehajtásból merült volna fel, szóba sem jöhetne a 168. §. Pedig kétségtelen, hogy ily körülmények között nem hiányoznának a kellő jogorvoslat. Törlési pert kell indítani — úgy mond BODON ur — ámde végrehajtási zálogjoggal szemben nem lehet; mert az osztrák perrendtartás 443. §-a, melyre a tkkvi rendt. 148. §-ának zárpontja hivatkozik, nem engedi meg. No de ez határozottan téves állítás. Fölösleges volna hangsúlyozni, hogy az osztr. perend. alakilag régtől fogva hatályban nincs. Készségesen elismerem, hogy a 443. §-ban foglalt jogszabály quo ad meritum bizonyára érvényes, érvényes mindenütt, a hol az igazságszolgáltatás a repulsio és bírói parancsok rendszertelenségéből kibontakozott. De mit tartalmaz ez a 443. §? Minthogy az osztrák törvények eltörlése óta csaknem emberöltőnyi idő mult el, s így kevesen vannak, a kik könyvetéve emlékezhetnek azokra, szószerinti fordításban idézem: «Az e. f. bíróság végrehajtási végzése ellen a jogaiban sértett fél felfolyamodással élhet a felsőbb bírósághoz; keresetek, melyek a végrehajtási végzés megsemmisítését vagy visszavonását célozzák hivatalból elutasítandók». Ennyi az egész. Világos tehát, hogy a 443. §. csak anyiban zárja ki a törlési pert, a mennyiben a végrehajtási végzés jogérvényességét érintő hibákra volna alapítva, de távolról sem vonatkozik a jelen esetre. Más kérdés, vajon a tkkvi rendt. 148. §-a egyáltalán alkalmazható-e a 74. §. értelmében feltételeken bekeblezett zálogjognak a feltétel meghiusulása miatt kért törlésére; mert szorosan véve nem áll, hogy a bekeblezés eredetileg érvénytelen volt. Valóban igaz, hogy az az eset, akár végrehajtási uton, akár végrehajtáson kívül bekeblezett zálogjogról legyen szó, csak némi erőszakos magyarázat mellett illeszthető a 148. §. keretébe. És ezen nincs is miért csodálkoznunk; hiszen a tkkvi rendt. szerzője előre nem láthatta, hogy a bíróilag elismert örökös külön per utján lesz kénytelen a törlést szorgalmazni. Ha stricte ragaszkodunk a 148. §. betűjéhez, nem marad egyéb hátra, mint rendes keresetet indítani, melynek petituma oda irányul, hogy a hitelező köteleztessék a bíróilag elismert örökös (illetve jogutódja) kizárólagos jogát elismerni és a zálog kitörlését tőlni. De ily subtilitásokkal rendszerint nem törődünk. Könnyebb végét fogjuk a dolognak és vigan megindítjuk a törlési pert, melyet, mint a fenti példák mutatják, néha megnyerünk, néha igaz, el is veszítünk.

Bármint legyen ez, világos és nézetem szerint vita tárgyává nem tehető az a következtetés, melyet az előadottakból levonni szándékozom.

Minthogy a 74. §. korlátai közt eszközölt bejegyzés tekintetében, ha az ingatlan nem az adósnak szavatoltatik be, mind az elbírálandó jogkérdés, vajon emez örökrész egyáltalában nem, vagy a zálogjog bejegyzése idejkor tényleg már nem illette, mind a célba vett eredmény: a zálogjog törlése teljesen ugyanaz, akár a végrehajtó bíró megkeresése, akár kérvény folytan történt a bejegyzés, visszas dolog e két teljesen azonos jogesetet különböző elbánásban részesíteni. Fölösleges és visszas dolog a végrehajtási zálogjog megszüntetése végett külön oly kivételes eljárást lefolytatni, mely csak incidens kérdések eldöntésére alkalmas, mert a perlekedő felek szabad mozgását a legnagyobb mértékben, a jogorvoslatok igénybevételét is rendkívüli mód megszorítja. Visszas dolog e fontos és önálló jog feletti

határozatot a tkkvi hatóságra bízni, mely eltekintve attól, hogy széltiben járásbíróság által gyakoroltatik, s már ezen oknál fogva is szűkebb hatáskörrel bír, a ptr. novella 6. §-ában kimondott elvnel fogva egyáltalában nincs hivatva érdemleges perkérdések eldöntésére. (Vajon nincs-e antinomia a novella 6. §-a és a régi ptr. érvényben hagyott 42. §-a közt, ennek vizsgálatába most nem bocsátkozhatom.) Legszembetűnőbb e visszásság, ha a zálogjog már a végrehajtást megelőzőleg bekebleztetett. Vajon ilyenkor két pert indítunk egy helyett? És megint kérdem: mi történjék, ha az eljárás két különböző bíróság eltérő határozatokat hozna? De a legfontosabb argumentum még hátra van. A 168. §. egyáltalán nem vezet célhoz. Korábbi cikkemben ugyanis e helyütt már érintém, a „Magy. Igazságügy“ mult havi füzetében pedig bővebben kifejtettem, hogy a 168. §. alaphibája abban keresendő, miszerint, bár a végrehajtás megszüntetését rendeli el, még sem gondoskodik a zálogjog törléséről. BODON ur ezzel szemben megjegyzi, hogy a végrehajtás megszüntetését telekkönyvileg ki lehet tüntetni, a mi jogász előtt legalább egyértelmű a zálogjog törlésével. Azonban sehogy sincs igaza. Mert egyfelől a törvény sehol sem említ ily feljegyzést, másfelől a tkkvi rendt. azon alapelvénél fogva, miszerint bekeblezettnek vagy előjegyzettnek — tehát kitörölnék is, mert a törlés szintén bekeblezendő vagy előjegyzendő — csak az tekinthető, a mi a telekkönyvbe világosan bekeblezett vagy előjegyzettkép jegyeztetett be, correcte nem állithatni, hogy a végrehajtási zálogjog bekeblezésének correspondeál a végrehajtás megszüntetésének feljegyzése. De ha mindezt mellőznők is, a következő alternativa előtt állunk: az érintett feljegyzés vagy nem egyértelmű a zálogjog kitörlésével, és akkor a kizárólagos örökös sérelme orvosolva nincs, vagy egyértelmű azzal, és akkor a 168. §. ellenkezésben van a ptr. novella 6. §-ával, mely a kitörlési pereket a birtokbíróságok hatáskörébe utasítja. «Ezen intézkedést» — így szól a miniszteri indoklás — «különösen azon körülmény tette szükségessé, mert tkkvi hatósággal járásbíróságok is vannak felruházva, a tkkvi kitörlési pereket pedig fontosságuknál fogva egyes bírósági elintézésre utalni célszerűnek nem mutatkozik». Ugyde az elbírálandó jogkérdés bizonyára nem tekinthető kevésbé fontosnak azon okból, mert végrehajtási uton történt a bekeblezés.

Domitius Labeo.

A Különfélék a mellékleten.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1882. II. FELÉRE.

E szaklap a hazai jogirodalomnak oly jelentékeny lendületet adott, hogy jogosult önérettel hivatkozhatik eddigi működésére.

A gyakorlati irányt tartva első sorban szem előtt, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kíséri. A *Curiai Határozatok* című melléklet és a *Törvénykezési Szemle* című rovat az egész magyar judikaturát feltünteti és — hazánk első rendű szakférfiainak közreműködése mellett — feldolgozza.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre ... 12 frt Félévre ... 6 frt Negyedévre ... 3 frt.

Az előfizetési pénzek bérmentesen, a vidékről legcélszerűbben *posta-utalvány* útján küldendők

a *Franklin-Társulat kiadóhivatalához*.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az új végrehajtási törvény és a bagatell-törvény. TELESZKY ISTVÁN-tól. — Néhány szó a tanubizonyítékról. STEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Súlyos testi sértés büntette. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől. — Még egyszer a teljesülési döntvény. — Ó — U-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Eskütszéki levelek. — Alapszabályok tervezete a javító intézetek számára. — Különlék.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

A magyar ügyvédség reformjához.*

A XV század dicső művét hasonló szellemben reformálta a XVI. században az osztrák uralom.

I. Ferdinand alatt a *huzavona* megakadályozása végett kimondatott, hogy az ügyvédi eljárás visszavonásának csak ítélelhozatal előtt, öt esetben pedig egyáltalán nem lehet helye, és hogy az okmányok másolatai csak egyszer kérhetők. (1550: 56. tcz.).

Mivel néhol nem volt hiteles hely, megyei ügyekre az ügyvédvállás megyei közgyűlésen is megengedett (1563: 53. tcz.).

A burokratikus gyámkodó önkény szentesítésével végre törvénybe iktattatott, hogy a bírák lelkiismeretük szerint elejét vegyék az ügyvédek bőbeszédűségének és ravasz ötleteinek, a mennyiben nyilván üres és haszontalan előadásait és kifogásait egyszerűen elnyesni tartoznak. (1563: 49. tcz.)

Kétségtelen, hogy az akkori perrendtartás sok üres disputatiót és zaklatást provokált a kereseti jogczim megváltoztatása, eziránti jog fentartása, helytelen kereset miatti kifogás stb. körül, melyek folytán az ügy rendszere új bíróhoz tétetett át, a hol új procedura indult meg.

De mindenesetre a bajnál még rosszabb volt azon orvoslás, mely a bírót teljhatalmu censurára jogosította fel és az ügyvéd szerepét teljesen méltatlanná és alárendeltté téve. Mégis ez osztrák perjogi bölcsesség a perrendtartás megváltoztatása után is fentartatott és az ügyvédi üres előterjesztések bírói kitörlése évszázadokon át fentartva és gyakorolva lett. Ismételte e részben a fenti intézkedést az 1723: 38. tcz. 4. §., az 1729: 43. tcz. II. §., sőt a nagy reformok kezdeményezéséről dicsőített új aerában az 1792: 16. tcz. 4. §-a is.

I. Miksa alatt ismét azon gyönyörű indokolással, hogy az ügyvédek feleiket sok fondorlattal megcsalni és az ellenféllel titokban üzérkedni szoktak, meghagyott nekik, hogy a megyei és rendes bíró előtt minden

kor esküt tegyenek, hogy tudva, roszelelkien igazságtalan ügyet felvállalni, a hazai törvény ellen vinni és az ellenféllel összejátszani nem fognak. E juramentum calumniae a kánonjog alapján (Decretales lib. 2. tit. 7.) azelőtt csak a felektől az egyházi bíróságok előtt szokott kivétni, mit Mátyás végzése (decr. 5. art. 17) hozott be. Ez esküt most már a fiskus ügyésze is tartozott letenni, és a mely ügyvéd hamisan tette le vagyis magát megvesztegettetvén, azt megszegte, azt a ludasok büntetése érte. Idegen ügyvédek, a kik — folytatja a törvény — egyházi és világi bíróság előtt együgyű embereket képviselve, haszonlesésből sok collusiót szoktak elkövetni, nem tartván a ludas büntetésétől, veszítsék el e hamis eskü folytán minden javadalmaikat ordinariusuk után, ha olyanokkal az országban bírnak, különben pedig mint hamisítók és esküszegők örök börtönre ítéltessenek el. (1567: 27. tcz.)

Az üres, időrabló kifogások bírói mellőzéséről ezen törvény sem feledkezik meg intézkedni.

De a kötelező esküben nem volt köszönet, mert azért nagyon sokat kért némely ügyvéd, más ügyre meg nem akadt képviselő, és a tapasztalt sok visszaélés folytán az 1574: 34. tcz. ismét felmentette az ügyvédeket az alul.

Az 1569: 41. tcz. ismét panaszkodik az idegen ügyvédekre, a kik új kifogásokat behoztak, az egykor rövid pereket végtelenbe huzzák és gazdagodási célból a feleket zaklatták; eltiltja őket az egyházi bíróságok előtti képviseletől is, sőt megtiltja nekik a lakást olyanok székhelyein.

Látni való a törvények egész sorozatából, hogy magyar ember még akkor sem vállalkozott igen ezen mesterségre s az idegen papok képezték állandóan a legnagyobb ügyvédi contingenszt.

Hogy a XVII. század, ha lehet, még mostohább volt az ügyvédségre nézve, több meggyalázó törvény bizonyítja. Így az 1609: 36. tcz. és 1655: 32. tcz. az ügyvéd birtokszerzési képességét korlátozza, kizárva őt minden birtok szerzéséből, mely felelő volt, azon gyanu miatt, hogy különben a reábizott okmányok meghamisítása vagy megsemmisítése által birtokos felelt kifoszthatná.

Az 1649: 44. tcz. 2. § s 1655: 61. tcz. pedig megfosztja az ügyvédet a képviselői jogtól, kizárja őt a karok és rendek üléséből.

Említésre méltó, hogy mégis Werbőczy óta jogirodalmunknak e korban legnagyobb képviselője KITONICH János, az ügyvédi osztályhoz tartozott, a mennyiben kincstári ügyész volt. Híres perjogi művében (Directio methodica processus iudiciarii), mely a corpus iuris függelékei közé felvétel, az ügyvédséggel is foglalkozik. Cicero után megemlékezőn a római ügyvédéről, az oratorról, a magyar ügyvédet az olasz terminologia szerint causidico-nak mondja és úgy definiálja, mint a ki fele távol-vagy jelenlétében annak peres ügyében eljár s azt csak egyszerű nemesi díj, 200 forint erejéig kötelezheti (cap. 10. quaest. 24.).

* Az előbbi közleményeket I. az 5., 6., 19. és 25. számokban.

Az ügyvédi eljárás kellékei sorában felemlíti első sorban a megbízó levelet, melynek hiányában az 1574: 34. tcz. 3. §-a értelmében a fél ügyvesztessé lesz és az ügyvéd nyelvváltsággal büntetetik, mint 1661-ben Eperjesen PINKÓCZY Ferencz kartárs uron megesett (cap. 10. quaeest. 25. 1.).

További kellék, hogy az ügyvéd a bíró előtt az ügyre alkalmazandó törvényt, szokás- és észjogot fejtegetse (u. o. 2—4.) s a kellő bizonyítékokat produkálja. (5.) A 6—8. pontban jó tanácsok adatnak a *fraus et dolus* vagy kétes perben az elbizakodás elkerülésére s a buzgó eljárásra, ha az ügy végét nem is éri meg a képviselő.

A megbízó levelet korábban hiteles helyen vagy a kir. Curia állították ki, de a bíróság előtt azon egy tárgyalási terminusra szóval is lehetett ügyvédet vallani (qu. 26.) A bíró által elejtendő üres beszédet, melyet szép képletben ügyvédi ludgagyogásnak nevez, kommentár nélkül regisztrálja (cap. 4. qu. 29.)

Megemlíti a *juramentum calumniae* történetét is (cap. 12. qu. 9.). A Codex l. 14. §. 1. lib. 3. tit. 1. értelmében az ügyvéd hajdan gyakorlatra bocsátáskor arra tett esküt, hogy igazságtalan ügyet nem vállal el s azt, ha fele hamis információval mégis reávette, elhagyja. Az 1481. decr. 17. art. 4-§. a felek jóhiszeműségi esküjét hozta be; majd a fentemlített törvény szerint minden esetben az ügyvédnek kellett azt következő alakban letenni: «Én N. ügyvéd esküszöm az élő Istenre és annak szent szülője Mária szüzre és minden szentre és Isten választottjaira, hogy én semmi ügyet, melynek igazságtalanságát tudom, rosszlelkűen el nem vállalom, sem e Magyar Ország joga ellen nem támogatok, sem ügyet alaptalan és zaklató kifogásokkal és huzavonával szándékosan és konokul el nem huzok, sem az ellenféllel szerződve felem kárára össze nem játszom. Isten engem úgy segítjen és minden szentek» (c. 12. qu. 9.),

Ez esküt az ő korában ismét csak általánosságban a gyakorlatra lépéskor tették le.

I. Lipót 1694. október 28-ki rescriptumában, melyet Jaklin Balázs nyitrai püspök mint magyar udvari kancellár kiadott, az ügyvédi esküt némileg átszövegezte. A kancellár vagy a bíróság előtt kellett azt letenni, miről igazolvány adatott, melyet a bíróságok kívánatára az ügyvéd bármely tárgyaláson felmutatni tartozott. Ez oklevélül szolgáló eskü arra ment: «hogy az ellenféllel össze nem játszok; kérés, ígéret, kedvezés, félelem gyűlölet, szeretet stb. félretételével, Isten igazsága, törvények és szokások szerint, illő munkabérért (*erga salarium labori meo competens*) felét igazságosan és hiven szolgálni és segíteni és törvényes, elégséges ok nélkül a felvállalt ügyben el nem hagyni és egyezkedésben nem gátolni fogja.»

A ki ezt megszegi, mint ludas büntetetik. Ez esküt és sanctiót az 1723: 38. tcz. is még fentartá. (Szegedi: Tyrocin. ad II. 79. §. 24.)

I. Lipót statútuma a fejedelem rendelkezését is behozta, a ki ügyvédnek meghagyhatja valamely ügy képviselét; ez nemcsak szegényeknek, hanem akkor is szükséges volt, ha az egyik fél a valamely bíróságnál levő összes ügyvédet felvette, úgy hogy az ellenfélnek nem maradt képviselő, mi igazságtalan ügyeknél Szegedi szerint gyakran előfordult (u. o.). E rendelet szerint a bíró is hivatalból nemcsak büntető, hanem polgári ügyben is rendelhetett védőt; a szegényt pedig mindig ingyen kellett képviselni.

III. Károly alatt a törvénykezés osztrák szellemben gyökeresen reformáltatott a végből, hogy az állami központi hatalom e téren is érvényesüljön. Az 1723-ki

birói szervezeti és perrendtartási törvények az ügyvédség szabályozására is kiterjedtek. Az 1723. évi 38. dik törvényezikk hat szakaszban állapítja meg «*de advocatis*» cím alatt az első magyar ügyvédi rendtartást. Ennek szellemét a következő intézkedések illusztrálják: Nehogy minden per halomra nőjön az ügyvédek zavart allegatáitól, az ügyvéd, ki még nincs felesketve, a perbeli képviselő előtt tegyen esküt, hogy oly allegatától tartózkodni és csak a törvényre és ennek érveire fog szorítkozni. Ezen intés után három kifogás terjeszthető elő; egyéb alaptalan kifogást a bíró el kellőzni kénytelen. A per hányada vagy részben magához váltása iránt az ügyvéd felével nem egyezhet meg érvényesen. A bíró ezentul is megállapítja illetve mérsékeli a perben az ügyvéd bérét (*salarium*), tekintettel az ügyvéd tapasztaltságára, ügyességére, de főleg végzett munkájára.

Az 1727-ki rescriptum a kir. Curiahoz behozza az ügyvédi vizsgát. Az 1729: 43. tcz. ismétli az üres kifogások elejtésének meghagyását (II. §.) és az allegaták (*periratok*) számát a processuális kifogásokra nézve a triplikára, érdemben a quadruplikára szorítja; e három illetve négy előterjesztésen túl nem enged meg további beadványt.

E korba (1735.) esik SZEGEDI János nagy kommentárja a Hármaskönyvről A II: 79. cikkhez szóló részben tárgyalja az ügyvédséget, leírva a megbízás, eskü, visszavonás stb. tekintetében fent előadottakat. Az ügyvédi qualificációban ekkor már a «kellő jogismeret» is szerepel, sőt megemlíti a különbség az ügyvéd és ügyész (*procurator*) között, kiknek elseje csak a jogkérdéssel foglalkozik, mely különválasztás nálunk azonban nem létezik (Tyrocinium 1767. N.-szombati kiad. 593. sk. lk.). Mint még fenálló gyakorlatot írja le, hogy a fejedelem meghagyhatja az ügyvédnek valamely ügy képviselét. Jellemző az általa is használt, akkor már divatozó terminológiából, hogy a fél principális-nak, az ügyvéd urának neveztetett. A ki római és nyugot-európai fogalmak szerint a *cliens*nek védura, *patronus*a volt, az itt megfordítva szolgává süllyed, miként a tisztelet adomány, a *honorarium* nálunk aljas bérré, *salarium* má válik át.

Mária Theresia 1769-ki rescriptuma az ügyvédi fegyelmezést kiegészíti. Az ügyvédi vizsga újabb szabályozásán kívül meghagyja ugyanis, hogy a vizsgára bocsátás a gyakorlattól kihirdettetni rendeli, nehogy más bíróság előtt újra kezdhesse működését.

Mint gondolkoztak e korban nálunk a legfelvilágosodottabb jogtudósok az ügyvédségről, azt érdekesen illusztrálja Huszty István érdemes munkája: *Jurisprudentia practica* etc. (1754.) Az I. könyv 26-ik címét szenteli e tárgynak. Tanításának sarkpontja az ügyvédek *bürokratikus* jellege. Mindenki önmagát képviselheti perekben, úgy mond, de másokat csak az, ki Lipót rendelete szerint ügyvédi esküt tett. Ez azonban, miután közhivatalt visel, *szolgálatát igaz ok nélkül meg nem tagadhatja*. Mindenki lehet ügyvéd, kivéve azt, ki az ügyvédségre képtelen vagy abból kizárva lett. Az ügyvédi gyakorlat feltétele csak az, hogy az illető kellő képzettség s esküjét folytán ügyvédi testületbe (valamely bíróságnál) felvéve legyen. A kir. Curiaánál azonban, miután ott fontosabb ügyek tárgyalatnak, csak az gyakorolhatja az ügyvédséget, a ki ott jogi vizsgát tett.

S itt már azon reformóhajt hangoztatja, bár e vizsgakényszer és qualificáció az egész országra kiterjesztetnék, hogy az ügyvédi tapasztalatlanság és tévedés miatti örökös visszavonásoknak és végtelen perújítások-

nak végük-vettetnék. Nő nem lehet ügyvéd, mivel a nőnem nem igazmondó (!). Infamis nem lehet ügyvéd, mert az ügyvédség *tisztes hivatal*. Törvénytelen koru és gyámság alatt álló ki van zárva, mert hivatalt nem viselhet. A siket, néma pedig természeti képtelenség miatt nem gyakorolhat ügyvédséget. Kizárva van végre, a ki a gyakorlattól itélettel elmozdított, vagy a ki makacsság vagy nyelvváltság miatt birságra ítéltetett, a míg ez le nem fizettetett. Az eskü csak a hivatalba lépéskor teendő le. Az ügyvéd hivatali privilegiuma: hogy felét 200 forintig kötelezheti és hogy a birsága felén vétetik meg. (1778. kiad.)

II. József 1785-ki magyar perrendtartása a 38-ik fejezetben (433—452. §§.) szabályozza az ügyvédséget. Elnyeréséhez egyetemi vagy akadémiai jogtanulmányok végzését s a vonatkozó vizsgák letételét, azonfelül gyakorlati s elméleti ügyvédi vizsgát kíván, mely utóbbira a jelölt a főtörvényszéki elnök bizonyítványa alapján bocsáttatik. Az ügyvéd köteles az ügy igazságát nézni, s ha igazságtalan ügyet vállal el, fegyelmi uton megbüntethető. Írásbeli megbízás kell eljárásához és a becsomózásnál személyesen kell megjelennie. Felének felmondhat, de a legközelebbi terminusig őt védeni tartozik.

Határozott díj kikötése nyereségre (palmarium) tiltva van. Az utolsó perirattal a költségjegyzék bemutatandó, melyet a bíróság megvizsgál és a költségeket s díjakat — akárhogy egyezett meg felével az ügyvéd — megállapítja az ügyvéd érdeme, nem az iver és napok száma szerint. A fegyelmi hatóság ügyvéd felett a főtörvényszék, melyhez a politikai hatóság is feljelenteni tartozik netalán tudomására eső vétségeket. A büntetések: birság, intés, felfüggesztés elmozdítás.

Ebben is azon bizalmatlanság nyilvánul, mely Mária Thérézia egy 1769-ki rescriptumában érte volt el tetőpontját, a mely az ügyvédek acta-lopása ellen intézkedik. Az akkori táblai ügyvédek felterjesztése — melyben elégtelen számukról is panaszkodnak — a kellő méltóságot szintén nélkülözi.

A korszerű reform 1791-ben sem kezdeményeztetett. Az 1791: 67. tcz. által kiküldött regnikolaris bizottság igazságügyi javaslata fentartandónak mondja az 1723: 38. törvenyczikk üdvös intézkedéseit. A gyakorlatra bocsátáshoz az eskün kívül bevezetett jogtanulmányok és gyakorlat alapján szigorú elméleti s gyakorlati vizsgát kíván felebbviteli bíróság előtt és a jó erkölcsök igazolását. Rosz erkölcsű, hanyag ügyvéd ismét kitörölendő («delendi». — Repraesentatio Regnicolaris iuridicae deputationis 1795. Posonii 1802. Projectum articulorum de coordinatione fororum art. XV. de advocatis.)

I. Ferencz «apai gonddal, a lábrakapott sok garázdalkodás ellen» — mint a kancellár 1798-ki leirata finomul mondja — a k. Curiának meghagyta új javaslat kidolgozását. Ez el is készült és az 1804-ki Instructio pro advocatis-nak, mely 28 §-ból áll, alapját képezte. Nem sokban tért el ez további II. József ügyvédi rendtartásától.

A gyakorlat idejét a jogtanulmányok befejezésétől a censuráig 2 évben állapítja meg. Szabályozza a vizsgát, mely a jogelmélet és a gyakorlat, de főleg a stylus próbája legyen, az eskütételt és oklevél kiadását; a gyakorlat bejelentését a bíróságnál s átköltözés esetén az elhagyott bíróság erkölcsi bizonyítványa szükségét; a lemondás bejelentését stb. Tiltja a collusiót és quota litis kikötését. Az ügyvéd mint az ügy első bírója tegyen egyeztetési kísérletet. A ki ügyvédül beírva nincs, az felek képviselőjében rendszerint el

nem járhat. Az ügyvéd szorgalmasan járjon az ügyvédi helyre (mai pertárba) és ott dolgozzék; ha nagyobb perirat dolgozandó ki, okmányok egybevetendők stb., akkor kivételesen bírói engedéllyel hazaviheti a pert, de csak téritvény mellett és határozott időre. Három perbeli kifogás és négy érdemleges szóváltás engedtetik meg.

Az ügyvéd ne vállaljon sok ügyet. Büntetések a rendetlen élet vagy hanyagság miatt: magán- és nyilvános intés; üres kifogások tétele miatt azok törlése és nyilvános feddés; feddésre meg nem jelenés, háromszori vétkezés vagy perhányad kikötése miatt: kitörlés az ügyvédek sorából. A collusiót a bíró a királynak tartozik feljelenteni megbüntetés végett. Okmányhamisítás miatt nota infamiae stb. jár táblai közönséges bünper alapján. Büntetetik az ügyvéd nyelvváltság, széksértés címén. A ki be nincs jelentve és mégis működik ügyvédként vagy más név alatt folytat gyakorlatot, attól eltiltatik.

1819-ben rendeltetett el, hogy az ügyvédi vizsga csak királyi vagy báni tábla előtt tehető le.

Az irodalom teljesen e helyzet magaslatán áll. KELEMEN Imre szerint az ügyvédség nemcsak tisztes, hanem az államra nézve hasznos és szükséges hivatal, mert az ügyvéd a személyesen eljárni képtelen vagy eljárni nem akaró felek helyett *csekély bérért*, szegények helyett ingyen viszi a peres ügyeket. De vannak haszontalan vérszopók is a hazai ügyvédek legtiszteltebb karában (chorus), annak legnagyobb rovására. Ezek kiirtásáról a törvények, a legüdvösebb fejedelmi rendeletek (!) és kir. kuriai határozatok bölcsen gondoskodtak, midőn a jogismeret és becsület kellékeit az ügyvédség gyakorlatához megállapították. (Inst. iur. priv. 1814-ki kiad. lib. 3. cap. 8. 1369. sk. lk.)

KÖVY Sándor (1800.) szárazon felsorolja az idevágó szabályokat. (Elem. iurispud. hung. 1830-ki kiad. 480. sk. lk.)

SZLEMENICS Pál (Elem. iur. hung. 1837-ki kiad. IV. köt. III. fej. 48. sk. lk.) az igazságszolgáltatás adminisztrációjában a *bírói segédzemélyek* között tárgyalja az ügyvédséget, mely aránylag helyes felfogást elhomályosítja azonban e rendszer tisztán perjogi konstrukciója, minélfogva p. o. a tanúk is ily segédzemélyek. Természetesen ő is csak a fegyelmi szabályok leírásában, a haszontalan előadások crucifigálásáról, az örök silentiumról stb. lehet bő. Kritikai szellemnek az instructió-val szemben még nyoma sem akad.

Az 1827-ki regnikolaris deputatio ugyancsak a status quo fentartása mellett nyilatkozik (Proiectum iuridicum de coordinatione fororum art. XII. de advocatis). Fentartja ugyanis a felvétel kellékeit: két évi gyakorlatot stb. (1 cz.) s a fegyelmi büntetéseket (2—6 cz.); az elmozdítás (örök hallgatás) büntetésének országos kihirdetését a helytartótanács útján nem meggyalázás kép (mint Tóth Lőrincz véli), hanem «a tisztes ügyvédi közhivatal (publicum stallum) méltó becsülésben tartása» végett rendeli el.

Valóban fárasztó e történelmi mocsáron végig gázolni és a legnagyobb bámulatunkra és tisztelietünkre méltók azon férfiak, kik ily viszonyok között az ügyvédi karban mégis kiemelkedni képesek voltak. Végre 1830. után az 1789 ki nagy forradalom hullámai nálunk is elég erősekké váltak az absolutistikus, bürokratikus állam megingatására. A reformok sorában csakhamar a modern ügyvédség eszméjét, a küzdők sorában az ügyvédi karnak hirneves tagjait is találjuk. Ifj. PALUGYAY Imre és TÓTH Lőrincz ismert értekezései a 40-es években már CAMUS és DUSPIN nyomán az összehasonlító leírás-

ban bemutatott nyugot európai ügyvédség magasabb felfogásából indultak ki. A *Pesti Hírlap* Tóth Lőrincz számos cikkén kívül másoktól is közölt hasonlleműeket. Érezni kezdték az ügyvédség korszerű szervezésének szükségét, annak összefüggését a perjog reformjával.

A pesti ügyvédegylet megalakult kitűnő választmánynyal és méltó hangon szólalt fel az ügyvédi kérdésben. Ügyvédrendtartási javaslatot dolgozott ki, mely miként Tóth Lőrincz, sokban hasonlított a jelenlegi törvényhez, és a francia kamararendszert és jogot vette mintául. 1847/48-ban bizton várták e javaslatok törvényhozási megvalósítását.

A nemzet eszméért rajongott szellemi ujkorának e hajnalában. Fel akarta építeni az alkotmányos szabadság jogállamát és abban egyik örök oszlopként létesíteni a szabad magyar ügyvédséget.

Dr. Dell'Adami Rezső.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A jogügyletekről.

(M. j. ötödik cím 1. f. 105—148. §§., r. j. negyedik cím 51—76. §§.)

A m. j. ötödik címe a «cselekvényekről» két fejezetre oszlik; a jogügyletekről és a tiltott cselekvényekről. A r. j. az alább kifejtett indokolás alapján a második fejezetet az általános részből kihagyandónak tartván, a címfelírást a tartalomnak megfelelően megváltoztatta volt.

105. §. «A jogügylet kellékei» tartalmának jogi és erkölcsi lehetősége. A tartalomnak nem jogilag lehetséges, hanem jogilag megengedett volta mérvadó. A midőn a magánjog egészét rendszerbe foglaljuk, a tartalom megengedettsége még pregnansabb ismérvhez kötendő, ez maga a törvény; miért is a jogügylet tartalmának «törvényszerűnek» kell lennie.

A törvényben felállítandó második kellék, hogy a tartalom erkölcsileg megengedett legyen, azon tág értelemnél fogva, a melylyel az bir, kerülendő, s sokkal helyesebb, ha a törvénykönyv a különös részben, a kötelmi-, család- és örökjogban az erkölcsiséggel ellenkező szerződésekről és kikötésekről rendelkezik.

A jogügyletnek a 105. §-ban felsorolt kellékei ki nem elégitők, a mennyiben azok csakis az egyoldalú jogügyletekre vonatkoznak, holott a 105. §. nem ezeket kizárólag tartja szem előtt. A kétoldalú jogügylet kelléke nemcsak az akarat kellő, hanem megegyező nyilváníatása, miért is az akaratmegegyezés, mint feltétlen kellék a törvényben kifejezendő.

A 106. §. felesleges volta az indokolásból kitűnik, a mely szerint e §. az előző §. magyarázatát képezi, holott az előző §. javasolt formulázása ily magyarázatot feleslegesként tüntet fel. Annak ismételt felemlítése, hogy a törvény kijátszása és a törvénybe ütközés hatálytalan, nem szükséges, a midőn kimondatott, hogy a tartalomnak törvényszerűnek kell lennie. Már pedig kifejezve azt, hogy a jogügylet hatályához általában mily kellékek fenforgása szükséges, ki van mondva egyuttal az is, hogy, ha e kellékek hiányzanak, a jogügylet hatálytalan, vagyis létre nem jönnek tekintendő.

107. §. A cselekvési képesség elismerése minden személy irányában a szabály, a hiány vagy korlátozás a kivétel. A m. j. a kivételt emeli ki, holott a helyes szövegezés az ellenkező formulázást kívánja meg. A cselekvési képesség, képesség jogügyleteket jogi hatálylyal megköthetni, minden személyt megillet, s ezt a törvény szövegének ki kell fejeznie akként: «a cselekvési képesség minden személyt megillet, kivéve azokat, kiktől a törvény azt megvonja vagy korlátozza».

A megvonás vagy korlátozás tekintetében két rendszer közt választhat a törvényhozó; vagy felsorolja az általános részben az eseteket, a melyekben a cselekvési képesség megszorítása fenforog, (bajor javaslat) vagy pedig teszi ezt részint a családi, részint a kötelmi jogban (szász ptk.)

Kétségtelen, hogy a rendszeresség az előbbi megkívánna, de dacára ennek a törvény áttekintése javasolhatja a kiskorú és tékozló cselekvési képességének megszorításáról a különös részben intézkedni. A m. j. az utóbbi rendszert választván, a 107. §. második kikezdésében felemlíti azon eseteket, a melyekben a cselekvési képesség teljesen hiányzik, de e felsorolás nem a megfelelő. Elmebetegség alatt nem érthetők azok, a kik önkivületlen állapotban vannak, avagy azok, kiknek eszmei tehetségük futólag meg van zavarva, s kiknél sem akaratszabadságot, sem pedig a cselekmény horderejéhez szükséges felfogást feltételezni nem lehet. De teljesen hiányzik a cselekvési képesség az ittásnál, míg ez állapot tart.

A bajor javaslat 3. §-a e két esetet felemlíti, «völlig Betrunkene, oder aus andern Gründen geistesverwirrte Personen, während der Dauer dieses Zustandes», hasonlólag a svájci szöv. törvény «a személyes cselekvési képességről» 4. §-ban «Gänzlich handlungsunfähig sind Personen, welche keinen bewussten Willen haben, oder des Vernunftgebrauches beraubt sind, solange dieser Zustand dauert.»

Az öntudatlan állapot és az elmetehetség megzavarása a legmegfelelőbb kifejezések, mert magukban foglalják úgy a delirium, állomittasság és elmebetegség minden eseteit.

A 107. §. második kikezdése tehát ekkép módosítandó: Teljesen hiányzik a cselekvési képesség;

1. gyermekeknél, kik éltük hetedik évét még be nem töltötték,

2. azoknál, kik öntudatlan állapotban vannak, vagy kiknek elmetehetségük meg van zavarva, addig míg ez állapot tart.

Ekkép a lucida intervalla kérdése is a törvényben megoldást nyer.

A 108. §. elhagyandó, miután az negativ alakban ismétlése azon szabványnak, mely a 105. §-ban positiv alakban kifejezve lett. (Lásd a 105. §-hoz tett megjegyzéseket).

A m. j. 109. és 112. §§. módosítva a r. j. 53. §-ban foglaltattak. Szükséges volt a jogügyletek tekintetében annak felemlítése, hogy a felek által kikötött külalak betartása a jogügylet hatályának általános kellékévé változhat. (Igy a Curia 1874. évi 1580. sz. a hozott ítélete.)

110. §. Minden öntudatos cselekmény vagy mulasztás akaratnyilvánítás. Annak kijelentése, hogy bizonyos cselekmény ne tekintessék ilyennek, jogilag helytelen. A törvény tehát, a midőn öntudatos cselekvényről van szó, csak azt rendelheti, hogy az azzal járó jogi hatály elmaradjon. Az óvás és fentartás tehát nem a cselekvényt vetközteti ki akaratnyilvánítási jellegéből, hanem az akaratnyilvánítást jogilag hatálytalanítja.

A törvény értelme az, hogy a cselekvény ne vétessék a beleegyezés kijelentésének, ezen szándékát ki kell fejeznie ekkép: «Az ily következtetés ki van zárva, ha az illető a cselekvény beleegyező vagy joglemondó jelentősége ellen idejekorán tiltakozik.»

A 110. §. azt, hogy óvással vagy fentartással mikor kell élni, egyáltalán megoldatlanul hagyja. A m. j. a bajor javaslat 12. és 13. §-ainak összevonásából áll, mely a tiltakozás időpontjának meghatározását szintén mellőzte volt, ámbátor az indokolásban (Motive 6. 1.) e megjelölést szükségesnek tartja: «Zur Wirksamkeit in Vertragsverhältnissen wird jedoch vorausgesetzt, dass die Verwahrung oder der Vorbehalt dem andern Theil vor dem wirklichen Geschäftsabschlusse mitgetheilt werde».

* Az előbbi közleményeket l. a 49., 50., 22., 23. és 24. számokban.

A száz p. t. k. 99. és 140. §-ában a tiltakozásról intézkedvén a 140. §-ban megkívánja, hogy a tiltakozás a cselekvényt megelőzőleg vagy azzal egyidejűleg; egy harmadik cselekvénye elleni tiltakozás pedig (142. §) a cselekvényt előzőleg, vagy azt követőleg történjék, azonnal a mint a cselekvény tudomására jutott.

Miután a m. j. a tiltakozásról kimerítőbb intézkedéseket nem tartalmaz, s így azon különbséget, mely a saját és a harmadik cselekvényéből a hallgatóságos beleegyezésre nézve fenáll, fel nem említi; helytelen a 110. §-ban tett azon megszorítás, mely csak a tiltakozó cselekményéről és mulasztásáról szól, s nem egyuttal a harmadik személy cselekményéről is, melylyel szemben ép a fenforgó körülményeknél fogva a tiltakozás szükséges lehet.

A tiltakozás időpontja tekintetében a száz ptk. nem követhető, mert a mennyiben a tiltakozást a cselekvénnyel egyidejűleg kívánja meg, kizárja azt amaz esetekben, a midőn a cselekvő csak később tudja meg, hogy cselekvényének ily értelem tulajdonittatik, s részéről csakis ekkor forog fen a tiltakozás szükségszerűsége. Ezért kell e kifejezést használni «idejekorán»; mert ez által a concret eset körülményei leginkább találhatnak méltatást, s mert e kitétel által azon eset is nyer megoldást, a midőn a tiltakozás egy harmadik személy cselekvénye ellen irányul, még pedig e cselekvény tudomásul vétele után.

Nem szükséges a cselekvény és a mulasztás közti különbség megtétele, miután az utóbbi a cselekvény fogalmában befoglaltatik, s e megkülönböztetés még a büntetőjogban is, hol kétségtelenül nagyobb jelentőségű, mellőztetett. (Lásd büntető törvénykönyv indoklás I. kötet 79. s köv. l.)

Mivel sem indokolható, hogy a hallgatóságos beleegyezés csak azon esetben záratik ki, ha a cselekvény «testi erőszaknak eredménye». E helyütt azon kifejezés használandó «kényszernek eredménye», mi alatt úgy a testi erőszak, mint pedig a fenyegetés értendő.

A 113. §. színlelt jogügyletekről intézkedik. E §-on kettős módosítás volt megejtendő. Kifejezendő, hogy a színlelt ügyletnek alapját egy szándékolt ügylet képezi és ebből folyólag jogi elismerése az utóbbinak, a mennyiben annak kellékei fenforognak.

A 113-dik §-ban használt e kitétel «az utóbbi nem érvényes, a mennyiben önmagában joghatálylál bírhat» világos, mert a színlelt ügylet a valódi szándék és tartalom szerint bíraltatván, vizsgálat tárgyát az képezi, vajon ezen ügylet kellékei fenforognak-e vagy sem. Ha fenforognak, úgy a jogügylet létrejött, míg e kifejezés «önmagában» feltételezi, hogy ezen ügylet egy másik ügylettől függetlenül lett, holott ezen másik ügylet jogilag ép nem létezőnek vétetik.

114. §. A testi erőszak a jogügyletet semmissé teszi, akár eredt légyen attól, a kivel a jogügylet megkötöttetett, akár egy harmadiktól. A 114. §. ez utóbbi eset tekintetében kétséget hagy, holott ennek minden kétséget kizárólag kifejezve kell lennie.

A római jogban az actio quod metus causa, mint in rem scripta, helyt fog, habár a kényszer harmadiktól eredt is. L. 9. §. 8. D. 4. 2: quum autem hæc actio in rem sit scripta, nec personam vim facientis coerceat, sed adversus omnes restitui velit, quod metus causa factum est. L. 14. §. 3. D. 4. 2: In hæc actione non queritur utrum is qui convenietur, an alius metum fecit; sufficit enim hoc docere, metum sibi illatum vel vim, et ex hac re cum qui convenietur, etsi crimen conet, lucrum tamen sensisse. A római jogot követi a code civil 1111. art. (L. MASSÉ III. k. N. 1500.) a száz ptk. 832. §. bajor javaslat 20. Art. zürichi törvénykönyv 922. §.

Ennek megfelelően a 114. §. ekkép módosítandó: «oly

jogügylet melyre valaki testi erőszak által kényszerítettetett, semmis; eredt légyen az erőszak attól, a kivel a jogügylet kötöttetett, vagy egy harmadiktól».

A 115. §-ban hasonlólag kiemelendő azon eset, ha a megfélemlítés harmadik személytől eredt.

A m. j. «jogtalan fenyegetést» kíván. Ezzel kétségtelenül számos controversiának eleje vétetik, melyet a «fenyegetés» értelme maga után von.

A törvényengedte jog érvényesítése azonban sok esetben, mint jogos fenyegetés, a midőn a fenyegetett szorult helyzetének kizsákmányolását eredményezi, oly erkölcstelen cselekmény, mely jogi oltalomban nem részesülhet.

Igy például indítványi bünesetnél, ha az indítványra jogosult az eljárás folyamatba tételét, vagy az indítvány visszavonását aránytalan összeg kifizetésétől függővé teszi, oly kényszerhelyzet teremtetik, melyet a törvénynek megvédenie kell.

E szempontból indult ki a zürichi tkönyv 924. §-a: «Hat indessen der Drohende die bedenkliche Lage des Bedrohten dazu missbraucht, um denselben übermässige Vortheile abzunöthigen, so ist ein solcher Vertrag ungültig. (L. BLUNT-SCHLI Commentar III. k. 19. l.) Hasonlókép a svájci kötelmi jog 27. Art.: Die Furcht vor der Geltendmachung eines Rechtes wird nur dann berücksichtigt, wenn die bedenkliche Lage des Bedrohten missbraucht worden ist, um ihm die Einräumung übermässiger Vortheile abzunöthigen. SCHNEIDER és FIEK (Commentar 54. l.) a törvény ezen intézkedését az uzsora ügyleteknél is alkalmazhatónak vélik.

A 115. §. a fentebbiek értelmében oda módosítandó: «alapos félelem akkor is fenforog, ha törvényengedte jog gyakorlataival történik fenyegetés, és a fenyegetett szorult helyzete aránytalan előnyök biztosítására kihasználattatik».

A 116. §. a veszély közeli vagy távoli voltának szükségességét fel nem említi. A római jog 1. 9 pr. D. 4. 2.: «metuum autem praesentem accipere debemus, non suspicionem inferendi eus», azon értelmezést nyerte, hogy a veszélynek közelinek kell lennie.

A code civil 1112. art. a római jogból kiindulva, megkíván «un mal considerable et présent». BIGOT PRÉ-AMENAU (Exposé de motifs. Locré XII. köt. 320. l.) és FAVARD (Rapport fait au tribunal dans la séance du 13 pluviôse an XII. u. o.) ezeket mondják: «E két feltételnek együttes léte, hogy a veszély jelentékeny és jelenleges legyen, egyedül képes az erőszak ezen nemét jellemezni, mely a szerződést szükségszerűleg semmissé teszi. Mindenek felett szükséges, hogy a veszély közel legyen, azaz, hogy a személy fenyegettsék, hogy azt nekie azonnal eltűnie kell, ha nem cselekszik akkép, a mint tőle kívántatik. Mert csak így igazolhatja, hogy kényszerítettetett, s hogy nem volt akaratja, s hogy kénytelen volt a harmadik személy akaratjának engedni.» MASSÉ (III. k., N. 1502.) a 1112. art. ellenében megjegyzi, hogy a francia törvényhozás POTHIER nézetét követve, rosszul értelmezte a római jogot, s maga részéről a veszély jelenlegességének kellékét törvényhozói tévedésnek tartja. Nézete szerint az, hogy a veszély közeli vagy távoli volta képes volt alapos félelmet előidézni, questio factit képez, s a bíróra bizandó.

Kétségtelen hogy a «mal présent» a jogtalan fenyegetés eseteit kelletén túl megszorítja. De e nehézség kikerülhető, s a törvény a veszély és félelem közti okozati viszonyra a bíró figyelmét akkép hívja fel, ha «közeli veszélyt» kíván.

Mert csak a közeli veszély zárja ki az akarat szabad elhatározását, s csak az képes alapos félelmet előidézni. E helyes álláspontot fejezi ki a svájci kötelmi jog 27. art.

(Folyt. köv.)

Dr. Jellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az új végrehajtási törvény és a bagatell-törvény.

Mintha a Proculianusok és Sabiniánusok classicus alakjai támadtak volna fel, oly érdekes szellemi harcok vivatnak az új törvények felett.

Engedtetsek meg, hogy én is tegyek egy kérdést.

Az 1881: LX. tcz. oly kimerítő casuisticával tárgyalja a végrehajtás folyamában felmerülhető eseteket, hogy azt lehet mondani, miszerint e törvény életbeléptetése előtt felmerült kétes kérdések e törvényben megoldást nyertek. Azután, a hol abrogálni kellett, azt is megtette, de egy esetet teljesen hallgatással mellőz a törvény, jelesül azt: *miképen egyeztethető össze az új végrehajtási törvény a bagatell-eljárással?*

Az igaz, hogy a bagatell-törvény kivételes törvényt képez, és a törvényhozó előtt nyilván ez állott, midőn azt még általánosságban sem érintette.

Részemről nem is tartanám czélszerűnek, ha az új végrehajtási törvénynek 51—68. §-ai, melyek a végrehajtás alá nem vonható tárgyakat elősorolják, vagy a végrehajtató jogát korlátozzák, a bagatell-ügyekre feltétlenül kiterjesztetnének, mivel akkor a legszegényebb néposztályt terhelő csekély adósságok azoktól sohse sem volnának behajthatók, és így maga a törvény tenné illuszióssá azt, a mit a bagatell-törvény által célba vett.

De mindezek mellett részben mégis érinteni kellett volna az új végrehajtási törvénynek a bagatell-eljárást, mert:

Az 1877: XXII. tcz. 78. §. b) pontja szintén kivételt állapít meg azon tárgyakra nézve, melyek birói foglalat alá nem vehetők, sőt az ilyenből felmerült sérelmes végrehajtás ellen semmiségi panaszt enged használni.

Ha már most tekintetbe vesszük azt, hogy az 1877: XXII. tcz. 78. §. b) pontja, az 1868: LIV. tcz. 395—398. §-aira és az 1876: XXXI. tcz. cikkre hivatkozik, úgy nincs kétség benne, hogy a bagatell-végrehajtás folyamában nekünk most sem tiltó, sem korlátozó törvényünk nincsen, mert: az új végrehajtási törvény 255. §-a az 1868: LIV. tcz. 395—398. §-ait eltörölte, az 1876: XXXI. tcz. hatálya pedig az új végrehajtási törvény 54. és 60. §-ai által tényleg ki lett vetköztetve.

Nekünk tehát, kik a bagatell-törvényt is foglalkozunk, van is végrehajtási törvényünk, meg nincs is. Az új végrehajtási törvényt nem használhatjuk azért, mert az nekünk szól, az 1868: LIV. tcz. 395—398. §-ai és az 1876: évi XXXI. tcz. pedig abrogálva lettek az új végrehajtási törvény által a nélkül, hogy helyettök a bagatell-törvény részére új törvény létesített volna. Hát hol van itten a jogfolytonosság?

Az a kérdés tehát, hogy nekünk szegény bagatell-biráknak — quid juris?

Egy községi bíró.

Habár az új végrehajtási törvény zárhatározataiban nincsen is kifejezetten kimondva, hogy ezen új törvénynek az ingóságok végrehajtás alá való vonhatását korlátozó azon rendelkezései, a melyek az 51. és következő §§-ban foglaltatnak, a kisebb peres ügyekben való végrehajtások eseteiben is alkalmazandók: mind a mellett helyes törvénymagyarázat mellett más eredményre jutni nézetem szerint lehetetlen, minthogy az új törvény 51. és következő §§-nak rendelkezései az ugynevezett bagatell-ügyekre is alkalmazandók.

Az 1877: XXII. tcz. a kisebb jelentőségű peres ügyekre egy speciális törvényt alkotván: ezen külön törvényben úgy a szoros értelemben vett peres, mint a végrehajtási eljárást külön szabályozta, s egyszerűbb eljárási formákat állapított meg. A mi azonban a végrehajtásoknak a közérdek szempontjából való korlátozását illetőleg bizonyos ingóságoknak a végrehajtás alul való mentességét illeti: e részben ezen külön törvény eltérő szabályozást meg nem állapítván, a 78. §. b) pontjában egyszerűen hivatkozott az általános törvények korlátozó intézkedéseire, a melyek különben az általános törvények a különös törvényhez való viszonyából és a végrehajtási korlátozás közérdekű jelentőségéből folyólag a kisebb peres ügyekben való végrehajtásoknál akkor is kötelezők lettek volna, ha ezt a 78. §. b) pontja kifejezetten meg nem állapította volna.

Az 1881: LX. tcz. 51. és következő §§-ban a törvény-

hozás jól felfogott méltányossági indokokból és közérdekből az ingó végrehajtás azon korlátozásait, a melyeket előbb az 1868: LIV. tcz. 395—398. §-ai és az 1876: XXXI. tcz. tartalmaztak, ujabbban szabályozni s részben kiterjeszteni látta szükségesnek.

A külön törvényt képező 1877: XXII. tcz. 78. §. b) pontjában idézett általános törvények helyébe ekként ujabb általános törvények lépven, önként és félremagyarázhatlanul következik, hogy a végrehajtásnak ezen ujabb általános törvénytartalmazta korlátozásai az ugynevezett bagatell-ügyekben való külön végrehajtási eljárásnál is alkalmazandók.

Ennek ellenében nem bir súlylyal czikkirő ur azon érvelése, hogy ha az új törvény kivételei a bagatell-ügyekre feltétlenül alkalmaztatnának: akkor a legszegényebb néposztályt terhelő adósságok azoktól soha sem volnának behajthatók. Az 1881: LX. tcz. korlátozó intézkedéseinek helyes törvényhozási indoka ugyanis nem abban rejlik, hogy a mentesítettnek nyilvánított vagyontárgyak nagyobb adóságokért végrehajtás alá ne vonathassanak, hanem hogy az adósság összegére való tekintet nélkül feltétlenül mentesek maradjanak.

Ezen törvénymagyarázat egyedül helyes már csak azért is: mert az ellenkező értelmezés a visszaélésre tágtért nyitna; mert akkor az 1000 frtot kölcsönző hitelezőnek nem kellene egyebet tenni, mint 20 db. 50 frtos kötelezvényre adni a kölcsönt, s azok mindenikét külön bagatell-uton érvényesíteni, hogy így megfoszsza adósát azon mentességi előnytől, melyet a törvény részére feltétlenül biztosítani akar.

Teleszky István.

Néhány szó a tanubizonyítékról.

Az írásbeli eljárás egyik nagy hátránya a közvetlenség hiánya a tanubizonyíték alkalmazásánál. Az a bíró, a ki a perben döntő határozatot hoz, a legkevesebb esetben hallotta azt, a mit a tanu vallott, ítéletét tehát pusztán a tanuvallomási jegyzőkönyv tartalmára alapíthatja. Hogy pedig a tanuvallomási jegyzőkönyv igen gyakran nem adja vissza hű képét annak, a mit a tanu vallott és még kevesebb esetben annak, a mit a tanu vallott volna, ha a per tárgyát ismerő bíró által helyesen kérdeztetik, az tapasztalati tény. Az írásbeli eljárás ezen baján azonban másképp mint az írásbeli eljárás teljes eltörlése által segíteni nem lehet, de igenis lehet enyhíteni a bajon a törvény szigorú és lelkiismeretes betartása által, és e tekintetben szándékozom néhány gyakorlati megjegyzést tenni.

A tanubizonyítéknak az lévén célja, hogy a perben ítélő bíró a peres felektől különböző harmadik személyektől tudja meg a perben vitatott valóságot, evidens, hogy a tanubizonyíték annál tökéletesebb lesz, és így annál többet fog érni, mennél kevesebb mediumon keresztül megy, a tanuhoz intézett kérdésig a tanu füléhez, a tanuvallomás pedig a perben ítélő bírósághoz eljut. Azt, hogy rendes perben a tanuvallomás a perben ítélő collegium előtt ejtessék meg, a jelenlegi perrendtartás szerint követelni nem lehet, de igenis követelhetjük azt, hogy a tanukihallgatás, a mennyire lehetséges, legalább az előadó bíró előtt fogantassék. E tekintetben nem lehet eléggé rosszalni azon visszaélést, mely némely vidéki törvényszéknél napi rendben van, hogy a törvényszék előtt folyamatban levő rendes perekben a törvényszék területén fekvő valamely járásbíró-ság, gyakran az a járásbíró-ság, mely ugyanazon helyen székel, a hol a törvényszék kerestetik meg a tanukihallgatás foganatosítása végett. Ezen eljárás nemcsak azért kárhóztatandó, mert ez által az amugy is tulterhelt járásbíró-ságok teendői szaporíttatnak csak indokolatlanul, hanem különösen azért is, mert a megkeresett bíró soha sem ismerheti úgy a perbeli tényállást, a mint azt az előadó bírónak a tanukihallgatás foganatosításakor már ösmernie kell.

Eltekintve ettől, ezen eljárás a törvényt is ellenkezik, a mennyiben az 1868: LIV. tcz. 198. §-a szerint a kihallgatásnak megkeresvény útján csak akkor kell történnie, ha a kihallgatandó tanuk más bíróság területén laknak. Nem a tanu lakásánál fogva illetékes járásbíró-ság, hanem a per bírósága van hivatva és kötelezve a tanukihallgatás foganatosítására, a mennyiben a tanu a per bíróságának területén lakik. A

tanu lakhelyének távolsága a törvényszéki székhelytől az ellenkező eljárásnak mentségeül nem szolgálhat, mert az anyagi igazság minél alaposabb kiderítésének szüksége előbbre való, mint a tanu kényelme, és elvégre is a tanu a saját lakhelyének illetékes törvényszéke előtti megjelenés alól pusztán kényelmi szempontból fel nem menthető.

Ez tehát az első visszaélés, melyet a jelen törvények keretén belül a tanubizonyíték alkalmazásánál meg lehet szüntetni.

Mivel mentsük ki továbbá azon eljárást, hogy a tanut gyakran az előadó vagy a megkeresett bíró oldala mellett működő aljegyző vagy éppen gyakornok hallgatja ki? az írja be a vallomásokat és mikor ezzel elkészült, oda megy a tanuval a bíróhoz, hogy ez a tanut megeskesse? Sajnos, hogy az ily eljárásnak még a fővárosi járásbíróságoknál is tanui voltunk és még sajnosabb, hogy az ügyvédek, a kiknek ez szemeláttára történik, az ily eljárást a bíró iránti deferentiából, vagy közömbösségből tűrik.

Hol van itt a garancia, hogy az ügyet nem ösmerő, azzal különben is elég képzettséggel nem bíró fiatal ember a tanu vallomását csak meg is értse, abban a lényegest a lényegtelenről megkülönböztethesse és a mi fődolog, a tanu-vallomásnak az egyik vagy másik fél általi befolyásolását kellően ellenőrizhesse? Tapasztalati tény az, hogy a tanu igen ritkán törődik azzal, mit irtak be a jegyzőkönyvbe. Ő arra esküszik, a mit elmondott, és nem arra, a mit aláír. A tanuvallomás tehát ily esetben, midőn azt az anyagi igazság szempontjából senki sem őrzi ellen, rendesen felületes, ki nem merít, gyakran félreértés vagy a kérdésnek meg nem értése miatt elferdített, gyakran pedig a felek fogásos, utasítást tartalmazó kérdései folytán egyoldalú és a tanu intentiójának meg nem felelő.

Különben nemcsak az aljegyző vagy gyakornok által kivett tanuvallomás fog ezen hibákban szenvedni, hanem többé-kevésbé minden tanuvallomás, mely megkeresett bíró által vétetik föl. A perrendtartás 198. §-a ugyan, azt rendeli, hogy a megkereső bíróság a megkeresvényben adja elő azon tényállást is, melyet a fél a kihallgatandó tanuval bizonyítani kíván. De a tényállás ezen közlése megint egy oly medium, mely a közvetlenség gyöngítésére és így a a tanuvallomás értékének csökkentésére szolgál. A közlő bírónak hiven kell leírnia a tényállást úgy, hogy ezt a megkeresett bíró úgy megértse, a mint ezt a megkereső bíró értette.

Hányszor tapasztaljuk az életben, hogy ha valamit mással előszóval közlünk, az a kivel azt közöljük, csak ismételt kérdések után érti meg a közlést. Ezen kérdések az írásbeli közlésnél elmaradnak, a megkeresett bírónak be kell érnie a közlés tartalmával. Ha nem érti azt meg, az még jó, mert akkor felvilágosítást kérhet, de ha a megkereső bíró a közlésből valamely lényeges körülményt kihagyott, vagy ha a közlést félreértette, akkor a megkeresett bíró nem lesz tájékozva az ügyben.

A megkeresés által eszközölt tanukihallgatásnak másik nagy hátránya az, hogy a megkeresett bíró a tanuvallomás iránt nem érdeklődik, nem kíváncsi megtudni az anyagi igazságot. Ezen momentum tehát, mely az ügyben itélni hivatott bíróra serkentőleg hat, mely az ő egész figyelmét a tanu vallomására felhívja, a megkeresett bírónál egészen hiányzik. A megkeresett bíró a tanukihallgatáson minél előbb tul esni igyekszik és azért az ily kihallgatás egy lassu fel-fogásu nehezen gondolkodó tanuval szemben valóságos veszedelem. Az ügy iránt érdeklődő fel érzi, látja, hogy ennek a tanunak ezt a kérdést előbb megrágnia, megemésztetnie kell, a türelmetlen bíró pedig mindjárt kész, a «nem emlékszem» vagy «nincs tudomásom róla» feleletet beírni. És aztán! mennyi függ a felelet szövegezésétől! egy kötszóval egy gondolatjellel több vagy kevesebb, milyen egészen más értelmet ad a feleletnek!

Már ezen tapasztalatok, melyeket a tanukihallgatásoknál naponként észlelni alkalmunk van, eléggé indokolják azon követelésünket, hogy a tanukihallgatást lehetőleg az a bíró eszközölje, a ki az ügyet legjobban ösmeri, a ki az ügy iránt érdeklődik, a megkeresés pedig a mennyire lehet kerültessék és ha mellőzni nem lehet, a kérdőpontok kapcsolatban közölt tényállás a legmondosabban és legkimerítőbben adassék elő a megkeresvényben.

De hát az előadó?

Nem akarjuk az előadót azzal vádolni, hogy akkor, mikor a tanukihallgatást foganatosítja, a pert még el sem olvasta, bár azt mondják a rossz nyelvek, hogy akadtak oly

bírák is, kik csak azt nézik, vannak-e kérdőpontok és akkor ha vannak, a per elolvasása nélkül elrendelik a tanukihallgatást. De tény az, hogy gyakran tapasztaljuk a tanukihallgatásnál, miszerint az előadó a peranyagot nem ismeri, vagy pedig legalább annak ösmeretét még annyira magáévá nem tette, hogy azt, a mi az ügyben lényeges, mi lényegtelen, egyszerre áttekinteni tudná.

Már pedig ez nagy baj, mert a ki nem tudja, mi vitás a perben, az gyakran nem érti a kérdés intentióját, és a ki ez utóbbit nem érti, az nem fogja úgy megérteni és méltányolni tudni a feleletet, a mint kell. Mi az előadó ezen tájékozatlanságát annak tulajdonítjuk, hogy ő a pert *közvetlenül a tanukihallgatás előtt* át nem tanulmányozza, az pedig, a mit hetek vagy talán hónapok előtt olvasott, nála feledésbe ment. Ez oly baj, melyet sem miniszteri rendelet, sem elnöki utasítás által orvosolni nem lehet; e tekintetben csak a köteleességérzet és a nemesebb célokat szem előtt tartó ügybuzgalom segíthet.

Nem menthető ki továbbá az előadó azon mulasztása, melylyel a perrendt. 194. §-a ellen vét. Ügyvédi praxisomban még nem tapasztaltam sem a magam, sem mások pereiben, hogy az előadó halmozott vagy utasítást adó kérdéseket egyes tételekre osztott vagy másképp szerkesztett volna. Pedig ily kérdésekkel már gyakran találkoztam, sőt nem mernék esküdni rá, hogy mint ügyvéd magam is ily kérdéseket nem szerkesztettem volna. Tény az, hogy a perrendt. 194. §-ának második aliénája írott malaszt, holott kétséget sem szenved, hogy a halmozott vagy utasítást a feleletre tartalmazó kérdések az anyagi igazság kiderítésére igen veszedelmesek. Ha egy kérdésben egyszerre három négy tényre kérdeztetik meg a tanu, az rendszerint csak az utolsóra felel, a felelet pedig: «ez igaz» vagy «ez nem igaz» úgy lesz beírva, mintha az egész kérdésre vonatkoznék. Hogy az utasítást adó kérdés különösen oly tanunál, ki egyik vagy másik félnek kedvezni akar, milyen veszedelmes lehet, azt bővebben bizonyitanom nem kell.

Vége a felelet szövegezése.

Ez írásbeli eljárásban ép oly fontos, mint egy okmány szövegezése, mert ép úgy bizonyít, mint okmány. Az okmány-szövegezésnél azt írjuk le, a mit magunk gondolunk, a tanuvallomás szövegezésénél pedig azt, a mit más ember gyakran összefüggés nélkül, néha magának ellenmondva, elmondott. Mennél nagyobb tehát a veszedelem, hogy az írásba foglalt tanuvallomás nem lesz oly hű képe a tanu által elmondott szavaknak, mint az okmány az okíratot szerkesztő személy által reprodukált gondolatnak. És ha meggondoljuk, hogy az okíratot lehet magyarázni a bizonyító fél előnyére vagy hátrányára a szerint, a mint a szabatos kifejezésről való gondoskodás a bizonyító fél köteletségében állott vagy nem, a tanukihallgatást pedig csak annak valódi tartalma szerint lehet magyarázni, akkor be fogjuk látni, milyen fontos a tanuvallomás helyes szövegezése. A hiba, a melybe a bírák rendesen esnek az, hogy a feleletet igen röviden és tömötten szeretik a jegyzőkönyvbe foglalni. Ok megértették a feleletet és azt hiszik, hogy ez elég, holott ők nem lesznek ott, midőn ez a lakonikus vallomás a felsőbb bíróságnál felolvastatik, a mely talán szintén másképp értené a feleletet, ha a vallomásnak rövidség kedvéért tollba maradt részét is elolvashatná.

A felek a szövegezés fontosságának tudatában igyekeznek azt befolyásolni és a bírót arra capacitálni, hogy a feleletet úgy szövegezzék, mint az részökre legkedvezőbb. Felette izetlen és a bíróság tekintélyével összeütköző vita az, mely ilyenkor gyakran a bíró és az ügyvédek közt fejlődik.

«A tanu ezt mondotta», «a tanu ezt nem mondotta», «ezt a feleletből ki méltóztatott hagyni» stb. ezek azon megjegyzések, melyeket csaknem minden tanukihallgatásnál hallanunk kell. Eredményök többnyire az, hogy a bíró újból meg újból kénytelen a tanut ugyanazon kérdésre meghallgatni és igen gyakran megesik, hogy az ekkép faggatott tanu végre egészen ellenkező vallomást tesz, mint tett az előtt. Ez azonban nem teszi vallomását aggályossá, mert hiszen az előbbi vallomásának és az egész vitának az utóbbi vallomás genesisének a jegyzőkönyvben nyoma nincs.

Ezen a dolgon csak *törvényszéki gyorsírók* alkalmazása által lehetne segíteni. Törvényszéki gyorsírók alkalmazása az eljárást ugyan valamivel drágítaná, de a felek ezen csekély áldozata semmi arányban nincs azon nagy előnnyel, hogy a perben ítélő bíróságok *szóról-szóra* meghallhatják azt, a mit a tanu mondott. A gyorsírói feljegyzés némileg pótolja

az ítélő bíróság előtti közvetlen tanukihallgatást és azért az írásbeli perben nagy szolgáltatásokat tehet, e mellett véget vet azon odiosus vitának a felelet szövegezése felett, mely a bíróra és ügyvédre nézve egyiránt kellemetlen.

Törvényszéki gyorsírók alkalmazása nem is ütköznék a fenálló törvényekbe. A perrendt. 201. §-a szerint a tanuk vallomásai külön-külön egész *kiterjedésekben* vétetnek a tanukihallgatási jegyzőkönyvbe. Ezt, ha csak a tanu feleletét tollba nem mondja, másképp mint gyorsírói feljegyzés által elérni nem lehet.

Sztehlo Kornél.

Sulyos testi sértés büntette.*

Közölve lett egy bűneset, melynek tényálladéka az, hogy özv. G. Józsefné, kinek gondjára bízott E. Abris 9 éves fia, ezt, a szülők távollétében felingerelvén, nemi ösztöne kielégítésére használta föl, habár jól tudta, hogy bujakóros állapotban van. Ennek következtében a kiskoru fiu húgycsótakár betegségbe esett és hat hétig beteg volt.

A kir. Curia márczius 15-én 906. szám alatt kelt ítéletében jelen esetre a b. t. k. 247. §. harmadik bekezdését és a b. t. k. 301. §-át találta alkalmazandónak.

A minősítés első részét illetőleg nem lehet semmi észrevételünk, azonban kétségbe vonjuk, hogy G. Józsefné fenebbi tényével a büntetőtörvénykönyv 301. §-ában írt rendelkezést is megszegte volna, és eme §. szerint minősíthető cselekmény az eszményi bűnhalmazat elemeinek egyikét képezhetné.

A büntetőtörvény idézett 301. §-a a *dolust* rendeli büntetendőnek. Hogy valamely egészségbeli káros következményt okozó cselekmény e §. rendelkezése alá vonható legyen, mellőzhetetlen kellék, miszerint tettes szándéka *egészségbeli zavar okozására legyen irányulva*. A közölt ítélet indokában határozottan ki van fejezve, hogy G. Józsefnének nem volt más szándéka, midőn E. Abris 9 éves fiát nemileg használta, mint hogy *kéj-vágyát kielégítse*. Az a körülmény, hogy vádlottnő tudta, miszerint bujakóros betegségben szenved és kéjvágyát mégis kielégíteni igyekezett — nem involvál *dolust*; ez vétkes gondatlanság. E szerint csak mint culpa lett volna a bűnhalmazat körébe vonandó. Maga a III-ad fokú bírósági ítélet indoka is, dacára annak, hogy büntett lett megállapítva, a culpa létezését bizonyítja (bár akaratlanul) következő szavaiban: «minthogy vádlott a fiuval véghezvitt nemi fajtalanság elkövetésekor tudta, hogy ő húgycsótakár betegségben szenved és a nemi érintkezés miatt... a fiu e betegséget *megkaphatja*, ezen *előre látható* cselekmény be is következett. — — —»

A ki csak «tudhatja» hogy valamely cselekmény vagy mulasztás mások egészségére, testi épségére káros «lehet», a ki nem «szándékosan» bántalmaz mást, vagy «sérti egészségét», annak cselekménye büntett gyanánt nem imponálható. A ki emberek között kilövi fegyverét abból a célból, hogy valamely állatot elejtsen, «tudhatja», hogy a lövés mások életét vagy egészségét veszélyeztetheti, de azért ha valakit sulyosan megsebez, nem vonható *büntettért* felelősségre, minthogy a sulyos sértés nem célzatos, hanem mellékes, de előre látható természetes következménye cselekményének, a milyen természetes (de nem kimaradhatatlan) következmény az ismertetett bűnesetben a fajtalanságra csábított fiúnak megbetegedése.

Véleményünk szerint jelen esetre a büntető törvénykönyv 310. §-a lett volna alkalmazandó; mert a mennyiben E. Abris kiskoru fia a közönsülés folytán betegségbe esett, a vádlottnő *gondatlanságának* tulajdonítható eredmény.

Bodor László.

Még egyszer a teljes-ülési döntvény.

E becses lapok 25. számában B. F. hosszabb cikkben védekezik. Azt mondja: mért hivatkoztam az 1868. 54. törvénycikk §-aira, midőn azokat az 1881: LX. tcz. hatályon kívül helyezte? Bizonyosan megfelejtkezett saját állításáról, mely szerint maga kiemelte első cikkében, hogy azon concret eset, melyre azon teljes-ülési határozat vonatkozik, az 1881: LX. tcz. előtti időből való; azt pedig szintén nem vette figyelembe, hogy a teljes tanács csak felmerült concret esetben határoz, s a döntvény csak hasonló ügyekben szol-

* Az esetet l. jelen számunk mellékletében 243. sz. a.

gál zsinórmértékül. Az 1881: LX. tcz. hatályba lépte után pedig, ha merül fel kérdés: majd akkor határoz a Curia.

De hát cikkiró ugy látszik azt fájlalja, hogy a teljes tanács nem mondta ki, hogy az árverést megelőzőt három éven tuli hátralékok, az árverésig még le nem járt hátralékokkal együtt, az elárverezett birtokot terhelik, mert ő azt vitatja, hogy azért, mert a váltáságtőke a törvénynél fogva terheli a megváltott földet: az oly reálteher, melyet semmi törvény el nem enyészttetett, mert hiszen a föld, melyet a váltáságtőke terhel, el nem enyészett, hanem átment más valaki kezébe.

Hosszan igyekszik mindezt az 1871: LIII. tczikk 19. §-ából kimagyarázni, s noha első cikkében ő maga mondotta, hogy a váltáságtőke bekebelezettnek tekintendő, mégis a bekebelezés jogi hatályánál még több kiváltságot is akar, többet mint e sorok írója első cikkében a telekkönyvi törvény 4. §-a alapján a földes urak előnyére megállapíthatónak kitüntetett.

De hát cikkirónak több kiváltság kell! Az, hogy a váltáságtőke bekebelezettnek tekintendő, annyit jelent nézete szerint, hogy — mert törvénynél fogva tekintetik bekebelezettnek — oly reálterhet képez, melyet semmi más törvény nem korlátoz azon kiváltságában, hogy örök időkre rajt maradjon a birtokon.

Aztán, ha ezen magyarázatot arra szorítaná, hogy a maradványföld váltása csak a megváltott maradványföldet, nem egyszermind a jobbágy telki birtokát is terheli, még talán lenne némi méltányossági alapja az örök időre kiterjesztetni szándékolt célznak; de minő joggal confiskálja az egész volt jobbágyi telket?

Azt mondja, hogy a teljes tanács-ülési határozat azért fosztja meg az emberbarát földes urakat jogaiktól, mert mindenki tudja, hogy 7—8 év óta rosz termések voltak; a földes urak vártak, de más hitelező nem vár, hanem eladatja a váltáságtőkelelt földet; annak követelése kitelik a vételárból, a földes ur pedig csak 3 évi hátralékos részletet kap, a többit pedig a curiai határozat szerint elveszti. De hát a Curia oka-e annak, hogy a törvényhozás az 1881: LX. tczikket alkotta, s oka-e annak, hogy a vételárból csak 3 évi hátralék kifizetését rendeli? Igenis oka, fogja felelni B. F., miért nem egészítette ki a hiányos törvényt, mért nem mondta ki, hogy a 3 éven tuli részletek a folyó részletekkel az eladott birtokot terhelik. Idáig a Curia aligha el fog menni.

Nem akarja B. F. megkülönböztetni az árverési- és a magánvevőt; mert — ugymond — a váltáságtőke és járuléka a megváltott földet terhelik; ebből pedig mindenki könnyen lekövetkeztetheti azt, hogy ha a váltáságtőkelelt föld bárkinek és *bármely jogczimen* jut is birtokába, az a váltásági összegeket fizetni köteles, ő, nem pedig a váltáságtőkelelt utasítván a jogelőd ellen visszkerezetre; mert a törvény nem tett különbséget, magánszerződés vagy árverés útján ruháztatik-e át valakire a kérdéses birtok?

De hát a bekebelezett, ugynevezett jelzálogos kölcsön nem terheli-e a birtokot, s ha ezen birtokot magánszerződés útján veszi meg valaki, nincs-e joga a jelzálogos hitelezőnek a bekebelezéssel terhelt birtokból kielégítést követelni? Mig az árverés útján megvett birtok tulajdonosa ily kielégítést tünni nem tartozik. Mondja ugyan cikkiró, hogy bármely jogczimen jut is valaki a birtokba, a váltásági összegeket fizetni tartozik. Ezen «bármely jogczim» azonban nincs a törvényben.

Azt mondja még cikkiró, hogy az 1868. évi 54. törvénycikk 456. §-ára sem hivatkozhatom, mert annak is van egy fűggeléke a 458. §-ban, mely szerint a megvett jószág tulajdonjoga a „*netalán az átvállalt terhekkal*” együtt bekebelezetik be. Hogy mit ért a törvény az átvállalt terhek alatt, azt a 457. §. megmondja. Igen, de a jelzálogos hitelezőnek követelése csak be van bekebelezve; ellenben a földváltás bekebelezettnek tekintendő; a mi B. F. szerint annyit jelent, hogy a váltáságtőkelelt akár egyezett a vevővel, akár nem: soha sem köteles a vételárból, hanem csak a birtokból kielégítést követelni, mintha a vételár nem helyettesitené a birtokot.

— o — u

Mult számunkban megjelent B. F.-jegyű cikk utolsó 20. sorában felfelé számítva egy szó maradt ki, a mely értelemzavaró, t. i. e szavak után, «a sorrendi tárgyalásra sem hivatik meg mindenkor» e szónak kell következnie: «mindenkor». E szerint a szöveg ez fog lenni: „a *sorrendi tárgyalásra* sem hivatik meg mindenkor.” Szerk.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — A köteles-rész iránti törvénytervezet. TELESZKY ISTVÁN-tól. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA. budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 224. §. alkalmazásához. KAZY JÁNOS ügyvéd és orsz. képviselőtől. — Az 1881: LX. tcz. 13. §. b) pontjához. Dr. HENCZ ÁGOST soproni ügyvédtől. — Az átruházó szavatosságának terjedelme. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés? ISSEKUTZ VIKTOR-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Alapszabályok tervezete a javító intézetek számára. — Különfélék. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1882. évi folyamának I. felében közlött Curiai Határozatok-hoz.

A magyar ügyvédség reformjához.*

A forradalom válsága és a reakció tespedése megakadályozták a várva-várt reformok beteljesedését.

1853. január 1-én lépett életbe az 1852. július 24-iki császári pátens a magyar ügyvédi rendtartásról. Ennek I—X. bevezető cikkei szerint minden korábbi szabály hatályon kívül helyeztetik, s a kik addig ügyvédi oklevelet nyertek, de az utolsó 5 év alatt az ügyvédséget nem gyakorolták volt, *rendszerint fel nem vették többé*; kivételesen az igazságügyminiszter felvehette őket, ha addigi «szüntelen jóérzelműségüket», erkölcsiségüket s foglalkozásukat igazolták s új vizsgát tettek. A kik pedig az utolsó öt év alatt szakadatlanul vagy bár félbeszakítással, de tényleg gyakorolták az ügyvédséget, rendszerint felcendők voltak *az új polgári s büntető törvényekből leteendő vizsga és újabb meghiteltetésük alapján*. A vizsgára a főtörvényszékek valamelyike előtt az igazságügyminiszter által bocsáttattak, ha *addigi jó magaviseletüket* s erkölcsiségüket igazolták. A vizsga 2 év alatt a pátens életbelépésétől leteendő volt, különben az engedély hatályát veszti. E vizsga alul csak azon tabuláris ügyvédek mentettek fel, kik kijelentették, hogy ezentul is csak a kir. Curia s tábla helyébe lépett bíróságok előtt az adományozási s ösiségi perekben — melyek még folytathatók vagy megindíthatók valának — fognak működni. E nyilatkozat s a jó magaviselet igazolása 6 hó alatt a pátens életbeléptétől az illető főtörvényszéknek bemutatandó volt, hol az illetők jegyzékbe foglaltattak s az összes jegyzékek az igazságügyminiszternek bemutatattak. A vizsga alul nevezett miniszter másokat is felmenthetett. A polgári s váltóügyvédek megkülönböztetése megszüntetett. Minden ügyvédnek hivatali székhelyül valamely helyet megállapítani vagy annak választását a miniszterre bízni kellett. *E helyen kellett letelepednie*.

Az ügyvédi rendtartás 63 §-ból állott. A felvétel kellékei: *osztrák állampolgárság, nagykorúság, feddettlen előélet, jogtudorság, gyakorlat, ügyvédi vizsga* letétele. Az esküben a szokásos «hű hivataloskodás» stb. mellett főszerepet visz a «császár és családja iránti engedelem»,

* Az előbbi közleményeket 1. az 5., 6., 19., 25. és 26. számokban. A 25. sz. 202. l. második hasáb 3. bekezdés 3. sor után kimaradt sor: «vizsgára bocsátás előtt a jelölt gyakorlata és erkölcsisége is igazolandó és az eltöltést» u. o. az 5. sor végén kimaradt «az előmozdított».

a «felség s az osztrák összbírodalom tiszteletének s javának előmozdítása» iránti fogadás. Képtelen az ügyvédségre, a ki bizonyos bűncselekmény miatt elítéltetett, csődbe vagy gondnokság alá került. Incompatibilis az ügyvédi gyakorlattal valamely fizetett államhivatal viselése és ügynökösködés. *Az ügyvédek az igazságügyminiszter nevezi ki határozott bírósági székhelyre, számukat mindenütt ő állapítja meg az illető bíróság véleménye alapján*. Az eskü a főtörvényszék előtt teendő le, hol az ügyvédi jegyzékek is vezettetnek. *Az ügyvéd képviselői jogát csak e bíróság területén gyakorolhatja*. A jogokról és köteleességekről szóló rész sokban emlékeztet az instructio pro advocatis-ra. Az ügyvéd az ügyet felvállalás előtt behatóan megvizsgálni és *tényállást felvenni* tartozik, melynek *eredetijét (a fél által aláírva) a bírónak kívánatára bármikor felmutatni köteles*. Ennek elmulasztása esetén megbüntetendő. *Igazságos ügyet személyes tekintetből visszautasítani nem szabad. A visszautasítás jogát azonban a munkával való túlhalmozottság is megállapítja*. Írásbeli megbízás szükséges, mely mindig felmutatandó. A perben minden felesleges bőbeszédűség elkerülendő. Az ügyvéd kellő tisztelettel tartozik viseltetni a bíró s felek irányában. Nem vállalhat képviseletet, ha ugyanazon ügyben az ellenfelet képviselte volt. Tartozik *az ügyet igaz ok nélkül el nem hagyni*, esetleg a bírói felmondástól addig védeni fele jogait, míg *eltelnek egy perirat (ellenírat)* határideje. Költségeit a bíró liquidálja. *Jutalomdíj előzetes kikötése vagy a permegváltása érvénytelen*. A liquidációnál tekintetbe veendő az ügyvéd fáradsága, ügyessége, pontossága s a felek vagyoni állapota. Előlege t övetelhet, mivel az illetékekért szavatol. Szegényeket ingyen tartozik képviselni; a szegényjogot a bíróság állapítja meg.

Minden egyes vagy közösen több országos törvényszék részére *választmányt* a főtörvényszék ajánlatára az igazságügyminiszter *nevez ki* egy évre az ottani ügyvédekhez arányos számú tagokkal. *E választmányi tagok, valamint az elnök semmi díjt vagy kárpótlást nem kaphatnak*. Gyűlései a törvényszékielnöknek megíelenhetés végett bejelentendők. Teendői: véleményadás a felvételi kérvények felett s a jelöltek feletti felügyelet (jegyzékvezetés) és fegyelmi hatóság. Az ügyvédi vizsgáló bizottság ügyvédtagjait a választmányi elnök nevezi ki. A választmány teendője továbbá az *ügyvédi kar méltósága, jogai és köteleességei feletti örökös, minél fogva fel van jogosítva vétkes tagokat a fegyelmi hatóságot gyakorló bíróságnak feljelenteni s megbüntetésüket indítványozni (!)*. Igazságügyi, ügyvédi reformok javaslatba hozatala, szegény képviselők kirendelése, pénzügyi kezelés (a tagok járuléka alapján) és más netán reá ruházandó teendők kimerítik e választmányi hatáskört. *A választmány a főtörvényszék felügyelete alatt áll, melyhez határozatai 8 nap alatt felelbevezhetők*.

Kisebb fegyelmi büntetést, u. m. intést, feddést, pénzbírságot 100 frtig, minden bíróság alkalmazhat hivatalból vagy a fél panaszára, vagy a választmány indítványára, mi ellen felelbezésnek a főtörvényszékre van helye. Nagyobb büntetés, u. m. 100—500 frtny

bírság, felfüggesztés 1 évig, elmozdítás csak fegyelmi vizsgálat alapján a főbírság által mondható ki, az alsó bíróság, a fél vagy a választmány feljelentése folytán, vagy hivatalból.

A vétségek exemplificatiójában alaptalan perlekedés, huzavona, költségzaporítás, alaptalan felebbvitel, sommás ügy áttérrelése írásbeli perbe, készületlen megjelenés (akár a helyettes személyében) stb. szerepel. A fegyelmi büntetés mellett vagy a nélkül vétség vagy mulasztás miatt kimondható a díjak elvesztése, előleg visszaadása, költségek megtérítése az ügyvéd ellen. Felfüggesztés és elmozdítás esete különösen: álügyetek közvetítése vagy mások jogait károsító más fondorlatok körüli tanácsadás, közreműködés, az ügyvéd *követelésén felül* behajtott pénz visszatartása, ismételt enyhébb büntetés sikertelensége és méltatlan életmód s magaviselet. Az ügyvéd védelme a fegyelmi eljárásban teljesen biztosítva van. *Alaptalan panaszt emelő fél* 100 frtig terjedhető bírsággal vagy *20 napig terjedhető elzárással sújtandó*. A főtörvényszék fegyelmi határozatai a legfőbb ítélőszékre felelbevezethetők. Felfüggesztésnek bűnügyi vád alá helyezés, csőd, gondnokság alá helyezés vagy hivatalvesztésre való (még nem jogerejű) bűnügyi elítéltetés esetén is helye van. Helye lehet súlyosabb fegyelmi vagy bűnügyi panasz folytán *már a vizsgálat alatt, vagy ha adósságok miatt ismételve végrehajtás vezettetik ügyvéd ellen*. Ezt is a főtörvényszék mondja ki s a felelbevezetésnek nincs felfüggesztő hatálya. *Minden bíróság jegyzéket vezet azon intézkedésekről, melyekkel egyes ügy körüli érdemei miatt az ügyvéd dicsérve avagy mulasztás, vétség miatt megfeddve lett*, mely jegyzékek az év végén az alsó bíróságoktól a főtörvényszéknek beterjesztendőek, hogy azokra adandó alkalommal figyelemmel lehessen, esetleg az *elmulasztott fegyelmi eljárást pótlólag megindíthassa*. A gyakorlat megszűnik a kellek valamelyikének elesése, az igazságügyminiszter által elfogadott (!) lemondás s elmozdítási ok beállta folytán.

Ezen gyalázatos régrime volt az egyedüli, mely alatt a korlátolt számu, a hatalom s önkény előtt meghajló, ügyvédeknek nevezett bírósági szolgák anyagi jólétnek örvendeztek. Terjedelmesen közöltük intézkedéseit, egyrészt némely valóban páratlan, megbotrányozató szabvány, másrészt azon számos analogia miatt, melyet jelenlegi dicső ügyvédi rendtartásunkkal feltüntet, mely némely pontban (p. o. a költség biztosítása, az alaptalan pánasz megtorlása tekintetében) még szűkebb, a sok tekintetben mintául vett reakzionárius pátenstől.

E pátenst nemcsak igazságügyi, hanem első sorban politikai jelentőségű volt. A «nem jóérlémmű» ügyvédek szerzett jogait konfiskálta. Visszanyúlt öt évre, a forradalom éveire; a ki akkor ott hagyta a tógát és kardot fogott a haza védelmére, azt állástól, keresettől megfosztani kellett akkor is, ha egyéb büntetést már kiállott vagy nem kapott.

Az igazságügyminiszter kezében összpontosult minden hatalom az ügyvédi szolgasereg, miként a bírák hada felett, kik ismét az ügyvédek feletti denunciáns és poroszló-szolgálatra köteleztettek.

Néha dicsérik az akkor elért szigorú rendet. De nem tekintve drága árát, sok adatból mesének mondhatjuk ezt. Lélektanilag sem lehetséges, hogy az ur és szolga oly viszonya, minő itt a bíró és ügyvéd közt létesített, mást mint korrupciót eredményezzen. E korrupcióban, ez aera tradícióiban most is sinlődünk. Megdőlt részben a szervezet, de túlélte azt a megszokott bürokratikus szellem.

Dr. Dell'Adami Rezső.

KÖTELES-RÉSZ.

A polgári törvénykönyv tervezetének az öröklési jogra vonatkozó részét, mint már volt alkalmunk említeni, Dr. TELESZKY ISTVÁN teljesen elkészítette. Lapunk 1880. évi 41. és 42. számaiban közöltük az általános határozatokról szóló I. és a törvényes örökösödésről szóló II. címeket. Ezuttal bemutatjuk olvasóinknak a III. címet, mely a köteles-rész iránti határozmányokat foglalja magában.

III. CZÍM.

A köteles-rész.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

70. §. Az örökhagyó leszármazóit, atyját, anyját és házastársát köteles-rész illeti, melyet a törvényben megállapított kitagadás esetein kívül az örökhagyó sem el nem vonhat, sem meg nem csonkíthat.

71. §. A 70. §-ban felsorolt jogosultak közül köteles-részt csak az követelhet, kit a fenforgó esetben, ha az örökhagyó másként nem intézkedett volna, törvényes örökösödési jog illetne.

72. §. A köteles-rész rendszerint a hagyatéki vagyonnak az örökhagyó halálakor való értéke alapján állapítandó meg.

73. §. Ha az örökhagyó életében ajándékozással kevesebbet vagyonát és halálakor kevesebb vagyona maradt, mint a mennyi az ajándékozást közvetlenül megelőzőleg volt: azok, a kik már az ajándékozáskor köteles-részre jogosítottak voltak, továbbá az akkor már életben volt leszármazóknak további leszármazói, végre az akkor fenállott házasságból született gyermekek s ezek leszármazói követelhetik, hogy köteles-részek az ajándékozást közvetlenül megelőző vagyonállás szerint szabassék ki.

Ha az örökhagyó több ízben tett ajándékozásokat: az említett köteles-részre jogosítottak ezen ajándékozások bármelyikét közvetlenül megelőző vagyonállás szerint követelhetik köteles-részüknél kiadását.

74. §. Ha az ajándékozást közvetlenül megelőző vagyonérték többre rug, mint az egy vagy több ízben elajándékozott vagyonoknak és a hagyatéki vagyonoknak együttes értéke: az említett jogosítottak köteles-része az utóbb említett együttes érték után szabandó ki.

75. §. A köteles-rész a 73. és 74. §§. eseteiben is első sorban a hagyatékból elégitendő ki.

A hagyatékból azonban köteles-része kielégítéseül a jogosítottak közül senki sem követelhet többet, mint a mennyi őt törvényes örökösödés esetében örökrészként illette volna.

76. §. A köteles-részre jogosított, hacsak őt végrendeletében az örökhagyó a köteles-rész erejéig kifejezetten örökösnek nem nevezte: a hagyatékból nem a köteles-rész hányadának megfelelő örökrészt természetben, hanem a vagyon becsértéke után megállapítva és a hagyatéki terhek leszámitása után a köteles-részt, illetőleg annak kiegészítését készpénzben követelheti.

77. §. Ha az örökhagyó a köteles-részre jogosítottat a köteles-résznél kisebb hányadban nevezte örökösnek, vagy részére valamely hagyományt rendelt: a köteles-részre jogosított ezen örökrészt vagy hagyományt elfogadni köteles; e mellett azonban köteles-része kiegészítését követelheti.

A köteles-részbe betudandó azon érték is, a mit a köteles-részre jogosított növedékjognál fogva (379. §.) vagy helyettesítés folytán (211. §.), avagy egyébként az örökhagyónak halálesetre szóló rendelkezése folytán kap.

78. §. A köteles-rész feltétel, idő-meghatározás és meghagyás általi korlátozástól mentesen illeti a jogosítottat. A köteles-résznél megfelelő vagy abba a 77. §. szerint

betudandó örökösödési hányadot vagy hagyományt korlátozó ilyenmü intézkedések nem létezöknék tekintendők.

79. §. Ha az örökanyag a köteles-részre jogosítottnak akár örökség, akár hagyomány alakjában korlátozó intézkedéssel terhelve a köteles-résznél többet hagyott: a jogosított választásától függ, hogy az örökrészt vagy hagyományt a korlátozó intézkedéssel terhelve elfogadja-e, vagy pedig a köteles-részt minden korlátozástól menten kívánja követelni.

Utóbbi esetben, a mennyiben az örökanyag másként nem intézkedett, az el nem fogadott örökrész a többi örököst saját örökrészeik arányában illeti, s ők a köteles-részre jogosítottakat kielégíteni, valamint a korlátozó intézkedéseket teljesíteni tartoznak. Ugyanezen esetben az el nem fogadott hagyománytól azok, kik azt teljesíteni tartoztak volna, mentesülnek s a köteles-részt kielégíteni s a korlátozó intézkedéseket teljesíteni kötelesek.

80. §. Ha az örökanyag meghatározott időtartamig időről-időre fizetendő összegeket hagyott a köteles-részre jogosítottnak, e hagyomány elfogadás esetében azon összegben számíttatik be, mely 6% kamatoknak az elhalálozástól a különböző lejáratokig való hozzászámításával a hagyományozott összegnek megfelel.

Azon esetben, ha a jogosított köteles-részt, illetőleg annak kiegészítését követeli, a részére bizonytalan időtartamig időről-időre teljesítendőnek rendelt, avagy érték szerint meg nem határozható más hagyományok nem létezöknék tekintetnek, s ezeket a köteles-részre jogosított nem követelheti.

81. §. A köteles-rész kielégítésére, illetőleg kiegészítésére szolgáló összeg után a jogosítottnak az örökanyag elhalálozása napjától 6% kamat jár.

82. §. Az örökanyag érvényes rendelkezései nem válnak hatálytalanokká az által, hogy valamely köteles-részre jogosított mellőztetett, törvényes ok nélkül egészen vagy részben kitagadtattott, vagy köteles-része egyébként csonkittatott.

A köteles-rész kielégítéséhez, illetőleg kiegészítéséhez, a mennyiben az örökanyag kifejezetten másként nem intézkedett vagy intézkedéseiből más szándék nem következik, az örököst saját örökrészeik arányában tartoznak hozzájárulni; ezek azonban ellenkező rendelkezés nem léte esetében a hagyományoknak aránylagos alábbszállítását követelhetik.

Ha a köteles-rész örökösnevezés nélkül csupán hagyományok rendelése által sértetett meg: a köteles-részre jogosított a hagyományok aránylagos alábbszállításához való jogát a hagyományosok ellen közvetlenül érvényesítheti.

83. §. Az, a ki a végrendelet vagy öröklési szerződés készítése után született vagy vált köteles-részre jogosított; továbbá azon köteles-részre jogosított, kinek létezéséről az örökanyag a végrendelet vagy öröklési szerződés készítésekor tudomással nem birt, avagy a kit megholtak tartott: elmellőzés esetében, a mennyiben az örökanyag intézkedéséből más szándokra következtetni nem lehet, a törvényes örökösödés szerint őt illetendett egész osztályrészt követelheti.

Ezen esetben az örökanyag által rendelt azon hagyományok, melyek az örökanyag kifejezett rendelkezése szerint nem egyes örököst terhelnek, a mellőzött köteles-részre jogosított által örökrésze arányában viselendők. Az elmellőzött azonban a hagyományokat csak a köteles-részt meghaladó örökségi érték erejéig tartozik viselni.

84. §. A megelőző szakasz esetében a többi örökös örökrésze aránylagos levonás alá esik annyiban, a mennyiben ezt a mellőzött örökös örökrészeinek kielégíthetése szükségessé teszi.

Azon örököst, a kiknek örökrésze ekként levonás alá esik, követelhetik, hogy az őket terhelő azon hagyományok, melyeknek aránylagos viselése a köteles-részre jogosítotttra nem száll át, aránylagos levonás alá vétessenek.

85. §. A törvényben megállapított ok létezése esetében az örökanyag a köteles-részre jogosultakat kitagadni van jogosítva.

A kitagadás érvényéhez az örökanyag a végrendeletek tárgyában előírt küllékek megtartása mellett létrejött kifejezett nyilatkozata kívántatik.

Az örökanyag a kitagadás okát megjelölni nem tartozik; de ha ilyennek létezése a köteles-részre jogosított által tagadtatik: a bizonyítási kötelezettség azt terheli, a ki a köteles-részt kiszolgáltatni vagy kiegészíteni köteles.

Ha az örökanyag a kitagadás okát kijelentette és ezen ok vagy nem képez törvényes kitagadási okot, vagy nem felel meg a valóságnak: a kitagadás hatálytalan akkor is, ha valamely meg nem nevezett kitagadási ok tényleg fenforog.

86. §. Ha az örökanyag a kitagadás előtt a köteles-részre jogosítottnak azon cselekvényeért, a melyért őt kitagadhatta volna, kifejezetten megbocsátott: ez alapon többé őt kitagadni jogosítva nincsen.

Ha pedig a megbocsátás a kitagadás után következett be: a kitagadás hatálytalanává válik.

87. §. Jogszerű kitagadás esetében az örökanyag a köteles részt egészen vagy részben elvonni és megterhelni van jogosítva.

Ha az örökanyag a nélkül, hogy kitagadási jogosultságára kifejezetten hivatkoznék, a köteles-részt egészen vagy részben elvonja: a köteles-rész kiadatása vagy kiegészítése azon esetben is követelhető, ha törvényes kitagadási ok forog fen.

Az, a ki jogszerűen kitagadtattott, törvényes örökösödés esetében is kizárva marad azon örökrészből, mely őt ki nem tagadás esetében illette volna.

88. §. Jogszerűen kitagadtott és öröklési képességgel nem bíró örököst, valamint azok, a kik az örökségről az örökanyag életében lemondottak, a többi köteles-részre jogosítottak köteles-részeinek kiszámításánál úgy tekintendők, mintha az örökanyag megelőzőleg haltak volna el.

A köteles-rész megállapítására azon körülmény, hogy az örököst valamelyike a megnyílt örökséget el nem fogadta, befolyással nincsen.

89. A köteles-rész követeléséhez való jog a jogosítottnak örököseire is átszáll és az örökanyag halálától számított három év alatt évül el.

Ha a sérelmes végrendelet vagy öröklési szerződés alapján a jogosítottak igényeiket az örökanyag halálától számított két év után érvényesítik: a köteles-részhez való jog a fennebbi igények érvényesítésétől számított egy év alatt évül el.

Ugyanezen szabályok állanak a 83. §. szerint mellőzött köteles-részre jogosított jogának átszállására és elévülésére nézve is.

II. FEJEZET.

A leszármazók köteles-része.

90. §. Az örökanyag törvényes házasságból született leszármazóit, továbbá a törvényesített, a vélt házasságból született gyermekeket s ezek leszármazóit, és ha az örökanyag nő volt, törvénytelen gyermekeit és ezek leszármazóit is köteles-részként törvényes örökösödési részőknék, illetőleg e rész értékének (76. §.) fele illeti, melynek kiszámítására nézve a 72. és 74. §§. intézkedései alkalmazandók.

Az örökanyag-nőnek törvénytelen gyermekeit és ezeknek leszármazóit az örökanyag-nő felmenői után köteles-rész nem illeti.

91. §. A törvényes házasságból született leszármazók köteles-részenek megállapításánál az örökhagyónak ezen törvényes házasság megkötése után kir. leirat által törvényesített gyermekei; továbbá ezen törvényes házasság megkötését követő vélt házasságból született gyermekei, avagy ezen törvényesített vagy vélt házasságból született gyermekek leszármazói nem létezőknek tekintendők.

92. §. A leszármazók köteles-részenek megállapításánál a hagyatéki vagyonokhoz hozzászámítatik azon érték, mely a köteles-rész megszabásánál számításba veendő leszármazóknak törvényes örökösödési részébe betudandó. (55—59. §§.)

A 73. §. eseteiben azonban az ajándékozást közvetlenül megelőző vagyonokhoz csupán azon betudandó tételek hozzászámításának van helye, melyeket az örökhagyó leszármazóinak az illető ajándékozást megelőzőleg adott.

93. §. Mindenik jogosítottnak köteles-részébe betudatnak azon adományok, melyek az ő törvényes örökösödési osztályrészébe betudandók lettek volna.

E betudásnak akkor is helye van, ha a 92. §. második pontja szerint ezen adományozások a köteles-rész kiszabásának alapjául szolgáló vagyonértékhez hozzá nem számítatnak.

94. §. A leszármazó rokon kitagadható:

1. ha az örökhagyót, vagy házastársát valamely büntett elkövetésével valótlannul s oly módon vádolta, hogy ennek következtében a bünvádi eljárás megindított;

2. ha az örökhagyót szükségében szándékosan segítség nélkül hagyta;

3. ha az örökhagyónak vagy az örökhagyó leszármazó vagy felmenő rokonának, testvérének, vagy házastársának élete ellen leselkedett, vagy másoknak ilyen bűncselekvényeit előmozdította;

4. ha közönséges büntett miatt legalább tíz évi tartamu fegyházra ítéltetett;

5. ha az örökhagyót erőszakos kézzátétellel vagy más súlyos bántalmazással illette;

6. ha közerkölcsiséget botránkoztató életet megátalkodva folytat.

95. §. Ha az örökhagyó valamely leszármazóját kitagadja: ennek további leszármazói lépnek azon jogba, hogy köteles-részt követelhessenek.

Az ily további leszármazók köteles-részébe a 93. §-ban említett betudásra nézve az 58. és 59. §§. intézkedései alkalmazandók.

Ha az örökhagyó kitagadott leszármazójától csak részben vonja el a köteles-részt, további leszármazóinak köteles-részébe azon érték is betudandó leszen, melyet a kitagadott közelebbi leszármazó a hagyatékból kap.

96. §. Ha a köteles-részre jogosított leszármazó pazarló életet folytat: az örökhagyó jogosítva van ezen leszármazóját a köteles-rész hasznélvezetére szorítani, úgy, hogy utóbbinak halála után a köteles-rész ennek törvényes örökösire szálljon.

97. §. Ha az örökhagyó valamelyik leszármazójának az őt illető egész törvényes örökösödési részét azon korlátozással hagyja, hogy a vagyon állagával nem rendelkezhetik, s egyszersmind utóörökösökül ezen leszármazónak gyermekeit rendeli: a rendelkezés hatályos és a leszármazó annak ellenébe köteles-részt követelni jogosítva nincsen.

Ezen szabály áll akkor is, ha a leszármazónak törvényes örökösödési része ennek értéke egy tizedrészét meg nem haladó hagyományokkal terheltetett.

Ha azonban a 73. vagy 74. §§. esete forog fen: jelen szakasz rendelkezése csak akkor alkalmazható, ha a leszármazó örökösnek törvényes örökösödési része az őt illető köteles-részt ennek legalább felével túlhaladja.

III. FEJEZET.

Az apa és anya köteles-része.

98. §. Az örökhagyó atyját és anyját köteles-részként törvényes örökösödési részöknek, illetőleg e rész értékének egy harmadrésze illeti, melynek kiszámítására nézve a 72—74. §§. intézkedései alkalmazandók.

Ezen köteles-rész illeti az atyát és az anyát a törvényesített gyermek után is; az anyát pedig házasságon kívül született gyermeke után is.

Az atyát vélt házasságból született gyermeke után csak akkor illeti köteles-rész, ha a 17. §. rendelkezése szerint törvényes örökösödésre van hivatva.

99. Az atyát és anyát akkor is illeti a köteles-rész, ha az örökhagyónak vannak ugyan leszármazói, de ezek mindnyájan vagy öröklésre képtelenek vagy jogszerűen kitagadtak.

A leszármazók kitagadása esetében a szülők köteles-részébe betudandó azon érték, a melyet az örökhagyó kitagadott leszármazóinak a kitagadás daczára hagyott.

100. §. Az örökhagyó köteles-részre jogosított atyját és anyját a 91. §. 1., 2., 3. és 4. pontjainak esetében van jogosítva kitagadni.

IV. FEJEZET.

A házastárs köteles-része.

101. §. A házastársat köteles-részként a 31., 33., 34. és 35. §§. eseteiben törvényes örökösödési részének, illetőleg e rész értékének fele, a 36. §. esetében pedig törvényes örökösödési részének, illetőleg e rész értékének egy harmada illeti, melyeknek kiszámítására nézve a 72—74. §§. intézkedései alkalmazandók.

A házastársat a 32. §. szerint illető hasznélvezeti jog köteles-rész alapjául nem szolgál, végrendeleti intézkedés által egészben vagy részben elvonható.

102. §. Midőn a tulélő házastársat a házasság tartama alatt szerzett vagyonok egy része akár a törvény, akár szerződés alapján mint közszerzemény illeti, ha az örökhagyó leszármazó örökösöket hagyott maga után: a tulélő házastárs köteles-része és a mi őt a közszerzeményből illeti, nem lehet több, mint az egész házassági közszerzeménynek s ezen felül levő hagyatéki vagyonok fele.

A tulélő házastárs, ha öröklése házassági vagy öröklési szerződés által szabályoztatott: a szerződésileg megállapított örökösödési részszel, illetőleg hagyománynyal azon esetben is megelégedni tartozik, ha ez az őt különben megilletendett köteles-résznél kevesebb lenne.

103. §. Az örökhagyó házastársát a 94. §. 1., 2., 3. és 4. pontjaiban foglalt esetekben és akkor tagadhatja ki, ha utóbbi a házasság együttlétét tettleg megszüntetve, az örökhagyót hűtlenül elhagyta s felszólítás vagy hírlapi idézés daczára egy év alatt vissza nem jött; továbbá, ha házasságtörést követett el.

104. §. A hűtlen elhagyás elenyészettnek tekintendő az által, ha az örökhagyó házastársát visszafogadja.

A házasságtörés csak akkor képez kitagadási okot, ha ezen alapon az örökhagyó házastársát a kitagadást megelőzőleg végleges vagy ideiglenes házassági elváltatás iránti perbe idézte.

Ezen kitagadási ok elenyészettnek tekintetik, ha az örökhagyó a házasságtörés elkövetésének tudomásra jutása után a házassági életközösséget folytatja.

V. FEJEZET.

A köteles-részre jogosítottak igénye a megajándékozottak ellen.

105. §. Azon jogosítottak, kik köteles-részöknek a 73. és 74. §§-ban megállapított érték után való kiszabását követelhetik, a mennyiben köteles-részök a hagyatékból ki nem telik, annak kiegészítését, és ha hagyaték nincsen, egész

köteles-részt a következő szakaszokban megállapított korlátozások között a megajándékozottól követelhetik.

106. §. A megajándékozott a köteles-részt csak annyiban tartozik megtéríteni, illetőleg kiegészíteni, a mennyiben az ajándékozás alkalmával az örökhagyónak megmaradt vagyonából, ha ez az elhalálózásig nem kevesbedett volna, a köteles-részre jogosítottnak jutandott törvényes örökösödési rész a köteles-részt nem fedezte volna.

107. §. Ha az örökhagyó több ízben tett ajándékozásokat: mindenik megajándékozottat a köteles-rész megtérítése, illetőleg kiegészítése iránti kötelezettség csak annyiban terheli, a mennyiben az előző 106. §. szerint az általa kapott ajándék által lett a köteles-rész megsértve.

108. §. Ha az örökhagyó ugyanazon időben több ajándékozásokat tett, a megajándékozottak mindenike aránylag tartozik a köteles-rész megtérítéséhez illetőleg kiegészítéséhez hozzájárulni.

Ha a megajándékozottak közül egy vagy többen fizetéseképtelenek, a megtérítési kötelezettség a kapott ajándék érték erejéig a fizetéseképeseket terheli.

109. §. A korábban megajándékozott a 106. és 107. §§. korlátai között is csak akkor és annyiban köteles a köteles-részt megtéríteni, illetőleg kiegészíteni, ha és a mennyiben a később megajándékozottak illetőleg örököseik ellenében a jogosított igényét nem érvényesítheti.

110. §. A megajándékozottnak kötelezettsége az ajándéktárgynak az ajándékozás alkalmával való becsértékén túl nem terjedhet.

Ha az ajándéktárgy a megajándékozott vétkeisége nélkül egészben megsemmisül: ezáltal a megajándékozott felelőssége is elenyészik. Részben való ily megsemmisülés esetében a felelősség az ajándéktárgy meg nem semmisült részének becsértékeig terjedhet.

111. §. A köteles-részre jogosított a megajándékozottól a köteles-rész megtérítését, illetőleg kiegészítését azon esetben is követelheti, ha az örökséget el nem fogadta és ha a hagyatékából köteles-részt nem követelte. Ezen esetben azonban az, a mit a hagyatékából kapott volna, köteles-részébe beszámítandó.

112. §. Az, a ki köteles-része megtérítését a megajándékozottól követeli, ebbe betudni köteles mindazon ajándékokat, melyeket ő az örökhagyótól kapott, még akkor is, ha ezt az 55—63. §§. értelmében törvényes örökösödési részébe, illetőleg a 93. §. értelmében köteles-részébe betudni köteles nem lett volna.

113. §. A megajándékozottnak a 105—110. §§.-ban megállapított kötelezettsége örökösére is átszáll. Az örökös felelősségére nézve a 407., 409. és 410. §§. intézkedései nyerne alkalmazást.

114. §. A köteles-rész megtérítése, illetőleg kiegészítése iránti kötelezettséget megszünteti az, ha a megajándékozott igazolja, hogy az ajándékozásakor a köteles-részre jogosított kitagadására szolgáló törvényes ok forgott fen.

Későbbi kitagadási okok, ha az örökhagyó kitagadási jogával nem élt, figyelembe nem vétetnek.

115. §. Az örökhagyó által leszármazóinak tett azon adományozások, melyek az 55—59. §§. szerint a törvényes örökösödési részbe betudandók, ha az illető leszármazó törvényes örökösödési részét túlhaladják, ezen többlet erejéig annyiban tekintendők ajándékozásnak, hogy az örökhagyó többi leszármazói köteles-részek kielégítését, illetőleg kiegészítését ezen fejezet értelmében az adományozásban részesített leszármazótól illetőleg örököseitől is követelhetik.

116. §. A köteles-résznek a megajándékozott által való megtérítését vagy kiegészítését tárgyzó jog az örökhagyó halálától számított három év alatt elévül.

E jog a köteles-részre jogosítottak örököseire is átszáll.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint*

— Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán —

IV.

Általán elfogadott nézet, hogy a kereszténység első időiben a házasság megkötésére nézve a római jog elvei voltak az irányadók. Így tehát az az éles különbség, a mi az eljegyzés és a házasságkötés között a római jog szerint fenállott, a kereszténység részéről is elismertetett. A római joggal szemben a keresztény társadalom csak arra munkált, hogy az eljegyzést komolyabbá tegye, mint a minő az a császárság első idejében volt. Már az ó-testamentom az eljegyzett nőt úgy említi, mint ki asszony, feleség lett. Nem csoda tehát, ha az egyház az eljegyzési ígéretet olyannyira kötelezőnek vette, hogy annak igazolatlan megszegését bűnné bélyegezte s arra kezdett törekedni, hogy már az eljegyzést olybá vegyék, mint a házasságkötést. Maga az eljegyzési aktus oly fontossá lett, hogy annak megajtése előtt a püspök tanácsát is illett igénybe venni, ki, ha tanácsát követték, az eljegyzés megtörténte után a jegyeseket áldásával látta el.** A 314-ben tartott ancyrai zsinat 11. kánonjában egyenesen azt rendelte, hogy az a leány, kit vőlegényétől elcsábítottak, ennek akkor is visszaadandó, ha azon erőszakot tettek. Ilyenkor természetesen a vőlegénytől függött az, hogy az eljegyzést fölbontsa vagy épen hagyja.

A mi azonban leginkább serkentett arra, hogy az eljegyzést a házassággal egyértékesnek vegyék, az Máriának József-fel való házassága. Máté evangéliomában (I. 17., 20.) Mária jegyesnek, majd mindjárt rá feleségnek mondatik.*** Ehhez járultak az ó-testamentom kijelentései, melyekben a jegyes már mint asszony szerepel. Ezen okok alapján az egyházi atyák a házasságot az eljegyzéssel kezdődőnek vallották. Ezen nézet Szt. Ágoston által a legnagyobb elterjedésnek örvendett. Így történt aztán, hogy az egyház az eljegyzésnek sokkal nagyobb jelentőséget követelt, mint a mi azt a fenálló jognál fogva megillette.

A dolog ezen állásában találkozott a kereszténység a germán világgal, társadalommal. A germánoknál az eljegyzés sokkal nagyobb becsben állott mint a rómaiaknál. Azoknál az eljegyzés magának a házasságkötésnek volt egyik alkotó eleme s nem az, a mi a rómaiaknál, kiknek a joga szerint az eljegyzés magának a házasságkötésnek mintegy csak előjátéka volt, mely mint fölösleges akár elmaradhatott, de ha meg is történt, nem járt avval a szigorú következzel, hogy belőle házasság legyen.

A házasságkötés a germánoknál a maga eredetiségében adás-vevés volt. Ezt az adás-vevést a nő atyja, gyámja mint eladó, a leendő férj pedig mint vevő létesítették. Megalkuvás és ennek a kivitele jogilag egy dolog volt. Az első csak úgy volt érvényes, hogyha a második is avval együtt létesült. Az csak a későbbi idők befolyása, hogy az egész házasságkötés nem esett meg rögtönösen. Az, hogy az erkölcsök szelidültek, s hogy a gazdasági élet is átalakult, tette azt, hogy a házasság megkötése, a mi abból állott, hogy a felek úgy egyeztek meg, hogy ezt a megegyezést rögtön realizálták, ketté vált s csak sukcesszive ment végbe akként, hogy előbb adatott át ár és csak később az áru. Így is még mindig olyan maradt a házasságkötés, mely csak úgy jön létre, ha legalább az egyik részről történt adás

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19., 20., 21., 23., 24. és 25. sz.

** Hogy az eljegyzés megáldása nem csak a keleti, de a nyugati egyházban is szokásban volt, kimutatja LOENING: *Geschichte des deutschen Kirchenrechts*. Strassburg 1878. II. 573. l. Siricius pápát idézve, ki 385-ben Himeriusnak a következőket írja: «De conjugali relatione requisisti, si desponsatum alii puellam alter in matrimonium possit accipere: hoc ne fiat omnibus modis inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturae sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressionem violetur.»

*** PALMIERI: *Tractatus de matrimonio christiano Romae* 1880. 41. l.

'contractus realis'. A mi az ár adását megelőzőleg történhetett, hogy t. i. a felek az ügyletet megbeszélték, megállapodtak, számba se jött. Az ahhoz szükséges abstrakció, hogy a házasságkötésből tisztán egyezményes szerződés (contractus consensualis) legyen, mely már a pusztá megegyezés által létesül, a germánoknál még mindig hiányzott.* Csak az történt, hogy a házasságkötéshez szükséges elemek külön időkből végeztek. A házasságkötésnek az a része, a mi az ár megadása mellett a felek akarat-kijelentését foglalta magában, volt az eljegyzés (desponsatio), a másik, a nem kevesebbé szükséges, a minek az elsővel az időbeli különbség dacára közvetlen, egyenesen abból eredő összefüggésben kellett lenni, a leány, az áru átadása. A mikor aztán a leány mint áru átadására kerül a sor, ez nem külön ügylet, ehhez semmi új megegyezés nem kívántatik.

A germán felfogás szerint a közönséges adás-vevésből eredőleg az áru átadásánál nem kívántatik meg, úgy mint római jog szerint, még az, hogy a felek külön tulajdon-áttruházási ügyletet létesítsenek. A tulajdon már a szerződés erejénél fogva szereztetik meg. Az átadásra csak a birtok átmenetele miatt van szükség, a mivel aztán a tulajdon teljessége jár. Az áruként szereplő leány átadásánál sem kívántatik több a pusztá átadási ténynél, mely a maga egész erejét abból meríti, hogy az akarat már kellőképp nyilvánult az adás-vevési szerződés létrejöttékor. A konszenzus sponsalitus után nem kerül a sor még külön konszenzusra, mit matrimonialisnak nevezhetnénk. De azért a leány átadása a házasságkötés lényeges kiegészítő része, mely úgy ment végbe, hogy az ki a leány felett a hatalmat birta, az atya, a gyám, végezte az átadás (trauung) tényét. Az eljegyzés és az átadás még később is épp úgy korrespondálnak egymásnak, mint mikor még egy huzamban végeztek. Ezen felfogás aztán épen maradott még akkor is, midőn a házasságkötésben az erkölcsi tekintetek egészen túlsúlyra vergődtek, mikor már a nő akaratára ellenére nem

* LOENING i. m. II. 5. 8. l.

lehetett férjhez adni, mikor az az ár, mit a nőért fizettek, özvegyi ellátására lett rendeltetve, az neki lett adva, vele kellett az eljegyzést létesíteni s az adás-vevés emléke még csak abban tartotta fenn magát, hogy az eljegyzéskor foglalót adtak,* mely utóbbi által az eljegyzés reális kontraktusból formális kontraktusra vált.

Látni való, hogy a házasságkötést az eljegyzés, meg ennek a realizálása, a nő átadása (trauung) együtt képezte. A mikor még a kettő együtt szerepelt, ezek külön nevezetre se szorulhattak. A mikor aztán a kettőt bizonyos időköz választotta el egymástól, az elsőből lett az eljegyzés (desponsatio), melyet magában véve házasságkötésnek nevezni azért nem lehetett, mert azt még a nő átadásának kellett követni, a melylyel együtt létesítette a házasságot. Viszont az átadást (trauung) magát sem lehetett házasságkötésnek tekinteni, mert az egész éltető erejét az eljegyzésből vette. A házasságkötés nem konsumáltatik egy alkalommal, de az egész bizonyos időközökben létesül.

Most már tisztán állhat előttünk a római és a germán eljegyzés között a különbség. A mit első sorban kell konstataálnunk, az az, hogy a germán népjogok szerint való eljegyzés (desponsatio) fogalmilag más mint az eljegyzés a római jog szerint. Ez az utóbbi még nem foglal helyet a házasságkötés aktusában, mit az előbbiről már elmondhatni. A germán népjogok szerint való eljegyzés a római eljegyzés és római házasságkötés között mintegy közbenső helyen áll. Több ugyan a római jog szerinti eljegyzésnél, de az a szerint való házasságkötésnél kevesebb, mely utóbbi csak a felek házasságra irányuló konszenzusával kapcsolatban levő együttélés által kezdődik, létesül. A római szabály: «consensus facit nuptias» csak annyit jelent, hogy a házasságkötéshez sem valami ünnepélyesség nem kívántatik, sem az, hogy az elhalás bekövetkezzék.

Dr. Kovács Gyula
budapesti ügyvéd

(Folyt. követc.)

* Az egészről lásd SOHN i. m. 22—106. l. V. ö. LOENING i. m. II. 569. s követc. lapok.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. tcz. 224. §. alkalmazásához.

Az 1868: LIV. tcz. 338. §-ának második bekezdése ítélethozatal után megadta a biztosítási jogot a pernyertes félnek, ha a marasztalt fél a feltétlenül marasztaló ítélet ellen felelvittel élt. Ezen szakasz hatása alatt egyenlően használhatták a biztosítási végrehajtási jogot, úgy felperes, ha pernyertes lett és alperes élt felelvittel, mint alperes, ha például viszonykeresettel élve, aziránt pernyertes lett, vagy ha felperes elutasítván, alperesnek perköltségek állapítottak meg és a viszonykeresetbeli követelést megítélő vagy a perköltségekben marasztaló ítélet ellen felperes élt felelvittel.

Ámde másként áll ezen kérdés az 1881: LX. tcz. 224. §-ában foglalt intézkedés folytán. Ugyanis ezen szakasz egész mereven kimondja, «hogy feltétlenül marasztaló első-bíróági ítélet alapján, biztosítási végrehajtásnak van helye, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felelvezést... stb. adott be»; vagyis hogy alperes első-bíróági ítélet alapján, melylyel például a perben formált viszonykeresete tekintetében pernyertes lett, vagy a melylyel javára felperes ellenében perköltségek állapítottak meg, habár felperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felelvezést adott be — nem élhet, s miért? egyszerűen azért, mert ő «alperes» és mert a felperes felelvezése nem adja meg neki azt a jogot, a melyet az ő, t. i. alperes felelvezése megad felperesnek.

Ezen szakasz intézkedése nézetem szerint föltötte sérelmes az alperesekre; mert tegyük fel például, hogy X. felperes

perli Y. alperest 100 frt lejárt követelése iránt: Y. alperes azonban viszonykeresettel él X. felperes ellen 500 frt lejárt követelése iránt. Az ítéletben mindkét követelés megállapítván, X. felperes felelbez, Y. alperes pedig megnyugszik az ítéletben. Ekkor előáll az, hogy bár Y. alperesnek nagyobb követelése van X. felperes irányában, mint emennek amaz irányában: Y. alperes még sem kérhet felperes ellen bizt. végrehajtást, mert hát ő «alperes», s mint ilyen attól a törvény szava szerint el van zárva.

Bár én nem vagyok ellene annak, hogy a biztosítási végrehajtás esetei korlátoztassanak, nehogy azok sok esetben a zaklatás jellegével birjanak, mégis olyan egyoldalu korlátozást, milyen a fent idézett szakaszban foglaltatik, nem helyeselhettek, s azért azon reményemnek kell kifejezést adnom, hogy ezen sérelmen felső bíróságaink bölcsesége segíteni fog.

Kazy János,
ügyvéd és orsz. képviselő.

Az 1881: LIX. tcz. 13. §. b) pontjához.

Nem mintha a kérdéssel tisztában nem volnék, de minthogy több részről ellenkező véleménynyel is találkoztam, s a nyilvános megvitatás a kérdés feletti vélemények tisztázására szolgál, s mert továbbá erkölcsi szempontból jobb szeretném, ha az ellenkező vélemény törvényszerűsége kimutatható volna: helyén valónak találok a jelölt szakasz b) pontjának tárgyalását.

A 13. §. b) pontja sommás eljárás alá sorozva a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti kereseteket,

ide értve a törvénytelen gyermek tartása iránti kereseteket is, azon kérdés merülhet fel: vajon a járásbiróság ily keresetknél ítél-e az apaság kérdésében, vagy nem?

Véleményem szerint igen; míg mások azt állítják, hogy a járásbiróság előtt az ily igényt csak akkor lehet tárgyalni, ha az apaság kérdése a törvényszék által már elbíráltatott.

Ugyanis az apaság kérdése a házasságon kívüli nemzés esetében nem *igény*, hanem *jogalap*, melyből a különböző című igények származtathatók. Nem állhat fen tehát az ellenkező vélemény; mert minden bírói ítéletnek nem *tényt* vagy *ténykörülményt*, hanem reális tartalmu (activ, vagy passiv, jogot kell megállapítania: csakis ez esetben lesz végrehajtható tartalmu; a mely feltétel az esetben nem forogna fen, ha az apaság kérdése, tekintet nélkül az ebből eredő igényekre, vétetnék elbírálás alá. Miután tehát a jelölt igények az apaság kérdésén mint jogalapon alapulnak, kétségtelen: hogy a jogalap létének megállapítását a különböző jogcím s kereseti igény nagyságának elbírálásától különválasztani nem lehet.

De az ellenkező nézetben levők szempontjából tekintve sem állhat fen ama vélemény; mert a 13. §. b) pontja *általános* intézkedést tesz minden a házasságon kívüli nemzésből származó igények felett, sőt a netán felmerülhető félreértések kikerülése végett, a törvénytelen gyermek tartása iránti kereseteket külön is megemlíti; ezen *általános rendelkezésből* pedig kétségtelen, hogy a törvényszék illetőségének ily igények eldöntéséből mi sem tartatott fen; mert ellenesetben erről *kivételes intézkedés* szólna.

Hogy azonban az ily kérdések pere, tárgyalása az írásbeli eljárás mellett a közerkölcsiségre kevésbé káros befolyással van, kétségtelen; mert a felek nincsenek kötelezve a személyes megjelenésre s nem szükséges a tárgyalást zárttá tenni, miért is. helyesebb lett volna ezen igényeket a törvényszék hatáskörébe utalni.

Dr. Hencz Ágost,
ügyvéd.

Az átruházó szavatosságának terjedelme.

A *Jogtudományi Közlöny* f. é. 17. számában Dr. HUSZÁGH István ur támadást intéz ugyane lapok f. é. 9. számában ezen kérdés iránt kifejtett álláspontom ellen, vitatván: hogy az átruházó az átruházott követelés behajthatóságáért is felelős.

Czikkiró ur főérvei röviden következnek:

1. hogy ily értelmű törvényünk van;
2. hogy az átruházás jogi hatályára annak kényszerű vagy önkéntes volta befolyással nem bír;
3. hogy kényszerítő ok a végrehajtás útján való átruházásnál sem forog fen;
4. hogy mellette szól a juris ratio;
5. hogy az engedmény jogi természetéből is következik a behajthatóság iránti szavatosság.

A mily kétségtelen dolog az, hogy a szavatossági jogviszony az anyagi magánjogban nyeri szabályozását, ép oly kétségtelen dolog az is, hogy a követelések átruházásából származó szavatosságra nézve a magyar anyagi magánjogban és az ezek kutforrását képező törvényekben külön intézkedéseket nem találunk; ezt legjobban bizonyítja azon körülmény, hogy a czikkiró ur sem idéz az anyagi jog teréről egyetlen egy törvényt sem. A végrehajtásról szóló törvény ugyanis az alaki jogot, az eljárást szabályozza, tehát intézkedései a végrehajtás sikeresítésére irányuló specialis intézkedéseket igen, általános érvényű és az anyagi jogszabályokat feltétlenül hatályon kívül helyező anyagi intézkedéseket nem tartalmazhatnak és tényleg nem is tartalmaznak.

A szavatosság terjedelme tehát az anyagi jog szempontjából lévén megbírálandó, a bírálat alkalmával kiindu-

lási pontul más nem vehető, mint csupán és egyedül az anyagi jog. E szerint pedig áll az, amit a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 9. számában mondtam: „*hogy a követelések átruházásánál másféle szabványok, mint a szavatosság általános törvényes szabályai, alkalmazást nem nyerhetnek*“; áll pedig az azért, mert a magyar törvények szavatosság és szavatosság között különbséget nem ismernek és a szavatosságra nézve mindenütt általánosságban intézkednek.

De még az 1881. évi LX. tcz. 123. §-a is nem hogy megdöntené, sőt megerősíti az általános jogszabályokat oly értelemben, miként én azok érvényét vitattam; mert midőn az eddig törvénybe nem foglalt kivételes intézkedés a kivételesség félreismerhetlen feltüntetése mellett törvénybe iktattatik: akkor az általános szabály csak megerősítést nyer.

Anyagi törvényeink szerint az általános szabály folyománya, mint első cikkemben kifejtettem, az, hogy az átruházó csupán az átruházott követelés valódiságaért felelős, és ezen állításomat az 1881. LX. tcz. 123. §-a megerősíti. Ha ugyanis az általános szabály az lenne, hogy az átruházó a behajthatóságért is felelős: akkor ezt a végrehajtási eljárásról szóló törvényben kifejezni fölösleges lett volna; mert olyasmit az alaki jogot szabályozó törvénybe foglalni, ami már az anyagi jogot szabályozó törvényben mint általánosan kötelező jogszabály különben is meg van, épen nem szükséges. Szükséges azonban a törvénybe foglalás akkor, ha az eddigi szabályoktól eltérő intézkedés tétetik. Ez tétetett a végrehajtási törvényben is, mely azonban másra mint a mire vonatkozik, ki nem terjeszthető. Az 1881. évi LX. tcz. 123. §. csakis a végrehajtás útján átruházott követelés behajthatóságáért állapítja meg a szavatosságot; tehát ezt a nem végrehajtási uton átruházott követeléseknél megállapítani nem lehet, nem lehet pedig azért, mert nincs törvény, a mely a szavatosság megállapítását megengedné.

Ennyit a követelések átruházásából eredő szavatosságra vonatkozó törvényeinkre állapított ellenvetések czáfolatául.

A második érv sokkal meglepőbb az előbbinél. Hogy az átruházás jogi hatályára az átruházásnak kényszerű vagy önkényes volta befolyással nem bír, ez az állítás legalább is tulságosan kockáztatott. Milyen befolyást gyakorol az erkölcsi vagy anyagi kényszer a jogügyletek érvényére és hatályára, ennek vitatása igen messzire vezetne. Elég legyen tehát mint általánosan elismert és senki által kétségbe nem vont azon axiómára hivatkoznom, hogy normális körülmények között létrejönnek és feltétlenül az általános szabályok alá esőnek csakis oly jogügylet tekintendő, melynél sem anyagi, sem erkölcsi kényszer indító okul nem szolgált az ügylet megkötésére. Miből világosan következik, hogy minden jogügyletnél az önkényszerűség vagy kényszerűség joghatálylyal bír s így birnia kell a követelések átruházásánál is.

Ugy hiszem, az sem kérdés, fenforog-e valamely kényszerítő ok a végrehajtás útján való átruházásnál vagy sem?

Maga a végrehajtás nem egyéb, mint a kötelezettségei teljesítését megtagadó adósnak a teljesítésre való kényszerítése; maga a végrehajtási törvény nem tartalmaz mást, mint a kényszer törvényes alkalmazásának szabályait; hogy tehát itt az átruházás kényszerítő okok közbehatása mellett jó létre, azt kétségbe vonni nem lehet.

Áll az, hogy a végrehajtató adósának mulasztása folytán önkénytelenül kényszerhelyzet következtében és kényszereszközök alkalmazása mellett lesz engedményessé, s bizony jobb szeretne minden engedményezési jogügylet nélkül követeléséhez jutni. Ámde adósának mulasztása folytán kényszerült az engedményezési jogügyletet megkötni; mi természetesebb, mint hogy a mulasztás összes következményeit az viselje, ki a mulasztást elkövette; vagyis az átru-

házás által adósságától szabadulni óhajtó adós szavatoljon átruházott követelésének behajthatóságaért is.

Czikkiró urnak a juris ratoria alapított indokával sem értheték egyet, sőt ugyanazon alaptól kiindulva, egészen ellenkező eredményre jutok. Elfogadom azt az állítást, miszerint a juris ratio a szavatosságnál abban fekszik, hogy a jogügyletek létesítése megkönnyíttessék. Előbbi cikkemben kimutattam, hogy a behajthatóságra is kiterjedő feltétlen szavatosság mellett jogügylet megkötése teljesen lehetetlen, tehát a juris ratio az én álláspontom helyessége mellett tanuskodik. Sokkal könnyebb ugyanis az átruházás megtörténte alkalmával megvizsgálni az átruházott követelést és az adós viszonyait, mint évek és évek hosszú során át ellenőrizni úgy az engedményes mint pedig az adós összes tényeit. Tehát az átruházás alkalmával való megvizsgálás a juris ratióknak inkább megfellel, mint a feltétlen és végtelenig tartó szavatosság.

Végül még néhány szót az engedmény jogi természetére alapított indok ellenében. Abból, hogy a debitor cessus jogi állása nem változik s hogy ez az engedményes ellen mindazon kifogásokat érvényesítheti, melyeket az engedményező ellen felhozhatott volna: a behajthatóság iránti szavatosság semmiféle módon sem következik. A debitor cessus kifogásai ugyanis, legyenek azok bármily természetűek, soha sem érinthetik a tartozás behajthatóságát, hanem mindig a tartozás valódiságára vonatkoznak. Nem érinthetik ezen kifogások a tartozás behajthatóságát, mert oly kifogás, hogy az adós vagyoni helyzete zilált, hogy az adós fizetése képtelen, vagy pedig hogy a követelés alap hiánya miatt be nem hajtható: bírói figyelembe nem jöhet, mert az ügy eldöntésénél adós ellenében nem az a kérdés, van-e neki vagyona vagy nincs? hanem a kérdés az: tartozik-e vagy nem? A szavatosság terjedelme tehát ezen szempontból sem hat tovább, mint a valódiságig.

Mindezek után meg fogja bocsátani a t. czikkiró ur, hogy nézetem mellett annál is inkább megmaradok, mert ellenvetései egyikében sem találok több valóságot, mint az ellenem alkalmazott régi közmondásban: «qui multum probat, nihil probat», mert a ki «multum probat, vere multum probat», hanem: «qui non id probat, quod probare deberet, ad rem nihil probat».

Tóth Gáspár.

Hivatalból megsemmisíthető-e az árverés?

«Midőn ingatlanokra elrendelt árverés foganatosításánál fölmerült alaki sérelmek miatt az 1881: LX. tcz. 178. §. alapján előterjesztéssel senki sem élt, sem a 185. §. által előnyösebb ajánlatot nem tett, van-e mégis joga az első bíróságnak az ily árverést alaki sérelmek miatt hivatalból megsemmisíteni?»

Ezen kérdést teszi KÁPLÁNY Géza törvsz. bíró ur a *Jogtudományi Közlöny* idei 10-ik számában fejtegetése tárgyául, s ugyanezen kérdéséhez felhossa concret esetül, hogy A. felperes javára A. és B. alperesek ellen az Y. községbeli 125. sz. tkjkbvben A. 1—10., 12—18., 20—65., és 67—124. rdsz. alatti ingatlanok egyenkinti árverése rendeltetett el, mely alkalommal az 1. rdsz. számú ház külön, a 2—124. rdsz. alatti ingatlanok pedig összesen s egyszerre lettek elárverezve s leütve. A mellékkörülmenyül felhozott jelzálogi terhek s vételármennyiség szerény nézetem szerint nem a felmerült jogkérdéshez tartozókként, hanem inkább a tényállás hű vázlatáért lehettek felemlítve.

KÁPLÁNY bíró ur ezen esetről két súlyos alaki sérelmet lát: 1. hogy az árverésen eladottak az A. 11., 19. és 66. rdsz. a. ingatlanok, holott ezekre árverés el sem volt rendelve és ezen ingatlanok E. D. F. tkvi tulajdonosokra mentek át, kik a perben nem állottak, erről értesítve nem lettek, s így előterjesztéssel sem élhettek; 2. végrehajtó az árverési feltételeket módosította, s a jelzálogos hitelezők nem is «álmodják», hogy a feltételek megváltoztatva, s így károsítva lesznek. Körülbelül ezen két érv az, melyből

kiindulva t. czikkiró ur az árverést előterjesztés nélkül megsemmisítendőnek tartja.

Mielőtt álláspontomat kifejténém, bátor vagyok abbéli szerény nézetemnek kifejezést adni, hogy a felhozott esetben igenis mutatkozik két sérelem, azonban míg a 2. alatti magam is *alaki* sérelemnek tartom, addig az 1. alattiban már *anyagi* jogsértést látok; s igénytelen nézetem szerint ezen két sérelem lényegi megkülönböztetése teszi egyedül lehetségessé a kérdés helyes elbírálását. Mert az 1. alatti sérelem megköveteli, hogy a perben nem állott személy birtokának eladása ne sanctionáltassék, maga az eljárás azonban ez alapon sem lehet az, hogy a végrehajtás tárgyát képezett ingatlanok eladása is megsemmisíttessék; és egyáltalán a bírót nem illeti meg az a hatalom, hogy a felek kihallgatása nélkül határozzon.

Mert az 1881: 60. tcz. 168. §. analogiája szerint, mielőtt az árverés jóváhagyatnék vagy megsemmisíttetnék, minden érdekeltek, jelen concret esetről főleg a vevő, úgy a perben nem állott tkvi tulajdonos, egy kitűzendő tárgyalásra nyilatkozattételre beidézendők lennének és pedig azért: ha vajon vevő a reá tévedésből leütött, de végrehajtás tárgyát nem képezett ingatlanok vételétől elállani s így azokat az árverés alól kivonni kész-e, melynek eredménye szerint: 1. ha vevő a reá tévedésből leütött ingatlanoknak az árverési jegyzőkönyvből kivételbe beleegyezik, azon esetben minden további eljárás elesik; míg 2. ha vevő konokul ragaszkodnék vételéhez, akkor a perben nem állott tkvi tulajdonos erre vonatkozó nyilatkozata s a mennyiben megidéztetése nehéz, lakhelye ismeretlen lenne, vagy meg nem jelenne, az egyidejűleg kinevezendő gondnok nyilatkozata az idézett törvény 168. §. analogiája szerint az árverésnek ezen ingatlanokra vonatkozó megszüntetésére s kapcsolatosan az árverés megsemmisítésére alapul vehető. Ezen megszüntetést kimondó ítélet s árverést megsemmisítő végzés felelbevezhető ugyan, azonban a minden kihallgatás mellőzésével hozott végzés is felfolyamodható, s így több jogorvoslat, huza-vona azon eljárással sem keletkezik, a feltételezett azon legrosszabb esetben is, hogy vevő belátva a tévedést, mégis akar másnak kárán gazdagodni; míg az egyszerű megsemmisítésnél a végrehajtást vezető, illetve vevő részéről és pedig, ha a megvett birtoknál maradni akar, már ezen okból, ha pedig arról lemondani kész, ennek kijelentése végett a felfolyamodás provokálva van, s így több huza-vona a felek kihallgatása nélkül tett bírói intézkedés által lesz előidézve.

Az árverési feltételeknek a végrehajtó által lett megváltoztatása s a jelzálogos hitelezők ez alaponi károsodhatása indokából azonban sem tárgyalás kitűzése, sem a hivatalból megsemmisítésnek helye nem lehet; mert a jelzálogos hitelezők az árverésre meghíva lettek; mert az árveréseni megjelenés elmulasztása esetén az 1881: 60. tcz. 180. §-a alapján előterjesztéssel mindig élhetnek, vagy a 187. §. szerinti jobb ajánlatot tehetnek, s így ha az árverési feltételek megtartása reményében nem is jelentek meg az árverésre, mindig van útjuk s alkalmuk sérelmeiket orvosolni, jogaikat megvédeni; mert ha előterjesztéssel nem élnek vagy jobb ajánlatot nem tesznek, ez esetben őket mindenesetre mulasztás terheli, melynek netaláni kárát okszerűen viselni kötelesek: mert végül az ellenkező elv elfogadása esetén minden árverést, mely alakilag sérelmes, hivatalból megsemmisíteni kellene; s ezen elv esetén a a telekkönyvi hatóság a felek védőjeül tolatik fel.

A bíróságoknak ily szerepkört a törvény világos intézkedése, a semmiségi esetek szabatos körülírása, a semmiségi eseteknek orvoslására rendelt felfolyamodások rendszeresítése után tulajdonítani talán nem lehet, s így szerény nézetem szerint elvül elfogadandó, hogy „az *anyagi jogsértés igenis képezheti bírói eljárás tárgyát*” vagyis a felhozott concret esetben azon sérelem, mely a perbe nem idézett *harmadik személy ellen*, kinek tkvi tulajdona eladott — *irányult* s melyről értesülést sem nyert; de nem az *alaki sérelem*, melyet a feltételek megváltoztatása, tehát az árverés szabálytalan foganatosítása képez.

Ezen alaki és anyagi jogsértések közötti különbség vehető szerény nézetem szerint határpontul arra, hogy hol lehet és van helye bírói eljárásnak, hol nincs; de minden esetben bírói intézkedés a felek meghallgatása nélkül, nem hogy egyszerűsíteni az eljárást, hanem csak konok huza-vonára szolgáltat alkalmat.

Issekutz Viktor.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 3 ... negyedévre ... 3 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán. Dr. KOVÁRS GYULA budapesti ügyvédtől. — A magyar általános magánjogi tvkv. tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K.-tól. — Mellőzhető-e a hitelesítés birtokrendezési ügyekben? KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Kérdések a végrehajtási törvény köréből. CLAUDIUS-tól és TELESZKY ISTVÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Alapszabályok tervezete a javító intézetek számára. — Esküdszéki levelek. — Különfélék.

A magyar ügyvédség reformjához.*

1861. július 23-án az országbirói értekezlet szabályaival (VIII. A) 1—8 §§.) a régi ügyvédi állapotok visszaállítottak. Visszaadatott azok elkobzott joga, kik 1849-ig oklevelet nyertek. Szabad gyakorlat engedtetett az azóta képesítetteknek vagy gyakorlatra bocsátottaknak, ha a hazai törvényekből pótvizsgát tettek, sőt ügyvédi oklevelet adhatott a királyi tábla bármely gyakorló jogásznak, ki jogot végzett, de semmi vizsgát nem tett volt, ha az u. n. ügyvédi vizsga comediájának a k. tábla előtt magát alávetette. Rendszerint jövőre a jogvégzés, elméleti vizsgák letétele, ettől két évi gyakorlat s ügyvédi vizsga kiállása követeltetett az ügyvédség elnyeréséhez. Egyébként csak az mondatott ki, hogy az ügyvéd hatásköre az egész országra kiterjed s hogy írásbeli meghatalmazás szükséges a képviselethez.

Ekkép igazságot szolgáltattak ugyan a hazafiságnak, de újra el is rontották néhány évtizedre az ügyvédséget az oklevelek vízözöne által, mely már most boldog-boldogtalant ért, ezrekre emelte a szervezetlen kar tagszámát és mélyen lesüllyesztette értelmi színvonalát. Mert a tábla dusan élt kegyelmi jogával a minősítésből engedni. A ki csak valaha akár irnok bíróságnál vagy ügyvédnél volt, elérhette oklevelesítését mint «praktikus» és «érdemes hazafi».

Az 1867. február 9. legfelsőbb rendelet s az igazságügyminiszteri 1867. ápril 16., 1869. június 10. s szeptember 30. rendeletek a gyakorlat és vizsga szabályozásáról e bajon nem változtattak. A vizsgáló bizottságba az 1869. június 10. rendelet vett fel két ügyvédtagot, kiket akkor szintén az igazságügyminiszter nevezett ki a pesti ügyvédegylet ajánlatára. Az eskü szövege alkotmányosítva lett, egyébként sokban hasonlított az 1853-ki pátenséhez Erdélyben az 1867. szeptember 7-ki igazságügyminiszteri rendelet legnagyobb részt fentartotta az 1853. október 10-ki (az akkori magyarhoz hasonló) pátensben foglalt ügyvédi rendtartást és az 1854. október 11. rendeletet a gyakorlat és vizsga szabályozásáról.

Ily állapotban találta az ügyvédséget az 1868: 54. tcz., a polgári perrendtartás megalkotása, mely az ügyvédi képviseletet kötelezővé tette az írásbeli (!) perekben és e mellett bíróságrendszerében élénken emlékeztet Mátyás király bölcs végzéseire. A semmitőszék hasonló jóakaró szellemben vezette a «gyakorlatot».

A birói szervezeti alaptörvény (1869: 4. tcz. 7. §. 1.) az ügyvédi oklevélbe birói képesítést fektetett. Magának az ügyvédségnek szervezete csak öt évvel később valósított meg. A miniszteri javaslat félliberális francia mintát uralt, de a képviselőház ezt is sokalta; a foglaltató prókátorok népszerűtlensége akkor már megközelíté a hitelező uzsorásokét, a mit az uzsoraszabadság (1868.) és a zsidó ügyvédség keletkezése (1867.) még előmozdított. Előítéletektől elfogulva és valóban siralmas állapotokkal szemben nem lehet csodálni, ha a honatyák lealkudtak az ügyvédi autonómiából, a mennyit csak lehetett, és csak csekély többség, ez is aggódva, szavazta meg annak némely foszlányait.

A kamararendszer valójában fictionnak bizonyult az 1874: 34. tcz. szellemét hiven követő gyakorlatban. A súlypont nem a merőben választó és adózó közgyűlésben, hanem a választmányban van, akár mint 1853-ban, azon különbséggel, hogy ez nem lesz többé kinevezve. A választmány befolyása a felvételre s fegyelmi hatósága alárendelve maradt a bíróságnak. A vizsgálóbizottság többsége nem ügyvédekkel áll. A bíróság némely esetben (melyek a legkényesebbek) megtartotta kizárólagos fegyelmi hatalmát és minden esetben a költségmegállapítás korlátlan jogát. A költségbiztosítás ellenben elejtetett. Az egész országra kiterjedő képviseleti jog és a szabad verseny fentartottak. A képviselet díjazása szabad bér-szerződéssé tétellett. De e vivmányt ismét csorbitja a bírósági beavatkozás, leszállítás privilegiuma.

A bürokratikus szellem a kamarának reporter- és statisztika-gyűjtő szerepében kulminál. Felhivatásra a választmány véleményeket ad in usum delphini. Évi jelentéseket, emlékiratokat, felterjesztéseket tehet és petitionálhat a kormány és országház levéltárainak terhére. Az életben és élete felett döntő tényezőkkel szemben független hatalma, szabad levegője, önfentartó s retorsonális ereje azonban: *semmi*.

A perjog teljesen méltó hozzá, mint 500 év óta. Irkafírka, aktapor, huzavona, informálás, csuszás-mászás: ez a gradus ad Parnassum.

Az egyre szaporodó ügyvédi proletariátussal szemben a laza gyakorlat legyezgeti a burjánzó zugirászatot, az állam emeli a kereseti adót s bélyegbirságot, nem szolgáltató közjogi, közigazgatási igazságot, csorbitja az ügyvédi hatáskört a közjegyzői rendtartásban, gyámsági törvényben, bagatell-eljárásban stb., fájdalom ritkán az igazságszolgáltatás általános érdekeinek előmozdításával. Az ország 28 kamarájában foglalt mintegy hatodfélezer ügyvéd hét év óta, mióta a kamarák hivatalos tolmácsaink lettek, egyre ismétlik panaszait, kéréseit.

A budapesti ügyvédi kamara petition ot rights-je a képviselőház valamely szekrényében, reformjavaslata az igazságügyminiszteri palota egy papirkosarában szunyadozik.

A budapesti ügyvédi kamara törvénytervezetének követelményei közül lényegesek:

1. a jelöltek gyakorlatának meghosszabbítása öt évre (most három);

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27. és 28. sz.

2. vizsgáló bizottságban az ügyvédtagok többsége (három ügyvéd-, két kinevezett tag; most megfordítva van);

3. a tagok felvétele felett és a fegyelmi ügyekben másodfokon *vegyes bíróság* határozzon, mely csak felerészben állana kir. curiai bíróból, felerészben választott budapesti ügyvédek közül, kir. curiai tanácselnök elnöke alatt (most csak a kir. Curia határoz);

4. az ügyvédi kereset biztosításául: a *zugirászat szigorubb üldözése*, a költségekre nézve *visszatartási jog* és a fél beleegyezése esetén a *kamarának* (másodfokon a fenti vegyes bíróságnak) *bíráskodása* a költségkérdésben. E mellett azonban a legrészletesebb bürokratikus szabályoktól is hemzseg e tervezet, melyek másutt végrehajtott rendeletben vagy a minden kamara által *helyi viszonyaihoz* képest megállapítandó ügyviteli szabályokban sem fordulnak elő, és néha valóban megütőközést keltenek. Így p. o. még azt is törvénybe akarja iktatni, hogy a tagdíj nem-fizetése miatt egy év alatt az ügyvédi gyakorlattól felfüggeszteni, sőt elmozdítani lehessen valakit; hogy a fegyelmileg elítélt a büntetés (esetleg többévi) joghatályának tartama alatt és a tagdíjjal hátralékban levő közgyűlésen nem szavazhat és nem szólhat (!); hogy a titkárt, ügyészt s pénztárnokot állandó fizetéssel ellátni kell, stb. A közgyűlést még jobban megszorítja a jelen törvénynél és minden hatalmat és jogot a választmányra és az elnökre ruház, mintha egy *állandó* kormány eszménye lebegne szeme előtt. Sejtteni sem látszik, hogy mindezen dolgok a sarkkövetelmény: *valódi autonomia* létfeltételével, a *testületi szellem* fejlesztésével homlokegyenest ellenkeznek. E 142 §-ból álló eltévesztett mű egy-két jelzett pontja azonban még fényes vívmánynak látszanék azon 185 §-ból álló reformjavaslat mellett, melyet az igazságügyi kormány 1881. január 24-én terjesztett a képviselőház elé (583. sz.). A bürokratikus részleteket, a megbotránkoztató intézkedéseket hiven átvette a kamarai operatumból. Ellenben megtagadja a vegyes bíróságot; a felvétel s fegyelmi vétségek felett továbbra is a kir. Curia határoz véglegesen, pénz vagy iratok ki nem adása miatti panasz felett pedig az e. f. törvényszék. Megmarad a vizsgáló bizottság jelen szervezete. Megadatik a visszatartási jog a behajtott pénzre a költség s díjigény erejéig, de elejtetik a kamarai választott-bíró-sági eljárás. Elfogadtatik az ötévi gyakorlat, melyből 1—2 évet kir. bíróságnál vagy ügyészségnél (esetleg 1 évet közjegyzőnél!) tölteni kell. Ennek rációja: visszariasztani a tulszaporodott professiótól és az államnak ingyenyakornokot biztosítani. Mert nagyobb tapasztalatszerzésről bírósági másolás útján bajosan lehet szó, midőn páratlanul bölcs törvényeink szerint az ügyvéd qualificációja (jogtudorság) máris magasabb a bírónál!

A hosszabb gyakorlat mint a numerus clausum surrogatuma eredetileg az 1867/68-ban «emancipált» és most szintén tulszaporodásban és proletárképezésben szenvedő *osztrák* ügyvédségnek kívánsága volt, a mely azt 7 évről 12-re (!) akarja felemelni, hogy ismét, mint a kinevezés phäái korában, beleöszüljön a jelölt, míg a maga ura és sorsának kovácsa lehet. Innét származott át hozzánk e postulatum, kik most is osztrák mintát uralunk. Hogy e követelmény azonban nem bír semmi belső jogosultsággal, azt tanúsítja *valamennyi kulturállam* példája, hol 2—3 évi gyakorlat (mely néhol se vezetve, se ellenőrizve nincs) elég a tudományos, szónokló ügyvédség, nemcsak a firkáló, üzérkedő ügyészség elnyerésére. Az a felfogás hogy az ész és tudomány további fokozásához 18 évi iskola 25 agyrontó vizsgával még sem elég, a német civilisatio sajnos eltévedése, melyet nemsokára *visszatérés*, reactio váltand fel, nehogy ép a

mivelt osztályokban támadjon bizonyos enervált, egyoldalú cretinismus. A morális erőt nem fokozza a hosszú gyakorlattal járó nyomorgás. A routine pedig egyéni ügyességtől függ s nagyon mindegy a félre nézve, hogy ügyét valaki mint helyettesítő jelölt vagy mint principális rontja el, ha nincs routineja. Különben a mi eljárásunk szervezete mellett jó iskola és szervezett gyakorlat kell csupán, nem a routine oly iskolája, mely különben is az egész életen át tartana.

A legnagyobb injuria és a gyorsan dolgozó, élvező és fogyasztó XIX. században, mely 20 évvel nagykorusít, a legnagyobb anomalia a többi foglalkozással szemben az ügyvédet ily végtelen legénységre kárhoztatni. Nem nevetséges-e, hogy 26 évvel s rövid gyakorlattal, kevés tudománnyal valaki mint bíró ítélhessen a polgárok vagyona, szabadsága, becsülete felett, ellenben ahhoz, hogy a felek kívánságát leírja s tolmácsolja, jogtudorság, ötévi gyakorlat és 30 éves kor legyen szükséges? Vagy arra törekedjék az állam, hogy csak a szellemi salak forduljon e pályára? Akkor 20 évi gyakorlat is kevés. Az *önálló* működésben szerez legtöbb, leghamarabb «praxist» a képesített egyén. A nem képesített s mégis oklevelet irgalomból nyert egyén pedig örökké kontár marad, ha lesz is fényes «praxisa». A világ legnagyobb forensisei: CRASSUS, CAESAR, HORTENSIVS, ASINIUS POLLIO, PLINIUS, GROTIUS, VICO, NICOLA NICOLINI, CORBIN, ODILON BARROT 19—21 éves korukban már remekeltek. Az iskolamankó, könyvtömés és szellemi kiskorúság most divó prolongatioja ellenben bizonyos gyengeséget jellemben és szellemben, bizonyos elsatnyulást, szóval a bürokratikus állam részére prae-parált «korlátolt alattvalói ésszt» termel, mely ép az ügyvédnél, kitől initiaáló erélyt, az igazságérzet szenvedélyét, az önző haszonlesés által még el nem ölt sympathyát a jogtalanul szenvedővel várunk, a legnagyobb hátrány és szerencsétlenség a közönségre nézve.

E pontnál azért időztünk, mert nálunk átalánossá vált azon balhiedelem, hogy a kibontakozás az anyagi miseriából a számkorlátozást helyettesítő visszariasztásban rejlenék, melyet a végtelen gyakorlat biztosítana a «hosszabb tapasztalatszerzés» stb. ürügye alatt, és mert a kormány hajlandónak látszik talán merő sanyargatási passzióból még e lejtőre is tévedni, melyen eddig legalább nálunk még nem haladtak. A panacea csak radikális szervezet-átalakítás és az ügyvédség függetlensége lehet. Épen amazt nem kéri, emezt nem adják meg, kik igazságügyünk kormányzóinak neveztetnek.

A kormánybefolyás fentartását, az ügyvédi függőség megörökítését, a fent leírt fél-önkormányzati követelményeknek is megtagadását a kormány törvényjavaslatának indokolása szükségesnek, czélszerűnek mondja. «Nem az ügyvédi kar iránti bizalmatlanság, de azon óhaj vezérli» — «hogy ne alkottassék oly helyzet, a mely a közönségnél az ügyvédség iránt bizalmatlanságot keltene.» „Az önkormányzati jog fogalmából nem következik az, hogy az állami hatalom követelményei csak a legkisebb mérvben is mellőztessenek“ (!) stb. (44. l.).

Nem felejtett, nem tanult semmit e kormánysszellem bölcsesége, mely önkormányzatot teljes állami beavatkozás mellett képzel. A magán- és büntetőjog közönséges és speciális óvszabályain kívül, melyek a prokuratura ellenében ugyis fenállnak, szükségesnek, jónak tartja azon praeventív iparrendőri hálószervezetet és államgyámi minden beavatkozást, melynek rendszerei alatt oly silány, tengő, korrumpált ügyvédség és justitia létesült és fennmaradt minálunk évszázadokon át.

JAKLIN Balázs vagy PAULER Tivadar — csak a nevek és az évszázadok számai változtak. 'Dr. Dell'Adami Rezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közönséges egyházi és hazai kuttők nyomán —

A germán eredetű jog szerint tehát olyan az eljegyzés, mely nélkül a házasság létre sem is jöhet. A házasság a legitimációját az eljegyzésben találja, mely a házasságkötésre nézve az egyedüli jogügylet, mihez az ezt idővel követő átadás (Trauung) úgy viszonylik, mint az akarat végrehajtása az akarat nyilvánításához. A nő átadása a maga igazolását, jogi alapját egyedül az eljegyzésben leli, s így maga az átadás jogi önállóság nélkül való. Az átadás, a vagyonjog nyelvén szólva, mely jogból fejlődtek aztán ki magok a házasságkötés körül irányadó elvek, nem több mint a birtok átmenete arra, ki már a tulajdont a szerződés erejénél fogva megszerezte. A birtok átmenetele előtt a tulajdon még nem teljes, de ez már mint megszerzett jog szerepel.

Másrészt figyelembe veendő, hogy az eljegyzés magában véve nem hozza még létre a teljes házasságot. Habár az az egyedül irányadó jogügyleti kijelentés, az az egyedüli alap, melyre a házasságkötés bazirottatik, az eljegyzéshez az átadás tényének kell hozzájárulni, — nem annyira cselekvényének — hogy a házasságról a maga teljességében szólni lehessen. A házasságkötés dualisztikus jellegű,** a miből láthatni, hogy a germán eredetű jog szerint nincs oly értelemben vett házasságkötés, hogy egy jogügylet magában véve létesítene a teljes házasságot.

A házasságkötés dualisztikus jellege az, mit még mai nap sem szabad szem elől téveszteni. A közönséges egyházi jog szerint való házasságkötés ma sem megy végbe teljesen egy jogügyleti kijelentés által, hanem még ehhez az elhálásnak is hozzá kell járulni. Csak ez által lesz a házasság valódi házassággá. Nem így a II. József császár pátense szerinti házasságkötésnél, mely már magában véve teljesen létesíti a házasság frigyét.

Azon nincs mit csodálkozni, hogy a kereszténység a germán társadalommal való érintkezésében örömmel vette azt, hogy a germánok között az eljegyzés úgy van megteremtve, hogy az a házasságkötés kiegészítő részét képezi. A szentírás kijelentései és a kötelező jog között az összhangot létesíteni lehetett, a miben az egyházat az korántsem akadályozta, hogy míg a germán népjogok szerint való eljegyzés már a házasságkötésbe való volt, addig az eljegyzés római jog szerint, a házasságkötésen egészen kívül állott és hogy az egyház, az őskeresztény egyház azon kezdette, hogy a római eljegyzést, mi még nem volt a házasság megkezdése, ilyen gyanánt vette. Az egyház készségesen elfogadta a germán népjogok álláspontját s nem nyúlt többé vissza arra, hogy olyan eljegyzési viszonyt kívánjon dikálja a házasságkötés, a házasság megkezdése erejét, mint a minő a római jog szerint való eljegyzés volt. Az egyház csak annyit tett, hogy a germán jogfejlődés elemeit felhasználva a meglevőként talált jogot tovább fejlesztette.

Igy az egyház első sorban azt tette, hogy a germán népjogokban készen talált eljegyzési fogalmat véve alapul, ezt, hogy teljes erejű házasságról lehessen szólni, nem az átadással (Trauung), de az elhálással találta kiegészítendőnek, mire nézve az alap már a germán jogfejlődésben adva volt. Ezenfelül magát az eljegyzési aktust illetőleg is tett változást. Tudjuk, hogy az eljegyzés eleinte reális kontraktus volt. Később az eljegyzés már formális kontraktussá lett, a mikor a nőért már nem kellett többé az egész árát letenni, hanem elégséges volt az árra foglalót adni, a mitől az eljegyzés érvénye függött. Az egyház ezen fejlődést sem találta elégségesnek, mert az ő szemében talán még igen emlékeztetett az adás-vevés idejére, korára. Így történt, hogy

az egyház az eljegyzést a pusztá konszenzusra redukálta (consensus facit matrimonium), hogy az eljegyzésből konszenzuális kontraktus lett. Evvel ellensúlyozta az egyház a még mindig lappongó adás-vevési fogalmat, a nélkül, hogy eltiltotta volna azt, hogy szokásból foglalt, gyűrű vagy másvalami adassék, a mi a régi jogállapot emlékét viselte. Elég, hogy az eljegyzés jogi érvényét a lehető legkevesebbhez, a mit a felektől kívánni lehet, kötötte.

Ennek dacára az egyház azon eljegyzés között, mely már a házasságkötés kiegészítő részét képezi, s azon eljegyzés között, mely azt csak előkészíti, megtette a kellő különbséget. Csakhogy természetesen a tisztán fogalmilag való különbségtevés a gyakorlati életben sok bonyodalmat okozott, a mit aztán az egyház később avval törekedett ellensúlyozni, hogy a kétféle eljegyzés között éles határvonalat vont. A sponsalia de futuro, mit desponsatio legalisnak is hittak, a római jog szerint való eljegyzésnek felelt meg, és a sponsalia de praesenti, mit desponsatio canonicanak is neveztek, a germán eredetű jog szerint való eljegyzésnek, mi már magába a házasságkötésbe tartozó volt.

Az egyház, mely a germán társadalommal találkozott s mely aztán ettől lett áthatva, annyiban is engedékenyebb volt az őskeresztény egyháznál, hogy habár az az eljegyzési fogalom, melyet a germánoknál talált és felkarolt, már a házasságkötésbe való volt, ezt a germán népjogok szerint könnyebben felbonthatónak ismerte el, mint az őskeresztény egyház a római jog szerint való eljegyzést, mely pedig csak a házasságkötés előkészítője volt. A germán világtól áthatott kereszténységnél azt tapasztaljuk, hogy az első eljegyzést, melyet egy második követett, felbontottnak tartotta, ha az utóbbi eljegyzéshez testi elhálás is járult. Az már csak későbbi fejlődés, hogy az egyház az első eljegyzést, ha erre az egyház áldása adatott, egy második ellen megvédi még akkor is, ha az utóbbihoz testi elhálás járult. Hogy aztán az első eljegyzést az egyház egy második ellen akkor is megvédi, ha az elsőre áldás sem is vétetett, ez még később történt, tudniillik akkor történt, midőn a sponsatio de futuro és de praesenti között erős különbséget kezdtek tenni.

De szóljanak magok az egyházjogi kuttők.

Grácián a dekretumában a házasságkötésről szóló észrevételeit avval rekeszti be:

«His omnibus probentur isti (desponsati) esse conjuges.» (dict. Grat. ad c. 15. causa 27. qu. 2.)

Ez a Grácián okoskodásának a veleje és végső eredménye.

És az korántsem zavarjon bennünket, hogy Gráciánban egy másik helyen (dict. Grat. ad c. 28. causa 27. qu. 2.) a következő kijelentésre bukkanunk:

«Patet, quod inter sponsum et sponsam conjugium non est.»

Grácián maga az, ki a látszólagos ellenmondást eligazítja, midőn mondja:

«Sciendum est, quod conjugium desponsatione initiatur, commixtione perficitur. Unde inter sponsum et sponsam conjugium est, sed initiatum; inter copulatos est conjugium ratum.» (dict. Grat. ad c. 34. causa 27. qu. 2.)

Természetes, hogy a desponzáció alatt nem a mai értelemben vett közönséges eljegyzést kell érteni. Azon eljegyzés között, mely csak arra megy, hogy házasság még csak a jövőben kötéssék (desponsatio legalis, sponsalia de futuro) és azon eljegyzés között, mely már a házasságkötésbe bele tartozik (desponsatio canonica, sponsalia de praesenti) különbséget kell tenni. Az utóbbi eljegyzésnek csak azért nevezetnek, mert evvel még a házasság nincs teljesen megkötve. Magának a házasságnak a teljes létrejötte nem rögtön végbemenő aktus eredménye, hanem oly proceßus, mely az eljegyzéssel, a házasságkötő eljegyzéssel veszi kezdetét és az elhálás ténye által fejeződik be.

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19., 20., 21., 23., 24., 25. és 27. sz.

** SOHM *Trauung und Verlobung*. Weimar 1878.

Másként áll a dolog a polgári jogunk, a II. József császár pátense szerint. E szerint a házasságkötés úgy van contemplálva, hogy az egy jogi ügyletből áll s ez által annak minden momentuma teljesedésbe megy. Ezen okon a polgári jogunk szerint az elhált és el nem hált házasság között való különbség is elejtett dolog.

Látni való, hogy az egyházi jog szerint a házasság létesítésében nyilvánuló akarat nem oly teljes, nem oly magában befejezett valami, mint a polgári jog szerinti. Az utóbbi szerint szólhatunk csak valójában házasságkötési aktusról, mely magában véve hatékony arra, hogy a házasság jogilag teljes és tökéletes legyen. E mellé állítva a feleknek magára a házasság létesítésére irányuló akaratát egyházi jog szerint, ez nem nevezhető oly joggal házasságkötésnek, mint a felek házassági akarat-nyilatkozása polgári jog szerint. Ez utóbbi az akaratot a maga teljességében ismeri el és kívánja is meg, az egyházi jog azonban az akaratot már mint a házasság megkezdésére irányulót is, mit még egyébnek kell kiegészíteni, elégségesnek tartja s ezen túl az akaratot számba se is veszi. Nem is csoda, ha az egyházi jog a felek házasságban való megegyezését nem is nevezi épp házasságkötésnek, hanem eljegyzésnek (*desponsatio canonica*, *sponsalia de praesenti*). Az igen természetes, hogy az egyházi jog szerint annyi megkívántatik, hogy a házasság létesítésére irányuló nyilatkozásnak megfelelőnek kell lenni annak, hogy a felek már most akarják a házasság létesítésére irányuló kijelentést tenni s nem még majd később, a mire tekintettel csak a házassági nyilatkozást előkészítő kijelentést tennének (*desponsatio legalis*, *sponsalia de futuro*).*

Arra, hogy a házasság létrejötte a desponzáció és a konzumálás között megoszlik s arra, hogy mi értendő az egyikre és mi a másikra, Grácián a következőket mondja:

«Cuncta ergo, quae de non separando conjugio inducta sunt, de perfecto intelliguntur, quod sponsali conventionione est initiatum et officio corporalis commixtionis est consummatum. Illa vero, quibus separabile conjugium ostenditur, do initiatum intelliguntur, quod nondum officio sui perfectum est.» (Dict. Grat. ad c. 39. C. 27. qu. 2.)

Most már egészen jól megérthetjük, hogy Rolandus, ki később III. Sándor név alatt mint pápa szerepelt, Summa Magistri Rolandi című munkájában Gráciánt kommentálva a jegyesekről szólva minő jegyeseket ért, midőn azt mondja:

«Est enim conjugium inter eos, fuit enim inter eos consensus, qui est efficiens causa matrimonii.» (Causa 27. qu. 2.)

Most már azt is érthetjük, hogy a Kálmán király törvényében a «desponsatio» szava miért van a matrimonium szavával együtt használva, miért van a desponzációból eredőleg a matrimonium feltüntetve:

«De desponsatione conjugali placuit Sanctae Synodo, ut omnis conjugalitatis desponsatio, in conspectu Ecclesiae, praesente sacerdote, coram idoneis testibus, aliquo signo subarhationis et consensu utriusque fieret; aliter non conjugium, sed opus fornicationis reputetur.»

Ezen törvény értelmében a felektől megkívánt házassági kijelentés ugyanaz, mint a minő a mai egyházi jog szerint is a házassági kijelentés. A mai jog szerint is csak a desponzáció (*desponsatio canonica*, *sponsalia de praesenti*) szerepel, a mi mindig így is volt. Ebben nincs valami különös, valami a Kálmán korabeli vagy a mai egyházi jogtól elütő. Csak annyiban érdekes a Kálmán király törvényének a szövege, hogy azt, mit a tridenti zsinatnak a mi törvé-

* Az ilyen különböztetésnek a kétfajta eljegyzés között, még ma is megvan a maga jogosultsága. A tridenti házasságkötési formában is csak a sponsalia de praesenti szerepelnek. Nincs tehát igazá WALTER-nek (*Lehrbuch des Kirchenrechtes*. Bonn 1871. 670. l.), midőn azt találja, hogy a tridenti házasságkötési forma óta sponsalia de praesenti nem volnának s hogy már előbb is a két fél sponsalia közötti különbségtetés félreértésen alapult.

nyünk mellé állítható szövege szavakban meg nem mond, azt a Kálmán király törvényének a szövegéből egész szépen kivehetjük annak a tanuságául, hogy valamint a Kálmán király törvényében kifejezhető volt a nagy reform gondolata, úgy a tridenti zsinaton is valósítható volt a nagy reform a maga konszekvenciáival, a nélkül, hogy azon kívül, hogy a feleknek bizonyos formáságot meg kell tartani, még a felek akarat-kijelentésének természetén valami változásnak kellett volna megesni. A desponzáció lényegére nézve megmarad olyannak, a minő kezdettől fogva volt.

Itt még csak azt akarjuk fontolóra venni, hogy minő következtetésekkel járhatott az a házassági kijelentések belső erejére nézve, hogy Kálmán király azokat az egyház elé valóknak rendelte.

Már mondtuk, hogy a közönséges egyházi jog szerint a pusztá házassági kijelentés egy második házassági kijelentés által felbomlott, ha az utóbbihoz elhálás járult. Ez volt a házassági kijelentések konkurrencziájának szabálya. Így tartották ezt általán. Enyhített ezen az állapoton némileg az, hogy ha az első házassági kijelentésre az egyház áldása kéretett és adatott, az épp oly felbonthatlanná lett, mintha csak elhálás történt volna. Ezt különösen a későbbi időkre nézve állíthatjuk. Szabály gyanánt vehető az, hogy ha az egyház azokkal, kik házassági kijelentést tettek, ennek alkalmából érintkezésbe lépett, házassági kijelentésök felbonthatlanná lett. Az egyház tekintélye nem engedhette, hogy az egyház elé való járulás ne járjon a legkomolyabb következtetéssel. Az egyház nem volt ugyan jelen a kölcsönös házassági kijelentés tételénél, de hogy ezt a felek megáldatták, ennek magára a házassági kijelentésre is visszaható erejűnek kellett lenni. Hogyha most már azt vesszük, hogy nálunk a Kálmán törvényénél fogvam agát a kölcsönös házassági kijelentést az egyház színe előtt kellett tenni, a mi az egyház nagyobb részvételére mutat, mint ha az egyház valami nélküle végbement dolgot megáld, sejdíthetjük, hogy a Kálmán rendelete a házassági kijelentés komolyságára, felbonthatlanságára nézve sem maradhatott következmények nélkül. A sejtelen valószínűvé kezd válni, ha tekintetbe vesszük azt, hogy Kálmán király a házasság felbonthatlanságáról is hozott törvényt (lib. 2. c. 7. 8.) s hogy a Kálmán törvényei között kell bizonyos összefüggést feltételezni. Nem állítjuk, hogy a Kálmán törvényénél fogva «de desponsatione conjugali in ecclesia fienda» a felek részéről adott pusztá házassági kijelentés egyáltalán felbonthatlanná lett. Hisz ez ma sincsen így. Házasság teljesen felbonthatlanná csak az elhálás által válik. De hogy a felek házassági kijelentése nem mehetett veszendőbe oly könnyen mint azelőtt, egészen valószínűnek vehető. A következtetés annyival inkább állhat, mert ha a felek az egyház előtt tették a házassági kijelentéseket, úgy az egyház részéről bizonyára az áldás sem maradt el.

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követk.)

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A m. j. 117—120. §-aiban a tévedés tanát szabályozza, alapul elfogadva a tévedésnek lényeges és lényegtelenre felosztását, a súlypontot pedig magára az akaratnyilvánításra helyezvén. A r. j. 59—61. §§-ban a m. j. álláspontjától eltér s ez eltérést a következő törvényhozási szempontok javasolják:

Az általános magánjog kötelmi-jogi elvei s a kereskedelmi jog között már alig van különbség s az objectív kereskedelmi ügyletek fogalma az elválasztó határvonalat felismerhetlenné teszi. Mindkét jog területe a társadalmi forgalmi élet, s a mit BLUNTSCHLI a svájci kötelmi jogra

* Az előbbi közleményeket l. a 49., 50., 22., 23., 24. és 26. sz.

vonatkozólag mond, hogy lehetetlen a kereskedő és nem-kereskedő közti különbséget megállapítani. A rendi ellentétek ez irányban elmosódottak s legnagyobb részt eltűntek. A tőkepénzes spekulál, a kisiparos kereskedést űz, a paraszt kereskedelmi ügyleteket köt, ma így, holnap úgy. A nagy néposztályok műveltségi foka lényegileg ugyanaz; a jog tehát nélkülözi az alapot a finom megkülönböztetésekre, s nem is talál alkalmat arra. Ez különbség nélkül ma minden állam jogára nézve áll. A forgalmat szabályozza a magánjog, s annak igényei egyedül mérvadók. Ez igények a társadalmi szempontot tolják előtérbe s az objectiv irány a magánjogban a subjectiv irányt mindinkább háttérbe szorítja s kizárja az individualisatio elvének érvényesítését a magánjog terén. A magánjogi jogügyletek létrejöttük után a forgalmi életben az individuális kérget levetik. Akaratnyilvánítás áll előttünk, melyet a jogban lehetőleg objectivisálni törekszünk. Ezen irány teremtette a telekkönyvi rendszert, a formális szerződések egész sorát, ezen alapszik az ígéret kötelező ereje, s ezen elv uralmának kell a tévedés tanát is alávetni.

A forgalmi életben nem megyünk vissza az akaratelhatározásra, mely subjectiv, hanem megállunk az akaratnyilvánításnál. Felelőssé teszszük az egyént azért, a mit s a hogyan nyilvánította az akaratát. Ha tévedett, azt vizsgáljuk, vajon tévedése menthető-e vagy menthetetlen, s e vizsgálathoz objectiv mérvet használunk; a forgalom szempontját tartjuk szem előtt, ki felelős azért, a mit mond és tesz, de figyelembe veszszük a forgalom ethikai alapját is, a jóhiszeműséget.

Mai jogéletünk hasonlít az amerikai vasutakhoz. Az utaknál sem őr, sem soromp nem tartja vissza a járó a robogó mozdony elől, hanem egy egyszerű felírás: «look out for the machine», «vigyázz a gépre».

A ki jogügyletet köt, akaratát kinyilvánítja, vigyázzon annak következményeire. A társadalom nem állíthat fel öröket, s a törvénykönyv cikkei nem lehetnek sorompók, a melyek a vigyázatlant visszatartják.

A jelzett álláspont két elméleti alapra vezethető vissza: a bizalmi elméletre s a vétkességi elméletre. A kettő között nem forog fen ellenmondás, mint az némely író által állíttatik, hanem azok egymást kiegészítik, sőt az mondható, hogy ez által a subjectiv és objectiv szempont méltányos kiegyenlítést nyer. A r. j. a tévedésnek menthető és menthetetlenre való felosztását elfogadván, BÄHR-nek elméleti fejtegetéseit vette alapul, s a 61. §-ban megkísérettette volt BÄHR tanának alaptételét törvényszakas alakjában szövegezni.

A forgalmi szempont, mely a jogügyleteknél a tévedéssel szemben álló harmadik személyt jóhiszemű birtokosnak tekint, a védelmet is ennek megfelelően akkép határozta meg, hogy csak addig szerezhet jogot az akaratnyilvánításból folyólag, a meddig a tévedést észre nem veszi, s itt, hogy a kifejezett elvnek netáni éle vétessék, kimondandó volt az, hogy nem szerezhető jog, ha a tévedést a körülmények szerint észrevenni kellett volna.

A r. j. álláspontja a jelenlegi birói gyakorlatnak is teljesen megfelel. Így a Curia 1880. évi 85. sz. a. hozott ítéletében elismerte a tévedésnek menthető és menthetetlenre való felosztását, kimondván azt, hogy csak a menthető tévedés jöhet figyelembe. Az idézett ítélet elméletileg a culpa fogalmával operál.

Az akaratelhatározás és akaratnyilvánítás közötti különbség a tévedés tanában alapul véve eredményezte, hogy az általános részben a tévedést csakis az élők közti jogügyletek tekintetében lehetett szabályozni, fentartva az örökjognak az eltérő szabályozást, a midőn a kiindulási pontot az akaratelhatározás és annak indokai képezendik.

A m. j. 120. és 121. §-aiban a csalásról intézkedik,

még pedig kapcsolatban a tévedéssel. A r. j. ez ellenében — 62. §. — azon álláspontot tartotta helyesnek, mely szerint a csalás a tévedéstől harározottan elkülönítendő.

Szükséges volt annak kifejezése, hogy a csalárdság és a jogügylet megkötése közt okozati viszony forogjon fen. A m. javaslattal szemben kiemelendő volt továbbá, hogy a csalárdság a jogügyletet megdönthetővé teszi, ha attól eredt, kivel a jogügylet kötött, vagy ennek tudtával harmadik személytől. De kiterjesztendő volt a csalárdság arra is, a ki a jogügyletből jogokat érvényesít, a kinek tehát annak létrejötte érdekében fekszik.

A r. j. e tekintetben is a birói gyakorlattal összhangzásban van, a mint ezt a Curiának 1879. évi 3597. sz. a. hozott ítélete mutatja, mely kimondotta volt, hogy a csalárdság s a jogügylet megkötése közt okozati összefüggésnek kell fenállani, ezen feltétel fenforgása alatt pedig magának a csalárdságnak ismervét a roszhiszemű eljárásban találja. A feltétel tanának mikénti tárgyalása összefüggésben áll a törvénykönyv rendszerével s másképp alakul oly törvénykönyvekben, melyek általános részt nem ismernek, másképp ott, a hol a javaslatban érintett ötös felosztás elfogadtatik.

Az utóbbi esetben két rendszer elfogadása közt választhat a törvényhozó.

Az általános rész a feltétel tanának főbb elveit adja, a különös részben pedig a jogügyletek természetéből folyó s a feltételre kiható következmények külön megoldást nyernek.

E rendszert követi a szász polgári törvénykönyv.

A második rendszer, melyet a bajor polg. tkönyv tervezete elfogadott, azon felfogásból indult ki, hogy a feltétel tanát minden jogügyletre vonatkozólag az általános részben kell megoldani, s e tekintetben kiindulási pontul elfogadván azon elvet, hogy a lehetetlen és meg nem engedett feltétel úgy az élők közt kötött, valamint a halálesetre szóló jogügyleteknél ugyanazon szempont alá esik, tényleg a kötelmi jog tervezetében a feltétellel már nem találkozunk.

A javaslat az első helyen említett rendszert követni látszik s a lehetetlen és meg nem engedett feltételnek különleges rendezését az örökjogban (Indok: 79. 80. l.) elismeri.

A kötelmi-jogi tervezet közzétett tartalomjegyzéke általános rész II. cím V. a feltétel és időmeghatározásról szól.

E jelzett két körülmény utmutatásul szolgál arra nézve, hogy mit szabad az általános résznek e tanból felölelni, s hogy ez ellentmondások és ismétlések kikerülése céljából csakis általános elvekre vonatkozhatik. E két körülményt a m. javaslat azonban nem tartotta szem előtt, tárgyalva e tant oly terjedelemben, mely meg nem engedhető, a midőn nem jogi szabványokat állít fel, hanem logikai következményeket, nem elégedve meg a jogi elv feltüntetésével, hanem felállítva az elvnek tankönyvszerűen foglalt következményeit is. LANGE a törvényhozót inti, hogy itt nem jogi anyagról van szó, hanem kiválólag logikairól, hogy ez mint minden dogmatikus, az iskolának tartandó fen, a törvénykönyv szorítkozzék pedig csupán szabványokra.

A 128. §., mely a feltétel tanának bevezetését képezi, teljesen felesleges, mert annak kimondása, hogy a törvény egyes jogügyletekre nézve a feltételt kizárja, a különös résznek maradand fen, mely ezt esetről-esetre meghatározni köteles. S helyesen mondja a bajor javaslat által. részének indok. (17. l.): «Bei der Darstellung der Grundsätze über die Bedingungen wird aber immerhin die Zulässigkeit der Befügung von Bedingungen überhaupt bei dem betreffenden Rechtsgeschäfte vorausgesetzt und es bleibt den besonderen Theilen des Gesetzbuches vorbehalten Ausnahmsbestimmungen bezüglich dieser Zulässigkeit aufzustellen».

A 129. §. első kikezdése a feltétel fogalom-meghatározását adja, mely szerint az «kétes körülmény». Az újabb törvénykönyvek, azon helyes elvből kiindulva, hogy a törvénykönyvnek a fogalom-meghatározásokat kerülnie kell, egyáltalán csak feltételt említenek. Így a zürichi tkönyv 973. §-a, a schaffhauseni 906. §-a, a berni 698 §-a.

A 129. §-ban adott fogalom-meghatározás egyáltalán megfelelőnek el nem ismerhető. Helytelenek első sorban a használt szavak, mert a feltétel lényege nem a „kétes”-ben, hanem a „bizonytalan”-ban fekszik. A javaslat 139—140. §-a ezt maga is elismeri, a midőn feltétel fenforgása negáltatik, ha az, hogy valami bekövetkezik vagy be nem következik «bizonyos», a minek megfelelően ellentétképp a «bizonytalan» helyezendő.

Az indokolás (77. l.) oly terjedelemben, melyet a legfontosabb kérdésnek sem szentel, fejtegeti, vajon «körülmény», «esemény» vagy «tény» szó fogadtassék-e el. Részünkről legmegfelelőbbnek az «eseményt» tartjuk, mert ez leginkább fejezi ki, hogy valami az időben történendőről van szó.

Az indokolás értelmében a feltétel «ugy a multa, akár jelenre vonatkozik», s elégséges az alanyi bizonytalanság.

Törvényhozási szempontból a feltétel ily meghatározása, tekintve az avval járó következményeket, nem helyesíthető.

A közönséges jogban el van ismervé, hogy valódi feltételről csak akkor van szó, ha objectiv bizonytalanság forog fen.

A code civil 1168. Art. jövődöbeli bizonytalan eseményt kíván.

A zürichi tkönyv 973. §-a mely csak feltételről szól, BLUNTSCHLI által akképp értelmeztetik, hogy objectiv bizonytalanság szükséges. Hasonlólag Aargau 642. §. (HIRZEL III. k. 20. l.)

A szász ptk. 108. §-a mely «eseményt» kíván, a 881. §-ban határozottan kimondja, hogy egy a multa vagy jelenbe eső esemény nem tekintetik feltételnek. Hasonlólag a bajor javaslat 34. Art. «zukünftigen ungewissen Ereignissen».

E meghatározásnak roppant hordereje van, mig a feltétel függ, ugy a gyümölcsök, mint pedig a veszély tekintetében, mely a szerződés tárgyát érheti.

Ez különös jelentőséggel bír a kötelmi jogban, hol a feltételhez kötött vételnél a veszély viselése más alapon helyesen meg sem oldható.

Az objectiv bizonytalanság elvéből folyólag addig, a mig a felfüggesztő feltétel függ, a veszély, értékcsökkenés és véletlen az adóst terheli, mig a felbontó feltételnél a hitelező az, ki a veszélyt viseli. (L. MASSÉ III. k. Nr. 1783. és 1806—1808.) Ha pedig egy a jelenben vagy multban történt eseményről van szó, a veszély, miután feltétlen ügylet forog fen, a hitelezőt vagy adóst a jogügylet megkötése perczétől fogja terhelni.

Ez a feltétel fogalmának s a felek szándékának leginkább felel meg, mert a midőn egy jogügylet hatálya valaminek be- vagy be nem következésétől van függővé téve, a hatályba lépés vagy hatálytalanítás objectivizálva lett, s a feltétel teljesüléséről tulajdonképen szólni sem lehet, mert a subjectiv tudomásra vétel nem teljesülés. Helytelen megoldást nyerne ily alapon a veszély átháramlásának kérdése is, melyet következetesen azon időponthoz kellene kötni, a melyben a fél, ki a feltételt kikötötte, annak be- vagy be nem következéséről tudomást nyert. A kötelmi jogban ingadozás és bizonytalanság állna be, melyet csakis objectiv elv érvényre jutása által lehet kikerülni.

A 129. §. második kikezdése a feltételes jogügyletekre egy interpretationalis szabályt állít fel, mely szerint kétség esetében a feltétel felbontónak tekintendő.

E kikezdés elhagyása kettős szempontból indokolható.

A szerződések értelmezésére vonatkozó szabvány a

kötelmi jog általános részében foglaland helyet, s így ha e tekintetben követetni fog a kereskedelmi törvénynek a szerződések értelmezésére vonatkozó 265. és 266. §-a, ugy az ott kifejezésre jutott elv, hogy «kétség esetében a szerződés szavainak oly értelmezés adandó, mely mellett az ügylet jogi hatálylyal bírhat», a feltétel értelmezésére nézve is kielégítő leend.

De helytelen a vélelemnek ily határozott felállítása s annak teljes függetlenítése az egyes jogügylet döntő körülményeitől.

A bajor javaslat 37. Art., mely szintén ily vélelmet állít fel, az értelmezési szabályt kiegészíti azzal: «Dieses gilt insbesondere dann, wenn die geschuldete Sache vor Eintritt der Bedingung dem Berechtigten bereits übergeben wurde».

Ugyancsak a szerződés tárgyának át- vagy át nem adása esetében határozza meg a zürichi törvénykönyv 1450. §-a kétség esetében a feltétel felfüggesztő vagy felbontó voltát.

A szász polg. tkönyv 1101., 1107. és 1111. §§-ban a feltétel kétséges voltát határozottan oldja meg.

Miután a feltétel természetének kétséges volta kiváloán a vétel különös nemeinél fordul elő, a felek szándéka pedig a kötelelem tárgyának át- vagy át nem adásának ténye által határozott felismerést lel, czélszerűnek látszik az értelmezési szabályt a kötelmi jogban kifejezni, utmutatásul azt az említett ténynyel kapcsolatba hozni, avagy a vétel különös nemeinél, hol feltételes ügylet forog fen, a feltétel természetét magában a törvényben meghatározni, mint ezt a kereskedelmi törvény 364. §-a teszi.

A javaslat a felfüggesztő feltétel tekintetében a visszahatás kérdését megoldatlanul hagyja.

A törvénykönyvek, a melyek a visszahatást el nem ismerik, mint pld. a svájci kötelmi jog felfüggesztő feltétel esetében a jogügyletet nem tekinti létrejöttnek s a feltételt magát egyuttal diesnek is tekinti. (L. SCHNEIDER és FICK *Commentar* 171. Art.-hoz)

A javaslat 129. §-a értelmében a felfüggesztő feltétel alatt kötött jogügylet létrejöttnek tekintendő s csak annak «hatályba lépte» van függővé téve.

A javaslat az által, hogy a jogügyletet létrejöttnek tekinti, s hogy a 130. §-ban a feltétel függése alatt feltételes jogokat és kötelezettségeket elismer, elfogadta a visszahatás elméletének alapját, mely minden kétséget kizáró megoldást nyer akkor, ha «hatályba lépte» helyett egyszerűen «hatályról» van szó.

A javaslatnak azon intézkedései, melyek tisztán logikai következményeket állapítanak meg, vagy a melyek a 129. §-nak variatioit képezik, egyszerűen kihagyandók, mint a 132—136. §§. A 139. és 140. §§. a kötelmi és örökjogban külön szabályozandók, a többi §§. pedig egyszerűsítendő és összevonandók akképp, hogy az általános részben csakis következő szabványok lesznek felveendő. (Lásd r. j. IV. feltétel. 63—67. §§.)

A 142—146. §§. az időmeghatározásról szólnak, holott ez anyag egy §-ban teljesen megoldható.

Az időmeghatározás fogalma, a mint a 142. §-ban adatik, a 145. és 146. §-t feleslegessé teszi; eltekintve attól, hogy helytelen annak kimondása, hogy valami időmeghatározás és egyszersmind felételnek is tekintessék ott, hol valódi feltétel forog fen.

Teljesen érthetetlen a 143. §., mely a midőn az egész fejezet és az azt megelőző 142. §., melynek folyományát képezi, jogügyletről szól, e helyett az idézett §-ban «jogviszony» alkalmaztatik.

De mit jelentsen a 143. §. esetében a kettős jogszerzés? A jogviszonyból eredő jog rendszerint a kitézett időponttól fogva szereztetik meg. E jog megszerzésére való jog pedig a jogügylet létrejöttétől függ.

Jogviszony és jogügylet a 143. §-ban a jogszerzés tekintetében ellentétként állítatnak egymással szemközt.

Az indokolás e tekintetben mi felvilágosítást sem nyújt.

A m. j. érintett §-ai helyébe a r. j. 68. §-a volt helyezendő.

A m. j. 147. §-a a határidők számítását szabályozza. A r. j. 69. §. főbb eltérései: ott hol a határidő napokban van megállapítva, az első nap a határidőbe be nem számítandó.

Ezt követik törvényeink, így a pprt. 254. 277. §-ai, a kereskedelmi törvénykönyv 329. §. 1.

A határidők számítása az általános magánjogban és kereskedelmi jogban lehetőleg összhangzásba hozandó, miért is a r. j. a kereskedelmi tkönyv 339. §. 2—3. pontjait a megfelelő módosítással átvette.

(Folyt. követk.)

Dr. Jellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából.*

XIV. *Hagyatéki eljárás során elrendelt zárlat esetében a kiküldöttnek eljárása s intézkedései ellen előterjesztésnek helye nincs;*

mert az 1881: 60. tcz. 34. §-ának intézkedése csakis az ugyanezen törvény szerinti végrehajtási eljárásra (kielégítési s biztosítási végrehajtásra és zárlatra) vonatkozik; mert a 253. §-ban fel vannak sorolva mindazon szakaszok, melyeknek rendelkezései kivételképen a hagyatéki eljárás során elrendelt, tehát egyébként a végrehajtási törvény intézkedései alá nem tartozó zárlatok eseteiben is, a dolog természetének megfelelően alkalmazandók, ezek között pedig a 34. §. elő nem fordul; és mert az 1881: 59. tcz. 92. §. a) pontjában a felfolyamodás van megjelölve azon egyedüli perorvoslatnak, melynek az örökösödési eljárásban hozott végzések ellen és «felmerülő sérelmek miatt» helye van.

XV. *Önmagában azon körülmény, hogy a nő nevére szóló iparhatósági igazolvány (iparjegy) felmutattatik, és hogy az üzlet-helyiség fölött czégtől neve van kiírva, akadályt nem szolgáltat annak, hogy az ezen helyiségben talált ingóságok a nővel együtt lakó férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglaltassanak;*

mert az 1872: VIII. tcz. 4. §-ának értelmében az iparhatósági igazolvány csupán azt tanúsítja, hogy az, a kinek nevére szól, az illető iparnak üzésére *jogosítva* van, a czégtábla pedig önkényszerűen kifüggeszthető és megváltoztatható; úgy az iparjegy, mint a czégtábla tehát, ha a nő nevére szól, nem elégségesek arra, hogy azok alapján az üzlethez tartozó tárgyakra vonatkozólag a nő kizárólagos birlalónak tekintessék, avagy hogy e tárgyak olyanoknak minősítsenek, melyek rendeltetésöknél fogva a nő használatára szánvák, következve hogy azokra, szemben az 1881: LX. tcz. 48. és 49. §-ainak rendelkezéseivel, a nő beleegyezte nélkül az azzal együtt lakó férj ellen végrehajtást intézni ne lehessen.

Az új végrehajtási törvény életbe léptetése óta gyakoriá kezd válni az a kísérlet, hogy iparhatósági igazolványok gyors megszerzése s a czégtábla megváltoztatása által a törvény 48. §-a a végrehajtás meghiusítására kizsákmányoltassék. Helyes tehát, ha a hitel megrendítésére alkalmas ezen kísérleteknek a bíróságok a törvényhozás kétségtelen intenciójának megfelelően gátat vetnek.

I. K.

Mellőzhető-e a hitelesítés birtokrendezési ügyekben?

Az 1880: XLV. tcz. és az ennek alapján 1880. augusztus 23-án 2364. sz. a. kelt utasítás 38. §. 1. c) és 2. d) pontjai, valamint a 63. §. határozott rendelkezéseiből kétségtelen, hogy a statusquo-fölvételt hitelesíteni kell. De az már legalább is kétséges, ha vajon kell-e a kiosztási munkálatokat is minden esetben hitelesíteni? Mert az utasítás 83. §-a e tekintetben nem elég világos és nem eléggé határozott. E §. harmadik bekezdése így szól: «A kiháztás bevégezése után az eljáró bíró a feleket az új birtokba bíróilag bevezeti. Ez alkalommal a feleknek joguk van a végrehajtás elleni felszólalásaik megtételére. Az eljáró bíró egy hitelesítő mérnök által a kiosztási munkálat műszaki helyességét, valamint a felszólalások tárgyait megvizsgáltatja, s ennek alapján a munkálatot hitelesíti vagy a szükséges kiigazítások iránt intézkedik». Ebből azt lehet követ-

keztetni, hogy oly esetben, midőn az új birtokba történt bírói bevezetés alkalmával senki sem szólalt fel a végrehajtás ellen: nem lévén panasz és nem sérelem, hitelesítő mérnököt sem kell hívni a kiosztási munkálat műszaki helyességének megvizsgálása végett.

De kérdés, hogy akkor, midőn valamennyi érdekelt fél az eljáró bíró előtt jegyzőkönyvileg kifejezett és aláírt határozott nyilatkozatban a statusquo-fölvételi mérnöki munkálatokat elfogadja, helyeseknek, jóknak elismeri és azoknak hitelesítésétől egyhangú egyetértéssel kifejezetten eláll: mellőzhető-e az utasítás 38. §. 1. c) és 2. d) pontjai és a 63. §. által rendelt hitelesítést?

Az utasítás 38. §-a (törv. 11. §.) 2. d) pontja után így szól: «Ha a rendezés vagy tagosítás tárgyát képező birtokról korábbi használható felvétel létezik és ha azt a felek alapul egyetértőleg elfogadják, ez esetben az újabb felmérés mellőzhető».

A joghasonlatosság elvénél fogva ebből azt lehet következtetni, miszerint a rendezés vagy tagosítás tárgyát képező birtokról most készült jelen állapot (statusquo) felvételt, ha azt a felek egyetértőleg elfogadják, nem szükséges hitelesíteni; mert azt lehetne mondani, hogy ha egyszer egy korábbi használható felvételt a feleknek egyetértőleg elfogadni s az újabb felvételt mellőzni szabad: annál inkább szabad egy most készült, általok egyetértőleg elfogadott és helyesnek vallott felvétel költséges hitelesítésének mellőzésébe közakarattal beleegyezniök.

Végre kérdés, hogy akkor, midőn a statusquo-fölvétel hitelesítése már mellőzve lett: szabad-e még a kiosztási munkálat hitelesítését is a fenebbi alapon mellőzni? és így a birtokrendezést hitelesítő mérnök közbejövetele nélkül lefolytatni?

E kérdéseket szándékozom fejtegetni.

Mindenekelőtt tisztába kell jönnöm azzal, hogy mi történjek egy korábbi használható, a felek által egyetértőleg elfogadott fölvétel létezése esetében?

Az tisztán álli előtttem, hogy ez esetben az újabb felmérés mellőzhető. De nagy kérdés, ha vajon lehet-e, szabad-e ennek hitelesítését is a felek egyetértő akaratával mellőzni?

Az a nézetem, hogy a korábbi fölvételt elengedhetetlenül minden esetben meg kell vizsgáltatni egy hitelesítő mérnök által. Mert azt, ha vajon azon korábbi fölvétel *használható-e?* csak a hitelesítő mérnök szakértő véleménye állapíthatja meg, miután a munkálat szabályosságáról és műszaki helyességéről megelőző vizsgálat útján meggyőződött. A felek nem képesek, de nem is jogosultak ilyesminek kijelentésére. A használhatóságról pedig hivatalból kell a bírónak meggyőződni, nehogy selejtes munka elfogadásával beláthatlan zavarokat és bonyodalmakat s az ezekkel összekötött hosszas perlekedést és kiszámíthatlan károsodást idézzon elő.

*

Tagosításnál úgy a statusquo-felvételt, mint a kiosztási munkálatot minden esetben föltétlenül és hivatalból hitelesítendőnek tartom. A tagosítás nemzedékek életére, a község egész jövőjére kiható nagyszerű mívellet. Nem szabad megengedni, hogy a jelen nemzedéknek a hitelesítéssel járó tetemes költségek megkimélésére irányzott fukarsága egy esetleg rossz munka elfogadása által jövő egész nemzedékek kárára lehessen. Azután itt a magánérdeknél sokkal magasabb érdek, az állam érdeke, *biztosítékot* követel arra nézve, hogy a tagosítások országszerte jól és pontosan vitessenek keresztül; nemcsak azért, mert rossz tagosítással a nép még inkább elszegényül és így az adóalap csökken, hanem azért is, mert a tkönyvek és adókataszter átalakítására és rendbehozatalára a tagosítási munkálatok szolgálván alapul, ezek hitelét és

* Az előbbi közleményeket l. a 12., 13., 19. és 23. számokban.

biztosságát az állam nem kockáztathatja; azután a jó tagosítási munkát az állandó kataszternek biztos alapja. Ma már nem tagadja senki, hogy a telekkönyvezés — kevés kivétellel — Erdélyben rossz. Sokan azt állítják, hogy a kataszter is elhibázott munka. Nagy szükség van tehát arra, hogy legalább a tagosítások jók legyenek, hogy azok alapján a telekkönyvet is, a katasztert is rendbe hozzassuk. Milliomokat költöttünk már el telekkönyvezésre és kataszterre, csak azért, hogy a végén arról győződjünk meg, miszerint mindkettőt alapjában elhibáztuk. Az állandó kataszter behozatala mellett szakértő mérnökökkel kellett volna felmérnünk egész Erdélyt. Az ily fölmérés azután pontos és biztos alap lett volna a telekkönyvezésre és tagosításra; ily fölmérés létében mindenütt elmaradhatott volna a statusquo-felvétel.

*

Legelő-, erdő- és nádasekülönítésnél és arányosításnál a mérnöki statusquo-fölvétel hitelesítését azon esetben, ha a felek attól egyhangú egyetértéssel kifejezetten elállanak, mellőzhetőnek tartom. Ezeknél már nincsenek oly fontos magán- és állami érdekek, mint a tagosításnál, melyek a hivatalból való hitelesítést elengedhetetlenül megkövetelnék. Ezeknél a mérnöki felvétel helyességéről a felek könnyeben is győződhetnek meg, mindenki évek hosszú során át ösmervén a közös-használatu területeket, melyek Erdélyben legtöbb helyt csak néhány száz holdat foglalnak el. S ha becsuszik is valamely hiba: az nem oly messzeható és nem oly káros következményű, mint tagosításnál, és az ily hiba kiigazításából származható haszon nincs arányban a drága hitelesítéssel járó nagy költségekkel, kivált oly legelő-ekülönítésnél, ahol a legelő holdja alig ér többet néhány forintnál. Mert bizony Erdélyben a közös legelők nagyon sok helyt meredek hegyoldalak, melyek édeskevések értékűek. És így megeshetik, hogy az eljárás törvényes formáinak szigorú megtartása mellett a jogosultakra több költség hárul, mint a mennyit a kapott legelőilletmény ér.

Ugyanezen indokoknál fogva elkülönítésnél és arányosításnál mellőzhetőnek tartom a kiosztási munkát hitelesítését, de csak kivételképp. Az eljáró bíró itt résen legyen, és a felek egyhangú egyetértéssel kifejezetten kijelentett akarátának csak akkor engedjen, ha a működő mérnöknek ösmert lelkiismeretes és szigorúan pontos munkássága, jó hírneve őt teljesen megnyugtatót s benne semmi körülmény aggályt nem keltett.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

Kérdések a végrehajtási törvény köréből.

T. szerkesztő ur!

Bocsássa meg, hogy én is kopogtatok becses lapjánál a végrehajtási törvény okozta kétely megvitatása és eloszlátása iránt, de az eddigi kérdezősködések oly eredményteljesek voltak, az adott feleletek annyi kételyt hártottak már is el, hogy azt hiszem, mindenki csak örülne a rovat állandósításának, és le lenne érte kötelezve a jogászközönség, kivált ha e rovatban egyéb apróbb gyakorlati kérdésekre is nyerne feleletet, vagy tért a megvitatásra.

1. Az eddigi vitákból kétségtelennek látszik előttem, hogy ha ingó s ingatlanra kérek végrehajtást, az I. pldt visszakapom, a II. és III. pld. a végrehajtónak adatik ki, a IV. pld. végrehajtást szenvedőnek kikézbessitetik, az V. pld. a telekkönyvi hatósághoz küldetik át. Tegyük fel, hogy végrehajtást szenvedett, kinek a végrehajtást rendelő végzés a IV. pldon kikézbessitetett, nem él jogorvoslattal. Az ingókra — mondjuk — egy hóval később fogyanatosítván a végrehajtást, a II. pldon *újra* megkapja a végrehajtást rendelő végzést. Ez ellen ekkor 8 napon belül jogorvoslatl él.

Kérdések: a) kellő időben adatott-e be felfolyamodása? b) Az ingóra vezetett végrehajtáskor, hogy úgy mondjam, az *ingókra* végrehajtást rendelő végzés ellen beadott felfolyamodás esetében alkalmazandó-e a 141. §., vagyis eredményében: az ingatlanra vezetett végrehajtás felfüggesztendő-e, dacára annak, hogy végrehajtást szenvedett sem a IV. pldon kikézbessitetett (azonos végrehajtást az *ingatlanra* rendelő) végzés, sem a végrehajtási zálogjog bekeblezését rendelő végzés ellen nem élt jogorvoslattal?

2. Ha több külön kikiáltási ár mellett egy árverési hirdetményen elárverezni rendelt ingatlan becsértéke együti

vége meghaladja a 2000 frtot, de egyenkint mind alatta van, szükséges-e ily esetben az árverési hirdetményt a hivatalos lapban közzétenni, miután a 152. §. nem az *ingatlanokra*, de a kikiáltási *ár*ra (egyes szám) s így minden egyes, törvény szerint külön eladandó birtoktest becsértékére nézve állapítja meg a 2000 frt határösszeget?

Továbbá ily esetekben mint alkalmazandó a 151. §., s ha az *összes* becsérték (kikiáltási ár) 5000 frtot meghalad, a 148. §.?

3. Szolgál-e semmiségi okul a 179. §. a) pontja alapján az árverés elrendelése után ttkönyvi jogot szerzett érdekelt értesítésének elmaradása? S ha ilyen érdekelt a nem-értesítés dacára felfolyamodással támadja meg (péld. közvetlenül az árverés előtt) az árverést elrendelő végzést, kellő időben beadottnak tekintendő-e a jogorvoslat és felfüggesztendő-e az árverés?

Volna még kérdezni valóm több pontra nézve, mikre óhajtanám a felvilágosítást; de ezekről legyen szabad más alkalommal szólnom.

Claudius.

A feltett kérdésekre röviden indokolt véleményem a következő:

Ad 1. Miután a feltételezett esetben az ingókra és ingatlanokra végrehajtást rendelő végzés egy egységes végzés jellegével bír, és a kétszeri kézbesítés csak azért kívánatos, mert lehet, hogy a végrehajtás az ingóságokra akkor fogyanatosittatik, midőn a 139-ik §. szerint közvetlenül kézbesítendő végzést az alperes meg nem kapta: ennél fogva a végrehajtást rendelő végzés ellen csakis az első kézbesítéstől számított 8 nap alatt adható be felfolyamodás; de ha a végrehajtást rendelő végzés ellen ezen határidőn belül felfolyamodás adatik be: ez a 37-ik §-ban elég szabatosan megvont korlátok között úgy az ingó, mint az ingatlan végrehajtás további folyamára, az árverésre, a lefoglalt követelés átruházására, készpénz kiutalványozására és a marasztalás tárgyának átadására halasztó hatálylyal bír.

Alkalmat veszek magamnak itten kiemelni, hogy a 37. §. szerint a bírósági végzés és nevezetesen a végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodásnak **csak az árverés fogyanatosítására s nem egyszersmind az árverés elrendelésére van halasztó hatálya.** Az árverés tehát, ha kérelmeztek, a felfolyamodás dacára is elrendelendő, sőt fogyanatosítandó is, ha az árverési határnap előtt a felfolyamodást elutasító s illetve a végzést helybenhagyó másod-bírósi határozat beérkezik.

Ad 2. Ha több ingatlanra ugyanazon hirdetményenyl illetve végzéssel rendeltetik el az árverés: a kikiáltási árak a 151. és 152. §§. intézkedéseinek alkalmazása szempontjából összehasonlíthatók. Igaz, hogy a törvény a kikiáltási árt egyes számban használja, a mint hogy többes számban nem is használhatja, mert gyakran csak egyetlen kikiáltási ár van; de a 151. és 152. §§-nak azon rendelkezése, hogy nagyobb kikiáltási ár esetében hosszabb árverési határidő tűzessék, és nagyobb mérvű hirdetés eszközöltessék, nézetem szerint épen oly indokolt akkor, ha a magasabb összeget az egyidejűleg elárvereztetni rendelt ingatlanok kikiáltási árainak összege eredményezi, mint ha megfelelő kikiáltási ár mellett egyetlen ingatlan árvereztetik.

Ad 3. Az árverés elrendelése után telekkönyvi jogokat szeretteknek az árverésről való nem-értesítése az árverés megsemmisítésének alapjául nem szolgálhat, mert a 153. §. c) pontja szerint, de meg a dolog természetéből is folyólag az árverési hirdetmény csak azoknak kézbesíthető, a kik az árverés elrendeléséig szereztek telekkönyvi jogokat. Az árverés elrendelése után ttkönyvi jogokat szerzett egyént az árverést elrendelő végzés ellen felfolyamodási jog nem illeteti, s ha ilyen felfolyamodás adatnék be, az hivatalból visszautasítandó; mert az illető, midőn a ttkönyvi jogot szerezte, már a telekkönyvből láthatta, hogy az árverés el van rendelve, s mert a 165. §-nak az abban hivatolt 153. §-sal való összefüggéséből is világos, hogy felfolyamodási jog csak a 153. §. szerint érdekelteteket, tehát azokat illeti, a kik az árverés elrendeléséig nyertek telekkönyvi jogokat; és végre mert az ellenkező nézet oda vezetne, hogy egy utólagos álbekeblezéssel és ezen álhitelező által beadandó felfolyamodással egy már jogerőre emelkedett határozattal elrendelt árverés megtartását megakadályozni lehetne.

Teleszky István.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A sajtótörvény revisiójának szükségéről. DÁRDAI SÁNDOR országgyűlési képviselőtől. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kuttók nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA bpesti ügyvéd. — Jogirodalom: A jövődeki büntetőeljárásról, tekintettel a monarchia mindkét felére. Irta Dr. Székely József k. táblai bír. — Törvénykezési Szemle: A bpesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K-tól. — A végrehajtási törvény 223. és 224. szakaszaihoz. BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvéd. — TELESZKY ISTVÁN-tól. — Az átruházó szavatosságáról. Dr. HUSZÁGH ISTVÁN Zólyom megyei t. főjegyzőtől és GYURITS VIKTOR békési aljárásbírótól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Esküdtszéki levelek. — Különfélék.

A sajtótörvény revisiójának szükségéről.

1848-iki sajtótörvényünk alkotásakor nem volt rendszeres büntető-törvénykönyvünk. Ennek alkotásával és életbeléptetésével 45 §-ból álló sajtótörvényünknek 19 szakasza, tehát nagyobb része, hatályon kívül helyezett.

Egymagában ezen körülmény is eléggé indokolná az 1848-ki sajtótörvény revisióját; de még égetőbbé válik ennek szüksége, ha azon ellentétekre utalunk, melyek büntető-törvénykönyvünk és sajtótörvényünk alapelvei közt szembetűnők. Így például a *terjesztés* fogalma lényeges momentumát képezi a sajtó útján elkövetett bűncselekménynek. Az 1848-ki sajtótörvényünk 2. §-a helyébe lépett büntető-törvénykönyv azonban a terjesztés fogalmát nem határozza meg; hanem a 134., 140. és 171. §-aiban a közszemlére kiállítást is igen helyesen a terjesztéssel egyenlőnek tekinti. A képviselő ház igazságügyi bizottságában ezért a bünt. törvkönyv 134. §-ának tárgyalása alkalmával hangsúlyoztatott is annak szüksége, hogy definiálni kellene azt: mikor van valamely nyomtatvány terjesztve? A bizottság azonban, tekintve hogy a sajtótörvény összes dispositiói amugy sem vonhatók a büntető-törvénykönyv keretébe, megnyugodott a kormány azon kijelentésében, hogy a büntető-törvénykönyv megalkotása után azzal összhangzólag fog a sajtótörvény módosíttatni. Ez mindekkoráig nem történt meg; de a helyett a bünt. törvkönyv életbeléptetéséről szóló 1880: 37. tcz. által a sajtótörvény 2. §-a hatályon kívül helyeztetvén, most a terjesztés fogalma nincsen sem a büntető-törvénykönyvben, sem a sajtótörvényben tüzetesen meghatározva.

Mily lényeges ezen hiány, kitűnik abból, hogy ezen ex lex állapotban a sajtó útján elkövetett bűncselekmények *kisérlete* is üldözhető, és teljesen a végrehajtó hatalomtól illetve kir. ügyészségtől függhet a sajtónak véghetetlen zaklatása. A kormány szabadelvűsége vagy közömbössége nem érezteti ugyan a sajtóval a törvényes oltalom hiányát; de tény, hogy sehol sincs törvényes biztosítékunk az iránt, hogy mindaddig míg a nyomtatvány közzététele vagyis terjesztése nem eszközöltetett, mindaddig a sajtó útján elkövetett büntethető cselekmény nem létezik. 1848-ki sajtótörvényünk 2. §-a a terjesztés momentumát a példányok ingyen kiosztásának vagy eladásának megkezdődésével fixírozta, és e szakasz érvénytelenítésével az államügyészség már most a kéz-

iratnak kiszedésében és a kefelevonatok olvasásában mint több személy által tudomásul vett közlést terjesztésnek tekintheti azt, sőt a bíróság is alapul veheti azt az alanyi bűnösség megállapítására!

Kirívó ellentétben állanak továbbá sajtótörvényünk és büntető-törvénykönyvünknek az elévülésre vonatkozó alaptételei. Az 1848 ki sajtótörvény 28. §-a a hivatalból üldözendő sajtóvétségek elévülésére 6 hónapot, a magánvád megindíthatására pedig 2 évi határidőt tűzött. Ezzel ellentétben büntető-törvénykönyvünk a csupán csak magánfél indítványára üldözhető bűncselekményekre nézve sokkal rövidebb elévülési időt állapított meg, mint a hivatalból üldözendő bűncselekmények elévülésére.

Az összes sajtótörvényhozások célja a sajtó útján elkövetett bűncselekményekre nézve rövidebb elévülési időt szabni, mint a mely a büntető-köztörvényben állapított meg, s ime nálunk megfordítva a sajtótörvény a magánvád megindíthatására sokkal hosszabb időt (2 évet) enged a köztörvényi büntető-törvénytől (3 hó a b. t. k. 112. §-ában foglalt meghatározással).

Eltekintve ezen szemelvényektől, figyelmet érdemel továbbá azon körülmény, hogy az ország erdélyi részeiben és a polgárosított határörvidéken az ott érvényben levő sajtórendtartások az osztrák büntető-törvényeken alapultak, melyek helyébe most ugyan a magyar büntető-törvénykönyv lépett, de azon sajtórendtartásoknak egyéb rendelkezései, beleértve a nyomtatványban foglalt büntetendő cselekményekért való különös felelősség szabályozását tárgyzó intézkedéseket is, továbbra is hatályban maradtak, s így a sajtóra vonatkozólag fenálló törvényes rendelkezések egy amabilis chaost képeznek.

A sajtótörvényhozások természetszerű súlypontját képezi azonban a felelősség kérdése, mely részben tekintetbe véve hazai sajtónknak ragaszkodását az 1848: XVIII. tcz. alapját képező fokozatos felelősségi rendszerhez, és tekintetbe véve, hogy az alig 2 év előtt alkotott magyar büntető-törvénykönyv általános indokaiban kimerítően volt fejtegetve, hogy nálunk e tekintetben, az eddig tapasztaltak szerint a rendszerváltozás szükségessége nem mutatkozott, valószínűnek tartom, hogy a kormány az 1848: XVIII. tczikkben megállapított felelősségi rendszer sarkelveinek megváltoztatását nem célozza. Mindazonáltal a fokozatos felelősség rendszerének fentartásából nem folyik az 1848: XVIII. tcz. 13. és 33 §-ainak változatlan fentartása. A fokozatos felelősség kizárási elve ugyanis sehol a világon nem talált oly igaztalan, merev kifejezést, mint az 1848: XVIII. tczikkben, mely szerint első sorban mindig és kizárólag csak a felelősségre vonható *szerző* büntetetik, még akkor is, ha a közzététel az ő tudta és akarata nélkül, sőt talán ép annak *ellenére* történt is!

Büntető-törvénykönyvünk igen helyesen a közzététel és terjesztés tényében találja a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény súlypontját; mert a büntető-törvénynek nem lehet feladata büntetés alá vonni vala-

kit jogellenes gondolata miatt. Büntetésnek csak akkor lehet helye, ha a büntető-törvényekbe ütköző eszme egyszersmind kifejezésre talált, s ezért az igazság követelménye, hogy első sorban a szerző csak annyiban legyen felelős, a mennyiben a közzététel vagy terjesztés az ő tudtával és akaratával történt. A kiadó vagy szerkesztő ellenben mindaddig felelős maradjon, míg nem igazolja, hogy a közzététel a szerző tudtával és akaratával történt.

Ilykép tehát a fokozatos felelősség legalább némileg volna a büntető-törvénykönyvvel összhangba hozható, míg jelenleg sajtótörvényünk e részben is ép homlokegyenes ellentétben áll új büntető-törvénykönyvünkkel.

Ezzel szemben okvetetlenül felmerül azon kérdés: vajon lehetséges-e egyáltalában a fokozatos felelősség rendszerének fentartásával a büntető-törvénykönyvet összhangzásba hozni? Minthogy azonban e kérdésre csakis a sajtó sajátlagos természetének tekintetbe vételével válaszolhatunk, e kérdéssel és sajtótörvényünknek még néhány kirívóbb hiányaival tüzetesebben kell foglalkoznunk.

Célunk nem állván e kérdéseknek politikai fejtegetésében, tárgyilagosan fogjuk azokat eszmecsere tárgyává tenni.

Dárdai Sándor.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Ha párhuzamot vonunk az ókori egyiptomi és byzanci, az ujkori német, osztrák és magyar korcs-ügyvédség közt egyrészt és az ókori görög, római, az ujkori angol, francia, olasz és északamerikai valódi ügyvédség között másrészt, akkor első pillanatra szembetűnik az állam magatartásának különbsége az országok e csoportjaiban az ügyvédi intézménnyel szemben.

Egyiptomban az írástudás korában eltiltják a szóbeli tárgyalást, nehogy a szónak varázsa eltántorítsa a bírakat az igazságtól: Athenben ellenben a lustralis viz öntözése jelképezi az *orator* helyének szentségét, kinek magasztos hivatását nem gyakorolhatja a rabszolga vagy iparos, a becsstelen vagy tékozló, a nő vagy a ki valaha megtagadta a közszolgálat teljesítését. Nem jutalomért, hanem a tiszteletért védtek a szónokok, a kiknek rendjéből azután a közhivatalnokok választattak.

Rómában a *cliens* védura, *patronus* az *orator*. Rendet (*ordo*) képeznek az ügyvédek. Az ő soraikból választatnak a tisztviselők. Byzanczban már császári adományozás tárgya lesz az *advocati* (ad *auxilium vocati*, Cic.), *causidici*, *patroni* tisztsége: HONORIUS és THEODOSIUS már tiltják az ügyvédek kiküldetését bírói eljárásba, megállapítják számukat az egyes kerületekben, melyekre működési körük szoríttatik.

A *qualificatio* Rómában az utolsó időben 17 éves kor, 5 évi jogtanulmány, a vizsgálat kiállása és az erkölcsiség igazolása volt. A jelöltek a *senatus* által bocsátattak a tárgyalások meghallgatására. Több ügyvédet lehetett vallani, de csak egy szólhatott, rendszerint három óráig (mint Athenben, hol ezt a *clepsydra* jelezte). A *honorarium maximum*át JUSTINIAN 10 nagy sestertiában állapította meg.

Franciaországban az egyházi védnökök voltak az első *advocati* (*avoués*), kik világi nagy urak voltak és *defensores*, *tutores*, *actores*, *munburdi ecclesiarum*, *pastores*, *laici*, *causidici* néven is említettnek. Majd községi, tartományi védnökök, utóbb egyesek ügyvédei is szerepeltek (*clamatores*, *plaidans*, *conteurs*, *emparliers*, *chevaliers des lois*).

A püspöki szentszékek hatáskörének kiterjesztésével csaknem valamennyi világi ügyre, az ügyvédség jellege is megváltozott; harcias védők helyett szónokló papok lettek azokká. 757-ben kezdődött a parlamenti, eleinte ambuláns bíráskodás, főleg közügyekben; 1302-ben első székhelyét nyerte az a párisi volt királyi lakban (*palais*) és meghatározott időszakokban kezdett működni.

Az ügyvédség szabályozására Szent Lajos korától fogva (1270. évi ordonnance 14. chap.) akadunk; a királyok jelleme szerint az is változott. Így III. Fülöp 1274-iki rendelete behozta a *iuramentum calumniae*-t, melyet Szép Fülöp 1291-ki rendelete óta évenként letenni kellett, míg Valois Fülöp óta az 1344-ki ordonnance azt ismét csak a felvételnél az ügyvédi rendbe követezte. A felet helyettesítő ügyész (*procureur ad lites*) már az 1270-ki rendeletben említettük ugyan, de csak 1484-ben engedtetett meg a feleknek általában magukat ügyész által képviseltetni.

III. Fülöp említett rendelete a *honorarium maximum*át 30 livresben állapította meg, de minden tarifálási kísérlet hajótörést szenvedett az ügyvédek törhetlen ellenállásán, kik mindenkor vonakodtak jegyzékeiket a bíróságnak bemutatni és kiknél testületi szokás maradt a tiszteletdíjat peruton nem keresni.

Az 1344 márczius 11. parlamenti ordonnance már a jegyzékbe való beírást és kitörést ismeri (*rôle*, *inscription*, *rayement*). A régi ügyvédek tanácsnoki címet viseltek (*consiliarii*), mivel a bírák tőlük jogi véleményt kérhettek; ugyanezért a tárgyalási teremben közvetlenül a fent székelő bírák alatt az első lilomos padokon ült a 12 legidősebb ügyvéd, mely szokást még a múlt század második felében látta CAMUS (*Lettres sur la profession d'avocat Paris 1818. I. 377. l. «assis sur les fleurs de lys»*). Az ifjabb ügyvédek *audientes*, *proponentes* névvel illeti az 1344 ki rendelet s a régiek tiszteletére inti őket. E rendelet inti az ügyvédek, hogy csak oly szokást allegáljanak, melyet valódinak tartanak, tartózkodjanak az üggyen nem lendítő előterjesztésektől s 3 nap alatt terjeszszék elé indítványukat. Az *avocat consultant* pedig esküt tett arra is, hogy nem jó későn a tárgyalásra, nem gátol másokat a tárgyalásban s nem foglalja el az első padot.

Az ügyvédek akkor csaknem kivétel nélkül papok voltak: kizárva különben csak a nők, szerzetesek és hivatalnokok valának. A *qualificatio* egyideig csak az egyházi jogi *graduatio* volt; csak I. Ferencz 1535. ordonnance-a követelte már a polgári-jogit is. Hogy mily korban bocsátható valaki jogi tanulmányra, azt eredetileg az egyes egyetem állapította meg, így p. o. a caeni egyetem a 18. ik évet. Egy 1690. nov. 17. rendelet a betöltött 16-ik évet állapította meg, mi a forradalomig fenmaradt. Régebben p. o. CORBIN már 14 éves korában védett.

Az egyetemi jogtanulmányok tartamát VIII. Károly 5 évben állapította meg (1490. decz. 8. rendelet); azt 1661-ben 1 évre, 1679-ben 3 évre, végre 1700-ban 3 évre tették. De a király a kor, tanulmány stb. kellékek alul felmenthetett.

Az egyetemi fokot illetőleg az 1344-ki ordonnance a *baccalaureatusi* és *licentiatusi* vizsgát illetve oklevelet igénylő. *Magasabb minősítést, doctoratust soha mai napig sem igényeltek vagy ajánlottak Franciaországban vagy más valódi ügyvédséggel bíró országban.*

A jelöltet valamely régi ügyvéd ajánlotta felvételre parlamenti ülésben, hol rögtön meghiteltetett. Ily ajánlási joggal bíró *ancien avocat* akkor 10 évi gyakorlat után lett valaki, most 20 évi gyakorlat kell hozzá, a mikor az *avocat consultant* (tanácsnok) címét is elnyeri. A

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27. és 28. sz.

jelölt ügyvéd melletti gyakorlatának (stage) ideje, miről főnöke bizonyítványt adott, 2 év volt; csak 1751—1790. volt 4 év.

A jegyzékbe (tableau) nem minden felesketett ügyvéd, kiknek száma végtelen nagy, hanem csak a tényleg gyakorlók vétetnek fel. A felvétel megtagadása, kitörles, incompatibilitás stb. a testület által állapított meg, melyet az 1602-ben először említett *bâtonnier* (pálczás) mint elnök és a volt *bâtonniers* és néhány választott tag mint fegyelmi illetve rendi tanács képviselnek. A *bâtonnier* is választatik; nem kell épen a legidősebb tagnak lennie, de rendszerint a legkorosabbak egyike. Választatása után beszédet tart valami ügyvédi tárgyról. Ő és társai állapítják meg a *tableau*-t, melyet később a kir. ügyészség (*gens du roi*) verifikált. *Ezen testületi szervezet magától eredt; az ügyvédség jogát ennek útján maga csinálta. De az állam oltalmazta szabadságát és autonóm szervezetét és így emelte azt.*

Különösen fegyelmi hatóságot — mint a középkorban minden testület — tagjai felett maga gyakorolt az ügyvédi tanács, és számos privilegiumot nyertek az ügyvédek, p. o. felmentetett számos közszolgálat vagy közteher alul.

A mig királyi ügyvédek (*avocat général*) nem voltak, az államügyész (*procureur général*) egyes ügyvédekre bízta az állam képviselét is egyes ügyekben, mint Angliában mai napig történik.

A 18-ik században, midőn a királyi ügyészség már nagy hatalommá vált, részére külön hely épült a birói termekben, a mai napig u. n. *parquet*, melyre az ügyvéd azonban mindenkor szabadon bemehetett. Azelőtt a *barreau* első padján (*fleurs de lys*) ültek a kir. ügyészek (*gens du roi*) és az ügyvédek *bâtonnier*-jei, a második padban az *avocats plaidants*, a harmadikban a *jeunes avocats*. A középkorban az államügyész volt az első, ki a végrehajtókkal a birói terembe lépett kora reggel, télen lámpással; ő jegyezte fel a 7 órai ülésre elkészült ügyvédek.

Az öltözet, a tiszteletdíj, a legszigorubb fegyelem szokásjogáról itt részletesen meg nem emlékezhetünk.

Csak hivatásuk szeretetét, magasztos felfogását és a függetlenség szülte erkölcsi bátorságot kell kiemelnünk, melyet számos, a történelemben feljegyzett nemes vonásokban vagy hőstettekben tanusítottak a francia ügyvédek. Mesteri rajzban örökölték meg azokat a középkor és ujkor két nagy jogtudósa: LOISEL a „*Pasquier ou Dialogue des avocats*“ című, platonai alakban dramatisált ügyvédi történetben, és D'AGUESSEAU az 1698-ki beszédében: *De l'indépendance des avocats* és 1703-ki beszédében: *De l'amour de son état*. És jellemző, hogyan felel CAMUS említett művében az általa felvetett kérdésre: szabad-e a birónak az ügyvédi plaidoyert félbeszakítani? „*Non. C'est un devoir de la religion des juges*“ (i. m. Lettre à M.... pp. 495—508.).

Dr. Dell'Adami Rezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közöséges egyházi és hazai kuttók nyomán —

Elvitázhatlan, hogy a Kálmán törvénye folytán a felek részéről tett házassági kijelentés a komolyságára nézve igen sokat nyerhetett. Az által a törvény által nemcsak az éretett el, hogy a házassági kijelentés egy meghatározott formába öntetett, a mi annak daczára nagyra becsülendő, hogy annak az alkalmazása nem volt kikerülhetlenül előszabva. De annak a törvénynek arra is kellett vissza-

hatásának lenni, hogy a házassági kijelentés a maga belső természetére nézve jobbá, tökéletesebbé legyen. Abban a törvényben tehát nemcsak az a gondolat rejlik, hogy országunkban a házassági dolgok külső rendje biztosítva legyen, de az is, hogy a házasság a legelején, már akkor, midőn a felek a házasságba vezető kijelentést teszik, a lehető legkomolyabb legyen.

És ez oly időben történt, midőn még a közönséges egyházi jog a mai fejleményeihez képest csak a bölcsőjében szunnyadott, midőn még az a kor, melyet a klasszikus kánonjog korának nevezünk, nem köszöntött be, a mely kor, a pápai dekretalisok kora mindjárt a III. Sándor «*Licet per solitum*» dekretalisa által gondoskodott aztán arról, hogy a felek kölcsönös házassági kijelentése (*sponsalia de praesenti*) komolyan vétessék, ha ahhoz elhálás még nem is járult. Erre a talaj nálunk a Kálmán törvénye által már elő volt készítve s így az, hogy a felek pusztán házassági kijelentései (*sponsalia praesenti*), ha csak valamelyik részről szüzességi fogadás nem történik, felbonthatlan, nálunk könnyen elfogadásra találhatott a nélkül, hogy aztán az, hogy a házasságkötés teljességére nézve az elhálás is szükséges, elmosódhatott volna.*

Az pedig, a mire a zavarok elkerülése okából átalán oly nagy szükség volt, hogy tudniillik a *sponsalia de futuro* és *de praesenti* között a kellő különbség megtéttessék, nálunk a Kálmán törvényénél fogva bizonyára kevésbé lehetett érezhető, mert az előtérben az egyház előtt teendő házassági kijelentés állott. Ha a törvény megtartatott, nem lehetett attól tartani, hogy a felek még majd később vitába találnak a felett ereszkedni, hogy hát mi is volt az, a mi közöttök létesítettett, egyszerűen házassági kijelentésre való ígérkezés (*sponsalia de futuro*) vagy már maga a valóságos házassági kijelentés (*sponsalia de praesenti*). Annak daczára, hogy ez a két dolog a Kálmán király törvényében nem distingválta, illetőleg abban nincs a házassági kijelentés speciálizálva, de a *desponsatio conjugalis*-ról csak átalán van szó, a mi épp a törvény régiségét bizonyítja, azon körülmény minden félreértést kellett hogy elhárítson, hogy a felek az egyház színe elé jöttek nyilatkozni.** A legkevesebbet feltéve, a felek az iránt, hogy mit akarnak, hitelesen megkérdeztettek s a feleletet nemcsak egyház előtt kellett adniok, de még tanuk jelenlétében.

Azt, hogy a Kálmán törvénye lassankint feledésbe ment, már láttuk. Azt is tudjuk, hogy a feledést magának a törvénynek a minősége segítette elő, a mely a házasságra az egyház színe előtt való megjelenést nem úgy vette, mint mely magának a házasságnak létfeltételébe bele vágó, elengedhetlen forma szerinti kellék. Ennek következtében azt is láttuk, hogy a házassági kijelentések tétele a közönséges egyházi jog szerint járja. Ennek nyomára a Mátyás alatt tartott lőcsei zsinaton akadunk. Nem csoda, hogy ugyanezen zsinat a népet arra is kitanítandónak találta és pedig több ízben kitanítandónak, hogy a házassági kijelentés miként tétessék, mire nem lett volna oly égető szükség, ha a Kálmán király törvénye tartatik s az egyház az ennek megtartására felhasználható eszközeit alkalmazza.

* Az ünnepélyes szüzességi fogadáson kívül a pápa által adható felmentésnek is megvan az az ereje, hogy a *sponsalia de praesenti* alól felold, ha ehhez elhálás nem járult. Hogy a szüzességi fogadás bir a mondott erővel, azt a tridenti zsinat dogma crejére emelte. C. 6. sessio 24. de sacrm. matrim.

** Hogy a Kálmán törvényében átalán «*desponsatio conjugalis*»-ról van szó s nem épp «*sponsalia de praesenti*»-ről: a törvény régisége mellett bizonyít. És mert az, hogy nemsokára Kálmán után III. Sándor fellépésével kezdődik annak az ideje, hogy már nem használnak általános kitételeket, mint még Grácián is, hanem a *desponsatio* műszavakkal specifikze megjelöltetik, (*desp. canonica: sponsalia de praesenti; desp. legalis: sponsalia de futuro*), arra is következtetést lehet vonni, hogy a törvényünk valójában Kálmán idejébéli.

* Az előbbi közlem. I. a 18., 19., 20., 21., 23., 24., 25., 27. és 28. sz.

«Item quilibet plebanus nobis subjectus per se, vel per suum vicarium sæpius in ambone suos informat parochianos, quomodo, qualiter et quibus verbis contrahitur matrimonium de presenti, ut sunt hæc: accipio te in uxorem, habeo te in virum ita ut sunt verba de præsentis et non de futuro, et si diceret: accipiam te in uxorem, vel habebō te in virum, per illa non contrahitur matrimonium, sed sponsalia de futuro. Et ita similibus.»

Ez a lőcsei zsinat rendelése, mi arra valónak látszik, hogy a felek, kik a házassági kijelentéseket már nem mentek az egyház előtt tenni, tájékozottak legyenek. Az utasítás nem a papoknak való, de a népnek; a papokhoz csak azért intéztetik, hogy azt tovább adják.

Az általános egyházi jogi fejlődésből még egy oly jogi tételt kell kiemelnem, mi ha antiquálnak látszik is, a mai jogéletben még jelentékeny szerepet vihet.

A felek, kik a házassági kijelentésre való ígérkezést (sponsalia de futuro) tettek, házassági frigybe jöhetnek a nélkül, hogy előbb szükséges volna az, hogy egymásnak valóságos házassági kijelentést (sponsalia de præsentis) tettek volna úgy a hogy az szokás, tudniillik per verba de præsentis. Elég hogy a házassági kijelentésre való ígérkezést elhálás követte.

A szabályt, mely IX. Gergelytől származik, a c. 30. X. de sponsalib. adja.

«Is qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, etsi in facie ecclesie ducat aliam et cognoscat, ad primam redire tenetur, quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen hujusmodi probatio non est admitenda. Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.»

Az eset és az ennek alkalmából szóló szabály mutatják, hogy a consensus de præsentis (sponsalia de præsentis) a szavak helyett beszélő cselekvés, az elhálás által is adathat. Az elhálásban benlevőként vélelmeztenek a sponsalia de præsentis és pedig elannyira, hogy a vélelem még az ellenkező bizonyítását is kizárja (præsumtio juris et de jure).^{*} Az magától értetődő, hogy az elhálás, a minek rendesen a sponsalia de præsentis után kell következni, a mellett hogy ezt is kifejezi, azt a funkciót is teljesíti, hogy a házasságkötés másik alkatrésze gyanánt is hat, vagyis úgy is tekintetbe vétetik, mint a pusztá elhálás. Az elhálásban két dolog hat egyszerre, a sponsalia de præsentis, mely beléje magyaráztatik, s az a mi az elhálás önmagában véve. A házasságkötés a mi különben csak sukcesszive megy végbe, kivételesen egyszerre jön létre.

Az általános egyházi jog tétele nálunka Mátyás idejéből híres zsinaton is visszhangzott:

«... sciendum aliud sunt sponsalia aliud matrimonium: sponsalia sunt futuri matrimonii promissio, ut si aliquis dicat, promitto tibi, quod contraham tecum matrimonium et post hujusmodi sponsalia, si carnalis copula subsequatur, est matrimonium inter tales juris interpretatione.»

A házasság keletkezése ily módon még mindig praktikus jelentőségű, különösen nálunk.

Azt tudjuk, hogy a Királyhágón túl a protestánsok a házasságok keletkezésére nézve azokat az alapokat isme-

rik, melyeket a kánoni jog rakott le. Az ő kútfőjükben Bod Péterben (Synopsis juro conub.) a házassági kijelentésre egymásnak még csak ígérkezett felek testi közösülése által végbemenő házassága is említettetik. Könyve a következőket mondja:

22. Quid si Sponsus cum sponsa concubuit, carnalisque copula accessit?

Tunc locum habet Regula: Sponsalia per concubitum transire in Matrimonium: quoniam ipso concubitu consensus conjugalitatis inter se satis declaratur, qui inducit vinculum indissolubile. Ipso tamen facto suum imminuunt existimationem.

23. Quid si Sponsus qui Sponsam cognovit auffugerit?

Edictaliter omnino citandus; qui si non comparuerit, per sententiam Judicis pro legitima fugitivi Uxore declarari, et in ejus Bona cum omnibus juris effectibus mitti potest. Atque ita ex accidenti Sententia Judicialis idem operatur, quod alias benedictione Sacerdotali, seu copulationi adscribitur.

Kisbatzoni Benkő László, ki a Bod Péter munkáját anyanyelvünkre fordította, a jogi szabályt a következő verses szavakba szedte:

Egybefekvés ha helyt talál
Mátkaság Házassággá vált.

Hogy mindez minő megszorítással értendő, Bod Péter könyvének két előbbi pontjából kitűnik:

7. Clandestina sponsalia quae sunt?

Quae non adhibitis testibus, et absque eorum auctoritate, in quorum sunt potestate, contrahuntur.

8. An talia subsistant?

Minime, etiamsi concubitus adfuit. Axioma enim; Sponsalia per concubitum transire in matrimonium: sonat de sponsalibus validis, non vero clandestinis.

Hogy aztán miért juttatja csak a nyilvános mátkaságnak azt az előnyt, hogy abból házasság lesz, ha t. i. a mátkasághoz elhálás járult s az elhálásnak nincs még ez az ereje, ha a mátkaság nem volt nyilvános, a következőkép indokolja:

11. Quid si copula carnis cum ea, quam clandestine desponsavit intervenierit?

Tunc haec communiter praeferri solent, maxime si Sponsa decepta priorum Sponsaliorum fuit ignara; ob carnis tamen copulam Magistratus poenae Sponsus subijciendus. Rectius tamen alii Sponsalia publica vel sic praeferunt. Ratio haec est: Quia per injuriam Sponsae posteriori illatum, jus priori auferri non potest. Quia lata aperietur via fraudibus ac dolis, si quis liberari cupiens a sua Sponsa, et cum alia conjungi cupiens, absque omni causa se liberare posset, spondendo scilicet alteri Matrimonium et Copulam cum eadem habenda.

Ezen alapokon áll DÓSA Elek is az erdélyhoni jog megírója.^{*} Eltérés közte és BOD Péter között csak abban nyilatkozik, hogy ő azt, hogy a mátkaságból elhálás által házasság lesz, nem csak a nyilvános mátkaságra érti. Az elhálásnak erejét, mely a házassági kapcsolatot létesíti, a nem nyilvános, az alattomos mátkaságra is érti. Csak akkor, ha úgy áll a dolog, hogy előbb nyilvános mátkaság létesült s erre az alattomos, az utóbbihoz hiába járul az elhálás, hogy az előbbi lerontsa. Az már aztán csak a nyilvános aktus megvédésének a konzekvenciája, hogy ha egymással két nyilvános mátkaság konkurál, az első állja meg a sarat még akkor is, ha a második nyilvános mátkasághoz elhálás is járult. Mihelyest különben nincs nyilvános mátkaság, mely magának előnyt követel, a régi szabály, hogy az a mátkaság győz, melyhez elhálás járult, csorbitlanul marad, a mi a kánonjogi álláspontnak

^{*} DÓSA Elek *Erdélyhoni jogtudomány*. Kolozsvárt 1861. II. 29. s következő lapok.

^{*} SCHEURL: *Das gemeine deutsche Eherecht*, Erlangen 1881. 50. l. a IX. Gergely dekretálisát eléggé csodálatos módon csak úgy általában mint az erkölcstelenség magvát magában hordozót tünteti fel. Kifogása lehetne ellene annyiban, a mennyiben a kor, melyben hozatott, a lopva menyegzést általán elismerte s az is ilyenfajta, a miről szó van. A keretbe melyben hozatott, igen beleillik s az adott viszonyok között az erkölcsi momentum épp mellette szólt. Hogy mit szólt volna a római jurista a IX. Gergely dekretálisára, az egészen más dolog. De talán még ez sem lett volna olyan szigorú, mint Scheurl. Különben más a középkori és más a római házassági jog.

is jobban megfelel, a nélkül, hogy a nyilvánosság elvét kisebbitené, jobban megfelel mint a Bod Péter nézete, ki Reiffenstuel után indult.

Hogy azoknak a házassága, kik a tridentin zsinat határozata által a házasság megkötésénél kötelezvék, nem jöhet létre másként, mint a tridentin forma szerint, önmagától értetődő. Ily felek között tehát az a szabály, hogy már a házassági kijelentésre való kölcsönös ígérkezésből elhálás által házasság lesz, nem állhat. A tridentin forma csak magamagát ismeri el. Oly házassági kötés nem házassági kötés, mely nem a parancsa értelmében tétetik. Ebben különbözik a Kálmán király törvényétől, mely a tridentin zsinat határozatához hasonlóan rendelt, de a kellő szankció hiányával, a mi bizony azt okozhatta, hogy a Kálmán törvénye mellett, a házassági kijelentésre való ígérkezésből (sponsalia de futuro) házasság lehetett, ha ahhoz elhálás járult.

De mint tudjuk, a tridentin formán rés is nyílhat. Tudjuk, hogy vannak olyanok is, kik nem állanak a tridentin házasságkötési forma ereje alatt. Ezek első sorban nálunk a protestánsok, kiknek házasságát aztán a katolikus egyház a régi jogon át tekinti. Következik ebből, hogy ha protestáns protestánsal jegyben járt s a mátkája a vőlegényével hált, úgy ezeket a személyeket házasságoknak kell tartani s ha szétválva más-más házasságot kötnek, ezek a házasságok érvény hiányában valók lesznek, természetesen mindig csak a katolikus egyház szemében. Az a katolikus plébános, ki tudva ilyen házasságra lépést enged, mi teszem úgy lehet, hogy az illetők valamelyike az ő hívévé lett, büntetés alá kell hogy essék.

Azt is tudjuk, hogy a vegyes házasságokra nézve sem feltétlenül kötelező a tridentin forma. A vegyes házasságokra nézve tehát a régi egyházi jognak van tere. Ennek az állapotnak most már egyik következménye az is lehet, hogy azok, kik vegyes házasságra nézőleg házassági kijelentés tételére magokat kötelezték (sponsalia de futuro) vagyis a jegyesek — a mint őket nevezzük — elhálás által is házasságokká lehetnek.

Persze hogy mindez a II. József császár pátemében megírott polgári joggal merő ellentétben áll. A pátem bevezetése 3. pontjában a következőket mondja:

«Eo minus autem ex impraegnatione post contracta sponsalia intercedente, obligatio ad ineundum matrimonium oriri valebit, verum impraegnatio talis non secus, ac alia, quae absque praecedentibus Sponsalibus intercessit, consideranda erit».

A polgári jog szavaiból az egyházi jog ellen formális opposíció rí ki. Már azon kezd, hogy az eljegyzésből (sponsalia de futuro) semmi körülmények között sem keletkezik arra való kötelezettség, hogy azok, kik azt kötötték, házasságra lépjenek. Elképzelhetni, hogy hát ekkor minő messze esik polgári jogunk attól a szabálytól, mely azt tartja, hogy a házassági kijelentésre (sponsalia de praesenti) való ígérkezés (sp. de futuro) elhálás által házasságra válik. A polgári jog azt akarja, hogy a házasságkötést megelőző dolgoknak a házassághoz semmi, de semmi közük se lehessen. De nem csak e tekintetben szakít az egyházi joggal. Az elhálásra sincs semmi szüksége, a mi még az egyházi jog szerint azért van szükség, mert a felek házassági kijelentése (sponsalia de praesenti) nem vétetik oly teljesnek, hogy az által a házasság a maga tökéletességében előállana. Az egyházi jog szerint való házassági kijelentéssel (sponsalia de praesenti) is szakít s midőn így már mindennel szakított, egy új házasságkötési fogalmat teremt csupán a felek akaratnyilatkozásából, mi szerinte a teljes házasság létrejöttéhez teljesen elegendő.

Dr. Kovács Gyula
budapesti ügyvéd.

(Folyt. követe.)

JOGIRODALOM.

A jövedéki büntető eljárásról, tekintettel a monarchia mindkét felére. Külön lenyomat a Magyar Igazságügy-ből. Írta Dr. SZÉKELY JÓZSEF budapesti kir. táblai bíró.

A szerző gazdag tapasztalatokra tett szert a büntetőjog ezen távolabb eső materiájában s már több munkával járult ezen ismég iránti érdeklődés felkeltéséhez. 1878. évben megjelent szerzőtől „Büntető eljárás a jövedéki kihágások tárgyában”; 1882. évben ismét „A jövedéki kihágások büntetőjog-tana.” A jelen értekezésben szerző felette érdekes vázlatát nyújtja ezen jogvidék szabályzatai történetének, s igyekszik a jövedéki büntető igazságszolgáltatás reformkérdései iránt tájékoztatást nyújtani és buzgalmat fejleszteni.

A pénzügyi közigazgatás és büntető igazságszolgáltatás terén hazánkban az első rendszeres intézkedéseket az 1784. évi vámtarifa és rendszabály s az 1788. évi „Általános harminczadi rendszabály és vámtarifa” képezik.

1848 után nagy horderejű változások állottak be a pénzügyi közigazgatás és a jövedéki büntető igazságszolgáltatás terén is. A tömérdek új adó-, illeték- és egyedáruság: elláthatlan csoportjait hozta az új jövedéki kihágásoknak. A jövedéki büntető eljárás tekintetében a jövedéki vizsgálatok és a bizonyítási eljárás eszközzésére nézve a harminczadi hivatalok és kerületi főnökök befolyása, s a határozathozatalra nézve a magy. kir. kamara illetékessége meg lett szüntetve s a pénzügyi hatóságok új szervezetének megfelelőleg a jövedéki vizsgálatok foganatosítása a pénzügyőri biztosoknak és felügyelőségeknek s a határozathozatal a kerületi pénzügyigazgatóságok, másodfokozatban az országos pénzügyigazgatóságok, harmadfokozatban a pénzügyminisztérium illetékességi körébe utaltatott. Ujra történt lényeges változás 1867-ben. Az 1867. márczius 22-én kelt legfelsőbb rendelet értelmében az 1867. márczius 10-éig elkövetett jövedéki kihágásokért megállapított vagy megállapítandó büntetések s azok következményei elengedtetek; a már megállapítva volt pénzbüntetések le nem fizetett részének teljesítése alól az érdekelt felek felmentettek, s a fogságban tartóztatva voltak azonnal szabad lábra bocsátatni rendeltettek. A határozathozatal az újonnan szervezett jövedéki törvényszékekre bízott. A jogerőre emelkedett ítéletekben megállapított büntetések elengedése a magyar királyi pénzügyminiszter illetékességi körébe utaltatott. 1871. évben a jövedéki kihágások feletti bíráskodás azon királyi törvényszékekre ruháztatott, melyeknek székhelye a pénzügyigazgatóságok székhelyére állapított meg. 1872. évben meg lett szüntetve a pénzügyi feltörvényszék is, hatásköre a pesti kir. táblára ruháztatott. A B. T. K. életbeléptetési törvényének 9. §-a szerint érintetlenül hagytak az egyenes adók, a jövedékek, a fogyasztási adók és az illetékek iránt fenálló törvényeknek és szabályoknak megítélését tárgyzó büntető intézkedések, a mennyiben a B. T. K.-ek intézkedései azokat meg nem változtatták.

Miután szerző a jövedéki büntető eljárás szabályozását tárgyzó törvények és rendeletek halmazából a főmomentumokat ekként kiemelte, azon kérdésre tér át, vajon a B. T. K. általános büntetőjogi elvei alkalmazandók-e a jövedéki kihágásokra nézve is. Mint különösen actualist, szerző az elévülési kérdést veti fel, mert a jövedéki kihágások miatt ítéletileg megállapított büntetések elévülésére nézve a pénzügyi törvényekben és rendeletekben semminemű intézkedés nem foglaltatik. Csak a kegyelem útja állott nyitva. Szerző a B. T. K. 2. §-ára hivatkozik és alkalmazandóknak tartja itt is a B. T. K. elévülési elveit. Némely bíróságok ugyan az életbelépt. törv. 9. §-ára való hivatkozással a régiebb szabályok, rendeletek és gyakorlat értelmében a büntetést nem tartják elévülhetőnek. De a budapesti kir. tábla már állandóan az ellenkező gyakorlatot követi.

Ezek után szerző a jövedéki bűnügyekre nézve fenálló

eljárás főbb mozzanatait vázolja. A kihágás felfedezése esetében az adózási miveletek ellenőrzésére hivatott pénzügyi közegek által az 1842. harminczadi utasításban körülírt kellékeknek megfelelő tényleírás vétetik fel. Ezen tényleírás szolgál a vizsgálat alapjául. Ugy annak felvételénél, mint később a vizsgálat és a bizonyítási eljárás folyamán, s rendszerint az ítélet meghozataláig jogosítva van a vizsgáló hatóság a gyanúsított fél kérelmére a rendes büntető eljárástól való elállást engedélyezni. Az ezt megtagadó határozat ellen a félnek a felettes pénzügyi hatósághoz egész a pénzügyminiszterig folyamodási joga van. A vizsgálat s bizonyítási eljárás megejtésére a pénzügyi igazgatóságok és adófelügyelők hivatvák. A befejezett vizsgálat eredményéhez képest vádkereset beadására és jogorvoslatok használására az adófelügyelők, a pénzügyigazgatóságok és a budapesti

fővámhivatal vannak jogosítva. A vádkeresetek folytán határozathozatalra a 18 kir. törvényszék mint pénzügyi bíróságok illetékesek, másodfokulag és véglegesen határoz a budapesti kir. tábla. A vizsgálatnak és a bizonyítási eljárásnak az 1842. harminczadi szabályok és utasítások szerint kell eszközölnie: de ezen harminczadi szabályok és utasítások ma már pénzért sem kaphatók sehol, mert a még meglevő német szövegű példányok csakis a pénzügyi hivatalokban vannak meg. — Ezek után szerző bővebben tárgyalja az osztrák jövedéki büntető eljárás történetét. Végül szerző több gyakorlati reformjavaslatot hoz indítványba, felvetett kérdések alakjában. Ha az olvasó végére jut ezen tanulságos füzetnek, önkénytelenül ugyanazon szavakra fakad, melyekkel szerző értekezését bezárja: «Azt hisszük időszerű a jövedéki büntető igazságszolgáltatás reformkérdésével is foglalkozni.»

x.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából.*

XVI. *Törvényszék előtt folyó végrehajtási ügyben az ügyvédi ellenjegyzés nélkül, de az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ának megfelelőleg kiállított vagy szabályszerűen hitelesített írásbeli felebbviteli beadvány vissza nem utasítottatik oly esetben, midőn a végrehajtás sommás perből fejlődött.*

Ezen kijelentés indokainak megértése végett vissza kell mennünk a volt kir. semmitőszék praxisára.

Miután a végrehajtás folyamán is, tekintet nélkül a végrehajtandó ítéletet megelőző eljárás módjára, mindazon kérdések, melyek iránt az érdekeltek előzetesen meghallgandók, ahhoz képest a mint a végrehajtás egyes- vagy társas bíróság előtt van folyamatban, sommás vagy rendes, illetve jegyzőkönyvi eljárás szerint tárgyalandók; de ezen felül a ptrs. VIII. címében foglalt szabályokhoz képest törvényszék előtt a végrehajtásnál is csak írásbeli beadványok foghatnak helyt és a feleknek szóbeli kérelmezése ki van zárva; miután e szerint a ptrs. 85. §-ának b) pontja, melyhez képest rendes, illetve jegyzőkönyvi eljárásban a félnek ügyvéd által kell képviseltetnie magát, a társas bíróságokhoz a végrehajtás folyamában érkező beadványokra is kiterjedőnek tekintendő, a semmitőszék eleinte helyeselte a társas bíróságok azon intézkedését, mely szerint az ily beadványokat ügyvédi ellenjegyzés hiánya miatt visszautasították.

Utóbb azonban, 1876. évi nov. hó 28-án tartott teljes ülésében a kir. semmitőszék a következő határozatot hozta:

Tekintve, hogy az 1874: XV. tcz. I. §-a mind a mellett, miként a telekkönyvi hatósággal felruházott kir. járásbíróságokat telekkönyvi ügyekben is egyes-bíróságokká alakította át, azokat az ily ügyek elintézésénél a ptrs. 92. §-a ellenére tovább is az 1868: LIV. tcziknek a rendes perbeli eljárást szabályozó fejezetében foglalt és 145—151. §-aiban körülírt jegyzőkönyvi tárgyalás szabályainak követésére kötelezi, a ptrs. 85. §-ának b) pontja szerint pedig az ügyvéd általi képviseltetés kötelezettsége kifejezetten a jegyzőkönyvi tárgyalásra is kiterjed,

ebből kifolyólag a kir. járásbíróságok mint telekkönyvi hatóságok köréhez tartozó oly ügyekben, melyekben az eljárásra és felebbvitelre nézve a ptrs. szabályai irányadók, magokat a felek peres eljárásban kivétel nélkül, végrehajtás folyamában alkalmazott felebbviteli beadványoknál pedig, a mennyiben a megelőző eljárás a rendes eljárás szabályai szerint történt, ügyvéd által képviseltetni kötelesek; miből másrészt önként folyik, hogy sommás perből felmerült végrehajtási ügyeknél az esetben is, ha a végrehajtás ingatlanokra vezetettvén, az a törvényszék mint tkkönyvi ható-

ság által foganatosittatik, ügyvéd általi képviseltetésre a felek felebbviteli beadványaik tekintetében nem kötelezhetők.

Ezen semmitőszéki teljes-ülési határozat kétségtelen befolyása alatt áll a kir. ítélőtábla, midőn törvényszékektől ügyvédi ellenjegyzés nélkül érkező felebbviteli beadványokat is elfogad.

Nem akarjuk vizsgálni, vajon az idézett semmitőszéki döntvény teljesen megfelel-e a logika szigorú szabályainak, különösen vajon a præmissában felhozott azon általános szabályból, hogy az ügyvéd általi képviseltetés kötelezettsége a járásbíróságnál mint telekkönyvi hatóságnál alkalmazandó jegyzőkönyvi tárgyalásra is kiterjed, következik-e a peres eljárás és a végrehajtási eljárás megkülönböztetésének szüksége? következik-e oly korlátozott rendelkezés, hogy a végrehajtás folyamán alkalmazott felebbviteli beadványokra az ügyvédi kényszer csak annyiban alkalmaztassék, a mennyiben a megelőző per a rendes eljárás szerint folyt le? és nem-e inkább ismét oly általános szabály, hogy a járásbíróságnál mint telekkönyvi hatóságnál a ptrs. szabályai szerint folyó ügyben minden írásbeli beadvány ügyvéd által ellenjegyzendő? A döntvény végpontjában foglalt a contrario következtetésnek tarthatatlanságára sem kívánunk reflektálni: mintha azért, mert a járásbíróság előtti eljárásra nézve kivétel felállított, a törvényszék előtti eljárásban megfordított kivételnek felállítása válnék logikai követelménynyé. Végre annak okát sem kutatjuk, miért kelljen annak elhatározását, hogy végrehajtás folyamán a felebbviteli beadvány ügyvéd által ellenjegyzendő-e vagy sem, függővé tenni a végrehajtást megelőző perben követett eljárás minőségétől, mely perbeli eljárás a végrehajtási ügyben követendő és egyedül az itt eljáró bíróság szervezetétől függő eljárás minőségére mi befolyással sem bír? és miért nem inkább attól, vajon azon bíróság, mely a felebbvitellel megtámadott határozatot hozta, vagy melynél a felebbviteli beadvány benyújtatik, ügyeit rendes, illetőleg jegyzőkönyvi vagy pedig sommás uton tárgyalja-e?

De a jelenleg érvényben lévő törvénnyel az érintett semmitőszéki döntvényt és a kir. ítélőtáblának ebből fejlődő praxisát összeegyeztetni már sehogy sem vagyunk képesek.

Az 1881: LIX. tcz. I. §-ának végpontja szerint ugyanis «írásbeli beadványok, melyeket a felek vagy megbízottjaik peres, illetve végrehajtási ügyekben a kir. járásbíróságokhoz ügyvédi ellenjegyzés nélkül nyújtanak be, az 1868: LIV. tcz. 167. és 168. §-ainak megfelelőleg állítandók ki, vagy szabályszerűen hitelesítendők».

Különség nem tétetik itt, hogy a beadvány peres vagy végrehajtási ügyben nyújtatik-e be; és szó sincs a törvényben arról, hogy a végrehajtási eljárás minő perből, rendesből vagy sommásból fejlődött-e; nem is lehet arról szó, miután vannak most végrehajtási ügyek, melyek polgári

* Az előbbi közleményeket l. a 12., 13., 19., 23. és 28. számokban.

per által egyáltalán meg nem előztetnek (1881: LX. tcz. 1. §. e) f) g) h) pontjai); hanem irányadó egyedül azon bíróságnak minősége, «melyhez az írásbeli beadvány benyújtatik»: ha ez járásbíróság, akkor az ügyvédi ellenjegyzés nélküli beadvány elfogadtatik, de csakis akkor; ellenben ha törvényszék, akkor az 1881: LIX. tcz. 12. §-ának értelmében a feleknek magokat ügyvéd által kell képviseltetniök és az 1868: LIV. tcz. 89. §-a szerint minden beadvány az ügyvéd által ellenjegyzendő.

A jelenlegi törvénynek megfelel tehát, és ezért követendő volna — véleményünk szerint — a kir. semmitőszék *korábbi* praxisa, mely szerint a társas bíróságoknál akár peres, akár végrehajtási ügyben ügyvédi ellenjegyzés nélkül benyújtott beadványok, különösen felebbviteli beadványok, visszautasítandók; annál inkább, mivel az 1881: LIX. tcz. 58. §-ának értelmében végrehajtási ügyben is a megtámadott végzés feloldása esetén a felfolyamodás törvényszéknél jegyzőkönyvi tárgyalásnak képezheti alapját, ennél pedig, s így az annak alapját képező írásbeli beadványnál is, az ügyvédi képviselő nem mellőzhető.

Még egy megjegyzés. A végrehajtás és az ezt megelőző peres eljárás combinációjából négy eset adhatja elő magát: 1. a sommás perben hozott ítéletet járásbíróság, 2. ugyanezen ítéletet törvényszék, 3. a rendes perben hozott ítéletet járásbíróság, 4. ugyanezen ítéletet törvényszék hajtja végre. A prts. hatálya idején a semmitőszék plenáris határozata értelmében egyrészt az ügyvédek, másrészt a tisztelt zugirások igényeinek megfelelően a négy eset egyenlően meg volt osztva, a 3. és 4. esetben szükséges volt az ügyvédi képviselő, az 1. és 2. esetben nem volt szükséges. Szerintünk az 1. és 3. esetnek kellene az első, a 2. és 4. esetnek a második kategóriába esnie, a mi, quantitative véve a dolgot, végre is körülbelül egyre jár. A kir. ítélőtábla fenérített kijelentése szerint azonban az 1. és 2. eset mellett még a 3. is az ügyvédi képviselő kárára veszendőbe menne; mert ha a rendes eljárás útján hozott ítéletet járásbíróság hajtja végre, az ebbeli eljárás folyamán a járásbírósághoz ügyvédi ellenjegyzés nélkül benyújtott, de az 1868: LIV. tcz. 167. s 168. §-ának megfelelően kiállított vagy hitelesített beadványt az 1881: LIX. tcz. 11. §-ának szószerinti, határozott értelmében visszautasítani szintén nem lehet.

Tehát ismét új tér a nálunk különben is busáson burjánzó zugirászat terjeszkedésére! I. K.

A végrehajtási törvény 223. és 224. szakaszaihoz.

Tekintetes szerkesztőség! Minthogy TELESZKY ISTVÁN ur a végrehajtási törvényre vonatkozó kérdéseket becses lapjában szokta megvilágosítani, ennél fogva bátor vagyok következő kérdésekre véleményét kikérni:

1. Elrendelendő-e a biztosítási végrehajtás azon esetben is, hogyha a veszély valószínűségének kimutatása mellett oly váltó pereltetik köztörvény útján, mely a törvényes kellekkel el van látva és el nem évült? avagy a végrehajtási törvény erre vonatkozó intézkedése csakis a váltótörvényszékhez beadott biztosítási végrehajtási kérvények elintézésénél alkalmazható?

2. Kizárja-e a 224. §. a biztosítási végrehajtás elrendelését azon esetben, a midőn az első-bírósi elutasító ítéletnek megváltoztatásával a másodbírósi feltétlenül marasztaló ítéletet hoz, ha ez ellen a másodbírósi ítélet vesztés fél halasztó hatálylyal bíró felebbezést adott be?

Szükségesnek tartom e kérdések megvilágosítását; mint-hogy az első kérdés igenleges eldöntése esetében lerontatik a váltók köztörvényi uton történt beperlésénél fenálló, a prts. 170. §-ában szabályozott intézkedés; míg a második kérdés igenleges eldöntése esetére a végrehajtási törvény 224. §-ának szószerinti magyarázata ledönti az occasio legis-t. E kérdéseknél tehát feltétlenül szükséges a magyarázat, melyet TELESZKY ISTVÁN ur, mint ki a végrehajtási törvény alkotásában közvetlenül részt vett, illetékesen megtehet.

Fogadja stb.

Buchwald Lázár.

A feltett kérdések elsejére a válasz nézetem szerint igen könnyű. A váltó mint formál jogügyletet tartalmazó okirat csakis váltói s nem egyszersmind köztörvényi kötelezettség fenállásának képezi bizonyítékát. A köztörvényi bíró előtt a váltó, eltekintve attól, hogy rendszerint nem bír a trds. 167. §-ának alaki kellekeivel, bizonyító erővel bírónak nem tekinthető azért, mert az tartalmilag semminemű magánjogi jogügyletet, kölcsön-kezeséget, adósság-átvállalást stb. nem foglal magában; az váltó csupán és semmi egyéb. Ennélfogva a köztörvényi és váltóvégrehajtásokat átölelő új végrehajtási törvény 223. §-ának azon szavait «vagy törvényes kellekkel ellátott és el nem évült váltóval van igazolva» nézetem szerint csakis váltó- s nem egyszersmind a köztörvényi végrehajtásokra lehet és kell érteni; és pedig annál inkább, mivel annak megítélése, hogy valamely váltó bír-e a törvényes kellekkel, a váltóbírósi hatásköréhez tartozik. Ezen magyarázat nem áll ellentétben az 1868: LIV. tcz. 170. §-ával; sőt inkább a most idézett szakasz e magyarázatnak támpontjául szolgálhat; mert bár e szakasz szövegezéséhez sok szó fér, annyi abból kétségtelen, hogy a köztörvény útján beperelt váltó köztörvény szerinti teljes bizonyítékot nem képez. E magyarázat nézetem szerint helyes azért is, mert abból jogsérelem senkire sem származik. Az, a kinek minden törvényes kellekkel ellátott és el nem évült váltója van és biztosítást lát szükségesnek, forduljon követelése érvényesítésével az arra illetékes váltó- és nem a köztörvényi bírósághoz.

Sokkal nehezebb a felelet azon második kérdésre, hogy *kizárja-e a 224. §. a biztosítási végrehajtás elrendelését azon esetben, a midőn az elsőbírósi elutasító ítéletnek megváltoztatásával a másodbírósi feltétlenül marasztaló ítéletet hoz, és az ellen a vesztés fél halasztó hatálylyal bíró felebbezést ad be?*

Azon nézet mellett, hogy ezen esetben biztosítási végrehajtásnak helye nincsen, érvül és vélekedésem szerint igen nyomós érvül felhozható a 224. §. szószerinti szövege melynek értelmében biztosítási végrehajtásnak feltétlenül marasztaló elsőbírósi ítélet alapján van helye.

Ehhez járul, illetőleg ezen érvet támogatja, hogy perrendünk másodbírósi határozatok horderejének méltatásánál arra fekteti a súlyt, ha vajon ezen bíróság határozata helybenhagyó-e avagy megváltoztató; mert kielégítési végrehajtásnak csak helybenhagyó másodbírósi ítélet alapján ad helyet, s több esetben: 500 frton aluli marasztaló ítéleteknél igényperbeli, elsősi és sorrendi érdemleges határozatoknál stb. két egybehangzó határozat ellen további jogorvoslatnak helyt nem ad; a miből következtetni lehet, hogy perrendünk szerint a mint az első- és másodbírósi határozatok egyformasága a határozat horderejét fokozza, úgy viszont a két bíróság határozatának különbözősége a hatályt csökkenti, és épen ezért nem lehet indokolatlannak mondani a végrehajtási törvény 224. §-ának rendelkezését akkor sem, ha az szó szerint alkalmaztatik, ha biztosítási végrehajtásnak nem adatik hely oly másodbírósi ítélet alapján, a melylyel szemben egy egészen ellentétes felmentő elsőbírósi ítélet áll.

Ezen érvek ellenében az ellentétes nézet, az hogy a megváltoztató másodbírósi ítélet alapján is van helye végrehajtásnak, arra támaszkodhatik, hogy a törvényhozásnak nem lehetett szándékában a biztosítás mint előzetes óvintézkedés szabályozásánál a másodbírósi marasztaló határozatnak kevesebb súlyt tulajdonítani, mint az elsőbírósi, és hogy miután előbbi perjogunk szerint a másodbírósi határozat alapján ily esetben csakugyan volt biztosítási végrehajtásnak helye, ha a törvényhozás ilyen lényeges újítást akart volna, annak nyílt kifejezést adott volna; kimondta volna kifejezetten, hogy a megváltoztató marasztaló másodbírósi ítélet alapján biztosítási végrehajtásnak helye nincsen.

E nézet támogatására szolgál a miniszteri törvényjavaslat indokolása is, mely a vonatkozó 223. §. utópontjának és a 224. §-nak (a miniszteri törvényjavaslatban 721. §. utópontjának és a 722. §-nak) indoklására a következőket mondja: „**Feltétlen marasztaló ítélet alapján** halasztó hatálylyal bíró felebbezés vagy igazolás beadása esetében, veszély igazolása nélkül elrendelendő biztosításon kívül, a törvényjavaslatba még felvétel, hogy feltétlenül marasztaló elsőbírósi ítélet alapján veszély esetében a felebbezési határidő eltelte előtt is elrendelendő a biztosítási végrehajtás, mert egy még nem jogerős elsőbírósi ítélet bizonyára nyújt annyi alapot a biztosítás elrendelésére, mint egy teljes bizonyítóerejű magánokirat». Ezen indoklás és külö-

nösen az is, hogy annak kezdetén feltétlen marasztaló ítélet általában, s nem feltétlen marasztaló elsőbírósági ítélet foglaltatik, arra mutat, hogy a törvényjavaslat korábbi perjogunknak azon szabályait, a melyek a biztosítási végrehajtásnak ítélet alapján való elrendelését tárgyalták, (338. §. második bekezdés) nem akarta korlátozni, sőt inkább a 223. illetve a törvényjavaslatban a 721. §. utópontjának felvételével kiterjeszteni szándékozott. És ennél fogva, habár töredelmesen beismerem, hogy a 224. §. szövegezése az ellenkező értelmezésnek erős támpontot szolgáltatott, azt vélem, nem hibáznék a kir. ítélő tábla, ha a 224. §-t s ezzel együtt a zárlatról rendelkező 237. §-nak analog *b)* pontját is az utóbbi kiterjesztő magyarázat mellett alkalmazná.

Minthogy pedig tény, hogy e részben eddig is már a a kir. tábla különböző tanácsai ellentétes határozatokat hoztak, s minthogy e kérdésben a végrehajtási törvény 34. §-a második bekezdése és a novella 59. §-a értelmében a kir. tábla végérvényesen dönt: **igen kívánatos, hogy ezen gyakorlatilag fontos kérdést az ügyviteli szabályok kiegészítését rendelő 3254 1882. sz. igazságügyminiszteri rendelet 33. §-a értelmében a kir. tábla mielőbb teljesülési határozattal elvileg döntse el, mely elvi határozat úgy az egyes tanácsoknak, mint az alsó bíróságoknak s általában a jogkereső közönségnek irányadóul fog szolgálni.**

Végre a tárgy azonosságánál fogva, vonatkozással KAZY János ügyvéd és országgyűlési képviselő urnak e lapok 27. számában «Az 1881: LX. tcz. 224. §-a alkalmazásához» című közleményére, ki kell jelentenem, miszerint az idézett 224. §. azon értelmezését, mely szerint a viszonykereset folytán feltétlenül megítélt összegre nézve felebbezés vagy igazolás esetében biztosítási végrehajtás elrendelhető nem lenne, egyáltalán elhibázottnak tartom. Hiszen kézzelfogható, hogy alperes, ha a törvényengedte jogánál fogva a főügygyel együttesen tárgyalandó és eldöntendő viszonykeresetet indít, e vinszonkeresetre nézve tulajdonképen felperessé válik és e részben az alapkeresetet indító felperes a tulajdonképeni alperes.

Teleszky István.

Az átruházó szavatosságáról.

I.

TÓTH GÁSPÁR ügyvéd ur a *Jogtudományi Közlöny* 27. számában újra vitatja, hogy az átruházás jogi hatályára befolyással bir annak önkényes vagy kényszerű volta, mert míg amannál az átruházó az átruházott követelésnek csak a valódiságáért, emennél a behajthatóságáért is tartozik szavatolni.

Azt mondja cikkező ur, hogy «anyagi törvényeink szerint az átruházó csupán az átruházott követelés valódiságáért felelős». S maga mondja pár sorral feljebb, hogy «a követelések átruházásából származó szavatosságra nézve a magyar anyagi magánjogban és az ennek kúforrását képező törvényekben intézkedéseket nem találunk». Tehát a magyar törvények a szavatosság iránt nem intézkednek s mégis ugyanezen törvények szerint az átruházó szavatolni tartozik az átruházott követelés valódiságáért!

A dolog úgy áll, hogy anyagi törvényeink a követelések átruházásából származ, szavatosság iránt nem intézkednek, mint nem intézkednek számtalan egyéb, a jog által jogviszonyokká emelendő életviszonyokról. De, ha nem is intézkedik a törvény e tárgyban, intézkedik a jogképződésnek másik tényezője, a szokás-jog, s annak egyik faja, a törvényszéki gyakorlat. S nálunk a jogszokás következetesen azon elvet követi, hogy az átruházó az átruházott követelésnek úgy valódiságáért, mint behajthatóságáért felelős. Kifejezést nyert ezen jogi elv több döntvényben, melyek e kérdésben ritka egyértelműséggel megegyeznek, s le van fektetve ezen elv az 1868: LIV. és az 1881: LX. tczikkben is. S ugyanezért cikkiró ur abbéli ellenvetése, hogy ezen törvények kivételei intézkedést, az általános szabály alóli kivételt tartalmaznak, alaptalan, mert hát melyik törvényben foglalt, általánosan kötelező jogszabály az, mely alól az 1881: LX. tcz. 123. §-a kivételt állapít meg? Hiszen t. cikkiró ur maga mondja, hogy a követelések átruházásából származó szavatosságra nézve a magyar anyagi törvényekben intézkedéseket nem találunk.

Az átruházás jogi hatályára nézve annak önkényes vagy kényszerű volta, mint előbbi cikkemben kimutattam,

befolyással nincsen. Mert ha a végrehajtás útján eszközölt átruházásnál a kényszerűség jogi hatálylyal birna, ugyan csak furcsa eredményre jutnánk.

A kényszer joghatálya a jogügyleteknél abban áll, hogy azon fél, ki a jogügylet létesülése alkalmával akaratszabadságában korlátoztatott, a jogügyletet, mint nem szabad akaratelhatározásának folyamán, érvénytelenítheti. Hogy a végrehajtás útján eszközölt átruházásnál a végrehajtást szenvedő azon fél, ki ellenében kényszer alkalmaztatik, azt bizonyítani felesleges. Már most ha t. cikkiró ur szerint az átruházás alkalmával fenforgott kényszernek jogi hatályt kell tulajdonítani, úgy a végrehajtást szenvedett az átruházást per útján érvénytelenítheti. Mit — úgy hiszem — még t. cikkiró ur sem tart megengedhetőnek. De kényszer, jogi hatálylyal bíró kényszer, a végrehajtás útján átruházásnál nem is forog fen. Mert a kényszernek kelléke arra nézve, hogy annak alapján a jogügylet érvényteleníthető legyen, az, miszerint jogellenes vagyis olyan legyen, melyet jogosan érvényesíteni nem lehet; már pedig a végrehajtás útján eszközölt átruházás törvény által szabályozott kényszer alkalmazása mellett jön létre. Hogy pedig kényszer a végrehajtató irányában nem forog fen, az nyilvánvaló. Mert azon körülmény, hogy adósának mulasztása folytán kényszereszközök alkalmazása mellett lesz engedményessé, az ily módon létesült átruházási jogügyletnek sem jogi érvényét, sem jogi hatályát nem érinti. Hiszen a kényszer nem ellene, hanem az ő érdekében adósa, az engedményező ellen irányul. Azon körülmény, hogy mint cikkiró ur magát kifejezi, a végrehajtató kényszerhelyzet következtében lesz engedményessé, a jog által figyelembe vehető s jogi hatálylyal felruházható kényszer esetét nem állapítja meg, mert a kényszer — a végrehajtatóra vonatkozólag — nem az átruházási jogügylet létesítésére irányul, s mert különben is a kényszer mulasztásban, tehát negatív cselekményben nem állhat. — Végül még néhány szót a iuris ratiót illetőleg. Bajos megmagyarázni, hogyan jut cikkiró ur azon eredményre, hogy a behajthatóságra is kiterjedő szavatosság mellett az átruházási jogügylet megkötése lehetetlen. Nem látom át, hogy az engedményező miért kénytelenítettnek évek során át ellenőrizni úgy az engedményes, mint az adós összes tényeit.

A behajthatóságért való szavatolás azt vonja maga után, hogy az engedményező felelős azért, miszerint az átruházott követelés az átruházás időpontjában behajtható; e szerint, ha a követelés csak az átruházás után válik behajthatatlanná, ezért felelősség nem terheli, s így az átruházás megtörténte után sem oka, sem kötelessége a debitor cessus tényeit és viszonyait ellenőrizni.

Dr. Huszágh István.

II.

E lapok f. é. 9., 17. és 27. számaiban az átruházó szavatosságáról szóló igen becses és tanulságos közleményekre vonatkozólag azon nézetben vagyok, hogy az átruházónak az átruházott követelés nem csak valódisága, de behajthatóságára vonatkozó szavatossága írott törvényünként kizárólag csakis a végrehajtás útján lefoglalt birói átruházásokra áll fen és hogy annak nem a birói, de a szerződéses átruházásoknál is, a törvényszéki gyakorlat szerint fenállásának alapja, a szerződések általános elveiből lehet következtetnünk. Tekintsük akár az 1868: LIV. tcz. 389. §-ában, akár az 1881: LX. tcz. 122. és az azt követő szakaszaiban foglalt rendelkezéseket, melyek a készpénzbéli követeléseknek marasztalt activ követelésének birói lefoglalás esetében való átruházásáról intézkednek, azokban sehol találni nem fogjuk azt, hogy a birói foglalással nyert zálogjogból kifolyó birói átruházás által a foglaltatónak más joga származott volna annál, hogy a lefoglalt és átruházott activ követelésből a megítélt jogát kielégítheti; ellenkezően a szerződéses átruházásoknál, az átruházott követelésre az engedményes a szerződés természetéből kifolyó tulajdonjogot, s nem zálogjogot nyer.

Ellenvethetné valaki, hogy ha a birói foglalásból kifolyó átruházásnál fogva a foglaltató tulajdonjogot nem nyer, miért vétetett a törvénykönyvbe a végrehajtást szenvedettnek «az átruházott követelés behajthatóságáért kötelezettsége» fel. Nézetem szerint épen azért kellett felvenni, nehogy a szerződéses átruházások jogi természetéből kifolyó tulajdonszerzés következtetésére nyújtassék alkalom.

Gyukits Viktor.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4=ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A sajtótörvény revisiójának szükségéről. DÁRDAI SÁNDOR országgyűlési képviselőtől. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvédtől. — A külön közvetítő intézetek kérdéséhez. SZABÓ JÓZSEF lipótvári kir. kerületi börtön-igazgatótól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K-tól. — A végrehajtási törvény 158. §-ához. — 6-tól és TELESZKY ISTVÁN-tól.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A javítóintézetek részére tervezett alapszabályok indokolása. — Különfélék

A sajtótörvény revisiójának szükségéről.*

II.

A sajtóügyi felelősség kérdése a törvényhozások egyik legnehezebb problémája. Felette bő ugyan a sajtótörvényhozás kérdésének irodalma, a nélkül, hogy a tudomány a felelősség kérdésében összhangzó megállapodásra jutott volna. A tudomány tehát irányt nem ad a törvényhozásoknak s ezért csakis a szükség érzete vezérli azokat, minél fogva az idő s viszonyok változékony behatása alatt a sajtótörvények oly tarka vegyüléket képeznek, hogy nincsen a föld kerekén két oly állam, melyeknek törvényhozása a sajtóügyi felelősség kérdésében összhangzó lenne. Főleg a sajtóban nyilvánulván a nemzetek szellemi életköre, ezért leginkább a sajtótörvényekben tükröződik le a nemzetek individualitása. Így pld. a hevülő természetű francia sokkal fogékonyabb lévén a sajtó befolyása iránt, mint a rideg természetű angol, ép ezért az angol törvényhozás még csak sajtórendtartásnak szükségét sem érezte, míg a sajtónak romboló hatása oly annyiszor kényszeríté a francia törvényhozást a sajtótörvényhozás kérdésével foglalkozni. A magyar nép józan conservatismusa közel áll az angol nemzet szívós ragaszkodásához, s ezért a rendszer változtatásának szükségét doctrinär módon hasztalanul igazolnók, ha az alkotott büntető-törvénykönyv nem kényszerítene bennünket arra, hogy az 1848. sajtótörvény azzal összhangzásba hozassék.

A magyar jogászgyűlés még a büntető-törvénykönyv alkotása előtt behatóan foglalkozott a sajtótörvényhozás kérdésével, és az elméleti vagyis absztrakt tudomány álláspontjára helyezkedve, az általános büntetőjogi elvek alkalmazása s ezzel a vétkesség egyénítése mellett nyilatkozott. Tény azonban, hogy az összes európai sajtótörvényhozások a sajtó sajátlagos természetének tekintetbe vételével lehetetlenségnek tartották az általános büntetőjogi elvek alkalmazásánál megállapodni. Még az 1791. francia törvényhozás is, mely legelőször inaugurálta a sajtótörvényhozás terén is a büntetőjogi megtorlás rendszerét, nem állapodott meg az általános büntetőjogi elvek alkalmazásánál, hanem az időszaki lapok felelős szerkesztőségének eszméjében (éditeur responsable) talált expedienst, mely eszme azóta az összes európai sajtótörvényhozásokban talált alkalmazást. A nehézségeknek nem is annyira megoldására, mint inkább megkerülésére két rendszer fejlődött ki, a melyek-

nek egyike az ugynevezett fokozatos felelősség rendszere, mely tudvalevőleg a belga sajtótörvényben alkalmaztatott legelőször s onnan átment a legtöbb 1848/49. sajtótörvénybe, ezek közt hazai sajtótörvényünkbe is.

A fokozatos felelősségnek azonban annyi variációja van, a hány sajtótörvény keletkezett annak alapján. Egy-némely törvényhozás szerint első sorban a kiadó vagy felelős szerkesztő vonatik felelősségre, míg nem igazolja, hogy a közzététel a szerző tudtával és akaratával történt. Más törvényhozások szerint a fokozatos felelősség sorrendjében vonatnak felelősségre a nevezett személyek; de elejtették a fokozatos felelősség kizárólagossági elvét, a mennyiben a fokozatos felelősség mellett mindazon személyeknek büntetését rendelik, kikre nézve a szándékos közreműködés, vagyis kiknek bűnrészessége bebizonyítható. Ismét más törvényhozások szerint a fokozatos felelősség mellett az időszaki lapok felelős szerkesztőinek bűnrészessége állapittatik meg s pedig az esetben is, midőn maga a szerző mint tettes vonható felelősségre.

Ennek ellenében a sajtótörvényhozások másik nagy csoportja a büntetőjogi elvek alkalmazásának rendszerét követi, mely szerint a bűnszerzőn vagyis a vétkes tartalmu nyomtatvány szerzőjén kívül mindannyi közreműködő személy, tehát a kiadó, nyomdász és terjesztő, kiki a maga bűnrészessége szerint vonatik felelősségre — csak hogy elkerülhetlennek tartják, hogy oly esetekben, hol az általános büntetőjogi elvek alapján büntető elmarasztalás eredményéhez jutni nem lehetett, a vétkes tartalmu nyomtatvány létesítésénél közreműködő személyek, bűnrészességükre való tekintet nélkül, az állam biztonsága szempontjából legalább érzékeny pénzbütséggel sújtassanak. És e részben ismét a legnagyobb eltérések mutatkoznak az egyes sajtótörvényekben, a mennyiben némelyek ily esetben a felelős szerkesztőt feltétlenül sújtják eme pénzbüntetéssel, a kiadót és nyomdászt pedig csak ugynevezett kötelelősségszerű figyelem mulasztása esetében. Más törvényhozások meg a fokozatos felelősség rendszerének megfelelő sorrendben felmentik a közreműködőket ezen pénzbüntetés alól, ha a fokozati sorrend szerint valamely közelebbiről felelősséggel tartozó és felelősségre vonható személyt megneveznek. Ezen rendszer tehát végeredményében ismét csak azon kiindulási pontra vezet vissza: hogy felelősségre vonható személy biztosíthatassék. Jogilag azonban az utóbbi subsidiarius pénzbüntetés neme sem indokolható és esetleg a kiszabandó pénzbüntetés semmi arányban sem áll az állam ellen elkövetett büntény nagyságához, ha felségsértés vagy lázítás miatt a szándékos bűnrészesség nem lévén megállapítható, a bíróság egyszerű felmentés helyett néhány száz frtnyi bütséggel marasztalja a vádlottat. Igaz ugyan, hogy ezen rendszernek újabb tökéletesbitése folytán amaz igen érzékeny fokozott pótbüntetés nemével többé nem a sajtóvétség, hanem állítólag egészen más valami, t. i. a kötelelősségszerű figyelem mulasztása büntetetik. Azonban mindennek dacára szembeötlő marad mégis

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

azon következetlenség, melynél fogva teljesen azonos sajtóvétségnél ugyanazon személy felelőssége, bűnössége és büntetése két különböző mértékkel szabatik meg, a szerint t. i. a mint tudva van a bűnszerző, vagy nem tudatik. Kétségtelen azonban, hogy a felelősségnek ez utóbbi módja enyhébb a fokozatos felelősség rendszerénél, a mennyiben ha a bűnszerző felelősségre nem vonható, nem sujtja fictio alapján a közreműködők egyikét, mint a bűnszerző helyettesét, még pedig egyenlően súlyos büntetéssel, hanem e «praesumptio doli» helyett figyelmetlenség címén csak a culpa praesumptióját bünteti. De ezen enyhítés ily alakban ép a sajtóra nézve bir legkevésbé kecségtető vonzerővel; mert a kéziratok kutatására, a szándékos bűnrészesség megállapíthatása iránti gyűlöletes vizsgálatokra s ez uton a sajtó örökös vexatiójára vezet.

Hazai sajtónkra nézve tehát ebben elegendő indok rejlik arra, hogy nemzetünk conservatív hajlamának tekintetbe vétele mellett az 1848. sajtóörvényben lefektetett fokozatos felelősségi rendszer fentartása mellett küzdjön.

Azonban a fokozatos felelősség rendszerének fentebb említett különböző módozataiból is kitűnik, hogy a fokozatos felelősség rendszerének fentartásából nem következik szükségkép a mi sajtótörvényünk fokozatos felelősségének változatlan fentartása, sőt nézetem szerint büntető-törvénykönyvünk alkotásával elkerülhetlenül szükségesnek mutatkozik az 1848: XVIII. tcz. 13. és 33. §-ainak módosítása vagyis a fokozatos felelősségnek tökéletesebb és büntető-törvénykönyvünkkel némileg összhangzóbb meghatározása.

A fentebbi közlésekből ugyanis világosan kitűnik, hogy a fokozatos felelősség kizárólagossági elve sehol sem nyert oly merev alkalmazást, mint hazai sajtótörvényünkben. A mintául szolgált belga sajtótörvényben kizárólag csak egy személynek felelőssége nincs is kimondva, és a belga bíróságok judikaturájából bőven lehetne az ellenkezőt bizonyítani.

Csupán csak hazai sajtótörvényünk szerint büntetetik első sorban mindig és kizárólag csak a felelősségre vonható szerző, még akkor is, ha a közzététel az ő tudta és akarata nélkül, sőt talán ép annak ellenére történt is.

A vétkes tartalmu nyomtatvány szerzője ugyan rendszerint a bűnszerző, ha t. i. szerkesztményét közrebocsátja; de sem a szellemi munka létesítése, sem annak sokszorozása, sem a merő közlési szándék egymagában nem képezi a büntetendő cselekményt, és büntető-törvénykönyvünk szerint is nem a nyomtatvány szerkesztése, hanem annak közzététele által van a bűnös cselekmény consumálva. Az igazság követelménye tehát, hogy az esetben, ha a szerző bebizonyítani tudja, hogy szellemi munkájának közlése az ő beleegyezése nélkül történt, a bűnvádi felelősség ne őt hanem a kiadót terhelje. Sajtótörvényünk fokozatos felelősségének ezen módosítása inkább megfelelne az alkotott büntető-törvénykönyv alapjának és egyuttal 1848-iki sajtótörvényünk egyik igaztalan szigorának enyhítését képezné.

Dárdai Sándor.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Említettük, hogy már 1270-ben külön szerepelnek az ügyészek (*procureurs*, most *avoués*), kik a felet a perben mint mandatiariusok felelősség terhe alatt képviselték. Ezek rendje mindig különbözött az ügyvédekétől,

külön szabályoztatott 1572., 1585., 1597., 1609. rendeletekkel, külön képvisellelt birt, külön fegyelemmel, helyiséggel. Van ugyan bizonyos közösség (*communauté, confrérie*) a kettő között, melynek feje az ügyvédi *bâtonnier*, de az csak gazdasági jellegű. Az ügyész is plaidálhat, de nem felső forum előtt (*en appel*) és nem jogkérdésben. Ő csak eljárási közeg. Perköltség csak általa signált iratokért állapítható meg (1667. ordonnance titre 31. des dépentés art. X.), míg bizonyos iratokat (felebbezés etc.) ismét csak az ügyvéd (*avocat*) készíthet. (I. FOURNEL: Histoire des avocats au parlement et au barreau de Paris depuis St-Louis jusqu'au 15 octobre 1790. 2 vol. Ant. Gasp. BOUCHER D'ARGIS: Histoire abrégée l'ordre des avocats 1708—1791. kibővíve Camus i. m. I. pp. 88. sq. Appendix s DUPIN aîné: Profession d'avocat Paris 1830. harmadik kiad. 1834.).

Midőn 1790. szeptember 2-án minden rend és testület, közöttük az ügyvédi s ügyészi is eltöröltetett, az ügyvédek Párisban ezt helyeselték, mivel a parlament felosztatásával azonnal igen sok aljas ember tódult volt a szabaddá tett ügyvédségbe. (Fournel i. m. II p. 540) Még a jogiskolák is meg voltak szüntetve 1804-ig. Csakhamar *défenseurs officieux* szervezete vált szükségessé, az *an 8 ventôse 27.* törvény pedig már visszaállítja az *ügyészeket*, kiknek számát minden bíróságnál ennek véleménye szerint a kormány állapítja meg (art. 93.). A kormány (*consul*) nevezi is ki őket birói *présentatio* alapján (95. art.). Keresetindításra (*droit de postuler*) és conclusiók előterjesztésére kizárólag ügyész van feljogosítva, míg az iratok szerkesztése és a védbeszéd előadása más (vagy maga a fél) által is végezhető. Az *avoué* jogai és kötelmei tekintetében különben a ptk. és pprts. szabályai is irányadók. Az *an 9 frimaire 13.* törvény szerint a képvisellet és fegyelmi hatóságot gyakorló *chambre de discipline* egyszersmind egyeztető és véleményező közeg, ha az ügyész és fele közt a költség (acták stb.) felett vita támad. E fegyelmi kamara 4—15 tagból áll s kétharmad szótöbbséggel határoz. Van elnöke, ügyésze (*syndic*), pénztárnoka, titkára és mintegy vizsgálóbírói (adatgyűjtő) feladattal előadója (*rapporteur*). Kiszabja az évi illetéket s felosztja a szegényügyeket a tagok közt. Ha 5 tagnál kevesebből áll, a tisztviselői functiók kumulálhatók. Absolut többséggel választott tagjainak egyharmad része évenként kilép s a kilépők a következő évre ismét nem választhatók.

Az 1806. jul. 17. *décret* évenkénti választást szab elő. A qualificatio az 1810. jul. 6. *décret* szerint: 25 éves kor, 5 évi praxis. A fegyelmi büntetések: rendreutasítás, rosztalás, feddés és kitiltás a kamarából (*an 9 frim. 13, an 10 thermidor 2.*). A zugirók ellen az 1810. jul. 19. *décret* meghagyja a törvényszéknek, hogy hivatalból vagy az ügyészi kamara megkeresésére azt üldözze és első esetben 2—500, másodikban 500—1000 frank birsággal s képtelenítéssel ügyészségre büntesse. A zugiróval bűnrészes ügyész első esetben 500—1000 frank birsággal, ismétléskor hivatalvesztéssel sujtandó. Az 1822. febr. 27. *ordonnance* megtiltja a nem licentiatus ügyésznek a plaidirozást, kivéve ott, hol a bíróság elégtelennek találja az ügyvédeket s jelölteket. A gyakorlat ideje licentiatusra nézve 3, másra nézve 5 év (*clericature*). A jogtanulmányokból elég a *capacité* nevű igazolvány, mely a polgári perrendtartásból és a polgári törvénykönyv egy részéből teendő vizsga alapján nyertetik a jogi iskolákon. (1820. okt. 4. *rendelet*.) A fegyelmi kamara ajánlatára a 20 évi gyakorlat után visszalépő ügyésznek az igazságügyminiszter az *avoué honoraire* címet adhatja. (1861. nov. 7. *décret*.) Az ügyvédség (*tableau*) a köztársaság XII. évében állíttatott vissza BONAPARTE által és 1810.

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28. és 29. sz.

decz. 14. császári rendelettel (*Reglement sur l'exercice de la profession d'avocat et la discipline du barreau*) szabályoztatott azon jellemző indokolással, hogy: «il convient d'assurer en même temps à la magistrature la surveillance qui doit naturellement lui appartenir sur une profession qui a de si intimes rapports avec elle» és gondoskodni kell óvszerekről minden „licence” és „insubordination” (!) ellen.

A tableau a bíróságoknál vezettetik miniszteri ellenőrzés mellett. A bejegyzett csak azon départementben működhetik, hol bejegyezve van, más helyre miniszteri engedély szükséges. Minden városban, hol husz tagnál több van, fegyelmi *constit d'état* alkotatik; ennek tagjait (s a *bâtonnier*t) a kir. ügyész nevezi ki a közgyűlésen kétannyi számmal választandó jelöltek sorából. A kir. ügyésznél kell folyamodni az esküre bocsátásért, mely különösen a császár iránti hűségre irányul. A gyakorlat (*stage*) tartama 3 év; ügyész, ki szintén jogi *licencié*, 3 évi *stage* után (ügyvéd mellett) ügyvéd lehet. Az ügyvédi állás *összeférhetlen a bíróival, kivéve a helyettes bírót*, a megyefőnöki, közjegyzői, ügyészi, törvényszéki jegyzői, váltóügynöki stb. állással. A fegyelmi büntetések a felebbviteli törvényszékre felebbezhetők; birság nincs közöttük. Ingyenes consultatiókra szegények részére bureau szervezendő. Az ügyvéd fedetlen fővel szól a bíróság előtt, ha valamit felolvas vagy ha conclusiókat terjeszt elő. A sértő, állam-elleni beszédek, a más célra mint választásra való gyülekezések természetesen drakói büntetéssel fenyegettetnek.

Az 1822. nov. 20. ordonnance a császár iránti hűségnek a charta s monarchia szentségét substituálta és még a candidálást is elvette a testülettől, melynek szervezete — a kinevezett rendtanács stb. — különben teljesen a régi maradt. Csak politikai édesgetést jelentett tehát, midőn e mellett a bíróságokat kötelezé, hogy évenként terjeszse fel az igazságügyminiszternek azon ügyvédek neveit, kik tehetség, szellem, s főleg azon önzetlenség és finomság által kitűnnek, a melyeknek e hivatást jellemezniök kell.

Ezen ultrareakcionárius reform természetesen heves támadások tárgya volt. Végre bizottság küldetett ki reformjavaslattétel végett; e bizottság előadója ifj. DUPIN volt, kinek 1826-ki jelentése sürgette a teljes ügyvédi függetlenség visszaállítását, hogy a rend tanácsa ismét a jegyzék ura legyen, és érdekes propositiókat tett a jelöltek gyakorlati kiképzésére nézve, kik addig (és most is) csakis az u. n. *conférences* alkalmával hallották az idősebb ügyvédek egyes beszédeit illetve oktató előadásait.

Az 1830. augusztus 27. ordonnance végre visszaállítá a rendtanács szabad választását és az ügyvédnek az egész országra kiterjedő képviseleti jogát. A qualificatio ekkor is a 3 évi *stage*, a *baccalaureatusi* és *licentiatusi* jogtudományi fok elérése után és az eskütétel maradt.

Az 1852. márcz. 22. décret ismét a *bâtonnier* kinevezését hozta be, míg az 1870. márcz. 10. décret visszaállítja választatását. A rendtanács tagjává jelenleg Párisban 10, vidéken 5 évi gyakorlat után választható bejegyzett ügyvéd. A jogi tanulmány és vizsgarend, melyet az 1820. okt. 4. rendelet szabályozott volt, most az 1877. márcz. 26. decreten alapszik, mely lényeges reformokat létesített. A vizsgatárgyak most az első év végén a *ptk.*, *római- és büntetőjog*; azon tanárok a vizsgálók, kiket a jelölt hallgatott; a négy vizsgáló mindegyike társainak előadási programjait kapja, hogy tudja, mit tanítottak s így megbírálhassa, mit tanulhatott és tanult a jelölt. A második baccalaureatusi vizsgának tárgyai *római*

jog és polgári tk. A licentiatusi első vizsga tárgyai *római jog- és nemzetgazdaságtan*, mely ekkor lett kötelezővé. Kötelező tantárgyak maradtak egyébiránt a régiek (a nevezettekén kívül természetjog, nemzetközi jog, általános közjog (politika), római s francia jogtörténet, kereskedelmi jog, közigazgatási jog, perrendtartás), melyek egy része választás szerint képezi a második licentiatusi és doctoratusi vizsga tárgyát.

A vizsgadíjak összesen 1345 frankra rugnak (1854. aug. 22. rendelet. A tanári fizetés az 1869. rendelettel a párisi facultáson felemeltetett 5400 frankról 5900 frankra). E kevéssé demokratikus drágaságon a köztársaság még nem tett változtatást, noha különben gyökeres jogi oktatási reformokat kezdeményezett, különösen JULES FERRY oktatásügyi miniszter.

Végre megemlítendő, hogy a semmitőszéknél az ügyészek is ügyvédi czímet viselnek (1806. jun. 25. décret). A semmitőszék ügyvédjei 60 tagu testületet képeznek. A fegyelmi tanács az elnökön kívül 9 választott tagból áll (ebből 2 ügyész, 1 titkárpénztárnok). Az elnök hármass jelölésre az igazságügyminiszter által kineveztetett (1817. sept. 10. décret). Az 1850. october 28. décret óta az elnök, miként társai, választatik.

Az ügyvédség visszanyerte autonómiáját. A ügyészség megmaradt helyhez kötött, korlátolt számú hivatalnak (*officier ministeriel*, mint a *huissier*, *greffier* stb.), melynek most csak vásárolhatóságát akarják megszüntetni megváltás útján.

A kormány szellemével változott a külső rend, de az ügyvédség szelleme az maradt, a mivé sok százados állami oltalom, szóbeli, élő nyelven való és a közjogra kiterjedő törvénykezés és oly szervezet emelte volt, mely az ügyvédtől távol tartotta az ügyészi üzérkedést és gépies eljárást, „*quae animum simul et fastidiunt et comminuunt*”. Tudományos szellemre törhetett. Már az iskolában az ész fegyelme és a jog alapjait alaposan sajátítja el a jogász, ki nálunk arra van kárhóztatva, hogy a libertinage és a versenyző tanárok zsákmánya, egy örült túltömési és felületességi rendszer szellemi áldozata legyen.

És míg a magyar igazságügyminiszter ma is azon szempontból indul ki, melyet Franciaországban csak a Napoléonok és X. Károly fogadtak el, mely hazánkban örökös örökölt bűn, hogy t. i. a *bíróságra* ruházandó a „*surveillance naturelle*” az ügyvédség felett, addig Franciaországban e 20—20 évi intervallum kivételével évszázadokon át az egyedül képzelhető másik rendszert, az ügyvédi függetlenség rendszerét ápolták.

«A kérdést felvetni», mondá egy olasz igazságügyminiszter, «egyértelmű megoldásával. Szabad országban, mely alkotmányos intézményeken alapszik, az egyedül ajánlható rendszer az, mely magát az ügyvédi kart teszi kötelmei, méltósága és fegyelme birájává és rendezőjévé». (ZANARDELLI: De l'Avvocatura 1879.)

A visszakövetkeztetés nem hízogó a mi régime-ünk alkotmányos, szabadelvű szellemére.

Dr. Dell'Adami Rezső.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

A r. j. a jogügyletekről szóló cím VI. f. befoglalta a semmiség és megdönthetőségre vonatkozó általános határozatokat. A m. j. 123. §-a kimondja, hogy a semmis jogügylet a jogi hatályra nézve úgy tekintendő, mintha létre sem jött volna. A semmis jogügylet hatálya tekintetében különbség teendő a szándékolt s nem szándékolt hatály között.

* Az előbbi közleményeket l. a 49., 50., 22., 23., 24., 26. és 28. sz.

Az elsőre nézve áll csak az, a mit a 123. §. mond, de nem az utóbbira. A semmis jogügylet is vonhat maga után következményeket; kártérítési igény megállapítását eredményezheti, mi a fenti szövegezés által negáltatik, miért is kifejezendő lesz, hogy a semmis jogügylet csak a szándékolt jogi hatályra nézve létre nem jönnek tekintendő.

A r. j. 72. §-a a conversio esetét szabályozza, melyet a m. j. mellőzött volt.

A r. j. 76. §-a a semmiség és megdöntésre irányuló keresetről intézkedik.

A jogügyletekről általában intézkedvén, a törvény hézagossá lenne, ha a fenti keresetek megindításának időhatárát annak világos meghatározásával, hogy ez időpontok mikor vegyék kezdetüket, meg nem jelölné. Szem előtt volt tartandó továbbá azon előny, ha e kereset minden jogügyletre kiterjesztetik, s az időmeghatározás különbség nélkül egy és ugyanaz. Az időmeghatározásnál mérvadó a forgalom igényei, s e tekintetben az egy évi időhatár jogunkban elismerve van. Így az országbírói értekezlet VII., IV. f. 18. §-a értelmében csalás, ravaszság, erőszak és félelem miatt indítandó semmiség vagy megdöntésre irányuló kereset egy év alatt évül el.

A tiltott cselekvényekről.

(m. j. 149—153. §§.)

A javaslat a szász polgári törvénykönyv példájára a tiltott cselekvényekről némely intézkedést tartalmaz, a melyeknek azonban, mint UNGER a szász törvénykönyvvel szemben kimutatta, az általános részben egyáltalán nincs helyük, s a bajor törvényjavaslat, mely beosztásában szintén általános részt ismer, helyesen a bírálat felszólalásának engedve, a tiltott cselekvényekről a kötelmi jog általános részében intézkedik.

A javaslat álláspontja e tekintetben feltűnő, a midőn azt a magyar kötelmi jog tervezetének közzétett tartalomjegyzékével összehasonlítjuk, melynek általános rész II. fejezete a tiltott cselekvényekről, különös rész XVIII. fejezet második cím a tiltott és ezekkel egyenlő cselekvényekből eredő kötelekekről intézkedik.

Az indokolás mi felvilágosítást sem nyújt, s azon felfogásra enged következtetést, hogy az általános rész tekintet nélkül a kötelmi részre, az utóbbi pedig tekintet nélkül az előzőre készült.

E jelenség magyarázatát különben azon körülmény is képezi, hogy a törvénykönyv e részei különböző forrásokból codificáltatván, egymással ellentétben álló rendszerek követtettek.

S ha elismerjük WINDSCHEID-nak azon tételét, hogy a vétkesség fogalma az általános tanban tárgyalandó: «Die Lehre von der Schuld ist keineswegs eine bloss obligatorische, obgleich sie bei Obligationen eine besondere Ausdehnung erfahren hat; für dingliche Ansprüche hat der Begriff der Schuld ganz dieselbe Bedeutung, wie für obligatorische» s ennek megfelelően az általános részben tárgyalja (I. k. 101. §.), ugy ez a tankönyv, de nem a tkönyv rendszeréből tekintve helyes. Mert, elfogadva ez álláspontot, a vétkesség tanát az általános részben oly terjedelemben kellene kifejteni, mely a törvénykönyv e részbeni jellegével össze nem fér, s mert a tiltott cselekvényben rejlő s a kártérítési köteleket megállapító mozzanat az általános részben nem volna elkerülhető, a kártérítés kérdése is az általános részben nyerne megoldást. Az V. cím II. fejezete tehát az általános részből egészen kihagyandó lesz.

A javaslatnak kifejezésre jutott elveit nem helyeselhetjük, s a törvényhozónak, a midőn a tiltott cselekvényekről intézkedik, szem előtt kell tartania azt, hogy a szándék és gondatlanság fogalma a büntető- és magánjognak közös fogalmát képezi, s hogy azok meghatározása eltérő egymás-

tól nem lehet, mint ezt ZITTELMANN (*Irrthum und Rechtsgeschäft* előszó VIII.) helyesen kiemelte.

A szándék s gondatlanságnak törvényhozói fogalom-meghatározása tekintetében utalunk BINDING élesezű fejtegetéseire, melyek a magánjogban is kell hogy alkalmazást leljenek.

A szándék egységes, a gondatlanság szintén egységes fogalom.

Sem a dolus, sem a culpa alfajokra szét nem osztható, vagyis a vétkességnek csak két neme van. A gondatlanság *quantitative* számtalan megjelenési alakzattal bírhat, *qualitative* azonban nem.

A javaslat e helyes elvekkel ellentétben a 151. §-ban a gondatlanságnak két nemét ismeri qualitative, a culpa levist s culpa lata dolo proxima-t.

Ezen utóbbi fogalom, mint BINDING kifejté, a magánjogban is a római dolus malus fogalmának sajátos meg-
szorításából keletkezett, de a szándéknak tisztult fogalma e categoriák felállítását meg nem tűri.

BINDING a megalkotandó német polgári törvénykönyvvel szemben kifejti, hogy a lata negligentia a culpa területéből teljesen kihasítandó, s hogy annak, ha tévedésnek áldozatja nem akar lenni, a gondatlanságnak csakis egy nemét ismerheti.

Ez elvnek folyománya, hogy a mint elismerjük a gondatlanságnak csakis egy nemét, mely azonban a concret esetek körülményei szerint számtalan árnyalatokban jelentkezhet; ugy nem állithatunk fel a törvényben eleve egy objectiv mértéket, a melytől a jogellenes cselekmény jogi következményeit függővé teszszük.

Az objectiv mérv felállítása, mint ezt a javaslat 151. §-ában teszi, mely kettős mértéket ismer, rendes és gondos, és kevésbbé rendes és gondos embert, ugy a meghatározásban, mint a következményekben el nem fogadható.

A mérv csak látszólag abstract, de tényleg, a midőn a gondatlanság egy esetben megtestesülve a bíró előtt fekszik, ő a rendes és gondos ember mértékét tapasztalataiból levonva, saját egyénisége által áthatva fogja felállítani és a gondatlanság meghatározásában nem az objectiv mérvet, hanem a bíró személyét, a lehető legnagyobb subjectivismust toljuk előtérbe.

Helyesen jegyzé meg BINDING: «Wir urtheilen, ein Mann sei besonnen, auf Grund früherer Urtheile, er pflege besonnen zu handeln. Der Begriff der besonnenen Handlung muss also dem des besonnenen Menschen vorausgehen. Die ganze bisherige Theorie der Culpa begeht also ein unbegreifliches *ὁπισθεν πρότερον*. Fahrlässig ist nicht die Handlung; besonnen ist ein Mann, der nicht unbesonnen handelt, fahrlässig ist demgemäss die unbesonnene Handlung! Und so drehen wir uns beständig in circulus vitiosus.»

A 151. §. 3. kikezdésében megkísérleltetik a culpa lata dolo proxima objectiv mérvét a homo negligens és piger-ben felállítani. Hogy az ily ember constructiója lehetetlen, s hogy ez törvényhozói tévedés, már a fentebbiekből is kitetszik.

A gondatlanság fogalmát magában a törvényben meghatározni mindig inconsequentíákra vezet, s e lehetetlenség felismerésének következménye az, hogy nincs újabb büntetőtörvénykönyv, mely a gondatlanság fogalmát avagy annak felismerésére szolgáló objectiv mérvet felállított volna.

A büntető-jogban a gondatlanságra nézve el van ismerve, hogy a gondatlanság fenforgása és vétkességének foka az egyén és a concret eset körülményei szerint határozandó meg. Így BINDING, BURY, MAYER s WAHLBERG.

A midőn a gondatlanság fogalmának egységes voltát hangoztattuk, mindkét jogterületre a gondatlanság mérlegelésében a magánjogban is, az individualisatió álláspontját el kell foglalnunk és ennek folytán individualisálva a gon-

datlanságot a concret esetben, képesek leszünk individualizálni annak következményeit a kártérítés mérvében.

Az álláspont, melyet a javaslat elfoglal, s ha az a kártérítés mérvében következetesen fog keresztülvitetni, alkalmazásában okvetlenül igazságtalanságokat fog eredményezni. Mert a gondatlanság egy objectiv mérv szerint megállapíttatván, a vétkeesség nagyságát alkotó factorok a kártérítés mennyiségére már be nem folyhatnak, holott a kártérítés mennyisége tekintetében a kártevő személyes viszonya, vétkeességének kisebb vagy nagyobb foka döntő befolyással kell hogy legyen, ez képezvén kiegyenlítését a károsult és kárt okozó érdekköre között.

A 151. §-nak kihatása a kötelmi jog területére az, hogy igazoltatván a gondatlanság fenforgása, a kártérítés mennyisége tekintetében csak a kárt tevő személye jöhet figyelembe, egy oly objectiv irány jelzése, mely, ha el is ismertetik, hogy a törvénynek a károsultat meg kell védenie, a gondatlanság tanának félreismerésén alapul.

A mi a II. fejezet egyes intézkedéseit illeti, úgy a 149. §. cselekmény és mulasztás közti különbséget tesz, mely megkülönböztetés helytelenségét már a 110. §-nál kimutattuk volt, s melynek folytán a fejezet címe «a tiltott cselekvényekről» kielégítő nem volna.

A 149. §. megkívánja, hogy másnak joga sértessék, tehát feltételezi, hogy a sértés tárgya subjectiv jog legyen, így tehát mindazon esetekben, a melyekben a tiltott cselekmény egy harmadik személynek életét, testi sértését, szabadságát vagy becsületét sérti, a 149. §. alkalmazása ki van zárva, mert mint UNGER (I. k. 506. s k. 1.) kimutatta: becsület, szabadság stb. nem képezik az egyénnek concret magánjogait. A javaslat értelmében tehát mindezen cselekvények a tiltott cselekvények területén kívül esnének.

A magánjogban, a midőn a tiltott cselekvény jogkövetkezményeiről van szó, úgy azokat magánjogi következményeikben kell feltüntetnünk, ez pedig első sorban nem az abstract jogsértés, hanem határozott vonatkozás egy személy magánjogi spharájára, azaz károsítás, mely vagyoni jogi elégtételt von maga után.

Helytelen a midőn a 149. §-ban felelősség állapíttatik meg a magánjogban, holott a magánjog a tiltott cselekvényből folyólag csak kártérítési kötelezettséget állapíthat meg.

A 151. §. 3. kikezdése szerint a culpa lata a szándékosan egyenlőnek tekintendő.

Ha kiindulási pontul — mint a javaslat ezt teszi — a culpa latának a közönséges jog alapján kiképződött régibb theoriája vétetik, úgy még akkor is a javaslatban kifejezett elvet, mely a culpa latat a dolussal kivétel nélkül egyenértékűnek veszi, helyteleníteni kell, s kiváló romanisták, mint WÄCHTER, GOLDSCHMID, WANGEROV, PUCHTA a culpa latának a dolussal való egyenértékesítését csakis a kötelmek tekintetében ismerik el.

IHERING ezt tisztán a szerződésből eredő viszonyokra szorítja és e tekintetben találóan jegyzi meg: «Eine unvorsichtige Äusserung, die Mittheilung eines Gerüchtes, einer falschen Nachricht, ein schlechter Rath..... würde trotz aller bona fides zum Ersatz des dadurch veranlassten Schaden verpflichtet und die römische actio de dolo würde in einer solchen Ausdehnung zu einer wahren Geissel des Verkehres werden, alle Unbefangenheit der Conversation wäre hin, das harmloseste Wort würde zum Strick.»

E jelzett megszorítást fejezi ki az érvényben levő közönséges jog is, mint ezt R. O. H. G. 1872. január 26. s 1873. szeptember 10-én hozott ítéleteiben is kifejezte.

A javaslat indokolása (82. l.) azon helyes tételt fejezi ki: «a beszámítás feltételezi a cselekvési képességet.»

A 153. §. e szabályt, mely egyáltalán kivételt meg nem tűr, feltétlenül el nem ismeri, hivatkozással a 46. §-ra, mely

a jogi személyekről szól, s a 107. §-ra, mely a hét éven alóli gyermekek és elmebetegek cselekvési képességét negálja.

Szükségesnek tartjuk a hivatkozott §. indokolását idézni: «Minthogy azonban nemcsak oly személyeknél, melyek jogi fictión alapulnak, de másoknál is előfordulhat eset, melyben kivételesen a beszámítás lehetősége megállapítható, s ily esetekre azt a törvény meg is állapíthatja, a 153. §-ban ezeknek akart a törvény kifejezést adni.»

Az indokolásnak idézett kitételei a 153. §-nak rejtélyes értelmét fel nem világosítják.

A jogi személyek kártérítési kötelezettsége tekintetében e §-ra nem volt szükség, mert a jogi személy képviselőivel megbízott közegek ténykedéséből eredő és a jogi személyt terhelő kártérítési kötelezettség jogi constructiója egész más alapon nyugszik, s nem is a jogi személy cselekvési képessége megtagadásának a fenforgó esetben alkotandó fictióján alapul. De ettől eltekintünk és a 153. §-nak azon értelmét kutatjuk, a melylyel az vonatkozással a 107. §-ra bír.

A gyermek és elmebeteg ténykedése magánjogi értelemben nem tekinthető cselekménynek s így az vonatkozással egy harmadik személy vagyoni jogi spharájára a véletlenel egy szempont alá esik.

A javaslat, a midőn a 107. §-ra hivatkozik, csakis azon ősgermán felfogást tarthatta szem előtt, mely a gyermek és elmebeteg ténykedése folytán beállott megkárosításokat az illetők vagyonából engedi megtéríttetni. E rendelkezés, mely a 153. §-nak folyománya, mint tisztán kötelmi jogba tartozó, a jelen bírálat tárgyát nem képezheti, de a kérdéses §. ez alakjában praejudikál a kérdés megoldásának s már e szempontból is mellőzendő lesz.

A törvény álláspontja a következő legyen: «a vétkeesség az egyén beszámíthatóságát feltételezi, a beszámíthatóságnak magánjogi formulája pedig a cselekvési képesség.» Ez oly általános szabály, mely kivételeket meg nem tűr.

(Folyt. követk.)

Dr. Jellinek Arthur.

A külön közvetítő intézetek kérdéséhez.

BALKAI István enyedi kerületi börtönigazgató ur ezen szaklap 24. számában, a *Fegyintézeti Értesítő* mult évi 2. számában kifejtett nézeteimhez önnön álláspontjából szíves volt hozzászólni.

Hogy én mindennek előtt rendszeres haladást óhajtok és akarok s nem egy nagy egész felkarolásával kevés jót, azt nem tagadom.

Legyen meggyőződve BALKAI ur, hogy ha a közvetítő-intézetek felállítása egy pár évre el is marad, de azon idő alatt helyrehozatik a javítás stb. céljaira kevésbé vagy legkevésbé sem mellőzhető első fok teljes keresztülvitelének lehetősége és ekként fokozatosan a többi: akkor a közvetítő intézetek való helyzete és célja kívánatszerűen s nem pusztán kísérleti alapon nyerend életerőt.

En tehát épen az igenis jól ismert ir-rendszer fokozatos feltételeinek mivoltát és sikeres kipróbálását tartám szemem előtt a büntető törvénykönyv alapelveinek is tekintetbe vételével.

Épen azért inkább óhajtok várni, ha hosszabb ideig is, hogy a rendszer teljes kipróbálása után ítéletet mondhassak, mint sem hogy most ide-oda kapkodással nem teljes, sőt félszeg műveletekkel foltozgatva, a mely uton mégis soha teljes jó elő nem állítható, mondjak végleges ítéletet.

És, mert épen BALKAI ur elismeri, hogy Lipótvár az, mely ma legtöbb vagyis sokkal több s rendszeresen épült magánzárkával rendelkezik, mint Magyarország és Erdély valamennyi hasonczélú intézete, tehát elhiheti, midőn állítom, hogy én még azt is kevésnek tartom.

BALKAI urnak be kell ismernie:

1. hogy fogházaink, honnan a beszállítások történnek, igen kevésnek, alig négy-ötnek kivételével, alig vannak abban a helyzetben, hogy az elítélt egyén erkölcsi statusquoját fentarthassák s annál kevésbé, hogy erősítsék, nem különben, hogy a legtöbb fogházfelügyelőnek csak távoli ismerete sincs arról: mely bánásmódban részesítendő az elítéltek, tekintettel az előttük tudva levő hová-szállításra, azon intézet rendszere és kívánalma, stb. érdekében. Ekként s e. helyzetben tehát

2. a beszállított elítélt nemcsak teljes tájékozás nélkül, de a fogház tulszabadalmi, henyesség vagy céltalan munkakörben történt túllengedékenység és kedvezmények közt való élés és erkölcsi oktatást mellőzötten lép be a fegyház vagy a kerületi börtön falai közé.

Ha már most az intézet alig rendelkezik 20—30 zárkával, melyek még céltalan, rossz beosztásuk vagy építkezésük, mint Illaván, Szamosújvárt, s ha veszszük ehhez még azt, hogy azon zárkákból is legalább 8—10 fegyelmi célokra kell, hogy föntartva legyen, kérdenem lehet BALKAI urtól, elhiszi-e, hogy a 12—18 zárka elég a legcsekélyebb létszámu vagyis 400—450 állandó elítélttel telt fegyház vagy kerületi börtön magánelzárási helyül akkor, midőn létszámban az évi beszállítás vagyis a növedék kitesz 100—150 főt, s akkor midőn köztudomásu, hogy a btk. 30., 38 és 40. §-ai 9 hónapot, esetleg egy évet rendelnek az elítélthez kivétel nélkül; de ez magában az ir-rendszer első- és főkövetelményeként is áll.

Mennyi idő jut tehát a 100—150 beszállítandóra, ha az intézet csak 20 zárkával rendelkezik? Ime tehát, eltekintve a törvény kívánalmának mellőzésétől, avagy a büntetés végrehajtásában — ismételem a zokon vett szót — «félszeg» mivelettől, vajon magához hozható-e egy erkölcsileg romlott, sülyedett egyén, avagy csak annyira is hozható-e azon elzárás alatt, hogy a büntetés második fokában levő elítéltek közé megnyugvással bebocsátható legyen, a nélkül, hogy ott az egyeseknél elért eredmény tönkre ne menjen; avagy végül hogy csak az erkölcsi erő, a nehéz fáradság árán előállított javulásra vezetés csak a maga statusquoján is fennmaradjon? Képzeldés mondhat csak igent.

És vajon a magas kormány is eleget tenne-e feladatának, ha sietve léptetne életbe intézeteket, melyek későbbre halaszthatók, s tenné ezt az előzetesebb, sürgősebb reformok mellőzésével?

Gondoljon BALKAI ur bármit, erre én conservativ nézőkörmel bár, de tagadólág felelek.

Láthatja tehát, hogy én a kormány törekvései iránt nem vagyok csüggeteg, de mert jól ismerem a bajokat, azt is tudom, hogy minden óhaja és tetterős akarata mellett sem teheti, hogy a létező fegyházak és börtönök teljesen vagy csak a célnak megközelítölég is átalakittassanak azonosan, s egyidejölég közvetítöl intézeteket is alkothasson. Hogy itt Lipótvároott 70 zárkát építtettem, azért négy éven át ostromoltam a kormányt s annak költségeit a vezetésem alatti intézetnek megszavazott fentartási összegében eszközölt gondos megtakarításokból nyertem, mi a fegyintézeteknél, tekintettel azok túltömöltségére, nem egyhamar éretik el.

Ha BALKAI ur az 1883. évi költségvetést majd megtekinti, meg fogja látni, hogy a kerületi börtönök és fegyházak nem 1883-ban, de 1885-ben sem lesznek azon helyzetben, hogy teljesen vagy nagy számban magánzárkakkal elláttassanak, hozzá adva azon égetöl szükségét, mely egy javítóház elmaradhatatlan felállítással jár, mely Aszódon terveztetik, arra a felállítási alap rendelkezés alatt is áll.

Váczott pedig, melyet kiemelt, a magánzárka-építés nem hogy a kivitel stadiumába lépne, sőt ellenkezőlég mult év végén 24,934/1881. sz. alatti rendelettel bizonytalan időre halasztatott.

A nagy-enyedi börtönt illetölég pedig hivatkozom

az 1882. évi igazságügyi költségvetés előterjesztésére, a hol magánzárkák építésére csak 40,000 frt van felveve, és ha ezen egész összeg Nagy-Enyednek adatnék is, kevés volna arra, hogy egy rendszeres kerületi börtön létesíttessék; arra hogy a Nagy-Enyedhez fűzött cél és okok a kiépítéssel valósuljanak, legalább százezer forint kell, és ha az összeg rendelkezés alatt lenne is, csak 1885-ben volna teljesen lakható; pedig sem 100,000 frt, sem 40,000 frt a nagyenyedi zárkaépítkezésekre kiutalva nincs, s ha jól tudom, az ez évre szándékolt építkezés 15,000 frtra megy.

Már pedig, ha az elítélt erkölcsi javulás vagy legalább némi erkölcsi megerősödés nélkül lép át a társas fogságba, a mi a most jelzett alapon 10—15 vagy 20—30 nap alatt alig változand, tehát a csak félig-meddig történt kiismerést mellőzve s nem vázolva a könnyen belátható további eredményt: javultnak, megbízhatónak, erkölcsileg kellően erősnek tartható-e és elküldhető-e aztán társas helyzetéből az attól ujra különbözöl, enyhe rendszabályu vagyis «félszabad» helyzetet adó közvetítölintézetbe és várható-e, hogy annak körében még fegyelmezettséget is megtartsa? Én őszintén mondom, nem hiszem. Épen azért nyilvánítam, hagyjunk fel most egy időre a közvetítölökkel s a céltalan alaku feltételes szabadságolás intézményével, maradjunk annál, hogy fordítsuk a költségeket a fokozatos rendszer első stadiuma kívánta kellöl építkezések megtételére.

Sajnálom BALKAI ur azon nyilatkozatát, hogy a magánzárkák kellöl száma nélkül is, mint magát kifejezte, «(Illaván van is talán 32, Szamosújvároott pedig 22), míg a fegyintézetekből elszállítandók részére is külön közvetítölintézet alakíttathatnék: bátran ellehetnek ezek — minél nagyobb elkülönítés mellett — a volt rabokkal egy közvetítölintézetben». Ugyan ugyan BALKAI ur, hiszen ön cikke első felében a törvény szövege szerint nem okvetetlenül szükségesnek tart két közvetítöl, holott a törvény szövege egy árva betűvel sem rendelkezik az iránt, hogy hány, hol s mint állítandó fel, mert azt az igazságügyminiszter urra bizta (btk. 52. §.) egy felöl, s más felöl a törvény maga kimondja, hogy a büntetés külön nemével sujtottak egy és ugyanazon intézetben nem tarthatók, (btk. 28., 35., 36. és 39. §§.) és ha ez úgy van, hogyan lehet a büntetés utolsó szakában oly összevegyítés, hogy az félszeg ne legyen?

BALKAI ur továbbá mégis egy közvetítöl óhajt egyelőre, de — nagymérvöl elkülönítéssel. Ez aztán ujra micsoda? Tekintettel arra, hogy a közvetítöl lakosai félszabadok, s mint ilyenek foglalkoztatása, bánásmódja stb. az előbbi helyzetbenléttől eltéröl, kell hogy legyen, hiszem, saját álláspontján is megengedi, hogy fegyelmi kihágásnak előfordulni nem szabad. És mégis hiszi azt BALKAI ur, hogy azon módozat és saját álláspontja szerint kivihetöl volna, hogy «félszeg» ne legyen?

A mi pedig azt illeti, hogy én számot vetettem-e az ir-rendszer szellemével? mondhatom, régen, sőt épen annak szelleme és rendszerében a büntetés első fokára több suylt fektettem és fektetek, mint a mennyit annak fontos helyzetén BALKAI ur. Ekként, mert a leghiresebb börtönészek a való javítást, a büntetés érzettséglével a magánelzárásra vagyis a büntetés első fokára fektetik, s ez az ir-rendszer egyik fő-eleme is, kérem BALKAI urat, ha nekem nem hisz, tegye meg ezt a tekintélyeknek.

Sőt a fokozatok nemei Irhonban nem is egy s ugyanazon intézetben, hanem egyenként külön, egymástól távol állöl intézetekben hajtának végre, nem tehát mint nálunk, hogy az első és második fok egy s ugyanazon intézetben nyerje lefolyását. A mellett azt is elfeledte BALKAI ur, hogy fogház-, börtön-, fegyházbüntetésnemek Irhonban vagy Angolországban nem léteznek.

Szabó Fózsef,
lipótvári kir. kerületi börtön-igazgató.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából.*

XVII. *Szükséges-e, hogy adóknak, illetékeknek és az egyenes adók módjára beszedendő kincstári követeléseknek ingatlanokból leendő behajtása céljából a végrehajtást a bíróság elrendelje?*

E kérdésben a kir. ítélő táblán egymással ellenkező határozatok hoztak már.

Alkalmat adtak ezekre a megye székhelyén levő kir. járásbíróság oly végzése, melyekkel az adófelügyelő a törvényhatóság közigazgatási bizottságának végzése alapján beadott végrehajtási kérvényével az illető telekkönyvi hatósághoz utasított, és mely végzések ellen az adófelügyelő felfolyamodással élt.

Néhány ízben ugyanis a kir. tábla megváltoztatta az elsőbírósági végzést, a járásbíróság illetékességét megállapította és ezen bíróságot a végrehajtási kérvény érdemleges elintézésére utasította;

mert az 1876: XV. tcz. 58. §-a szerint közadóbeli tartozás miatt ingatlanokra vezetett végrehajtás a polg. törvénykezési rendtartásban meghatározott eljárás szerint eszközölendő; az 1881: LX. tcz. 1. §-ának *h)* pontja s 2. §-a szerint pedig közigazgatási hatóságoknak bírói végrehajtásra utalt határozatai alapján a végrehajtás elrendelésére 500 frt összeget meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbíróság illetékes, melynek területén a hatóság székhelye van.

Máskor ellenben az elsőbírósági végzés helybenhagyott;

mert közadónak ingatlan vagyonból behajtása esetén az 1876: XV. tcz. 58. §-a szerint az ingatlanra vezetendő végrehajtást esetről-esetre a törvényhatóság közigazgatási bizottsága rendeli el végzésileg; ebből folyólag és figyelemmel arra, hogy a most idézett törvény említett rendelkezése az 1881: LX. tcz. 2. §-ának második bekezdéséhez képest fentartottnak tekintendő, jelen esetben a közigazgatási bizottság által ingatlanra vezetendőnek elhatározott végrehajtás eszközölése iránti beadvány az 1881: LX. tcz. 18. §-ának megfelelően az illető telekkönyvi hatóságnál lett volna benyújtandó.

Már most az ellentétes két határozat melyike felel meg a törvény értelmének és intenciójának?

Szerény véleményünk szerint az *első*, még pedig a következő okokból:

1. Az 1881: LX. tcz. szerint elv az, hogy az ezen törvény értelmében végrehajtási eljárásnak csakis oly végzés szolgálhat alapjául, melylyel magyarhoni polgári bíróság a végrehajtást elrendelte. Választott bíróság, büntető bíróság, közigazgatási vagy pénzügyi hatóság, fegyelmi vagy külföldi bíróság végrehajtható határozatot hozhat, de ezek alapján a végrehajtás elrendelésére kizárólag a polgári bíróság van hivatva. Világos ez az 1. §. *e)* *f)* *h)* pontjaiból, 2., 3. és 4. §-aiból és különösen 6. §-ából, mely szerint a végrehajtás *elrendelése* rendszerint írásbeli beadványban *kérendő*, és az 1. §. *e)* *f)* *g)* és *h)* pontjainak eseteiben a végrehajtás alapjául szolgáló közokiratnak hitelesített másolata a végrehajtást *elrendelő bíróságnál* megtartandó. Valamint világos abból, hogy az egész törvényben egy szóval sem tétetik említés oly esetről, melyben bírói végrehajtás más mint polgári bíróság végrehajtási végzése alapján egyenesen *foganatosítandó* volna.

2. Ezen elv alóli kivétel a 2. §. második bekezdésében *nem* foglaltatik; mert a 2. §. csupán az iránti határozatokat tartalmaz, hogy az 1. §-ban felsorolt közokiratok alapján mely *bíróságok* legyenek *illetékesek* a végrehajtás *elrendelésére*. És ebből kiindulva mondatik a második bekezdésben, hogy az

1. §. *h)* pontjának esetében a közigazgatási vagy pénzügyi hatóság székhelyén lévő bíróság az illetékes, «ha külön törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz»; azaz ha külön törvény más *bíróságot* nem mond *illetékesnek* a végrehajtás *elrendelésére*.

3. Ha ennél fogva a végrehajtás *elrendelése* iránt az 1876: XV. tcz. és az 1881: LX. tcz. ellenkezően intézkednének is, az utóbbi mint későbbi törvény volna az irányadó. De az 1876: XV. tcz. ily ellenkező intézkedést nem is tartalmaz, és 58. §-ában nem ad jogot a közigazgatási bizottságnak arra, hogy ingatlanra végrehajtást «elrendeljen»; mert

a) ezen §. első bekezdése szerint «az ingatlanokra vezetendő végrehajtás a polg. törvénykezési rendtartásban meghatározott eljárás szerint eszközölendő»; a mivel kijelentett, hogy az ilyen végrehajtásokra úgy az akkor érvényben volt, mint az ezután életbeléptetendő ptrs. illetőleg végrehajtási eljárás szabályai lesznek irányadók;

b) mert ezen §. utolsó bekezdése szerint a közigazgatási bizottság ingatlanokra végrehajtást nem rendel, hanem csak «*azt rendeli el*, hogy a végrehajtás az ingatlanokra *vezetendő*», vagyis kimondja végzésileg azt, hogy «a hátralékosnak semmi néven nevezendő ingó vagyona vagy jövedelme nem lévén», az 53. §. szerint végrehajtás „*vezetésének*“ (nem *elrendelésének*) az ingatlanokra egyáltalában helye van;

c) mert ugyanezen bekezdés szerint a közigazgatási bizottság elrendelven végzésileg azt, hogy a végrehajtás az ingatlanokra vezetendő, nem — úgy mint végrehajtás elrendelése esetében a bíróság — a telekkönyvi hatóságot keresi meg a végrehajtási zálogjog bekeklezése (1881: LX. tcz. 136. §-a), tehát a végrehajtás foganatosítása iránt, hanem megkeresi az állam jogügyi képviselőjét «szabályszerű intézkedés», azaz a végrehajtási kérvény beadása végett; és

d) mert ellenkezett a ptrs. 359. §-ával és ellenkezik az 1881: LX. tcz. 136. §-ával az, hogy a végrehajtást elrendelő határozat bekeklezés végett a telekkönyvi hatósághoz a végrehajtató vagy ennek jogügyi képviselője által nyújtassék be és ne közvetlenül a végrehajtást elrendelő bíróság — vagy non concessio hatóság — által tétessék át.

4. A fenebb másodhelyen idézett kir. táblai határozatok ismét annak impressiója alatt keletkeztek, hogy a volt kir. semmitőszék, dacára az 1876: XV. tcz. 58. §-a általunk fejtegetett értelmének, abban állapodott volt meg, miszerint a közigazgatási bizottság végzésének alapján közvetlenül a végrehajtás foganatosításának van helye. De ez indokolva volt, ha nem is a törvény szavai, mégis annak szüksége által, hogy az id. §. a ptrs. szabályaival lehetőleg összhangzásba hozassék. A ptrs. 345. §-ában ugyanis nem volt provisio arról, hogy politikai vagy pénzügyi hatóság határozata alapján a bíróság végrehajtást *elrendelhesen*. Akár a közigazgatási bizottságnak megkeresését, akár az állam jogügyi képviselőjének ily határozatra alapított végrehajtási kérvényét bármely bíróságnak a ptrs. szempontjából el kellett utasítania, míg a telekkönyvi hatóság azon intézkedését, hogy ily megkeresés folytán közvetlenül a végrehajtási zálogjognak bekeklezését rendelje el, legalább a telekkönyvi rendelet 84. §-ának *c)* pontjával lehetett némileg támogatni. Teljesen elesett azonban ezen indok most, mikor nemcsak gondoskodva van arról, hogy a hatóság határozata alapján végrehajtást bíróilag el lehessen rendelni, sőt mikor a törvény a végrehajtás elrendelését határozottan és félreérthetetlenül a bíróságok hatáskörébe utalja.

5. Nagyon fontos gyakorlati következménye is van annak, hogy kincstári követeléseknek ingatlanokból leendő behajtása esetén a végrehajtást bíróság rendelje el.

Az 1881: LX. tcz. 30. §-a szerint ugyanis a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti

* Az előbbi közleményeket l. a 12., 13., 19., 23., 28. és 29. sz.

kereset a végrehajtást elrendelő bíróságnál adandó be, és a 31. §. szerint ugyanezen bíróság határoz a kereset fölött tárgyalást elrendelő végzésben az iránt, hogy a kereset a végrehajtás folytatására halasztó hatálylyal bír-e vagy sem.

Ha tehát a közigazgatási bizottságot tekintjük azon hatóságnak, mely a végrehajtást az ingatlanokra elrendeli és ha azt mondjuk, hogy az 1876: XV. tcz. intézkedése alá eső kincstári követelések bírói végrehajtás útján való behajtásánál végrehajtást elrendelő bíróság nincsen, ugy egyértelmű ez annak kijelentésével, hogy ily eljárásban ki van zárva a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset (mert nem létezik bíróság, mely előtt ez meg volna indítható); hogy azon fél, ki az árverési határidő előtt tartozását járulékostul teljesen törlesztette, vagy ki az illetékes pénzügyi hatóságtól fizetési haladékokat nyert és a fizetést vagy a haladékokat közokirattal igazolhatja, bírói segélyre egyáltalában nem számolhat az árverés felfüggesztése tekintetében, a mennyiben az 1881: LX. tcz. 28. §-a ily esetre épen nem alkalmazható; és hogy a végrehajtást szenvedő fél, habár fizetett, teljesen az állam jogi képviselőjének jóakarátára van bízva; mert ez a végrehajtás iránti intézkedésekre a közigazgatási bizottságtól kapván a megbízást, helyesen mondhatja, hogy csak ugyanennek utasítására szünteti be vagy függeszti fel a végrehajtást, az az idő pedig, mely alatt a fizetés vagy a fizetési haladék a közigazgatási bizottság hivatalos tudomására hozatik, és mely alatt a különben is csak havonként ülésező bizottság az állam jogügyi képviselőjéhez juttatja utasítását, elengedő arra, hogy az ingatlan annak rendje s módja szerint elárvereztessék és a vételár is felosztassék.

Már pedig ennek nem volna szabad megtörténhetnie, szemben az 1876: XV. tcz. 58. §-ának azon kijelentésével, hogy az ingatlanokra vezetett végrehajtás a ptrsban, illetőleg most az 1881: LX. tczikben meghatározott eljárás szerint eszközendő; tény lévén az, hogy a végrehajtás megszüntetése, korlátozása s felfüggesztése iránti keresetek körüli intézkedések a bírói végrehajtási eljárás kiegészítő részét képezik.

Mindenesetre kívánatos volna oly esetnek felmerülése, melyben az 1881: LIX. tcz. 7. §-ánál fogva a fenforgó kérdést a magyar kir. Curia végleg eldöntené. I. K.

A végrehajtási törvény 158. §-ához.

A végrehajtási törvény 158. §-a ezt mondja: «Ha a 156. §. eseteiben nem csupán a végrehajtást szenvedők hányadára rendeltetik el az árverés: a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársaknak vagy ezek bármelyikének jogában áll a végrehajtató követelését magához váltani». Kérdés lesz már most az, hogy ha a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostárs magához váltja a végrehajtató követelését, továbbra is a végrehajtást szenvedő lesz-e tulajdonosa a végrehajtás alá került ingatlannak, vagy pedig a követelés magához váltásának ténye által a végrehajtás alá eső ingatlan tulajdonjoga is átszáll a követelést magához váltó, de végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársra? Az egész végrehajtási törvény e tekintetben semmiféle határozott intézkedést nem tartalmaz, nevezetesen nem szól arról, mi történjék az ekként lefoglalt ingatlannal s mi a követelést ekként magához váltott tulajdonostárs jogával? S pedig ugy egyik, mint másik érdekét igen könnyen sértheti a helytelen magyarázat. Mert ha a követelést magához váltó tulajdonostárs ezen tény által megszerzi a végrehajtás alá került ingatlan tulajdonjogát, akkor a végrehajtás alá került tulajdonostárs lesz megrövidítve, mint ezt világosan láthatjuk az alábbi példából.

Az x számú telekkönyvi jószágtestre A. és B. vannak mint közös tulajdonosok bekebelezve. A. ellen C. hitelező végrehajtást és árverést kér annak épen az x számú ingatlanára, mely a 156. §. d) pontja alapján, mivel az egész telek kikiáltási ára 300 frt, B. tulajdonostárs részére is elrendeltetik. B. a 180 frtból álló követelést magához váltja, s így az árverés nem tartatik meg. Megszerezte-e B. ezen magáhozváltás által az A. tulajdonjogát? Ha meg, akkor A. érdekei meg vannak sértve, mert árverés esetén a kérdéses fekvőség elment volna 500 frtért s így A. 90 frtig lett megkárosítva.

Ellemben pedig, ha a követelés magáhozváltása által a tulajdonostárs nem szerezheti meg a végrehajtás alá eső ingatlan tulajdonjogát, akkor meg az ő érdekei szenvednek csorbulást. Tovább vive a felvett példát, B. magához váltja C. hitelezőnek 180 frtig terjedő követelését, s így megakasztva a már kitűzött árverést, ő lenne jogosítva már most 180 frt erejéig keresztülvinni egy újabb árverést, hogy ez által megszerezze az A. része tulajdonjogát is. De D. hitelező egy újabb követeléssel áll elő; s miután a felerészbeni tulajdon még mindig A. nevén áll, jogosan kérhet 100 frt követelése erejéig a kérdéses fekvőségre újabb végrehajtást és árverést. A bíróságnak el kell rendelnie, mert B. tulajdonostárs a 180 frt előbbi követelés magáhozváltása által még nem szerezte meg A. részének tulajdonjogát. B.-nek tehát ez újabb 100 frt követelést is ki kell elégítenie, ha nem akar elesni a közös tulajdon tárgyától. Csakhogy most már a végrehajtás alá került ingatlannak, mely egészben nem ér többet 500 frtnál, A-t illető fele része 280 frtba fog kerülni B.-nek, holott valódi értéke 250 frtot tesz és így 30 frttal károsodnék B. A gyakorlat mutathat fel ehhez hasonló eseteket, a mikor is aztán nagy előny lenne az érdekelt felekre, ha a törvényszerkesztő által lenne bővebben megmagyarázva, ha vajon a 158. §. értelmében a végrehajtás alatt nem álló közös tulajdonos a követelés magáhozváltása által megszerzi-e a végrehajtás tárgyát képező ingatlan tulajdonát vagy nem? Ezért tehát tisztelettel kérem a szerkesztő urat, legyen szives e néhány sort válaszadás végett becses lapjában közzétenni. —r—ó.

A végrehajtási törvény 258. §-ának azon rendelkezéséből, mely szerint a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársaknak vagy ezek bármelyikének jogában áll a végrehajtató követelését magához váltani, csak annyi és nem több következik, hogy az, a ki a követelést magához váltja, a hitelező jogaiba lép, megszerzi a követelést, de nem a tulajdonostárs hányadának tulajdonjogát. Ha aztán követelését érvényesíteni akarja s tulajdonostársával megegyezni nem tud, épúgy mint tehette volna az eredeti hitelező, most már a végrehajtási árverést ő fogja keresztülvinni, keresztülviszi akkor, a mikor azt magára nézve legidősebbnek tartja, és ha az árverés alá kerülő ingatlant árverésen megveszi, akkor megszerzi a tulajdonjogot, ellenesetben pedig azzal kell megérnie, hogy a magához váltott követelésre nézve a vételárból kielégítést követelhet, ugy a mint követelhette volna az eredeti hitelező.

Ez a 158. §. rendelkezésének kétségtelen folyamánya; melynek ellenében a felhozott példára való tekintettel csak annyit tartok szükségesnek megjegyezni, hogy a 158. §. a tulajdonostársat a követelés magához váltására csak feljogosítja, de nem kötelezi, tehát ha a végrehajtató követelése elegendően fedezve nincsen, ne éljen a tulajdonostárs a magáhozváltáshoz való jogával, és ha ezt mégis teszi: a következményt magának tulajdonítsa. Teleszky István.

A Különfélék a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 3 irt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd. — Jogirodalom: Eine Reichspartei. Von Dr. Ferdinand Horn. Wien. Dr. NAGY ERNŐ nagy-váradi jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés kiszabása esetén. Dr. G. L.-tól. — Az ítélet kihirdetése alkalmával a felebbvitel azonnal bejelentendő-e? F. .... S. .... ügyvéd. — Biróság kerestetik. HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvéd. — A végrehajtási törvény 192. §-ához. Dr. SÁNDOR ENDRE pozsonyi ügyvéd. — MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Esküdtszéki levél. — Különlék.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Olaszországban az ügyvédség mindig a legnagyobb tiszteletben állott és oly nagy befolyást gyakorolt a politikai és társadalmi mivelődés terén, mint sehol másutt.

A római tradíciókra büszke jogász-nemzet kitűnő, tudós ügyvédi karát a helyes szervezetnek és tudós fejedelmek, felvilágosodott köztársaságok évszázados ápolásának köszöni.

E tanulságos szempontból kívánjuk az olasz ügyvédség történetének rövid vázlatát nyújtani.

A középkori jogfejlődés különböző irányokban indult meg az egyes államokban és városokban, de mindenütt fenmaradt a közvetlen összefüggés a római jogi hagyományokkal.

Igy az ügyvédség szervezete is római mintát uralt. Rómában tudvalevően külön rendet képeztek az ügyvédek és az ügyészek. Amazok, a *iurisconsulti*, *prudentes* utódjai (*advocati*, *prammatici*) a jogi kérdésekben segítettek, emezek (*causidici*, *causarum patroni*, később *curiales*, *clamatores*, *procuratores* és a *dominus litis* nyomán *procuratores ad lites*) a felek ügyképviselői, felelős megbízottjai voltak.

CICERO találóan jelez e szavakkal a kétféle funkciót: «Si ius suggerit, aut praesentiam suam commodat amico, advocatus; si negotium suscipit, procurator». (lib. 2. de orat. ad Qu. fratrem.) Ő különben helyesebbnek tartja, ha a fél csak egy személyre szorulna védelme végett, és ezért serkenti az ügyészeket jogtudományi ismeretek szerzésére. QUINTILIAN is tudósít, hogy a két hivatás nem volt incompatibilis.

E különválasztását a két funkciónak a legrégebb olasz statutomok u. m. a mantuai, római, turini, genuai, milanoi, parmai, piacenti, bolognai stb. fentartják. (VERRO: Constitutiones mediolanenses. BALDINI: Collectanea ordinum causidicorum.)

A mantuai 1473-ki statutum számos privilegiumot ruház az ügyvédekre. Az ügyészek (*procuratores*) önállóan csak bagatell ügyekben, 50 arany értékéig, képviselhették feleiket. Minden nagyobb ügyben az ügyvéd vezetésére szorultak. A velentzei nagytanács 1586-ban szigorú szabályokat hoz az ügyészekre nézve; az ügyvédek különállása és szabadsága ellenben a köztársaság

bukásáig tiszteletben tartatott. Rómában egy harmadik osztályt képeztek a fiatal ügyvédek; a római Curia ügyészei kivételesen valóságos ügyvédek voltak, kik de LUCA szavai szerint: «more advocatorum se non ingerunt in actis inferioribus et mechanicis, quos explicant per sollicitatores vel per eorum juvenes et adjuutores». (Discorsi 46. n. 97.)

A legfényesebb szerepet azonban az ügyvédség Nápolyban viselte, a melynek tudósai és törvényhozói csaknem mindnyájan e nagytekintélyű rendből kerültek ki.

Már I. Roger normann király (const. de advocatis ordinandis) szabályozta az ügyvédek felvételét a király vagy curiája által és azok vizsgáját. II. Frigyes részletesen szabályozza az ügyvédi fegyelmet és tiszteletdíjt (de cultu justitiae és de salario advocatorum című const.); a szegény, árva, özvegy s egyéb tehetetlen személyeknek pedig főleg hatalmas személyek vagy az állam elleni perek és panaszok esetére *ügyvédet* rendel adadni a *királyi Curia költségére*. (Const. de dandis advocatis pupillis et aliis miserabilibus personis.) Oly magasztos felfogást tanusít ez, melyre valóban ráillenek CAPONE szavai, hogy ezen constitúciók egy «monumento storico del nostro presto passaggio dallo stato di barbarie — ad una civiltà anticipata.» (Discorso sopra la storia, delle legge patrie p. 1. §. 114.) II. Frigyes az ügyészt az ügyvédek rendeli alá: «Nihil enim sine advocatis facere licet procuratoribus, nec verbum in causis propositis, sub poena privationis officii» mond egyik constitúcióban.

Mindezen normann és római-német, tényleg a római jogból meritett constitúciók évszázadokra fentartották érvényüket az által, hogy PETRUS DE VINEA 1231-ki compilációjába felvették. (Constitutiones regni Siciliae tit. 95.) Az ügyvédi szervezetet különben a spanyol uralom is, II. s III. Fülöp ügyvédi pragmaticái, érintetlenül hagyták.

Mily gyümölcsöt hozott az állam ily szellemű magatartása, arról tanuskodnak a nápolyi történet lapjai. Ha GIUSEPPO AURELIO DE GENNARO: «Repubblica Ictorumá»-ban vagy LORENZO GIUSTINIANI művében: «Memorie storiche degli scrittori legali» lapozunk, legtöbb névre a nápolyi ügyvédek sorából akadunk, kiknek tudománya és ékesszólása a classicus római jogászokéval mérközött. Ha a jogtörténészekhez fordulunk, GIANNONE (Storia civile), SCLOPIS (Storia della legislazione italiana) stb. egész fejezetekben magasztalják a nápolyi forum jelentőségét. GIUSOPPE ZANARDELLI igazságügyminiszter idézett művében, mely a bresciai ügyvédi testület előtt 1875. február 15-én az ügyvédség érdemeiről, 1876. február 15-én jogairól és kötelességeiről tartott beszédeit tartalmazza, első sorba helyezi a nápolyi ügyvédek érdemeit. Sőt ujabban egy tudós tanár G. LOMONACO közjogi tanulmányai által a nápolyi forum befolyásának méltatására vezetett-vén, valóságos éloge-irodalmat kezdeményezett róla. (I. Nápolyban 1870-ben megjelent művének: Studi di diritto pubblico függelékét: Sulla importanza e sul merito delle allegazioni degli avvocati napoletani etc. és

* Az előbbi közlem. 1. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29. és 30. sz.

az «Il Filangiori» című folyóirat 1882. május—júliusi füzeteiben: Del foro napolitano etc. című tanulmányát).

Ezen állapotok, e szervezet az ujkorban is csaknem változatlanul tartattak fenn. Az 1770-ki piemonti, (Legge e Costituzioni di Carlo Emanuele lib. 3.) a francia törvényeket felváltó 1833. január 24/25-ki parmai ügyvédi rendtartások fentartják az ügyvédség és ügyészség teljes elválasztását. Modenában a legfőbb igazságügyi tanács kitüntetésképp adományozza az ügyvédi címet; csak az ügyészséget szabályozza 1816. decz. 28. rendeletével. 1852. october 14. életbelép itt az estei p. tk., mely a legfőbb ítélőszék előtti képviselőt csak ügyvédeknek engedi meg. Piemontban az ügyészek száma korlátozva és megállapítva volt 1857-ig. Az 1859. április 17-ki törvény megengedi az ügyészeknek az ügy teljes ellátását, nehogy két személyhez kényszerüljön a fél fordulni, de fentartja a két hivatás összeférhetlenségét, hogy valódi ügyvédség is fenmaradjon. (art. 3. 27.) E törvény az annexio után Modenára s Parmára, 1870-ben a pápai államokra is kiterjesztetett, a hol már az 1834. decz. 14 ki edictum — miként Toscanában az 1838. aug. 2., nov. 9. rendeletek — megengedte volt az ügyészeknek az ügyvédi funkciók teljesítését is. Nápolyban IV. Ferdinánd 1770. decz. 6. pragmaticája külön szabályozza a kizáróan ügyvédek vagy ügyészeket és a két hivatást együttesen gyakorlók osztályát. Az 1817-ki bírósági szervezeti törvény az ügyészséget részletesen szabályozza. Az 1861. február 17. rendelet a két hivatást ismét teljesen elkülöníti. A lombard-velencei 1804. április 14. törvénykezési rendtartás szintén a bifurcation sarkallott; ellenben az osztrák uralom alatt az 1816. május 31-ki ügyvédi rendtartás a két hivatást teljesen, kötelezően egybeolvasztotta.

Ily állapotban találta az egységes királyság törvényhozása az ügyvédséget. Az egységes szabályozás legnehezebb problémája a szervezet kérdése volt. Kitünőségek sorakoztak úgy a merev elkülönítés, mint a teljes egyesítés vagy vegyes (compatibilitási) rendszer mellett. A kérdés megoldása tudományosan előkészített az olasz (római) jogászgyűlés munkálatai által, melyekből NORSI, CATALDI és MANASSEI relatiói emelkednek ki. Ugyanaz kérte ki a felsőbb bíróságok véleményét, melyek közül a piemontiak, a toscanai és római a teljes elkülönítés, a velencei, modenai, parmai és nápolyi a szabad egyesítés mellett nyilatkoztak. Ez utóbbi (vegyes rendszert) approbálta a jogászgyűlés, ezt fogadta el hosszas viták és több eltérő javaslat után a törvényhozás az 1874. június 8 ki törvényben, mely az ügyvédség és ügyészség gyakorlatát jelenleg szabályozza.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint *

— Közöséges egyházi és hazai kuttók nyomán —

V.

A házasságkötés aktusának nem csak külső, de belső kellékei is vannak. Ez utóbbiak is a házasságkötéshez tartozók, mint oly pozitív kellékek, melyek nélkül semmiféle házasságkötés el nem lehet. Csak ha ezek sem hiányzanak, jön a sor a házassági akadályokra, habár azon pozitív kellékek hiányait is, a melyek magára a házasságkötés aktusára tartoznak, házassági akadályokul lehet tekinteni. Természetes, hogy itt csak szorosan a házasságkötés aktusára tartozó azon pozitív kellékek jönnek szóba, melyek nélkül házasságkötés létre sem jöhet, s melyek a házasságkötés már ismert külsőségeivel függnek össze.

* Az előbbi közl. 1. a 18., 19., 20., 21., 23., 24., 25., 27., 28. és 29. sz.

A házasságkötés a felek megegyezésén (consensus) alapszik. Nem elég tehát, hogy megegyezés nyilvánítassék, de az is szükséges, hogy a megegyezés nyilvánítása a felek akaratának megfelelő legyen. A pusztá látszat a házasságkötés aktusában sokszor félrevezető. És ez a látszat nem csak az akarat híján levő embereknél csal, minő az örült vagy a nagy mértékben ittas vagy a 7 éven alól való gyermek, de az akaratképes emberek házasságkötésénél is előfordulhat. Lehet, hogy a házasságkötés aktusa külsőleg tekintve végrehajtottnak látszik, de az egész csak tréfálgatásból, szórakozottságból eredett. Ilyesek még mindig történhetnek, ha meggondoljuk azt, hogy a tridenti zsinaton a házasságkötésre megszabott formaszerűség a vegyes házasságra nézve nem elengedhetlen s ez a házasság magok a felek között létrejövő megegyezés következtében is előállhat. Ilyenkor megtörténhet, hogy az egyik részről csak tréfából vagy szórakozottságból ejtett szavak a másik részről komoly akaratnyilatkozás gyanánt vétetnek.

De azon formaság mellett is, melyet a tridenti zsinat s ennek nyomán a József császár pátense a házasságkötésre nézve szabott, megtörténhetik, hogy a felek részéről ünnepélyesen adott akaratnyilvánítás minden belső valóság nélkül való. Ha a két fél csak azért tette a házasságra való nyilatkozást, hogy a világot félrevezessék s házasoknak tekintessenek a nélkül, hogy ők házasokká akartak volna lenni: a tette, a szimulált házasság minden igazi létel nélkül való, mire nézve természetesen szükséges az, hogy a teljes való igazságot kétséget kizárólag igazolják. A római szabályt: simulatae nuptiae nullius momenti sunt (L. 30. D. de R. N. 23. 2.) a kánonjog is tartja.

Másként áll a dolog, a mikor nem az az eset, hogy mind a két fél tette magát, hanem csak az egyik az, ki tette köti a házasságot, s habár úgy mutatja, nyilatkoztatja, még sincs avval a szándékkal, hogy házasságot kössön (reservatio mentalis). Ilyenkor bizony, ha azt néznők, hogy a nyilvánított akaratnak a valóságos akarral össze kell vágni, hát ez annak a félnek nagy rövidségére lenne, ki a mentalis reservációról mit sem tudott, s a házasságot egészen komolyan akarta és nyilvánította. Innét van hogy általán elismert dolog, hogy a valamelyik fél részéről reservációval kötött házasság megáll, a reserváció nem bánthatja a házasság érvényét. Az ellenkezőt a c. 26 X. de sponsalibus (4. 1.) sem tanítja.

Consequenter autem quaesivisti, ut quum quandam mulierem quidam aliter inducere nequivisset, ut sibi commisceretur carnaliter, nisi desponsasset eandem nulla solennitate adhibita vel alicuius praesentia dixit illi «te Joannes desponsat» quum ipse Joannes non vocaretur, sed finxit se vocari Joannem non credens esse coniugium eo, quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantum exsequendi carnalem, utrum inter praedictos sit matrimonium celebratum, quum mulier consenserit et consentiat in eundem, et ille dissenserit et dissentiat, nec aliud quidquam egerit, quam quod superius est expressum, nisi quod cognoverit eandem. Super quo tibi respondemus, quod, quum praefatus vir praedictam desponsaverit mulierem in propria persona et sub nomine alieno, quo tunc vocari se finxit, et inter eos sit carnalis copula subsecuta, videtur forte pro coniugio praesumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses, quod ille nec proposuit nec consentit illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit non videmus. Nos autem, quid iuris sit rescribentes, hoc dicimus, quod, si res ita se habuerit, videlicet, quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in praedictam personam, non debet ex illo facto coniugium indicari, quum in eo nec substantia coniugalitatis contractus, nec etiam forma contrahendi coniugium valeat inveniri, quoniam ex altera

parte dolus solummodo adfuit, et defuit omnino consensus, sine quo cetera nequeunt foedus perficere coniugale.

Tagadhatlan, hogy a jelen esetben volt mentális rezerváció, mert a csaló nem volt avval az igaz szándokkal, hogy házassági kötést tegyen. Ezért használt mást mint a saját nevét s mondta azt «te Joannes desponsat». A házassági akarat azonban ki volt nyilatkoztatva. De III. Incze nem ily alapon bírálta el az esetet, hanem azt olybá vette, mintha a megegyezés ki sem is nyilatkoztatott volna, tehát a c. 26. X. de sponsalibus (4. 1.) nem bizonyít a mellett, hogy az egyház azt a jogot ismerné, hogy a mentális rezerváció miatt a házasság érvénytelen volna. Ha ez így lenne, annak a legbiztosabb módja hogy valaki akaratáról tudomást szerezhettünk, t. i. hogy megkérdezzük és saját feleletét nyerjük, menne veszendőbe. Ezen felül a rezerváció bizonyításának megengedése, mi magában véve erkölcstelen, arra vezetne, hogy a mentális rezerváció nélkül kötött házasságokat is annak a veszélynek tennők ki, hogy rezerváció czimén bolygatva lennének.

A felek megegyezése valósággal fogyatékán van, ha a házasság mindkét, vagy csak egy részről is feltétel alatt kötött s a feltétel nem teljesedik. Így áll a dolog a katolikus egyházi jog szerint, a mely jog a benne megírt házasságkötés természeténél fogva a feltétel alatt való házasságkötést megtilti. A közönséges egyházi kútfők szerint a házasságkötés a sponsalia de praesenti által megy végbe, a mi mellett a házasság teljes létrejötté még az elhalástól függ. A csupán sponsalia de praesentire menő akarat megtilti azt, hogy a magában véve úgy sem teljes házasságkötés (sp. de praesenti) feltétel által korlátoztassék, a mely feltételről a felek természetesen lemondóknak tekintetnek, ha a feltétel eldőlte előtt testileg közöszülnek.

Hogy a feltétel nem lehet contra substantiam matrimonii, s ily feltétel a házasságkötést lehetetlenné teszi, — a mint ezt IX. Gergely eldöntötte — a dolog természetéből következik. Hogy aztán az erkölcstelen és lehetetlen feltételnek nincs épp a házasságot érvénytelenítő hatálya, hanem az erkölcstelen és lehetetlen feltétel nem létezőnek tekintetik, ez onnét ered, mert IX. Gergely az ezen utóbbi kérdés eldöntésénél a római jog nyomán járt, a mely jogban azt látta, hogy a halálesetre való intézkedést az erkölcstelen vagy lehetetlen feltétel nem teszi semmivé, hanem csak a feltétel esik el. Azt már nem törvényhozói rendelkezés, de a gyakorlat döntötte el, hogy a feltétel nem csak jövőben bekövetkezendő eseményre szólhat, de jelenleges vagy multbeli körülményre is (conditiones in praesens aut praeteritum collatae).

SZVORÉNYI* a feltételre vonatkozólag a következőket jegyzi meg:

«Denique, matrimonialis contractus, nullam habeat, conditionem adpositam, est necesse, Quamvis autem jura vetustiora hoc pacto decernant, ut conditiones, quae repugnant substantiae matrimonii, illud irritum reddant; ceterae quamquam turpes, vel impossibiles, habeantur pro non adiectis: p) non videmur tamen Hungari, cautela huiusmodi indigere, dum nos ad amussim Tridentinae Synodo conformantes matrimonium in facie Ecclesiae volumus contrahi, et iuxta librum ritualem, a sponsis purum, absolutumque consensum despicere solemus.»

És valójában azt hinné az ember, hogy mióta a tridenti házasságkötési forma behozatott, a feltételes házasságkötéseknek is végüknek kellett volna szakadniok. Ez a hit aztán abból táplálkoznék, hogy a tridenti házasságkötési formában új házasságkötési fogalom képződött, mely már nem többé a sponsalia de praesenti. Mihelyet azonban megfontoljuk, hogy a mai házasságkötés is sponsalia de praesenti

(coram paracho et duobus testibus), melyek még a házasságkötés teljességére nem elegendők, beláthatjuk, hogy a feltételről való jogi tanok épségben maradhattak. Csak a püspöki engedély az, a mit a feltételesan való házasságkötésre nézve ki kell eszközölni. Az természetes, hogy a házasságkötésnél jelenlevő pap és tanuk előtt nyilvánítani kell azt, hogy a felek csak feltétel alatt lépnek házasságra; különben a feltétel annak a részéről, ki azt a házasságkötésbe hallgatagon bele érti, mentális rezerváció volna, a miről tudjuk, hogy elismerésre nem számíthat.*

Ezen a feltételes házasságkötésre vonatkozó nagyobb garanciák önmaguktól elesnek akkor, ha a katolikus fél a maga házasságát a tridenti házasságkötési forma nélkül és a régi jog alapján egészen magánosan köti, mi hogy lehetséges vegyes házasság esetén, ezen házasság jogi természetének megállapításánál már láttuk.

Hogy a feltétel alatt való házasságkötést polgári jogunk, a II. József császár pátense nem türi, az egyenesen abból következik, hogy a polgári jogunk szerint való házasságkötés egészen más valami, mint a közönséges egyházi kútfőkön sarkaló házasságkötés. Polgári jog szerint a házasságkötés egyetlen aktusban van koncentrálna úgy, hogy a házasságkötésnek azon jogügylet által, melyet a felek végeznek, egyszerre kell létrejönni.** A két nagy jogrendszer közt való összeütközést, a mi aztán a vegyes házasságnál nyilvánulhat, nem képzeljük úgy megoldhatónak, hogy a katolikus fél részéről szabott feltételt a protestáns lelkész elfogadhatná. A megoldás abban állhat, hogy a felek a katolikus fél papja elé is elmennek s a katolikus fél itt gyakorolja a feltétel-mondáshoz való jogát, vagy miután vegyes házasság kötésnél sem a tridenti formának, sem a József császár pátensében megszabott házasságkötési formának nem kell okvetlenül eleget tenni, a felek se pap, se lelkész elé nem mennek, a mikor aztán a feltételszabás a legszabadabban érvényesülhet.

Dr. Kováts Gyula
budapesti ügyvéd.

(Polyt. követk.)

JOGIRODALOM.

Eine Reichspartei. Von Dr. FERDINAND HORN. Wien. 1882. Carl Gerold's Sohn.

A fentebbi címet viselő munka mint közjogi tanulmány lett a nagy közönség elé bocsátva; tartalmánál fogva azonban inkább politikai röpiratnak nevezhetnők, még pedig olyannak, mely ferdített vagy rosszul felfogott államjogi tételekkel kivihetetlen ábrándok mellett küzd.

Ha egyedül a munka abszolút becsét tekintenők, nem foglalkozhatnánk vele oly terjedelemben, mint a hogy ezt jelenleg tesszük, bár reánk ép úgy vonatkozik, mint a lajtántuliakra, miután az egész dolgozat az 1867-ki kiegyezés körül forog. De irányánál fogva, azt hisszük, ismertetése érdekelni fogja közönségünket annál inkább, mert az osztrák államtudományi irodalomban számos, többé-kevésbé rokontartalmu dolgozattal találkozunk.

A mű rövidke bevezetés után négy részre van osztva: I. Auswärtige Beziehungen; II. Reichsordnung vom Jahre

* UDVARDY i. m. II. 214. l. azon hibába esik, hogy míg egyrészt elfogadja azt, — ha csak püspöki engedély nincs — hogy a házassági egyezést a plébános előtt föltétlenül kell kijelenteni, de másrészt meg azt mondja, «hogy a felek között bizonyos feltételek tűzhetnek ki, s egyezésüket a pap előtt azon feltételekre vonatkozólag hallgatagon jelenthetik ki»

** RITTNER i. m. 199. l. azt hogy az osztr. polg. törvénykönyv szerint való házasságkötés aktusa nem engedi azt, hogy a felek feltételt szabjanak, a házasságkötésből mint formális aktusból következteti, s abból hogy a házasságkötésre vonatkozó feltétel bejegyzése a házassultak anyakönyvébe nehézséggel járna. Ha ez indokok helyesek volnának, úgy azoknak a tridenti forma szerint végbe menő házasságkötésnél is állniok kellene, mert a tridenti határozat szerint való házasságkötés is formális aktus s azt is be kell a házassultak könyvébe jegyezni. Hogy a tridenti forma nem zárja ki a feltételt, ezt már láttuk s így a Rittner okoskodása az osztr. polg. törvénykönyvre nézve sem helyes.

* SZVORÉNYI i. m. I. 215. l.

1867; III. Die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder; IV. Ausblick.

A bevezetésben azon okokat olvashatjuk, melyek szerzőnk a munka megírására vezérelték. A monarchia két része között fenálló viszonyt csak ideiglenesnek tekinti, mert a jelenlegi szervezet a részek széthúzása folytán, midőn a monarchia létét fenyegeti, a részek létét támadja meg. Művében tehát, kifejtve azokat az elveket, melyek szerint az átalakulás történendő lenne, a mostani állapottal elégedetleneknek óhajt irányt jelöl.

A első cím a dolgozatnak legtöbbet érő részét képezi. Nem tartalmaz ugyan új gondolatokat, de azon helyzetet, melybe monarchiánk az újabb események folytán jutott, elég világosan kifejti.

Ausztria-Magyarország, Olaszország- és Németország-ból kiszorítva, világtörténeti missióval még a Balkán félszigeten bir. A birodalom feladatát azonban nem képezheti, hogy a természetszerűleg kifejlődött események folytán roskadozó Törökországot minden áron fentartsa, hanem inkább arra törekedjék, hogy Törökország helyén ne orosz törekvéseket támogató telepek keletkezzenek. Ezt pedig elérheti, ha a keleti népeket idejében meggyőzi, hogy Ausztria-Magyarországban igaz barátot birnak.

A monarchia e missiójának azonban csak akkor lesz képes megfelelni, ha erőteljes fejlődésnek indulhat, ha rendelkezésére levő erejét szabadon használhatja. A dualistikus szervezet ebben is akadály. Mert a polgárok akkor viseltethetnek államuk iránt ragaszkodással, ha egészséges állameszme lelkesíti őket.

Ez pedig az osztrák-magyar monarchiában teljesen hiányzik. A lajtántuliak nem éreznek vonzalmat a lajtán-inneni államért, a lajtáninneniek pedig nem a lajtántuli részért. Sőt a két rész érdekei nem egyszer összeütköznek, a midőn egymással szemben mint ellenséges felek állnak. A hadseregben is láthatjuk e viszony hátrányos következményeit; ott is megvan az egyik részért lelkesülő, a másikkal mitsem törődő elem.

Az 1867-ki kiegyezést több oldalról támadja meg. Először is jogi szempontból, mert ellenmond a sanctio pragmaticának, a mely pedig a két rész közti viszony szabályozása és a melyet az 1867-ki kiegyezés elfogadni ígér. Követve Lustkandl nyomdokait, szerzőnk is azt vitatja, hogy a sanctio practica nemcsak az uralkodó közös személye által hozta kapcsolatba Magyarországot Ausztriával, hanem egységes államot teremtett. «Die Annahme der Pragmatischen Sanction durch den ungarischen Landtag vom Jahre 1722 und 1723 kann keine andere Bedeutung haben als die, dass die besondere ungarische Staatsidee hinfort in der allgemeinen Staatsidee des damals gegründeten Bundesstaates aufgegangen ist.» (61. l.)

Ebből aztán következteti, hogy az újabban létrejött magyar állameszméből folyó és azt támogató intézmények a sanctio pragmaticát sértik.

Megtámadja továbbá történeti szempontból. Szerinte u. i. a monarchia két része közt a benső összeköttetés nemcsak szabályokban lett megállapítva, hanem az egységes állami élet századokon keresztül folyt is, és ezt tépte szét az 1867-ki kiegyezés, midőn csak egyes ügyeket mond közöseknek és két külön államot teremt.

Megtámadja végre igazság, méltányosság és helyes politika szempontjából. Ép úgy, mint hajdan Pufendorf a német birodalmat, hajlandó szerzőnk az osztrák-magyar monarchiát torzképnek tekinteni.

A közösügyek közül mindenek előtt a pénzügyeket kizárja, miután a közös pénzügyminiszterium csak pénztári hivatal, mely a meghatározott összeget átveszi és rendeltetése helyére szolgáltatja.

A külügyekre vonatkozólag pedig megjegyzi, hogy a

tárgyakat tekintve, ezek nem képeznek külön államügyeket, hanem az egyes ügyek csak annyiban tartoznak a külügyekhez, a mennyiben az államoknak egymáshoz viszonya által érintve vannak. Miután pedig Magyarország és Ausztria között közös államügyek alig vannak, birodalmi külügyekről is csak kis körben lehet szó. «Daher hat die Einrichtung eines gemeinsamen Ministeriums des Äussern für beide Sonderstaaten im Sinne jener Gesetze (1867) nur die Bedeutung einer Vereinigung des Apparates für die Verwaltung der auswärtigen Angelegenheiten Cis- und Transleithaniens».

Körülbelül hasonló áll a közös hadügyre nézve is. A hadsereg nem cél az államban, hanem eszköz bizonyos államérdekek megvalósítására, melyek békés uton nem érhetők el. A monarchiának közös érdeke csekély, tehát a közös hadsereg a rész-államok külön érdekeiért fog küzdeni.

A törvény szövege szerint a külügy és a hadügy közössé lett a közös és kölcsönös védelem céljából, pedig úgy a diplomatiának, mint a hadseregnek, a védelmen kívül egyéb feladatai is vannak. Ezekre és hasonló okokra támaszkodva, mondja az 1867-ki kiegyezést *esztelennek* és *hazugnak*.

A részekre menve át, különösen a delegatio intézményét kifogásolja, miután szerinte jelenlegi szervezete mellett csakis arra szolgál, hogy a magyar törekvéseknek szerezzen érvényt. Mig u. i. Magyarországon a delegatio tagjait a többségben levő párt választja, addig Ausztriában tartományok szerint választatnak. Ennek eredménye, hogy a közös szavazásnál a magyar bizottság mint ugyanazon pártnak tagjai összetartanak (!), az osztrák pedig széthúz. A bizottságok továbbá, ha egymással másképp megegyezni nem tudnak, közös szavazásra gyűlenek egybe, a midőn már sem nézetet kifejteni, sem közvetítő indítvánnyal fellépni nem lehet. Ez megakadályozza, hogy a határozat a közös szavazásra egybegyűltek valódi akaratát fejezze ki.

A kiegyezés folyton a két állam közti egyenlőséget emlegeti, valóban pedig egyenlőtlenséget teremtett: minden előnyt Magyarországnak, minden hátrányt Ausztriának adva. A közös költségekhez Magyarország csak 30%-kal járul, de a közös ügyek fölötti tanácskozásokban mégis annyi szavazattal bir, mint Ausztria. Mindezen bajok és visszasságok megszüntetésére szerzőnk kétféle módot lát: a tiszta personal-uniót, mint a milyen jelenleg Luxemburg és Németalföld közt létezik, vagy pedig a szövetekezés szorosabbá válván, a «Bundesstaat» alakul meg, melyben a souverainitás nem a részeknél, hanem a szövetségéknél van.

Dicséretére válik az az őszinteség, melylyel elismeri, hogy a teljes szétválás előnyös nem lenne Ausztriára sem, miről könnyen meggyőződhetünk, ha Ausztria népességi és nemzeti viszonyaira gondolunk. Az egyedüli panacea tehát a «Bundesstaat». A Bundesstaat létrehozására törekvő párt képezi a munka eszményét és célját. Ez volna a «Reichspartei», mely a jelen viszonyok közt az egyedül életképes pártnak mondatik.

A pozitív javaslatok még gyengébbek, mint a negatio. Mig az alkotmány bírálatánál egy-két helyes észrevétellel mégis találkozunk, itt a botlások sora következik. Szerzőnk csak nagy vonásokban szól, a részletezést óvatosan kerüli. Általában a részállamok eszméjét támogató intézmények eltörlesztését sürgeti, azoknak pedig felállítását, melyek a szövetséges állam kifejlődését előmozdítanák. Maga észreveszi, hogy javaslata Magyarországon ellenmondásra talál. De szerinte ez ellenmondás sokkal nagyobbra látszik, mint a milyen valójában lenne, miután Magyarország oly rendkívüli előnyöket élvez Ausztriávali szövetségéből, hogy a józan és higgadt magyar politikusok bizonyára hajlandók lesznek ez előnyök megtartásáért az állam függetlenségét, önállóságát feladni (?)

A nemzetiségek viszálya a birodalomban felkeltetett az által, hogy a magyar törzs 1877 óta oly előnyöket élvez, melyekkel a monarchia többi nemzetiségei nem bírnak, bár egyesek, például a csehek, hasonló joggal követelhetnék. E viszály a «Bundesstaat» megalakulását, illetve megerősödését ép úgy akadályozná, mint a hogy jelenleg a monarchia belbékét zavarja. Szerzőnk azonban azt is elháríthatónak véli, hogy a nemzetiségeknek a nyelvnek szabad használatát meghagyjuk, miután «az állam belbékét zavaró nemzeti-ségi villongás nem egyéb, mint nyelvekérti harc». Therapiakép körülbelül oly tervet ajánl, mint a hogy nálunk az 1868: 44. tcz. a nemzetiségek jogait biztosítja: az állam saját ügyeit egy nyelven intézné, polgáraival pedig lehetőleg az illetők nyelvén érintkezne. A «Bundesstaat» nyelve természetesen német lenne, valamint a német nyelv az iskolákban is kötelezővé válnék, a mennyiben t. i. az állam azon érdeke, hogy kellő számu, a német nyelvnek teljes birtokában levő személyzettel rendelkezessék, megkíváná.

Ez volna a műnek tartalma, melyet hosszabb czáfolat alá venni nem szükséges. A *Jogtudományi Közlöny*-nek bizonyára nincsen olvasója, ki ne tudná már ma, hogy az 1722/3. törvényhozás a magyar állameszmét nem támadta meg; továbbá, hogy a történeti alakulás Magyarországot nem olvasztotta Ausztriába.

Az állandó hadsereg behozatala óta (1715: 8. tcz.) a hadsereg közös lett ugyan, de a magyar országgyűlés idevonatkozólag is jelentékeny jogkört tartott fen magának.

A külügyeket illetőleg az 1741: 11. tcz. és 1791: 17. tcz. elrendelik, hogy a magyar tanácsosok közreműködésével a magyar érdekeknek megfelelőleg tárgyalassanak. E cikkeket megelőzőleg pedig törvényeink értelmében Magyarország külön is küldött követeket a császári követ mellé, és utasítással a magy. kir. tanács, sőt néha az országgyűlés látta el.

A pénzügyekre nézve pedig jogilag nem létezett közösség Ausztria és Magyarország közt. Bár a magyar király e téren birt jogait nem egyszer használta fel egyéb tartományai előnyére.

Az 1867-ki kiegyezés nem egységes államot tépett széjjel, hanem két *souverain állam* egymáshoz viszonyát szabályozta, sőt mondhatjuk, hogy a részeket egymáshoz közelebb hozta. Ezt szerzőnk, ha már a magyar államjogi irodalomra nem fordít kellő figyelmet, német íróktól is megtanulhatta volna. Így többi közt Bluntschli határozottan mondja (*Lehre vom modernen Staat*), hogy Magyarország és Ausztria közt épen úgy, mint Svédország és Norvégia közt, a szövetkezés eredeti alakja a *personál-unio* volt és csak utjabban alakult át *reál-unióvá*.

Az 1867-ki kiegyezés által teremtett állapot Lajtán innen sem tekintetik tökéletesnek. Kétségtelen, hogy számos hátránya van, melyek az erőteljes állami élet

kifejlődését lassítják és mely akadályokat az egységes államban nem találók fel.

De ez magyarázatát ép abban leli, hogy a kiegyezést készítők nem működhetek szabadon, hanem a történelmileg fejlődött viszonyokhoz kellett alkalmazkodniok. Az ugyan nincs kizárva, hogy a kiegyezés a tett tapasztalatok alapján *revisio* alá ne kerüljön s a czélszerű politika kívánalmainak megfelelőleg át ne alakíttassék. Csak egy változtatás lehetetlen, az, mely e dolgozatban ajánltatik, mely t. i. a *két souverain állam eszméjét* alapul nem bírja. Ilyen javaslat csakis a mozgó factorok félreismerése folytán keletkezhetik. Nem hiszem, hogy Ausztriában is akadna csak némileg többségre számot tartó politikai párt, mely ez elveket zászlójára merné írni.

Fölösleges idővesztegetés lenne azon állítás czáfolásába bocsátkozni, hogy a kiegyezés minden előnyt Magyarországnak, minden hátrányt Ausztriának juttatott. A lefolyt, államok életében pillanatot képező tizenöt év már elég volt arra, hogy ennek hamis voltát megmutassa.

Magyarország Ausztriával mint *souverain állam* egyezkedett; ebből következik, hogy a közös ügyek intézésénél ép olyan befolyással bír, mint a másik *souverain állam*, Ausztria. Érdekes volna megtudni, miként képzei szerzőnk, hogy Magyarország *souverainitásának* megfelelőleg érvényesíthetné jogait oly testületben, mely $\frac{3}{4}$ részben osztrákokból és csak $\frac{1}{4}$ részben állna magyarokból.

Tévesek végre szerzőnknek a delegációra vonatkozó észrevételei is. A közös ülés igaz hogy csak szavazásra jön össze, de az egyes tételeknél a külön ülésekben a leg-részletesebb tanácskozásoknak van helye, az írásbeli üzenetváltások alkalmával pedig minden mellék- és közvetítő indítvány megtétethetik. A delegatio tagjainak választása körül követett eljárás látszólag a magyar résznek biztosít fölényt; de ez csak látszólagos, mert a magyar országgyűlés mindig birt azzal a loyaltással, hogy a delegációba nem egyedül a többség kebeléből, hanem pártok szerint választott, — és előfordult az az eset is, hogy a magyar bizottság tagja az osztr. bizottság többségével szavazott.

A monarchiában levő nemzetiségek közti viszályt nem az 1867-ki kiegyezés hozta létre. Korunknak egyik jellemvonása ez már. Hozzánk csak később jutott, mert forrása idegen földön van és jelenleg is részben kívülről ápoltatik. A nemzetiségi mozgalmakat nem tekinthetjük egyedül nyelvekérti küzdelemnek, ma már mindenfelé államalkotó törekvéssel bírnak.

De nem folytatjuk tovább. Csak azt jegyezzük még meg, hogy úgy a jelen, valamint a hasonló irányu munkák nekünk keveset árthatnak, mert minden elfogulatlan olvasó könnyen redukálja azokat valódi értékükre. Az író csakis saját reputációját rontja meg és az osztrák államjogi irodalom tekintélyét, a melynek kebelében az efféle tendentiosus művek teremnek.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés kiszabása esetén.

E lapokban több ízben volt alkalmunk találkozni oly curiai ítéletekkel, melyekben a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése kimondatott oly esetben, midőn a tettes életfogytig tartó fegyházra ítéltetett. Ezen rendelkezései az illető ítéleteknek nem találkoztak minden oldalról föltétlen helyesléssel, sőt akadtak hangok, melyek az ítélet ezen részét határozottan helytelenítették.

Maga a kérdés nézetem szerint oly világos, hogy ha a törvény és a Curia e részben tanusított ingatagsága,

némi jogosultság színében fel nem tüntetné, úgy egyszerűen napirendre térhetnénk azon kételyek fölött, melyek az iránt merülnek fel, hogy a halálbüntetés vagy az életfogytig tartó fegyházbüntetés mellett lehet-e és ha igen, mily értelme lehet az említett mellékbüntetések alkalmazásának. A bünt. törv. 57. §-a értelmében ugyanis a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése a szabadságvesztés büntetésnek illetve az elévülésnek befejeztével kezdődik. A 120. §. értelmében a jogerejű ítélettel megszabott halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetés végrehajtását az elévülés 25 év elteltével kizárja. De a 123. §. értelmében az elévülés a hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlásának

felfüggesztésére ki nem terjedvén, ezen mellékbüntetés alkalmazása a főbüntetés elévülése után helyt foghat. A mi-ből következik, hogy az ítélet, mely halálbüntetést és 10 évi hivatalvesztést állapítana meg, korántsem volna oly nevetséges, mint azt a felületes ítélők követelik. Még inkább áll ez ott, hol a főbüntetés életfogytig tartó fegyházra szól; ezen büntetés ugyanis nem épen azt jelenti, hogy az elítélt csak a halál által szabadulhat ki. A bünt. törv. 48. §-a értelmében az életfogytig tartó fegyházra ítélték 15 év eltelte után föltételes szabadságra bocsáthatók, s ha a föltételes szabadságban 4 évet kifogástalanul eltöltöttek, büntetésök kiállottnak tekintetik; tehát az időpont, melyben az érintett mellékbüntetések kezdetüket veszik, ezen 4 év elteltével beáll.

Ha tehát ebből kétségtelen, hogy a halálbüntetés mellett kiszabott hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése elévülés esetén — az életfogytig tartó fegyházbüntetés mellett kiszabott hivatalvesztés és politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése pedig a föltételes szabadságra-bocsátás és a föltételes szabadság kifogástalan kitöltése esetén is alkalmazást találhat, úgy épen semmi ok nincs arra, mely ezen mellékbüntetéseknek mellőzését ott, hol különben azt a törvény kimondatni rendeli, halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetésre való elítélés esetén is indokolhatná.

A bíró a törvény alkalmazásánál nem tekintheti azt, vajon a törvény szerint kimondandó ítélet minden pontjában teljesen végrehajtható lesz-e és nem fog-e annak végrehajtása egészben vagy részben előreláthatólag meghiusulni; mert ez esetben a tettes előrehaladt kora a hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetés kimondásának, vagy teljes vagyontalansága az esetleg százazrekre menő kár megtérítésére való kötelezettség megállapításának is akadályul kellene, hogy szolgáljon. Ámde ezt még eddig azok sem állították, kik az életfogytig tartó fogház mellett kiszabott hivatalvesztést különösnek találják.

Ezen tárgyban tehát a törvény rendelkezéseit és a kir. Curia ítéleteit figyelemmel kísérve, több joggal kifogásolható azon ingadozás, melyet e kérdésben úgy a törvény, mint a legfőbb ítélőszék tanusít.

A törvény 138. §-ából, mely a jelzett mellékbüntetések csak a szabadságvesztés-büntetés mellett rendeli megállapítandónak, úgy az 57. §. harmadik bekezdéséből, mely az iránt intézkedik, hogy a halálbüntetésnek szabadságvesztés-büntetésre átváltoztatása esetén az érintett mellékbüntetések tartama az átváltoztatással együtt határozassék meg: az következik, hogy a törvény a halálbüntetés mellett a jelzett mellékbüntetést nem rendeli alkalmazandónak; ámde ezzel ellentétben a 289. §. szerint hivatalvesztés a 278. §. esetében is, hol pedig a főbüntetés halál, kimondandó; és mert annak kimondása azon okból, mintha talán ily mellékbüntetés a priori föltétlenül végrehajthatatlannak mutatkoznék, nem mellőzhető: ennél fogva gyilkosság esetén a bíró a halálbüntetés mellett a hivatalvesztést is tartozik kimondani. Igaz ugyan, hogy akkor legalább is következetlenség lesz ezen mellékbüntetést a 126. §. 1. pontjában meghatározott felségsértés miatt kimondott halálbüntetés esetén mellőzni; de ez a bünt. törv. 138. §-a alapján történvén, a következetlenség vádja csak a törvényt s nem a bírót érheti. A kir. Curia ingadozását e kérdésben e lapok egyik utóbbi számában közölt ítélet bizonyítja, melyben az életfogytig tartó fegyházbüntetés mellett kimondatik ugyan 10 évi hivatalvesztés, de nagy fölöslegesen, sőt figyelemmel a bekövetkezhető elévülésre tévesen is — csak oly fentartással, hogy épen mellékbüntetés csak azon esetre szól, ha a tettes kegyelem útján kiszabadulna.

Dr. G. L.

Az ítélet kihirdetése alkalmával a felebbvitel azonnal bejelentendő-e?

Oly törvény, melynek egyetlen passusához sem férközhethnék ellentétes magyarázat, a lehető legnagyobb ritkaságok közé, sőt talán mondhatni: egyenesen a phantasiák országába tartozik. A hibáktól nem lehetett egészen ment az oly kiváló gonddal szerkesztett s kiváló készséggel bíró alapos tudományu szerzőre valló új perrendtartási novella sem, melynek eltérőleg magyarázható tételeit discussio tárgyává tenni az igazságszolgáltatás kiváló érdekében áll. Örömmel tapasztalván, hogy e jelzett cél elérésére e becses lapban tér engedtetik, az igen üdvös initiatíván én is buzdulva, felvetem azon kérdést: vajon sommás perben hozott ítélet elleni felebbezés ennek kihirdetése alkalmával nyomban, szóval bejelentendő-e?

Szerintem ezen kérdésre a válasz csak az lehet, hogy: «nem». De azon incidensből, hogy már találkozott oly bíróság, melynél az ellenkező nézet emelkedvén érvényre, az ítéletnek szóval történt kihirdetése alkalmával követeltetik a perfelek abbéli nyilatkozata: megnyugosznak-e abban, avagy felebbezik, nem látom céltalannak a kérdés szellőztetését. Nem pedig azért, mivel e kérdésben a bíróságok egyöntetű eljárása a perlekedő felekre felette fontos; mert ellenkező esetben azon perfél, ki az 1881: LIX. tcz. 32. §-ának abbéli rendelkezése folytán, hogy a felebbezés 8 nap alatt bejelenthető, az ítélet-hirdetésre meg nem jelent, egészen a bíró önkényére bíztnék, elfogadja-e tőle 8 nap alatt a felebbezést vagy sem.

Nézetem az, hogy a felebbezés az ítélet kihirdetése után 8 nap alatt bármikor bejelenthető: még akkor is, ha a felebbezéssel élni kívánó a kihirdetésre meg sem jelent; mert az 1881: LIX. tcz. 32. §-a határozott szavai az ezzel ellenkező értelmezést teljesen kizárják, s mert az ítéletnek a perfelekkel kihirdetés utján közlése csakis a gyorsabb intézkedhetőség s a többszörös lemasoltatással járó terhes és sok időt igénylő irodai munka kikerülésének célzata által lévén indokolható, a kihirdetés a kézbesítéssel bir egyenlő joghatálylyal, s azon időpontot állapítja meg, melytől a felebbezés benyújthatására törvényileg megszabott záros határidő számítható, és így a kihirdetésről elmaradás joghátrányt nem eredményezhet; nem eredményezheti nevezetesen azt, hogy a meg nem jelent fél az ítéletben megnyugvónak tekintessék, és mint ilyen felebbezéssel a törvényileg megállapított nyolcz napi záros határidőn belől sem élhessen. Az 1881: LIX. tcz. 26. §. második bekezdése szerint: «sommás ügyekben a felek a felebbvitelt szóval is bejelenthetik»; tehát a szóvali bejelentés csak joga, de nem kötelessége a peres félnek, a mely jogával ha nem él is, felebbezését írásban a 32. §-ban megszabott határidő alatt beadhatja.

Véleményem szerint a törvény világos szava ellenkező magyarázatot kizár s a perrendtartási novella ezen újabb rendelkezésének üdvös volta kétségbevonhatlan, mert míg egyrészt a feleknek a felebbezés bejelentésére időt engedve, az ügy befejezésének késleltetésével nem járó előnyt nyújt, addig más részről több munkát avagy terhet a bíróságokra sem hárit. Előnyös a felekre, mivel a felebbezésnek azonnali bejelentése nem kívántatván, az ítélet kihirdetésén való sokszor érzékeny idővesztés és tetemes kiadással járó megjelenésük sem szükségeltetik, hanem joguk lévén a hozott ítéletet kihirdetés után bármikor megtekinteni avagy megtekintetni s arról másolatot is vehetni, ha azt magukra sérelmesnek találják, felebbezésüket nyolcz nap alatt írásban beadhatják, vagy ha épen úgy tetszik, bejelenthetik. De nem hárit több terhet a bíróságokra sem, sőt megkiméli a bírakat ama sok zaklatástól és felesleges munkától, mely nekik az ítélet kihirdetése alkalmával sokszor csak óvatosságból bejelentett felebbezéseknek igen gyakran történt

visszavonása által okoztatott. A felek képviselői ugyanis, különösen esküvel döntő ítéletek ellen, azok kihirdetése alkalomával, majdnem mindig felebbezést voltak kénytelenek bejelenteni, mivel nem tudhatták, vajon képviseltjük az esküt, úgy a mint az ítéletben szövegezve van, letenni hajlandó-e; mikor aztán az ítélet tartalmáról értesített perfél 4—5 nap múlva képviselőjét az ítéletben való megnyugvásáról és az eskü elfogadásáról tudósította, a bejelentett felebbezést természetesen visszavonni kellett, mely eljárás ok nélküli munkát, fáradságot s idővesztegetést és e mellett még az ez ideig már leróni kellett felebbezés utáni kincstári bélyeg-illeték által illetéktelen kiadást, tehát kárt is okozott.

F..... S....

Bíróság kerestetik.

Hogy mily égető szükség közigazgatási szervezetünk reformálása s a független közigazgatási bíróságok felállítása, arra szolgáljon például a következő eset.

M. Iván és huszonkilencz társa bogdáni (Máramaros megye) lakosok, O. János vállalkozó, rahói (Máramaros megye) lakos felszólítására mint munkások 40, 60, 70, és 80 kr. napi bér mellett beállottak nevezett vállalkozóhoz, általa a m. kir. kincstártól vállalatba kivett és Bogdán község határában levő «Scsaul» nevezetű vágásba a szálfa termelési munkába, s dolgoznak ott mindnyájan közel 1800 napon át, a miért is a kialakult napi bér mellett járt nekik összesen 1089 frt 59 kr. Minthogy azonban a vállalkozó az érdembe hozott munkabérüket kifizetni vonakodott, ennél fogva a mezei munkásokról és napszámosokról intézkedő 1876. évi XIII. t. cz. 93. és 115. §-ai alapján bepanaszolták a munkaadó vállalkozót kerületök szolgabírája előtt, a ki is panaszlók esküjétől feltételezetten vállalkozót a követelésbe helyezett összegben elmarasztalta. Ezen határozatot a panaszlott felebbezése folytán Máramaros megye alispánja mint másodfoku hatóság is indokaiból helyben hagyta.

Igy tehát e szerint további felebbezésnek az 1876. évi XIII. tcz. 117. §-a értelmében nem volt helye, azonban ennek daczára is a panaszlott vállalkozó közvetlen folyamodására a belügyminiszter ur leirt a megyei közigazgatási bizottsághoz, miszerint az ügyiratoknak az eljáró szolgabírótól bekívánása után az ügy mibenlétét vizsgálja meg s annak után a jelentés kapcsában az iratokat hozzá terjeszse fel.

A közigazgatási bizottság a tiszti ügyész véleményének előterjesztése után, támaszkodva a törvény t. i. az 1876. évi XIII. tcz: 117. §-ának világos rendelkezésére, mely szerint «két lényegileg összhangzó határozat után további felebbezés helye nincsen», a miniszteri leirathoz képest az ügyiratokat azon jelentése kíséretében, hogy az ügyet az idézett 1876. évi XIII. tcz. 117. §-a értelmében felülvizsgálni magát jogosítva már nem érzi, a belügyminiszter urhoz felterjesztette, ki a három alsóbb foku hatóságok határozatait megsemmisítvén, az ügyet közigazgatási utra nem tartozónak mondotta ki.

Szerény nézetem szerint a jelzett miniszteri határozat a törvénybe ütközik, mert a többször hivatolt 1876. évi XIII. tcz. 117. §-a világosan kimondja: miszerint «két lényegileg összhangzó határozat után további felebbezésnek helye nincsen»; mert továbbá az 1876. évi XIII. tcz. 116. §-a szerint a belügyminiszter harmadfokban csakis Budapesten és nem a megyékben van jogosítva határozni, s ott is csak akkor, ha a II-odfoku hatóság az elsőfoku hatóság határozatát lényegileg helyben nem hagyta; s mert végül az 1878. évi márczius 13-án 4. és 5. szám alatt kelt semmitőszéki, nem különben az 1881. évi június hó 3-án kelt és az igazságügyminiszter ur által 8489/1881. sz. alatt a kir. bíróságokkal közölt minisztertanácsi határozat értelmében az erdőn eszközözendő favágás céljából felfogadott munkások által támasztandó keresetek elintézése az 1876. évi XIII. tcz. 93., 115. és 118. §-ai szerint a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartoznak.

Az idézett belügyminiszteri határozat következtében a nevezett munkások most ott állanak, hogy munkabéreiket sem közigazgatási, sem bírósági uton nem érvényesíthetik.

Hostsuk János,
akna-rahói ügyvéd.

A végrehajtási törvény 192. §-ához.

A *Jogtudományi Közlöny* 14. számában N. N. ügyvéd ur által a fenti szakaszra vonatkozólag felvetett azon két kérdés:

1. vajon a végrehajtásilag bekeblezett követelés után is *csak* 3 évi kamat sorolható-e a vételár-felosztási tárgyalásnál?

2. vajon a 3 évnél régibb és a tőkénél nem sorolható kamatok igényelhetnek-e a tömegmaradványból kielégítést?

E kérdésekre ugyanazon számban TELESZKY ISTVÁN ur adott választ, ujabban pedig a 18. számban egészen eltérő nézeteket olvasunk TÓTH GÁSPÁR kartárs urtól.

A kérdések ugyszólván mindennapi fontossággal bírnak, úgy hogy talán nem fölösleges a törekvés azok tisztázásához néhány megjegyzéssel hozzájárulni.

Az első kérdésre nézve érdemleg osztom TELESZKY ur nézetét, de más indokokból; a másik kérdésre nézve azonban helyesebbnek tartom TÓTH GÁSPÁR ur véleményét, de az általa előadott indokolást nem vélem elég kimerítőnek.

A fenti két kérdés helyes eldöntése szerény nézetem szerint nem attól függ, vajon az illető követelés perenkivüli uton vagy végrehajtás utján lett-e bekeblezve, hanem az a döntő momentum, vajon a tőke mellett a kamat csak általánosságban — a kamatláb kitüntetése által — van-e bekeblezve vagy pedig határozottan: mint bizonyos naptól számítandó járulék. A fenforgó kérdések megoldásánál tehát nézetem szerint *ezen* két esetet kell megkülönböztetni és e mellett elsősorban nem a végrehajtási törvényt — mely mint alaki jog e részben csak subsidiarius jellegű — kell szem előtt tartani, hanem az anyagi jogot és különösen ennek kiegészítő részét a tkkvi szabályokat, és csak ott, hol ezek kételyt hagynak: kell a subsidiarius jellegű jogszabályokhoz fordulni.

A tkkvi rendelet 62. §-a szerint: «a bekeblezés vagy előjegyzés azon jog tekintetében ad dologbani jogot, a mely bejegyeztetett»; ha tehát valamely követelésnek járuléka is bejegyeztettek, akkor ezen járulékokra nézve a hitelező ép oly zálogjoggal bír, mint a tőkére nézve, vagyis a járulékok is azon helyen érvényesíthetők, a hol be vannak keblezve. A zálogjogi bejegyzések mind a tőkére, mind a járulékokra nézve kétféleképp történhetnek, t. i. vagy úgy, hogy az egész követelés összege már a bejegyzés alapján bárki által meghatározható, vagy pedig úgy, hogy e meghatározást csak az érdekeltek: hitelező és adós képesek eszközölni. Itt előtérbe lép azon körülmény: vajon az illető követelés perenkivüli uton lett-e bekeblezve vagy pedig végrehajtás utján; az utóbbi esetben ugyanis a követelés mindig magából a bejegyzésből bárki által pontosan meghatározható akár mely időpontban összes járulékaival együtt, azért mert az ítéletnek, a melynek alapján a végrehajtás vezetett, mindig határozottan kell szólni. Ha ellenben a követelés perenkivüli uton lett bekeblezve, akkor lehetséges, hogy a bejegyzés ép oly határozott, mint ha ítélet alapján eszközöltetett volna, de sokkal gyakoribb, mondhatni rendszerinti azon eset, hogy vagy a tőke, vagy a járulékok határozatlanul vannak bejegyezve, úgy hogy a követelés összegét nem lehet magából a bejegyzésből meghatározni, hanem azt csak az érdekeltek állapíthatják meg.

Ha már most valamely zálogtárgyból, mely többeknek van lekötve, az arra bekeblezett követeléseket ki kell elégiteni, akkor minden későbbi hitelezőnek érdekében van tudni: mennyit tesznek ki az őt megelőző követelések, és még inkább érdekükben van az, hogy az előzőkre számíthassanak fel tetszésszerű összegeket, mi által a későbbi hitelezőktől a fedezetet jogtalanul elvonnák. Ha valamely követelés a tkkönyvben úgy van bejegyezve, hogy összege pontosan meghatározható, akkor kétséget nem szenvedhet, hogy az egész követelés, tehát a tőkének minden határozottan bejegy-

zett járuléka ugyanazon rangsorban sorolandó, a nélkül, hogy e miatt a későbbi hitelezők sérelemről panaszkodhassanak, mert mikor ők a zálogtárgyra zálogjogot szereztek, akkor a nyilvántartásból tudhatták az előző tétel mennyiségét és kiszámíthatták, mennyire fog az bizonyos idő múlva rugni.

Másként áll azonban a dolog az oly követeléseknél, amelyek akár a tőkére, akár a járulékokra — különösen kamatokra — nézve határozatlanul vannak bejegyezve. Miután itt magából a bejegyzésből a követelés összege ki nem tűnik és miután az illető hitelező az anyagi jog alapján azt igényelhetné, hogy követelésének összes járuléka a tőkénél egyenlítettessen ki, azért ezen esetben a későbbi hitelező érdeke megkívánja, hogy külön szabályok által meg legyen határozva, mennyit lehet az ily határozatlanul bekeblezett járulékokból felszámítani, és e külön szabályokat tartalmazza a végrehajtási törvény. Azon körülményre, vajon a követelés végrehajtás után vagy perenkívüli uton lett-e bekeblezve, a végrehajtási törvény csak az érdekelt felek által esetleg tett kifogások elintézésére nézve van tekintettel, de a felszámítási jogra nézve e körülmény teljesen közömbös.

Ezek előrebocsátásával a fenforgó kérdésekre adott válaszokra szerény ellenvetéseim a következők:

Nem érthetek egyet TELESZKY urral, ha az új végrehajtási törvénynek *hiányként* mondja azt, hogy az N. N. által felvetett első kérdés abban nincs eldöntve; e kérdés eldöntése nem tartozik a végrehajtási törvény keretébe, miután e kérdésre elég határozott választ nyerhetni az általánosabb hatályú ttkvi rendelet 62. §-ából; a speciális törvénynek pedig főlegesen oly kérdések megoldásával foglalkozni, melyek az általánosabb jellegű törvényből önként folynak. Nem helyeselhetem tehát TELESZKY ur azon véleményét, hogy ő a fenforgó kérdést — törvényt magyarázat és jogszokás segítségével — azon kettős körülmény alapján akarja eldönteni: hogy egyrészt az új végrehajtási törvény ugyanazon álláspontot foglalja el, mint az 1868: LIV. tcz. 448. §-a, másrészt pedig, hogy az eddigi bírói gyakorlat úgy állapodott meg a fenforgó kérdésre nézve. Az előbbi törvény 448. §-ának álláspontjára nem lehet hivatkozni, mert egyes szakaszoknak álláspontjáról csak akkor lehet szólni, ha azok valamely általános elvet foglalnak magukban, de nem akkor, ha oly speciális intézkedést tartalmaznak, mint az idézett 448. §; vagy ha már hivatkozunk álláspontra, akkor célszerű azt megjelölni; a 448. §. szószerinti tartalma semmivel sem nyújt több iránypontot a kérdés megoldásához, mint az új törvény; ha tehát mégis amazt akarjuk segítségül venni, akkor meg kell ismertetni álláspontját. A felsőbb-bírói gyakorlatra pedig azért nem helyes a hivatkozás úgy mint TELESZKY ur teszi, mert azon bírói gyakorlat nem törvénytől jogszokás, hanem stricte a törvények alkalmazása s azért nem gyakorlatra, hanem magára a törvényre kell hivatkozni. A jogszokásra mint érvre csak akkor lehet helyesen hivatkozni, ha az kétes törvényhelyeket magyaráz vagy a törvény által el nem döntött eseteket pótlólag megállapítja. Nem helyes végre az adott válaszban foglalt azon kiemelés, hogy a végrehajtásilag bekeblezett 3 évnél régebbi kamat azért sorolandó, mert az meg van ítélve. Mert először is közjegyzői okirat alapján is lehet valaki javára a végrehajtási zálogjog bekeblezve és ekkor is a kamatok azon naptól sorolandók, a mely a bejegyzésben ki van tüntetve, ha több mint 3 évre szól is a bejegyzés. De másodszor nem helyes azért, mert az is lehetséges, hogy valamely tőkének bizonyos naptól járó kamatai perenkívüli uton kebleztetnek be, ezek éppen úgy sorolandók a tőke mellett, mint a végrehajtás után bekeblezett zálogjognál; mert mint TÓTH GÁSPÁR kartárs ur ezt helyesen kiemelte: az anyagi jog szempontjából — tehát a zálogjog hatályára nézve nincs

különbség közönséges és végrehajtási zálogjog közt. Hogy milyen uton szereztetett a zálogjog, az tisztán alaki kérdés és csak akkor jön tekintetbe, ha a felszámított összeg ellen valamely érdekelt által kifogás tételik, és akkor is csak annyiban, hogy ki utasítandó a kifogás eldöntését célzó pernek megindítására. Ezt mint tisztán alaki, perjogi kérdést az új végrehajtási törvény a 197. és 198. §-ban tüzetesen tárgyalja; mi által véget vetett azon bizonytalanságnak, mely az előbbi törvény alatt fenállott: hogy a bíróságok minden biztos iránypontok nélkül egyik esetben a kifogásolót és más ugyanoly esetben a megtámadottat utasították a per megindítására.

A második kérdésre nézve — a fent kifejtettek után — mindenképp el kell mondani, hogy nemcsak helytelen, de egészen fölösleges a válaszban különbséget tenni végrehajtási és perenkívüli uton bekeblezett követelés közt. Mert ha a végrehajtási bekeblezés esetén a 3 évnél régebbi kamatok is a tőkével egyenlő rangsorban, vagy ha később kebleztettek be, bekeblezésük rangsorában sorolandók: akkor ezen kamatok soha sem utasíthatók a vételármaradványra, mivel mindaz a mi bekeblezve van, nem a maradványból, hanem a tömegből nyer kielégítést. Azért tehát csak a perenkívüli uton bekeblezett tőkéknek 3 évnél régebbi be nem keblezett kamataira vonatkozhatik a kérdés.

Erre nézve helyesnek tartom TÓTH GÁSPÁR ur azon nézetét, hogy mivel a zálogtárgy az egész követelés fedezetül szolgál, abból kétségtelenül a járulékok is kielégítendők ép úgy, mint maga a tőke, ha nincsenek is bekeblezve. Miért is, ha az érdekelt nem tesz kifogást, akkor a bíróság köteles a felszámított 3 évnél régebbi kamatokat sorolni az illető tőkék egymásutánja szerint. Ha azonban valaki kifogást emel, akkor ép úgy mint a bekeblezett összegeknél: perreutasításnak kell bekövetkezni; a per eldöntéseig a kérdéses összeg bírói letétbe helyezendő és nem adható ki az adósnak, hogy a jogosított hitelező pernyertesség esetében akadály nélkül felvehesse. Nem tarthatom helyesnek azon nézetet, hogy a hitelező külön biztosítási vagy kielégítési végrehajtás után szerezzen új zálogjogot oly tárgyra, a melyre nézve már zálogjoggal bír. Azon elv-nél fogva, hogy a járulék a fődologot követi, maga a zálogjog a kamatra nézve sem lehet vitás, ha a tőkére nézve elismertetett; csak a kamat mennyisége lehet kétes — és azért csak ezen mennyiség megállapítása végett kell bírói határozatot előidézni, nem pedig új zálogjog szerzése iránt. Ezek alapján szerény nézetem, hogy a kamat sorolhatási jogának megállapíthatása végett nem szükséges a végrehajtási törvény 192. §-ának a per költségekre vonatkozó kivételes intézkedését kiterjesztőleg magyarázni. Hogy a törvény csak a költségekre nézve tartalmaz külön intézkedést és a kamatokra nem: annak oka a két járulék közti különbségben fekszik. A kamatok a tőkének rendszerinti járuléka, a költségek pedig csak kivételesek, s miután a rendszerinti járulék már a magánjog elvei szerint a fődolog természetét és sorsát követi, azért fölösleges lett volna a kamatokra nézve is külön kimondani, hogy a zálogtárgyból kielégítendők; míg ellenben a per- és egyéb költségek csak kivételes járulékok lévén, ezek érvényesíthetőségét szükséges volt a végrehajtási törvényben kiemelni.

Dr. Sándor Endre.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent és minden könyvtárban kapható:

A BÜNTETTEK, VÉTSÉGEK ÉS KIHÁGÁSOK.

A magyar büntetőtörvénykönyvek (1878: 5. és 1879: 40. tcz.) szerint.

Iskolai használatra összeállította

Dr. WERNER REZSŐ.

Ára füzve 1 frt 80 kr.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik sz.ím.

Előfizetési díj: félve . . . 3 irt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A sajtótörvény revisiójának szükségéről. DÁRDAI SÁNDOR országgyűlési képviselőtől. — A hivatalos irály. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. ügyész. — Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint. Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán. Dr. KOVÁTS GYULA budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Törvényellenességek a szövetkezetek alapszabályaiban. Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd. — Törvényes zálogjog és elsőbbség. HLATKY ENDRE n.-várad ügyvéd. — A büntetőtörvény 165. §-ának magyarázatához. Dr. KELETI FERENCZ budapesti ügyvéd. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Az örökösársak jogviszonyáról. — Különfélék.

A sajtótörvény revisiójának szükségéről.*

III.

A sajtótörvény revisiójának szükségét a büntetőjogi anomáliákon és a felelősségi rendszernek szabadosításán kívül legszükségesebbé teszik ama sajtórendtartási hiányok, melyeknek pótlása nélkül a sajtórendszet teljesen illusorius. Nagy és egységes nemzetek a legnagyobb gondot fordítják a sajtótörvényhozásra, és épséggel nem látszik indokoltnak, hogy a magyar állam törvényhozása e részben kevésbbé gondos legyen. Így pl. legkevésbbé sem korlátozná a sajtószabadságot annak meghatározása, hogy időszaki lap felelős szerkesztője csak magyar állampolgár lehet. Nincs sajtótörvény, mely hasonló rendelkezést nem tartalmazna. A szomszéd osztrák, a francia, az olasz, a spanyol sajtótörvények részben még tovább-tovább menve, némileg praeventiv rendszabályt tartalmaznak, a mennyiben a felelős szerkesztőtől a törvényszabta kellékek előzetes kimutatását kívánják meg. Ily rendelkezés azonban nem felelne meg az 1848-ki sajtótörvényünk szabadelvű szellemének, s ezért elégségesnek tartanók a rendelkezés megszegését rendbüntetéssel sújtani; de sajtótörvényünk ezen hiányának pótlása mindinkább égető szükséggé kezd válni; mert hazánk ép ezen rendelkezés hiánya folytán már is a socialistikus irodalom eldorádója. Ezen irány reánk nézve ugyan nem oly veszélyes, mint a nemzetiségi agitatio, melynek e réven szintoly tág kaput tartunk nyitva.

Sajtótörvényünk egyik legérezhetőbb hiányát képezi továbbá a helyreigazítási kényszernek szabályozása. Mig ugyanis más országok sajtótörvényei ellenében leginkább a helyreigazítási kényszer túlszigora tekintetében merülnek fel panaszok, addig nálunk egyesegyedül a sajtó discretiójától függ a helyreigazítási közlemény felvétele. A sajtó magasztos feladatának ugyan leginkább megfelelne, hogy önmaga iparkodjék téves közleményeit helyreigazítani; de a feltevés, hogy az összes sajtó, magasztos hivatásának azon színvonalán áll, hogy az itt érintett erkölcsi köteletségnek jogi kötelezettség nélkül is megfelelne, sajnosan ellentétben áll a tapasztalati tényekkel. Ennek gyakorlati következménye, hogy a válaszolás és helyreigazítás nálunk rendszerint nem ugyanazon, hanem más hirlap útján eszközöltetik és oly elkésredéssel, mely többnyire dorongolással végződik. Sajtótörvényünknek hiánya okozta tehát hirlapirodalmunk

elfajulását, mely egész közéletünkre igen érzékenyen kihat.

A helyreigazítási kényszernek szabályozása azonban a törvényhozásnak nem könnyű megoldásu kényes kérdései közé sorolható. Mig némely törvényhozás e részben a rendőri hatóság illetékességét allapítja meg, azon szempontból indulva ki, hogy sajtórendszeti szabály végrehajtása forog kérdésben: addig más törvényhozások majdnem azonos indokból az államügyészség hatáskörébe utalják azt; mert állítólag a helyreigazítás célja tévesztetnek szem elöl, ha az előzetes birói tárgyaláshoz lenne kötve. A legtöbb ujabbkori sajtótörvényhozás azonban azon egyedül helyes álláspontot foglalja el: hogy a helyreigazítási kényszer nem lévén feltétlen, birói cognitio tárgyát képezi annak megítélése, vajon a sajtótörvény alapján a válaszirát felvétele jogosan volt-e megtagadható vagy sem? Ehhez azonban, minthogy a helyreigazításhoz a valóság bebizonyítása nem követeltetik, nem szükséges, hogy a biró contradictorius eljárás s tanukihallgatás mellett a fölött döntsön, kinek van igaza. Érdekes tanulságot nyujthat e részben az osztr. sajtótörvény revisiójának tanulmánya, melylyel hasonló álláspontot foglal el az ujabb keletü német birodalmi sajtótörvény. Az olasz sajtótörvény a helyreigazítási kényszernek különös szigora által nevezetes; nézetünk szerint azonban a fősulyt nem a büntetés nagyságára kellene fektetni, hanem inkább tekintettel lenni arra: hogy a helyreigazítás célja s hatása csakis a birói kényszernek kellő gyorsításával biztosítható.

Sajtótörvényünk egyik további lényeges hiányát képezi, hogy a nyomtatványok lefoglalása körüli eljárás abban szabályozva nincsen. Az 1848-ki sajtótörvényünk egyik fénypontját képezi ugyan, hogy büntetendő tartalmu nyomtatványok lefoglalhatása csak biróilag rendelhető el; de az a körüli eljárást meg nem állapítja. Ezen felette égető hiánynak pótlása egyuttal összhangba hozandó az alkotott büntető-törvénykönyv által megállapított tárgyi üldözhetéssel, t. i. azon esetekben, midőn a bűnvádi eljárás senki ellen sem indítható meg. Sérthetetlenül kell ugyan megóvnunk azon elvet, hogy a sajtó útján elkövetett bűncselekményért valamely nyomtatvány lefoglalása csak biróilag rendelhető el; de ott, hol felelősségre vonható személy a magyar állam birósága elé nem állítható, ott a rendőri lefoglalásnak is helyt kell adni. A sajtószabadság követelménye csak az, hogy a hol valamely nyomtatvány tartalmáért valaki felelősséget vállal, ott a személy vonattassék felelősségre s ne üldöztessek az eszmenyilváníás s gondolatszabadságnak csak eszközeül szolgáló nyomtatvány, még mielőtt birói garantiát nyujtó módon állapított meg annak büntetendő tartalma. Az 1848-ki sajtótörvényünk 22. §-a azonban nemcsak birói garantiát nyujt, hanem birói önkényre is vezethet, s ezért szükséges sajtórendtartásban tüzetesen meghatározni, hogy még a vizsgáló biró is a lefoglalást csak a sajtó útján elkövetett büntetendő cselekményért rendelheti el. A közigazgatási, rendőri vagy államügyészi előzetes lefoglalhatásnak ki kell zárva lenni; mert a

* Az előbbi közleményeket lásd a 29. és 30. számokban.

sajtószabadságnak ép úgy, mint személyes szabadságnak egyedüli biztosítója a független bíróság oltalma; de ezen jogvédelmet csak oly sajtótermények élvezhetik, melyek a sajtórendtartás kellékeinek megfelelnek. Az oly nyomtatványok, melyek még a lételüknek törvényszerű alapjával sem bírnak, pl. kiadó, nyomdász vagy felelős szerkesztő, avagy nem magyar állampolgár felelős szerkesztősége alatt jelennek meg, rendőrileg is lefoglalhatók legyenek, a mi 1848-ki sajtótörvényünk szellemével sem ellenkezik a 30. §. 3. pontjában foglalt rendelkezés szerint. Hiszen ily esetekben, hol a nyomtatvány tartalma tekintetbe sem jön, politikai üldözhetésről vagy zaklatásról sem lehet szó.

Nem akarunk szólni a külföldi nyomtatványok lefoglalhatóságáról, de kétségtelen, hogy e körül is sajtótörvényünk nemcsak hiányos, hanem ugyyszólván semmilyen rendelőzést sem tartalmaz.

Lényeges hiánya sajtótörvényünknek az is, hogy a nyomtatványok azon üzletszerű terjesztése iránt, mely a rendes kiadói és könyvkereskedői üzletkörön kívül esik, alig rendelkezik, egész általánosságban mondván: «Az ugynevezett házaló vagy zugkönyvárulók az illető hatóság rendőri felügyelése alá helyezettnek». Ezen rendelkezés hiányossága még érezhetőbbé vált az által, hogy az 1872-ben alkotott ipartörvény 105 §-a szerint az a házalókereskedésre nem terjedvén ki, egyöntetű eljárást teljesen nélkülözünk. Az e részben kibocsátott kormányrendeletek sem pótolhatták a törvény hiányait, mert az 1848 ki sajtótörvény 45. §-a büntetés kiszabása nélkül rendeli a rendőri felügyelést. Felette szükséges azonban ez iránt törvényhozásilag rendelkezni már azon okból is, hogy a viszonyosság helyreállítható legyen az osztrák sajtótörvénynei szemben, melynek alapján a magyar hírlapok és nyomtatványok elárusíthatására a kormány engedély tudvalevőleg megtagadtatott.

Ezzel csak a lényegesebb hiányok pótlására kívántuk a közvélemény figyelmét felhívni.

Dárdai Sándor.

A hivatalos irány.

Másként lehetne hivatalos nyelvrontásnak is nevezni. A bureaukban megrökönyödött vén jószág, mely a haladó kor elől meglehetősen hermetice zárkózott el és zárkózik el ma is. A hivatalos irány az a czopf, mely hosszú idők óta féltékenyen őrzi eredetiségét s közönbös tanuja maradt a nyelvújítás érdekében lezajlott tollharcznak. A czopf megmaradt, a czopf áll rendületlenül, odatapadva a törzshez, mintha annak elválaszthatatlan tartozéka volna, s a mi legkülönösebb: nemcsak az agg törzs konzervatív hajlamaiban nyer bőséges tápot, de úgy látszik, hogy a fiatal nemzedék sem idegenkedik tőle, sőt tán hajlandó a hivatalos komolyság, a kimondott szó nyomatékoságának attribútuma gyanánt tekinteni.

Hogy a hivatalos nyelv véghetetlen nehézkessége, az ítéletek és végzéseknek nyelvtanilag megrovásra méltó hibás szövegezése nem véletlenség, nem mindig nyelvtani járatlanság, még kevésbé gyökerezik édes anyanyelvünk sajátságaiban, példával is bizonyíthatjuk. Az erdélyi főkormánysház főállásának utolsó évében egyik tanácsos mellé rendelt fogalmazógyakornok néhány áthágási ügyben általa szerkesztett ítéletet mutatott be főnökének aláírás végett. A fiatal ember ujitási törekvéseben a nyelvtan szabályai szerint szerkesztette ítéleteit, mire a tanácsos, ki különben tösgyökeres magyar ember volt, azokat szigorú bírálat alá vette, s miután egy sereg ígét «ván» és «tatik» «tetik»-re corrigált, azt a tanácsot adta az elképedt fiatal embernek: «noli mundum reformare; a felséges főkormánysház tekintélye

megkívánja, hogy a participiumok és passivumok ne melőztessenek, különben a styl culináriussá válik».

Ha végig tekintünk csak a nyilvánosan közölt bírósági, közigazgatási és pénzügyi hatóságok által szerkesztett ítéletek, határozatok hosszú során, igen különös specialitásokkal ösmerkedünk meg, melyeket mi a következőképp osztályoztunk: utánzás és önálló nyelvrontás, ez utóbbihoz sorozván a szógyártási specialitásokat is.

Előbbire vonatkozólag mindenen előtt lehetetlen közömbösnek maradnunk az elsőfolyamodásu hatóságoknak egy kiválóan kedvencz bizonyítási methodusa előtt, melyről mi akképen vélekedünk, hogy nem magyar találmány, a patentet reá annak idejében osztrák bírák szerezték meg; használták is szórványosan, nálunk azonban kiváló jó talajra talált s különböző variációban annyira szétterjeszkedett, hogy ma már ugyyszólván e széles ország minden talpalatnyi helyét meghódította.

Általánosan bevett szokás, hogy a büntető ítéletek indokolását következőképen szerkesztik: «a *büntény tárgyi-lag és alanyilag bizonyítva van*» vagy «a *tárgyi és alanyi bizonyíték helyre van állítva*» vagy «a *tárgyi és alanyi tény megállapított*».

Ha fölveszszük, hogy általánosan elfogadott elv, miszerint a *bünteti fő cselekvő alanya* az a személy, ki azt elköveti, másodrendű *cselekvő alanya* az elkövetésre használt eszköz, *tárgya* pedig a megsértett jog, vagyis: ha figyelembe vesszük, hogy hát tulajdonképen mire kell kiterjeszkedni a bizonyításnak, mik a büntény ismérvei, mik annak alkotó elemei, és párhuzamba állítjuk azokkal a «*tárgyi tény*», «*alanyi tény*» s ezekhez hasonló kifejezéseket: okvetlenül reá kell jönnie a bírónak, hogy ezeket a gyanus származásu, különben sokak előtt *hangzatos* kifejezéseket nem szabad adoptálni. A «*tárgyi tény*» kifejezéssel azt akarja mondani a bíró, hogy büntény lett elkövetve, jog van megsértve. De vajon kifejezi-e ezt a «*tárgyi tény*», «*tárgyi tényállás*» vagy «*tárgyi tényálladék*»? Nem. «Tárgyi tény annyit tesz, mint fából vaskarika, mert a tárgynak nincs ténye, hanem van a (bűn)-ténynek tárgya, ez pedig a *jog*. Még különösebb az, hogy például gyújtási s más eseteknél, hol bírói szemle, vagy a szakértő lelete van benyújtva, és a bizonyos «*tárgyi tény*» recte jogsértés ténye a szemle által «tekintetik bizonyítottnak», jöllehet a szemle rendszerint csak egy *tényleges állapot* bizonyítására szolgáló okmány, de nem feltétlen bizonyíték arra is, hogy jogsérelem lett okozva, minthogy valaki véletlenségből önmagát sértheti meg vagy senkit sem terhelhető véletlenségből szenvedhet tűzkárt stb. stb.

Nem nagyobb értéke van ennél a «*tárgyi bizonyíték*» kifejezésnek sem. Ethymologiailag véve, ez alatt oly bizonyítékot kellene értenünk, mely tárgyból való. Már ha ezt redukáljuk a büntény tárgyára, nem lehetünk oly merészek, hogy azonosítsuk evvel a kifejezéssel: «bizonyítva van a jogsértés létezése».

Az «*alanyi bizonyíték*» kifejezés valamely tilos cselekménynek bizonyos személylyel kapcsolatát jelentené, vagyis: megvan a tettes, tehát van «*alanyi bizonyíték*». Ugyde ez a kifejezés sem előkelőbb «*tárgyi*» vérrokonánál, mert sem az alanynak, sem az alanyon, sem alanyból való bizonyítékot nem ösmer a büntetőjog. Ha ekkép szól a bíró: megvan a büntett közvetlen alanya, vagy megállapította a közvetlen alanyra vonatkozó bizonyítékokat: akkor az «*alany*» és «*bizonyíték*» kifejezést logikai kapcsolatba lehet hozni, avagy míg a «*bizonyíték*» szó egymagában is megtűrhető, mert legfőlebb hiányos, de nem oly rossz, mintha megszokott ikertestvérével együtt indokol.

Legtöbbször találkozunk az «*alanyi tény*» kifejezéssel. Ez bár nem épen oly gyarló, mint előbb bemutatott társa, de mégsem vagyunk hajlandók megsüvegelni. Ugy lehet értelmezni, hogy a büntett cselekvő alanya által

elkövetett tény, de hibás kifejezés, és legalább is pléonas-mussal jogosan vádolható, mert ha azt mondjuk: vádlott ténye: a büntett fő cselekvő alanyának tényéről szólunk, miért szükséges tehát ekkor odabiggyeszteni az «alanyi» hozzátételt?

Vajon elveszítené-e a bíró lábai alul a talajt a bizonyítás nagy munkájában, ha végkép szakítana a roppant nagy előszeretettel táplált «objectiv» és «subjectiv» szavakkal és azok helyett önmaga és mások által is érthető kifejezésekkel nyilvánítaná akaratát?

Részünkről örömmel aláírjuk az anathemát, és a patentet «visszaszármaztatjuk» eredetéhez; ha tetszik, írják ők továbbra is «ist objectiv sichergestellt» és «aus dem Geständnisse subjectiv dieses Verbrechen begangen zu haben überwiesen».

Egy másik ujszülött a magyar büntetőtörvénykönyvnek köszöni lételet, s bár még nem hódított tulságos nagy területet, de elégszer találkozunk vele arra, hogy füstölővel örvendezzünk jövetelének.

A correctionalisatio, a mit Schütze a nagy német tndós is «hypothetisches System» elnevezéssel tisztelt meg, nem kis fejtörést okozott a gyakorlat embereinek s ebből kifolyólag, míg a chaos kissé megüledett, különböző, a rendszerrel nem assimilálható praecipitátumok váltak ki és kerültek a felsőbb bíróságok laboratóriumba. De mivel nem épen kellő gyorsasággal és határozottsággal alkalmaztatnak a reagentiák, no meg azért is, hogy az ítéleteknek csak bizonyos százaléka kerül Budapestre vagy M.-Vásárhelyre, tehát a bírói tévedések egy része az elsőfolyamodásu hatóságok archivumába temetkezik: a correctionalizálásnál szél-tében kezd lábrakapni az a téves elv, hogy a tényt az ítélet szövegében egyszer minősíteni kell akképen, a mint a vádhatározatban lett körülírva, és annakutána történjék hivatkozás a b. t. k. 92. §-ára, s erre alapítottan a már előbb minősített büntényt vétséggé minősíti. És szól pedig az ítélet ekképen: «X. X. bűnösnek ítéltetik a b. t. k. 333. stb. §-ában körülírt lopás büntetében, de tekintettel a b. t. k. 92. §-ára, lopás vétségeért 3 havi fogházbüntetésre ítéltetik», vagy gyakran olvasunk ilyen ítélet-szöveget: «X. X. a b. t. k. 333. stb. §-ban írt vétséggé minősített lopás büntetéeért 3 havi fogságra ítéltetik».

Mindkét, s több más ezekhez hasonló szövegezés határozottan téves. Mert a b. t. k. 20., valamint 92. §-a, nemkülönben ezekkel kapcsolatban a legfőbb ítélőszék plenáris megállapodása értelmében egy büntett, ha a correctionalisatio alapján a bíróság vétséggé minősítette, olyképen tekintendő, mintha a tett pillanatában már vétség lett volna. Ennélfogva nem mondhatja a bíró, hogy «vétségben bűnös», még kevésbé, hogy «vétséggé minősített büntetben vétkes». Szerény nézetünk szerint a correctionalisatio alapján keletkezett ítéleteket ilyenformán kellene szerkeszteni: A b. t. k. 333. stb. §-ában írt lopás büntetéeért vád alá helyezett X. X.-et a kir. törvényszék (vagy más bíróság) a b. t. k. 92. §-a alkalmazásával lopás vétségében vétkesnek ítéli stb. stb.

Az ítéletek és végzések tömkelegébe tekintve, bizton elmondhatjuk: oly tárház előtt állunk, hol igen sok az epurálni való.

Ugy a felsőbb, mint alsó bíróságoknál, közigazgatási hatóságoknál általánosan el van fogadva e kifejezés: «ítéletet (végzést) hozott». Latin fordítás a «fero»-ból, s nemcsak nem magyaros, de felesleges szószaporítás, mert «ítélt» vagy «határozott» teljesen kifogástalan szavak, feleslegessé tesznek minden további szószaporítást.

Nem hibáztatható eléggé a «ván», «vén», «tatik», «tetik», szapora ropogtatása, mely valóságos járvány s egyáltalában semmit sem enged a nyelvtisztítási mozgalmaknak. Adataink közül oly végzést is reprodukálhatnánk, melyben 32 soron 26 darab «ván» és «tatik» nyer életet a hivatalos irány dicsőítésére. Egy másik ítéletben pedig csak 145 szóból

álló mondatot találunk, melynek a vége egy részesülően akad fen.

Az ilyen kifejezések: «*begyőzve van*», «*begyőzöttnek tekintendő*», a «*begyőzésig igazoltatott*», «*beigazoltatott*», «*beigazolt a van*» mindennaposak, s különösen az újabb időkben kezd forgalomba jönni a magyar nyelv hitelintézeténél soha be nem váltható két hamis pénz: «*beigazolás*», «*begyőzés*». Mind a kettőnek az a hivatása, hogy kiszorítsa helyéből a «bizonyítás» szót, mert ez már igen megszokott, a «beigazolás» tán valahogy nagyobb nyomatékot ad a bírói akarat kifejezésének. A kinek aztán megtetszik ez a szó, használhatja vegyesen is: így péld. mint egy legf. it. sz. döntvényben olvassuk: «a döntő körülmény igazolására az esküvel bizonyítást alkalmazták», a mi bizony elég modoros kifejezés.

Ezeknek méltó társai a következő szavak: «ebben kellett bűnösnek kimondatnia», «elmarasztaltattak», «megváltoztatván» stb., «bűnösnek kellett kimondatnia», «fölmenteni kellett», «helyt adni kellett», «a vizsgálat elrendelendőnek volt nyilvánítandó», vagy «vádlott a hamis bukás vádja és következményei alól fölmentetik, vétkes bukás miatt 7 napi fogházra ítéltetik, annyiban mindkét alsó bíróság ítéletét megváltoztatván, egyebekben a másodbíróság ítélete helybenhagyatik» stb. stb., még számos itt mind elő nem sorolható vastag germanizmus.

Sajátságos példákra akadunk néha a pongyola szórakásnak. Egy helyt olvassuk például: «...egyebekben indokainál fogva *helyben*, nem felebbezett része pedig érintetlenül *hagyatik*. A «helybenhagy» szó a mondat derekán van kettévágva és annak fele a mondat végére dobva. «A gyermekölésre irányzott cselekmény megkezdettnek, azonban befejezettnek vehető *nem* lévén» stb.

Gyakran bukkanunk oda nem illő szavakra, mint péld. «falopás», «erdőlopás», «testvérgyilkosság» stb. Pedig a törvény értelmében csak lopás vagy gyilkosság kifejezés volna használandó, minden epitheton nélkül, mert a falopás mintájára aztán gyümölcs-, szalma-, só-, kenyér- stb. lopásokat, továbbá sógor-, anyós-, após-gyilkosságot kellene approbálni.

A «hit alatt erősített vallomás» kedvencz kifejezés, már pedig bocsánat, sem a hit *alatt*, sem *felette* nem szoktak semmit erősíteni, hanem épen *vele* bizonyítanak.

Roppant kelete van még az «*illetve*» szónak is. Egyike a legavultabb ócskaságoknak, mely néha az *és*, néha a *vagy* helyét bitorolja; akárhányszor beszúrik oda is, a hova nem kell. Olvassuk egy helyt: «*csalás illetve hamis eskü*». Miért «*illetve*»? Vagy csalás, vagy hamis eskü. A kettő két különböző büntetőjogi fogalom. Tán azért, mert az előbb érvényben volt törvény a hamis esküt a csalások közé sorolta? A b. t. k. 2. §-a értelmében ez esetben is egy tény csak egyféleképpen minősíthető.

A váltóra «*vezetett*» összeg, iratra «*vezetett*» névaláírás szintén keletnek örvend és annyit jelent mint *írott*, e szerint a ki írja, az a *vesető* vagy vezér (dux).

Az «előmozdítás» kifejezést a legfőbb ítélőszék is gyakran használja. Folyamodványokra, felebbezésekre, panaszokra írják «előmozdított» vagyis megmozdították helyéből, még pedig *előre* (t. i. a bíróság felé); magyarul különben úgy lehet lefordítani, hogy «*beadott*» vagy «*benyújtott*» folyamodvány, stb. E szónak van még egy közeli vérrokona: az «elmozdítás». A keresetétől szokták «*elmozdítani*» a bíróságok felperest. Ennek bár nincs akkora terrenuma, mert nem is hangzik jól, hogy «*előmozdított*» keresetétől «*elmozdítatik*» és sok expediturai hibára adna alkalmat e két rokonnak tulságos közelsége. Különben «*elmozdítás*» nem valami physikai erőt jelent, hanem helyettesíti az «elutasítás»-t.

Pár helyt különös combinációjára akadtam az «*clesik*» szónak. Azt mondja egy ítélet: «...beszerzett adatok folytán egyebben elesik». Megvallom, az első pillanatra zavarba

jöttem, mert az «*egyéb*» alatt, még ha az ítélet méltóság teljes köpenye alatt is rejtőzködik, sok mindenfélét lehet érteni, s csak a logika során jutottam arra a megállapodásra, hogy az «*egyéb*ben» oda értelmezendő, hogy a kereset többi része (nem érintett rész).

Azt olvassuk még egy helyt, hogy az első bíróság által «helyreállított» talált bűntett. Részünkről nem ösmerünk sem «helyére állított», sem «helyéről kimondott» bűntettet. A bűntettet lehet helyére állítani vagy ültetni, s az a hely lehet akasztófa vagy börtön, de azt föl nem foghatom, miként lehet magát az abstract fogalmat «helyére állítani».

Egy helyt ilyen circulus vitiosusra akadunk: «fogház és elzárás szavak által megjelölt szavak». Ez törvényt magyarázat, meg is értettük.

«Egyszerű állítás», «egyszerű bemondás» s több ezekhez hasonló «egyszerűsített» kifejezések csak azért jelölendők ekképen, mert ha «felperes állítása», «bemondása» csak magában állana, azt is lehetne képzelni, hogy sokszzerű, nagyszzerű vagy kisszerű állításról van szó, tehát azt fontos tudni, hogy az bizony csak «egyszerű».

Hogy ne terjeszkedjünk igen messze, még csak a törvénykezési műszavak közül akarunk néhányat bemutatni.

A «vádtegy» általunk csak legújabbán megösmert szó. Szarvas Gábor úgy írja: vádbeli tény; a «Magyarosan»-ban is ilyesmit olvasunk róla, s azt is kell érteni alatta.

A «marasztalási összeg» sem utolsó, és semmiféle szótárban nem található. A színész felmondás után úgy értelmezheti, hogy az az összeg, a mit ígérnek vagy fizetnek, hogy maradjon; lehetne büntetéspénznek is venni, de a bíróság marasztalási összegnek tekinti, miben elmarasztalja a peres feleket.

A «kimondás» és «bemondás» ép úgy alkalmazást nyer mindenütt, hol bevallást, beösmérést kell értenünk, mint a «begyőzés» és «beigazolás» a «bizonyítás» helyén.

A «birlat» nem a «latból» veszi eredetét, hanem a bírás, birtok, főként birlalástól, rövidítése a birlalásnak s különben nem is rossz hangzásu, de a nyelvtudósok tudunkkal még nem vették létezését tudomásul.

Ezekon kívül még száz meg száz kisebb-nagyobb iránybeli hiányokat emelhetnénk ki, de mint laikus nem tűzhattuk czélul, hogy valamennyi ösmert bírósági ítélet és végzés felett stylistikai dissertatiót tartsunk, s most ez hivatásunktól messze is esik. Elég, hogy a sok ezer közül bemutattunk néhányat a vastagabbjából ösmertetésül ama nyögnek, mi törvénykezésünk irányára nehezkezik, s a mitől még a felsőbb bíróságok sem képesek emancipálni magukat.

Csak örömmel fogadhatjuk tehát a *Jogtudományi Közlöny* legutóbbi számában közölt ama hirt, hogy a felső bíróságonál mozgalom indult meg az iránt, hogy a törvénykezési nyelv megtisztittassék amaz éktelen hibáktól, melyekben tesped.

Bodor László.

Házasságkötés egyházi és polgári jog szerint*

— Közönséges egyházi és hazai kútfők nyomán —

A házasságkötés aktusának belső természete azt is megkívánja, hogy a házasságba való egyezés szabadon, kényszerrel mentesen adassék.

Az hogy valaki erővel vonszoltatik a pap vagy lelkész elé s itt testére ható kényszer alkalmaznak a házassági kötés kiereszkolására, oly eset, mi alig történhet. Inkább lehet eset a fizikailag való kényszerítésre akkor, midőn a házassági kötés pap vagy lelkész nélkül is megeshet, mi nálunk vegyes házasságkötésre nézve a katolikus félt érdeklőleg nincs elhárítva. Tehát a fizikai kényszer még mindig

* Az előbbi közleményeket l. a 18., 19., 20., 21., 23., 24., 25., 27., 28., 29. és 31. számokban.

igen könnyen szerepelhet, mire nézve elég annyit megjegyezni, hogy az egyáltalán lehetetleníti a házassági kötet elannyira, hogy az nyilvános házassági akadályt képez (impedimentum matrimonii publicum), mit hivatalból is fel kell deríteni.

Más természetű a félelem gerjesztése által való kényszer (vis compulsiva), de ez már csak magánjogi akadályt (impedimentum matrimonii privatum) képez, mit csak az használhat a házasság érvénytelennek való kimondására, ki a kényszer szenvedte. E tekintetben az egyházi jog és a József császár patense (28. §.) egyezők.

Kell hogy a kényszer által keltett félelem a kilátásba helyezett baj nagyságánál s annál fogva, hogy az valószínűleg bekövetkezendő, az állhatatos embert is megingassa. Nem elég az, hogy szülői jóakarát megvonása lett kilátásba helyezve s ettől való alapos félelemben (metus reverentialis) ment végbe a házassági kötés. Általán a jogos fenyegetés nem állapítja meg azt, hogy házassági kötés kényszer okából érvénytelenné legyen. Külömben egészen közönyös az, hogy ha már a kényszerítés mint valósággal akadály figyelembe jöhet, hogy a kényszer kitől ered s hogy a nem kényszerített fél tudott-e vagy nem arról valamit, hogy a másik felet kényszer alá vették.

A tridenti zsinat (S. XXIV. de reform. matr. cap. 9.) a házasságra való kényszerítés ellen tüzetesen nyilatkozott. Ez okát abban találja, hogy nem ritkán az is megtörtént, hogy a felek a házasságkötésre hatósági hatalommal kényszerítették.

Az erre való regulákat még a Bod Péter könyvében (Synop. jus. conub.) is olvashatjuk.

157. An ergo coactio locum non habeat?

Habet quibusdam in casibus.

1. Si quis Puellam falsis pollicitationibus ad concubitum pellexit ac impraegnavit; condemnatusque est, ad ducendam aut certa pecuniae summa definita dotandam. Si dotare non possit ducere cogitur. Post Hierologiam vero si in contumacia perseveret, agi potest cum eo, velut cum desertore malitioso.

2. Si Sponsus post sponsalia legitima cum Sponsa concubuit, et carnalis copula accessit, tunc locum habet Regula vulgata: Sponsalia per concubitum transire in Matrimonium. Quia ipso concubitu consensus conjugalis, satis declaratus est, qui inducit vinculum indissolubile.

3. Si quis diuturna consuetudine Mulieri velut Uxori cohabitavit: quam tamen juxta solemnitates Ecclesiasticas numquam duxerat: Si publice innotescat deserere non potest; verum ad Copulam Ecclesiasticam et cohabitandum cogendus.

A három pont közül Dósa Elek (i. m. II. 34. 1.) már csak a másodikat említi, a mint csakis ennek van kánonjogi alapja. Csakhogy a kényszer alkalmazása a második esetben is felesleges, miután már a házasság ugyis létre jött (sponsalia per concubitum transire in matrimonium). A kényszer tulajdonképpen nem is a házasság megkötésére alkalmaztatik, de csak arra, hogy a kényszerített fél magát az egyházi kopulációnak és áldásnak alá vesse.

A tévedés is a személyben (error in persona) hátráltatja a házasság megkötésénél az akarat szabadságát, szabad voltát. Mindenesetre tökéletlen az az akaratnyilvánítás, mely csak azért jött létre, mert a személy iránt tévedés játszik közre. A tévedésre nézve a szabályt csakis Grácián egy mondása szolgáltatja (dictum Grat. ad. C. XXIX. qu. 1.).

Vita csak az iránt van, valjon a tévedés az egymással szemközt álló két személy akaratbeli megegyezését egészen kizárja vagy az csak az akarat tökéletlenségét okozza. A Grácián szabálya arra vall, hogy a megegyezés létre sem is jött s közönségesen ez is taníttatik. A mellett azonban, hogy a megegyezés mégis létrejött, csakhogy tökéletlenül

szól az, hogy az egyház a tévedést csak mint magánjogi akadályt szerepelteti, a tévedés érvényesítését a tévedő fellépésétől teszi függővé, mi bizony nem lenne így, ha a megegyezés teljesen hiányzanék, a mikor aztán a tévedés miatt a házasságot hivatalból is érvénytelennek kellene mondani (*impedimentum matrimonii publicum*)*. Az utóbbi nézet felé kell hajolni, ha azt az esetet tekintjük, mely a tévedésre nézve közönségesen fel szokott hozatni. *A.* nőül kéri *B.*-t s akkor, midőn a dolog a házasság kötésére kerül, *C.*-t szerepeltetik mint *B.*-t. *A.* azon hiszemben veszi el a *C.*-t, hogy ez a *B.* Így jön létre a házasságkötés, melynek alkalmával *A.* a jelenlevő *C.*-nek adja a házasságba való egyezését. Az semmi kétséget sem szenved, hogy a tévedés lényeges s alkalmas arra, hogy a tévedő a házasságot érvénytelennek mondathassa, csak hogy nem azon az okon, hogy a megegyezés teljesen hiányzott, de annál fogva, mert a megegyezés tökéletlen volt, az akarat indoka hiányzott, a mint is a valóságos tévedés abban áll, midőn a tévedés mint indító ok jön számba.**

Hogy az egyházi jog szerint a tévedés csak úgy számíthat elismerésre, ha a személyt s nem ennek valamely tulajdonságát illeti, jól ismert jogi tétel, valamint jól ismeretes az is, hogy az *error qualitatis in personam* redundans szintén csak személyben való tévedés. Az egyházi jog szigora, hogy csak a személyben való tévedést veszi olyan-
nak, hogy a tévedő a házasságot érvénytelennek mondat-
hatja, «azon tökéletesen helyes gondolatra viendő vissza, hogy a házasságkötésnél a tapasztalat tanítása szerint rendszeresen a személyiség egészére való tekintet az irány-
adó és hogy ennek így kell lenni a házasság lényegénél fogva»***.

A katolikus egyházból kiválott jogfejlődés igen meg-
szorítónak találta azon szabályt, hogy csak a személyben
való tévedés vágjon mint magánjogi akadály a házasság
érvényébe. Ezt a hazai jogi fejlődésből is ki lehet mutatni.

A polgári jogunk, a József császár pátense 25. §-ában
a következőket mondja:

«Irritum et nullum est matrimonium etiam tunc,
dum quoad personam, quacum Matrimonium initur, error
intercedit; error tamen in accidentalibus, aut qualitativis
Personae interveniens validitatem matrimonii non impedit,
nisi qualitas ejusmodi essentialis in persona mutationem
facit, et Parte ex una consensus ad hanc qualitatem
expresse restrictus, ex altera vero Parte qualitas talis false
simulata fuisset.»

* SCHEURL i. m. 140. l.

** SAVIGNY System III. 270. l. WINDSCHEID Pandekten I. 176. §.

*** SCHEURL i. m. 142. l.

Ez már tulmenő azon a mit a tévedésre nézve a közön-
séges egyházi jog tanít. Itt nem csak az *error in personam*,
nemcsak az *error qualitatis in personam* redundans vétetik
tekintetbe, de minden tévedés oly tulajdonságban, melyre
tekintettel adta csupán a tévedő a megegyezését s a mely
tulajdonság a másik nem tévedő fél részéről szinlelve lett.

Hogy itt nem feltétel alatt való házasságkötésről van
szó, az már abból is kitűnik, hogy bizonyos tulajdonságnak
a másik fél részéről való szinleléséről, tehát csalárdságról
is van szó, a mi nem szükséges arra, hogy a feltétel alatt
kötött házasság érvénytelenné lehessen. A 25. §-ban az
egyházi joghoz képest a tévedés kiterjesztéséről van szó,
a mi által lehetségessé válik, hogy a házasság egy tulaj-
donságban való tévedés miatt is kárba vesszen.

Az a szabály pedig egészen ismeretlen a közönséges
egyházi jogban, mely a József császár pátensének 26. §-ában
foglaltatik.

Nullitatem matrimonii ad eum quoque casum extendi-
mus, si mulier tempore contracti Matrimonii a tertio
gravida esset, et Circumstantia haec futuro ejusdem
Marito ignota fuisset, isque ut primum de graviditate
probare eidem suppetebant, id ipsum in sua Competentia
remonstrasset, ac una edocuisset, sibi antea nihil eatenus
constitisse.

Még nagyobb tért enged a tévedésnek a Királyhágón
tuli jogfejlődés a protestánsoknál, mely a leány szűzi voltá-
ban való csalatkozást oly tévedésként szerepelteti, mely a
férfit feljogosítja arra, hogy a házasságot érvénytelennek
mondassa. Bod Péter Szinopszisa 165. sz. a. a következőket
mondja:

Error circa virginitatem. Cum Sponsa per Nuptias
celebratas ad sponsam deducitur et deprehenditur corrupta,
quae virgo existimabatur aut dum quis pro virgine ducit
eam, quae ab alio impraegnata est. Sufficientem ad nulli-
tatem Matrimonii praebet causam. Quia consensus in
talem deest. Si enim sponsus vitiatum esse novisset,
numquam eam duxisset. Quia talis non solum est infamis
sed et morti addicta. Deut. XXII. 20. 23. 24. Dolus
intervenit, cum se integram venditavit, ubi fuerit deflorata.

Dósa után (i. m. II. 32. l. d) pont) indulva azonban
ugy látszik, hogy már a József császár pátense 26. §-ának
szabálya tartatik csupán s így a tévedés címén a házasság
érvénytelenségére az nem elegendő, hogy a leány szüzessé-
gét veszítve ment férjhez. Az is a József császár pátense
befolyásának (25. §.) tulajdonítandó, hogy a sors felett való
tévelygés (Bod Péter i. m. 168. szám) önmagában véve a
házasságkötés érvényének nem árthat.

(Folyt. követk.)

Dr. Kováts Gyula.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Törvényellenességek a szövetkezetek alap- szabályaiban.

A szövetkezetek azon szigorú formák közt, melyeket a
kereskedelmi törvény reájuk szabott, nálunk új intézmények
s ugyanazért nem lehet azokat elítélnünk, ha az átalakult
régibb egyletek és az első időkben alakult szövetkezetek
alapszabályaiban törvényellenességek találhatók. De az ujab-
ban alakult szövetkezetek azon alapszabályai ellen, melyek
a régi mintákról egyszerűen lemásolvák, már fel kell szólal-
nunk, ha ezek is törvényellenességeket tartalmaznak.

Ilyen törvényellenesség, mely a törvénytörések elnézésé-
ből majdnem minden szövetkezet alapszabályaiban foglal-
tatik, azon intézkedés, hogy a tagok, kik üzletrészeiket, vagy
mondjuk megállapított havi betéteiket, avagy befizetési rész-
részteiket bizonyos számú hónapokon át le nem fizetik,

és a kik a szövetkezetből az alapszabályokban megjelölt
okok következtében kizáratnak, *elvesztik minden jogukat az
addig befizetett összegre és ennek kamataira* s egyszerűen meg-
szűnnek a szövetkezet tagjai lenni.

Ez a lényege e szövetkezetek alapszabályainak, s ez
alapon a lényegben mindannyian találkoznak. Eltérések
csak a mellékes körülményekben találhatók. Egyik szövet-
kezet ugyanis megint a késedelmes fizetőt és bizonyos meg-
határozott esetekben mentséget is elfogad; a másik meg
sem inti tagjait és mentséget sem fogad el, hanem egysze-
rűen magához vonja a befizetett üzletrészeket; ismét egyik
szövetkezet az elvesztett, illetőleg nyert üzletrészt egyszerűen
szövetkezeti tulajdon és vagyonnak nyilvánítja, a másik
pedig a tartaléktőkéhez rendeli csatoltatni.

Ezen intézkedés a maga ridegségében nemcsak igaz-
ságtalan és a szövetkezeti kölcsönösség, illetőleg együtteség

elvével ellenkezik, hanem a kereskedelmi törvény 237. §-ának világos és határozott rendelkezésébe is ütközik. Midőn ugyanis a kereskedelmi törvény ezen szakaszában kétséghelytelenül kimondja, hogy a kivált (kilépett, kizárt vagy meghalt) tagok vagy örököseik a szövetkezet tartaléktőkéjére és más vagyonára igényt nem tarthatnak, hacsak az alapszabályok másként nem intézkednek, azaz ha ezek a tartaléktőkére és más vagyonra is jogot nem engednek; mert ezek szerint engedhetnek, — ugyanakkor ebben a szakaszban parancsolólag és meg nem változtathatólag megszabja, hogy azzal szemben a kivált tagoknak *«igényük van a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrészhez»*.

Ezen szavak és az egész mondat oly világos, hogy ennek értelméhez, de sőt ahhoz is, miszerint a törvény ezt imperative, kötelezőleg mondja ki, szó sem férhet. Mindazáltal magyarázólag felhozzuk itt, hogy a kereskedelmi törvény javaslatában fel volt véve erre nézve a következő intézkedés: «A szövetkezeti tagok egymásközi jogviszonyait első sorban az alapszabályok határozzák meg. Ez utóbbiak (t. i. az alapszabályok) azonban az ezen fejezetben foglalt határozatoktól csak *annyiban térhetnek el, a mennyiben az eltérés határozottan megengedettnek nyilvánítottatik*». A kereskedelmi törvényjavaslat tárgyalására egybehívott értekezlet azonban ezen cikk teljes elhagyását határozta el; mert ahhoz, hogy a tagok jogviszonyairól az alapszabályoknak kell intézkedniök, szó sem férhet; és mert e cikk azon pontja, mely szerint az alapszabályok az e fejezetben foglalt határozatoktól csak annyiban térhetnek el, a mennyiben az *határozottan megengedettnek*, ez magától értetődik. (*Fegyzőkönyvek* 229. l.)

Ugyanezen felfogást tükrözi vissza a kereskedelmi törvényjavaslat készítője: APÁTHY István *«Kereskedelmi jog»* című művében, midőn a 480. lapon mondja: «A szövetkezetnek nem áll jogában a késedelmes tagot netaláni üzletrésztől *megfosztani* illetőleg az abból eredő igényeket megszüntetnek nyilvánítani. A kizárt tag elvesztheti ugyan tagsági jogait; de a kizárás évéről szóló zárszámadás szerint reá eső üzletrész kiadását minden esetben követelheti. Ez a szövetkezet jogi természetéből következik, melynek egyes tagjai mint ilyenek épügy, mint a közkereseti és a betéti társaságnál, bizonyos részben tulajdonosai az üzleti vagyonnak, melyből aránylagos részük kiadását — nem ugyan természetben — kizáratás esetében is követelhetik».

Ezek szerint tehát minden oly szövetkezeti alapszabály illetőleg ennek azon szakasza, mely a kereskedelmi törvény 237. §-ának imperative rendelkező határozatával ellenkezőt és azzal nem teljesen egybevágó intézkedést tartalmaz, törvényellenes; eo ipso semmis, legkevesebbé szolgálhat tehát birói ítélet alapjául, hanem kötelesek a bíróságok adandó esetben a késedelmes fizető és egyáltalán a kivált tagnak a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reá eső üzletrészt megítélni és a szövetkezetet annak kifizetésére kötelezni.

Ez a pont a szövetkezeti alapszabályokban valódi sérelmet, sőt visszaélést képez. Nem lehetne azonban sok esetben azt mondani, hogy sérelmes, de mindenesetre törvényellenes azon intézkedés is, hogy a hitelegyleti szövetkezetek tagjaiknak *részletfizetési avagy betéti könyveikre kölcsönt adnak, azokat zálogba vessik vagy maguknál letétbe helyeztetni kívánják*: mert ennek végkövetkezménye gyakran az szokott lenni, hogy a kölcsönök meg nem fizetése esetében az üzletrésztől kiállított könyvecske a szövetkezet tulajdonába megy át és a szövetkezet maga magának tagjává válik vagy ezen valódi értékénél olcsóbban nyert könyvvel üzérkedik.

Ezen visszasságokat pedig a kereskedelmi törvény a 161. és 218. §-aival, melyek a szövetkezetekre is alkalmazandók, elkerülni akarta. Az, hogy a szövetkezetek saját cégükre üzletrészeket bocsátának ki, nem állítható; de az már tény, hogy feles számmal vannak alapszabályok, melyekben a k. t. 161. és 218. §-ai dacára az áll, hogy a tagok üzlet-

részeik elzálogosítása vagy szerényebb esetben betéti könyveiknek letétele mellett azokra kölcsönt kapnak.

Ez lehet practikus dolog, talán hasznára is válhat egyes tagoknak és a szövetkezetnek is; de annyi tény, hogy a törvénnyel ellenkezik, az alapszabályokban tehát semmi esetre sem foglalhat helyet, a mennyiben a pozitív törvény határozottan azon álláspontra helyezkedett, hogy nemcsak a részvénytársaságok, hanem szövetkezetek is, ha saját üzletrészeiket megszerzik vagy azokra kölcsönt adnak és azokat zálogba vessik, üzérkedést követnek el s könnyen a szédeltés terére csaphatnak át.

Ezek szerint a törvényszékek a szövetkezeti alapszabályok ezen vagy ezekhez hasonló intézkedéseit helyben nem hagyhatják és be nem jegyeztethetik.

Dr. Horváth János.

Törvényes zálogjog és elsőbbség.

Az új végrehajtási törvény igen érdekes eszmecserére szolgáltat alkalmat. Évtizedek szükségesek ahhoz, míg a terjedelmes tcz. a gyakorlati életben úgy a birói, mint az ügyvédi kar előtt szilárd alapot fog képezni. Nehéz a feladat, melylyel e törvény helyes alkalmazása körül megküzdeni kell, mert még nincs megállapodott birói gyakorlat, nincs a jogásközönség discussiójából levonható jogbiztonság, melyből kiindulni lehetne. Hogy a törvény a jogásközönségnek mintegy vérébe átmenjen, legalkalmasabb eszköz az egyes vitásabbnak látszó kérdések hirlapi megbeszélése. E cél eléréséhez ezuttal én is egy kérdés felvetésével járulok.

Az 1868: LIV. tcz. 362. §-a a bérbeadó és haszonbérbeadó törvényes zálogjogára kimondotta, hogy: «törvényes zálogjognál fogva, mely a bérbeadót a bérbevevő ellen bérleti követelésekre nézve fél évi, haszonbéri követelésekre nézve pedig egy évi bér erejéig illeti, *ezen követelések minden más követelést feltétlenül megelőznek*». Tehát az 1868: 54. tcz. nemcsak a törvényes zálogjog terjedelmét, hanem *elsőbbségét* is nyíltan és kétséghelytelenül megállapította.

Az 1881: LX. tcz. azonban az elsőbbségről sehol sem beszél vagy legalább nyíltan nem beszél. A 72. §. megállapítja ugyan a törvényes zálogjog terjedelmét, kimondván, hogy: törvényes zálogjog illeti a bérbeadót a kibérelt helyiségben lévő ingókra fél évi bérösszeg erejéig, a haszonbérbeadót pedig a haszonbérlet jóságán levő vagy ahhoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre és lábas jószágokra egy évi haszonbéri összeg erejéig», de sem ezen, sem más szakasza a törvénynek nem mondja ki, hogy a törvényes zálogjognak mily joghatálya van más zálogjogokkal szemben, mily hatálya van elsőbbség tekintetében.

A törvényes zálogjog, a birói zálogjog és szerződéses zálogjog közt jogilag semmi különbség nem létezik; egyik úgy, mint a másik dologbani jog, mely tekintet nélkül a személyre magával a dologgal szemben érvényesíthető. Hogy ezen zálogjogok egyike a másik felett bizonyos előnyökben részesülhessen vagy elsőbbséggel birjon, szükséges, hogy az elsőbbség a törvény által nyíltan megállapítva legyen, mint a hogy kimondta ezt az 1868: LIV. tcz. 362. §-ában. És valóban azt látjuk, hogy törvényeink mindannyiszor, valahányszor a törvényes zálogjogot felállítják s az elsőbbséget is biztosítani akarják, megállapítják az elsőbbséget is. Az 1881: LX. tcz. 72. §-a csak azt állapítja meg, hogy a bérbeadót a bérlemény területén levő ingókra zálogjog illeti meg, de hogy ezen törvényes zálogjog erősebb-e a szerződéses, birói vagy végrendeleti zálogjognál, helyesebben ad-e elsőbbséget ezekkel szemben, főleg ha ezen zálogjogok azon időben keletkeztek, midőn még az ingók a bérlet területére be sem vitettek? — mindezekről a törvény hallgat és ez nézetem szerint hibája is a törvénynek.

A végrehajtási törvény csak sejtetni engedi, hogy elsőbbséget is akart a bérbeadónak adni. Nevezetesen a 72. §. szerint midőn oly ingóságok foglaltatnak le, melyekre annak, kitől a végrehajtást szenvedett bérletet vagy haszonbérletet bír vagy birt, törvényes zálogjoggal *«biztosított»* követelése lehet, a bérbeadót vagy haszonbérbeadót a foglalás megtörténtéről a kiküldött által a végrehajtás befejezésétől számított 24 óra alatt értesíttetni rendeli. Tehát a törvényes zálogjog által *«biztosított»* mondja e szakasz az ingókat,

holott ha zálogjogi elsőség nem illelné a bérbeadót, akkor mivel sem lenne biztosítottan nevezhető a bérbeadó, s az egész törvényes zálogjog alig nyújtana egyéb előnyt a bérbeadónak, mint hogy bérfizetés teljesítése előtt a bérlemény területéről nem engedné kivinni bérlo által az ingóságokat, de a bírói zálogjoggal vagy más előbb keletkezett zálogjogokkal szemben nem védené meg a bérbeadó érdekeit. Vagy mi szüksége lenne a bérbeadó értesítésének ily foglalások esetén, ha elsőbbsége nem lenne?

Vagy miért mondaná a 112. §., hogy a bérbe- és haszonbérbeadók kötelesek azon követelés összegét, melyre törvényes zálogjogot igényelnek, az árverés megkezdéséig bejelenteni? Ezen intézkedésekből lehet következtetni, hogy a törvény biztosítani akarta a bérbeadókat és haszonbérbeadókat bérkövetéseikre nézve minden más zálogjogokkal szemben, sőt még mások tulajdonjogával szemben is, a mennyiben a törvényes zálogjogot a bérlet területén levő minden oly ingóra kiterjeszti, mely a bérlo birtokába nem törvény által tiltott módon jutott *«tekintet nélkül, hogy az ingóságok a bérlo vagy haszonbérlo tulajdonát képezik-e avagy nem»*. A tulajdont a törvény mindenütt a legszigorubb védelemben részesíti s a bérbe- és haszonbérbeadók biztosítására a törvényes zálogjog mások tulajdonát sem respectálja. Midőn így intézkedik a törvény, akkor nem lehet feltenni, hogy a bérbeadók jogait illusoriussá akarta volna tenni; másrészt azonban tagadhatatlan, hogy mindazon szakaszok, melyekből az elsőbbségre nézve kedvező eredményt levezetni lehet, már az elsőbbségnél csekélyebb jogokra is engednek következtetést.

A törvény hiányán az 1881. LIX. tcz. 93. § a alapján a törvényhatósági joggal felruházott városok lakbérleti szabályok alkotása által még csak segíthetnek magukon, de a többi városokra, községekre, valamint a haszonbérbeadókra nézve csak a nagymélt. m. kir. Curia hozhat kiegészítő határozatot.

Lehet, hogy tévedek e kérdés körül, de alig hiszem; mindenesetre szívesen veszem a felvilágosítást.

Hlatky Endre.

A büntetőtörvény 165. §-ának magyarázatához.

E lapok 1881. évi 16. számában* BODOR László ur azon nézetének adott kifejezést, hogy a büntetőtörvény 165. §-a, mely a hatóság vagy hatósági közeg elleni erőszak büntetnének fogalmát meghatározza, hézagos, minthogy a büntetendőség feltételeinek megállapításánál mellőzve lett az a kérdés, ha vajon csak az a bántalmazás képez-e e §. szerint büntetendő cselekményt, mely a hivatása jogos illetőleg törvényszerű gyakorlatában levő hatósági közeggel szemben követtetik el, avagy nem tesz semmi különbséget, ha a hatósági közeg hivatása gyakorlatában a meghagyás teljesítésében jog- és törvényellenesen jár el?

Odanyilatkozik továbbá nevezett cikkíró ur, hogy ezen szakasz oly magyarázata, a milyen a legfőbb ítélőszék 1881. évi január 20-án 8117. sz. a. kelt ítéletében** foglaltatik, mely szerint ezen büntett a törvény vagy meghagyás ellenére eljáró hivatalos közeggel szemben is volna elkövethető, büntetőtörvényünk szellemének, a méltányosságnak és humanizmusnak ellenmond.

Mi cikkíró ur abbeli nézetét, hogy a bt. 165. §-a hiányos, osztjuk; a mi pedig ezen §. magyarázatát illeti, nemcsak a törvény- vagy meghagyásellenesen eljáró hatósági közegek ellen, hanem a törvényellenes meghagyás szerint eljáró hivatali közegek ellen sem tartjuk a hatósági közeg elleni erőszak büntényét elkövethetőnek, és ennyiben a 165. §. megszorító magyarázatában valamivel tovább megyünk, mint cikkíró ur.

Az alkotmányos jogállam a hatóságoknak és a hatósági közegeknek hivatalos eljárásaikban való védelmét célzó intézkedéseinél azon elvből indul ki, hogy a hatóságok és hatósági közegek rendeltetése az állampolgárok

jogainak és érdekeinek megóvtalmazása és biztosítása lévén, ezen hivatásuknak csak úgy felelnek meg, ha abból folyó eljárásuk alatt az állampolgárok részéről a szükséges engedelmisséggel találkoznak, és ellenszegülések valamint bántalmazások ellen hathatósan védelmeztetnek. Azért a hivatali közegek különös védelme, ha ezen hivatásukban a jog és törvény értelmében járnak el, és ugyanazért megszűnik ezen különös védelem, mihelyt eljárásuk rendeltetésöknek meg nem felel, a joggal illetve törvénnyel ellenkezik. A hatósági közeg hivatalos eljárása alatt az államhatalom megbízottjának tekintendő és ezen minőségben részesítettik különös jogokban és kiváló ótalomban, de ezen megbízotti minőség és avval különös védelme megszűntnek tekintendő, ha megbízása korlátain túllép és eljárása azon törvénnyel ellenkezik, melyen megbízása alapul.

Minél inkább érvényesült valamely államban az alkotmányosság eszméje és minél nagyobb mértékben megvalósultak abban a jogállam követelményei, minél több tekintetben részesítettnek törvényeiben a polgárok egyéni szabadsága polgári és politikai jogaik, annál gondosabb eljárást követel meg a hatóságoktól és ezek közegeitől; követeli, hogy ismerjék tárgyi és helyi hatás- és illetőségi körüket, ismerjék hivatalos eljárásuk minden törvényes feltételét, és csak azon eljárásukat tekinti hivatalosnak és védi mint ilyent, mely anyagilag és alakilag a jog és törvény minden követelményének megfelel; viszont az oly eljárást, mely a jog és törvény követelményeinek bármely részben akár alakilag, akár anyagilag meg nem felel, hivatalosnak el nem ismeri, sőt a törvényellenesen eljáró hatósági közeget tettének minőségéhez és következményeihez képest még magánjogi vagy büntetőjogi felelősséggel is terheli.

Még az alkotmányosság és szabadelvűség tekintetében nagyon alacsony fokon álló porosz országos jogban is ki van mondva, hogy valamely hatósági közeg joga hivatala korlátain túl nem terjedhet, mert csak azon belől tevékeny az államért a törvény értelmében. Minthogy csak ezen körülményen alapszik az engedelmisség iránti igény, senki sincs az engedelmisségre kötelezve, ha egy hatósági közeg intézkedéseket tesz, melyek hivatalából nem folynak. Azért ellenszegülés, sőt tetteleges ellenszegülés hatósági közegek ellen nem lehet büntetendő cselekmény, hanem csak ellenszegülés ellenök, a mennyiben hivataluk korlátain belől cselekszenek.

Hazánk alkotmányos állam, és habár időnkint bizonyos visszaesés észlelhető, túlnyomóan mégis a jogállam követelményeit iparkodik megvalósítani. Büntetőtörvényünk is egy alkotmányos és intézményeiben a szabadelvűség eszméjének hódoló állam törvényhozási műveként alkotott, nem tételezhető tehát fel, hogy még a törvényellenesen eljáró hatóságokat és közegeket is akarta volna különös védelemben részesíteni, holott ily védelem még kevésbbé alkotmányos és intézményeikben kevésbbé szabadelvű államokban sem nyújtatik.

Az ily védelemnek következménye az lenne, hogy a hatósági közegek törvénytelen eljárásra felbátorítottanának. A polgár a hivatalos eljárás ürügye alatt elkövetett legnagyobb visszaéléseket tűrni volna kénytelen, mert a legkisebb ellenszegülés a 165. §-ban megszabott szigorú büntetést vonhatná fejére. A 165. §. ily magyarázata talán a külső rendet biztosíthatná, de nem a törvényességet és még kevésbbé a polgárok egyéni szabadságát és jogait, pedig a büntetőtörvény főcélja ezek biztosítása.

Hogy a 165. §. oly magyarázata, mely szerint a hatósági közeg elleni erőszak büntette még a törvény- vagy meghagyásellenesen eljáró hatósági közeg ellen is elkövethető, helytelen: bizonyítják a büntetőtörvény 193. és 199. §-ai, valamint a büntetőtörvény mindazon szakaszai, melyek a személyes szabadság, a polgári és politikai jogoknak közhivatalnokok általi megsértését büntetnek vagy vétségnek

* *Jogtudományi Közlöny* 1881. évi 16. sz. «A hatósági közeg elleni erőszak» című cikk BODOR Lászlótól.

** *Jogtudományi Közlöny* 1881. évi 12. sz.

minősítik és hosszabb vagy rövidebb idejű börtön- vagy fogságbüntetéssel és hivatalvesztéssel sújtják.

A törvény- vagy meghagyásellenesen eljáró hatósági közeg nagyon közel áll azon határvonalhoz, melyen túl cselekménye hivatalos hatalmával való visszaéléssé és büntetendő cselekménynyé válik. Ha tehát a törvény- vagy meghagyásellenesen eljáró hatósági közeg még a hivatalával való visszaélés miatt nem büntetendő, legalább avval sujtandó, hogy ily eljárás alatt a hivatalos eljárásban őt különben illető különös védelem tőle megtagadtatik, mivel az ily eljárásbani különös védelem a büntetőtörvény azon intézkedéseivel, melyek minden hivatali visszaélést szigorúan büntettetni rendelnek, kirívó ellentétben állana. A hatósági közeg tehát már akkor, ha eljárása a törvényesség minden kellékével nem bír, avval büntetendő, hogy eljárása hivatalosnak nem tekintetik és nem mint ilyen védelmeztetik, és a mennyiben a hivatalos hatalmával való visszaélés esete fen nem forog, csakis magánszemélynek tekintendő és bántalmazása ily szempontból ítélendő meg.

A szabadelvűség, alkotmányosság és jogállam követelményeinek tökéletesen a hatósági közeg elleni erőszak büntetnének csak oly meghatározása felel meg, melynél fogva ezen büntett csak az özszerű esetben illetékes hatóság ellen vagy ezen hatóságnak a teljesítendő hivatali cselekményre illetékes közege ellen a törvény vagy törvényes meghagyás végrehajtásában a törvény úgy alakíthat mint anyagi rendelkezéseinek mindenben megfelelő hivatalos eljárása alatt elkövethető. Mihelyt ezen kellékek csak egyike hiányzik, ellene a hatósági közeg elleni erőszak büntette el nem követhető.

Tudjuk, hogy a bt. 165. §-ának ily értelmezésétől hazai judicaturánk még távol van, de minél inkább közeledik bíróságaink gyakorlata a 165. §. ily értelmezéséhez, annál inkább lesz elérhető, hogy a hatósági közegek hivatali hatás- és illetőségi körük szigorú megtartásához fognak szokni és a jog s törvényesség követelményeit mindig figyelembe fogják tartani.

Büntetőbíróságaink ily értelmezésen alapuló ítéleteikkel a hatósági közegeket törvényes és jogszerű eljárásra fogják szorítani és ilyképen a közigazgatás és törvénykezés törvényességét biztosítani.

Ha a hatósági közeg elleni erőszak büntetnének fenti meghatározása és a bt. 165. §-ának ily értelmű interpretációja hazai jogviszonyaink mellett még jelenleg megszorítás nélkül elfogadható nem volna is, de a 165. §. oly magyarázatát, mely szerint a törvényellenes meghagyást fogantató hatósági közeg sem tekinthető a hatósági közeg elleni erőszak büntette tárgyának, a mai jogállapot mellett is indokoltnak tartjuk. A meghagyás törvényellenessége az eljárást törvénytelené teszi. A meghagyás ugyan az eljáró közeget bizonyos körülmények közt a felelősség alól felmentheti és ezt a meghagyóra háríthatja, de a törvényességet nem pótolhatja. A meghagyás folytán eljáró közeg úgy tekintetik, mintha maga a meghagyó hatóság eljárta volna, és ha egyszer a meghagyás törvényellenes, akárki és akármiként fogantatosítja, az törvényessé nem válik. Miután pedig a hatósági közeg elleni erőszak büntetnének egyik feltétele a törvényes eljárás, a törvényellenes meghagyás alapján eljáró hatósági közeg ezen eljárása alatt ezen büntett tárgya nem lehet. Ez okból olyképen véljük értelmezendőnek a bt. 165. §-át, hogy a jog- illetve törvényellenes meghagyás szerint eljáró hatósági közeg ellen sem követhető el a hatósági közeg elleni erőszak büntette ezen eljárása alatt.

Dr. Keleti Ferencz,
budapesti ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bűnvádi eljárási gyakorlatunk** egyik hézagára kívánjuk az illetékes körök figyelmét felhívni. Gyakran megtörténik, hogy a felső bíróság felment egy vádlottat, kit az alsó bíróság elítélt s elzárattott. A felmentett egyén daczára annak, hogy a legfelsőbb bíróság is ítéletileg ártatlannak mondotta ki, azontul még hetekig, hónapokig kénytelen szenvedni fogságban. A míg a Curia tanácsában kihirdetett felmentő ítélet szövege megállapittatik, míg azt revideálják, a határozatot aláírják, az ügyet kiadmányozzák; a míg továbbá a kir. táblánál ismét keresztül megy ugyanily procedurán; a míg a kir. táblától leérkezik az elsőfoku bírósághoz s ott kihirdetésre kerül; a míg végül — ha, mi igen gyakori, a bíróság épületében nem levén elég hely, a vádlott időközben máshova szállítottott fogságba — a szabadságba helyezés iránti utasítás a kellő helyre jut: ezen egész idő alatt az ártatlan polgár fogságban ül. Neki s családjának egyedüli vigaszul az szolgálhat, hogy ennek úgy kellett lennie, mert az írásbeliség ezt így követeli. Pedig lehetne ezen könnyen segíteni az által, hogy a *mikor a felső bíróság felmenti a fogva levő vádlottat, sürgőnyileg lenne értesítendő erről az elsőfoku bíróságról*; ha pedig a vádlott máshol van fogva, az elsőfoku bíróság is sürgőnyileg értesítene az illetékes közeget, hogy a vádlott azonnal szabad lábra helyezendő. Azután utnak indulhat az ítélet a felebbezési fokozatok skáláján végig. De az igazságszolgáltatás nem volna kitéve a kényszernek, hogy ártatlan polgár a felmentés után a felmentés daczára szenved szabadságvesztést.

— **A német polgári törvénykönyv** kidolgozására alakított bizottság egyik határozata az, hogy az emlékeztet meghaladó elévülés intézményét a polgári törvénykönyvbe nem veszi fel. A német jogászgyűlés ezen kérdést tárgyalásra kitűzte.

— **A kísérletet** a német birodalmi legfőbb törvényszék a végletig subjectiv szempontból fogja fel. Kimondotta, hogy a kísérlet akkor is büntetendő, ha nincs bebizonyítva, hogy a szándékolt eredmény előidézésére alkalmazott eszközök, melyek a szándékolt hatással nem bírtak, általában alkalmasak voltak a szándékolt cél elérésére; továbbá hogy egy ujonnan született gyermeknek annak megölése céljából az anya által véghezvitt cselekmények kísérletként büntetendők akkor is, ha a gyermek már halva született.

— **A Revue des Deux Mondes** legutóbbi füzetében Desjardin nyilatkozik a francia törvényhozó-testület azon határozatáról, mely szerint a bírák ezentul választassanak. A határozatot helytelennek tartja és a bírák függetlenségét csakis a kinevezés által véli biztosíthatónak.

— Beküldetett:

Gyakorlati törvénytár kézikönyve. Irta SORGER JÓZSEF ügyvéd Debreczenben. Ára 1 frt 30 kr.

Az uzsora természete és korlátozásáról. Irta HORVÁTH ELEK. Ára 40 kr. Grimm Gusztáv bizománya.

Az illetékkiszabásnál alapul veendő érték megállapítása-, az illetékfokozat- és százalékokra vonatkozó törvények és szabályok gyűjteménye. Az összes pénzügyi hatóságok, hivatalok, bírósági kezelő hivatalok, kir. közjegyzők, községi előljárók, hitelintézetek, ügyvédek és magánfelek használatára összeállította LASITZ PÁL, m. k. p. ü. fogalmazó a budai kir. illetékkiszabási hivatalnál. Ára 50 kr.

Statistikai tanulmányok a gabonadrág hullámzásairól a XIX. században és a gabonadrágaságok hatásairól. Irta FÖLDES BÉLA. Zilahy kiadása.

A Különfélék folytatása a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSITS GYULA budapesti kir. alügyész. — A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A minősített beismerésről. HUF JÓZSEF soproni ügyvéd. — A végrehajtási törvény 30. §-ához. Dr. GENCSE SAMU miskolci ügyvéd. — Az átruházó szavatosságnak terjedelme. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. — Különfélék.

MELJÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. (A keresk. és váltótanács döntvénykönyvéből). — Különfélék. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvénykönyv (1878. évi V-dik törvény-czikk) 53-dik §-a.

I.

Bevezetés.

Bármily különböző elméletekre alapítja is a tudomány a büntetés bölcsészeti eredetét: a sok eltérő rendszer a büntetés fogalmi körében két ponton mindenesetre találkozók.

Egyik: hogy a büntetésnek személyesnek kell lennie.

Másik: hogy a büntetett halála megsemmisíti a büntetés személyiségét — következésképpen elvonja a büntetés alanyát.

Az általános elmélet legszélsőbb határától a viszonylagos elméletek legtávolabb vonaláig a büntetés elméletének széles területén e két mértföldjelző van, melyek valamennyi rendszernek utat mutatnak.

Az ész kategorikus imperativusára alapított Kant-féle elmélet hívei ép úgy, mint az önfentartás, a közvetett társadalmi védelem, a hasznosság stb. elméletek hirdetői bármennyire eltérnek is a büntetés jogosultságának bölcsészeti megállapítására nézve: azon általános elvek fölött egyetértenek, hogy a büntetés csak a büntettest érje s hogy a halál kizárja a büntetés végrehajtását.

Beccariá-tól Carrará-ig, Rossi-tól Hélie-ig, Feuerbach-tól Berner-ig egyaránt elismerésre talál e két általános igazság.

És sajátos. Az általános elvek e szép összhangjába mégis belevegyül egy zavaros hang, mely az általános igazságok logikájával szemben büntetésért kiált a büntetett halála után is.

A polgáriasság mai állapotában senki sem kívánja a holtat felelősségre vonni, senki sem akarja a hullát látványos kifüggesztések által meggyalázni, senki sem akarja az elhunyt helyett a gyermeket vagy a rokont szabadságától megfosztani, mert hisz mindez ellenkezik a fennen hirdetett elvekkel: hogy a büntetésnek személyesnek kell lennie és hogy a halál kiengesztelte a büntetett által megsértett társadalmat.

Csak a vagyonbüntetés terén zavarja meg a doctrina összhangját az elvekkel oly könnyen alkudozó opportunizmus, és a tekintély visszautasíthatlannak látszó erejével követel felfogása részére hitet és meggyőződést.

Hitet arra, hogy az «általános szabály alóli kivétel» chablonszerű szolamának mindig van benső jogosultsága, és

meggyőződést arra, hogy a vagyonbüntetés a büntetett halála után is joggal és igazságosan sújtja az örökösöket.

A büntetőjog egész területe óriási haladást jelez.

A kísérlet, a részesség, a halmazat tanai tudományunk nagy aranyu fejlődésének — a tekintélyek révén hagyomány-szerűleg beékelődött téveszmék kérlelhetetlen kritikai feldolgozásának hirdetői.

A büntetés elmélete a tudomány tiszta elveinek fokozatos diadalát tükrözi vissza.

A halálbüntetés nagy harcza a jog és az erkölcs fegyvereivel befejezve már, s csakis az opportunizmus szűk körében mozog az apró csatározás.

A szabadságvesztés-büntetések területére e humanizmusára és polgáriasságára büszke századunk teljes önértékeléssel tekinthet, mert a mit e század e téren felmutathat: az a legvérmesebb reményeket is fölülmulja. Nem pária többé a rab, ki elveszett az életnek örökre, nem tárgy, melyet tucatzámba vesznek, hanem ember, ki egykor hasznos polgár lehet, individuum, kinek tulajdonoságaival leszámolnak — a börtön nem a bűnök, a renyheség, a kizsákolás színhelye, hanem a munka, az erkölcsi javulás iskolája.

A becsület-büntetéseket, az ugynevezett örökre szóló jogkövetkezményeket, melyek a büntettest egész életén keresztül sújtották s mint üldöző rém kísérték szünet nélkül, száműzte tudomány és törvényhozás — s az időleges mellékbüntetések rendszerén át siet a cél, az időleges mellékbüntetések eltörlése felé.

A testi büntetés, mint a barbár kor emberietlen maradványa, eltűnt örökre.

Ha a büntetőjog egész területére örömmel tekinthet a haladás barátja — vajon csak a vagyonbüntetés területére nem hatott volna-e át századunk erkölcsi és szellemi fejlődésének tisztító ereje? Csak e terület maradt volna tudományunk mostohája?

E kérdésre nem lehet habozó a válasz.

E téren is a mult sivár hagyományaival szemben nagy vívmányokat jegyezhet föl a büntetőjog történetírója.

Följegyezheti, hogy e században bukott el a legigazságtalanabb s legerkölcstelenebb büntetések egyike, a vagyonkobzás; följegyezheti, hogy a büntetés közjogi jellegét megvesztegető magánjogi elem végleges leszorításán vállvetett buzgósággal folyik épen korunkban a munka, hogy a pénzbüntetés, birság, kártérítés jogfogalmai nem tévesztenek meg már minket, úgy mint elődeinket, kik a pénzt mint büntetési eszközt sehogy sem tudták vagy akarták igazi jelentőségében átérteni.

De a mily igaz lesz a történetíró ily körvonala rajza, oly hamis volna az, ha nem állítaná oda a kép másik oldalát is.

Hamis volna, ha nem jegyeznék föl, hogy előrehaladt századunkban is itt tévelyeg köztünk a confiscatio szellem-kísértése, s nagy tudósok és a legiválóbb törvényhozások szerint igazságnak hirdették, hogy a pénzbüntetést az ártatlan örökösök viseljék. Nagy, hirneves büntető-jogászok, kiknek ékesszóló tudományos fejtegetéseik közkezen forognak, a «büntetés személyessége» mellett: igen következtetéseknek tartják azért magukat, ha a vagyonbüntetés területén azt

hirdetik, hogy itt el lehet tekinteni a büntetés személyessége iránt hirdetett főkelléktől s a hagyatékon illetve örökösöktől az elítélt életében jogerőre emelkedett ítélettel kirótt pénz-büntetést az államnak be kell hajtania.

És ha az indokot kutatjuk — miért? a válasz arra zsugorodik össze — mert be lehet hajtani.

Igaz, hogy a küzdelem ellenük erősen tart és a kis phalanx a győzelem biztos reményével önérzetesen forgatja támadó fegyvereit.

Broglie és Rossi férfias felszólalásai a confiscatio ellen, a jogos felháborodásnak csak halavány kifejezései voltak azon erőteljes, rideg, lesújtó ítélettel szemben, melyet a küzdelem nagy előharczosa, a tudós Carrara mondott ki a pénzbüntetés áthárítói fölött:

«De barbár és igazságtalan néhány jelenkori törvényhozó törekvése, ki a büntetést azon ürügy alatt, hogy pénzbüntetésről van szó, át akarja hárítani az utódokra. Megtörtént velem, hogy e tulszigort kénytelen voltam komolyan megtámadni törvényhozói értekezleten. Szinte lehetetlennek látszik, hogy a pénzügyek iránti buzgalom igy elvakítson a jelen században valakit».

E lesújtó könyörtelen ítélet annyi törvényhozással együtt a magyar törvényhozást is éri.

A magyar törvényhozást is elragadta a pénzügyek iránti buzgalom és a tudomány magaslatán álló büntető-törvénykönyvbe beiktatta e néhány, a törvény alapelveivel és szellemével ellentétben álló nagyjelentőségű szót:

«Az elítélt hagyatékából a pénzbüntetés csak akkor hajtható be, ha az ítélet még annak életében jogerejűvé vált».

(Folyt. követe)

Dr. Wlassits Gyula.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete.*

(Vége.)

(m. j. hatodik cím 154—186. §§., r. j. ötödik cím 77—89. §§.)

A hatodik cím a jogok érvényesítéséről nem tekinthető megfelelőnek, mert a kérdéses cím a jognak kereset általi érvényesítését kiindulási pontul véve, a jognak nem peres utoni érvényesítését érintetlenül hagyva, azon felfogásra engedne következtetést vonni, hogy a jog csakis peres uton érvényesíthető, holott a beszámítás, megintés, tiltakozás, visszatartási jog mindmegannyi, a concret jog érvényesítésére irányuló cselekvény. A r. j. ennek megfelelően szükségesnek tartotta a cím-felírás megváltoztatását s annak határozott kimondását, hogy e helyütt csakis a jogok per-utján érvényesítéséről van szó.

A 154. §. szerint a keresetnek a törvényes bíró előtti megindítása félbeszakítja az elévülést és az elbirtoklást.

«Törvényes bíró» ennek ellentéte «törvénytelen bíró». Mi legyen e kifejezés értelme? Ha azt akarta a javaslat ezzel kifejezni, hogy a kereset megindítása az illetékes bíró előtt az érintett hatálylyal bir, akkor ezt világosan ki kell fejeznie.

A törvényhozó e tekintetben következő rendszerek közt választhat.

1. A kereset az illetékes bíró előtt megindítandó. Így a közönséges jog szerint.

2. A kereset bíróság előtt megindítandó, tekintet nélkül az illetékességre.

3. Szabály: a kereset az illetékes bírónál megindítandó, s a mennyiben az a bíróság által hivatalból visszautasítottatik, a visszautasító határozattól számítva bizonyos határidő alatt az illetékes bírónál megindítandó. Ugy szintén az esetre, ha az illetékesség leszállítottatik. A. L. R. I. 9. 552. 553. §. Svájci kötelmi jog 158. Art.

Ugy a czélszerűségi, mint a méltányossági tekintet az utóbbi rendszer elfogadását javasolja. Mert a kereset megindításának körülírt hatálya csak akkor lehet, ha az alperesnek kézbesítettik, azaz a perbeidézést maga után vonja. A mennyiben a kereset hivatalból visszautasítottatik, megindítási hatályról szó sem lehet, de miután az egyes jogügyletből eredő keresetek elévülése a törvényben rövid határidőhöz lehet kötve s beállhat azon eshetőség, hogy a kereset megindítása és az elutasító végzés kézbesítése közt az elévülési határidő lejár, a méltányossági tekintet megkívánja, hogy a kereset hiányainak pótlására vagy újabb megindítására megfelelő határidő kiszabassék.

Még fokozottabb mérvben érvényesülnek e szempontok akkor, a midőn az illetékesség bírói határozattal leszállítottatik s a kereset beadásától a hozott határozatnak jogerőre emelkedéseig maga a kereseti jog érvényesítésére kitűzött idő elmúlt.

A midőn a perben egy jog kifogás vagy viszonykereset alakjában érvényesítettik s a bíró erre nézve pld. magát illetéktelennek tartaná, szintén szükségessé váland az elévülési határidő meghosszabbítása.

A kereset hatálya feltételes, a mennyiben az alperesnek kézbesítettik. A kézbesítés tehát felfüggesztő feltétel hatályával bir s a megindítás időpontjára visszahat. Ennek megfelelően a 154. §. akkép módosítandó:

«A keresetnek az illetékes bíró előtti megindítása, a mennyiben az alperesnek kézbesítettetik, félbeszakítja az elévülést és átbocsáthatókká változtat az örökösökre oly jogokat és kötelezettségeket, melyek különben át nem hárulhatnak. (A r. j. 77. §-ában foglalt elvet, hogy csak az illetékes bíró előtt megindított kereset szakítja félbe az elévülést, kimondotta volt a Curia 1881. 26274. szám alatt hozott ítéletében.)

«Ha a kereset hivatalból visszautasítottatik vagy pótlás végett visszaadottatik, vagy pedig a bírói illetékesség kifogás folytán le lett szállítva, ezen esetekben, a mennyiben ezen idő alatt az elévülési határidő lejárt vagy a lejáráthoz 60 napnál kevesebb idő van még hátra, a kereset újabb megindítására egy 60 napi határidő engedtetik.

Ez intézkedés a kifogásokra is alkalmazandó».

A 154. §. a kereset hatályait meghatározván, kimondja, hogy a kereset félbeszakítja az elbirtoklást. A javaslat ezzel a keresetnek oly hatályt tulajdonít, a melylyel az ily általánosságban egyáltalán nem bir s mely csak a keresetek bizonyos nemére áll fen s akkor is feltételekhez kötve.

Az elbirtoklás félbeszakítása nem képezi általános hatályát, hanem az a tulajdoni kereset folyamánya. A javaslat értelmében bárki által megindítva, e hatályt gyakorolná, holott elő feltétel, hogy a tulajdonos által indítás-sék meg.

Ugyancsak a 154. §. értelmében az elbirtoklás félbeszakítatnék, tekintet nélkül arra, hogy felperes tulajdoni keresetével pernyertes lett-e vagy sem.

Ez ellenében elvként allítandó fel: a tulajdoni kereset sem szakítja félbe az elbirtoklást.

A tulajdoni kereset megindításához nincs különös hatály kapcsolva, hanem csak a pernyertes kereset bir azon hatálylyal, hogy az elbirtoklás felperes és jogutódjai irányában hatálytalan.

Vajon az elbirtoklás a tulajdoni kereset megindítása által félbeszakítottatik-e vagy sem, annak megoldása nem tartozik az általános részbe, hanem a dologi jogba. A szász ptkv. 274. §-a a tulajdonos által indított tulajdoni keresetnek e hatályát elismeri, a zürichi törvénykönyv 644. §-a a keresetnek e hatályát a pernyertességtől teszi függővé, helyesen a bajor javaslat a dologi jogról 145. Art.-ban, mely a fenti elveket tartalmazza.

* Az előbbi közlem. l. a 49., 50., 22., 23., 24., 26., 28. és 30. sz.

A 155. §. első kikezdése a fent javasolt módosítás folytán elesik.

A második kikezdés értelmében a kereset visszavonása, illetve az utolsó perbeli cselekménytől az elévülés és elbirtoklás ismét kezdődik.

A javaslat a kereset megindításának oly hatályt tulajdonít, mely sem a forgalom, sem a jogbiztonság igényeinek meg nem felel s a kereset elévülhetlenségének folyományát képezi. A javaslat értelmében a keresetnek a per stadiumában bármikor történt visszavonása az elévülést félbeszakítja. Holott a pprts 70. §-a értelmében az ellenírat előterjesztése után nem a kereset visszavonása, hanem perletétel forog fen, mely a pervesztés hatályával bir. Már pedig, ha felperes keresetével elutasított, helytelen azon feltevés, hogy daczára annak, hogy a felperesi jog negáltatik, mégis ezen perbeli cselekménynek azon hatálya legyen, hogy az elbirtoklás félbeszakittatik.

Ha az elutasított kereset is e hatálylyal bir, úgy alperes, ki tulajdonszerzését az elbirtoklásra alapítja, az ujtott perben nem erre, hanem csakis a jogerejű eldöntés kifogására hivatkozhatik, s ha e másod perben is pernyertessé válik, a tulajdonszerzésnek egy oly neme forog fen, melyet per általi tulajdonszerzésnek kellene elnevezni.

Perrendtartásunk az iránt ugyan nem intézkedik, hogy a per meddig maradhat befejezetlenül, s így tényleg, ha a peres felek egyike sem jelent meg a tárgyalási első határnapon, felperes ugyanezen keresetet 32. éven belül bármikor folyamatba teheti.

Daczára a pprts e jelzett hiányának, a magánjogi törvénykönyvnek feladata leendő, kimondani azon elvet, hogy csak azon kereset szakítja meg az elévülést, mely céljának megfelelő eljárást eredményezett, vagyis mely birói ítélethez vezetett, s ezzel oly eljárási szabályt felállítani, mely ez elv keresztülvitelét lehetőségessé teszi.

Az osztr. ptörvénykönyv 1497. §-a megkívánja «a kereset kellő folytatását». Ez azonban, mint UNGER kimutatja, bár elvileg helyes, de a megfelelő eljárási szabályzat hiányában gyakorlati nehézségeket eredményez. Czészerűnek mutatkozik a Code civil a. 2247. s a Code procéd. c. a. 397. követni s az elévülés és elbirtoklás félbeszakítását a pernek befejeztétől függővé tenni.

Lényegileg ezen szabály a per elévülésének kimondása, mely a francia jog szerint felperest tétlensége folytán éri, de helyesebbnek látszik a súlypontot felperes mulasztására fektetni s a határidő kezdőpontját perbeli cselekményhez kötni:

A 155. §. helyébe tehát következő szakasz volna helyezendő.

«Nem tekintetik az elévülés és elbirtoklás félbeszakítotttnak:

1. ha felperes keresetét visszavonta;
2. ha a pert leteszi;
3. ha keresetével elutasított;
4. ha felperes mulasztása folytán a per 3 évig befejezetlen marad.

E határidő felperes mulasztását megállapító utolsó perbeli cselekmény napjától számítottatik.»

A r. j. 79. §. érvényben levő jogunk továbbfejlesztése, a mennyiben a kifejezett elvek az 1881. évi XXIII. tczben «a közforgalom tárgyát képező értékpapírok birói megsemmisítéséről és elévüléséről» elismerést találtak. Azon tcz. 42. §. értelmében nem szakítottatik félbe az elévülés, ha a megsemmisítés iránti kérvény nem adatott be az illetékes bíróságnál, ha a kérvény vissza lett utasítva (256 §.), úgy nem különben a 24. §. esetében. Ezen elvek, alkalmazva a keresetelévülésére, eredményezték a fenti határozatot, melyre nézve célzerűségi okokból az elv rideg alkalmazását a 78. §-sal módosítani kellett.

A 156. és 158. §-ok egyszerűsítendő és összevonan-

dók ekkép: A kereset, a mennyiben a törvény egyes esetekben rövidebb határidőt nem szab, 32 év alatt évül el.

Az elévülés hivatalból figyelembe nem vétetik. (Lásd váltótörvény 84. és 88. §§.)

A 157. §., mely az elévülhetlen keresetekről intézkedik, részben felesleges, részben csak értelmetlen magyarázatnak képezhetné alapját.

Már SAVIGNY (*System* 5. k. 409. s. k. 1.) az actio communi dividundo és familiae erciscundae, finium regundorum tekintetében utalt azon különbségre, hogy nincs elévülés arra nézve, hogy a közös vagyon soha se legyen elosztható és hogy a vitás határok soha se állapittassanak meg, de hogy igenis van elévülés, ha pld. alperes a valódi hataron túl fekvő területet elbirtokolta. S helyesen mondja WINDSCHEID az elévülhetlen keresetekre nézve: «Was man gewöhnlich sonst noch als Ausnahme anführt, dass der Anspruch auf Theilung nicht verjähre, ist keine Ausnahme, da dieser Anspruch in jedem Momente der Gemeinschaft neu entsteht».

A 159. §. ekkép rövidítendő:

«A törvénynek az elévülésre vonatkozó intézkedései magán rendelkezés által meg nem változtathatók».

A 161. §. az időszakonként lejáró szolgáltatásokra nézve a kereset elévülését minden egyes szolgáltatásra külön ismeri el.

Ez intézkedés megoldatlanul hagyja, vajon elévült-e az egyes szolgáltatásra irányuló kereset, ha maga a főkötelezettségre irányuló kereset elévült. Követendőnek tartjuk azon törvényhozások példáját, melyek ily esetben az egyes szolgáltatásra irányuló keresetet elévültnek tekintik, mint az osztr. ptrvk. 1480. §. és a szász 160. §.

A mi magát a főkötelezettségre irányuló kereset elévülését illeti, helyes a svájci kötelmi jog 152. art. azon intézkedése, hogy az elévülési határidő azon időponttal kezdődik, a midőn az első szolgáltatás hátralékossá vált.

A 161. §. ekkép módosítandó:

«Időszakonként teljesítendő szolgáltatások iránti kereset minden szolgáltatásra külön évül el.

«Ha a főkötelezettség iránti kereset elévült, a szolgáltatások iránti keresetek is elévültnek tekintendők.

«Az elévülési határidő ez esetben kezdetét azon időponttal veszi, a melyben az első szolgáltatás hátralékossá vált.»

Az utolsó kikezdés szükségességét következő példa igazolja: A. 1880. január 1-én járadékkötelezettséget vállalt B. irányában akkép, hogy a járadék minden másod évben fizetendő. Az első szolgáltatás tehát 1882. január 1-én jár le. A főkötelezettség elévülése tehát csak ezen időponttal kezdődhetik, mert ezt megelőzőleg az elévülés általános kellékei fen nem forogtak.

A 162. §. felmondáshoz kötött kötelezettségek tekintetében azon fictiót állítja fel, hogy a felmondás a jogügylet létrejött napján megtörtént.

E fictio (l. indoklás 84. l.) ép oly felesleges, mint helytelen.

Nem szabad a felmondást a jogügylet létrejött napjától számítani akkor, a midőn a szerződésben a felmondásra nézve külön határidő állapított meg. Ez esetben a kereset elévülése kezdetét csakis e határidő lejártával veheti.

A törvénynek a felmondás különböző eseteinek megfelelő rendelkezést kell alkotnia, s ez általánosítva: a felmondás lehetséges volta a jogügylet tartalma szerint.

A 160. és 162. §§. egy §-ba foglalandók, melynek második kikezdése ekkép szövegezendő:

«Felmondáshoz kötött kötelezettségre vonatkozó kereset elévülése azon napon kezdődik, a melyen a felmondás a jogügylet tartalma szerint lehetőségessé vált».

A 163. §. a kereset elévülését akadályozó és a szünetelést meghatározó okok közt *b)* és *c)* alatt az apa és gyermek, gyám s gondnok és gyámság alatt álló személyek közt a kereset elévülését kizárja, míg e viszony tart.

A szünetelés okának ily kiterjesztése nem célszerű, mert azon okok, melyek a törvényhozót ezen szabály felállítására bírják, t. i. a gyermek vagy gondnokolt érdeke s a pietási viszony az apa és gyám személyében fen nem forog. Ő érvényesítse keresetét s az 1877: XX. törvénycikk 30. §-a ezen esetet szem előtt tartva, külön gondnokságot rendel.

Sőt ellenkezőleg a kiskoru érdeke kívánhatja, hogy a gyám vagy gondnok a 32 év leforgása előtt indítsa keresetét, különösen oly esetben, a midőn a gondnokolt jogutódi minőségben kötelezve van s a védekezés idő multával csak nehezebbé válik.

A *b)* és *c)* pont eunek megfelelően módosítandó:

b) gyermeknek apja elleni keresetekre nézve, míg az apai hatalom tart;

c) gyámolt és gondnokolt személyeknek gyám és gondnok elleni keresetekre nézve, míg ezen viszony tart,

A 165. §-ban foglalt rendelkezés helyes, de a megszorítás személyekre, «kik egészben, vagy részben cselekvési képességgel nem bírnak,» el nem fogadható. Mert ha azon személyekről van szó, kik maguk nem cselekedhetnek s kiknél döntő, hogy képviselővel birjanak, úgy akkor a távollevők is felemlítendőek lennének.

Az elévülési határidőnek javasolt meghosszabbítása célszerű; de kívánatos, hogy ez praecis kifejezést nyerjen. E két kíváalomnak megfelelően a 165. §. módosítandó.

«Oly személyek kereseteire nézve, kik törvény szerint képviseletben részesülnek, az elévülés meg nem kezdődhetik, míg törvényes képviselőjük kirendelve nincs.

Az elévülési határidő, tekintet nélkül különbeni időtartamára, fél évvel meghosszabbíttatik.

A fél év a törvényes képviselő kirendelése vagy a kirendelés okának eleste időpontjától számítandó».

A 166. §. szerint elégséges az elévülés félbeszakítására a jog elismerése, ez alatt, úgy a nyílt mint a hallgatóságos elismerés értendő.

A m. javaslat a kifogás érvényesítése által is félbeszakítja a kereset elévülését. Az indokolás szerint «természetesen csak oly kifogásról lehet szó, mely nemcsak kifogásképp, hanem keresetképp is alkalmazható».

A 166. §. e kitétele azok értelmében, a mik a 154. és 155. §§-nál megjegyeztettek, elesik.

A 169. §. mellőzendő, mert mint az indokolás is elősmeri, a perbeidőzés következményei úgy a jó- mint a rosszhiszemű birtokosnál változó s e változás a gyümölcsök megtartására vagy azok megtérítésére is kihat. Változó a birtok iránti, változó a tulajdon iránti keresetknél, mi a különös részben felemlítendő s általános szabály felállítását egyáltalán lehetetleníteni. A 170. §. a késedelem egyik következményét, a késedelmi kamatok vagy mint a javaslat mondja, «perbeli kamatok» fizetésének kötelezettségét állapítja meg. E meghatározásnak az általános részben nincs helye, hanem az a kötelmi jogban, hol a késedelem következményei megállapíttatnak, említendő fel. A 171. és 172 §-ok a kötelmi jogba tartoznak, s e kiszakítás mivel sem indokolható, mert hisz a javaslat sem akarja az általános részben felsorolni mindazon következményeket, melyekkel a kereset megindítása vagy elévülése a kötelmi jogban bir.

A javaslat 173. és 179. §-aiban a jogerejű eldöntés kifogásáról behatóan intézkedik.

E kifogás a pp. 70. §-ában elismerést nyert, részben pedig a perújítás eseteinek fenforgásával megoldatik, úgy hogy ez anyag felvétele a törvénykönyvbe feleslegesnek látszik. Az exceptio rei judicatae logikai következményei pedig, mint péld. a 175. és 176. §§., minden hiány okozása nélkül mellőzhetők.

A 180. §. a pp. 256. és 258. §§. ismétlése. A 181. §-ban foglalt szabály a végrehajtási eljárás 23. §. második kikezdésében helyesebb s megfelelőbb alakban foglaltatik.

A 181. §. a végrehajtható közjegyzői okmányból eredő végrehajtási jogot elévülhetlennek tekinti, a mennyiben csakis az ítélet vagy egyezségből eredő végrehajtási jog évül el. E tekintetben is a végrehajtási t. id. szakasza helyes.

A midőn az első magánjogi törvénykönyv codificatiója foganatba vétetett, főczélként, mint a Hármaskönyv approbatiója mondja, az lebegett a törvényhozó előtt, hogy a jogbizonytalanságnak eleje vétessék s hogy «et qui in jure inferiores essent, superiores tamen esse et vincere, non jure sed tumultu ac multitudine niterentur» — az ököljognak vége vetessék.

A jogfejlődésnek egész menete arra irányul, hogy az ön hatalom a magánjogban a legszűkebb térre szoríttassék, s a magánjognak foganatba vett újabb codificatiója nem szabad, hogy visszavesse jogfejlődésünket a Hármaskönyv előtti időkre.

A m. j. 185. §-a az ön hatalommal való élés elvét emeli érvényre, látszólag feltételekhez kötve, a melyek azonban mindig subjectiv szempont szerint bírálva, az önkénynek és hatalmaskodásnak oly tág tért nyitnak, hogy e §. elfogadásával azt lehet mondani: az ököljog törvényhozási sanctiót nyerne.

De figyelembe veendő még a büntetőjogi szempont is. Mert mindazon esetekben, a hol pl. egy dolog a 185. §. alapján elvétetett, miután a dologhozi jog még vitás lehet, s még bírói megállapítást nyerendő, a szerint a mint az magánjogi peruton elismerve lesz vagy sem, függ a büntetendő cselekmény tényálladékanak megállapítása. Másrészt pedig a «jogosítványbani tévedés» rablásnál mint a dolust kizáró figyelembe lenne veendő. A «dolog elvételére való jog» kiegyenlítően ellentétben áll magával a birtokvédelemmel, avagy eredményezné, hogy azon dolog, a melyet a «jogosított» elvett, tőle birtokkeresettel ismét visszavétnék. Megérintendő még, hogy az ön hatalommal való élés folytán megindítandó perekben a bizonyítási teher áthárolása állana be, amennyiben a kényszerített felet mint felperest terhelné a bizonyítás kötelezettsége.

Nem vonjuk kétségbe, hogy lehetnek esetek, a midőn a magánjogi igény érvényesítése az ön hatalommal való élést megengedettnek avagy szükségesnek is feltűntetheti, de ha ily esetek fenforognak, úgy a törvénykönyv feladata azokat egyenkint felsorolni, nem pedig az ön hatalommal való élést általánosságban elismerni.

E jelzett esetek azonban csakis mint önzálogolási esetek ismerhetők el, a mint ezt jogunk a marhák behajtása esetében és az 1840. IX. tczikben felemlített káresetekben ismeri el. Szerződés teljesítését bírói közbenjárás nélkül ön hatalommal kiereszszakoltatni nem szabad. S ha az indokolás (187. l.) azt tartja, hogy lehetnek esetek, a melyekben, ha az ön hatalommal való élés ki volna zárva, «ez az államnak épen a jogrend megvalósítását tárgyazó feladatába ütközik», — úgy ez érv hatályát veszti, ha szem előtt tartatik, hogy az egyén jogai feltételezik az állami jogrendet s ennek fentartása főczélként az egyén netáni jogos érdekei megsértésével is az egyedüli döntő szempont lehet.

Az önvédelem jogának elismerése a 183. §-ban felesleges, akkor a midőn e jog a büntetőtörvény 79. §-ában megállapítva van.

De különben úgy az önvédelem, mint pedig a végszükség joga a kötelmi jogban, mint a kártérítés kérdésével kapcsolatban álló, a tiltott cselekményekről szóló fejezetben felemlítendőek lesznek, miért is a 183., 184. és 186. §§. az általános részből kihagyandók.

Dr. Fellinek Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A minősített beismerésről.

A polgári perrendtartásunkban foglalt bizonyítási eljárásra vonatkozó rendelkezések nagyobb részt oly világosak, hogy azoknak értelmezése és gyakorlati alkalmazása alig ütközhetik nehézségbe; kivételt képez azonban a 163. §-ban szabályozott korlátolt beismerés, melynek valódi értelme, ha azt kiszakítva és pusztán szó szerinti értelemben magyarázzuk, fel nem ismerhető, mivel ezen magyarázási mód alkalmazása mellett más eredményre nem juthatunk mint arra, hogy az, ki valamely tényt egyedül ellenfele beismerése által bizonyítani akar, azt teljes tartalma szerint — megszorítás nélkül — elfogadni tartozik.

Ezen tétel pedig ily általánosságban véve nem áll és a törvényhozó intentiójában sem lehetett a 163. §-ban foglalt intézkedésnek ily értelmet tulajdonítani, mivel ellenkezésbe jött volna a bizonyításra nézve felállított alapelvekkel.

A kérdésben forgó 163. §. szóról-szóra megegyez az 1861. évi nálunk érvényben volt ptrs. 112. §-ával, csak hogy ennek második bekezdése, mely következőleg szól: «ha pedig a beismeréshez új tény csatoltatott valamely kifogás megállapítása végett, akkor (a beismerésre hivatkozó fél) nem köteles azt bizonyítás nélkül valódnak elismerni», a jelenleg érvényes ptrs.-ból kihagyatott.

Ha megengedem is, hogy az idézett toldat a korlátolt beismerés fogalom meghatározására multhatatlanul nem szükséges, mégis helyes támpontot nyújtott volna annak megkülönböztetésére, hogy mi nem tartozik a korlátolt beismerés fogalmához, egyszersmind figyelmeztetésül is szolgált volna arra, miszerint a beismerést tevő által felhozott minden állítások — megszorítás nélkül — szükségképen nem ismerendők el valóknak.

Azon körülményből pedig, hogy a törvényhozó az érintett toldatot mellőzte, nem következik, hogy a korlátolt beismerést helytelenül szabályozta; ilyen vád csak akkor lenne indokolt, ha a szóban lévő törvényszakasz minden összefüggést nélkülözne a bizonyításra vonatkozó más intézkedésekkel.

Visszatérve azon nézetünkre, mikép a 163. §-ban szabályozott korlátolt beismerés értelme és jelentősége fel nem ismerhető, ha ezen törvényszakaszt kiszakítva és pusztán szó szerinti értelemben magyarázzuk, ezen nézetünk helyességét egy példa által véljük beigazolhatni. Tegyük fel, hogy felperes a keresetben előadja, miszerint egy lovat 100 ftért alperesnek eladván, azt neki át is adta, alperes pedig elismeri, hogy egy lovat 100 ftért felperestől vevén, azt át is vette, de hozzáteszi, hogy a 100 ftnyi vételért megfizette.

Ha azon feltevésből indulunk ki, hogy az adott példában alperes részéről használt védelmezésben korlátolt beismerés foglaltatik, akkor tartozik felperes a védekezésül felhozott valamenyi állítást, tehát azt is, hogy alperes a vételért megfizette, valódnak elfogadni és ennek folytán, ha csak alperes beismerése által akarna bizonyítani, keresetével elutasítandó volna; a mint hasonló esetben a legfőbb ítélőszék is újabb időben határozott.*

Ily értelmezés mellett a korlátolt beismerés rendszerint a letevő részére szolgálna bizonyítékul és alperes azon pusztá állítása: «hogy a vételért kifizette», felperes tagadása esetén is oly hatályu bizonyítéknak lenne tekintendő a 152. §. világos rendelkezése ellenében, melynek folytán felperes helyzete sokkal rosszabb volna, mint akkor lenne, midőn alperes tagadásba veszi a kereseti állításokat; mert ez

utóbbi esetben módjában állana felperesnek a főeskünek odakinálása által beigazolni azokat, mit nem tehetne, ha a fentebbi példában korlátolt beismerés foglaltatik, mivel alperes nemcsak nem tagadta a kereseti állításokat, hanem azokat nyilván beismerte, tehát főeskünek sem lehetne helye a 221. §. értelmében.

Az adott példában korlátolt beismerésről nem lehet szó, a mint azt alább ki fogjuk mutatni.

Ha az érintett magyarázási mód nem kielégítő eredményre vezet, akkor más értelmezési eszközökhöz kell nyulnunk, hogy a szóban lévő intézkedésnek valódi értelmét felismerhessük; magától értetvén, miszerint ezen eszközök, melyek segítségével a 163. §-nak értelme kifejezhető, a ptrtsban keresendők fel.

Ezek folytán véljük, mikép a korlátolt beismerést csak úgy értelmezhetjük helyesen, ha először figyelembe vesszük a ptrsban foglalt, a bizonyítási eljárással összefüggésben lévő intézkedéseket, és másodszor megkülönböztetjük a perrendszerü kifogásokat az alperes részéről védekezésül felhozott más ténybeli állításoktól, melyek a keresetbeli tényeket lényegileg módosítják és az által közvetve legalább részben tagadják.

A bizonyítási eljárással összefüggésben lévő intézkedéseket illetőleg hivatkozunk a ptrts. 64. §-ának első bekezdésére, mely a kereset anyagi kellékeiről rendelkezik és a melyben ki van mondva, hogy felperes keresetében a jogalapot és (helyesebben csak) a tényeket, melyekből követelését származtatja, időrend szerint, teljesen és világosan előadni, egyszersmind minden megkívántató bizonyítékát mellékelni tartozik.

Minthogy az emberek mint jogalanyok különféle jogviszonyokban állhatnak egymással, azért mindazon tényeknek, melyek jogalkotó hatálylyal bírnak, felsorolása lehetetlen; megelégednünk kell tehát egy példában mutatni, hogy mely tény hozandó fel a keresetben. Tegyük fel, hogy valaki vételár megfizetése végett keresetet indít; kérdés, mely tényeket tartozik abban előadni?

Ezen kérdésre az anyagi jog adja a feleletet. A ki vételár megfizetését igényli, beismeri, hogy az anyagi jog szabványai értelmében viszterhes jogügyletet kötött, hogy tehát maga is kötelezett; mert viszterhes mellett létrejött jogügylet alapján mindenik szerződő félnek kell valamit teljesítenie; a például felhozott esetben tartozik tehát felperes azon tényeket a 64. §. értelmében előadni, melyek a vétel alkatrészeit képezik, vagy más szóval, felperes tartozik a keresetben előadni, mikép ő mint eladó alperessel mint vevővel bizonyos dolognak bizonyos készpénz mennyiségben meghatározott árért a vevőnek tulajdonául leendő átengedése iránt megegyezett; s minthogy viszterhes jogügyletről lévén szó, az eladó is adósnak tekintendő, azért tartozik még előadni, hogy ő kötelezettségének a vétel tárgyát képező dolog átadása által eleget tett, vagy legalább kijelenteni, miszerint kész kötelezettségének maga részéről is eleget tenni.

Ezen példából az általános szabályt levezetvén, mondhatjuk: felperes tartozik a keresetben mindazon tényeket felhozni, melyek a felperes részéről felhívott jogszabály megalapítására az anyagi jog szabványai szerint megkívántatnak.

Ha a most mondottakra a ptrts. 152. §-ában foglalt intézkedést alkalmazzuk, akkor kétely sem merülhet fel az iránt, hogy felperes csak azon tényeket köteles bizonyítani, melyeket a jogszabály megalapítása végett a keresetben felhozni tartozott; a fent adott példában tehát bizonyítandó felperes részéről a vétel története, illetve a tárgy, annak ára és átadása.

* L. az 1881. *Jogtudományi Közlöny* curiai határozatainak 227. számát.

Magától értetik, hogy minden jogügyletnél lényeges mellékkörülmények is fordulhatnak elő, pl. a tárgy minőségére, a teljesítés ideje és helyére nézve stb., melyek szintén felhozandók és bizonyítandók, a mennyiben általuk valamely concret esetben a felhívott jogszabály individualizáltatik, pl. ha vétel esetén kikötöttet, hogy a vételár a vételtárgynak átadása előtt fizetendő.

Annak kimutatása után, hogy mit tartozik felperes a keresetben előadni, áttérünk azon kérdés megvilágítására, hogy mikép védelmezheti magát alperes a helyesen konstruált keresetben foglalt jogigény ellen.

A dolog természetéből folyik, hogy alperes 1. a kereset ténybeli állításait feltétlenül beismerheti vagy tagadásba veheti, 2. kifogásokkal élhet és 3. a kereset ténybeli állításait csak bizonyos megszorításokkal ismerheti be. A védekezésnek az első pontban említett neme fejtegetésünk körén kívül esvén, először a második pontban érintett kifogások és azután a harmadik pontban említett beismerés igénybevétele melletti védelmet vizsgáljunk meg.

A kifogások fogalommeghatározására támpontot nyujtanak ugyan a ptrts 8., 14., 51., 56., 57., 169., 182. és 192. valamint a ptrsi novella 13., 15., 16. és 77. §-aiban foglalt rendelkezések; mi azonban fejtegetésünk tárgyára tekintettel, elégségesnek tartjuk célunk elérése végett, ha a 169. §. intézkedésére szorítkozunk, mely következőleg szól: «az adóslevél ellen, mely a kiállítás eme kellékeinek megfelel, a kölcsön le nem lett számlálása vagy a kötelezett-ég fen nem állása miatt csak úgy van helye a kifogásnak, ha azt a perbefogott bizonyítja».

Ha a most idézett törvényszakaszban foglalt intézkedést szemügyre vesszük, találjuk, hogy a törvényhozó «a kölcsön le nem lett számlálását és a kötelezettség fen nem állását» a kifogások közé sorolja; a kölcsön le nem lett számlálása azonban nem oly ténykörülmenynek tekinthető, mely perrendszerű kifogást képezne, hanem inkább a kölcsönszerződés tényleges létrejövetelének tagadását foglalja magában. Azért ennek mellőztével csak «a kötelezettség fen nem állása» kifogással foglalkozandunk.

Tagabb értelemben véve a kötelezettség fen nem áll, ha jogilag létezővé nem vált avagy pedig megszűnt. Ezen tételt általánosítva, perrendszerű kifogás alatt értendő minden oly ténykörülmeny, melynélfogva az igényelt jog jogilag létezővé nem vált vagy megszűnt.

A kifogások eme fogalommeghatározásából látjuk, hogy alperes akkor, midőn kifogással él, a kereseti állításokat érintetlenül hagyja, azokat nem tagadja, hanem csak olyan ténykörülmenyt hoz fel, mely által a felperesi igény megsemmisítettetik; pl. felperes a keresetben előadja, hogy alperesnek egy lovat 100 ftért eladván, azt neki át is adta, és kéri alperest 100 frt vételár megfizetésében elmarasztalni. Ha alperes ezen kereset ellen akként védekezik, hogy a vétel történtét teljesen beismervén, oly körülményt hoz fel, — pl. hogy a 100 frt vételárt megfizette — melynek következtében a kereseti igény megszűnt, akkor kifogással élt.

Minthogy a kifogások fogalommeghatározását csak a 169. §-ban foglalt intézkedésből vezettük le, az kimerítőnek nem tekinthető, mivel alperes által oly ténykörülmenyek is felhozhatók, melyek az igényelt jognak érvényesíthetését más indokból általában vagy ideiglenesen zárják ki, pl. ha alperes előadja, hogy a felperesi igény játékból származik, vagy hogy felperes a kötelezettség teljesítésére határidőt engedett neki, mely még le nem járt.

Az előadottak értelmében képez tehát perrendszerű kifogást mindazon — a keresetben felhozott lényeges ténykörülmenyvel nem ellenmondó — ténykörülmeny, mely által az igényelt jognak érvényesíthetése mindenkorra vagy egy időre ki van zárva.

Ezek folytán négy csoportra osztályozhatjuk a kifo-

gásokat; az elsőhöz tartoznak azok, melyek az igényelt jog létezővé váltát gátolják, pl. ha alperes előadja, hogy a jogügylet tényleges létrejövetelkor gyámság vagy gondnokság alatt állott, hogy a jogügylet kötésére erőszak által kényszerítettet, hogy a jogügylet lényegére nézve tévedésbe ejtetett;

a másodikhoz, melyek az igényelt jogot megszüntetik, pl. ha alperes felhossa, hogy az érvényesíttetni szándékolt igény fizetés, lemondás, elévülés folytán megszűnt, hogy az igényelt tárgy megsemmisült, exceptio rei judicatae;

a harmadikhoz, melyek az igényelt jog érvényesíthetését mindenkorra zárják ki, ha alperes állítja, hogy felperes igénye játékból vagy fogadásból származik;

végre a negyedikhez tartoznak azok, melyek az igényelt jog ez idő szerinti érvényesíthetését zárják ki, pl. ha alperes előadja, hogy felperesi igény idő- vagy feltételhez van kötve és hogy az idő vagy feltétel még be nem állott, hogy az eljáró bíróság illetéktelen, hogy ugyanazon ügyre nézve per már folyamatban van.

Ha a felsorolt kifogások jelentőségét megvizsgáljuk, tapasztaljuk, hogy alperes akkor, midőn védelmére kifogásokkal él, önálló és felperesi állításokkal nem contradictorius állításokat tesz, hogy tehát mintegy felperes szerepét átveszi (reus excipiendo fit actor), minek az a természetszerű folyamánya, hogy kifogást képező állítását, ha tagadásba vétetik, a ptrts 152. és 169. §-ai szerint bebizonyítani tartozik.

Fentebb már említettük, hogy a korlátolt beismerést csak akkor lehet helyesen magyarázni, ha a kifogásokat megkülönböztetjük alperes részéről védelmére előadott oly ténybeli állításoktól, melyek a keresetben felhozott ténybeli állításokat lényegileg módosítják, és annyiban azokkal ellenmondók. Ezen megkülönböztetés nem ütközhetik nagy nehézségbe, miután a perrendszerű kifogások fogalmának meghatározásánál különösen kiemeltük, mikép a kifogások azon sajátos ismérvvvel bírnak, hogy azoknak alapjául szolgáló ténykörülmenyek nem lehetnek ellenmondók a keresetbeli ténykörülmenyekkel.

Az ellenkező ismérvvvel bírnak azonban alperes részéről felhozott azon ténybeli állítások, melyek által a kereseti ténybeli állítások lényegileg módosíthatnak; ezek mindig ellenmondó hatálylyal bírnak felperesi állításokra.

Mihelyt tehát az alperes részéről felhozott ténybeli állítások felperesével ellenmondók, azokat lényegileg módosítják és ez által részben közvetve tagadják, ezen alperesi állítások nem tekinthetők kifogásoknak, hanem oly védelmezési nyilatkozatoknak, melyeknek kedvező tételeit felperes a 163. §. értelmében nem érvényesítheti a maga előnyére úgy hogy a nem kedvezőket mellőzze.

(Bef. követk.)

Huf József.

A végrehajtási törvény 30. §-ához.

Az idézett törvényszakasz a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti keresetet a végrehajtást elrendelő bíróságnál rendeli beadatni, az eljárási módot, a határozat alakját megállapítja, a perorvoslatot szabályozza.

Mindennapos eshetőség, hogy a bécsi bíróságok valamelyike rendeli el magyar honos ellen a végrehajtást s fogatosítás végett az illetékes magyar bíróságot keresi meg. A megkeresés teljesül. Végrehajtást szenvedett «végrehajtás megszüntetése iránti keresetet» kíván benyújtani.

Kérdés, hová kell e keresetet beadni?

Az idézett törvényszakasz szerint a bécsi bíróság lenne a benyújtási hely; ugyde e felfogásnak ellentmond a törvénynek az eljárás módjára, a határozat alakjára, a perorvoslatokra, végül a beadási határidőre s halasztási hatályra vonatkozó intézkedése, a mennyiben fel sem tehető, hogy a

magyar törvény ezekre nézve az «osztrák» bíróságot szabályozhatná, avagy szabályozni kívánná.

Viszont azon felfogásnak, hogy a kereset feletti intézkedésre a végrehajtást foganatosító bíróság lenne illetékes, ellentmond a törvénynek fent idézett világos és minden kételyt kizáró rendelkezése.

A gyakorlati élet még azon nehézséget is gördíti a törvény rendelkezése elé, hogy a míg a megkereső bíróság a keresetet elintézi, a felfüggesztési végzést lefordíttatja és a foganatosítást teljesítő bírósághoz elküldi, addig az utóbbi a végrehajtást jóváhagyta, az igényt lejárátja, az iratokat a végrehajtónak kiadja, a ki viszont az árverést akadálytalanul foganatosítani köteles.

De feltéve, hogy e tömérdek intézkedés a felfüggesztés tudatására szükségelt sok időt előteremtene is, ki kötelezheti az osztrák bíróságot arra, hogy a megszüntetési kereset felett hozandó idéző végzésben a magyar végrehajtási törvény 31. §. rendelkezéséhez képest a végrehajtási lépések felfüggesztése iránt is intézkedjék?

Avagy, ha mindezek megoldathatnak is, mily alapon tereli a magyar törvény a magyar honost osztrák bíróság elé oly jogsérelem orvoslása végett, mely rajta megkeresés nyomán ugyan, de mégis honi bíróság által ejtetett, s a melynek természetes foruma csakis a végrehajtást foganatosító hatóság lehet?

Hogy mily jogsérelmek származhatnak a törvény id. szakaszából, azt fejtegetni felesleges, ez időleg annyi bizonyos, hogy a végrehajtás megszüntetése iránti kereset külföldi bíróság végrehajtást rendelő végzésével szemben írott malaszt, s így kívánatos, hogy a törvény eme hiányához gyakorlati jogászaink hozzászóljanak.

Dr. Gencsi Samu.

Az átruházó szavatosságának terjedelme.

A *Jogtudományi Közlöny* 29. számában Dr. HUSZÁGH ISTVÁN és GYUKITS VIKTOR urak fejtegetik a f. é. 9. számban általam a fenti cím alatt felvetett kérdést, legyen szabad tehát nekem még egyszer álláspontom védelmére felszólalnom.

Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur ellenmondást talál felszólalásaimban s az általam előadottakból azon következtetésre jut, hogy az én állításaim szerint: «a magyar törvények a szavatosság iránt nem intézkednek, s mégis ugyanezen törvények szerint az átruházó szavatolni tartozik az átruházott követelés valódiságáért»!

Továbbá ugyanezen állítólagos ellenmondásból következtetve azt kérdezi Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur: «melyik törvényben foglalt általános kötelező jogszabály az, mely alul az 1881. évi LX. tcz. 123. §-a kivételt állapít meg? Hiszen az átruházásból származó szavatosságra nézve a magyar anyagi törvényekben intézkedéseket nem találunk».

Ha Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur szíves lett volna a felszólalásaimból vett mondatokat akként idézni, a mint azokat én irtam s a mint azok a *Jogtudományi Közlöny* 9. és 27. számaiban közölve: akkor nem találhatott volna ellenmondást, nem védhette volna állításait, s nem is kísérelhette volna meg álláspontomnak ily alapon való megtámadását.

Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur azonban az idézeteknél ezen egyetlen egy szócskát «külön», tévedésből-e vagy elnézésből? (a szándékosságot nem tételezem fel) kihagyta.

Már pedig ez esetben lényeges e «külön» szócska.

Én sem a 9., sem a 27. számban egy szóval sem mondtam, hogy az átruházásból származó szavatosságra nincs törvényünk. De igenis mondtam azt, hogy nincs «külön» törvényünk (lásd a 9. és 27. számot), s ennek alapján azért, mert «külön» törvény nincs, mondtam a 9. számban, hogy: «a követelések átruházásánál másféle szab-

ványok, mint a szavatosság általános szabályai, alkalmazást nem nyerhetnek.»

A követelés valódiságára vonatkozó szavatosság pedig következik a szavatosságra vonatkozó s meglevő törvényeinkben foglalt ezen általános szabályokból, mint ezt a 9. számban kifejtteni szerencsém volt.

Ugyanezen általános és törvényeinkben foglalt szabványok azok, melyek ellenében az 1881. évi LX. tcz. 123. §-a kivételt állapított meg.

S így a Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur által felfedezett ellenmondás teljesen meg van döntve, annál is inkább, mert az állítólagos ellenmondás nekem tulajdonított, de általam soha sem mondott állításokból, soit disant idézetekből vontott le.

Hivatkozik továbbá Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur a törvényszéki gyakorlatra, mint a jogképződés egyik fontos tényezőjére.

Idéztem a 9. számban azon két döntvényt, mely ezen kérdésre vonatkozik. Többet eddigélé figyelmes kutatás daczára felfedeznem nem sikerült. Már pedig feltételezni merem, hogy Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur sem fog törvényerőt tulajdonítani nem egészen két évtized alatt két concret esetben kimondott azon elvileges megállapodásnak: «hogy az átruházó a követelés behajthatóságáért is szavatolni tartozik».

De feltéve, hogy egy és ugyanazon elvnek két évtized alatt két ízben történt felsőbbbíróági kimondása mint törvényszéki gyakorlat, mint szokásjog s így a jogképződés tényezője kiváló figyelmet érdemel: nem fogja-e még ez esetben is, még Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur is megengedhetőnek tartani, hogy ez az elvileges kijelentés talán mégis téves lehet? S ha megtámadhatunk, bírálhatunk törvényt, melyet helytelennek tartunk, miért ne bírálhassunk jogszokásokat, melyeket tévedésen alapulóknak vélünk?

Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur további ellenvetései sem szerencsésebbek az eddigiekénél. Nevezetesen a végrehajtás útján történt átruházásnál a kényszer nem akarja elismerni; mert ugymond a kényszer joghatálya a jogügylet érvénytelenítését vonná maga után. Ezt a thesist így egész általánosságban el nem fogadhatom. A bírói kényszer által létrejött jogügyletnél ugyanis érvénytelenítésnek helye nincs.

Az elmarasztalt alperes bírói ítélettel kényszerítettik valamit tenni, teljesíteni, vagy tőlni. A bírói ítélet a kényszernek «törvényes» alkalmazása, melynek ellenében érvénytelenítésről nem lehet szó.

Az elmarasztalt alperes a bíróság által hozott végzéssel «törvényes» módon, a törvényben meghatározott eljárás mellett kényszerítettik követelésének átruházását eltőlni, az érvénytelenítést azonban épen azért nem kísérelheti meg, mert a kényszer a bíróság a törvényekben előszabott módon «jogosan» alkalmazta; már pedig kényszer miatt a jogügylet csak akkor érvényteleníthető, ha a kényszer «jogellenesen» alkalmaztatott. Ebből következik, hogy a bírói, végrehajtási uton történt átruházás által alkalmazott jogszzerű kényszer folytán érvénytelenítésről még csak szó sem lehet. Nem hagytam felelet nélkül azon kérdést sem: miért lehetetlen a behajthatóság iránti szavatosság fentartása mellett a jogügyletek megkötése, mert hisz erre a kérdésre a 9. számban bőven kiterjeszkedtem.

Végül még csupán azt jegyzem meg, hogy Dr. HUSZÁGH ISTVÁN ur cikkének végpassusával lerontotta mindazt, a mit ellenem felhozott. Azt állítja ugyanis, hogy a behajthatóság iránti szavatosság azt vonja maga után, miszerint az átruházott követelés «az átruházás időpontjában» behajtható legyen. Figyelmébe ajánlom Dr. HUSZÁGH ISTVÁN urnak a f. évi 9. számban idézett curiai döntvényt, melyben az átruházás «időpontjáról» egy szó sincs; figyelmébe ajánlom Dr. HUSZÁGH ISTVÁN urnak azon körülményt, hogy a dönt-

vény «törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva» indokoltatott és a szavatosság korlátlanul kimondatott, s végül figyelmébe ajánlom, hogy a f. é. 9. számban általam közlöttek szerint, ha a szavatosságot «az átruházás időpontjára» korlátozzuk, a dolog lényegére nézve teljesen egyetértünk, s így a további vitának e kérdésre nézve nem lehet köztünk értelme.

Áttérve GYUKITS VIKTOR urnak a f. é. 29. számban foglalt megjegyzéseire, bátor vagyok következő nézetemnek kifejezést adni. GYUKITS VIKTOR ur azon véleményben van, hogy a követelések átruházásánál kiterjed a szavatosság a behajthatóságra is, mire a «szerződések általános elveiből lehet következtetnünk».

Nem vontam egy szóval sem kétségbe, sőt magam is állítottam, hogy a behajthatóság iránti szavatosság a f. é. 9. számban általam kifejtett korlátok közt fenáll; állítottam azonban azt, hogy nem állhat fen «törvényeink szerint az átruházás természeténél fogva» és állítottam a 9. számban azt, hogy a Curia többször hivatkozott döntvénye általánosságban feltétlenül és korlátlanul nem állhat meg. Alapítottam pedig ebbeli állításomat nem «a szerződések elveiből», hanem a szavatosságra vonatkozó s törvényeinkben foglalt intézkedéseiből vont következtetésekre.

Továbbá megjegyzésem az, miszerint daczára annak, hogy a bírói végrehajtás útján történt átruházást bírói közbenjárás mellett szerzett zálogjog előzi meg: mindazáltal a követelés bírói átruházása által a végrehajtató az átruházott követelés tulajdoni jogát szerzi meg és az átruházott követelés és tulajdonjoga tekintetében époly engedményesnek tekintendő, mint ha az engedményezési jogügylet magán-szerződés útján jött volna létre. A végrehajtás útján szerzett zálogjog ugyanis a lefoglalt követelésre nézve azonnal megszűnik, mihelyt az átruházás megtörtént; mert zálogjog és tulajdoni jog az átruházott követelés tekintetében egyidejűleg nem létezhet. Az átruházott követelés tulajdoni joga tekintetében tehát a bírói és szerződéses átruházás között különbség nincs. Van azonban különbség a már eddigelé bőven kifejtettek és indokoltak szerint a szavatosság terjedelmére nézve.

S ezzel, miután már a tisztelt szerkesztőség türelmét különben is kimerítettem, szíveségével pedig visszaélni nem akarok, a vitát ezen kérdésre nézve magam részéről befejezettnek nyilvánítom.

Tóth Gáspár.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A fenálló bünvádi eljárás nehézkes felebbezési gépezetével a felső bíróságok ügykezelését már annyira összezavarta, hogy a kir. Curia tanácskozások folytak az iránt, hogy miután új eljárási törvény és azzal járó gyökeres reform közel jövőben alig várható, milyen *ideiglenes* intézkedésekkel lehetne segíteni a legközvetlenebb bajokon, különösen a mindinkább feltornyosuló hátralékokkal szemben miként lehetne helyreállítani az ügyforgalom egyensúlyát. A kir. Curia ez iránti memorandumja már elkészült és el is küldetett az igazságügyminiszteriumhoz.

— A h—i kir. járásbíróság egy végrehajtási ügyre vonatkozó végzések másolatait, minthogy a bíróság telekkönyvi s polgári osztálya között a végrehajtó kiküldésére vonatkozólag nézeteltérés merült fel, «illetőségi» összeütközés eldöntése végett a kir. Curiahoz felterjesztette. A kir. Curia a felterjesztést 5745. sz. a. a következő drastikus rendelvénnyel intézte el: «Ertesítettik a kir. járásbíróság, hogy a m. k. Curia ugyanegy bíróság két osztálya közt oly illetőségi összeütközésnek lehetőségét, mely az 1881. évi LIX. tcz. 7. §-a szerint általa volna elintézendő, nem ismeri el. Ily illetőségi összeütközés ugyanis az idézett törvényszakasz szerint csak két vagy több önálló bíróság közt merülhet fel; és hogy a kir. járásbíróság kebelében minden összeütközésnek eleje vétessék: erre maga a járásbíróság, illetőleg a járásbíró van hivatva.»

— Az illetékkiszabásnál alapul veendő érték meg-

állapítására vonatkozó törvények és szabályok gyűjteménye, melyet utóbbi számunkban említettünk, magában foglalja azon törvényeket és szabályokat, melyek az illeték kiszabásánál alapul veendő érték megállapítására, az illetékkiszabatra és százalékokra vonatkoznak és melyek az 1881. XXVI. tcz. 29. §-a alapján a m. kir. p. ü. miniszterium által kiadott bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok hivatalos összeállításából vannak rendszeresen szakaszokban összeállítva. A szakaszokat jegyzetekkel kíséri és példákkal magyarázza szerző, mi az illetékügyekkel tüzetesen nem foglalkozóknak is könnyen felfoghatóvá teszi a törvényt. Gyakorlati jelentőségét azonban az abban foglalt, nagy gondnal kidolgozott táblázatok, illetékkiszabatok és a százalékok kiszámítása által nyeri; mert ezek által nemcsak előre ki lehet számítani a kirovandó illetékek nagyságát, hanem a pénzügyi közegek működésének ellenőrzésére is szolgálhat.

— Az ez idei német jogászgűlés többek közt a következő kérdéssel fog foglalkozni: «*Tartozzék-e felelősséggel valamely a szerződés szerű átadás előtt ellopott vagy elveszett váltó vagy egyéb rendeltre vagy bemutatásra szoló papír kibocsátója a harmadik jóhiszemű birtokossal szemben?*» KUNZE a hírneves lipcei tanár e kérdésre adott véleményében — általánosságban igennel felelve arra — a következő gyakorlati conclusiókhoz jut a szóban levő forgalmi papírok tekintetében: 1. A kibocsátó, forgató, elfogadó, avalista váltónyilatkozatából felelős, habár a papír elküldése után, de mielőtt az a címzetthez érkezne, meg is hal vagy cselekvési képességét bármely okból elveszti. 2. Ha a kellő formában kiállított papír (váltó stb.) az aláírónak (kibocsátó stb.) tudta és akaratánálkül jut is forgalomba (akár életében, akár csak halála után), a papír minden rendeltetészerűleg legitimált stb. jóhiszemű birtokosa jogot szerez a kiállító, illetve annak örökösei ellen. 3. Kimondandó volna de lege ferenda, hogy még a joci vagy demonstrandi causa kiállított papír vagy váltóra stb. jogtalanul felhasznált más czélú aláírás is kötelez a jóhiszemű harmadik birtokossal szemben.

— Az új francia sajtótörvény megtiltja a vádiratok és a bünvádi perekre vonatkozó egyéb okmányok közlését, mielőtt azok nyilvánosan felolvasatnának. Ezen szabvány első ízben most nyert alkalmazást a *Gaulois* és a *Vérité* című párisi lapok ellen, mivel közölték a FENAIROU perre vonatkozó vádiratot. A két lap mindegyike 500 frankra ítéltetett.

— Az irlandi agrar-törvények közt egyike a legfontosabbaknak a legutóbb a bérhátralékokról létrejött bill. E törvény mélyen belenyúl a magánjogokba. Ha a bérlő a bíróság előtt kimutatja, hogy a bill életbe lépte előtti időből hátralékos bérösszeget megfizetni nem képes, akkor az 1879 előtti hátralékok fizetésétől a törvény szerint teljesen fel van mentve; az 1879 óta a legutóbbi három évről való hátralékok fejében csak egy évi összeget tartozik fizetni, egy évi összeg fizetését pedig a kormány vállalja magára. Így legalább a bérhátralékok kétharmadára van kilátásuk a földbirtokosoknak. A lordok háza a javaslaton két fontos módosítást tett. Egyik az, hogy a bérlő ne fordulhasson a bírósághoz az egyezés létesítése érdekében, ha a landlord nem egyez bele. A másik a bérlőnek a bérletből származó jogára (tenant right) vonatkozik, mely reá nézve vagyoni értéket képvisel; a bérlő a bérlet tárgyát az azon levő terhekkel együtt elidegenítheti, és másrészt az ő jogát a hitelezők kényszer útján eladhatják; a lordok házának módosítása szerint ezen összeg a bérhátralékokra nézve törvényes jelzálogul lett volna tekintendő. Az alsóház ezen módosítások folytán, meghagyván a törvény kényszerű jellegét a tulajdonosra nézve, kimondta, hogy mindenik fél köteles a másikat tíz nap alatt értesíteni, ha egyikük a törvény által adott jogot igénybe akarja venni. A tenant right eladásából származó összegre nézve a törvény megtartja a lordok módosítványának alapeszméjét, de a törvényes zálogjog előnyét csak a törvény életbelépte után hét éven belől történő eladásokra szorítja és csak egy évi bérhátralék erejéig engedi meg annak igénybe vételét, és csak annyiban, amennyiben ezen hátralék nem nagyobb azon összeg felénél, mely a bérlőnek szabadon marad.

— A dánországi katonai büntető törvénykönyv 1881. május 7-én nyerte szentesítését. Közös törvénye ez egy a szárazföldi mint a tengeri haderőnek, és tisztán a katonai büntényekre szorítkozik. A törvény 202 paragraphusból áll.

A Különfélék folytatása a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{10. evre} 10. ... ³ ^{negyedévre} 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A lipcsei birodalmi legfőbb törvényszék. (Reichsgericht.) Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — A pénzbüntetés jogi természet és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. alügyésztől. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A minősített beismerésről. HUF JÓZSEF soproni ügyvéd. — A végrehajtási törvény 162. §-ához. SZÉNÁSY MIKLÓS szilágy-somlyói kir. közjegyzőtől. — A végrehajtási törvény 30. §-ához Dr. H. ISTVÁN-tól. — Különfélék.

MELILÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. (A keresk. és váltótanács döntvénykönyvéből). — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A lipcsei birodalmi legfőbb törvényszék.

(Reichsgericht)*

Németországban az 1877-iki szervezés oly jogorvoslati rendszert léptetett életbe, melynek egyik nagybecsű eredményét az képezi, hogy a lipcsei birodalmi legfőbb törvényszékhez feljövő ügyek száma igen csekély.

A járásbíróságok a határozataik ellen használt jogorvoslatok tekintetében nincsenek koordinálva a törvényszékeknek, mint nálunk. A járásbírószágtól a törvényszékhez mennek a felebbezések, s a polgári ügyekben további jogorvoslatnak nincs helye; a bünvádiakban meg van engedve a revisio az országos főtörvényszékhez (Oberlandesgericht). A birodalmi legfőbb törvényszék járásbíróági ügyekkel nem foglalkozik.

A törvényszéki ügyekben a felső bíróságok ügyforgalma közti egyensúly az által éretik el, hogy a polgáriaknál a jogorvoslat sulypontja az országos főtörvényszékbe, a bünvádiaknál pedig a birodalmi legfőbb törvényszékbe helyeztetett. A törvényszéki polgári perek ugyanis felebbezésileg az országos főtörvényszékhez mennek és innen csak igen szűkkörű revisionális jogorvoslat van megadva a legfőbb törvényszékhez; ellenben a törvényszékekhez és az esküdtszékekhez tartozó bűnügyekben a felebbezés jogorvoslata teljesen ki van zárva s a revisio rendszerint az országos főtörvényszék kikerülésével egyenesen a birodalmi legfőbb törvényszéket illeti.

Ezen szervezet folytán Németország azon óriási ügytömegéből, melyet 1911 járásbíróság, 171 törvényszék és 28 országos főtörvényszék dolgoz fel, 1881-ben mindössze 3040 polgári és 2849 bünvádi ügy jutott a birodalmi legfőbb törvényszék elé. Ennyire képes a munkamegosztás és az észszerű jogorvoslati rendszer leszállítani a legfelső bíróság teendőit.

Mindamellett e bíróság személyzetének létszáma aránytalanul nagyobb mint pl. a mi kir. Curianké, mely ötször annyi ügyet intéz el. A magyar kir. Curia az elnökökkel, a tanácselnökökkel és a beosztott segédbírákkal együtt 70 tagból áll; a lipcsei legfőbb törvényszékhez pedig ki van nevezve: 1 elnök, 7 tanácselnök, 60 rendes bíró és 17 segédbíró; összesen 85. Ezen kívül itt működik 1 birodalmi főügyész, 3 birodalmi ügyész és a legfőbb törvényszék által Németország egész ügyvédi karából kiválasztott 21 ügyvéd. A

birói személyzet hír szerint legközelebb még szaporíttatni fog, mivel azt, hogy egy-egy bíró évenként 70 ügyet feldolgozzon, el nem viselhető túlterheltségnek veszik.

A bírák állandóan 7 polgári és 3 bűnügyi héttagu tanácsba vannak beosztva. Mindenik tanács rendszerint csak két ülést tart hetenkint. Ugyanegy tanács két egymás utáni napon nem ülésez.

A szóbeliség itt is meghonosította az ünnepélyes formákat. A bírák sötétvörös talárban és barettben jelennek meg. Ugyanigy a birodalmi ügyészek. Az ügyvédek egyelőre frakkban, és pedig azon oknál fogva, mert az illetékes körök az ügyvédek hivatalos öltözete iránt eddig nem tudtak megállapodásra jutni. Megjegyzendő, hogy ezen függőben levő öltözeti kérdésen kívül egyéb jelenségek is arra mutatnak, hogy a védelemnek e bíróság tárgyalásaiba való formai beillesztése még szabályozásra vár. Mig ugyanis a vád képviselője a bírósági asztalnál ül az emelvényen, a védőnek nincs is ülőhelye. A hallgatóság között egy pulpitus van elhelyezve; a mellett állva hallgatja a védő az előadót és az ügyészt, s onnan beszél is mint valami implorans.*

A beszédek tárgyszerűek és szabatosak. Csak a szóbeliség iskolája képes ily nemes vitatkozási formát létesíteni. Ügyvéd és ügyész egyaránt objectiv. Azt hinné az ember, hogy referálják az esetet; csak itt-ott csillámlik ki az előadásban a támadó vagy védő álláspontja.

A bünvádi ügyeknek körülbelül 20%-ában képviselteti magát a vádlott. Rendszerint az előadó és a birodalmi ügyész előadása alapján mondatik ki az ítélet. Ily esetben az előadó szóról-szóra felolvassa a fél revisionális kérelmének írásbeli indokolását.

A tárgyalásokat nagyon gyér közönség látogatja, mivel a termek nagyon szűkek, de főleg mivel Lipcse mint kiválólag kereskedelmi központ, nem eléggé universalis város az ily testület nyilvánossága számára. Feltehető volna ugyan, hogy az egyetemi ifjuság gyakorlati iskolául hasznosítja ezen bíróság igen tanulságos tárgyalásait, azonban egyetemi polgárokat csak akkor láttam a teremben megjelenni, midőn a «Studentenduell»- és a «Studentenschläger»-ről referált érdekes esetet egyik ülnök, a nagyhirű Buri.

A bíróság izolált és magára hagyott működésének kell tulajdonítanom, hogy a szóbeliség és nyilvánosság követelményeit itt-ott feláldozza bizonyos öreg-uras kényelmi tekinteteknek. Így a bünvádi tanácsok a törvény szellemének aligha megfelelő azon eljárást követik, hogy rendszerint 3—4 esetet egymás után előadnak, meghallgatják mindenik előadás után az ügyészt és esetleg a védőt, csak azután vonulnak vissza tanácskozássra és annak végével egyszerre hirdetik ki a tárgyalta esetekre vonatkozó határozatokat. A polgári tanácsok pedig egyáltalán nem vonulnak vissza, hanem minden egyes eset letárgyalása után az ügyvédek és a hallgatóság kénytelenek távozni a teremből.

Az ügyek elintézése, a mi viszonyainkból tekintve, mese-

* A nyár folyamán Lipcsében töltöttem egy hetet s figyelemmel kísértem a birodalmi legfőbb törvényszék működését. Feljegyzéseim közül az itt közlöttek talán érdekelni fogják a *Jogtudományi Közlöny* olvasóit.

* Ezen kissé kényes kérdés tapintatos megoldást nyert Bécsben a Cassationshof-nál, hol az államügyész a bíróságtól oldalt külön asztal mellett ül és vele szemben a terem közepén, a hallgatóságtól elkülönített helyen, a védő.

szerű gonddal történik. A tanácselnök nem mindig elégszik meg egy előadóval. Ha a hozzá benyújtott előadmányi ívből és az iratokból arról győződik meg, hogy az eset további előkészítést igényel, második előadót is nevez ki. A tanácsok a legnagyobb aggodalommal örvényeznek az ítéletek egyöntetűsége felett; a felek közti vitázat gyakran csaknem kizárólag a praecedens határozatokkal foglalkozik. Az ítéletek indokolásai néha egész értekezést képeznek, és megtörtént az is, hogy a bíróság tagjai közt kötetekre terjedő irodalmi vita előzte meg egyik-másik fontos eset eldöntését.

Azonban a sok óvintézkedés mellett is, a bíróság működésének eredményei nem szűnnek minden tekintetben megnyugvást. Judikaturája, különösen a bűnügyi, egész Németországban jogászok és nem-jogászok részéről folytonos támadásoknak van kitéve. Számos cselekményt, mely eddig büntetlen volt, büntetéssel sújt. A subjectivismus elméletét a végletekig alkalmazza; a családi és rokon delictumok fogalmát kiterjeszti; az állami közegek elleni bűntények tárgyában pedig erős concessiókat tesz «állami» követelményeknek. Az élet tényleges viszonyai és a társadalom létfeltételei iránt a magyar kir. Curia kétségkívül több érzéket tanusít.

Dr. Fayer László.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

II.

Az 53. §.

Bárha az eredeti törvényjavaslat szerint emelkedett volna a magyar b. t. 53. §-a érvényre, úgy büszkén hivatkozhatnánk a magyar büntetőtörvényre e tekintetben is, mert abban az 53. §. utolsó bekezdése nem foglaltatott. A képviselőház igazságügyi bizottságának többsége azonban nem volt képes a megszokottság kötelékeiből szabadulni, nem tudta magát függetleníteni a német törvényhozás befolyása alól, s beiktatta az említett rendelkezést.

Nem is tartotta a képviselőház igazságügyi bizottsága szükségesnek a bővebb indokolást, és jelentésében az 53. §. utolsó alinea-jához nem is mond többet, mint:

«a pénzbüntetés, mely a bűnös életében jogerejüvé vált ítéleten alapszik, annak halála idején vagyonát terheli, és annál fogva, mint egyéb terhei, hagyatékából kifizetendő; míg azon esetben, ha az ítélet még jogerőre nem emelkedett, a végrehajtásnak helye nem lehet; ezen elvet tehát a bizottság minden kétely kizárása végett a jelen §. utolsó bekezdésében kimondandónak tartotta».

Vita se keletkezett a képviselőházban. A főrendiház egyhangulag hozzájárult. Törvénynyé emelkedett az igazságügyi bizottság említett módosítványa.

Igen helyesen cselekedett a magyar jogászgyűlés állandó bizottsága, midőn e néhány jelentősenélkülínek látszó, de nagy fontosságú, mert a büntetés jogelvébe ütköző törvényes rendelkezést, mely a törvényhozási tényezők oly csendes szereplése mellett jutott a törvénykönyvbe, vita tárgyául tűzte ki. Legalább azok, kik az 53. §. utolsó alinea-ját helyeslik, ki fogják magyarázni azt, mit sem a képviselőház, sem a főrendiház ki nem magyarázott, miképen ölti fel a pénzbüntetés az elítelt halála esetén a hagyaték terhének jellegét, minő varázsütésre változik át a kriminális büntetés magánjogi adóssággá.

Nekünk pedig, kik az 53. §. utolsó bekezdésében nem látunk egyebet, mint a büntetés közjogi természete ellen intézett támadást, mint anachronismust és igazságtalanságot: alkalmat adott arra, hogy fölfejtessük álláspontunkat, és egyuttal reményt is nyújtott arra, hogy a magyar jogász-

gyűlés, mint minden üdvös jogi reform bátor előharcosa, a mi küzdelmünket fogja sikerre vezetni.

Bizonyára ez is volt kitűzött célja a magyar jogászgyűlés állandó bizottságának, midőn a kérdést föltette.

Bizonyára azt akarta, hogy az első «revisio» alkalomára úgy megérlelje az 53. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezést, hogy az mint túlérett gyümölcs először hulljon le a büntetőtörvénykönyv élő fájáról.

Megvalljuk, mi e reformgondolat iránt táplált nemes buzgalomnak tulajdonítjuk a kérdés oly alaku föltevését is, minőben az előttünk fekszik.

Hogy a magyar jogászgyűlés állandó bizottsága nem elégedett meg a kérdés általános feltevésével, hogy nemcsak arra kért választ: *helyes-e általában a büntetés philosophiájának törvényei szerint a végrehajtott ítéletben megállapított pénzbüntetésnek az elítelt egyén hagyatékából való behajtása*, hanem hogy megtoldotta a kérdést még azzal, vajon azon rendelkezés *hazai jogfelfogásunknak, régibb törvényeinknek, judicaturánknek egyébként is megfelel-e?* mindebből azt következtetjük, hogy a magyar jogászgyűlés nagyérdemű állandó bizottságának céltudata az volt, hogy a büntetőjogphilosophiai érvek mellé, melyeket ezen intézkedés ellen csatarendbe lehet állítani, odaállítsuk még a nemzeti jogfejlődésünkben és történelmi traditióinkból merített érvek csoportját is, hogy így az *absolut igazság erőteljes szövegén kívül még nemzeti multunk emlékei is bizonyosságot tegyenek a M. B. T. K. 53. §-ának utolsó bekezdésében foglalt intézkedés ellen.*

De ne feledjük, félreismerne az feladatát, ki ezen kérdés tárgyalásánál a döntő súlyt a történelmi érvre helyezné. Óvakodjunk a jogtörténelmi iskola rendszerének gyakran tapasztalható túlzásától, mely gyakran úgy elragadja legjobbjainkat is, hogy számos jogi kérdésnél, mi az újabb kor állam- és társadalom-philosophiai, vagy éppen physikai, mechanikai fejlődésének óriási és a letűnt századokban nem is sejtett vívmányai alapján keletkezett: hasznosabb munkára méltó ügybuzgalommal kutatják azon szálakat, melyek a jog ezen új alkotásait összekapcsolják ősi anyajogainkkal. És a tudós csak akkor tekint igazán elégtelen munkájára, ha egy rég letűnt kor világában föltalálni vél egy-egy embriót, melyből kifejlődni hiszi az új kor mozgató eszméit. És valljuk meg őszintén, hányszor nincs igazi okozati összefüggés a tudós által föltalált csira s az ujkor megizmosodott eszmealakja között?

Hányszor erőltetjük az egyes kérdésekre a történelmi fejlődés, az ősök hosszú sorozatának születési aristocratiáját?

Hányszor iparkodunk egy ártatlan ötletszerű intézkedésre egy későbbi kor nagy küzdelmeivel céltudatosan létrehozott rendszert visszavezetni, hányszor akarunk a régi jogforrásokból kimagyarázni oly jogászai következtetéseket, melyekre azon korban senki sem gondolt, melyekben azon korban senki nem hitt.

De hány esetben ragadta el a tudósokat a történelmi módszer félreértése azon végletig, hogy anachronismust, a legtévesebb tanokat hirdették igazság gyanánt, s csak azért, mert az antik classikus kor világából intettek azon tanok feléjük?

A francia code pénal — hogy csak egyet említek — ma is hirdeti a részesség területén a parificatio tanát. A legégbekiáltóbb igazságtalanság, melyhez a francia iskola annyira ragaszkodott.

Hogy a bűnsegéd egy categoriába helyeztessék a tettes-sel és felbujtóval, szembeülvő hamis tan, és mégis Voisin, e különben kitűnő francia büntetőjogász egy értekezést szentelt arra, hogy a parificatio elvének történelmi hátteret kölcsönözzön. Egész fanatismussal állította össze monographiájában (Theor. de la complicité, Paris 1858.) a görög és római forrásokat, melyek segítségével azt igyekszik bebizonyítani, hogy a görögök és rómaiak korától majdnem

* Az előbbi közleményt lásd a mult heti számban.

minden törvényhozási emlék a parificatio elve mellett tesz tanuságot. Igen helyesen jegyzi meg épen Voisin hamis törekvésével szemben Carrara: «Mit sem adok történelmi érvre oly kérdésnél, melyet az igazság elvei szerint kell megoldanunk».

És most e kitérés juttat vissza tárgyamhoz.

A legnagyobb óvatossággal kell kérdésünkben nemzeti multunk forrásaihoz nyulnunk.

A ki a vérhoszu és compositionalis rendszer Wergeldje és Freduma, vagy mint hazai jogforrásaink nevezik, homagiuma és emendájára reá akarja erőszakolni a mai pénzbüntetés alakját és lényegét, a ki a homagium, emenda és a későbbi birság-rendszer elveiből akar következtetést vonni a pénzbüntetés közjogi természetére s annak közjogi állására; a ki a pénzbirság átszállásának tanából, melyet Huszthy, Kelemen, Frank, Szlemenics is hirdetnek, azt akarja bebizonyítani: hogy nemzeti multunkkal meg-egyez és igazságos tan a *mai pénzbüntetés áthárítása* az örökösökre; a ki fölhozza, hogy régi törvényeink szerint a felségsértés vagy hűtlenség címében lappangó királyi jog alapján a tettes halála után is jószágvesztésre lehetett pert indítani..... és mindebből azon következtetésre jutna, hogy a pénzbüntetés mint közbüntetés áthárításának elvét nemzeti multunk hagyományai szentesítik: az nemcsak tökéletesen félreértené jogtörténelmünket s elszigetelné a részt az egésztől, hanem egy szemernyi bizonyítékot sem szolgáltatna azon állítás igazolására, hogy a közbüntetés mai bölcsészeti állása mellett jogos és igazságos a pénzbüntetés áthárítása.

Én azt hiszem, ha oly helyes volna is, a minő helytelen azon következtetés, mely nemzeti multunk homagiumában, emendájában és birságában a mai pénzbüntetést látja: akkor sem volna az döntő érv, és igen helyén volna akkor is az ellenében, ki e történelmi érv alapján a pénzbüntetés áthárításának jogosultságát vitatná, Carrara föntebb idézett szavaival válaszolni.

«A történelmi érv oly kérdésnél, melyet az igazság elvei szerint kell megoldanunk, nem bizonyít».

De hogy történelmünk is mást tanít, arról tán sikerül az olvasót meggyőznünk.

(Folyt. követk.)

Dr. Wlassics Gyula.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Legcélszerűbb lesz e helyütt a szervezeti kérdésben nemcsak Olaszországban felmerült vitákról megemlékezni.

Felmerült az Angliában és Franciaországban is, de mindeddig e két ország ragaszkodott a régi rendszerhez. Angliában a solicitorok testületében nem rég vitatott meg újra e kérdés, de túlnyomó többségben volt a conservatív elem. Ragaszkodnak BENTHAM érveléséhez, hogy a nemzetgazdasági munkamegosztás igényli a kettéválasztást. BENTHAM világhírű művében azt mondja, hogy: «E kettéválasztásnak önmagától kellett bekövetkeznie... Egy jogtanácsos munkája természetszerűen oszlik két ágra: 1. A bizonyítékok keresésére és osztályozására. 2. Azok kifejtésére a bíró előtt, a plaidoyer-ra. Az első ág kevés eset kivételével csak közönséges tehetséget igényel. A második magasabb ismereteket igényel a jogi kérdések megvitatásához, igényli a szólás tehetségét, mely irodalmi nevelést feltételez és fokoztatásig emelkedik, melyet a természet csak kegyenczei kis számának nyújtott. De a tehetség ritkasága szerint becsültetik. A törvény embere, kihez tudománya és ékesszólása több clienst vezet, mint a mennyit kiszolgálhat, megutálja a bizonyítékok kutatásának, a papirok rendezésének fáradságos és disztelen munkáját

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30. és 31. számokban.

és bizza egy alárendeltjére ez anyagelőkészítést, mi igen természetes lépés, s ime el van választva az ügyvéd az ügyésztől, mint a kőmives a kőfaragótól.» (Organ. judic. p. 154.)

Franciaországban az 1693. július 17-ki szabályzat azon különválasztást állandósítá, melyet leirtunk, s melyet DUPIN (i. m. c. 22.), MERLIN, DALLOZ (Répertoire, voc. avoué), HEBRÖNNER (Le pouvoir judiciaire aux États-Unis) stb. helyeselték és védelmeztek, nem kevésbé tekintélyes jogtudósok, mint BORDEAUX (Philosophie de la procédure civile), PELIN (Physiologie de la procédure civile), LAVIELLE (Études sur la procédure civile), MONTELUC (Revue de droit international 1872. p. 171.), Belgiumban ALLARD (Réformes du Code de procédure belge), Genfben BELLOT (Loi sur la procédure civile du canton de Genève) megtámadtak, úgy, hogy Genfben 1834-ben tényleg eltöröltetett a különválasztás (mit DALLOZ e kis cantonra nézve helyesel, i. m. voc. Avocat n. 67.), Belgiumban pedig egy a kormány által kiküldött bizottság, melynek elnöke ALLARD volt, 1875-ben hasonlóan javaslatot terjesztett elő.

Franciaországban a forradalom törvényhozása csak egy osztályt ismert el (hommes de loi), midőn minden privilegiált képviselőt eltörölt; de már az 1791. márczius 20-ki törvény folytán (art. 3. az avoués-ról) feléledtek a korlátolt számu, kormányilag meghatározott állásu ügyészek és visszaállított a tényleges, gyakorlati elkülönítés amazok és a szabad szervezetű ügyvédek között. Az ügyészi állomások vásároltatnak és p. o. Párisban 200,000 lírára is rug egy állomás ára; vidéken tényleg sok helyen egyesítve van a két professio, a mennyiben az ügyészek az ügyvédi teendőket is végzik és ügyvédek elegendő számmal nem is találhatnák.

DALLOZ következőleg nyilatkozik (i. h. Avoué n. 47.) a két állás összeférhetlensége mellett: «Józan ítéletű férfiak néha kikelték ezen incompatibilitás ellen. Mi nem osztjuk e nézetet. Mi azt véljük, hogy a két professio mindegyikének külön jellege van, mely lényegileg megkülönbözteti a másiktól, hogy mindegyik különös tehetséget igényel, s hogy egy kitünő ügyvéd ritkán lehetne jeles ügyészszé. Az egyiké a jog felső régiói, a képzelőtehetség becses adományai, a művész kiváló érzéke, a másiké az iroda türelme, a részletek pontossága, a sürgős ügyek gyors és biztos felfogása, az előre nem látott situatiók. Ritkán akarna az, kit tehetségei a barreauhoz vezetnek, ki magában azon kifejezett hivatást véli felismerni, mely a sikert alkotja, alkalmazkodni az ügyészi hivatás némileg kicsinyes igényeihez. Csak kivételesen akadhat ugyanazon organisatióban mindazon tehetségek helyes egyensulya, melyek szükségesek a kitüntetéshez mindkét professióban; s kiki csaknem mindig jeles ügyvéd s rossz ügyész, vagy jó ügyész és középszerű ügyvéd lesz. S végig tekintve a palais kitünőségein, nem látni-e, hogy mindegyik feladata több mint elég? Mi következnek be, ha valaki egyszersmind ügyvéd és ügyész volna? Az egyik kötelesség mindig feláldoztatnék a másiknak. Az ügyvéd az maradna, mivé szellemi tehetségei és tanulmányai tették, az eljárás egy segédre bíztnék».

Egy újabb kitünő író EDOUARD RÉGNARD nézeteit következőkben adjuk vissza (De l'organisation judiciaire et de la procédure civile Páris 1855): «Az ügyész az iroda embere, ki manipulál, a peres formákhoz ért, igazgat; az ügyvéd a tanulmány embere, tudós és szónok. E kétféle tehetség és hajlam ritkán van egyesítve. Ha az ügyvéd oly segédet tart (mint állítólag Németországban lenne, mi azonban valóttan, mert az ügyvédek felelőssége miatt személyesen kell vezetnie az irodai igazgatást is), akkor e segéd lesz az ügyész és mégis előáll ama kettős költség, melynek megtakarítása az egyedüli indok, mely miatt némelyek a közönség vélt érdekében az egyesítést követelik. Minden lépés fel lesz számítva, bár egy név alatt, mit a kettő végez. A semmitűszéknél egyesítve lehet a két functio, de

ez nem bizonyít semmit, mert ott már csak jogkérdések tárgyaltnak, az előkészítés (instructio), a ténykérdések bizonyítása be van fejezve, s ott fel nem vehető újra. Az ügyvédség panaszolt hanyatlására nézve a *classicus barreauhoz* képest szem előtt tartandó, hogy ma a lángelme az ipar és természettudomány felé tereltetik, a jog aránylag kevésbé érdekeli; ennek s a kellő gyakorlati oktatás és bírósági szervezet hiányának tulajdonítandó a hanyatlás, nem a kettéválasztásnak, melynek csak az képezi egyik tagadhatatlan következményét anyagi korunkban, hogy az ügyészek, az üzlet emberei, gazdagodnak, míg az ügyvédek közül csak a legkiválóbbak boldogulnak.

Szervezendő a gyakorlati oktatás; nem elég p. o. a párisi fiatal ügyvédek szokásos hetenkinti szónoklati gyakorlata az elnök vezetése alatt. Az ügyvédség, mely 1830 óta visszanyerte 1810-ben s 1822-ben confiscált szabadságát, abban találja külön jellegét, hogy nem kötelező testületet alkot, hogy saját tradíciói által szabályoztatik, hogy az ügyvédtől függ a védelem elvállalása, hogy ő nem felelős fele irányában. Ez ügyvédségnek a nemzet szervezetében s fejlődésében politikai és kulturális missiója van.

Az ügyészeket ellenben a felek és közrend érdekében számra ezentul is korlátozni kell. Az 1790—1810. tapasztalt botrányos visszaélések mutatták, hogy a most is néha követelt u. n. szabadság hová vezet. Tulzaporodás, számosak csalódása, nyomora és aljas önfentartási eszközökre vetemedése annak szükségképi folyamánya, a nélkül, hogy a szabad verseny jótéteményei, a munkára ösztönzés vagy olcsóbitás e téren érvényesülhetnének. A hanyatlás ép az egyesítés folytán állana be, mert: «Ha ezen ügyvéd-ügyész azon természetes tendenciát követni fogja, mely az embereket saját érdekük útjára vezeti, el fogja hanyagolni a szónoklatot és tanácsadást, melyek nagy szellemi fáradságot igényelnek és csekély keresményt nyújtanak, hogy azon ügyekre vesse magát, melyek kevesebb fáradsággal és több jövedelemmel járnak. Az ékesszólást és jogtudományt a szellem hű diszitményének fogja tekinteni, csak a foglalkozásra, árverésekre, liquidációkra, osztályokra, szóval arra lesz gondja, mit üzletnek neveznek. Nemsokára absorbeálni fogja az üzletember a jogtudózt. A bíró nem lesz többé visszatartva a törvény területén élénk és lelkes discussio által; — az igazság szentélye nem lesz többé csak egyszerű bureau.» (p. 84.)

Ellenben BELLOT mesterkéltnek, nem észszerűnek találja az elkülönítést. Ha nem nélkülözhetlen, akkor felesleges. Már pedig nem is lehetséges következetesen keresztülvinni a per minden stadiumán a külön hatáskört, a jogi alap és eljárási formák elválasztását, melyek egymással szorosan összefüggnek. A formák a törvény élete. Az eljárás elválaszthatatlan az érvényesítendő jogtól. Annak kezdetétől végig összehangatos, egységes vezetés szükséges az eszmében s eszközökben, a jogban és formában, mely egységes felfogás nem várható két jogász egyidejű vagy egymásutáni közreműködésétől, kik különféle szempont által vezéreltetelhetnek.

BORDEAUX az elkülönítésnek tulajdonítja az ügyvédség romlását és sülyedését. Némely ritka fényes kivétellel az ügyvéd a verseny és az ügyészek növekedő befolyása folytán tönkre megy. Az ügyész rég felszabadult a jogtudós vezetése alul. Ma megfordítva a párisi avocats d'étude az ügyészek bérszolgálatában állnak; utóbbiak a közvetítők amazok és a felek közt s az ügyvédek is merő gyakorlat és üzlet emberei lettek, csak hogy még alárendelve is vannak az ügyészeknek. (i. m. 190. 222—223. 227—228. lk.)

Az olasz első jogászgyűlés e kérdés tanulmányozására fényes bizottságot küldött ki, mely CATALDI, MOSCA, CALUCCI, FULVIO, VILLA, SAMMINIATELLI, OLIVA, MORELLI, APOLLARI, PERICOLI, PATERNOSTRO, TRIBOLATI és NORSA tagokból állott. 11 szavazattal 12 jelenlevő tag közül megszavazta a bizottság azon indítványt: «Hogy az ügyvédi s ügyészi hivatás elválasztatik és külön hivatalokat képeznek», 9 szavazattal 13 közül pedig: «Hogy a két hivatás gyakorlása azonban compatibilis». Az első pontot egyhangulag elfogadta,

a másodikat a bizottsághoz további tanulmányozás végett visszautasította a jogászgyűlés plenuma.

A teljes elkülönítés ellen a következő érvek hoztak fel: a jogtudomány emeléséről nem külön tudós ügyvédség által kell gondoskodni, hanem jó egyetemi, akadémiai tanítás, pályázatok stb. által. Az elkülönítés az ügyvédek függésbe hozza az ügyészektől és alig lesz megállapítható a két hivatal határa egymással szemben. Az ipar terén üdvös munkaosztás itt ártalmas, mert lassítja az eljárást, felbontja annak egységét, fokozza költségeit. A védők többsége leszállítja felelősségüket és nehezíti az egyezkedést. A magánfelek szabadsága sértetik, midőn kényszerítettek két védőhöz folyamodni, holott a társadalom érdekében a képviselők számának apadása áll. Előnyös példa a semmitőszékek előtti képviselőlet, a lombard-velencei stb. egységes ügyvédség. Ennek felel meg inkább a perrendtartási kodex stb.

Az elválasztás melletti nyilatkozatokból kiemeljük CATALDI véleményének következő tételeit:

«A perek óriási többsége nem igényel tudós védőt ellátásához. Legtöbb esetben a bírói hatalomhoz fordulnak oly adósok ellen, kik nem vélik jóhiszeműen, hogy nem tartoznak, hanem nem akarják, vagy nem bírják teljesíteni azt, mire magukat kötelezték. Késedelmükből ered a bíró igénybevételének szüksége: a kereset a legkönnyebb, a védelem semmi vagy a legközönségesebb üres kifogások czáfolata. Ily perekben, hol csak a gyorsaság fontos és súlyos a felelősség mindennek elkerüléseért, a mi a csak időnyerésre törekvőnek ürügyül szolgálhatna huzavonára, melynek reményében ő az ellenfél minden actusának szabályszerűségére figyel csupán; ily perekben, ismétlem, a tudós jogász, az ügyvéd feladata semmi. Viszont azon perek, melyek valóban nehézséget foglalnak magukban, akár a tény- akár a jogkérdés tekintetében, a kisebbséget képezik és ezek valóban éles figyelő ítélő-tére szorulnak vagy a tények magyarázata végett, mely a jogi magyarázat elvei szerint kifejtendő, vagy a törvény helyes alkalmazása végett nemcsak szószzerű értelmében, hanem a törvényhozó intenciójához képest és összhangban az általános jogelvekkel: és ekkor feltárul a krüikai, elméleti és gyakorlati magyarázat tág mezeje, mely hogy megfelelő legyen, a védő teljes nyugalma és elmélkedését igényli.» (Relazioni al Congresso giuridico etc. p. 103.)

Ellenben NORSA élesen megtámadja az egyesítés állítólagos lehetetlenségét. Ismétli BELLOT érveit az anyagi jog s alaki eljárás válhatlan összefüggéséről (Relazione al Congresso giuridico p. 32.) és többek között azt mondja:

«Annak kimutatására, hogy helytelen egy személyt a védelem minden functióival felruházni, be kellene bizonyítani, hogy e személy nem bizhatja a merőben gépies, alakias eljárási részt valamely segédre, ki felett állandó felügyeletet és vezetést gyakorol; e rendszer által ugyanis kiegyenlítettik a védői hivatás minden kelléke a vezetés egységével és az eljárás összefüggésével.» (p. 38.) Ő is a compatibilitás mellett foglal tehát állást.

«Valóban — úgy mond — ha jól tekintjük az elválasztásnak a compatibilitás által mérsékelt rendszerét, mely az egyesítés szabadságát fentartja, úgy látjuk, hogy az egyrészt elvileg eleget tesz a hivatalok elválasztása első és alapkövetelményének és másrészt a gyakorlati alkalmazásban lényegileg megfelel az egységet védők nézeteinek. Mert tényleg az összeférhetőség, mely a hivatások egyesítését megengedi annak, ki azokat együttesen kívánja gyakorolni, a gyakorlatban az egység hatását hozza létre, mert a képviselő tényleg maga végez minden functiót: de másrészt szabadságában marad minden functionariusnak, hogy csak az egyik vagy másik hivatás teendőinek végzését vállalja el hajlamához képest. És e tekintetben az egység elve benső érintkezési pontra talál a functiók compatibilitásával

a gyakorlatban: mert magának az egységnek valódi fogalma sem jelenti (mint fentebb említők) azt, hogy az ügyvédet szükségkép kötelezni kellene a védelemmel járó minden teendők személyes végzésére, hanem csak azt, hogy erre felhatalmazva és feljogosítva legyen, fentartatván szabadsága az iránt, hogy ezen vagy valamely egyes attributió betöltését saját felelőssége alatt másra bízassa». (p. 49.)

E rendszert fogadta el végre — mint említők — a congressus és a törvényhozás. Az első javaslat, melyet DE FALCO miniszter 1866. március 23. mutatott be a senatusnak, ott lényegileg módosított. 1871-ben DE FALCO e javított javaslatot mutatá be a képviselőkamarának. VIGLIANI minisztersége alatt 1874-ben az végre letárgyaltatott s elfogadtatott. E kérdéshez hozzászóltak PIROLI, SANTAMARIA, SAMARELLI, OLIVA (előadó) stb. képviselők. SANTAMARIA módosítványt javasolt, miszerint ugyanazon ügyben nem egyesíthető a különben összeférő ügyvédi s ügyészi eljárás. De ez is mellőztetett. SAMARELLI azt indítványozta, hogy legalább csak vagy ügyvédi vagy ügyészi díj igényeltethessék, ha egy személy jár el mindkét minőségben ugyanegy ügyben. OLIVA előadó a szakbizottság javaslatának álláspontját sikeresen védte, mely szerint a két hivatás el van különítve, de együttesen is gyakorolható (ugyanazon ügyben is), de a díj csak az actus természete szerint igényelhető (vagy ügyvédi, vagy ügyészi, l. ARTI de la Camera 1874. n. 1583., 1588., 1570.)

Magának a törvénynek szövegét és a szakbizottság indokolását a magyar közönség a Magyar Jogászegylet kiadásában bírja s így azt ismertnek tételezem fel. (Olasz ügyvédi rendtartás. Az 1874. jun. 8. törvény az ügyvédség (avocatura) és ügyészség (procuratura) gyakorlásáról. Függelék: a kiegészítő kir. rendelet s a képviselőházi bizottság indokolása. fordította Dr. Dell'Adami Rezső Budapest 1882.)

A törvény sokban hasonló a francziához, valamint a fegyelmi iudicatura (felebbviteli törvényszékeké, semmitőszékeké) is hasonló szellemű e két országban. Helyesen van szabályozva a vizsga; a vizsgálók többsége ügyvédek. Helyesen van szabályozva a compatibilitás (jogtanársággal stb., ellenben sensaria stb. kizárásával). A gyakorlat tartama két év, mely a laureatusi vizsga utáni bejelentéstől számítatik. Erélyesen üldözi a zugirászatot.

Az olasz törvényhozás szellemét e kérdésben a bizottsági jelentés következő mondataival kívánjuk illusztrálni:

«Ha eméltileg nem is akarnók elismerni a szó közönséges értelmében a két hivatásnak, az ügyvédnek s ügyésznek tulajdonított közhivatali minősítést, azt legalább mégsem lehetne félreismerni, hogy az azokat gyakorlónak szükséges viszonya és érintkezése a bírósággal és a bíróság előtt a végrehajtó hatalmat képviselő kir. ügyészséggel magával hozza annak szükségét, hogy a jogi segély és védelem hivatalának függetlenségéről ama hatóságokkal szemben gondoskodva legyen, miután a jó és hatályos védelemnek éppen az képezi leglényegesebb feltételét, hogy magát autonomnak és függetlennek érezze és tudja.

«Más szavakkal a bíró és jogvédő tevékenysége a helyes igazságszolgáltatásra nézve egyenlő fontosságú társadalmi functió lévén és közös cél elérésére közrehatván, e végből szükségük van arra, hogy a saját függetlenség teljes és tökéletes tudata és oltalma mellett járassanak el.

«E célra nincs csak egyetlen biztosíték, mely abban áll, hogy a jogvédő kiszabadíttassék az elszigeteltség állapotából azon hatalmakkal szemben, a melyekkel folytonos érintkezésben kell lennie; s ép ez irányban gondoskodik a törvényhozó, midőn a bírói rend és közügyészség mellett oly intézményt alkot, melyben a jogvédelem hivatala testületi képviseletét bírja. De hogy ezen intézmény valóban megfelelően létoka céljának, szükséges oly szervezete és szabályozása, mely biztosítja a testület közigazgatási és fegyelmi teljes függetlenségét minden felsőbb hatalomtól a törvényen kívül és ezért ki kell zárni kebeléből más hatóságok bármily beavatkozását, mely által az intézmény rovására annak függése vagy alárendelése amazzokkal szemben létesíttetnék.

«A miniszteri javaslat a jegyzéket a felebbviteli törvényszék jóváhagyásának rendeli alá; a bizottság tisztelve a fenemlített közjogi tekinteteket, sérelmesnek véli ezt s ezért eltörlését indítványozza. Ugyanez indok javasolta a vizsgáló bizottságból való kizárását minden az ügyvédi rendre nézve idegen elemnek. Ugyane szempont illogikusnak mutatja a jegyzékbe való felvettelt megtagadó testületi határozatnak közlését a kir. ügyészséggel. A jegyzék fölötti teljes felügyelet a testületet illesse, mi a függetlenség biztosítékán és erkölcsi felelősségre való ösztönzésül szolgál». (i. h. 35., 36., 37., 38. és 41. lk.)

A bifurcatio s önálló ügyvédség fentartását szükségesnek vélte, mert abban «egy módot» lát «arra, hogy kellően gondoskodva legyen a jogtudomány gyarapításáról és azon hasznos befolyás növeléséről, melyet a hazai polgárosodásra gyakorolni a jogászok osztálya hivatva van».

«A jogtudomány nem fejlődik csupán az elvont elméletek által és könyvekben». «A jogtudománynak és képviselőinek tisztelete és tekintélye mindig és mindenütt jelezte a korrall és eseményekkel arányos és azoknak megfelelő haladást a műveltségben és jogban». (29. és 30. lk.)

A jövőre a polgári per oly szervezete, hogy ebben is tény- és jogkérdés elválasztva s amasz esküdtek által elbírálván legyen. (28. l.) Még messze van a VICO és ROMAGNOSI által kitűzött cél, hogy «az egyedüli államtudomány, mely irányadó és szabályozó az egész politika terén is, úgy a törvényhozásban, valamint a közigazgatásban, a jogtudomány leend». (30. l.)

Egy művelt népnek törvényhozóját imé a kornak előhaladott, magasztos eszméi vezérlik; a tudomány vívmányait elfogadja, utolsó aspiratiói rokonszenvre találnak nála. Nyomorult állapotaink egész meztelenségükben állnak előttünk, ha e nyelvvel s felfogással összehasonlítjuk a magyar kormányt és törvényhozását, melyek az ügyvédi kérdésben nem látnak egyebet a perköltség és cliensfosztogatás kérdésénél.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A minősített beismerésről.*

(Befejezés.)

A mondottak megvilágítására szolgáljon a következő példa: felperes a keresetben előadja, hogy alperesnek 100 frtot kölcsönzött; alperes pedig védelmére felhozza, miszerint igaz ugyan, 1. hogy felperes adott neki 100 frtot, de nem kölcsönképen, hanem ajándékba; vagy 2. hogy felperes kölcsönzött neki, de nem 100 forintot, hanem csak 80 forintot. Ezen példából kitűnik, hogy alperes a kereseti állításokat bizonyos tekintetben tagadja.

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

Ugyanazon értelmé van alperesi védelemnek a fentebbi példában, ha más szavakkal is fejezi ki azt; ugyanis ha mondja, hogy igaz, miszerint felperes 100 frtot adott neki, de ezen 100 frtot ajándékba adta; vagy hogy igaz, hogy felperes neki kölcsönzött, de csak 80 frtot. Ezen esetekben is közvetve tagadja felperesi állításokat annyiban, a mennyiben védekezésében oly ténybeli állításokat hoz fel, melyek a kereseti állításokkal ellenmondók; mert «kölcsön» nem lehet «ajándék» és a beismert 80 forint nem egyenlő 100 frttal.

Az adott példában foglaltatik tehát alperesi védelemzésben korlátolt beismerés; mert alperes beismeri ugyan

felperes állításainak egy részét, de azokat egész terjedelmükben valóknak nem fogadja el.

Ha felperes helyzetét a felállított példában megvizsgáljuk, azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy csak azon alternatíva közt választhat, t. i. hogy vagy elfogadja alperes védekezésében foglalt állításokat valóknak, akkor az adott példának első esetében keresetével elutasítandó; a második esetben pedig alperes csak 80 frt fizetésére kötelezendő; vagy tagadásba veheti ugyan az alperesi állításokat, de köteles saját állításait törvényszerűen bizonyítani, ha az igényelt jogot úgy, a mint azt a keresetben formulázta, érvényesíteni akarja; semmi esetre pedig nincsen jogosítva akként nyilatkozni, hogy elfogadja alperes beismerését ugyan, de tagadja a hozzá csatolt megszorítások valóságát. Ily módon nem bizonyíthatná saját állításait, mert a ptrts. 163. §-ában kifejezést nyer azon elv, hogy a korlátolt vagy úgynevezett minősített beismerés oszthatatlan, mely elv az idézett törvényszakasz világos rendelkezéséből folyik, melynek értelmében az, ki csak ellenfele beismerése által akar bizonyítani, azt teljes tartalma szerint köteles elfogadni, annak kedvező tételeit nem érvényesítheti a maga előnyére úgy, hogy a nem kedvezőket mellőzze.

A korlátolt beismerés fogalmához megkiváncsolt tehát, hogy alperes részéről védekezésül felhozott ténybeli állítások ellenmondók felperesi állításokkal és ezeket részben legalább közvetve tagadják.

Hogy a konkrét esetek különféleségénél fogva némelykor nehéz meghatározni, vajon kifogást vagy korlátolt beismerést képeznek-e alperes részéről védekezésül felhozott ténybeli állítások, tagadásba nem veszem, habár azon véleményben vagyok, hogy a kereset helyesen történt konstruálása esetében a megkülönböztetés nagy nehézséget nem okozhat. Másképp áll azonban a dolog akkor, midőn a kereset helytelenül lett konstruálva.

Annak megbirálására, hogy helyesen vagy helytelenül van-e konstruálva a kereset, támpontot nyújt a ptrts. 64 §-ában foglalt azon intézkedés, melynek értelmében felperes köteles azon tényeket, melyekből követelését származtatja, időrend szerint teljesen és világosan előadni.

Ezen intézkedés alapján mondhatjuk, hogy a kereset akkor van helytelenül konstruálva, midőn felperes kevesebbet vagy többet hoz fel, mint a mennyi — a keresetbeli tények által — megállapíthatni szándékolt jogszabály alkat-elemeihez az anyagi jog szabványai szerint tartozik.

Tekintettel kitűzött célunkra, csak a második esettel, vagyis midőn felperes a keresetben többet hoz fel, foglalkozandunk.

A kereset ily értelemben történt konstruálásának kétféle következménye lehet, ugyanis vagy zavar idéztetik elő a bizonyítási teherre nézve, vagy pedig alperes részéről védekezésül felhozott tényköörülmények, melyek különben csak kifogást képeznének, korlátolt beismeréssé alakulnak.

A bizonyítási teherre nézve pedig a kifogások más következményt vonnak maguk után, mint a korlátolt beismerés; mert ha alperes részéről védekezésül felhozott tényköörülmények kifogást képeznek, akkor ő tartozik azokat bizonyítani; ellenben ha alperes védekezése korlátolt beismerést tartalmaz, akkor felperes köteles összes keresetbeli állításait bizonyítani, feltéve, hogy az igényelt jogot a kereset értelmében akarja érvényesíteni.

A mondottak könnyebb érthetőségére szolgáljon a következő példa: A. keresetet indítván B. ellen, abban előadja, miszerint B.-nek egy vizslát 50 frtért el- és át is adott, kéri tehát B.-t az 50 frt vételár megfizetésében elmarasztalni. Ha B. beismeri, hogy egy vizslát vett 50 frton felperestől, de hozzáteszi, hogy ki lett kötve a vétel kötése alkalmával, miszerint a vizsla iskolázott legyen, akkor alperes részéről felhozott azon tényköörülmény, hogy «a vizslának iskolázott-

nak kellett lennie», kifogást képez; mert az «iskolázott vizsla» nem ellenmondó a «vizsla» fogalmával.

Ha felperes tagadásba veszi, hogy ki lett kötve, miképp a vizsla iskolázott legyen, akkor alperes köteles ebbeli kifogását a ptrts. 152. §-a szerint bizonyítani.

Másképpen áll azonban a dolog akkor, midőn felperes a keresetben előadja, hogy B.-nek egy még nem iskolázott vizslát adott el és át 50 frtért, kéri tehát B.-t az 50 frt vételár megfizetésében elmarasztalni. Ha B. ezen kereset ellen akképp védekezik, hogy beismeri ugyan, miszerint felperestől egy vizslát 50 frton vett, de hozzáteszi, miképp a vétel létrejövetelekor részéről határozottan ki lett kötve, hogy a vizsla iskolázott legyen, felperes részéről átadott vizsla pedig még nem iskolázott, miért is legfőlebb 20 frtot ér, akkor alperes ebbeli védelmében korlátolt beismerés foglaltatik; mert az «iskolázott» vizsla contradictorius a «még nem iskolázott» vizsla fogalmával; s mint-hogy akkor, midőn állítja, hogy a vétel csak egy már iskolázott vizslára nézve jött létre, közvetve tagadja felperes részéről a keresetben felhozott, a vételt individualizáló azon lényeges mellékhatározmányt, melynek értelmében a vétel egy még nem iskolázott vizslára nézve kötött volt, felperest terheli a bizonyítás arra nézve, hogy «egy még nem iskolázott vizsla» képezte a vétel tárgyát.

Minthogy a korlátolt beismerést jobban csak gyakorlati szempontból tárgyaltuk és az az 1881. évi *Jogtudományi Közlöny*-ben is két előfordult eset folytán megbeszélés tárgyát képezte: annál fogva értékesnek tartjuk megvizsgálni, vajon megfelel-e a két jogesetnek megbeszélte eldöntése a korlátolt beismerés általunk történt fejtegetésének?

Az 1881. évi *Jogtudományi Közlöny* 30. számában közölt jogesetnek rövid tartalma a következő: felperes felhozta a keresetben, hogy egy lovat adott el 58 frtért alperesnek, mely összeget kötelezte magát 8 nap alatt megfizetni; alperes avval védekezett, hogy a vételért felperesnek azonnal megfizette, megkínálja felperest erre nézve a tagadólagos főesküvel, mivel a fizetés megtörténtét tagadja.

Az első- és másodbiróság alperest csak azon esetre kötelezte a vételár megfizetésére, ha a felperes a főesküt leteszi; a legfőbb ítélőszék ellenben felperest keresetével feltétlenül elutasította azon indoknál fogva, mivel felperes azon állítását, mely a jelen perben döntő, hogy a kérdéses lovat alperesnek hitelben, nem pedig az átadáskor lefizetendő áron adta el és bocsátotta birtokába, nem bizonyította, s mivel a ló eladása vásárlás történt.

A legfőbb ítélőszék, így látszik, ezen ügy eldöntésénél azon szempontból indult ki, hogy alperes védelmében korlátolt beismerés foglaltatik. Nézetünk szerint pedig kifogást képez alperesnek azon állítása, hogy a vételért azonnal megfizette.

Ha szem elől nem tévesztjük a ptrts. 64. §-ának azon rendelkezését, hogy felperes a keresetben csak azon tényeket tartozik előadni, melyekből követelést származtatja, akkor el kell ismernünk, miszerint felperes a keresetben többet állított, mint a mennyi az általa felhívott jogszabály megalapítására az anyagi jog szabványai szerint megkiváncsolt. Mindenekelőtt csak azon kérdés döntendő el, vajon szolgálhat-e a kereset helytelenül történt konstruálása felperesnek hátrányára?

Véleményünk szerint a keresetben foglalt azon állítás, hogy alperes kötelezte magát a vételért 8 nap alatt megfizetni, nem szolgálhat felperesnek hátrányára; mert az eladó egyáltalában nincs azért jogosítva a vevőt a vételár megfizetésére per útján szorítani, mivel még nem fizetett, hanem azért, mivel köteles fizetni. A vevőnek fizetési kötelezettsége pedig azon jogszabályból folyik, mely szerint vétel esetén viszterhes jogügylet létrejövén, a két szerződő fél köteles szerződésbeli kötelezettségének eleget tenni.

Alperes nem tagadván a vétel megtörténtét, a ló árának mennyiségét és a lónak átvételét, felperes ezen beismerése által a ptrts. 152. §-a értelmében teljesen bizonyította mindazon jogalkotó tényeket, melyekből a ptrts. 64. §-a szerint követelését származtatja, vagy más szóval, felperes bizonyította, hogy szerződésbeli kötelezettségének eleget tett. Többet sem állítani, sem bizonyítani nem volt köteles.

Másrészt alperes köteletségében is áll a ptrts. 152. §-ának világos rendelkezése szerint azon jogmegszüntető kifogását, hogy a vételért azonnal (vagy akármikor) megfizette, bebizonyítani; különben az, ha tagadná az ellenfél, a per eldöntésénél (152. §.) valónak nem tartathatik.

Felperesnek azon keresetbeli előadása, «hogy alperes kötelezte magát a vételért 8 nap alatt megfizetni», nem volt szükséges az általa felhívott jogszabály megállapítására, tehát irrelevánsnak tekintendő. Arról legjobban meggyőződhetünk, ha figyelembe vesszük, vajon hézag állott volna-e be a kereset anyagi kellékeiben akkor, midőn felperes a kérdéses «hitelbe történt eladást» mellőzi. Azok után, miket a vétel jogi következményeiről fentebb előadtunk, állíthatjuk, hogy hézag nem állott volna be; mert keresetbeli hézagról általában és csak akkor lehet szó, midőn felperes kevesebbet hoz fel, mint a mennyi a felhívott jogszabály megállapítására az anyagi jog szabványai szerint megkívántatik, a kérdéses esetben pedig a keresetben felhozott tények által megállapított az abban felhívott jogszabály akkor is, midőn «a hitelben történt eladás» mellőztetik.

Tudtunkkal törvényes intézkedés nem létezvén arra nézve, hogy vásáron kötött vétel esetében vélelmezendő, mikép az eladás a vételárnak azonnali megfizetése mellett történt, ezen körülmény is irrelevánsnak tekintendő.

A mondottak folytán kétely nem merülhet fel az iránt, hogy alperesnek azon védekezése, «miszerint a vételért azonnal megfizette», nem ellenmondó a keresetben felhozott lényeges tényekkel, hogy tehát kifogást képez és alperes által bizonyítandó volt.

A másik jogeset foglaltatik az 1881. évi *Jogtudományi Közlöny* 33. számában.

Rövid tartalma a következő: A. a keresetben előadja, hogy B.-nek egy tehenet használatra engedett át; B. tagadja a keresetbeli állításokat és felhossa, miszerint a tehenet nem használatra, hanem ajándékkul kapta felperestől. Felperes és alperes állításaikat tanuk által beigazolni megkísérelvén, a bizonyítás egyiknek sem sikerült.

Az első bíróság felperest keresetével elutasította, a kir. ítélőtábla ellenben alperest feltétlenül kötelezte a tehen visszaadására azon indokból, mivel a tehen átadását beismerte, de az ajándékozás megtörténtét nem bizonyította.

Nézetünk szerint a kereset helyesen van construálva; az abban felhozott tényből következtethetjük, miszerint felperes egy közte és alperes között létesült haszonkölcsön-szerződés folytán az utóbbinak használatra átengedett tehenet visszakövetelni jogosítva van, ha ezen jogalkotó tény — a haszonkölcsön-szerződés létrejöttét — alperes tagadása ellenében bebizonyítja.

Ha alperes védelmét megvizsgáljuk, figyelmünket nem kerülheti ki, mikép a tehen átvételét beismeri ugyan, de tagadja, hogy a tehenet «használatra» (a mint felperes állítja) vette át, mely tagadását avval indokolja, hogy felperes a tehenet «ajándékkul» adta neki.

Kérdés, vajon bizonyíthatja-e felperes keresetbeli állításait alperes beismerése által?

Ezen kérdésre határozottan «nem»-mel felelünk; mert alperes csak a tehen átvételét ismeri be, ebből pedig még nem következik, hogy azt visszaadni köteles, mivel a tehenet vétel, hagyomány, fizetés sat. alapján is vehette át.

Alperes tehát, eltekintve azon körülménytől, hogy az ajándékozás megtörténtét nem volt képes beigazolni, csak

akkor lett volna a tehen visszaadására kötelezhető, midőn felperes a jogalkotó tény, azaz jelen esetben a «haszonkölcsön-szerződés létrejöttét», melyből követelését származtatja, bizonyította volna, nem pedig akkor is, midőn csak a tehen pusztá átadását beigazolta.

Alperes részéről védekezésül felhozott azon ténykörülmény, hogy a tehenet «ajándékkul» kapta felperestől, ellenmondó a keresetben előadott abbéli lényeges állítással, hogy felperes a tehenet «használatra» adta alperesnek, tehát korlátozott beismerést képez és felperes köteles volt a ptrts. 163. §-ának értelmében azt teljes tartalma szerint elfogadni.

A kir. ítélő tábla nem követte azon általánosan elismert, különben a ptrts. 64. és 152. §-ának rendelkezéséből is folyó perjogi elvet, melynek értelmében első sorban felperes tartozik bizonyítani állításait, és csak akkor, midőn sikerült neki a bizonyítás, terheli alperest az ellenbizonyítás.

Huf József.

A végrehajtási törvény 192. §-ához.

Végrehajtási ügyben az előnyös tételek közé nem utalt végrehajtási költségeknek a tőkével egyenlő elsőséggel kifizetése tekintetéből egy bizonyos összegnek biztosítékul való zálogjogi bejegyeztetése elrendelhető-e az adós fél beleegyezési nyilatkozata nélkül?

Sz. M. kir. közjegyző M. G. úgy is mint kiskorú gyermekei gyámja ellen 14 frt közjegyzői díj behajtása végett a végrehajtás elrendelését kérelmezte, egyszersmind az előnyös tételek közé nem utalt végrehajtási költségeinek biztosításul — hogy az a tőkével egyenlő elsőséggel fizetessék ki — az 1881: LX. tcz. 192. §-a értelmében 50 frt biztosítéki összegnek zálogjoggal bejegyeztetését elrendelni kérte.

N. kir. járásbíró 720. 1882. sz. a. végzésével a 14 frt közjegyzői díj, továbbá 6 frt 70 kr. megállapított, valamint a még felmerülő végrehajtási költségekre a végrehajtást elrendelte s annak foganatosítása végett a tőke és megállapított költségekre a M. 15. sz. tkjvben felvett ingatlanokra a zálogjogi bejegyzés iránt az illető telekkönyvi hatóságot megkereste; ellenben az 50 frt biztosítási összeg zálogjogi bejegyzés elrendelésének helyt nem adott, indokul hozván fel, hogy erre nézve az adós félnek beleegyezési nyilatkozata nem mellékeltetett.

Ezen végzés elutasító ágára nézve kellő időben felfolyamodás adatott be, s arra a kir. ítélőtábla 17713. 1882. sz. a. végzésével az első bíróság végzését indokolásánál fogva helybenhagyta. Az 1881: LX. tcz. 140. §-a értelmében — a végrehajtást elrendelő végzésre nézve — a másodbíróság végérvényesen határozván, további felfolyamodásnak helye nem lehetett.

A végrehajtási eljárás azon intézkedése, mely a per- és végrehajtási költségeknek egy részét az előnyös tételek közül — bár azok készpénzbeli kiadások, s azok nélkül a követelés be sem hajtható — elvonja ugyan, de másfelől az 1881: LX. tcz. 192. §-ában gondoskodott, hogy ezen per- és végrehajtási költségek legalább a tőkével egyenlő elsőséggel visszaszerezethessenek. Ezt illetőleg az idézett törvényszakasz következőleg intézkedik:

«A perbeli s az előnyös tételek közé nem utalt végrehajtási és az árfelosztási képviselőnél felmerült költségek a tőkével egyenlő elsőséggel csak akkor soroztathatnak, ha a költségek fedezésére szolgáló biztosítéki összeg erejéig a zálogjog szintén bejegyeztetett és akkor is csak annyiban, a mennyiben a költségek a bejegyzett összeget túl nem haladják».

Ezen biztosítási bejegyzésnél nézetem szerint két eset lehet; vagy midőn okiratoknál és peregyezségnél — az adós fél hozzájárulásával — a biztosítási összeg bejegyzéséről gondoskodhatunk, s azt kikötjük, vagy midőn az adós fél hozzájárulása nélkül hivatalból történik a végrehajtást maga után vonó fizetési meghagyás, a mikor az adós féltől — annak terhét eszközölő — beleegyezési nyilatkozatot sem szerezhetünk.

Ezen utóbbi esetben a biztosítéki összeg zálogjogi bejegyzéséhez, szerény nézetem szerint nem szükséges az adós fél beleegyezési nyilatkozata; egyfelől — az előírt esetre alkalmazva — mert a végrehajtás kényszereljárás lévén, azt az adós fél önkéntes akaratától függővé tenni nem

lehet, másfelől a végrehajtás nemcsak a megállapított, — hanem a még ezután felmerülendő és meg nem állapított költségek erejéig is elrendeltetett, s el lévén rendelve a végrehajtás, azzal a zálogjog is meg van adva; s midőn annak foganatossítása, t. i. a telekkönyvi bejegyzés elrendelése megtagadtatik, azon végzés önmagával jön ellenkezésbe, a mennyiben a végrehajtás elrendelését annak foganatossítása feltétlenül maga után kell hogy vonja.

De hogy a biztosítéki összeg zálogjogi bejegyzéséhez az adósfél nyilatkozata szükséges lenne, azt sem jogi ok, sem más körülmény nem igényeli; ugyanis a zálogjogi bejegyzéssel a korábban betáblázott hitelezők jogai nem sértenek, a későbbben betáblázott hitelezők pedig annak jogosan ellent nem mondhatnak; s végre ha ahhoz az adós fél beleegyező nyilatkozata szükséges lenne, akkor nincs értelme az 1881. LX. tcz. 192. §. felsorolt intézkedésének, mert az adós fél nyilatkozatára minden törvényszakasznál is helyt kell adni a biztosítási összeg zálogjogi bejegyzésének.

En úgy találom, hogy az idézett törvényszakasznak az volt célja, hogy az előnyös tételek közé nem utalt per- és végrehajtási költségek legalább a tőkével egyenlő elsőséggel biztosíthatassanak; mert igen sajnós lenne, hogy a végrehajtásra fordított készpénzbeli kiadások és költségek, melyek nélkül a követelés be sem hajtható, későbbi betáblázások által veszélyeztessenek s a hitelezők kielégítése után netán fenmaradó vételárból nyerjenek kielégítést, s ha ez nem lenne, örökre elveszsenek.

Szenágy Miklós,
kir. közjegyző.

A végrehajtási törvény 30. §-a.

Dr. GENCSI ügyvéd ur (l. 33. sz.) a törvény értelmezésénél nézetem szerint megfelelkezett azon interpretationalis szabályról, hogy az nem egyes szakaszainak kivett, kiszakított jelentménye, hanem az illető szakasznak az egész törvényhez való összefüggésében és vonatkozásában értelmezendő.

Felfogásom szerint a kérdés az, vajon a végrehajtási törvény 30. §-ának 3. és 4., illetve 10. §-ainak harmadik bekezdésével való összevetése folytán melyik bíróság tekintendő tulajdonképen jelen törvény értelmében a *végrehajtást elrendelő* bíróságnak.

Az állami területi fenség jogi elve szerint végrehajtási törvényünk területének határain belül egyedül a magyarhoni bíróság lehet illetékes a végrehajtás elrendelésére és annak foganatossítására, mely általános elv tételes jogi érvényt is nyert a 2. és 3. §. (első bekezdése) úgy a 4. és 28. §-okban.

Ezen szakaszokból világos, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság csak honi bíróság lehet, a külföldi bíróság által bíróságainkhoz intézett végrehajtási végzés bizonyos feltételek mellett csak végrehajtható okirat minőségével bírónak és nem végrehajtást elrendelő végzésnek tekintetvén: következésképpen a 30. §. esetén a végrehajtás korlátozási stb. kérvény csak honi bíróságnál nyújtandó be; és pedig a fenti okon kívül még azért, mivel a per tárgyaül szolgált jogviszály az illetékes külföldi bíróság által már lebonyolítottván, a végrehajtás korlátozására stb. alapul szolgáló jogviszony az összes hivatalos eljárásnak jelen törvény területi határain belül lett elhelyeztetése után merülvén fel: a végrehajtási jognak e tekintetben fen- vagy fen nem állásának elbírálására csak a végrehajtási bíróság lehet illetékes.

Dr. H. István.

A végrehajtási törvény 3. §-a arról intézkedik, hogy a külföldi bíróságok végrehajtás iránti megkeresései esetében mikor van helye a végrehajtás elrendelésének, és hogy a végrehajtás elrendelése felett melyik bíróság illetékes határozni. Arra nézve tehát, hogy az ily esetekben a megkereső külföldi bíróság sohasem tekinthető a végrehajtást *elrendelő* bíróságnak, hanem hogy a végrehajtás ily esetekben mindenkor az idézett §. szerint illetékes belföldi bíróság által rendelő, erre nézve a törvény kételyt nem hagy.

Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszékénél divó egy szokásra hívjuk fel ezen törvényszék elnökségének figyelmét. Eljárásunk azt hozza magával, hogy felperes kénytelen úgy a váltókeresetnek mint a kielégítési végrehajtási kérvénynek első példányához az eredeti váltót csatolni. Elég baj ez már magában véve, mert így százazrekre menő értéket képviselő eredeti okiratok, melyeken a követelések alapulnak, a félre nézve minden garancia nélkül folyton irnokok és szolgák kezén keresztül vándorolnak. De a nevezett törvényszéknél az a szokás is divik, hogy a kielégítési végrehajtási kérvények elsőletei, a mint a «sürgős» napokon elintéztettek, a kézbesítő szolgák által az nap este a pertárban a jelentkező segédek között kiosztatnak. Jöhet oda boldog-boldogtalan, senki sem ellenőrzi, vajon csakugyan a jogosult fél képviselője-e az, ki az elsőlet átvételére jelentkezik. Egyszerűen elkiáltja kiki a maga darabjának számát és kikapja a kézbesítőől az első példányt, melyhez mellékelve van az eredeti váltó és a meghatalmazás. Jöhet az alperes, jöhet bárki, ha megmondja a végzés számát, kikapja az elsőletet. Ehhez hozzávetve azt, hogy nálunk az iktató- és kiadó-naplóknak egész tartalma nyitva áll mindenki számára, a kézbe-ítésnek ily elfújulása valóban oly állapotot teremt, mely a jogkereső közönséget, valamint az annak képviselőjében súlyos felelősség alatt eljáró ügyvédet folyton a legnagyobb veszélynek teszi ki.

— A házasságfelbontási ügyek előadója a kir. Curiaán egy idő óta Okolicsányi curiai bíró. Az ítéletek, melyek ezóta a házasságfelbontási ügyekben hozatnak, teljes irányváltoztatást tüntetnek fel. Alig fordul elő oly ítélet, mely a felbontásnak helyt ad. Mult heti és jelen számunk tartalmazza már ezen curiai határozatokat, és legközelebb folytatni fogjuk a közlést.

— A curiai ítélettel felmentett vádlottaknak felmentés utáni fogságon tartása ellen egyik utóbbi számunkban irt megjegyzéseinkre bírói körökből figyelmeztető észrevétel küldetett be hozzánk, hogy a *fogva levő vádlottak ügyei amúgy is soron kívül expediatnak minden fokban*. Erre nézve bátorkodunk megjegyezni, hogy nagyon soká tart a soronküli expediatás mellett is, míg valamely bünper a kir. Curiatól a segédhivatalokon keresztül a táblához, innét ismét a sok kezelési procedurán keresztül az első foku bírósághoz, s itt végül kihirdetésre kerül. A felmentő ítéletek sürgöny útján való közlése az első fokkal semmiféle nehézséggel nem járna és gyökeresen segítene a bajon.

— A bünvádi eljárás javaslatának utolsó ivei már nyomtatás alá adattak, s legközelebb az egész munkálat meg fog jelenni.

— A részvénytársaságokra vonatkozó törvényhozási intézkedések reformjával már régebben foglalkoznak Franciaországban és a német birodalomban. A munkálatok igen lassan haladnak előre, s amit erre vonatkozólag a németországi lapokban olvashatni, alig tartalmaz egyebet mint a bizonytalan időre való elodázást. Franciaországban az 1882-iki válság folytán élenken nyilvánult a kívánság a fenálló törvény szigorítása iránt. A *Journal des Économistes* augusztusi számában Mathieu-Bodet volt pénzügyminiszter összefoglalja a nyilvánult óhajokat, melyeknek egy része a legszélsőbb határig megy a megszorító és ellenőrző intézkedések tekintetében, de némelyike csakugyan javításokat foglal magában. Ezen javaslatokkal az e tárgyban egybe-hívott enquête fog foglalkozni. A cikk írója kritikai fejtegetések nyomán azon eredményre jut, hogy a törvény nem szorul oly nagymérvű átalakításra. Helyesli azonban a javaslatot, hogy a részvények mindaddig névre szóljanak, míg a teljes befizetés megtörténik. Ezen kívül a szabványoknak inkább könnyebbítését mint szigorítását látja helyén valónak, és nem helyesli, hogy vexatorius intézkedések által, melyek különben sem vezetnek a kívánt célhoz, a vállalkozási szellem korlátoztassék.

— Az olasz kereskedelmi törvénykönyv 1883. jan. 1-én lép életbe. Lényeges módosításokat tartalmaz az eddigi joggal szemben, különösen a csődöket illetőleg.

BEKÜLDETETT:

Sur les conditions nécessaires, selon le droit des gens, pour avoir, en guerre le droit d'être considéré et traité comme soldat. Par B. KR. GRÉNANDIER. Paris. A. Maresque aîné.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félévre ... 6 Ft
negyedévre ... 3 Ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSIC GYULA bpesti kir. alügyésztl. — Az orosz új váltótörvény javaslata. Dr. BARNA IGNÁCZ keresk. akadémiái tanártól. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELT'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 163. §. értelmezése. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól és TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtl. — Ellentétes curiai határozatok ugyanazon ügy esetben. Dr. HAUER SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — A végrehajtási törvény 30. §-ához. TERNOVSZKY BÉLA lugosi törvényszéki bírótól. — Különfélék.

MELIÉKLET: Curiai határozatok. — Törvényjavaslat a bírósági végrehajtók biztosítékáról, azoknak díjairól és azon időnek meghatározásáról, a melyben a bírósági végrehajtók a marasztalás tárgyának átvételére jogosultak. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

III.

Történelmi előzmények.

Régi jogforrásainkat az elem tűzött feladat szempontjából két irányban kell kutatnom.

Az egyik irányban keresni fogom mindazon forrásokat, melyek a közbüntetés személyességének elve mellett tesznek bizonyosságot, mert a pénzbüntetés mai állásában büntetőjogi büntetés lévén, érdekes és szükséges azt tudnunk, minő befogás uralkodott nemzeti múltunkban a büntetés jellegére nézve. Ha régi forrásaink a büntetőjogi büntetés karakterét a személyességben is keresték: úgy a pénzbüntetés kellékül is kétségkívül megkívánták a személyességet, föltéve, hogy a pénz mint közbüntetési eszköz régi törvényeink szerint szerepelt, vagy mindenesetre megkívánták volna, ha a pénz-bírságot közbüntetésnek tekintik.

És így önként kínálkozik kutatásom második iránya: mely jogforrásokban fordul elő a pénz mint büntetési eszköz, s ha előfordul: tekinthető e az közbüntetésnek?

E két főirányban igyekszem szétszórt jogforrásainkat csoportosítani.

a) *1 személyesség elve.*

Hogy a büntetés személyességével már első nagy királyunk Szt. István is foglalkozott: az kitűnik a II. könyv 35. fejezetéből, melynek 3. §-a így szól:

«Tunc vero bona illius in regiam veniunt potestatem, ipse vero subjaceat sententiæ, filiis innocentibus remanentibus».

Ezen elvtől némi eltérés mutatkozik Szt. László törvénye II. könyvének 12. fejezetében, melynek 3. §-a így szól:

«Liber in furto captus, si ad Ecclesiam fugerit et inde eductus obcoecatus fuerit; filii sui, et filiæ suæ, si decem annorum aut minoris ætatis fuerint, in libertate permaneant: *Si vero maioris ætatis, quam decem annorum fuerint, in servitutem redigantur et omnis substantia eorum auferatur*».

Ezen intézkedést csak kivételesnek kell tartanunk. Igen valószínű, hogy azon kor szokása szerint valamely konkrét cselelekmény szolgáltatott okot ezen kegyetlen intézkedésre.

Már Kálmán király alatt enyhítettett némileg ezen intézkedés. Törvényei I. könyvének 56. fejezetében a következőket olvassuk :

«Fur inventus in iudicio culpabilis aboculetur: Et uxor furis, quae particeps est sceleris mariti, merito servituti mancipetur: Filii quoque eorum, quindecim annorum et ultra, matris poenam sortiantur: Qui vero infra quindecim annos fuerint, impune dimittantur».

Már Nagy Lajos alatt ismét a büntetés személyessége mellett — mely úgy látszik az általános elvet képezte — találunk törvényt, midőn az 1351: 10. cikk rendel:

«Filii, fratres proximi, sorores et uxores pro excen-
talis peremti hominis non debent aggravari, sed in possessi-
onibus domibus et bonis ipsorum pacifici et quieti per-
maneant».

Ugyancsak az 1351: 19. cikk, mely arról intézkedik, hogy a gyermek apja bűneiért ne büntetessék, így szól:

«Porro pro excenibus patris filius nec in persona imo nec possessionibus aut in rebus damnificetur et condemnatur».

Ugyanezen törvényes rendelkezést találjuk Mátyás király 6. rendeletének 56. cikkében:

«Item, quod filius pro delictis et excenibus patris et e
contra, nec in persona, nec in possessionibus et aliis rebus
condemnetur, aut aliter privetur».

Hasonlóan intézkedik II. Ulászló 1. decretumának 74. cikke, melynek 6. §-a így szól:

«Filius autem, pro delictis patris: et e converso, nec in persona nec in possessionibus ac aliis rebus condemnetur vel aliququaliter puniatur».

Könnyen tévutra vezethetne bennünket az átalános elvre nézve az 1514-iki országgyűlés 47. cikke, mely a leányokon vagy asszonyokon erőszakot elkövetett parasztok büntetéséről rendelkezvén, többi között kimondta:

«1. §. Universi tales praesumptuosi Deoque et hominibus detestandi latrones horrenda nece pereant: Et eorum quoque posteritates filii videlicet et filiae ac fratres carnales ita puniantur, ut de illorum progenie iudex aut iuratus civis, vel villicus in medio aliorum rusticorum aliquis non eligatur, nemoque in curia principis vel dominorum ac nobilium ex eis famulari unquam possit; et nullus eorum ad aliquem honorem promoveatur: sed tamquam maledictae generationis iugo perpetuae servitutis et rusticitatis subjecti reatus ipsorum poenam lugeant.

2. §. Si vero non uxoriati talia patrane deprehendantur: eorum nihilominus patres præmissa infamia condemnentur».

Ezen tulszigoru törvény igen valószínű hogy a pórlázadás erőszakoskodásainak hatása alatt keletkezett és nem is fejezi ki az átalános jognézletet, mert hisz az ugyanezen évben hozott 9. cikk 2. §-a következőképen rendelkezik:

«Propterea deliberatum et statutum est: Quod solum modo culpabiles et rei non autem innocentes condemnentur.....»

Hasonlóképen a 33. cikkben is történik általános intézkedés az ártatlanok büntetlen hagyásáról. Ezen törvénycikk a gonosztevőknek a megyék általi összeírásáról

* Az előbbi közleményeket l. a 33. és 34. számokban.

és megbüntetéséről intézkedvén, a 4. §-ban a következő zármondat található:

«Ne malefactores impuniti maneant et ne innocentes condemnentur».

Mindezen idézetekből az látszik, hogy a büntetés személyessége volt az uralkodó elv, s ha ettől eltérések is mutatkoznak: rendesen rendkívüli intézkedéseket igénylő kegyetlen büntettek okozták a kivételes természetű törvények keletkezését.

Werböczy Hármaskönyvében szintén többször említetik a büntetés személyessége. Így az I. rész 15. címében, mely arról szól, hogy a rablók, tolvajok és gyilkosok birtokai nem tartoznak kir. adományozás alá, az mondatik, hogy birtokaik s birtokjogaik azonban, ha halálra ítéltnek, fiaikra vagy ezek nem léteben rokonaikra vagy más törvényes örököseikre hárulnak. Az I. rész 79. címében, mely arról intézkedik, mikor nem folyik az elévülés s mikor nincs helye, az 1. §-ban az mondatik: filius iniquitatem patris portare non tenetur. A II. rész 51. címének 4. §-ában azt mondja Werböczy: hogy a fiuk az atyai vétkek miatt előbb történt perbehívás folytán a büntetésre nézve főbenjáró ítélet vagy fejkáltság súlya alatt nincsenek. Még világosabban szól a II. rész 60. címének 2. §-a, melyben az mondatik, hogy a fia atyja vétkei és kihágásai miatt s viszont az atya fia vétségei miatt sem személyében, sem birtokjogaiban vagy más vagyonaiban nem szokott elítéltetni.

E jogforrások mind arról tesznek tanúságot, hogy a büntetés személyessége, tehát a büntetés közjogi jellege, már céltudatosan hirdettetett azon korban.

Most vizsgálunk kellene még a büntetés személyessége szempontjából II. Lajos, I. Ferdinánd, Maximilian, Rudolf, II. Mátyás, II. és III. Ferdinánd és Lipót törvényeit, de ha meggondoljuk, hogy ezen idők a polgárháboru, a reformatio és a hosszú török háboru miatt normális időknek alig vehetők, úgy a rendkívüli idők által követelt rendkívüli intézkedésekből tárgyilagos és helyes érveket sem az egyik sem a másik szempont mellé sorakoztatni nem lehet.

Ezen korra mondja oly találóan Szlemenics, hogy *«igen számos és szerfölött súlyos fenyítő rendelkezéseknek volt bölcsője, melyeket a hazafiaknak hitbéli szakadások és polgári háborúk által boszúra gyúlt indulatai, s a had és hosszú török járom által elvadult erkölcsai tettek szükségessé».*

Szükséges azonban tárgyunk szempontjából figyelemmel lennünk a «Praxis Criminalis» rendelkezéseire, melynek ugyan Magyarországon kötelező ereje soha sem volt, de mivel Szentiványi azt a magyar törvénytárba is fölvette, sőt az 1728-ban kezdett országgyűlés egy országos küldöttség vizsgálatának is tárgyává tette, de főképen mert tagadhatatlanul befolyással volt a magyar gyakorlatra,* mit onnan is lehet következtetni, hogy — mint Szlemenics följegyezte — egyenesen magyar hazafiak kívánságára fordítottak le latinra «a III. Ferdinánd által 1656-ban Alsó-Ausztria számára közrebocsátott fenyítőrendelések».

A Praxis Criminalis II. részének 69. címében (de morte sibimet ipsi illata) azon kijelentés foglaltatik, hogy az elítélt halála után a reá kiszabott büntetést nem lehet végrehajtani, de az öngyilkos elítéltre nézve mégis hosszasan van előadva, mi történjék halála után személyével és vagyonával.

Tagadhatatlan azonban, hogy a Praxis Criminalisban a büntetés személyességének elve felismerésre jutott, mert az öngyilkos elítéltre vonatkozó intézkedést kivételesnek kell tekintenünk. Épen azon intézkedés, hogy az öngyilkos büntetett vagyonának egy harmadrésze elkoboztatott, hullája átadatott a bakónak stb.: enged arra következtetni, hogy a

büntetés az elítélt halálával rendszerint megszűnt, s nehogy öngyilkossággal véljenek az elítéltek a vagyonukat terhelő büntetésektől szabadulni: tett a Praxis Criminalis az öngyilkosokra nézve kivételt.

A 18. századból, a mely kortól számíthatjuk hazánkban a büntetőjog rendszeres tárgyalását, két nagy érdemeket szerzett férfinak: Huszty István egri jogtanárnak, de főleg Bodó Mátyás gömörmegyei tiszti ügyésznek műveit kell tárgyunk szempontjából vizsgálnunk.

Huszty István «Jurisprudentia Practica»-jának II. könyvében a 422. lapon (1745-iki kiadás) a következőket olvassuk:

«Ratio autem, cur poena personalis non transeat, quia extincta persona extinguitur etiam poena personalis, quoniam delicta suos teneant authores, quoad poenas personales, nemo alterius iniquitatem ferre teneatur, ut iam dictum».

Ugyancsak a III. könyv I. címében 7. pont alatt (6. l.) Huszty következőleg nyilatkozik:

«.....quod actiones poenales ex delictis defuncti descendentes, non transeant in haeredes, caeterosque successores 2. Tit. 51. & 52. nec non Lud. D. 19. Math. 6. 56. prout iam supra uberius probatum est. Quod descendit ex iure divino; non occiduntur parentes pro filiis, nec filii pro parentibus, sed unusquisque pro peccato suo moriatur. Et facit ratio, quod poena constituatur in emendationem delinquentis, qui si moriatur medito poena sua vivere desinit, utpote quæ suos duntaxat sequitur authores; saepius enim delicta non nisi morte delinquentis poterunt extingui».

Ugyancsak a harmadik könyv 1. címének 8. pontjában igen nagyfontosságú észrevételei vannak a tudós egri tanárnak. Huszty, ki a közbüntetés személyességének oly meleg hite, kénytelen helyreigazítani azon kor tulzását, miután többen úgy át voltak hatva a büntetés személyességének elve által, hogy még a kárpótlás kötelezettsége alól is fölmentettnek hitték az örökösöket akkor, ha az örökhatáron halálbüntetés hajtatott végre. Ezekkel szemben mondja Huszty:

«Transit actio in casu naturalis morbis ex delicto defuncti ad successores ergo etiam in casu proposito, quia eadem est ratio aequitatis; ubi autem eadem est ratio, eadem creditur esse legis dispositio. Item solam poenam personalem extinguere morte delinquentis statuunt Jura 2. Tit. 52. ergo ratione damni transit actio ad haeredes, quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis».

Bodó «Jurisprudentia criminalis»-ában is határozottan ki van fejezve a büntetés személyességének elve. Így az 1. Rész 1. cím 19. §-ában ezt olvassuk:

«Ex his questio oritur: Utrum Actiones poenales ex delicto defuncti descendentes transeant in haeredes? Quod similes actiones non transeant in haeredes, non solum lege Patriae provisum est, (hivatkozás a hazai törvényekre) verum et Jure divino: Non occiduntur parentes pro Filiis, nec filii pro parentibus; sed unusquisque pro peccato suo moriatur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec Pater portabit iniquitatem filii. (Idézés a szentírásból) Horum ratio est: Quia poena suos authores manet, nec personam egreditur; extincta vero persona extinguitur poena. Noxa enim semper caput sequitur, ubi noxa non est, ibi nec poena esse potest. Peccata si quidem suos tenent Authores; nec ulterius potest progredi metus, quam reperiatur delictum.»

Ugyancsak e helyütt nyilatkozik Bodó is azok ellenében, kik a kárpótlás kötelezettségét is személyesnek tartották: «....Diversa tamen ratio est Rerum. Nam ratione Rerum et damnorum actiones competunt etiam adversus haeredes, ex delictis defuncti descendentes et originem trahentes v. g. Si parens damnum fecit alteri, vel rem quam-

* Kolonics bibornok 1689. évi jelentésében azt állította, miszerint a Praxis Criminalist «a megyék és urodalmak nagyobb száma már gyakorlatba vette». (L. SZALAY László Magyarország története VI. 10. l.)

piam vi aut furto subtrahit: ad illius refusionem Filius obligatur sive eadem res in specie existat sive non. Ita etiam..... Res cum onere transeat. Et iuxta axioma iuris: Turpia lucra etiam ab Haeredibus extorqueri possunt. Horum ratio e-t: Quod, quemadmodum bonae fidei obligationes Haeres observare et debita per Praedecessores contracta exolvere tenetur: ita etiam ex delicto ortae obligationi satis facere debet..... Jam vero ut huic legali dispositioni et obligationi Haeres satisfaciatur: sana ratio et aequitas, quae vetat, ne quis cum damno alterius locupletior fiat, exigere videtur».

Hogy a közbüntetés személyességének elvét hirdette Vuchetich pesti jogtanár is, arról elég bizonyosságot tesz az «Institut. iuris crim. hung. Budae 1819» című mű, melyben számos hely szól a közbüntetés személyessége mellett Csak egyet idézek:

«Poena suos teneant auctores ergo nocenti tantum, non vero innocenti est infligenda. Hinc poena non cadit in haeredem propter delictum defuncti, nec in personas quamvis arctissimo nexu cum delinquente conjunctas, haud tamen correas».

Szlemenics Pál pozsonyi jogtanár «Elementa iuris crim. hung. Posonii 1817. 3. kiad. 1838» című művében szintén a közbüntetés személyességének elve mellett harcol és természetesen a «Fenyítő törvényszéki magyar törvény» című művét is ezen szellem lengi át. «Hogy a bűntevőnek szülői, gyermekei s testvérei annak oly büntetvéért, melyben semmi részt sem vevének, sem személyeikben, sem tulajdon jószágrészeikben büntetés alá nem vonathatnak. Ezt valamint a józan ész, úgy hazánk törvényei, névszerint a Hármastörv. II. rész 51. és 60. cizmei, I. Lajos 10. és 19., Korvin Mátyás VI. 56. és II. Ulászló I. 74. czikkéi nyilván parancsolják» — mondja a tudós pozsonyi tanár utóbb idézett művének a következő cím alatt levő fejezetében: «Kiket lehessen általánosan büntetni és kiket nem.»

Hogy az ujabbkori criminalisták, élükön kosorus büntetőjogászunkkal Dr. Pauler Tivadarral, a közbüntetés személyességét hirdetik, azt tán fölösleges is emlitenünk.

Háttra van még vizsgálnunk a hazai törvényjavaslatok álláspontjait.

Az 1791-ki büntetőtörvényjavaslat — bár a hűtlenségi esetekben a vagyonkobzást fentartotta — szintén a közbüntetés személyességének elve mellett foglal állást, mert egyik elvi kijelentésében (a nyolczadikban) az mondatik: poenae cuiuslibet finis, quoad delinquentem, est, ut idem emendetur.

Hogy az 1827-ki büntetőtörvényjavaslat a közbüntetés személyességének elvét vette kiindulási pontul: az természetes, hisz az 1803-ki osztrák büntetőtörvény 25. §-a nem téveszthette el kellő hatását az «excelsa regnicolaris deputatoria».

Hogy az 1843-ki javaslat — mint a badeni btkv utánzata — szintén a közbüntetés személyességének elvén nyugodott: az ki van fejezve az I. rész 16. §-ában: «a büntető ítéletnek következei az elítéltnak maradékaira ki nem terjednek.»

A pénzbüntetésre nézve ugyan kivételt tesz, és kimondja, hogy «azon pénzbeli büntetések és díjak, melyeket ellene (elítelt) a bíróság már ítélet által kimondott, hátrahagyott értékének erejéig örökösein halála után is megvétethetnek, a főelv mégis kétségkívül a közbüntetés személyessége volt.

Ezen jogtörténeti adatokra bátran alapíthatjuk azon véleményünket, hogy a magyar büntetőjog a közbüntetés személyességének elvét mindenha ismerte és fokonként tisztázta.

Áttérek most a másik, fontosabb és nehezebb feladatra, vizsgálni fogom azt: ismerte-e a magyar jog a pénzbírságot mint közbüntetést vagy nem, és minő elvek uralták a pénz mint büntetési eszköz jogi természetét.

Dr. Wlassics Gyula.

(Folyt. követc)

Az orosz új váltótörvény javaslata.

Az orosz kormány ez év május havában hivatalosan közzétette* az alkotandó új váltótörvény javaslatát, mely a birodalmi tanács legközelebbi ülészakájában fog tárgyalás alá vétetni. Eltekintve e munkálat amaz általános jelentőségétől, melylyel mint a váltójogi kodifikatio legújabb terméke bir, bennünket már azért is különös érdeklődésre hív fel, mivel a hivatalosan bevallott marteriale között a magyar váltótörvény elsőrendű szerepet játszik. A javaslat számosszakasza alig egyéb, mint szó szerinti átvétele a mi váltótörvényünk szabványainak. Így p. o. törvényünknek a váltókezességről szóló §-ait a tervezet egészen, és pedig nyílt utalással a forrásra, magáévá tette. A német váltótörvénynyel és csoportjával szemben a javaslat félre nem ismerhető haladást képez, melynyiben ugyanis a lipcsei és a nürnbergi conferentia óta lefolyt idő gazdag váltójogi irodalmának és praxisának eredményeit komolyan értékesíteni törekedett, erősen inclinálva egyuttal a nemzetközi egységes váltójog eszméje felé.

A következőkben bemutatni kívánjuk a javaslatnak kiválóképpen azon intézkedéseit, melyekben vagy mintáitól egyenesen eltér, vagy az ezek által hallgatással mellőzött s ép ezért vitássá vált kérdések megoldásával foglalkozik.

A javaslat 2. §-a expressis verbis, iskolaszerűleg meghatározza a váltólevél két főnemének, ugymint a saját és az intézvényszerzett váltónak fogalmát. A saját váltó a kibocsátó részéről egyenes fizetési ígéretet, az intézvényszerzett váltó pedig fizetési meghagyást tartalmaz. Az intézvényszerzett váltóhoz lényeges kellékké megkivánt fizetési meghagyásnak a kibocsátótól physikailag különböző harmadik személyhez kell intéztetnie. Ebből folyólag a javaslat kimondja, eltérőleg a német és a magyar váltótörvények e részbeni álláspontjától, hogy az u. n. intézvényszerzett saját váltó *saját* váltónak, nem pedig *idegen* váltónak tekintetik, tehát nem külső, hanem belső constructiója szerint minősül. A distantia loci-t, mint ezen állásponttól teljesen közömböst, meg sem említi.

A 6. §. megegyezőleg a német és a magyar váltótörvényekkel, taxative megállapítja a váltó lejárátának megengedett nemeit. Mindazonáltal a javaslat 3. §-a 5. pontja alatt kimondja, hogy az oly váltó, melyben külön fizetési idő kitéve nincs, *láttra* szóló váltónak tekintetik. A javaslat tehát eltérőleg a német és a magyar váltótörvényektől, *kifejezett lejárát nélküli* (e részben blanco-) váltólevelet is ismer.

Ha a váltóösszeg többszörösen van kitéve, a javaslat 7. §-a szerint eltérés esetében *mindig* a *kisebb* összeg érvényes, tehát még akkor is, ha p. o. a nagyobb összeg betűkkel, a kisebb összeg csak számokkal van kiírva. A fizetendő összegnek betűkkel való kitétele e szerint nemcsak nem lényeges kellék, hanem még nem is bir — miként a német és a magyar váltótörvények szerint — feltétlen túlsúlylyal.

A javaslat 15. §-a a *kibocsátói* váltónyilatkozat tekintetében a *szerződési* váltóelméletet emeli érvényre. Ugyanis szó szerinti kimondja, hogy a váltó mindaddig váltói erővel nem bir, míg a kibocsátó azt a rendeltényesnek tényleg át nem adta. Az *elfogadói* váltónyilatkozat tekintetében azonban a javaslat az *egyoldalú* actus elméletének hódol. Ugyanis a 34. §. szerint az elfogadmány azonnal létrejönnek tekintetik, mihelyest az elfogadási nyilatkozat törvényszabta módon a váltóra ráíratott. A váltóra ráírt elfogadási nyilatkozatot — mondja szó szerinti a javaslat — az intézvényszerzett többé önhatalmulag át nem huzhatja, semmi más módon vissza nem vonhatja, meg nem változtathatja, és pedig azon esethen sem, hogy ha a váltólevél *még az intézvényszerzett kezéi között van is*. A *forogatói* váltónyilatkozat perfectiója tekin-

* Entwurf einer Wechselordnung für das Russische Reich. Amtliche Übersetzung. 1882.

tetében a javaslat világos kijelentést nem tartalmaz. Elhagyja továbbá — nézetem szerint — a szigorú contractuális álláspontot valamennyi váltónyilatkozat tekintetében a javaslatnak — a magyar váltótörvény 93. §-ával megegyező — 145. §-a is, melynél fogva a váltóadás a váltó harmadik *jóhiszemű* birtokosa ellenében a *jogtalan utólagos kitöltés* kifogásával nem élhet, mely korlátozó határozmány helyes értelmezése szerint a váltóadásként beperelt nem védekezhetik p. o. azzal sem, hogy váltónyilatkozat létesítésére irányzott szándék (váltói akarat) nélkül eszközölt aláírása utólag valamely váltónyilatkozat létesítésére jogtalanul felhasználott.

A javaslat a *lejárat utáni forgatmány* tárgyában részben eredeti megoldást tartalmaz, részben a német váltótörvény álláspontját követi. A 18. §. szerint a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvétele, illetőleg, ha ily óvás nem vétetett fel, az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után is forgatható. A 23. §. szerint a forgatmány által a váltóból eredő összes jog a forgatmányosra ruháztatik át, és pedig még azon esetben is, hogy ha a váltó csak a fizetés hiánya miatti óvás felvétele, illetőleg, ha ily óvás nem vétetett fel, az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után forgattatott. A 24. §. szerint a forgató, ki a váltót a fizetés hiánya miatti óvás felvétele után adta tovább, váltójogilag nincs kötelezve. A javaslat tehát distingvál. 1. A mi a forgatmány specifikus *átruházási* hatályát (Transport-effect) illeti, a lejárat utáni forgatmány és a lejárat előtti forgatmány között különbség nem tétetik, és pedig akár óvatolt, akár nem óvatolt váltóra vonatkozzék is a lejárat utáni forgatmány: az utóforgatmány az utóforgatmányost szintén önálló, *ex persona indosantis meritis* kifogásokkal meg nem támadható váltóhitelezővé teszi, miként az előforgatmány az előforgatmányost. 2. A mi a forgatmány specifikus *kötelezési* hatályát (Garantie-Effect) illeti, a javaslat irányadónak veszi, hogy a lejárat utáni forgatmány óvatolt avagy nem óvatolt váltóra vonatkozik-e. Az *óvatolt* váltóra vonatkozó lejárat utáni forgatmány által az utóforgató váltójogilag nem *köteleztetik*, a *nem óvatolt* váltóra vonatkozó lejárat utáni forgatmány által az utóforgató váltójogilag *köteleztetik*, miként az előforgatmány által az előforgató.

A javaslat 19. §-a szerint a *forgatás tilalma* («nem rendeltre») mindig csak azon személyre nézve zárja ki a tilalomellenes forgatmány, illetve forgatmányok váltójogi hatályát, kitől a tilalom ered; tehát még a *kibocsátótól* eredő forgatási tilalom is csak *relatív* hatályu, nem pedig miként a német és a magyar váltótörvények szerint abszolút, a váltó forgathatóságát egyáltalán *mindenkire* (nem csupán a kibocsátóra) nézve egyaránt kizáró hatályu.

A 20. §. szerint a *toldat* (alonge) csak annyiban tekintetik a váltóhoz vagy a másolathoz tartozónak, a mennyiben a váltón vagy a másolaton kezdődő utolsó forgatmány a toldaton végződik. A physikai kapcsolat természetesen szintén feltételeztetik.

A 21. §. szerint csak az *üres* (blanco) forgatmány irandó okvetlenül a váltó vagy a másolat *hátlapjára*; a *névre* szóló (teljes, kitöltött) forgatmány — eltérőleg a magyar váltótörvénytől — a váltó vagy a másolat *előlapjára* is írható. A toldatot illetőleg azonban még maga az üres forgatmány is írható annak előlapjára.

A 22. §. szerint valamely az óvás felvétele *előtt* kezelt *üres* forgatmány az óvás felvétele *után* is használathatik a váltó továbbadására.

A 27. §. szerint a *vásári váltók* csak a vásár megnyitása után mutathatók be elfogadás végett; a vásár megnyitása után azonban a lejáratig bármikor bemutatathatók, tehát azonnal is. A 29. §. szerint a vásári váltók elfogadás végetti bemutatása nem az intézvényszerzett lakhelyén, hanem magán a vásár helyén eszközölendő. Az 59. §. szerint a vásári

váltók a vásár *utolsóelőtti* napján, a mennyiben pedig a vásár csak egy napig tart, ezen napon járnak le.

A 30. §. szerint az intézvényszerzett a váltó elfogadás végetti bemutatásakor nem tartozik *azonnal* az elfogadás iránt nyilatkozni, hanem *24 órai határidő* áll e végből rendelkezésére. Ezen határidő eltelte előtt az elfogadás hiánya miatti óvás fel nem vétethetik.

A 33. §. szerint az intézvényszerzett az elfogadást a váltóösszeg egy részére szoríthatja. *Az elfogadáshoz csatolt minden egyéb megszorítások és feltételek érvénytelenek.* A javaslat tehát csak az u. n. *részleges* elfogadást (Theilaccept) szabályozza a német és a magyar váltótörvényekkel összhangzásban; azonban az u. n. *minősített* feltételes elfogadás (qualificiertes Accept) esetében — a német és a magyar váltótörvényektől eltérőleg — az elfogadó nem *nyilatkozatának tartalma* szerint felelős, hanem az elfogadáshoz csatolt, mást mint a váltóösszeget tárgyazó feltételekre és megszorításokra való tekintet nélkül, azaz *feltétlenül felelős*. A minősített elfogadás nem tekintetik az elfogadás teljes megtagadásának, hanem éppen megfordítva *tiszta*, feltétlen elfogadásának (reines Accept) tekintetik; ennél fogva elfogadás hiánya miatti biztosítási visszkeresetnek nincs is helye.

A 40. §. szerint az elfogadás hiánya miatti biztosítási visszkereset esetében a biztosítandó összeg (u. m. a váltóösszeg, illetve annak el nem fogadott része, valamint az elfogadás hiánya miatt felvett *óvás költségei*) a bíróságnál készpénzben leteendő, kivéve, ha az érdekelt felek egyetértőleg a biztosítás más módjában állapodnak meg. Készpénz letétele által a biztosításra kötelezett fél *bármikor* az általa adott másnemű biztosítékot *helyettesítheti*. A javaslat 41. §-a szerint, ha a biztosításra kötelezett fél valamelyik követőjének már adott biztosítékot, többi követői követelhetik tőle: 1. hogy az adott biztosítékot *részükre is külön lekösse* (e nélkül ugyanis az adott biztosíték a követőknek nem szolgál fedezetül, hanem csak magának a közvetlen visszkeresőnek), vagy hogy *készpénzben* biztosítsa őket, ha ugyanis előbb *másnemű* biztosítékot adott; 2. hogy *további* biztosítékot adjon nekik, a mennyiben ugyanis az adott biztosíték mennyiségileg elégtelennek mutatkozik.

Az 51. §. szerint a *lát után bizonyos időre* fizetendő váltók a visszkereset különbeni elvesztésének terhe alatt, a kiállításától számítandó *12 hónap* alatt lát végett bemutatandók. Az 50. §. szerint a kibocsátó és mindenik forgató *különös* bemutatási határidőt szabhat, mely azonban a törvény által előírt 12 hónapi bemutatási határidőt *túl nem haladhatja*. A forgatók által szabott különös bemutatási határidőnek a kibocsátó által netalán már kijelölt bemutatási határidőnél *rövidebbnek* kell lennie. A váltó kellő időben történt bemutatása nemcsak *óvás vagy keltezett elfogadás* által igazolandó, hanem a javaslat 53. §-a szerint — a német és a magyar váltótörvényektől eltérőleg — a lát végetti bemutatás napját az intézvényszerzett *mint ilyen is* tanúsíthatja, azaz még az esetben is, ha *magát az elfogadást meg is tagadja*. Az óvás általi constataciót tehát a javaslat szerint feleslegessé tenné az intézvényszerzettnek p. o. a váltóra vezetett következő nyilatkozata is: «Bemutatattott 1882. július 28-án. *Nem fogadom el. X. Y.*»

(Befejezése követk.)

Dr. Barna Ignác.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Az angol jogot a törvényekből s ezeknek commentálására és a vonatkozó ítéletek (esetek) gyűjtésére szorító jogi könyvekből megismerni igen bajos; oly tárgyra nézve pedig, mely a törvényhozási szabályozásnak igen csekély mértékben képezi tárgyát, mint az ügyvédség, c-aknem tel-

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31. és 34. számokban.

jesen lehetetlen. A mi Némethonban nálunk e részben ismeretes, jóformán GNEIST részben elavult, részben hézagosa adataiból áll, kit az utolsó «rendszeres» német író tárgyunkról, Dr. BRIX (Organisation der Advocatur. Bécs 1858.) egyszerűen leírt. Mi a régiebb jogra nézve a JAMES STEPHEN vezérmunkájában indikált irodalmat (New commentaries on the laws of England 5. kiadás London 1863. I. k. p. 17. n.), az újabb jogra nézve magát munkáját (i. m. főleg III. k. 323. s köv. lk.), az új 1877. július 23-ki ügyészi törvényt s újabb kommentárt vettük alapul. A mai ügyvédség állapotainak az életből merített képét azonban SIR WILLIAM CHARLEY volt képviselő és barrister, jelenleg a londoni central criminal court bírójának és serjeant at commonsnak szíves szóbeli közléseiből merítettük, miért tisztelt barátunknak e helyütt is köszönetünket nyilváníttuk, a mennyiben adatai nálunk újak s ép oly érdekesek mint tanulságosak lesznek.

Angliában — a mennyire hiteles történelmi emlékek csak visszanyulnak — miként Franciaországban s Olaszországban az ügyvédségnek mindenkor azon szervezetét találjuk, mely a valódi, szónokló, jogtudós, jogvédő ügyvédség és a perbeli képviselőt tevő, a fél meghatalmazásából ténykedő ügyészség megkülönböztetésén és elválasztásán sarkall.

H. FORTESCUE ismert történelmi műve és H. SPELMAN glossariumja tudósítanak, hogy az ügyvédek (*barristers*) eredetileg jogtanulók, joggyakornokok (*adprentii ad leges*) nevet viseltek s I. Eduárd uralkodása 20-dik évében kiadott rendelet tanúsága szerint a király által kinevezettek. Angliában is lefolyt a középkori harcz az egyházi és világi hatalom között a kánoni és állami jog alakjában a kathedrán, a forumon, a hatalom szervezetében. III. Henrik azért tiltá el a magánosokat a jogtanítástól, hogy így az állami egyetembe gyűjtse a tanulókat, a királyi bíróság iskoláiba (*inns of chancery*), melyek mint minden középkori egyetem, autonóm alapon, testületi hatósággal szervezve valának, s a hol a növendékek, mint a középkori egyetemeken általában, teljes ellátást nyertek, mire a név (*inn* = vendégfogadó) is visszavezetendő.

Az azon kor fogalmai szerinti általános t. i. *classicus* miveltséget (görög s latin irodalom, *theologia*, *philosophia*) terjesztő egyetemeken szerzetesek oktattak. Innét szoktak a nemesek gyermekei, kik hivatalra igényt tarthattak, a kancellári innékbe átjönni a jog tanulása végett. VI. Henrik alatt e szokás általánossá vált volt, a nemes ifjak neveléséhez tartozott. Utóbb e szokás elhanyaglott.

Mindazonáltal megmaradtak annak hagyományos nyomai, a mennyiben mai napig csaknem kizárólag a nemes családok (birtoktalan) tagjai lépnek e pályára és minden ügyvéd (*barrister*) mint ilyen, a *gentleman* név alatt értett magasabb társadalmi osztály tagja, ki minden társaságba, a legmagasabb körökbe is, befogadtatik, minek jelentőségének méltatásához szükséges az angol társadalom aristokratikus, hierarchikus szervezetét és az azt conserváló merev etikettet szem előtt tartanunk.

Megmaradt továbbá a korai *constralisatio*. Négy ily gyakorlati jogiskola alakult Londonban a *chancery* és *common court*-ok mellett az azokban alkalmazott u. n. *equity* és *common law* elsajátítására: *Lincolns Inn*, *Grays Inn*, *Inner Temples Inn*, *Middle Temples Inn*. Ezek birnak mai napig a kizárólagos kiváltsággal valakit ügyvéddé képezni és tenni; az azokat teljhatalmulag kormányzó ügyvédek (vagy bírák, mert ezek csak ügyvédek közül válhatnak és *nem szűnnek meg* az ügyvédi testület névleges tagjainak maradni), kik *bencher* nevet viselnek, a legmagasabb rangú ügyvédek közül (*queens counsel*, királyi tanácsos, ki a fiskust képviselheti az *attorney* vagy *solicitor general* meghatalmazásából) élethossziglanra *testületük önkiegészítése útján* választatnak és mindegyik inn igazgatására többen vannak, *korlátlan hatalommal birnak* ugyanis,

valakit az innbe felvenni vagy bármi okból e felvételt megtagadni, és ha tanulmányait ott elvégezte, őt azáltal ügyvéddé tenni, hogy valamelyikök őt a bíróság előtt bejelenti, az ügyvédi helyre hívja (*call to the bar*).

Gyakorlatilag tehát mi sem áll annak útjában, hogy a felvétel vagy felhívás általi felavatás önkényüleg megtagadtassék p. o. nem-nemes, nem protegált egyénnek. Méltányosság és gyakorlati szellem az angoloknál ezt azonban kizárja s ez állapotot maig kifogástalanul tarthatóvá teszi. A ki nem odavaló, nem törekszik innbe; tudhatja, hogy csak nepotismus vagy rendkívüli tehetség útján boldogulhatni akár államszolgálatban, akár ügyvédi gyakorlaton. Azon polgári tömeg, mely nálunk csak a liberális professiókat árasztja el, Angliában az ott tisztelt és tekintélyes ipar és kereskedelem felé fordul.

Sohasem hallatszott tehát panasz az ügyvédség ujoncozása és független kormányzása körüli visszaélés vagy önkény miatt. Az ügyvédség, mint említők, centralisálva van egész Angliára nézve; nincs kerületi vagy bírósági kamara, hanem egységes *bar of England*. Minden *barrister* az egész országban bárhol működhetik. De munkaosztás létezik az angol jog sajátoszerű egységtelensége, különböző ága szerint. Az 1873-ki bírósági szervezeti reform ugyanis eltörölte ugyan a különböző ügyekben azelőtt kizárólag illetékes kancellári és közönséges jogi (*queens bench*, *exchequer*, *common pleas*) külön bíróságokat, de a most egygyé olvasztott országos *high court* eljárásában fenmaradván a *kettős jog* (*equity s common law*) különböző elveinek alkalmazása, fenmaradt az osztályozás (*divisions*) is, úgy hogy az előbbi külön bíróságok külön osztályokká lettek (*chancery division*, *common law division* és külön az újabb házassági bíróságból vált *probate and divorce division*). Már most az *equity* és *common law* elvei, eljárási formái, terminológiája, *stylusa* stb. teljesen eltérők egymástól, és az Angolországban divó folytonos, rendszertelen jogalkotás mellett, a törvények és *praecedensek* oceánja folytán, mindegyik rész megismerése végtelen nehéz, és a ki egy részben a legjártasabb, képtelen volna azért a másikon a legegyszerűbb funcióra. Szokásban maradt tehát mai napig, hogy az ügyvéd, mielőtt felhivatik ügyvéddé, megválasztja azon jogi ágat, s így azon bírósági osztályt, a hol működni akar, s így a *chancery bar* vagy a *common law bar* tagja lesz. Ezek azonban nem képeznek külön testületeket. A legeredetibb, hogy a felvételhez az innbe semmi meghatározott előtanulmány, egyetemi fok kötelezően nem kívántatik meg, habár természetesen rendszerint az egyetemről kerülnek ide a fiatal emberek és legtöbben valami gradust is elnyertek (p. o. *bachelor* = *baccalaureatus*- vagy *licentiátus*-ét.) Csak oly ügyvédnek, ki u. n. *civil-law*-t (alapjában római jog) is alkalmazó bíróság előtt akar működni, kell egyetemi doctoratussal is birnia. A ki azonban nem volt egyetemen, alávetethető felvételi vizsgának (*preliminary examination*) s a felvétel korra vagy előismertekre teljesen éretlennek természetesen megtagadtatnék. Az innék vagyis jogiskolák tanulmány- és vizsgarendjét ők maguk állapítják meg. E részben is az azokat kormányzó *bencherek* tradíciók alapján, de autonóm szabadsággal járnak el. Évszázados szokás szerint három évig kell beírva lenni, legalább 13 terminusra, helyesebben közös ebédre (*dinner*) megjelenni s vagy az oktató *reader*-eknél rendszeren hallgatni a tárgyakat vagy legalább nyilvános vizsgát tenni.

Mint látni, alig lehet többet bizni az egyén saját érdekéből folyó belátásra, oly csekély a gyámkodó vezetés. E mellett azonban méregdrágán kell megfizetni a felvételt, minden ebédet, readert vagy vizsgát, úgy hogy az egész rendszer a protector nélküli szegény ifjak visszariasztására és teljes, tényleges kizárására megy ki. Egyáltalán a középkorból fenmaradt angol sajátosság, mindenkor az erszényt igénybe venni, mindent megvásároltatni. Az innék ennek folytán roppant

gazdagok, szegény növendékeket vagy ügyvédek támogathatnak és *the last not least* az is lehetséges, hogy valaki a *bar of England honorable* tagja lehetett, a nélkül, hogy a jogról sok fogalommal bírna, mi azon nagycsaládbeli, protectióban biztos urakra nézve igen kellemes, kik az ügyvédség tövises, tényleges gyakorlatára úgy sem aspirálnak, csak a nobilis címet (*B. L. barrister at law*) akarják elnyerni. Az 1861-ki *rules of the inns of court* szerint előadott tárgyak: közjog, jogtörténet, jogtudomány (bölcsezet), *civil law* (római jog), *equity law*, *common law* és külön a *real property law* (ingatlanokra vonatkozó jog). A mint valaki e 3 év letelte, kellő számu ebédek elköltése, illetve fontok kiadása után és miután legalább két readert évenként folyton, tehát 6 lecturet összesen hallgatott, vagy csak a most már kötelező nyilvános vizsgát letette és egy *bencher* szivességéből ügyvédnek felhivatott, azonnal megkezdheti gyakorlatát, ha ugyan talál *clientsre*, mi fiatal embernél ritka szerencse, mert az ügyvédi etiquette egyik legszigorubb tilalma, bármi uton felajánlani szolgálatát (*to ask clients*). A felhívás előtt pedig egyáltalán nem működhetik a bíróság előtt. Természetesen szokás azért az innbeli *standing* vagyis tulajdonkép magántanulás, vagy

most már létező egyetemi joghallgatás alatt ügyvéd mellett lenni gyakorlatszerzés végett.

A felekkel az ügyvéd csak az ügyész útján érintkezhetsen az etiquette szerint (*DOE d Bennett v. Hale* 15 Qu. B. 171.), rendszerint rokonság vagy egyéb *connexio* útján ilyenekkel szövetkezik, hogy ügyet kapjon. Ez által itt is némi függés állott be az ügyészekről. A *honorarium*, mely sohasem vonatott a *locatio conductio* fogalma alá (l. *The Students Blackstone* London 1879. p. 271.), az ügyész által számíttatik fel a félnek, általa vétetik fel s adatik át az ügyvédnek. Ha a fél nem fizetné meg vagy az ügyész megtartaná azt, az ügyvédnek nincs kereseti joga, mert *tiszteletdíj nem perelhető*. (l. Ch. Rep. 38. STEPHEN i. m. III. 386. l.) Kétes csak az, nem lehet-e érvényes speciális *szerződést* kötni valamely összegre (l. u. o.). Az ügyvéd szólásszabadsága teljes; azért mit hivatása teljesítésében mond, felelősségre nem vonható, bár az által mást megsértett volna: de p. o. ennek kinyomatása vagy instructió nélküli rágalmozás esetén *actio injuriarum* alá vonható (*Brook v. S. H. Montague*).

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. tcz. 163. §. értelmezése.

TELESZKY ur a végrehajtási törvény gyakorlati alkalmazásánál felmerült kételyekre a legnagyobb elismerésre, tisztelet- és bizalomra méltó készséggel és kitartással válaszolni sziveskedik. Ez által bátorítva, én is alkalmat veszek az 1881: LX. tcz. 163. §-ának értelmezésére vonatkozólag felmerült aggályokat e téren felemlíteni.

A végrehajtási törvénynek 163. §-a azon esetre intézkedik, ha az elárverezendő ingatlanra *szolgalmi jog van telekkönyvileg bejegyezve*, mely esetre világosan rendeli: «az árverés azon feltétellel rendelendő el, hogy az árbevétel által a bejegyzett szolgalmi jog nem érintetik».

Ezen §-nak gyakorlati alkalmazásánál azon kérdés merült fel: mely szolgalmakat értett a törvényhozás ezen §. alkotásánál oly szolgalmakul, melyek az árverés által nem érintethetnek? és különösen a hasznélvezeti jogot ezen §. rendelkezési körébe eső szolgalmak közé sorolta-e?

E kérdés megfejtésénél nekem azon másik kérdés tolt elötrébe: melyek a telekkönyvi bejegyzés tárgyát képezhető szolgalmak (servitutes)?

Tudtom szerint minden szolgalmak minőségét meghatározó, azok élvezetét szabályozó rendszeres törvényeink nincsenek. A személyes szolgalmat képező hajadoni és özvegyi, továbbá a visszaváltási jognak épségbentartása mellett szerződés szerinti vagy bírói elzálogosítási viszonyon alapuló hasznélvezeti jogra vannak szórványosan törvényeink, s ezekhez tartozik még az 1871: LIII. tcz. 41. §-ában szabályozott jog is. A régi törvényeinken alapult és az ösisi pápens által nem érintett, továbbá az osztrák általános polgári törvény 472—530. §§-ban meghatározott s szabályozott, és végre az 1868. év óta alkotott törvényeinken alapuló szolgalmak, az osztrák általános polgári törvénynek jelenleg is érvényben levő 481. §-a alapján, az 1853. április 18. és 1855. december 15. kiadott telekkönyvi rendeletek értelmében vannak túlnyomó részben a telekkönyvi lapokra bejegyezve.

Kitűzött célomat messze túlhaladná, ha a különféle minőségű szolgalmak, azoknak az ingatlan használatára vagy terheltesére vonatkozó hatályuknak részletes fejtegetésébe bocsátkoznám. Elegendőnek tartom megemlíteni, miszerint a telki és személyes szolgalmak között lényeges különbségek vannak, és ezen lényeges különbségre alapítom a

végrehajtási törvény 163. §-ának mikénti értelmezésére és alkalmazására vonatkozó felfogásomat.

A telki szolgalmak az osztrák általános polgári törvény 474. §-ának értelmében két külön telekkönyvi birtokost tételeznek fel. Az uralgó jószág telekkönyvi tulajdonosát illető szolgalmi jog a kötelezett telekkönyvi tulajdonosnak ingatlanára — a szolgalom — a telekkönyvben a tulajdoni lapon jegyeztetik be, mert a tulajdont korlátozza. A szolgalom az uralgó vagy szolgalmi ingatlan megszüntével enyészik el. Az ingatlan telekkönyvi tulajdonosaiban halálozás vagy más uton bekövetkezett változások a szolgalmi jogon nem változtatnak. A telki szolgalom zálogjoggal nem terhelhető.

A személyes szolgalmak, minők a nálunk oly gyakori özvegyi, továbbá végrendeleten s némely esetben bírói ítéleten alapuló hasznélvezeti jogok, nem követelnek két külön telekkönyvi birtokost; bejegyzésük nem a tulajdoni, hanem a teherlapon foganatosittatik. A hasznélvező halálával, az özvegy nőnek újabb házasságra lépése által, a végrendeletben vagy más okiratban meghatározott idő lejártával de lege megszűnnek. A hasznélvezeti szolgalmak legnagyobb része alzálogjoggal is terhelhető.

Ezeknek vázlatosan lett előrebocsátása után az általam felvetett kérdésre válaszom az: a végrehajtási törvénynek 163. §-a azon szolgalmakra vonatkozik, melyek az osztrák általános polgári törvénynek idézett §§-ban mint telki szolgalmak vannak megjelölve; de semmi esetre sem a hasznélvezet fogalma alá eső személyes szolgalmakra.

Ha például az árvereltetni rendelt ingatlanon *Cr.* alatt özvegyi vagy hasonnemű más hasznélvezeti jog van bekeblezve, a 163. §. rendelkezése nem alkalmazható. Felfogásomat támogatja az 1881: LX. tcz. 191. §-a is. E szerint ha a hasznélvezeti jog minden más hitelezőt megelőzőleg van is bejegyezve, azon esetben is a vételár a 202. §. meghagyása szerint vagy bírói letéti kezelés alá vétetik, vagy pedig az érdeklettek által megjelölt pénztintézetben gyümölcsöztetik, s a *kamatjövedelem a hasznélvezeti jog tartama alatt* a jogosítottak kiadatik.

A tulajdoni lapon bejegyzett telki szolgalom az árverés alá bocsátott ingatlan értékére hátrányos befolyással van; ellenben a *C.* lapon bejegyzett szolgalmak nincsenek, mert az ingatlan a vevőnek teljesen teher- s szolgalommentesen adatik át.

E kérdést a nyilvánosság elé hozni s fejtegetni nem

tartottam feleslegesnek, mert tudtom szerint a 163. §-nak az én felfogásomtól eltérő értelmezésének is vannak harcosai, sőt a különböző értelmezés miatt e kérdés már a felsőbb bíróságok eldöntése alá is terjesztetett.

Simon Endre,
lőcsei kir. tszéki bíró.

Czikkiró ur véleményét nem oszthatom, és azt hiszem, hogy a végrehajtási törvény 163. § a a telekkönyvileg bejegyzett haszonélvezetre mint a szolgalmak egyik fajára szintén alkalmazandó; és hogy a 163. §. rendelkezését a telki szolgalmakra korlátozni nem lehet. Ezen szakasz rendelkezésének alapgondolata az, hogy egyfelől a szolgalmat megelőzőleg bekeblezett tehertételek érvényesítésénél a szolgalmi jog akadályul ne szolgáljon, de másfelől későbbi bekeblezések által a korábban bejegyzett szolgalmi jog megrövidíthető ne legyen. E részben a bekeblezett holtiglani haszonélvezetnek mint a személyes szolgalmak egyik fajának, avagy általában a személyes szolgalmaknak kivétele nézetem szerint nem volna indokolható azért, mert igazságtalan lenne, hogy egy ingatlant, a melyre valakinek holtiglani haszonélvezeti joga van bekeblezve, az ezen bekeblezés után bejegyzett tehertételek érvényesítése szempontjából oly hatálylyal lehessen árverelni, hogy a szegény haszonélvezetre joga itott, a ki legtöbb esetben nincs azon helyzetben, hogy az ingatlanra árverelhesse, az ingatan haszonélvezete helyett a gyakran igen potom árverési vételár kamataival megelégedni legyen kénytelen. Ezen magyarázat oda vezetne, hogy egy tehermentes ingatlan haszonélvezője későbbi tehertételek miatt haszonélvezeti jogában megcsönkíttatnék, és a helyett a bizonytalan árverési vételár kamataira utaltatnék, a mi nézetem szerint a telekkönyvi bejegyzés elsőse által biztosított jogokba ütközik.

Vélekedésem szerint ezek ellenében nem merithető érv a végrehajtási törvény 191. §-ából; sőt inkább, midőn e szakasz a haszonélvezet esetét a többi szolgalmak eseteitől külön tárgyalja, azt mutatja, hogy a törvény a haszonélvezetet is a szolgalom egyik fajának tekinti. Ezen szakasz első bekezdése természetesen csak azon esetre alkalmazandó, ha a bejegyzett haszonvételi joggal mint szolgálommal terhelt ingatlan a 163. §. második bekezdése esetében az előző tehertételek fedezése szempontjából a szolgalmi jog fentartása nélkül árvereztetik. Igaz, hogy a 191. §. első bekezdésének azon mondatából, «a vételár illetőleg annak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégítése utáni maradványa bírói letétbe helyezendő» első tekintetre azt lehet következtetni, és ez vezethette czikkiró urat félre, hogy e szakasz rendelkezése áll azon esetre is, ha a haszonélvezeti joggal terhelt ingatlanra a szolgalmi jogot megelőző tehertétel nincsen bejegyezve, tehát a 163. §. második bekezdésének esete elő sem fordulhat. De e következtetés csak első tekintetre áll; mert ha tüzetesebben utána gondolunk, találhatunk esetet, a midőn a haszonélvezetet megelőző tehertételek vannak bejegyezve, tehát az ingatlan esetleg a 163. §. szerint a haszonélvezeti jog fentartása nélkül árvereztetik el, és mégis az árfelosztásnál a haszonélvezetet megelőző tehertételekre fizetés nem teljesítendő. Ilyen esetek, ha az előző tehertételek időközben az árverés és az árfelosztás között kifizettetnek vagy egyébként megszűnnek; vagy ha a bekeblezett hitelezők, kiknek követelése más ingatlanokra is bekeblezve vannak, a sorrendi tárgyalásnál kijelentik, hogy éppen azért, mert a haszonélvezetre jogosítottat károsítani nem akarják, a haszonélvezettel terhelt ingatlan vételárából kielégítést nem kívánnak. Így tehát van értelme a 191. §. azon rendelkezésének, hogy a vételár, illetőleg annak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégítése utáni maradványa bírói letétbe helyezendő; de ha a 191. §. ezen első bekezdésének illetően szövegezéséhez szó férhetne is, akkor is, vélekedésem szerint, ez nem szolgál-

hatna elegendő indokul arra, hogy a 163. §-nak a szolgalmakat minden megkülönböztetés nélkül tárgyazó rendelkezése csupán a telki szolgalmakra korlátoztassék.

Teleszky István.

Ellentétes curiai határozatok ugyanazon egy esetben.

Férj feleség ellen válópert indít. A feleség az elválásztás esetére tartásdíj igényel.

Az asszony még a válókereset kézbesítése előtt a tartásdíj iránt külön keresetet beadott volt, melyet azonban a válókereset kézbesítése után visszavont.

Az első bíróság a házasságot felbontja, de az asszonyt tartásdíj iránti követelésével *esuttal* elutasítja. Indok: Ezen kérdés tárgyában külön per *van* folyamatban.

Ezen a másodbíróság által is helybenhagyott ítéletet a legfőbb ítélőszék feloldja és következőleg intézkedik:

«Tekintve, hogy az 1791: XXVI. tcz. által törvényerőre emelt 1789. évi márczius 6-ról kiadott császári szabályzat 59. §-a határozottan rendeli, hogy elválási esetekben egyuttal a felek egyike vagy másik által támasztott *minden* követelések is elintézendők, az alsóbíróságok azonban alperesnek az általa felszámításba hozott élmezés iránti követelését illetőleg érdemileg nem határozott, ennél fogva az ítéletek feloldásával az első bíróság utasíttatik, hogy a kitett alperesi követelésre is kiterjesztendő érdemleges új ítéletet hozzon».

Erre az elsőbíróság új ítéletet hoz és alperes követelését a már egyszer felhozott indokból újból *esuttal* elutasítja, vagyis feloldott ítéletét fentartja.

A kir. tábla helybenhagyja az első bíróság ítéletét.

S a Curia szintén helybenhagyta azon ítéleteket, melyekkel az alsóbíróságok daczuknak kifejezést adtak.

És ha kutatjuk az okot?

A per a Curian másodizben más előadó kezébe jött.

Dr. Hauer Sándor.

A végrehajtási törvény 30. §-ához.*

A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 33. számában Dr. GENCSI SAMU ur azon kérdést veti fel: hol nyújtandó be a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset, ha a végrehajtást osztrák bíróság rendelte el, de az Magyarországon fogatosítandó?

Nézete szerint az 1881: LX. tcz. 30. §-a értelmében az osztrák bíróságnál kell e keresetet benyújtani, mivel az idézett törvényszakasz a végrehajtást elrendelő bíróságnál rendeli a kérdéses kereseteket beadandóknak. Kifejti azután, mily helytelenségekre vezet a törvénynek hibás intézkedése.

Igazat adok GENCSI urnak abban, hogy nagyon rosszul intézte volna el e kérdést törvényünk, ha a végrehajtást szenvedő magyarországit igényeinek érvényesítésével külföldi bírósághoz utasítaná: de ezt törvényünk nem teszi.

Az 1881: LX. tcz. 3. és 4. §-ai gondoskodtak arról, hogy mindig legyen végrehajtást elrendelő honi bíróságunk, akármely külföldi állam bíróságának megkeresésére alapíttassék is a nálunk fogatosítandó végrehajtás.

E szakaszok szerint, mielőtt a külföldi bíróságok határozatai nálunk végrehajthatnának, a magyar bíróság vizsgálat alá veszi, vajon fenforognak-e mindazon feltételek, melyek alatt a külföldi bíróság határozatának végrehajthatása törvényeink értelmében megengedhető. Csak ha e részben aggály nem merül fel: megy a magyar bíró tovább, s *elrendeli a végrehajtást*.

Az osztrák bíróságok megkeresései az 1881: LX. tcz. 4. §-ának erejénél fogva ugyan nagy előnyben részesülnek

* V. ö. a multheti számban ez iránt Dr. H. István cikkét és a szerkesztőségi megjegyzést.

más külföldi bíróságok megkeresései felett, a mennyiben az osztrák bíróságok határozatainak végrehajthatása tulajdonképp csak két feltételhez van kötve; t. i. hogy a végrehajtás által érvényesített szándékolt teljesítmény hazai tiltó törvénybe ne ütközzék, s hogy (az 1881: LX. tcz. 5. §-a szerint) a végrehajtandó határozat valamely magyar honosnak személyállapotát tárgyzó kérdésre ne vonatkozzék; de a felvetett kérdés szempontjából az osztrák bíróságok sem részesülnek különös kiváltságban, határozataik csak akkor hajthatók végre, ha azok alapján az illetékes magyar bíróság a végrehajtást elrendelte. Az 1881: LX. tcz. 4. §-a minden kételyt kizárólag kifejezi ezt, midőn e szavakat használja: «az osztrák magyar-monarchia másik államában hozott bírói határozat és kötött egyezség alapján ezen állam bíróságainak megkeresésére a végrehajtás..... feltétlenül elrendelendő».

Ime tehát, a magyar törvény az osztrák bíróságok megkeresésére fogatosítandó végrehajtásoknál is mindig rendelkezésünkre állít egy *hazai végrehajtást elrendelő bíróságot*, melynél a végrehajtás megszüntetésére stb. irányzott keresetek benyújtandók s eldöntendőek s nem kényszerít az osztrák bíróságokhoz való vándorlásra.

Melyik magyar bíróság legyen a végrehajtás elrendelésére illetékes, azt eldöntik az 1881: LX. tcz. 3. §-ának 7. és 8. bekezdései, melyek a 3. és 4. §. összefüggésénél fogva (a 4. §. csak kivételt állapít meg a 3. §. intézkedései alul), az osztrák bíróságok megkereséseire nézve is alkalmazandók.

Ternovszky Béla,
kir. tszéki bíró.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curiahoz érkezett ügyek számának kimutatása:

	POLG.	1881	1882	BÜNT.	1881	1882
Január...	...	965	1045	...	609	1023
Február...	...	1086	1028	...	590	1143
Márczius...	...	1214	1009	...	881	1641
Április...	...	1239	916	...	1016	1450
Május...	...	1481	819	...	1277	1730
Junius...	...	1244	970	...	1105	1731
Julius...	...	1002	999	...	1167	1506
Augusztus...	...	1577	1072	...	1537	2114
Összesen...	...	9808	7858	...	8182	12338

1882-ben összesen 21196

1881-ben összesen 17900

1882-ben összesen 2206-al több.

Látható ezen kimutatásból, hogy a bűnügyek még mindig rohamosan szaporodnak. Augusztusban a bejövétel már meghaladta a két ezret. Ha így tart, nemsokára a kir. Curiahoz annyi bűnügy fog jönni egy hónap alatt, mint Németországban az ottani legfőbb törvényszékhez egy év alatt (2800).

— A végrehajtók biztosítékáról és a végrehajtási díjakról szóló törvényjavaslatot közöljük jelen számunk mellékletében. Legközelebb a budapesti ügyvédi kamarának a törvényjavaslatra adott véleményét fogjuk közölni.

— A bécsi „Juristische Blätter“ elismerőleg emlékezik meg Dr. JANCsó GYÖRGY-nek a Magyar Jogászegyletben tartott előadásáról.

— A kassai kir. törvényszék D. Istvánt erőszakos nemi közöszlészben bűnösnek mondotta ki és 12 évi fegházra ítélte. Az indokolásban felhossa súlyosító körülményképp vádlott *rovott* előéletét; továbbá azt, hogy már ilyen bűncselekményért egy ízben vád alatt állott. (1882. 5486. sz. a.) A kir. tábla leszállította a büntetést 6 évre és támogatja ezt többek közt vádlott *büntetlen* előéletével. (1882. 3371. sz. a.)

— A kir. Curia kimondotta, hogy ha az ítélet meghozatalának napjától a felső bírósághoz való felterjesztésig elmult annyi idő, a mennyi az elévülésre megkívántatik, az eljárás elévülés címén megszüntetendő. Az illető határozat így hangzik: «Mindkét alsóbírói ítéletnek hatályon kívüli tétele mellett a további bünvádi eljárás beszüntetik; mert az elsőbírói ítélet már 1879. évi aug. 2-án hozatván,

vádlott felebbezése folytán azonban csak 1881. évi október 1-én terjesztetvén a kir. ítélő táblához, midőn tehát a btk. 105. §., az életbeléptetési törvény 32. §-a, ugy a kih. btk. 31. §. szerint ezen kihágási ügyben az elsőbírói ítélet már elévült volt, a másodbírói ítélet felülvizsgálható sem lett volna; mi rt is az idézett törvények szerint a fenforgó elévülésnél fogva a további bünvádi eljárás beszüntetendő volt.» (3481. sz. 1882. aug. 16.)

— Az igazságügyi palota felépítése mindinkább közelít valósulásához. A kir. Curia épületével szomszédos házak meg fognak vétetni, vagy ha ez méltányos áron nem sikerül, kisajátítani. Terv szerint az új igazságügyi palota szabályos négyszöget fog képezni, homlokzataival a Barátok terére és a Sebestyén térre nézve, s a Kigyó-utca egy részét, a Sebestyén-utczát és az Iskola-utczát elfoglalva, mely utóbbiak egyuttal, a közlekedési kényelem tekintetéből kiszélesíttetnek. (Ez kétségtelenül nagyon szép dolog és elég fontos is. De a vérmes reményeket lelohasztja azon körülmény, hogy a nagyérdemű ujság ép most tizenkét éves. Ugyanis ezen általunk szószerint reproducált hír közölve van az igazságügyminiszterium auliciumai alatt megjelent *Jogtudományi Szemle* 1870. évi egyik füzetében.)

— A szeptember végén tartandó osztrák ügyvédygyűlés egyik tagja azon indítványt nyújtotta be a bizottsághoz, hogy mondassék ki, miszerint a négyes bírói tanácsok elé tartozó bűnügyekben a felebbezés jogorvoslata, mely 1873. óta meg van szüntetve, ujlág behozassék. Az indítvány előadónak adatván ki, ez azt elvetendőnek javasolja, ellenben a rendkívüli revisio jogorvoslatának kiterjesztését véli ajánlhatni ugy a szakbírói mint az esküdtzéki esetek számára. Azon másik indítványhoz, mely szerint az esküdtseknek a befolyásolástól való megóvása végett a hírlapok a tárgyalás előtt ne közölhessenek megbeszéléseket a függőben levő bűnügyekről, az előadó hozzájárul. (A napirend többi tárgyait a 29. sz. mellékletében közöltük.)

— A bécsi esküdtzéki bíróság oly súlyos büntetéseket szab ki, hogy a bécsi lapok nyíltan arról beszélnek, miszerint az esküdttek a bírói tulszigor miatt ezentúl gyakrabban fognak felmenteni.

— Az öngyilkosságok európai átlaga jelenleg körülbelül 100 öngyilkosság 1 millió lélekre évenként. A legtöbb öngyilkosság Szászországban fordul elő. Közvetlenül utána következik ezen szomorú dicsőségben Dánország. Morselli olasz orvos pontos kiszámítások alapján azon eredményre jött, hogy Európában az öngyilkosságok aránylag sokkal jobban szaporodnak, mint a mennyire a népesség szaporodik. Kivételt képez e tekintetben Norvégia és Angolország. Ezelőtt a vízbefulladás általi öngyilkosság gyakoribb volt; ujabban az akasztás általi öngyilkosság mindinkább terjed. Az öngyilkosságok száma a hónapok szerint, mint Öttingen (Moralstatistik) kiszámította, annyiban variál, hogy legtöbb öngyilkosság junius és juliusban fordul elő, legkevesebb pedig december, január és februárban. A nőknél az évszak ezen befolyása még erősebben előtérbe lép mint a férfiaknál. Londonban a spleen-es november «akasztási hónap» név alatt ismeretes ugyan, de juliusban két annyi az öngyilkosság. A napnak bizonyos óráját is előszeretettel választják az öngyilkosok tettök véghez vitelére. Guerry régebbi számításai szerint az öngyilkosságok leginkább reggeli 6 és 8 óra közt követtetnek el; utána jön a frequentia tekintetében a d. u. 4 és 6 óra közti idő. Legkevesebb öngyilkosság déli 12 és 2 óra közt követtetik el. A legújabb vizsgálódások azt tüntetik ki, hogy az öngyilkosságok tömege az éjjeli órákra esik. Érdekesekek azon következtetések, melyeket Öttingen az öngyilkosságoknak a hét egyes napjaira való eloszlásából levon. Szerinte a nő leggyakrabban vasárnapon öli meg magát, (midőn a dorbézoló férj által súlyos nélkülözések és gondok közt magára van hagyva), legritkábban szombaton (tisztogatási nap) és hétfőn (midőn a munka kezdődik). A férfiak szombaton szintén nem ölik meg magukat, (mivel e napon fizetik ki a munkabért és következik a vasárnap), de leginkább a hétfőt és a keddet választják (mivel a vasárnapi mulatságok után ekkor kezdődik a gond és a kijózanodás).

BEKÜLDETETT:

A *gyámsági törvény*. (1877. évi 20. tcz.) Magyarázattal ellátta Sipőcz László, jogtudor, köz- és váltóügyvéd, Budapest fővárosi árvaszéki ülnök és elnök-helyettes. Budapest. Az Athenaeum kiadása. 1882. Ara 3 frt.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre .. 6 ft negyedévre .. 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől. — Az orosz új váltótörvény javaslata. Dr. BARNA IGNÁCZ keresk. akadémiái tanártól. — Jogirodalom: Cours de procédure. Par Garsonnet, professeur à la Faculté de Droit de Paris. Deuxieme partie. Compétence. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi jószágtest egyes birtok-részleteinek külön árverése. HLATKY ENDRE n.-váradai ügyvéd. — A perre utasított hitelezők keresetének benyújtási határideje. (Csődeljárásunk értelmében.) BUCHWALD LÁZÁR szabadkai ügyvéd. — Az 1881: LX. tcz. 66. §-ához. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara véleménye a bírósági végrehajtók biztosítékáról és a végrehajtási díjakról szóló törvényjavaslat felett. — A magyar jogászggyűlés. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

b) A vagyon és pénz mint büntetési eszköz.

Legrégibb hazai törvényeinkben a vagyonbüntetések igen gyakoriak, mi természetes következménye is régi büntetőjogunk alapelvének a *kiegyezkedési rendszernek*. Míg a büntetőjog telve volt magánjogi elemekkel, míg a *homagium*, az *emenda capit*is stb. számos törvényünk rendelkezésénél fogva súlyos büntetett miatt is «a büntetett által választható elégtétel nemét, a bűnösséget és büntetést elenyésztető compositiot képezték»** és míg a bünvádi eljárásnak csak úgy lehetett helye, ha a homagium lefizetését a sértő elmulasztotta: addig igen természetesen a pénzbírság uralta a büntetés egész területét. Hazai jogéletünk a compositionalis rendszert a frank-német birodalom, közvetlenül Németország civilisatiójától kölcsönözte. Az emenda és homagium csak az volt, a mi a német wergeld és a franczia amende. Ez volt az akkori polgárisultság általános iránya.

A compositionalis rendszerre vallanak Szt. István törvényei közül a II. könyv 13., 14., 15., 16., 30., 33., 37. stb. fejezetei.

Lássuk egyenkint.

A 13. fejezet a véletlen ölésről szólva, így hangzik: «Si quis autem casu occiderit aliquem: duodecim pensas auri persolvat; Et sicut canones mandant, jejunet. 1. §. Si vero liber alicuius occiderit servum, reddit alium servum, vel pretio componat: Et secundum canones jejunet».

A 14. fejezet a feleség megölésének büntetésére nézve következőleg rendelkezik:

«Si quis Comitum obduratus corde negligens animam ..... uxoris homicidio polluetur: secundum decretum Regalis Senatus, cum quinquaginta juvencis parentibus mulieris reconcilietur et secundum ..... 1. §. Si autem miles alicuius virtutis in eandem culpam inciderit; juxta eundem Senatum, solvet parentibus decem juvencos ..... 2. §. Si vero vulgaris in eodem crimine invenietur; cum quinque juvencis, cognatis concilietur et subdatur praedictis jejuniis.»

A polgári állás különbsége szerint változott a compositionalis összeg is. A német és franczia törvényhozások

is ismerték e különbséget, mi a középkori társadalmi szervezetnek természetes következménye is volt.

A 15. fejezet a hamis esküvésről rendelkezvén, mondja: «.....perdita manu periurium luat aut quinquaginta iuven-cis manum redimat. 1. §. Si vero vulgaris, perjurus exstiterit, manu amputatus punietur, aut duodecim iuven-cis redimetur. ....»

A 16. fejezet a «szándékos gyilkosságról» rendelkezvén, mondja:

«Si quis accensus ira, ac superbia elatus, spontaneum comminerit homicidium, sciat se secundum senatus nostri decretum centum et decem, daturum auri pensas.»

A 30. fejezet a lakhelyek gyújtogatásáról intézkedvén, a gyújtogatót a kár megtérítésén felül 16 tinó megfizetésében, melyek 60 teljes pénzt érnek, marasztalja (sedecim iuencos, qui valent sexaginta solidos).

A 33. fejezet a házba betörésről s az ottani veszeke-désről szólva, következőleg rendelkezik:

«Volumus ut firma pax et unanimitas sit inter majores et minores secundum Apostolum: Omnes unanimes estote, nec alium aliquis invadere audeat.

1. §. Nam si quis Comitum post definitionem huius communis concilii tam contumax exstiterit, ut alium domi quaerat ad perdendum eum, atque suas dissipare res; Et, si dominus domi est, et si secum pugnaverit vel interfecerit; luat secundum legem de evagatione gladii confectam.

2. §. Si autem idem Comes ibidem occubuerit; sine compositione jaceat.

3. §. Si vero miles quis curiam, vel turrim vel domum alterius invaserit militis; decem iuencis componat invasionem. Si vero ille non supervenerit, sed suos milites miserit; centum iuencis componat invasionem.»

4. §. Si vulgaris quidem, alterius sui similis masiunculas invaserit; quinque iuencis solvat invasionem.

Szt. István ezen törvénye igen nevezetes, mert ez szüntette meg a megszállás jogát, mely a «fajda» név alatt mint jogintézmény szerepelt Németországban és a compositio nem sikerülte esetében alkalmaztatott (Lásd GRIMM: *Deutsche Rechtsalterthümer*).

A 37. fejezet a gyilkos szolga visszaváltásáról így rendelkezik:

«Servum, liberi homicidam, si seniori placuerit, cum centum et decem iuencis redimat, aut tradat».

Van még ezeken kívül számos törvénye Szt. Istvánnak, melyeknek mindegyike a compositionalis rendszer szellemében intézkedik.

Ugy szintén Szt. László törvényei közül kiemelendőknek tartom az I. könyv 14., 42., a II. könyv 3., 14. és a III. könyv 10., 23., 26. fejezeteit, melyek mind a compositiót hirdetik.

A 14. fejezet a gyertyatolvajokra rendeli: «.....manum eam, cum qua furtum commisit decem pensis redimat.» A 42. fejezet a királyi és birói pecsét megvetéséről rendelkezvén, mondja: «.....et quinque pensas persolvat, et quotiescunque renovaverit: toties quinque pensas persolvat. 1. §. Si vero Judicis sigillum projiciens non venerit: centum nummos persolvat.»

* Az előbbi közleményeket l. a 33., 34. és 35. számokban.

** A magyar bünvádi eljárás tervezetének indokai. Készítette Csemegi Károly. Budapest 1882. 33. l.

A II. könyv 3. fejezete «a tolvaj megkötözéséről» rendelkezve, parancsolja: «..... §. si autem eum ligare quis prohibuerit; persolvat quinquaginta quinque pensas et eandem noxam reddat in ligamine.»

A II. könyv 14. fejezete a lopásban kapott szabadosról szólva rendeli: «.....furtum duodecies reddat et bovem unum persolvat.» A III. könyv 10. fejezete «azokról, kik halviselés alatt lopnak», rendeli «.....sex pensas enumeret.»

A III. könyv 23. fejezete a hamis bírakról rendeli: «.....duplum reddant ipsique decem pensas persolvant», a 26. fejezet pedig a bírák pecsété megvetését büntetvén, rendeli «.....primo quinque pensis puniatur: Si secundo, totidem: Si tertio rationem perdat et tonsus reddatur pro debito.»

Kálmán király törvényei között is találunk olyanokra, a melyek a compositionalis rendszer alapján állanak. Ilyen, hogy csak egyet említek, az I. könyv 42. fejezete, mely a csavargókat tartók büntetéséről intézkedve, mondja: «Quicunque absque licentia Regis vagum tenuerit: pensas solvat quinquaginta quinque.....»

Nagy Lajos király decretumának 9. cikke hasonlóan a compositionalis rendszerre vall. E cikk «a bíróság által elítélteknek a bíró általi befogatása és 3 napig békeség okáért való tartásokról» rendelkezvén, mondja «.....2. §. Et si concordare nequirent tunc in manus sui adversarii ad infligendam sibi poenam iuxta regni consuetudinem de iure debitam assignet. 3. §. Et si tali convicto pars adversa sive receptione alicuius pecuniae, sive gravaminis possessionis suae complacuerit; erit expeditus.»

Nagy Lajosnak ezen törvénye I. Mátyás király VI. decretumának 55. cikkében ismételtetik, de még igen számos törvényt lehetne idéznünk, a melyek mind tanubizonyosságot tehetnének a compositionalis rendszer mellett. Így Zsigmond király 6. decretumának 5. cikkében a 2. §-ban a következőket olvashatjuk:

«Partes tamen litigantes, quodocunque voluerint absque requisitione Judicis et onere solutionis Birsagiorum liberam concordandi habeant facultatem; Quemadmodum antiqua et laudabilis Regni nostri consuetudo huiusmodi concordiam, in quibuscunque factis potentialibus et aliis libere fiendam dictat et consentit».

Annyi kétségtelen, hogy a kiegyezkedési, compositionalis rendszer nyomaira hazánkban még a későbbi századokban is a legsúlyosabb büntetteknel akadunk, hisz I. Ferdinánd 20. decretumának 38. cikkében, mely a *szándékos gyilkosságról* szól, a 4. §-ban szó szerint ez olvasható: «Nisi partes ipsae sua sponte inter se concordaverint.»

A kiegyezkedési rendszer hatását a közbüntetésre végképen csak III. Károly szüntette meg, bár a compositio mint rendszer csak a 16. századig uralta a hazai büntetőjog területét. Németországban Koppler állítása szerint a kiegyezkedési rendszer nyomai még a XVII. században is találhatók. Schweiz néhány cantonjában, Uriban, Unterwaldenben pedig mint Kothing állítja, mind a verboszu, mind a kiegyezkedési rendszer törvényesen fenállott még a XVIII. században is. Hazánkban a forduló pontot II. Ulászló ideje képezi. Ezen túl más büntetőrendszerre találunk. Az elrettentési rendszer mindinkább háttérbe szorította a kánonjog kiengesztelési elveit.

Igen fontos kérdés az, kiterjedt-e a compositio minden bűncselekményre, mert ha igen, úgy a VI. század törvényeiben hiába keresnők a közbüntetés jellegének fölismerését. A compositio rendszere mellett a büntetés nem bir közjogi jelleggel, nem az állami és társadalmi rend, hanem a sértett fél elégtételéről van szó. «A sértett fél hatalmában állott a büntetés — mondja e rendszerről Csemegi — és ennek elállása esetében az állam letette a büntető bárdot, melyet csakis a megsértett egyén érdekében emelt föl és melylyel csupán ennek követelése esetében sujtott».

Hogy a gyilkosságra is alkalmaztatott a compositio, azt a fentebb idézett törvények igazolják. Igen valószínű, hogy az állam elleni büntetteknel nem volt ennek helye, a többi büntetteknel kivétel nélkül alkalmaztatott, és Csemegi annak okát, hogy a crimen infidelitatisra a concordálás rendszere nem terjedt ki, csak annak tulajdonítja, hogy «ez utóbbi merényletek által vagy személyesen a király, vagy pedig az általa képviselt ország lévén a megtámadott, mint-hogy a király legfelsőbb iustitarius is volt, de ezen fölül a kegyelmezési jog is királyi tulajdonságai közé tartozott: ennek folytán hiányzott az alany, a kivel ez esetben a concordálás eszközölhető lett volna».

Bármi lett légyen az ok, a miért az állam elleni büntettek tekintetében compositionnak nem volt helye: az tárgyunk szempontjából irrelevans, de hogy azt tényként jegyezhetjük fel, miszerint voltak büntettek, a melyekre a compositio ki nem terjedt, az bizonyos. Hogy azonban a büntetendő cselekmények categoriájára azon körülmény, volt-e helye compositionnak vagy nem, befolyással nem volt: az kétségtelen, mert hisz a legsúlyosabb büntettek is a compositio tárgyául szolgáltak. A crimen és a delictum közötti határvonalat régi jogunk alaki-jogi alapokon vontta meg. A kereset és eljárás különbsége képezte az elhatároló vonalat. Büntetteknek azon cselekmények neveztettek, a melyek hazánk törvényei és törvényes gyakorlata szerint bünvádi kereset (actio criminalis) alapján súlyosabb büntetés alá vétettek, vétségek ismét azon cselekmények voltak, a melyek vagy tisztai közkereset (actio fiscalis) folytán vonattak büntetés alá, vagy a melyeknek megfenyítése csak a sértett fél magánkeresete folytán polgári eljárás útján történik. Az előbbi vétségek közérdekű vétségeknek (delicta publicopolitica), az utóbbiak magánvétségeknek, birságos bántalmaknak (delicta privata) címeztetnek. A compositio csak úgy uralkodott a crimen, mint a delictum területén.

A vagyon, a pénz volt a compositionalis rendszer éltető eleme. Confiscatio és homagium a leggyakoribb büntetések, és a mint háttérbe szorult a compositionalis rendszer, oly mérvben szorított meg a vagyonbüntetés köre. Részemről azonban soha sem tudnám a homagiumot közbüntetésnek tartani, akkor sem, ha crimennek nevezi is a törvény a cselekményt, a melyért a homagium adatott. Közbüntetés magánegyeztetés tárgya nem lehet.

A vagyonbüntetés másik fajtát és súlyosbikát képezte régi jogunk szerint a vagyonkobzás, melynek törvényesen meghatározott esetekben volt helye. A vagyonkobzást a törvények a pártütés és felségsértés, hűtlenség, a korona elleni hamis eskü, erőszakos egyházsértés büntetteire rendelték, de némely delictum privatumnál is alkalmaztatott az, minő például a vértagadás (proditio fraterni sanguinis). Hogy a legrégebb korban még számos esetben volt helye vagyonkobzásnak, azt BARTAL IV. Béla, V. István, IV. László, III. Endre okleveleiből bizonyosnak tartja. Ezekből látjuk, hogy a tolvajok, rablók, orgazdák, hamis vádlók minden vagyona birói kézre került, nevezetesen a nádor által elítéltek javai arra szálltak, ki azokat elajándékozhatta vagy eladhatta (Lásd Bartal Comment. Hist. Juris Hung. I. 328—329. 1.).

A jószágvesztés csak az elmarasztalt osztályrészére terjedt ki, gyermekei, osztatlan testvéreinek része kiszakasztott, úgy szintén épségben maradt mindazoknak anyai java, a hitelezőknek és sértett félnek kármentesítési jogai és igényei.

Már Szt. István II. könyvének 35. fejezetében olvassuk: «.....tunc vero bona illius in regiam veniant potestatem, ipse vero subjaceat sententiae, (capitali) filiis innocentibus ramanentibus.»

Hogy azonban nem mindig tartották szem előtt ezen elvet őseink: azt eléggé igazolja Zách Felicián példája, de a főelv kétségkívül az volt, hogy a jószágvesztés a bűnös

osztályrészére terjedjen ki, mások jogai és a sértett fél kára és költségei megtérítésére vonatkozó igényeinek nyílt főtartásával. Ezt igazolják Werbőczy Hármaskönyvének I. 13. 14., II. Rész 12., 30., 44. cikkei, továbbá a III. Károly alatt keletkezett 1715: IX. tcz. 3., 4., 5. §§.,* továbbá ugyancsak az ő uralkodása alatt keletkezett 1723: IX. cikk** és a II. Lipót alatt kelt 1761: LVI. cikk***

Látjuk mindebből, hogy a jószágvesztés büntetésének régi jogunk a személyesség jellegét kölcsönözte. Így nyilatkozik Kitionich János is «Directio Methodica»-jában, melyben a IX. fejezet 9. kérdésére: «Quae executio sententiae quo ad Bona sententiati?» — a többi között így válaszol: «.... Nam filii, filiae, fratres et uxor huiusmodi portionibus suis propter delictum patris, fratris et mariti privari non debent. Quod videtur intelligendum esse solum in his sententiis, nimirum capitali, emendae capitis et notae infidelitatis; in quibus filii, filiae, fratres aut uxor non cooperantur praemissis patratoribus. Verum in causis debitorum, mutuum, et depositorum, secus est sentiendum; ubi scilicet omnes simultalibus debitis, mutuis et depositis contuntur: ideoque propter huiusmodi communem usum, satisfacere debent. Aliud item est inter has et illas sententias discrimen, quod scilicet illae sententiae sint personales hae autem reales, quae etiam communes dici possunt.»

Most a homagium és confiscatio tárgyalása után áttérnek azon kérdés taglalására, vajon a XVI. századtól kezdve törvényeinkben előforduló valamennyi pénzbírság közbüntetésnek tekinthető-e vagy nem?

Hogy a pénzbírságok részint fő-, részint mellékbüntetésül használtattak: azt számos törvényünk igazolja. Mindenekelőtt azon kérdésre kell válaszolnunk, elfogadhatjuk-e a «poena» szót a közbüntetés criterionául? Igénytelen véleményem szerint ezt alig tehetjük. Bodó Jurisprudentia criminalisának I. Részében a 47. cím VII. §-ában ezt olvassuk: «Secundo dividitur poena in Criminalem et Civilem, Criminalis dicitur, quae principaliter tendit ad vindictam publicam sive ad satisfactionem Reipublicae praestandam in publicis delictis. Civilis, quae per se et principaliter tendit ad satisfactionem privatam partis agentis ad mulctam sibi applicandam in privatis delictis».

Látjuk tehát, hogy a «poena» szó nem jelent mindig közbüntetést.

Közbüntetés-e például az 1548: 45. tczikben kiszabott 100 forint, a melyet a hanyag alispán a megyei ispán részére volt köteles fizetni? Bizonyára fegyelmi büntetésnél egyébnek ezt tekinteni nem lehet. Hogy az 1625: 13. cikk 3. §-ában foglalt pénzbüntetés, melyet az 1548: 43. tcz. szerint a nádor-ispán a hanyag fő- és alispánokra rótt, hasonlóan fegyelmi büntetés, az kérdés tárgya sem lehet.

De tán közbüntetést képeznek az 1638: 60., az 1647: 92., az 1655: 43., az 1659: 15., 16., 17., 19. és 20. tczikkeiben megállapított pénzbüntetések?

* .... 3. §. Liberatorum autem Paterno Crimini non implicitorum, non equidem ex dictamine legis, sed de Regia Clementia pro meritis et Status eorum competentia, etiam pro personarum et Rerum Circumstantiis integra filiali portione relicta specialis habebitur ratio et reflexio.

4. §. Econtra vero, ex eadem ratione argumento videlicet Titulorum 49., 52. et 59. Partes primae Tripartitalis, filiorum cum patre indivisorum Crimen laesae Majestatis incurrentium portiones a patre innocentium divisionis sequestrari et per Fiscum Regium acquiri non possint: id quod multo magis de aliis Casibus Notam Infidelitatis inferentibus intelligendum.

5. §. Portione tamen Fratrum innocentium et cum delinquente indivisorum; prout et legali Uxorio iure, Maternis item et Materno-Aviticis Bonis ac Juribus, ad rationem filiorum Crimini Paterno non implicitorum, salvis semper permanentibus.

** .... 12. §. Portione tamen Prolium et Fratrum innocentium et cum Delinquente indivisorum Maternis item et Materno-Aviticis Eorum Bonis prout et juribus Uxoribus; dere Jureque alieno ad conformitatem Articuli 9. anni 1715 ac laesis damnorum ex praeviis Casibus emergentium (una cum expensis) fienda refusione; semper in salvo permanentibus.

*** .... ac in ipso etiam laesae Majestatis Crimine amissio Bonorum tantum ad Portionem Delinquentis restringatur salva ultro quoque Suae Majestatis Gratiam elargiendi Potestate et in reliquo Dispositione Articuli 7. anni 1715. permanente.

Az 1638: 60. tczikben megújítatnak az 1625: 13. és az 1618: 66. czikkek. Az előbbinek tartalmát már ismerjük, az utóbbi szintén a hanyag alispánok és főispánok büntetéséről szól. Hasonlóképpen az 1647: 92. cikk szintén megújítja az 1638: 60. tczikket. Ugyanezt teszi az 1655: 43. cikk 2. §-a is.

(Folyt. követh.)

Dr. Wlassics Gyula.

Az orosz új váltótörvény javaslata.*

(Befejezés.)

A javaslat 60. §-a szerint a *kiállítás* nap tekintetében az időszámítás (stylus) tüzetesebb megjelölése hiányában a *kiállítás* helyén divatozó időszámítás mérvadó. A 61. §. szerint pedig a határozott napra szóló váltó *lejárat*a az időszámítás tüzetesebb megjelölése hiányában a *fizetés* helyén divatozó időszámítás szerint állapítandó meg, habár a váltó más időszámítás szerint *kelteztetett* is. A javaslat által egyenesen kimondott ezen utóbbi szabályt a *német* és a *magyar* váltótörvények csak azon általánosabb elvből engedik *következtetni*, mely szerint a fizetés kérdései a teljesítési hely jogszabályai alá esnek.

A 63. §. azon szabály alól, mely szerint a vásárnapon vagy más valamely általános ünnepnapon lejárató váltók csak a legközelebbi köznapon fizetendők, a *vásári váltókat* kiveszi. Ezeknek *lejárat*i napja mindenkor egyszer-mind *fizetési* napjuk; ugyanis a vásári váltók még az esetben is *törvényes* lejáratuk (p. o. a vásár utolsóelőtti) napján fizetendők, habár ezen nap vásárnapra vagy más ünnepnapra esik is.

A 64. §. a német és a magyar váltótörvénynél *szabatosabban* határozza meg az *óvás*i határidőt; u. m. az óvás «a fizetés napján vagy a két legközelebb következő köznapok egyikén» veendő fel. A javaslat szerint továbbá — eltérőleg a magyar váltótörvénytől — az óvás a fizetés napján *már délelőtt* felvehető. A javaslat 149. §-a szerint a bemutatás és egyéb váltócelemekények délelőtti 9 órától délutáni 6 óráig *szakadatlanul* eszközölhetők.

A 65. §. szerint az *elfogadó* és a *saját váltó kibocsátója* elleni *egyes* váltókereset fentartására *szabályszerint* nem szükséges az óvás felvétele. A 70. §. szerint pedig az *egyes* váltókereset fentartására is szükséges az óvás felvétele oly *telepített* váltók tekintetében, melyeken az *intézményezettől* különböző személy van *telepesként* megnevezve (u. n. *határozottan* telepített váltó.) Mig azonban a magyar váltótörvény szerint a határozottan telepített váltó esetében is elesik az elfogadó elleni óvás szüksége, ha a *telepes egyszer-mind a váltó birtokosa*, addig a javaslat helyesebb és különösen gyakorlatibb álláspontra helyezkedve, nem engedi el az elfogadó irányában óvást a határozottan telepített váltóknál még az említett esetben sem. Eleje van véve ezzel azon nálunk gyakori visszaélésnek, mikép a *praejudikált* telepített váltó az elfogadó elleni váltókereset újbóli felélesztése végett utólag a telepesre forgattatik.

A 67. §. szerint a *látra* szóló váltók legkésőbb a kiállításától számítandó *12 hónap* alatt fizetés végett a viszkereset különbeni elvesztésének terhe mellett bemutatdók. A 135. §. pedig expressis verbis kimondja, megoldva ezzel egy ismertes controversiát, miszerint a *látra* szóló *saját* váltó *kibocsátója* és a *látra* szóló *idegen* váltó esetleges *elfogadója* ellenében, ha a *látra* szóló váltó az illető 12 hónap alatt fizetés végett be *nem* mutatott, az *elévülés* a bemutatási határidő *utolsó napjával* kezdődik.

A 73. §. szerint az esetben, ha a váltó nem orosz pénznemről szól, a fizetés orosz pénznemben, a fizetés helyén, a lejárat napján fenálló *látra* szóló folyam (u. n.

* Az előbbi közleményt I. a multheti számban.

Sichtcurs) szerint teljesíthető. E részben pedig még akkor sincs kivételnek helye, a mit ugyan a javaslat egyenesen ki nem mond, hanem a mire épen mély hallgatása által következtetni kénytelenit, ha a kibocsátó a fizetést a váltóban kitett pénznemben ezen szóval «valósággal» határozottan ki is kötötte. Az orosz javaslat szerint tehát *külföldi pénz effectív fizetése* ki nem köthető, eltérőleg a magyar és német váltótörvények e tekintetben a nemzetközi váltóforgalom és az érdekelt felek autonómiája iránt engedékenyebb álláspontjától.

A 74. §. szerint a váltóbirtokos ugyan a felajánlott részletfizetést vissza nem utasíthatja, de hozzáteszi a javaslat nagyobb világosság kedvéért, kizárni akarván még látszatját is a magyar és a német váltótörvények e tekintetbeni hallgatásából vont ellenkező következtetések jogosultságának, hogy csak akkor köteles a váltóbirtokos az intézvényezettől, illetve elfogadótól, illetve telepestől, illetve saját váltó kibocsátójától a részletfizetést elfogadni, ha ez neki a szabályszerű időben történő *fizetés végetti bemutatáskor* ajánlatik fel; a fizetés hiánya miatti óvás *felvétele után* felajánlott részletfizetés visszautasítása tehát nem teremt praejudiciumot az előzőkkel szemben, sem nem hozza késedelembe a váltóbirtokost az egyenes adósok irányában.

A 77. §. szerint a váltóbirtokos nem köteles a váltó lejáratára *előtt* fizetést elfogadni. Ha a lejárat előtt teljesített a fizetés, — folytatja a §. — habár a váltó papírszerűleg igazolt birtokosának kezeihez történt légyen is az, a fizető (egyes) váltóadós, a mennyiben később kiderülne, hogy az illető váltóbirtokos materialiter nem volt jogosítva a fizetés felvételére, az *időelőtti* fizetésből eredett *minden kárért* és pedig *váltójogilag is* felelős, azaz esetleg a váltó materiális tulajdonosának (ki azt pl. elvesztette és megsemmisítési eljárást indít) újból tartozik fizetni. Azon elv, miszerint a váltónál a lejárat nemcsak a váltóadós, hanem a váltóhitelező javára is megállapítottnak tekintetik, a német és a magyar váltótörvényekben bár explicite nem is, implicite kétségtelenül benfoglaltatik. Mutat erre többek közt, hogy az egyenes váltóadósok csak az óvási határidő *után* vannak jogosítva a lejáratkor nem követelt váltóösszeg bíróságnál *letételére*, de semmi körülmények között sem előbb. Nem szenvedhet kétséget továbbá, hogy a váltókötelezetteknek abbeli joga, mely szerint a váltóösszegnek, a kamatoknak és költségeknek lefizetése mellett a nyugtatványozott váltó és a fizetés hiánya miatti óvás kiadását követelhetik, a magyar és a német váltótörvények idevágó szabványát helyesen értelmezve, nem terjeszthető ki a lejárat *előtti* időre. Valamint végül az is bizonyos, hogy a névbecsülési fizetés praejudicium melletti felajánlhatása szintén a lejárat *utáni* időre szól.

A 80. és 81. §§. szerint az $\frac{1}{3}$ váltódíj csakis a ki nem fizetett váltóösszeg, illetve a beváltó forgató által követőjének kifizetett viszkereseti összeg után számítható, nem pedig — mikép a mi váltótörvényünk alapjáról állítatik — a kamatok, az óvási s egyéb költségek, a folyamddifferentiák után is.

A 128. §. szerint váltó-megsemmisítési eljárás esetében a *hirdetményi határidő két év* (nem 45 nap, mint a német és a magyar váltótörvények szerint). Ha a váltó a megsemmisítés iránti kérelem elintézése előtt a bíróságnál bemutatattatik, a 133. §. szerint határidő tűzetik ki, mely alatt a megsemmisítést kérvényező a váltó kiadása iránt keresetet indítani tartozik. Ha e határidőt elmulasztja, a bemutatott váltó a birtokosnak ismét visszaadatik, a fizetési tilalom pedig feloldatik. A javaslat szerint tehát a *fizetési tilalom* nem a bemutatás után *azonnal* (mint a német és magyar váltótörvények szerint), hanem *csak a köztörvényi per befejezése után vagy az illető határidő eredménytelen elteltével* oldatik fel.

A 135. §. szerint az *egyes váltókereset* a váltó lejára-

tától számítandó *öt év* alatt évül el. A 136. §. szerint a váltóbirtokosnak a kibocsátó s a többi előzők elleni viszkereseti igényei a fizetés helyéhez képest *9 illetve 12 hónap* alatt évülnek el. A 137. §. szerint a forgatónak a kibocsátó s a korábbi forgatók elleni viszkereseti igényei a viszkereső lakhelyé hez képest *6 illetve 12 hónap* alatt évülnek el. A forgató ellen a határidő vagy a keresetlevél kézbesítésétől vagy fizetése napjától kezdődik. A *váltó lejáratától számítandó öt év után azonban a forgató minden viszkereseti igénye feltétlenül elévül*. Perbejelentést a javaslat nem ismer.

A 148. §. szerint az esetben, ha a viszkereseti igény az idegen váltó kibocsátója ellen a *váltójogok fentartására szükséges cselekmények valamelyikének elmulasztása folytán* elenyészett (praejudicium), a kibocsátó a váltó lejáratától számítandó *öt év* lefolyásáig a váltó birtokos irányában annyiban kötelezve marad, a mennyiben ennek kárával *gazdagodnék*. Ugyanigy marad kötelezve a telepített saját váltó kibocsátója, illetve a telepített idegen váltó elfogadója, ha az egyes váltókereset a telepes elleni óvás elmulasztása miatt elenyészett. A javaslat szerint azonban — a német és a magyar váltótörvényektől eltérőleg — *nincs helye gazdagodási keresetnek* az esetben, ha a kibocsátó vagy elfogadó váltói kötelezettsége *elévülés által* szűnt meg.

A 155. §. az *értesítési kötelezettség* tárgyában a német és a magyar váltótörvények rendszerétől gyökeresen eltér. Mig ezen törvények szerint a fizetés hiánya miatt óvatolt váltó birtokosa köteles közvetlen előzőjét a váltó ki nem fizetéről értesíteni, a tudósított előző pedig ismét saját közvetlen előzőjét s így tovább a lánczolon végig, a *javaslat az óvatoló hivatalos személy hatáskörébe utalja a notifikációt*. Ugyanis a fizetés hiánya miatti óvás felvétele után az óvatoló *közjegyző köteles* legkésőbb az óvás felvételére következő köznapok másodikán a forgatókat, és intézvényezett váltónál a kibocsátót is, valamint a határozottan telepített saját váltó kibocsátóját, illetve határozottan telepített idegen váltó elfogadját, a mennyiben lakhelyük a váltóból kitűnik, *az óvás felvételéről értesíteni*.

Dr. Barna Ignác.

JOGIRODALOM.

Cours de Procédure. Par GARSONNET, professeur à la Faculté de Droit de Paris. Deuxième partie. *Compétence.*

GARSONNET a párisi jogi fakultás kitűnő tanára e művének első részét, mely a birói szervezetről szól, volt már alkalmunk e lapok tisztelt olvasóival megismertetni.* A munka jogászaink körében méltó figyelmet keltett ugy saajátságos tárgyalási rendszerénél, mint tartalomgazdagságánál fogva. Feltárja előttünk a modern birói szervezet és szóbeli eljárás legbecsesebb anyagát: visszanyul a francia jogtörténet őskoráig, ismerteti s magasabb philosophiai szempontra emelkedve méltányolja a francia forradalom hatalmas eszméinek befolyását a törvénykezésre, és azon procedurát, a melynek folytán amaz eszmékből a continentalis államok által elfogadott mai birói szervezet és peres eljárás megszületett. Különös sulyt fektet az összehasonlító tárgyalásra s itt első sorban az angol igazságügyi intézményekre; mint ez utóbbiaknak is kitűnő ismerője, behatóan tárgyalja a rokonságot és különbséget, mely közte és a modern francia illetőleg continentalis institutiók közt létezik.

A most megjelent második rész a *birói illetőséget* (compétence) tárgyalja. A francia jogtudomány e tárgynál merő ellentétes álláspontot foglal el a német perjogi munkákkal szemben. Mig ez utóbbiak a birói illetőség fogalmát a legszűkebbre, ugyszólván a puszta helyi illetékségre (örtliche Zuständigkeit) szorítják, a francziák

* L. Jogtudományi Közlöny 1881. 46. és 48. sz.

annak a lehető legtágabb értelmet adják, a competentíát mint a perjog második főrészt tekintik és e kifejezés alatt mindazon törvényhozásilag, tudomány és bírói praxis által megállapított elveket értik, melyek egyáltalán a *bírói hatalom gyakorlására* vonatkoznak. Mint GARSONNET mondja: «a perjog ezen részének (t. i. a compétence) tárgyát a jurisdictio-ra vonatkozó összes anyag képezi, a mi nem más mint a *hatalom itélni*; az illetőség (compétence) összesége azon szabályoknak, a melyek szerint az actio e vagy ama bíróság előtt megindítandó; összesége az illetékes bíróság jogainak és köteletségének és végre azon kivételes esetek, melyekben a bíróság az ügy elbírálásra magát illetéktelennek kimondani tartozik (où il est tenu de se dessaisir).»

Innen magyarázható meg az, hogy míg a legelső és legterjedelmesebb közönséges német perjogi munkákban is az illetékesség fejtegetésének pl. RENAUD művében összesen 39 lap, WETZEL nagy apparatusu «System»-jében pedig 38 lap van szentelve: GARSONNET a competentíát egy egészen külön részben 320 lapon keresztül tárgyalja. Szerző nem mulasztja el ezen eljárását egy más szempontból is kellőleg indokolni: «a Code civil és a Code de procédure a bírói illetőségre vonatkozólag hiányos és elszórt szabályokat tartalmaznak: a törvényhozó ugyanis abban a nézetben volt, hogy azon arra vonatkozó elvek inkább a tudományos elvekből, mint a törvényhozó által előírt szakaszokból merítendők». Már az 1667-ki «Ordonance» szerkesztőit is ezen elvek vezették. A Code de pr. szerkesztésénél felmerült a kérdés, hogy nem volna-e célszerű e hiányt az új törvénykönyvben pótolni. A szerkesztő bizottság elejtendőnek vélte az indítványt. Ugyanez történt azon szakbizottság keblében is, mely 1866-ban a francia perrend reformálásának előkészítésére kiküldetett. Egyáltalában a törvényhozó Franciaországban az illetőség kérdését mindenkor oly delicát kérdésnek tekintette, hogy nem tartotta célszerűnek annak törvényhozás útján való casuisticus szabályozását; nem akarta, hogy egy helytelen törvényhozói rendelkezés következtében a felek, az anyagi igazság egy formai kérdés miatt, mint az illetőség is, jogaikban pótolhatatlan kárt szenvedjenek; bizott az egészséges bírói gyakorlatban, a jogtudomány fejlődésében. A törvényhozó nem is csalatkozott, a francia judicatura és doctrina e kérdésben oly szilárd, de mégis mozgékony elméletet és gyakorlatot fejlesztett, mely úgy a polgári és egyéni szabadság eszméjének mint a practicus élet szükségleteinek minden tekintetben megfelel.

Igen érdekes kérdés tehát, hogy melyek azok az elvek, melyeket a francia judicatura és doctrina az illetőség szabályainak megállapításánál elfogadott?

A német jogtudomány e kérdésnél még mindig a régi rendi alkotmány (rendes és rendkívüli illetőség) és a hagyó-

mányos általános s különös categoriákat megkülönböztető álláspontra helyezkedik; aligha van része a német perjognak, a hol a leghíresebb processualisták is oly kevésbé alkalmazkodtak volna a gyakorlati élet szükségleteihez, mint épen itten.

GARSONNET összhangzásban a többi francia írókkal az illetőség elveinek fejtegetésénél a *kereset* (actio) fogalmából indul ki. A kereseteket a római jog alapján az igényelt jog természetéhez képest dologi (réelles), személyes (personelle) és vegyes természetű (mixte) keresetekre osztályozza; a követelt tárgy természete szerint ingó (mobiliére) és ingatlan (immobiliére) keresetekre; a formát tekintve pedig, melyben azok indíttatnak: perkezdő (introdutive d'instance), incidentális (incidents) és viszonykeresetekre (reconventionnelles).

A keresetek ezen a római jogon és a dolog természetén nyugvó osztályozása képezi alapkövét az illetőségről szóló tannak úgy az elméletben, mint a gyakorlatban.

Maga a code de procédure civile második címének 59. §-a ezen az alapon szabályozza az illetékességet, midőn azt mondja: «Oly perben, melynek substratumat valamely személyes jog képezi (en matière personelle), alperes lakhelyének bírósága elé idézendő; ha lakhelye nincsen, úgy tartózkodási helyének bírósága elé. Ha a per tárgyát dologi jog képezi (en matière réelle), akkor a peres tárgy fekvésének bírósága elé idézendő alperes (tribunal de la situation de l'objet litigieux). Ha a per tárgyát képező jog vegyes (en matière mixte), úgy felperes alperes lakhelyének vagy a tárgy fekvésének bírósága között szabadon választhat.»

A illetékességnek ilyen való szabályozása az első pillanatra minden elméleti ize mellett is a milyen egyszerűnek, épen oly practicusnak tűnik fel. Mindamellet a törvény hibás terminológiája a lehető legnagyobb zavarokra nyújt alkalmat. GARSONNET reá mutat e törvényhozói sajnos tévedésre, mely nem egyéb, mint az, hogy a dologi keresetet az ingatlannal, a személyes keresetet az ingóval felcseréli s synonymoknak veszi.

Szerző ezen sajnos név- és fogalomcseréért a régi francia jurisprudentiát okozza, a mi különben Németországban sem volt másképen; sőt a téves terminologia ez utóbbi csatornán át a mi 1868. évi perrendtartásunkba is átszivárgott, s a mely nálunk is sok fogalomzavarra nyújt alkalmat. GARSONNET-nak e téren kiváló érdemei vannak, sok éles-elműséggel fejtegeti és rendszerezi az elveket, melyek az illetékességnél az egyes esetekben a dolog természetéhez és a törvényhozó intenciójához képest (de nem szavai szerint) követendők. A jegyzetekben bő anyagát nyújtja a francia judicatura e tárgyban való megállapodásainak, melyek kiváló, finom gyakorlati érzékéről tesznek tanúságot.

(Befejezése követk.)

Dr. Nagy Dezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy telekkönyvi jószágtest egyes birtok-részleteinek külön árverése.

Gyakran előfordul azon eset egyszerű eladásoknál, úgy mint nyilvános árveréseknél, hogy egy telekkönyvi jószágtest egyes birtok-részletei külön-külön bocsátva eladás alá, sokkal nagyobb vételárért adhatók el, mintha azok együtt mint egy telekkönyvi jószágtest bocsátatnának eladás alá, mit a különféle ingatlanok helyi fekvése, gazdasági körülményei, de legfőképen az által lehet megmagyarázni, hogy általában csekélyebb értékű vagyonok iránt az embe-

Bírói árveréseknél egyfelől a hitelezők, másfelől az adós érdeke megköveteli, hogy az ingatlan mentől magasabb áron adassék el, s így módot is kell arra a törvénynek nyújtani, hogy az egyes birtok-részletek külön is eladhatók

legyenek oly esetben, midőn úgy a hitelezők, mint az adós közös érdeke azt egyaránt megköveteli. Megtörténik azon eset is, hogy egy például 20,000 frtot érő jószágtestet csak 10,000 frt terheli, mely összegért a hitelező árverést kér s foganatosít az egész jószágtestre, holott a jószágtest egyik birtok-részletének árverésen leendő eladása esetén a hitelező egész 10,000 frt követelése kitelnék s a többi birtok-részletek tehermentesen az adós tulajdonai maradnának. Ha azonban az egész jószágtest adatik el, a concurrentia kisebb volta mellett lehet, hogy az egész 20,000 frtot érő vagyon 14—15000 frtért adatik el. S így az adós határozott kára 5—6000 forintot tesz ki. Ily különféle esetek által variálható szomorú helyzeten csakis az által lehet segíteni, ha az egyes birtokrészletek eladása külön eszközölhető, mi természetesen a hitelezők s adós közös érdekei szerint esetről-esetre állapítható meg.

Az új végrehajtási törvény mellett azonban azon kérdés merül fel előttünk, hogy vajon jogában áll-e a végrehajtást szenvedettnek, avagy jelzálogos hitelezők mindegyikének kérni, hogy a birtok-részek külön bocsáttassanak árverés alá s ennek folytán az ily kérelem tekinthető-e árverési feltételek módosításának? A kérdés oly gyakorlati, hogy azt ha a törvény homályos, vagy hiányos lenne, mielőbb meg kell oldani.

Előforduló eset alkalmából egyi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság kimondotta, *hogy ilyennemű kérelem a jelzálogos hitelezőknek jogai közé nem tartozik*. Ezen határozatát indokolja azzal, hogy az 1881: 60. tcz. 155. §-a így szól: «ha azonban valamely telekkönyvi jószágtest különböző részlatszámok alatt bejegyzett több birtok-darabból áll: a végrehajtató jogosítva van árverési kérvényében azon kérelmet terjesztani elő, hogy az egyes birtok-részeket külön bocsáttassanak árverés alá», mely kérelem felett a telekkönyvi hatóság az érdekeltek meghallgatása után határoz, mely végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. Tehát a törvény e jogot csak a végrehajtónak adja meg és másnak senkinek sem.

E §. igaz csak kizárólag végrehajtatóról beszél, s minthogy a részlet árverésekről terjedten intézkedik, ha a végrehajtást szenvedett és a jelzálogos hitelezőket is megilletné e jog, akkor ezen szakasznak nyíltan ki kellett volna mondani, hogy: «a végrehajtató, végrehajtást szenvedett és jelzálogos hitelezők vagy érdekeltek jogosítva vannak» stb. S mert ezen szabatos kijelentés a törvényből kimaradt, most itt is magyarázatokra van szükség.

Eltekintve attól, hogy habár ily határozottan rendelkezik is a törvény, mindamellett nem tiltja, hogy ily kérelemmel az érdekeltek is ne élhethének, illetőleg nem mondja ki, hogy e jog nem illeti meg őket, megmagyarázhatlan maradna az előttünk, hogy mi lehetett volna intentiója a törvénynek, hogy a jogot csak végrehajtónak adja meg és kizárja a többi érdekelteket. A végrehajtatóra nézve sokszor közönyös az, hogy mily árért adatik el az ingatlan, mert ha első helyen vagy elől áll követelésével, nyugodt azért, mert tudja, hogy legcsekélyebb ár mellett is követeléséhez jut, mert ha igen sok követelés után van bekeblezve, minden körülmények között bizonyos előtte, hogy követelése ki nem kerül. Hogy az ingatlan mentől magasabb áron adassék el, az azon jelzálogos hitelezők érdeke, kiknek követelése potom eladás esetén ki nem kerül s az adós érdeke, ki mentől nagyobb árért adatik el az ingatlan, annál több tartozásától menekül, vagy részleteladás esetén ingatlana egyik részletének továbbra is tulajdnosa marad. Ezekről elvenni a jogot akkor, a midőn a törvény az érdekelteket különben is meghallgatni rendeli, midőn tudjuk, hogy igen gyakran az egy telekkönyvi jószágtestet képező ingatlanok a természetben sokszor több teljesen egész vagyontestet, teljes önálló gazdaságot, lakházakat stb. képeznek, midőn tudjuk, hogy az egy telekkönyvi jószágtestek alkotása a helyszineléskor úgy szólván a helyszinelők szeszélyei szerint alakultak: e jog elvétele egyenlő lehet az adós tönkre tételével, a hitelezők követelései elvesztésével.

A törvény 165. §. harmadik bekezdése azt mondja, hogy: «az érdekelteknek (153. §.) jogában áll a megállapított árverési feltételek módosítása végett a telekkönyvi hatósághoz intézett előterjesztéssel élni. Az említett kir. törvényszék nézete szerint a törvény határozott rendelkezése mellett, mely a fent előadottak szerint csak a végrehajtónak ad jogot, ezen szakasz sem adja meg az érdekelteknek a részleteladás kérelmezési jogát. Én ezen nézetet nem osztom. Bontsuk elemeire e szakaszt. Az érdekelteknek». Kérdés, hogy a végrehajtást szenvedett és jelzálogos hitelezők érdekeltnek tekinthetők-e?

A 153. §., melyre a 165. §. visszamutat, megemlékszik a végrehajtatóról, végrehajtást szenvedettől, a jelzálogos hitelezőkről, sőt általános kifejezéssel a «telekkönyvileg másként

érdekeltekről». Miből folyólag azt hiszem, nem lehet kétség, hogy úgy a jelzálogos hitelezők, mint végrehajtást szenvedett azon érdekeltek közé tartoznak, kiknek az árverési feltételek módosítását kérni jogukban áll. Ezután csak az döntendő még el, hogy vajon árverési feltételek módosításai közé sorolható-e azon kérelem, hogy az egy telekkönyvi jószágtest külön birtokrészenként bocsáttassék árverés alá?

Habár a törvény, mely az árverést elrendelő végzésnek tekintti az árverési hirdetményt, 147. §-ában megjelöli, hogy az árverési hirdetménynek miket kell tartalmazni és a törvény intézkedése szerint az árverési hirdetményben kell foglaltatni az elárverezendő ingatlan telekjegyzőkönyv szerinti pontos megjelölésének; habár az árverési feltételekről külön intézkedő 150. §-ban kitűnőleg csak az árverési hirdetményben felvett ingatlanok elárverezésére nézve kell a feltételeket megállapítani: mindamellett ezen §. kimondja azt is, hogy a telekkönyvi hatóság akként állapítja meg a feltételeket, «hogy egyrészt a végrehajtató kielégítése szükségtelen késedelem nélkül legyen eszközölhető, másrészt a végrehajtást szenvedő és jelzálogos hitelezők érdekei sérelmet ne szenvedjenek, a vevők versenye pedig ne nehezítettessék».

Ezen általános meghatározás mellett azt hiszem, hogy az árverési feltételek módosítása iránti kérelemnek tekintetik azon kérelem is, mely az egy telekkönyvi jószágtest egyes birtok-részekben való eladására vonatkozik, s ha annak tekintetik, akkor a feltételek módosítását jogában állván minden érdekeltnak kérelmezni, joga ez a jelzálogos hitelezőnek úgy, mint a végrehajtást szenvedettnek, dacára, hogy a 155. §. csak a «végrehajtatót» említi fel egyedül, mint kit e jog megillet.

Végül meg kell említenem, hogy a törvény több telekkönyvi jószágtestnek egyidejűleges eladása esetén együttes árverését ismét a «végrehajtató» kérelmére az érdekeltek meghallgatása után a bíróság belátásától függőleg engedi meg. Ugy vélem, hogy az egy jószágtest egyes birtok-részekbeni eladására vonatkozólag előbb előadottak a több jószágtest együttes elárverelésére is állanak, vagyis azt is jogában áll kérelmezni.

Hlatky Endre.

A perre utasított hitelezők keresetének benyújtási határideje.

A csődtörvény 147. §-ának téves magyarázatából folyólag több törvényszék mint csődbíróság a felszámolási tárgyalásnál akár a valódiság, akár az osztályozás tekintetében megtámadt követelések érvényesítése céljából akként intézkedik, hogy a hitelezőket záros határidő alatt beadandó perre utasítja.

A törvénynek ekkénti alkalmazása, nézetem szerint téves; mert a felszámoláskor el nem ismert követelésekre vonatkozó kereseteknek külön perre utasítása, vagy pláne a záros határidő kitűzése egyrészt célra nem vezető és hiábavaló nehézségeket gördít a csőd gyors lebonyolítása elé, másrészt a törvény szabványait sérti.

Az ily módon eljáró bíróságok eljárásukat a cstrv. 147. §-ának azon rendelkezésével indokolják, melynek értelmében a csődbiztos a perre utasított hitelezőknek eredeti okirataikat visszaadni, részükre a felszámolási jegyzőkönyvből hiteles kivonatot kiállítani, s az esetleg átvett periratokat a csődbíróságnak bemutatni tartozik. Ha tehát a törvény perre utasított hitelezőkről szól, szükséges hogy ezek külön perre utasíttassanak és hogy a perre utasításnak érvény szereztessek, szükséges, hogy a határidő záros legyen. A perre utasításra vonatkozó hatáskörüket pedig a 145. §-ra alapítják. Ennek értelmében ugyanis a csődbíróság részére fentartott jogkör kiterjed a vitássá vált csődkövetelések feletti eljárás és ítélethozatalra is.

Ámde ezen felfogás nézetem szerint téves, minthogy a per megindítását, a 168. §. második bekezdésében érintett eset kivételével, már maga a törvény szabja meg, erről külön intézkedni szükségtelen és helytelen. Nagyobb világosság kedvéért a cstrv. 148. §-a nyilvánvalólag kitünteti, hogy a per megindításáról vagy folytatásáról a perre utasított hitelező tartozik gondoskodni. A határidő, mely alatt a kereset beadandó, ugyancsak szabályozást nyert a csődtörvényben; miből folyólag sem a perre utasító végzés, sem a záros határidő kitűzésének szüksége fen nem forog.

Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a felszámolási tárgyalásnak célja oda irányul, hogy a követelések valódisága és osztályozása elismertessék; továbbá, hogy az elismerésre avagy megtámadásra a tömeggondnok és hitelezők hivatvák: akkor szembeötlő, hogy a 147. szakasz a felszámolási tárgyaláson el nem ismert, illetve megtámadt követelésekről szól és az ily követeléseket jelzi perre utasítottaknak; miért is már maga az el nem ismerés avagy megtámadás ténye képezi a perre utasítást. Ez állításunk helyessége továbbá megerősítést nyer a cstrv. 183. §-ának 2. bekezdésében, mely szerint a per útján érvényesítendő igények számításba nem vétetnek, ha a felosztási terv elkészítéseig a per megindítása nem igazoltatott.

E szakaszban a határidő is ki van mondva, melyen belül a hitelező minden jogvesztés nélkül igényét per útján érvényesítheti. Már most ha ennek ellenében záros határidő tűzetnek ki a bíróság által a kereset beadására: a törvény ama rendelkezésének nem volna értelme, s a megtámadott hitelező keresetének benyújtási határidejére vonatkozólag törvény ellenére korlátoztatnék.

Egyébként ott, a hol a törvény a záros határidő kitűzését másokra bizza: az benne szabályozva is van. A 168. §. második bekezdésében érintett esetben a biztosított hitelezőknek, ha a pert még meg nem indították, megfelelő záros határidő adandó, mely alatt követeléseiket a közadós ellen kereset útján érvényesíteni tartoznak. Ez esetben tehát kitűzendő a perre utasított követelésre vonatkozó kereset benyújtására a záros határidő.

A kereset benyújtási idejét illetőleg van továbbá olyan határidő, melyet maga a törvény declarál záros határidőnek. A cstrv. 145. §-ának 2. bekezdése szerint ugyanis, ha a követelés jogérvényes véghatározat vagy egyezség keletkezése után felmerült tények alapján támadtatik meg, a felszámolási tárgyalástól számítandó tizenöt nap alatt a megtámadó tömeggondnok illetőleg a hitelező tartozik felperesként fellépni. Ez esetben a törvény tűz ki záros határidőt; miért is a perre utasító végzés avagy a záros határidőnek végzésileg való kitűzése szintén elmarad. A záros határidőnek ez esetben való kitűzése minden esetben meghosszabbítaná a törvény által e célra igénybe vehető határidőt.

Ezek szerint tehát a felszámolási tárgyalás alkalmával megtámadott követelések beadásának határidejét illetőleg külön perre utasító végzés nem hozandó, annál kevésbbé tűzendő ki záros határidő. A kereset rendszerint a felosztási terv elkészítéseig beadandó, minthogy különben számításba nem vétetik.

Buchwald Lázár,
szabadkai ügyvéd.

Az 1881. LX. tcz. 66. §-ához.

Az 1868. évi LIV. tcz. 447. §-a akként intézkedett, hogy «a biztosítási összeg ha az elemi kár a jogerőre emelkedett árverés előtt történt, első sorban azon hitelezőket illeti, a kik a biztosított tárgyra nézve zálogjoggal bírnak». A zálogjoggal bíró hitelező tehát a törvény ezen intézkedésénél fogva nemcsak a zálogtárgyra kiterjedő zálogjoggal bírt, hanem zálogjoga kiterjedt az elemi kár következtében elenyészett zálogtárgynak biztosított értékére is anélkül, hogy a tekintetben az adóssal külön jogügyletet kötni kényszerítettetett volna, mert hisz joga tételes törvény által

volt feltétlenül elismerve. A hitelező követelése a törvény ily intézkedése mellett kevésbbé volt veszélyeztetve, mert a zálogtárgy elenyészésének esetére is a bekebelezett követelés fedezete lehetőleg biztosítva volt, ami a közhitel szempontjából kétség kívül előnyösnek mondható.

Az 1881. évi LX. tcz. II. címének II. része (végrehajtás ingatlanokra) az elemi kár által elenyészett zálogtárgy tekintetében semmiféle intézkedést sem tartalmaz, nevezetesen egy szóval sem tétetik ezen törvénynek az ingatlanokra vonatkozó részében említés arról: joga van-e a jelzálogos hitelezőnek az elemi kár által elenyészett zálogtárgy biztosított értékéből első sorban, minden más hitelező előtt kielégítést követelni vagy nem?

A végrehajtásról szóló törvény II. címének I. részében (végrehajtás ingóságokra) a 66. §. második bekezdése a biztosított adósságaira a kártérítési összeg lefoglalhatóságát bármely hitelezőnek megengedi; a kiküldött által azonban a tűzkár megelőzőleg zálogjogot nyert hitelezők értesítendő, kiknek joguk van a foglaltató ellen kielégítési elsőbbségi jogukat érvényesíteni, vagy pedig azt követelni, hogy a kártérítési összeg zár alá vétessék és a leégett épület helyreállítására fordíttassék.

A zálogjoggal bíró hitelezőknek tehát az 1881. évi LX. tcz. is tűzkár esetén előnyöket biztosít a kártérítési összegre nézve, azonban míg az 1868. LIV. tcz. 447. §-a e tekintetben kategorice, minden kétséget kizárólag intézkedett akként hogy a biztosítási összeg a zálogjoggal bíró hitelezőket illeti, most több kérdés vethető fel, melyekre feleletet a törvényben nem találhatunk, nevezetesen:

1. Az 1881. LX. tcz. 66. §-a a kielégítési elsőbbségi jog érvényesítését világosan a zálogjoggal nem bíró foglaltató ellen engedvén meg, kérdés: joga van-e a zálogjoggal bíró hitelezőnek kielégítési jogát a biztosítási összegből az adós ellen is és akkor is érvényesíteni, ha más hitelező az adós ellen foglalást nem intézett?

2. Mily joga van a jelzálogos hitelezőnek a biztosítási összeg tekintetében, ha követelése még le nem járt?

3. Ha a zálogjoggal bíró hitelező követelésének behajtása végett az ingatlanra már árverést kért és az árverés ki is tüzetett, az elemi kár azonban az árverést megelőzőleg a zálogtárgyat elpusztítja, kérdés: joga van-e a jelzálogos hitelezőnek kielégítési jogát az árverés megtartása előtt a kártérítési összegre is érvényesíteni? a vagy tartozik-e a jelzálogos hitelező bevárni, mily eredmény fog az árverésen elértetni.

4. Melyik bíróság előtt érvényesítse a jelzálogos hitelező jogait az 1. és 2., mely bíróság előtt a 3. pont esetében?

Nézetem szerint a jelzálogos hitelezőnek nem lehet kevesebb joga mint a zálogjoggal nem bíró hitelezőnek; ha tehát a zálogjoggal nem bíró hitelező a kártérítési összegre végrehajtást intézhet, ugyanezt teheti a zálogjoggal bíró hitelező is, ha követelése lejárt és a végrehajtás kellei különben is megvannak.

A követelés le nem járta esetén pedig, vagy ha a hitelezőnek bármely oknál fogva végrehajtási joga nincs, nézetem szerint a hitelező szintén jogosítva van a kártérítési összeget zár alá vétetni és a leégett épület helyreállítására fordíttatni. Ezen nézetem indokál azon körülményt hangsúlyozom, hogy a hitelező jogainak érvényesítését nem lehet függővé tenni attól, vajon más hitelezők formálnak-e jogokat a kártérítési összegre vagy nem? s ha a végrehajtási törvény 66. §-a megengedi a kártérítési összegnek az épület helyreállítása céljából való zár alá vételét akkor, midőn arra más hitelezők is igényt tartanak, nincs ok, mely a kártérítési összegnek ugyanezen célra való fordítását gátolná azon esetben is, midőn mások a kártérítési összegre semminemű igényt nem támasztanak. Mindkét esetben ugy a biztosítási vagy kielégítési végrehajtás, mind pedig a zár iránti kérelem a per bíróságánál illetve az adós személyes bíróságánál adandó be. Oly esetekben pedig, midőn az ingatlanra vezetett végrehajtási eljárás közben támad az elemi kár, nézetem szerint a végrehajtási törvény 117. §. a) pontja alapján folytatólagos végrehajtásnak van helye, mely ugyanezen törvény-szakasz alapján az ingatlanokra intézett végrehajtás foganatosítására illetékes bíróságnál kérendő, daczára annak, hogy a kártérítési összeg ingó dolognak tekintendő és daczára annak, hogy a végrehajtási törvénynek az ingatlanokra vonatkozó részében ezen kérdés megoldva nincs.

Azon nézetem támogatására, hogy a folytatólagos végrehajtás iránti kérelem az ingatlanok elárvereztetésére

hivatott bíróságnál adandó be, a végrehajtási törvény 117. §-a mellett felhozható még az idézett törvény 66. §-ának azon passzusa is, hogy a tűzkárt megelőzőleg zálogjogot nyert hitelezők értesítendőik és ezek jogai ezen §. intézkedései által biztosítani czéloztatnak. Ha tehát a jelzálogos hitelezők jogairól és ezek biztosításáról van szó, akkor az ily jogok biztosítására vonatkozó bírói intézkedések megtételére nem lehet más bíróság illetékes, mint a mely a jelzáloggal biztosított követelések elsőbbségének megállapítására és kielégítésére a törvény alapján hivatva van, vagyis a telek-önnyvibíró, melynek területén az elemi kár által elenyészett ingatlanok fekszik. Más bíróság eljárása által a bekebelezett hitelezők jogai kellőleg biztosítottaknak nem tekinthetők.

Tóth Gáspár.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Fábry István** halála nagy ürt fog hagyni a kir. Curian. Az elhunyt rendkívüli odaadással és tapintattal élt mindig hivatalának. Szereplése a közélet terén évtizedekre terjed. Saját érdemeinek köszönhetette, hogy mint szegény polgári család fia, a magyar bírói kar egyik legmagasabb polczára emelkedett. Ezen fényes helyen osztatlan elismerést vivott ki magának.

— **A jogászyülés** évkönyvének 8. évfolyama e napokban került ki a sajtó alól. A kötet 31 ivre terjed és tartalom tekintetében is felelete gazdag. A véleményezésre felhívott szakemberek közül többen ugyan nem adták be indítványukat, de a kik a nekik kiosztott kérdéseket feldolgozták, azok többnyire rendkívüli odaadással tettek eleget a felhívásnak. A betérjesztett dolgozatok becsét növeli azon szerencsés körülmény, hogy csaknem minden kérdésre különböző jogász hivatások férfaitól érkeztek be véleményes indítványok. Kíváncsok lenné, hogy a jogászyülés tárgyalásai iránt is épolj lelkes buzgalom mutatkozzék a jogász-körökben, mint a minőt az évkönyvben felhalmozott munkálatokban tanusítottak a véleményezők.

— **A kir. Curia** f. év augusztus hó 17-én 6242. sz. a. hozott ítéletében kimondotta, hogy a védő által bejelentett felebezés, tekintve hogy a vádlott a kir. tábla ítéletébe kifejezetten belenyugodott, visszautasítatik. Indokolás nincs csatolva ezen elvi enuntiatio mellé. Ugyancsak a kir. Curia kimondotta f. év febr. 15-én 915. sz. a. hozott (mellékletünk f. é. 15. számában a 101. lapon közölt) ítéletében, hogy a védő akkor is élhet jogorvoslattal, ha a vádlott a bírói határozatba kifejezetten belenyugodott. Ez utóbbi curiai határozatnak indokolása szóról-szóra ekkép hangzik: «A törvény azon rendelkezése, mikép a vádlottak mellé esetleg hivatalból is rendelendő védő ügyvéd, arra mutat, hogy az állam a mint üldözi a bűnt, ép úgy védelmébe veszi a büntelent; s a törvényben járattant az abban jártas szakember akkor is védeni köteles, ha az végzetén megnyugodott. Ennélfogva a védő ügyvéd csak kötelességében jár el, ha azon meggyőződésben van, hogy védenie vagy büntelenül terhelte, vagy az érdemlett büntetésnél súlyosabbal sújtotta, ha annak belenyugvása daczára a büntető jogszolgáltatás alapelveit, s ennek folytán védenie is a megengedett jogmenedékek igénybe vételével védelmezi; minélfogva az ezen védelmezési jogot megtagadó határozat ellen intézett semmiségi panasznak helyt kellett adni.» Az ezen elvi határozattal homlokegyenest ellenkező újabb határozat, mely a védelmet ismét megszorítja, vagy a kir. Curia változott elvi felfogásának eredménye, (de akkor várható lett volna, hogy ezen újabb ellenkező megállapodás megfelelően indokoltassék), vagy pedig sajnos elnézésből eredt. Szemben azon üdvös rendszerrel, mely a civilis gyakorlat terén a judicatura egyöntetiségének biztosítására fenáll, mindenesetre kíváncsok volna, hogy a büntető gyakorlat terén is több figyelem fordítottassék arra, hogy ilyen ellentétes határozatok minden indokolás nélkül ne hozassanak.

— **Azon rendszerváltoztatásra**, mely a kir. Curian a házasságfelbontási perekben egy idő óta észlelhető, többször figyelmzettünk. Talán nem egészen alaptalan azon feltevés, hogy az új praxis némi kapcsolatban van a válásoknak az utóbbi években történt rohamos szaporodásával. A magyar statisztikai évkönyvnek a napokban szétküldött füzeté erre nézve megdöbbentő adatokat tartalmaz. Mig ugyanis 1876-ban a válások száma az országban 910 volt,

1877-ben 914, 1878-ban 977, 1879-ben 1005, 1880-ban 1249. Az 1881-iki év statistikája kétségkívül újabb szaporulatot fog felmutatni.

— **A budapesti VI—VII. kerületi járásbírósnál** a bírói erők még mindig távolról sem elegendők arra, hogy az emez óriási népességű terület forgalmából származó perhalmazzal sikeresen megküzdhessenek. Első tárgyalások, ugy szintén a halasztások határnapjai jelenleg november hó végére tüzetnek ki.

— **A gyámsági törvényről** beható fejtegetéseket tartalmaz SIPŐCZ László legközelebb megjelent commentárja. Minthogy újabb törvényeink közül tán egyik sem volt oly heves támadásoknak kitéve, mint a gyámi törvény, kiváló érdekű szerzőnek e tárgybani véleménye. «Az új törvény némely rendelkezése — mondja szerző az előszóban — hiányos, némelyiknek szabatosabb meghatározása kívánatos lett volna, sőt igen lényeges határozományaiiban megváltoztatása kikerülhetetlen lesz. De nem tartózkodhatom azon meggyőződésem kifejezésétől, hogy a törvény ellen emelt kifogások nagyobb részét a jelenlegi viszonyok közt indokoltnak nem találom. A törvény alig foglal magában oly életbevágó ujitást, mely nem találná létjogát a törvény alkotását megelőző tényleges gyakorlatban. A törvény anyagi szabályai ugyanazon keverékét képezik a magyar és osztrák jognak, mely a törvény alkotása előtt tényleg alkalmazásban volt. A számos példa közül csak egyet kiragadva, a magyar jog szerint az atya gyermeke tőkéit, drágaságait maga biztosíték nélkül kezelhet; az osztrák jog után indult gyakorlat biztosítéket követelt tőle, sőt több municipális statutum még biztosíték nyújtása mellett sem hagyta meg az atyánál gyermeke készpénzét, drágaságait. Ha tehát a kifogás minden irányban alapos volna is, megvan e törvénynek az az érdeme, hogy addig is, míg jobbat alkothatunk, véget vetett a tétovázó gyakorlatnak és codificálva a tényleg alkalmazott jogszabályokat: a hatóságoknak hivatásuk sikeres betöltését lehetővé tette és kisebbité a jogbizonytalanság veszélyeit. A visszaesés vádja is viszonylagos. Ha régi jogunkat összehasonlítjuk a kitünőbb európai gyámsági jogokkal, azon tapasztalatra jutunk, hogy teljesen igaza volt az országbírói értekezlet albizottmányának, midőn a magyar gyámi jogot az árvák érdekei sérelme nélkül visszaállíthatónak véleményezte, s hogy tán tévedtünk akkor, midőn nem a régi magyar jogot fejlesztettük, egészítettük ki a jelen kor viszonyainak megfelelőleg, hanem a szomszéd osztrák jog elveit recipiáltuk.»

— **Prazak és Temnitschka.** A bírói függetenség példányképe gyanánt mutatta be magát a prágai másodfoku főtörvényszék elnöke Temnitschka a napokban, midőn Prazak igazságügyminiszter ezen bíróság helyiségeit meglátogatta. Az elnök üdvözlő beszédében a hivatalnoki alárendeltség szelleme oly erősen előtérbe lép, hogy egy a szolgálatban megőszült diurnistát vélünk hallani, nem pedig Csehország első bíráját. Folytonosan az ő «oberster Chef»-jének szólítja meg a minisztert és mély háláját fejezi ki az «igazságügyi hivatalnokok» iránt tanusított kegyességért. Az egész beszédben a «bíró» szót nem meri kiejteni. Ilyen szellemet nevelt az osztrák rendszer különösen az által, hogy a másodfoku bíróságokat a miniszterium exponált közigazgatási közegeivé tette.

— **Az orosz büntető törvénykönyv javaslatának általános része** legközelebb megjelen. A javaslatot egy bizottság utasításai nyomán Taganref szentpétervári tanár készítette. Az előkészítő munkálatokat magában foglaló kötet a magyar büntető törvénykönyv orosz fordítását is tartalmazza.

— **A schweizi katonai büntető törvénykönyv javaslatát** behatóan ismerteti a «Zeitschr. f. d. gesammte Strafrechtswissenschaft» legújabb füzeté. (2. köt. 3. 4.) A javaslat eltérőleg a német és a francia rendszertől, nem csak az u. n. katonai, hanem valamennyi büntetendő cselekményekre kiterjeszkedik, mivel Schweiznek nincs egységes büntető-törvénykönyve, melyre a katonai büntetőtörvény e tekintetben támaszkodhatnék.

BEKÜLDETETT:

A büntettekről, vétségekről és kihágásokról szóló magyar büntető-törvénykönyvek magyarázata, tekintettel az azokra vonatkozó életbeléptetési és egyéb törvényekre és rendeletekre s a legfőbb ítélőszék döntvényeire. Irta Dr. ILLÉS KÁROLY kir. ügyész. I. kötet. A) Bevezetés. B) A büntettekről és vétségekről szóló btk. általános része (1—125. §§.) Zilahy kiadása. 1882.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél-évre ..... 6 írt negyedévre ..... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSICS GYULA bpesti kir. alügyésztől. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: Cours de procédure. Par Garsonnet, professeur à la Faculté de Droit de Paris. Deuxieme partie. Compétence. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 232. §. rendelkezése kizárja-e felperes fél felfolyamodási jogát? GYUKICS VIKTOR békési aljárásbírótól. — A főeskü alapján indított perújítás kérdéséhez. Dr. HEXNER GYULA liptó-szentmikulósi ügyvédtől. — Ügyforgalmi kimutatás (Birtokrendezési ügyekben.) KAPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Különfélék. — A magyar királyi Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása, összehasonlítva a volt legfőbb ítélőszék működésével.

MEILLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Törvényjavaslat a felebbvitel korlátozásáról a kir. járásbírók hatósági körébe utalt bűnügyekre vonatkozólag. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

Az 1659: 15. cikkben megszabatik a kihágó végvidékiek, urak szolgálai, más csavargók és gonosztevők, valamint az ilyen tetteseket meg nem büntető pallosjoggal bírók elleni eljárás, s ezen cikk 2. §-ában az, ki az igazság kiszolgáltatásában vagy a gonosztevő és kóborló megbüntetésében hanyag lenne ... 500 frt büntetéssel sújtatik. Ez sem egyéb fegyelmi büntetésnél. Az 1659: 16. cikk a rablók és gonosztevők, kóborlók üldözésének módja s büntetéséről rendelkezvén, 12 forint büntetés terhe alatt rendeli el az egyházi, főrendű, országnagy urak, nemesek és szabad városok szolgálai és alattvalóinak felkelését. Hogy ezen birság sem szabott ki actio criminalis útján: azt bizonyosnak vehetjük.

Az 1659: 17. cikk azok büntetéséről rendelkezvén, a kik a gonosztevőket és akármely kóborlókat pártfogolnak és befogadnak, az elrablott vagy tolvajolt vagyonok szándékos vagy engedetlen megvevőire s gondviselőire, ha főpapok, országnagyok, nemesek és szabad városok lennének, 200 forint büntetést, ha pedig nemtelenek, díjaikat tartoznak fizetni és pedig minden bírói orvoslát mellőzésével.

Ezen pénzbüntetés leginkább bir a közbüntetés jellegével.

Az 1659: 19. cikk már poena homagii-ról szól, mondván: «.....I. §. Decernitur itaque ut sub poena et refusione damnorum irrogatorum, ejusmodi privati Excensus militum per Capitaneos Confiniorum tollantur.....» Hogy ez nem közbüntetés, azt már föntebb említettük; de ismét a közbüntetés természetének látszik megfelelni az 1659: 20. cikk, mely a «contra excedentes Capitaneos et Dominorum milites, Servitores ac officiales in Praesidiis degentes» rendelkezvén, egyebek között az 1. §-ban ezt mondja: «.....Statutum est, ut tales Capitanei, Confiniorumque Officiales si casu quo ipsorum Generales superinde per damnificatos, aut Comitatum requisit ex parte ipsorum sive ulteriori dilatione omnimodam satisfactionem non administrarent; poenam memoratorum quingentorum florenorum, usibus Comitatus applicandorum eo facto incurrant,

modo et ordine supra specificato, una cum refusione illatorum damnorum exequendam.»

Ezen rendelkezés szerint tehát a megye hasznára fordítandó 500 forint pénzbüntetés volt kiszabható, mi kétségkívül a közbüntetés jellegének látszik megfelelni; de ha néhány lappal tovább lapozunk a törvénytárban, már látjuk, hogy nem igazi pénzbüntetés az, a miről az 1659: 15., 16., 17., 19., 20. cikkek rendelkeznek, mert ugyancsak I. Lipót alatt hozatott az 1662: 36. cikk, melyben megújítatván az említett 1659-ki cikkek, mondatik: «.....ut officiales huiusmodi, pro excenibus ibidem declaratis, a tempore conditorum illorum articulorum in quocunque comitatu patratitis et in futurum patrandis, in quovis illo comitatu in quo possessionati sunt, iure conveniri; ac in poena in praecitatis articulis declarata; in una quidem parte Actori, in altera Judicibus causae, in tertia vero pro necessitatibus Comitatus cedente et applicanda; convinci possint.»

Ez tárgyunk szempontjából igen nevezetes rendelkezés, mert azon törvényekre, a melyeket a pénzbírságra vonatkozólag idéztünk, kihat, és e szerint a pénzbüntetés $\frac{1}{3}$ -a a felperest, $\frac{1}{3}$ -a az ügy bíróját és $\frac{1}{3}$ -a a megyét illetvén, bírságnál egyébnek nem tekinthetjük a XVI. és XVII. században keletkezett törvényekben meghatározott pénzbüntetések. Különösen ha meggondoljuk, mit már föntebb is említettem, hogy a poena szó épen nem a közbüntetés jellegének kifejezése, mert azt gyakran találjuk így kifejezve «poenae seu birsagia» (1638: 27. cikk, mely a hatalmaskodások felett kiadott cikkek kiterjesztéséről stb. rendelkezik).

Továbbá a poena szót a föntebb idézett 1659: 19. cikkben «poena homagii» kitétel alatt is találtuk, a homagiumot pedig közbüntetésnek nem tekinthetjük.

Régi jogforrásaink még sok esetben említik a pénzbüntetést.

Igy a magánjogi bántalmak (delicta privata) eseteiben, melyeknél majd a homagium majd a bírságium büntetése alkalmaztatott. A nagyobb hatalmaskodás, a kisebb hatalmaskodás, a nyelvváltság esetei, a vértagadás, az álortagadás mind delictum privatumot képeztek. De hogy az ezek büntetésére szabott összeget a pénzbüntetés jellegével fölruházottnak nem tekinthetjük: az már abból is következik, hogy azok fölött rendszerint nem a bűnvádi, hanem a polgári bíróság ítelt, azok magánjogi polgári keresetnek voltak tárgyai, mely ha meg nem indítottatott, bírói eljárásnak sem volt helye. A magánjogi bántalmak homagiumát és bírságiumát senki sem fogja közbüntetésnek tartani.

Folytatva időrendben kutatásaimat, a Praxis Criminalis azon intézkedéseit kell vizsgálnom, a melyek a pénzbüntetésre vonatkoznak. Nem szabad a Praxis Criminalis rendelkezéseit figyelmen kívül hagynunk, habár annak törvényereje nem is volt.

Az I. rész 46. címének 6. §-ában olvassuk:

«Poenae pecuniaria cum poena corporali legitime adjudicata, compossibilis non est, nam poena corporalis tollit omnem poenam pecuniariam».

Ezen rendelkezésben a pénzbüntetés mint közbüntetés alkalmazásának általános elve van kimondva.

* Az előbbi közleményeket l. a 33., 34., 35. és 36. számokban.

Onálló büntetésül a következő hat esetben rendeli alkalmaztatni:

1. Házasságtörés (II. rész 76. cím 8. §.). 2. Kerítés (II. rész 80. cz. 7. §.). 3. Concubinatus (II. rész 81. cz.). 4. Gyujtogatás eseteiben (itt, ha sok enyhítő körülmény forog fen..... aliqua poena pecuniaria mulctentur..... II. rész 83. cz. 8. §.). 5. Lopásnál (II. rész 84. cím 7. §. 13. pont..... aut poena pecuniaria puniendi sunt), és végre 6. Mérték stb. hamisítás esetében (II. rész 89. cz. 3. §. «..... in corpore aut bonis puniendus est»).

Arra sehol sem található intézkedés, hogy ezen pénzbüntetések ép úgy képeznék a hagyaték terhét, mint az eljárási és rabtartási költségek.

Az 1791-iki és az 1827-iki törvényjavaslatok már a pénzbüntetést mint közbüntetést ismerik, de külön intézkedést arra, hogy az elítélt hagyatékából az behajtandó volna, nem tartalmaznak, s kivételes intézkedés hiányában a büntetés személyességére vonatkozó általános elv szellemében kellendett ezen kérdést is megoldani, ha ezen javaslatok törvénynyé válandottak. Az 1843-iki javaslat álláspontját már fentebb előadtam.

Már most azon kérdéssel: terhelte-e a magyar iudicatura az elítélt hagyatékát a kiszabott pénzbüntetéssel, röviden foglalkozhatom. Azon általános elvi álláspontfogalás után, hogy sem a compositionalis rendszer homagiuma és emendája, sem a XVI. században meghonosult birságrendszer pénzbüntetései közbüntetés jellegével nem birnak: igen másodrendűvé válik tárgyunk szempontjából azon kérdés, minő elveket követett a magyar iudicatura a homagiumnak vagy a birságnak az örökösökre illetve hagyatékra való áthárítására nézve. Mert ha azok nem birtak a közbüntetés jellegével, ha azokat a magyar iudicatura csak úgy tekintette mint magánjogi természetű birságokat: úgy érdekes jogtörténeti tanulmány tárgyává tehető ugyan azon kérdés, mikép hárult a vérdíj és a birság az elítélt hagyatékára, de úgy vélem, az a pénzbüntetés mint közjogi, criminalistikai büntetés tanának megállapításánál mint történelmi érv döntő súlylyal nem birhat.

Hogy a vérdíj (homagium) a hagyatékot terhelte: azt a bíróság állandó gyakorlata igazolja. De nemcsak ez volt az állandó gyakorlat, hanem az is, hogy az a büntársakat egyetemlegesen terhelte.

Számos hétszemélyes-táblai ítéletben van ez külön, de együttesen is kimondva. A vérdíj épen oly tekintet alá jött, mint a kár.

A birságok is átszálltak az örökösökre. Verbőczy Hármaskönyvének II. része 61. címében ki van mondva, hogy a nagyobb hatalmaskodás miatt indított per átszáll az örökösökre, ha az örökhagyó a perbehívás után halt meg.

Arra nézve szétágazók a vélemények, hogy nem-e csak elmarasztalás után szállt át a pör?

Huszy azt tanította, hogy a magánjogi vétségeként kiszabott pénzbirság a perbehívás után átszállt az örökösökre. Vuchetich, Kelemen, Szlemenics azt tanították, hogy akkor száll át a birság az örökösökre, ha alperes a litis contestatio után hal meg.

Tény mindenestre az, hogy a litis contestatio rendszerint s az elmarasztalás kivételesen az átszállás feltételeül szerepelnek.

Ha tárgyunk szempontjából végig lapozzuk a Planum Tabularet,* a Péterfalvai Molnár István gyűjteményét** és

* Planum Tabulare sive decisiones curiales per excelsam deputationem a pie memorie imperatrice et Regina Hungariae Diva Maria Theresia eatenus ordinatam Collectae et in ordinem redactae. Anno 1769.
** Sententiae Exc. Curiae Regiae intra annum 1769. quousque videlicet decisiones Curiales in Plano Tabulari extenuatur et Generallium Regni Judiciorum Terminum post Pascha anni 1823. incidentem inclusive latae excentis sententiis I. Tabulae Regiae Judiciae simpliciter approbatoriis Pesthini 1823.

a Kalló Lajos-féle munkát,* ugy a számos ítéletből arról győződünk meg, hogy a pénzbüntetést törvényeink szellemében a iudicatura nem ismerte el közbüntetésnek, s ennél fogva olyan gyakorlat, a mi a criminalis természetű pénzbüntetés átszállását illusztrálná, nem is állhatott fenn. Hogy azonban a birság magánjogi kötelezettségnek tartatott s az a kárral egy categoriába helyeztetett, s ennél fogva a hagyaték terheül az örökösökre átszállott, azt a iudicatura hosszú sorozata bizonyítja. Igaz ugyan, hogy a Praxis Criminalis, mint fentebb említettem, a pénzbüntetést mint közbüntetést is ismerte, s hogy a Praxis Criminalisnak a magyar iudicaturára nagy befolyása is volt: mégis úgy látszik az ítéletekből, hogy a iudicatura a pénzbüntetést közbüntetésül nem alkalmazta. Olyan ítéletet legalább én nem találtam, a melyben az mondatott volna, hogy ez vagy amaz a pénzbüntetés mint közbüntetés alkalmaztatott, s az az elhalt egyén hagyatékából behajtatni rendeltetik. Hogy egyébiránt a személyesség elve a magánjogi bántalmak birságainál is mennyire kidomborodott: azt a Planum Tabulare-ban közlött 647. és 1060. számok alatt (a Czövek-féle 1825-iki kiadás) közölt ítéletek bizonyítják, a melyek a nagyobb hatalmaskodásra vonatkoznak: (Dec. 16.) «Dum quispiam actum maioris potentiae incurrit,convincitur quidem in amissione universorum Bonorum suorum Mobilium et Immobilium, illorum simpliciter idest irredemptibiliter; horum vero communi aestimatione mediante redemptibiliter, sed talium dumtaxat, quae ad propriam eiusdem portionem obtingunt, perconsequens iura, et portiones uxoris, ac Prolium in universis Avitis et acquisitis Mobilibus, ac Immobilibus in salvo relinquuntur, praeterea convincitur etiam in Emenda capitis 200 florenos faciente, verum haec quoque Summa ex propria dumtaxat convicti portione deduci debet: si etenim juxta Articulum 9: 1723. etiam in Casu Notae infidelitatis universa Jura, et portiones Uxoris ac Prolium in salvo manere debent, quanto magis id ipsum in Actu Maioris Potentiae observandum veniet. (Utraque Tabula....)»

A másik egy hétszemélyes táblai határozat (Conf. 647.), mely így szól: «Dum quispiam Actum Maioris Potentiae incurrit, convincitur quidem in amissione universorum Bonorum suorum Mobilium et Immobilium quidem simpliciter, idest irredemptibiliter, horum Immobilium vero communi aestimatione mediante redemptibiliter, sed talium dumtaxat, quae ad propriam eiusdem Portionem obtingunt, perconsequens Jura et portiones Uxores ac Prolium in universis Avitis, et acquisitis Mobilibus ac Immobilibus in salvo relinquuntur; praeterea convincitur etiam in Emenda Capitis 200 florenos faciente, verum haec quoque Summa et propria dumtaxat Convicti Portione deduci debet; si etenim juxta Articulum 9: 1723. etiam in Casu Notae Infidelitatis universa Jura et portiones Uxoris ac Prolium in salvo manere debent, quanto magis idipsum in Actu Maioris Potentiae observandum veniet.» «...Mennyivel inkább meg kell azt (a személyesség elvét) a nagyobb hatalmaskodásnak bűnében is tartani!...» fejezi be ezen ítéletet a Hétszemélyes Tábla.

Összefoglalva röviden az előadottakat, a kérdés jogtörténelmi előzményeiből én azon eredményt vonom le, mit már többször ki is emeltem, hogy sem a homagium sem a birság hazai törvényeink és iudicaturánk szellemében közbüntetés jellegével nem birt, a közbüntetés egyik fő ismérveül pedig hazai törvényeink mindenha elismerték a személyesség elvét, és úgy annak mint azon elv logikai következményeinek épségben tartása fölött a büntető iudicatura következetesen örködött.

Ezzel áttérek feladatom utolsó részére, a kérdés elméleti tárgyalására.

(Folyt. követk.)

Dr. Wlassics Gyula

* Magyarországi Főtörvényszék ítéleteinek gyűjteménye a mostani időig. Debreczen 1802.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Az ügyvédek valamint az ügyészek száma korlátlan. Londonban mintegy 3000 barrister van (a parlamenti tagok közül valami 150 az), de csak mintegy 600 gyakorolja tényleg e hivatást. Vidéken a központi bíróságok tagjainak körutjai (*circuit*) alkalmával tárgyaltnak a fontosabb ügyek; ezekre valamint a békebírák és *records of towns* negyedévenkénti *session*-jeire a londoni ügyvédek ki szoktak menni tárgyalni. De miután az ország bizonyos köruti területekre felosztva van (legnagyobb a *northern circuit*, melybe *Manchester* s *Liverpool* tartoznak), az ügyvédi etiquette a verseny mérséklése végett igényli, hogy minden ügyvéd megválassza a magáét (*select his circuit*) és azon sessio alatt egy másikban ne képviseljen. Természetesen más terminusra ismét más circuitot választhat.

A vidéken csak néhány városban (*Manchester, Liverpool*) van mindössze tán 60—70 gyakorló ügyvéd, miután ott csak kisebb ügyekben ítélő járásbíróságok (*county courts*) működnek állandóan, ezek előtt pedig az ügyvédi s ügyészi functio egyszerűsítés és olcsóbbítás végett együttesen gyakorolható és gyakoroltatik a vidéki ügyészek által.

Egy londoni ügyvéd évi jövedelme 20,000 fontig (200,000 forint) emelkedik; egy *plaidoyer*-ért, mely egy óráig tart, kap esetleg 5000 forintot. Ennek megértése végett tudni kell, hogy sokszor milliókra rug a substratum és kis ügy az óriási perkoltségeket egyáltalán nem bírja el. E költség, míg egy per az utolsó instantia, a lordok háza elé kerül, 3—6000 forintra rug, melyet a győztes félnek megtéríteni a pervesztes rendszerint nem köteleztetik, mi által a felelősség *de facto* korlátozva, csaknem kizárva van, kivéve igen nagy értéket tárgyzó pereket. Angliában nincs azonban ügyvédi vagy ügyészi kényszer; a fél önmagát is képviselheti. E jog persze illusorius azon országban, hol oly bonyolult a jog, hogy p. o. minden ingatlanra vonatkozó ügyletnél is jogtanácsos segélye szükséges és minden vagyonos családnak miként házi orvosa, úgy házi ügyésze szokott lenni.

A legjövödelmezőbb praxis az u. n. *parliamentary bar* tagjaié vagyis azoké, kik kizárólag az u. n. magánérdekű törvények (*private bills* p. o. vasuti concessiók stb.) hozatalánál eljáró parlamenti bizottságok (*private committees*) előtt képviselnek feleket és bíróság előtti gyakorlattal nem is foglalkoznak.

A tényleg gyakorló ügyvédek kiváló osztályát a királynő által a *lord chancellor* ajánlatára *queens counsel* (Qu. C.) címmel felruházottak képezik, a kik a legkiválóabbak szoktak lenni és, mint említők, *advocati fisci* lehetnek. Összesen mintegy százán lehetnek most. Megkülönböztető jelük a fekete selyemtalár, míg a többi egyszerű barristeré csak fekete közönséges kelme (innét a nevek *silks, stuffs*). E királyi ügyvédekből és a vidéki barristereket képviselő egy-két közönséges vidéki barristerből (*stuffcountryman*) alakul a *bench*, az innék és ügyvédek kormányzósága. Az *ambitio* itt is meg van adóztatva. A megválasztásért ugyanis magas díj fizetendő (300 font az *Inner Temple*, 200 font a *Middle Temple*, 30 font a *Lincolns Inn* és *Grays Inn*-nél). Bíróvá csak ügyvéd és pedig csak *serjeant at law* lehetett, mely kitüntető címet ismét csak 7 évi ügyvédi gyakorlat után lehetett a *lord cancellártól* kapni, a miért 500 font volt fizetendő. E *serjeantok* (kik rangra azonban a *benchereknek* *prædestinált queens counsels* alatt állnak) együtt külön testületet képeztek (*serjeants inn*), melynek ennél fogva minden bírónak tagjának lennie kellett és annak meg is maradt; e címen bíró is választható és szokott is egy-kettő választatni a *bench*-be. E *serjeant at law* cím azonban az 1873-ki *judicature act*

által eltöröltetett és 1876 óta nem lesz többé senki *serjeant*. A *bench* kormányzó és fegyelmi hatalma korlátlan az illető innhez tartozó (abból kikerült) ügyvédek felett. A félnek nincs is kereseti joga (*action for negligence etc.*) ügyvéd ellen a bíróságok előtt, csak panaszjoga a *bencher* előtt, ha az ügyvéd valamit vétett. A fegyelmi büntetés lehet megrovás, felfüggesztés a gyakorlattól bizonyos p. o. 3 havi időre, vagy kitörlés (*disbar*). Ez ítélet in thesi felelősséggel ugyan a bírósághoz, de ily különben is sikertelen felelősséggel alig fordul elő. Különben a vétségek s büntetések is igen ritkák. A gyakorlattól eltiltás utolsó sensatiós esete *Tichborne* ügyvédjénél fordult elő, ki *bencher* is volt és előbb formasierűen degradálva (*disbenched*), azután a karból kizárva (*disbared*) lett. *Collusio*, csalás, szóval ügyvédi közönséges büntetés miatt az örök *silentiumon* kívül 1 évi s 1 napi börtönbüntetés van kiszabva; természetesen ezt már a közönséges bíróság mondja ki.

Fennmaradt a szoros kapocs a bíróság és ügyvédi gyakorlat között, mely mindig amannak előlépcsőjét, mintegy segédi támaszát képezte. A kormányval csak annyiban függ össze az ügyvédség, hogy a *queens counsel* című (kir. ügyezökként is eljáró) ügyvédek elnökei a kormányban helyt foglaló *solicitor general* és *attorney general*, kik egyes az államot érdeklő vagyis kincstári és büntető perekben megbízzák az egyes *queens counsel*-okat a *fiscus* vagyis a felség képviselésével. Fennmaradt a szabály, hogy bíróvá csak az lehet, ki legalább 7 évi ügyvédi gyakorlatot folytatott. Fennmaradt a két rend testvérviszonya, mely mindkettőt tiszteltté és tekintélyessé teszi a közönség szemeiben.

Egészen más jellegű természeténél fogva a perbeli képviseléssel és perenkívüli jogügyletek kötéseivel foglalkozó ügyészség, melynek nem *gentlemanlike* és kapzsi eljárásáról a társadalmi korrajzokban, satyrikus regényekben stb. annyi panaszt és magunk állapotaira emlékeztető visszaélések leírását olvassuk.

Az ügyész (*procurator*, a *chancery court*-nál *attorney*, a *common courts*-nál *solicitor*, most az egybeolvasztás folytán általában *solicitor* néven) a társadalomban nem tartozik állásánál fogva a *gentlemen* körébe, hivatalos eljárására nézve pedig, miként bármely bírósági hivatalnok, a bíróságok fegyelmi hatalmának van alávetve. Ő a felekkel érintkezik, tarifált s egyéb (óriási) díjait perelheti; ellene a fél mulasztás stb. címén kártérítési stb. keresettel bír a bíróság előtt (*action at law*). A felvétel azelőtt az ügyészi jogot consolidáló (az egyes törvényeket stb. egybefoglaló) *The Solicitor Acts* (1843. s 1860. évi vagyis 6/7 Victoria c. 73 s amendáló 23/24 Victoria c. 127. 1. Stephen i. m. III. 323. s k. lk.) által szabályoztatott, melyek szerint a főbíróságok 8 bírója a *master of the Rolls* (a lord kanczellár és lord chief justice után legmagasabb rangú bíró) elnöklete alatt a felvételi vizsgát vizsgálók által tartották és annak szabályait időnkint megállapították. A vizsgára csak az bocsáttatott, ki ügyész mellett 5 évi (vagy ha egyetemi ranggal bírt, 3 évi) gyakorlatot igazolt vagy ügyvéd volt. A felvétel az ügyészi jegyzékbe (*roll*) az 1827-ben alakult országos ügyésztisztület (*incorporated law society*) illetve annak *registrarja* által eszközöltetik. Az ügyész sincs helyhez, bírósághoz kötve, beírva lehet egyidejűleg több bíróságnál, átirathatja magát stb., de csak ott perelhető, a hol beírva van.

Az új 1877. július 23-ki törvény (40/41 Victoria c. 25.) 1878. január 1-én lépett életbe. E szerint az említett ügyésztisztület állapítja meg a főbíróság által csak jóváhagyandó vizsgarendet, ez tartja meg a vizsgát (a bukott felelősséggel a főbírósághoz s a főbírósági elnök fel is menthet a vizsgák alul), valamint ez állapítja meg a féllel előbb közölt jegyzék alapján a költségeket (mi szintén felelősséggel a főbírósághoz; azelőtt egyenlően senki nem kellett az ügyésznek jegyzékét a féllel való közlés után leghamarább 1 hó után beperelnie).

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 34 és 35. számokban.

A 34. számban a párisi avoués irodáinak ára említettén, 200,000 *lira* iratott *frank* helyett. A 35. számban pedig Sir William Charley czimeül *serjeant at commons* iratott *common serjeant* helyett.

Tudni kell, hogy az *incorporated law society* tagjai csak az u. n. *leading solicitor*-ok, vagyis a tekintélyesebbek, most mintegy 6000, kik néhány *guinea*-ból álló tagsági járulékot fizetnek, és hogy azt egy 30 tagu választott tanács (*counsel*) kormányozza. Az ügyészek száma korlátlan és óriás nagy. Csak Londonban most mintegy 12,000 *solicitor* működik. Van köztük gazdag és szegény ember, kitűnő és selejtes elem. Gyakran többen (kik különféle jog- illetve üzletágat mivelnek) valóságos társasággá (*company*) szövetkeznek; az 1875. augusztus 11-ki törvény (az 1873-ki bírósági szervezet és perrend kiegészítése) elő is írja, hogy ha ügyész-társaság signálta a keresetet, alperes követelheti annak tagjainak megnevezését az eljárás különbeni beszüntetésének (*stop*) terhe alatt. Angliában, mint említők, a fél most is képviselheti önmagát, sőt régi időkben (mint minden népnél) erre kötelezve volt; mást képviselni azonban az ügyészek kizáró *privilegiuma* minden ügyben, mi által a zugírászat kizárva van.

Itt is azon sajátosságokkal találkozunk, hogy nincs előírva semmi qualificatio és előtanulmány a gyakorlat megkezdésére nézve. Minden bejegyzett ügyésznek joga van bárkit magához gyakorlatba felvenni, de mindegyik egyidejűleg mindig csak kettőt vehet fel. Ezek nemcsak hogy nem kapnak fizetést, hanem ellenkezően a *solicitor*nak kell 5000 forintot fizetniük a felvétel, illetve 5 (egyetemi rang esetén 3) évi gyakorlat fejében. E magas összeg ismét visszaríasztja a proletárokat. Viszont azonban az ügyésznek természetesen eszébe sincs bárkit (vagyis 5000 forint tiszta hasznot) visszautasítani, noha ez teljesen tőle függne, s ha valakit p. o. senki se venne magához, ügyésszé egyáltalán nem lehetne. Az önkiegészítés e módját teljessé teszi, hogy most, mint említők, a vizsga is az ügyésztestület tanácsa kezében van, mely egyedül választja tagjai közül a vizsgálókat. A felvételnél az illető jelölt (*clerk*) bejegyezve lesz e minőségben jegyzébe (*articled clerk*). Három vizsgát kell az említett ügyészbizottság előtt letennie: egyet a gyakorlat megkezdése előtt, egyet az alatt, egyet bevégeztével (*preliminary, intermediary, finaly examen*). E 3 vizsga letételéről bizonyítványt kap. Ennek alapján lesz ügyésznek beírva, felvéve. Jó gyakorlatot gyorsan csak úgy kaphat, ha renomirozott ügyészi irodát megvesz valamely visszavonuló kartárstól, mely üzlet (*to sell his practice*) az ügyészeknél és orvosoknál Angliában úgy virágzik, mint nálunk a kereskedőknél. Az ügyész valódi (számra korlátlan) segédei fizetett írások stb. (*paid clerks*). A felvételi vizsga alul felmentve van, ki egyetemi baccalaureatus. Minden vizsga nélkül ügyésszé felvehető az 5 évi ügyészi gyakorlat (vagyis a testület egyik tagja javára fizetendő 5000 frt) alapján valamely ügyvéd, ha innje két benchertől bizonyítványt hoz arról, hogy az ügyésségnek megfelelő képzettséggel bír.

Az ügyészi gyakorlattal összefér a községi bírói, de máris nem a bekebírói állás. Ügyész és ügyvéd sok *privilegiummal* bír: fel vannak mentve a *jury* és *constable*-szolgálat alul stb.

A vidéki ügyésség (*country solicitors*) a londonival egy országos testületet képez és az üzlet érdekében (központosítva lévén a bíróságok) minden vidéki ügyésznek állandó agense valamely londoni ügyész. Szóval teljesen dominál az üzleti, anyagi, kereseti jelleg. A fegyelmi hatóságot az ügyészek felett a bíróság gyakorolja. A legnagyobb fegyelmi büntetés a kitorlás vagyis hivatalvesztés (*shok of the roll*).

Egészen önálló, de az angol szervezetnek hű mása az irländi ügyvédség (*bar of Ireland*) és ügyésség szervezete. Ellenben Skótszágban, hol egészen más a jog is, hol nem a *common law*, hanem a *civil law* a közönséges jog, hol más a bírói szervezet s eljárás: egészen eltérő az ügyvédség szervezete is.

Az ügyvédek itt *advocates*, az ügyészek *law agents* nevet viselnek.

E rövid vonásokban rajzolt kép is mutatja a történelmi tradíciók uralmát és az embereknek az intézményekénél nagyobb értékét és fontosságát. Anglia sajátos, a mi fogalmaink szerint hiányos közoktatás és az állami befolyás lehetőleg csekély mérve mellett virágzó, büszkeségét képező, tudós ügyvédségnek volt és van birtokában. Az autonom testület önfejlődésében van a sulypont. De ez nem lett volna lehetséges azon magas tisztelet nélkül, melylyel az állam e hivatást körülvette évszázadokon át, azon oltalom nélkül, melyben középkori kiváltságokon nyugvó szabadságát mindenkor részesítette. Dr. Dell'Adami Rezső.

JOGIRODALOM.*

Cours de Procédure. Par GARSONNET, professeur à la Faculté de Droit de Paris. Deuxième partie. *Compétence.*

(Befejezés.)

A kereset jogi természetének fejtegetése után áttér szerző az alperesi védelem (les défenses) elemzéséhez. Részletesen tárgyalja ennek lényegét és azon különbségeket, melyek a kifogások (exceptions) és a per érdemére vonatkozó védelem (moyens au fond) között létezik. Beszél az erre vonatkozó illetőségi tanról, hogy t. i. mely helyen és mely időben terjesztendő azok elő, szóval a felek és bíróságnak ezen irányban való jogairól és kötelességeiről. Érdekes különösen azon rész, mely arról szól, hogy mennyiben foglal helyet a francia szóbeli perben az *eventual-maxima*; épen ezért szabadságot veszünk magunknak azt rövid kivonatban a tisztelt olvasóval megismertetni.

A per érdemére vonatkozó bármely védelmek (ténybeli állítások, bizonyítékok s jogi érvek) a perben a tárgyalások befejeztéig bármikor előterjeszthetők; sőt a felebbezési forum előtt is hozhatók fel oly védelmek, melyek az első bíróságnál még nem érvényesítették; végre még a semmitőszék előtt is, (a mely csakis a jogkérdésben dönt) hozhatók fel újabb védelmi eszközök, a mennyiben ezek a megállapodott jurisprudentia által (jurisprudence établie) kizárva nincsenek.

Egészen másképen van azonban a kifogásokkal (exception).** Ezek a kizárás terhe mellett csakis «in limine litis», az az a per érdemére vonatkozó minden egyéb védelem előtt hozhatók fel.

Ennyi az egész, a mi az esetlegességi elvből a francia eljárásban létezik. Hogy az írásbeli eljárásban mi teszi szükségessé ezen merev formai elvnek alkalmazását, azt igen jól tudjuk. Felette érdekes ezzel szemben a francia törvényhozás ratióját hallani, melyet szerző oly szépen fejteget.

«A felek érdeke, a jóhiszeműség, sőt az igazságszolgáltatás méltósága is megköveteli azt, hogy egy alaptalan kereset minden időben visszautasítható legyen, másrészt azonban számtalan inconvenientiára szolgáltatna alkalmat, ha egy perakadályozó kifogás (exception) az ügy bármely stadiumában előterjeszthető volna; azon kívül hogy igen természetes azon vélelem, miszerint alperes mellőzni kívánt oly a per érdemét nem érintő védelmet, melyet mindjárt a a per kezdetén fel nem hozott, még mellé igen veszélyes is lenne: 1. a tárgyalás végeig produkálni engedni oly igényeket, melyeknek — mint a tapasztalat mutatja — legtöbb-szor semmi egyéb céljuk nincs, mint a legigazságosabb követelést kijátszani s annak eredményét késleltetni; 2. megengedni, hogy egy talán nem is komoly érdek miatt, egy már előre haladott s az ítélethozatalhoz közel álló per befejezésének gát vettessék».

Áttér ezután szerző a szorosabb értelemben vett ille-

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

** A francia jogtudomány és bírói gyakorlat «exception» kifejezés alatt csakis az u. n. perakadályozó kifogásokat (Processhindernde Einreden) érti, míg minden egyéb a per érdemére vonatkozó védelmet (tagadás, kifogás, ellenbizonyítás stb.) «défenses» elnevezéssel jelöl meg.

tékességre. Ez az a kérdés, a melyre nézve a francia jogtudomány és judicatura daczára a törvény szembeötlő hiányainak a tökéletességnek oly fokát érte el, melyet máshol hiába keresünk, mi a francia jogászok kitűnő gyakorlati érzékétől eltekintve, leginkább politikai okokra vezethető vissza. A francia forradalom előtt sehol Európában nem volt oly kuszált az illetékesség kérdése, mint épen Franciaországban. A pamphlet- és vigjáték-íróknak nem volt ennél kedveltebb és hálásabb témájuk. Az ebből folyó igazságügyi miseria oly nagy volt, miszerint közmondásossá vált, hogy a ki igazságot indul keresni, az akkorára, mikor az illetékes forumot megtalálja, épen tönkre megy. A forradalom azon decretumban, mely az 1790. év augusztus 4-ikének nevezetes éjjelén hozatott, egy tollvonással valamennyi privilegizált forumot eltörölte és megállapította minden francziának közös jogát («le droit commun de tous les français»). Ily tabula rasa-n, pusztán a jogegyenlőség elvére támaszkodva építette fel a francia jogtudomány és a bírói gyakorlat a most már átlátszó praecisítással formulázott illetékességi tant.

GARSONNET szerint három lényeges elv uralja ezen oly rendkívüli fontossággal bíró tant: 1. a bírói illetékesség szükségképen területi; 2. ugyanaz minden egyes polgárra nézve; 3. az egyes esetekben egyedül a felek lakhelye, vagy a peres dolog vagy a kötelezettség székhelye által határozatik meg. A területiség elve azt jelenti, hogy a bíróság a számára kijelölt területkörön kívül (hors de son ressort) el nem járhat, a mi Franciaországban oly szigorúsággal van keresztül vive, hogy rendes körülmények közt a törvényszék a székvároson és az arra szentelt épületen kívül ülést nem tarthat.

Szerző az illetékességet két egymástól szigoruan megkülönböztetett részre osztja: illetékesség «ratione personae» és «ratione materiae». E felosztásnak nagy jelentősége van a francia jogban. A «ratione materiae» megállapított illetőség ugyanis a bírói hatalomnak a különböző törvényszékek közti megosztásán és az őket egyesítő bírói hierarchián, tehát a *közrenden* (ordre public) alapszik; míg a «ratione personae» megállapított illetőségi szabályok jobbra csak a felek kényelmét és a magánérdekeket érintik. Ezen elvekből természetes folyományképp következnek: 1. hogy a felek a ratio personae-ből folyó illetékességi szabályokat közös megegyezéssel megváltoztathatják, míg a ratione materiae megállapított illetékességi szabályoknál ezt nem tehetik; 2. hogy az illetékességi kifogás, mely a ratio materiae-n alapszik, a per bármely siadiumában megtehető, egyébként pedig csak «in limine litis»; 3. hogy a ratione materiae illetéktelen törvényszék hivatalból tartozik az ügyet visszatartani, míg ha az illetéktelenség ratio personae-n alapszik, erre kötelezve nincsen; 4. hogy ha valamely bíróság ratione materiae illetéktelen, az államügyész hivatalból

köteles az ügy visszautasítását indítványozni, a mire különben kötelezve nincs.

Áttér ezután szerző a ratione materiae illetékesség eseteire a különböző koordinált és subordinált bíróságoknál. Sajnálattunkra a tér szűke miatt itt nem követhetjük szerzőt, mind a mellett érdekesnek tartjuk azon részt kiemelni, mely a perköltségek kérdésével foglalkozik.

Perköltségek (frais) alatt a francia judikaturában azon törvényes, taxaszerűleg megállapított díjakat és költségeket értik, melyek az «officiers ministeriels»-t (ügyész, végrehajtó, közjegyző stb.) illetik. Ennek megállapításánál és az ebben való marasztalásnál azon törvényszék illetékes, a mely előtt vagy a melynek területén a költségek tétettek (dans l'arrondissement duquel ces frais ont été faits). Ezen illetékességi szabály ratio materiae-n, és pedig azon *felügyeleti és fegyelmi* jogon alapszik, mely a törvényszéket a területén székelő összes «officiers ministeriels» felett megilleti: hogy a felek azok netalán túlzott követeléseivel szemben megóvassanak, minek szükségessége akkor tűnik ki leginkább, ha meggondoljuk, hogy az «officier ministeriel» funkcióját mint monopoliumot üzi. Ezen illetékesség ugy a már liquidált, mint nem liquidált költségekre kiterjed és oly következetességgel van keresztül vive, hogy a felebbezési törvényszékek előtt felmerült költségekre nézve első fokban is ugyanezen bíróságok illetékesek. A tulajdonképeni ügyvédek (*avocats*) nem tartoznak ezen szabály alá, mert ő felettük a törvényszék fegyelmi hatalmat nem gyakorol, s «mert — mint szerző mondja — nincs mit félni, hogy ők túlzó követelésekkel álljanak elő», s a mi a legfőbb ok: a honorariumnak bírói uton való megállapítása végett tett lépések a rend tanácsa által sujtandó fegyelmi vétséget képeznek.

A «competentia ratione personae» tárgyalásánál szerző az «actor sequitur forum rei»-féle elv fejtegetése után, ennek a francia judikaturában való alkalmazására tér át. Végre az utolsó III. fejezetben az illetékes bíróság jogait és kötelességeit és azon kivételes eseteket tárgyalja, a melyekben a bíróság magát illetéktelennek tartozik kimondani (litis pendentia connexitas, bírói érdekelttség, stb.).

Kedvünk volna szerzőt e fejtegetéseknél is nyomról-nyomra követni; midőn azonban egy könyvismertetés szűk kerete bennünket ebben meggátol, magához a könyvhöz utasítjuk: a tisztelt olvasót, azon műhöz, melyről DUVERGER a párisi Société de Législ. Comparé elnöke a társaság egyik közelebbi ülésén úgy nyilatkozott, «hogy az minden tekintetben igazolja, azon hirnevet és nagy tudományt, a melyet Garsonnet a «Histoire des Locations perpétuelles et des Baux à longue durée» című művével már korábban szerzett, s hogy e művével ugy a perjog tudományának, mint a gyakorlatnak kiváló szolgálatot tett, s az nélkülözhetlen lesz mindazokra, kik a francia perjoggal megismerke. I. óhajtanak és e tudományágot művelik». Dr. Nagy Dezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. tcz. 232. §. rendelkezése kizárja-e felperes fél felfolyamodási jogát?

Az említett tcz. 223. §. második bekezdése a feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján az abban marasztalt ellen akár felperesi, akár alperesi minőségben lett elítélve, veszély valószínűségének kimutatása mellett a marasztalt fél ellen, míg a 224. §. csupán a marasztalt alperes ellen elrendelendőnek jelenti ki a biztosítási végrehajtást.

A 232. §. ban pedig az elrendelt biztosítási végrehajtás elleni felfolyamodásra vonatkozólag már kapcsolatosan intézkedik a törvény, a 223. és 224. §. ainalapuló biztosításokat tekintve, meghatározván, hogy minő irányban s terjedelemben vizsgálta-e felsőbb bíróság által azon jog, mely kérel-

mezőnek megadatott az alsóbb bíróság által, felfolyamodó fél ellenében.

Az 1881: LX. tcz. 34. §-a a végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen a felfolyamodás jogát általánosan megadja mindenik érdekelt félnek, hacsak az a törvény különös intézkedésében kizárva nincsen. A felfolyamodási jog kizárási eseteit taxative sorolja elő minden egyes jogtételnél a végrehajtásról szóló törvény, s ott hol a törvény határozottan ki nem mondja a felfolyamodás kizárását, a 232. §-nak kiterjesztő értelmezést adni nem lehet.

Vizsgáljuk meg az 1881: LX. tcz. 37. §-ban foglalt jogelvnek alkalmazását; ez is nyilvánvalóvá teszi, hogy felperes felfolyamodási joga a biztosítási ügyekben a 232. §. által

kizárva nincsen. Vegyük a gyakorlati példát. Az 1881: LX. tcz. 224. §. rendelkezése szerint az elsőbíróság a biztosítási végrehajtást alperes ellen elrendeli; alperes, ki ellen a biztosítás elrendelve lett, a 232. §. szerint felfolyamodást ad be; a másod bíróság nem találván elrendelhetőnek a biztosítást, az első bíróság biztosítási intézkedését feloldja: az érdekelt peres felekkel közöltetvén a másodbírósi határozat, alperes az általa letett biztosítási összeg kiutalványozásáért folyamodik; az ki nem utalványozható, míg a biztosítás érdemében a végzés jogerőre nem emelkedett.

Ezekből folyólag még nyílt kérdés tárgyat képezi, hogy a már többször említett 232. §. kinek felfolyamodási jogát zárja tehát ki? Ösmeretes törvénykezési gyakorlatunkból, hogy biztosítási végrehajtási ügyekben az 1868: LIV. tcz. életbenléte alatt gyakori eset volt, hogy az elrendelt biztosítás ellen egy harmadik a biztosítással közvetve érdekelt is fellépett semmiségi panasz jogorvoslatával, és a semmitő szék több esetben egybehangzóan kijelentette, hogy a biztosítási ügyben közvetlen nem érdekelt harmadik személy semmiségi panaszát el nem utasítható, s nézetem szerint ily harmadik személy felfolyamodási jogát zárja ki a 232. §. intézkedése, nem pedig az ügyben közvetlen érdekeltégben álló felperes fél felfolyamodását.

Gyukics Viktor,
kir. aljársbíró.

A főeskü alapján indított perujtás kérdéséhez.

E lapokban felvetett azon kérdésemre, vajon az 1868: LIV. tcz. 111. §-a alapján hozott marasztaló ítélet ellen a per, főeskü mint új bizonyíték alapján megújítható-e vagy sem, SIMON Endre lőcsei kir. törvényszéki bíró ur «igen»-nel, Dr. F. S. ur «nem»-mel válaszol.

A kérdés gyakorlati fontossága, megoldásának messzireható következményei a jogbiztonságra megérdemlik, hogy a jogászközönség azt tisztázva, egyik vagy másik irányban megállapodásra jusson.

Vagy talán közömbös-e, hogy a perben álló felek egyikére kedvező ítélet a másik fél által *tíz év alatt*, a nyertes félnek gyakran halála után is, meg legyen támadható.

Vagy talán közömbös-e, hogy a pereszes fél tíz évi határidőn belül ellenfele örökösei ellen újból felléphessen esküjével, mely az 1868: LIV. tcz. 235. §-a alapján neki megítélhető — azt nyerendő, a mit ellenfele életében talán nem nyert volna?

S megfordítva, megengedhető-e, hogy azon fél, ki valamely tárgyalási határnapnak vagy perirat beadási határidőnek vagy más perjogi cselekvény véletlen elmulasztása által peresztesévé lőn, pusztán e mulasztás folytán beállott sérelmes jogkövetkezményektől meg ne menekülhessen?

SIMON Endre törvényszéki bíró ur száraz, rövid és objectív kérdésemből ez iránti nézetemet és annak alapját is kitalálni vélvén, *egy általam távolról sem osztott* nézetet támad meg.

Én részemről ugyancsak távolról sem hiszem, hogy a tárgyalásra szabályszerűleg megidézett, de meg nem jelent alperes elmarasztaltatásának alapja a «makacsság», vagy pedig bíró ur által jelzett «hallgatóság beismerés»; annál kevésbbé, mert jól tudom, hogy az 1868: LIV. tcz. 111. §-a értelmében a keresetben felhozott tények és állítások csak annyiban tartandók valóknak, a mennyiben magának a felperesnek bizonyítékai által meg nem cáfoltatnak, másrészt pedig, hogy a «beismerés» mint «bizonyítási eszköz» csakis akkor szolgál «bizonyítékul», ha a bíróság előtt expressis verbis vagy tacite történt, vagy mint bíróságon kívüli külön bizonyítatik.

A fent jelzett marasztalás alapja, melyet különben sokan félreértenek (sőt képviseltemmel megtörtént, hogy meg nem jelenésem által tanúsított makacs magatartásom indokából anno domini 1881. marasztaltattott),

egészen más. A törvénykezési rendtartás azon szabályt, «qui tacet, quum loqui potuit ac debuit, consentire videtur», elfogadva, «azon törvényes vélelmet» állítja fel, hogy a bíró a szabályszerűleg megidézett alperes meg nem jelenéséből felperes kereseti állításait az e szakaszban jelzett határokon belül *valóknak következtetése illetve tartsa*.

Mint hogy pedig az 1868: LIV. tcz. 153. §-a értelmében a törvényes vélelem bizonyítást nem igényel, logikai conclusio: hogy *alperes ezen praesumptio legis alapján* marasztalandó.

Miután továbbá a törvény a törvényes vélelem ellenkezőjének bizonyíthatását ki nem zárja, módot nyújt alperesnek annak beigazolására, ut tametsi tacuisse, quum loqui potuit ac debuit, non consentire licet.

Ez az igazolásnak alapja, és indoka annak, hogy a felek annak tárgyalásába általában bocsátkoznak, és hogy a mennyiben a meg nem jelent (pld. alperes) fél a mulasztás vétlen voltát ki nem mutatja, vagy talán ellenkezőleg annak szándékos volta derülne ki, *az igazolásnak hely nem adatik, és az 1868: LIV. tcz. 111. §-a alapján hozott megcáfolható ítélet megcáfolhatatlanná, «praesumptio juris et de jure»-vé válik*, ugyanarra, hogy az ellen, s nézetem szerint a legvilágosabb okmányok daczára, a perujtás jogorvoslata sem használható, mert az 1881: LIX. tcz. 69. §-a csakis a bizonyítási eljárással befejezett perek megújíthatásáról intézkedik, csakis ezeket declarálván megújíthatóknak.

Az idézett szakasz második pontjának, mely így hangzik: «az ítélet jogerőre emelkedésétől számított tíz év alatt, ha a pereszes fél lényegileg a per tárgyára vonatkozó olyan «új» bizonyítékot hoz fel, melyet az alapperben nem használt», szintén csak az lehet az értelme, hogy az újító, az alapperben valami bizonyítékot már használt legyen, *mivel különben szerkezete felette rossz volna, a mennyiben az «új» szócskának egészen ki kellett volna maradnia*, és a paragraphus így volna szerkesztendő: ha a pereszes fél lényegileg a per tárgyára vonatkozó *olyan bizonyítékot hoz fel, melyet az alapperben nem használt*.

Ezen körülmény egyszersmind ratiója az 1881: LIX. tcz. 87. §-ának, mely szerint a meg nem jelent fél is az ítélet ellen, a mennyiben nem ilyképp lett volna hozandó, a mint hozatott, a felebbezés jogorvoslatával élhet.

Ezekből következik, hogy törvénykezési rendtartásunk értelmében is a szabályszerűleg megidézett, de meg nem jelent fél a *halasztó- vagy nem halasztó* hatálylyal bíró igazolással, nem pedig perujtással *élni köteles*. Különben az 1881: LIX. tcz. 68. §-ának értelme illetve gyakorlati célja hiányoznék.

Az általam jelzett álláspontot a német polgári perrend, mely az 1881: LIX. és LX. tczikknek sok tekintetben alapul szolgált, szintén elfogadván 296. §-ában, az 1868: LIV. tcz. 111. §-ához analog intézkedéseket tartalmazván, még a «contumax non appellat» elvének hódolva, a törvény-szabta alapon hozott «Versäumnungsurtheil» ellen 474. §-ában még a felebbezést sem engedve, 303. §-ában világosan rendelkezik, hogy: «Der Partei, gegen welche ein Versäumnisurtheil erlassen ist, steht gegen dasselbe der Einspruch zu».

Ugyanazon perrend 543. §-ában a perujtásról «Restitutionsklage» intézkedvén, a büntetőjogba ütköző eseteken kívül a perujtás alapjául csakis a «Restitutio propter noviter reperta»-t fogadván el, 7. pontjában rendelkezik: «Wenn die Partei

a) ein in derselben Sache erlassenes, früher rechtskräftiges Urtheil, oder

b) eine andere Urkunde auffindet oder zu benutzen in den Stand gesetzt wird, welche eine ihr günstige Entscheidung herbeigeführt haben würde».

De az 544. §. második kikezdésében még világosabban rendelkezik, azt mondja: «Der Beweis der Thatfachen, welche

die Restitutionsklage begründen, kann durch Eidesschiebung nicht gelöst werden», és ez nézetem szerint az 1881: LIX. tcz. 69. §-ának álláspontja is.

Felesleges megjegyezmem, hogy a kifejtettek szerint én is Dr. F. S. ur nézetéhez csatlakozom.

Dr. Hexner Gyula,
liptó-szt-miklósi ügyvéd.

Ügyforgalmi kimutatás.

(Birtokrendezési ügyekben.)

Az ügyforgalmi kimutatás csak úgy bir értékkel, ha az legalább is megközelítőleg hű képe a valóságnak. Az igazságügyi politika a statistika nagybecsű anyagát csak akkor fogadhatja el megnyugvással miveletei alapjául, ha azok igazak. De hány kimutatás az, melyet csak megközelítőleg is hűnek és igaznak lehetne mondani? Bizony, aligha csalódom, midőn az ilyennek számát nagyon kevésre teszem. Legtöbb kimutatás, mint mondani szokás, *hasból* készül. Ott, a hol a statistika anyaga nem az egész év folyamán szakadatlanul éber figyelemmel és pontossággal gyűjtetik: az év végén nem is lehet azt másképen, mint többé-kevésbbé önkényüleg állítani össze; mert hiszen arra physikai idő nincs, hogy a bíróságok heteket vagy épen hónapokat töltsenek el vele a szigorú hűség kedvéért, minthogy különben a hátrálékok szaporodnának fel elintéztetlen tömeggé. Fődolog: hogy a rovatok találjanak, azokat pedig hasból összeegyeztetni nem nehéz. Nézetem szerint csak akkor remélhetünk igaz és hű kimutatásokat, ha minden bíróságnál lesz egy (vagy a szükséghez képest két) oly hivatalnok, a kinek egyedüli felelősség mellett kötelessége az egész év folyamán a statistikai anyagnak gyűjtése, az év végén pedig annak összeállítása. Minden beiktatott és elintéztett beadvány azután ezen hivatalnok kezén menne keresztül, mielőtt az előadóhoz, illetőleg kiadó kezébe jutna.

De mit tegyünk ott, a hol a megállapított statistikai rubrikák olyanok, hogy azokat helyesen kitölteni teljes lehetetlen?

A jelenleg használatban levő, a «*Polgári ügyekről és azok elintézési módjáról*» szóló (2. B. rakt. sz. III. minta a bir. ügyv. szab. 69. § hoz) törvényszéki ügyforgalmi kimutatás «*Urbéri s rokon ügy*» fejezetének rovatái birtokrendezési ügyekben teljesen hasznavehetlenek.

A kérdéses fejezet ez:

URBÉRI S ROKON ÜGY					
A múlt évről folyamatosan maradt	A folyó évben érkezett	Lett összesen	A f. évben elintéztetett		A folyó évről folyamatosan maradt
			Ítélettel	Egyezséggel	
46	47	48	49	50	51

Lássuk már most, hogy mik azon urbéri és rokon ügyek, a melyek e fejezet alatt kimutatandók?

1. Urbéri egyes perek.

2. Az 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kelt utasítás 41. és 55. §-aiban megnevezett és az eljáró bíró által elintéztett sommás perek.

3. Birtokrendezési (legelő, erdő és nádaselkülönítési) perek.

4. Arányosítás.

5. Tagosítás.

Az ügyforgalmi kimutatás fenebbi fejezetének 49. és 50. rovatai föltételezik, hogy mind ezen perek és ügyek elvannak intézve, ha egyszer bennök ítélet hozatott vagy egyezség keletkezett.

De e felfogás csak az 1. és 2. alatti egyes perekre nézve

áll. A 3—5. alattiakban három ítélet (határozat), illetőleg három egyezség keletkezhetik, u. m.

a) A megengedhetőség kérdésében (utasítás 29 35. §§.)

b) Az érdemben (utasítás 68. 79. §§.)

c) A végrehajtás kérdésében (utasítás 83. §.)

Hogyan mutassuk ki ezeket a fenebbi fejezetben? Melyik ítélettel vagy egyezséggel tekintjük ez ügyet elintéztetnek?

Kétségtelen, hogy a megengedhetőségi ítélettel (határozattal) vagy egyezséggel a pernek vagy ügynek egyik kiválóan fontos része van eldöntve; valamint az is kétségtelen, hogy az érdemleges ítélettel vagy egyezséggel a pert vagy ügyet elintéztetnek még nem lehet tekinteni; mert magának a végrehajtásnak stadiumában évekre terjedő per támadhat s egész a Curiáig felebezhető fontos határozatok (ítéletek) keletkezhetnek. Példa reá a *szőkefalvi* határtagosítás, mely a kihasított új tagoknak birtokbavételétől fogva több mint 20 éve foly s többrendbeli alsó- és felsőbirósági határozattal láttatott el a nélkül, hogy be lehetett volna fejezni, s utóvégre is oda lyukadt ki, hogy újra fel kellett mérni, s eltelhet még egy idő, a míg a végbefejezésre jut. De nemcsak az érdemben, nem csak a végrehajtás stadiumában, hanem a megengedhetőség kérdésében is eltarthat évekig a per. Hiszen sok elkülönítési per (legelő, erdő, nádas 15—25 évig eltart, a míg csak a megengedhetőség kérdésében ítélet vagy egyezség keletkezik. A *jövedétsi* legelő- és erdőelkülönítési per 22 év óta (1859. okt. 26-tól kezdve) folyt már, midőn 1881 június 20-án létrejött a megengedhetőség kérdésében az egyezség. A *szászszentiványi* legelő és erdőelkülönítési per 20 év óta folyt (1861. április 28-tól kezdve), midőn a megengedhetőség kérdésében 1881. okt. 10-én ítélet keletkezett; de fog folyni még tovább is, mert az elsőbirósági ítéletet a másodbiróság megsemmisítvén, további nyomozást rendelt. Valóban a megengedhetőség annyira fontos, miszerint megérdemli, hogy az e kérdésben hozott ítéletek (határozatok) és egyezségek ki legyenek mutatva. Igen, de hoi? Ha ezt a 49. 50. rovatokban tesszük: akkor az ügyet elintéztetnek jelezzük, holott ekkor még az ügy koránt sincs elintézve, helyesebben befejezve; mert hátra van még az érdem, hátra a végrehajtás. Az ügy elintéztetnek, végleg befejeztetnek csak akkor tekinthető, ha a bírói birtokba bevezetés után előterjesztéssel senki sem élt (ut. 83. §.). De nem ez a főok, a miért a főnebb említett három főmozzanatot kimutatnunk szükséges. Ha mi az ügyek forgalmáról, állásáról hű adatokat nyerni komolyan akarunk a végből, hogy az így nyert statistikai anyagot igazságügyi politikánk miveleteinél értékesíthesük: úgy teljes tájékozást kell szereznünk a birtokrendezések minden neméről és minden ágáról; amit csak úgy nyerhetünk, ha azok minden neme és ága mindhárom főmozzanattal van kimutatva.

Azután hátra van még a kiigazítási per (Utasítás 85. §.) Hol mutassuk ki ezeket? Azt csak nem tehetjük, hogy ezeket számba se vegyük; mert fontosságuknál fogva ezek is figyelmet érdemelnek.

Meggyőződés, hogy előbb-utóbb be fog következni azon idő, midőn minden tagosítás és minden arányosítás az állam egyenes és közvetlen költségellegezése mellett vitetik keresztül. Mert az 1880: XLV. tcz. 31—35. §-ai, mint minden félrendszabály, kiegészítést követelnek.

Ha szabatos és hű kimutatások fognak rendelkezésre állani, a melyekből a szükséges adatokat biztosan állíthatjuk össze: a kormány — az átlagos évi szükségletet megállapítani képes lévén — talán sokkal előbb fog beleegyezni az állami költségellegezésbe, mintsem az különben remélhető.

Véleményem szerint a birtokrendezési ügyekről külön kimutatást kellene szerkeszteni.*

Káplány Géza.

* T. munkatársunk által készített táblázat szerkesztőségünkben megtekinthető. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curia részletes ügyforgalmi kimutatását és az 1881. év megfelelő szakával való összehasonlítását alább közöljük. Az összehasonlító táblázat kimutatja, hogy már 1880 ról 1881-re 4038 bűnügy ment át mint *hátralék*, s a jelen év fordulója alkalmával ezen hátralék 436 darabbal kevesbedett. A múlt évi bejövétel normális volt. Tehát még egyáltalán nem érezte hatásait az új büntető törvények által létesített új rendezés. Csakis a jelen évben mutatkozik a bűnügyek azon áradata, melynek következtében — daczára annak, hogy a polgári, urbéri, váltó- és fegyelmi ügyek 2285 darabbal kevesbedtek — a jelenlegi összes hátralék 11450.

— A kir. Curia által a felebbezés megszorítása tárgyában szerkesztett törvényjavaslatot a „B. J. T.” nyomán a mellékletben közöljük. A törvényjavaslat kiindulási pontját nem tartjuk szerencsésnek. Lehetséges az ügyeket elvonni a Curiatól, a nélkül, hogy ily mereven megszoríttatnék a felebbezés. Ha megbarátkozunk azon gondolattal, hogy a járásbírótól a felebbezés a törvényszékhez menjen, mint ez Ausztriában és Németországban is történik, akkor a Curia tulterheltetése megszűnik, és a hármaskirói fokozat is teljesen megmarad. A képviselőház igazságügyi bizottságában ezen combinatio már az életbeléptetési törvény tárgyalása alkalmával szóba hozatott, s kívánatos, hogy a Curia törvényjavaslata ily értelemben kiegészítettessék.

— A kolozsvári ügyvédi kamara nyilatkozata az esküdtzék kérdésében:

Tekintetes Dr. Dell'Adami Rezső ügyvéd urnak Budapest. Haller Rezső ügyvéd és kamarai elnök ur az Ön által az esküdtzék tárgyában folyó évi május kelettel hozzá küldött levelet elintézés végett alólírt kamarai választmányhoz tevéen át, ezennel kijelentjük, hogy az esküdtzék intézménye behozatalát óhajtjuk s véleményünk szerint az ellen Kolozsvártt helyi viszonyokból folyó akadály fen nem forog. — A kolozsvári ügyvédi kamara választmányának 1882. július 1-én tartott üléséből.

Molnár Sándor, h. elnök.

Kövdary Mihály, titkár.

— Neubauer főtörvényszéki tanácsos a német magánjogi törvénykönyv javaslata számára anyaggyűjteményt ad ki. Legújabbban megjelent e című művében: „Das eheliche Güterrecht des Auslandes” (Berlin 1882) a magyar jogot is tárgyalja, és pedig sokkal terjedelmesebben, mint Ausztria, Olasz- és Oroszország jogát. Sajnáltni lehet, hogy szerző csak PUTZ munkáját használta forrásul. Ennek tulajdonítandó a rövid kivonatnak nem egy sarkalatos hibája. Így a házassági szerződések — e téveteg madarak — úgy vannak feltüntetve, mintha a magyar családi jogélet kiválóan azokon nyugodnék. A hozomány kötelezőleg a férj haszonélvezete alá van vetve, ad onera matrimonii ferenda; holott a magyar nő azt nem ismeri. Ez utóbbi tévedés és a helytelenül tanított közszerzemény átvétele okozza, hogy az idegen alig fog jogunkban rendszert észrevehetni.

— Angliában a nők házassági vagyonszerzését, a Common law-nak eddig fenállott rendelkezéseivel szemben, lényegesen módosítja a legújabbban alkotott Married Women's Property Bill, melyet múlt hó 16-án fogadott el a lordok háza. Eddig minden, a mit a nő a házasság tartama alatt bármi címen szerzett, a férjnek tulajdonát képezte. A házas nő önállóan semmiféle vagyonszerzési szerződést nem köthetett, és e tekintetben kevesebb joga volt mint a kiskorúaknak és az örülteknek. A bajokon, melyek ennek következtében különösen a kevésbé vagyonosakat érték, némileg segített az 1870-iki törvényhozás, a Common law elvi álláspontjával azonban csak a mostani törvény szakított, és most már a házas nők jogosítva vannak külön vagyonszerzési korról korról rendelkezni.

— Németországban 1881-ben 1469 jog- és államtudományi mű jelent meg. Az előző két évhez képest ez hanyatlás, a mennyiben 1879-ben 1683, 1880-ban pedig 1557 volt az ezen szakmákból megjelent művek száma. Az összes irodalom terén Németország 1881-ben 15,191 művet produkált.

— Az argentini köztársaság 1868. okt. 16-án hozott törvényvel a büntető-törvény tervezetének megbeszélésével több jogtudóst bizott meg, kik a módosított javaslatot múlt évben a kamara elé terjesztették. A tervezet a büntetendő cselekmények hármaskirós felosztását elejtette, s csak szándékos és nem szándékos törvénysértéseket ismer.

ÖSSZEHASONLÍTÁS

a volt legfőbb ítélőszék 1881. évi január 1-től aug. 31-ig működésével.

A MAGYAR KIRÁLYI CURIA ÜGYFORGALMI ÉS TEVÉKENYSÉGI KIMUTATÁSA

1882. évi augusztus 31-ig.

Tevékenységi szak	Átvétel 1881. évi	Hátralék							Beérkezés 1881. évi	Átvétel és beérkezés 1881. évi	Elintézés 1881. évi	Hátralék 1882. évi
		Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Aug.	Osszesen		
Polgári...	3532	932	896	897	818	732	840	915	960	6690	10222	6690
Urbéri...	9	13	31	10	19	15	40	17	16	161	170	161
Váltó...	134	100	101	102	79	72	90	67	96	707	841	707
Büntető...	3602	974	1090	1611	1416	1689	1714	1485	2101	12080	15692	12080
Fegyelmi...	4	49	53	30	34	41	17	21	13	258	262	258
Összesen	7281	2068	2171	2650	2366	2549	2701	2505	3186	19896	27177	19896
		1947	2273	2661	1967	2106	2429	1581	1994	15727		
		105356757	11351677	199922793	14211450	6241	1040	17990	1906	24231	2946	15913
		1868318										1868318

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Megtorolhatlan vétség. STEHLO KORNÉL budapesti ügyvéd. — A pénzbüntetés jogi természetéről és a magy. büntetőtv. (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. alügyész. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 132. §-ához. GYÖRFFY JÁNOS ügyvéd. — Törvényes zálogjog s elsőbbség. BCDNÁR BALINT ügyvéd. — Különfélék. MELIÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Megtorolhatlan sajtóvétség?

Egy vidéki lapszerkesztő ellen állami illeték megvétele céljából foglaltság intéztetett a még le nem járt előfizetési díjakra. A lapszerkesztő a különben szabálytalanul foglaltságosított foglaltsággal nem törődve, az előfizetési díjakat felszedte és megtartotta. Ennek folytán az illetékes adófelügyelő bünvádi keresetet indított a lapszerkesztő ellen zártörés miatt. A keresetet az adófelügyelő távollétében az adófelügyelő helyettes signálta. Ezen dolgon a lapszerkesztő annyira felháborodott, hogy lapjának legközelebbi számában hevesen megtámadta az adófelügyelő helyettesét, és azt név szerint megnevezvén, «nyuzók királyának», «gazembernek» titulálta, s azt állította róla, hogy hamis vádat kohol és hivatalos hatalmával visszaél.

Az adófelügyelő helyettes ennek folytán hivatalos elsőbbsége útján a kir. főügyészhez fordult és a büntető tvk. 270. §. alapján hivatalból kérte megindíttatni a sajtópert a lapszerkesztő ellen.

A kir. főügyész f. évi 3677. számú leiratával következő indoklással tagadta meg az eljárásnak hivatalból való megindítását:

«A kir. ügyészségnek X.-en. Az ottani kir. adófelügyelőségnek f. évi ... szám alatt hozzám közvetlenül felterjesztett kérvényére vonatkozólag felhívom kir. ügyész urat, miszerint értesítse az említett adófelügyelőséget a f. alatt idecsatolt kérdéses kérvényének és csatolmányainak visszaadása mellett, miszerint tekintettel arra, hogy a btk. 258. §-a szempontjából «tény» alatt nem az általános nyelvtani értelemben vett tevést, cselekvést kifejező vagy feltételező állítások, hanem mindig valamely meghatározott egyénnek bizonyos megjelölt concret esetben véghezvitt, illetőleg véghezvittnek állított tette, factuma értetik; tekintettel tehát arra, hogy az X. Y. x. megyei kir. adófelügyelő helyettes által az N. N. című lap f. évi 9. számában megjelent közleményből kiemelt kifejezések, különösen a következők: stb. stb., nem foglalnak magokban, nem állítanak olyan concret tettet, mely a büntetőtörvénykönyv hivatkozott 258. illetőleg 270. §-ai alá esnék, végre tekintettel arra, hogy a büntetőtörvénykönyv 261. §-ában meghatározott becsületsértés hivatalból való üldözésének csupán a btk. 269. §., továbbá 270. §. 3. pontja és 272. §-a esetében van helye, mindezeknél fogva a jelen esetről nem vagyok azon helyzetben, hogy nevezett X. Y. sérelmeinek megtorlása iránt hivatalból intézkedhessem». — Budapest, 1882. április 24-én

Kozma Sándor s. k.
kir. főügyész.

Ezen elutasító határozat vétele után X. Y. adófelügyelő helyettes magánpanaszt adott be a Budapest ker. kir.

sajtóügyi vizsgáló-bíróhoz. A vizsgálat megindított, befejeztetett, és X. Y. beadta a vádlevelet, a melyben többi közt azt is igazolta, hogy a kir. főügyész az eljárásnak hivatalból való megindítását megtagadta.

A vádlevél a budapesti kir. törvényszék mint sajtó-bíró által következőleg intéztetett el:

«20878/btv. 1882. Végzés.

X. Y. m. kir. pénzügyi fogalmazó és adófelügyelő helyettes a K. P. ellen az N. N. című lap f. évi márczius 4-iki 9. számában .... felírás alatt közzétett cikkben foglaltakra vonatkozólag a btk. 258., illetve 262. §-a és 261. §-ába ütköző s illetve minősülő sajtóvétségek megtorlása iránt a f. évi július hó 11-én 402/s. v. b. sz. alatt beadott vádlevelével elutasítatik, az ügyiratok a vizsgáló bírónak visszaadtnak és a mennyiben folyamodó panaszát továbbra is fentartaná, annak a közvádló útján leendő érvényesítésére utasítatik.

Indokok.

Folyamodó X. Y. midőn magánszemélyi minőségében panaszosul fellépni kíván, úgy a f. évi 339/s. v. b. sz. alatt beadott panaszában, mint a fentjelzett .... szám alatt benyújtott vádlevelében a megtorlatni kért rágalom és becsületsértés tényálladékát a megjelölt hírlapi közleménynek oly pontjaiban és kitételeiben látja foglaltnak, a mely pontok és kitételek a kérdéses hírlapi közlemény értelme szerint a folyamodó által K. P. ellen közhivatalnoki minőségében tett bünvádi feljelentés ténye felett tartalmazznak bírálatot és ezen felül azon állítást is tartalmazzák, hogy panaszos a most érintett bünvádi feljelentés megtétele által hivatalával visszaélve, hamis feljelentést tett. A btk. 270. §-ának 2. pontja értelmében azonban a közhivatalnok hivatali kötelessége teljesítésére vonatkozólag oly állítások megtorlása miatt, a mely állítások által feltételezett tény vagy tények valódiságuk esetében a közhivatalnokra bünvádi vagy fegyelmi büntetést vonnának maguk után, hivatalból van helye rágalmozás vagy becsületsértés megtorlása iránti eljárásnak. Minthogy pedig a panaszolt állítások olyanok, hogy valódiságuk esetében esetleg a bünvádi, mindenesetre azonban a fegyelmi büntetést maguk után vonnák, folyamodó a magánpanaszosi minőségében beadott vádlevelét elutasítani és őt panaszának a közvádló útján leendő érvényesítésére utasítani kellett.

Panaszos nem akarván két szék között a földre esni, és azért is, hogy a főügyészség ne tehesse azon kifogást, miért nem élt ezen elutasító végzés ellen jogorvoslattal, ezen elutasító végzést semmiségi panasszal támadta meg, melynek tartalma röviden a következő:

«Helyeseknek tartja az elutasító végzésben foglalt érveket; kétségtelen az, hogy a panaszolt sértések ellene mint tisztviselő ellen vannak irányozva és hogy hivatali kötelességeire vonatkozólag állítatik, hogy ő hivatalos hatalmával visszaélt és hogy gaz hivatalnok. Azon álláspontot is készségesen acceptálja, hogy utolsó sorban nem a közvádló, hanem a törvényszék van hivatva annak eldöntésére, van-e helye hivatalból való eljárásnak vagy nincs. Az esküdt-széknek és a törvényszéknek tehát nem praedjudikál a kir.

főügyész elutasító határozata, vádlott ezen határozat daczára a 262. §-ban körülírt rágalmazás és becsületsértésben ítélhető bűnösnek. Mindazonáltal, miután az eljárás már nem indítatott meg hivatalból, hanem az ő magánpanasza folytán, kérdéses az, jogositva van-e a törvényszék ezen magánpanaszt visszautasítani? Más szavakkal: *oly esetekben, midőn a 270. §. szerint hivatalból van helye a bűnvádi eljárásnak, ki van-e zárva a magánpanasz?* A törvény nem mondja, hogy ily esetekben hivatalból *indítandó* meg az eljárás, csak azt, hogy *«helye van»* a hivatalos közbelépésnek. Ez tehát nem kényszerítő, hanem engedélyező törvény. Hogy a törvényhozó nem meggondolatlanul használja ezen engedélyező kifejezést, kitűnik mindjárt a következő 271. §-ból, mely szerint némely tisztviselők (bírák, ügyészek stb.) ellen elkövetett rágalmazásért az eljárás *csak hivatalból* indítható meg. Ha tehát ezen tisztviselőknél csak hivatalból torolható meg a rágalom, abból az következik, hogy *más tisztviselőknél magánpanasz folytán is*. A törvényszék tehát helytelenül utasította el a vádlevelet.

Ezen semmiségi panaszt a m. kir. Curia 1882. évi 10402. sz. határozatával *elvetette* és a neheztelt végzést helybenhagyta, mert: «a btk. 270. §-ának 2. pontja szerint, ha közhivatalnok ellen, milyen a magánvádló, hivatali kötelességeire vonatkozólag állítatik olyan tény, mely valódisága esetében bűnvádi vagy fegyelmi büntetést vonna maga után, csak (i) hivatalból van helye büntető eljárás megindításának; a btk. 264. §-ában kimondott azon általános szabály ugyanis, hogy rágalom és becsületsértés miatt csak a sértett fél indítványára kezdhető meg büntető eljárás, nem egyebet jelent, mint csak azt, hogy a hivatalbóli eljárásnak a sértett fél kezdeményezése s megbízása nélkül helye nincsen, a mi ki nem zárja, hogy a 270. §. 2. pontja esetében a sértett fél által megkeresett közbíró lépjen fel; a kir. törvényszék tehát mint sajtóbírótság azon végzése által, melyben a vádlevelet elutasította s a magánvádlót, ha panaszát fentartani akarná, annak a közbíró útján leendő érvényesítésére utasította, semmiségi panaszra okot nem adott».

Mint látjuk, a m. kir. Curia kimondta ugyan, hogy ily esetekben ki van zárva a magánpanasz, de azt, hogy miért van kizárva, semmivel sem indokolja. Az indokolásban ugyanis egyszerűen azt mondja, hogy a 270. §. 2. pontja szerint *csak* hivatalból van helye az eljárásnak, pedig ez nem áll, a törvényben ezen szócska: «csak» elő nem fordul. Szemben a 271. §-sal, mely a bírósági tisztviselőkre nézve és ezekre nézve is csak a *rágalmazást* illetőleg kivételt tesz, a m. kir. Curianak tehát indokolnia kellett volna, hogy miért van *csak* hivatalbóli eljárásnak helye más hivatalnokoknál is. Mert nem az a kérdés: van-e helye hivatalbóli eljárásnak vagy nincs? De azért hogy ily eljárásnak helye van, még koránt sincs kizárva, hogy magánpanasznak *is* nem lehet helye.

Nézetünk szerint a 271. §. helyes magyarázatából nem lehet mást következtetni, mint azt, hogy a magánpanasz ily esetekben nincs kizárva, a mi megint ki nem zárja azt, hogy az eljárás hivatalból is meg nem lenne indítható.

Ha a magánpanaszt a közhivatalnokok ellen elkövetett becsületsértések és rágalmazásoknál kizárjuk, akkor a felett, fenforog-e becsületsértés vagy rágalmazás, a közbíró, illetve felettes hatósága az igazságügyminiszterium lenne az első bíró, és csak ennek affirmatív határozata esetén dönthetne a bíróság oly kérdésben, mely a törvény szerint kizárólag a bíróság foruma elé tartozik. Azon esetekben pedig, hol a közbíró vagy a miniszterium nincs egy véleményben a panaszossal, az illetőtől minden bírói segély meg lenne tagadva.

Sztehlo Kornél.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

IV.

A kérdés elmélete.

Mi a büntetés?

A büntetőjogi elméletek követőinek különböző táborába kérdésre nem ad egészen egybehangzó választ.

Az elrettentés elméletének híve másképen felel erre mint az, a ki a javítási elméletben keresi a büntetőjog megalapítását, ismét másképen szól a megelőzési elmélet követője mint az, a ki az önvédelmi rendszerhez csatlakozott. És így tovább. Nuance-okban találunk eltérésre.

A mi azonban a büntető jogtudomány mai állásában általános igazságul van elismerve, a mi a büntetés constitutív elemeire nézve egyértelmű tan, azt összefoglalhatjuk a büntetés következő fogalmi meghatározásában.

Büntetés a büntetett ellen intézett s valamely büntetendő cselekmény miatt jogainak kényszerű elvonása vagy kissebbitése által akarata célzott visszahatás. Ez a büntetés lényege. A büntető jogtudomány mai állásában a büntetés ezen természetét nem tagadja senki. Ez valóságos communis opinio doctorum. E fogalom meghatározás szabja meg természetesen a büntetés végrehajtásának körét is. A büntetést ott szabad végrehajtani, a hol a bűntevő akarata ellen visszahatást lehet előidézni. A hol a bűntevőnek nincs akarata, ott a büntetés alkalmatlan eszközzé, tárgynélkülivé válik. Ezért tekinti a tudomány a büntetés végrehajtásánál kizártnak a képviselőt.

Kizártnak akkor, ha az önkényes, kizártnak akkor is, ha az szükségszerű, mert képviselő mellett nem a bűntevő akarata ellen irányul a reactio. És lehet-e jogok elvonásával visszahatást gyakorolni az elmebetegre, a gyógyíthatlan őrülte? Bizonyára nem. S így: a büntetés a gyógyíthatlan elmezavarban szenvedő bűnösön csak úgy nem hajtható végre, mint nem az elhunytan, mert az előbbinél ép úgy megszűnt az akarat, mint az utóbbinál. Büntetés csak a bűnös akarata ellen irányzott reactioból állhat. A hol e reactio nem alkalmazható, ott a büntetés végrehajtása már nem büntetés.

Senki sem tagadja ezen elveket a halál- a szabadságvesztés- s az időleges mellékbüntetések területén. Senki sem emelt még szót a mellett, hogy a gyógyíthatlan őrülton a fegyház- vagy börtönbüntetést hajtsák végre, s mindenki nemcsak humanistikusan, de a büntetés lényéből folyó elvek alapján találja természetesnek azt, hogy a börtönt az elmebetegnek intézete váltsa föl. Senki sem szólalt fel a mellett sem, hogy ha valaki más helyett börtönbüntetést állott ki, hogy a kiállt idő beszámíttassék a büntetettnek.

A büntetés jogi természete áll ily merész követelés útjában. Ámde a vagyombüntetés területén a fent hirdetett elvek logikai következtetéseitől messze távozik a legtöbb büntetőjogi író és törvényhozás.

A vagyombüntetés területén gyakran megfigyelhetünk arról, hogy a büntetés lényegének bent kell rejlenie a vagyombüntetés fogalmában is. A fajnak a nem jellegét magán kell hordani. Mert akkor az nem faj a nemnek. Mert akkor büntetőtörvény alapján büntetési céllal kiszabott pénzbüntetés megszűnik büntetés lenni.

Marad pénz, melyet bevételez az államkincstár, de a bevételezés nem a büntetés ismérve. Pedig a mily nevetségesnek tetszik az, hogy a börtönbüntetésnél vagy a halálbüntetésnél valaki a büntetett helyett a büntetést kiszendje, a mily nevetségesnek és bizarrnak látszik, hogy az örökös ülje ki az örökhagyó helyett a börtönt: oly természetesnek állítják, hogy más is kifizetheti a pénzbüntetést a

* Az előbbi közleményeket l. a 33., 34., 35., 36. és 37. számokban.

büntettes helyett és az örökösnek kötelessége az örökgyóra szabott pénzbüntetést kifizetni.

Vajon mindegy-e az, ha a tolvaj állja ki büntetést vagy más? Mindegy-e az, ha tolvaj fizeti ki a pénzbüntetést vagy más? A pénzbüntetés, ha más fizeti ki, fog-e a bűntevő akarata ellen irányzott reactiót előidézni?

Fog-e az elhunyt akarata érintetni a hagyatékából behajtott pénzösszeg által? Nem. Pedig a büntetés célja, lényege, éltető eleme az, hogy a büntetés a büntettest érje, a büntettes akarata ellen irányzott reactio legyen. Vagy büntetés a bűncselekményért a büntetőtörvény alapján kiszabott pénzösszeg, vagy nem. Ha igen: úgy birnia kell mindazon kellékekkel, melyek a büntetést alkotják. Ha pedig nem büntetés, akkor ki kell küszöbölni a büntetés területéről, hogy jövedelmi szempontok ne zavarják a büntetés komoly területét.

Igazán sajnós, hogy nagyon sokan oly röviden bánnak el a vagyonbüntetés komoly kérdésével. Hány nagy nevű német criminalista mondja azt «die Vermögenstrafen richten sich gegen das Vermögen», vagy «die Vermögenstrafe trifft die vermögensrechtliche oder wirtschaftliche Persönlichkeit». Mintha a vagyonbüntetésnek más lenne a célja, mint a büntetésnek általában. Mintha a vagyon elvétele lenne a büntetés jogi természetének kidomborodó oldala. Mintha csak azt akarnák, fizessen valaki, hogy ki, azt ne kérdezzük. Mintha a büntetőjog főfejezete a «wirtschaftliche Persönlichkeit» volna. Természetes, hogy a kinek a vagyonbüntetésről ily fogalmai vannak, arra nézve egészen közönyös az a kérdés, ki fizessen. Az összeg feledteti vele a személyt, melyet betakar a «gazdasági személy» fogalmával, feledteti vele a büntetés természetét, melyet betakar a fiscus érdekének tág köpenye. Mig a fiscalista büntetőjogászok teljes lelkiismeretnyugodtsággal élvezik a pénzbüntetésről hirdetett s a büntetés általános elvei alól kivételnek állított tanukat, melylyel az örökösöket az örökhatyó bűnéért sujtják: addig a büntetés közjogi természetének és valódi céljának épségbentartása fölött örködő lelkesebb criminalisták azon gondolkoznak, miként lehetne megakadályozni azt, hogy a pénzbüntetést nem mindig az elítélt fizeti ki, nem mindig a büntettes vagyona kisebbedik a pénzbüntetés által, hanem kifizeti más, és más vagyona csorbittatik. A büntetés azon főcéljának, reactiot idézni elő a jog-kisebbitéssel a bűnös akarata ellen, csak akkor felelne meg igazán a vagyonbüntetés, ha a kiszabott pénzbüntetést mindig az elmarasztalt sajátjából fizeti ki.

Csak ekkor érzi a büntetést a büntettes, csak ekkor szenved jogköre és állhat elő az akarat ellen irányzott reactio. Ámde gyakran előfordul, hogy más fizeti ki a bűntevő helyett a pénzbüntetést, s akkor e tény egymaga képes megfosztani a pénzbüntetést jogi természetétől, mert végre is az nem más, mint helyettesítés. A helyettesítés pedig a büntetés területén képtelenség. E képtelenség pedig gyakori eset. Megjelenhetik bárki az államhatóság előtt és lefizetheti a másra szabott pénzbüntetést. Az állam elveszi, akárkitől jöjjön a pénz. Óvná meg legalább a külszint és más mint az elítélt kezéből ne venné el a pénzbüntetést. A dolog lényegére mindegy volna, mert más pénzt adhatja oda az elítélt. De legalább külsőleg nem hirdetné azt, hogy a pénzbüntetés területén azon helyettesítés, a mi képtelenség a halál- és szabadságvesztés-büntetés területén, helyes, igazságos és célszerű.

Ez ellen küzdenek a büntetés valódi célját lelkükön hordozó criminalisták. E képtelenségtől szeretnék megszabadítani a vagyonbüntetés területét. Egyik azt ajánlja: delictum sui generis-sé kell tenni azon cselekményt, ha valaki más helyett kifizeti a pénzbüntetést. A másik fölöslegesnek tartja azt külön büntetendő cselekményné tenni, mert arra a jelenlegi büntetőtörvények keretét is elegendőnek véli,

s így okosodik: ha valaki valamely cselekményért kiszabandó pénzbüntetés terhét másért előre magára vállalja, úgy vagy mint felbújtó, vagy mint segéd büntetendő, előleges összebeszélés nélküli kifizetés esetében esetleg a bűnpártolás fejezete alkalmazható. Én azt hiszem, mindegyik javaslat az előleges összebeszélés nélküli kifizetés eseteiben azon gyakorlati nehézségen törik meg, hogy a bizonyítás lenne igen nehéz, mert az ajándékozás vagy az utólagos megtérítés alakjába burkolóznék a bűnpártolás. Legyen bármi sikere is ezen törekvésnek: az a fölvetett kérdés szempontjából másodrendű. Fontos az, hogy élénk tiltakozást képez e törekvés a pénzbüntetés helyettesítésének alkalmazása ellen, kimutatja a helyettesítésnek a büntetés valódi természetével és céljával való diametralis ellentétét s a pénzbüntetés fokozatos fejlődésének útját a tiszta büntetési elmélet felé egyengeti.

A helyettesítés tanának uralma annyira felbátorította az embereket, hogy például Wirth valóságos társaságot alapított, melynek célja volt egész Németországon a sajtóvétségekért elítélt liberális íróknak és szerkesztőknek a kellő pénzt a pénzbüntetés lefizethetése végett megküldeni. Napjainkban is tapasztaljuk, hogy a politikai természetű büntetendő cselekmények eseteiben napirenden van a kiszabott pénzbüntetés összeggyűjtése. A legujabb törvényhozások, köztük a magyar is, már szükségesnek tartották reservált tiltakozással élni a pénzbüntetés helyettesítésére nézve és büntetéssel rendelik sujtatni azt, a ki azon célból, hogy a büntető vagy fegyelmi eljárás folytán pénzbüntetésre ítélnék büntetése fedeztessék vagy kárpótoltassék, nyomtatvány által vagy valamely gyülekezésen nyilvánosan, szóval gyűjtésre hív fel, vagy a gyűjtésre való felhívást terjeszti, vagy a gyűjtés eredményét ilyen módon közlésezi.

Ez a kezdet kezdete a vagyonbüntetés helyettesítésének kiküszöbölése felé. Az embryo már a törvénykönyvben van. A kifejlődés a jövő munkájától függ. De semmi esetre sem azon munkától, mely azon nagy gyakorlati nehézséget, a melylyel a pénzbüntetés helyettesítésének kikerülése jár, arra használja fel, hogy érvet kovácsoljon a pénzbüntetés ezen fogatkozásából egy másik igazságtalanságra. Nem elég, hogy meghátrál egy nehézség előtt, a pénzbüntetés tiszta elméletének gyakorlati megvalósításától, hanem még azon körülményből, hogy a pénzbüntetés gyakran más vagyonából kerül ki, mint a kit a bírói ítélet sujtani akart, fegyvert kovácsol azon tanának védelmére, hogy a pénzbüntetést az elítélt hagyatékán is be lehet hajtani, hisz a büntetés valódi céljától a helyettesíthetőség mellett ugyis messze esik a pénzbüntetés.

Mennyit ér az egyik roszból a másik roszra való érvelés, azzal hamar tisztában vagyunk. Még az senkit sem győzött meg az egyik rosz helyességéről, mert van a rosznak társa. Ez csak buzditás a harcra mindkettő ellen. Különben sem alapos ezen érvelés, még ha el is fogadnók a roszról roszra való következtetés módszerének helyességét. A pénzbüntetés helyettesítése nem fordul elő rendszeresen. Jól mondja egy fiatal német író: «In der Mehrzahl der Fälle wird zwar eine Stellvertretung nicht stattfinden und der Schuldige die Geldstrafe aus seinem Gelde bezahlen, da sich nicht leicht ein freigebiger Gönner findet, welcher wegen des Vergehens eines Dritten ein Opfer bringt. Der Egoismus sorgt hier für eine richtige und dem Wesen der Strafe entsprechende Vollziehung». Tényleg így van. Politikai, vallási vagy társadalmi természetű ügyekben szokott csak a rokonérzés segítségre jönni. A közönséges büntetendő cselekményeknek rendszerint nincs Maecenas-uk. Következik ebből, hogy az, a ki csak azért akarja a hagyatékot az elítélthez szabott pénzbüntetéssel sujtani, mert a pénzbüntetés helyettesíthető, és így a büntetés valódi céljának úgy sem felel meg: az tekinteten kívül hagyja

azon tapasztalati tényt, hogy a pénzbüntetés helyettesítése nem a plust, hanem a minust képezi. Tekinteten kívül hagyja még azt is, hogy az egyiket — legalább ma még — nincs módunkban tökéletesen megakadályozni, a másik pedig tökéletesen hatalmunkban van.

De lássuk elleneseink elméletét egyenkint.

V.

Az ellenvélemény.

Kezdem a HEFFTER-féle* elméleten, ki azon saját szerű állítást kockáztatja, hogy halál után az élő ellen jogerejű ítéletben kiszabott nem személyes (unpersönliche) büntetést végre kell hajtani. E szerint tehát van személyes és nem személyes büntetés, mely utóbbihoz tartozik természetesen a pénzbüntetés. HEFFTER szerint tehát a pénzbüntetésnek nem kell a büntetett s annak akarata, hanem vagyoni jogi személyisége ellen intézve lenni s azért az mégis büntetés, még pedig nem személyes. Helyesen mondja erre Lueder:** «Mit der Heffter-schen Auffassung wäre die criminalrechtliche Bedeutung der Geldstrafe aufgegeben». És ez igen természetes is, mert ha a büntetés nem a személy ellen van intézve, akkor a pénzbüntetés már többé nem lehet criminalistikai büntetés.

Akkor nem maradna más hátra, mint ki kellene küszöbölni a pénzt mint büntetési eszközt, mert az mégis lehetetlen: egyfelől azt tanítani, hogy a büntetésnek személyesnek kell lenni, s másfelől az egyik büntetési fajt úgy odaállítani, hogy az büntetés ugyan, de éppen nem bír a büntetés egyik főkéllékével a személyesség követelményével.

A másik és igen elterjedt elmélet a FEUERBACH,*** BERNER† és HÄBERLIN-féle†† elmélet. BERNER-HÄBERLIN adósság, FEUERBACH közadósság címén háritja a hagyatékra az elítélte szabott pénzbüntetést.

Az első pillanatra szembetűnő, hogy a kiindulási pont hamis. Egyszerűen az állítatik, hogy a pénzbüntetés az ítélet jogerejűsége által egyszerre levetkőzi criminalistikai jellegét s lesz adóssággá. Hogyan, mi által? Egy szóval sincs bizonyítva. Vagy tartalmaz-e bizonyítást BERNER-nek a «Kritik des Entwurfs eines Strafgesetzbuchs für den nord-deutschen Bund» (1869. 15. lap) című értekezésében foglalt következő okoskodása: Hogy a pénzbüntetések az elítélt hagyatékán akkor behajtandók, ha az ítélet még életében jogerőre emelkedett, jogilag a legjobban bebizonyítható. Nem szabad e tételt megingatni engedni azon szórványos támadás által, melyet, támaszkodva az új osztrák javaslat-

* *Lehrbuch* 192. §.

** Die Vollstreckbarkeit rechtskräftig erkannter Geldstrafen in den Nachlass des inzwischen verstorbenen Verurtheilten. Von Professor Dr. Lueder zu Erlangen. Gerichtssaal 29. kötet 401—416. l.

*** *Lehrbuch* 139. §. ... eine Strafe, die nicht zugleich als öffentliche Schuld auf dem Eigenthume des Verbrechens haftet, geht nie auf die Erben über. Nur Vermögensstrafen, wenn entweder a) der Verbrecher schon bei seinen Lebzeiten verurtheilt worden, oder b) das begangene Verbrechen ein solches ist, bei welchem nach den Gesetzen in dem Augenblicke der begangenen That das Vermögen oder ein Theil desselben unmittelbar von Rechts wegen (ipso iure) dem Staate zufällt.

† *Lehrbuch* (Nyzoladik kiadás) 309. lap. .... Die Vollziehung der rechtskräftig erkannten Geldstrafen ist aber allerdings möglich. Das rechtskräftige Urtheil hat diese Geldstrafen schon bei Lebzeiten des Verbrechens ausgesprochen und sie damit zu einer Geldschuld gemacht, die auf dem Vermögen des Verbrechens lastet. Der Eintreibung derselben kann umso weniger Etwas im Wege stehen, als sich gegen sie nicht geltend machen lässt, was man bei anderen Strafen behaupten darf, dass die Bestrafung von Todten theils thatsächlich unmöglich, theils unsittlich sei.

†† *Grundsätze des Criminalrechts*. Band 1. 181. l. 1845. Durch den Tod erlischt das Verbrechen wenigstens insoweit es zurückwirken könnte, d. h. es wird dadurch die Strafbarkeit getilgt, weil derjenige, der allein strafbar, dem irdischen Richter entzogen ist; daher hebt der Tod des Verbrechens jede, selbst die bereits erkannte Strafe auf, soweit sie gegen die Person gerichtet ist. Anders bei den Vermögensstrafen. Diese finden auch selbst nach dem Tod des Verbrechens noch einen Gegenstand der Execution in dessen Vermögen, da dasselbe auf die Erben nur deducto ære alieno übergeht. Zu einer auf dem Vermögen haftenden Schuld wird aber die Geldstrafe in dem Augenblick, in welchem das dieselbe aussprechende Erkenntnis rechtskräftig d. h. vollstreckbar wird. Hieraus folgt, dass die bereits bei Lebzeiten des Verbrechens rechtskräftig erkannten nicht alternativen Geldstrafen von dessen Erben aus seinem Nachlass getragen werden müssen.

ra* és néhány újabb íróra egyesek intéznek. A pénzbeli adósság, — mondja BERNER — mely büntetből származik, nem bírhat kiváltsággal más pénzbeli adósságok előtt. Az államnak szabadságában áll a büntetett iránt nagylelkűséget tanusítani és kegyelem útján a pénzbüntetést elengedni, ha a concret eset körülményei arra alkalmasok. Egy törvénykönyvnek nem szabad sentimentalitás által vezéreltetve jogelveket megtagadni. Így BERNER. Nincs sem ebben sem tankönyvében meg se kísértve annak bizonyítása, miként válik a pénzbüntetés adóssággá. Jogászbi bizonyításnak, juristisch bestens begründen-ne: ezen okoskodást senki sem fogja találni. Auctoritativ állításnak, petitio principii-nek azonban mindenki. Walther, Geyer, Lueder, Wahlberg ennek kifejezést is adtak. Lehetne talán éppen azt mondani, hogy a jogászilag nem indokolható áthárításnak tetszetős címet kelle keresni, és erre az adósság fogalma látszott plausibilisnak. És bizony, ha tudományunk oly nagy tekintélye hirdeti, mint BERNER, akkor hamar elfogadásra talál a tan, ha csak kissé plausibilis. Az «adósság» jelszava könnyen tévedésbe is ejthet. Mert csak az «adósság» fogalmának elfogadásával kell megbarátkoznunk. A többi, a mit BERNER arra épít, tökéletesen igaz. Ha egyszer a pénzbüntetés adósság, akkor átszáll a hagyatékra, mint minden más adósság. Miért volna a bűncselekményért kiszabott pénzbüntetés privilegisált adósság? Csak a sentimentalismus kívánhatja a pénzbüntetést privilegisált adóssággá tenni, stb. Mindezen következtetés már tetszetős.

Amde azt hisszük: a pénzbüntetés vagy közbüntetés jelleggel bír, s ezen esetben közbüntetés marad mindig; vagy obligatio ex delicto, s akkor annak kell lennie, ha életben van az elítélt, s annak kell maradnia, ha meghalt is. Sem a halál sem az ítélet jogerejűsége büntetőjogot nem tehet magánjoggá és viszont. De BERNER mégis meg akarja a pénzbüntetést közjogi jellegétől fosztani akkor, ha az elítélt életében az ítélet jogerőre emelkedett, s a kiszabott büntetést adóssággá változtatja. És miért? Csak azért, hogy jogcím legyen a behajtásra. Vajon a pénzbüntetés a hagyatéka ellen, a vagyon ellen szabatik-e ki, vajon az a célja-e az államnak a pénzbüntetés kiszabásával, hogy a pénz bárholonnan előkerüljön, vagy az, hogy a büntetett ellen büntetést alkalmazzon? Alkalmaz-e az állam a büntetett ellen büntetést, ha örököseit sujtja? Érzi-e azt a büntetett? Nem. Miért hát ez adósság-átváltozási játék? Hol van a mélyebb indok, mely szükségessé teszi rombolólag benyulni a büntetés közjogi területére és széthinteni ott a már-már szerencsésen kiírtott magánjogi felfogás magvait? Mért visszaidézni a homagium és magánjogi birság kísértetét?

Bizony egyetlen elfogadható indok sem hozható egyéb fel mint a fiscalis érdek. Ennek pedig nem a büntetőjog van hivatva tömjenezni, és éppen nem vetheti oda áldozatul a büntetőjog egyik legszebb elvét, a büntetés személyességének sérthetlenségét. A büntetés személyességének elve buktatta meg a legigazságtalanabb büntetést: a vagyonskobzást, az fogja megbuktatni a confiscatio utolsó maradványát, a pénzbüntetés áthárításának tanát. És ha csakugyan adósság volna az a pénzbüntetés: úgy annak azonkívül, hogy a hagyatékat terhelné, más következményei is volnának, oly következményei, melyek ellen bizonyára HÄBERLIN és BERNER tiltakoznék első sorban. Ha adóssággá lesz a pénzbüntetés a jogerejű ítélet által, úgy perujításnak sem lehetne helye, mert a perujításnak célja csak az lehet, hogy a pénzbüntetés alól meneküljön az elítélt. Amde már nincs pénzbüntetés, hanem van civilis adósság. Civilis adósság alól pedig büntető-perujítás útján menekülni nem lehet.

Kegyelmet nem lehetne gyakorolni, mert civilis adóss-

* Itt nem a legújabb, hanem az 1867-iki javaslatra utal BERNER.

ságot a fejedelem kegye el nem engedhet. Az elévülés szabályai nem nyerhetnek alkalmazást, mert az adósság nem a büntetés elévülésének fejezete alá tartozik.

Látjuk a visszás kiindulási pont visszás következményeit. Ide vezet, ha szorosan nem ragaszkodunk az alapelvhez, hanem rést törünk azon. Az alapelv, melyen a büntetés elmélete fölépült, nem pactálhat civilis jogfogalmokkal, a nélkül, hogy az egész elméletet összeroskodással ne fenyegetse. Ezt bizonyítja be a HÄBERLIN-BERNER-féle elmélet igénytelen nézetünk szerint. Egyebet semmit. Legkevesebb azonban azt, hogy az ítélet jogerejűsége átváltoztatja a pénzbüntetést adóssággá.

A harmadik elmélet a KÖSTLIN-féle.* Az ő okoskodása szerint, ha a büntetés az akaratnak csak közvetett mediumát a vagyont illeti: akkor az örökösök a jogerejű ítéletben kiszabott pénzbüntetést az örökség erejéig megtéríteni tartoznak, mert a vagyonban a büntetett személyisége nem enyészik el, hanem az az örökösökben tovább él.

Ezen elméletét bővebben megmagyarázza KÖSTLIN a «System des Strafrechts» című művében (1855. 126. §.), melyben hangsúlyozza, hogy a vagyonbüntetés áthárulása az örökösökre nem képez kivételt azon általános elv alól: «a büntetés végrehajtásának föltételét képezi a büntetett physikai jelenléte», — die Vollziehung der Strafe wesentlich bedingt ist durch das physische Dasein des Verbrechers — mert a vagyonbüntetés a még élő büntettest érte és mivel a büntetést még életében végrehajtottnak kell gondolnunk, ennél fogva a vagyon a büntetesképen kiszabott összeg levonásával hárul át az örökösökre.

Joggal kérdezik Schütze és Lueder ezen elmélettel szemben: ugyan mi jogositotta fel Köstlint azon fictiora, hogy a pénzbüntetés már az élőt sújtotta és hogy azt még életében végrehajtottnak kell gondolnunk? Ezen fictiot nem lehet több joggal alkalmazni a vagyonbüntetésre, mint minden egyéb büntetésre. Köstlin egy szóval sem indokolja azt, miért épen a vagyonbüntetésnek volna az a természete, hogy az a nélkül hogy valakit tényleg sújtana, mégis már végrehajtottnak képzelendő?

Egyébiránt *ha végre van hajtva: akkor miért végrehajtani kétszer?* Non bis in idem.

A súlypontot azonban Köstlin elmélete arra helyezi, hogy «a vagyonban a büntetett személyisége nem enyészik el, hanem az az örökösökben folytatódik.» Nem egyéb ez mint visszhangja a római jog «heres personam defuncti sustinet» civilis elvének, mely azonban a magánjog területén is csak fictio, mire szükség volt azért, hogy az universalis successio rendszerét megalapítani lehessen. Ki gondolhat itt a büntetésre ítélt személyiségének büntetőjogi folytatására? Az elhunyt valóságos akarata, valóságos személyisége él-e a hagyatékokban vagy örökösökben? Bizonyára nem. Ezt még a magánjog sem tanítja, megelégszik a fictioval. Vagy tán a pénzbüntetésnek van az a varázshatása, hogy életet és vért lehel a magánjog képzeleti alkotásaiba? Ezt senki sem állíthatja. A büntetőjog pedig fictiókat nem is ismer. És valószínűleg meg is ment bennünket a tudomány a

* Neue Revision der Grundbegriffe des Criminalrechts. Tübingen 1845. 216. §. ... Die Wiederaufhebung der im Verbrechen gesetzten Verneinung am endlichen Willen des Verbrechers selbst wird dann ausgeschlossen, wenn dieses nichtige endliche Dasein durch einen Act des Unendlichen selbst aufgehoben wird. Die Strafe wäre dann nicht nur überflüssig, sondern weil überflüssig, auch ungerecht, ja im Widerspruch mit sich selbst, da sie selbst das Nichtaufgehobensein jener nichtigen Existenz voraussetzt. Ein solcher reiner Act des Unendlichen bethätigt sich aber in dem Tode des Verbrechers, wodurch die subjective Existenz des Verbrechens, der Wille des Verbrechers, aufgehoben und hiemit der Gegenstand der Strafe hinweggenommen wird. Es kann daher in solchem Falle eine Untersuchung nicht mehr eingeleitet und die etwa schon eingeleitete muss abgebrochen werden, soweit sie den Verstorbenen betrifft. Wäre aber eine Strafe bereits rechtskräftig erkannt gewesen, so kann diese nicht mehr vollzogen werden, *ausser sofern sie das nur mittelbare Medium des Willens, das Vermögen betrifft. Da in diesem die Persönlichkeit des Verbrechers nicht untergeht, sondern von seinen Erben fortgesetzt wird, so müssen die Vermögensstrafen von diesen getragen werden, soweit die Erbschaft reicht.*

büntetőjogi hereditas iacens sajátos alkotásától. Nálunk pedig még a magánjog sem ismeri a hereditas iacens-t. Nálunk tehát — a hol az örökös ipso iure lép az örökhagyó vagyonjogába — Köstlin-nek könnyű volna fictioja segítségével minden büntetést az örökösre áthárítani. Mert a mi magánjogunk szerint medium nélkül száll a vagyon az örökösre. Közvetlenebb volna tehát a személyiség folytatása. De egyszersmind szembetűnőbb is a tan tévedése, mely a római jog helyes civilis fictióját erőszakosan akarja átültetni a büntetőjog talajára, melyen a fictio képtelenség. KÖSTLIN sokkal élesebb elméjű criminalista, hogysem ne látná elmélete gyöngéjét s azért iparkodott «System»-jében a főtebb idézett magyarázatot adni, mivel azonban, mint kifejtettük, csak tetézte elméletének hiányait, mert fictiot fictiora halmozott. S magyarázatával nem hogy támogatta volna alapelméletét, hanem erős hitünk, hogy azzal ingatta meg azt épen sarkaiban, és azon nem is csodálkozhatunk, mert hisz a büntetőjog területén a phantasia rendesen veszedelmes segítség.

Ezek volnának a főbb ellenelméletek alapítói, de ezeken kívül még kiváló büntetőjogászok hirdetik a pénzbüntetés áthárításának tanát, de rendesen a régi iskola hivei. Ilyenek MARTIN, a ki 1820-ban kiadott «Lehrbuch des deutschen gemeinen Criminalrechts» című művében, BAUER az 1833-ban, ABEGG az 1836-ban kiadott tankönyvekben tanítják a vagyonbüntetésnek — mint tehernek — a hagyatékra való háromlását. Egyébiránt számos büntetőjogász és törvényhozás csatlakozott hozzájuk, köztük a magyar is, mely a hagyaték terhe címén hárítja át a hagyatékra a jogerejű ítélettel kiszabott pénzbüntetést.

Most ideje vizsgálnunk az európai államoknak kérdésünkre vonatkozó törvényhozói álláspontját.

(Hefejezése követk.)

Dr. Wlassics Gyula.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Ecsetelvén az ügyvédi szervezet két főalakját, az ügyvédi s ügyészi hivatás merev elválasztását, a mennyire az gyakorlatilag keresztülvihető, Franciaországban s Angliában, és azok elválasztását összeférhetőségük mellett (olasz rendszer), kevés megjegyzésre szoríthatjuk a kisebb európai s más államok ügyvédségének rajzát, melyek amazokhoz simulnak vagy a harmadik typushoz, az eléggé ismert *német-osztrák-magyar fajhoz* tartoznak, melyet a *heterogen functiók egyesítése s az ügyészi jellegnek ebből folyó praeponderálása* jellemez. Belgiumban a francia rendszer uralkodik. Az új polgári perrendtartás (1876. márcz. 25. az I. cím) nem alterálta azt. Az ügyvéd nem tekintetik officier ministerielnek. Tiszteletdíját rendes keresettel érvényesítheti az összeg szerint illetékes bíróság (tehát 100 frankig a végleg, 300 frankig az elsőfokként ítélő békebíró) előtt. (L. Th. Bormans: Commentaire du code de procédure civile belge Bruxelles 1877. pp. 33. 34.) Ugyanez állott legújabb időig Hollandiára nézve, mely különben — mint egész műveltségében és jogában — egészen sajátos viszonyokat s intézményeket tüntet fel. Az 1877-ik bírósági szervezési törvény az ügyvédséget nem érintette. (E törvény szerint jelenleg 107 járásbíró s 23 főtörvényszék működik). Néhány év előtt azonban az ügyvédség egységesített. A még létező ügyészek kihalásukig működnek, de ezentúl csakis promoveált ügyvéddé válhatnak, ki ügyészi functiót is teljesít.

Spanyolország miként Olaszország mindenkor a római hagyományokat tartotta fen, s ujabban teljesen francia mintára alakítja át jogszervezetét. Az ügyvédség és ügyészség itt incompatibilis. Ugyanez áll Portugalliára nézve is,

* Az előbbi közleményeket l. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 34., 35. és 36. számokban. — Az előző közleményben a solicitör kitörlése tévesen íratott shoke of the roll e helyett: *struck* off the roll.

melynek legújabb ügyvédi rendtartása Dr. NAGY DEZSŐ által a *«Jogtudományi Közlöny»*-ben lefordítottatott. Az 1876. november 3-ki perrendtartásból csak azt említjük fel, hogy *polgári ügyekben az esküdtszéki eljárás* alkalmazása a felek egybehangzó akaratától függ.

A Svájc cantonjaiban hol a francia, hol a német vagy olasz rendszer praevaleál. (Brix i. m. 273—305. lk.) Az északamerikai egyesült államokban (mint azelőtt a porosz rajnai tartományokban s Luxemburgban is) az ügyvédség és ügyészség elkülönítése mellett az incompatibilitás nincs kötelezőn kimondva.

Oroszországban az 1864. november 20. bírósági szervezeti törvény az ügyvédségre is kiterjeszkedik. Minden bíróság mellett egy testületet képeznek az ügyvédek. Nincs azonban ügyvédi kényszer és a felek magukat bárki által képviseltethetik. Ennek következtében virázik a zugirászat, és annyi visszaélés fordult elő, hogy végre az 1874. május 25-ki törvény annak korlátot szabott, kimondván, hogy másokat csak az képviselhet (az ügyvédeken kívül), ki erre jogosítványt nyer az illető bíróságtól. Az ügyvédek a bíróságnak fegyelmi hatósága alatt állnak, mely őket ki is törölheti. Képviseleti jogáért a békebíróság előtt az ügyvéd évi 40 rubelt, a törvényszék előtti képviseletért 75 rubelt fizet.

Németországban egészen ismert, rokon talajra lépünk. Ha terünk engedné a történelmen itt is végig menni, minden bölcs törvényünk mintájára vagy pendantjára ráakadnánk. Így azon egy (ismert) tény kiemelésre szoritkozunk, hogy a felvilágosodás századában a legnagyobb német uralkodó, Nagy Frigyes porosz király megkísérelte az ügyvédség teljes eltörlését és kinevezett hivatalnokokkal (Justiz-Commisäre) való helyettesítését. Az 1780. ápril 14. Cabinets-Ordre ugyanis természetellenesnek mondja, hogy a felek «ihre Nothdurft durch gedungene Advokaten vorstellen sollen», kiknek érdekében áll a perek szaporítása s kihúzása, kik mindent meghamisítanak, elhomályosítanak s így igazságtalan ítéletek hozatalát okozzák. Alig kell emlitenünk, hogy itt az írásbeli, végnélküli, kánonistikus bizonyítási rendszerében bonyolult, megölő perek rendtartásai (s a pandektaper) nem ismerték az ügyvédség s ügyészség elválasztását s hogy így csak az utóbbi létezett tulajdonkép sokféle név alatt sokféle részletes szervezet mellett. Természetesen az állam rendezte azt mindenütt és mindenkor. A legtöbb államban számuk korlátozva, megállapítva lett s a kormány nevezte ki üresedés esetén az *in herbis* megöszült várakozók valamelyikét. Így Poroszországban p. o. már az 1713. június 21. rendelet folytán kellett az ügyvédnek bírósága székhelyén lakni, stb. Meg is felelt az aratás a vetésnek. Ma is, midőn Németország egyetemi rendszerének és tanárserege könyvéletének virágzó történelmi és elemző jogtudományt köszön, az ügyvédség egy merő üzletág, jelentőség nélkül a politikai és kulturális közéletre nézve. Az ügyvédek elsüllyednek egy lélekölő «praxis» vagyis merő kenyérkeresetben; átmagolták magukat vizsgáikon s ha állást nyertek, az óriási többségnek kevés gondja van a tudományre, a törekvő kis résznek is csak arra, mit gyakorlatában hasznosíthat. A történelemben soha nem játszott szerepet, 1848-ban sem. Az igazságügyi törvényhozást most is túlnyomóan professorok vezetése s befolyása mellett látja el a parlament, mi azután meg is látszik rajta, mert a német tudós szellem nem inventiora, nem helyesebb gyakorlati berendezésre, hanem előszeretettel arra irányul, hogy valami mikép volt berendezve pár ezer év előtt meghalt emberek számára és megszűnt viszonyok között. Nagy Frigyes genialis abolitíója kudarcot vallott mint a francia forradalom hasonló kísérlete, az ügyvédkedést pusztán szabad iparrá tenni. A kinevezett ügyvédekben nem volt köszönet s a közönség siratta meg leginkább az ujitást, mert pénzeért sem lehetett többé a félnek saját érdekét a perben előmozdítani. Visszatértek tehát az

ugyis eléggé servilis professio türéséhez és egyéb «mass-regelung» jához.

A forradalom itt is felvette a jogállami programba a szabad ügyvédséget, miként a nyilvános, közvetlen szóbeli per és a közjogi igazságszolgáltatást. Irodalom támadt e kérdésben. A szabad ügyvédség mellett szót emelt a nagytekintélyű Gneist, Jacques stb.

A második német jogászgyűlésen Dr. EBERTY indítványozta az ügyvédség szervezetét annak elválasztása alapján az ügyészségtől. A negyedik jogászgyűlés, mely e kérdést tárgyalta, elvétette ez indítványt, csak a közjegyzőséget találva elkülönítendőnek az ügyvédségtől. Igazi német doctrinaire szellemmel csak annyit mondott ki különben, hogy az ügyvédi reform *nem ipar-, hanem igazságügy-rendészeti* kérdés.

Ausztriában az ügyvédség felszabadítása csakhamar követte az 1867-ki alkotmány kivívását és megelőzte az alkotandó, szóbeliségen nyugvó perrendtartást. Az 1868. július 6-ki ügyvédi rendtartás részben törvényünknek, részben a jellemzett magyar reformjavaslatoknak szolgált mintául. A díjak kikötését szabaddá tette és a bírói önkény megszüntetése végett a különben még igazságtalanabb és népszerűtlen tarifa alkotását kilátásba helyezte. E díjak igénye nem a meghatalmazási, hanem a munkabérleti szerződés fogalma alá subsumáltatik (Dr. BRIX i. m. Einleitung), mi teljesen megfelel a német nemzetgazdasági jogi iránynak, DANKWARDT követelményeinek. A qualificatio itt is a doctoratus és (az átmenet érdekében) nem kevesebb mint 7évi gyakorlat (miből egy évet bíróságnál kell tölteni, melyet most a túlszaporodás korlátozása végett 12 évre akarnak felemelni. Az is a BACH-KRAUS aerának reminiscenciája (melyet mi is recipiáltunk s reformjavaslataink még jobban ad absurdum visznek), hogy a választmányt, mely azelőtt az egyedüli képviseletet képezte, főlényezőnek meghagyta a korlátozott közgyűlés felett. E választmány az ügyvéd s fél közötti egyeztető bíráskodást is teljesíti s a teljes fegyelmi hatalommal van felruházva, természetesen, miként a felvétel, vizsga stb. dolgában is, mindig a bírósági felsőbbség fentartása mellett. Fegyelmi büntetések: intézés, bírság 100 forintig, a választói activ és passiv jog elvesztése, felfüggesztés, kitörlés. A kamarai rendszer olyan mint nálunk; országos kapcsolatot kizár az ügyvédek között és az állami bürokratiába van illesztve. A felebezés a választmányi határozatok ellen mindenkor a legfőbb ítélőszékre megy. Az eredmény az lett, hogy vizözönként túláradt az ügyvédi professio; a szédelő és proletár elemek elharapódtak annyira, hogy mindenütt az ügyvédeknek 50—75 %-a a titkos főtörvényszéki instructiókban olyanoknak jelezte az elsőfoku bíróságok előtt, a kikre bizalmi functio nem ruházható, mi iránt információt különböző vidékek bírói köreiből vettük. GLASER igazságügyér gyűlölte s üldözte a máris tekintélyvesztett, népszerűtlen ügyvédi rendet s legújában a főbíróságok tettek róla alkalmilag sujtó nyilatkozatot. A reformot elodáztatlanak tartják s szakkörökben ismételve jelezték irányát. Egyedüli arkanum a *numerus clausus* visszaállítása legyen. Visszatérés ama kedélyes aerába, midőn az ügyvéd a sürgető félnek azt felelte: «Azt hiszi, hogy én önért vagyok itt».

A német birodalmi 1878. július 1. ügyvédi rendtartás még ennyi szabadelvűségre sem emelkedett. Szabaddá csak annyiban tette ugyanis az ügyvédséget, hogy az igazságügyi kormánynak fentartott felvételt (Zulassung) bizonyos feltételek alatt meg nem lehet tagadni. A felvételt meg kell tagadni: ha az illető fenytő ítélettel kiszabott hivatalvesztés alatt áll; ha az ügyvédi becsületbírság kizárta; ha gondnokság alatt vagy csődben van; ha a törvény vagy az ügyvédi előljáróság véleménye szerint összeférhetlen állást foglal el; ha az ügyvédi előljáróság véleménye szerint ez állásra képteleníti elítéltetése valamely vétség miatt avagy testi, lelki fogyatkozása. Meg lehet tagadni a felvételt: ha a

képesítés elnyerése után három évig nem volt hivatalban, vagy egyetemi állásban, vagy ügyvédi gyakorlaton; ha valaha hivatalvesztésre elítélve volt; ha már volt ügyvéd s az utolsó két év alatt intésnél vagy 150 markig terjedő bírságnál súlyosabb fegyelmi büntetést kapott; ha s a mindig vizsgálat alatt áll. Minden állam igazságügyi kormánya határoz e részben az illető kamarai előjáróság előzetes meghallgatása után.

Ezzel megadatik az ügyvédségnek hivatali jellege. Még határozottabban kifejezi azt az u. n. *Lokalisierungszwang*, miszerint az ügyvéd csak bizonyos bíróság területén működhetik, a hol laknia vagy a kézbesítéseket átvevő személyt tartania kell. A járásbírói ügyvéd azonban az illető törvényszéknél is működhetik s ha több törvényszék egy helyen van, az ottani ügyvéd mindegyiknél eljárhat. A helyet ő választhatja s gyakorlatát bármikor máshová átteheti, ha itt felvétetik, minek megtagadására nem szolgálhat okul azon körülmény, hogy e helyen már elegendő vannak az ügyvédek. Az igazságügyi kormány az *ügyvédi gyakorlat jogositványát visszavenni* tartozik, ha a felvételt kizáró ok beáll vagy az ügyvéd nem telepedik le a köteles helyen, vagy azt elhagyja a nélkül, hogy a kézbesítések átvételére megbízottat rendelt volna. Visszavonható az ügyvédségi concessió, ha oly ok áll be, mely miatt a felvételt meg lehetne tagadni. Az ügyvédi qualificatio: *a bírói hivatalra való képesség. De ez csak azon államban ad jogot* arra, hogy az illető ügyvédnek felvétessék, a hol e bírói képesítést szerezte. Az ügyvéd *helyettese* lehet más

ügyvéd vagy legalább két évi gyakorlattal bíró ügyvéd-jelölt. Az acták és költségfedezet visszatartásának joga tekintetében az illető állam magánjoga irányadó. Minden főtörvényszéknél egy kamara van. Ennek előjárósága közvetítő s 5 tagu collegiumban fegyelmi bíróság. A vádló a bírósági főügyész, a főtárgyalás nem nyilvános, a felebbezés egy *Ehrengerichtshof*-hoz megy, melynek elnöke s 3 tagja legfőbb birodalmi törvényszéki (*Reichsgericht*) bírákból, 3 tagja pedig ugyane *Reichsgericht* melletti ügyvédi kamara tagjaiból áll. A Reichsgericht melletti külön ügyvédi kamrába való felvétel bármely kamara- vagy állambeli ügyvédek sorából annak elnökségétől függ. A díjazásra nézve (*Gebührenwesen*) birodalmi kötelező tariff létezik. Többet kikötni vagy felszámítani nem szabad. A díjazás pedig (*substratum s actus p. o. tárgyalás szerint*) oly silány, hogy különösen a járásbírói (*Amtsgericht*) ügyvédek existenciáját megtámadta. A bíróság nem szegény fél részére is rendelhet ügyvédet oly ügyben, melyben az ügyvédi képviselőt kötelező és azt senki sem akarja elvállalni. E rendeletnek eleget tenni kell, bár *conflictusba* hozná az ügyvédet azon kötelességével, melyet ugyane törvény előszab: igazságtalan ügyet el nem vállalni. E törvény rövid ideje hogy hatályban van és máris számtalan panaszt hallani miatta. Nagyon természetes, hogy *létezésben megtámadott* osztály első sorban önfentartásáért küzd, az anyagi bajok miatt jajdul fel és első sorban azok orvoslását keresi, nem pedig ideális javakat: méltóságot, függetlenséget stb.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. tcz. 132. §-ához.

Ezen szakasz egészen új s szerintem igen üdvös intézkedést tartalmaz. Hanem lássuk ezt példában.

N. Péter K. Ferencztől egy 1877. november 20-án kelt adásvevési jogügylet alapján a kanizsai 25. sz. tjkvben 234. hrsz. a. felvett ingatlanra tulajdonjogot szerzett, de ezt a jogot telekkönyvi bekeblezés által nem érvényesítette, vagyis a megvett s általa nyomban birtokba is vett ingatlant tulajdonául telekkönyvileg be nem bekebleztette s az maig is az eladó N. Péter néven áll. T. István azonban K. Ferencz ellen kielégítési végrehajtást foganatosítottván, a 132. §. értelmében lefoglaltatja a N. Péterrel 1877. november 20-án kötött adásvevési jogügylet által a kanizsai 25. sz. tjkvben 234. hrsz. a. felvett ingatlanra szerzett tulajdonjogát. A végrehajtási jegyzőkönyv a végrehajtás foganatosítására illetékes bírósághoz beterjesztetvén, az a végrehajtási eljárást jóvá hagyja s a lefoglalt jog érvényesítésére a végrehajtatót végzésileg feljogosítja. A végrehajtató ezzel a végzéssel megindítja a pert a végrehajtást szenvedett ellen.

Kérdem:

1. A lefoglalt (zár alá vett?) jog érvényesítésétől eltiltatik-e a végrehajtást szenvedő, és bünfenyíték terhe alatt tiltatik-e el vagy mikép? 2. A foglalás által nyert zálogjog elsőbbsége hogyan biztosittatik a végrehajtató javára addig is, míg azt érvényesítheti? 3. A lefoglalt jog érvényesítése iránti per a tszék birtokbírói elöljárósága előtt vagy a telekkönyvi hatóságnál indítandó-e? 4. Alperes vagy alperesek a perköltségekben csak az érvényesítendő jog értéke erejéig vagy általában marasztalandók-e?

Az 1. pont alatti kérdésnél figyelembe veendő az 1881: 60. tcz. 74., az 1878: 5. tcz. 359. és 360. §§-ai, melyeknél fogva a bírói zár alá vett dolgokkal a végrehajtást szenvedő korlátlanul nem rendelkezhetik; így a jelen esetben a végrehajtás alá vont tulajdonjogot sem érvényesítheti többé a nélkül, hogy ez által sikkasztást ne kövessen el, de másrészt figyelembe veendő az is, hogy itt a végrehajtás tárgyát nem reális vagyont, hanem csak egy foralomban, egy szerzett jog érvényesítésére megkívántató cselekvény teljesítése képezi, mely teljesítés azonban a kielégítésnek nem végcélja, hanem csak előzménye, mert ez még a kielégítést közvetlenül nem szüli, de még csak nem is biztosítja, hanem csak a további következmények esetére kilátásba helyezi. Ha tehát a végrehajtást szenvedő a bírói zár alá vett jogát saját költségén olyan alakban, a milyenben a végrehajtási

állomány kielégítése kilátásba helyeztetik, maga érvényesíti, vagyis a lefoglalt tulajdonjogot saját javára és egyidejűleg a zálogjogot a végrehajtási állomány erejéig a végrehajtató javára bekeblezteti, sikkasztást semmiesetre sem követ el, sőt még az esetleges perbeli eljárás költségeitől is megóvjva magát és ezen jogától őt megfosztani nem lehet.

A 2. kérdésnél figyelembe veendő a végrehajtási törvény 47. §-a, mely szerint a foglalás az összeírás idejétől fogva a foglaltatónak a foglalás tárgyára zálogjogot ad. Ez a zálogjogi elsőbbség addig, míg ez érvényesítettik, csak az által volna biztosítható, ha a telekkönyvi hatóság a végrehajtó rendelkezési értesítése folytán a bekeblezendő ingatlanra a zálogjog rangsorozatát feljegyezné. Addig ugyanis, míg a végrehajtató a lefoglalt jog érvényesítésére bírói végzéssel feljogosittatik, egy pár hó is eltelik. Ez az egy pár hónap pedig bőségesen elég arra, hogy a végrehajtást szenvedő a tulajdonjogot másra átruházza s az átruházást nyert harmadik jóhiszemű jogszerző jogelődje telekkönyvön kívüli tulajdonjogának kitüntetésével az ingatlant saját tulajdonául bekeblezteti.

Igaz, hogy a 132. §. azt is mondja, hogy a végrehajtás alá vont jogra vonatkozó okiratok, a mennyiben a végrehajtást szenvedettől találtak, a jog érvényesíthetése végett a végrehajtatónak kiadatnak, ámde az ilyen okiratok rendesen a végrehajtást szenvedő kezei között vannak. Azt pedig tudjuk, hogy a végrehajtást szenvedő a jogcselekvény hatása alatt a végrehajtatóval szemben rendesen ellenséges álláspontra helyezkedik, s vagy eltagadja a kezei közt levő okirat létezését, vagy azt egyáltalában nem adja ki. A fentebbi példákra vonatkozva tegyük fel, hogy a végrehajtást szenvedő N. Péternek megvan ugyan az adásvevési szerződése K. Ferencztől, de ezt a végrehajtató T. Istvánnak nem adja át, azt állítva, hogy az ő kezei között semmi erre vonatkozó okmány nem létezik. Mit tehet ez ellen a végrehajtató? Semmit. Ez állítást el kell hinnie, bele kell nyugodnia, mert az ellenkezőt nem képes bebizonyítani.

Hanem K. Ferencz a végrehajtási foglalás megtörténte után a kanizsai 25. sz. tljkz. könyvben 234. hrsz. a. felvett ingatlant eladja K. Istvánnak. Ennek azután már átadja a régi adásvevési szerződést is, melylyel a vevő jogelődének telekkönyvön kívüli tulajdonát kitüntetvén, az ingatlant daczára a már teljesített végrehajtásnak jóhiszeműleg tulajdonául bekeblezteti még mielőtt a végre-

hajtató a lefoglalt jogot érvényesíthetné. Miután pedig a végrehajtást szenvedőnek egyéb vagyona nincs, a végrehajtató követelése elveszett, dacára a végrehajtási foglaltság által szerzett zálogjogi elsőbbségének, mert a harmadik jóhiszemű jogszerező ellen igényét nem érvényesítheti. Ez pedig nem történhetett volna meg, ha a zálogjogi elsőbbség telekkönyvileg feljegyeztetett volna.

A 3-ik kérdésnél azt hiszem az 1881. LIX. tcz. 6-ik §-a levén az irányadó, a per a birtokbiróság előtt indítandó, de miután a tulajdonjog létezik s csupán a bekelezésről van szó, nem indítható-e ez a telekkönyvi hatóságnál is?

A 4-ik kérdés annyiban fontos, a mennyiben a jog érvényesítése végett indítandó perbe a telekkvi érdekeltségnek fogva azok is bele vonandók, a kik ellen végrehajtás fogantatva nem is lett. A fentebbi példára vonatkozólag K. Péter eladó, de még mindig telekkönyvi tulajdonos elismeri ugyan, hogy a kérdéses ingatlant a végrehajtást szenvedőnek eladta s hogy az adásvevési szerződés is kiállított, hanem a végrehajtató részére a maga részéről mindennemű okmány vagy nyilatkozat kiállítását megtagadván, az érvényesítés iránti perbe ő is bele vonandó; így ő, ki a perbe vonatását maga okozta, a per költségei fizetésére nem a bekelezendő ingatlan értéke erejéig, hanem szerintem általában volna marasztalandó.

Györffy János,
ügyvéd.

Törvényes zálogjog s elsőbbség.

HLATKY ENDRE urnak a *Jogtudományi Közlöny* 32-ik számában a fenti czim alatti cikkében felvetett kérdésére a feletet igénytelen nézetem szerint következőkben találhatók.

Igaz ugyan, hogy az 1881. LX. tcz. nem mondja ki expressis verbis a bérbeadó zálogjogának feltétlen elsőbbségét, mint tette ezt az 1868. LIV. tcz. 361. §-a; miután azonban a foglaltság csak az összeírás időpontjától (47. §. 2. bekezdés) kezdve ad zálogjogot, azon esetben, ha a bérbeadónak bérleti viszonyból származó követelése a bírói foglaltság, mely 3-dik személy javára vezetettik, megelőzi, megelőzi a bérbeadónak a törvény rendelkezésénél fogva, tehát hallgatag, a bérköveteléssel egy időben keletkező zálogjoga a foglaltatónak zálogjogát; így ez esetben — mely pedig az életben leggyakrabban fordul elő — már a zálogjognak «törvényi» volta biztosítja a bérbeadó követelésének az elsőbbségét, a nélkül, hogy ezt külön kimondani szükséges volna. Ezen a gyakorlatban a leggyakrabban előforduló esetet szem előtt tartva, úgy is intézkedik az 1881. LX. tcz. 111. és 112. §§-aiban a bérbeadó követeléséről, mintha ez a bírói foglaltság alkalmával már is a bérbeadó javára ugyanazon tárgyakra vezetett foglaltság által biztosítva volna, egy hatályt tulajdonítva a foglaltság adta zálogjognak a törvényi zálogjoggal. A 111. §. szerint ugyanis: «mindazok, a kik az elárvereztetni rendelt ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot — elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig — bejelenteni tartoznak.» Kiveszi ezen köteleesség alól e szakasz csak azokat, a kikre vonatkozólag a végrehajtási iratokból kitűnik, hogy részükre a foglaltság korábban eszközöltetett, — de ezek közé sorozza a törvény, a mint ez a 112. §-ból a contrario következik, a bérbeadókat is, a mennyiben a végrehajtási iratokból nemcsak «a bérleti viszonyon alapuló törvényes zálogjoguk», hanem követelésük összege is kitűnik.

Fennmarad tehát csak azon kérdés, hogy bir-e ilyen elsőbbséggel a bérbeadó zálogjoga, ha a 72. §-ban kijelölt dolgokra a bérleti követelésnek keletkezése előtt vezetett valaki végrehajtást és szerzett így zálogjogot? E kérdést úgy látszik világosan oldja meg az 1868. LIV. tcz. 361. §-a, midőn kimondja, hogy «ezen követelések minden más követelést megelőznek,» de csak látszik, mert nincsen eldöntve általa azon kérdés, hogy mi történik akkor, ha a bérbeadó pl. ¼ évi hátralékos bérkövetelése erejéig végrehajtást vezet bérlijének lakásában talált ingóságaira, a bérliő azután más lakásba hurczolkodik és szerencsésen itten is adós marad bérével: a két bérbeadó követelése közül, melynek elseje végrehajtási zálogjoggal is van biztosítva, melyik tarthat igényt az elsőbbségre? Az 1868. LIV. tcz. 361. §-a szerint ezen kérdés vagy el nem dönthető, vagy pedig a 360. §. és azon elvvel való tekintettel, hogy caeteris paribus, a korábbi zálogjog megelőzi a későbbit, azon a

dolog természetével ellenkező megoldáshoz vezet, miszerint a korábbi bérbeadó követelése megelőzi a későbbi bérbeadó követelését. Az 1881. LX. tcz. 72. §. 2. bekezdése e kérdést minden tekintetben kielégítőleg oldja meg, midőn a bérbeadónak az ott kijelölt ingóságokra feltétlenül ad zálogjogot «tekintet nélkül arra, hogy az ingóságok a bérliő vagy haszonbérliő tulajdonát képezik-e vagy sem» (minek kiegészítését képezi a 89. §. utolsó bekezdésének az igénybejelentés hatását korlátozó intézkedése); mert ez által elismeri azon, a bérbeadó követelése céljának és természetének megfelelő jogelvet, hogy a bérleti követeléssel járó zálogjog legközvetlenebbül a dologhoz tapad, annyira, hogy keletkezésével minden azon dolgon levő jognak mintegy félreszorításával magához a még semmiféle jogviszony tárgyát nem képező dologhoz ragad, — úgy, hogy ebben még az idegen tulajdonjog sem gátolhatja, — elismeri ennél fogva ezen jogelvnek azon folyományát is, hogy a bérbeadó zálogjogának magához a dologhoz való tapadását, mintegy dologi teherre válását, más azon előzetesen levő idegen dologbeli jog sem akadályozhatja.

Mindezeknél fogva igénytelen nézetem szerint az 1881. LX. tcz. 72. §-a alapján: a bérbeadó zálogjoga (a 72. §. korlátai között) megelőz minden más zálogjogot, a későbbi bérbeadó zálogjoga megelőzi a korábbi bérbeadóét, még akkor is, ha a korábbi bérkövetelése erejéig törvényes zálogjogának fenállása idején s oly időben szerzett a kérdéses ingóságokra végrehajtási zálogot, midőn a későbbi bérbeadó bérleti követelése még fen sem állott.

Bodnár Bálint.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Náráry Imre halála élénk részvétet keltett nem csak törvényhozói, hanem jogászörökben is. Az aradi ügyvédi kamara diszt, az ügyvédi kar egyik igen derék tagját vesztette el benne.

— A kir. Curiához ujonnan beosztott nyolcz kisegítő bíró a halomra nőő hátralékokkal szemben nagyon keveset fog a Curián kisegíthetni. Ha veszsűk, hogy egy-egy curiai bíró egy esztendőben 300 ügyet dolgoz fel, a mi már elég magas átlagot képez, a nyolcz kisegítő bíró az év hátralévő 3 hónapjában összesen legfőlebb 600 hátralékos ügyet fog feldolgozhatni. Volt pedig hátralék a kir. Curián a múlt hó végével már több mint 11000, és a curiai ügyforgalomról összeállított statisztikai kimutatás azon tényt helyezte kétségen felül, hogy a hátralékok száma egyre folyton nő. A mit tehát az a 8 kisegítő bíró, a ki a kir. tábla bírói létszámának apasztásával a kir. Curiához felrendeltetett, lendíthet a Curián, az csepp a tengerben.

— A Döntvénytár új folyamának 25 ivre terjedő második kötete pár hét múlva megjelen. Ezen kötet már tartalmazza a kir. Curiának az új perrendtartási törvényekre vonatkozó számos határozatait.

— A Magyar Jogászegylet a jogászegyülés megtartása után tárgyalás alá veszi a polgári törvénykönyv részjavaslatait. A polgári perrendtartásnak szóbeliségen alapuló javaslatát, melynek közzétételét a jogászvilág feszült kíváncsisággal várja, Dr. EMMER KORNÉL a Jogászegyületben be fogja mutatni.

— A Magyar Jogászegyülés fumei kirándulása iránt igen nagy az érdeklődés. Számos előjegyzések történtek már eddig is.

— A Magyar Jogászegyülés állandó bizottsága f. h. 21-én ülést tartott, melyben a jogászegyülésre teendő előkészítési intézkedések tárgyalattak.

— A német jogászegyülés elhatározta, hogy a kikérendő véleményeket ezentul megfelelő díjazásban fogja részesíteni. A tárgyalások vázolását térhiány miatt jövő heti számunkra kell halasztanunk.

BEKÜLDETETT:

Észrevételek a magánjogi törvénykönyv tervezetének általános része felett. Módosított javaslattal. Irta Dr. JELLINEK ARTHUR.

A magyar polgári bíráskodás teljes tan- és kézikönyve. Irta RÉVÉNY LÁSZLÓ, pozsonyi jogtanár. Pozsony. Heckenast utódja.

A nemzetgazdaság alaptana. Irta GERLÓCZY GYULA műegyetemi tanár.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. A kiadó-hivatal.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 krt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az «öröklési jogot» tárgyozó részére. Dr. WEINMANN FÜLÖP budapesti kir. közjegyzőtől. — A vádrendszer kérdéséhez. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSIC GYULA budapesti kir. alügyésztől. — A magyar ügyvédség reformjához. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. I. K.-tól. — Egyenruha. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — A végrehajtási törvény 232. §-ához. Dr. HUSZÁGH ISTVÁN-tól. — Különlék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — A német jogászgylés határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

ÉSZREVÉTELEK

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az «öröklési jogot» tárgyozó részére.

A tervezetnek az «öröklési jogot» tárgyozó részéről általában csak teljes elismeréssel emlékezhetek meg.

E tervezet alapos tanulmányozásról, a joganyagnak teljes átértéséről és felfogásáról, a modern törvénykönyvek és eddigi jogszabályaink szakszerű kritikai egybevetéséről s mindezek alapján tapintatos önállósággal és gondossággal véghezvitt munkásságról tesz bizonyosságot.

A munka rendszere és beosztása teljesen kielégítő; a kiindulási pontokul elfogadott elvek helyesek és következetesen vannak keresztül vize; az egyes rendelkezések különös szerencsés kézzel vannak szövegezve; világosak és érthetők, a nélkül hogy ez alatt a törvényben megkívántató szabatoság és tömörség szenvedne.

Ezen elismerő nyilatkozat azonban távolról sem azt jelenti, mintha a tervezetet mint olyant pure et simple elfogadni akarnám, és mintha annak minden egyes rendelkezésével egyetérténék. Jelen soraim célja épen az: hogy a tervezet főbb rendelkezéseinek ösmertetése mellett egyszersmind elmondjam mindazon ellenvetéseket, a melyeket a tervezet ellen egyéni meggyőződéseim szerint kifejezhetni vélek, és hogy kijelöljem azon pontokat, a melyekre nézve óhajom, mikép a tervezetnek részemről helyteleneknek tartott rendelkezései helyesebbeknek tartott rendelkezésekkel felcseréltesse, felesleges intézkedések kihagyassanak és hiányzók pótolassanak.

Észrevételeim és ellenvetéseim a következők.

1. Az 1. §-t egészben elhagyandónak véleményezem.

A törvényben illető helyen meg lesz állapítva, hogy mikor szűnik meg a jog és kötelezettség a jogosított és kötelezett halála által; felesleges tehát e helyen kifejezni azt, a mi különben is magától értetődik, azt tudni illik, hogy oly esetben, a melyben a törvény világosan nem rendeli, a jog és kötelezettség a jogosított és kötelezett halála által nem szűnik meg.

Hogy az örökhagyónak nem személyéhez kötött jogai és kötelezettségei halálával utódaira átszállnak: ez oly általános és kétségtelen jogtétel, hogy annak elmaradása érezhető hiányt nem fog képezni. A francia, olasz, zürichi törvénykönyvekből ezen jogtétel hasonlólag elmaradt; és

nem mondhatni, hogy ebből valami nehézség vagy félreértés támadt volna ezen törvénykönyvek alkalmazására nézve.

A második bekezdés nem egyéb mint egyszerű reproductioja azon ép oly általános mint kétségtelen tantételnek, hogy az örökös utódlása általános jogutódlás.

A harmadik bekezdés csak azon tantételt kívánja reproducálni, hogy a hagyományos utódlása nem általános, universal-successio, hanem singular-successio; ezt is azonban helytelenül teszi. A hagyomány oly végakaratu rendelkezés, melynél fogva az örökhagyó a hagyatékából bizonyos vagyoni előnyben részesít egy harmadikat. A részesítés tárgya lehet: egyedi dolog vagy arra vonatkozó jog, fadjolog, összeg vagy mennyiség; de lehet annak tárgya: az örökhagyónak összes ingó vagy ingatlan vagyona; az egész hagyatékna vagy annak az egészre vonatkozó hányadának haszonélvezete; sőt a hagyaték hányadának tulajdonjoga is. Ha valamelyik örökhagyó végrendeletében A.-t örökösenek nevezi azon megszorítással, hogy a tiszta hagyaték egy harmadát B.-nek adja ki: ez utóbbi mindazonáltal csak hagyományosnak lesz tekintendő, noha a neki szánt előny tárgyát a hagyatékna egy hányada képezte. Nem az képezi a megkülönböztető határvonalat az örökség és hagyomány közt, hogy ez utóbbinak tárgya a hagyaték mint egész vagy hányad nem lehet, hanem az: hogy a hagyomány az örökös-közvetítésével adandó ki az örökségből, holott az örökös az örökségbe rendszerint közvetlenül lép be. Általában véve rendszerint csak magából a rendelkezés szövegéből és kinyilvánuló célzatából fog in concreto teljes bizonyossággal megállapíthatatni, örökséssel vagy hagyománnyal van-e dolgunk, és sem kíváncsnak sem szükségesnek nem mutatkozik, hogy a törvényben a hagyománynak fogalma — habár csak nemleges alakban is — meghatározottassék; a mint hogy az idézett három törvénykönyvben sem található az ily meghatározást.

2. Azon szabály alól, mely szerint az örökösnek existenciájára nézve az öröklési jog megnyíltának időpontja a határozó, a tervezet 3. §-a második bekezdése azon kivételt teszi, hogy megköveteli, miszerint a méhmagzat már az örökhagyó halálakor fogantatott legyen; oly időpontban tehát, mely nem esik szükségképen össze az öröklési jog megnyíltának időpontjával.

Hogy maga a tervezet ezen kivételt a 3. §. második bekezdésének minden általánossága daczára a végrendeleti örökösödnél még sem alkalmazza, kitűnik abból, hogy a tervezet (220. §.) oly örökös is ismer, aki az örökhagyó halálakor még nem fogantatott. (Olasz törvény 764.)

A felállított kivételnek a törvényes örökösre való alkalmazása pedig nem látszik indokolhatónak. A méltányosság minden esetre ellene szól; azon indok pedig, hogy ez által az öröklési kérdésnek megoldása elodáztatnék, el nem fogadható, minthogy be nem láthatni, hogy ha az öröklési kérdés megoldásának elodázását az általános jogérzet megköveteli oly méhmagzat iránti tekintetből, mely az örökhagyó halálakor csak fogantatott volt, miért ne engedessék meg ezen elodázás oly méhmagzat iránti tekintetből is, ki csak az örökség későbbi megnyíltának időpontjában fogantatott? holott az igazság és méltányosság szempontja

ezen utóbbi esetben ép oly mérvben fenforog mint az első esetben. «Die Bestimmung des römischen Rechts, wonach der zur Erbfolge ab intestato Berufene immer schon zur Zeit des Todes des Erblassers mindestens erzeugt sein muss, führt zu unserem Rechtsgefühl widerstreitenden Ergebnissen.» Unger, österreichisches Erbrecht 5. §. első jegyzet.

3. Az érdemtelenségre vonatkozó rendelkezések egészben véve teljes helyesléssel találkoznak.

Kellőleg szemügyre lett véve: hogy csak oly vétségek minősíthetnek érdemtelenségi okokká, melyek közvetlenül az örökhagyó személye vagy végakarati szabadsága ellen irányulnak: másrészt azonban, hogy nem minden vétség, bár ha ezen szempont alá esik is, sujtandó az érdemtelenség következményével, hanem csak oly vétség, a melyre nézve magasabb közérkölségi igény követeli azt, még ha az örökhagyó ezt a kitagadással határozottan ki sem fejezte volna; vagy ha a vétség olyan, hogy ez által az örökhagyónak physikailag lehetetlenné lett téve az ellene elkövetett jogsértést saját elhatározásából a kitagadással kellőleg megfenyíteni.

Ezen szempontból az 5. §-ban felsorolt eseteket a szász törvény 2277. §. mintája szerint még megtoldani vélem azon esettel, «ha valaki az örökhagyót végintézkedés tételére egyébként képtelenné tette»; ez esetben a közérkölség bizonyára követeli, hogy a tettes ezen örökhagyó utáni örökösödésből kizárassék, az örökhagyó pedig feltevés szerint képtelenné van téve a kitagadás megtételére.

4. Ha az örökhagyó, a kinek hagyatékában törvényes örökösödésre négy testvére *A. B. C.* és *D.* volna hivatva, végrendeletében *A.*-t a hagyatéknek $\frac{6}{24}$ részére nézve és *B.*-t a hagyatéknek $\frac{3}{24}$ részére nézve örökösnek nevezi, ellenben a hagyaték többi részéről nem intézkedik, és így a hagyatéknek $\frac{15}{24}$ részére a törvényes örökösödés esete áll be: a tervezet 10. §-a szerint *A.* a törvényes örökösödésből egészen kizártnak tekintetik, *B.* kapja végrendeleti örökrészét $\frac{3}{24}$ -et és a törvényes örökösödési hányadot $\frac{5}{24}$ -et, összesen tehát $\frac{8}{24}$ -et, *C.* és *D.* végre külön-külön $\frac{5}{24}$ részt.

Nem hihetem, hogy az örökösödésnek ily szabályozása általában véve az örökhagyó szándékának megfelelne, hogy tudni illik az örökös, kit az örökhagyó a végrendeletében kifejezetten nagyobb előnyben részesített, in ultima ratione kisebb hányadot kapjon, mint azon örökös, kit az örökhagyó a végrendeletben kifejezetten kisebb előnyben részesített.

Kétségtelen, hogy a legszámosabb esetben az örökhagyó, a midőn ő a végrendeletében hagyatékának egy részére nézve a máskülönb törvényes örökösödésre hivatottaknak csak egynémelyike javára intézkedik, ellenben a hagyatékának többi részére nézve rendelkezést nem tesz: azon célzattól indul ki, hogy ezen rendelkezéssel a megnevezett törvényes örökösöknek a törvény alapján kijáró örökrészeket kielégíteni kívánja, nem pedig azoknak a törvényes örökrészekön kívül még egy további adományozást is juttatni.

Ha azonban az örökhagyó ezen célzatát végrendeletében határozottan ki nem fejezi: nem létezik ok, hogy a törvény miért subsumálja az örökhagyónak ezen ki nem fejezett célzatát; mert be nem láthatni, hogy ha a különböző alapokon nyugvó öröklési igények objective egymás mellett megállhatnak, miért ne állhassanak meg egymás mellett a különböző alapokon nyugvó öröklési igények subjective is.

De biztonsággal meg sem állapíthatók azon tényleges momentumok, a melyek nyomán az örökhagyónak ezen célzata még is fenforgónak volna tekintendő, noha ez a végrendeletben kifejezve nem lett. Hogy a végrendeleti örökrésznek számaránya erre nem alkalmas, ezt a fentebbi példa kellőleg illusztrálja; és az ügynek az eset körül-

ményei szerinti elbírálását a bírónak fenhagyni, a mint ezt Mommsen Entwurf über das Erbrecht 20. §-ában javasolja, ez még kevésbbé volna elfogadható.

Ezek alapján a tervezet 10. §-a egészen elhagyandó volna, minthogy már a tervezet 8. §-ából kétségtelenül folyik a felvetett esetnek azon általam helyesnek tartott megoldása, hogy a mennyiben az örökhagyó kifejezetten másként nem intézkedett, a végrendeleti örökös, ha egyzersmind törvényes örökös is, a végrendeleti örökségen kívül a törvényes örökösödési hányad is illeti. A mennyiben pedig ezen kérdésnek a törvényben kifejezett megoldása tartatnék czélszerűnek, a neheztelt 10. §. a szász törvény 2014. §-ának rendelkezésével lesz helyettesítendő.

5. A jelen észrevételek keretén túl esnék, és a teljes szakavatottsággal mások által már elmondottaknak ismétlésébe kellene bocsátkoznom, ha e helyütt újból megvilágítani akarnám azon kérdést, hogy a vagyonok eredetének a törvényes örökösödésre befolyás tulajdonítandó-e? vagy világosabban mondva, hogy az alkotandó magánjogi törvénykönyvbe az ági örökösödés felvétessék-e vagy nem?

Én minden habozás nélkül bevallom, hogy legjobb meggyőződésem szerint azoknak táborához csatlakozom, a kik a vagyonok eredetének a törvényes örökösödésre befolyást tulajdonítani, az alkotandó magánjogi törvénykönyvbe az ági örökösödést felvenni egyáltalában nem kívánják.

Nem zárkozom el azonban annak felösmerésétől, hogy bármennyire változott is az ideiglenes törvénykezési szabályok folytán, az ösiség megszüntetésével és a végrendeletkezési szabadságnak az öröklött vagyonokra való kiterjesztésével az ági örökösödésnek eredeti és sajátlagos jogalapja; és bármily viszás és mai jogérzelmünknek egyáltalában meg nem felelő eredményekre is vezet gyakran in concreto az ideiglenes törvénykezési szabályok által fentartott ági örökösödés: mindazonáltal az ági örökösödés azon rendszerrel szemben, a melyet az ideiglenes törvénykezési szabályok a törvényes örökösödésre nézve általában megállapítottak, bizonyos jogultsággal és okszerűséggel bír.

Igaz, hogy az ideiglenes törvénykezési szabályok alapján in concreto megtörténhetik, hogy az örökhagyónak túlélő házastársa koldusbothoz kénytelen nyulni, míg a hátramaradt tisztán öröklött vagyonból álló hagyaték oly rokonokra száll át, a kiket az örökhagyó talán nem is ismert. De magában az ideiglenes törvénykezési szabályok által megalkotott jogrendszerben ezen szélsőség csak kellőleg aequipareálja a jogrendszernek azon másik szélsőségét, melynél fogva a lemenők nélkül elhalálozott örökhagyónak szerzeményi hagyatékára nézve viszont a túlélő házastárs valamennyi felmenő és oldalrokonokat kizár.

Igaz továbbá, hogy az ideiglenes törvénykezési szabályok alapján in concreto megtörténhetik az is, hogy az örökhagyónak túlélő egyik szülője előtt a másik szülő oldaláról esetleg legtávolabbi rokonok is elvonják az egész hagyatékot. De ezen eredmény legalább consequens kifolyása a fenálló és azon jogrendszer átható elvnek, annak tudni illik: hogy a vagyon azon rokonokra szálljon, a kik és az örökhagyó, illetőleg ezek felmenői közt ezen vagyon osztály tárgyául szolgált; s a kik és az örökhagyó, illetőleg ezek felmenői közt a vagyonra nézve jogközösség létezett.

A túlélő házastársnak kizárólagos örökösödési jogát a lemenők nélkül elhalálozott örökhagyónak szerzeményi hagyatékára nézve, mely örökösödés viszont az ági örökösödésnek rideg következményeit mai jogrendszerünkben egyensúlyozza, egyikünk sem kívánja; a kizárólagos hitvestársi örökösödés hiányában pedig a megelőző bekezdésben körülírt elvet *mint olyant*, mi, az ági örökösödés ellenfelei, jogérzelmünkkel össze nem egyeztethetőnek és jogpolitikai tekintetben kártekonynak tekintjük.

«Alles natürliche Erbrecht beruht auf der Fortpflanzung in der Familie. Sind keine Nachkommen des Erblassers da, so muss man zu den Eltern desselben aufsteigen, damit das Gut nach denselben Verhältnissen beerbt werde, nach denen das Blut fortgepflanzt worden ist. Wie nun jedes Individuum seinen Leib (sein Blut) von dem Vater und der Mutter erhalten hat, und wie im Grossen betrachtet, jeder Mensch sein Erbgut von zwei Seiten her, von dem Vater und von der Mutter, von seinen väterlichen Vorfahren und deren Nachkommen einerseits, und von seinen mütterlichen Vorfahren und deren Nachkommen anderseits ererbt hat, so ist es naturgemäss, dass auch seine eigene Verlassenschaft nach diesen beiden Seiten, nach der väterlichen und mütterlichen Seite zurückgehe, wenn man in Ermangelung von eigenen Kindern des Erblassers wieder genöthigt ist, wieder zurück zu gehen und aufwärts zu steigen, um den Bluts- und Familienzusammenhang zu bemessen.» Bluntschli. Erläuterungen zum züricher Gesetzbuch. 1917. §.

A mi táborunk, az ági örökösödés ellenfelei, és az ellentábor között, mely ellenkezőleg ama elvet mint olyant az egyedüli helyesnek vitatja a kiindulási pont elvi ellentéténél fogva compromissum nem létezik és nem létezhetik.

A mit a tervezet ily compromissum gyanánt az osztályos testvéreknek ági örökösödéséről szóló negyedik fejezetben 38—43. §§-ban javasol, azt szerencsétlen conceptio-nak vagyok kijelenteni kénytelen; ezen conceptio nem elvi kiindulási pontnak képezi folyományát, hanem — bocsánat a kifejezésért — egyszerű szeszélynek.

Avagy inkább bir-e a jogérzet megnyugodni abba, hogy a túlélő szülőt saját gyermekei zárják ki elhalt gyermekének hagyatékából, esetleg saját gyermekei fosztják meg a köteles résztől? Avagy mindazon érvek, melyeket a törvényes örökösödésnek egyedüli helyes alapját képező családi kötelékből kiindulva, épen a tervezet szerzője oly annyira meggyőzően az ági örökösödés ellen felhozott, az «osztályos testvéreknek ági örökösödése ellen» csekélyebb mérvben harcolnak-e? Hol találhatni fel a belső jogosultságot arra nézve, hogy a túlélő szülő, a ki és gyermekei között az elhalt szülőtárs hagyatéka osztály tárgyául szolgált, s a ki és gyermekei között az elhalt szülőtárs hagyatékára nézve jogközösség létezett; a kire nézve tehát az ági örökösödés elve alkalmazandó volna, mindazonáltal az elhalt egyik gyermekre ezen hagyatékából szállott vagyon tekintetében az örökösödéstől esetleg a köteles résztől kizárassék; még pedig épen az ági örökösödés jogcímén?

De tekintsük még az ajánlott javaslatnak gyakorlati oldalát is.

A két gyermek és a másik szülőtárs hátrahagyásával elhalt szülőtárs hagyatéka x ; akkor a hagyatéknek egyik fele a túlélő házastársnak jut, másik fele pedig egyenlő arányban oszlik meg a két gyermek között, úgy hogy mindegyiknek $x/4$ jut. Ha már most ezen gyermekek egyike leszármazók nélkül, de házastárs hátrahagyásával elhalálozik: a javasolt ági örökösödés nélkül a házastárs kap $x/12$, a túlélő szülőtárs $x/12$, a megmaradt egy testvér $x/12$; ellenben a javasolt ági örökösödés mellett a túlélő szülőtárs semmit és a megmaradt testvér $x/6$. Hogy ily eredmény mellett, mely szerint a legkedvezőbb esetben is, a midőn csak két testvér van, az elhalt szülőtárs hagyatékának csak egy tizenketted részére nézve biztosíthatnák az ugynevezett családi visszahátrahagyást, (három testvérnél egy tizennyolczad-rész, négy testvérnél egy huszonnegyedrész stb.): nem ajánlható egy rendelkezés, mely az egész törvény alaprend-szerével merő ellentétben áll, belső jogosultsággal nem bír, a törvényes örökösödési rend egységét zavarja és bonyodal-makat és complicatiókat szül (lásd tervezet 39., 43. §-ait), a további bizonyítást alig igényelheti.

Ezeknél fogva a tervezet második cím negyedik feje-

zetét egyszerűen kihagyandónak tartom; minek következményeképp természetesen a 12. és 64. §. is megfelelőleg módosítandók lesznek.

6. A tervezet a rokonok törvényes örökösödéséről szóló rendelkezéseket azon kijelentéssel nyitja meg, hogy «a törvényes örökösödés alapjául a törvényes rokonság szolgál». E kijelentés nem egyéb egy egyszerű elméleti tételnél, mely dispositiót magában nem foglal; de ezen kijelentés hiányos is, mert nem kimerítő, a mennyiben ugyanis a törvényes örökösödés alapjául nem csak a törvényes rokonság, hanem annak alapjául a királyi leirat általi törvényesítés, az örökbe fogadás, a vélt házasságból való származás és a törvénytelen rokonság is szolgál.

A mi e tekintetben a törvényes rokonságot megkülönbözteti a törvényes örökösödésnek egyéb alapjaitól, ez abban fekszik: hogy a törvényes rokonság a törvényes örökösödést a törvény dispositioja szerint valamennyi személy közt állapítja meg, a kik törvényes rokonsági kapcsolatban állnak; míg a többi örökösödési alapoknál ez csak korlátozott mérvben engedtetik meg. (Tervezet 15—18, 44—54. §§.)

Ehhez képest a törvényben a tervezet 13. §-a helyett ezen dispositio volna kifejezendő, még pedig az idézett §. második bekezdésének és a tervezet 14. §. összefoglalásával, körülbelől a következő alakban:

«Azok, kik törvényes házasságból való születések által összekötött rokon kapcsolatban állanak, viszonyos törvényes örökösödési joggal bírnak. A törvényes házasságból való születések által összekötött rokon kapcsolattal egyenlőnek tekintendő azon rokonság, a mely az utólagos házasság által történt törvényesítés folytán keletkezett».

Hogy a tervezet az ausztriai, porosz és szász törvény mintájára az örökbe fogadott után, az örökbe fogadót minden törvényes örökösödés alól kizár: helyeslésemmel nem találkozik. Igaz, hogy az örökbe fogadás sajátos célja abból áll, hogy az örökbe fogadott nyerjen az örökbe fogadó után örökösödési jogot, nem pedig megfordítva: azon belső kapcsolattal szemben azonban, mely a gyakorlati élet tapasztalatai szerint is, az örökbe fogadás folytán az örökbe fogadó és elfogadott közt keletkezik, és rendszerint sokkal szorosabb és családiasabb annál, mely az utóbbit a saját különösen távolabbi vérrokonaival köti össze, méltánytalanságnak tartom, ha az örökbe fogadónak a törvényes örökösödés tekintetében a viszonyosságnak egy bizonyos foka nem engedélyeztetik, különösen oly esetben, ha az örökbe fogadott szülő, lemenő, házastárs, testvérek és ezek leszármazói nélkül elhalálozott. Positiv javaslatot ez irányban nem teszek; csak utalni kívánok még a zürichi törvény 1927. §-ra, mely a leszármazó nélkül elhalt örökbe fogadott után az örökbe fogadót a hagyaték fele része erejéig ruházza fel törvényes örökösödési joggal.

Ellenben helyeslem, hogy a tervezet a vélt házasságból született gyermeknek — eltérőleg az ausztriai, zürichi, francia, olasz és szász törvény rendelkezéseitől, de megegyezőleg a porosz törvénytől — az atyai rokonok után a törvényes örökösödési jogot nem adja meg. Fontos társadalmi és törvényhozási tekinteteknél fogva kívánatos, hogy csak az érvényes házasság ruháztassék fel a teljes és viszonyos törvényes örökösödés kedvezményével. És habár a méltányosság minden esetre követeli, hogy a vélt házasságból született gyermek jobb elbánásban részesüljön mint a házasságon kívül született gyermek: ez a méltányosság nem indokolhatja azt, hogy ama gyermek a család kötelékébe egészen akképp felvétessék, mintha törvényes házasságból született volna.

Nem fogadom el a tervezet 18. §-ának rendelkezését, mely szerint a házasságon kívül született gyermek az anya és anyai rokonok irányában és viszont egészen úgy volna

tekintendő, mintha a gyermek törvényes házasságból született volna. Azt tartom, hogy ezen rendelkezés egy túlhajtott humanistikus felfogásból folyik, mely ép úgy ellenkezik a házassági intézmény méltóságával és azon főelvvvel, hogy a törvényes örökösödés valódi alapja a törvényes házasságon alapuló családiasság; mint a mennyire az össze nem egyeztethető a létező társadalmi felfogással, a közerkölcsiség és törvényhozási politika követelményeivel.

Megadom a törvényes örökösödési jogot a házasságon kívül született gyermeknek, illetőleg leszármazóinak az anyja után és viszont; és megadom a törvényes örökösödési jogot a házasságon kívül született gyermeknek ugyanazon anyától házasságon kívül született testvérei után és viszont; azontul a házasságon kívül született gyermeknek az anyai rokonok után és viszont törvényes örökösödési jogot vélekedésem szerint nem engedélyezhetni. Házasságon kívül született gyermeknek törvényes örökösödési jogát kizárólagosan csak a physikai vérségi összeköttetés közvetlensége indokolja; ezen közvetlenség a megjelölt személyeken túl azonban nem megy.

A mit a tervezet a házasságon kívül született gyermek és az anyai rokonok viszonyos törvényes örökösödésének támogatására az indokolásban felhoz, az nem kielégítő. Ha állana mind az, a mit az indokolás állít, akkor a házasságon kívül született gyermek és az elismerő atya rokonai viszonyos törvényes örökösödését is kellene elfogadni; mint-hogy az indokolásban felhozottak ép annyira indokolnák az utóbbit, a mennyire alkalmasak az elsőnek indokolására. A mi pedig azon érvelést illeti, «hiszen az anyai rokonok hagyatékában az anya leszármazóit az örökösödési jog *azért* illeti, mert az őket megelőző anya helyébe lépnek»: igaz ugyan, hogy az anya helyébe lépnek a leszármazók, de azt nem az anyát megillető, hanem az őket *önállólag* megillető örökösödési jogon teszik; hiszen máskülönben nem volna megérthető, hogy a képtelen, érdemetlen, kitagadott és lemondó örökösnek leszármazói még ha az örökös az örökhagyót túlélte is, az örökösödésre mégis meghivatnak. E szerint tehát azon érvelés petitio principii-t foglal magában, mert a megoldandó kérdés épen a körül forog, hogy megengedjék-e az anya házasságon kívül született gyermekeinek az, hogy az anyai rokonok hagyatékára nézve az anya helyébe lépjenek; azaz, hogy megadassék-e a házasságon kívül született gyermeknek a törvényes örökösödési jog az anyai rokonok után?

A jelzett physikai vérségi összeköttetés közvetlensége indokából, és azon feltevés mellett, hogy a családi jogban az atyaság önkéntes előismerése szabályozva leend, a tervezet álláspontjával megegyezően megadom a törvényes örökösödési jogot a házasságon kívül született gyermeknek, illetőleg leszármazóinak az előismerő atya után és viszont; és megadom a törvényes örökösödési jogot a házasságon kívül született gyermeknek ugyanazon atya által előismert házasságon kívül született testvérei után és viszont. De azon álláspontnál fogva, melyet e kérdéssel szemben én vélek elfoglalandónak: nem fogadhatom el a 44. és 50. §-ban megállapított korlátozást, és nem az abból folyólag megállapított örökösödési hányadrendszert. Szerintem a házasságon kívül született gyermek törvényes örökösödési jogának alapja a szülő anyja és (az előismerés tényénél fogva kétségtelenített) nemző atya irányában teljesen ugyanaz; és ebből kiindulva nem találok indokot arra nézve, nem látom szükségét avagy csak okszerűségét annak, hogy a törvényes örökösödés az atyát illetőleg másképen szabályoztassék mint ez az atya tekintetében történik, és megfordítva.

Talán következtetlenséggel vádoltatom azért, hogy mig én a tervezetnek azon humanisticus irányzatát támadom meg, melynél fogva a házasságon kívül született gyermek

törvényes örökösödési jogát oly nagyon tágitani kívánja, más oldalról én az elismerő atya és a házasságon kívül született gyermek viszonyos örökösödési jogának megállapításánál a tervezeten túl megyek. Azt hiszem, hogy ily vád alappal nem birna; mert az atya, a ki a házasságon kívül született gyermekét az előszabandó alakiságok megtartása mellett elősmeri, ezen elősmerés tényével ezen gyermekét, az atya és gyermek közti viszonyt tekintve, mintegy legitimálta és legszűkebb családjába felvette, és mert teljes jogosult ennél fogva, hogy az ebből keletkezett jogviszony szigorubb elbírálás alá ne vétessék, mint a minőt, bár más indokból, a törvényhozásnak a vélt házasságban szült gyermek tekintetében ajánlok.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

A vádrendszer kérdéséhez.

A jogászgűlés évkönyvének legujabb kötetében azon javaslatot teszi egyik véleményező, hogy a bíró ne meheszen túl az ügyész büntetési indítványán. Ha arról győződ-nék is meg a bíróság, hogy a cselekmény az ügyészinél súlyosabb minősítés alá esik, csak az eltérő minősítésben adhasson kifejezést jogi meggyőződésének, de a büntetés kiszabásában kötve legyen az ügyész indítványához. Tehát ha az ügyész lopást indítványoz kimondatni, s a bíróság rablásnak ismeri fel a cselekményt, a rablásra lopás büntetése szabandó. Ha pedig az ügyész gondatlanságból elkövetett emberölést lát fenforogni s a bíróság gyilkosságot: ez esetben gyilkosság mondandó ki, és a büntetés maximuma az, a mit az ügyész a gondatlanságból elkövetett emberölés vétségére indítványozott.

A kir. Curia ezen kérdés iránt már állást foglalt annyiban, hogy számos esetnél — nem ugyan plenáris uton — kijelentette az ítéletek indokolásában, hogy súlyosabb büntetést nem szabhat, mivel ebben az ügyész büntetési indítványának alacsony volta korlátozza.

Habár tehát a javaslat szerinti vádrendszer legfőbb bíróságunk által irányadoul van elfogadva, a jogászgűlési indítvány megítélésénél a mai állapot nem vehető alapul két oknál fogva.

Először mivel az ügyészség a Curia említett határozatainak meghozatala óta az ismeretes főügyészi körrendelet folytán a büntetés mértéke iránt indítványt többé nem tesz; a szórványosan előforduló régiebb esetek pedig biztos következtetésekre támpontul nem szolgálhatnak.

Másodszor mivel a bűnvádi eljárás javaslata, mely mű a jogászgűlési indítvány kiindulási pontját képezi, egészen más ügyészséget tervez, mint a milyen a mi jelenlegi ügyészségünk.

Ugyancsak az ügyészi szervezet változtatása áll nézetünk szerint leginkább utjában a jogászgűlési indítványozó által felkarolt eszmének.

A bűnvádi eljárás javaslata teljesen megszünteti azon a bíróival csaknem egyenlő függetlenséget, melyet ügyészeink élveznek. Jelenleg nálunk az ügyészség speciális közjogi szervezettel bir, a mennyiben az igazságügyi miniszter az ügyészi megbízást elvonhatja ugyan, de ez esetben az illető ügyészségi tag rangjának és fizetésének megtartása mellett azon törvényszék biráinak sorába lép át, a mely mellé rendelve volt. Az ügyész nem is nyugdíjazható, kivéven azon eseteket, melyekben a bíró nyugdíjazásának is helye van. Csakis áthelyezhető más törvényszékhez. A törvényjavaslat szerint pedig, mint az indokolás mondja, a vád *«feltétlenül és kizárólag a felelős, az elmozdítható, a kormánytól függő vádhatóság hatalmi körébe, közvetve tehát a kormány jogkörébe tartozik.»* Következik ebből, hogy mig a jelenlegi ügyészek kezében a vád jogának részreahajlatlansága politikai szempontból veszélyeztetve nincs, a tervezett új ügyészség egy

átalán nem volna képes felfelé semmi ellentállási erőt kifejezteni. A kir. ügyész mint ilyen megszűnnék; helyébe lépne az amovibilis ügyészségi hivatalnok.

S ha valamikor oly kormányt kapna Magyarország, mely az igazságszolgáltatást saját hatalmi céljaira kívánná felhasználni, az egyszerűen azon ürügy alatt, hogy a vádlásnak definitív hatályu jogát nem lehet bízni az alsófoku ügyészekre, szervezhetne egy vagy több központi vádlási hivalt, és ott politikai szempontok szerint döntetnék el, hogy az ügyész minden egyes esetben mennyi büntetést indítványozzon.

A bíróság csak azon egyént büntethetné, a kit a kormány megbüntettetni akar, és legfőlebb annyi büntetést szabhatna ki, a mennyit a kormány engedélyez. A kormány vádló is volna, bíró és kegyelmi fórum is.

Hogy ily eredmények beálljanak, azt nem czélozhatja azon indítvány, melynek szerzője Magyarország egyik legszelesebb látkörű publicistája. Ő kétségkívül csak a bíró kezébe letett túlnagy hatalmat akarja megosztani szemben azzal, hogy a bünvádi eljárás javaslata a bizonyítékok szabad mérlegelését hozza be. A bizonyítékok szabad mérlegelése mellett a bírói hatalom óriásilag nő; a bíró subjectiv felfogása előtérbe lép; végzetes tévedések könnyen elkövethetők. Mihelyt tehát a bizonyítási szabályokat, melyek most még korlátozzák bírónkat az alaptalan elítélésekben, elejtjük, gondoskodnunk kell correctivumról egyes bírónknak a szigorubb felfogáshoz hajló egyoldalúságai ellen. Ha lehetne az alsófoku szakbírói tanácsokat nagyszámu, pl. 10—12 tagból összeállítani, ebben némi garancia rejlenék, mert a hol több egyén győződik meg egy tény valóságáról, ott több bizonyossággal mondható, hogy a mérlegelés nem egyénies szempontokon, hanem a logika objectiv általános szabályain alapul. Glaser az általa szédítőnek nevezett bírói hatalmat (schwindelerregende Gewalt) a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett semmi áron sem vélte kis tanácsok kezében hagyhatónak, és ezen uton jutott az esküdtekhez, a kik megosztják a jogászbíróval a bírói hatalmat és egyszersmind szélesebb társadalmi alapra fektetik a judikaturát.

A jogászygyűlési véleményező ugyanazon uton a vád omnipotentiájához, a «következetes vádrendszer-»hez jut. *Lépen a központosítottan szervezett és e miatt ellensúlyozandó közegeknek, a miniszteri ügyészeknek, adja át a bíró kezéből kivett discretionárius hatalmat.*

Ennek következménye nem lehet más mint az, hogy majd túlenyhe, majd túlszigoru lesz az ítélet, a szerint a mint a kormány jónak látja visszatartani a bírót vagy reá az ügyész által pressiót gyakorolni a szigorítás tekintetében. Ezen pressio a rendszerből következik, mert ha a kormány nem indítványoz, hanem decernál, ha a kormánynak joga van meghatározni a maximumot, önmagától fejlődik azon felfogás, hogy beleszólhat a minimumba is. Az igazságszolgáltatás egész iránya sokkal bürokratikusabb szelleművé tétetik, mintha az inquisitorius rendszer alapján a legnagyobb teljhatalommal kezelné azt a szakbeli bíró.

A kivihetőség tekintetében is nagyon aggályos az indítvány.

Felmerül azon kérdés, vajon megadatnék-e ugyanazon praerogativa, melylyel az ügyész felruháztatik, a magánvádlónak is? Vajon a magánvádló is kötelezőleg határozhatná meg a kiszabható büntetés maximumát? Ha igen, akkor ezentul, midőn a vádlott nem képes pénzzel megváltani az egész büntetést, a magánvádló eladhatná neki felét vagy negyedét is a várható büntetésnek.

Vagy a magánvádlót nem illetné meg ugyanazon jog mint az ügyészt? De akkor a bíró kétféle igazságot szolgáltatna; valódi anyagi igazságot a magánvád eseteiben, és az ügyészség által korlátoztat a hivatalból üldözött esetekben.

Hozzájárul, hogy a bünvádi eljárás javaslata szerint a magánvádló az ügyészséssel concurrálva, más minősítést és más büntetési maximumot indítványozhat és ha több magánvádló van, valamennyi külön-külön indítványt tehet. (A közzétett általános indokolás szövegéből legalább ezt kell következtetni.) Hogy itt mily zavarok fejlődhetnek, elképzelheti mindenki.

A vádelv ilyszerü kiépítésével nem lehet a bünvádi eljárás problémáit megoldani. Jelenleg az inquisitorius rendszer túltengése a főtárgyaláson leginkább a bíró kikérdezési functiójában nyilatkozik. Első sorban ennek megszüntetését követeli a tiszta vádelv. Az angol bíró gondosan őrizi elfogulatlanságát a tárgyalás alatt; nem vezeti a kihallgatást, nem bocsátkozik szóvitába a vádlottal és a tanukkal. Míg a continentális államok a bíró kikérdezését, a túlkapások ezen fészket, érintetlenül meghagyják, addig csak a bíróságnak egy ügyvivő és egy ítélő collegiumra való ketté választása, az esküdtszéki intézmény alakja, képes paralyálni a kutatási túlbuzgalomból eredő veszélyeket, mert midőn az ítélet meghozatalának fő-fontosságu feladata előtt áll a bíróság, egyedül az esküdtek nem vegyültek még bele a harczba.

Europa minden állama az esküdtszék segélyével teszi ártalmatlanná súlyos bűnesetekben az inquisitio rendszerének eddig ki nem küszöbölt maradványait. Alig hihető, hogy a jogászygyűlési indítványban foglalt eszme, még ha jobban kifejlesztetnék is mint eddig történt, ugyanazon szolgálatokat legyen képes tenni és ugyanazon bizalmat megnyerni.

Dr. Fayer László.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

VI.

A törvényhozások álláspontja.

A hagyomány, a szokás vezette az európai törvényhozások legnagyobb részét azon tan táborába, mely szerint az örökösön az örökhagyóra kiszabott pénzbüntetés behajthatóságát megengedték. A római jog csak magánbirságokat ismert s ennél fogva a római jog szerint a birság a hagyatékot is terhelte. A német közönséges jog ezt hamar elfogadta és magába olvasztotta. Hozzájárult a compositionalis rendszer uralmának befolyása, a mely rendszer homagiuma, freduma, emendaja, amendeja stb. nem volt egyéb mint a kiegyezés ára. Mi volt természetesebb, hogy midőn a pénzüsszeg mint közbüntetési eszköz alkalmazásáról volt szó: a traditionalis jognézet — a mely előtt a büntetés közjogi követelményei nem tisztították el egészen a homagium kódét — elismerést követelt. És mi volt ismét természetesb, hogy a törvényhozások az állam érdekeinek előmozdítását látván a hagyományoszerű jognézetben, annak iparkodtak érvényt is szerezni?

Azzal a hosszú történelmi multban megizmosodott tétel igazságát vélték szentesithetni. Hogy ez egy nagy tévedésnél nem egyéb, hogy a történelmi mult összekötő lánczát a pénzbüntetés valódi természetének fölismerése szétpattantotta, arról már fölösleges volna az előzmények után bővebben szólni. De tény az, hogy történelmi oka a törvényhozások állásfoglalásának itt rejlik. A hagyomány, a megszokottság kötelékei tartották fogva e kérdésben is az emberi szellemet. Homagium, birság, emenda, pénzbüntetés fogalmai összefutottak s a kibontakozáshoz a fiscus nyújtotta a fonalat.

Kezdjük szemlénket a francia törvényhozáson.

* Az előbbi közlemé nyeket l. a 33., 34., 35., 36. és 37. számokban

A francia code 9.,* 11.** és 464.*** §§., mint CHAUVEAU Adolphe és Faustin HÉLIE kitűnő munkájában† is olvasható, minden kétségen kívül helyezik, hogy a francia code-ban alkalmazott pénzbüntetés a valóságos büntetés jellegével bír.

Arra nézve azonban Franciaországban eltérők a nézetek: szabad-e az elítélt hagyatékából a pénzbüntetést behajtani, mert expressis verbis sem a «code pénal» sem a «code d'instruction criminelle» arról nem intézkedik. A vita a körül forog, miként értelmeztessék a «code d'instruction criminelle» 2. §-a, mely így szól:

«L'action publique, pour l'application de la peine, s'éteint par la mort du prévenu. L'action civile pour la réparation du dommage peut être exercée contre le prévenu et contre ses représentants.»

Határozottan meg van itt különböztetve nézetünk szerint a «dommage» és a «peine», a kártérítés és a büntetés. Határozottan ki van itt mondva, mikor szűnik meg a «l'action publique» — közkereset — és mikor van helye a «l'action civil» — polgári keresetnek? Ha a pénzbüntetés valóban büntetés (peine), mit igazolnak a «code pénal» 9., 11. és 464. §§., úgy az elmarasztalt halála megszünteti az «amende» végrehajtását, mert csakis a «dommage» miatt van az elítélt halála után civilis keresetnek helye, már pedig az «amende» nem «dommage».

Az említett két francia kitűnőség munkája így nyilatkozik:

«Car l'amende étant une peine, il est de l'essence des peines de ne point passer aux héritiers. Elle diffère de la condamnation civile en ce, que celle-ci est la réparation d'un dommage causé, tandis que l'amende est la réparation d'un devoir violé: les héritiers sont responsables des dommages faits par leur auteur; ils ne le sont pas de la violation, qu'il a commise de ses devoirs moraux. Et puis pourquoi distinguerait-on entre des peines corporelles et les peines pécuniaires? Pourquoi, lorsque les premières tombent, avec le décès du condamné, les autres resteraient-elles debout pour frapper ses représentants? Ne sont-elles pas soumises au même principe? Cette distinction n'est-elle pas effacée par le deuxième paragraphe de l'article 2. du code d'instruction criminelle, qui ne laisse subsister contre les représentants que l'action civile en réparation du dommage?»

A judicatura azonban nem mindig követi a Chauveau-Hélie fölfogást. A semmitűszéknek sok ellentétes határozata keletkezett e kérdésben. Bármennyire tért nyer is újabb időben a Chauveau-Hélie-féle fölfogás a iudicaturában, kétségen kívül van, hogy az államtanács jegyzőkönyvei, melyek a «code d'instruction criminelle» megvitatásáról vétettek föl, ellenkező tanúságot tesznek a kérdéses §. értelmének megállapítása mellett.

Cessac veté fel a kérdést az 1808. május hó 31-én tartott ülésben: föl van-e mentve az örökös a pénzbüntetés s más pénzbeli marasztalások terhe alól? Cambacères és Treilhard azt válaszolták, hogy a 2. §. szerint csak a közkereset enyészik el. Merlin különbséget tett a szerint a mint a pénzbüntetés már kimondatott vagy nem. Az első esetben, mondja ő, az elítélés következményekkel jár, a

* 9. §. Les peines en matière correctionnelle sont 1. L'emprisonnement à temps dans un lieu de correction. 2. L'interdiction à temps de certains droits civils, civils ou de famille. 3. L'amende.

** 11. §. Le renvoi sous la surveillance spéciale de la haute police, l'amende et la confiscation spéciale, soit du corps du délit, quand la propriété en appartient au condamné, soit des choses produites par le délit, soit de celles, qui ont servi, ou qui ont été destinées à le commettre sont des peines communes aux matières criminelles et correctionnelles.

*** 464. §. Les peines de police sont: L'emprisonnement, L'amende. Et la confiscation certains objets saisis.

† *Théorie du Code Pénal.* Par CHAUVEAU Adolphe Professeur etc., et Faustin HÉLIE chef du bureau des affaires criminelles ministère de la justice etc., Paris. 1843. Első kötet. Második kiadás 201. és következő lapok.

második esetben az elítélt halála minden büntetést, s így a pénzbelit is, megszüntet.

Cambacères hozzátette: «ezek az igazi elvek». Merlin értelmezése, — folytatja — mely a jegyzőkönyvben meg lesz örökítve, elenyésztet minden kételyt és megállapítja a szakasz értelmét. «Il sera bien entendu — végzi fölszólalását — que le jugement qui prononce l'amende recevra son exécution, non obstant la mort du condamné».

Hogy a törvény előkészítőinek ezen nézete mennyire volt mindig irányadó, arra nézve eclatans példákat találunk a «cour de cassation» gyakorlatában. Egyik határozatban kimondta az említett bíróság, hogy a pénzbüntetés a büntetésre vonatkozó általános szabályok alá esik minden tekintetben (l'amende est une peine soumise à toutes les règles générales relatives aux peines), egy másik határozat pedig tökéletesen civilis kártérítésnek tekinti a pénzbüntetést («l'amende ne doit être considérée, que comme une réparation civile du dommage causé»).* Mindezek régebbi határozatok. Ujabban nemcsak a iudicatura hajlik a Chauveau-Hélie-féle fölfogás felé, hanem az újabb törvényhozások (erdőtörvény, jövedéki törvények) határozottan uralomra juttatják a pénzbüntetés valódi természetének helyes fölismerését. Az «amende» ma már nem azon fejezet alá esik, hova a «restitution», «dommage intéret» és a «frais» tartozik, míg régebben az «amende» gyakran összezavartatott a civilis természetű pénzbeli marasztalásokkal. De mivel sem a francia törvényhozás sem a iudicatura a «code d'instruction criminelle» 2. §-ának controversiáját véglegesen el nem döntötte, a francia törvényhozásról csak azt kell állítanunk, hogy az a pénzbüntetés áthárításának elvét követi. Oly kitűnő büntetőjogász is, mint Boitard,** így nyilatkozik: «..... et que l'amende, une fois prononcée par une sentence tout à fait définitive, peut être valablement poursuivre contre ses héritiers.»

A német törvényhozás a római jog s a compositionalis rendszer hagyományainak nyomása alatt még ma sem tudott szabadulni a pénzbüntetés áthárításától. A particularis törvények közül némelyik oly messze ment, hogy még az ítélet jogerőre emelkedését sem kívánta meg ahhoz, hogy a pénzbüntetést az örökös viselje. Ilyenek voltak az 1813-iki bajor és az 1838-iki szász törvény és a thüringi büntető törvény. Hasonlóképen a pénzbüntetés áthárításának elvét találjuk a porosz, hannoveri, hesseni, braunschweigi büntetőtörvényekben. Ily előzményekkel kelle a németbirodalmi büntetőtörvénykönyv meghozatala alkalmával küzdeni, s bár igen tekintélyes felszólalások történtek az elv törvénytől emelése ellen, az mégis elfogadásra talált s a 30. §-ban foglal helyet:

«In den Nachlass kann eine Geldstrafe nur dann vollstreckt werden, wenn das Urtheil bei Lebzeiten des Verurtheilten rechtskräftig geworden war.»

Nem lehet kételkednünk, hogy a legközelebbi revisio már le fogja söpörni ezen elvet a német büntetőtörvény területéről.

Azon nemes küzdelem, melyet az újabb kor nagy német büntetőjogászai ezen elv ellen folytatnak, nem lehet eredmény nélküli. Walther, Geyer, Wahlberg, Schütze, Heinze, Lueder nem fogják abbahagyni a győzelmet jelentő harczt.

Ausztria, melynek most érvényben levő büntetőtörvényére különben nem örömet hivatkozhatik a haladás barátja, mert az hemzseg az antiquált tételektől, a mi kérdésünkben a nézetünk szerint helyes álláspontra helyezkedett. Tökéletesen eltért az 1803-iki osztrák törvény az

* L. említett mű I. kötet 204—205. lap.

** Leçons de droit criminel contenant l'explication complète des codes pénaux et d'instruction criminelle. Par Boitard etc. Douzième Édition. Revue, complétée etc. par Faustin Hélie. Paris 1880. 464. lap.

akkori német particularis törvényhozások álláspontjától. A 2. R. 271. §-a így szól:

«Der Tod des Uebertreters hebt alle Untersuchung auf, und, wenn bereits ein Urtheil ergangen ist, auch alle Wirkung desselben, als insofern dadurch auf Ersatz oder Entschädigung erkannt worden».

Ez csaknem szóról-szóra átment az 1852-iki büntető-törvény 527. §-ába. Hogy a «des Uebertreters» helyett «des Schuldigen» és az «erkannt» helyett a «erkannt» tétetett, az valószínűleg semmit sem változtat a dolgon. A legtekintélyesebb osztrák büntetőjogászok akként magyarázták az 1803-iki törvény 271. §-át, illetve az 1852-iki törvény 527. §-át, hogy a jogerőre emelkedett ítélettel kiszabott pénzbüntetést sem szabad a hagyatékon behajtani. A későbbi gyakorlat azonban egészen másképen fejlődött ki. Németország sokkal mélyebb befolyást gyakorol Ausztria jogéletére, hogysen valamely jogelv, mely Németországban uralkodik, nyomtalanul vonuljon végig Ausztria judicaturáján. A judicaturában annyira meghonosodott a pénzbüntetés átháríthatásának elve, hogy majdnem rendszerintinek nevezhetjük a hagyatéki pénzbüntetéssel való terhelését. A Glaser-féle javaslat indokaiban egyenesen azt mondja, hogy Ausztriában azon elv van ma is érvényben, hogy a jogerőre emelkedett ítélettel kiszabott pénzbüntetés a hagyatékon behajtatik. Tény, hogy az 1863-iki javaslat már a Németországban általánosan uralkodó elvnek hódolt. Az 1867-iki javaslat visszatért a régi osztrák álláspontra és végrehajthatatlannak jelentette ki a jogerős ítélettel kiszabott pénzbüntetést, ha az elítélt elhalt. Ehhez az osztrák képviselőház igazságügyi bizottsága is csatlakozott. A Glaser-féle javaslat azonban, mely tökéletesen a német büntető-törvényt utánozta, ezen kérdésben is teljesen elfogadta a német törvény álláspontját, s a Glaser-féle szerkezet a Prazak-féle javaslatba (1881.) is szóról szóra átment. Mindkét javaslat indokolása szóról-szóra így hangzik:

«Ist ein auf Geldstrafe ergangenes Urtheil bei Lebzeiten des Verurtheilten rechtskräftig geworden, so ist der Strafbetrag aus dem Nachlasse hereinzubringen. Diese Bestimmung, welche auch dormalen in Oesterreich Geltung hat, kann wohl nicht als eine Verkennung des Grundsatzes angesehen werden, dass die Strafe sich nur gegen Denjenigen richten dürfe, welcher die strafbare Handlung begangen hat. Sie setzt als Bedingung ihres Eintrittes voraus, dass das Urtheil bei Lebzeiten des Thäters in Rechtskraft erwachsen ist. Durch die Rechtskraft des Urtheils ist die Minderung des Vermögens des Thäters ideell bereits eingetreten, und der Erbe überkommt den Nachlass beschwert mit der Last der Forderung des Staates auf Bezahlung des Strafbetrages. Es ist eben die Natur der Geldstrafe, dass sie, weil die Leistung eine vermögensrechtliche ist, gleich anderen solchen Leistungen des rein persönlichen Charakters, welcher anderen Straforten eigen ist, entbehrt und sich lediglich gegen das Vermögen kehrt.»

Hogy mennyire fogja ezen alapján téves, mercantil-természetű okoskodás meggyőzni az osztrák törvényhozást: azt a jövő fogja megmutatni. Ezen okoskodás minden tételét már igyekeztünk az elméleti részben czáfolni — hisz nem egyéb ez, mint a Köstlin-féle fictio és Berner adósság-elmélete; most csak ismétlésekbe bocsátkoznánk, ha újra elmondanók, minő sajátságos az az ideális vagyonszebezés fictioja, és minő furcsa állítás az, hogy a pénzbüntetés egyszerre «hagyatéki teherre» válik, stb. Azt hisszük, az indokolás nem biztosítja a javaslat sikerét. Glaser is inkább arra helyezte a súlypontot, hogy Németországgal azonos álláspontra kell az egész büntetőtörvény területén helyezkedni Ausztriának s így ezen kérdésben sem tartotta czélszerűnek az eltérést. Az akkori parlamenti viszonyok között ez döntőbb érv lehetett mint a «teher» és «fictio» szólaimra ala-

pitott, igazán gyöngé okoskodás. S azért nem is nézett Glaser jobb érvek után. Fog-e azonban a Németország szolgálai utánzásának érve most döntő súlylyal birni, az más kérdés. Ha nem, az az indoklás csak segítségére lehet az elv megbuktatásának. Mert azonnal a bevezetésben figyelemztetés történik arra, hogy a büntetésnek személyesnek kell lenni, de azért a pénzbüntetést nem kell oly komolyan venni, az a vagyont éri. Abból be lehet hajtani, ha van, tehát be kell hajtani annál is inkább, mert — úgy mond az indoklás — az állam úgy sem ellenőrizheti azt, hogy a pénzbüntetést mindig az fizesse ki, kit az ítélet sujt. Ezért fizethet a hagyatéki is. Ezen érvelés egy törvényjavaslat indokolásában foglal helyet s arra számít, hogy meggyőzőn.

Belgium, e szabad és alkotmányos ország felé e kérdésben is örömmel tekinthetünk. Haus vagy Nypels nem török azon a fejüket, mikép lehetne egy «fictio» vagy «adósság» vagy «teher» címén a fiscust boldogítani a pénzbüntetési összegekkel, ha már elhunyt az, kit büntetni kell. De ha eszébe is jutna egyik-másik elmélet-gyártónak ilyen merész terv, a közvélemény örökre napirendre térne szellemi terméke fölött. Ugyszólván majd minden vita nélkül iktatatott a belga Code pénal 86. §-ába a következő tétel:

«Les peines prononcées par des arrêts ou jugements devenus irrévocables s'éteignent par la mort du condamné.»

Haus «Principes généraux du droit pénal belge» című kitűnő művében még csak szükségesnek se tartja fölemlíteni, hogy vannak a doctrinában ezen elvnek ellenesei is, laconicus rövidséggel csak ennyit mond: «.....le recouvrement de l'amende ne peut être poursuivi contre les héritiers; car toute peine s'éteint par la mort du condamné». Ez a helyes álláspont. Ha büntetés a pénzbüntetés: akkor a büntetés általános elveinek alkalmazatniok kell. Ez a leghelyesebb és legégyszerűbb érv. Semmiféle mesterkélt «fictio»-elmélet vagy «teher», «adósság»-féle tan meg nem képes azt ingatni.

Olaszország, e valódi veteményeskertje a büntetőjog-tudománynak, nemsokára törvénynyé emeli kitűnő javaslatát, melynek egyik fényoldala az is, hogy a pénzbüntetés áthárításának kérdésében sem tagadta meg hazája nagy koszorúsát, Carrarát, ki oly kérlelhetlenül itéli el a pénzbüntetés áthárítóit. — Még ha megemlítem, hogy a genfi «code pénal» a belga büntetőtörvény 86. §-át szó szerint beiktatta a 62. §-ba: «Les peines prononcées par des arrêts ou jugements devenus irrévocables s'éteignent par la mort du condamné...» úgy a főbb európai törvényhozások álláspontját a felvetett kérdés szempontjából előadtam.

(Befejezése követi.)

Dr. Wlassics Gyula.

A magyar ügyvédség reformjához.*

Ezzel befejeztük — a hézagosság teljes tudatában — azon utak rövid jelzését, melyeken a törvényhozó e kérdésben egyáltalán haladhat, azon állapotok, szervezetek és intézmények fővonásainak ecsetelését, melyeket az európai ügyvédség ma és történelmi fejlődésében feltüntet. Előre és ismételtlen kiemeltük, mely utat tartunk követendőnek a magyar törvényhozó által, kinek a közönség, az igazságszolgáltatás és az ügyvédi rend érdekeinek összhangját kell szem előtt tartania. Kifejtettük, mi érdeke van az ügyvédség emelése iránt és mi módon teheti azt nagyjában, a helyes szervezetre s érlelő korra bizván, hogy abban azután magától fejlődjék valódi magyar ügyvédség, melynek a magátét szintén meg kell tennie, de hogy ezt tehesse, amaz oltalmi előfeltételekre szüksége van. Áttérünk reformindítványunk rövid formulázására.

A társadalomnak egyes tényezői és alakzatai szoros összefüggésben állanak egymással azon közvetlen vagy közvetett

* Az előbbi közleményeket 1. az 5., 6., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 34., 35., 36. és 38. számokban.

behatások folytán, melyeket minden egyesre a többi mind gyakorol. Annak egyes osztályát kiragadni, az ügyvédséget egymagában reformálni s az egész igazságügyi szervezetenél jobbra tenni, mintegy az általános, átlagos műveltség színvonalára fölé emelni, ennél fogva lehetetlen.

Az összefüggő bajok ellenében csakis a *reformok egész rendszere* alkalmazható sikeresen.

Az ügyvédség egy tudományos és erkölcsi funció teljesítésére van hivatva, melyet betölteni csak akkor képes, ha maga el van telve tudományos és erkölcsös szellemmel. Ennek a megfelelő mértékben hiányát elismerjük. De mi okozza ez alacsony átlagos színvonal fentartását?

Az ügyvéd ma nem törekszik — a szabálynál figyelembe nem vehető kiváló egyének kivételével — magasabb tudományosságra, mert arra kellő ösztönzést és kellő előképzettséget nem nyert gyarló közép- és jogi iskoláinkban; mert gyakorlati pályáján ma annak alig venné hasznát, mert látja, hogy ugyanannyi, sőt több chancea van mai szomorú viszonyaink között azon empirikus rutinistának, ki egészen más mint elvont tulajdonságokban képezi magát és azok által válik kedvelté, népszerűvé; szóval mert minden észszerű emeltyű a rendkívüli és hálátlan megerőltetéshez hiányzik. Ez nemcsak az anyagi, hanem a morális sikerre nézve is áll. Áll az ügyvédnél, miként egész társadalmi s állami életünk bármely tényezőjénél. Nem a legjobbak találhatnak elismerésre, nem a leghivatottabbak szerepelnek, hol azok oly törpe kisebbségben vannak a természetes szövetségben álló közép-szerűségekkel szemben. Ez művelődésünk egyik fejlődési szakának elkerülhetlen eredménye. Ehhez járulnak mellékok és folyományok, mely utóbbiak a circulus vitiosusban visszahatnak a hátrányos állapotok fentartására. Ily mellékok a bírakra nézve a rosszul kezelt államháztartás folytán azok fizikai túlterhelése, melynél fogva akarva sem haladhatnak a tudománnyal, melyet aktahalmazok áthetüzésében találni nem lehet. Mellékok az ügyvédekre nézve, hogy az állam nemesebb nagyravágyást nem kelt bennük, mert a jellemre s ismeretre kitűnőket nem emeli bírói hivatalba, vagy csak oly módon teszi azt, hogy a kinevezés rosszul dotált állásra el nem fogadható, mert aránytalan anyagi veszteséggel járna a keresett ügyvédre nézve. Ugy a bírói mint az ügyvédi osztályra nézve pedig felette fontos ok az írásbeli törvénykezés lélekölő, problematikus módja, mely valódi ügyvédséget a priori lehetetlenné tesz. Folyomány a jogirodalom pangása, melyet egy osztály sem mivel behatóan, melynek terjesztését feltartja a kevéstudás érzéketlensége. Egyes író hiába nyujtaná — még ösztönző verseny nélkül is — a legjobbat ott, hol nem lehet hatnia széles körökre. Pedig szakmünek alig van vevője, ezért nincs is kiadója, ezért meg kevés az író, ki idejét, erejét feláldozza nemcsak haszon és dicsőség nélkül, hanem egyszersmind minden hatás nélkül. Pedig az irodalom e téren is műveltségi fokmérő s a fogyasztás szabályozza a productiót. Olaszországban minden valamire menő városnak van egy-két jogi lapja, míg nálunk csak a központon létezik egy-néhány.

De mire való is az a tudomány, mikor annyi fáradtságba kerül s nem biztosít semmi sikert? Jobb akkor nem is fáradni utána.

A tudatlan is prosperál; bírói pályán protectió, ügyvédi pályán a connexiók és szemesség, mindenütt a véletlen szerencsejátéka és a szédelgés az előmenetel legfontosabb motorai. *Ily állapotok mellett a versenynek a sok ügyvéd közt nem jó, hanem rossz hatással kell lennie. A nemesebb hajlamok nem ébresztetvén fel, annál kifejelettebbek lesznek a folyton gyakorolt nem nemes irányu tehetségek.*

És a hol kevés tudással még remélni lehet ury módon, legalább semmivé élelősködni, a hol könnyen szerzett oklevéllel lehet még «szerencsét» próbálni, oly pályára szükségképp mind nagyobb számmal tödul a birtokvesztett nemes és ambi-

tiosus polgári családok pályakereső ivadéka minálunk, hol még oly erős előítéletek tartják vissza a «honoratiort» ipar és kereskedéstől és a hol oly nagy a kényelemszeretet és lustaság, ellenben oly kevés az ernyedetlen munka kedvelése.

A fiatal ember előtt, ki jobb családból való, ennél fogva kevés pálya között kínálkozik a választás, ha gazdasága után meg nem élhet. Az orvosi és mérnöki kar ép úgy szenved hypertrophiában, mint a jogászok osztálya. Ebből egy részt az államszolgálat absorbeál, a többi szaporítja a cliens nélküli ügyvédek számát. A létszám szaporodásával, a verseny elkeseredésével az eszközök válogatása mind ritkább lesz. Sok a *szegény elem*; pazar és aristokratikus az életmód és a társadalmi szokások és igények, melyeknek az ügyvédnek is meg kell felelnie, ha jobb körökben forogni és jobb clientelát kapni akar, és melyek mint egész polgári rendünket, úgy az ügyvédséget is anyagilag és idővel erkölcsileg tönkre teszik. Rendkívüli erőfeszítés kell nem gazdagodáshoz, de már a megfelelő standard of life fentartásához. Nyomasztó az adók, illetékek és a legelemibb jogérzet ellenére az állam által zsákmányul kirótt birságok terhe. Drága az élet, szegény a perlekedő nép és rosszul fizet vagy ha lehet, nem is fizet. Így szükségképp terjed a corruptio az ügyvédi karban, hanyatlik a tisztelete és tekintélye. *A magyar ügyvédség ma nemcsak az ügyvédi delicatessen, hanem az ipariüzleti illem és realitás útjáról is le van szorítva.* Az előítéletek kihálnak, sok «gentleman»-ügyvéd is azt hiszi, hogy *feleért olyant is tehet, mit magáért meg nem tenne.* És a felek mily követelők! Naponta követelnek incorrect dolgokat mint egész természetes védelmi eszközöket, és ily «praxis»-ban, melyet a naiv kezdő némely híres és gazdag kartársak részéről is tapasztal, lassan megszokja a jogtudor ur az erkölcsi megkülönböztetés mellőzését. Az ügyvéd látja a részrehajló bírakat, ügyészeket, hivatalnokokat, kik fájdalom, ma is (főleg vidéken) elég számmal találkoznak; látja az illoyalis fegyverrel vakmerőn küzdők diadalát és prosperálását, ellenben a becsületesnek elmáradását; szóval látja a modern civilizatio árnyvilágának legsötétebb redőit. Elkeseredik, utálat fogja el, és ha a pályát ott nem hagyhatja, «megalkuszik az étellel», vagy teng, vagy ha ritka, kiváló ember, szegényen is harcol a hivatalos és kollegiális ármányok és tudatlanság, harcol a jogtalan túlhatalma ellen. És büszkén mondhatjuk, hogy e szerencsétlen demoralizált korszakban is, hol az ifju magyar állam azzal inaugurálta feléledését, hogy elviselhetlen terheket rakott a szegény nép vállára, példát adott a szédelgő gazdálkodásban, az önérzet és jog feladásában, megméltelyezte a politikai s így közvetve a társadalmi erkölcsöket, hol minden téren felütötte fejét a corruptio hydrája, hol az erkölcstelen és jogérzetet vesztett közönség szorítja az ügyvédet incorrect eljárásra, hol a nyuzó és uzsorás ügyvédek a «jobbak» a csödrendezők, a hűtlen gondnokok, a vagyonátruházók mellett, hogy e nyomorult állapotok mellett is számos, a legnagyobb tiszteletreméltó jellem és az önképzést csak zavaró silány közoktatás mellett is számos értelmi, tudományos kitűnőség emelkedik ki ezen annyira üldözött, csaknem megvetett ügyvédi karból. És minden reményünk egy gyökeres restauratio magna sikerében e tagadhatlan tényen alapszik. A parlamentben, a szakirodalomban, a reformok, a jogállam követelésében, a küzdelemben azokért, mindenütt elől látjuk menni őket, kimagasodva a jogászat egyéb osztályaiból, nálunk mint mindenütt az actio, az iniciativa, a gondolat, a haladás elemei. Ezért nem esünk kétségbe az iránt, hogy ha a magyar állam megteszi kötelességét, korszerűen reformálja a törvénykezést, *megadja a közjogi igazságszolgáltatást, a szóbeliséget, az esküdszéket, ha valóban szakképzővé teszi a jogi oktatást*; ha emelni törekszik az irodalmat, a tudományt, a nemesebb ambíciót, főleg az által, hogy *pályázati nyilvános vizsgák alapján szervezi a kinevezések és előléptetések*

rendszerét; ha kitörli törvényeiből a meggyalázó és jogsértő intézkedéseket, melyek az ügyvédség ellen irányulnak, és biztosítja annak függetlenségét és képviseleti jogát, szóval ha a hatalmas állam letesz előítéleteiről és igazságosnak tanul lenni; hogy akkor az autonóm országos ügyvédi kar is megteendí kiváló elemeinek szövetkezése útján a maga kötelességét példás fegyelmi szigor, erkölcsi bátorság és integritás, a tudományos és humánus szellem ápolása, fejlesztése által. Az ügyvédség dúsan visszaadná, a mit kiváltságban nyert, a nemzeti jognak és államiságnak, a jogérzetben és miveltségben haladó társadalomnak.

Egy beteg organismus beteghebb részének orvoslásáról van szó. Az első teendő tehát a mérges anyag kiirtása, a normális funkciók lehetőségének, előfeltételeinek létrehozása. A többi a fejlődés dolga.

Ama jelzett jogreformok nélkül a törvénykezés minden terén ügyvédi reform nem is képzelhető. Talizmánok nem léteznek.

De azon reformok megvalósítását feltételezve is, szükséges az akut, átmenő bajnak orvoslása, a *corruptáló, burjánzó proletariatus megszüntetése oly hivatás terén, mely az állam által feltétlenül oltalmazandó polgári jogok képviselével foglalkozik és ennél fogva az iparkereset keretén kívül esik, társadalmi hatóságot képez.*

A mint a szabad verseny nem tűrhető a gyógyszerészet stb. terén, ugyanazon oknál fogva nem lehet azt megtűrni az ügyészségnél, mely a felek jogüzleteit közvetíti és így veszélyeztetheti és jelen tapasztalataink szerint tényleg veszélyezteteti.

A nemzetgazdasági demokratia természetesen elitéli álláspontunkat. Nem ismer monopoliumot, nem ismer kötelező képviseleti kényszert, hanem szabad önképviseletet szabad zugírászatot, szabad túlszaporodást stb. követel. Az állam lássa, hogyan boldogul azután merőben megtorlási eszközökkel. Azon demokratia ugyanis csak az egyént veszi jogalanyba, az állami célokat és társadalmi eszméket megtestesítő osztályokat, csoportokat egészen az atomjaik versenyére, a véletlen fejlődésre bizza. De ezen állami felfogás szerintünk átmeneti, meghaladott. Az egyéni alapjogok fentartása mellett a csoportok szervezésében látjuk mi a jövő haladását és a szervező államhatalomnak nem többé negatív, abszolút korlátozásában, hanem jogszolgáltatási ellenőrzésében a túlkapások correctivumát, az egyének garanciáját. A mai állam egy mulandó történeti alakzat a társadalmi szervezés fejlődési processusában. A jövő a socialistikus jogállamé.

Az állam első teendője tehát az ügyvédség és ügyészség elválasztása a szóbeli törvénykezés keretében. Az ügyész a fel meghatalmazott, felelős képviselője a per előkészítésében, a peren kívüli (végrehajtási stb.) eljárásban. Az ügyvéd csak jogvédő szónok, tanácsadó tudós, ki különben az irodalomnak, tanításnak él. Az ügyészek száma korlátozott, igényük tariffált legyen, miként a közjegyzőké, kik amaz ügyészség előfutárai. Az egyik a másik funkcióit nem teljesítheti (bagatellügyeket kivéve); helyettes csak az illető hivatásbeli jelölt lehet. A bírósági szervezet (mely a szóbeli törvénykezéssel különben is átalakítandó és bürokratikus jellegétől megfosztandó), összeköttetésbe hozandó ezen ügyvédi szervezettel. A bírói hivatal fel-tétele előző, hosszabb ügyvédi gyakorlat. Az ügyvédség teljesen független országos kart képez, száma korlátlan, a felvétel és kitör-lés felett dönt. Ennek korlátlan száma veszélytelen a közön-ségre nézve funkcióinak természeténél fogva; a szellemi kitünőségek kiválni, bizalmat nyerni és prosperálni, a többi elemek más pályához fordulni fognak. Az ügyvédség és ügyész-ség összeférhetlenek. Az ügyészség kamarai szervezete, a bíróság felülbírlása annak fegyelmi s költségkérdéseiben fentartatik. Külön-ben a képviselőtestületek és előjárók választása, a közgyűlési hatá-rozás stb. megmaradnak, csak hogy az ügyvédséget egyetlen országos választmány igazgatja, képviseli. Az ügyészi állás betöl-tése vegyes (bírói, ügyészi, ügyvédi) testületnek kötelező többs-jelölése alapján a kormány kinevezése útján történik. A jelen ügy-

védék választhatnak a két állás között. A mennyiben (eleinte kétséggel) az ügyészek száma meghaladná a szükséges számot (melyet igazságügyi statisztikai adatok, bíróságok és ügy-védék véleménye stb. alapján a kormány állapít meg), a *reductio kihalás és lehetőleg bírói stb. hivatalba való kinevezés által történik.* Az előre megállapított létszám beállásáig új ügyész nem neveztetik ki, azután csak valamely ügyész halála, lemondása, elmozdítása stb. folytán. A létszám vál-toztatására, fluctuatiójára nézve mérsékelt spatium enge-dendő a kormánynak. A *qualificatio* az ügyvédre s ügyészre nézve a *jog végzése, államvizsgák letétele, 3 évi ügyvédi (ill. ügyészi) gyakorlat.* Az ügyvédnél azonfelül a jogtudorság. Az ügy-véd jogtanár is lehet. Az ügyvéd kinevezhető ügyészsé. Az ügyész lehet ügyvéddé (ha jogtudor és ha felvétetik). Mindkét esetben azonban leteendő a különben a 3 évi gyakorlat után leteendő és tiszt-tán gyakorlati jellegű ügyvédi, ill. ügyészi vizsga, melynek vizs-gáló tagjai csakis az országos ügyvédi választmányok illetve az ügyészi kamarák delegátusaiból alakuló országos ügyészi választmány-nak választott tagjai. Az ügyvéd- s ügyészjelöltek száma kor-látlan. Az ügyvéddé való felvétel megtagadása, felfüggesztés, elmozdítás esetén az országos választmány illető bizottságától annak plenumához felelbezhetni. A tisztviselők fizetést nem kaphatnak. Ügyészi s ügyvédi országos nyugdíjalaphoz való járulás a kereseti adó arányában kötelező. Azon alapot az illető országos választmányok kezelik. Az ügyészi díjak állami ille-tékeként privilegiáltak. Az ügyvédi díj szabadon kiköthető.

Bővebb szervezeti stb. részletezés alul felmentenek az idevágó, közölt vagy idézett külföldi intézkedések. Egy teljes javaslat szerkesztése különben is jelen feladatunk keretén kívül esik. Csak az elveket kívántuk propagálni, melyektől egyedül várjuk az igazságügynek és a közönség-nek érdekeit kielégítő megoldást e nehéz jogpolitikai kér-désben. Hogy ezek beválhatnák, azt tanúsítja a legmivel-tebb államok példája, hol ezen elvek uralása virágzó ügyvédséget létesített. Tudjuk, hogy sokan meg fognak ütközni propositiónk szokatlanságán, idegenszerűségén. De ez nem lehet érv akkor, midőn annyi új intéz-ményt hoztunk be 15 év alatt és most ismét százados tradíciókkal szakítva gyökeres törvénykezési metamorphosis előtt állunk, melyhez az ügyvédi reformot is alkalmazni. kell. Nem is új, hanem a legrégebb, kipróbált szervezetet javasoljuk. A szokatlan csak az, hogy nem német-osztrák, hanem angol-francia mintáról van véve. Ez csak előnyére válhat. A mi viszonyaink között legalább hosszú időre egyedüli radikális óvszert, ügyészi létszámkorlátozást szükségesnek tartunk. Ellenben szerencsét-lenség volna a különálló, valódi ügyvédséget nem létesíteni vagy korlát-lan számban szabadon nem hagyni, mert egy független szellemű nagy jogvédő karra szükségünk van, mindazon reformoknak az élet-ben, a nemzet szokásaiban való megtestesítéséhez, melyeket a törvényhozás contemplál, szükségünk van reá a törvény-hozásban, az igazságszolgáltatásban, a tudományban. Tudós, valódi ügyvédség nélkül nagymérvű nemzeti jogfejlődést nem is képzelhetünk egy mivelt, szükségkép bonyolult joggal bíró társada-lomban. Midőn azonban az ügyvédre üzleti hatáskört is ruháznak, az denaturalisálva lesz, a pénzkereset, a bibelődés gépies dolgokkal, erkölcsi és jogi felelősség terhe alatt előtérbe lép, az állami ellenőrzés szükségessé lesz és a régi jelen állapotba visszaesünk. Vannak egymással egyesíthetlen, kibékíthetlen dolgok. Ilyen az ügyvédi tudományosság és az ügyészi üzletbeli tapasztaltság. Csak egymás rovására egyesíthetők. Természetszerűen, minden külső ok nélkül ketté váltak tény-leg, történelmileg. Külön mindegyik célszerű, kitűnő lehet és a szabad választással bíró egyénen jogsérelem nem ejtetik, ha kizárólag hajlamát követheti életpályáján, melyet esetleg a másik hivatással felcserélhet. Az államnak, a társadalom-nak szüksége van mindkettőre, a független ügyvédségre, a szabályozott ügyészségre. Csak látszólagos ellenmondás, ha a szabadság követelményeit teljesen csak az ügyvédségre alkalmazzuk,

az ügyészségre ki nem terjesztjük. Amaz szellemi munkás, a jog harczosa, annak a szabadság éltető levegője. Ellenben az ügyészség a törvénykezési gépezetnek egy közvetítő kereke; nem a szabad munkabérlethez, hanem az igazságügyi hivatalhoz áll közelebb. Nem is az egyes ügyészek jólétének, hanem a közönség, a jogbiztonság érdekében korlátozzuk őket, a mint korlátozzuk a bírakat, stb. A szabad versenyt kizárjuk, hol ártalmas, közveszélyes lenne. Az ügyészjelölt, igaz, kitétetik azon esélynek, hogy ha meg nem felel eléggé, hogy jelöltessék ügyésznek vagy ha ezt meg nem éri, soha önálló ügyészsé nem lesz. De ma ép úgy ki van téve annak, hogy bár önállóan tönkre menjen, mert hiszen az ügyek száma, a munkakereset nem emelkednek ő miatta. Csakhogy most nem csak magát, hanem másokat is megkárosítani elcsábítva lesz.

A közönség nem lesz több költséggel terhelve, ha ügyvédi és ügyészi eljárást külön-külön, és nem miként most, egy számlára díjaz. Az ügyvédségre lesz elég vállalkozó, mert a szóbeli törvénykezés nagy hatáskört és fényes szerepet biztosít számára, mely anyagilag is eléggé jövedelmező lesz. Az ellenmondás inkább abban van és minden

bajunk és félreértésünk egyik oka abban rejlik, hogy az ügyvédi szabadságot és ügyészi fegyelmezést egyesíteni akarjuk, holott a jelen szervezetnél a teljes szabadság és a corruptió vannak egymáshoz csatolva. Ily alapon a reform soha sehol nem sikerült. Ausztria és Németország már utban van a numerus clausus felé; tehát független ügyvédsége, valódi közjogi igazságszolgáltatása sem lesz. Ezt kell szem előtt tartanunk. Nincs más választás: *vagy e gyökeres reform, vagy a mostani türhetlen állapot megörökítése vagy még rosszabbra fordítása.* A nálunk eddig proponált enyhítő szerek mind elégtelenek. Azok mellett tovább tart a »spontán« fejlődés, a közönség veszélyeztetése, az ügyvédség silánysága.

Mi nem kecsegtetjük magunkat azon reménnyel, hogy futólag körvonalozott nézeteink egyszerre elfogadásra és helyeslésre találjanak. De termékenynek gondoljuk a kérdés diskutiálását. Az ügyvédi, miként a bírói szervezeti reform a törvénykezési rendtartásnak reformjával szoros kapcsolatban álló előkérdések. Hogy nálunk a reformok sorrendje következetesen felfordittatik, csak sajnálni lehet.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából.*

XVIII. Az 1881: LX. tcz. 42. §-a nem alkalmazható oly esetben, midőn perujítás céljából bűnvádi eljárás megindítása kérelmeztetett;

mert ezen §. többek között a perujításnak indítását felruházta ugyan oly hatálylyal, hogy veszélyeztetés kimutatása esetében a végrehajtást szenvedő fél a kielégítésnek az ellenfél által nyújtandó biztosítástól függővé tételét vagy a végrehajtási összeg bírói letétbe való helyezését kívánhatja; tekintve azonban, hogy a ptrs 321. §-a szerint az ellenfél vagy más valaki büntetendő cselekményének alapján a perujítás csak akkor kérelmezhető, miután a bűnösség jogérvényes ítélet által kimondatott; a bűnvádi eljárás megindításának vagy folyamatban lételének, mely a perujításnak bizonytalan sikerü előkészítését képezi csak, ugyanazon joghatály mint magának a perujításnak nem tulajdonítható.

XIX. A perköltség vagy a viszonykereset folytán megítélt követelés erejeig alperes javára is helye van biztosítási végrehajtásnak az 1881: LX. tcz. 223. és 224. §-ai alapján.

A 223. §. szó szerinti értelmében kétségtelen ez; mert ennek második bekezdése szerint: a veszély valószínűsége kimutatván, feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján a felebbezési határidő eltelte előtt a biztosítási végrehajtás elrendelendő. Egyre megy tehát, hogy kit marasztal az ítélet, alperest-e vagy felperest.

A 224. §. azonban veszély kimutatása nélkül csupán felperes kérelmére ad helyt a biztosítási végrehajtásnak, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezést vagy igazolási kérelmet adott be. Arról, hogy a biztosítási végrehajtás alperes kérelmére is elrendelendő volna, ha az ítélet felperest marasztalja és ha ez felebbezett, ezen §-ban szó nincs.

A 224. §. azonban az előző 223. §. második bekezdésével szoros kapcsolatban áll. A két §-ban nyilvánuló eszmemenet körülbelül ez:

Kinek részére valamely követelés megítéltetett, ez a követelés fenállása tekintetében legalább is oly erős bizonyítékkal bír, mint az, ki a követelést és ennek lejártát közokirattal vagy teljes bizonyerejű magánokirattal igazolta. Ha tehát a veszély valószínűsége is kimutatatik, a biztosítási végrehajtás marasztaló ítélet alapján épen úgy elrendelendő, mint elrendeltetik közokirat vagy magánokirat alapján. Oly esetben pedig, midőn a feltétlenül marasztaló ítélet felebbeztetik vagy annak ellenében igazolási kérvény adatik be, a követelés veszélyeztetése már magokból ezen tényekből következtethető; részint azért, mert sokszor a jogorvoslat csakis fizetési haladék nyerése s a követelés behajtásának megghiusítása végett vétetik igénybe; részint pedig mert a felebbezés vagy az igazolási kérelem érdelemes elintézésére szükséges hosszabb idő elég arra, hogy

a közbejöheto körülményeknél fogva a követelés érvényesítése végrehajtható határozat hozataláig s ennek közléséig lehetetlenné váljék.

Ennél fogva biztosítási végrehajtásnak helye van feltétlenül marasztaló ítélet alapján a felebbezési határidő lejártá előtt, ha a veszély valószínűsége kimutatatik, felebbezés vagy igazolási kérelem beadása után pedig veszély igazolása nélkül is.

Arra, hogy a 224. §. szó szerinti szoros értelemben vétessék, és az utóbb említett esetben a biztosítás kérelmezésének joga csupán felperesnek adassék meg, a fenebbiek szerint semmi elfogadható ok sincs.

Sőt ennek különös következménye is volna. Alp-res ugyanis, ha viszonykeresete folytán felperes feltétlenül elmarasztaltatott, a felebbezési határidő eltelte előtt, veszély kimutatásának előfeltétele alatt a 223. §. második bekezdésének értelmében kétségtelenül jogosítva van biztosítási végrehajtást kérni; ellenben felebbezés vagy igazolási kérelem beadása után biztosítást nem kérhetne, még akkor sem, ha a veszély valószínűségét kimutatja, mert a 223. §. csak arról intézkedik, a mi a felebbezési határidő eltelte előtt történhetik, a 224. §-ban pedig csak alperes felebbezéséről és igazolási kérelméről, és ez esetben felperes biztosításáról van szó.

A kiterjesztő értelmezés szükségszerűségét ismét a 224. §. elhamarkodott, felületes szövegezésére kell visszavezetnünk. (Lásd az ugyane §-ra vonatkozó fejtegetést e lapok f. é. 151. és 152. oldalain.)

XX. Folytatolagos végrehajtásnak az 1881: LX. tcz. 117. §. a) pontja alapján helye van az esetben is, ha a korábbi foglalás alkalmával csupán oly igavonó jószág és gazdasági eszközök irattak össze, melyek a 67. §. értelmében márczius hó 15-étől november hó 15-éig árverés alá nem bocsáthatók;

mert a törvénynél fogva csak hosszabb idő elmulta után értékesíthető tárgyak nem képeznek oly fedezetet, melynél fogva a végrehajtásnak egyéb tárgyakra leendő intézésében akadályozva volna azon hitelező, kinek adósa 15, illetőleg 8 nap alatti fizetésre köteleztetett.

XXI. Tekintve, hogy az 1881: LX. tcz. 116. és 117. §-ai kizárólag az ingóságokra fogatosítandó folytatolagos végrehajtást szabályozzák (47—134. §§.), a csupán ingóságokra elrendelt végrehajtás fogatosítása iránt megkeresett bíróság folytatolagos végrehajtást ingatlanokra el nem rendelhet.

XXII. Ha az elsőbíróság a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet megtagadta, az e kérdésben hozott másodbírósági végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs.

Hogy a másodbírósági végzés ellen a további felfolyamodás ki van zárva oly esetben, midőn az eljáró bíróság a végrehajtást elrendelte volt, ez az 1881: LX. tcz. 140. §-ának második bekezdéséből kétségtelen. De nem oly világos a dolog akkor, ha az elsőbíróság a végrehajtási kérelmet elutasította; mert az idézett §. szerint a másodbíróság csak »a végrehajtást elrendelő végzésre nézve« határoz

* Az előbbi közl. l. a 12., 13., 19., 23., 28., 29. és 30. sz.

végérvényesen. Mindamellet a törvény értelme nem lehet más, mint a mely a fenebbi kijelentésben foglaltatik.

Az 1881: LIX. tcz. 59. §-a szeriut ugyanis a másod-bírósi végzések ellen további felfolyamodásnak csupán az ott felsorolt esetekben van helye; az 1881: LX. tcz. 34. §-a szerint pedig végrehajtási ügyekben a felfolyamodásra nézve, a mennyiben ezen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.

A kérdéses esetre alkalmazható ily különös intézkedést a 140. §. nem tartalmaz; mert abból, hogy «a végrehajtás tárgyában» az erre illetékes bíróság által hozott végzés ellen ugy a végrehajtató, mint a végrehajtást szenvedő fél felfolyamodást adhat be, és hogy *ennek folytán* a másodbíró-ság végérvényesen határoz, önként következik, hogy a másodbíró-ság határozata végérvényes, akár elrendelte az eljáró bíróság a végrehajtást, akár részben vagy egészen megtagadta a végrehajtási kérelmet, és ebbeli végzését a végrehajtató támadta meg; és mert még az esetben is, ha a 140. §. azon rendelkezése, mely szerint a végrehajtást elrendelő végzésre nézve a másodbíró-ság végérvényesen határoz, csakis a végrehajtási kérelemnek *helyt adó* végzésekre értetnék, ez a kérelmet *elutasító* végzések tekintetében még sem oly határozott *ellenkező* intézkedés, mely a 34. §. szerinti általános szabály alóli kivételt megállapítaná.

A 140. §. oly értelmezése, mely szerint a másodbíró-ság csupán a végrehajtási kérelemnek helyet adó elsőbíró-sági végzésre nézve határoz végérvényesen, azon anomaliára vezetne, hogy az esetben, ha az eljáró bíróság a végrehajtást elrendelte, a másodbíró-ság pedig a végrehajtást szenvedő fél felfolyamodása folytán a végrehajtási kérelmet elutasította, ezen másodbíró-sági végzés végérvényes volna; ellenben ha a végrehajtási kérelmet az eljáró bíróság utasította el s a másodbíró-ság az elsőbíró-sági végzést helybenhagyta, tehát a kérelmet szintén elutasította, dacára a két egybehangzó végzésnek, felfolyamodásnak a harmadbíró-sághoz helye volna!

Tehát ismét nem eléggé szabatos szerkesztése a törvénynek: a mennyiben a 140. §. második bekezdésében nem annak kellene állani, hogy «a végrehajtást elrendelő végzésre nézve», hanem ugy mint az első bekezdés elején, *a végrehajtás elrendelése tárgyában* a másodbíró-ság végérvényesen határoz.

I. K.

A végrehajtási törvény 232. §-ához.

E lapok 37. számában GYUKICS VIKTOR aljárásbíró ur felveti azon kérdést, vajon az 1881: LX. tcz. 232. §-a általában kinek, különösen pedig a felperesnek felfolyamodási jogát kizárja-e?

Egyetértek ugyan t. cikkíró urral abban, hogy ezen szakasz nem zárja ki felperes felfolyamodási jogát, helytelennek találok azonban nemcsak okadatolását, de sőt magát a kérdést, ugy a mint felvettett.

Az 1881: LX. tcz. 232. §-a ugyanis senkinek a felfolyamodási jogát nem korlátozza, mert semmi egyébről nem intézkedik, mint csupán azon eseteket sorolja elő, melyekben az, ki ellen a biztosítási végrehajtás elrendeltett, a biztosítási végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodást használhat.

Nem érinti tehát ezen szakasz felperes felfolyamodási jogát, ki azon esetben, ha biztosítási végrehajtás iránti kérelmével elutasított, ebbeli jogával élhet, dacára annak, hogy ez iránt a törvény sem ezen, sem más §-ban külön nem intézkedik. A végrehajtási törvény 34. §-a szerint, a végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen, a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak van helye. A törvény 232. §-a nem zárja ki felperes felfolyamodási jogát, arról említést sem tesz, felperes tehát a biztosítási végrehajtást megtagadó végzés ellen joggal élhet felfolyamodással a 34. §. alapján.

Azon körülmény, hogy a törvényhozó külön szakaszban nem mondta ki, hogy felperes a biztosítási végrehajtás iránti kérelmét megtagadó végzés ellen bir felfolyamodási joggal, nem magyarázható oda, hogy attól megfosztotta, mert ha ez szándékában lett volna, ezt a 34. §. értelmében kifejezetten kellett volna tennie.

Dr. Huszágh István.

Egyenruha.

Szükségesnek tartom, hogy a kir. bírák és bírósági hivatalnokok részére egyenruha hozassék be és hogy azok annak *hivatalos működésük közben* való viselésére köteleztes-senek.

A fővárosi bíró talán nem is mosolyogni, hanem boszankodni fog naiv voltomon.

Öt évvel ezelőtt magam is jót kacagtam volna az egyenruha eszméjén. Minek ez? Czfiraság a hiuság kielégítésére; a bírói komolysággal és méltósággal össze nem férő *paráde*, a gög, a nagyravágyás fejlesztésére, a rangkülönbség éreztetésére; nem is említve azt, hogy az egyenruha soknak kényelmetlen, melegben alkalmatlan; nem is említve azt, hogy a ruházatnak tetszés szerinti szabad megválasztását megszorítván, az egyéni szabadságot is ok nélkül korlátozza.

De mióta urbéri bíró vagyok és falukban különféle emberekkel sűrűn érinkezem: bezzeg más nézetre tértem. A tapasztalás megtanított, hogy sok minden nem ugy van az életben, mint az elméletben. A *theoriát* csufosan kineveti a *praxis*.

A világ minden tudományánál, a legragyogóbb ékes-szólásnál és a legelőkelőbb miveltségnél több tekintélyt ad és nagyobb tiszteletet parancsol egy egyszerű egyenruha karddal és főveggel.

Hányszor esik az meg, hogy az eljáró bíró nem képes a rendet fentartani, hanem a tárgyalást, illetőleg az eljárást megakasztani és csendőrkért küldeni kénytelen. Egykét csendőr aztán legtöbbször elég arra, hogy a rendet és a tárgyalás (eljárás) akadálytalan menetét biztosítsa. De ha az eljáró bíró és tollvivője egyenruhában, karddal oldalukon és főveggel fejükön jelennek meg, az egyenruhával természet-szerűleg együtt járó hivatalos komolysággal és méltóságos magatartással: az egyenruha egyéniségüknek annyi tekintélyt ad és oly nagy tiszteletet parancsol, hogy föllépésük imponál s bizonyára nem lesz szükség csendőrökre.

Megvallom: olyan különösnek, olyan visszásnak tetszik nekem az is, hogy némely törvényszéknél a bírák, jegyzők, ügyészek nyilvános üléseken, végtárgyalásokon tarkabarka házi vagy utcai öltözetben vesznek részt. Az igazságszolgáltatás magasztos és nemes hivatásával sehogy sem tudom összeegyeztetni az élet és halál fölötti hatalommal fölruházott, tehát Ő felsége a király nevében felségjogot gyakorló bírónak hétköznapi tarkabarka, olykor fakó és kopott öltözetét.

De én még anyagi és erkölcsi szempontból is hasznosnak tartom az egyenruhát. *Anyagi* szempontból azért, mert azt hiszem, hogy az egyenruha viselése, kivált az alsóbbrendű tisztviselőkre nézve, tetemes költségmegtakarítással jár; ugyanis *kevesebbel* beérhetni és *sokkal olcsóbban* hozzá juthatni, a mint ezt a hivatalszolgáknál, kik eddig egyedül hordanak egyenruhát, tapasztaljuk. *Erkölcsi* szempontból pedig azért, mert *egyenruhában* mégis csak mindenki *inkább* *restel* kihágásokat elkövetni, dobzódni, elaljasodni; míg polgári öltözetben idegenek közt a felismerhetés veszélye nélkül dorbézolhatni; lebujszunkban, játékbárlangokban életerőt és vagyont pocsékolhat az erre hajlammal bíró egyén,* miket egyenruhában elkövetni (mert az alsóbbrendű hivatalnokok közül nem sokan lesznek, akik külön még polgári öltözetet is csináltathatnak; már pedig *kártya* és *korhelység* ezek közül szedik leginkább áldozataikat) mégis csak *szégyenleni* fog.

Igen örülnék, ha csekélységem eme felszólalásához mások is hozzászólni kegyeskednének. A tárgy megérdemli az eszmecserét.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

* Tudtommal ilyen egyén a hivatalnoki karban nem sok van, de ezek megmentése is nagy nyereség volna.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar jogászszyülés felvetette azt a kérdést, mely körül máris legerősebben foly a harcz, hogy miképen biztosittassanak az ártatlanul váddal terhelt egyének általában zaklatások ellen, s hogy miképen biztosítsák a vádlott, ha bűnös is, hogy teljesen elfogulatlan bánásmódban és bíraskodásban részesüljön. S midőn az ország minden részeiből összesereglenek a jogászok, hogy a bűnvádi eljárás legeszményiesb problémáinak megoldására előkészítsék hazánkban a tért: épen akkor sötét árnyként száll fel annak a hire, hogy Magyarországon bírósági és közigazgatási közegek kínoznak. Leverőbb ellentét alig képzelhető mint ezen kirívó rémképek, szemben a tudományos haladás ígéit hirdető jogászszyülés országos gyűlésezésével.

— A jogászszyülés iránt széles körökben a legnagyobb részvét nyilatkozik, és különösen bírói körökből számosan kívánnak résztvenni annak tárgyalásaiban. Nagyon sajnáljuk, hogy ezt megakadályozza a bpesti törvényszék tagjaira nézve az elnöki körrendelet, mely csak annyiban enged erre szabadságot, a mennyiben a hivatali szolgálat teljesítése megengedi, mi egyértelmű a részvét megtagadásával, miután bíráink mindig elfoglalva, sőt túlterhelve vannak. Nem tudjuk, vajon az igazságügyminiszter ur utasítására vagy csak intentiójára kell-e ezen sajátos bürokratikus intézkedést visszavezetni. Annyi mindenesetre kétségtelen, hogy a szolgálat érdeke nemcsak nem szenvedne, hanem nagyon is nyerne azáltal, ha bíráinknak alkalom nyújtatik, tudományos eszmecsereben néhány napig szabadulni az aktaportól és a reformok fájdalom csak eszményi régióiban elfeledni a mai igazságszolgáltatási állapotok misériait.

— A magyar jogászszyülés 1882. október 1-én reggeli 10 órakor tartja első teljes ülését a magyar tudományos akadémia üléstermében (V-dik kerület, akadémia-palota.). Napirend: 1. Megnyitás; 2. Elnök és alelnök választása. (Négy jegyzőt az elnök választ); 3. Jelentés a jogreform terén fölmerült jelenségekről; 4. A számvizsgálók jelentésének elintézése; 5. Egy 3 tagu számvizsgáló bizottság választása; 6. Egy 5 tagu szavazatszedő bizottság kiküldése az elnök által; 7. Az állandó bizottság által elfogadott indítványoknak az illető szakosztályokhoz utasítása. — 1882. évi október 2-án és 3-án reggeli 9 órakor és délután 3 órakor szakosztályi ülések tartatnak a magyar tudományos akadémia termeiben. A szakosztályok első ülésén elnök, esetleg elnök-helyettes és két jegyző választandó. A szakosztályok közül: az első és harmadik délelőtt, a második és negyedik délután tartja üléseit. — 1882. évi október 4-én reggeli 9 órakor tartatik a második teljes ülés a magyar tudományos akadémia üléstermében. Napirend: 1. A szakosztályok megállapodásainak, illetőleg a kisebbségi véleményeknek megvitatása és elfogadása vagy visszautasítása; 2. A szavazatszedő bizottság jelentése alapján az állandó bizottság tagjai tekintetében megejtett szavazás eredményének kihirdetése; 3. A gyűlés beligazgatására vonatkozó esetleges indítványok tárgyalása. — Összejevetek és kirándulások: 1882. évi szeptember 30-án esti 7 $\frac{1}{2}$ órakor az «Európa» szálloda első emeleti dísztermében: ismerkedési estély; 1882. évi október 4-én déli 2 órakor bankett. (Jegyek f. é. október 3-án délutáni 5 óráig válthatók az ülés helyiségeiben). Állandó találkozási hely ugy délből, mint este: az «Európa» szálloda éttermei. — 1882. okt. 5-én d. u. 3 órakor külön kéjvonaton kirándulás Fiuméba, a mennyiben f. é. okt. 3-án délig zootag jelentkeznek.

— A jogászszyületi előadók közül visszalépett Dr. Apáthy István és Dr. Kováts Gyula. Az előbbi helyébe lép Dr. Kern Tivadar, az utóbbi helyébe Dr. Imling Konrád. — Két jogászszyületi vélemény nyújtatott be az évkönyv megjelenése után. Az egyik Dr. Wlassics Gyuláé a pénzbüntetés jogi természetéről, a másik Dr. Sík Sándoré a correctionalisatióról a bűnvádi eljárásban. — A jogászszyülés szakosztályainak megnyitására az állandó bizottság a következő urakat kérte fel: Dr. SÁGHY Gyulát az I., Dr. APÁTHY Istvánt a II., SÁRKÁNY Józsefet a III. és Dr. TELESZKY Istvánt a IV. szakosztály megnyitására.

— A budapesti ügyvédi kamara több tagja a napokban értekezletet tartott, melyben megbeszélték, hogy az ügyvédi kérdésben a jogászszyülésen mily álláspontot foglaljanak el. Az értekezlet Matolay Elek ügyvédet megbízta egy indítvány beterjesztésével.

— Az igazságügyminiszter ur kérdést intézett a buda-

pesti ügyvédi kamarához, hogy tegyen jelentést az iránt: «vajon fordultak-e elő a kamara területén oly esetek, amelyekben az 1874: XXXIV. tcz. hatodik fejezete értelmében az ügyvéd személyi bíróságához, de az összegnél fogva az 1877: XXII. tcz. alapján a községi bíróság illetékességéhez tartozó ügyvédi díjak iránti keresetekben az ügyvéd lakhelyén levő községi bíróság illetékességét leszállította azon szempontból, mert alperes nem azon község lakosa?» továbbá «ha fordultak elő ily esetek, vajon az ily határozatokkal szemben az 1877: XXII. tcz. 25. §. alapján a járásbíróóság s esetleg az ennek határozata ellen igénybe vett semmiségi panasz folytán a törvényszék mily értelemben határozott?» Miután a kamaránál eddigelé ily irányu panasz be nem adatott, a kamara felhívja tagjait, hogy a mennyiben a fentebbi felhívásra vonatkozó adatok tudomásával bírnának, azokat a kamarának jelentsék be.

— A német jogászszyülés határozatait lapunk mellékletén közöljük. Az osztrák ügyvédgyűlés határozatait legközelebbi számunk hozza.

— A párisi «Société de Legislation comparée-nak» az 1880-ik évi külföldi (Franciaországon kívüli) törvényeket tartalmazó évkönyve (Annuaire) érdekes tartalommal jelent meg, s mint ilyen méltán megérdemli a jogászvilág figyelmét. A társulat ügyes és buzgó vezetőinek sikerült ismét két államot: *Egyiptomot* és *Mexicot* érdekkörébe vonni, s most már bátran elmondhatni, hogy nincs a föld kerekiségén állam, a hol a civilisatiónak csak némi nyoma van, melynek évi törvényhozásáról az idézett évkönyv hű képet ne nyujtana. Maga a francia kormány a «Société de Legislation Comparée»-ét mindig kiváló támogatásban részesítette, szükség esetén diplomatai uton is mindent elkövetett, hogy a társaság élén álló férfiak működését sikerre vezesse. Ennek köszönhető, hogy a társaságnak jelenleg minden polgáriassult államban azon országok jog- és államtudósai köréből választott levelező tagjai vannak.

Az 1880-ik évi jogi törvényhozás legfontosabb momentum a összes *Skandináv* államok (Svédország, Norvégia és Dánia) május 7-én kelt *közös váltótörvénye*; első gyakorlati lépésnek lehet ezt tekinteni azon hatalmas s csak nem régen megindult mozgalom irányában, melynek célja a művelt államok kereskedelmi jogát unificálni. E törvény DARESTE PÉTER francia fordításában egész terjedelmében közölve van, valamint az egyes államok életbeléptető törvényei, melyek a váltóeljárást is szabályozzák.

Az *iparjog*, az ujabbkori civilisatio ezen legujabb specialis jogánál is nevezetes haladás történt. Hollandiában törvényt alkottak az áru-védjegyekről, míg Luxemburg nagyhercegségnek az ipari szabadalmakról hozott törvénye különös figyelemre érdemes.

A *polgári magánjog* terén az 1880-ik évi törvényhozás nem sok újat mutathat fel. Csupán Schweiczban és a Skandináv államokban hoztak a nők nagykorúságára vonatkozó általánosabb érdekű törvényt, mely által a nők feletti, a közép-korból fenmaradt szűkkeblű, örökös gyámság megszüntetik, s cselekvési képességük tekintetében a férfakkal egyenjogúaknak nyilvánítanak.

Scotiában az 1880. évi szeptember 7-iki törvény megszüntette az adósságok miatti személyes végrehajtást, a mi eléggé érdekes arra nézve, hogy némely tekintetekben a legmíveltebb államok is mily erősen ragaszkodnak elavult intézményeikhez, s mily nehezen képesek a civilisatio egyes vívmányait saját otthonukban érvényesíteni.

A magyarországi törvényhozásnak e kötetben kevesebb tér van szentelve, mint az 1880. évben, minek oka egyszerűen abban rejlik, hogy 1880-ban hozott törvényeink kevésbé bírnak általános érdekekkel, mint az 1879. évié. NAGY Ferencz kolozsvári jogtanár ismerteti a magyar parlamentnek 1880. évi működését, valamint néhány nevezetesebb törvényt rövid kivonatban. M. MARTINET, államügyész a szajnamegyei törvényszéknél, bő kivonatban elemzi az 1880. XXXVII. törvénycikket a magyar büntető törvénykönyvek életbe léptetéséről. DARESTE Péter államtanácsi és semmitőszéki ügyvéd a telekkönyvi rendeletek pótlásáról szóló 1880. évi XLVI. törvénycikket veszi elemzés alá, s alkalmat vesz magának e helyen a magyarországi telekkönyvi és jelzálogintézményekről, valamint ezeknek történeti fejlődéséről is részletes áttekintést nyújtani, a minél szerző jogi állapotaink alapos ismeretéről és elfogulatlan ítélőtehetségéről ad bizonyosságot.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A vádrendszer a jogászgyűlésen. HELMBACHER NÁNDOR pestvidéki kir. törvényszéki bírótól. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az «öröklési jogot» tárgyazó részére. Dr. WEINMANN FÜLÖP budapesti kir. közjegyzőtől. — A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a. Dr. WLASSIC GYULA budapesti kir. alügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 223. §-ához. SCHÄFER DEZSŐ dettai ügyvédtől és TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől. — Az 1881: LX. tcz. engedte előterjesztésekről. OSZTRICH MIHÁLY budapesti járásbírósi aljegyzőtől. — Különlét. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A jogászgyűlés állandó bizottságának jelentése. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje a múlt hó végével lejárt, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A KIADÓ-HIVATAL.

A vádrendszer a jogászgyűlésen.

A vád módosításának és kiegészítésének kérdése egyike azoknak, a melyekkel az irodalom keveset foglalkozott.

Az inquisitorius eljárásban e kérdés fontossággal nem bir. E rendszerben az összes functiók a bíróban összpontosulván, a bíró belátása szerint függetlenül s tekintet nélkül arra, van e vád vagy sem, ítél. A vádrendszert vagy az ugynevezett vádformát követő eljárások (az angol eljárást sajátságoságainál fogva itt fel nem hozom) bizonyos feltételek közt megengedik a vád módosítását vagy kiegészítését, úgy azt is, hogy a bíróság a megváltozott körülményekre nézve a vádhatóságot figyelmeztesse és hogy ennek megtörténte után a főtárgyalás eredményéhez képest belátása és meggyőződése szerint mind a bűnösség mind a büntetés kérdésében függetlenül a vádtól ítélhessen.

A törvényhozások ezen intézkedéseiben a vádrendszernek barátai — kik közé én is számítom magam — nem csak a vádrendszernek megsértését s más hatóság hatáskörében illetéktelen beavatkozás esetét találják, hanem azt, hogy a bíró a bűnösség és a büntetés kérdésében, mások szerint hogy a büntetés kérdésében a vádhatóság indítványától függetlenül ítél, *igazságtalan* eljárásnak is nevezik.

Azt hiszem, hogy a vádrendszernek barátai a törvényhozások előbb jelzett intézkedéseinek fontosságát túlbecsülik s a vádrendszeren ejtett sérelmet ott látják, a hol tényleg fen nem forog.

A jogi elvek megvitatásának és kivált gyakorlati alkalmazásának feltétele a túlzástól való órizkedés, úgy nem különben az, hogy a vita tárgyát képező kérdés oly jogi elvekkel kapcsolatba ne hozassék, a melyekkel szoros összefüggésben nem áll. Az egyik veszélyezteteti a jogrendet, a másik bonyolulttá teszi a kérdést, akadályozza az eszmék tisztázását.

A magyar jogászgyűlés állandó bizottsága által feltett kérdés részletezve a következő.

Ha a főtárgyalás eredménye szerint a cselekmény

1. más szempontból büntetendő,

2. enyhébben vagy súlyosabban büntetendő,

3. új büntetendő cselekménynek jelenségei merülnek el, vagy

4. a bűnhalmazat esete forog fen:

mily intézkedések tétessenek a bűnvádi eljárásban, hogy

a) a vád és védelem joga,

b) a vádhatóság hatásköre beavatkozástól megoltalmaztassék, és

c) a büntető törvénykönyv rendelkezései is alkalmazást nyerjenek.

Ezen kérdések helyes megoldásához — nézetem szerint — csak úgy juthatunk, ha a bűnvádi eljárásnak célja, a bűnvádi eljárásban működő functionariusok feladata, és az iránt, hogy a vádhatóságnak hatásköre a vádrendszerben meddig terjed, tisztában leszünk.

Köztudomásu, hogy az inquisitorius eljárásnak szabványai nem csak az igazságnak, de a gyakorlati élet közönséges követelményeinek sem felelven meg, az irodalom terén oly mozgalom indult meg, melynek minden törekvése oda irányult: oly eljárást létre hozni, mely a tiszta és való igaznak kiderítését emberileg lehetővé teszi. E mozgalom létesítette a szóbeliséget, közvetlenséget és nyilvánosságot, kieszközölte a bizonyítási szabályoknak mellőzését, úgy nem különben azt is, hogy a bűnvádi eljárásban közreműködők szerepe megosztassék; megóvta továbbá az eljárást a szükségtelen és felesleges formalitásoktól, és biztosította a functionariusok szabad meggyőződését, s a gyakorlati élet igazolta, hogy emez intézmények egyedül képesek biztosítani a bűnvádi eljárásnak magasztos célját: *az anyagi igazságnak kiderítését.*

E cél felé való törekvés annak felismerésére is vezetett, hogy a büntetendő cselekmény nem a magánosok érdekét, hanem az állam jogrendjét, s következéské az állam érdekét első sorban sérti meg, s ezért a büntettek üldözése az államot és nem a káros vagy sértett felet illeti.

És az államnak e jogos kötelessége adott létjogot a vádrendszernek, és képezi annak alapját.

S minthogy már most az állam jogait és kötelességeit a törvények határozzák meg, az állam büntettek üldözésénél közegeit — a vádhatóságokat — csak oly hatalommal ruházhatja fel, milyennel a törvény alapján bir, vagyis a közegeinek adott felhatalmazás csak így szólhat: .... a büntető törvénykönyv meghatározza azon cselekményeket, a melyek tiltvák, üldözd azokat s ügyelj rá, hogy azokra a büntetőtörvénykönyv megfelelő szakaszai alkalmaztassanak és az abban meghatározott büntetéssel megbüntettessenek.

E felhatalmazásnál fogva tehát a vádhatóság büntett esetében annak megbüntetése végett csak meghatalmazása keretén belől léphet a bíróság elé, s illetőleg vádja csak úgy szólhat, hogy: .... A. idegen ingó dolgot B.-nek birtokából annak beleegyezése nélkül azon célból vett el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa; e cselekménye a B. T. K. szerint büntetett képezvén, alkalmazd a B. T. K.-nek megfelelő szakaszát s büntesd őt az abban meghatározott büntetéssel. *Eddig s nem tovább terjed a vádhatóság hatásköre a vádrendszerben (az ítélet hozataláig).*

A vád alapját tehát a tények s illetőleg azoknak a B. T. K.-ben meghatározott büntetőjogi ismérvei képezik, s nem a cselekmény minősítése és annak megbüntetése.

Ezek a vádhatóság hatásköréhez — egyéb indokokat itt fel nem említve — nem tartozhatnak már azért sem, mert a vádhatóság a bünvádi eljárásban a bírósággal szemben mint fél jelentkezik s mint ilyennek a törvény alkalmazása hatásköréhez nem tartozhatik, de másrészt, s leginkább azért nem, mert az állam jogrendjének követelménye az, hogy a büntetendő cselekmény a B. T. K.-ben meghatározott szakasz alá vonassék és megbüntetessék, már pedig hogy ennek alkalmazásánál csak a bíróság nyújthatja a kellő garantiákat, tudtommal eddig senki által kétségbe nem vonatott, s nincs a continensen törvény, mely ettől eltérő intézkedést tartalmazna.

Kétségbe nem vonható, hogy a vádrendszer a bünvádi eljárásnak egyik tényezője. Ha pedig az, úgy csak akkor s addig bír jogosultsággal, míg a bünvádi eljárás általános céljának határán belől mozog, ezentul oly állapotokat szülne, a melyek illusoriussá tennék a bíróságokat.

Azok, a kik a bíróságot az indítványozott büntetéshez kötni akarják, feledik, hogy ők a törvény intézkedése fölé a vádhatóság egyéni felfogását és véleményét helyezik s ez által a legviszább helyzetet létesítik. Hogy ez utóbbi eset a gyakorlati életben miképen jelentkezik, mutathatja a következő példa. Egy rablási eset tárgyalásánál a vádhatóság a felmerült körülményekből azon meggyőződésre jut, hogy a fenyegetés vagy erőszak nem volt oly természetű — mert hiszen ez felfogás dolga lévén — mint azt a B. T. K. megkívánja; ebből kiindulva, a cselekmény büntetőjogi elemeit a fenyegetés vagy erőszaknak kihagyásával kiemeli és a vádlottat, tekintettel az eltulajdonított összeg csekélységére, lopási vétségben indítványozza vétkesnek találni, és mondjuk 7 napi fogházra elítélni; a bíróság azonban a fenyegetést vagy erőszakot constatálva találván, vádlottat rablásban mondja ki bűnösnek, de minthogy a vádhatóság

által feltett kérdésre a felelet csak az lehetett, hogy az esetben, ha a bíróság a főtárgyalás eredményéből azon meggyőződésre jut, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény más szempontból büntetendő, vagy enyhébben vagy súlyosabban büntetendő, mint a milyenné az ügyészi indítványban minősített, a bíróság a vádhatóság indítványától függetlenül meggyőződése szerint ítél.

Helmbacher Nándor,
kir. tszéki bíró.

ÉSZREVÉTELEK

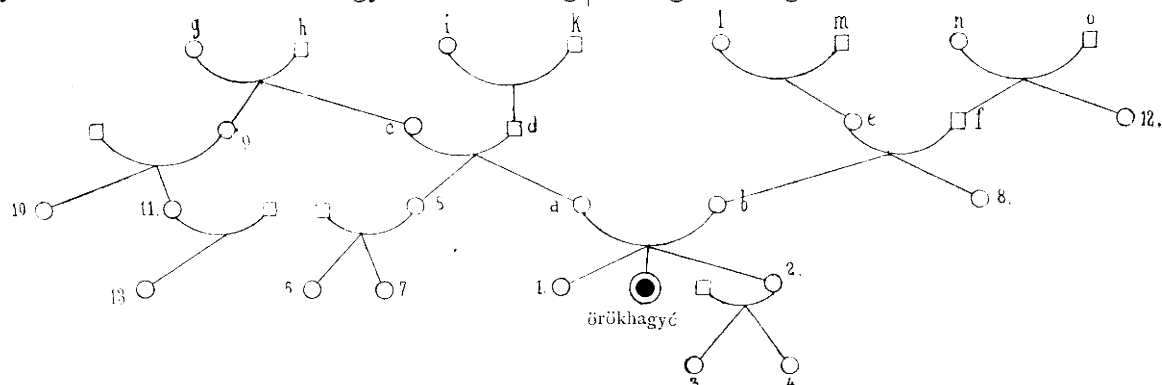
az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az «örököségi jogot» tárgyzó részére.*

7. A tervezet a rokonok törvényes örökösödésének rendjét akkép szabályozza: hogy a nagy szülőket és ezeknek leszármazóit bezárólag a törzsörökösödési rendet, és a távolabbi rokonokat illetőleg az izörökösödési rendet, mindazonáltal oly korlátozással alkalmazza, hogy a távolabbi oldalrokonokat csak akkor hívja meg örökösödésre, ha felmenő egyáltalában nincsen, és hogy a dédek és üköknél távolabb álló felmenőktől leszármazó oldalrokonoknak törvényes örökösödési jogot épen már nem ad.

Az alább felemlítendő két pont kivételével ezen javasolt örökösödési rendet teljesen elfogadom.

Azon ép oly kimerítő mint találó fejtegetések után, a melyeket a tervezet indokolása e részben felhoz, nem marad semmi hátra, a mit ezen örökösödési rend támogatásául, vagy az ellene felhozható ellenvetések megcáfolásául még felemlithetnék. Csak arra szorítkozom, hogy a tervezet örökösödési rendjét a modern törvénykönyvekben elfogadott örökösödési renddel összehasonlítva, a fenforgó különbséget gyakorlati példákkal illusztráljam.

Alapul szolgáljon a következő, az ős-szülőknek törzsét is magában foglaló leszármazási ábra.

csak 7 napi fogházat indítványozott, melyhez kötve lévén, kénytelen a constatat rablási büntetést vétségnek minősíteni és a törvényben meghatározott 5—10 évi fegyházbüntetés helyett 7 napi fogházat megállapítani.

Vajon az anyagi törvény intézkedéseinek megfelelő eljárásnak nevezhető e ez? Bizonyosan nem. A felhozott példa megcáfolhatlanul igazolja, hogy a bűnösség és a büntetés kérdése szoros összefüggésben áll, egyik a másiktól el nem választható, s azért ha a bíróság a minősítés felett ítél, okvetlenül a büntetés felett is ítélnie kell.

Annak megvitatásába bocsájtkozni, hogy ki tudja a büntetendő cselekményt a törvény megfelelő szakaszai szerint helyesebben minősíteni, a bíróság vagy a vádhatóság-e, helyén valónak nem, sőt veszélyesnek tartom.

Ha a bíróság esetleg helytelenül alkalmazza a törvénynek megfelelő szakaszait, ez ellen a vádhatóság remediummal bír, holott a vádhatóságnak indítványa ellen remediumnak helye nincs, az nem felelbezhető.

Ha már most a bünvádi eljárásnak egyedüli célja az anyagi igazságnak kiderítése, ha a vádnak alapját a tények és azoknak a B. T. K.-ben jelzett tényezői képezik, s a vádhatóság csak ezekkel léphet a bíróság elé, s ennek megtörténtével a vádhatóság ügyköre véget ért, úgy ezek szem előtt tartásával a magyar jogászggyűlés állandó bizottsága

I. Él az apa a) az anya b) a testvér 1. és az elhalt 2. testvértől leszármazott két testvérgyerek 3. és 4.

A tervezet, zürichi törvény, ausztriai törvény, szász törvény, porosz törvény és az ideiglenes törvénykezési szabályok szerint (házastárs hiányában a szerzeményi vagyonok tekintetében) a hagyaték a testvér és testvérgyermekek mellőzésével egyenlően megoszlik az apa a) és az anya b) közt. Ellenben a francia törvény szerint az apa a) és az anya b) kap egy-egy negyed, a testvér 1. egy negyed, és a két testvérgyerek 3. és 4. egymásközi egyenlő arányban hasonlólag egy negyed; az olasz törvény szerint pedig az apa a) és az anya b) egymásközi egyenlő arányban egy harmadot, a testvér 1. egy harmadot, és a két testvérgyerek 3. 4. egymásközi egyenlő arányban ugyan-csak egy harmadot.

II. Él az apa a) a testvér 1. és az elhalt 2. testvértől leszármazott két testvérgyerek 3. és 4., az anya b) meghalt.

A tervezet, zürichi törvény, ausztriai törvény, és az ideiglenes törvénykezési szabályok szerint (házastárs hiányában a szerzeményi vagyonok tekintetében) az apa a) kapja a hagyaték felét, a testvér 1. egy negyedét és a két testvérgyerek 3. 4. egymásközi egyenlő arányban hasonlólag egy negyedét. A szász és porosz törvény szerint az apa a)

* Az előbbi közlemény 1. a multheti számban.

kapja az egész hagyatékot. A francia törvény szerint az apa kap egy negyedet, a testvér 1. három nyolczadot, és a két testvérgyermek 3. 4. egymásközi egyenlő arányban hasonlólag három nyolczadot. Az olasz törvény szerint az apa a) kapja egészen az egy harmadot, egyébként pedig az I. alatt felemlített szabály nyer alkalmazást.

III. *Él az atyai nagyatya c) az anyai nagybátya 8. a testvér 1. és két testvérgyermek 3., 4., az apa a) anya b) atyai nagyanyai d) anyai nagyszülők e) f) meghaltak.*

A tervezet, zürichi törvény, ausztriai törvény, porosz törvény, francia törvény és az ideiglenes törvénykezési szabályok szerint (házastárs hiányában szerzeményi vagyon tekintetében) az atyai nagyatya és az anyai nagybátya mellőzésével a testvér 1. kapja a hagyaték egy felét, és a két testvérgyermek 3. 4. egymásközi egyenlő arányban a másik felét. A szász törvény szerint az atyai nagyatya kapja az egész hagyatékot. Az olasz törvény szerint az atyai nagyatya kapja a hagyatékot a szülők részére járó harmadát, egyébként pedig az I. alatt felemlített szabály nyer alkalmazást.

IV. *Él az atyai nagyanya d) az atyai nagybátyától 5. származott unokatestvérek 6., 7. és az anyai nagybátya 8; a szülők, testvérek, testvérgyermekek, atyai nagyatya és anyai nagyszülők meghaltak.*

A tervezet, zürichi törvény, ausztriai törvény, és az ideiglenes törvénykezési szabályok szerint (házastárs hiányában szerzeményi vagyon tekintetében) az atyai nagyanya kapja a hagyaték egy negyedet, az atyai nagybátyától származott két unoka testvér 6., 7. egymás közti egyenlő arányban egy negyedet, az anyai nagybátya 8. a hagyaték felét. A porosz, olasz és szász törvény szerint az atyai nagyanya kapja az egész hagyatékot. A francia törvény szerint a hagyaték az atyai nagyanya d) és az anyai nagybátya 8 közt egyenlő fele arányban megosztatik.

V. *Élnek az atyai oldalon ennek unokatestvére 10, és 11. unokatestvérével származott második unokatestvére 15; az anyai oldalon pedig ennek nagybátyja 12; a felmenők, mint pedig a közelebbi oldalrokonok elhaltak.*

A tervezet, zürichi, szász, porosz és olasz törvény szerint az anyának nagybátyja kapja az egész hagyatékot. A francia törvény szerint az atyának unokatestvére és az anyának nagybátya egyenlően megosztják a hagyatékot. Elvégre az ausztriai törvény és az ideiglenes törvénykezési szabályok szerint (házastárs hiányában szerzeményi vagyon tekintetében) az atyának unokatestvére kap egy negyedet, az atyának második unokatestvére kap egy negyedet és az anyának nagybátyja egy fele részt.

Kitetszik az előadottakból, hogy a nagyszülők és leszármazóinak törzsét bezárólag a tervezet által javasolt törzsörökösödési rend egészen a vérbeli leszármazáshoz alkalmazkodik és a dolog természetes rendjének megfelel; azon túl a tervezet ettől eltér és ha, a mint a általam célzatosan választott V, számú példából kitetszőleg, nem is látszik a méltányoságnak egészben megfelelni, hogy az anyának nagybátyja egészen kizárja az atyának unokatestvérét és második unokatestvérét, mindamellett a tervezet indokolásában előadottak a távolabbi rokonokra nézve teljesen javallják az izörökösödési rend elfogadását. A nehézség csak abban fekszik, megtalálni azon határvonalat, a melytől kezdve az izörökösödési rend helyt foglaljon; e részben azonban nem látszik alapos indok fenforogni arra nézve, hogy a határvonalat tovább tüzzük ki mint ezt a tervezet tenni ajánlja.

Két pontra nézve azonban — a mint már felemlítettett — a terv rendelkezéseit elfogadandóknak nem látom.

Az egyike az, hogy a nagyszülők és leszármazóinak törzsén túl az izközelségre való tekintet nélkül még a legtávolabbi felmenőnek is előnyt ad az izre nézve közelebbi oldalrokonok előtt. (28. §.) A természet rendje szerint aligha

fog azon eset bekövetkezhetni, hogy a dédek és ükök még életben legyenek és így az összüőlőktől első izben származott oldalrokonokkal concurrálhassanak; és így arra, hogy az izörökösödési rend szabályától eltérés kifejeztessék, már ez oknál fogva sem foroghat fen ok. De ha ily eset be is következik, minden esetre ajánlatosabb, hogy a fiatalabb nemzedék örökösödési joga inkább óvassék meg, mint annak a joga, a ki egyik lábával már a sirban van.

Másika pedig az, hogy a tervezet az oldalrokonok örökösödési jogát megszorítja. Megengedem, hogy a legritkább esetekben fog megtörténi, hogy a dédek és ükök törzsénél feljebb álló törzstől leszármazó oldalrokonok örökösödésre hivatassanak; de ha ily eset még is bekövetkezik, bár mily távolra essék is az összekötő családi kapocs, ez minden esetre törvényhozásilag méltán nagyobb figyelmet érdemel mint a szent korona beállandott öröklési joga. A szász és porosz törvények az oldal rokonokat a távolságra való tekintet nélkül hívják meg a törvényes örökösödésre; a fenálló törvény és törvényes gyakorlat e részben hasonlólag nem ismer korlátozást; és nem látszik semmi alapos ok sem a jelenleg fenálló jogállapot megváltoztatására fenforogni.

8. A francia törvény a túlélő házastárat örökösödésre csak akkor hívja meg, ha sem örökösödésre hivatott rokon, sem házasságon kívül született gyermek nincsen. A többi modern törvénykönyvek a túlélő házastárat kedvezőbb elbánásban részesítik. És ezen utóbbi irányt követi a tervezet is, alkalmazkodva ezen törvénykönyvek egyikéhez és másikához is; azonban vélekedésem szerint nem minden pontban helyesen is.

Osztokodom a tervezet álláspontjában, a mennyiben a kizárólagos hitvestársi örökösödést a szerzeményekben, az özvegyi jogot és özvegyi öröklést mellőzte; valamint elfogadom azon rendelkezését is, hogy eltérőleg az ausztriai törvénytől, a túlélő házastárs javára nem minden körülmények közt egy állandó, hanem a szerint, a mint közelebb vagy távolabbi rokonokkal találkozik, kisebb vagy nagyobb örökösödési hányadot állapított meg.

Figyelembe véve azonban, hogy a nagyszülők és leszármazóinak törzsén túl lévő rokonokra nézve a családi összeköttetés a házassági kapocs előtt a figyelembe vételt méltán már nem igényelheti; és hogy azért, mert az ily távolabbi rokonoknál az illető rokon örökös örökösödési jogosultságát gyakran csak hosszabb idő elteltével mutathatja ki, magának a hagyaték elrendezésének kérdése is, és ebből folyólag a túlélő házastársra nézve az őt megillető örökrész értékének biztos meghatározása, és öröklési jogának kielégítése minden helyes ok nélkül késleltetnék: megfelelőbbnek találom, hogy a tervezet 33. §. c) pontjának mellőzésével kimondassék, hogy oly esetben, a melyben csak a nagyszülők és leszármazóinak törzsénél távolabbi rokonok vannak, a túlélő házastárs kapja az egész hagyatékot. Az általam javasolt intézkedés mellett nem létezik oly nagy ugrás a tényleg meglévő jogállapottól az ujonnan megteremtendő jogállapothoz; és összehasonlítva az ujabbi törvénykönyvek rendelkezéseivel inkább látszik a középutnak megfelelni, mint a tervezet idézett pontja. Így a túlélő házastárat kizárólagosan illeti az örökösödési jog a porosz és olasz törvény szerint: ha hatod izigleni rokon nincs; a szász törvény szerint: ha felmenők, testvérek és leszármazói nincsenek; a hesseni javaslat szerint: már ha szülők és nagyszülők nincsenek, mindenkor értetődővén, hogy leszármazók nincsenek.

Nem osztokodhatom a tervezetben, hogy a túlélő házastárs örökrészét, ha gyermekekkel találkozik, a szerint a mint kevesebb vagy több gyermek van, nagyobb vagy kisebb mértékben szabja meg. Nem létezik ok, mely az ily megkülönböztetést indokolná; sőt ellenkezőleg, minél több

gyermek van, a gyakorlati élet legszámosabb esetében nagyon is kívánatosnak fog mutatkozni, hogy a túlélő szülő még inkább nagyobb előnyben részesíttessék. A zürichi és szász törvény ezért a házastársnak örökrészét a találkozó gyermekek számára való tekintet nélkül állandó hányadban állapítják meg.

Ha a gyermekkel való találkozás esetére ezen megkülönböztető hányad fentartatnék, minden esetre ajánlatos volna a tervezet 31. §-ában határozottan kifejezni, hogy csak a gyermekek vagy is az első izigleni leszármazók számításnak fejenként és így az elhalt gyermek után maradt leszármazók mindig csak egy-nek számíttatnak. Ha például a túlélő házastárs az örökhagyó korábban elhalt egyetlen egy gyermekének öt leszármazójával találkozik, ily esetben a túlélő házastárs a hagyatéknak nem egy hatodrészt, hanem egy negyedrészt kapja.

Azt sem helyeslem, hogy a tervezet a túlélő házastársnak, ha gyermekekkel concurrál, örökrésze tekintetében nem a feltétlen tulajdonjogot, hanem csak a haszonélvezeti jogot kívánja engedni. A tervezet, a midőn eltérőleg a szász és porosz törvénytől, de megegyzőleg az ausztriai, zürichi és olasz törvénnyel ezen rendelkezést hozza javaslatba, csak azon vezéreszméből indulhatott ki, hogy az elhalt szülő hagyatéka természet és törvény szerint kizárólag hátrahagyott gyermekeit illetvén, ha már a túlélő házastársnak ezen hagyatéka egy része tekintetében bizonyos örökösödési jog engedélyeztetik is, ez csak a gyermekeket az állagra nézve megillető jog sérelme nélkül történhetik. Ily felfogás azonban bizonyára belső jogosultsággal nem bír; czélszerűség szempontjából pedig semmi esetre sem mutatkozik ajánlatosnak a javasolt rendelkezés. Igen gyakran fog megtörténni, hogy (különösen csekély értékű hagyatékoknál) az örökrészenek engedélyezett haszonélvezete nem segít a túlélő házastárson, holott ha örökrészenek tulajdonát nyeri, számbavehetőleg segítetik rajta; a mi közvetve a gyermekeknek is fog előnyére szolgálni. Másrésztől nem szabad szemet hunyni azon viszáltságok előtt, melyek rendszerint ily haszonvétel engedélyezésével járnak. A tervezet 32. §-a ezen ugyan segíteni kíván; de ezen segítség egyrészt egyoldalú, minthogy az örökösöket a haszonélvezet megváltására csak feljogosítja, nem azonban egyszersmind kötelezi is; más részt pedig igazságtalan is, minthogy a gyakorlati élet utmutatása szerint épen nem mondhatni, hogy a megfelelő hagyatéki rész közvetlen haszonélvezete a túlélő házastársnak mindig csak oly vagyoni előnyt nyújtana, a mely nem nagyobb mint a megfelelő hagyatéki résznek értéke után számított évi hatszáztóli.

Ha idáig a túlélő házastárs örökösödési jogának megállapításánál, a tervezeten túl mentem, egy pontra nézve tőle vissza akarok maradni. Javaslom ugyanis, hogy mondassék ki: «miszerint ha túlélő házastársat a házasság tartama alatt szerzett vagyon egy része akár a törvény, akár a szerződés alapján mint közszerzemény illeti, és az örökhagyó leszármazó örökösöket hagyott hátra; a túlélő házastársat örökrésze csupán a közszerzeményi vagyonon kívül netalán létező hagyatéki vagyonból illeti». Indokolásra ezen javaslat nem szorul, és a tervezet szempontjából ezen javaslat elfogadását annak 102. §-ában kifejezett hasonirányu rendelkezés is támogatja.

Megjegyzem végül, hogy a tervezet azon rendelkezését mely szerint a hagyatéka fele részben illesse a házastársat, ha az örökhagyónak csupán örökbe fogadott gyermeke vagy ettől leszármazó örökös-e van: csak oly értelemben helyeslem, ha a túlélő házastárs az örökbefogadáshoz maga is hozzá nem járult volna.

9. Az örökösödési részbe való betudásról szóló rendelkezések a logikai összefüggést tekintve sokkal jobban illenének az V. címnek az örökösársak jogviszonyáról szóló

hatodik fejezetébe, mint azon helyre, a melyen a tervezet azokat tárgyalja; mert nem tagadható, hogy a betudásra vonatkozó rendelkezések közvetlenül oda irányulnak, hogy az örökösársak jogviszonyát a tényleges megosztásra nézve megállapítsák. A francia törvény a betudást «du partage et des rapports» című fejezetében; az olasz törvény azt közvetlenül a «della divisione» című fejezet utáni sorrendben; és ép úgy a szász törvény is azt az «Erbtheilung» című fejezet utáni közvetlen sorrendben tárgyalja. Annyi bizonyos hogy a betudás nem csak a törvényes örökösödés, hanem a végrendeleti örökösödés esetében is előfordul; és semmi esetre sem tekintethetik helyesnek, hogy a «törvényes örökösödési részbe való betudásról» szóló fejezetben egyszersmind a végrendeleti örökrészbe való betudás is szabályoztatik (63. §.).

Hogy a törvény azt rendeli az örökhagyó leszármazóinak törvényes örökösödése esetében, miszerint a leszármazók az örökhagyótól annak életében nyert bizonyos adományozásokat örökrészekre adott előlegnek tekintsék; az abban találja belső indokát, hogy ezen adományozások természetéből okszerűleg következtetni lehet, hogy az örökhagyó, tekintve annak leszármazói irányában präsümlt egyenlő ragaszkodását, a részesített leszármazóját a többi gyermekeinél kedvezőbb elbánásban részesíteni nem akarta, hanem ez okból az adományozást csak a örökrészeire adott előlegnek kívánta tekinteni. Törvényes örökösödés esetében a betudási kötelezettségnek jogi alapja e szerint az örökhagyónak präsümlt akarata: ebből azonban kétségtelen folyik, hogy ezen betudási kötelezettség elenyészik, ha az örökhagyónak erre vonatkozólag következtetett célzata és präsümlt akarata annak határozottan kifejezett ellenkező akaratnyilvánítása által kizárva van, történt legyen ezen ellenkező akaratnyilvánítás akár mindjárt az adományozás megtételénél, akár pedig később. A tervezet indokolásában kifejtett ama álláspont, «hogy az, a mit a dispositiv törvény a betudásra nézve rendel, a törvényes örökösödés szabályozásának kiegészítő része, melynek ellenében az örökhagyónak az előirt végrendeleti alakszerűségek nélkül tett kijelentése hatálylyal nem bír,» úgy szintén az ebből vont azon következtetés, «hogy végrendeleti intézkedés szükséges arra, hogy az örökhagyó a betudandó tárgy értékét kisebbre határozhassa vagy hogy a betudási kötelezettséget egészen vagy részben elengedhesse» nyilván a fenforgó jogviszonynak teljes félreösmerésén alapszik. Kötve hiszem, ha valaki fiának ipara megkezdésére egy bizonyos összeget adott azon világos hozzátétel mellett, hogy különös előszeretetenél vagy egyéb indoknál fogva azt tisztán ajándékozottnak tekinteni kívánja, és utóbb az adakozó elhalálozásával az adományozásnak betudása azért kívántatnék, mert az adakozó a kijelentését testamentomba nem foglalta; hogy az ily kívánság az általános jogi meggyőződéssel megegyezőnek tekintethetnék. Nincs egy törvény sem, mely hason intézkedést foglalna magában; és igen találóan jegyzi meg UNGER, Erbrecht 45. §. 7. jegyzet «der Erlass oder die Beschränkung der Anrechnung enthielt überhaupt keine Verfügung über den Nachlass, sondern beseitigt nur ganz oder zum Theile die gesetzliche Auffassung der Gabe als eines Vorschusses auf die künftige Erbportion».

A tervezet tehát a kifejtettek értelmében lesz kiegészítendő, (mert maga a tervezet e részben épen semmi intézkedést tartalmaz, csak az indokolás emlékezik meg e pontról az idézett értelemben); hogy vajon felveendő-e egyszersmind a szász és porosz törvény azon rendelkezése is, «hogy a betudás elengedése csak a köteles rész sérelme nélkül történhetik» vagy nem? ezen kérdéssel alkalmilag a köteles részről szóló címnek megbeszélésénél fogok foglalkozni.

A gyakorlati élet utmutatása szerint valamely nagykoru gyermek adósságainak kifizetése legszámosabb esetben

azon szempont alá esik, hogy ez által lehetővé tétessék az eladósodottnak, hogy háztartását továbbra is fentarthassa, üzletét vagy hivatali állását folytathassa: és csak igen kivételes esetekben történik, hogy a fizető atyát e mellett más indok vezérelte volna. Legyen szabad ismét Unger-nek egy találó megjegyzésére hivatkozni; «ein solcher Aufwand dient zwar nicht zur Begründung, wohl aber zur Erhaltung der Selbstständigkeit des Kindes; es stellt sich darin wenn nicht eine Versorgung, so doch eine Vorsorgung dar» Erbrecht 46. §. 7. jegyzet. E szerint tehát épen megfordítva áll a dolog, mint a hogy a tervezet indoklásában mondatott. Legszámosabb esetben merő igazságtalanság volna a többi gyermekekre nézve, ha a kifizetett adósság tekintetében a betudási kötelezettség csak világos megrendelés esetében foglalna helyt; holott e részben ugyanazon körülmények forognak fen, melyek a tervezet 55. §-ának képezik alapját; míg azon esetben, ha a kifizetett adósság valóban a fenforgó körülményekhez képest más természetű volna, a fizető atya az őt a fentebbiek szerint megillető jognál fogva, a betudást egészen vagy részben elengedheti. Sokkal megfelelőbb méltatását a fenforgó viszonyoknak látom én, ha az ausztriai törvény 788. §. 4. pontja és a zürichi törvény 1909. §. rendelkezése elfogadtatik, mintha ily rendelkezés mellőztetik.

Az 57. §. rendelkezése, hogy örökbefogadott gyermekek az adományozásokat akkor is betudni kötelesek, ha azokat az örökbefogadás előtt kapták: egyrészt ellenkezésben áll a tervezet 58. §-ának rendelkezésével, mely szerint távolabbi leszármazók az adományozásokat betudni csak akkor kötelesek, ha azokat az örökhagyóval való rokonságukat közvetítő közelebbi leszármazónak elhalálozása lemondása vagy képtelenné válta után kapták; másrészt pedig ezen rendelkezés belső jogosultsággal nem bír, a miért is az a többi törvények egyikében sem fordul elő, sőt a szász törvény 2355. §-a határozottan az ellenkezőt szabja meg. Mind addig, míg az örökbefogadás be nem következett, csak nem mondhatni, hogy az adományozó az adományozást az örökbefogadottnak törvényes örökrészére előleg gyanánt kívánta adni: minthogy ily esetben az adományos törvényes örökösödési joggal még nem birt. Ha az adományozó az adományozást a később ténynyé vált örökbefogadás szándékolása mellett teszi és mind a mellett határozottan ki nem jelenti, hogy az adományozás betudandó legyen, az csak annyit jelenthet, hogy az örökbefogadandónak tiszta ajándékot kívánt tenni, minden ebből származtatható betudási kötelezettség nélkül.

10. Az örökségről való lemondásról szóló hetedik fejezetnek 67. §-ában kifejezett azon rendelkezéssel, hogy a betudás a lemondónak leszármazóit egyáltalában nem kötelezi, nem érthetnek egyet. A távolabbi leszármazókat az örökösödési jog igaz, nem a közelebbi leszármazó képviselői jogán, hanem önállóan illeti meg: de ez csak annyiban áll a távolabbi leszármazók javára, a mennyiben a közelebbi leszármazó a törvény rendelkezése folytán elesettnek tekintendő és ennél fogva a távolabbi leszármazók az örökösökre hivatvák. A képtelen vagy érdemetlen gyermek leszármazói a gyermek szülői utáni örökösödési jogból kizárva nincsenek, mert a képtelen vagy érdemetlen gyermek a törvényes örökösök köréből egészen kilép és ezen körülménynél fogva a távolabbi leszármazók közvetlen rokonsági összeköttetésök alapján a kilépettnak helyébe lépnek. Ha lemondási szerződés esete forog azonban fen, magával a lemondási szerződés fenforgásának tényével ily jogi következményt összeköttetésbe hozni még nem lehet, hanem mivel minden szerződés tartalmára nézve első sorban maguknak a szerződőknek nyilvánvalóan kifejezett vagy okszerűleg következtetett célzata dönt, attól fog függni, ha vajon a szerződőknek célzata a lemondási szerződés megkötésével mennyire terjed. Az igaz, hogy ha a lemondó az örökösö-

désről a szerződésben kifejezetten saját leszármazói nevében is lemond, de az örökhagyót megelőzőleg hal el, az ily lemondás a leszármazókat az ezeknek javára az örökhagyó elhalálozásával megnyilandó önálló örökösödési jognál fogva nem kötelezheti. De ha a lemondó az örökösödségről a szerződésben kifejezetten saját leszármazói nevében is lemond és az örökhagyót túléli, a szerződőknek kifejezett akaratnyilvánításuk tehát abban egyezett meg, hogy a lemondás a lemondóra és leszármazóira nézve is hatályos legyen, nem létezik ok a «contractus dat legem contrahentibus» elvtől a leszármazók javára eltérni, kik a fenforgó esetben máskülönben az örökösödségre joggal egyáltalában nem bírnak. «Es steht fest, dass die Erbschaft, wenn der Renuntiant den Erblasser überlebt, weder ihr noch den durch ihn vermittelten Nachkommen anfällt, denen er ja durch seinen Verzicht nicht Platz machen wollte» Unger. Erbrecht 30. §. 11. jegyzet.

Ezen okoknál fogva a tervezet 67. §-ban kifejezendőnek tartom, «hogy a lemondás a lemondónak leszármazóit kötelezi, ha a lemondó a lemondást egyszersmind ezek nevében is fejezte ki és az örökhagyót túléli.»

Hogy a törvényes örökösödségről való lemondás magában foglalja egyszersmind a köteles rész követeléséhez való jogosultságnak lemondását is, ez tiszta dolog: mert törvényes örökösödés nélkül nincsen köteles részhez való jogosultság. Hogy azonban ez határozott kijelentés hiányában megfordítva is így álljon, ez úgy tartom a felek valószínű szándékát nem méltatja helyesen. A köteles rész követeléséhez való jogosultságról lemondásnak valódi jelentősége az, hogy felszabadítja az örökhagyót a köteles résznek megfelelő hagyatéki hányadra nézve a szabad rendelkezés iránti korlátozástól; már most arról, ha azt mondom «megengedem, hogy azt, a mit nekem hagyni tartoznál, másnak hagyhassad», azt állítani, hogy ezzel egyszersmind azt is akartam mondani, «hogy nem fogom igénybe venni azt, a mi ha nem végrendelkezel, engem törvény szerint» illet, még ha nem is végrendelkezel» úgy tartom, hogy nem indokolt; és ütközik azon általános jogszabályba, mely szerint minden lemondás szorosan magyarázandó.

Más oldalról a tervezet a 69. §-nak rendelkezésével a másik hibába esik, a mennyiben a lemondásnak ismét szűkebb terjedelmet kíván tulajdonítani, mint a minő a felek valószínű szándékának megfelel. Ha két fél valamely a jövőben megnyilandó örökrészre nézve ügyletet köt, bizonyára az örökhagyó elhalálozásának mint az örökség megnyíltának időpontját veszi kiindulási pontul, nem pedig azon időpontot, a melyben egymással az ügyletet megkötik. Hiszen ezen 69. §-ban kifejezett rendelkezés alapján ugyancsak hasonló jogosultsággal a törvénybe azon dispositiót is kellene felvenni, hogy a lemondás nem bír hatálylyal azon törvényes örökösödési részre és a köteles rész azon összegére, mely az örökhagyó vagyonának a lemondási szerződés megkötése óta beállott nagyobbodása folytán a lemondóra szállandott volna.

(Folyt. köv.)

Dr. Weinmann Fülöp.

A pénzbüntetés jogi természete és a magyar büntetőtörvény (1878: V. tcz.) 53. §-a.*

VI.

A törvényhozások álláspontja.

(Befejezés.)

Most már előttünk áll az egész kérdés. Láttuk annak hazai történetét, elméletét és a törvényhozások állás-foglalását. Láttuk, hogy a kérdés történetének félreismerésén alapszik azon nézet, mely historiai alapon véli a pénzbün-

* Az előbbi közl. l. a 33., 34., 35., 36., 37., 38. és 39. számokban.

tetés áthárításának elvét megállapíthatni. Hisz az emenda s a magánvétségek birsága egészen mást jelent, mint a közbüntetésként kiszabott pénzbüntetés. A ki a kérdés multját kellően átérti, az nem hivatkozhatik az emenda és birság tanára oly célból, hogy annak elveiből következtetést vonjon le a pénzbüntetés jogi természetére.

Midőn a pénz közbüntetési eszközül elfogadtatott, azon pillanattól kezdve a pénzbirság magánjogi tana s a pénzbüntetés jogi természete között áthághatlan ür támadt, melyet áthidalni nem lehet. A közbüntetés minden kellékét követeli a büntetési eszköztől, s így a pénztől is, ha az büntetési eszközzé lett. Ha a büntetésnek az a célja, hogy csak a büntettest érje: akkor az a célja a pénzbüntetésnek is. Ha a büntetés végrehajtását megszünteti a halál: akkor megszünteti a pénzbüntetés végrehajtását is. Vagy büntetésként szabatik ki a pénz s akkor a büntetés törvényei alatt áll, vagy nem büntetés s akkor nem lép föl iránta a büntetés fogalma követelményekkel. Ámde az újabb törvényhozások s így a miénk is, büntetésnek decretálják a pénzt. A halál és szabadságvesztés büntetés mellett említik. Önálló és mellék büntetésül alkalmazzák. Megparancsolják hogy minden büntettestre külön kell kiszabni s eltiltják az egyetemleges felelősséget. Következétesen emelik a pénzt mint büntetési eszközt a büntetés tiszta elméletének színvonalára.

Csak egy ponton akadnak meg s ott rögtön kivetkőztetik a pénzbüntetést büntetési jellegéből. Ez a halál. Hogy vagyon marad, melyhez az állam hozzányulhat, nem engedi a büntetés következetes felfogását uralomra juthatni. Sajátságos, hogy a halál, mely előtt háttérbe vonul a büntetés fogalma, a pénzbüntetésre oly sajátzerű hatással lehet, hogy nemcsak meg nem szünteti, de új életet lehel bele.

Az «adósság» fogalma frissíti fel a büntetés szunyadó erejét. Mintha csak örülnének, hogy van mégis büntetés a világon, mely elől meghalni sem lehet. Van büntetés, mely a siron túlra is terjed. A földi igazságszolgáltatás kis játéka a földön túlival. De ez nem tarthat soká. Azon szellem, mely elsöpörte a confiscatio-t, el fogja söpörni a confiscatio utolsó maradványát is, a pénzbüntetés áthárítását az ártatlan örökösökre. Nem azért ítélnék el valakit pénzbüntetésre, hogy az a pénz bárhonnan lefizetessék. Ilyen képtelenség nem képzelhető. Nem abban van az állam érdeke, hogy pénzösszeget kapjon, hanem abban, hogy a pénzbüntetéssel azt sujtja, a kit büntetett. A mi tényleg lehetséges, jogilag absurdummá válhatik.

Azon érv, hogy a pénzbüntetés behajtása nem abszolút lehetetlen, hogy van vagyon, melyből a pénzbüntetés kikerül, míg a halál és szabadságvesztés büntetés végrehajtása abszolút lehetetlen — alig érthető. Csak oly abszolút lehetetlen az ártatlan örököszt fizetésre kényszeríteni, mint börtönbüntetésre. A chinaiak — mondja Walter — egészen természetesnek találják azt, hogy bizonyos körülmények között más állja ki a büntetést. De ha a büntetésnek az a célja, hogy azt a büntettest érezze: akkor csak oly képtelenség a pénzbüntetést az ártatlan örökösök által fizettetni, mint azokat elzárni. Vagy igazságos-e az, hogy ha az ártatlan örökösztől egész vagyonát elveszik azért, mert atyja büntetett követett el? «A halál kiengeszteli a megsértett társadalmat», tanítja egy felől a doctrina, s más felől e kiengesztelődésként nyilvánul, hogy koldusbotot ad az ártatlan kezébe. Kit büntetett az állam? A büntettest? Nem hiszem, hogy valaki ezt elég bátor volna állítani. Büntetett ártatlant, igazságtalanul. Semmi különbség a confiscatio és e között.

Vagy midőn 4000 forintig lehet pénzbüntetést alkalmazni, nem válhatik-e az a mi gazdasági viszonyaink között ártatlant sujtó confiscatióvá? Sulyos nemzetgazdasági csapásként nehezethetik a kisértékű gazdaságokra a pénzbün-

tetés akkor is, ha a büntettest szenved miatta, de mivel büntetést látunk benne, melyet a büntettest érez első sorban, megnyugszunk, de nem nyugodhatunk meg akkor, ha ártatlant foszt meg az állam vagyonától.

Vagy megnyugodhatunk-e abban, hogy ha alternatív büntetési tételek közül a bíró, tekintettel a főnforgó enyhítő körülményekre, a pénzbüntetést szabja ki: akkor az enyhébb büntetés átszáll az örökösökre, míg ha a súlyosabb büntetést alkalmazandotta: úgy azt a halál megszüntette volna?

Vagy ha a mi büntetőtörvénykönyvünk 92. §-a alkalmaztatik és a rendkívüli enyhítő körülmények alapján pénzbüntetést szab ki a bíró: akkor, ha az elítelt elhal, az örökösök bűnhődnek, míg ha nem alkalmaztatik a 92. §.: akkor a halál által elenyézik minden büntetés?

Vagy nem sajátos-e az is, hogy az elítelt halála a főbüntetést megszünteti, a mellékbüntetésül kiszabott pénzbüntetés pedig átszáll az utódokra?

De nem folytatom az inconvenientiák felsorolását. Mindettől könnyen megszabadulhattunk volna, ha a büntetőtörvény-javaslat álláspontját fogadta volna el ezen kérdésben a törvényhozás, mely a német törvény és a Glaser-féle javaslat erkölcsi nyomása alatt nem mert Belgium, Genf törvényhozásai s az olasz javaslat mellé sorakozni.

Pedig nemzeti multunk is egy nagy tiltakozás az 53. §. utolsó bekezdése ellen. Büntetőtörvényünkben pedig egyenesen kirív.

Azon büntetőtörvény, mely a pénzbüntetést közbüntetésül ismeri (1878: V. tcz. 20. §.), mely a pénzbüntetést minden egyénre nézve külön rendeli megállapíttatni (53. §.), mely a pénzbüntetés tekintetében az egyetemleges felelősséget számúzi, mely a magánjogi kártérítést és a pénzbüntetést egymástól szorosan elkülöníti, mely a büntető-ítéletben megítélt vagyoni elégtétel tekintetében az elévülést, valamint annak félbeszakítását a polgári törvény alá helyezi (125. §.), az önálló pénzbüntetés elévülését pedig öt évben állapítja meg; az a büntetőtörvény, mely a királyi kegyelmet kiterjeszti a pénzbüntetésre, az a büntető törvény, mely büntetéssel sujtja a pénzbüntetés gyűjtésére való felhívást s az így összegyűjtött pénzt elkoboztatni rendeli: az a büntetőtörvény nem tűri meg keretében sokáig azon ellentétet, melybe az 53. §. utolsó bekezdésének rendelkezése sodorta. Az a büntetőtörvény a büntetés személyességének sérthetlen épségbentartását fogja kivívni.

Ha újra szóba kerül e kérdés: erős hitünk, hogy a magyar törvényhozás már nem fog a német törvényhozás járszalagán függni. Belgium, Olaszország példája fog inkább lelkesítőleg hatni, mint Németorszáé. De hisz itt példára nincs is szükség.

Az igazság követeli jogát, s annak nincs szüksége tekintélyre. Önmagában hordja az a diadal biztosítékát.

Csak ezért bátorkodtam én is véleményemet megírni, mert éreztem, hogy a magyar jogászgyűlés, mely jogéletünk haladásának egyik legbuzgóbb zászlóvivője, az igazságot — bárhonnan jöjjön — annak védelme — diadalra juttatja. És diadalra fogja juttatni az európai törvényhozásokkal együtt a magyar törvényhozás is. Hisz lépésről lépésre szorul hátra a pénzbüntetés áthárításának elve. Már most utolsó mentőszálához, az ítélet jogerejűségéhez kapaszkodott. Ezen egy ideig még csüng, de azután kerülhetlenül összezsápnak fölötte a hullámok s eltemetik úgy, mint eltemették ikertestvérét a vagyonkobzást. Egy anyának — az igazságtalanságnak — gyermekei. Méltók e sorsra.

«Vagy meg kell változtatnunk véleményünket a vagyonkobzás ellen mindenki által ismételt érvekre vonatkozólag — mondja Carrara — s vissza kell vonnunk ezen büntetés kárhoztatását, vagy pedig e kárhoztatásnak sujtania kell a pénzbüntetések öröklő voltát is».

Dr. Wlassics Gyula.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 223. §-ához.

A végrehajtási törvény 223. §-a szerint «felperes külön kérelmére biztosítás rendeltető ... a mennyiben felperes a veszély valószínűségét kimutatja».

A 224. §. szerint pedig «feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján biztosítási végrehajtásnak van helye, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezést vagy ... igazolási kérelmet adott be».

Miután a törvény e §-ai határozottan kimondják, hogy «felperes» kérelmére rendeltető el a biztosítás, és ha «felperes» veszélyt igazol; továbbá, hogy akkor is van helye biztosításnak, ha «alperes» felebbezéssel vagy igazolással él, kétségtelen, hogy az esetben, ha felperes keresetével elutasítatik s alperes részére költségfizetésben marasztaltatik, a megítélt perköltségre alperesnek a feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján biztosításhoz joga nincsen.

De nézetem szerint, annak dacára, hogy a perköltség 100 frton alóli összegben ítéltetik is meg alperes részére, a prtsi novella 37. §. a) pontja ide nem alkalmaztathatván, kielégítési végrehajtásnak sincs helye; mert a hivatkozott pont akként rendelkezik, hogy a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható az ítélet akkor, ha «alperes» marasztaltatott.

Miután vannak bíróságok, hol ellenkező nézet honol, a végrehajtási törvény alkotásában részt vett TELESZKY István ur lekötelné, ha nézetét közölné s annak helyességéről bennünket meggyőzne.

S. D.

Az 1881. évi LX. tcz. 224. §-nak szó szerinti szövege értelmében vélekedésem szerint csak felperes kérelmére van biztosítási végrehajtásnak helye, akkor, ha az elmarasztalt alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezést vagy ugyanilyen hatályu igazolási kérelmet adott be. Önként értetik azonban, hogy a viszontkeresetet támasztó alperes e részben felperesnek tekintendő, s ha felperes az alperesi viszontkereset folytán marasztaltatik, s a feltétlenül marasztaló ítélet ellen halasztó hatályu jogorvoslatot használ: alperes mint viszontkeresetbeli felperes ellene mint viszontkeresetbeli alperes ellen biztosítást kérhet. Nézetem szerint azonban, ha felperes keresetétől elmozdítatik és a költségek fizetésében feltétlenül elmarasztaltatik: alperes a költségekre nézve ellene biztosítási végrehajtást kérni jogosítva nincsen, de utóvégre ha a felsőbb bíróság analogia alapján az általános törvény ezen szakaszát e részben kiterjesztőleg magyarázná, a mint értesülesem szerint a kir. tábla némely tanácsa teszi is: ebből nagyobb baj nem következne; csak az volna kívánatos, hogy ezen kérdésben, valamint azon már e lapok hasábjain is megbeszélte vitás kérdésben, hogy másodbírósági feltétlenül marasztaló ítélet alapján van-e helye biztosítási végrehajtásnak, döntsön a kir. tábla mint e részben utolsó fórum mielőbb teljes ülésben, s az egyes tanácsok azután vegyék a teljes-ülés határozatát irányadóul.

De a mi az 1881. évi XXXVII. tcz. a) pontját illeti, e törvényt, mely a felebbezés általános hatályát szabályozó 36. §. alól kivételt állapít meg, az analog alkalmazás kizárásával szorosán kell magyarázni. Itt egyébiránt a törvénynek mind szövege, mind intentiója oly világos, hogy vélekedésem szerint kiterjesztő magyarázatnak egyáltalán nem lehet helye. A szakaszok szövege félremagyarázhatlan világossággal rendeli, hogy csak azon elsőbírósági ítélet hajtható végre, a mely által alperes járulékok nélkül 100 frtot meg nem haladó pénzüsszeg megfizetésében, vagy ugyanily értéket meg nem haladó ingóságok átadásában marasztaltatott el. A törvény tehát világos szavai szerint, csak az elmarasztalt alperesről, és csak a kereset főtárgyában való elma-

rasztalást tartalmazó határozatról intézkedik, s ennél fogva a keresetével elutasított és 100 frton alul való költségben elmarasztalt felperes ellen alperes a 37. §. a) pontja alapján kielégítési végrehajtást kérni jogosítva nincsen. A törvény intentiója az volt, hogy a csekély összegű és rendszertelen visszaélésnek korlátot vessen; a mint ez világosan ki van fejezve a törvényjavaslat vonatkozó §-ának indoklásában, melyben az mondatik, hogy «*célja ezen intézkedésnek az, hogy ezen jelentékenyebb s rendszerint egyszerűbb ügyekben a felebbezés az ügy huzására felhasználható ne legyen*», hogy a 100 frtot meghaladó csekély összegben elmarasztalt alperes ne éljen felebbezéssel ezen csekély-éért, hacsak valódi jogsérelmet nem lát az ítéletben. A keresetével elutasított s 100 frton aluli költségekben elmarasztalt felperesnél azonban másként áll a dolog; mert őt az ítélet nemcsak annyiban sújtja, hogy perköltségben marasztaltatik, hanem főleg sújtja annyiban, hogy esetleg igenis nagy összegre rugó kereseti követelésével elutasítottatott, a ki előtt ennél fogva a jogorvoslat útját megnehezíteni a törvényhozásnak nézetem szerint szándékában nem lehetett. A 37. §. a) pontja ezeknél fogva mint kivételes törvény kiterjesztőleg nem magyarázható, s annak alapján a keresetével elutasított és perköltségben marasztalt felperes ellen kielégítési végrehajtásnak helyt adni nem lehet.

Teleszky István.

Az 1881. LX. tcz. engedte előterjesztésekről.

Az 1881. LX. tcz. 34. §. előterjesztési jogot enged a végrehajtó eljárása, végzései és intézkedései ellen; a 35. §. meghatározza a beadás idejét és módját, s végül a 36. §. azt, hogy az előterjesztés az árverésre halasztó hatálylyal bír.

Csodálni tehát nem lehet, ha végrehajtást szenvedő fél ily rendelkezés folytán az előterjesztést mint törvényes jogsegélyt a mikor-akkor, a mennyiszer-annyiszor igénybe veszi; hogy pedig rendszerint s majdnem kivétel nélkül az árverési lépések ellen használja, ez feltűnő azért nem lehet, hisz idáig hajszála sem görbülhetett s csak ekkor látja magát a fuldokló kényszerhelyzetében, ki, a midőn az árverés kitűzetett, remediumaként egy silány előterjesztést is megragadni kész, intézvén előterjesztését az árverési hirdetmény mint szintén végrehajtói intézkedés ellen.

Qui habet tempus, habet vitam; célja csak az volt és lehetett, hogy végrehajtató hitelezőjét türelemre kényszerítse, érdeke az, hogy az árverés meg ne tartassék, nem törődik már most alaki és anyagi igazsággal, átadja nem ritkán, sőt legtöbb esetben tényferditő s minden jogalapot nélkülöző panaspontok felsorolásával előterjesztését a helyszínén megjelent kiküldöttnek.

A 35. §. további rendelkezése szerint a bíróságnak feladata volna a kellő időben beadott előterjesztést 8 nap alatt érdemben elbírálni, azonban a bpesti V. ker. kir. járásbíróság túlhalmozott állapotánál fogva oly esetekben, a midőn a felek meghallgatása elkerülhetlen, ez keresztül nem vihető; ott pedig, hol a meghallgatás mellőzhető, a legtöbb esetben fentebbi rendelkezés szintén írott malaszt marad, mert e bíróság nehézkes és határozott rendszert nem öltött kezelési apparatusán az előiratok csak a legritkább esetben szerezhető be 8 nap alatt, ezek hiányában pedig érdemleges elintézés nem eszközölhető.

De végre is maradjon itt közömbös dolog az, vajon a beadvány elkésztés okából hivatalból visszautasított avagy bármily tetszés szerinti idő alatt érdemben elintéztett. Tény az: hogy az árverés a 36. §-nál fogva mindannyi-

szor felfüggesztetik s az újabb határnap legalább egy, sőt 3 óra is elodáztathatik.

Az említett bíróság eddigelé a törvényhez való szoros ragaszkodásában az előterjesztéssel élők ostromát türte; azon sajnós tapasztalatnál fogva azonban, hogy az érkezett előterjesztési beadványok száma napról napra nő, sőt a használt indokok alaptalansága is fokozódik, egyes határozataiban már ellensúlyozó nézeteknek adott kifejezést. Mennyiben fogják ezen nézetek a próbát kiállani, a felsőbb bíróság döntő szava leendő illetékes meghatározni.

Ezen nézetek egyike a birságolást véli alkalmazhatónak és pedig per analogiam konok perlekedés, bíró és ellenfél-boszantás, ügy befejezésének késleltetése stb., a mint azt az 1868: LIV., az 1870: XIV., nemkülönben legújabbán az 1881: LIX. tczikkek több szakasza sőt az 1881. LX. tcz. is más esetekre nézve nyíltan rendeli.

Jóllehet a felek ténye ezen megtorló szakaszok létokát képező indokok alapján az előterjesztések körül is sok esetben hason elbánásra méltó volna, mégis nélkülözi az adott viszonyok között birságolás felé hajló nézet a jogosultságot, miután analogia alapján büntetni nem törvényes.

Egy másik nézet a költségekben való, a szokottnál nagyobb mérvbeni elmarasztalást reményli az elrettentés hivatott módszerének.

E nézet taglalásánál azonban nem szükséges sokat időzni, mert szorosan véve birságot alkalmaz más és oly alakban, a melyben indokolni nem óhajtja s lehetőknek nem tartja.

Végül a harmadik nézet abban találja a siker garantiáját, hogy a kiküldött hivatva legyen az elkésetten be- és illetve átadottaknak általa felismert előterjesztések mellőzésével az árverést fogantatosítani, hogy mindazáltal ez esetben a befolyt vételért bírói letétbe helyezni s az elkésettség kérdésében a bírói határozatot habár utólagosan eljárása szentesítéseül kikérni kötelezendő lenne.

Ha elismerjük, hogy a bírósági végrehajtók a felek vitalisabb érdekei fölött, hogy mást mint a 24 órai ideiglenes pénzkezelést ne említsék, örködnek, úgy e nézetnek jogosultságát megtagadni nem lehet; hisz vagyoni és fegyelmi felelősség terheli a végrehajtót, a midőn jobb tudomása ellenére tartja meg az árverést, ahhoz pedig, hogy az elkésettséget felismerje, állásánál fogva képességgel bír s bírnia kell, habár annak határozat alakjában való nyilvánítása mindenestre a bírói jogkörnek fentartandó.

A mi pedig a sikert illeti, ez bővebb bizonyításra nem szorul, mert már pusztán az említett intézkedés elegendő volna arra nézve, hogy az előterjesztések számát apasztaná vagy legalább az alaki igazság medrébe terelné, főképp pedig, ha az 1881: LX. tcz. 103. §-ának az árverés kitűzése iránt rendelkező részén a gyakorlat által némileg tágitatik és például a minimalis határidő 20 napra tétetik, hogy nemcsak a kézbesítéstől számított 8 napi beadási és 8 napi elintézési határidő szabadon megkülönböztethetnék, hanem a feles 4 nap a késedelmek és kézbesítések által esetleg felemészített időbe beszámíthatnának: azon lehetőség állana be, hogy a kellő időben érkezett előterjesztések jó részben még idejekorán érdemben elbíráltathatnának s így a netán elvetettek folytán a már kitűzött árverések megtarthatók lennének.

Hogy illetően terminus-tágitás helyt foghat, azt az 1868: LIV. tcz. 116. §-a alkalmazásánál tapasztaljuk, az árverések körül pedig annál is inkább volna alkalmazható és jogosult, mert itt a terheltfél javára s végrehajtató jogsérelme nélkül történnék.

Osztrich Mihály,
kir. tszéki aljegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar jogászggyűlés körül ez évben oly érdeklődést tanusított a jogászság, mint eddigelé még egyik jogászggyűlé-en sem. Különös fontosságot és fényt adott a tárgyalásoknak az, hogy a büntető-szakosztály és a teljesülés szakbeli vitáiban *Csemegi Károly* élénken részt vett, még pedig oly kérdésben, e mely az egész bűnvádi eljárás rendszerét dominálja. (L. jelen számunk első cikkét.) Az állandó bizottság jelentését lapunk mellékletében közöljük. A tárgyalások részletes vázlatát legközelebbi számunk hozza.

— A jogászggyűlés irányadó köreiben az a nézet, hogy az idei erős részvét után ítélve, a legközelebbi évben is lesz jogászggyűlés tartható.

— A jogászggyűlés állandó bizottságába megválasztottak: I. Budapesti tagok: Dr. Apáthy István, Beksics Gusztáv, dr. Chorin Ferencz, Csemegi Károly, Czorda Bódog, Daruváry Alajos. dr. Dell'Adami Rezső, dr. Győry Elek, Hal-mossy Endre, dr. Herich Károly, Hodossy Imre, dr. Hoffmann Pál, dr. Imling Konrád, Karap Ferencz, dr. Környei Ede, Mailáth György, Manojlovics Emil, dr. Pauler Tivadar, dr. Plósz Sándor, dr. Sággy Gyula, Sárkány József, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, Szabó Miklós, dr. Szilágyi Dezső, dr. Teleszky István, Vajkay Károly, dr. Weinmann Fülöp, dr. WenzelGusztáv.

II. Vidéki tagok: Br. Apor Károly, Marosvásárhelytt. Battlay Imre, Kalocsán. Dr. Biermann Mihály, N.-Szebenben. Bokros Elek, Kolozsvárott. Dr. Bozók Alajos, Nagy-váradon. Dr. Concha Győző, Kolozsvárott. Dr. Csukássy Károly, Győrött. Enyiczkey Gábor, S.-A.-Ujhelyben. Dr. Fenyvessy Ferencz, Pápán. Dr. Groisz Gusztáv, Kolozsvárott. Dr. Herich (Tóth) János, Sopronban. Dr. Klekner Alajos, Kassán. Dr. Kola János, Debreczenben. Kőrösy Sándor, Debreczenben. Kirsztinkovics Ede, Győrött. Dr. Magyar János, Szegeden. Majosky Vilmos, Besztercebányán. Marinkics Mihály, Szegeden. Dr. Murinyi E., Esztergom-ban. Dr. Nagy Ferencz, Nagyváradon. Dr. Neuman Armin, Székesfehérvárott. Ritoók Zsig., Nagyváradon. Dr. Samarjai Károly, Pozsonyban. Simonffy Sámuel, Debreczenben. Dr. Sipos Árpád, Nagyváradon. Sólyom-Fekete Ferencz, Déván, Dr. Szegheő Ignác, Trencsénben. Dr. Vavrik Béla, Egerben. D. Werner Rudolf, Kassán. Dr. Ziskay Antal, Győrött.

— A kötelmi jog tervezetének különös része november hóban jelen meg az indokolással együtt.

— A bűnvádi eljárás javaslata a sajtó alól kikerült, és mint biztos forrásból értesülünk, most már haladéknélkül a nyilvánosságnak átadatik.

— A magy. kir. Curia szeptember 30-áig hátralék volt: polgári 4111, urbéri 40, váltó 248, büntető 7743, fegyelmi 30, vég-eredmény 12,172.

— A kir. Curia legújabbán hozott ítélete szerint, mint-hogy a keresked. törvény 55. §-a az ipartörvény ott felhívott fejezeteinek rendelkezéseit a kereskedelmi törvényben foglalt eltérésekkel mondja a kereskedelmi segédzemélyzet szolgálati viszonyainak elbírálásánál irányadóknak, ebből következik, hogy az ipartörvény azon intézkedései, melyek a kereskedelmi törvény idevágó intézkedéseivel összhangzásba nem hozhatók, a kereskedő és segédzemélyzete közötti viszonyra nem is alkalmazhatók.

— A kir. Curia idei 9004. sz. a. ítéletében a btk. XI. fejezete általános indokolásából azon figyelemre méltó magyarázatokat alkalmazta úgy a bizonyítási eljárásnál mint az ítélethozatalnál, melyek megfigyelése nélkül a pénzhamisításra mért súlyos büntetések oly cselekményekre is alkalmazhatnának, melyek a törvényhozó szándékához képest a XI. fejezet rendszabályai alá vonhatók nem volnának. Különösen kimondatott azon elv, miszerint a pénzhamisítás célja a hamisított pénznek fogalomba hozatala, s így a hitel megrontása lévén, ha a hamis pénz oly silány utánzás, hogy mindenki által felismerhető, ez esetben a cselekmény a nem alkalmas eszközök által elkövetni szándékolt büntetendő cselekmények szempontja alá esik, s a szándék és tett nem lesz objectivizálható abban, a mit a 203. §. a pénzhamisítás mellőzhetlen ismérvei gyanánt felemlit, a tett tehát ez esetben képezhet más büntetendő cselekményt, névszerint csalást, de pénzhamisítást nem.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre .. 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Nyolczadik magyar jogászgűlés: Az ügyvédi reform kérdése. X.-tól. A vízjog kérdése. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Észrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 1881: LX. tcz. 137. és 138. §§-hoz. I. C.-tól és TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől. — Az 1881: LX. tcz. 155. és 156. §-airól. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — A kereskedelmi törvény megtartási jog és a csődtörvény. Dr. STERN MIKSA budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

NYOLCZADIK MAGYAR JOGÁSZGYŰLÉS.

I.

Az ügyvédi reform kérdése.

«Sziükséges-e az ügyvédi rendtartás reformja; ha igen: mily irányban és mely elvek alapján?»

Ha akkor került volna discussio alá ez a kérdés, midőn felvettetett, bizonyára nem folyt volna le a vita olyan simán, mint a hogy ez az elmúlt napokban tartott VIII. magyar jogászgűlésen történt. Két évvel ezelőtt, midőn az igazságügyminiszterium az 1874. évi ügyvédi rendtartás módosítását célzó javaslatot a közönség elé terjesztette, minden igazságügyi miseriánk közt leginkább az ügyvédi kérdés volt előtérben. Az ügyvédi kar feljajdult anyagi és erkölcsi existenciájának megrendülése miatt, s fájdalom, nem ok nélkül; csaknem naponkint merültek fel esetek, melyek kétségtelenné tették, hogy a magyar ügyvédi kar súlydöben van, s hogy lételét hatalmas válság fenyegeti. Hangosan szólalt fel a közvélemény is és orvoslást követelt. E két oldalról jövő nyomás hatása alatt készült hamarjában az 1880. évi ügyvédi rendtartási javaslat, mely minden tekintetben magán hordja az elsietés bélyegét.

Nem helyeseljük az ezen javaslat által alkalmazni kívánt eszközöket, de mégis félreismerhetetlen ama jóakaratu intentiója, hogy a legérezhetőbb bajokon pillanatnyilag segíteni akart. Az 1874-iki ügyvédi rendtartás által első fokban korlátlan autonomiával szervezett ügyvédi kamarák nem voltak képesek az ügyvédi kart a közbecsülés niveaujára emelni; a nekik adott fegyelmi hatalom hatálytalannak bizonyult. A javaslat pótolni akarja e testületek tehetetlenségét és az ügyvédeket állami pártfogás, felügyelet alá vonja, mintegy közhivatalnoki jeleggel ruházza fel őket. Compensatióul az *anyagilag* fenyegetett ügyvédi karnak is tett némi engedményeket, megadta a visszatartási jogot, melynek állami felügyelet alatt való gyakorlása a jogkereső közönségre nézve semmi veszélylyel sem járt volna. Mindezek mellé egy csomó ügyviteli szabály, a fegyelmi eljárás czélszerűbb rendezése, a praxis meghosszabbítása: ime az igazságügyi kormány reformpolitikája az ügyvédséggel szemben.

Sokan voltak az ügyvédek, bírák és politikusaink között, kik az első pillanatra készek lettek volna ezt is elfogadni. Az állapotok már annyira tűrhetetlenekké váltak, hogy rosszabbra nem, csakis jobbra változhattak. Ugyanezen nyomás alatt állottak a javaslat megbeszélésére összehívott

enquête tagjai is. Tanácskozásaikban semmivel sem emelkedtek felül a javaslat által hangoztatott elvek és megvalósítandó reformok színvonalán; minden maradandóbb nyom hátrahagyása nélkül oszlottak szét.

Lapunk már ezen időben határozott álláspontot foglalt el úgy a javaslattal, mint az enquête tanácskozásainak eredményével szemben, melyeket elfogadhatatlannak nyilvánítottunk. Utaltunk a küszöbön álló jogászgűlésre, melynek tárgyai közé az ügyvédi reform kérdése is felvettetett, intettük az igazságügyi kormányt, hogy várja be, mig az ország jogászságának közvéleménye nyilatkozik. E felszólásokhoz csatlakoztak a budapesti kamara vezérférfiai, és a javaslat — legalább egyelőre — levétetett a napirendről.

Az ez óta lefolyt másfél év alatt változtak a viszonyok. Belátták, hogy a bajoknak nem is annyira az 1874-iki ügyvédi rendtartás az oka, hogy ez az ok sokkal mélyebben, magában igazságügyünk hiányos és disharmonikus szervezetében fekszik. Ma a VIII. jogászgűlés tárgyalásai után bizton elmondhatjuk, hogy a magyar jogászság közvéleménye e tekintetben ritka egyértelműséggel nyilatkozott, s dicséretére legyen mondva az ügyvédi karnak, ez is el ejtette az egyoldalú, szűkkeblű kenyér-kérdést s az igazságszolgáltatás általános rdekeinek szempontjára emelkedett. A szakosztályban előterjesztett valamennyi indítvány megegyezett abban, hogy az ügyvédi reform *legelső feltétele egy helyes alapon szerkesztett szóbeli eljárás meghonosítása*, hogy e nélkül ügyvédi reform nem képzelhető.

Négyen terjesztettek elő indítványt a szakosztályban: Dr. SIEGMUND VILMOS előadó, Dr. DELL'ADAMI REZSŐ, Dr. NAGY DEZSŐ és MATOLAY ELEK. Egyikéből sem hiányzott a fenti előfeltétel erős hangoztatása. Ez volt a sarkpont, mely körül az ügyvédi reform kérdése felett folytatott vita megfordult. De nemcsak a dogmát hangoztatták a vita folyamában. Volt alkalmunk meggyőző érveket is hallani. Mindezek között pedig legfőbb az, hogy egy hivatásának megfelelő igazi *jogvédő* ügyvédség csak is a szóbeli nyilvános eljárás mellett fejlődhetik ki. Az írásbeli titkos eljárás a magasabb színvonalra emelkedő jogvédésnek egyenes negatívója; ilyen eljárás mellett a jogvédés nem érvényesülhet, vagy protectióvá korcsosul. Az írásbeli per mellett az ügyvéd nem egyéb mint a per egyszerű instructora és adminisztrátora, azaz a bíróság segéde. Innen az igazi ügyvédség lényével ellentétben álló numerus claususra való törekvés és az ügyvédi függetlenséget megsemmisítő bírói fegyelemhatalom. Történt hivatkozás a jogtörténetre; számos példák hoztak fel arra, hogy az írásbeli eljárással az ügyvédség hanyatlása, a szóbeli eljárással annak emelkedése fatumszerűleg összefüggött és összefügg. Történt utalás Francia- és Angolország példájára, hol az ügyvédek (avocat, barrister) a közbecsülés legmagasabb fokára jutottak, és ezzel szemben hazánkra és Ausztriára, hol az írásbeli eljárás mellett az ügyvédség helyzete a legproblematisusabb.

A jogászgűlés azonban azon elv enunciaciójánál, hogy az ügyvédi reformnak legelső feltétele a szóbeli eljárás, meg nem állhatott. Ez az eljárási forma is két főmomentumot tartalmaz: az első a per instructiója, a mi írásban történik, a másik a jogvédés, a mi az élőszó, a törvény-

széki szónoklat feladata. Okvetlen fel kellett tehát merülnie a kérdésnek, hogy e két különmű funció két különböző közegre bízassék-e, vagy ugyanazon egy kézben egyesíttessék. Számos hivatkozás történt külföldi példákra és e tekintetben Dr. DELL'ADAMI REZSŐ Francia- és Angolország csábító példáját tünteti fel: igazi magas színvonalon álló ügyvédség csakis e két államban létezik és a két funció itt teljesen el van különítve; a per instructióját és adminisztrációját (tehát az írásbeli részt) az ügyész (avoué, solicitor) végzi, a jogvédést, a szónoklatot pedig a tulajdonképeni ügyvéd (avocat, barrister) teljesíti. DELL'ADAMI szerint, ha a szóbeli eljárást mint az ügyvédi reform alapját fogadjuk el, nem szabad annak következetes keresztülvitelétől sem visszariadunk, mi nem más mint az *ügyészi* és *ügyvédi* hivatás incompatibilis kettéválasztása, az ügyészek létszáma korlátozása, az ügyvédségnek pedig országos alapon korlátlan autonómiával való szervezése.

A kettéválasztás kérdése körül igen érdekes vita fejlődött ki. A többi indítványozók valamennyien ellenezték a bifurcatiót, főleg a per egységes vezetésének szempontjából Dr. SIEGMUND VILMOS előadó, ki e tekintetben egészen BELLOT álláspontjára helyezkedett. Más érveket hangoztatott Dr. NAGY DEZSŐ, ki a bifurcatiót mai viszonyaink között kivételnek tartja; hivatkozik épen Franciaország példájára, hol önálló jogvédő ügyvédi kar csak is nagyobb forgalmu városokban létezik, míg a vidéken az ügyész és ügyvéd funciója szükségképen egy kézben, az ügyész (avoué) kezében olvad össze. Nálunk forgalmi és társadalmi életünk fejletlenségénél fogva még csak reményünk sem lehet, hogy minden törvényes különválasztás daczára is a közel jövőben külön jogvédő ügyvédség fejlődjék ki. A bifurcatio decretálása ma nem volna egyéb, mint az ügyvédi magasabb funciónak az alacsonyabb ügyészi hivatás alá való rendelése. A monopolium által támogatott anyagi jólétben uszó ügyészeknél lenne az ügyek felvételi irodája, kik az ügyek jogvédését kegyelemként osztogatnák egyik vagy másik ügyvédnek, vagy épen mint segédet állandóan szerződtenék e teendő elvégzésére, mi által az ügyvédség elvesztené függetlenségét, kiforgatnák eredeti lényegéből, lenne belőle a bíróság segédjének segéde.

Ez az a tünemény, a mi Franciaországban is tapasztalható ujabban és a miben rejlik a barreau hanyatlásának oka. Dr. NAGY DEZSŐ szerint leghelyesebb a különválást a természetes fejlődésre hagyni, mi alkalmat ad, hogy mindenki az őt megillető positiót foglalja el. Azok az ügyvédek, kik ma mint elsőrangú ügyvédek nagy irodák felett rendelkeznek, ha a szóbeli eljárás mellett érvényesülő jogvédői magasabb hivatásnak megfelelni képesek, úgy maradnak azok, a mik jelenleg; ha azonban a jogvédés funcióját teljesíteni képtelenek, úgy kénytelenek lesznek ezzel más megbízni, mi a jogkereső közönséget okvetlenül reá fogja vezetni azon eszmére, hogy ügyét ne egy harmadik közvetítő személyre, hanem magát a főcselekményt, a jogvédést végzőre bizza; s ha a jogvédés az ügyvédet igénybe veszi, be fog következni az, a mit DALLOZ mondott; «az ügyvéd marad az, a mivé őtet tehetsége és tanulmányai tették, t. i. *jogvédőnek*, s a per instructiója egy segédre fog bízni. S így van ez helyesen, a jogvédő ügyvédet fogja illetni a per instructiójáért járó jutalom is, független anyagi existenciára tesz szert, a mi pedig az ügyvédet annyira jellemző szellemi függetlenségnek nélkülözhetetlen előfeltétele. Ezért van az, hogy az ügyészség és az ügyvédség ketté választása sehol sem törvényes intézkedés, hanem egyszerűen történeti fejlemény eredménye, s hogy azon országokban, hol a szóbeli eljárás a közel múltban honosított meg, mint az északamerikai Egyesült Állomokban és Németországban, a kettéválasztást mindenütt elejtették.

Ezen álláspontra helyezkedett a jogászggyűlés IV. szak-

osztálya és a teljes-ülés is, melyek DELL'ADAMI-nak a bifurcatióra vonatkozó indítványát nagy többséggel elvetették.

A jogászggyűlés csakis e módon vélte elérhetőnek egy igazi magas színvonalon álló jogvédő ügyvédség fejlesztését. Ennek azonban egy további feltétele a *korlátlan autonomia* és az ügyvéd-testületek (kamarák) discretionalis hatalma úgy a tagok felvételénél, mint a fegyelmi vétségek elbírálásánál. Csakis DELL'ADAMI részéről merült fel megjegyzés e korlátlan autonomia ellen, ki azt a per instructiójával foglalkozó ügyészeknek és így az ezzel is foglalkozó ügyvédeknek megadni nem javasolja; olyan praerogatívák volnának ezek, melyekkel csak egy középkori czéh birt, mi által állam alkottatnék az államban. A jogászggyűlés azonban, mely a jogvédői hivatás lényegéből indult ki, mely hivatás teljes függetlenség nélkül célját tévesztené, a kamaráknak korlátlan autonómiával való felruházását szükségesnek nyilvánítá.

Közvetlen folyományát képezte ennek azon további elfogadott elv, hogy az *ország kamarái egymással szerves kapcsolatba hozandók*; fellépésüknek csakis így lehet sulya, hatalmas testületi szellem csupán e módon fejlődhetik.

Midőn a jogászggyűlés elfogadta, hogy az ügyvédség reformja feltételezi a törvénykezés terén a helyes szóbeliség meghonosítását, ezzel az ügyvédek *anyagi existenciájának* fontos kérdése felett is döntött. A szóbeli eljárásnál érvényesülő jogvédelem kitűnő tehetségeket és magas tudományos miveltséget igényelnek. Azok, kik ezekkel nem rendelkeznek, az ügyvédi pályán nem boldogulhatnak, onnan eo ipso ki vannak zárva; kevésre fog szorulni a választottak száma, mi egy *természetes létszám-korlátozást* eredményez és a hivatottaknak kellemes anyagi existenciát biztosít. Mind e mellett a jogászggyűlés helyén valónak találta még a visszatartási jog decretálását is elfogadni, a mitől az ügyvédek anyagi helyzetére nézve további jótékony hatás várható.

Felmerült a *jogi szakoktatás reformja is* mint az ügyvédi reform nélkülözhetetlen előfeltétele. Magába a szakoktatás kérdésébe a jogászggyűlés mélyebben bele nem bocsátkozott, és igen helyesen. E kérdés oly tágkörű, hogy maga önálló vita tárgyát képezhetné, s óhajtható volna, ha legközelebb ilyen nézetnek, hogy e téren is alkalma lenne a magyar jogászság közvéleményének nyilatkoznia. Nem kerülhetne el azonban figyelmünket e pontnál tett amaz *előadói* indítvány, mely az *ügyvédi képesítés előfeltételeinek szigorítására* irányult. Tulajdonképen más cél lappangott az alatt: a numerus claususnak kerülő uton való behozatala. Ilyenmő kicsinyes határozat sehogy sem illett volna a többi elfogadott reformeszmékhez, s épen azért csak örültünk, midőn a jogászggyűlés az előadói indítvány e részét mellőzte.

Még egy igen fontos határozatára kell a jogászggyűlésnek reflectálnunk, és ez az, mely szerint a *birói szervezet állandósítandó és az ügyvédség szervezése összefüggésbe hozandó a birói szervezettel, valamint az, hogy a birói karban a legmagasabb fokon is az érdemesültek sorából is történjenek kinevezések*. Elismerte ez által a jogászggyűlés, hogy a jogszolgáltatás szervei: bíró és ügyvéd csak kölcsönös támogatás mellett működhetnek sikeresen. De továbbá nem tett egyebet, mint hogy egy helyes alapon szerkesztett szóbeli eljárásnak szükségképeni következményeit enunciólta. Ilyen eljárás mellett nincs szükség joggyakornokra, jegyzőre, a bureaucraticus előléptetési mód mintegy önmagától elesik, a bíróság tagjai csak magából az ügyvédi karból vehetők.

Nagy sajnálatunkra a jogászggyűlés Dr. DELL'ADAMI-nak és Dr. NAGY DEZSŐ-nek azon indítványát, hogy az ügyészi vagy ügyvédi díjak törvényileg kötelező díjszabályzatban állapíttassanak meg, mely elvnek decretálása az ügyvédi függetlenség elvének integrans kiegészítő részül lett volna szolgálendő, elejtette.

A tanácskozások eredménye a következő teljes-ülési határozat lőn:

1. Az ügyvédi rendtartás reformja szükséges.

Irányadó elvek:

a) a jogi szakoktatás reformja szükséges;

b) az ügyvéd hivatása gyakorlatában teljes önállósággal ruházandó fel, munkássága és fáradozásának jutalma részére biztosítandó, ennél fogva tehát a visszatartási és elsőbbségi jog megadandó;

c) az ügyvédi karnak teljes önkormányzati jog biztosítandó és ehhez képest az ügyvédi kar becsületének és tekintélyének fentartása kizárólag a karra magára bízandó;

d) az egész ország kamarái egymással szerves kapcsolatba hozandók.

2. Az ügyvédség reformja feltételezi a törvénykezés terén a teljes szóbeliség meghonosítását; a közjogi igazságszolgáltatás létesítését, a bírói szervezet állandósítását és összefüggésbe hozatalát az ügyvédséggel, valamint azt, hogy a bírói karban a legmagasabb fokon is az érdemesült ügyvédek sorából is történjenek kinevezések. X.

II.

A vízjog kérdése.

Az I. szakosztály nélkülözötte azon lélekemelő és magasztos szellemi tusát, mely a III. és IV. szakosztály tárgyalásait közérdekeltségűvé tette, s ezt szükségképpen nélkülöznie kellett a vízjog kérdésénél, mert ez hazánkban nem oly általánosan ismert, elvei nem oly részletesen kifejtve, mint azon kérdések bármelyike, melyek a napirend tárgyait képezték; s noha MARSOVSZKY ur véleménye, tartalmassága mellett elég alkalmas lehetett a kérdés gyakorlati oldalának megvilágítására, épügy mint például a statisztikai adatok: mindazáltal véleménye már alaki, szerkezeti hiányai miatt sem emelhetette az I. szakosztály tárgyalásait oly színvonalra, hogy a többi szakosztályokkal párhuzamban állhasson, annál kevésbbé, mert M. ur véleménye alapján lehetne egyes égető bajokon palliative segíteni, de nem lehetne annak alapján egy szerves egészet képező vízjogi törvényt alkotni.

Egyedül DELL'ADAMI volt az, ki ezen kérdésnél is mint előadó bizonyítékát adta sokoldalú alapos képzettségének; ő volt az, aki rámutatott sok oly kérdésre, melylyel eddig Magyarországon alig foglalkoztunk. Ime az előadói indítvány:

1. A vízjog nem a magánjogi törvénykönyvben, hanem külön szerves törvényben szabályozandó.

2. E törvényből kihagyandók és külön törvényben szabályozandók: a) a hajózásra, tutajozásra és usztatásra; b) a halászatra és egyéb vízi termékek nyerésére; c) a hajómalom-rendtartásra; d) a vízi építményekre vonatkozó intézkedések.

3. A vízi jogi törvénykönyvbe felveendő a vizek jogi természete és osztályozására, azok használatára és levezetésére, az árvédelemre, a vízi társulatokra, vízügyi hatóságokra és eljárásra és a büntetésekre vonatkozó szabályok.

4. A vízjogra is kihatón egyszersmind kívánatos egy kimerítő és korszerű közmunka-törvény alkotása.

5. Árvédelmi törvényeink alapelvei fentartandók. Az államhatalom befolyása az árvédelem terén azonban fokozandó.

6. A vízhasználati és levezetési jog szabályozásánál első sorban az ország közgazdasági érdekei tartandók szem előtt. Ehez képest minden természetes folyóvíz — olyan kivételével, mely ugyanegy magánbirtokon ered és végződik — az állami rendelkezésnek alávetett közdolognak nyilvánítandó.

7. A törvény életbeléptekor már szerzett magánvízhasználati jogok érintetlenül hagyatnak.

Kárpótlás nélkül tartoznak azonban tünni a hajózható

közfolyók partbirtokosai e partoknak államilag előírt módon való használatát mindazon célokra, a melyek végett közfolyók használata bárkinek ingyen meg van engedve.

Az ezzel ellentétben fenálló igények és szokások, különösen a hajózható folyók medr-inek és partjainak kizáró magán-tulajdonára nézve alaptalanoknak, azok telekkönyvi biztosítása érvénytelennek nyilvánítandók és az e tekintetben formált jogok minden megváltás nélkül törrendők.

8. A nem hajózható folyóvizek vízhasználatának állami engedélyezésénél a partbirtokosok rendszerint nem mellőzhetők, ha tényleg használatba veszik a birtokuk parthozsának arányában őket megillető vízmennyiséget vagy vizerőt, és ezen igényüket meg nem szüntetheti másoknak elbirtoklással szerzett vízhasználati joga

9. A mennyiben folyóvizek használatára és levezetésére szükséges idegen földek, vizek vagy vízi építmények használata — az törvényes szolgalmként a jogosultak megfelelő kárpótlása mellett megengedendő.

10. A kényszer-társulás elve a vízhasználat céljából való társulásra ki nem terjeszthető.

11. A vízi jogi vitákban való bíráskodás alsó fokon az autonóm törvényhatóságok állandó bizottságaira, első fokon a minisztériumok helyett a közigazgatási bíráskodást ellátó és e célra szervezendő közigazgatási törvény-zékre ruházandó, melynek szervezete és eljárása megfelel az általános igazságszolgáltatási követelményeknek.

Ezen indítványnak 4. és 11. pontjai elejtettek már a szakosztályban, még pedig igen helyesen, mert a közmunka-törvény megalkotása nem képezheti a vízjogi törvény tárgyát, tehát keretén kívül esik.

A vízjogi bíráskodás külön szervezése pedig jelenlegi viszonyaink között — noha kívánatos volna — nem célszerű, mert a vízjogi szorosan magánjogi természetű kérdéseknek a polgári bíráskodás, valamint a vízjogi közigazgatási kérdéseknek a közigazgatási bíráskodás köréből való elvonása által utját nyitnók annak, hogy minden egyes specialis jogviszonynál specialis szakbíráóságok járnának el; akkor oly irányt kezdenénk meg, melynek szükségképi követelménye lenne az, hogy minden egyes szaknál elkülönített bíráóságokat kellene szerveznünk, milyen például szervezve van bányauügyekre nézve a bányakapitányságok mint bányahatóságok- és a bányauügyi bíráskodásra nézve a bányabíráóságokban.

Ez a bíráskodás szempontjából nagyon helyes lenne ugyan, mert a bíróságba vetett bizalom és a jó igazságszolgáltatás garantiája annál nagyobb, minél szakavatottabb a bíró; ámde ez míg egyrészt pénzügyi viszonyaink közt kivihetetlen, másrészt az I. szakosztály tanácskozásainak tárgyát nem képezhette, mert ezen kérdés természeténél fogva a negyedik szakosztály ügykörébe tartozik.

A mily helyesen vette le az I. szakosztály ezen pontokat napi rendről, ép oly indokolatlannak mondhatni a teljesülés azon határozatát, melylyel a szakosztályi indítvány 6. (Dell'Adami indítványa) 7. pontjának harmadik bekezdése felett napirendre tért. Igaz, hogy ezen pont látszólag olyan-nak tűnik fel — olyannak magyarázta azt a teljes-ülés is — hogy itt szerzett jogok sérelme enunciatatik; ámde e felfogás magával ezen pont szövegével cáfolható meg. Mily jogokra indítványoztatott ugyanis a kárpótlás nélküli érvénytelenítés enunciatlása? Oly jogokra, melyek tulajdonképen nem jogok, hanem jogbitorlások; nem a víz- és malom- regale eltörléséről volt tehát itt szó, hanem csupán a hajózás szabadságáról, egyedül erről és semmi másról, erről azonban feltétlenül, és ezen feltétlenség garantiája lett volna a 6. (illetve 7. pont) 3. kikezdésének elfogadása.

Különben hogy egy hallásra ily fontos és nagy horderejű kérdések minden részleteikben és következményeikben

át sem gondolhatók, annál kevésbé eldönthetők, ez nagyon természetes.

Hogy pedig a kérdés nem tartozik a minden részleteiben általánosan ismertek közé, ez is természetes.

Egyébiránt ne legyen bár más eredménye az enunciatumnak, mint csupán az, hogy az enunciót elvek nyilvánossá tételével, a gyakorlati érvényesülést elősegítendik: még akkor is azt kell mondanunk, hogy az I. szakosztály működése ezen kérdésben nem volt meddő.

Végül megjegyzésképpen utalok arra, hogy a helyes elveken alapuló viz jogi törvény megalkotásánál még sok más igen számos kérdésnek kell megfontoltatni, így például: kit illet az elsőbbség a patakok, források, kutak vizének használatánál? mily irányelvek tartandók szem előtt a vízvezetékek használatára nézve? hova tartoznak a hőforrások? ásványvizek? vajon az ásványtermények közé tartoznak-e, vagy pedig nem? s ugyanoly elvek szerint szabályozandók-e, melyek a viz jogban érvényesülnek?

Mindezek fejtegetése azonban az egyszerű tárgyalási resumé körét messze túlhaladná, s így ezuttal mindezekre ki nem terjeszkedem; felhívom rájuk azonban t. szaktársaim figyelmét.

Tóth Gáspár.

ÉSZREVÉTELEK

a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére.*

IV. FEJEZET.

A házasságon kívül született gyermekeknek s ezek rokonainak rendkívüli örökösödése.

Korunk humán szellemének s tisztultabb igazságérzetének köszönhető az a hajlandóság, mely a társadalom azon szerencsétlenei iránt, kik bizonyára önhibájukon kívül nem *«törvényes ágyban»* születtek s e miatt családon kívül állanak, az újabb törvénykönyvekben mutatkozik. A tervezet is ez álláspontra helyezkedik, habár nem igyekszik a házasságon kívül született gyermekek iránti méltányosságban más törvénykönyveket túlszárnyalni.

A tervezet a 18. §-ban a házasságon kívüli gyermeknek nemcsak anyja, hanem az anyai rokonok hagyatékában is törvényes örökösödési jogot ad; a 38. §-ban pedig az atya (nemző) hagyatékában is, de csupán leszármazó örökösök, vagy örökösödésre hivatott szülék avagy házastárs nem léteben, s ez esetben is csak akkor, ha az atyaság az e végből rendelt születési lajstromba való szabályszerű beiktatással, vagy az atyának közokiratba avagy az írásbeli magánvégrendeletek alakjával ellátott magánokiratba foglalt beismerésével van igazolva.

A 18. §. rendelkezése nemcsak méltányos, de igazságos is. Mert ha a törvény a törvényes örökösödés alapjául a rokonsági kapcsolatot elfogadja (13. §. 2. bekezdés), akkor csak következetes, midőn a házasságon kívül született gyermeket az anyai rokonok irányában is törvényes örökösül elismeri, miután a vérrokonsági kötelék kétségtelenül fenáll.

De más véleményben vagyok a 38. §. felől, s hogy ezt indokolhassam, legyen szabad a 18. és 38. §§. közti ellentétre rámutatnom.

Míg a 18. §. a házasságon kívül született gyermeket az anyai rokonokkal szemben minden megszorítás nélkül rokonnak tekinti, a 38. §. az atya által kellően elismert, házasságon kívül nemzett gyermeket az elismerő atyával szemben csak akkor tekinti rokonnak, tehát törvényes örökösödésre jogosultnak, ha az atyának sem leszármazója, sem szüleje, sem házastársa nem létezik. E szerint az atya által ünnepélyesen elismert gyermek csak akkor válik atyjának rokonává, ha atyja saját gyermekeit, szüleit és házastársát túléli!

* Az előbbi közleményeket lásd a 13., 14. és 17. számokban.

Különben az ünnepélyes elismerésnek épen semmi jelentősége nincsen, mert ha a gyermek elismerő atyjának nevére igénynyel úgy sem bír s törvényes örökösödésre sem szerez igényt, akkor mire való az ünnepélyes elismerés? Ez arra, hogy a nemző a házasságon kívüli gyermeknek csak eltartására kötelezve legyen, épen nem szükséges.

Az ünnepélyes elismerést, mint a törvényes örökösödés előfeltételét igen czélszerűnek tartom, csak hogy nem a 38. §-ban foglalt megszorítással, hanem minden esetben s az atya által kellően elismert házasságküli gyermeknek törvényes örökösödési jogát *csak mennyiségileg* tartom megszorítandónak.

Ott, hol a nemző valamely házasságon kívül született gyermeket a tervezetben javasolt ünnepélyes alakszerűség mellett minden kétséget kizáró módon s önként saját gyermekének ismer el, kétségbevonhatlanul létrejött az a természetes és erkölcsi kapcsolat, mely a törvényes örökösödésnek alapját képezi. Ha ezen az alapon az atya ép oly bizonyosan tudja van, mint az anya, a gyermeknek viszonya mindkettővel szemben ugyanaz. A mi tehát egyik esetben az anyával szemben helyesnek ismertetik el, annak az alap-ok azonosságánál fogva fogva szükségképp helyesnek kell lennie az atyával szemben is. Az etikai szempont, a normális érzet mindkét esetben egyaránt van érintve, s ha mégis magam is hajlandó vagyok a házasságon kívül nemzett gyermeknek törvényes örökösödési jogát az atyával szemben csak erre szorítani, nem pedig ennek rokonaira is kiterjeszteni, ezt csak czélszerűségi okokkal tartom némileg igazolhatónak.

Ezeknél fogva az atya által kellően elismert házasságküli gyermeknek az atya utáni törvényes örökösödési jogát legméltányosabban olyképen vélem megállapíthatni, hogy: ha az atya törvényes leszármazóival vagy házastársával együtt örökösödik, köteles rész címen fél örökszt kapjon, a törzs szerinti örökösödésre hivatott (28. §.) rokonok mellett a hagyaték felét kapja; a távolabbi rokonokat pedig törvényes örökösödési jogával megelőzze.

Ehhez képest a tervezet 38—41. §§. módosulnának s egyszersmind a II. és V. fejezet rendelkezései a megfelelő §§. idézése által egymással összekapcsolandók lennének.

A 42. és 43. §§-hoz nincs észrevételem.

Helyesnek látom a 44. §. azon rendelkezését, hogy az atyát törvényes örökösödési jog csak akkor illesse, ha az atyaság a születési lajstromba annak idején történt szabályszerű beiktatás által van igazolva. De ugyanazon §. további tartalmára meg kell jegyeznem, hogy feleslegesnek tartom annak kijelentését, miszerint *«örökösödésre hivatott leszármazók nem léteben»*, mert ilyenek mellett még a törvényes atyának sincs örökösödési joga (19. §.). Ha pedig az örökhagyónak anyja és házastársa maradt, a házastársat a 33. §. értelmében a hagyaték $\frac{1}{3}$ része illetvén, marad $\frac{1}{6}$ rész, melyből a 21. §. szerint $\frac{3}{6}$ az anyát illeti, míg a fenmaradt $\frac{1}{6}$ rész az atyának illetményét képezi. Ez nemcsak a tervezet megelőző szabályainak megfelel, de még a viszonyosság elve ellen sem vét.

A 45. §. is feledni látszik a megelőző rendelkezéseket. Ugyanis a 33. §. szerint a túlélő házastársat, ha az örökhagyó nagyszüleivel vagy ezek leszármazóival együtt örökösödik, a *hagyaték fele* illeti. A 45. §. pedig ily esetben, t. i. a nagyszülei törzshöz tartozó rokonok mellett az atyának is a *hagyaték felét* juttatja; mi marad most az anyai nagyszüléknek vagy törzsüknek? pedig úgy a 22. §., mint a 45. §. értelmében ezeket is kétségtelen örökösödési jog illeti meg.

Talán helyesebb lenne a 45. §. körülményei között a hagyaték felosztását olyképen megtenni, hogy az örökhagyó házastársát okvetetlen megillető fél rész mellett $\frac{1}{4}$ az atyának, $\frac{1}{4}$ pedig az anyai rokonoknak juttassék. Házastárs nem léteben az egész hagyaték az atya s az anyai rokonok között lenne egyenlő részben elosztandó.

Az eddigiekhez képest a 46. §. rendelkezése is változék, a mennyiben a házastársnak itt is, mint a 36. §. esetében, a távoli rokonokat (ős-szülék, dédek és ükök törzseit) meg kellene előznie. E tekintetben ismétlés elkerülése kedvéért bátor vagyok a 36. §-hoz tett észrevételeimre hivatkozni.

A 47. és 48. §§-hoz nincs megjegyzésem.

A tervezet a házasságon kívül született gyermekek örökösödési jogának meghatározásánál nem tesz az ily gyermekek között elvi különbséget, nevezetesen sem a házasságtörésből s vérfertőzéstől származott (liberi ex dam-nato coitu procreati), sem a jegyesek által nemzett gyermekeket nem is említi, holott különösen az utóbbiak tekintetében a tervezet szerkesztésénél méltó figyelemben részesített szászországi polgári törvénykönyv, valamint a zürichi codex a jegyesek által nemzett gyermekeket minden tekintetben a házassági gyermekekkel egyenlőknek jelenti ki.

Hogy a tervezetben a házasságon kívül nemzett gyermekek e fajairól még említés sincs, ebből azt következtetem, hogy a szerző nem látta indokoltnak köztük elvi különbséget tenni. Ha én mégis szóba hozom a házasságküli gyermekek említett fajait is, ezt csak annak kijelentése kedvéért teszem, miszerint teljesen osztom a mellőzés által hallgatagon kifejezett nézetet és részemről is a házasságon kívül született gyermekek személyi és jogállapotában, nemzőik erkölcsi viszonya szempontjából különbséget tenni nem kívánok.

V. FEJEZET.

A törvényes örökösödési részbe való betudásról.

A tervezetnek 49. §-a az örökhagyó által, még életében, leszármazó örökösének juttatott azon adományozásokat sorolja fel, melyek az örökösnek osztályrészébe törvényről fogva betudandók; névszerint: a mit a leszármazó örökösök kiházasításul, önálló háztartás berendezésére, önálló üzlet alapítására vagy folytatására vagy hivatali állás elfoglalására kaptak.

Az indokolásban ki van emelve, hogy az, a mit az örökhagyó teljeskoru gyermekének adósságai fizetésére adott, az örökhagyó világos kijelentése nélkül, betudás tárgyát nem képezi.

Ez utóbbi tekintetben más véleményen vagyok, mert e kihagyás igazolására nem látok elég okot.

Azon vezéreszme, mely a betudási kötelezettségnek alapját képezi s mely a leszármazók valódi egyenlő részesítésének érvényre emeléséből áll, szerény véleményem szerint talán még nagyobb mérvben érvényesül oly esetben, ha az örökhagyó teljeskoru gyermekének adósságait fizeti ki, mint például oly adománynál, melyet az örökhagyó gyermekének önálló háztartás berendezésére átad, a mi lényegében nem is egyéb, mint a gyermek nevelésének zárköve.

De legyen szabad nézetem támogatására még megemlítenem, hogy a legtöbb törvénykönyv szerint (s bizonyára a mi törvénykönyvünk is hasonlóan fog rendelkezni) a szülék *kötelezve* vannak gyermekeiknek hagyományt, kiházasítást stb. állásuk és vagyonukhoz képest adni, de olyan törvény nincs, mely a szüléket kötelezné arra, hogy teljeskoru gyermekük adósságát kifizessék. Ha tehát azt rendeli a törvény, hogy a gyermek köteles örökrészébe betudatni oly adományozásokat, melyekre az örökhagyó vele szemben törvényről fogva kötelezve volt, nem kellene-e ezen elvet még inkább alkalmazni akkor, ha az örökhagyó az örökös érdekében oly fizetést teljesített, melyre kötelezhető nem volt.

A tervezet 50. §-a ez irányban megnyugvást épen nem nyújt, mert ha meg van is határozva, hogy ilyennemű adományozások is betudás tárgyát képezik azon esetben, ha az örökhagyó azokat azon kifejezett kijelentéssel adta, hogy azok a törvényes osztályrészbe betudandók legyenek, ennek alig lehet a szándékolt sikere, a mennyiben a

tapasztalás tanúsítja, hogy a szülék és gyermekek közötti benső viszonyról fogva (mert ha péld. az atya fiával egyenlőségben él, bizony nem igen fogja adósságát kifizetni) nem egy könnyen fordul elő, hogy a szüle, mikor teljeskoru gyermekeért adósságot fizet, a halálra és az örökösödésre gondoljon, vagy épen arról szóljon, kivált ha még jó egészségnek örvend. Ezeknél fogva a 49. §-ba a betudandó adományok közé felveendőnek tartom még azon adósság-összeget is, melyet az örökhagyó teljeskoru gyermekeért ennek beegyzésével kifizetett.

Az 50., 51. és 52. §§ ra nincs érdemleges megjegyzésem. De habár észrevételeimnél a szerkezetre vonatkozó megjegyzésektől mint ezuttal még idő előtti dologtól tartozkodtam, legyen szabad mégis kivételesen megjegyezmem, hogy az 52. §-ban előforduló *«áltak kapott»* helyett helyesebb lenne: *«nekik juttatott»*.

Az 53. §. első bekezdése helyes rendelkezést tartalmaz, de nem mondhatni ugyanezt a §. többi részéről. Nevezetesen a 2. bekezdésben ki van mondva, hogy ha a közelebbi leszármazó örökségéről *kiegyenlítési* érték megkapása mellett mondott le, az ő leszármazóinak örökösödési részébe ezen kiegyenlítési érték is betudandó. Hogy felfogásom szerint mennyiben hathat ki a lemondás a lemondó leszármazóira, erről az örökségről való lemondást tárgyzó VII. Fejezetnél lesz közelebbiről szó; e helyen csak azon megjegyzésre szoritkozom, hogy ha valaki örökségéről *kiegyenlítési érték* megkapása mellett mond le, ez esetben örökségét mintegy előre kikapta, következésképpen a mint ő nem támaszthat többé semmiféle öröklési igényt, épugy leszármazóira sem ruházhat olyant át, a mi őt magát sem illette. Az indokolásnak azon érvelése, hogy a tervezet *«bár a távolabbi leszármazók örökösödési jogosultságára nézve nem fogadja el azon elvet, hogy utóbbiak az elesett közelebbi leszármazó képviselői jogán örökösödnek, de mégis a távolabbi leszármazók örökösödési jogát úgy szabályozza, hogy ezek az örökösödési jogosultság megbirálásánál a közelebbi leszármazónak lépnek helyébe,»* nem meggyőző.

Szerény nézetem szerint a között, hogy *«a távolabbi leszármazók az elesett közelebbi leszármazó képviselői jogán örökösödnek»* s e között: *«a távolabbi leszármazók az örökösödési jogosultság megbirálásánál a közelebbi leszármazónak lépnek helyébe,»* csak annyi különbség van, mint a *szív* és *szű* között.

Miután pedig a V. fejezet a *törvényes örökösödési részbe* való betudás iránt intézkedik, lemondani azonban igénytelen nézetem szerint csak a *kötelezéstől* lehet, ennél fogva az 53. §. második bekezdését ez okból is elhagyandónak vélem.

Vége az 53. §. harmadik bekezdése ugyanazon szakasznak első bekezdése mellett egészen feleslegesnek látszik.

(Befejez. köv.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

1881: LX. tcz. 137. és 138. §§-hoz.

Az 1881: LX. tcz. 137. és 138. §-ai azon intézkedéseinek, melyek szerint a végrehajtást szenvedő *javára* előjegyzett tulajdonjognak *igazolása* vagy az az *ellen* előjegyzett tulajdonjognak *kitörése* és illetőleg a tulajdonjognak a végrehajtást szenvedő *javára* leendő *bekelezetése* céljából *«szükséges lépések»* (?) megtételére a végrehajtató följogosított, fölvilágosító értelmezését adni kérem; mert az, hogy az óhajtott cél elérésére mely lépéseket tartja a törvény szükségeseknek, valamint ezen lépések kiviteli processusa is a törvényben nem jelöltetett ki, a mint ez például az idézett tcz. 143., 161. 168. §-ai esetében kereset, bizonyítási eljárás és ítélethozatal előírása és az alperesitendő személyek megjelölése mellett kétségtelenné tétetik.

—l—cz.

Az 1868: LX. tcz. 137. és 138. §-ai értelmében a végrehajtási bejegyzést rendelő végzés alapján a végrehajtató fel levén jogosítva a végrehajtást szenvedő adós javára előjegyzett tulajdonjog igazolása vagy a végrehajtást szenvedő ellen előjegyzett tulajdonjog kitörlése iránt illetőleg a 138. §. esetében a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány útján szállott ingatlan tulajdonjogának a végrehajtást szenvedő javára leendő bekebeleztetése tárgyában szükséges lépéseket megtenni: azon kérdésre, hogy e célból minő lépések, minő eljárás mellett és ki ellen teendők: az egyszerű felelet az: hogy a végrehajtást szenvedő ugyanazon lépéseket, ugyanolyan módon, ugyanaz ellen és ugyanazon hatóság előtt van jogosítva tenni, a mint ezeket a végrehajtást szenvedő tehette volna vagy tehetné; mert ő ezen esetben az idézett 137. és 138. §§-ban foglalt feljogosításból folyólag a végrehajtást szenvedő jogába lép. Ennélfogva a tulajdonjogi előjegyzés igazolását a végrehajtató vagy kérvényileg eszközöltheti: ha a korábbi telekkönyvi tulajdonostól erre alkalmas okiratot tud szerezni; vagy pedig előjegyzés-igazolási keresetet indíthat az előbbi telekkönyvi tulajdonos ellen épen úgy és épen azon illetékes bíróság előtt, a mint a végrehajtást szenvedő tehette volna: és ha az utóbbi felperessége alatt ilyen per már folyamatban van, abba a végrehajtató felperesként beavatkozhatik. Ha a végrehajtást szenvedő ellen eszközölt tulajdonjog előjegyzéséről van szó: a telekkönyvi hatóságnál kérvényi uton szorgalmazhatja az előjegyzés törlését, ha az 15 nap alatt nem igazoltatott, esetleg ha az előjegyzett tulajdonos által a végrehajtást szenvedő ellen az előjegyzés igazolása iránti per megindított: abba mint alperes beléphet. Ha a végrehajtást szenvedőre örökség útján szállott ingatlanra vonatkozó tulajdonjog-bekebelezés viendő keresztül, kérheti a hagyatéki tárgyalás megindítását, illetve a bírói beavatkozást, beléphet a folyamatban levő hagyatéki tárgyalásba, indíthat örökösödési illetőleg osztálypert: egy szóval mindenben úgy járhat el, mint a végrehajtást szenvedő tehette volna.

Teleszky István.

Az 1881: LX. tcz. 155. és 156. §-airól.

A Jogtudományi Közlöny idei 3. száma HORVÁTH Pál urtól, 7. és 12. számai Dr. HENCZ Ágost urtól, 28. száma CLAUDIUS urtól, 36. száma HLATKY Endre urtól hoztak dolgozatokat az 1881: LX. tcz. 155., illetőleg 156. §-airól, TELESZKY István urnak a 3., 7. és 28. számokban közölt felvilágosító nyilatkozataival együtt.

Hogy még én is hozzászólók e két §-hoz: oka azon körülmény, miszerint még mindig hallok és olvasok téves nézeteket. Vagy talán én nem vagyok azokkal még most sem tisztában. De bármint álljon a dolog: akár az én, akár mások téves nézeteinek felvilágosítása a jogtudománynak érdekében áll, a mit tiszteletteljesen ezennel kérek is.

Mindenekelőtt határozzuk meg, hogy mi képez egy telekkönyvi jószágtestet?

Bizony mondom, vannak elegenden, akik ezzel nincsenek tisztában; mert másképp lehetetlen volna, hogy

1. A. I. 1—25. rsz. alatti ingatlanoknak egyenkinti elárverezése kéretik és a 155. §-ban előírt tárgyalás és külön végzés nélkül rendeltetik el; hogy

2. A. I. 1—5. rsz. és A. + 1. rsz. alatti ingatlanok együtt és egyszerre egy kikiáltási ár mellett kéretnek és rendeltetnek elárvereztetni; hogy

3. A. + alatt felvett következő ingatlanokra:

151. hrsz. kőház, adója frt 2.—	becsértéke frt 400.—
152. „ kert, „ „ —.38	„ „ 38.—
1698. „ szántó, „ „ —.17	„ „ 17.—
1699. „ árok, „ „ —.—	„ „ —.—
1700. „ szántó, „ „ —.05	„ „ 05.—
1701. „ „ „ „ —.05	„ „ 05.—

1702. hrsz. árok, adója frt —.—	becsértéke frt —.—
1703. „ szántó, „ „ —.02	„ „ 02.—
14,833/1 „ rét, „ „ —.02	„ „ 02.—
14,834/1 „ „ „ „ —.02	„ „ 02.—
14,835/1 „ „ „ „ —.1/2	„ „ —.50

a rendszámok kitétele nélkül egyenkinti árverés kéretik és tárgyalás nélkül el is rendeltetik; hogy

4. X. faluban a 45. sz. tjkvben A. + 1—31. 33—63. és 65—67. rsz. alatt B. János és neje O. Sára nevein álló, összesen 2068 frt 50 kr-ra becsült ingatlanok, melyek közül az A. +

3. rsz. 357. hrsz. kert, adója frt —.19	becsértéke 19 frt
358. „ kőház, „ „ 2.45	„ 490 „
31. „ 6667. „ szőlő, „ „ —.68	„ 136 „
6668. „ „ „ „ —.20 1/2	„ 41 „
6669. „ „ „ „ —.20 1/2	„ 41 „

egyenkint és egészben tárgyalás nélkül rendeltetnek elárvereztetni az egyedül a férj B. János ellen vezetett végrehajtási ügyben a hirdetménynek a hivatalos lapban való háromszori közhirrététele mellett.

Bocsánatot kérek, hogy gyakorlati példákkal kezdem. De országszerte, főleg Erdélyben, a telekkönyv — ez óriási fontosságú intézmény, melyen a közhitel nyugszik — sok helyt annyira mostoha gyermeke az igazságszolgáltatásnak, hogy a leggyöngébb erővel láttatják el, és csak kevés figyelemben és gondozásban részesül. Az eljárásbíró (mert hiszen legtöbb járásbírósnál ezek vezetik a tlkvi osztályt) egyébbel is bőven el lévén foglalva, a telekkönyvi ügyeket tapasztalatlan segéd-telekkönyvvezetők, aljegyzők, irnokok látják el. Nem csoda aztán, ha tévedések, hibák fordulnak elő. De az ügyvédek közül is csak kevesen vannak, kik a telekkönyvi szakmában teljesen otthonosak.

Nem tartom tehát fölösleges, haszontalan munkának jelen dolgozatomat. A szakférfiak bátran olvasatlanul hagyhatják. De ha csak egynéhány helyen is utbaigazításul, felvilágosításul szolgálанд cikkem: megjelenése már indokolva van.

A római számok alatt (I., II., III.) csoportosított földrészletek egy telekkönyvi jószágtestet képeznek, akárhány rend- és helyrajzi számokból álljanak is. Mig az A. + alatt csoportosított földrészletek közül minden egyes rendszám alatti: önálló telekkönyvi jószágtest, álljon azon rendszám alatt akár csak egy, akár több helyrajzi szám.

E szerint:

1. Az A. I. 1—25. rsz. alatti csak egy telekkönyvi jószágtestet képezvén, csupán egyszerre, egy kikiáltási áron árverezhető el. Az egyes rendszámok szerinti elárverezéshez a 155. §-ban előírt tárgyalás és külön végzés szükséges.

2. Az A. I. 1—5. rsz. és A. + 1. rsz. alattiak két különböző telekkönyvi jószágtest lévén, együtt el nem árverezhetők, hanem külön az A. I. 1—5. rsz. alatti egyszerre egy kikiáltási áron, és külön ismét az A. + 1. rsz. alatti. Ahhoz, hogy az habár ugyanegy telekjegyzőkönyvben levő A. I. és + alatti jószágtestek együtt, egy kikiáltási áron árvereztessenek el: megkívántatik, hogy ugyanazon telekkönyvi bejegyzésekkel legyenek terhelve; ha pedig nem ugyanazon telekkönyvben vannak fölvéve, még az is megkívántatik, hogy a természetben egymás mellett feküdjenek; mire azonban tárgyalás után külön végzés kell.

3. Az árverési kérvényben és feltételekben a rendszámokat is czélszerű kitenni, mert ennek elmulasztása könnyen elnézésekre, hibákra adhat okot.

De akár tétetik ki a rendszám, akár nem: a bíró soha se mulasztja el az eredeti telekkönyvet megtekinteni és a kérvényben előadott rend- és helyrajzi számokat összehasonlítani. Ime, ha a felvett jelen példában az eredeti telekkönyvet megtekintjük: azt látjuk, hogy az A. + 151—152.

hrszámok az 1. rszámot, az 1698., 1699., 1700., 1701., 1702., 1703. hrszámok a 8. rszámot, a 14,833/1., 14,834/1., 14835/1. hrszámok a 70. rszámot képezik és így azok nem tizenegy, hanem csak három telekkönyvi jószágtestet alkotnak; tehát azon 11 helyrajzi számot nem szabad egyes helyrajzi számaik szefint egyenkint vagyis tizenegyszeri kikiáltás mellett, hanem csak három rendszáma szerint háromszori kikiáltással elérverezni, így:

1. rsz. (151—152.) hrsz. adója frt 2.38, becsértéke 438 frt

8. „ (1698—1703.) „ adója frt 0.29, becsértéke 29 frt

70. rsz. (14,833/1., 14,834/1., 14,835/1.) hrsz. adója 4 $\frac{1}{2}$ kr., becsértéke 4 frt 50 kr.

4. Az X. falubeli 45. sz. tjkvben A. + 1—31., 33—63. és 65—67. rsz. alatt foglalt fekvők közül csak az A. + 1. 2. 4—30., 33—63. és 65—67. rsz. alattiakra lehet egészben az árverést elrendelni; míg az A. + 3. rsz. (357—358) hrsz. és a 31. rsz. (6667—6669.) hrsz. alattiakból csupán a B. Jánost illető $\frac{1}{4}$ részre rendelhető el az árverés tárgyalás és külön végzés nélkül. Mert a 3. rszámot képező 357. hrsz. részletet külön 19 frt, és a 358. hrsz. részletet ismét külön 490 frt kikiáltási árral nem szabad elérverezni, hanem csak a kettőt együtt, minthogy a kettő együtt tesz egy telekkönyvi jószágtestet. A kettő együtt pedig már 509 frt becsértékü és így a 156. §. d) pontja alá már nem esik, tehát a 3. rsz. alatti fekvő nem egészben, hanem annak csakis az alperest illető $\frac{1}{4}$ része árverezhető el. Ugyanez áll az A. + 31. rsz. (6667—6669.) hrsz. alatti fekvőre nézve is, melynek 218 frt becsértéke miatt a 156. §. a) pontját alkalmazni nem lehet. Minthogy pedig ekként az elérverezendő ingatlanok becsértéke 363 frt 50 krral történt apadás következtében összesen csak 1705 frt: a hivatalos lapban való hirdetés mellőzhető.

HLATKY Endre nagyváradai ügyvéd ur a *Jogtudományi Közlöny* idei 36. számában megjelent *«Egyes telekkönyvi jószágtest egyes birtokrészeinek külön árverése»* című cikkében azon kérdést teszi föl: *«hogy vajon jogában áll-e a végrehajtást szenvedettnek vagy a jelzálogos hitelezők mindegyikének kérni, hogy a birtokrészeket (az egy telekkönyvi jószágtestnek különböző részletszámok azaz helyrajzi számok alatt bejegyzett több birtokdarabjai) külön bocsáttassanak árverés alá s ennek folytán az ily kérelem tekinthető-e árverési feltételek módosításának?»*

Mire cikkíró ur következőleg felel:

«A 153. §., melyre a 165. §. visszamatat, megemlékezik a végrehajtatóról, végrehajtást szenvedettől, a jelzálogos hitelezőkről, sőt általános kifejezéssel a *«telekkönyvileg másként érdekeltekről»*. Miből folyólag azt hiszem, nem lehet kétség, hogy úgy a jelzálogos hitelezők, mint végrehajtást szenvedettek azon érdekeltek közé tartoznak, kiknek az árverési feltételek módosítását kérni jogukban áll. Ezután csak az döntendő még el, hogy vajon árverési feltételek módosításai közé sorolható-e azon kérelem, hogy az egy telekkönyvi jószágtest külön birtokrészenként bocsáttassék árverés alá?

Habár a törvény, mely az árverést rendelő végzésnek tekinti az árverési hirdetményt, 147. §-ában megjelöli, hogy az árverési hirdetménynek miket kell tartalmazni, és a törvény intézkedése szerint az árverési hirdetményben kell foglaltatni az elérverezendő ingatlan telekjegyzőkönyv szerinti pontos megjelölésének; habár ez árverési feltételekről külön intézkedő 150. §-ban kitűnőleg csak az árverési *hirdetményben felvett* ingatlanok elérverezésére nézve kell a feltételeket megállapítani: mindamellett ezen § kimondja azt is, hogy a telekkönyvi hatóság akként állapítja meg a felvételeket, *«hogy egyrészről a végrehajtató kielégítése szükségtelen késedelem nélkül legyen eszközölhető; másrészről a végrehajtást szenvedő és jelzálogos hitelezők érdeke sérelmeit ne szenvedjenek, a vevők versenye pedig ne nehezítettessék»*.

Ezen általános meghatározás mellett azt hiszem, hogy az árverési feltételek módosítása iránti kérelemnek tekintetik azon kérelem is, mely az egy telekkönyvi jószágtest egyes birtokrészekben való eladására vonatkozik, s ha annak tekintetik, akkor a feltételek módosítását jogában állván minden érdekeltnek kérelmezni, joga ez a jelzálogos hitelezőnek úgy mint a végrehajtást szenvedettnek, dacára, hogy a 155. §. csak a *«végrehajtató»* emliti fel egyedül, mint a kit e jog megillet.

Végül meg kell említenem, hogy a törvény *több telekkönyvi jószágtestnek* egyidejűleges eladása esetén *együttes árverését* ismét a *«végrehajtató»* kérelmére az érdekeltek meghallgatása után a bíróság belátásától függőleg engedi meg. Ugy vélem, hogy az egy jószágtest egyes birtokrészekbeni eladására vonatkozólag előbb előadottak a több jószágtest együttes elérverelésére is állanak, vagyis azt is nemcsak a végrehajtatonak, hanem az érdekelteknek is jogában áll kérelmezni».

HLATKY urnak felfogását azonban nem osztom, következtetéseit téveseknek tartom. Mert a törvény szoros magyarázatú. Ahol a törvény határozott és világos, mint jelen esetben a 155. §. második és negyedik bekezdéseiben foglalt azon rendelkezés, miszerint *csak a végrehajtatonak* adatik meg a kérdéses jog, magyarázatnak helye nincs. E jogot, szerintem, a 165. §. keretébe vonni nem lehet; mert az árverési feltételek módosítása a 150. §-ból kitetszőleg csak az eladás feltételeire és a vételár befizetésének módozataira vonatkozhatik, de semmi esetben sem magukra a hirdetményben felvett ingatlanokra vagyis arra, hogy a hirdetményben megnevezett ingatlanoknál több vagy kevesebb bocsáttassék-e árverés alá? s hogy azok egészben vagy részben? együtt vagy egyenkint árvereztessenek-e el? Abból, hogy a 150. §. első bekezdése kimondja, miszerint *«a telekkönyvi hatóság akként állapítja meg az árverési feltételeket, hogy egy részről a végrehajtató kielégítése szükségtelen késedelem nélkül legyen eszközölhető, másrészről a végrehajtást szenvedő és a jelzálogos hitelezők érdekei sérelmet ne szenvedjenek, a vevők versenye pedig ne nehezítettessék»*: nem az következik, amit HLATKY ur kihoz, hanem szerény vélekedésem szerint csupán csak az, hogy jogában áll a telekkönyvi hatóságnak az árverési feltételeket *eltérőleg a bemutatott tervezettől legjobb belátása szerint* megállapítani.

Például ha valaki tervezetében a venni szándékozó által leteendő bánatpénz összegét a kikiáltási ár 1% avagy 50%-ában állapítaná meg; ha kikötné azt, hogy végrehajtató bánatpénz nélkül is árverezhet s fizetés nélkül is vehet olyan ingatlanokat, melyen az ő követelését megelőzőleg tetemes adósságok vannak bekebelezve; ha kikötné, hogy vevő a nagyértékű ingatlanok vételárát azonnal vagy igen rövid idő alatt, avagy megfordítva csekély értékű ingatlanok vételárát nagy időközök alatt fizesse be stb.: a telekkönyvi hatóságnak nemcsak joga, de kötelessége ily tervezettől eltérni és az árverési feltételeket legjobb belátása szerint a 150. §. inteniója értelmében állapítani meg.

Még egy példát.

N. község 89. sz. tjkvében A. + 1—75. rsz. alatt A. és B. nevein álló, összesen 2465 frtra becsült ingatlanokból a B. ellen vezetett végrehajtás folytán csupán ennek $\frac{1}{4}$ rész illetőségére kéretik és rendeltetik el az árverés.

Ez képtelenség. Mert teljes lehetetlen, hogy a 75 darab ingatlan mindegyikének kikiáltási ára túlhaladja a 200 frtot; hiszen akkor az összes becsértéknek 15,000 frtnak kellene lennie. Már pedig a 156. §. a) — d) pontjaiban foglalt rendelkezések oly *katégorikusak*, hogy végrehajtató kérelmétől nem függnék, sőt ellenkezőleg annak kérelme dacára is mindenkor és feltétlenül alkalmazandók.

A felvett esetben tehát a bírónak ki kell válogatni azon ingatlanokat, melyeknek becsértéke (községről lévén szó) a 200 frtot, illetőleg ház és belteleknél az 500 frtot meghaladja és ezekre nézve csupán alperes B.-nek $\frac{2}{4}$ illetőségére, a többire nézve pedig a 156. §. a) és d) pontjai alapján A. és B. illetményeire vagyis az egészre kell elrendelnie az egyenkinti árverezést.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

A kereskedelmi törvény megtartási joga és a csődtörvény.

A megtartási jog a kereskedelmi törvény egyik kivételes intézménye, mely magában foglalja a hitelező kereskedő azon jogát, hogy visszatartathatja adósa tulajdonát képező azon pénzt, ingóságát és értékpapírját, mely birtokába került, adósa akaratával mindaddig, míg követelése kielégítetik.

Az 1875: XXXVII. tcz. két főosztályát különbözteti meg a megtartási jognak, t. i.

1. kereskedőnek kereskedő vagy nem kereskedő elleni lejárt követelése,

2. kereskedőnek csakis kereskedő elleni, esetleg le nem járt követelése tekintetében gyakorolt megtartási jogot, mindkét esetben feltétel lévén, hogy a követelés kereskedelmi ügyletből származott legyen.

Az első főosztálynál a megtartási jog nem gyakorolható, ha pénz, ingó vagy értékpapír az átadás alkalmával vagy az átadás előtt oly directióval láttatott el, mely a megtartási jogot kizárja, t. i. kijelentik, hogy azt bizonyos czélokra köteles a hitelező fordítani, nem pedig saját követelése biztosítása végett.

A második osztálynál még a határozott utasítás sem használ az adósnak; a hitelező megtartathatja a tárgyakat csőd esetében, de csak akkor, ha a tárgyak átadása után került csődbe az adós, vagy ha a hitelező arról, hogy adósa már csődbe jutott a tárgyak átvétele után értesült.

Ha a megtartási jog nem kereskedő ellen gyakoroltatik, a mennyiben az ingók stb. határolott rendelkezés mellett kerülnek a hitelező birtokába, a megtartási jog nem gyakorolható csőd esetében sem, azonban kérdés, vajon a kereskedelmi törvény 309. §-ának azon rendelkezése, mely szerint kereskedők egymás közt kölcsönös kereskedelmi ügyleteiből eredő követeléseik tekintetében csőd esetében akarnak megtartási jogot gyakorolni, nem szenved-e változást az 1881: XVII. tcz. folytán.

Az 1881: XVII. tcz. 12. §-a kimondja, hogy «a csődtömeghez tartozó dolgokra... a közadós tartozása alapján a csődtömeg elleni hatálylyal... megtartási jogot szerezni nem lehet.» A 13. §. rendelkezik: hogy «a csődnyitás hatályának kezdete előtt szerzett... megtartási jognak a tömeghez tartozó dolgokra leendő érvényesítése végett, a végrehajtást csődnyitás után is el lehet rendelni és azt foganatosítani.» Az tehát kétségen kívüli, hogy a hitelező gyakorolhatja megtartási jogát, ha a csőd a tárgyak átadása után következik be, de kétséges, vajon gyakorolható-e, ha a csőd a tárgyak átadása alkalmával már megnyitott, de a hitelező a csőd megnyitásáról a tárgyak átvétele után értesült?

KRÁLIK «csődtörvény» magyarázatában határozott álláspontot foglal el, kijelentvén, hogy a későbbi törvény derogál a korábbinak, a csődtörvény 12. §-a megtiltván a csődnyitás utáni megtartási jog szerzését, a kereskedelmi törvény 309. §-ának azon rendelkezése, mely szerint a kereskedő csődnyitás után is szerezhet ily jogot, el van törölve.

A csődtörvény 57. §-ának 4. pontja azonban látszólag ellentmond a 12. §-nak, mert kimondja, hogy «az ingó zálog által biztosított hitelezőkkel egyenlő jogok illetik azokat, kiket váltó- vagy kereskedelmi törvény szerint bizonyos dolgokra zálog vagy megtartási jog illet ezen dolgokra.»

Ezen szakasz még kétségesebbé teszi, vajon el van-e törölve a kereskedelmi törvény 309. §-ának utolsó pontja, mert hivatkozik a kereskedelmi törvényre, minden megszorítás nélkül, és így az teljes érvényben kell hogy fenálljon a megtartási jogot illetőleg. Amde a csődtörvény 12. §-a minden kételyt kizárólag intézkedik, hogy a csődnyitás hatályának kezdete után megtartási jogot szerezni nem lehet. Ennek dacára nézetünk szerint a keresk. törv. 309. §-ának utolsó pontja nincsen feltétlenül eltörölve a csődtörvény

által. Ugyanis a csődtörvény 1. §-a a csődnyitás és annak joghatálya között különbséget tesz oly formán, hogy a joghatály azon napon veszi kezdetét, melyen a csődnyitást elrendelő határozat a csődbíróságnál kifüggesztetett. Ha tehát a csőd megnyitott, még nem szükségképen és feltétlenül joghatályos, tehát a megtartási jog a csődbe kerülés után is gyakorolható, feltéve, hogy a hitelező erről, a tárgyak átvétele után értesült. Nincsen kétség természetesen az iránt sem, hogy a végrehajtás alá nem vonható tárgyakra, tehát a csődtörvény uralma alá nem tartozó dolgokra a megtartási jog a keresk. törvény 309. §-ának értelmében szintén feltétlenül gyakorolható.

Dr. Stern Miksa,
bpesti ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar bűnvádi eljárás tervezete a teljes törvényszöveggel s az általános indoklással nyilvánosságra bocsátatott. Alig kell kiemelni, mily nagy fontosságú codificationalis művel állunk szemben. Actualitást nyertek immár azon nagy elvi kérdések, melyek a bűnvádi eljárás alapjait érintik s a jogászokat eddigelé theoretikus táborokba osztották. A tervezetet kiadjuk külön kötetben s még e hónap folyamán előfizetőinknek megküldjük.

— A budapesti kir. tábla polgári tanácsai f. é. október hó 9-kén tartották első teljes ülésüket. Részt vettek az ülésben Szabó Miklós elnöke alatt Karap Ferencz, Ráth György, Tóth Elek, Bartha Béla és Raisz Szilárd tanácselnökök és 59 bíró. Tárgyát a teljes-ülés tanácskozmányának az első polgári tanács által egy konkrét eset alkalmából bejelentett azon kérdés képezte: vajon csak elsőbírósági avagy feltétlenül marasztaló másodbírósági ítélet alapján is van e biztosítási végrehajtásnak helye? A teljes-ülés beható vitatkozás után kimondotta: hogy biztosítási végrehajtásnak az első bíróság ítéletét megváltoztató és feltétlenül marasztaló másodbírósági ítélet alapján is van helye. Ezen most már teljes-ülési döntvény, valamint indoklása is teljesen megegyez a kir. tábla váltó-tanácsának azon határozatával, melyet lapunk f. é. 15. számában 143. szám alatt közöltünk.

— A budapesti kir. tábla kimondotta, hogy: a váltótörvény 108. §-a szerint ugyanezen törvénynek a zálogjogot szabályozó 106. §-a rendelkezéseitől eltérőleg megtartási jog váltó alapján gyakorolhatóságának mellőzhetlen alapfeltételét az képezi, hogy a tárgy, melyre a hitelező megtartási jogot kíván gyakorolni, a váltókötelezettnek tulajdonát képezze, továbbá hogy a csődtörvény szabályai által nincsen kizárva az, hogy egy okirat által kötelezett több személy ellenében a csődnek megnyitása egy beadványban kéressék.

— Az osztrák ügyvédgyűlés kifejezte azon óhaját, hogy az ügyvédi és bírói előképzés azonossá tétessék és hogy a bírói hivatal gyakorlását megfelelő ügyvédségi gyakorlat előzze meg.

— Schweizban az ártatlanul letartóztatottaknak a bíróság kárpótlást nyújthat az állampénztárból. A legújabb kimutatás szerint Aargau kantonban 1872—1881. évek folyamán alatt 77 alaptalanul letartóztatott vádlottnak 2684 napért 4022 frank adatott; alaptalanul elítélt 7 egyénnek 770 frank; Basel-land kantonban 34 egyénnek 1060 frank; Basel-stadt kantonban 32 egyénnek 937 frank; Freiburg kantonban 8 egyénnek 460 frank; Graubünden kantonban 10 egyénnek 1382 frank; Schaffhausen kantonban 4 egyénnek 135 frank; Swyz kantonban 9 egyénnek 1290 frank; Solothurn kantonban 16,512 frank; Thurgau kantonban 1500 frank; Unterwalden kantonban 2 egyénnek 120 frank; Waadt kantonban 37 egyénnek 1593 frank; Zug kantonban 4 egyénnek 330 frank; Zürich kantonban az utóbbi hat év alatt 600 frank.

— A párisi „Société de Legislation comparée”, «Annuaire»-jének igen érezhető hiánya az, hogy a francia törvényhozás benne mindeddig mellőzve volt. Régebben, midőn a szerkesztő társaság még jobbadára csak maga Franciaország részére dolgozott, e mellőzésnek megvolt az értelme; ma azonban, midőn a vállalat már nemzetközi jelentőségre emelkedett, okvetlen szükségessé vált annak a francia törvényhozás működésével való kiegészítése. Örömkre szolgál tehát a társaság igazgató tanácsának ama határozata, melynek értelmében a legközelebb megjelenő «Annuaire»-ben e hiányon pótolatni már fog.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Nyolczadik magyar jogászgűlés: A takarékpénztári betevők jogainak megóvása. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — A harmadik javára kötött szerződések. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. tszéki bírótól. — A vádrendszer kérdéséhez. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — A felebbvitel korlátozásáról szóló törvényjavaslat. Y.-tól. — Észrevételek a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Hiányos aláírások a váltón. Dr. TOMCSÁNYI LÁSZLÓ-tól. — Nyílt kérdések a gyakorlat köréből. CLAUDIUS tól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

NYOLCZADIK MAGYAR JOGÁSZGYŰLÉS.

III.

A takarékpénztári betevők jogainak megóvása.

Részünkről mindig azok közé tartoztunk, a kik a jogászgűlés feladatát az *actualis* és *fontos* törvényhozási kérdéseknek olynemű megvitatásában és megoldásában találták, hogy az enunciatio a törvényhozásnak a törvényalkotásnál mintegy *irányadóul* szolgálhasson. Ebből folyólag a mig egyrészt a pusztán elméleti értékkel bíró kérdéseknek kitűzését és megvitatását sohasem helyeselhetjük, másrészt minden adott alkalommal ellene voltunk annak, hogy a jogászgűlés, egyes fontos kérdéseknek elvi eldöntése helyett, jogi intézményeknek mintegy codificálásába bocsátkozzék. Sajnálattal kell constatólnunk, hogy a VIII. magyar jogászgűlés egyik irányban sem felelt meg teljesen a mi felfogásunk szerinti feladatának. A kitűzött és tárgyalt kérdések részben olyanok voltak, melyeknek *actualis* jelentőséget csak mesterkéltnél módon lehet tulajdonítani; a hozott határozatok pedig — hasonlóan részben — nem elvi enunciatiót, hanem egész sorozatát tartalmazzák a törvény keretébe tartozó tételeknek. Távol van tőlünk ezzel a jogászgűlés működésének jelentőségét kisebbiteni; de meggyőződésünk, hogy működésének hatása sokkal közvetlenebb leendett, ha az az általunk jelzett kereten belül mozog.

Feladatunkul a *második* szakosztály működésének megismertetését tűzvén ki, ezen szakosztály tanácskozmányainak eredményével fogjuk álláspontunk igazolását megkísérteni.

A jogászgűlés állandó bizottsága a hiteltörvények köréből két kérdést tűzött ki. Ezen kérdések egyike az, hogy: *„Szükséges-e törvényhozási intézkedés a takarékpénztári betevők jogának megóvására; és ha igen, milyen irányban?”*

A legnagyobb méltatlanság lenne részünkről, ha teljes készséggel nem ismernők el azt, hogy azok, a kik az állandó bizottság felhívásának megfélelték, a felvetett kérdést nagy szorgalommal és valódi alaposággal tárgyalták. Dolgozataik a jogászgűlés évkönyveinek maradandó értékű tárgyait képezik. De ép ezen dolgozatok és a véleményezők által proponált megoldásoknak homlokegyenest *ellenkező* módjai győztek meg bennünket arról, hogy a felvetett kérdés stactualisnak tekinteni nem lehet. Az olyan kérdést, melynek sem természetére, sem megoldási módjára nézve a szakértők jogi meggyőződése megállapodásra jutni nem birt, szerintünk egyelőre pihentetni és annak megvitatását legalább is azon időre kell halasztani, a midőn a megtisztult

vélemények concret alakban formulázott eredménybe foglalhatók. Legyen szabad e tekintetben, a lehető rövidséggel, magukra a véleményekre reflectálnunk. HEGEDŰS László ur magáról a felvetett kérdéstről következőleg nyilatkozik: *«A takarékpénztári ügy közérdekű rendezésének kérdése specíficus jogászai szempontokból, in specie a betevők érdekének megóvása szempontjából, még eddig megvitatás tárgyát nem képezte. A különböző felszólalások és javaslatok, melyek ez irányban eddig felmerültek, inkább csak a külföldi példák után feltárt, és a minél bővebb hitelforrások megnyitását s a meglevők kellő felhasználását sürgető, általános pénzügyi helyzetből kiinduló nemzetgazdsági vagy szorosan állami — fiscalis — érdekű szempontokra vezethetők vissza.»* És vizsgálva a szóban levő kérdés tekintetében eddigelő megjelent munkákat és dolgozatokat, azon eredményre jut, hogy: *«ha e többféle irányu nézetek lényegét összegezzük, ebből valamennyinek alapindokát illetőleg azon biztos következtetést vonhatjuk le: hogy a szóban forgó nagyfontoságú nemzetgazdsági intézmény és az ehez fűződő köz- és magánhitelviszonyok consolidálásának érdeke mindenesetre követel valamely intézkedést, a jövő bizonytalan esélyei ellenében, a mi, kérdésünk szempontjából, azt is jelenti: hogy takarékpénztáraink — általában — jelen szervezetük mellett és bizonyos eshetőségekkel szemben megnyugvást vagy épen lehető biztonságot arra nézve, hogy fizetési kötelezettségeiknek a betevők irányában kellő időben és kellő mérvben eleget tenni képesek, nem nyújtanak.»*

Véleményező tehát azon meggyőződésben van, hogy a betevők jogainak megvédése törvényes intézkedést követel. De ez mindössze theoreticus bizonyíték a kérdés megoldásának szükségessége mellett; és mi részünkről jobban szeretnők volna, ha véleményező megismertet bennünket a gyakorlati okokkal, tehát azon tényekkel és azon eseményekkel, melyek a kérdésnek nálunk *actualis* jellegét kölcsönözhetnek. Ezt azonban véleményező nem tette és nem is tehette; mert azon egy-két eset, mely nálunk a takarékpénztári betéteknek törvényhozási intézkedés által leendő külön biztosítása tekintetében felhozathatik, irányadó nem lehet. Egyes, alig évtizedekben előforduló és indokaikban a *büntető törvény* sulya alá eső tények sohasem igazolják azt, hogy a törvényhozás a forgalom és a privát akarat szabadságának oly mérvű korlátozásába bocsátkozzék, a minőt a betevők jogainak javasolt biztosítása okvetlenül maga után vonna. De ha elfogadnók is véleményező nézetét a kérdés megoldásának szükségességére nézve, nem tehetnők ezt semmi esetben sem azon módokat illetőleg, melyeket a kérdés a gyakorlati megoldásául indítványoz. Mit proponál véleményező? Nem kevesebbet, mint azt, hogy a törvényhozás a takarékpénztári betéteket a *záloglevelekkel* egyenlőknek nyilvánítsa. *«Azon határok közt — úgy mond véleményező — melyeket már értekezésem bevezető részében kijelölni épen a kitűzött cél érdekében jónak láttam, a takarékpénztári betétek lehető legteljesebb és leggyakorlatiabb biztosításának módját, alapelveit én részemről az 1876. évi 36. törvénycikknek hasonló intézkedéseiben találom, a mely kereskedelmi törvényünk szellemével és bizonyos intézkedéseivel teljes az összhangzásban általa felkarolt jogviszonyokat, a zálog-*

levelek biztosítása céljából, a legkisebb részletre is gondosan kiterjeszkedve, egész jogi bizonyossággal és alapossággal szabályozza úgy, hogy e törvényünket egyik legkitűnőbb organikus hiteltörvényünkül méltán tekinthetjük.»

A most említett törvénycikket véve a megoldás alapjául, véleményező nézete szerint két főirányban intézkedhetünk: «Először is a betéteket a betevők összesége tulajdonának tekintve, ezen alapfelfogás mellett azokat harmadik személyek támadásai ellenében, oly jogbiztosítókkal övezük körül, melyek általában az adós birtokában lévő idegen tulajdont megilletik. Egy részről meg kell védenünk a betéteket vagyis az ezeket képviselő takarékpénztári vagyonalatrészeket a takarékpénztár hitelezőinek (és így maguknak az egyes betevőknek is) közvetlen támadásai ellenében; hogy másfelől azokat — t. i. a betéti vagyontömeget — első sorban maguk a betevők összesége számára biztosítsuk. Az ezen irányu intézkedés az 1876: XXXVI. tcz. 17. §-nak mintájára ilyformán nyerhetne kifejezést: *hogy a takarékpénztári betétek a betevők összeségének vagyonát képezvén, azokra vagy az azokat helyettesítő vagyonalkatrészekre a takarékpénztár hitelezői által végrehajtás nem intézhető, és azokra vonatkozólag, a csőd folytán való értékesítés eseteit kivéve, harmadik személyek jogokat a takarékpénztárak ellenében egyáltalán nem szerezhetnek.*»

Nem akarunk annak hosszabb bizonyításába bocsátkozni, hogy a takarékpénztári betéteket a záloglevelekkel azonosítani, tehát a kettőt azonos intézkedések alá helyezni nem lehet; mi azt hiszszük, hogy a különbség, mely a két-nemű követelés jogi természetét közt van, annyira szembe-ötölő, hogy e részben minden bizonyítást feleslegesnek lehet tekinteni. De utalnunk kell azon consequentiákra, melyeket a Hegedüs ur indítványának esetleges megvalósítása maga után vonna, és a melyek végeredményükben a takarékpénztári intézmény teljes megsemmisítésére vezetnének; azt nem is említve, hogy az eszmét minden körülmény közt kivihetetlennek találjuk. Nekünk teljes meggyőződésünk, hogy a mely perczben kimondatnék az, hogy a takarékpénztári betétek a betevők összeségének vagyonát képezvén, azokra vagy az azokat helyettesítő vagyonalkatrészekre, a takarékpénztár hitelezői által végrehajtás nem intézhető és azokra harmadik személyek jogokat nem szerezhetnek, a takarékpénztáraknak minden hitelképessége megszűnnék. Avagy képzelhető-e az, hogy a takarékpénztárak, melyeknek a saját vagyonuk, az átvett betételekhez képest, rendszerint *clenyészőleg* csekély, az üzletkörükbe tartozó ügyletek bármelyik nemével foglalkozhatnának, ha velük szemben a törvény más hitelezőt nem ismerne, mint a betevőt, a kinek részére a takarékpénztár vagyonának túlnyomó részét confiscálja. Lehet, mert annak a szüksége bekövetkezhetik, hogy a törvényhozás a takarékpénztári üzlet szabályozását valamikor szükségesnek fogja találni; de kételkedünk abban, hogy ezen szabályozást a véleményező által proponált elvek alapján eszközölje; mert az ilyen szabályozásról joggal lehetne elmondani, hogy *pejor medicina morbo*.

(Polytatjuk)

Apáthy István.

IV.

A harmadik javára kötött szerződések.

Ezen ülés tán a legkevesebbé élénk volt, minek oka részint a szőnyegen forgó kérdések természetében, részint abban van, hogy ugyanezen időben a III. szakosztály tartotta ülését, és CSEMEGI Károlynak ez ülésre ígért beszédje ide vonta az érdeklődést.

LIPTHAY Kornél elnöklete alatt Dr. SÁGHY Gyula előadóként ötnegyed óráig tartó, a tárgyat kimerítő beszédben véleményét és indítványát előterjesztette azon kérdés tekintetében:

«A harmadik javára kötött szerződéseknek mily hatály

tulajdonítandó az alkotandó magyar magánjogi törvénykönyvben?» melyre külön utakon egy eredményhez vezető véleményes indítványok érkeztek Dr. BIERMANN Mihály-tól, Dr. BOZÓKY Alajos-tól és Dr. KLEKNER Alajos-tól.

Az előadó ennek constatalásával saját deductióira állt.

A szerződések hatását felosztja olyanra, melyet magokra a szerződő felekre, és melyet harmadik személyekre gyakorolnak; továbbá activ és passiv hatásra. Harmadik személyre a hatás passiv nem lehet. A római jog is csak az örökhagyót jogosította fel arra, hogy örökösét kötelezhessen; a minek oka az, hogy az örökhagyó örökösével egy személynek tekintetik. Hasonlóan intézkedik a bajor és drezdai javaslat.

Az activ hatást illetőleg: a római jog ezt is csak az örökösre vonatkozólag ismerte el; más esetekben az élet szükségleteihez képest csak kivételesen. Némely modern jogászok — ezek között UNGER — ebben a római jog önző felfogásának kifejezését látják, ellentétben állót a keresztény etikával, mely a felebarátról való gondoskodásnak parancsát hirdeti. Mások szerint a közforgalom biztonsága volt az oka a római jog amaz elvének. Előadó szerint az ok: a római jog rideg formalismusa.

A mai jogéletben a főirányelv nem a forgalom biztonsága, hanem annak könnyüség. Biztonságáról gondoskodik maga a szerződő fél. Ma a formalismus alárendeltebb fontosságu, és a causa obligandi maga a consensus; és a szerződés általi lekötöztetésnek határai abból állanak, hogy harmadik személy kárára, és hogy tiltott irányban nem szerződhetünk.

A német jogászok hívek akartak maradni a római jog felfogásához, de másrészt az új forgalmi igényeknek is akartak megfelelni. Ez pedig lehetetlen lévén, keletkeztek életre nem való theoriák: valóságos engedmény, ficta cessio, mandatum ad agendum, hozzájárulási, elfogadási stb. elméletek. Tisztult, emancipált felfogás az Unger-féle, mely szerint a harmadik javára kötött szerződésből ezen harmadik személy *közvetlenül* szerez jogot. Ezen elvet azonban Unger következetesen nem viszi keresztül.

Az új törvényhozások majd az egyik, majd a másik theoriához járulnak. Az ausztriai, zürichi, szász törvénykönyvek, a hesseni, drezdai javaslatok általában nem ismerik el a közvetlen hatást.

Legmesszebb megy ez irányban a magyar törvénykönyv tervezete, de ez is még korlátozottan: a szerződési rész 204. §-a elismeri a közvetlen hatályt, de a 205. §. ismét az elfogadási theoriához közeledik.

A bírói praxis úgy Magyarországon mint Ausztriában oda törekszik, hogy a szerződés hatálya harmadiknak javára elfogadtassék.

Eredmény: Hatály tulajdonítandó a szerződésnek nem csak akkor, ha vagyoni érdek kizárólag a harmadik személy javára bitosittatik, hanem akkor is, ha a szerződő fél érdeke fenforog. A harmadiknak beleegyeztétől a hatály fel nem tételezendő, mert akkor tulajdonképen a harmadik személy volna a szerződő fél. A hatálynak tehát közvetlenül, ipso jure kell bekövetkeznie, annál inkább, mert ipso jure szerzés más esetekben is történik.

Mindezeknél fogva az előadó indítványa az, hogy mondja ki a magyar jogászgyűlés:

«Az alkotandó magyar magánjogi törvénykönyvben a harmadik javára kötött szerződéseknek a felek akaratának és a kérdéses ügylet természetének megfelelőleg a harmadikra nézve is közvetlen hatály tulajdonítandó».

Dr. CSILLAGH Gyula a svájci szövetségi törvényt idézi, mely lényegileg egyezik a kérdésre nézve a magyar tervezettel. A promissariusnak kereseti jogát is el kell ismernünk, mert ki harmadik személy javára szerződik, kell

hogy a teljesítést is követelhesse. De ennek és egyebeknek felvétele a törvénybe nem szükséges, mert ez a törvény-magyarázat dolga.

Dr. KLEKNER Alajos: A római jog elve az, hogy cselekvény nélkül jogot szerezni nem lehet; és ez volt oka a római jog szűk felfogásának a harmadik személyek javára kötött szerződések tekintetében. A modern felfogás ellenben az egyén intentiójára fekteti a fősúlyt, mely nem irányulhat oda, hogy valaki ne akarja azt, miszerint harmadik személy az ő javára jogot ne szerezhessen.

Miután az előadó saját véleményét Klekner ellenében még röviden védelmezte, indítványa egyhangulag elfogadtatott.

Dr. Imling Konrád.

V.

A vádrendszer kérdése.*

A jogászgűlés ellene nyilatkozott annak, hogy a bíró ne mehessen túl az ügyész által indítványozott büntetési tételen, s ezzel vetőt mondott a bűnvádi eljárás javaslatának egyik kardinális határozmányára nézve.

Most már a javaslattal szemben a helyzet sokkal világosabb, mint a jogászgűlés votuma előtt volt.

Három csoport küzd egymással, mely a bűnvádi eljárást és különösen a főtárgyalást más és más elvek szerint kívánja konstruálni.

Előtérben állnak a javaslat tudós szerzője és hívei. Ezek az esküdtszék behozatalát nyelvi és nemzetiségi tekintetekenél fogva aggályosnak találván, kizárólag *szakbírói* alapon kívánják szervezni a bűnvádi pert és a szakbírói bíráskodás keretében létesíteni az alaptalan elítélések elleni garantiákat. A főtárgyalásnál a legnagyobb veszélyt abban látják, hogy a bíró oly cselekményben mondhatja bűnösnek a vádlottat, melyre nézve nem volt vád emelve, és oly büntetést szabhat, mely nem volt indítványozva. A külföld bűnvádi eljárásai ez ellen tudvalevőleg a bíró részéről való előzetes figyelmeztetést teszik kötelezővé mindazon esetekben, midőn a bíró in pejus el akar térni a vádtól. Ezen eszközt azonban a magyar javaslat szerzője és hívei elutasítják maguktól, mivel az ilyen kijelentés a bírót praeoccupálja és ennél fogva a védelmet illusoriussá teszi. Szerintök a bírónak, hogy elfogulatlan lehessen, nem szabad az ítélelhozatal előtt nyilatkoznia. *A bírói figyelmeztetés nélkül pedig a védelem biztosítása vagyis a meglepetések elkerülése csak úgy lehetséges, hogy a bíróság az ügyész által indítványozott büntetési mértékhez kötve van.*

Ezen gondolatmeneten épül fel a javaslat főtárgyalásának rendszere. A bíróság megkötöttségének és az ügyészi indítvány döntő hatályának azután szükségszerű következményeként áll elő az, hogy az ügyészeket szorosabban alá kell rendelni felebbvalójuknak, nehogy conniventia fészkelhesse be magát és a judikatura az egyes vidékek szerint eltérő legyen.

Ellentétes álláspontot foglal el a szakbíráskodás híveinek másik csoportja, mely a bűnvádi eljárás javaslatában a bírói hatalom jogosulatlan megcsorbitását és az anyagi igazságnak az alaki törvény alá rendelését látja, s az igazságszolgáltatást félti az ügyészség és a kormány túlnagy befolyásától. Ezen csoport a bírói hatalomnak mint ilyennek mindennemű korlátozását perhorreskálja; a döntő hatalmat a bíró kezében kívánja megtartatni és a vádlott lehető védelmét a vádindítványon való túlmenés esetében előzetes bírói figyelmeztetéssel biztosítani.

A harmadik csoport a középsúlyosságú (vétségi) cselekményeket illetőleg nagyrészt egyetért a másodikkal. A büntetésekre nézve azonban, mint a melyeknél fokozott garantiák szükségesek, az esküdtszékkel megerősített bíráskodást tartja létesítendőnek, minthogy csakis a bíróságnak két önálló

collegiumra osztása képes paralysálni a bűnvádi eljárás inquisitorius elemeit, és megakadályozni azt, hogy a perben valamelyik tényező túlsúlyra vergődjék. Ezen párt tehát szintén a bírói hatalom megosztását fogadja el alapul; de — eltérőleg a bűnvádi eljárás javaslatától — új közeget létesít, mely a bírói praerogatívák egy részét gyakorolja. Ilykép eléri azt, hogy a működő tényezők egyike sem juthat domináló helyzetbe az eljárás folyama alatt.

A mi az esküdtszék párt erősödését illeti, erre nézve a jogászgűlés szavazatából, habár az utóbb elfogadott indítványt támogató szónokok legnagyobbbrészt az esküdtszék hívei voltak, nem merünk messzemenő következtetéseket vonni, mert a többség csak a negatívóban találkozott, miszerint a bírói hatalom *az ügyészség büntetési indítványa által ne korlátoztassék*. Igen jól tudjuk, hogy azok egynémelyike, kik velünk szavaztak, távolabb áll tőlünk, mint a leszavazott kisebbség.

Annyiban mégis előnyösebb lett az esküdtszék kérdésének állása, hogy kitűnt azon éles elvi ellentét, mely a szakbeli bíráskodás két csoportját egymástól elválasztja. Az általuk gyakorolt kölcsönös kritika folytán kezd derengeni az a felfogás, hogy ezen két rendszer talán elég jó a csekélyebb súlyosságú esetek számára, de egyike sem képes a bűnvádi eljárás nagy horderejű feladatainak az egész vonalon megfelelni.

Lassankint sokan fel fogják maguknak vetni a kérdést, hogy miután elvi tekintetek nem ellenzik az esküdtszék behozatalát és a túlzottan feltüntetett nyelvi és nemzetiségi nehézségek mindinkább szétfoszlanak: miért tovább tévedezni az experimentatiók terén?

A nézetek ilyenén átalakulását előmozdítani lesz ezentúl hivatása az esküdtszék barátainak. *Dr. Fayer László.*

A felebbvitel korlátozásáról szóló törvényjavaslat.

A törvényjavaslat — állítólag a Curia egyik tagja által kidolgozva — az 1880: XXXVII. tcz. 43. §-ának intézkedését a kir. járásbíróóságok illetősége alá tartozó vétségekre is kiterjeszteni kívánja, egyes esetekben pedig, mint a becsületsértésnél, a könnyű testi sértéseknél, és az 1879: XL. tcz. 36., 39., 40., 52., 59., 79., 111. és 114. §-ai alá eső kihágások esetében másodbíróági ítélet ellen, akár helybenhagyó, akár megváltoztató is legyen az, a felebbvitelt teljesen kizárja, és ha mégis valaki felebbvitellel élni merne, azt 100 forintnyi pénzbüntetéssel és esetleg 10 napi elzárással büntetni javasolja.

Tehát nem csak az 1880: XXXVII. tcz. 43. §-ának intézkedését a kir. járásbíróóságok illetősége alá tartozó vétségekre is kiterjeszteni, hanem bizonyos bűnesetekben hatályon kívül kívánja helyezni. De vajon olyan valami csekélynek tartja-e a törvényjavaslat az állampolgárok becsületét, hogy midőn a három forum mellett is a panaszok általánosak és sok tekintetben jogosultak is, a felebbvitelt most megszorítani lehetne? A törvényhozas feladata nem csak parancsolólag és tiltólag fellépni, hanem egyszersmind úgy intézkedni, hogy az egyik törvény a másikat kiegészítve, azok kapcsolatos egységet képezzenek, s különösen becsületsértések megtorlása iránti intézkedéseknél egyik legnagyobb feladata az államnak odahatni, hogy a B. T. K. által tiltott párviadalok lehetőleg megakadályoztassanak. Az államnak feladata ez utóbbi irányban az idézett törvényjavaslat intézkedéseivel egyenes ellentétben áll. A becsületsértéseknél nem a pór nép alsó rétegeinek eseteit kell szem előtt tartani, hanem azon állampolgárok eseteit, a kik a becsületet a legnagyobb kincsnek tartják.

Hát a könnyű testi sértés oly egyszerű valami? Nem lehet-e ez más is, mint a minek minősítették? Lehet, és pedig lehet 15 évi fegyházzal büntethető gyilkossági kísérlet,

* Lásd ugyanezen tárgyról az e lapok 39. és 40. számaiban e sorok írójától és Helmbacher Nándortól megjelent cikkeket.

10 évi fegyházzal büntethető szándékos emberölési kísérlet, stb., s ily esetekben még a kir. ügyészség se bírjon felelősségi joggal?

Az 1880: XXXVII. tcz. 43. §-a a felelősségnek korlátozásában a végsőig ment. Ennél tovább menni annyit jelentene, mint az állam alapját, az anyagi igazságszolgáltatást, az állam fiscalis szempontjának áldozatul hozni.

Oly példásan rendezetnek s minden tekintetben kifogástalanok-e a mi viszonyaink, hogy midőn az egyes-bírók felhatalmazzuk, hogy 6 havi fogházbüntetésig ítélhet — a mi másutt a civilizált európai államokban, hol mellesleg megjegyezve, valamivel jobb törvénykezési viszonyok uralkodnak mint nálunk, sehol sincsen — a felelősséget is korlátozhatjuk? Nézzük csak a statisztikai adatokat, s látni fogjuk, hogy a Curia hány esetben mentette fel a vádlottat a vád és következményei alól. Ezek nem csekély számban mutatkoznak. De ha csak egynéhány eset is fordult volna elő, már az is megcáfolatlanul igazolná azt, hogy az egyes-bírói ügyekben három forumnak lennie kell. És valóban sajátoszerű tüneménykép jelenkezik az, hogy midőn a legkisebb, a közigazgatási hatóságok illetőségéhez utalt ügyekben a feleknek két felelősségi forum adatik, a sokkal fontosabb ügyekben a felelősség korlátozását szándékolják.

És a baj tetézésül a törvényjavaslat az igazságot kereső felet, az igazságszolgáltatás helyett, 10 napra bezárja. Valóban ez képezi a törvényjavaslatnak koronáját. Elismerjük, hogy sokan jobb tudomásuk ellenére tisztán perlekedési viselkedéssel élnek felelősséggel; de ha ezt kívánjuk megakadályozni, ahhoz ily draconikus intézkedésre szükségünk nincs; ily intézkedésnek csak — mint a polgári perben — ott lehet értelme, a hol a pénzbüntetést megállapító bíróságot felülvizsgálat megilleti, de nem akkor, ha az ügy felülbíráskodásába bocsátkozni egyáltalán jogosítva nincsen. Ily esetekben tehát sokkal egyszerűbbnek mutatkozik, ha az ily felelősséget az első bíróság, hivatkozással a törvény megfelelő §-ára, a félnek visszaadja, a minek még az a jó oldala is volna, hogy a Curianak ezzel sem kellene foglalkoznia.

De hát el fog-e éretni a cél? Kevesebbülni fognak-e a restantiák a törvényjavaslat intézkedéseivel? Nem. A Curianál a restantia, mondjuk kétharmaddal — többel semmi esetre — kevesebb lesz ugyan, de mégis csak lesz restantia. A kir. tábla ügymenetére nézve pedig e törvényjavaslat nem csak nem kedvező lesz, hanem a mennyiben a mi lelkiismeretes bírónk tudván azt, hogy határozatuk végleges, gondosabbak lesznek, ez az ügyek gyors elintézésére hátrálásánál fog járni.

A baj orvoslása inkább abban keresendő, hogy a felelősség, miként az nálunk napról-napra populárisabb eszmévé válik, a járásbírástól általán a törvényszékhez irányoztassék s ezen ügyekben a tábla utolsó forumként megállapíttassék. Mi által egyrészt a Curia a nyomósabb ügyek előnyére tehermentesíttetnék, másrészt pedig a kisebb ügyeknek is háromszori elbírálás biztosíttatnék. *y.*

Lapunk zártával értesülünk, hogy időközben a képviselőház igazságügyi bizottsága ugyanazon javaslatot fogadta el, melyet a fenebbi cikk ajánl. TELESZKY ISTVÁN előadó indítványára ugyanis kimondatott, hogy a felelősségek a járásbírástól a törvényszékhez menjenek és hogy másodfoku felelősség csak az esetben engedessék meg, ha az első és másodbíróság akár a tény, akár a bűnösség kérdésében ellentétes ítéletet hoz; ezen intézkedések azonban a kihágási ügyekre is kiterjesztendőek volnának. Hogy a törvényszék a felelősséget szóbelileg tárgyalja-e vagy pedig csak az iratok alapján, arról az indítvány hallgat. Mi részünkről valódi garantiát csak a szóbeli tárgyalásban tudnánk találni.

Szerk.

ÉSZREVÉTELEK

a magyar magánjogi törvénykönyv előadói tervezetének ötödik rész, első és második címére.*

IV. FEJEZET.

A törvényes utóörökösödésről.

(Befejezés)

Az öröklött és szerzeményi vagyon közötti megkülönböztetésre alapított s ez idő szerint érvényben levő ági örökösödési rendet a tervezet mellőzendőnek véli s a törvényes örökösödést nemcsak a vagyonok eredetére és minőségére, hanem az öröklött és szerzett javakra való tekintet nélkül szabályozza.

Ezen elvi állásponttól azonban a VI. fejezet letér, midőn a *törvényes utóörökösödés* megállapítása által mégis figyelembe veszi a vagyon eredetét oly esetben, ha az örökhagyó után ennek több gyermeke a törvényes örökösödés rendén örökösödött, a mennyiben ezen testvérek valamelyikének leszármazók nélkül történt elhunytja esetében a túlélő testvéreknek törvényes utóörökösödési jogot tart fenn az elhunytjának jutott osztályrész erejéig.

Meggyőzőnek találok a tervezet azon indokolását, melylyel a vagyonok eredetére vonatkozó megkülönböztetés elejtését támogatja; épen ezért nem látom át, miért lenne csak célszerű is ezt egy egészen új intézmény alakjában, bárha szűkebb keretben, mégis fentartani. Jogéletünk történeti előzményei s talán eredeti szelleme iránti kegyelettel szemben áll az opportunus elve, mely a törvényes utóörökösödés intézményének ellene szól.

E meggyőződésemet annál bátrabban fejezhetem ki, mivel maga a tervezet érdemes szerzője sem ragaszkodik a javasolt új intézményhez, midőn az indokolásban mondja: «A törvényes utóörökösödés egyébiránt a tervezetben egész önállóan és külön fejezetben szabályoztatván, ha esetleg az, mint az ági örökösödés méltányos figyelembe vételének véghatára elfogadhatónak nem találtatnék: e fejezet a tervezetből könnyen kihagyható leszen a nélkül, hogy a törvényes örökösödésnek megállapított általános szabályozása változtatást igényelne».

Erre támaszkodva szükségtelennek tartom a bővebb kifejtést, csak azt vagyok bátor kiemelni, hogy a törvényes utóörökösödés sokkal nagyobb mérvben bonyolítaná az öröklési ügyek elintézését, mint a mennyire az osztályos testvéreknek védeni kívánt érdeke igazolni képes.

Hisz a tervezet szerint is a törvényes utóörökösödésnek csak akkor lenne helye, ha az örökhagyó sem élők között, sem halála esetére másképp nem intézkedett. Tegyük fel, hogy az elhalt testvér nem rendelkezett, kire száll hagyatéka? A 21. §. szerint annak fele a netalán még életben levő másik szülőre, másik fele pedig egyenlő részekben túlélő testvéreire. A VI. fejezetben szabályzott törvényes utóörökösödés a szülőnek a 21. §-ban már megadott törvényes osztályrészét, esetleg kötelesrészét csonkítaná meg, a mi nem lehetett a tervezet szándékában. Különben ez nem csak ellentétes, de nem is igazságos, mert ha az örökhagyó szülője még él, ez hozzá közelebb áll, mint testvérei, s ha esetleg az örökhagyónak más vagyona nem volt, mint a mely az utóörökösödés tárgyát képezi, saját szülője az örökösödésből egészen el lenne zárva. Ha pedig az örökhagyónak egyik szülője sem él, akkor hagyatéka, a mennyiben másképp nem intézkedett, ugyis testvéreire száll, a nélkül, hogy e végre a törvényes utóörökösödés intézményére szükség lenne.

Ennél fogva legyen szabad a VI. fejezet mellőzését kívánatosnak tartanom.

* Az előbbi közleményeket lásd a 13., 14., 17. és 41. számokban.

VII. FEJEZET.

Az örökségről való lemondásról.

A tervezetnek az örökségről való lemondást tárgyzó VII. fejezetét nem tartom sikerültnek. Hogy ezt indoklhasam, legyen szabad mindenekelőtt a *lemondás* lényegére és az ebből eredő jogi hatályra utalnom.

A tervezet is elfogadja, hogy a lemondás csak az örökhagyó és a lemondó örökös között kötött *szerződés* útján jöhet létre*, minélfogva a lemondás a lemondóra nézve csak az örökhagyó által érvényesen történt elfogadás után válik kötelezővé. A lemondási szerződés tehát jogviszonyt alapít meg az örökhagyó és (különben) leendő örököse között; jogviszonynak pedig egyáltalában, tehát a lemondás által célbavett jogviszonynak is, csak valamely jog és az annak megfelelő kötelezettség lehet tárgya. Ehez képest a leendő vagy lehető örökös is csak annyiban mondhat le öröklési jogáról, a mennyiben őt ilyen valósággal megilleti, mert a mihez valakinek joga nincs, arról lemondani jogilag nem is lehet. Miután pedig a lemondási szerződésben egyik fél az örökhagyó, ebből szükségképen következik, hogy lemondásnak tárgyát csak azon öröklési jog képezheti, mely a lemondót az örökhagyóval szemben, annak akarata ellenére is megilleti. Ilyen öröklési jog egyedül a *szükségképi örökösnek joga a kötelesrészhez*.

A kötelesrészről való lemondásnak helyes oka lehet; következésképpen ennek törvényes szabályozása okvetetlenül szükséges is. Például: valamely fiu, ki fiatal korában könnyelműsége által atyjának annyi költséget okozott, hogy e miatt testvérei örökrészükből megrövidítettnek, hibáját jóváteendő — vagy az a gyermek, ki oly kiházasítást kapott, milyen a szülék vagyoni körülményeinél fogva többi testvéreinek már nem juthat — testvéri szeretettől, vagy az örökhagyó iránti hálaérettől indítva, lemond a neki jutandó kötelesrészről, hogy testvérei ez által némileg kárpótolva legyenek. Lemondás nélkül ez nem lenne elérhető, miután a példaképen felhozott s hasonló esetekben kitagadási ok nem forog fenn. Ha pedig az illető testvér nem az örökhagyó életében mondana le, hanem az öröklés megnyitla után, akkor ez már nem lemondás lenne, hanem *el nem fogadás*, mely egészen más szempont alá esik. S ha később az örökhagyó vagyoni viszonyai kedvezőbbre fordulnának, úgy hogy a lemondás indoka és célja elesnék, ezen segíthet az örökhagyó vagy az által, hogy a lemondási szerződést a lemondó beegyezésével megsemmisíti, vagy pedig egyoldaluan az által, hogy végrendeletileg a lemondó szükségörökösnek is osztályrészt vagy hagyományt juttat.

Ellenben igénytelen nézetem szerint a *törvényes örökösödési jog* a lemondás tárgyát nem képezheti, mert ilyen az örökhagyó életében még nem létezik; a mi pedig nem létezik, a mi még jövőbeli dolognak sem tekinthető, a felett szerződést kötni jogi lehetetlenség. De ha oka lenne az örökhagyónak arra, hogy valamely lehető örökösétől a törvényes osztályrészt elvonja, könnyen teheti ezt végrendelet, tehát egyoldalú intézkedés által is, a nélkül, hogy ehhez az illető (lehető örökös) beegyezése vagy csak tudomása is megkívántatnék.

Ezekben röviden jelezve van álláspontom, melyet a tervezet VII. fejezetével szemben elfoglalom, de egyszersmind ki is van jelölve a hely, melyet véleményem szerint ez intézménynek a törvénykönyv beosztásában elfoglalnia kell, t. i. a *kötelesrészről* szóló címbe, miután a lemondás csak erre vonatkozhatik.

De még az öröklési szerződésekről szóló szabályok társaságában is otthonosabbnak érezhetné magát az örökségről

való lemondás intézménye, mint a tervezetben neki juttatott helyen, mert a lemondási szerződés lényegében nem egyéb, mint örökségi szerződés. Nemcsak *«merően külső érintkezési pontok, t. i. a szerződési alak*, indokolná az együttes szabályozást, hisz mindkettőnek tárgya a lehető örökség, csak hogy egyik esetben igenlő, a másokban pedig nemleges tartalommal. A tervezet indokolása értelmében az oly ajándékozás, mely által a hitelező adósának tartozását elengedi, nem lenne ajándékozási szerződésnek tekinthető, miután ily jogügylet is nem új követelési jogot létesít, hanem ellenkezőleg jogot megszüntet.

A VII. fejezet megfelelő áthelyezésének reményében bátor leszek most az egyes szakaszokra is észrevételeimet megtenni.

A 64. §-ban kimondandó lenne, hogy az örökségről való lemondási szerződés csak az örökhagyó és a kötelesrészre igénynyel bíró örökös között jöhet létre.

A szerződés érvényességéhez megkívánt alaki kellékek-nél a 65. §. b) pontja helyett meghatározandó lenne, hogy a szerződésnek az örökségi szerződés számára megszabott alaki kellékekkel kell birnia.

Ugyanazon §. utolsó bekezdése egészen elhagyandó lenne, miután már az a) pont kimondja, hogy a lemondás érvényességéhez teljes cselekvési képesség kívántatik meg; cselekvési képességgel nem bíró személyek érdekének védelmét pedig a gyámságról s gondnokságról szóló jogszabályoknak hagynám fenn.

A 66. §. utolsó bekezdését is mellőzni kellene, mert ha valaki kifejezetten csak a kötelesrészről is mondott le, ebből mégis önként következik, hogy ez által törvényes örökösödési igénye is elenyészett, mert ha nem illeti meg az sem, mit lemondás nélkül az örökhagyó neki köteles lett volna juttatni, annál kevésbbé marad fenn igénye ahoz, mit az örökhagyó neki hagyni egyáltalában nem is tartozott. Ha pedig a törvényes örökösödési igény fenn lett tartva, akkor ez oly ellenmondás lenne, mely a lemondást cáfolja meg, miután a törvényes osztályrész még nagyobb mint a kötelesrész.

S ha az örökhagyó a lemondás dacára lemondó leszármazójának örökrészt vagy hagyományt juttatni kíván, könnyen teheti ezt végrendeletben.

A köteles és a törvényes osztályrész közötti megkülönböztetésnek (a lemondás tekintetében) csak akkor és addig lehetett értelme, míg a törvény oly vagyont is ismert, mely felett az örökhagyó nem végrendelkezhetett s mely törvéynél fogva törvényes örökösre szállott. Ilyen vagyont a tervezet sem ismer többé.

A magánjogi irodalomban vitás, a törvénykönyvekben pedig különbözőleg van eldöntve a kérdés, hogy az örökségről való lemondás a lemondó leszármazóira nézve kötelezőnek tekintessék-e vagy nem?

A tervezet a 67. §-ban azon álláspontot fogadja el, mely-nél fogva a lemondás az örökösöket nem kötelezi.

Előre is kijelentem, hogy ellenkező meggyőződésben vagyok; legyen szabad ennek igazolását megkísérlelem.

A lemondási szerződés oly önálló jogügylet, mely két arra jogosult fél között jő létre s mely közöttük új jogviszonyt alapít meg. A közvetlen következmény abból áll, hogy a lemondó örökös részén elenyészik azon jog, mely őt a lemondás nélkül megillette volna s mely felett ő szabadon rendelkezhetett. Más oldalról az örökhagyó felmentetik azon kötelezettségtől, miszerint vagyonából bizonyos részt lemondó örökösének törvéynél fogva, *kötelesrész* címén, hátrahagyni köteles lenne, minek következtében vagyonának ezen része felett is úgy éltében, mint halála esetére is már szabadon rendelkezhetik.

Kérdés most csak az lehet: hogy a szerződésileg létrejött jogviszony az egyik fél (lemondó) korábbi halála folytán megszűntnek tekinthető-e vagy nem?

* A 64. §-nak azon meghatározása, hogy a szerződésnek az örökség megnyitla előtt kell köttenni, önként értetik, mihelyt egyik szerződő félnek okvetetlenül az *örökhagyónak* kell lennie.

A felett nem lehet kétség, hogy a halál csak az oly jogot vagy kötelezettséget szünteti meg, mely törvény, szerződés vagy végrendelet által az elhunyt személy életéhez volt kötve. Ha tehát a lemondási szerződésben kikötetik, hogy azon esetre, ha a lemondó az örökhagyó előtt elhalna, leszármazóit a lemondás ne kötelezze, ez okvetetlenül érvényre is jut, helyes is. De ha ily kikötés nem történt, a feltétlenül megkötött jogügylet hatályosságát az egyik fél korábbi halálának esélyétől függővé tenni már nem helyes; mert a lemondó halála által *nem enyésznek el az okok*, melyek a lemondást annak idején előidézték, mert a lemondás folytán az örökhagyó szabad rendelkezési jogot szerzett vagyonának, illetve hagyatékának bizonyos része felett, itt tehát *szerzett jog* áll utban, mert a lemondó jogosítva volt az őt megillető kötelesrészről lemondani, minek folytán *öröklési igénye elenyészett*, mely pedig halála folytán a helyébe lépő leszármazói javára már nem éledhet fel.

Az indokolásnak az az érvelése, miszerint «a távolabbi leszármazókat az örökösödési jog nem a közelebbi leszármazó képviseleti jogán, hanem önállóan illeti meg, és habár ők a törvényes örökösödés rendén mint a közelebbi leszármazó helyébe léptettek hivatnak az örökösödéssre, ebbeli jogosultságuk nem a közelebbi leszármazó képviseletén, hanem közvetlenül az örökhagyóval való rokonsági összeköttetésen alapul», önmagának mond ellent. Mert hogy a távolabbi leszármazók a közelebbi leszármazó *képviseleti jogán* vagy pedig *mint helyébe lépők* hivatvák az örökösödéssre, ez csak a kifejezésben különbözik, de értelemben és lényegben nem.

Azt sem fogadhatom el, hogy a távolabbi leszármazó nem a közelebbi leszármazó képviseletén, hanem *közvetlenül* az örökhagyóval való rokonsági összeköttetés alapján örökölné, mert mint távolabbi leszármazó, miként a tervezet is nevezi, nem lévén közvetlen leszármazó, a rokonságot éppen a lemondó (közvetlen) leszármazó közvetíti, mint ezt a tervezet különben a 20. és 53. §§-ban egyenesen ki is mondja; sőt ha a lemondó az örökhagyó halálakor életben van, a távolabbi leszármazók jogilag nem is tekintetnek létezőknek.

Ezek alapján a 67. §. tartalma helyett célszerűbbnek látnám annak a kimondását, hogy a lemondás a lemondó korábbi halála esetében leszármazóit nem kötelezi:

- a) ha ez a lemondási szerződésben kikötöttet;
- b) ha a lemondási szerződés létrejöttkor a lemondónak szükségörökös-társai voltak, de az örökhagyó halálakor már nem élnek és leszármazókat sem hagytak hátra;
- c) ha a lemondás egyoldaluan (végrendeletben) lett kijelentve.

A 68. §. első bekezdésére legyen szabad megjegyezni, hogy nem tartom célszerűnek, hogy a lemondás kifejezetten bizonyos személyek javára történhessék, miután a szerződés által egyfelől a lemondó elveszti a kötelesrészhez való igényét, másfelől az örökhagyó e vagyonrész felett szabad rendelkezési jogot szerez. A tervezet értelmében pedig a lemondó a kötelesrészre vonatkozó igényét ruházná másra, esetleg oly személyre, kit ilyen igény meg sem illethet.

Ugyanazon §. második bekezdését azonban mindenesetre mellőzendőnek tartom, miután a 64. §-hoz tett észrevételeim értelmében más mint az örökhagyónak valamely leszármazója lemondási szerződést nem is köthet; az iránt pedig, hogy kinek javára értelmeztessek a lemondás, jogvélelemnek helye egyáltalában nem lehet, mihelyt elfogadtatik a tétel, hogy a lemondás folytán az illető részre nézve az örökhagyó nyer szabad rendelkezési jogot, kivéve, ha az ő beegyezésével a szerződésben világosan egyéb határozatot volt meg.

Végre a 69. §-hoz nincs észrevételem.

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hiányos aláírások a váltón.

A váltó formális természetéből önként következik, hogy váltókapcsolatba csakis aláírás által lehet lépni. Az aláírás képezi az akaratkijelentés alakját és egyszersmind annak tényét. Alakját azért, mert az akaratkijelentés csakis aláírásképen válik váltójogivá. E tekintetben kivételnek helye nincsen. Szóbeli nyilatkozat, bármily hitelt érdemlőleg lenne is annak megtörténte bebizonyítva, váltójogi kötelezettséget meg nem állapítana.

Tényét pedig azért képezi az aláírás az akaratkijelentésnek, mert csak az aláírás rávezetése által és annak idejekor vétetik a kijelentés megtörténtnek. A fent kifejtetteket röviden úgy is lehet kifejezni, hogy az aláírás maga az akaratkijelentés.

Mivel pedig az az akaratkijelentés a jogügylet egyik lényeges eleme, s mivel ez a váltónál az aláírással azonos: kétséget sem szenved, mikép az *aláírás* igényt tarthat arra, hogy kellően megvitattassék.

Előrebocsátva azt, hogy az «aláírás» fogalma alá nemcsak a név- és cégeláírást, hanem a kézjegyet vagy keresztvonást is sorolom, áttérek értekezésem tulajdonképi tárgyára, a hiányos aláírásokra.

A hiányos aláírások fogalmát az elméletben meghatározni igen nehéz, arra csak a gyakorlat, a leleményesség nagymestere taníthat. Az elmélet embere fölállít egy tételt, melyet ő minden előfordulható esetben alkalmazhatni vél, de a gyakorlat megmutatja, hogy számtalan új eset merül fel, melyre az nem illik.

Épen ezért lehető legtágabb meghatározással mondhatnám, hogy hiányos az aláírás akkor, midőn annak kérdése bármi tekintetben megfontolást igényel, nem tévén e részben különbséget az, vajon a kérdés az aláírás hatályossága mellett dől-e el, vagy ellenkezőleg?

Váltótörvényünk is, mely a hiányos aláírásokról 104. és 105. §-aiban intézkedik, ide sorolja ép úgy azon aláírásokat, melyeknek hatályt tulajdnit, mint azokat, melyektől azt megvonja.

Törvényünk azonban, mely idézett szakaszaiban csak a kézjegyről, a megbízás nélküli ügyvitelről és az «excessus mandati»-ról intézkedik, a hiányos aláírások fogalmát ki nem meríti, sőt egyéb vonatkozó szakaszait ide sorolva, nem lehet mondani, hogy minden eshetőség szabályozva volna

1.

A váltón lévő aláírás osztályozására támpontokat nyújthat azok alanya, indoka, hitelessége, alakja, nyelve, helyzete, helye, minősége, módja, ideje, tárgya, tartalma, hatálya és perbeli szerepe.

Alanyát tekintve lehet az aláírás személyes és meghatalmazási, ide értve a gyámok és egyéb képviselők nyilatkozatait is. De az alany cselekményéhez észszerűen indok is szükséges, és ekként szándékolt, véletlen, kierőszakolt és tévedésen alapuló aláírásokat lehet megkülönböztetni; hitelességére nézve pedig az aláírás valódi, vélelmezett, fictiv, hamis és hamisított.

Eltekintve az alanytól, objective, az aláírás alakja jöhet figyelembe, mely szerint kézjegyről, név- és cégeláírásról szólhatunk.

A váltó közforgalomra szánt okirat lévén, azon mindenféle, úgy élő, mint holt nyelvű aláírások fordulhatnak elő, és itt, mint gyakori, kiváló figyelmet érdemel a zsidó betűkkel tett aláírás.

A mi az aláírásnak mint váltónyilatkozatnak helyzetét illeti, e szerint az vagy önálló, vagy pedig együttes

(avallum) lehet; a hely szerint pedig állhat a váltó előlapján vagy hátlapján, a másolaton és a toldaton.

Az aláírás minőségét tekintve puszta (üres) és toldott aláírásokról szólhatunk, mely utóbbi ismét szükségkép toldott, vagy kitölthető lehet. Ugyancsak a minőségre nézve, a szerint a mint az aláírásban maga az akaratkijelentés, vagy csupán ennek tanúsítása foglaltatik, megkülönböztethetjük a nyilatkozó és a tanusító aláírásokat.

Figyelmet érdemel a mód is, mely szerint az aláírás keletkezik, és erre nézve példaképpen álljon az íróval előírt aláírás utánírása téntával, a minta után való lerajzolás és a stampiglia-lenyomat.

Értekezésem elején érintettem, hogy az akaratkijelentés az aláírással egyidejű, de ebből nem következik, hogy az aláírás, kivált ha mint hiányos jó figyelembe, «később elismert» ne lehessen.

Erintettem azt is, hogy az aláírás az akaratkijelentéssel azonos, tehát az aláírás, úgy tekintve azt, mint az akaratnak kijelentését, tárgyát illetőleg lehet a váltóügyletre vonatkozó, midőn váltónyilatkozatnak nevezetik; de lehet olyan is, mely a váltóügylettől független. A váltónyilatkozat ismét tartalmilag elfogadói, kibocsátói, forgatói és kezesi; az oly aláírás pedig, mely tulajdonképpen a váltóügyletre nem tartozik: közokirati vagy magánokirati lehet.

Hátra van még az aláírás hatályát és perbeli szerepét venni szemügyre. Hatályára nézve: lényeges, kötelező és érvénytelen; feltétlen és feltételes; abszolút és relatív hatályu aláírásokról lehet szólni; míg a perbeli szerep tekintetében az alperesi és a felperesi aláírások osztályozása, főképp az utóbbinak enyhébb elbírálása miatt jöhet figyelembe.

II.

Minden jogügyletnél az első és kiváló figyelem tárgyát annak alanya képezi. Az alany a jogügylet alkotója, általa változik az át és ő szünteti meg. Alany nélkül jogügylet és így váltóügylet sem képzelhető. Ha a váltón egy aláírást látunk, önként fölmerül bennünk annak subjectív oldala, hogy t. i. az alany ezen aláírással akaratát jelentette ki. Ezt pedig tehetné személyesen vagy meghatalmazott által.

Ha az alany személyesen jelentette ki akaratát az által, hogy nevét (cégét) a váltóra reávezette, akkor azt mondjuk, hogy azon aláírás személyes; minden más esetben meghatalmazási aláírásról szólunk.

Személyes aláírást csak a természetes személyek tehetnek; a jogi személyek képviselőre szorulnak. Ezen szabály az utóbbiakra nézve kivétel nélkül áll, és ugyanezen szempont alá esnek a kereskedelmi társaságok is.

A részvénytársaságokat és a szövetkezeteket az igazgatóság képviseli. E tekintetben nehézség alig merülhet fel, s kérdés alá legfeljebb a képviselői jogosultság időbeli hatásai jöhetnek.

De e részben a kereskedelmi törvény világosan intézkedik. Az igazgatóság képviselői joga akkor kezdődik, mikor a társaság a 149. és 224. §§. szerint megalakulnak tekintetik. Ellenben a képviselői jog megszűnése csak akkor következik be:

1. midőn a cégjegyzékbe bevezetett feloszlás közzétetik (kereskedelmi törvény 9. §-a);
2. vagy midőn a csődnyitó végzés kifüggesztetik (1881: XVII. tcz. 1. §.).

A közkereseti és betéti társaságok képviselőit egy vagy több tag, illetve beltag, még pedig egyenkint van jogosítva.

Közkereseti társaságnál ezen jog eredetileg az összes tagokat megilleti, hacsak ez némelyektől meg nem vonatott; feltéve, hogy a kizárás, vagy a jogosítvány visszavonása a cégjegyzékbe történt bevezetés után kellően közzétetett (ktv. 91. §.). Ugyanez áll a betéti társaságoknál a

beltagokat illetőleg, mert ezekre nézve a kereskedelmi törvény 125. §-a szerint, a társaság egyszersmind közkereseti társaságnak tekintetik.

Az eddig mondottak a bejegyzett társaságokra vonatkoznak. De fölmerül itt a kérdés, miként áll a dolog a be nem jegyzett társaságok tekintetében? Mivel azonban a részvénytársaságok és a szövetkezetek bejegyzés előtt nem léteznek (ktv. 149. és 224. §§.), sőt a kereskedelmi törvény 138. §-ának harmadik bekezdése szerint a be nem jegyzett betéti társaság tulajdonképpen közkereseti: így tehát mint be nem jegyzett társaság csak a közkereseti társaság szerepelhet. A be nem jegyzett közkereseti társaság, mint ilyen, felismerhető lesz, mielőtt üzletét tényleg megkezdte (ktv. 87. §.). Ennek minden tagja egyformán jogosult a képviselőre, mert a jogosultság megvonása valamelyik tagtól csak a bejegyzés közzététele által lenne hatályosan eszközölhető (ktv. 91. §.), de itt épen a bejegyzés hiányzik, és így nincs meg feltétele annak, hogy be nem jegyzett közkereseti társaság bármely tagjától a képviselői jogosultság megvonatható.

Hogy valamint itt, úgy a fentebb kifejtetteknél a társaság perbeli ellenfelének a képviselői jogosulatlanság felőli netáni tudomása, a társaság előnyére szolgál, az kétséget sem szenved; csak hogy ezen tudomást a társaság minden egyes esetben bizonyítani tartozik.

Természeti személyek szintén képviselhetők. Így különösen kereskedők a cégvezető és a kereskedelmi meghatalmazott által. A cégvezetői minőség korlátlan meghatalmazást tartalmaz minden ügyletre és jogcselekvényre (ktv. 38. és 39. §§.); ellenben a kereskedelmi meghatalmazott csak különös meghatalmazás alapján vállalhat váltói kötelezettségeket (ktv. 43. §.).

Egyéb meghatalmazottak is rendszerint csak különös meghatalmazás folytán nyerhetnek jogot meghatalmazási aláírásokra. Mindazáltal kivételnek van helye oly személyekre nézve, kik önképviselőre jogosítva nincsenek. Ezek helyett az atya, a gyám, vagy a gondnok részéről váltói kötelezettségek vállalására a gyámhatóság «átalános» felhatalmazása elegendő. (1877. évi XX. tcz. 20. és 113. §§.)

A mi magát a meghatalmazási aláírást illeti, ez rendszerint olyan, hogy ebből mind a meghatalmazó, mind a meghatalmazott neve (cége), mind pedig a meghatalmazás kitűnik, és ekkor az nem is hiányos. De előfordulhat azon eset, hogy a meghatalmazott csupán a felhatalmazó nevét írja alá. Ily esetben, ha a meghatalmazás létezése bizonyítottatik, nem létezhet indok arra, hogy az aláírás érvényessége és a meghatalmazót kötelező volta meg ne állapíttassék. Erre nézve, mivel meghatalmazott bármely arra alkalmas egyén lehet, kivételt az sem tesz, ha a meghatalmazási aláírás épen a perbeli felperestől ered.

Ezen értelmezés indokoltsága kitűnik abból is, hogy a váltótörvény tervezetének 13. §-a, mely azt, ki más nevében ír alá váltónyilatkozatot, a nélkül, hogy meghatalmazotti minőségét kitüntetné, személyesen akarta felelőssé tenni, a törvény szövegébe fel nem vétetett; ennek tehát az a folyománya, hogy ily esetben nem a meghatalmazott, hanem a felhatalmazó felelős.

(Folyt. köv.)

Dr. Tomcsányi László.

Nyílt kérdések a gyakorlat köréből.

1. Haszonélvezetre vezetett végrehajtásnál a végrehajtási törvény különbséget tesz, vajon telekkönyvileg *be van-e jegyezve* a haszonélvezet, vagy nincs; ha be van, arra a végrehajtási zálogjog bekebelezendő, s eljárásra a telekkönyvi hatóság illetékes (208. §.); ha nincs, mint ingóra vezetettik a végrehajtás. (213. §.) Ez teljesen észszerű és helyes intézkedés. De mi történik akkor, ha a haszonélvezet nem a C) lapon bekebelezve, de mint nálunk, kétségtelen, hogy

helytelenül, de régebbi időkről többnyire előfordul: a *B)* lapon *feljegyezve* van? A pátenz 59. §-a szerint a bejegyzések háromfélék: bekeblezés, előjegyzés, *feljegyzés*; s így a végrehajtási törvény szerint a végrehajtási zálogjog a feljegyzett haszonélvezetre is bekeblezendő volna; de más helyütt azt mondja a pátenz, hogy feljegyzésekre bekeblezések nem eszközölhetők. Több esetem van erre; a telekkönyvi hatóság elutasít, a polgári bíróság nem fogantatja a végrehajtást, s az adós nyugodtan haszonélvez.

Kérdés: A végrehajtató kérvényére kijavítható-e ily hibás bejegyzés? Ha nem, ily *följegyzett* haszonélvezetre vezetett végrehajtásnál mely bíróság illetékes?

2. Ha valakinek valamely ingatlanra vonatkozó, élők közötti jogügylet által szerzett joga foglaltatik le, végrehajtató azon jog érvényesítését eszközölheti. A végrehajtási törvény 132. §-ának ezen intézkedése által egy nagy hézag van betöltve. Igen, de míg ő ezzel per útján kinlódik, végrehajtást szenvedett vagy átiratja a dugaszban tartott szerződéssel magára s aztán másra az ingatlant, vagy csak átiratja, az előnyözni kívánt hitelező pedig rákeblezteti követelését, s végrehajtató perelhet tovább, ha akar.

Első esetben ha végrehajtást szenvedett roszhiszemű is, nem lehet annak mondani a vevőt; másik esetben még végrehajtást szenvedett sem az, mert a végrehajtás könnyebb eszközölhetése végett iratta át magára. Ő nem tehet róla, hogy «rátábláztak.» Ezen kijátszás elől végrehajtatót még a jog érvényesítése iránt indított per följegyzése sem menti meg, hisz az csak végrehajtást szenvedett tulajdon- vagy egyéb joga, de nem az ő követelése biztosítása érdekében történik.

Kérdés: Mi módon lehet a törvényadta jogot érvényesíteni úgy, hogy az ingatlan végrehajtatonak követelése alól el ne vonathassék?

3. Ha a végrehajtási törvény 187. §-a alapján tett utóajánlat következtében megtartott árverésen az ingatlant nem ajánlattevő, de más veszi meg (a dolog természete szerint jóval drágábban), ezen árverés költségét ennek daczára is ajánlattevő viseli?

4. A perrendtartási novellának a választott bíróságra vonatkozó 75. §-a szerint, egyetértés hiányában, elnököt és jegyzőt a p. trts. 506. §. szerinti, vagyis azon *rendes bíróság* nevez, melynek illetőségéhez a per különben tartoznék. A 79. §. szerint, alakulás után, ha annak szüksége forog fen, bírót az illetékes bíróság, elnököt a 75. §. szerint illetékes *kir. törvényszék* nevez.

Kérdés: Választott bíróság alakítását *csak* törvényszék eszközölheti? A választott bíróság sommás perben nem járhat el, avagy sommás pernek is törvényszék a rendes bírósága? Vagy végül a megalakulás után a járásbíróság csak bírót nevezhet, holott ugyanazon vál. bíróságnak a 75. §. szerint alakuláskor elnököt is ő nevezte ki?

5. Törvénykezési ügyletnek (p. trts. 553. §.) tekintendő-e az ügyvédnek behajtás végett átadott, bekeblezett követelés törlésére engedély-kiállítás, vagyis a p. trts. 167. §-ának megfelelőleg kiállított *pénzfelvételre* jogosító, de nem közjegyzőileg hitelesített meghatalmazás alapján, a kötvény birtokában adhat-e az ügyvéd törlési engedélyt?

Törölhető-e legalább az ügyvéd kellőleg (167. §.) kiállított meghatalmazása kapcsán általa kiállított törlési engedély alapján, az általa az ítélettel vagy végrehajtás útján szerzett zálogjog?

Ha *nem*, miért van jogosítva árfelosztáskor s a perben pénzt felvenni s miért törli az ügyvéd nyugtája alapján a bíróság hivatalból a magánzálogjogot is? továbbá mint van fedezve az ügyvédnek fizetni *kényszerült fél* a hitelezője ellen esetleg szerzendő alzálogjogok ellen? *Claudius.*

KÜLÖNFÉLÉK.

— A **bűnvádi eljárás javaslatát** külön füzetben legközelebbi számunkhoz mellékeljük.

— A **pótbírák** számának szaporításáról törvényjavaslatot terjesztett be az igazságügyminiszter ur a képviselőházhoz. Eddig 37 pótbíró volt, ezek a rendes bírákkal egyetemleg a munkát nem győzvé, 1880-ban 12 első folyamodású bírónak berendelése engedélyeztetett és így jelenleg a rendes bírákon kívül összesen 49 pót- és kiegészítő bíró működik a kir. táblánál. Most az igazságügyi kormány a fenforgó bajon úgy kíván segíteni, hogy ezentul ne legyenek beosztott bírák, hanem azok helyett legyen 9 pótbíró vagyis összesen 46 pótbíró. Már most kérjük, ha a beosztott bírákat pótbíráknak nevezzük és ha az eddigi munkaerőnél hárommal kevesebben lesznek, ugyan mennyiben fog a munkaerő szaporodni?

— A **jogászczyülés** ujonnan megválasztott állandó bizottsága f. h. 19-én tartotta első ülését.

— A **jogászczyülés** állandó bizottságának névsorát hiányosan közölték a lapok és ezek nyomán mi is. Helyreigazításképp ide igtatjuk a teljes-ülés jegyzőkönyvének a választásra vonatkozó részét:

Beadatott összesen 105 szavazat; ebből érvényes 103 és 2 érvénytelen, minthogy 30 budapesti helyett 60 tagra és 30 vidéki helyett 50 vidéki tagra történt szavazás. Érvényes szavazatokból nyertek a budapesti tagok közül következők: Hodossy Imre 99, Mailáth György 94, Czorda Bódog 93, Daruváry Alajos 93, Sárkány József 91, Apáthy István 90, Teleszki István 90, Manojlovics Emil 89, Csemegi Károly 88, Siegmund Vilmos 88, Vajkay Károly 87, Szabó Miklós 84, Dell'Adami Rezső 83, Karap Ferencz 83, Környei Ede 82, Sággy Gyula 80, Győry Elek 80, Wenzel Gusztáv 78, Hoffmann Pál 76, Dárday Sándor 72, Halmosy Endre 67, Szilágyi Dezső 64, Pauler Tivadar 61, Herich Károly 60, Chorin Ferencz 59, Imling Konrád 58, Plósz Sándor 55, Weinmann Fülöp 49, Schnierer Gyula 48, Beksits Gusztáv 46 szavazatot. A vidéki tagok közül következők: Bozóky Alajos 92, Concha Győző 92, Klekner Alajos 88, Biermann Mihály 87, Nagy Ferencz 86, Kőrösy Sándor 84, Szegheő Ignác 82, Enyiczkey Gábor 81, Magyar János 78, Werner Rudolf 76, Sólyom Fekete Ferencz 75, Fenyvessy Ferencz 74, Murinyi Endre 74, Vavrik Béla 73, Sipos Árpád 71, Krisztinkovics Ede 69, Samarjay Károly 69, Bokross Elek 68, Groisz Gusztáv 68, Csukássy Károly 67, Br. Apor Károly 65, Ritóok Zsigmond 64, Battlay Imre 61, Herich (Tóth) János 60, Majovszky Vilmos 54, Neumann Ármán 54, Ziskay Antal 54, Simonfy Sámuel 51, Kola János 48, Marinkics Mihály 44 szavazatot.

— A **magyar jogászczyülés** tárgyalásait a bécsi *Juristische Blätter* igen bő kivonatban ismerteti és elismerőleg nyilatkozik a tárgyalásokban mutatkozó tudományos szellemről.

— A **budapesti kir. tábla** kimondotta: A polg. tvk. rdts (1868: LIV. tcz.) 35. §-a a könyvvitel helyének illetőségét a kereskedelmi könyvek bizonyító erejének tartamára állapította meg; minthogy pedig ezen időtartam az 1875: XXXVII. tcz. 31. §-a által kereskedők ellenében tíz évre, nem kereskedők ellenében pedig két évre terjesztetett ki: ennél fogva az 1875: XXXVII. tcz. életbeléptével könyv-kivonati és számlakövetelések 10, illetve 2 év alatt perelhetők be azon hely bírósága előtt, hol a könyvek vitetnek.

— **Poroszországban** 13 országos főtörvényszék van, melyeknél a legújabb kimutatások szerint 13 elnök, 36 tanácselnök, 236 bíró, 13 főállamügyész, 10 államügyész és 181 ügyvéd és közjegyző működik. Az oroszországi összes ügyvédek száma 2325.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárúsnál kapható:

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára

1883-dik évre.

Hasznos jegyzetekkel és 366 jegyzékklappal ellátva.

Ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félre ... 6 rt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Nyolczadik magyar jogászgyűlés: A takarékpénztári betevők jogainak megóvása. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az «öröklési jogot» tárgyazó részére. Dr. WEINMANN FÜLÖP budapesti királyi közjegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: Hiányos aláírások a váltón. Dr. TOMCSÁNYI LÁSZLÓ-tól. — Az 1881. LX. tcz. 192. §-ához. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

RENDKÍVÜLI MELLÉKLET: A magyar bűnvádi eljárás tervezete.

NYOLCZADIK MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS.

VI.

A takarékpénztári betevők jogainak megóvása.*

Nem változtathatták meg nézetünket a takarékpénztári betevők jogainak megóvására vonatkozó kérdés tekintetében, Dr. SCHNIERER GYULÁ-nak és Dr. FÖLDES BÉLA-nak véleményes indítványai sem. Ha Schnierer, a fenforgó kérdésre nézve, nem is mondott volna egyebet, mint a mi véleményének 1. §-ában foglaltatik, maga ezen §. tartalma elég lett volna arra, hogy a tárgyalt kérdést actualisnak akkor se tekintsük, ha erre különben hajlandók lettünk volna.

«Valamint a gondos családapa — úgy mond Schnierer — ép kinézésű gyermekeinek egészségi állapotját is folyton figyelemmel kíséri, a közigazgatási politika elvei szerint, az állam is nemcsak a beteg és synylódó közintézményeket tartozik vizsgálódásai tárgyának tekinteni; hanem azokat is éber figyelemmel kíséni, melyek fényesen és közmegelegedésre működnek és bő gyümölcsöket hoznak; mert meglehet, hogy szervezetük belsejében oly magva létezik a későbbi rothadásnak, mely gyászos következményeit csak később fogja éreztetni, midőn az orvoslás többé lehetetlen vagy legalább nagyobb rázkódtatások nélkül alig esz-közölhető.»

Ha a törvényhozásnak — a mint ez másképen nem is lehet — feladatát első sorban az actualis kérdések megoldása képezi, akkor feladatának semmi esetre sem tekintheti az olyan intézmény szabályozását, a mely a *jelenben* nemcsak teljesen egészséges, hanem fényesen és a közönség teljes megelegedése mellett működik; nem tekintheti ezt feladatának *csak azért*, mert meglehet, hogy az intézmény a későbbi rothadás magvát rejti magában. Igen, de hát hol vannak a jelenségek arra nézve, hogy a takarékpénztári intézmény a lehető rothadás magvát rejti magában? Erre sem a véleményező, de más sem volna képes megfelelni. Mi figyelemmel olvastuk végig Schnierer véleményét; de az bennünket nem a takarékpénztári intézmény szabályozásának a szükségességéről, hanem arról győzött meg, hogy ezen intézmény története a törvényhozás beavatkozó intézkedését egyenesen kizárja. Azon körülmény, hogy míg Európa legjelentékenyebb és legvagyonosabb államainak takarékpénztárai cupán a megtakarítást, az apró tőkék képződését tartják szem előtt és ezen okból a betétek elfogadásánál bizonyos maximum által korlátozva; addig nálunk a takarékpénztári betétek évről-évre szaporodnak és különösen az

1873-ki válság után szaporodtak: csak azt mutatja, a mit Schnierer maga is elismer, hogy nálunk a takarékpénztárak, ép gazdasági viszonyainknál fogva, más functiókat is kénytelenek végezni; mert nem csak a megtakarított fillérek gyűlhelyét képezik, hanem más gazdasági ágakban foglalkozást nem találó egyéb tőkék elhelyezésére is szolgálnak. Egyébiránt senki sem érezte jobban mint ép Schnierer azt, hogy a felvetett kérdésnek nehéz actualis jelleget kölcsönözni; mert véleményében a többek közt a következő és a mi nézetünket indokoló passus fordul elő: «Sokan talán azon nézetben lesznek, hogy ezen kitűzött célunk felesleges és hogy feladatunk meddő; mert a tapasztalás mutatja, hogy takarékpénztáraink virágzanak, hogy üzletkörük évről-évre terjed, jövedelmei és osztalékai nagyok és vagy folytonosan szaporodnak, vagy legalább nem csökkentek; hogy néhány százra menő ily intézetünk közül alig egynéhány és pedig csak azért bukott, mert nagymérvű sikkasztás vagy lopás fordult elő, mely ellen alig védelmezhetni valamely pénzintézetet, és még ezen esetekben sem szenvedett a nagy közönség jelentékenyebb kárt; a sokáig tartó válság pedig, mely számos életre való bankintézetet és iparvállalatot a felszámolásra kényszeríté, a takarékpénztárakat ugyszólván érintetlenül hagyta.» Daczára ennek, Schnierer a takarékpénztári intézmény szabályozását szükségesnek tartja, és a szabályozás gyakorlati megoldásául egész sorozatát proponálja a legkisebb részletekre kiterjedő jogi és iparrendszeti tételeknek. Hogy a kitűzött kérdésnek ilyen minutosus megoldását *alakilag* helyesnek nem tartjuk, azt úgy hisszük, már hangsúlyoztuk. De nem érthetünk egyet véleményezővel a proponált megoldás *érdemére* nézve sem. Miután a rendelkezésünkre álló tér nem engedi meg azt, hogy a véleményező minden egyes tételével foglalkozzunk, a fontosabbak illusztrálására kell szorítkoznunk. Ezek közé tartozik első sorban a betétek *contingenciája*. Mi a betétek contingentálását sem a véleményező által ajánlott, sem más alakban kivihetőnek nem tartjuk; de azt egyelőre nem is ajánlhatnók. Míg gazdasági viszonyaink lényegesen meg nem változnak; míg az elhelyezést kereső tőke, saját akaratából más, reá nézve előnyösebb vagy biztosabb elhelyezést nem keres és nem talál, a véleményező által proponált contingentálás — melynek bevallott célja az volna, hogy a tőkét a takarékpénztáraktól elterelje — ép oly kevésbé fog célra vezetni, mint a pénzügyminiszternek a takarékpénztári betétek megadóztatását tárgyazó legújabb törvényjavaslata, és ha a contingentálás mégis kimondatnék, ennek valószínűleg az lenne az eredménye, hogy az elhelyezést kereső tőke ismét visszatérne a magán elhelyezéshez, vagyis őszintén szólva: az *uzsorához*; megelegedve egyelőre a szerényebb kamatokkal, melyeknek nagysága az üzlet hosszabb gyakorlásával csakhamar elérné azon magasságot, a mely a pénzelhelyezés ezen nemét mindig képes volt megkedveltetni.

A véleményező által proponált másik megoldási mód, a melylyel foglalkozni szándékozunk, *befolyást* kíván biztosítani a betevőknek, a részvénytársasági és a szövetkezeti formában keletkezett takarékpénztárak ügyeire olyképen, hogy a betevők, a felügyelő bizottság kiegészítésével, a saját

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

részükről külön három felügyelő-bizottsági tagot választanának. Az ekként választandó felügyelő-bizottsági tagok, véleményező nézete szerint «ha a takarékpénztár kezelése körül oly visszaéléseket tapasztalnak, melyek orvoslása az igazgatóság vagy esetleg a közgyűlés útján nem sikerül, panaszait az illetékes törvényszék elé beterjeszteni kötelesek, mely az igazgatóság meghallgatása után határoz és a mennyiben szükségét látja, egy vagy több zárgondnokot rendel. E zárgondnok vagy zárgondnokok az igazgatóság jogaiba és kötelezettségeibe lépnek, és az ügykezelést addig folytatják, míg a közgyűlés oly intézkedéseket nem tesz, melyek által a betevők ismét biztosíthatnak, mely esetben a bíróság a zárlatot ismét megszünteti.» De hát gondolt-e véleményező arra, hogy ezen intézkedés a kereskedelmi törvény által contemplált felügyelő-bizottsági intézményt lényegéből forgatná ki; és hogy azt a részvénytársaságoknak és a szövetkezeteknek jelenlegi szervezetébe beilleszteni annyit tenne, mint ezen társasági formákat megsemmisíteni. Azután miképen gondolná véleményező az ilyen intézkedést összeegyeztetni az igazgatóságnak és a rendszerinti felügyelő bizottságnak a felelősségével, mely pedig tudvalevőleg a kérdéses társaságoknak egyik leglényegesebb garantiáját képezi? Mi azt hisszük, hogy ezen felelősség, a véleményező által proponált megoldás mellett, lehetetlenné válnék; és hogy a felelősségnek ilyen megsemmisítése folytán nemcsak a részvényeseknek, hanem maguknak a betevőknek érdekei is nélkülöznek azon biztosítékokat, a melyeket nekik a részvénytársaságok és a szövetkezetek jelenlegi szervezetükben nyújtanak. A tapasztalás hét esztendő alatt bőven igazolta azt, hogy a részvénytársasági intézményt, minden európai kereskedelmi törvény közt, a mienknek sikerült a leghelyesebben berendezni. Ne bolygassuk tehát a meglevő jót képzelt, de valójában nem létező bajok miatt.

Az alapeszmére nézve egy, de a kivétel módőzataira nézve több tekintetben eltér a SCHNIERER-féle véleménytől Dr. FÖLDES Béla véleménye, mely végeredményében a takarékpénztári intézmény előzetes *tanulmányozásának* proponálásában culminál, ennek eredményétől tévén függővé a takarékpénztárakra vonatkozó speciális törvény megalkotását. Azok után, a miket a Schnierer-féle véleményről mondtunk, azt hisszük, nem szükséges Dr. Földes Béla véleményével behatóbban foglalkozunk, és hogy e helyett áttérhetünk magára a szakosztályi tárgyalásra és annak eredményére. Azt hisszük, feladatunk ezen részét röviden oldhatjuk meg, annál is inkább, mert a tárgyalás olyan momentumokat nem tüntetett fel, melyekkel hosszabban foglalkoznunk kellene.

Azt részünkről csak helyeseltethetjük, hogy az előadó Dr. HERICH Károly, a Hegedüs László által proponált megoldási módot magáévá nem tette. Azt is helyeselnünk kell, hogy az előadó a Schnierer-féle javaslatnak sem a tartalékalapra, sem a betétek contingentálására vonatkozó részét el nem fogadta; de nem helyeseltethetjük a kérdés megoldásának azon eklektikai módját, melyet az előadó a Schnierer-féle vélemény alapul vételével javasolt. A mit ugyanis az előadó javasolt, a Schnierer-féle véleményből átvett és a betevők befolyására vonatkozó intézkedés kivételével, olyan kezelési szabályokra reducálható, a melyek vagy minden gyakorlati értéket nélkülöznek, vagy a törvény kényszerítő intézkedése nélkül is alkalmaztatnak. Az tán mégis túlmenne a törvényhozás feladatán, ha ez a kereskedelmi társaságoknak ugynevezett ügykezelési, vagyis azon szabályait akarná codificálni, melyek a mig egyrésztől folytonosan változhatnak, másrésztől tényleg minden üzletnél különbözők, és ép ezen okból uniformis szabályozás alá nem erőszakolhatók.

Az előadó által proponált, és az érintett három véleményben letett módok megvitatása képezte substratumát

a szakosztályi tárgyalásnak is, melynek folyamában az egymással homlokegyenest ellenkező nézetek közt olyan nézet is merült fel, mely a takarékpénztári betéteket a *depositum irregulare* természetével kívánta felruházni. Hogy azután, a nézeteknek és a véleményeknek elágazó tömkelege mellett, a szakosztály eredményre nem juthatott, azt mindenki természetesnek fogja találni, ép úgy mint azt, hogy a szakosztálynak alig maradt más teendője, mint a kitűzött kérdés felett, a napirendre áttérni.

Befejezésül — tán nagyon is hosszúra nyult — észrevételeinknek, legyen szabad legközelebb a szakosztály elé utasított második kérdéssel foglalkoznunk.

Apáthy István.

ÉSZREVÉTELEK

az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének az örököségi jogot tárgyzó részére.*

11. Hogy a tervezet 70. §-a a kötelesrészhez való jogosultságot csak az atyának és anyának adja meg, ellenben összhangzásban az ideiglenes törvénykezési szabályok 7. § ával, de eltérőleg a római jog és a modern törvénykönyvek rendelkezéseitől, ezen jogosultságot a távolabbi felmenőktől megtagadja: csak helyeseltethetjük. A szülőknél távolabbi felmenőkre nézve távol sem áll fen a családi kapocs azon belsősége és szorossága, mely a végrendelezési szabadság korlátozását a szülők tekintetében indokolja. Különben is a távolabbi felmenőkre nézve a kötelesrészhez való jogosultság általában csak alárendelt jelentőséggel bírhat, minthogy ezen jogosultság feltételezi, hogy a távolabbi felmenő in concreto a törvényes örökösödéshez is hivatva legyen, az alapul vett törzsörökösödési rend szerint azonban az örökhagyó testvérei és ezek leszármazói már a nagyszülőket is a törvényes örökösödésből egészen kizárják.

Helyeslem, hogy a tervezet a porosz, szász, zürichi és olasz törvénnyel összhangzásban a kötelesrészhez való jogosultságot a házastársnak is megadja. Ott hol a házaselethez kifolyó benső ragaszkodás egész valóságában fenforog, az örökhagyó házastársáról önkényes rendelkezésével bizonyára kellőleg gondoskodni fog; ott azonban, hol ily ragaszkodás hiányzik, megtörténhetik, hogy az örökhagyó rendszerint külső és jogtalan befolyások nyomán házastársát az örökösödésből egészen is kizárja. Ezt következményeiben megátolni: a házasság magasztos eszméjének elutasíthatlan követelménye. Az ausztriai törvény 796. §-ában a túlélő házastárs javára megállapított tartás, még ha azon korlátozás, hogy a tartás csak szükség esetére és csak az özvegyiség idejére van engedélyezve, elesnek is: a vele járó oeconomikus complicatióknál fogva ajánlatosnak nem mutatkozik, és nem létezik érv, melyet a házassági kapocsnak a fentebb jelzett irányban való megvédése szempontjából indítványozott kötelesrész ellenében alaposan felhozni lehetne.

Nincsen magánjogi törvénykönyv, mely a Cod. 3. 29. de inofficiosis donationibus alapján magáévá nem tette volna azon eszmét: hogy bizonyos irányban a kötelesrészhez való jogosultságot az örökhagyónak élők közt tett ajándékozásai ellenében is kell megvédeni. «In der That kann es keinen Unterschied machen, ob der Erblasser über seinen Nachlass in der Weise verfügt, dass der Notherbe seinen Pflichttheil nicht erhält, oder ob er sein Vermögen in der Weise mindert, dass der Notherbe seinen Pflichttheil im Nachlasse nicht vorfindet.» WINDSCHEID, Pandekten 586. §. 1. jegyzet.

A kötelesrészhez való jogosultságnak ily megvédése kettős irányban foghat helyt: a törvényt sértő ajándékozás (donatio inofficiosa) esetében a megajándékozott ellenében, és minden ajándékozás tekintetében az ajándékozó örökha

* Az előbbi közleményeket l. a 39. és 40. számban.

gyó ellenében. Hogy mikor forog fen a törvényt sértő ajándékozás esete, és hogy ily esetben miből áll a kötelesrészhez való jogosultságnak megvédése a megajándékozott ellenében, ezekről alább szölandok; e helyütt azon védelemről lesz szó, mely a kötelesrészhez való jogosultság tekintetében közvetlenül az ajándékozó örökhagyó ellen irányul.

A kiindulási vezéreszme a következő. A kinek szükségörökös (leszármazója, atyja, anyja, házastársa) van, annak minden vagyona az utóbbi kötelesrészének van alávetve; ehhez képest akár élők közt, akár halál esetére, összesen és együttvéve ingyenesen vagyonának csak azon részéről intézkedhetik, mely szükségörökösének kötelesrészét a vagyonból meghaladja. Ha tehát vagyonának egy részéről élők közt ingyenesen már intézkedett, akkor halál esetére még csak annyiban intézkedhetik, amennyiben az élők közt tett ingyenes intézkedése után fenmaradt vagyona szükségörökösének kötelesrészét még meghaladja; és ha vagyonának oly nagy részéről intézkedett már élők közt ingyenesen, hogy szükségörökösének kötelesrésze maradt fen még csak vagy még annál is kevesebb, halálesetre többé egyáltalában nem intézkedhetik. Ez utóbbi esetben az ennek ellenére tett halálesetre való intézkedés egészben, az első esetben pedig a jelzett határvonalt meghaladó halálesetre való intézkedés a meghaladó részben a szükségörökös irányában hatálytalan és általa kötelesrészének megvédése tekintetéből megtámadható.

Ezen kiindulási vezéreszme gyakorlati alkalmazása pedig abból áll, hogy élők közt tett ajándékozás esetében a a szükségörökös feljogosított követelni: hogy kötelesrésze az ajándékozó örökhagyó ellenében és a hagyatéki vagyonok rovására úgy állapíttassék meg, mintha az ajándékozott érték is még a hagyatéki vagyonokban befoglaltatnék.

A francia törvény (Livre III. tit. II. chapitre III. «de la portion de biens disponibles et de la réduction») és az olasz törvény (Lib. III. Titolo II. §. III. «della riduzione delle disposizioni testamentarie») magáévá tette azon kiindulási vezéreszmét, és annak gyakorlati alkalmazását a kifejtett értelemben szabályozta.

A zürichi törvény, noha hasonlólag a «portion disponible» elvének álláspontján áll, épen ellenkezőleg azt rendeli 1078. §-ában: «die Beschränkung der letztwilligen Verordnungen mit Rücksicht auf den Pflichttheil der Erben kommt für die Schenkung unter Lebenden nicht zur Anwendung».

A porosz, szász és ausztriai törvénykönyvek a kötelesrészhez való jogosultságnak megvédését a kifejtett értelemben, az örökhagyó ellenében és a hagyatéki vagyonok rovására nem ösmerik; UNGER: Erbrecht 86. §. 5. jegyzetében azt állítja ugyan, hogy ezen megvédést az ausztriai törvény szerint is kellene bizonyos tekintetben elfogadni, ezen állítása azonban vélekedésem szerint magának a törvénynek rendelkezésén nem alapszik.

MOMMSEN «Entwurf des Erbrechts» 492. 493. lapon határozottan ezen kiindulási vezéreszme és annak gyakorlati alkalmazása ellen szólal fel; a mi tervezetünk végre a 73—75. §-okban a megjelölt vezéreszmét elfogadja és annak gyakorlati alkalmazását is, habár némileg eltérőleg a fentebbiektől, levezeti.

Nem tagadhatni ugyan, hogy sok igazság rejlik abban, a mit BLUNTSCHLI (Erläuterungen zum züricher Gesetzbuch §. 1078.) a következőképen fejez ki: «der wichtige Unterschied der Schenkung unter Lebenden und der letztwilligen Zuwendung ist der, dass im ersteren Fall der Schenkgeber das Geschenk sich selber entzieht und damit den beschenkten bereichert, im letzteren dagegen das Geschenk selber behält und es erst seinen Erben entzieht, um den beschenkten vor diesen den Vorzug zu geben. Fene Schenkung ist daher

eine einfache Anwendung der Verfügungsfreiheit des Eigenthümers über sein Vermögen, die letztwillige Zuwendung dagegen erscheint als ein Eingriff in das Erbrecht, wenn sie den Pflichttheil der Notherben beeinträchtigt». Mindazonáltal helyeslem, hogy a tervezet a fentebb megjelölt kiindulási vezéreszmét magáévá tette. Ennek hiányában a szükségörökös kötelesrészhez való jogosultsága nem részesülne azon védelemben, a melyben neki, magából annak céljából és természetéből kiindulva, okszerűen részesülni kell. Ennek hiányában tisztán az örökhagyó tetszésétől függne azon határig, a hol a törvényt sértő ajándékozás kezdődik, szükségörökösének kötelesrésze fölött rendelkezni. Ennek hiányában még a törvényt sértő ajándékozás esetében is a szükségörökös a kellő védelmet nélkülöznék; mert követelése a megajándékozott ellenében csak addig terjedhetne, a meddig az ajándékozás törvényt sértőnek jelenkezik, és egészen elesnék, ha a megajándékozott vétkessége nélkül az ajándékozott tárgy megsemmisül, vagy ha a megajándékozott fizetése képtelenné válik.

Nem helyeselhetem azonban, hogy a tervezet az alapul vett kiindulási eszme folyamánait nem egész következetességgel vezeti le. A tervezet a fősúlyt arra fekteti, hogy a hagyatéki kisebb legyen, mint a mennyi az ajándékozást közvetlenül megelőzőleg volt, és így ha az ajándékozás megtörténte után az ajándékozó örökhagyó annyit vagy még többet szerzett megint, mint a mennyit elajándékozott, szükségörökös az elajándékozott érték után kötelesrész nem számíthatna. Vélekedésem szerint ez helytelen, mert következetlen. A szükségörökösnek kötelesrészhez való jogosultsága az örökhagyó irányában annak minden vagyonára terjed ki, bármely időpontban szerzettetett is. Ép azért a kötelesrész az örökhagyó irányában mindig az elajándékozott vagyonoknak és a hagyatéki vagyonoknak együttes értéke után szabandó ki, minden tekintet nélkül arra, hogy vajon az ajándékozást közvetlenül megelőző vagyonérték többre vagy kevesebbre rug-e mint a hagyatéki vagyonoknak értéke.

Ennélfogva a 73. és 74. §§. helyébe a következő rendelkezés volna felveendő: «ha az örökhagyó életében egy vagy több ízben ajándékozást tett: azok, a kik már az ajándékozaskor kötelesrésze jogositottak voltak, továbbá az akkor már életben volt leszármazóknak további leszármazói, végre az akkor fenállott házasságból született gyermekek és ezeknek leszármazói követelhetik, hogy kötelesrészük az egy vagy több ízben elajándékozott vagyonoknak és a hagyatéki vagyonoknak együttes értéke után szabassék ki».

A 75. §. első bekezdésében kifejezett rendelkezés következetes folyománya az alapul elfogadott kiindulási vezéreszmének; a második bekezdésében kifejezett rendelkezés azonban merő helytelenséget foglal magában.

Tegyük fel, hogy az örökhagyó, ki 36,000 frtot tevő vagyonából életében 26,000 frtot elajándékozott, a fenmaradt 10,000 frtot tevő hagyatékára nézve a túlélő atyának és a túlélő házastársának kirekesztésével testvérét nevezte volna örökösének. A 75. §. első bekezdése alapján következőképen állana a dolog: a házastárs törvényes örökrésze volna az ajándékozást közvetlenül megelőző vagyonállás szerint, a 33. §. a) pontja értelmében egy harmad vagyis 12,000 forint, kötelesrésze pedig a 101. §. értelmében ezen örökrészének a fele vagyis 6000 frt; ellenben az atyának törvényes örökrésze volna a 34. és 22. §§. értelmében 24,000 forintnak a fele vagyis 12,000 forint, kötelesrésze pedig a 98. §. értelmében ezen örökrésznek egy harmad része vagyis 4000 frt; ehhez képest a fenmaradt 10,000 forintot tevő hagyatéki szabályszerűleg akkép volna felosztandó, hogy a házastárs kapna a hagyatékból 6000 forintot, az atya 4000 forintot, az örökösnek kinevezett testvér azonban semmit. A 75. §.

második bekezdése szerint azonban a jogosítottak közül senki sem követelhetvén a hagyatékából többet, mint a mennyi őt törvényes örökösödés esetében örökrészként illette volna: a fenmaradt 10,000 forintnyi hagyatékából a házastárs csak egy harmadot, $3333\frac{1}{3}$ forintot, az atya hasonlólag egy harmadot, $3333\frac{1}{3}$ forintot, és az örökösnek kinevezett testvér hasonlólag $3333\frac{1}{3}$ forintot kap. Ezen eredményt bizonyára maga a tervezet szerzője sem találná kielégítőnek. Ha a neheztelt bekezdésnek célja volt, a mire az indokolásban felhozott példa következtetést enged, kimondani azt: hogy ha a kötelesrészére nézve megrövidített leszármazó meg nem rövidített vagy éppen előnyösített leszármazókkal találkozunk, amaz a hagyatékából törvényes örökrésznél többet nem követelhet, akkor az említett bekezdés teljesen felesleges, minthogy ez ugyis magától értődő dolog. Inkább volna szükség egy pozitív dispositióra azon kérdés tekintetében, hogy mikép osztandó fel a hagyaték a több kötelesrészre jogosítottak közt, ha ez a kielégítésre nem elegendő? például: a fentebb említett esetben az örökhagyó életében nem 26000, hanem 28000 forintot ajándékozott el, és így csak 8000 forint maradt volna, holott a házastárs és atya kötelesrészének kielégítésére 10,000 forint szükségeltetnék. Kétségtelenül aránylagos kielégítést kell ily esetre megrendelni. Ezen okból a neheztelt bekezdés egészben elhagyandó és helyette egy dispositio lesz felveendő, mely azon esetre, ha a fenmaradt hagyaték a több kötelesrészre jogosítottak igényeinek kielégítésére nem elegendő, az aránylagos kielégítést rendeli meg.

A tervezet 76—89. §-ai a következő észrevételekre szolgáltatnak alkalmat.

A 76. §-ban világosan kifejezendő volna egyrészt, hogy a temetési költségek is leszámítandók, másrészt pedig hogy a vagyon becsértéke az örökhagyó elhalálozásának időpontjára való tekintettel állapítandó meg, és hogy ennél fogva a kötelesrészre jogosított a hagyatéki vagyonok állagára vagy értékére nézve ezen időpontot követőleg netalán beállott változások körül sem cselekvőlegesen sem szenvedőlegesen érdekelve nincsen.

Különösen ez utóbbi tekintetben látszik határozott rendelkezés felvételére a szükség fenforogni. Ez idő szerint a gyakorlatban felette vitás, hogy vajon az esetben, ha a hagyatéki eljárás folyama alatt a kötelesrész kielégítése előtt egy hagyatéki dolog, például hagyatéki ingatlanság, eladatni céloztatik, a szükségörökös is, ki a kötelesrészt csak készpénzben követelni van jogosítva, hivatva van-e ez eladás meg vagy meg nem történte iránt beleegyező nyilatkozatát nyilvánítani; és ennek folytán ha a hagyatéki dolog a hagyatéki eljárás folyama alatt a leltárban kitett becsértéken túl eladatik, a kötelesrészhez való jogosultság ezen többletre is kiterjed. A gyakorlat a kérdés igenleges megoldása felé látszik hajolni: vélekedésem szerint helytelenül, mert azon értelmezés szerint, melyet legfőbb ítélőszékünk az ideiglenes törvénykezési szabályok 7. §-ában említett «törvényes osztályrésznek» tulajdonított, már most is áll az, a mi a tervezet 76. §-a (azon esetet természetesen kivéve, ha a kötelesrészre jogosított szükségörököst az örökhagyó a kötelesrész erejéig kifejezetten örökösnek nevezte) szelleméből következik, és a mit Unger: Erbrecht 85. §. 2. jegyzet igen találóan következőképen fejez ki «die Pflichttheilsschuld ist eben im Grund nichts anderes, als eine qualifizierte Erbschaftsschuld, und der Pflichttheilsanspruch ein rein persönlicher Geldanspruch».

Csak ily felfogás mellett tekinthetjük a tervezet 81. §-ában kifejezett rendelkezés jogosultnak; mely rendelkezés egyébiránt a tárgyi sorrendet tekintve közvetlenül a 76. § mellé volna sorozandó.

A 80. §. második bekezdése felesleges és kihagyandó, mert az abban kifejezett speciális esetre vonatkozólag csak

ismétlését tartalmazza a 79. § második bekezdése utolsó mondatában foglalt szabálynak, a melyből a neheztelt rendelkezés minden kételyt kizárólag már magából folyik.

A 82. §. második és harmadik bekezdésének egybevetéséből az következik: hogy oly esetben, a melyben örökös nevezetett ugyan, de annak örökrésze, illetőleg a saját kötelesrészét meghaladó többlet a rendelt hagyományok által olyannyira kimerítették, hogy az még a kötelesrész kielégítésére illetőleg kiegészítésére sem elegendő: a jogosított kötelesrészének az örökös örökrésze által nem fedezett jutalékát sehogyan sem kaphatja meg. Nem az örököstől, mert ez utóbbi csak örökrésze arányában tartozik hozzájárulni, az örökrész pedig feltevés szerint már kimerítve van; és nem a hagyományosoktól, mert a harmadik bekezdés szerint a jogosított jogát a hagyományosok ellen közvetlenül csak akkor van érvényesíteni jogosítva, ha örökösnevezés nincsen. Ez mindenesetre helytelen és azért megváltoztatandó lesz.

A 83. §-ban használt következő szavak: «vagy vált kötelesrészre jogosított» ellen igen alapos kifogás forog. Ebből az következne, hogy a távolabbi leszármazó is követelhetné a törvényes örökrészt, ha ő a végrendelet, vagy öröklési szerződés készítése után esett előbbi leszármazónak helyébe lép.

Például: a végrendeletben kötelesrészre instituált leszármazó a végrendelet vagy öröklési szerződés készítése után elhalálozik, érdemtlenné vagy képtelenné válik és leszármazókat hagy hátra; a jogszerűen kitagadott leszármazónak a végrendelet vagy öröklési szerződés készítése után leszármazója születik. Semmi kétség sem foroghat fen arra nézve, hogy ily esetben az örökhagyónak vélelmezett célzata, a mely a 83. §. rendelkezésének alapját képezi, fen nem forog. Ezért vélekedésem szerint helyesebbnek látom, hogy a szász törvény 2601. §-ának mintájára taxative felsoroltassanak azon eshetőségek, a melyekről itt szó lehet, t. i. az utólagos házasság, az örökbefogadás, királyi leirat általi törvényesítés és a törvénytelen gyermeknek atyja általi előismerése, feltéve hogy az illető eshetőség a végrendelet vagy törvényes öröklési szerződés készítése után következett be.

A 85. §. harmadik bekezdése ki akarja fejezni ama már a római jogban fenállott és újabb törvénykönyvekbe is befoglalt helyes szabályt, hogy a kitagadási okot mindig az köteles bizonyítani, a ki a kötelesrészt ki-zolgáltatni vagy kiegészíteni köteles. Ugyde e harmadik bekezdés jelenlegi szövegezésénél fogva, a mely szerint ezen szabály a «de» szó használata által a bekezdés első mondatával mintegy ellentétbe helyeztetik, a dolog úgy van feltüntetve, mintha ezen bizonyítási kötelezettség csak akkor terhelné a kötelesrész kiszolgáltatására vagy kiegészítésére kötelezett felet, ha az örökhagyó a kitagadás okát meg nem határozta; a mi bizonyára a tervezet célzatán kívül esik.

Ha a tervezet már azon állápontra helyezkedett, melyet én egyébiránt helyesnek elfogadok, hogy a kitagadás hatálytalansítására, illetőleg a kitagadási ok megszüntetésére az örökhagyó részéről az egyszerű bocsánat elegendő; akkor be nem láthatni, hogy miért szabja meg, hogy a bocsánatnak «kifejezettnek» kell lenni? Ellenkezésbe jön önönmagával, mert a hatályára nézve több jelentőséggel bíró érdemtlenségi ok megszüntetésére nézve a 6. §-ban ily megszorító intézkedés a bocsánat tekintetében nem foglaltatik; de maga a tervezet is utóbb a 104. §. első és harmadik bekezdésében hallgatóság bocsánatot érvényesnek elfogad. A szász törvény 2598. §-a szerint egyre megy akár kifejezetten akár hallgatag bocsátott meg legyen az örökhagyó a szükségörökösnek.

A 87. §. második bekezdése felesleges, mert nemleges alakban csak ismétli azt, a mit a 85. §. második bekezdése pozitív alakban rendel. Mert ha a kitagadás csak akkor

érvényes, ha az örökhagyó kitagadási szándékát kifejezetten nyilvánítja: akkor nyilvánvaló, hogy ha az örökhagyó kitagadási szándékát nem kifejezetten nyilvánítja, hanem szükségörökösét csak egészben vagy részben mellőzi, az általános szabály foglal helyt, t. i. az elmellőzött szükségörökös kötelesrészének kiszolgáltatását illetőleg kiegészítését van követelni jogosítva.

Hogy az érdemetlen és öröklési képességgel nem bíró örökösök a többi kötelesrészre jogosítottak kötelesrészénél nem számíttatnak, az önmagától értetődő dolog; mert ezen ténykörülmények az örökhagyó akaratától egészen függetlenek lévén, azoknak törvényes következményei is egészen önállólag állanak be. Nem követhetem azonban a tervezetet, a mennyiben a jogszerűen kitagadott örökös sem akarja számítani; én ellenkezőleg (fentartásával természetesen a 95. §. rendelkezésének) a porosz és szász törvény mintájára a jogszerűen kitagadott örökös számításba hozandónak vélem. Mert az, hogy az örökhagyó az őt megillető kitagadási jogával valamelyik szükségörökös ellenében élt, a többi kötelesrészre jogosítottak jogi helyzetére a kötelesrész tekintetében az örökhagyó akarata ellenére befolyással nem lehet. Igaz ugyan, hogy a jogszerűen kitagadott a törvényes örökösödéstől is ki lévén zárva, ez utóbbinál sem jön számításba; ez utóbbi esetben azonban az örökösödés az örökhagyó vélelmezett célzata szerint történik, míg a kötelesrész az örökhagyó kifejezett akarata ellenére vétetik igénybe, és nincsen ok, hogy az örökhagyó egyik szükségörökösének személyében fenforgó és tisztán az örökhagyó szabad választása szerint méltatandó viszonyoknak miért tulajdoníttassék oly következmény, hogy ez által az örökhagyó a végrendelet szabadságában a többi kötelesrészre jogosítottak érdekében megszoríttassék.

Még kevésbbé oszthatom a tervezet azon álláspontját, hogy az se számíttassék, a ki az örökhagyó életében lemondott. Itt még kisebb ok forog fen arra nézve, hogy miért tulajdoníttassék az örökhagyó és a lemondó közt létrejött lemondási jogügyletnek az örökhagyó akarata ellenére a többi kötelesrészre jogosítottak jogi helyzetére valami befolyás. A lemondás igen gyakran a szerződő felek célzatához képest azon szándékkal történik, hogy a lemondónak jutandó egész örökrésze egyik vagy másik törvényes örökösnek jusson; ezen cél pedig részben meghehíttatnék, ha a lemondó számításba nem vétetnék, és így a szükségörökösök kötelesrésze, minthogy kevesebb osztó van, nagyobbodnék. Magától értetődő dolog végre a részemről elfogadott álláspont szerint, hogy ha csak a kötelesrészről történt a lemondás, a lemondónak számítását annál inkább követelem, minthogy vélekedésem szerint, a kötelesrészről való lemondás nem jelentheti egyszersmind a törvényes örökrésztől való lemondást is. Másrésztől azonban elismerem annak jogosságát, hogy ha a lemondás kiegyenlítési érték ellenében történt, ezen érték a kötelesrész kiszámításánál a hagyatéki vagyonokhoz hozzászámíttassék.

Az itt kifejtettek értelmében vélem én a tervezet 88. §-a első kezdetét módosítandónak.

A 90—104. §§. tekintetében a következők az észrevételeim.

A kötelesrészre jogosított leszármazóknak a 90. §. első bekezdésében foglalt felsorolásánál az örökbefogadott gyermekek mellőzése bizonyára csak elnézésből történt, mert nem képzelhető indok, hogy miért tért legyen el a tervezet e részben valamennyi egyéb törvényhozás intézkedéseitől.

A természetes atyja által sua forma elismert gyermek (44. §.) mellőzése ezen felsorolásnál azonban már úgy látszik, célzatosan történt. Azon álláspontnál fogva, melyet az első közleményben az ily gyermeket atyja után megillető törvényes örökösödési jogának alapjára és határait nézve

kifejtettem, nagyon természetes, hogy az ily gyermeknek is tartom az előismerő atyja ellenében a kötelesrészhez való jogosultságot megadandónak. De még ha azon álláspontra is emelkedünk, a melyet a tervezet foglalt el az ily gyermeket atyja után megillető törvényes örökösödésre nézve: b: nem láthatni, hogy miért tagadja meg tőle a tervezet a 71. §-ban szabott korlátozáson belől az előismerő atyja ellenében a kötelesrészhez való jogosultságot.

Minthogy az idézett közleményben kifejtett álláspontom a törvénytelen gyermeknek még az anyja felmenői után sem kívánja a törvényes örökösödést engedélyezni: a 90. §. második bekezdésében foglalt intézkedést nagyon természetesen helyesnek ösmerem el. A tervezet szempontjából azonban, megvallom, ezen intézkedés következtelen és nem indokolt. És miképen lesz ezen intézkedés a tervezet 95. §-ának rendelkezésével összhangzásba hozandó?

A 91. §., mely némiképen a szász törvény 2568. §-ának rendelkezésére támaszkodik, a következő eredményre vezet. Ha az örökhagyó, a ki törvényes házasságából egy gyermekkel bír és a kinek ezen törvényes házasság megkötését követő vélt házasságból, a mely körül a házasság egyike jóhiszemben volt, további négy gyermeke született, végrendelet hátrahagyása nélkül elhalálozik: akkor az őt gyermek mindegyike a törvényes örökösödés rendje szerint a hagyatéki vagyonokban fejenként osztozódik és mindegyik gyermeknek örökrésze egy-egy ötödrészben lesz megállapítandó.

Ha ellenben az örökhagyó végrendeletet hagy hátra, még oly értelemben is, hogy hátrahagyott őt gyermeke hagyatékában egyenlően osztozódik: a törvényes házasságból született gyermek a tervezet ezen szakasza szerint kötelesrész címén a hagyaték felét volna követelni jogosítva. Ezen gyermek kötelesrésze tehát nagyobb volna mint a mennyire ugyanazon viszonyok között törvényes örökrésze rugott volna. És minthogy a törvényes házasságból született gyermeknek kötelesrésze ezek szerint a hagyaték felét teszi, a vélt házasságból született négy gyermeknek kötelesrésze pedig szabályszerű törvényes örökrészeknek felét és így négy tizedrészét teszi a hagyaték felének: az örökhagyó ily esetben hagyatékának csak egy tizedrészére nézve birhatna végrendelet szabadsággal. Hogy a 91. §. rendelkezése ezeknél fogva egészen mellőzendő lesz, a további bizonyítást alig igényelheti.

A tervezet 92. §. engem sehogy sem elégíthet ki.

A tervezet ugyanis magáévá tette azon vezéreszmét, hogy a szükségörökösök bizonyos esetben követelhetik, hogy az örökhagyó életében tett ajándékozások a kötelesrész megállapításánál a hagyatéki vagyonokhoz hozzászámíttassanak. (73. 74. §§.) Semmi kétség sem lehet már most az iránt, hogy az 55. és 56. §§-ban felemlített adakozások már ennek alapján a 73. és 74. §§-ban szabályozott eset fenforgása esetében a hagyatéki vagyonokhoz hozzászámítandók volnának. E szerint már a tervezet álláspontjából sem helyes, hogy a hozzászámítást a 92. §. csak a leszármazók kötelesrészének megállapításánál rendeli meg, minthogy ezen hozzászámítást a többi szükségörökösök is vannak a 73. §. értelmében követelni jogosítva (l. egyébiránt a tervezet 98. és 101. §§-t is); másrésztől pedig következtelen, hogy a midőn a tervezet az ajándékozások hozzászámítását általában csak a 73. és 74. §§-ban meghatározott esetben engedi meg, az 55. és 56. §§-ban felsorolt adakozásoknak hozzászámítását a leszármazók érdekében akkor is rendeli meg, ha a 73. és 74. §§-ban meghatározott eset fen nem forog. A tervezet szerzője, úgy látszik, a 62. §. rendelkezését kívánta következtelen levezetni, de elkerülte figyelmét, hogy ezen rendelkezés csak a törvényes örökösödés esetére vonatkozhatik, és hogy a tervezet a 73. §-ban minden szükségörökösnek adta meg a jogot, hogy az aján-

dékozást közvetlenül megelőző vagyonérték az ő kötelesrészének alapjául elfogadtassék.

Az általam fentebb kifejtett nézet szerint, melynek értelmében az örökhagyó által életében tett minden ajándékozás a kötelesrész megállapításánál a hagyatéki vagyonhoz hozzászámítandó, ha az általam fentebb javasolt rendelkezés elfogadtatik, e részben különös rendelkezésre szükség sincsen, minthogy ez az általam fentebb szövegezett szakaszból már magából folyik.

Azon körülménynél fogva, hogy a 93. §. «a leszármazók kötelesrészéről» szóló fejezetben van elhelyezve, azt kellene következtetni, hogy a tervezet szerint csak a leszármazó szükségörökösnek kötelesrészébe tudatnak be azon adományok, melyek az ő törvényes örökösödési osztályrészébe betudandók lettek volna. Sehogy sem tudom azonban megérteni, hogy a többi szükségörökösöknek is miért ne tudassanak be kötelesrészökbe a tervezet 61. §-a értelmében az ő törvényes örökrészökbe betudandó adakozások? és ezért nem is hiszem, hogy a tervezet ez nem betudást kizárni akarta volna. Ez okból ezen 93. §. az általános intézkedésekről szóló fejezetbe volna elhelyezendő; a második bekezdés pedig, ha az ajándékozási értéknek a hagyatéki vagyonokhoz hozzászámítása tárgyában részemről javasolt rendelkezés elfogadtatik, egészben elhagyandó lenne.

A 96. §-ban foglalt rendelkezés elfogadása ellenében különösen az harcol, hogy in concreto, hacsak az illető leszármazó tékozlás miatt gondnokság alá helyezve nincsen, igen nehéz sőt a lehetetlenséggel határos bizonyítani: hogy a leszármazó «pazarló» életet folytat. Az ily rendelkezés mellett rendszerint a legkellemetlenebb perek származnának; és e mellett nem zárkozhatni el annak figyelembe vétele elől sem, hogy abból, hogy a leszármazó az örökhagyó haláláig pazarló életet folytatott, még korántsem következtethetni, hogy ezen pazarló életet jövőben is folytatandja; ily körülmények közt pedig a bona mente exhereditio a javult leszármazóra nézve kétségtelen és jóvá nem tehető jogsértést foglalna magában.

A 97. §. rendelkezését sem tartom elfogadhatónak, mert vélekedésem szerint nem indokolható ezen a 79. §. első bekezdésében kifejezett helyes szabály alól tett kivétel. A tervezet által az örökösödés alapjául elfogadott vezérelv szerint a kötelesrészhez való jogosultság a leszármazót mint egyént illeti meg; ezen tekintetből sem fogadható tehát el oly rendelkezés, mely az egyént megillető jogok rovására a családi érdekeket tolja előtérbe.

Mindaddig míg a kötelesrészre jogosult szükségörökös az örökhagyó ajándékozása ellenére is kötelesrészének a fentebbiekben kifejtettek értelmében megállapítandó értékét a hagyatékban megtalálja: az örökhagyó ajándékozása törvényt nem sért, és az ajándékozásnak csak azon jogi következménye van, hogy az örökhagyót, a mint azt kifejtettem, a halálesetre való végintézkedésben megszorítja. Azon pontban azonban, a melyben az örökhagyó ajándékozása ezen mértéket meghaladja, úgy hogy a kötelesrészre jogosult kötelesrészének értékét a hagyatékban már nem találja meg: az ajándékozás törvényt sértővé válik, donatio inofficiosa lesz; és a kötelesrészre jogosultnak meg kell adni azon jogot, hogy az ily ajándékozás által megsértett jogát, minthogy azt a meghalt örökhagyó ellenében nem érvényesítheti, a megajándékozott ellen érvényesíthesse, a ki a kötelesrészre jogosult igényeinek rovására és annak sérelmével meggazdagodott. E mellett azonban figyelembe veendő, hogy a megajándékozottra nézve azon kérdés, hogy a neki tett ajándékozás in concreto objective törvényt sértőnek tekintethetik-e, természetesen csak az ajándékozás időpontja szerint döntendő el; e szerint inofficiosa donatio esete forog fen a megajándékozott ellen, ha az ajándékozás oly tetemes, hogy az ajándékozás után megmaradt vagyon,

ha az ajándékozó az ajándékozás idejében elhalálozott volna, az ajándékozást közvetlen megelőző vagyonállás szerint kiszámítandó kötelesrészt nem fedezte volna. Ebből következik egyrészt, hogy ha az ajándékozásban ily törvényt sértés nem foglaltatott az ajándékozás időpontjában, ezen megajándékozottra nézve az ajándékozás nem válhatik inofficiosussá az által, hogy utóbb az ajándékozó vagyona bármi okból kevesbedett (74. §.); másrészt azonban, hogy az ajándékozás időpontja szerint törvényt sértő ajándékozás ezen minőségét, ha utóbb vagyonszaporodás állott be, csak akkor veszti el, ha a szükségörökös kötelesrészét az ajándékozást megelőző vagyonállás és a vagyonszaporodás után kiszámítva a hagyatékból megkapja. (Windscheid: Pandekten 586. §. 7. jegyzet; Unger: Erbrecht 86. §. 10. jegyzet; szász törvény 2604. §.).

A tervezet ezzel megegyez, természetesen azon eltéréssel, hogy miután ő az ajándékozó örökhagyó irányában sem kíván a vagyonszaporodásra tekintettel lenni (73. §.), szerinte az ajándékozás időpontjában törvényt sértőnek mutatkozó ajándékozás ezen minőségét már akkor is elveszti, ha a beállott vagyonszaporodás folytán a szükségörökös kötelesrészét az ajándékozást megelőző vagyonállás szerint, nem számítva hozzá a szaporodás utáni jutalékot, a hagyatékból megkapja.

Egyébként a 105—116. §§. észrevételre alkalmat nem szolgáltatnak, csak azon egyedülre, hogy ajánlatosnak tartom a porosz törvénynek azon rendelkezését, mely szerint a törvényt sértő minőségű ajándékozás csak azon esetben támadható meg, ha az legkésőbb az örökhagyó halálától vissza számított három éven belül történt. A magánjogi viszonyok biztonsága tekintetéből kívánatos, hogy a jogügyletek megtámadhatása aránylag rövid időre korlátoztassék; ezen szempontot követte törvényhozásunk már eddig is minden esetben, a melyben magánjogi ügyletek megtámadását szabályozta. Másrésztől minél hosszabb időre kell visszatekinteni, annál nehezebb lesz in concreto annak biztos kiszámítása, hogy valóban törvényt sértő volt-e az ajándékozás vagy sem.

A mi végül a mult közleményemben felvetett azon kérdést illeti, hogy felveendő-e a szász törvény 2370. §. rendelkezése, mely szerint a betudás az örökhagyó részéről csak a kötelesrészhez jogosultak kötelesrészének sérelme nélkül engedtetthetik el, a kifejtettekben nyilvánvaló, hogy ily rendelkezés felvételére szükség nincsen; minthogy a kifejtettek szerint a betudandó adakozásoknak tekintetbe vétele a kötelesrész tárgyában minden körülmények közt foglal helyet, a nélkül hogy a betudásnak el- vagy el nem engedése döntő befolyással bírhatna.

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hiányos aláírások a váltón.*

III.

A váltóügyletben szereplő személyek indokai, melyek a létező aláírást eredményezték, belsők és külsők lehetnek.

A belsők ezerféle alakzatait e szóval fejezhetjük ki, hogy «szándék» és a belső indokból keletkezett aláírást szándékoltnak nevezhetjük.

De működhetnek közre külső indokok is, melyeknek az erőszak és a tévedés, sőt lehetséges, hogy nincs is indok a cselekvényre és akkor véletlenről szólunk.

A tévedés és kényszer, mint az akarat lényeges hiá-

* Az előbbi közleményt lásd a mult heti számban.

nyai, a váltójogban is mint ilyenek tekintetnek, de csak a mindenkori felperes irányában, ellenben harmadik jóhiszemű váltóbirtokossal szemben a kierőszakolt és a tévedésen alapuló aláírások is kötelezők. Ugyanez áll a véletlen aláírásokra is.

Látjuk ezekből, hogy a váltójogban rendszerint az oly aláírások is szülnek kötelezést, melyek minden kötelmi szándék nélkül keletkeztek. E részben tehát fictio alkalmazásának van helye. Fictio útján úgy tekintetik azon aláírás, mintha az akaratkijelentést is magában foglalná, és erről azt mondjuk, hogy fictiv aláírás.

De lehetnek a fictiv aláírásoknak más esetei is. Név szerint idevágólag intézkedik a váltótörvény 105. §-a, mely következőleg hangzik:

«Ki valami váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ir alá, a nélkül, hogy erre felhatalmazva lenne, személyesen és azon minőségben felelős, melyben az állítólagos meghatalmazó felhatalmazás esetében felelős lett volna.»

«Hasonló módon és személyesen felelősek azon gyámok és egyéb képviselők is, kik jogosultságuk túllépésével irnak alá váltónyilatkozatot.»

Ezen szakasz, mint látjuk, kétféle intézkedést tartalmaz. Szabályozza a megbízás nélküli ügyvitelt és ennek következményeit, és intézkedik az «excessus mandati»-ról.

A törvény szerint megbízás nélküli ügyviselő a váltójogban az, a ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ir alá, a nélkül, hogy erre felhatalmazva lenne.

Az egyik személy tehát, kiről e szakasz intézkedik, a megbízás nélküli ügyviselő. De vannak még más személyek is említve, kiket a törvény így nevez: «gyámok és egyéb képviselők.»

Kérdés támad itt, hogy kik értendők az «egyéb képviselők» nevezete alatt?

Mivel a képviselők a «törvényes» jelző nélkül említvők, ez a lehető legtágabb fogalomkörre enged következtetni. Mindazáltal a kereskedelmi társaságok jogosult képviselői és a cégvezetők ezen «egyéb képviselők» közé nem tartozhatnak, mert azok képviseleti joga korlátlan, a jelen szakasz pedig az általa értett egyéb képviselők közelebbi meghatalmazásához hozzászól: «kik jogosultságuk túllépésével irnak alá váltónyilatkozatot», tehát oly képviselőnél, a kinek joga korlátlan, a jogosultság túllépéséről szó nem lehet.

Törvényünk tehát itt csak az atyákat, a gondnokokat, az általános magánjog szerint elismert jogi személyek képviselőit, a kereskedelmi meghatalmazottakat és az «átalános» felhatalmazással ellátott egyéneket értheti az «egyéb képviselők» alatt.

További kérdés tárgyát az képezheti, hogy mikor tekintetnek ezen képviselők jogosultságukat túllépőknek?

Hogy ezt helyesen megfejtessük, ki kell vizsgálódásunkat terjesztetni a képviselők jogosultságára és e részben azokat három categoriára kell osztanunk.

Az elsőbe tartoznak az atya, a gyám és a gondnok. Ezek jogköre az 1877: 20. tcikkben van szabályozva és különösen a váltói kötelezettségek tekintetében — mint már fentebb említettem — az idézett törvény 20. és 113. §-ai a a gyámhatóság «átalános» felhatalmazását teszik szükségessé. Ha tehát az atya, a gyám vagy gondnok ily általános felhatalmazás nélkül vállal gyermeke, gyámoltja, illetve gondnokoltja nevében váltói kötelezettséget, akkor jogosultságát túllépte.

De ezen egyszerű megoldással a kérdés még tisztázva nincsen. Ugyanis önként fölmerül az a kétely, vajon túllépésnek lehet-e azt tekinteni, ha valaki olyat cselekszik, a mire épen nincs jogosítva, és vajon nem megbízás nélküli ügyvitelről lehet-e itt inkább szó? E kétely azonban hamar

elosztható, ha tekintetbe vesszük egyrészt azt, hogy az atyának, a gyámnak és a gondnoknak már mint ilyennek képviseleti joga van gyermeke, gyámoltja, illetve gondnokoltja irányában és így ha olyat tesz, a mi ezen képviseleti jogban nem foglaltatik, az mindenképen túllépés lesz; másrészt pedig azt, hogy a váltótörvény idézett 105. §-ában a gyámot kifejezetten felemlíti: már pedig mi a gyámra áll, annak az atyára és a gondnokra is kell állnia.

A képviselők categoriájába a jogi személyek képviselőit sorozhatom; ide nem értve természetesen a kereskedelmi társaságokat. De a jogi személyekre vonatkozólag, mivel azok viszonyait jelen értekezésem keretében úgy sem meríthetném ki, elégségesnek tartom arra utalni, hogy ezek képviselői nemcsak váltói, de sőt más kötelezettségek vállalására nézve is nagyon korlátozva, a mennyiben az egyes jogi személyek különfélesége szerint különféle megbízásokat, határozásokat, sőt felsőbb jóváhagyásokat tesznek szükségessé. Itt tehát a túllépés esetről-esetre bírálendő el.

A mi végül a képviselők harmadik categoriáját illeti, ide tartoznak a kereskedelmi meghatalmazottak és az «átalános» felhatalmazással ellátott egyének. Ezek egy sorba azért tartoznak, mert felhatalmazásuk nem jogosítja fel őket váltói kötelezettségek vállalására, mivel ez utóbbiak tekintetében «különös» meghatalmazás szükséges. Ha tehát az ily egyén pusztán általános felhatalmazása alapján vállal váltói kötelezettséget, akkor jogosultságát túllépte.

IV.

Letárgyalván ekként azon személyeket, kiket a váltótörvény 105. §-a felölel, további vizsgálódásom tárgyát azon szakasz sanctiója, azaz azon hatály, mely az említett személyek cselekvényeihez köttetik, fogja képezni.

Ezen sanctió úgy a megbízás nélküli ügyvitelnél, mint az «excessus mandati»-nál ugyanaz, azaz mind a megbízás nélküli ügyviselő, mind pedig a jogosultságát túllépő, a meghatalmazási aláírás alapján személyesen lesz kötelezve; tehát az aláírás reá nézve fictiv aláírássá válik.

De itt a hatályosság kérdése eltérő magyarázatokra ad alkalmat. Ugyanis az idézett sanctiót így fejezi ki: «személyesen és azon minőségben felelős, melyben az állítólagos meghatalmazó felhatalmazás esetében felelős lett volna.»

Erre nézve az eltérő magyarázat azon fordul meg, vajon itt azt kell-e érteni, hogy csak akkor felelős, ha az állítólagos felhatalmazó is felelős leendett?

vagy pedig azt, hogy szószerint véve, csak azon minőségben, azaz mint elfogadó, kibocsátó, forgató, kezes, a szerint a melyik minőséget a fictiv aláírás tartalmazza, tekintet nélkül arra, vajon felhatalmazás létezése esetében a meghatalmazó felelős lenne-e vagy sem?

vagy végül a két előbbi értelmezés kombinációja által kell-e a kérdést eldönteni?

Igénytelen nézetem a második értelmezéshez csatlakozik a következő indokokból.

A váltótörvény, midőn a megbízás nélküli ügyviselőt személyesen teszi felelőssé, okvetlenül azt is meg akarta határozni, hogy miként legyen az felelős? mert hiszen, ha a nyilatkozat csak feltételes (pl. forgatói), az igazsággal ellenkeznék, de biztos gyakorlati támpontot sem nyújtana, ha a nyilatkozó feltétlenül (elfogadó, saját váltó kibocsátója) marasztaltatnék. Ezen kifejezés által: «azon minőségben» a törvény intentiója oda irányult, hogy a gyakorlatban támpontot nyújtson a megbízás nélküli ügyviselő mikénti (elfogadói, kibocsátói, forgatói vagy kezesi) felelősségére nézve és ezen felelősséget azon szavaival: «melyben az állítólagos meghatalmazó..... felelős lett volna» meg is határozza akként, hogy az el nem marasztalható állítólagos felhatalmazó helyébe a megbízás nélküli ügyviselő lép, azaz

az általa tett aláírás fictió útján úgy tekintetik, mintha ő saját nevét írta volna alá; ha tehát ő pl. elfogadói nyilatkozatot tett, ő is elfogadóként lesz felelős.

Kitűnik ezekből, hogy a fent jelzett első értelmezés nagyon szűkkörű.

A harmadik értelmezés a fentmondattakat szintén magáénak vallja, de a megbízás nélküli ügyviselő felelőségét azon feltételtől teszi függővé, hogy az állítólagos felhatalmazó a meghatalmazás esetében felelős leendett legyen, mert ha az nem lett volna felelős, a megbízás nélküli ügyviselő sem marasztható.

Ha az idézett szakasz szavait nyelvészeti szempontból teszszük figyelmünk tárgyává, látni fogjuk, hogy a megkizárás nélküli ügyvitelnek kettős, egy fő és egy magyarázó sanctiója van. Ugyanis ki van mondva, hogy «személyesen.... felelős» és ez meg van magyarázva ekként: «azon minőségben felelős»; a nyomban következő mondat pedig ez utóbbinak magyarázó mellékmondatát képezi. Ez utóbbi mellékmondat csak a «minőséget» akarja közelebből meghatározni és semmi egyebet.

A «személyesen» szó «és» kötőszó által van elválasztva az «azon minőségben» kifejezéstől; az «és»-nek pedig az az értelme van, hogy az általa összekötött fogalmakat egyaránt lényegessé teszi. Ha itt a váltótörvény a megbízás nélküli ügyviselő felelőségét bizonyos feltételhez (az állítólagos felhatalmazó eshetőleg felelőségéhez) akarta volna kötni, akkor nem «és», hanem «ha» vagy «de» stb. kötőszókat kellett volna használnia.

De az egész szakasz szelleméből is kitűnik, hogy ily feltétel nem szándékoltatott, mert midőn a második bekezdés a gyámokat és egyéb képviselőket «használó módon és személyesen» teszi felelőssé, ezt azon feltételtől teszi függővé, hogy azok jogosultságukat tullepjék. Ha tehát az első bekezdés feltételt nyilván nem említ, ilyet — tekintve a szakasz egységes alkotását — oda képzelni nem is lehet, mert egyébként ugyanegy szakasz két bekezdése külön elvek szerint volna megítélendő, az pedig nem lenne következetes.

Végül a váltótörvény tervezetének 13. §-a, mely azt is, ki más nevében váltónyilatkozatot ír alá, a nélkül hogy meghatalmazotti minőségét kitüntetné, személyesen akarta felelőssé tenni, mely szakasz tehát még a meghatalmazás netáni létezését nem engedte vizsgálat alá venni és ezáltal azon iránynak adott kifejezést, hogy a felhatalmazó eshetőleg felelőségének fontosságot épen nem tulajdonít; ezen szakasz mondom kétségtelenül a mellett bizonyít, hogy a megbízás nélküli ügyviselőnek felelőségét sem alterálja az, vajon az állítólagos felhatalmazó felelős lett volna-e, vagy sem?

(Folyt. köv.)

Dr. Tomcsányi László.

Az 1881. LX. tcz. 192. §-ához.

A «Jogtudományi Közlöny» f. é. 31. számában Dr. SÁNDOR Endre ur közlé nézeteit a f. é. 14. számban felvett kérdésekre TELESZKY István ur által adott válaszlól s megemlékszik a f. é. 18. számban általam közlötökről is, kijelentvén, hogy az első kérdésre adott válasz felett kifejtett nézeteimet nem osztja.

Indokai azonban nem győznek meg kimondott véleményem helytelenségéről.

Véleményemet a törvény szó szerinti magyarázatából vontam le, a törvény pedig minden kétséget kizárólag azt mondja, hogy «a tőkével egyenlő sorrendben elégitendők ki a kamatok, a mennyiben az árverés napjától visszaszámított három évnél nem régebb időből vannak hátra.» A törvény ezen szavaiból világosan következik az, hogy a kamatok között különbség nem tehető, s a mint figyelembe nem vétethetik az, vajon a kamatok meg vannak-e ítélve, vagy nincsenek, a mint figyelembe nem vétethetik az: vajon a

kamatok végrehajtási zálogjoggal vagy csupán egyszerű zálogjoggal vannak-e bekebelezve, épen úgy figyelembe nem vétethetik azon körülmény sem, vajon a kamat általános-ságban vagy pedig határozottan, mint bizonyos naptól számítandó járulék van-e, vagy épen nincsen bekebelezve?

Figyelembe nem vétethetnek ezen körülmények épen azért, mert a törvény minden néven nevezendő kamatra, minden megkülönböztetés nélkül, csupán a fent idézett intézkedést tartalmazza, mely szerint a kamatok, tehát sem megítelt, sem meg nem ítélt, sem végrehajtási zálogjoggal vagy másként, vagy épen nem bekebelezett kamatok, hanem egyszerűen minden jelző, minden közelebbi meghatározás nélkül a kamatok egyáltalán rendeltetnek soroztatni, a mennyiben három évnél nem régiebbek. Ez van a törvényben és semmi több, tehát ekként alkalmazandó a törvény és nem másként.

Nem akadály itt a telekkönyvi rendelet 62. §-a azért, mert a későbbi törvény, t. i. a végrehajtási törvény 192. §-a a telekkönyvi rendelet 62. §-ának intézkedését a bekebelezett járulékok kielégítésének sorrendjére nézve megszorítja, illetve megváltoztatja. S nézetem szerint a későbbi jelzálogos hitelezők érdekeinek megvédésére sokkal biztosabb alapot nyújt az általam kifejtett törvényt magyarázat, a törvény szó szerinti alkalmazása úgy a mint azt én előadtam, mint bármely másféle értelmezés, a mely a három évnél régiebb kamatokra nézve is megengedhetőnek tartja a tőkével egyenlő sorozatba való felvételt. Ha mint általános szabály feltétlenül és minden körülmények között áll az: hogy a tőkével egyenlő rang-sorozatba felvehető kamat-maximum három évi: akkor a jelzálogos hitelezők mindig biztos számításra tehetnek arra nézve, mily nagy azon maximális összeg, mely előttük kielégítésre számíthat? tehát a megkárosodás ellen védve vannak; minden más magyarázat mellett a hitelező érdeke többé-kevésbé veszélyeztetett. Végül még csupán azt jegyzem meg, hogy a kamatok sorrendbe vételére nézve az sem tesz különbséget, vajon tétetett-e azok ellen kifogás vagy nem, mert a törvény szerint három évi kamat kifogásolás esetén is a kielégítési sorrendbe felveendő, minthogy a kifogás nem a sorrendbe való felvételt, hanem csupán a kielégítést, illetve kiutalványozást függesztheti fel.

Tóth Gáspár.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A bűnvádi eljárás tervezetét mai számunkkal külön mellékletként szétküldjük t. előfizetőinknek.

— A bűnvádi eljárási tervezet indoklásában közölt statisztikai adatokkal szemben, melyek az általános népességi statisztika adataiból vannak merítve, melyek között tehát a nők és a gyermekek ott befoglaltatnak, egy teljesen megbízható szakember közli velünk a következő statisztikai adatokat:

A magyar nyelv elterjedése Magyarországon-Erdély városaiiban KELETI «A nemzetiségi viszonyok Magyarországon» című értekezése szerint a következő:

A városi népesség összesen	2.143.036
ebből magyar nemzetiségű: ...	1.335.014 = 62.3%
idegen ajku, ki magyarul tud: ...	213.416 = 9.9%
e szerint tud magyarul a városi népességnek ...	72.2%-a.
JEKELFALUSSY «Népünk hivatása és foglalkozása» című értekezése szerint:	
magyar anyanyelvű ...	48.60% az iparosok 54.04%-a
az idegen ajkuak között pedig tud magyarul ...	30.65% 44.33%
vagyis összesen tud magyarul ...	64.02% 74.26%

Tehát a Magyarországon lakó kereskedők közt 74.20%, az iparosok közt 64.02% tud magyarul. Azt pedig csak nem fogja állítani senki, hogy a birtokosok miatt nem lehetséges a magyar esküdtszék. Ilyen tényekkel szemben a nyelvi szempontot állítani fel akadályul az esküdtszék kérdésében, igazán azt mutatja, hogy csak azért érvelnek ezzel, mert az esküdtszék behozatala ellen nem tudnak felhozni semmit.

— Curiai bejelentések október hó 24. s következő napjaira:

Polgári	Büntető
I. tanács ... 53	I. tanács ... 145
II. " ... 49	II. " ... 93
III. " ... 55	III. " ... 112
IV. " ... 33	IV. " ... 107
V. " ... 51	
Hátralék mult hétről 5	Hátralék mult hétről 13
összesen: 246	összesen: 470

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 5 krt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába
negyedévre ... 3 k

TARTALOM: Vád és védelem az elővizsgálat alatt a bűnvádi eljárás javaslata szerint Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Nyolczadik magyar joggyűlés: A közigazgatási bíráskodás. — A törvénykezési szünetről szóló törvényjavaslat. Dr. MARKÓ SÁNDOR rosznyói királyi közjegyzőtől. — Jogirodalom: A felségsértés a rómaiaknál. Irta Dr. Morlin Emil. Z — s M. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az utóajánlat. HLATKY ENDRE nagy-váradai ügyvédtől. — Hiányos aláírások a váltón. Dr. TOMCSÁNYI LÁSZLÓ-tól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Vád és védelem az elővizsgálat alatt a bűnvádi eljárás javaslata szerint.

A bűnvádi eljárás javaslata első olvasásra igen értékes védelmi jogokkal ruhazza fel a vádlottat az elővizsgálat folyamában. Kiterjeszti a vádrendszer elveit az elővizsgálatra, megengedvén a feleknek a bírói cselekményekben való résztvehetést és közreműködést. A fegyverek egyenlőségét állítja fel jelszóul.

Közelebbi vizsgálat után azonban az tűnik ki, hogy, az egyenlőség csak elvben van meg. A facultative megadott közreműködhetés nem csak hogy nem hozza létre a felek egymás elleni küzdelmében az egyensúlyt, de azt épen felforgatja. Eddigi bűnvádi eljárásunk szerint az elővizsgálat alatt vádló és vádlott egyformán ki vannak zárva a bírói cselekményekből; a vizsgáló bíró egyedül inquirál. Ezentúl, ha a javaslat törvénynyé válnék, az ügyész mint felelős hivatalnok kötelességszerűleg ki fogná használni a reá ruházott jogkört, a vádlottra nézve pedig, minthogy védőt az elővizsgálati eljárás számára hivatalból nem rendelnek mellé, az új jogok gyakorlatilag értéktelenek maradnának.

Hozzájárul, hogy a javaslat a vádlott és a védő egyoldalu kizárásának megengedésével a bírói cselekményekben egyedül résztvevő vádlónak valóságos privilegisált helyzetet biztosít az ellenfél rovására. Tehát még az elvi egyenlőség is csak in theoria van meg.

Felsoroljuk a javaslatnak az elővizsgálat alatti védelemre vonatkozó intézkedéseit.

A ki ellen elővizsgálat elrendeltetett, a vizsgáló bíró által haladéktalanul értesítendő, hogy szabadon választhat magának védőt. A védő jogosítva van a terheltnek és a tanuknak, valamint a szakértőknek a vizsgáló bíró által teljesített minden kihallgatásán — épugy mint az ügyész és a magánvádló — jelen lenni, s minden ily kihallgatásra, valamint a bírói szemlére is meghívandó. A vizsgáló bíró által a tanukhoz vagy szakértőkhöz intézett kérdésre, ezek felelete után a terhelt illetőleg a vádlott, valamint a védő is intézhet kereszt-kérdéseket és az adott feleletekre megjegyzéseket is tehet. A letartóztatottnak védője, védenczével, hatósági személy közbenjötté vagy ellenőrzése nélkül szóval vagy írásban szabadon érintkezhetik.

Ezek a védelem jogai.

Az érem másik oldala pedig ez:

1. A vizsgáló bíró és a vádtanács szabad belátására bizott «fontos okokból» az elővizsgálati cselekmény, sőt

az egész elővizsgálat is, a védő jelenléte nélkül fogatosítható, és ez esetben a felvett jegyzőkönyv 48 óra alatt az illető cselekmény fogatosítása után a terhelt vagy védője előtt, eshetőleges indítványtétel végett, felolvasandó.

2. A védőnek tanu-, szakértői stb. kihallgatásoknál való mellőzése nem vonja maga után azt, hogy a vádló is mellőztessék.

3. A védő eltiltható attól, hogy a vizsgálati fogásban levő vádlottal hatósági közeg jelenléte nélkül érintkezzen.

4. Meg van engedve a vizsgáló bírónak, sürgős esetekben még a kir. ügyésznek és az állami rendőrség főnökének is, vizsgálati célokból a vádlott védőjénél házkutatást tartani és leveleit valamint iratait átvizsgálni és lefoglalni.* Hogy a védői titok ilyen veszélyeztetése alkalmas a védő egész működését megbénítani, kézen fekszik; mert ha a védőnek nincs teljes immunitása, soha nem tudhatja, nem fognak-e az ő iratai és feljegyzései bizonyítékként felhasználtni védence ellen. Szabad védelemről ily körülmények közt szó sem lehet. Még a reactionariusnak mondott német törvény is kiveszi a védő és vádlott közt váltott iratokat a lefoglalható tárgyak közül.

5. Hivatalból vétség esetében egyáltalán nem rendeltetik védő, büntett esetében pedig csak a főtárgyalás számára. Az előkészítő eljárás folyamában a büntetkénél is csak akkor működhetik közre védő, midőn a vádlott elég vagyonos a védelem költségeinek viselésére, vagyis igen ritka esetben.

A fegyverek egyenlőségét tehát úgy létesíti a javaslat, hogy a tanukihallgatásnál, szemlénél stb. az ügyésszel és a magánvádlóval szemben fog állni rendesen a védő nélküli terhelt, kinek sem kellő képzettsége, sem bátorsága nincs ilyen ellenfelekkel szemben ellenkérdéseket tenni és érdekeit érvényesíteni.

Szóval, a javaslat szerinti elővizsgálat szervezete az hogy az eddigi vizsgálóbírói inquisitiohoz sorakozik fagatás a vádló részéről; a bírói inquisitio mellé kapunk még egy vádlói inquisitiot is. A keresztkérdés a legtöbb esetben elmarad, s az elővizsgálati jegyzőkönyvek egyoldalubbak lesznek mint valaha voltak.

Ha ugyan elővizsgálat egyáltalán lesz.

Az elővizsgálatot megelőző előnyomozás ugyanis a javaslat szerint olyan tágkörű, hogy felöllelheti az egész elővizsgálatot, s a védői jogok ezen oldalról is a legkönnyebben kijátszhatók.

A nyomozást a vádló vezeti annak kitudása végett, vajon «az elővizsgálat elrendelésének indítványozására elegendő alap és bizonyíték létezik-e.»

A javaslat e tekintetben az ügyészt, a rendőrséget és a magánvádlót mód felett széles jogkörrel ruhazza fel.

* Kitér ez a 192. §-nak összevetéséből a 243. §-sal. A 192. §. kiveszi az átvizsgálhatóság alól a 243. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott személyek közt váltott és ezeknél létező leveleket és iratokat. A 243. §. 1. és 2. pontjaiban pedig mint a tanuskodás kötelessége alól felmentett egyének fel vannak sorolva a házastárs, a jegyes, a rokonok fel- és lemenő ágban és harmadfokig az oldalágban. A védő tanuskodási mentessége a 3. pontban iratik körül, mely pontra a 192. és következő §-ok nem reflectálnak.

Annyira megy, hogy a nyomozást vezető királyi ügyész vagy *rendőrségi közeg* még tanukat is letartóztathat a nyomozás egész idejére. Megtilthatja az eljárás színhelyén levőknek az onnan való távozást, s a ki ezen tilalmat megszegi, az «letartóztatható és a nyomozás egész befejezéseig őrizet alá helyezhető.»*

A magánvádlót illetőleg pedig kimondja a javaslat, hogy a rendőri közegek *kötelesek* a magánvádló felhívása folytán a büntetendő cselekmény körülményeinek megállapítására és a bizonyítékok biztosítására szolgáló mindazon intézkedéseket haladéktalanul megtenni, melyekre egyéb esetekben a királyi ügyészszel szemben kötelezve vannak.

S az előnyomozás körébe belevonathatván a bíróság is, a vádló, dacára annak, hogy a királyi ügyész maga is kihallgathat tanukat: rendszeres és eskütétellel megerősített tanukihallgatást indítványozhat a vizsgáló bírónál. És pedig nemcsak pl. életveszélyes betegség esetében hallgatható ki a tanu eskü alatt, hanem többek közt azon esetben is, «ha a vizsgáló bíró azt hiszi, hogy a tanu csakis az eskü kivétele által bírható a teljes valónak megvallására.» (Ezzel egyebektől eltekintve még azon veszély is jár, miszerint az ítélő bíró teljesen megfosztható attól, hogy szabad és közvetlen vallomást halljon a tanutól.) Indítványozhatja továbbá a vádló a nyomozás folyamában, ha sürgősség címe alatt saját felelősségére önmaga nem akarja megtenni: a szemlét, foglalatást, házkutatást és a gyanítható tettes vizsgálati fogságba helyezését, vagyis az elővizsgálat minden tényét.

Ezen beavatkozást a bíróság ugyan megtagadhatja, de csak törvényességi és szükségességi indokokból; a bírói cselekmény *célszerűségét* megbírálni nincs hivatva, mert csak ügyészi requisitio folytán jár el, és nem is képes önálló megbírálásra, midőn az esetet csak egyoldalú informatio alapján ismeri.

Ily szervezett és koncentrikus támadással szemben a vádló által gyanuba vett egyén védelem nélkül áll. A javaslat azon általános kijelentése, hogy a védelem már az előnyomozás alatt meg van engedve, a részleges határozmányoknál egyáltalán nem talál figyelembe vételt. Mindig csak terheltről van szó; terhelt pedig az előnyomozás idejében még nincs, hanem van «gyanusított». És ha talán a 113. §-t némi erőszakos kiterjesztéssel olyképp magyaráznók is, hogy a vizsgáló bíró az előnyomozás folyamában a gyanusítottat a bírói cselekményekre megidézni tartozik, ezzel nagyon keveset érnének el, mivel — a letartóztatás esetét kivéve — a vádlótól függ annak kijelentése, hogy már bizonyos személy ellen foly-e a nyomozás, vagyis ő dönti el, hogy van-e gyanusított, ő dönti el, hogy lehet-e védő.

Minthogy tehát a vádlónak a nyomozás alatt teljesen szabad keze van és mindenestre még sokkal ritkábban áll szemben védővel, mint az elővizsgálat alatt, egész törekvése oda fog irányulni, hogy lehetőleg az eljárás ezen szakában végeztesse a bíróság által a vizsgálati cselekményeket. *A nyomozás absorbeálni fogja az elővizsgálatot.* Kifejlődhetik azon állapot, mely fenállott hosszú időn át Poroszországban és másutt is, hogy a nyomozás határainak kiterjesztésével kijátszották a bűnvádi eljárás garantiáit.

Mi következik mindebből? Az, hogy a vádrendszer elveinek az elővizsgálatban való alkalmazása nem lehetséges a felek kölcsönös közreműködésének egyszerű decretálása által. Épügy mint a főtárgyaláson megadott hivatalból a védelem, nem mellőzhetjük azt az elővizsgálatban sem, mert nélküle a vádlót rosszabb hely-

zetben van, mint a milyenbe jutott a tiszta kutatási rendszerü elővizsgálat mellett. Ki kell továbbá zárni a vádlót mindazon bírói cselekményekből, a melyekben való részvételtől a vádlott és képviselője a bíróság által eltiltatik. Kimondandó, hogy előnyomozás idejében «a valóság megtudásának» örve alatt tanut megesketni nem szabad. És meg kell egyéb részeiben is lényegesen szorítani az előnyomozást, mely annál inkább hajlandó a jogosulatlan terjeszkedésre, minél több garantiát nyújt a vádlottnak az eljárás későbbi stádiuma.

A «vádrendszer» nem azt jelenti, hogy a vádat kell rendszeresíteni, hanem azt, hogy rendszeresíteni kell a vádat és a védelmet.

Dr. Fayer László.

NYOLCZADIK MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS.

VII.

A közigazgatási bíráskodás.

A jogászgyűlés egyik legközérdekűbb kérdését kétségkívül «a közigazgatási bíráskodás szabályozásánál követendő elvek» kifejtése képezte, mely a IV. szakosztály napirendjére volt kitűzve.

E fontos kérdésre egyetlen vélemény érkezett be, CONCHA Győző kolozsvári egyetemi tanártól, mely az idei évkönyv I. kötetében már közkezen forog. A terjedelmes dolgozat a következő vezérelvek indoklását és részletesebb kifejtését tartalmazza:

a) A közigazgatási bíráskodással a rendes bíróságok ruháztassanak fel.

b) Alkottassék a rendes bírósági kereten belül kétfokú bírói szervezet, az első fok a kir. törvényszékekből, a második a kir. curiából.

c) A közigazgatási bíráskodás a közviszonyokból eredő összes egyéni alanyi jogokra terjedő hatáskörrel ruházandó fel; az érdekek, a célszerűségi és általában az összes nem jogi tekintetek méltatása kizárólag a közigazgatást illetvén.

d) E hatáskör elvi általánosítás útján formulázandó.

e) A közig. bíráskodás törvényes hatáskörében a rendes bírói hatalom teljével láttassék el.

f) A közig. peres eljárás a gyorsaságot és főleg az olcsóságot biztosító egyszerű formákkal szerveztessék a vizsgálati és tárgyalási elvek combinációja alapján, az eljárás közvetlenségét megengedő, de nem kivétel nélkül kötelező módon.

CONCHA azon vezérelvből indul ki, miszerint mindenemű jogok elbírálására az államban egyedül a rendes bíróság lehet hivatva, így a közjogi természetű, a közigazgatási jogok felett is.

A szakosztályi előadó LÁSCZY Gyula orsz. képviselő s egyetemi magántanár ezzel szemben hasonlóan terjedelmes jelentésben, eltérő felfogásnak adott kifejezést. Fejtegetése főbb pontjai a következők valának:

Az 1867 óta lefolyt időszak tapasztalatai azt bizonyítják, hogy közjogi téren az iratlan jogállapot illusorius és hogy az állampolgárok közjogi természetű jogosítványai törvényes szabályozást és törvénybe iktatást igényelnek. Ezen tisztán közjogi természetű jogosítványok felett támadó perviták eldöntésére egyedül a rendes bírói hatalom lehet hivatva, mert ezen jogkörben az állampolgár közvetlenül és kizárólag jogalanyul jelenkezik, közte s az alkotmány között nem áll a végrehajtó hatalom. A *közigazgatási jog* és elbírálás terén előadó, szemben a kormány azon tervével, mely szerint a pénzügyi bíráskodás külön szabályoztassék, kimondandónak tartja, hogy a közigazgatási bíráskodás egységesen, a pénzügyi jogra is kiterjedőleg szabályozandó.

* Más törvényhozások ezen jogosultságot hasonlíthatatlanul szűkebb határok közé szorítják.

Azonban a közigazgatási jogot szorosan megkülönbözteteti a közjogi természetű, alkotmányi jogoktól. A közigazgatásban a közrend megvalósítására első sorban a végrehajtó hatalom van hivatva. Ámde ennek feladata nem szorítkozik csupán az állami akarat teljesítésére, a ténykedésre, hanem örködni köteles, hogy ezen akaratteljesítés egyúttal a jogeszmének érvényesülése legyen, hogy az a törvényben foglalt általános jog s a polgárok alanyi jogainak tiszteletben tartása, megóvása mellett történjék. Ennélfogva már *elvileg* sem osztozhatik azon rideg felfogásban, mely, valahányszor a közigazgatás terén jogi elem, jogkérdés merül fel, a végrehajtó hatalmat azonnal illetéktelennek mondja ki s a bírói hatalom elé idézi azt. Az *angol* jogállam is nem e két hatalmi kör szembesítése s egymás alá rendelése által izmosodott meg, hanem az által, hogy a jogeszmé s a polgárok jogigényei magában a közigazgatásban lettek megóva s az önkormányzat által biztosítva, főleg olyképen, hogy a *bírói szervezet rendszere* alkalmaztatott mind azon esetekben, melyekben jogsérelem elbírálása forgott fén.

Kifejti továbbá előadó azon inkább gyakorlati természetű szempontokat, melyek a közigazgatási bíráskodásnak a rendes bíróságra ruházása ellen szólnak. Ilyen a speciális szakismeret az összes kormányzat terén, azután a gyakorlati érzék hiánya, mely a közigazgatásban való folytonos részvétel által sajátítható el egyedül s a helyi viszonyoknak bizonyos áttekintését igényli. Ámde a bíróságot még külföldön sem, legkevésbé nálunk, nem tanácsos a közigazgatással, ezen helyi viszonyokkal érintkezésbe hozni. Azután a közigazgatási pervitás kérdésekben mindig lesz egy nevezetes discretionárius elem, viszonyok, melyek a törvény pozitív rendelkezései által nincsenek takarva, s a melyek azonban mégis elbírálást igényelnek. Ha a bíróság ezen kérdésekre is ki nem terjed, ha az merőben a jogi kérdésnek elvi, mintegy cassatorius, eldöntésére szorítkozik, akkor ezen intézmény a lakosságra nézve gyakorlati érték nélkül való. Ámde a rendes bíróság az ilyenemű jurisdiction gyakorlására nem alkalmas, az a rendes bíróság szellemébe ütköző. Ép úgy, mint ahogy ténykérdések verificatiója közigazgatási pervitás ügyekben főleg Magyarországon nélkülözhetetlen; azonban a rendes bíróságot ez irányba sem lehet terelni, ez is ellenkezne a rendes bíróságnak kizárólag vagy kitűnőleg itézi hivatásával.

LÁNCZY Gyula ennélfogva a szakbíróságok rendszerént ajánlja a közigazgatási bíráskodás szervezése alapjául. Térszűke miatt nem követhetjük azon fejtegetéseket, melyekkel indítványának egyes szervezeti módzatait indokolta és támogatta. Felfogásának vezértételei ki fognak tűnni indítványának erre vonatkozó főpontozataiból, melyek következőleg szólnak:

Mondja ki a magyar jogászgyűlés:

I. A magyar állampolgárok közjogi természetű és szabadsági jogosítványainak biztosítása és oltalma céljából ezen jogosítványoknak és köteleességeknek törvényes szabályozása a közhatalom illetékes tényezői által foganatosítandó.

II. Az ezen közjogi természetű jogosítványok mint alkotmányos alapjogok érvényesítése és gyakorlata körül támadható perviták eldöntése a bírói hatalom hatáskörébe tartozik, melynek bíráskodása e téren törvényileg tüzetesen szabályozandó.

III. A közigazgatási jog terén a közigazgatási bíráskodás intézményének megalapítása egy hatályos, egységes bírói szervezet teremtése által eszközözendő, melynek hatásköre az állami és önkormányzati igazgatás minden ágaira, jelesen a pénzügyi bíráskodásra is kiterjed.

IV. Ezen közigazgatási bíráskodás gyakorlása közigazgatási szakbíróságokra ruháztatik, melyek rendszere a következő elvek alapján alakítandó:

a) A közigazgatási eljárás szabályai az állami és önkormányzati igazgatás minden fokán törvényszerűleg kötelező módon megállapíttatván, közigazgatási vitás jogügyekben az eljáró egyes közegek is, valamint az érdekelt felek a tárgyalás, határozat és végrehajtás tekintetében egy bizonyos egyöntetűleg meghatározott rendhez és szabályokhoz kötendők.

b) Minden törvényhatóságban egy első folyamodású közigazgatási törvényszék alakíttatik az államigazgatási önkormányzat és bírói elem kellő érvényesítésével és tekintetbe vételével s a bírói érdeketlenség, függetlenség és ügyképeség biztosítékai mellett.

c) Felső fokban a közigazgatási és törvénykezési pályán működött kiváló erőkből és tekintettel egy pénzügyi tanács alakíthatására egy közigazgatási főtörvényszék szerveztetik, melynek tagjai a bírói függetlenség minden biztosítékai s attributumaival felruházttatván, a kir. Curia tagjaival minden tekintetben egyenrangúak.

d) Ezen bírói szervezeten hatásköre kiterjed mindazon jogviszonyok elbírálására, melyek a közigazgatás keretében akár magánfelek közt, akár közhatalósági intézkedés folytán vitássá válnak.

e) A közigazgatási bíróságok ítéletei nem szorítkoznak csupán a jogszerűség kérdésére, nem csupán semmitő jellegűek, hanem az ügy érdemében döntenek s ennélfogva végrehajtási hatálylyal bírók.

f) A közigazgatási bíráskodás törvényes hatáskörében a rendes bírói hatalom teljével lévén felruházva, az országos főtörvényszék a törvények és mindennemű rendeletek jogérvényességének vizsgálatára is illetékes.

g) A közigazgatási peres eljárás a nyilvánosság, szóbeliség és közvetlenség vezérelveire fektetendő.

h) A közigazgatási bíróság illetékességét önmaga állapítja meg s a közte és a közigazgatási hatóságok között felmerülő hatásköri összeütközések eseteiben végérvényesen dönt.

V. A közigazgatás és a rendes bíróság, valamint a közigazgatási bíróság s a rendes bíróság között felmerülhető hatásköri összeütközések elbírálása törvényileg szabályozandó és egy e végre alkotandó bírói forumra ruháztatik.

VI. A közigazgatás terén a polgárok jogoltalmának kiváló tényezőiül:

a) a közhivatalnokok hivatali ténykedése közben elkövetett vétségek és büntettek miatt magánosok által emelt bűnvádi feljelentések és panaszoknak érvényesítése a büntető eljárás közrendelkezései szerint s az érdekelt közhatalóságok illetéktelen beavatkozásától menten törvényileg biztosítottassék;

b) a közhivatalnokoknak hivatali eljárásukból származó magánjogi, kártérítési felelőssége és kötelezettsége törvényileg szabályoztassék.

Ezen indítványnak ama pontjait, melyek nem vonatkoznak szorosan a közigazgatási bíráskodás kérdésére, előadó az ezután következő vita folyamában nyilvánult kívánathoz képest a tárgyalás és határozathozatal egyszerűsítése kedvéért, önmaga elejtette.

CONCHA tanár válaszában főleg a nyomtatott véleményben foglalt nézponatok körvonalozására és rövid összegezésére szorítkozott.

DELL'ADAMI Rezső főleg célszerűségi indokokból, előadó nézetét támogatja, a közigazgatási bíráskodásnak első fokban önkormányzati, felső fokban szakigazgatási és jogász alapon való szervezése szükségét hangsúlyozván. Ezen elveknek megfelelőleg ő is indítványt terjeszt elő, melynek pontozatai azonban lényegileg megegyezők az előadó indítványával.

KOVÁCS Kálmán miniszteri tanácsos hasonlóan csatlakozott.

kozik előadó felfogásához s annak elfogadását ajánlja a szakosztálynak. Illusztrálja a rendes bíróságok túlterheltségét úgy a perek folyton növekvő száma, mint a törvények s elméleti jogismeret tekintetében. Ezen máris túlterjedt munkakört egy újabb provinciának, a közigazgatási vitás ügyeknek odaautalása által nem kívánja súlyosítani.

Dr. GÜNTHER Antal nem fogadja el a benyújtott indítványok egyikét sem. A rendes bíróság joghatóságát sem elvileg, sem gyakorlati szempontból elfogadhatónak nem találja. Tiltakozik az ellen, hogy a szervezendő bíróság önkormányzati legyen. Egy részletes indítványt nyújt be, mely külön közigazgatási szakbíróságok létesítését tárgyalja.

Előadó Dr. LÁNCZY zárszavában a szónokoknak egyes állításait, melyek saját felfogásának félreértéséről tanuskodnak, helyre igazítja s az általa ajánlott szervezeti módokat véli, különösen hangsúlyozván, hogy a jogászgűlésnek ragaszkodnia kell a szervezendő közegnek kitűnőleg bírói jellegéhez, s azért részéről nem fogadhatja el annak kimondását, hogy az önkormányzati alapon szervezendő, bár az önkormányzati elemnek ő is kellő tért akar engedni. Indítványának azon pontjait, melyek nem szorosan a közigazg. bíráskodásra s annak szervezésére vonatkoznak, a tárgyalás és határozathozatal egyszerűsítése kedvéért visszavonja.

Dr. Günther visszavonja indítványát, mely számos elvi kérdésre nézve is kiterjedvén, s a vita előhaladott stádiumában nyújtatván be, érdemleges vitatás és megállapodás tárgyát nem képezhette.

Elnök TELESZKY István a kérdést és a controversiát reassumálván, mindenekelőtt véleményező Concha tanár ur indítványát bocsátja szavazás alá, mely a szakosztály többsége által elvettétvén, a Lánczy Gyula által tolmácsolt felfogás lön a szakosztály elvi álláspontja gyanánt kimondva s indítványának egyes pontjai is változtatás nélkül elfogadattva; az eljárásra vonatkozó pont kivételével, mely Dr. Dell'Adami szövegezése szerint («kötelezőleg nyilvános, nem kötelezőleg szóbeli eljárás») lett a teljes ülés elé terjesztve.

A teljes ülésre többségi előadónak Lánczy Gyula, kisebbségi előadónak Concha Győző lön megválasztva.

A szerdán október 4-én d. u. tartott *teljes ülésben* Lánczy Gyula többségi előadó előterjesztette azon érvek és szempontok lényegét, melyek a szakosztályt indítványának elfogadására bírták. A kisebbségi állásponttal szemben bővebben fejtegeti azon eszmét, miszerint a rendes bíróság joghatóságát a közigazgatási vitás ügyekre Európa szerte épen azért nem fogadta el sehol, Olaszország kivételével, mert ezen joghatóság a rendes bíróság természeténél s alapigényeinél fogva, csak cassatorius lehet, a népeknek pedig ügydöntő judicaturára van szüksége, s ezért ragaszkodnak a törvényhozások világszerte az önkormányzati vagy szakbíróságok rendszeréhez. Kétségtelen, hogy ez a rendszer bizonyos fokig a compromissum jellegével bír; de mindenesetre nagy haladást jelentene Magyarországon a jogeszmé megvalósítása tekintetében.

CONCHA Győző kisebbségi előadó tekintettel az előrehaladott esti órára, a kérdés érdemébe már nem bocsátkozik s a többségi előadó beszédének egyes tételei ellen fordult. Polemikus észrevételei mellékállításokra vonatkoztak.

A tagok a vita bezárását sürgetvén, Lánczy Gyula lemond azon jogáról, hogy egy előadói zárszóban Concha állításait helyreigazítsa.

Elnök HODOSSY Imre szavazás alá bocsátván a kérdést, a teljes ülés 17 szavazattal 15 ellenében elfogadta a többségi indítványt, s e szerint a VIII. magyar jogászgűlés a közigazgatási bíráskodásnak önálló szervezése mellett nyilatkozott, a Lánczy Gyulának fentebbi indítványában körvonalozott módok szerint.

A törvénykezési szünidőről szóló törvényjavaslathoz.

A jogászvilágnak régi óhaját teljesítette az igazságügyminiszter ur, midőn a törvénykezési szünidőről tejesztett be törvényjavaslatot.

Szünidő tulajdonképen eddig is volt, mert az igazságszolgáltatásnak kerekéi a nyári hónapokon keresztül a tömeges szabadságolások folytán igen lassan haladtak s csaknem egészen megakadtak: azonban senki sem volt tisztában azzal, mely bíróságnál mikor kezdődik s mikor végződik ezen szünidő, s megtörtént az, hogy a legsürgősebb ügyek az illető referens távolléte miatt hónapokig heverték, avagy ha meg is hozatott a végzés, annak kiadmányozása maradt el. Mindez jövőre rendezve lenne a törvénykezési szünidő behozatala által, s így a bírák előre tudnák, mi teendőjük lesz, s a felek is tájékozva lennének az iránt, mely ügyeik elintézését remélhetik a nyári hónapok alatt. Egy szóval, az eddigi rendezetlen állapotot régi törvénykezési gyakorlatunknak megfelelő juristitium váltja fel.

A mi azonban ezen juristitium idejét illeti, talán célszerűbb volna azt a július 1-től augusztus 15-ig terjedő időre tenni, mert az aratási munkálatok, valamint a nagy hőség rendszerint ezen időszakba szoktak esni, s augusztus második felében a köznép az igazság keresésére már több idővel s pénzzel rendelkezvén, a bíróságok teendői is ezen időszakban már szaporodni szoktak.

De ez nem lényeges; fontosabb kérdés az: mely ügyek olyan természetűek, hogy a szünidő alatt sem szenvedhetnek halasztást, s e tekintetben a 3-ik §-t két irányban kiegészítendőnek tartom:

1. Tudjuk azt, hogy ott, hol közjegyzői állomás nincs rendszeresítve, valamint ott is, hol a közjegyző helyettesítéssel nem bír, a közjegyzői törvény 25. §-a alapján a járásbíró veszi fel a közjegyzői ügyleteket, miután pedig a 360 járásbíró területén csak 208 közjegyzőség van rendszeresítve, s miután igen kevés közjegyző képes helyettesítetani, de a ki képes volna is, kellő qualificatióval bíró egyént nehezen kap: sok helyen előfordul az az eset, hogy a járásbíró a közjegyzőt helyettesíti. S tekintve azt, hogy a közjegyzői gyakorlatban előforduló ügyek egy része olyan, melyeknél halasztásnak helye egyáltalában nincs, elkerülhetlenül szükséges, hogy ezen ügyek is a juristitium alatt elintézendő tárgyak sorába felvéttessenek; mert ha ezekről a törvényben említés nem tétetik, annak az a következménye lehet, hogy a járásbíró a törvény alapján el fogja utasítani ezen ügyeket, s ez által nem csak a közjegyző lesz megfosztva attól, hogy a törvénykezési szünet alatt szabadságot élvezhessen, de el nem háriható akadályoztatása esetében a jogszolgáltatásnak ezen ága fenakadást szenvedne. Nézetem szerint tehát a 3. §-ba felveendőek lennének: «mindazon halasztást nem szenvedhető ügyek, melyekben a járásbíró a közjegyző helyett az 1874: XXXV. tcz. 25. §-a alapján jár el.»

Ezen munkaszaporítás nem fog a «születi» bíráknak nagy terhet okozni, mert a hol közjegyzői állomás rendszeresítve nincs, ott különben is csekély ezen ügyek száma; ott pedig, hol a közjegyző van, a felek rendszerint bevárják az ő hazajövetelét s csak valóban sürgős szükség esetén keresik fel ügyökkel a járásbíró.

2. Habár ezen eseten kívül meglehetősen össze vannak szedve a 3. §-ban azon ügyek, melyeknek elintézése a juristitium alatt sem maradhat el, mindamellett nem zárnam ki annak lehetőségét, hogy ezeken kívül még más ügyek is felvehetőek s elintézhetőek legyenek. Megtörténhetik az is, hogy némely bíróságnál oly csekély lesz a sürgős ügyek száma, hogy az otthon maradt bíró vagy tanács a nyári hónapokban különben is kisebb számu folyó ügyek egy részét is elintézhetheti; ha azonban a 3. §. jelen szövege-

zésben megmarad, azt nem fogja tenni, de a törvény imperativ intézkedésével szemben, talán nem is teheti.

Továbbá a 13. pontnak azon kitétele, hogy elintézendő «mindazon ügy, a melynek soron kívüli elintézését a törvény rendeli», oda bővítendő, hogy miniszteri rendelettel is lehessen bizonyos ügyeknek soronkívülségét kimondani, mi indokolva van az által is, hogy jelenleg sem a törvény, hanem miniszteri rendelet szabályozza a soron kívülséget a bírói ügyviteli szabályokban.

Végül pedig tekintettel kellene lenni arra is, miszerint lehetnek olyan ügyek, melyek általában véve természetöknél fogva ugyan nem tartoznak a sürgősek közé, azonban azoknak elintézése az adott körülmények között a felek nagy hátránya nélkül el nem halasztható; azt pedig, hogy a törvényben felsoroltakon kívül a felek által sürgőseknek jelzett ügyek valóban olyanok-e vagy sem, különben is mindig az illető bíró ítelné meg, s így attól, hogy e miatt a «születi» bírák munkája igen felszaporodnék, tartani szintén nem kellene.

Mindezeknek figyelembe vételével a 3. §. bekezdése igénytelen véleményem szerint talán ilyformán lenne szövegezendő:

«A szünidő alatt rendszerint csak a következő és az azokkal kapcsolatos ügyekben tartható tárgyalás és hozható bírói határozat.»

A 13. pont pedig ekkép volna módosítandó:

«13. mindazon ügy, mely a törvény vagy miniszteri rendelet folytán a soron kívül intézendő el, vagy melynek sürgőssége egyébként indokolva van.»

A törvényjavaslat többi szakaszai nagyjából csak administratív intézkedéseket tartalmazván, észrevételre okot nem szolgáltatnak.

Dr. Markó Sándor,
rozsnyói kir. közjegyző.

JOGIRODALOM.

A felségsértés a rómaiaknál. Irta Dr. MORLIN EMIL. Budapest 1882. Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadása.

Jogirodalmunk ez évi termékei közt szokatlanabb jelenség ötlük szemünkbe; *Lucius Ulpius Marcellus* és a *Végrendelkezési szabadság* után ismét egy római jogi tárgyú monographia: *A felségsértés a rómaiaknál* Dr. MORLIN EMIL-től tünt fel a könyvpiacra. Kétségtől fontos és számba veendő körülmény nálunk a római jog ily kultiválása annyival inkább, mert e téren csak alig néhány művet, leginkább tankönyvet bírnak felmutatni. Noha pandekta-jog Magyarországon oly értelemben mint Németországban érvényben nincs, azért a római jog befolyása hazai jogunkra alapelveivel és sarkalatos szabályaival már a magánjogi codificationális munkálatokban is kifejezetten nyilatkozik (különösen a kötelmi jogban); ez okból is örömdetes eseménynek kell jelezni, ha jogi szakirodalmunk ezen ága időről-időre ha nem is sok, de legalább sikerült munkákkal gyarapodik.

A kezünkben levő újabb monographia tárgya jogtörténeti. A felségsértés fogalmának keletkezését, jelentőségét és Róma évlapjain annak jutott rendkívül fontos szerepkört jellemzi Justinianus koráig. Két szempontból kell a felségsértést a rómaiaknál figyelembe vennünk, mint előzményt a későbbiközépkori alakulásnak és mint önálló római fejleményt. Ez utóbbi szempont az, melyből e mű szerzője kiindult, és mellőzve a Justinianus után beállott fejlődésre reflectálást, csak az ókori római uralom alatti viszonyokat mint bevégzett egészet tárgyalja.

A mű nagyobb része (I—VIII. fejezet) az Appuleius tribun rogatiojától Justinianusig korszakonként mutatkozott változások, illetőleg a felségsértési törvények történetét adja elő. A lex Appuleia maiestatis jelentkezik az első felségsértési törvény gyanánt, ezt követik kisebb-nagyobb időközökben a lex Valeria, l. Cornelia és l. Julia mai. mind

politikai események által teremtvé meg. Morlin iehető pontossággal igyekszik e törvények tartalmát és létrejövetelét megállapítani, és teljesen osztom azon nézetét is, hogy a bizonytalan keletű lex Julia mai. szerzője J. Caesar volt, de nem az Augustus törvényhozására vontkozó kicsinylő megjegyzését. Augustus törvényei bizonyára több méltánylást érdemelnek. Jó felfogást tanusít a perduellio fejtegetésében, mely bűntény a crimen maiestatis életbeléptéig mintegy annak helyét foglalta el és a l. Appuleia után még ritkán előfordul, míg a l. Julia minden ide vonatkozó bűncselekvényt végleg beolvasztott a felségsértésbe, s így alaptalan azok állítása, kik l. 11. D. ad. l. Jul. mai. (48.4). Ulpianus-féle fragmentumból kiindulva azt vélik, hogy a perduellio a császárság alatt újból mint önálló bűncselekvény szerepel. Bár szerző a perduellio taglalásában némi homályos értelmezést leküzdeni nem bír, ez annál kevésbé róható fel hibául, mert míg legtöbb külföldi író teljesen ferde nézetet árult el e tárgyban, neki sikerült a perduellio jelentőségét és azon időszakot, melyen túl önállóan már elő nem fordul, kimutatni.

E lapokon találjuk indokolt magyarázatát annak, hogy a római nemzet életében mily kiváló szerepet játszott a crimen imminutae (seu laesae) maiestatis nemcsak az ezen bűntény tárgyat képező fogalom: a nép- és államfelség, majd később a császár megsértésének súlyosságánál fogva, hanem practicus alkalmazása miatt. A politikai harcokban a pártok ezen bűntény elkövetésével vádolják egymást, Sulla reformjainak biztosítékát a lex Cornelia maiestatisban véli feltalálni, a lex Julia mai. bő casuistikus tartalmával a perduelliot megszünteti.

Legsúlyosabb hatása volt a felségsértési vád a császárság alatt és szerző részletesen felsorolja a képtelenségig túlzott vádak borzalmas eseteit, megemlíti a kegyetlenségökkel kitűnt császárok tetteit. Az imperatorok, a crimen maiestatis szent és sérthetetlen személyöket akarják megvédeni, pillanatnyi szeszélyök és bosszuszomjuk eszközeül használják fel, folytonos rettegésben tartva milliónyi alattvalókat. A császárok a lex Julia mai. alapján fejlesztették tovább a terjedelmessé vált felségsértési bűnfogalmat, de következetesség nélkül, legtöbb imperator egészen megváltoztatta elődje rendelkezéseit és Justinianus törvénykönyveiben már a nagy jogtudósok által feldolgozott anyag jutott reánk.

A hátralevő fejezetek (IX—XII.) a felségsértés fogalmának taglalásával és a felségsértési bűnperrel foglalkoznak. Kimutatja szerző, hogy mily bizonytalan volt mindvégig a crimen maiestatis fogalma dacára fontosságának, mely szigorúan körülírt meghatározást igényel. Egyedül a bűnesetek taxativ felsorolásával véltek ezen segíteni, de azért általános jelleg megalapítása hiányában sokszor más bűnfogalom körét érinti. Zumpttal szemben helyesen következtetve állítja Morlin, hogy valamint mindig, úgy a lex Appuleia, Varia és Cornelia mai. értelmében is a felségsértést bárki s nem csak senator, magistratusi személy, hivatalnok követhette el.

A felségsértés felett ítélő bíróságok közt a quaestiones perpetuae-t bővebben ismerteti s ennek különös érdekességét kölcsönöz azon körülmény is, hogy az összeállításában a mai esküdtszékeknek megfelelő ezen speciális büntető hatóságról magánjogi fejtegetések vagy épen nem, vagy csak röviden emlékeznek meg. A felségsértési bűnper a császárság alatt félelmissé tette már az abban alkalmazott szigor: vádlottakat, tanukat egyaránt kintzás alá vetettek s a feladók iparszerűleg üzték a kilátásba helyezett jutalomért mestersegőket, minél gazdagabb, tekintélyesebb volt valaki, annál jobban félhetett a vádaktól.

A mű utolsó fejezete a büntetésekről szól, melyeknek mérve és nagysága hű kifejezője volt mindig a korszak

szellemének és felfogásának. A köztársaság alatt a felségsértőket száműzés érte a testi sértetlenség megóvása mellett, a császárság alatt a száműzést a legkegyetlenebb, és a büntettest nemcsak saját személyében, de még családjában is szerfölött súlyosan érő büntetések váltották fel, és szokásba jöttek a qualificált halálbüntetések. Marcus Aurelius meghonosította a damnatio memoriæ, az elhalt vagy kivégzett bűnös emlékének, becsületének meggyalázását; az utódokat érő vagyoni büntetések Julius Cæsar óta minden lehető alakban előfordultak. De az imperatorok kegyetlensége legborzasztóbban nyilvánult abban, hogy a valódi vagy állítólagos büntettes gyermekeit nemcsak vagyonuktól fosztották meg, de halállal sújtották. Ily szellemben szerkesztett kérlelhetlen szigorral Arcadius és Honorius jól ismert constitutiója: l. 5. C. ad leg. Jul. mai. (Kr. u. 397) és szomorú hatása az utókorban is nyilvánult, mert a cononjog szószerint felvette.

Dr. Morlin Emil imént ismertetett műve kétségtelenül érdemes a jogászok és a tudósvilág figyelmére, alapos tanulmány és jól ítélő tehetség jellemzik. Szerző tapintatosan járt el a jogforrások felhasználása után a számos kiváló szakirodalmi művek tanulmányozásában, a tekintélyekhez önállóság nélkül alkalmazkodás és a túlságos eredetiség keresése közt a helyes kritika nyomán eltalálta a valódi középutat, sőt néhányszor élesen bonczolgatja egyik másik hírnevesebb író állítását, bebizonyítva felfogása helytelenségét.

Végül nem mulaszthatom el megemlíteni, hogy az Eggenberger-féle könyvkiadó cég a könyv külalakjára is gondot fordítva izlésesen állította ki.

Z—s M.
törv. bír.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az utóajánlat.

A végrehajtási eljárásról alkotott 1881: LX. tcziknek számos hiányait a gyakorlati élet fogja kimutatni, de egyszersmind azt is be fogja bizonyítani, hogy az eddigi állapotokkal szemben megmérhetlen haladást tüntet fel és sok igen üdvös újításokat tartalmaz.

Ily, a practicus élet igényeinek megfelelő intézkedést hoz be a 187. §. is, mely az utóajánlat esetét, feltételeit, következményeit állapítja meg. Az 1868: LIV. tczikken alapuló régi eljárásunk szerint mindig két árverés volt tartandó, ha az első árverésen az ingatlan becsárát senki meg nem ígérte, miből aztán az következett, hogy az első árverés rendszerint még akkor is sikertelen maradt, mert meg sem jelent senki, ha aztán a második árverésen esetleg becsáron felül adatott is el az ingatlan. Szóval, teljesen bebizonyult, hogy az első árverés nemcsak felesleges, idővesztéssel egybekötött aktus volt, hanem egyszersmind méltatlan költséggel terhelte az adóst, vagy kevesbitette a jelzálogos hitelezők kielégítésére szolgáló alapot. Annyira átértézte ezt mindenki, hogy nem egyszer hallottuk kifejezni az óhajt, hogy bárha a kétszeri árverés megszüntetnének. És valóban ha az új végrehajtási törvény csak annyit mondott volna ki, hogy az ingatlan az első árverésen becsáron alól is eladható, akkor is előrelépést kellene a múlt viszonyaihoz képest constataálni.

De a végrehajtási törvény ennél tovább ment, s üdvösebb módot talált fel arra, hogy a felesleges s túlságos árverési költségek apasztassanak, egyszersmind azonban meg legyenek kellőleg védelmezve a végrehajtást szenvedett és jelzálogos hitelezők érdekei, hogy a meggondolatlan elkötávetyélés ellen szükséges védfalak emeltessenek. *Behozta az utóajánlatok jogát.*

A 187. §. ugyanis kimondja, hogy ha az árverés napjától számított 15 nap alatt a telekkönyvi hatósághoz intézett *hitelesített beadványban* valaki részéről a megállapított bánatpénz (147. §.) letétele mellett, a vevő ígérte legalább egy tizedrészével maghaladó ajánlat tétetik *s egyszersmind az ajánlattevő az általa viselendő újabb árverési költséget előlegezi*: a telekkönyvi hatóság az előbbi árverést hatálytalannak nyilvánítja s új árverést rendel. S hozzá teszi, hogy az új árverésen az utóajánlat az ajánlattevőre akkor is *kötelező*, ha senki meg nem jelenik is az árverésen s magasabb ígértet nem tétetik.

Lehetetlen be nem látni ezen intézkedés czélszerű voltát s előnyeit. A jelzálogos hitelezőknek, az adósnak meg van adva a mód, hogy egy netán bizonyos esélyek folytán potom árért eladott ingatlan újabb árverés alá bocsáttatik, még pedig úgy az adós, mint a jelzálogos hitelezőkre előnyösebb kimenetelű új árverés alá, mert már az előbbi vételár 10%-al való emelkedése *biztosítva van*. A mióta a törvény életbe lépett, nem egyszer volt alkalmam meggyőződni e szakasz előnyeiről.

Azonban van e szakasznak egy része, mely felett megnehezíti a kitűzött cél elérését, visszaretenti az utóajánlatot tenni óhajtok vállalkozási kedvét s így *némi részben újat szegi a nagyobb versenynek*. Nem azt akarom itt felemlíteni, hogy «hitelesített beadványban» tehető meg csak az utóajánlat, mi szerintem túlságos elővigyázat, mert azt hiszem, hogy elég garancia lett volna a két tanúval előttemezett aláírás is, mert fel nem tehető, hogy valaki a bánatpénzt és az újabb árverési költségeket csak jó kedvéből, komolyabb vételi cél nélkül befizesse; hanem azt emelem ki, hogy a törvény így szól: *egyszersmind az ajánlattevő az általa viselendő újabb árverési költséget előlegezi*.

E kérdés közelebbről megvilágítva nincs, s szerintem épen ebben rejlik a hiba. Nincs ugyanis megmondva, hogy ha az újabb árverésen az utóajánlattevőnél magasabb ígértet tétetnek, ugyanmilyre, hogy az utóajánlattevő kénytelen visszalépni, akkor az árverési költségek *visszatérítetnek-e neki*, vagy pedig az övé marad a kár s az adósé, és a hitelezőké a *haszon*.

Egy árverésen például az ingatlan eladatik 3000 frton. Valaki leteszi a bánatpénzt s letesz költségekre 100 frtot, egyszersmind megígér az ingatlanért egy tizedrészszel többet vagyis 3300 frtot. A 187. §. értelmében megtartandó új árverésen azonban új versenyzők jelennek meg s oly magas árig emelkednek, hogy az utóajánlattevő kénytelen felhagyni az árveréssel s így az új versenyzők egyike megveszi az ingatlant 5000 frtéért. Tisztán látszik, hogy az utóajánlattevő fellépésével *2000 frt hasznot idézett elő* az adós és jelzálogos hitelezőknek. Az árverési költségek felemésztették a 100 frtot s abból az utóajánlattevő nem kap vissza egy krajczárt sem, mert a törvény szerint az újabb árverési költség *«általa viselendő»*.

Vajon méltányos-e, helyes-e ez? Ugy vélem, nem, sőt meggyőződésem, hogy a törvénynek sem ez volt a célja.

Első pillanatra csekélységnek látszik e kérdés, pedig nem az. Az árverési költségek különbözők, de 20, 30 frtnál ritkán kevesebbek, de lehetnek 100 frtra menők is. Ezek oly összegek, melyeket bizony kevés ember tesz szívesen kockára különösen a kisebb ingatlanoknál, melyekre csekélyebb tőkéjü concurrensok szoktak jelentkezni. Volt rá eddig is nem egy eset, hogy csak e költség kockázata tartotta vissza az illetőt az utóajánlattól.

Még nehezebbé teszi a kérdést az, hogy előre senki sem képes megállapítani, hogy az árverés költsége *mennyi lesz, tehát mennyi összeg «előlegezendő»*, miért is ha utóajánlatát eshető visszautasításnak kitenni nem akarja, kénytelen lesz többet letenni, mint talán szükséges lenne.

Azt hiszem, hogy méltányosság szerint ha a felhozott

példában például 3350 frtért kelne ez az ingatlan, ezen 50 frt, ha 3400 frtért, akkor az egész 100 frt visszafizetendő lenne az utóajánlattevőnek, mert hisz ez esetben is 300 frt tiszta hasznót idézett elő.

Bár a fent idézett szakasz azon kifejezése, hogy az utóajánlattevő «előlegezi» a költséget, azon téves feltevésre is szolgáltatna alkalmat, mintha az előlegezett költséget visszakapná az illető, mi pedig ismét méltánytalanságra vezethetne, mert például egy ház elkél árverésen 80 frtért, az utóajánlattevő új árverésen megveszi 88 frtért, az árverés költségei pedig kitehetnek 20 frtot. Ez esetben ha visszaadnák az előlegezett költség, akkor az adósnak s jelzőlogos hitelezőknek az új árveréssel okozott kára 12 frtot tenne ki.

Én tehát e törvényt úgy értelmezem, hogy az árverési költségek az utóajánlattevőnek soha sem térítettnek vissza, habár ezerekre menő hasznót idézett is elő az utóajánlat. Felfogásom szerint ez árnyoldala a 187. §-nak, *hacsak a törvény szelleméből kiinduló bírói magyarázat nem fog rajta segíteni, mi igen kívánatos lenne.*

A kérdés elég érdekes arra, hogy bővebben is megvilágíttassék.

Hlatky Endre.

Hiányos aláírások a váltón.*

V.

A fictiv aláíráson kívül lehet még az aláírásoknak hitelességük szempontjából több neme, melyek közül a valódi aláírást elegendőnek tartom csupán felemlíteni, mivel az, mint hiányosságban nem szenvedő, értekezésem tulajdonképeni keretébe nem tartozik.

A váltóeljárás gyors és egyszerű menete, mely szerint már a keresetre rendszerint marasztaló határozat (sommás végzés) hozatik, azt tanúsítja, hogy a váltón levő aláírás valódiságának minden bizonyítása nélkül a puszta vélelem alapján marasztaltatik el az alperes. Ily szempontból tehát a vélelmezett aláírások méltán igényt tarthatnak az említésre.

Nem hallgathatom el itt annak kijelentését, hogy azon akadémikuskodást, mintha a «per procura» aláírás alapján sommás eljárásnak csak akkor volna helye, ha a keresetben egyuttal a cégvezetői jogosultság is bebizonyíttatik, teljesen alaptalannak tartom. Ha az egyszerű aláírás valódisága mellett vélelem harcol, miért lenne itt a vélelem kizárva?

Veszély ebből nem származhatik, mert az egyszerű vélelem (praesumptio facti) csak valószínűséget nyújt, és hogy jelen esetben elegendő a marasztaló határozat hozatalára, azért csak mégis egyszerű vélelem marad, és az elmarasztalt alperes azon kifogása által, hogy az aláírás hamis vagy hamisított, megerősítetlen.

A formális természetű váltótörvény, mely a valódi aláírások alapján, még ha azok erőszak vagy tévedés folytán keletkeztek is, harmadik jóhiszemű váltóbirtokos ellen kifogást nem enged, a hamis és hamisított aláírásokra nézve kivételt tesz. És ez természetes is. A hamis és hamisított aláírás nem annak ténye, kinek nevét mutatja, őt tehát a váltókapcsolatba bevonni nem is lehet, és ebből önként következik, hogy a hamisság vagy a hamisítás oly kifogás, mely, mivel a váltójogból ered, mindenki ellen érvényesíthető.

Tekintsük most objective az aláírás alakját. Már értekezésem elején érintettem, hogy az aláírás fogalma alá nemcsak a név- és cég aláírás, hanem az ugynevezett kézjegy is tartozik.

A névaláírás bővebb fejtegetésre nem szorul; a cég aláírást is kellően megvilágítja a kereskedelmi törvény

10. §-a, mely a céget vagyis azon nevet, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja, aláírásképen használandónak mondja; hanem a legfőbb figyelmet a kézjegy vonja magára, annál is inkább, mert az a váltótörvény a hiányos aláírások közé kifejezetten felveszi.

«Váltónyilatkozatok — így szól a váltótörvény 104. §-a — melyek névaláírás helyett keresztvonással vagy más kézjeggyel eszközöltetnek, váltójogi hatálylyal rendszerint nem bírnak.

«Azoknak váltónyilatkozata, a kik nevöket testi fogatkozás miatt nem írhatják alá, érvényes, ha névaláírás helyett bírőilag vagy közjegyzőileg hitelesített kézjeggyel eszközöltetik.»

Ezen szakasz szerint a kézjegy csak egyetlen egy esetben bír váltójogi hatálylyal; ugyanis akkor, ha oly személytől ered, a ki testi fogatkozás miatt írni nem képes, de ezt is egy kifejezett és egy hallgatag, önként értetődő, feltételtől teszi függővé.

Kifejezetten feltételül teszi az idézett szakasz, hogy a kézjegy bírőilag vagy közjegyzőileg hitelesítve legyen.

A mi különösen a közjegyzői hitelesítést illeti, az 1874: XXXV. tcz. 92. §-a szerint szükséges, hogy a fél a közjegyző előtt vagy sajátkezüleg írja alá az okiratot (vezesse rá kézjegyét), vagy az ezen már létező aláírást sajátkezü aláírásnak (kézjegynek) ismerje el. A hitelesítési záradék pedig a közjegyző aláírása s hivatalos pecsétje mellett az eredeti okiratra (váltóra) jegyeztetik.

Az imént kifejtett hitelesítésen, mint kifejezetten felemlített feltételen kívül, a váltótörvény idézett szakaszában még egy hallgatólagos feltétel rejlik. Ugyanis, mivel a kézjegy csak kivételesen bír váltójogi hatálylyal, a legszorosabb magyarázat alkalmazandó; tehát csakis és csupán «testi» fogatkozás és nem szellemi. A ki tehát pl. írni nem tud, mert nem tanult, az kézjeggyel váltónyilatkozatot nem tehet, még akkor sem, ha e mellett még «testi» fogatkozása volna is, és így önként értetődik azon hallgatólagos feltétel, hogy a kézjegy által nyilatkozó különben *írastudó* legyen.

Fölmerül itt annak kérdése, vajon ezen egész intézkedés tulajdonképen nem felesleges-e? Ugyanis lehetne mondani, hogy a ki már egy vonást tehet, azt nem fogja nagyon kimeríteni, ha pár vonással tovább megy, hogy név legyen belőle. Továbbá, hogy a kinek kezét amputálták, írhat lábával; ha pedig lába sincs, szájába fogva a tollat is leírhatja a nevét és így hitelesítésre nem szorul.

De ha tekintetbe vesszük, hogy vannak emberek, kik jobb kézzel ugyan tudnak írni, de ha azt bármi okból nem használhatják, balkézzel — legalább egyelőre — a legjobb akarat mellett sem képesek puszta vonásnál egyebet eredményezni; és ha meggondoljuk, hogy az életben más esetek is előfordulhatnak, melyeket előre számba venni lehetetlen: el kell ismernünk, hogy a váltótörvénynek a testileg fogatkozás egyének váltónyilatkozatára vonatkozó ezen intézkedése bír létjogosultsággal.

Az imént kifejtettek folytán kitetszik, hogy az, a mit fentebb a közjegyzők általi hitelesítésről mondtam, nem teljes, a mennyiben még a következő folyamatokkal egészítendő ki.

Minthogy az 1874: XXXV. tcz. LIX. §-a szerint a közjegyzőnek ügyelni kell arra, hogy az ügylet, a melyben közreműködésre felkérített, a törvénnyel ne ellenkezzék, világos, miként a közjegyző mindenek előtt meggyőződést tartozik magának szerezni arról, vajon a kézjeggyel nyilatkozó csakugyan csupán «testi» fogatkozás miatt képtelen az írásra, és ezt, ha pedig az ellenkezőről győződött meg, az illetőt a kézjegy hatálytalanságára figyelmeztetni, s ha ez kérelme mellett megmarad, a történt figyelmeztetést a hitelesítési záradékban megjegyezni köteles. Az oly kézjegy

* Az előbbi közleményeket lásd a 42. és 43. számokban.

tehát, melynek hitelesítési záradékában azon megjegyzés nem foglaltatik, hogy a nyilatkozó «testi» fogyatkozás miatt képtelen nevének aláírására, váltójogi hatálylyal bírónak tekinthető nem lesz.

A kézjegy fejtegetése mellett helyén valónak találok a zsidó betűkkel tett aláírás kérdésére fordítani figyelmemet, annál is inkább, mert némelyek ezt határozottan kézjegynek minősítik.

A régi váltótörvény szerint a «váltókra zsidó betűkkel tett bármely írások érvénytelenek» (1844: VI. tcz. 2. §.) voltak.

Az új váltótörvény tervezete pedig 16. §-ában, azonban csupán az aláírásról szólván, azt kézjegynek nyilvánította. Hogy mily szempont alá estek volna az egyéb zsidó írások? annak fejtegetése practicus alappal nem birna, hanem fontosnak tartom constataálni azt, hogy a tervezet kérdéses intézkedése a törvény szövegébe fel nem vétetett.

Már ezen tény is elegendő annak bebizonyítására, hogy az új váltótörvény az előbbi nézettel szakítva a zsidó írást korlátok alá vetni nem akarta.

De e mellett vall az is, hogy a váltónak mint köz-, hogy úgy mondjam: nemzetközi forgalomra szánt okiratnak nyelve előírva épen nincsen, sőt a váltótörvény 3. §-ának 1. pontja, midőn a «nem magyar nyelv» általános kifejezést használja, ez által kijelenti, hogy minden nyelvet respectálni akar; ha pedig a nyelvet elismeri, el kell ismernie, annak betűit is.

Ha tekintetbe vesszük, hogy némelyek előtt a cyrill betűkkel tett aláírás, mely pedig kérdés alá sem jöhet, ép oly terra incognita, mintha akár zsidóul volna írva, nincs elegendő indok arra, hogy ez utóbbi hármik tekintetben korlátoztassék.

Ily irányt követ törvényszéki gyakorlatunk, mert a budapesti kir. ítélő tábla megállapodása szerint, mely a Curia által is helybenhagyatott, a váltóra zsidó betűkkel tett aláírás érvényes. (*Jogtudományi Közlöny* 1881. évi 43. számának melléklete.)

A mi pedig e kérdést az alaki jog szempontjából illeti, tudniillik valjon sommás végzésnek van-e helye, vagy pedig tárgyalás tűzendő ki? erre nézve, a mennyiben a váltón lévő zsidó betűk a keresetben az alperes aláírásának állítottak, tekintetbe véve azokat, miket fentebb a vélelmezett aláírásokról mondtam, azt hiszem, hogy a sommás végzés kibocsátása akadályokba nem ütközik.

(Folyt. köv.)

Dr. Tomcsányi László.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar kir. Curia a vak emberek által aláírt váltókra nézve eddig köveit eljárásától részben eltért. Legközelebb ugyanis kimondotta: hogy a vakság nem zárja ugyan ki a szenvedő váltóképességet; de a vakok váltónyilatkozatainak érvényességéhez megkivántatik, hogy azok a váltótörvény 104. §-a értelmében bíróság vagy közjegyzőileg hitelesítve legyenek, mert a vakság oly testi fogyatkozásnak tekintendő, melynek folytán a bár írástudó vaknak névaláírása is egyszerű kézjegy természetével bír.

— Curiai bejelentések 1882. október 31-től november 4-ig: 342 polgári és 427 bűnügy.

— A bűnvádi eljárás javaslata tárgyában, mint értesülünk, még ezen év folyamában enquete-tanácskozás fog tartatni.

— A Döntvénytár új folyamának második kötete megjelent. A kir. Curia elvi jelentőségű határozatai között a perrendtartási novella és a végrehajtási törvény körüli döntvények most már tömeget képeznek. A büntetőtörvénykönyv magyarázatára vonatkozó curiai döntvények a B. T. K. illető fejezetei alá sorozva s az ugyanazon egy delictumra vonatkozó rendszeres összeállításban vannak közölve. Magában foglalja továbbá ezen kötet a budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatait; ezek között a kereskedelmi és

váltóügyekre vonatkozó a tábla váltótanácsának döntvény-könyvéből vannak véve.

— A Magyar Jogászegylet e hó 4-én délután 6 órakor az ügyvédi kamara helyiségében (kerepesi-ut 8. sz.) teljes ülést tart, melyen Dr. Herczegh Mihály egyetemtanár felolvassa következő czimű értekezését: «Az ági öröklés fentartása.»

— A budapesti ügyvédi kör folyó hó 12-én d. e. 10 órakor saját helyiségében (Budapest, Hungaria szálloda) évi rendes közgyűlést tart. A napirend tárgyai: 1. A választmány évi jelentése. 2. A számvizsgálók jelentése a lefolyt év számadásairól s a kör vagyonáról. 3. Három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett. 4. Az évi költségvetés megállapítása. 5. A tisztségviselők s 24 választmányi tag megválasztása. 6. A kört érdeklő egyéb indítványok tárgyalása.

— A porosz igazságügyminiszter a bírának a polgári és a bűnügyi törvénykezésnél való elosztása tárgyában figyelemre méltó rendeletet bocsátott ki, melynek lényeges tartalmát a következőkben közöljük. Az elsőfoku törvényszékek elnökségei a bírósági szervezetről szóló törvény értelmében a bíróság tagjainak a polgári és a bűnügyi kamarák közt való beosztásánál gyakran a bűnügyekben való bíráskodás kicsinyléséből látszanak kiindulni. Amennyiben egyenesen a kiválóbb szakértelem elismerésének tekintetik, ha a bírót a polgári törvénykezésnél alkalmazzzák. Ezen felfogás ellen teljes határozottsággal fel kell lépni. Nem szükséges fejtegetni, hogy a bűnügyekben való alapos ítélelhezatalnak nem csak a büntető-igazságszolgáltatás által üldözött személyekre, hanem általában a közjólétre is nem csekélyebb jelentősége van, mint a polgári perekben való alapos ítélelhezatalnak; sőt a büntető-bíró tévedései következményeikben többnyire sokkal súlyosabbak és nagyobb körökre kihatók, mint a polgári bírói. A büntetőkamara határozataiban megeshető tévedések is, minthogy a bizonyítékok mérlegelése és az eset megítélése tekintetében az ítélet meg nem támadható, rendszerint orvosolhatatlanok. Helytelen ennélfogva azon eljárás, hogy jó és gyors felfogásuk által kitűnő tagok a polgári kamara részére vétetnek igénybe, és ez által a bűnügyi törvénykezéstől elvonatnak. Helytelennek látszik továbbá az, hogy a törvényszékeknek működő kisegítő bírák kiváloán a bűnügyi kamarákhoz osztatnak be. A bűnösség kérdésének helyes eldöntése számos és gyakran épen a legfontosabb esetekben hosszabb tapasztalatot, mélyebb emberismeretet és az ítélőképesség biztosságát tételezi fel, tehát épen oly tulajdonságokat, melyeket a bírói működésök kezdetén álló fiatalabb hivatalnokoktól méltányosan nem várhatni el hasonló mértékben mint az idősebbektől. Ennélfogva a kisegítő bíráknak a bűnügyi kamarákba való beosztásánál óvatosan kell eljárni, és legalább is elkerüendő az, hogy két kisegítő bíró vegyen részt az ítélelhezatalban és a döntés esetleg ezek-től függjön. Ajánlatos végül a kamaráknak évenként újból történő megalakításánál figyelemmel lenni a polgári és a bűnügyi kamara tagjainak gyakoribb felváltására. Oly bírák ugyanis, kik hosszú ideig kizárólag a bűnügyi téren működnek, a tapasztalat és a dolog természete szerint az egyoldalúság veszélyének vannak kitéve.

— A jus primæ noctis tekintetében egy német tudós alapos kutatások nyomán kimutatja, hogy a földesurnak ezen joga soha sem létezett. (Jus primæ noctis. Eine geschichtliche Untersuchung von Dr. Karl SCHMIDT. 1881.)

BEKÜLDETETT:

Magyar Jogászegyleti értekezések. VII. A közszerzeményi jog. Írta Dr. JANCsó György. — Ezen értekezés tartalmazza szerzőnek a Jogászegyletben a múlt év folyama alatt tartott két felolvasását.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára

1883-dik évre.

Hasznos jegyzetekkel és 366 jegyzéklappal ellátva.

Ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvevre ... 3 ... irt negyedévre ... 3 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Nyolczadik magyar jogászyűlés: Az értékpapírok eladása részletfizetés mellett. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. A telekkönyvi bejegyzések alakí kellékei. Dr. IMLING KONRÁD budapesti királyi táblai bírótól. — A felebbezés korlátozása. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédttől. — Törvénykezési Szemle: Hiányos aláírások a váltón. Dr. TOMCSÁNYI LÁSZLÓ-tól. — Bélyeg- és illetékügyünk a vidéken. MIKULIK JÓZSEF ügyvédttől. — A bagatell-törvény 63. §-ához. Dr. BETTLHEIM BÉLA ügyvédttől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

NYOLCZADIK MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS.

VIII.

Az értékpapírok eladása részletfizetés mellett.

A szédelgéseknek minden korszakában, és azoknak minden neménél a fő szerepet a *munka nélküli vagyonszerzés vágya* szokta játszani. A tapasztalás minden időben és mindenütt azt tanusította, hogy a szédelgések főleg azért váltak lehetségesekké, mert mindig akadtak emberek, a kik a becsületes munka kerülésével, könnyű módon óhajtottak vagyont szerezni. Az emberi nemnek ezen hajlamára alapítják számításukat azok, a kik a szédelgést bármiféle alakban gyakorolják. Azt meggátolni, hogy az emberek ezen hajlamukat kövessék, egy törvényhozásnak sem sikerült és nem is fog sikerülni soha; mert ha a törvényhozás esetleg a veszélyessé vált szédelgést valamely concret alakban elfojtja, a furfangos emberi elme mindig képes tevékenységének a kellő tért megtalálni. Ez természetesen nem azt jelenti, mintha a törvényhozásnak a szédelgés ellen, ha az valamely concret formában, evidenter veszélyessé válik, fellépni ne kellene; mert ha áll is az, hogy a törvények a rosszat teljesen ki nem irthatják, azt legalább bizonyos mértékig ártalmatlanná tehetik, annak káros hatásait bizonyos fokig korlátozhatják. A büntető törvénynek képzelhető legnagyobb szigora sem fogja az embereknek a bűnözési hajlamát teljesen megszüntetni; de hogy büntetőtörvény nélkül sokkal több volna az élet, a szabadság és a vagyon elleni merénylet, azt alig szükséges bővebben fejtegetni.

A szédelgésnek olyan nemét, a mely közveszélyessé kezd válni és nem épen a legujabb keletű visszaélések közé tartozik, a forgalom tárgyát képező értékpapíroknak részletfizetések mellett eladása képezi. Évtizedek óta köttetnek olyan ügyletek, melyeknél az eladók részéről az operatiónak a basisát a vevők járatlanságának és általunk érintett hajlamának kizsákmányolása képezi. Hogy az ügyletnek ezen neme tisztességesnek soha sem volt tekinthető, az kétséget nem szenvedhet; de alig tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az értékpapíroknak részletfizetés mellett eladása ma már olyan dimensiókat vett, annyi és oly sokféle visszaélésnek képezi forrását, hogy annak pusztító hatása a törvényhozó hatalom beavatkozó intézkedését teljesen igazolja.

A mi nálunk az érintett irányban eddigelé történt, nem elegendő; az egyes miniszteri rendeletek, melyek a kérdéses ügyletre vonatkoznak, a bajt nem orvosolták, de

nem is orvosolhatták. Más módokról kell tehát gondoskodni, más eszközökhöz kell nyulni, és pedig mielőbb, nehogy a szédelgés még több kárt okozhasson, még nagyobb bajok kuforrásává lehessen.

Azt hisszük, hogy a jogászyűlés állandó bizottsága fontos szolgálatot tett a közjónak, midőn a nyolczadik magyar jogászyűlés által leendő megvitatás végett a hitel-törvények köréből a következő kérdést tűzte ki: *As állami és egyéb értékpapíroknak részletfizetés mellett eladása szabályoztassék-e; és ha igen, mily vezérelvek szerint?* De fontos szolgálatot tett a közjónak a jogászyűlés is, midőn a kitűzött kérdéssel foglalkozva, a második szakosztály határozata alapján olyan megállapodásra jutott, mely az intéző köröknek irányadóul szolgálhat.

A kitűzött kérdés helyes megoldását illetőleg az érdem első sorban a véleményező, Dr. NAGY FERENCZ urat illeti, a ki a kérdést, a nála megszokott alaposzággal, minden oldalról akkép világította meg, hogy véleményével a jogászyűlés tárgyalásaihoz méltó substratumot szolgáltatott. Nagy Ferencz véleményében mindenek előtt kifejti a részletügylet természetét; feltünteti azon szempontokat, a melyek szerint ezen ügyletet megítélni kell; reámutat azon különbségre, mely a részletügylet és a vételnek egyéb nevei közt létezik, és egész sorozatát emeli ki azon formáknak, a melyekben a szédelgés a kérdéses ügyletnél jelenkezik; e mellett bírálat alá veszi létező jogrendünket, és mindezek alapján azon meggyőződésre jut, hogy a részletügyletet törvényes intézkedés által rendezni kell. És ezzel megfelelt véleményező a feltett kérdés első részére. A kérdés második részének megoldása előtt véleményező azon kérdést teszi fel, hogy nem volna-e a leghelyesebb az értékpapíroknak részletfizetés mellett eladását *teljesen eltiltani*? A felelet természetesen nem lehetett más, mint: *nem*.

A rendelkezésünkre álló tér nem engedi meg, hogy a vélemény ezen részével bővebben foglalkozzunk; annyit azonban kötelességünknek tartunk e tekintetben megjegyezni, hogy azon gazdasági és lélektani okok, melyek véleményező arra indították, hogy a részletügyletnek egyszerű eltiltását nem helyeselheti, bizonyára mindenkit meggyőzhettek arról, hogy a részletügylet eltiltása, a mig egyrészt kívánatosnak nem tekinthető, másrészt célhoz sem vezetne; mert csak arra szolgálna, hogy a speculansok furfangossága más módot és más tért keresne tevékenységének. Véleményező tehát azon nézetben van, hogy a részletügyletet nem eltiltani, hanem törvényes intézkedések által akkép kell szabályozni, hogy az rendeltetésének megfelelhessen. A kérdés megoldásának módozatait illetőleg, véleményező kiindulási alapul elfogadhatónak tartja az 1878. június 30-án kelt *osztrák törvény* intézkedéseit; a nélkül, hogy ezeket minden tekintetben kielégítőnek tartaná. Így nem lát véleményező az osztrák törvény intézkedésében elegendő garantiát arra nézve, hogy az eladó, a részletügylet tartama alatt, az eladott papíroknak tényleges birtokában legyen; mert azt, hogy a pénzügyi közegek a papírok felmutatását bármikor követelhetik, biztosítéknak nem tekint. Nem tartja továbbá véleményező elegendőnek azt, hogy a visszaélések pusztán büntetőjogi következményekkel sujtatnak. A köz-

érdek követelményének ez kellő elégtételt képezhet, de a sérelmet szenvedő vevő ezzel mitsem nyer. A mondottak figyelembe vételével véleményező a részletügyletet a következő elvek alapul vételével kívánja szabályoztatni: «1. A részletügylet tárgya csak egynemű sorsjegyek vagy más értékpapírok lehetnek. Különböző nemű értékpapírok összefoglalása, értékpapírok öszeköttetése sorsjegyek nyereségkilátásával, vagy pusztán sorsjegyek nyereségkilátásának részletfizetés melletti eladása tilos. 2. A részletügylet iparszerű folytatása csak bejegyzett cégek által és csakis egy törvényileg meghatározandó ovadékösszeg letétele mellett történhetik, mely az érdekelt felek biztosításául szolgál. 3. Az eladó köteles a részletügyletről külön szabályszerű könyveket vezetni, a vevőnek a részletügyletről okmányt, az egyes részletfizetésekről nyugtát adni. 4. A mennyiben a részletügylet tárgyat sorsjegyek képezik, ezeknek számszerűleg meghatározva és a részletügylet megkötésekor s annak tartama alatt az eladó tulajdonában és tényleges birtokában kell lenniök. Azoknak eladása vagy elzálogosítása tilos s a vevő vagy ennek megbízottja, ugyancsak a pénzügyi közegek bármikor azoknak felmutatását követelhetik. 5. A részletügylet közvetítése utazó ügynökök által tilos. 6. A részletügyletre vonatkozó törvényes szabályok bárminő áthágása megfelelő pénzbírsággal sújtandó; e mellett jogában áll a vevőnek a részletügylet felén túli sérelem miatt úgy a közpolgári, mint a kereskedelmi bíróságok előtt megtámadni; egyebekben a közönséges magán- és büntetőjogi szabályok teljesen épségben hagyatván».

Az, hogy a szakosztály Nagy Ferencz indítványának nem minden pontját fogadta el, azt hisszük, mitsem vonhat le az ő érdeméből; mert neki lehet és kell minden körülmény közt tulajdonítani azt, hogy a szakosztály helyes megállapodásra juthatott. De a míg ezt egyrésztől kézséggel elismerjük, másrésztől méltatlanok lennénk, ha az előadó Dr. KERN TIVADAR előterjesztésétől akár az alaposágot, akár a gondosságot megtagadni akarnók. Az előadó nemcsak a kellő tapintattal tudta a Nagy Ferencz-féle véleményből kiválasztani azt, a mi a részletügylet szabályozásánál mint irányadó elfogadható; hanem a kérdésnek olyan oldalait is érvényre emelte, melyek a véleményező indítványában méltatást nem találtak. Így csak helyeselnünk kell azt, hogy az előadó a véleményező által követelt *ovadéktól* eltekintett; hogy a részletügylet megtámadhatóságát nem a *felén túli sérelemtől*, hanem a vevő megtévesztésétől tette függővé; és hogy az e feletti határozat hozatalánál, a bíróság részére, a bizonyítékok szabad méltatását biztosítani kívánta.

A szakosztály a most érintett kettős irányban az előadó nézetét fogadta el; ellenben nem tette magáévá az előadó által proponált azon intézkedést, mely szerint az eladó, ha a részletügylet tárgyat nem sorsjegyek, hanem más értékpapírok képezik, csakis azon részletösszeg letételére köteleztetnék, a melynek erejéig a vevők fizetéseket tettek. E helyett a szakosztály kimondotta, hogy az eladó a részletfizetés mellett eladott értékpapírokat, tekintet nélkül azok minőségére, letenni tartozik. Hogy a most érintett intézkedés a részletügyletet nagy mértékben megnehezítendő, az kétséget nem szenvedhet; de ez szerintünk koránsem olyan baj, mint az, ha az eladó részletügyletet köthet olyan papírokra nézve, melyek az ő tulajdonát nem képezik; melyeket, vagyoni állásánál fogva, talán sohasem lesz képes megszerzeni.

Bármilyen legyen is az eredmény, mi azt hisszük, hogy a jogászggyűlés a kitűzött kérdést helyesen oldotta meg, midőn a Nagy Ferencz-féle indítványt, az általunk jelzett módosításokkal, határozattá emelte.

Apáthy István.

IX.

A telekkönyvi bejegyzések alaki kellékei.

Az első szakosztályhoz utasított harmadik kérdés az volt:

«A telekkönyvi szabályok átvizsgálása alkalmával fentartassék-e azon szabály, hogy telekkönyvi bejegyzések csak okiratok alapján történnek; vagy nem volna-e célszerű, hogy a tulajdonjog átruházását célzó bejegyzések a feleknek előszóval tett bevallásai alapján eszközöltessenek? Minő alaki kellékek állíttassanak fel a telekkönyvi bejegyzések alapjául szolgáló okiratokra nézve?»

A kérdésre két véleményes indítvány érkezett; az egyik ENYICZKEY GÁBORÉ, ki a bejegyzések alapjául az okiratot továbbra is meghagyandónak, és a magánokiratok alaki kellékeit csupán oda módosítandóknak tartja, hogy az aláírást előttező egyik tanu ügyvéd vagy a községi jegyző legyen;

a másik HALMOSSY Endre-é, melynek lényege, hogy a tulajdonjog átruházását célzó bejegyzések jövőre is csak okirat, kisebb birtokrészleteknél pedig a felek által a bíróságnak a jogügyletről tett szóbeli bevallás és az erről felvett jegyzőkönyv alapján történjenek; és hogy bejegyzés alapjául szolgáló okiraton a felek aláírásai bírósággal vagy közjegyzővel hitelesítve legyenek, különben pedig csak előjegyzés engedtesse, melynek folytán a bíróság a feleket aláírásaik valódisága iránt hivatalból köteles meghallgatni.

Előadó, a tudósítás írója, ki az előbb kiszemelve volt előadó Dr. KOVÁCS Gyula helyettesítésére csak az utolsó napokban kéretett fel, a kérdést organikus összefüggésben nem álló két részre osztja.

A mennyiben a magyar jog szerinti, szerződés és közokirat alakjában készült örökbevallásokra a kérdésben említett szóbeli bevallásoknál gondolnunk nem kell, a kérdés első része lényegileg az: vajon meghonosítsuk-e az 1871. évi porosz telekkönyvi rendtartás által behozott, és az 1876. évi magyar törvényjavaslat 40. §-ában módosítva szintén felvett ugynevezett felhagyási intézményt, mely szerint a tulajdonjog bekebelezése a felek által a bíróság előtt tett, a jogügylet és joczím megemlítése nélküli átruházási s elfogadási nyilatkozata alapján történik?

Ezen intézménynek főcélja az ingatlanok forgalmának könnyítése, mely azonban némileg a forgalom biztonságának rovására történik, és melyet ezért nálunk, hol a nemzeti lét nagyrészt a földbirtokban gyökerezik, behozni nem tanácsos.

Mindamellett a bekebelezésre alkalmas okmány kiállításának megkönnyítése s ez által a telekkönyvön kívüli átruházások ritkábbá tétele céljából meg lehetne engedni, hogy csekélyebb értékű ingatlanok átruházására nézve a felek a szerződést a telekkönyvi hatóság előtt szóbelileg megköthessék.

A kérdés második részét illetőleg: a telekkönyvi szabályok revisiója alkalmával okvetlenül meg fog kelleni változtatni jelenlegi telekkönyvi rendeletünknek a nyilvánkönyvi hitelre fölötté káros 150. §-át, melynek értelmében három éven belül a telekkönyvi bejegyzés harmadik jóhiszemű személy ellenében is megtámadható; és ezen határidőt sokkal rövidebbre fog kelleni szabni. A telekkönyvi bejegyzés joghatálya ilykép emeltetvén, az ennek alapjául szolgáló okiratnak is oly küllékekkel kell birnia, hogy annak bizonyító ereje kétségen felül álljon.

Ez leginkább az által volna elérhető, ha telekkönyvi bejegyzés csak közjegyzői okirat alapján engedtetnék meg. Minthogy azonban a törvényhozás közjegyzői törvény tárgyalásakor, valamint az 1871. évi magyar jogászggyűlés ennek ellenében nyilatkozott, és az óta a jogélet nálunk lényegesen át nem alakult, a kérdés újabb felvetése korai volna; és azért a mi a hiteles okirathoz legközelebb áll, a beke-

lezés alapjául oly okirat kívántassék, melyen a szerződő felek aláírásai hitelesítvők.

Hitelesítési közeg, ha csak végtelen zavarok veszélyének nem tesszük ki magunkat, csak az lehet, melyet a magánjogi törvényhozás illetőségi köréhez tartozó minden funkcióra nézve hitelességgel felruházott; ilyen pedig csupán a bíróság és a közjegyző.

Hitelesítést nélkülöző magánokirat alapján előjegyzésnek volna hely adandó; az előjegyzés igazolásának módja azonban különálló kérdésnek tárgyát képezi.

Az előadó indítványa tehát a következő:

1. A telekkönyvi rendelet átvizsgálása alkalmával fentartandó azon szabály, hogy telekkönyvi bejegyzések, ide értve a tulajdonjog átruházását célzó bejegyzéseket is, csak okiratok alapján történnek; kisebb értékű birtokrészletekre vonatkozólag mindamellet megengedtéssék, hogy a felek az átruházási jogügyletet a telekkönyvi hatóságnak élő szóval bevallhassák, és ez a jogügylet megkötését és a bejegyzés iránti kérelmet jegyzőkönyvbe foglalja.

2. Telekkönyvi bekeblezés csak közokiratok vagy oly magánokiratok alapján történhessék, melyeken a felek aláírásai bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesítve vannak. Ily hitelesítés hiányában csak előjegyzés rendelhető el.

TOLNAY Antal megtámadja a közjegyzői intézményt, mely a hozzákötött várakozásnak meg nem felelt; ellenben pártfogása alá veszi a községi jegyzőket, mint a nép bizalmi embereit, kik most is igen fontos teendőket végeznek; a bíróságokra, miután különben is túlterhelvők, az átruházási okiratok felvételét nem tartja bizhatónak; és indítványt nyújt be, mely szerint telekkönyvi bejegyzések csak közokmányok alapján legyenek eszközölhetők, mely okmányok fontosabb ügyekben a közjegyző, csekélyebb ügyekben a községi jegyző által veendő fel.

Dr. CSILLAGH Gyula a telekkönyvi forgalom könnyítése szempontjából a felhagyási intézményt védi, mely szerinte sokban hasonlít a magyar örökbevalláshoz és ezért historiai létjoggal is bír. A forgalom biztonságáról gondoskodjék maga a fél, és vigyázzon maga, hogy kárt ne valljon. Nem kívánja azonban a felhagyási intézménynek imperatív, hanem csak kisebb birtokrészletekre nézve facultativ behozatalát, és ily értelmű indítványt nyújt be.

TELESZKY István kielégítőnek tartja jelenlegi telekkönyveink hitelességét, a minek jele az, hogy azok alapján a külföld minden nehézség nélkül hitelez. A közjegyzői kényszer ellen volt 1871-ben, az ellen van most is; pedig az előadói indítvány szerint a hitelesítési kényszer nem egyéb mint a közjegyzői kényszer egy neme, és ha csak a kettő között volna választása, az utóbbit választaná. Hozzájárul tehát az előadói indítvány első pontjához, de amásodikat, valamint Tolnay és Csillagh indítványait nem fogadja el.

Az előadónak zárbeszédje után a szakosztály az előadói indítvány első pontját mindkét részben elfogadta, a második pontot azonban 9 szavazattal 6 ellenében elvetette, illetőleg miután Dr. Csillagh visszavonta indítványát és Tolnay ellenindítványára csak maga az ellenindítványozó szavazott, a szönyegen forgott kérdés második, és pedig aránytalanul fontosabb része fölött napi rendre tért. *Imling Konrád.*

A felebbezés korlátozása.

Bizonyára közhelyesléssel fogadják a jogáskörök a képviselőház igazságügyi bizottságának TELESZKY István indítványára hozott határozatát, hogy a kir. járásbíróságokhoz utalt fenyítő ügyekben a felebbezések az első foku társasbíróságokhoz menjenek, s hogy másodfoku felebbezés csak az esetben engedtéssék meg, ha az első és másodbíróság akár a tény, akár a bűnösség kérdésében ellentétes ítéletet mond.

Ily intézkedés életbeléptetése által gyökeres javulás állhat be a fenyítő igazságszolgáltatás terén.

A felsőbb bíróságoknak nem csak túlhalmozottsága szűnik meg, de az ítéletek belső értéke tekintetében is bizonyára javulásnak kell beállni. A sok apró-cseprő dologgal túlhalmozott felső bíróságnak eddigelé fizikailag lehetetlen volt egy-egy ügynek a tanácsülésben való elintézésére néhány percznyi időnél többet fordítani. Most nem fogja az ügyek óriási száma a bíró munkásságát semmi tekintetben bénítani, a minek következménye lehetetlen más mint azon kedvező eredmény, hogy az igazságszolgáltatás gyorsabb és alaposabb lesz.

Ezen kívül van azonban ily intézkedés életbeléptetésének még egy más elvi jelentőségű fontossága is. Tért nyer a közvetlen szóbeliség. Az első folyamodású társas bíróságok fenyítő ügyekben a szóbeliségre és közvetlenségre állapított eljárás után ítélnék. Ha tehát a járásbíróságoktól felebbezett fenyítő ügyek felebbezési foruma az első folyamodású társas bíróság lesz: akkor a szóbeliség és közvetlenség a kir. járásbírósághoz utalt összes ügyekben minden forumon tényleg érvényesülést nyer.*

A szóbeliség és közvetlenség általános érvényesülését óhajtva, lehetetlen nem helyeselnünk minden oly intézkedést, mely ezen elv térfoglalását jelenti.

Egyetlen egy aggodalom merülhet fel a felebbezések ilyeszerű korlátozásának és különösen az első folyamodású társas bíróságoknak felebbezési forumokká való tételénél s ez az: nem lesznek-e túlhalmozva az első folyamodású törvényszékek, ha fenyítő ügyekben a felebbezések egy része hozzájuk utaltatik?

Munkájuk kétségkívül szaporodni fog, kell tehát módról gondoskodni, mely által a túlhalmozottságnak eleje vétessek.

Ott vannak például a telekkönyvi ügyek. Ezekben a járásbíróságok mint egyes-bíróságok, a törvényszékek pedig mint társas-bíróságok járnak el. Ha elvégezhetik ezen ügyeket a járásbírák mint egyes bírák, miért ezeket törvényszékeknél ülésben végezni és az elintézésnél három bírót, sőt a jegyzővel együtt 4 bírósági tagot foglalkoztatni? Addig is míg az összes járásbíróságok telekkönyvi hatósággal felruháztatnak, a telekkönyvi ügyek a törvényszékeknél is egyes bírói elintézt nyerhetnének, mi által a bírák egy része már időt nyerhet más teendők, például a felebbezett ügyek elbírálására. Van ezeken kívül még sok más ügy, mely a törvényszékektől a járásbíróságok hatáskörébe lenne utalható, mi különösen akkor lenne megfontolandó, ha a képviselőház igazságügyi bizottsága HORVÁTH Lajos azon indítványát is figyelembe vette volna, mely a felebbezések megszorítását a polgári ügyekre is kiterjesztetni és a felebbezéseket ezekben is a járásbíróságoktól az első folyamodású törvényszékekhez utaltatni kívánta.

Ilyenek különösen a váltóügyek, melyekben teljesen fölösleges, hogy a fizetési meghagyást tartalmazó sommás végzést társas bírósági tanács mondja ki. Itt, hol a meghagyás kibocsátásához semmi sem kívántatik, mint csupán megvizsgálása annak, hogy bizonyos törvényesen meghatározott és feltétlenül megkívántató minden körülmények között teljesen egyenlő alaki kellékek megvannak-e: a társas ülési intézkedés valóságos időpazarlás.

Van még ezeken kívül is számos és számos ügy, mely minden aggodalom nélkül el lenne vonható a társasbírágtól és egyes bíró elintézésére lenne bizható; ezek megjelölése azonban ezuttal nem célom, mert azt hiszem, hogy az eddigiekkel eléggé kimutattam, hogy az első folyamodású társas bíróságok a túlterheltestől nagyon könnyen megóvhatók, s hogy megóvassanak, ép oly követelménye az

* Sajnos, kevés remény van arra, hogy a törvényszékek mint másodfoku bíróságok szóbelileg fognak tárgyalni. *Szerk.*

igazságszolgáltatásnak, mint a felsőbb bíróságok túlhalmozottságának megszüntetése.

Ha tehát a felsőbb bíróságok túlhalmozottságát azon czélszerű intézkedés által szüntetjük meg, hogy a rájuk ruházott munka egy részét tőlük elvonjuk és alsóbb bíróságra ruházzuk: hogy a túlhalmozottság megint itt be ne következzen, kétségkívül oly intézkedéseket kell tennünk, melyek következtében a munkafelosztási arány nem alterálódik. E tekintetben pedig legczélszerűbb intézkedés oly munkálatok teljesítését elvonni az első folyamodásu bírótól, melynek teljesítése által eddig is fölösleges munkát teljesített, illetve melynek véghezvitelénél az ő munkálkodása mellőzhető lehetett volna.

Ha az első folyamodásu társas bíróságokra bizzuk a felebbezések egy részét és viszont nem teszünk oly intézkedéseket, melyek által eddigi munkájuk nem kevesebbittetik: akkor meg fog ugyan szünni a felsőbb bíróságok túlhalmozottsága; de rövid idő múlva be fog következni az elsőfolyamodásu társas bíróságok túlterhelhetése. Megszűnik az egyik baj, de csak azért, hogy egy másik álljon elő.

A felebbezések korlátozása iránti rendszabály tehát helyes, de hogy egyoldalú ne maradjon és teljesen célra vezessen, tudni illik hogy a bíróságok túlterhelhetése minden forumon megszűnjék, elkerülhetlenül szükséges többek közt az itt vázolt intézkedések életbeléptetése is.

Tóth Gáspár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Hiányos aláírások a váltón.*

VI.

(Befejező közlemény.)

Eddigélé az aláírást mint önállót fejtegettem, de van az aláírásoknak egy neme, mely helyzeténél fogva minősül elfogadói, kibocsátói, forgatói vagy kezesi váltónyilatkozattá, és ez az avallum.

«Az avallum — mondja Gareis a HOLTZENDORF-féle *Encyclopädie der Rechtswissenschaft* című műben — névaláírás, mely valamely váltón egy másik aláírás alatt, vagy a mellett áll. A szerint, a mint ez utóbbi az intézvénnyező, a saját váltó kibocsátója, a forgató, vagy az elfogadó aláírása, az avallum is jogilag intézvény, saját váltó, forgatmány vagy elfogadmány; azonban mindig oly váltónyilatkozat, mely mint együttes az eredeti váltói aláírásokból, ha nem is épen in concreto, hanem in abstracto folyó minden következményekkel, ezekhez idomul. Az avallum tehát új váltónyilatkozat, mely ép oly hatálylyal bír, mint ha azon aláírás, melyhez mint együttes járult, nem léteznék. Az avallista közönségesen váltókezesnek jeleztetik; s habár a kezesség rendeltetése a körülményekhez képest az avallum által elérhető: a kettő mégis alak, hatály és tartalomra nézve lényegileg különböző; mert az avallista kötelezettsége tisztán önálló és semmikép sem subsidiarius. Ezen intézmény nevét az «a valle» (alatta) vagy «a valoir», «a valore» (erősítésül) kifejezésektől nyerte. — — — — —

Az avallumnak a magyar váltójogban való érvényesége tekintetében utalok Dr. NAGY Ferencznek «a váltókezes és avallum» című értekezésére és még csak azt tartom szükségesnek hozzátenni, hogy ha a váltótörvény 105. §-a szerint még az is, a ki saját személyében váltókötelezettséget vállalni nem akart — mintegy fictiv aláírás alapján — váltójogilag felelős: annál inkább felelőssé kell tenni az oly személyt, a ki magát váltóilag kötelezni akarta.

Ha az aláírás helyzetéről szólunk, ez által azt másik aláíráshoz viszonyítjuk. Egészen mást fejez ki a hely. Vannak

aláírások, melyek bizonyos helyhez kötvék, mert különben, legalább mint olyanok, érvénytelenek.

A kibocsátói aláírásnak a váltó előlapján és ott is oly helyen kell lennie, hogy kétségtelenné váljék, miszerint a váltó szövege a kibocsátónak rendelkezését tartalmazza (vtv. 3. §. 5. pont és 110. §. 5. pont); ellenben a forgatói aláírás és az engedmény csak a váltónak vagy másolatának hátlapjára, illetve ezek toldatára vezetendő (vtv. 10. és 16. §.), míg a kezesség a váltónak akár elő-, akár hátlapján, akár a másolaton, akár pedig a toldaton állhat. (vtv. 66. §.)

A másolaton csak a forgatmány, engedmény és kezességnek van helye, de nem lehet ott a kibocsátás és az elfogadmány. A kibocsátás azért nem állhat a másolaton, mert ez által az megszűnő másolat lenni, önállót képezne; az elfogadmány pedig azért, mivel azt a váltótörvény 21. §-a szerint magára a váltóra kell ráírni, az tehát a másolatra vagy toldatra nem vezethető.

Az előlapon az intézvénnyezett pusztá aláírása is feltétlen elfogadásnak tekintetik (vtv. 21. §.), ellenben a hátlapon azt toldással kell ellátni (pl. «elfogadom»). Ez tehát szükségkép toldott aláírás, mert különben elfogadásnak tekinteni nem lehetne épen azért, mivel a váltótörvény 21. §-a a pusztá aláírás helyéül az előlapot jelöli ki.

A hátlapon lévő elfogadói aláíráson kívül még a kezesség is oly aláírás, melynek szükségkép a kezességi nyilatkozattal megtoldottnak kell lennie, mert különben váltójogi kötelezést nem szül (vtv. 66. §.)

Van azonban oly aláírás is, mely a váltóbirtokos által kitölthető és ez a forgatmány (vtv. 11. §.). Megjegyzendő azonban, hogy a kitöltésnek nem szabad olyat tartalmaznia, a mi a forgató feltételes felelősségét feltétlenné tenné (pl. «óvás nélkül»).

Mindezen aláírások rendszerint nyilatkozók, azaz akaratkijelentést foglalnak magukban.

A magyar azt mondja, ha valamit helyesel, vagy valamibe beleegyezik «azt én is aláírom». Ez igen jellemző, mert valóban az aláírás az akaratkijelentést jelképezi.

Vegyük föl azonban az esetet, hogy valaki ezt írja a váltóra «N. N. ezen váltót elfogadja». Ez tanusító aláírás volna. Tanusító, mert a történt elfogadásról tesz bizonyosságot, és aláírás, mivel írójának saját nevét és nyilatkozatát tartalmazza. Minthogy pedig saját hátrányára bárki tehet tanusítást, az ily minőségű aláírást érvényesnek kell tekintenem. Ellenben nem birna hatálylyal azon tanusítás, mely harmadik személytől ered, mert ez legfeljebb a tanusító fictiv aláírását képezhetné.

Szavakkal váltónyilatkozatot tenni nem lehet és ez még úgy sem volna hatályos, ha a szóbeli nyilatkozatot valamely hiteles személy tanusitaná. De nincs is erre szükség, mert a váltótörvény gondoskodik arról, hogy minden szenvedő váltóképeséssel bíró egyénnek lehetséges legyen váltókapcsolatba lépneti.

Igy az, a ki nevét testi fogvatkozás miatt nem írhatja alá: kézjeggyel, az írástudatlan pedig meghatalmazott által vállalhat váltói kötelezettséget.

A meghatalmazott a felhatalmazónak «alter ego-ja» s az általa történt aláírás a felhatalmazó aláírásául tekintetik. De történhetik az aláírás oly személy részéről, a ki írni nem tud, akként is, ha pl. valakit megbíz arra, hogy nevét a váltóra írónnal jegyezze fel és ő ezt tintával utánírja, vagy pedig aláírását minta után rajzolja le a váltóra.

Ezeket érvényes aláírásoknak kell tekintenünk, feltéve, hogy az itt szereplő harmadik személy az írónnal való jegyzéssel, illetve a minta elkészítésével meg volt bízva.

A mi pedig a stampiglia-lenyomatot illeti, ez csak akkor tekinthető aláírásnak, ha alatta valódi aláírás is van, mert különben csak oly szempont alá eshetnék, mint egyszerű kézjegy és annak szabályai szerint volna elbírálan.

* Az előbbi közleményeket lásd a 42., 43. és 44. számokban.

VII.

Az aláírás — miként kifejtettem — valamely személynek akaratkijelentését képezi. Az aláírás által válik a kötelezési szándék ténynyé. De valamint mindenütt, úgy itt is hiányok merülhetnek fel, melyek pedig megoldásra várnak. Ugyanis valaki kinyilatkoztatja, hogy az aláírás ugyan nem az ő akaratkijelentése, de azt magáénak elismeri. Itt tehát az akaratkijelentés csak később akar egy már létező aláíráshoz hozzájárulni.

Igénytelen véleményem szerint a későbbi elismerés az aláírásnak az elismerő irányában jogi hatályt nem adhat és nem lehet itt különbséget tenni a részben sem, melyet némelyek az eredetileg érvénytelen és egyébként érvénytelen aláírások elismerése tekintetében ismernek.

Mert kérдем én, hogy az érvénytelenségnek nem szükségképi jelzője-e az «eredetileg»? lehet-e mondani, hogy a minnek érvénytelensége csak később tűnik ki, már ab initio nem lett volna érvénytelen? Vagy viszont, mikép válhatnék valami érvényessé, a mi keletkeztekor érvénytelen volt?

Az érvénytelenség, jóllehet csak később derül ki, visszahat a keletkezés időpontjára, tehát alapoka a kezdetben rejlik. Ugyanez áll az aláírásokra nézve is. Ha valamely aláírás érvénytelennek nyilvánítatik, ennek oka abban rejlik, hogy ab initio viseli magán az érvénytelenség jellegét. Semmikép sem lehet tehát különbséget tenni az eredetileg érvénytelen és később érvénytelenné vált (?) aláírások között, mert ha érvénytelen az aláírás, jóllehet ez csak később bizonyul be, akkor eredetileg az; később bekövetkezett érvénytelenségről pedig szólni sem lehet.

Erre nézve azt lehetne ellenvetni, hogy pl. a bontó feltétel bekövetkezte által az ügylet érvénytelenné válik. De ha tekintetbe vesszük, hogy a bontó feltétel hatályának alapoka is csak az ügylet keletkezésére esik, látni fogjuk, hogy az ügylet nem a bontó feltétel bekövetkezte miatt, hanem — tekintve azt, hogy a jövőbe látni nem lehet — azért veszti hatályát, mert a feltétel beálltakor kiderül, hogy már kezdettől fogva érvénytelen volt.

Nem állván az előzmény, meg kell a következménynek is dőlnie. A mint ugyanis kifejtettem, hogy az érvénytelenség csak egyféle, azaz eredeti lehet, ekként azon megkülönböztetés is, mintha csupán az eredetileg érvénytelen aláírás elismerése nem birna hatálylyal, de az oly aláírásoké igen, melyek csak későbbi ok miatt váltak érvénytelenné, alapját veszti és önként bebizonyul, hogy a mi az eredeti érvénytelenségre áll, annak kivétel nélkül kell állania.

A mi különösen az érvénytelen aláírást illeti, ez későbbi elismerés által hatályossá nem válhatnék már azért sem, mivel ez végső elemzésben szóbeli nyilatkozatnál egyéb alig lenne: már pedig szóbeli nyilatkozattal váltókötelezettséget vállalni nem lehet és így e részben sem volna kivétel tehető.

Azok után, miket eddig az akaratkijelentésről mondtam, ideje lesz annak tárgyát is figyelembe venni.

A váltójogban az akaratkijelentés tárgya csak a váltószerződés lehet és az aláírás, mely erre vonatkozik, váltónyilatkozatnak nevezetik.

A váltónyilatkozat négyféle tartalmu lehet: elfogadói, kibocsátói, forgatói és kezesi. Ezek közül a kibocsátásnak más jellege van az idegen és más a saját váltón, ott feltételes, itt feltétlen. Az avallum külön tartalmu váltónyilatkozatot nem képez, hanem szintén elfogadói, kibocsátói, forgatói vagy kezesi lehet.

Ezek tehát a váltóügyletre vonatkozó aláírások, vagyis váltónyilatkozatok. De láthatunk a váltón egyéb aláírásokat is, melyek a nélkül, hogy váltónyilatkozatot tartalmazzanak, a váltóügylettől úgyzólván függetlenek, és váltójogi hatálylyal, szorosabb értelemben, nem birnak. Ezek közül, csak

az összefüggés kedvéért említve, a közjegyzői vagy bírói aláírás, mely a kézjegyet hitelesíti, vagy a telekkönyvi hivatalnok aláírása, mely a bejegyzést tanúsítja: közokirati; ellenben az engedménynél vagy kezességénél netán szereplő tanuk, valamint a létező közeg aláírása magánokirati aláírásnak nevezhető.

VIII.

Értekezésem tulajdonképi célja volt az aláírások lehető minden nemét elősorolva, azok közül a hiányosokat hatályosságuk tekintetében venni bonczkés alá.

A hatályosság kérdése volt tehát azon rugó, mely az aláírások tüzetes vizsgálatára ösztönzött.

A kérdést, a mint láttuk, különféleképen véltem megoldani, néhol az aláírás hatályossága mellett, másutt pedig ellenkezőleg. Néhol a hiányos aláírás kötelező volta, másutt annak érvénytelensége mellett küzdöttem.

Említettem azt is, hogy a váltónyilatkozatok közül, az elfogadás és a saját váltó kibocsátása feltétlen aláírások és hogy vannak olyanok is, melyek hatálya bizonyos feltételhez (óvás) van kötve. De ezzel a tárgy még kimerítve nincsen, mert az elfogadás és a saját váltó kibocsátása az oly telepített váltón, melyen az intézvényezettől (saját váltó kibocsátójától) különböző személy van telepesként megnevezve és ez nem egyszersmind a váltó birtokosa, feltételes aláírásként szerepel (vtv. 43., 44. és 113. §§.). Hasonlóképen feltételes nyilatkozat a névbecsülési elfogadás (vtv. 60. §.), az idegen váltó kibocsátása és a forgatás is (vtv. 41. §.). Ellenben a kezesség majd feltétlen, majd feltételes, azon személy nyilatkozata szerint, a kiért a kezesség vállaltatott (vtv. 68. §.).

A váltónyilatkozatok rendszerint mindenki irányában, a ki magát kellően legitimálja, azaz absolute hatályosak, de van oly aláírás is, mely csak relative, bizonyos személyekkel szemben bir hatálylyal. Ezen relativ hatályu aláírás a névbecsülési elfogadás, a mennyiben a névbecsülő csak a névbecsült követői irányában vállal váltójogi kötelezettséget (vtv. 60. §.).

Emlitendő itt még kiváló fontossága miatt a kibocsátói aláírás, mely úgy az idegen, mint a saját váltón lényeges kellék (vtv. 3. §. 5. pont és 110. §. 5. pont), úgy hogy hiánya az okiratot váltó-erejétől fosztja meg (vtv. 6. §.).

Ha az eddig kifejtettek felett elmélkedem, azon kérdés támad bennem, vajon mi adja meg tulajdonképen az aláírások hatályának a valódi elvitázhatlan sanctiot? Mert az elméletben vitatkozni lehet; a vélemények különbözők. Egyik ezt tartja helyesnek, másik másként vélekedik, de ha valamely kérdés jogerejü bírói határozattal eldöntetik, azt kritizálni ugyan igen, de elvitatni már nem lehet. Ebből látszik, hogy a kérdés csak akkor nyer valódi sanctiot, ha valamely lefolyt perben «res judicatá»-t képez. A per kiváló fontossága tehát nyilvánvaló és ép ezért jelen értekezésemet csak akkor mondhatom befejezettnek, ha a fölvetett thémát még a pernek szempontjából is szemügyre veszem.

Midőn az aláírás hatályáról szólunk, ez alatt tulajdonképen azt értjük, hogy el lehet-e annak alapján valakit marasztalni vagy sem? tehát csak az alperesi aláírásnak van szüksége arra, hogy tüzetesen körvonaloztassék: mily körülmények között legyen az kötelező? Ellenben nincs elegendő indok arra, hogy a felperesi aláírás enyhébb elbírálás alá ne jöhessen.

A váltótörvény, midőn 104. §-ában azt mondja, hogy váltónyilatkozatok, melyek névaláírás helyett keresztvonással, vagy más kézjeggyel eszközöltetnek, váltójogi hatálylyal rendszerint nem birnak, nem azt akarja kifejezni, hogy a kézjegy az aláírást soha sem pótolhatja, hanem csupán azt, hogy oly kézjegy alapján elmarasztalás nem történhetik.

Az ellenkező értelmezés túlságos és felesleges szigor volna. Méltányosabbnak tartom tehát «a váltójogi hatály» fogalmát csupán az elmarasztalhatás kérdésére, tehát csak az alperesi aláírásra vonatkozólag értelmezni.

Mert előfordulhat eset, hogy valamely kézjegy a perben csupán az aláírás szerepét akarja vinni, minden tekintet nélkül annak kötelező vagy nem kötelező voltára. Nagyon erőltetett dolog volna felperes elé azon alapon, hogy az aláírás semmis, nehézségeket gördíteni.

Tegyük föl, hogy épen a felperesi aláírásról van szó. A saját rendeletre szóló váltó kibocsátója perli az elfogadót. A vita tárgyát az képezi, hogy felperes csupán az 1868: L. IV. tcz. 167. §-ának c) pontjában meghatározott módon jegyezte alá a váltót.

Mármost azon értelmezésnek, hogy a kézjegy semmis, az lenne a következménye, miszerint a váltótörvény 3. §. 5. pontja szerinti lényeges kellék hiányában az okirat váltónak tekinthető nem lenne és az elfogadó a váltótörvény 6. §-a alapján a váltójogi kötelezettség alul kiszabadulna.

Ily eldöntés, nem reflectálva arra, hogy az igazsággal ellenkezne, a célszerűség követelményeinek sem felelne meg, és ha tekintetbe vesszük, hogy a váltót még a nyilván hamis kibocsátói aláírás sem fosztja meg váltóerejétől (vtv. 81. §.), nem létezhet elfogadható indok arra nézve, mikép a kézjegy azt eredményezze.

Visszaéléseknek tápot nyújtani az igazságszolgáltatás célja nem lehet; én tehát azzal fejezem be értekezésem, hogy az alperesi aláírás a legszigorubbán, a felperesi azonban lehetőleg oly módon bírálendő el, mely a váltóügylet érvényességének leginkább kedvez.

Dr. Tomcsányi László.

Bélyeg- és illetékügyünk a vidéken.

A bélyeg- és illetékügyről nálunk már sok szó hangzott el a pusztaiban.

Jelen közleményre is kétség kívül ezen sors vár, mert hiszen az adózó polgár jogos panaszát nem igen veszik figyelembe ott Budapesten; legkevésbé ha vidékről jön, hol, mert ugyyszólván kizárólag a főváros érdekében dolgozik törvényhozásunk, az üdvös intézkedések is rendszerint papirosan maradnak.

I.

Az 1881: XXVI. tcz. erejére emelt törvényjavaslat tárgyalása alkalmával, még maga a pénzügyminiszter ur is elismerte, hogy bélyeg- és illetékszabályainkat elsajátítani és tökéletesen tudni teljes lehetetlen. Ennek következtében akkor az idézett törvénybe is ment: «A pénzügyminiszter utasíttatik, hogy a bélyeg- és illetékszabályokat, valamint az 1868: XXIII., 1869: XVI., 1870: LXIII., 1873: IX. és 1875: XVI. és XXV. törvénycikkekben foglalt határozatokat, a mennyiben jelen törvény által nem módosíttatnak, ezen törvény intézkedéseivel együtt, hivatalos összeállításban kiadja és közlétegye.»

A várva várt munkálat sokáig késett, és midőn nagy végre — gondolom f. é. ápril havában — megjelent, áttanulmányozása után azt mondtuk rá: «nincs köszönet benne». Ugyanazon tömkelegben találtuk magunkat.

Midőn az új munkálatot a régivel összehasonlítottam, úgy találtam, hogy az a néhai német fináncbölcsesség alkotásától csak annyiban különbözik, hogy rossz, határozatlan, magyar a szövege, mely az 1868—1881-ben történt változások és kiegészítések egyszerű közbeszúrása következtében még bonyolultabb és terjedelmesebb lett. Minden érintetlen és változatlan maradt szabály azon módon vétetett fel, a mint a régi érthetetlen és ellenmondásos szövegezésben foglaltatott.

De vizsgáljuk meg magát a munkálatot:

1. Annyi tömérdek szabály és kivétel foglaltatik e munkálatban, hogy ezek szükségkép a szakértőt is zavarba hozzák és bizonytalanságban hagyják, a laikus számára pedig megközelíthetetlen titkot képeznek. Ez úgy hiszem, további bizonyításra nem szorul, ha a könyv 344. lapjára, 104. tételére, ezen tételek számtalan pontjára és számmal el nem látott, ez okból nem is idézhető tömérdek címekre hivatkozom. Nehogy pedig valaki azt mondja: «nem kell azt könyv nélkül megtartani, hiszen ha valaki tudni akarja: milyen bélyeg vagy illeték jár, vegye elő a könyvet és keresse fel a vonatkozó szabályt», sietek megjegyezni, hogy

2. a vaskos könyv minden előforduló esetre könnyen és gyorsan feltalálható utmutatást nem tartalmaz, rendszertelensége miatt szótárszerűleg nem használható. A munkálat rendszere tulajdonképen a betűrend, de az olyan, hogy pl. a lakás- és tartásjogot a szolgalmak közül, eldarabolhatlan tulajdon adásvételét a tulajdonos társaktól, az örökösödési osztályok közül a nyugtát a véthibajavítások közül és a számlát a számadások közül kell kihalszni, nem is említve, hogy olyan általános címek, milyenek a «beadványok», «okiratok», «vagyonátruházások», igen sűrűn használatnak; tessék aztán kikeresni, hogy milyen bélyeg jár egy iparhatósági igazolványért beadandó kérvényre?

3. A munkálat nem meríti ki tárgyát, tele van ellenmondással és — főképp a német szöveg hibás fordítása következtében — határozatlansággal. Nézzük pl. az engedményeket (32. tétel); a mindennap előforduló és legközönségesebb engedményt talán az f) pont foglalja magában, de hát abban is csak «kötelezvény» engedményezéséről van szó. Már most ha követeléselem számlán, orvosi rendelőnyeken, költségjegyzéken vagy szóbelileg kötött jogügyleten alapul, és azt akarom engedményezni, isten a megmondhatója, milyen bélyeget adjak az engedményre.

A «felzetmásolatoknál» (37. tétel) ott áll, hogy azokra, ha a per tárgya 50 forintot meghalad, 15 krajczáros, ellenesetben 10 kros bélyeg ragasztandó; de hátha nem perről van szó?

Az illetékszabályok 14. v) 53. b) pontja értelmében a 25 frton aluli hagyaték rendezése iránti kérvény és a tárgyalási jegyzőkönyv bélyegmentes; úgy de a «közjegyzőt, közösséget, községi adókat, községi meghatalmazásokat, külföldet, lakbér-szerződéseket, leleceket, leltárakat és lemondási kérvényeket» tartalmazó 65. tétel egyik közelebbiről nem idézhető pontja szerint, a leltárra, ha a per tárgya 50 frton felüli 36 kros, ellenesetben 12 kros bélyeg jár. Kérdés már most: mit tegyek a 24 frtos hagyatékról felvett leltárral?

Igy vagyunk a mellékletekkel (73. tétel). Milyen bélyeggel lássam el azokat, ha 24 frtos hagyatéki ügyben a tárgyalási jegyzőkönyvhöz? milyenekkel, ha egy 40 frtos szántóföld telekkönyvi átírása iránti kérvényhez, és milyenekkel ha 8 frtnyi illeték ügyben a pénzügyigazgatóság végzése ellen beadott felfolyamodáshoz csatolom?

A telekkönyvi átírásokhoz oly sűrűn használt térrajzokat, az özvegyi jogot és annak korlátozását, a cégbejegyzések melletti címpéldányokat (melyekből 10 darab bélyegmentes is volna, vagy mi), a kiházásitást, az okiratok kiigazítását és kiegészítését* és sok mást hiába kerestem a munkálatban.

Sok szabálynál meg épen a földolog, az illeték kulcsa maradt tollban, pl. a 81. tételnél, melynek értelmét sok

* A 78. tétel i) pontja szerint okiratra, melylyel ingatlan dolognak tulajdona, haszonélvezete vagy haszonvételi joga viszterhesen átruházatik, *ívenként 50 kros bélyeg* ragasztandó, kérdés, kell-e az okirat teljes kiállítását és aláírását után ugyanazon *ívre* pótlólag ráírt nyilatkozatra, melyben a téves vagy elmaradt telekkönyvi szám foglaltatik, újból bélyeg? vagy e nyilatkozat az illetékszabályok 49. §. a) pontja értelmében és mert az *ívre* alkalmazott bélyeggel az már lerovatott, bélyegmentes?

utánolvasás és fejtörés daczára e mai napig sem voltam képes felfogni, és igen lekötölné valaki, ha megmondaná: kell-e még örökségi illetéket fizetnem és milyet, ha örökségi jutalékomat tulajdonos (nem örökös!) társamnak adtam el, ő ezen vétel után az illetéket már megfizette és eldarabolhatlan házról van szó? Mert az idézett tétel épen azzal marad adós!

Vitály (vita tárgy 52. C. tétel a) pont), elismerés (számadási felmentvény 84. C. tétel) és több efféle kifejezés a szóban lévő szabályok érthetlenségét nagyban elősegíti.

Ha pedig a 79. tétel g) pontja, mely szerint «mind azon okirat bélyegmentes, melynek bélyegmentessége külön törvény által, biztosított» úgy értendő a mint írva van: akkor mire valók a bélyeg- és illetékszabályok, mikor ugyanis ama külön törvényekre kell visszamenni? akkor tehát várjuk meg, míg a pénzügyminiszter ur az idézett 1881: XXVI. tczikkbeli utasításnak eleget tesz és ama külön törvényeket összeállítja.

4. Az illetékszabályok a magyar törvényekkel és a magyar jogrendszerrel összhangzásban nincsenek; a hová csak nézünk, mindenütt az osztrák polgári törvénykönyvre emlékeztetünk. Így pl. a 95. tétel B. pontja értelmében a hitvestárs mint örökös $13\frac{1}{10}\%$, de a testvér és unokatestvér 5% , a távolabbi oldalági örökös meg épen 10% örökségi százalékot fizet. Miért? Mert az osztrák örökösödési jog szerint a hitvestárs az oldalági örökösöket megelőzi, a távolabbi oldalági rokonra nézve tehát az örökség a talált kincs természetével bir, melyért 10% -t is szívesen fizethet. Hogy hazai törvényeink szerint az örökség épen a hitvestársra nézve a talált kincs természetével bir: azt az illetékszabályok nem bányák. Míg feltűnőbb e részben a 95. B. tétel f) pontja, mely szerint ha a hagyaték értéke 100 frtot meg nem halad, a hitvestárs, az osztrák polgári törvénykönyvhöz hiven, semmit, a testvér és unokatestvér 5% és a távolabbi oldalági örökös 10% -t fizet örökségi százalék gyanánt.

Legcizfrábban vagyunk az özvegyi joggal, melyet a magyar bélyeg- és illetékszabályok nem ösmernek; minthogy pedig finanszolatlan ez sem maradhat, a pénzügyi közegek azt — haszonvételi jognak tekintik, értékét az illetékszabályok 85. §-a, illetőleg 61. §. b) pontja értelmében a hagyatékot (illetőleg felét) véve alapul, határozzák meg, minek eredménye, hogy a szegény özvegy aztán nem $13\frac{1}{10}\%$, sem $43\frac{1}{10}\%$ -t, hanem 50% -t, is fizet, mondjuk büntetésül, ha ok adóssággal és több kiskoru gyermekkel kell kinlódnia, vagy egy év múlva férjhez megy és özvegyi jogától elesik. Vegyük csak az esetet, hogy a hagyatékot egy 500 frtra becsülhető, egy lakszobából, konyhából és gazdasági épületekből álló ház felerésze képezi, akkor az özvegyi jog után az illetékszabályok 85. §-a értelmében 125 frttól (a hagyaték felerésztől) kell $13\frac{1}{10}\%$ -ot fizetni, mely a pótlékokkal együtt 2 forintnál többet tesz. Ugy de az egész ház 15 frtért kibérelhető és az özvegy egy év múlva férjhez is megy: tehát azért, hogy több kiskoru gyermekkel bibelődött, hagyatéki terheket törlesztett és legjobb esetben 7 ft 50 krajczárnyi lakbért élvezett — — — 2, mondd két forintot fizet a magyar kincstárnak. Még igazságtalanabb ez illeték nagyobb hagyatéknál, melyből az özvegy rendszerint egy, másokkal megosztott lakást és egy-két szántóföldet szokott kapni, de mert özvegyi joga az egész hagyatékot terheli, az egész hagyaték felerésze szolgál az illetékszabásnak alapul. Difficile satyram non scribere.

Ezen néhány vonás is, azt hiszem, elég annak beigazolására: hogy bélyeg- és illetékügyünk most is ép oly titokzatos, tökéletlen és a szabad önkényre bízott egy valami, mint az előtt volt, továbbá hogy ezen ügyet tökéletesen ismerni halandó nem képes és végre hogy kétség esetében az új «bélyeg- s illetékszabályok» biztos utmutatással nem

szolgálnak. Ilyen körülmények közt lelkiösmeretbe vágó dolog, ha a magas kincstár mindannak daczára leleteket vétet fel és megbünteti azokat, kik kellő bélyeget nem adnak vagy ez illetéket meg nem fizetik. Mondja meg előbb, hová, milyen bélyeg jár? hol és milyen illeték fizetendő? de mondja meg kétséget kizárólag és úgy, hogy mi is megérthessük. Ha azt teszi, megszűnik a most oly feltűnő ellenszenv, mely a bélyeg és illeték ellen mindenütt nyilvánul; ha azt teszi, felére apad majd a pénzügyi közegek munkája, azon közegeké, kik a hátralékokból és felfolyamodásokból most ki sem látszanak.

Mikulik József,
ügyvéd.

A bagatell-törvény 63. §-ához.

Az 1877: XXII. tcz. 63. §-a szerint a kisebb polgári peres ügyekben az ítélet jogerejüvé váltától számítandó 30 nap alatt egyszeri perujításnak van helye. Kérdés támad az iránt, vajon ezen 30 napi záros határidő leteltével semmi körülmények közt sem lehet-e a kisebb polg. peres eljárás keretében perujításnak helyt adni?

Különösen nem lehet-e ennek helyt adni azon esetekben: ha perujító fél a jelzett határidő eltelte után a) egészen új és az alapperben általa nem használtathatott bizonyítékokkal él, vagyis azon esetben, midőn a közönséges polgári eljárás kétszeri perujítást is megenged (1881: 59. tcz. 72. §. 2. bekezdés); b) ha perujító fél beigazolja, hogy ellenfelének vagy másoknak a büntetőtörvényekben tilalmazott és a büntetőbiróság által jogerejüleg megállapított, sőt megbüntetett cselekménye által lett pervesztessé (prts 321. §.); c) ha perujító fél ellenfelének vagy másoknak a büntetőtörvények szerint elévült büntetendő cselekményének a bagatell-biróság általi előzetes megállapítását és ennek alapján a per ujlágos felvételét kérelmezi (1881: 59. tcz. 73. §.).

Bármily nyomós igazsági s méltányossági tekintetek szólnak is a mellett, hogy a felsorolt esetekben a perujítás a máskülönben is nagyon rövid 30 nap eltelte után is megengedtesék, mégis a bagatell-törvény ennek megengedhetősége mellett semmi támpontot sem nyújt.

A kisebb polgári eljárásról szóló törvény ugyanis a prts-t általános subsidiarius forrásul sehol sem jelöli ki és így a fentebb idézett esetekre az 1881: 59. tcz. 69. §. 2. és 3. eseteiben meghatározott tíz évi határidő hasonszerű alkalmazásának a bagatell-eljárásnál helye nincsen, még pedig annyival kevésbbé, mert az 1877: XXII. tcz. 78. §-nak b. pontja hivatkozik a prts alkalmaztatni kívánt szakaszaira, feltételezhető tehát, hogy azon esetben, ha a törvényhozó a fent körülírt esetekben a prts hasonszerű alkalmazását czélozta volna, a bagatell-törvénynek a perujításról szóló szakaszánál arra hivatkozik. De különösen ellene szól a perrendtartás jelzett esetekre való alkalmazásának az, hogy a bagatell-törvény 55. §-a egyenesen kijelenti, hogy a kisebb jelentőségű polgári peres ügyekben csak az illető törvény 56—63. §-aiban szabályozott jogorvoslatnak van helye s evvel implicite más törvény alkalmazását kizárja.

Igy tehát ezen «kisebb jelentőségű peres ügyekben», — hol azonban igen sürűen szegény emberek utolsó forintjai forognak koczán — peres fél a maga igazait, bármily világosak legyenek is azok, az alaki törvény hiányossága folytán a szűkkeblűen kiszabott harmincz napi határidő elteltével nem érvényesítheti; daczára annak, hogy a fent körülírt a), b), c) alatti esetekben ezen határidő elmulasztása s illetve a perujításnak a törvényes határidő alatti meg nem indítása tőle épen nem függő körülmények miatt történik.

Csakis a b) alatti esetben volna káros félen némelykor segítve, és pedig akkor, ha esetleg fenforgó kára a bűnvádi eljárás folyamán kideríthető s tényleg ki is derítettén, a büntetőbiróság által javára elítélt ellenében megállapíttatik.

A judicatura feladata lesz az igazság és méltányosság érdekében magát az alaki törvény hiányosságán túltenni, s fent elősorolt esetekben az 1881: 59. tcz. 69. §-a 2. és 3. pontjainak hasonszerű alkalmazása mellett tíz éven belül a perujításnak helyt adni.

Egy gyenge indokot nyújthat erre a bagatell-törvény 63. §-a első bekezdésének ama kitétele: «ezen eljárásnál a

perujításnak *feltétlenül* helye van», melyre hivatkozva a második bekezdés azt tartalmazza: ezen (v. i. a feltétlenül) ujtott per az ítélet jogerejüvé váltától számítandó 30 nap alatt indítandó.

Felállítható tehát az, hogy azon esetben, ha az ujtás nem feltétlenül, hanem a prts szabályai szerint a határidő tekintetében különösen kedvezményezett feltételek fenforgása mellett (a), b), c) eset) vétetik igénybe, a prts hasonszerű alkalmazása mellett a per az alapperbeni ítélet jogerejűségétől számítandó 10 éven belül újra felvehető.

Dr. Bettlheim Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A bűnvádi eljárás megvitatására az igazságügy-miniszter enquete-t hívott egybe. Az enquete, mint hallani, még ez évben ül össze, holott sem az *egész* javaslat, sem a közzétett *törvényszéki* eljárás speciális indoklása meg nem jelent. A miniszter ezen eljárása eléggé nem hibáztatható. Minden teljes áttekintés nélküli discusio nem lehet más mint problematikus értékű. Alapos kifogás tehető az enquete összeállítása ellen is. Tizenöt bíró és három ügyvéd hivatott meg. A szakszerű bírálat és a szabad szó szempontjából mindenesetre nyom annyit az ügyvéd mint a bíró nyilatkozata. Mi nem csinálunk kanapé-pereket vagy személykritikát, de az ügy érdekében követeljük, hogy az ügyvédi kar ezen tervezet tárgyalásánál a bírói karral egyenlő arányban legyen képviselve. Az irodalom körei is nagyobb tekintet érdemelt volna annál, mely *egy* tanár meghívásában concedáltatott. Az ügyészség *egy* tagjának meghívását azért nem keveseljük, mert az ügyészi szempont eléggé érvényesül magában a tervezetben.

— A kir. Curia első büntető tanácsa elvként kimondta, hogy kártérítés megállapításánál a vádlott vagyoni viszonyai tekintetbe nem jöhetnek. (2956. sz. 1882.)

— A királyi Curia tevékenységi kimutatása 1882. január 1-től szept. 30-ig az elintézés módja szerint:

az ügyek neme	hh.	mv.	f. o.	rend.	egyéb elint.	ülésk.	ül.	összesen	Béke- zett ok- tóberben	összesen	hátralék
Polg.	4656	1287	439	361	391	7067	67	7134	923	8057	3830
Váltó	465	112	24	40	28	660	9	669	100	769	200
Urbéri	82	29	19	11	7	147	1	148	33	181	23
Bünt.	6744	1831	149	302	237	9188	75	9263	1705	10968	7370
Fegy.	132	19	3	28	71	221	32	253	46	299	21
Felsz.	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	64
Összesen ...	12079	3278	634	742	734	17283	184	17467	2810	20277	11508

E szerint 12079 helybenhagyott bírói határozattal szemben áll 5383 helyben *nem* hagyott bírói határozat. Intésül szolgálhat ezen adat arra nézve, hogy mikor a felebbezési rendszer módosításával foglalkozunk, ne csak a munkatömegnek a Curiatól való leszorítását tartsuk szem előtt, hanem az eddigi remedium helyébe másik legalább is ugyanannyi értékű remediumot nyújtunk a jogkereső közönségnek.

— Curiai bejelentések 1882. évi november 7. és következő napjaira: 314 polgári és 396 bűnügyi. Multheti polg. hátralék 11, bűnügyi hátralék 2.

— A polgári törvénykönyv tervezetének dologjogi részére vonatkozó hosszabb bírálatot irt lapunk számára Dr. HALLER Károly kolozsvári egyetemi tanár ur. Tér szűke miatt azonban ezen igen becses dolgozat közlését a jövő évi folyamra kell halasztanunk.

— A Magyar Jogászegyletnek f. h. 11. teljesülésén Dr. HERCZEGH Mihály-nak az ági örökösödésről tartott előadása megvitátás alá bocsáttatik. A november 18-án tartandó ülésen tárgyalás alá veszi a jogászegylet a bűnügyekben való felebbezés korlátozásáról szóló törvényjavaslatot. — A jogászegylet tagjainak a napokban küldetett szét Dr. JANCsó György-nak a közszerzeményről tartott két felolvasása, továbbá Dr. HERCZEGH Mihálynak legutóbb tartott előadása. A kik ezen füzeteket nem kapták volna meg, szíveskedjenek reklamálni a titkárnál.

— Esküdtszék. REMETE SÁNDOR zalaegerszegi kir. tszéki alügyész ur levele Dr. DELL'ADAMI REZSÓUR hoz:

Hogy az esküdtszékek életbeléptetése tárgyában hozam intézett nagybecsű felhívására választ küldeni ez ideig elmulasztottam, azt azon körülmény okozta, miszerint egyelőre ezen vidékbéli több intelligens lakossal kívántam magamat érintkezésbe tenni, és válaszómban az ekként kitudandó többség nézetét is megérteni.

A zalaegerszegi kir. törvényszék területéhez tartozó

négy kir. járásbíróóság közül három, u. m. a központi, tapolcazi és sümegi járás lakosai kizárólag magyar ajkuak; az alsó-lendvai járásbeliek is mintegy kétharmad részben magyarok, harmad részben pedig vendek. Ez utóbbiak a vas megyei ugynevezett Tótsággal szomszédos néhány kisebb-nagyobb községben laknak és ha találni is köztük egyet-kettőt községenként, a ki a magyar nyelvet érti, legtöbbször egy szót sem tudnak magyarul.

Az értelmiség ezen törvényszék területén nagy számban van ugyan képviselve, tehát a magyar részeken az esküdtszéki eljárás nehézségekre nem ütköznék, miután a német nyelvet is csekély kivétellel minden intelligens ember beszéli, és a netalán előforduló esetekben e tekintetben akadály fen nem forog; de a vend népséggel csakis tolmácsok közbejöttével lehetne a tárgyalásokat megtartani, mert oly esküdtképes egyének, a kik e két nyelv megértését teljesen bírják, vidékünkön — ez időszerint — elegendő számmal nincsenek.

Tekintve azonban, hogy az irt idegen ajkuak elleni bűnügyekben, vagy általában oly bűnügyekben, melyekben azoknak bár mily minőségbeni kihallgatásuk szükségeltetik, a törvényszék sem intézkedhetik tolmács alkalmazása nélkül; s ha ily alapon a törvényszék kimondhatja a bűnt, meghatározhatja a büntetés minőségét és mérvét, vagy felmentheti vádlottat a vád terhe alól, ugyan azon alapon kimondhatná az esküdtszék is a bűnt vagy nembűnt.

Én tehát azon meggyőződésben vagyok, hogy az esküdtszékek működése ezen a vidéken lényeges akadályokba ütközni annál kevésbé fogja, mert az idegen ajkuak tíz százalékát se teszik az összes lakosságnak s különösen oly büntetőügyek, melyekben a törvényszéknek tolmács közbejöttét kell igénybe vennie, csak elvétve fordulnak elő.

Másként állhat a dolog oly vidékeken, a hol a nem magyarajku lakosság száma túlnyomó, vagy — a köznépet illetőleg — épen kizárólagos. Lehet azonban, hogy ott meg az esküdtszéki tagságra képesítettek a vidékiekbeli nyelven kívül a magyart is tökéletesen bírják; valamint lehet az is, hogy annak ellenkezője áll, s hogy minden előforduló esetben tolmács alkalmazása válnék szükségessé, s miután magától értetődik, hogy az esküdtszékek esetleges életbe léptetése iránt alkotandó törvény nem egyes vidékekre, hanem az egész magyar államra terjedne ki: ezen ügy fölött, általánosságban, egyéni véleményem nem fejezhetek ki; mi egyébként tudósításomnak nem is feladata.

Azok, a kikkel ez érdemben értekeztem, egymástól eltérő nézetben vannak. Ugy hiszem azonban, hogy szavazás útján az esküdtszékek ellenei kisebbségben maradnának.

Remete Sándor.

— A német birodalmi törvényszék egyik bírása MITTELSTÄDT a *Preussische Jahrbücher* című folyóiratban hosszabb dolgozatot közöl a bűnügyekben való felebbezésről. Szerinte a közép-súlyosságú bűnügyek felett ítélő ötös bírói tanácsok egyáltalán nem felelnek meg azon várakozásoknak, melyeket hozzájuk kötöttek. Tisztán sablonoszerűleg intézik el az ügyeket és túlterhelhetetők folytán megszorítják a bizonyítási eljárást. Ha a vádlott a tárgyalás előhaladott stadiumában hivatkozik pl. tanukra, a bíróság igen gyakran elutasítja kérelmével, mert nem akar az ügygyel egy új határnapon ismét foglalkozni. Előfordult azon eset, hogy a birodalmi törvényszék feloldott egy ítéletet, melylyel az elsőfoku bíróság bűnösnek mondotta a vádlottat egyedül büntetésének vallomása alapján, holott a védő két tanu megidézttetését kérte az ellenbizonyíték szolgáltatása végett. A feloldott első foku ítélet indokolta azt tartalmazza, hogy a tanuk megidézttetése azért mellőztetett, mivel a bíróság meggyőződése a tanuk ellenkező vallomása által sem ingattathatnék meg. Szerző a baj okát nem mint mások, a felebbezés kizárásában, hanem a bíróság szervezetében találja fel; csakis a laikus elem részvétele lesz szerinte képes ezen bíróságokat a helyes utra terelni. Épugy mint a legsúlyosabb bűnügyekben az esküdtszék, a legkisebb ügyekben pedig Schöffék a működnek, a középfoku ügyek tanácsába is bármily alakban be kell vinni a laikusokat, mert csak ezekkel való együttműködés képes a bíróságokat a burocratikus szellem és az adminisztratív szempontok túlterjengése ellen megóvni. — Jól megjegyzendő: ezt Németország legfelsőbb bíróságának egyik kitűnő tagja mondja, ki mint dolgozatában kiemeli, nagyon skeptikus nézeteket vall a polgári elemnek államjogi értékéről a bűnügyi igazságszolgáltatásban, de «a gyakorlati politika szükséglete előtt» meg kell hajolnia.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ..... 6 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ..... 3 ft

TARTALOM: Megjegyzések a m. kir. igazságügyminiszterium 1883. évi költségvetéséhez. TAUFEEER EMIL lepglavai fegyházi igazgatótól. — A takarékpénztári betevők jogainak biztosításáról. ENYICZKEI GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvéd. — A «Magyar Igazságügy» reportjai. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Szabályrendelet, mely törvénnyel ellenkezik. Dr. SZIGETHY LEHEL kecskeméti ügyvéd. — Bélyeg- és illetékügyünk a vidéken. MIKULIK JÓZSEF ügyvéd. — Az utóajánlat. VÉGH ÖDÖN nagyváradai ügyvéd. — A btk. 53. §-ához — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Az igazságügyi bizottság jelentése a kir. járásbírók hatósági körébe utalt büntetőügyekbeni felelősség korlátozását tárgyzó törvényjavaslat iránt. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Megjegyzések a magy. kir. igazságügyminiszterium 1883. évi költségvetéséhez.

A m. kir. igazságügyminiszteriumnak 1883. évi költségvetése hazánk jogi életében két új intézmény valóztatásának szándékát jelzi.

Ezen intézmények mindketteje — az irlandi börtönrendszer harmadik fokát feltüntető közvetítő intézet s a fiatal bűnösök befogadására rendelt javító intézet — hazánk culturalis életében nagy fontossággal bír. Érdemes tárgy, hogy nemcsak a szaklapok, de a törvényhozó testület is figyelmére méltassa azon modalitásokat, melyek között a m. kir. igazságügyminiszter ezen, a büntetőtörvénykönyv által elfogadott eszméknek valóztatásához kezd.

Ugy a közvetítő intézetek mint a javítóházak berendezésének módja felől a magyar szakirodalom terén is, ez ideig különféle nézetek nyilvánultak. A miniszter programját még nem ismerjük; legfeljebb azt mondhatjuk, hogy költségvetési előirányzatának egyes tételeiből gyanítjuk. Talán kegyes lesz Ő Excellenciája a budgetvita alkalmával a magyar jogászvilágot értesíteni azon megállapodásáról, mely szerint ezen intézmények valóztatásánál eljárni szándékozik.

Óhajtjuk hinni, hogy bölcs felvilágosításai mindenkit megnyugtatsanak. Míg ez bekövetkeznék, engedtessek meg a börtönügy szerény munkásának, hogy a miniszteri költségvetésnek e két intézményre vonatkozó némely tételével foglalkozzék s esetleg alaptalan aggodalmainak elosztatását reménylhesse.

Köztudomásu dolog, hogy Írlandban a közvetítő intézet a mountjoy-i magánrendszerű fegyintézetnek közelében van elhelyezve; az is ismeretes dolog, hogy az ír honi rendszer legkitűnőbb ismerője, HOLTZENDORFF tanár, a continens viszonyai tekintetében elhibázott dolognak tartaná, ha e büntetési rendszernek egyes stadiumai egymástól távol eső helyeken fogantatnának. Mindemellett igazságügyi kormányzatunk a közvetítő intézetet a kis-hartai pusztán szándékozik létesíteni, azaz majdnem 12 órai távolságra — hajón utazva — a legközelebbi kerületi börtöntől, a váczitól. Vajon helyeselhető-e ezen eszme egyáltalában, s ha igen: vajon megfelelnek-e a Kis-Hartán kilátásba vett intézkedések az intézmény céljának?

Az első kérdést már több dolgozatomban tagadásba vettem. Nem akarok ismétlésbe bocsátkozni. Ezuttal a miniszterium álláspontjára helyezkedem és saját szempontjúból nézem adataikat.

Az első évben 50-ből fog állani Kis-Hartán a rabok napi létszáma, kik ide természetesen a legközelebbi börtönből, a vácziból küldetnek.

Ötven ember elhelyezésére egy tiszt lakot, két letartóztatási épületet és néhány mellékhelyiséget szándékozik építtetni a miniszter. E célra 44,106 ft költséget kér (a földterület ajándéku nyerett). Az 1884. évben másik 50 ember elhelyezésére hasonló összeg fog kívántatni, s az idő kimutatja, hogy ezen egy közvetítő intézet teljes kiépítése és felszerelése legalább 100,000 ftot vesz igénybe. Ha a 100-ig terjedő létszámmal megelégszünk, Magyarország Királyhágón inneni s túli részeiben legalább négy közvetítő intézetre lesz szükségünk. Vajon nem okoz-e az ily módon valóztatott börtönrendszer az országnak igen sok költséget?

Külön közvetítő intézeteknél külön hivatalnoki személyzetre van szükség. A rendszer szelleme megkívánja, hogy e hivatalnoki személyzet kitűnő legyen. Ezt feltételez az mbtk. javaslat indokolása is, midőn így szól: «A mint igaz az, hogy a jó börtönrendszerre fordított pénzen az állam polgárai önnön biztonságukat vásárolják meg, úgy másrészt bizonyos az is, hogy ez csak azon föltétel alatt érhető el, ha a rendszer helyes és az azt kezelő közegek kitűnők.» E mondás igazsága felől élénken át volt hatva az országgyűlés bizottsága, midőn «a hivatalnoki qualificatióról» szóló törvényjavaslat tárgyalásánál azon elvet juttatá érvényre, hogy büntetőintézeti igazgatói állomásra jogvégeztséggel kívántatik.

Az igazságügyminiszterium az országgyűlés bizottságának elvét — in theoria — magáévá tette ugyan, de a gyakorlati valóztatást lehetetlenné teszi. A miniszteri költségvetésben olvassuk, hogy a kis-hartai igazgatónak javadalmazása szabad szállás és 1000 ft, mondd: egy teljes ezer forinttal vétetik előirányzatba. Kapunk-e ily nyomorult javadalmazásra szakembert? Én többre becsülöm a tanulmány értékét s hazánkban az elme munkájának sikeresithetési viszonyait, mintsem ezt csak távolról is reménylhetném. Pedig a közvetítő intézetben működő igazgatónak hivatását a törvény is igen fontosnak tartja. A törvényjavaslat indokolása e themáról így szól: «Különösen a közvetítő intézetben szükséges a legnagyobb gondnal, a legfokozottabb elővigyázattal felhasználni az időt, a mely a foglyot a kiszabadulási időtől elválasztja. A tapasztalt és feladatának egész komolyságát átértő igazgató, némely jelekből, előre ki nem számítható indiciumokból észreveszi, hogy a külsőleg minden tekintetben kifogástalan viseletű fegyencz lelkében nem szüntenek meg működni azon ösztönök, melyek őt a büntetetre vezették; de ugyanazon igazgatónak gyakorlott szeme belát a fogoly lelkének rejtekébe, és nem lehetetlen, hogy tapasztalatai megismertetik vele azon módozatokat, melyeknek alkalmazása a hátra lévő 4 hó alatt teljesen befejezheti a javítás művét.»

Egy ilyen igazgatónak fizetése, ki tapasztalatokban dúsan kell hogy e helyre lépjen, ki a további avancementtel jogász létére leszámolt, ki testtel-lelékkel hivatásának kell hogy éljen..... egy ezer forinttal terveztetik megállapítandónak. E nézet még satyrának is keserű. Különben: a milyen a fizetés, olyan qualitätsu lesz a munkás s ennek megfelelő az eredmény!

Egy gondnok fizetése 700 frttal s egy irtóké 500 frttal vétetik számításba. A büntető intézeti hivatalnok, akárhol alkalmaztassék, mindenütt egész idejét a szolgálatnak szentelni tartozik. Hogy a Vácson 800 frttal fizetett gondnoki állás Kis-Hartán mily okból szorítottassék 700 frtra, az meg nem magyarázható. Nyolczszáz forint oly csekély fizetés, hogy abból családos ember — mivel ember — csak nyomoruság közt bír megélni. Gondoljuk meg továbbá, hogy a gondnok az államnak sok ezerekre menő vagyonát kezeli!

Még gyengébben van gondoskodva az orvos és lelkészekről. A költségvetés azt bizonyítja, hogy állandó orvos és állandó lelkész alkalmazása nem czéloztatik. A Harta községbeli orvos és lelkésznek mellékes szolgálata fog igénybe vétetni s ezért mindketten 300 frt jutalmazást kapnak. Kire bizatik tehát tulajdonkép a közvetítő intézetben letartóztatott 50—100 egyénből álló napi létszám mellett egy évben megforduló 150—200 rabnak erkölcsi javítása, illetőleg jellemüknek s javulásuk fokának pontos megfigyelése, a rabokkal való egyéni s beható foglalkozás? Az igazgató és gondnok idejének igen nagy részét a terjedelmes mezei gazdaság vezetése, az államias módon rendezett complicált számadásoknak összeállítása, a gyakori hivatalos jelentések fogalmazása, az élelmezés és regie-nek házilagos kezelése s a feltételes szabadon bocsátás iránti javaslatok kidolgozása veszi igénybe. Hogy mily tevékenységi köre volt a luski tanítónak, a boldogult Organ-nak Irlandban, s hogy mily lényeges befolyása van a közvetítő intézetbeli tanítónak a rendszer sikerére, azt a szakirodalomból bőségesen ismerjük, s mi minderre egyáltalán nem gondolunk? Szeretném hinni, hogy ezen, az intézet erkölcsi feladatának valószínűsítésére célzó fontos tétel, a költségvetésből csak tévedésből felejtetett ki. Bizza e fontos működést kormányunk bölcsesége akár lelkészre, akár tanítóra: egy ily irányban tevékeny egyénre okvetlenül szükség van, s ez ugy díjazandó, hogy fizetéséből minden mellékfoglalkozás nélkül tisztességesen megélhessen.

A fegyenczek élelmezése fejenként s naponként 18 krral vétetik előirányzatba. Igaz, az orsz. fegyintézetekben és kerületi börtönökben egy egyénnek napi élelme ennyibe kerül. Ott azonban naponként 600—800 emberre főznek; a kezelési költség: fűtés, edények, szakácsok és pékek díja stb. jobban eloszlik. Kétlem, hogy 50 egyén élelmezését ugyanily költséggel lehetne fedezni.

Biztonsági és rabszállítási kiadásokra egy krajczár sincs számításba véve, holott kétségtelen dolog, hogy sem a vasut, sem a gőzhajótársaság évenként mintegy 150 rabot Vácra vagy Balassa-Gyarmatról nem fog ingyen Kis-Hartára szállítani, sem pedig az őrizetre kirendelt felügyelőknek napi díjait meg nem fogja fizetni. Tapasztalati tény továbbá, hogy a közvetítő intézetbe áthelyezett egyéneknek mintegy 14%-a nem felel meg a bennük helyezett reménynek s e miatt ezeknek azonnali lezárása s a börtönbe való visszaszállítása szükségessé válik. Bizonyos tehát, hogy biztonsági költségek is lesznek, s hogy ezeknek fedezéséről gondoskodni kell. A váci kerületi börtönnél rabok szállítására 50 frt költség van előirányozva; ezen költség eddig is — Kis-Harta nélkül — évenként igénybe vétetett, de ha az 50 frt teljesen rendelkezésre állna is, a szállítási költségek fedezésére távolról sem elég.

Mi történik továbbá azon elbocsátandó rabokkal, kik feltételes szabadon bocsátatván avagy büntetési idejüket teljesen kitöltvén, az elbocsátás idejében betegség miatt gyalog nem távozhatnak avagy utiköltséggel vagy ruhával nem bírnak? Az országos fegyintézetek s a kerületi börtönök mindenike egy maga által szerzett segély-alappal rendelkezik, melynek tőkéiből ily segélyek az igazgató által engedélyeztetnek. Kis-Harta segély-alappal nem bír, de ilyet — a maig fenálló utasítások mellett — a kellő jövedelem hiánya miatt nem is szerezheth. Hogy mi fog itt

történni, az a m. kir. igazságügyminiszterium költségvetéséből igen természetesen ki nem olvasható

Iskolai szerek, tankönyvek, olvasmányok beszerzésére szintén nincsen semmi előirányozva, pedig ünnep- s vásárnapokon, avagy gyengélkedés esetén, a téli estéken, igen jó volna a rabokat ily dolgokkal is foglalkoztatni; az irodai szükségletre megállapított 55 frt is igen kevés.

Igen érdekes kérdés végül még az is, hogy a feltételes szabadon bocsátás iránti kéréseknél mily szerepet fog játszani egyrészt az igazgatóság s másrészt a felügyelő bizottság.

A btk. 43. §-a értelmében a felügyelő bizottság tagjai: 1. a törvényszék elnöke, illetőleg helyettese; 2. a kir. ügyész, illetőleg a kir. alügyész; 3. és 4. a törvényhatóság közigazgatási bizottsága által megválasztott két egyén; 5. az igazgató; 6. a lelkész, ki azonban Hartán az intézetnek nem hivatalnok s ki a pusztá misemondásból a rabokat meg sem ismerheti; 7. a tanító, a ki Hartán alkalmazva nem lesz. E bizottság a hartai közvetítő intézetben minden két hónapban egyszer fog megjelenni. A megjelenés célja a kérelmek felőli tanácskozás. Az igazgatóság részéről egy egyén — az igazgató — jelenik meg, ki talán az imént oda került rabbal egypárszor beszélt, de őt jellemileg nem ismeri; a többi tag a kérelmezőt még annyira sem ismeri. E bizottság aztán tanácskozni fog. Hogy mily alapon s mily jogosultsággal, azt megérteni nem lehet. Tény, hogy a törvényhozás akarata semmiként az nem volt, hogy a felügyelő bizottság működése tárgyalanná váljék, hogy az nevetségessé és pusztán alakszerűséggé degradáltassék.

Im látjuk, hogy a külön közvetítő intézetek felállítása, a legszebb reményekkel telt officiosus védőknek a papiron szépen hangzó, de a valóságban kivitelre nem kerülő argumentumai daczára, hova vezetett.

Rendkívül örvendenék, ha mindaz, a mit a m. kir. igazságügyminiszterium költségvetési tételei alapján ily szomorúnak s az ügy prosperitása érdekében ily czélszerűtlennek s át nem gondoltnak tartok, a m. kir. ig. ü. miniszter felvilágosításai s esetleg pótló vagy kiegészítő javaslatai folytán, egyedül saját képzelmem sötét képeinek bizonyulna.

Hasonló megjegyzésekre szogáltat alkalmat az első s mintaszerűnek tervezett javító intézet költségvetése is, mely javító intézet Aszódon a régi cznkorgyár épületében fog berendeztetni. Mint minden intézetnek, ugy főleg a javító intézetnek sikere az igazgató képessége, ügyszeretete s fáradozásától függ. Ő vezeti az intézet egész beléletét, ő állapítja meg a nevelés irányát s őt terheli az anyagi kérdések gondja és felelőssége is. Mindnyájan egyetértünk abban, hogy ezen állásra csakis oly férfi helyezhető, ki széles pædagogiai ismeretekkel bír, ki a nevelés terén hosszabb ideig gyakorlatilag kitünő eredménnyel működött, ki a gazdasági ügyek vezetésére is hajlamot, képességet és előszeretetet tanusít, ki tapintatos modora és magasabb társadalmi miveltsége által a kormányzata alá rendelt tanférfiak közt kellő tekintélyt magának kivívni képes. Egy ilyen egyén számára a miniszteri költségvetés az állami mintaintézetnél 1000 frt fizetés és szabad lakásból álló javadalmazást præliminál. Ily ellátással az aszódi intézet igazgatói állomása valami nagyon kíváncsalkalmazásnak csakugyan nem fog ismertetni. A magánosok jótékonyágából fenálló szeretetház Füreden, ha nem jobban, de legalább így szintén díjazza intézetének főnökét, pedig ott korántsem kívánják sem azon felelősséget, sem azon munkakört, melylyel mi az aszódi intézet igazgatóját terheljük.

Nincs kétség benne, hogy 1000 frt fizetésre is kapunk embert, sőt talán igen alkalmas embert, t. i. kezdőt. De vajon ezen szakember csak egy év lefolyása után is meg lesz-e elégedve helyzetével, vajon nem fog-e kézzel-lábbal azon igyekezni, hogy egy jobban díjazott tanári állásba kerüljön? Bizonyára igen. Az aszódi intézetnél azonban

az államnak, az ügynek érdeke azt kívánja, hogy az igazgató minél jobban megszeresse állását s minél hosszabb ideig töltse be hivatalát, mert a főnök személyében való változás mindannyiszor a rendszernek, az intézetben uralgó szellemnek változását is jelenti. Ha az intézet javát komolyan akarjuk, akkor tekintettel Aszódnak a fővároshoz való közelségére s a főnöknek a fővárosi tanerőkkel való folytonos és kívánatos érintkezésére, az igazgatónak oly fizetést kell adnunk, mely a budapesti középiskolai tanároknak fizetését ha meg nem haladja, de legalább is eléri. E nélkül: a mit megtakarítunk a kompon, tizszeresen kidobjuk a réven.

A gondnok fizetése 600 forintban szándékoltatik megállapíttatni. Az igazságügyminiszterium budgetjében ez a harmadszor degradált gondnok. Vácson 800, Hartán 700, Aszódon 600 frt a gondnok fizetése. Az ügykör a lényeg tekintetében mindenütt egyforma; a hivatalnoki nyomor s a koplalás gyakoriságának foka azonban mint látjuk az eddigéinél még nagyobb mérvre is emelhető. A költségvetés ezen tételére valóban kár a szót vesztegetni; elítéli az önmagát.

Értesülésünk szerint a családfői állomások az ujonnan reorganizált s a Gyertyánfi Istvánnak kitűnő vezetése alatt álló «budapesti állami, elemi és polgári iskolai tanítóképezde» növendékeiből fognak vétetni, onnan, hol nemcsak a kertészeti, de a tanműhelylyel kapcsolatos iparoktatás is oly kiváló figyelemben részesítették. Oszintén gratulálni fogunk, ha e szándék kivihetőnek bizonyul. A családfők részére tervezett 700 frt fizetés, tekintettel a testet s lelket egyiránt kifárasztó működési körre, soknak egyáltalán nem mondható, de mégis megfelelőnek azon esetben, ha a növendékekkel együtt elköltött élelmezést és egyéb teljes ellátást ingyen kapják.

A dologi kiadások közt egy tételt olvasunk, mely így hangzik: «leltári tárgyak beszerzése és fentartására 500 frt.» Ugy a hartai, mint az aszódi intézet az 1883. év folytán fog ujonnan berendeztetni. Butor, ruházat s egyáltalán felszerelési költségekre sem ott, sem itt egy krajczárt sem látunk előirányozva, pedig egy 60 gyermeket befogadó javító intézetnél a butorok mintegy 4000 frtba, a ruhák s ágynemük mintegy 3000 frtba, iskolai és tanszerek, úgy szintén tisztogató tárgyak mintegy 2500 frtba belekerülnek. Ha ezen tárgyak csakugyan beszereztetnek, pedig e nélkül az intézetet megnyitni nem lehet, akkor az 500 frt nem szükséges; ha be nem szereztetnek s más módon — melyet a budgetből nem ismerünk — el nem számoltatnak, akkor e célra 500 frt egy csepp a tengerben. Röviden ismételjük tehát, hogy a költségvetésnek ezen tétele így formulázva meg nem érthető.

Hiában keresünk a javító intézet budgetjében egy rovatot, mely e nevet viselné: «segélyezési kiadások.» Az egyszerű letartóztatással, de még a néhány hó alatti legkitűnőbb oktatással sem érdemli ki az aszódi telep e szép elnevezést «javító intézet.» Akkor szorul a gyermek a legnagyobb támogatásra, midőn az intézet határai közül a szabad életbe kilép. Ismétlem, a mit már más helyen irtam: «a leglényegesebb dolog volna az iránt intézkedni, hogy a javító intézet igazgatósága a még mindig szokásos tanítási díjakról s a hol szükséges, a növendékeknek a tanulási idő alatti ruházási költségeiről gondoskodjék. A mi viszonyaink között csakis így reménylhetjük, hogy a növendékeket, kik nem a földmíveléshez tének vissza, megbízható mestereknél könnyen elhelyezhetjük. Ha a javító intézet igazgatósága e részben semmit sem tehet, s ha mindig csak a keresztény könyörület hurjait kénytelen pengetni, feladata vajmi nehéz s az eredmény is vajmi csekély leendő!»

Ennyit dióhéjban a költségvetésről. Kérném a m. kir. igazságügyminiszterium illetékes köreit, hogy szavaimat nem kákán csomót keresésnek vegyék, hanem a tapasztalat nyilatkozatának, mely benső meggyőződésből fakadt és csakis jót akar.

Tauffer Emil.

A takarékpénztári betevők jogainak biztosításáról.

A legközelebb lefolyt jogászgyűlés egyik legérdekesebb kérdését az képezte, hogy «a takarékpénztári betevők jogainak megóvására szükséges-e törvényhozási intézkedés, s ha igen: mily irányban?»

Nemcsak szűkebb jogász körben, hanem a nagy közönség szélesebb köreiből is érdeklődést keltett a jogászgyűlés által e kérdésre adandó felelet.

Ámde a jogászgyűlés, miként a tudósításokból kitűnik, a kérdés tekintetében határozott felelet helyett indokoltan napi rendre tért vagyis a válaszsza adós maradt.

Nem tehetek róla, ha csekély véleményem szerint a jogászgyűlésnek e kérdéssel szemben tanúsított magatartását kielégítőnek nem tekinthetem.

Nézetem szerint semmiféle fontosabb szempont sem merült fel, a mi a kérdés feletti napirendre térést indokolhatná. És legkevésbé tartom elegendő indoknak azon szempontot, mely a jogászgyűlést határozatában vezette.

A jogászgyűlés napirendre térését azzal indokolta, hogy a kérdésre adandó felelet előzményképen a takarékpénztári betét jogi természetének megállapítását kívánja.

Ugy hiszem, hogy ez volt az indok. Csak azt sajnálom felettébb, hogy a tárgyalásokról irt tudósításokból magának a napirendre térés indokának okadatolását, a mellette szóló érveket kivennem bizonyára a tudósítások rövidsége miatt nem sikerült.

De bármi érveket hozhattak is fel a jogászgyűlési tanácskozásban a mellett, hogy a takarékpénztári betevők jogainak megóvása iránti határozott indítvány tételét a takarékbetétek jogi természetének megállapításáig fel kell függeszteni, előttem a napirendretérés most kiemelt indoka tarthatlannak látszik.

Én alig hiszem, hogy a magyar jogászgyűlés állandó bizottsága akár egyhamar, akár később is indítva érezné magát működése tárgyául a takarékpénztári betét jogi természetéről tanácskozást és megállapodást tűzni ki, és pedig nemcsak azért, mert e kérdés inkább és mélyen az elmélet körébe vág, hanem főleg azon okból, mivel nézetem szerint a takarékpénztári betét jogi természete felől jogászgyűlésen vitázni s véleményt nyilvánítani ez idő szerint már felesleges.

Csalódhatom, de azon nézetben vagyok, hogy azon az állásponton, a melyen a takarékpénztári intézmény fejlődése ma hazánkban áll, nem lehet nézetkülönbség az iránt, hogy a ma nálunk közönséges értelemben vett takarékbetét vagy takarékpénztári betét nem egyéb mint a betevő által a takarékpénztárnak nyújtott kölcsön, és pedig valódi haszonkölcsön, miből természetesen következik, hogy a takarékbetét jogi természete sem lehet más mint a kölcsöné. Hazánkban, hol a nem gyümölcsöző takarékbetét ugyszólván ismeretlen, szó sem lehet arról, hogy a takarékbetétet nem pusztán kölcsönnek, hanem letétnek vagy valami másnak kelljen tekinteni.

Épen ezért véleményem az, hogy a jogászgyűlés napirendre térési határozata egy elhibázott feltevésen alapszik, mit annál inkább sajnálni lehet, mivel csaknem teljesen megfosztja a hazai közönséget és hitelügyünk fejlődését azon reménytől, hogy a takarékpénztári betevők jogainak védelme a magyar jogászgyűlésen egyhamar szószólóra találjon. Nem habozhatok azon nézetem kifejezésében, hogy a jogászgyűlés a takarékpénztári betevők jogainak megóvása iránt már most határozott állást foglalhatott volna és pedig annál inkább, mert az elébe terjesztett alapos vélemények és indítványok az elhatározást több tekintetben s különösen a takarékpénztári alap- (s tartalék) tőke s a betétek összege közti arány megállapítása, a betétek gyors visszafizethetésének biztosítása és a betevők érdekének bizonyos mérvbeni képviseltetése tekintetében igen megkönnyítették.

Egyedül azon remény vigasztal meg némileg, hogy a jogászggyűlési előkészítő véleményekben és a vitatkozásokban kifejezésre jutott több czélszerű reformjavaslat pusztán önbecsénél fogva is mindinkább tért fog foglalni a közvéleményben s így a jogászggyűlés munkálkodása e pontban sem lesz egészen gyümölcstelen.

Enyiczkei Gábor.

A «Magyar Igazságügy» reportjai.

A «Magyar Igazságügy» f. h. füzetében a VIII. magyar jogászggyűlésről referálván, részint tények ferdítése, részint bírálati modora által kényszerít a rólam mondottakra néhány észrevételt tenni.

Dr. KERN Tivadar a vizi jogi kérdésről értesítvén, azt mondja, hogy én a MARSOVSZKY Gyula véleményében felfejtett elveket csak indítványokba öntöttem. A ki e véleményt s előadásaimat olvasta és hallgatta, tudja, hogy én azon vélemény legtöbb pontját megczáfoltam, annak elvtelenségét a főkérdésben konstatáltam és előadásom 9/10 részében azzal foglalkoztam, miről MARSOVSZKY hallgatott. Összes indítványaim MARSOVSZKY-nál mellőzött tárgyra vonatkoztak vagy a czáfolatból folytak. Egyetlen egy mellékes kérdésben egyezett meg conclusiónk, t. i. abban, hogy ne a p. tkban szabályoztassék a vizi jog, s ebben is az ő naiv indokolását repudiáltam.

Ifj. Dr. NEUMANN Sándor szerint azon elfogadhatlan indítványt tettem, hogy az értékpapírok eladásánál részletfizetésre a részletfizetések egyikének elmulasztása esetére a már teljesítettek elvesztésének szokásos kikötése semmis legyen, holott én azt mondtam, hogy az esetben is köteleztesék az eladó amár felvett összegek arányában az értékpapírok egy részét kiszolgáltatni stb.

Dr. BAUMGARTEN Izidor, ki azon bókot mondja VAJKAY, DARUVÁRY, KARAP, SÉLLEY, SZEGHEÓ, FAYER, BARNA, WEINMANN stb. velem szavazóknak, hogy nem tudták, mit akarnak, s az öntudatosságot csak a CSEMEGI mellett szavazó nagy kriminálistáknak u. m. HELD, BECK, TARNAY stb. részére vindikálja, épületes vádelvi expektorációit azzal vezeti be, hogy engem a tudomány által meghaladott inquiziczió, egyedül a decretáliák barbár latinságával kifejezhető eljárás bajnokának avat fel, mert azon absurdumot és unikumot elleneztem, hogy a vádló ítéljen a bíró helyett. Becses figyelmébe ajánlom, mit ignorálni látszik, hogy az ügyész elállási indítványa nem kötelező az eljárás beszüntetésére, melylyel a bíróság már foglalkozik, sem Franciaországban, sem Belgiumban, sem Olaszországban, bizonyos stádiumban nem Németországban. Glaser merész kísérlete az 1873-ki osztrák eljárásban tehát eddig izolálva áll, és BAUMGARTEN urnak nem kellett volna a liber sextusig, hanem csak a legmiveltebb európai államok legújabb codexeinek olvasásáig fáradni, hogy ugyanazt élőjognak találja, a mit én indítványoztam és a mit ő barbar anachronismusnak képzel. Abban igazza lehet, hogy a túlzó liberalismus közel áll a reakcióhoz, csak hogy amaz épen a vádelv ad absurdum nyújtóinak jámbor seregét vezérli. Azt is ajánlom a decretáliák mellett tudásába, hogy Angliában hányféle providencia van a vádelv körül. A vádló vagy vádlók (mert akárhányan lehetnek) ugyanazon cselekményt akárhányféle minősítéssel terjeszthetik a nagy jury elé panaszukban, s ha valamennyi vagy több ezen *billek* közül mint *true* keresztülmegy, ugyanannyi *indictment* közt válogathatni s azokat egymásután is próbálhatni. Szokás pedig a legsúlyosabbal kezdeni, mert ha a jury ennek helyt ad, a *bíró mégis csak azon tett minősítésében és büntetésében marasztalja vádlottat, melyet ő fenforogni lát*, valamint a bíró az *indictment* pótlására, részben minősítési módosítására és megsemmisítésére *trial* előtt s az elsőre *trial* alatt is feljogosítva van; főelv végre, hogy a vádlónak *semmi* befolyása nincs a *bírói* ítéletre.

Dr. KRÁLIK Lajos elhalmoz a tudatlanság, tájékozatlanság, könnyelműség, csapásszerű öntudatlan illiberalismus stb. kedves tulajdonságok birtokával, mert a törvényekből ítéltem a magyar ügyvédség nyomoruságára, nem ismervén ennek történetét. Szerinte a törvényekből nem lehet az állapotokra következtetni, s a kik ezt előttem tették, MONTESQUIEU-tól BUCKLE vagy TÓTH Lőrinczig, e szerint csupa ignoránsok voltak. Nagyra van HORVÁTH Ignác egy művéből LEHOCZKY ügyvéd érdemeivel, kit mágnások is tiszteltek, és azzal, hogy a kis Turóc megyében is lévén egyszerre négy ilyen ügyvéd, feltehető az egész kar kitűnősége, mely-

nek egész jogfejlődésünket (codificatio nem lévén), főleg a planum tabularet vindikálja. Másutt is csak egyes kitűnőségek voltak, a francia barreau befolyása a jogfejlesztésre csekély, és nem a bifurcatió miatt van virágzó és nem sollicitáló ügyvédség, hanem megfordítva, mint nálunk is leend, ha London és Páris gazdagságát utólérjük. A mostani *labor et diligentia* és jó morál mellett tanuskodik a fegyelmi statistika, mely oly kedvező mint a bírói. A törvényhozásnak csak a becsület és tudás előmozdítása, autonomia és visszatartási jog megadása lehet feladata. Helyes volt a szakoktatás reformjának kiemelése, a praxis meghosszabbításának mellőzése stb.

Igy KRÁLIK. Most constatáljuk, melyik részen van a pessima informatio és optima fides.

Először én véleményem bevezető részeiben nemcsak a szóbeliség, hanem a becsület és tudás előmozdítása, a törvényhozásnak e kérdéssel szemben elfoglalandó, a mostaninál helyesebb álláspontja mellett felhoztam minden lehető érvet és itt is a befejező részben is kiemeltem, hogy természetesen a karra marad a teendők zöme, az állam csak az egészséges fejlődés feltételeit adhatván meg, akadályait hátrithatván el. Nem ártott volna, ezeket megemlíteni, nem pedig mala fide nekem azon absurdumot imputálni, mintha én a bifurcatióban teljes, egyedüli arkanumot látnék vagy azt hinném, hogy az író ügyvéd eo ipso gazember és hülye, ellenben merő ész és erény lesz, mihielyt szónokolhat. Azt is lehetett volna referendo említeni, hogy az elfogadott indítványokat, a szóbeliség s a közjogi igazságszolgáltatás behozatala, a bírói szervezet állandósítása s az ügyvéddel kapcsolatba hozatala, a szakoktatás reformja tekintetében én tettem meg s indokoltam véleményemben, miket (valamint az általam egykor szerkesztett kamrai sérelmi felirat idevonatkozó részeit) SIEGMUND egyszerűen reprodukált. Továbbá én czáfoltam véleményemben a praxis megnyújtását mint burkolt numerus clausust, holott a budapesti ügyvédi kamara törvénytervezete s az utolsó kormányjavaslat még abban látták a megváltót.

Ezen omissiók után áttérek a ferdítésekre és tévedésekre.

Én nem az ügyvédi törvényekből vontam le a karnak nyomorusága bizonyítását, hanem igenis a *speciális és folytonos* rendszabályozás *szelleméből, indokolásából, az eljárás szervezetéből, nyelvéből stb.* magyaráztam életrevaló, magas miveltiségű s tekintélyű ügyvédség fejlődésének lehetetlenségét, e mellett mindig utalva annak összefüggésére az *általános társadalmi s politikai viszonyokkal*. Ama törvények nálam vádirat nem az ügyvédség, hanem a törvényhozó ellen. De hivatkoztam a jogirodalomra is, mely a legújabb korig ugyanazon alacsony színvonalu felfogást tanúsítja mint a törvények. Említettem egyes, mégis kiemelkedő, tudós ügyvédet, a milyen kitűnőség nagyon természetesen végre is akad minden számos tagu osztályban. És említettem a történeti anyag hézagosságát is. Igazságos, jóhiszemű-e tehát a «tudatlanság» vádja, ítélje meg bárki.

Ha KRÁLIK komolyan azt hiszi, hogy nekünk akkor, mikor a tabuláris ügyvédek aktalopásai ellen intézkedtek, magas tudományu és erkölcsű ügyvédek voltak, mivel LEHOCZKY-t több mágnás tisztelte, ha ő ezt tartja a helyesebb következtetésnek és inductionnak, hát ezen észjárását — csak sajnálni tudom. Azt mondani, hogy *ügyvédi* érdem a *bírói* döntvényjog, még pedig ott, hol ügyvédi s bírói szervezet semmi kapcsolatban sincs, csak azért, mert az ügyvédek írták a periratokat, melyekre azután a sentenciák hoztak, ez olyan — naivság, melyre felelni sem érdemes. De KRÁLIK, a tudós jogtörténész e mellett ezen insinuatívával darázsfészekbe is nyult és a magasztalni akart ügyvédséget öntudatlanul felette kompromittálta. Mert az a bírói szokásjog, az a «codificatiót pótló» planum tabulare a legilliberalisabb, a legaristokratikusabb, a legembertelenebb ujitásokat hozta be és szentesítette, az a haladás nagyobb ellensége volt, mint a legabsolutistikusabb és legkorlátoltabb uralkodóink igazságügyi törvényei. Az fosztotta meg p. o. egy gyalázatos sophisma segélyével az ország összes nem-nemes lakóit a kereseti jogtól. Ha ez nem a főúri s főpapi irányadó bíráknak rovandó fel, mint p. o. WENZEL Gusztáv «tudatlan» magyar jogtörténész gondolja, hanem a tudós KRÁLIK szerint a prokátornak műve, akkor ez csak egy bizonyítékkal több lenne a mi felfogásunk és ítéletünk mellett. Hol vannak hát azok a lelkes ügyvédek, kik a humanismus, a szabadság, a jogegyenlőség mellett nálunk mint másutt felszóltaltak, küzdöttek, szenvedtek volna, hol a bátor védők hőstettei, hol a tudós írók, hol a reform, a forradalom ügyvédei? Vagy azt hiszi KRÁLIK, hogy a processualis formák, a mi stylus

curialisunk ápolása vagy egy makacs informálással pernyertessé lett miniszterelnöki ős képviselte már méltó pendantjai az annales du barreau-ban megörökített tetteknek? Valóban úgy látszik, hogy KRÁLIK a jogfejlődés alatt periratkészítést in se, a gépíes, kenyérkereső munkát érti. Akkor persze mi egymást nem érthetjük meg és ez igen örvendetes reám nézve.

Az apasági kereset *bátorságát* névtelen hős ügyvédnek erényébe venni, itt is a bírói ítéletet az újbóli keresetpróbálás érdemének mondani, valóban mosolyra készítő érvelés. De hát hagyjuk a multat és forduljunk a jelenhez. Fényes fegyelmi statistika! Mint a bírói! Valóban oly fényes-e? Tegyük egyszer hasonlatot, nemcsak quantitative, hanem qualitative is, a külfölddel. Milyen panasz lesz nálunk *alap-talannak* nyilvánítva, a miért másutt kitörölnek, és hány panasz nem emeltetik most már, mivel az emberek megunták a hiu fáradozást? Igen, mint a bírói fegyelem, olyan a mienk, azaz tűzre való. KRÁLIK hasonlatait igen vigyázatlanul választja. De hát mit vitatkozzunk notorius tények felett. A hol a kriminális és öngyilkossági statistika annyi adatot nyújt, hol a *fővárosi* ügyvédek *harmadán* be nem hajtható 18 forint kamrai tagsági díj, hol a parlamentben nincs *egy* nem-ügyvéd népképviselő, ki az ügyvédi kart elítélő chorussal ne tartana, hol az ellenszenv a minisztertanácstól a szinpadig optima fide nyilvánul — ott ne akarjon KRÁLIK nekünk infallibilis informatióival port a szemünkbe hinteni.

Azt mondani, hogy a francia ügyvédség alig folyt be a jogfejlődésre, mikor az valóban szerves kapcsolatban a bírósággal ezzel megcsinálta a törvények legnagyobb részét, régente pedig recipiálta a római jogot, ez nagyon mérsekli azon vád súlyát, hogy én csak DUPINT olvastam e tárgyról.

Mert a ki csak DUPINT olvasta is, már nem állithatná KRÁLIK-kal, hogy Franciaországban sujtóbb, becsstelenítőbb törvények hoztak az ügyvédek ellen, mint nálunk. Mutasson fel KRÁLIK francia pendant-t ahhoz, hogy a magyar ügyvéd nem lehetett ablegatus vagy nem szerezhetett némely birtokot, és viszont mutasson nálunk pendant-t azon francia ősi privilégiumhoz, mely különös címet ad az ügyvédnek, mely annak lakása közelében eltöltja mesterembernek műhely nyitását, mely annak szólás- (nálunk lenne irás-) szabadságot ad, és mutasson végre pendant-t ahhoz, hogy nálunk a testületi kiváltsággal testületi szellem, ennek erélye és diadala a kormány, a törvény fölött nyilvánult volna, mint Franciaországban annyiszor történt, p. o. épen azon törvény meg *nem* tartásával is, hogy csak 30 livres jutalomdíj vehető egy ügyért, illetve hogy a számlák bemutatásának a bíróságnak? Mert e példát is a legszerencsétlenebbül választotta KRÁLIK. Hát mindezeket tudni kell és tudni, milyen autonomia adatott milyen ügyvédségnek a francia törvényhozás által, akkor tartózkodóbb lesz az ember abban, hogy könnyelműen vádoljon valakit pessima informatióval.

Épily szerencsétlen Páris, London gazdagságának említése. Szegényebbek voltak azok 300 év előtt mint ma Budapest. Mégis volt tekintélyes, valódi ügyvédség. Szegény volt Piemont, szegény Spanyolország és mégis volt nem sollicitorkodó ügyvédsége.

Tehát nem a gazdag városok luxus-szüleménye a csak szónokló ügyvéd. Ellenben az bizonyos, hogy csak a szóbeliség és bifurcatió mellett találunk nem egyesekben (mi irrelevans), hanem a karban qua talis (mi az egyes nem kitűnő tágra kihat) tekintélyes és autonom ügyvédséget, hogy a sollicitorok és sollicitorkodó ügyvédek ellenben mindig és mindenütt bírói fegyelem alá rendeltettek. E döntő tényekről KRÁLIK persze bölcsen hallgat.

Nem elég az egyes becsülete és tudása, helyes testületi szervezet és functió is szükséges, az ügyvédségnél csakugy mint a bíróságnál, arra, hogy az virágzó, tekintélyes legyen.

Végre is a kulturállamok intézményei, az én nézetem mellett idézett tudós tekintélyek, kik a bifurcatiót tartják a valódi ügyvédség létfeltételének, nem szorulnak védelmemre KRÁLIK azon kísérlete ellen, merő irrationale látni bennök. Attól sem kell félni, hogy a magyar kormány és törvényhozás rámenjen arra, hogy a mai proletár ügyvédségnek még nagyobb autonomiát adjon a helyett, hogy a polgárokat azzal szemben annak észszerű, gyökeres reformjával megoltalmazza.

De az az egy elszomorít, ha arra gondolok, mi lesz

e mai ügyvédség mellett a mi szóbeliségünk, melyben egy KRÁLIK is csak a per végén való szólamot és tanuvallo-mási észrevételt, tehát a súlypontot a periratban látja, pedig ő meleg hive a szóbeliségnek vagyis annak, a mit ő ért alatta. Mint fordul itt is ellene a saját gunyja!

Hogy a bifurcatióra csak 3 ember szavazott tán 40 közül, KRÁLIK-nak — ki a többséggel szavaz — nagy elégtétel lehet. Én nem csodálom, nem is bánom. Egy csapásra nem lehet a régít lerontani, de (szerencsére ez esetben) sok lett már törvény nálunk, mire a jogászgyűlés egy tagja se szavazott. Ki tagadja hány is olvasta a véleményemet a szavazók közül, sőt az a gyanum, hogy KRÁLIK most se olvasta. Mert különben azt kellene tartanom relatiójáról, hogy az nemcsak könnyelműen és alap nélkül, hanem egy-szersmind mala fide, animo nocendi íratott.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Szabályrendelet, mely törvénnyel ellenkezik.

Ugy tudjuk, hogy szabályrendeleteknek a törvénnyel ellenkezni nem szabad; ha a szabályrendelet (statutum) régibb mint a törvény, akkor a törvény — a mennyiben kivételes intézkedést nem tesz — megszünteti am azt, ha pedig amaz újabb, akkor az, mint a mely a törvénnyel ellenkezik, nem kötelező.

Más kérdés, hogy oly szabályrendeletet, mely a törvénnyel ellenkezik, lehet-e felsőbb hatóságilag jóváhagyni? Ezt itt vita tárgyául tenni nem akarom, csak egy példát hozok fel illusztrálásául annak, mi e cikk címét képezi.

Kecskemét szab. kir. város törvényhatósága hozott egy statutumot a közmunka kötelező megváltásáról, mely a közm. és közlekedési miniszterium 36119/882. sz. leirátával jóváhagyatott s 1883. év jan. 1-én életbe is lép. Ezen szabályrendelet — mely nyomtatványban közönségesített is — a közmunka teljesítésének *módját* következőkép állapítja meg:..... megállapította a közgyűlés, hogy mindenki a reá kirótt közmunka $\frac{3}{4}$, illetve a 3 és 6 napszámmal tartozók $\frac{2}{3}$ részét *készpénzben* megváltani tartozik.

Igy tehát, a mint e kivonatból látjuk, a részbeni megváltás kötelezettsége van kimondva.

Ha most már figyelemmel olvassuk az 1844: IX. tczikket, mely a közmunka szabályozásáról szól s mely ez idő szerint teljesen hatályban van, melyet törvény nem módosított, de kiterjesztett az 1848: VIII. tcz. s melyet semmiféle rendelet nem módosíthatott: akkor azt látjuk, hogy az idézett törvénycikkekben csak egyedül egy mód van megállapítva arra, hogy a közmunka mi módon köteleztetik teljesíteni s ez pedig: természetben; ezt fejezi ki az id. törv. 25. §-a: «közmunkára ki-ki azon eszközökkel és szerszámokkal *köteles* kiállani, melyekkel tulajdon munkáit végezni szokta».

E szerint látjuk, hogy a közmunka természetben kell hogy teljesíttessék; az idézett törv. nem is engedi meg a megváltást, csakis az 1848: VIII. tcz. életbe lépte után lett lehetségessé az, mivel ezen törv. által a közös teherviselés kimondatván, azok, kik még az 1844: IX. tcz. értelmében közmunkakötelezettek nem voltak, most arra lettek kötelezve. De hogyan? Hisz az ügyvéd szerszáma volt a toll. A nemesé a kard. Ezzel nem mehet egyik sem közmunkára. Ennélfogva ezek s ezekhez hasonló megválthaták azt, de a kötelező megváltás ezekre sem lehetett kimondva, mivel az ígás vagy kézimunka által természetbeni teljesítés kellett hogy fenhagyassék.

Ép így nem kötelezhető a fentiek szerint a kecskeméti gazda, vagy kézimunkás arra, hogy a törvény által reá kirovott ígás, illetve gyalog közmunkát megváltsa; nem kötelezhető még akkor sem, ha az szabályrendeletileg van

megállapítva, mert a szabályrendelet érvénye az által van feltételezve, hogy sem törvénnyel, sem egyesek magánjogositványával ne legyen ellentétben.

Már pedig mint láttuk a törvénnyel ellenkezik, de ellenkezik az egyszersmind az egyesek magánjogositványai-val is, mert nem jótétemény az sem a gazdára, sem a kézimunkásra, hogy ősszel és tavasszal (mint ezt az 1844: IX. tcz. 26. és 27. §§. körülírják), tehát midőn egyéb munká-ugyis kevés akad, a helyett, hogy saját felesleges munká-erejükből fedezzék közmunkákat, azt részben és pedig nagyobb részben megváltani kötelesek.

Vannak ugyan törvényeink, melyek a közmunka hováfordítását és mi módon leendő teljesítését is tárgyazzák, azonban ezekben sincs a kötelező megváltásról szó. Így az 1876: V. tcz. 35. §. és az 1871: XVIII. tcz. 122. §. kifejezik, hogy a lakosok kézi és szekeres munkára is kötelezhetők, melyek vagy természetben teljesíttetnek vagy pénzzel váltatnak meg; továbbá az 1880: XXXI. tcz. is csak közmunkával vagy közmunkaváltság egy részével engedi segélyeztetni a helyi érdekű vasutakat, azonban itt, mint entebb említém, a kötelező megváltás eszméje még csak érintve sincs.

Egyedül Budapesten lehet jogosult a kötelező megváltás, de csak annyiban, a mennyiben az 1872: 36. tcz. életbe lépte előtt fenállott gyakorlattal (103. §.) nem ellenkezik.

Kérdés ezek után most az, hogy miután ezen szabályrendelet kihirdetve lőn s a 30 nap, mely az 1870: 42. tcz. által a felszólalásra hagyatott, elmúlt, miként leszen orvosolható az, ha valaki természetben óhajtaná közmunkáját egészben leszolgálni, ez azonban csak részben fog elfogadtatni s rajta a le nem rovott közmunkaváltság közigazgatási végrehajtás útján megvétetik.

Dr. Szigethy Lehel.

Bélyeg- és illetékügyünk a vidéken.*

II.

A jórészen megfeythetlen titkokat tartalmazó «bélyeg- és illetékszabályok» alkalmazása is olyan, hogy a magas kincstár hátrányára és a felek ok nélküli sanyargatására és megkárosítására szolgál, magát az ügyet pedig gyűlöletessé teszi az emberek előtt.

1. A pénzügyi közegek a magánfél érdekeivel nem törődnek és a kincstár a javára történt hibából, tévedésből kirótt és beszedett, túlfizetést involváló, összeget is bevételezi, azt a félnek, ha ez nem reclamál, vissza nem adja; de ha a pénzügyi közeg a kincstár kárára tévedett, a féltől egy kimondhatlan szóra — megnehezményítésre — hivatkozva, egy alább idézendő rendelet ellenére pótlólag bekövetelik és behajtják a tévesen nem követelt összeget. Mit szól ahhoz a viszonyosság és méltányosság? Van-e közülünk valaki, ki biztosan megmondhatná, hogy többet követelt tőle illeték gyanánt a kincstár, mint a mennyit jogositva lett volna? Aztán meg, a reclamálás a szegény embernek sok pénzbe kerül, a távoli városba kell utaznia és a felfolyamodásért jó szót és pénzt adnia. Népünk nem annyira indolens, hogy úgy nem gondolkoznék: »miután nem tudhatom, helyesen lett-e jelen esetben az illeték kiszabva? legjobb lesz, ha ellene felfolyamodom«, minek eredménye aztán, hogy ott is felfolyamodunk, hol erre semmiféle ok nincs, mi által a pénzügyi hatóságok úgy is sok munkája czéltalanul szaporittatik. Mit szóljak arról, hogy az egyszer már befizetett illetéket gyakran ismét követelik és miután a befizetést, mert a vonatkozó nyugta elveszett, beigazolni nem sikerült, könyörület nélkül be is hajtják? Mondhatja ilyenkor a fél, hogy «körülhelől akkor és ott fizette az újból követelésbe

tett összeget», senki sem hallgat rá, a magas kincstár utána nem nézet, vagy, mert az iratokat már «selejtezték», utána sem nézethet. Ez annyival sérelmesebb a magánfélre nézve, mert a nyugtára most sincs ráírva, hogy ezt mint valami ereklét üveg alatt kell őrizni vagy e czélból a nemzeti muzeumban letétbe helyezni, s mert, mihelyt csak távolabbról valamely illetékköteles tárgyra vonatkozás történt, rögtön utána szimatolnak: befizettetett-e azt illeték? Elég hogy valaki egy okiratban azt mondja: eladom az apámtól örökölt jószágot, rögtön megkérdezik: mikor halt meg apád? és fizettél-e már örökségi százalékot?

A törvénykezési és közigazgatási eljárásnál «hivatalból észlelendő» semmiséget és hiányt ismerünk, a bélyeg- és illeték-eljárásnál azonban arról mit sem tudnak, itt a még oly hibás és törvénytelen eljárás, feltéve hogy nem a magas kincstárt, hanem az érdekelt magánfelet károsítja, jogerőre emelkedik, hivatalból soha sem helyesbítették: minek eredménye, hogy a tökéletlen bélyeg- és illetékszabályok hibás alkalmazása következtében felvett leletek is kivétel nélkül érvényre emeltetnek.

2. A bíróság sok esetben a szóbeli kérelmet és felebezést is elfogadja, mért ne lehetne azt a bélyeg- és illeték-ügynél is alkalmazni? A közönséges ember, kivált ha az állam hivatalos nyelvét nem érti és az adóhivatal székhelyétől távol lakik, már a «fizetési meghagyás» vétele után (melynél már is zugirászra szorul) rendszerint megteszi a nagy utat és beállit az adóhivatalba, ott fűhöz-fához fordul, ismét és ismét nagyalásan instálja: mondanák meg neki mi van a levélben? — Nagyvégre könyörül valaki rajta és felvilágosítja. Erre a szegény ember sokalja, és jegyezzük meg, 10 eset közül 5-ben joggal sokalja a kiszabott összeget, mire utasítást kap: forduljon a körjegyzőhöz vagy ügyvédhez, ez majd megappellálja a dolgot, sokszor megépen zugirászt ajánlanak neki. A körjegyző, az ügyvéd és (még leginkább) a zugirász megfizeteti magának a «felfolyamodást». Elvégre még talán az utóbbtól sem lehet kívánni, hogy ingyen dolgozzék. A szegény fél tehát akár reclamál akár nem reclamál — fizet. Még rosszabb, hogy ezt nem szívesen teszi és még azt is szidja, ki a bélyeget és illetéket kifundálta.

Ha már az állam bélyeg- és illetékszámadásait hivatalból felül nem vizsgálattja, illetőleg a fél által tartozatlanul befizetett összeget a nagyméltóságú m. k. pénzügyminiszterium 15250/881. sz. a. kelt körrendeletében (a IV. pontban) oly szépen körülírt «szakszigorlat» ellenére hivatalból vissza nem adatja: engedhetne legalább annyit, hogy az ember felfolyamodását és kérelmét szóval is jelenthesse be.

3. A felek ok nélküli megterhelését különösen az 1881: XXXIV. tcz. 39. §-ának végpontja vonta maga után. A bíró ugyanis az átadási okirat kiállítását előtt megkérdezi az adóhivatalt: mennyi is az illeték, melynek biztosításaért felelnie kell? Választ nyervén, az illetékösszeg 8 nap alatti befizetésére végzésileg hívja fel az összes feleket, kiknek a szabályszerű fizetési meghagyás azonban csak hetekkel, hónapokkal ezen végzés vétele után kézbesítették (mert, hiába, rendnek kell lenni! az illetékkiszabási hivatal azért a fizetési meghagyást az adóhivatalnak, ez a körjegyzőnek, ez meg a községi bírónak küldi át, ki akkor adja a félnek, mikor arra ráér). Az elintézett hagyaték pedig ott hever a bíró asztalán, ha a *Pester Lloyd* még úgy szidja is azért a bírót. — Végre befizette a fél az illetéket és már most szeretné, ha a hagyatéki vagyon telekkönyvileg is általíratnék. De az adóhivatal az illeték befizetéséről nem értesítette a bírót, a fél ennél fogva hiába várja az átírást; ha pedig utána néz és megsürgeti a dolgot, az általa «instantia» nélkül felmutatott nyugtát figyelembe nem veszik. Nem marad tehát egyéb hátra, mint ismét a körjegyzőhöz, ügyvédhez vagy zugirászhoz fordulni, ki 36 kros bélyegű kér-

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

vénnyel a bírósághoz betérje-zti a nyugtát és az átadási okirat kiállítását megsürgeti. Még nagyobb baj, ha a fél ily esetben a helytelenül kiszabott illeték ellen felfolyamodott vagy a bíró megunt a várakozást és betábláztatta az illetéket: mert ha aztán évek múlva — pl. a felfolyamodás elintézése után — megfizetik a százalékat, azt hivatalból ki nem törölteti senki, ez iránt ismét az adóhivatalnál jelentkezni, illetőleg folyamodni kell. A szegény fél tehát így is ráfizet az illetékre.

Már most vegyük azt az esetet, hogy 6—10 frtnyi illeték miatt egy és ugyanazon féllel megtörtént az a sok galiba és vesződség: nem jogosult-e annak a bélyeg- és illetékügy ellen táplált ellenszenvre, gyűlöletre?

4. Az adó- és értékbizonylat kiállításához szükséges adatok a királyi és községi adóhivatalok rendelkezése alatt állanak, a fél azokat a legtöbb esetben nem ismeri, a kir. közjegyző még kevésbé, és mégis a fél, illetőleg a kir. közjegyző, nem pedig a körjegyző és községi bíró felelős, ha az adó- és értékbizonylat kellő időben be nem terjesztetett. Igaz ugyan, hogy a legtöbb esetben a bíró és körjegyző sem hibás, amennyiben azon körülmény, hogy a hitellekkönyv a földadótelekkönyvvel összhangzásban nincsen, az illető ingatlanok és évi tiszta jövedelmének megállapítását szerfelett nehezíti, sokszor lehetetlenné teszi; de mégis ezek vannak leginkább abban a helyzetben, hogy a kir. illeték-kiszabási hivatalokkal levelezhessenek és a kérdéses ingatlan évi adóját ismerjék. Figyelembe jöhetne e helyütt az is, hogy a földadócataster és hitellekkönyv különböző volta mellett ama bizonylatokba sok, a kincstárt károsítható tévedés csuszik be. Végül pedig nem hiszem, hogy más, egyszerűbb, a felekre nézve kevesebb vesződséggel járó és tévedéseket inkább kizáró uton nem lehetne az adó- és értékbizonylatokkal elérni szándékolt eredményhez jutni, nem is említve azt, hogy az ingatlanok értékét a kereslet és kínálat és jó vagy rossz karban létük határozza meg; míg az adó vagy tulságos kicsiny, vagy tulságos nagy becsértékre vezet.

Ne gondolja senki, hogy csakis ezt és ennyit lehet bélyeg- és illetékszabályainkról elpanaszolni. Óh nem. Oly tárgy ez, hogy gyarlóságairól könyveket lehetne írni. De minek? Gyökeres reformokra itt hiába várunk, a sok toldozás és foltozás pedig csak új rendeleteket, új szabályokat és új kivételeket eredményez, melyekben az egyszerű ügyet már eddig is úgy elrejtették, hogy ember legyen, ki azt azokból napfényre hozza. Ki az «új bélyeg- és illetékszabályokat» összeállította, nem volt olyan ember, és bizony kíváncsi volna, ha a törvényhozás az 1881: XXVI. törvényczikkben foglalt utasítást ismételné.

Mikulik József,
ügyvéd.

Az utóajánlat.

HLATKY Endre ügyvéd ur ezen cím alatt a *Jagt. Közl.* 44. számában azon kérdést vetette fel, hogy az 1881: LX. tcz. 187. §-án alapuló utóajánlat esetén van-e joga az utóajánlattevőnek az árverési költségek megtérítését a vételári többletből követelni? s igen talpraesett érvek és találó példák felhozása mellett bizonyítgatja, hogy úgy jogi mint méltányossági tekintetből jogos igénye van az ajánlattevőnek költségei megtérítésére; miből folyólag nézete szerint, miután a törvény ez irányban nem intézkedik, a bírósági gyakorlat van hivatva a jog és méltányosság eme követelményének megvalósítására.

Bármily nyomósak legyenek is azonban cikkíró ur érvei, nézetét helyeselni még sem lehet.

Az 1881: LX. tcz. 187. §-a ugyanis világosan kimondja, hogy a kérdés alatti költségek az ajánlattevő által viselendők; de továbbá miután a törvény, miként cikkező ur is elismeri, nem nyújt módot az ajánlattevőnek költségei

megtérítésére, az általánosan elfogadott törvénytárgyarázati szabályok szerint világos, hogy a törvényhozó nem is akart arra módot nyújtani, s így azt a bírósági gyakorlat sem nyújthatja.

Tételes törvény szempontjából tehát kétségtelen, hogy az ajánlattevők árverési költségük visszafizetését nem igényelhetik; azonban nézetem szerint még általános jogi vagy méltányossági elvek alapján sem lehetne az ajánlattevők részére eme jogot vindikálni.

Czikkező ur nem tekintett mást, mint az ajánlattevő érdekeit, s egészen eltekintett úgy a jelzálogos hitelezők, mint a végrehajtást szenvedettek érdekeitől; pedig én úgy hiszem, hogy az egész utóajánlati intézmény főképp a most említett érdeklettekre, nem pedig az árverés tárgya körül teljesen érdektelen oly harmadik személyekre való tekintetből lett törvénybe iktatva, kik csakis birtokvásárlási célból tesznek vételi ajánlatot.

Czikkező ur felhossa, hogy például ha az ingatlan az árverésen 3000 frton adatik el s valaki leteszi a bánatpénzt, megigérve az ingatlanért 3300 forint, az új árverésen azonban más versenyzők oly árt ígérnek, mit ő meg nem ígérhet s más veszi meg az ingatlant 5000 frtéért: ez esetben az ajánlattevő 2000 frt hasznát idézett elő, mégis csak kára van, mert az új árverés költségét neki kell viselnie.

Igaz, az ajánlattevő ily esetben károsodik, de vegyük már most, hogy a felhozott esetben oly hitelező vette meg az ingatlant 3000 frton, kinek az ingatlanon vagy 6000 frt követelése van, s követelésének fedezetlenül maradó részét az adós vagyontalansága miatt be nem hajthatja, s az újabb árverésen ugyanaz veszi meg az árverés tárgyat 5000 frton; kérdelem, hogy ily mindennap előfordulható esetben hol van az utóajánlat által előidézett 2000 frt tiszta haszon? s kérdelem, miért fizesse már most az újabb árverés költségét az a hitelező, akinek ugyis mindegy, akár 3000 frton, akár 5000 frton veszi meg az árverelt ingatlant?

S kérdelem, mire vezetne ily esetben az, ha az újabb árverés költsége a vételár-többletből fizettetnék? Nem másra, mint hogy az árverési termék ösmert alakjainak a sápiasták-nak egygyel több módjuk volna jogtalan haszonra tenni szert, s alkalmuk kerülne arra, hogy utóajánlat beadásával fenyegetőzve, a vevőtől pár forint sápot kizsaroljanak.

Az érdeklett hitelezőknek ily esetben okozható károsodás pedig nézetem szerint inkább érdemel figyelembe vételt, mint az ajánlattevőnek az árverési költségek tekintetében károsodása, és pedig annyival inkább, mert én nem is tudok okot képzelni arra, hogy az utóajánlattevő költségei megtérítését bárkitől is igényelhesse.

Az ajánlattevő ugyanis, hacsak mint hitelező nincs érdekelve, a mikor pedig költségei a vételár emelkedése által kárpótolva vannak, saját érdekéből teszi ajánlatát és saját érdekéből költsékezik, ép úgy, mintha például én birtokvásárlási célból egy távolabb fekvő helyen tartott árverésre elmegyek s az odaútazással magamnak költséget okozok. Már pedig a mint én ha bármennyire felvertem is a vételárt s bármily nagy hasznót okoztam a hitelezőknek, nem követelhetem utazási költségeim megtérítését: épúgy az ajánlattevőnek sem lehet jogos indoka követelni, hogy az általa nem egyéb ok, mint csak egy előnyös vétel céljából megindított, de reá nézve mégis eredménytelenül kiűtött árverési eljárás költségei megtérüljenek.

De tegyük fel már, hogy az ajánlattevő célzott ér s megveszi az ingatlant: ekkor meg éppen méltánytalan volna az, hogy az ő előnyös vétele költségeit a hitelezők s esetleg az árverést szenvedett viselje.

Ugy tételes törvény, mint a jog és méltányosság elvei szerint tehát nem lehet helye annak, hogy az utóajánlattevő újabb árverési költségei a vételári többletből kifizetessenek.

Végh Ödön.

A btk. 53. §-ához.

A b—i törvényszék elítéli vádlottat p. o. 10 frtra, 40 frtra, 30 frtra, és kimondja, hogy behajthatlanság esetén a 10 frt két napi, vagy öt napi, avagy épen tíz napi szabadságvesztésbüntetésre változtatandó át. Így történik a 40 frtal is, melyet p. o. husznapi, vagy nyolcnap, vagy ötnapi szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatandónak mond ki; 30 frt helyett pedig mond három, tizenöt, hat, öt napi szabadságvesztésbüntetést is, a mint épen kedve tartja. Mindenik esetben indokul a btk 53. §-ának rendelkezését hozza fel. A királyi tábla ítéletében csak az volt mondva: a btk 53. §. alapján p. o. a 10 frt egy napi, a 30 frt háromnapi, a 40 frt négy napi szabadságvesztésbüntetésre változtatandó át. Az említett törvényszéknél a felhozott számítási mód egészen gyakorlatban van, bírói meggyőződésre hivatkozva a táblai ítélet helyesebbnek nem ismertetik el. Mindkét bíróság ugyanazon §. szerint számít; de mindkettőnek nem lehet igaza. A kiszabott pénzösszeg helyett nem adhat egyik bíróság többet, a másik kevesebbet. Kiszabhat több avagy kevesebb pénzösszeget, s az ez uton elítelt kaphat különböző ideig tartó szabadságvesztésbüntetést, de ugyanazon összegű pénz behajthatlansága esetére a két bíróság ugyanazon idejű szabadságvesztésbüntetést mondhat ki. A törvényszék eljárását nem tartom helyesnek. Szerintem a királyi tábla a törvénynek megfelelően mondta ki az átváltoztatást. Az idézett §-ban használt ezen kifejezés: «számítható» rendelőleg szól, s a törvényszék szerinti átváltoztatást meg nem engedi. Szívesen fogadom, ha felvilágosítást nyerek a btk 53. §-ában letett számíthatás iránt.

l—e.

Az 53. §. szóban levő rendelkezésének azon magyarázatát tartjuk helyesnek, hogy a szerint a mint az illető elítelt ideje és munkaereje kisebb vagy nagyobb értéket képvisel, az átváltoztatás is megfelelő egységek alapján viendő véghez. A kinek egy napi munkaereje 10 forintot képvisel, egy nappal aequivalálta a 10 frtot, a ki pedig egy nap alatt csak 1 frtot keres, annál a helyes átváltoztatási kulcs 1 frt lesz. Ha ezen elv nem követtetik, az átváltoztatás majd aránytalan súlyosítást tartalmaz, (már pedig ez ellenkezik fogalmával), majd pedig könnyítést, a mi az elítéltek részéről tervszerű visszaélésekre vezethetne. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az uzoratórvény javaslata most vergődik a képviselőház jogügyi bizottságán keresztül, a hol a vélemények és módosítványok özönében folyton halad azon mozaikszerű, elvtelen jelleg felöltésében és kifejlesztésében, mely parlamenti igazságügyi gyártmányaink sajátja. A hány ember, annyi vélemény, és valamennyi — a miniszterén kezdve — a mai tudomány és modern törvényhozás utolsó szavát akarja képviselni. Pedig bizony csak unikum lesz ez a törvény is, burkolt 8%-os kamatmaximummal egyesítve a német uzorafogalom postulatumait. Gyakorlati törvényhozók tudják, hogy a kérdés csak az: lehető legyen-e kamatmaximum vagy sem? Így tárgyalta a nemzetgazdászok és a népgyámok pártja azt p. o. a francia parlamentben, hol TRUELLE minden süssióban indítványozta a kamatmaximum eltörlését. Az idén ezt a kereskedelmi kölcsönökre nézve meg is szavazták, de a magánjogi kölcsönökre nézve a javaslat megbukott, és LAROSE indítványa, hogy az 5%-os kamatmaximum fentartassék, 295 szavazattal 159 ellen elfogadtatott. Erre a javaslat visszaadott a bizottságnak, hol most is nyugszik. — A szövegezésben kívánatos lenne, csak kölcsönről intézkedni. A kölcsön fogalma alá burkolt kölcsön is esnék, de igen veszélyes, hitelügyletről általában szólni, hol azután furcsán lehet mindenfélét kamatba számítani. Az egész fogalom szenvedhet, mikor ugyanis a bírói liberum arbitrium tárgyává tétetik, hogy a bíró esetéről esetre miniatüre-törvényhozóként bűncselekményt konstruáljon.

— A bűnügyekben való felelősség korlátozásáról szóló törvényjavaslatnak a jogügyi bizottság előadója által szerkesztett indokolását lapunk jelen számának mellékletében közöljük.

— A kir. Curia, eltérőleg eddigi praxisától, kimondta, hogy atyasági perekben a mással is történt nemi közösülés kifogása (exceptio plurium concubentium) helyt nem foghat. (L. mult számunk mellékletének 483. sz. döntvényét.)

— A felső bírósági gyakorlat egyöntetőségének jellemzésére szolgálnak a hozzánk beküldött következő sorok:

A Jogtudományi Közlöny 42. számában volt közölve egy curiai határozat, mely a vaáli kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság egy végzését megváltoztatta. Mellékelve van szerencsém egy tökéletesen azonos ügyben, a fentebbi-vel homlokegyenest ellenkező kir. táblai határozatot, mely ellen jogorvoslatnak helye nincsen, beküldeni:

3223/881. Végzés. A fehérmegeyi közigazgatási bizottságnak 1880. évi július hó 13. napján 492. sz. a. kelt végzése alapján a róm. katolika egyház tulajdonául felvett és a tanítói állomást illető vaáli 101. sz. tjkvben A I 1—5. sor sz. a. bejegyzett $\frac{3}{4}$ telekre mint fő- s az A + 1 sor sz. a. szőlőre mint mellékjelzalogra a végrehajtási zálogjog 382 frt 58 kr tőke, ennek 6% kamata, jelen kérvényért 4 frt 65 krban megállapított és a még felmerülő költségek erejéig a kir. kincstár javára bekebelezetik. Vadl, 1881. aug. hó 3. P. 27122/82

Budapesti királyi ítélő tábla: A két rendbeli semmiségi panasz elvettetik. Mert a tkkvi hatóság a végrehajtást eirendelő megyei közigazgatási bizottság határozatát, tekintve, hogy az ingatlan a végrehajtásilag marasztalt nevére van felvéve, nyilvánkönyvi akadály nem léteben teljesíteni tartozik és annak elbírálása, vajon a végrehajtás tárgyául kijelölt ingatlanokra, a végrehajtás a közigazgatási bizottság által helyesen rendeltetett-e el, az egyedül a végrehajtás foganatosításával megbízott tkkvi hatóság ügykörén kívül esik.

— A királyi Curianak hónapok szerint részletezett tevékenységi kimutatása, melyet alább közlünk, különösképp érdekel bir a törvénykezési szünetidőről szóló törvényjavaslattal szemben. Látható ezen kimutatásból, hogy augusztus hó az, melyben legkevesebb ügy intéztetett el a Curian, és hogy ugyanezen hóban a legtöbb ügy érkezett fel.

1882. Beérkezés

Az ügyek neve	1881.	1882. Január	Febr.	Márcz.	Április	Május	Junius	Július	Aug.	Szept.	Októbr.	Összesen	Főösszeg
Polg. ---	3532	932	896	897	818	732	840	915	960	723	642	8355	11887
Váltó ---	134	100	101	102	79	72	90	67	96	76	52	835	969
Urbéri ---	9	13	31	10	19	15	40	17	16	18	16	195	204
Bünt. ---	3602	974	1090	1011	1416	1689	1714	1485	2101	1324	1332	14736	18338
Fegy. ---	4	49	53	30	34	41	17	21	13	21	37	316	320
Felsz. ---	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	67	67
Összesen ---	7281	2068	2171	2650	2366	2549	2701	2505	3186	2162	2146	24504	31785

Elintézés

Az ügyek neve	Január	Febr.	Márcz.	Április	Május	Junius	Július	Aug.	Szept.	Októbr.
Polg. ---	660	949	1164	872	1092	1050	619	218	510	923
Váltó ---	66	95	97	96	91	108	38	14	64	100
Urb. ---	12	19	22	9	27	8	13	—	38	38
Bünt. ---	718	1185	1348	940	1253	1342	903	760	808	1705
Fegy. ---	41	31	40	44	43	21	11	2	20	46
Felsz. ---	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Összesen ---	1497	2179	2671	1967	2506	2529	1584	994	1440	2810

— A Magyar Jogászegylet f. h. 20-án (hétfőn) d. u. 6 órakor teljes-ülést tart, melyen folytatni fog Dr. HERCZEGH Mihály előadása feletti vita.

— A berlini jogászegyletnek hozzánk beküldött évi jelentéséből (Dreiuundzwanzigster Jahresbericht über die Wirksamkeit der Juristischen Gesellschaft zu Berlin) kiemeljük, hogy az egyletnek 107 tagja van, hogy olvasókört (Lesezirkel) tart fen és hogy kebelében a lefolyt év alatt 4 előadás tartatott; és pedig KAUFMANN ügyvéd olvasott a polg. prdts egyik részleges intézkedéséről, KAYSER kormánytanácsos a francia 1881. évi sajtótörvényről, HOLTZENDORFF tanár Bluntschli emlékezetéről és WILMOWSKY ügyvéd az ez idei német ügyvédgyűlésről.

— A francia kormány a bírói szervezet reformja tekintetében következő javaslatban állapodott meg: A bírói állások száma leszállittatik. A másodfoku bíróságoknál 160, az első fokuaknál 230 bírói állomás megszüntetendő. Az így megtakarított összeg a megmaradott bírák fizetésének emelésére fordittatik. A hivataluktól felmentett azon bírák, a kik 6 évnél tovább szolgálnak, nyugdíjban részesülnek, mely nem lehet kevesebb mint a huzott fizetés negyedrésze. E javaslattal szemben áll a jogügyi bizottság elnöke LEPÈRE által kidolgozott azon munkálat, mely a bírák választásának a kamara által adoptált elvén alapul.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 krt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre .. 3 .

TARTALOM: A vádrendszer kérdéséhez. Dr. PODHORÁNYI GYULA királyi törvényszéki bírótól. — A járásbírósi bünyügyekben való felelősség kérdéséhez. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — Az 1880. évi brémai közjegyzői törvény. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói királyi közjegyzőtől. — Utóhang a VIII. magyar jogászyűlést illetőleg. Dr. KLEKNER ALAJOS kassai jogtanártól. — Törvénykezési Szemle: Büntető bíróságaink túlhalmozottsága és annak okai. Dr. HEXNER GYULA lipóti-szent-miklósi ügyvéd. — Nyílt kérdés a gyakorlat köréből. y.-tól. — Egyes birtokrészek külön árverése. HATKY ENDRE nagyváradi ügyvéd. — Egyenruha. BALKAY ISTVÁN nagyenyedi kir. kerületi börtön-igazgatótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A vádrendszer kérdéséhez.

Ha futólagos visszapillantást vetünk a jogfejlődés történetének egyes mozzanataira, félreismerhetlen a haladás, mely lépten-nyomon jelenkezik a hazánkat érdeklő legújabb codificationális tevékenység mezején.

Igen öröndetes jelenség, hogy a magyar jogászvilág lassan bár, de öntudatos következetességgel halad azon irány felé, mely a szellemi tespedésből s az eddigi mondhatni közönynyel határos passivitásából való kibontakozásra vezet.

A codificatio terén megindult mozgalom termékenyítő hatása kétségbe vonhatlan, az érdeklődés s fogékonyság a jogi reformok iránt növekszik s mindinkább fokozódik. Ennek bizonyosságát adta a legközelebb megtartott magyar jogászyűlés; ezt igazolják hazánk kiváló tehetségű jogászaik tudományos, szakképzett, a modern jogtudomány színvonalán álló s jogfejlődésünk nagy becsű bírósági felszólalásai és értekezései, nem is említve a jogtudomány s a jogirodalom terén kitűnt egyes fenkölt szellemek önzetlen munkásságát, a jogfejlődés mindannyi hátor előharczóit, a kik méltán s első sorban érdemlik ki a hazai elismerést.

A törvényalkotás egyik kiváló termékét képezi kétségkivül a vádelven alapuló s a nyilvánosságának immár átadott magyar bünvádi eljárás nagyfontosságú törvényjavaslata.

A vádelv magában véve nem új, a jogászközönség előtt eléggé ismert fogalom. A vádrendszernek előnyei a kutató rendszer fölött félreismerhetlenek, s ugyanezért fölösleges volna e két rendszer közti éles ellentétet, a mi csak ismétlések árán történhetnék meg, e helyütt kitüntetni.

A korszellemmel karöltve járó szabad eszmék diadala, a humanistikusan irány fejlesztése biztosítván a vádrendszer létjogát, a vádelvre fektetett bünvádi eljárás elfogadása addig is, míg az eskütszéki intézmény hazánkban meghonosításának útjában álló ismert akadályok el nem hárítottak, kérdés alá nem jöhet.

De eltekintve ettől, miután egy messzeható kérdésnek több oldalról való megvilágításáról, egy elméleti tannak a gyakorlati életbe való átültetéséről van szó, önkénytelenül azon kérdés merül fel, vajon a célba vett új rendszer keretébe foglalt vádelv szigorúan és teljes következetességgel keresztülvihető-e, s ha nem valósítható meg teljes consequentiával, mikép lehetne a vádelv lényeges megsértése nélkül összeegyeztetni a bünvádi eljárásban szereplő tényezők hatalmi körét?

Köztudomás szerint felvetett a vád módosításának és

kiegészíthetőségének kérdése, felvetett azon kérdés, hogy meddig terjed a vádhatóságnak hatásköre a vádrendszerben, s ebből kifolyólag mily állást foglaljon el a bíróság a vádhatóság indítványával szemben a bűnösség és büntetés kérdésében az esetben, ha a fő tárgyalás eredménye a bűncselekménynek más szempontból megítélését teszi szükségessé. A magyar jogászyűlés e kérdéssel szintén behatóan foglalkozott. Ki ne ismerné az e kérdés körül folytatott felette érdekes és tanulságos viták részleteit.

A lezajlott elvi harcz kimenetele a jogászvilág előtt ismeretes.

De itt csak egy általános, mondjuk egy irányelvvel találkozunk. Ezen vezérelvet a gyakorlati élet követelményeivel, a büntető jogszolgáltatás céljával összhangzatba hozni, annak mikénti alkalmazása s a részletekre kiható logikai keresztülvitele iránt elfogadható módokról, célirányos eszközökről gondoskodni, ez a szakkörök, codicatorok s utolsó vonalban a törvényhozás feladata, miután tudni való: hogy a vezérelvek mikénti keresztülvitelét tárgyzó javaslatok a jogászyűlések enunciatív körébe nem tartozhatnak.

Elvben elfogadom én is azon tételt: hogy a bíróság a bűnösség és a büntetés kérdésében a vádindítványhoz kötve nincs. De ha elfogadom is, nem teszem ezt feltétlenül.

Ha a fő tárgyalás a vádindítvány s illetőleg a vádhatározat keretén belül mozog, s az elkövetett cselekmény törvényszerinti meghatározása a fő tárgyaláson megvitattatott, ez esetben a bíróság ügyköre kérdés alá nem jöhet, ez nem lehet más mint az, hogy a bíróság a bizonyítási eljárás eredménye fölött szabad meggyőződése szerint ítél, s tekintve hogy a bűnösség a büntetés kérdésével a legszorosabb összefüggésben áll, a büntetés feletti határozathozatalnál szintén a vádindítványhoz kötve nem lehet.

De egészen másként áll a dolog, más tekintet alá esik a kérdés, ha a vádbeli cselekmény a fő tárgyalás során más, még pedig súlyosabb minősítés alá eső ténynek bizonyul, mint a mely miatt vádlott vád alá helyeztetett. Kérdés, lehet-e ilyen esetben a bíróságnak a határozottan fentartott eredeti vádindítványtól eltérőleg, tehát akkor, ha vádmódosítás esete fen nem forog — mely eshetőség szintén beállhat — a vádrendszer, s ebből kifolyólag a közvetlenségi elv megsértése nélkül függetlenül ítéletet hozni?

A felelet ezen kérdésre úgy hiszem nem lehet más, mint az: hogy a bíróság a fenti esetben a fő tárgyalás eredménye alapján érdemileg határozni még sem lehet hivatva, mert a cselekménynek súlyosabb minősítése forogván kérdésben, az erre vonatkozó súlyosabb vád, s illetőleg megfelelő védelem hiányában a vádrendszer megsértése nélkül az ítélethozatalra alap hiányzik.

Ennek ellenében az hozathatik fel, a mint felhozatik is: hogy a vád alapját a tények s illetőleg azoknak a btkönyvben meghatározott büntetőjogi ismérvei képezik. De ebből még nem következik: hogy a vádnak a bűncselekmény minősítéséhez épen semmi köze, hogy erre a vádnak kihatása nincs, mert a vádban nemcsak a jogsértés megtörténte adatik elő, de abban a vádat képező, tehát egy concret esetre, bizonyos bűncselekményre megállapított törvényes jogszabály alkalmazása kérelmeztetik.

De ismét a jogrend érdeke, a büntető igazságszolgáltatás célja egyaránt megkövetelik, hogy a jogsérelem ne maradjon megtorlatlanul, s hogy az anyagi igazság kiderítése által a megsértett törvénynek érvény szereztessék. S ezek azon tekintetek, melyek szükségessé teszik oly törvényes intézkedések megtételét, mik által lehetővé tétetik a vádelv lehető megóvása mellett a joguralmat biztosítani.

Mindezekből kitetszik, hogy a vádelv a maga merevségében meg nem valósítható, mert ha azt akarjuk, hogy a büntető törvény rendelkezései a valódi tényállásnak megfelelően alkalmazást nyerjenek, akkor meg kell barátkoznunk azon eszmével is: hogy a vádhatóság hatásköre kivételesen s bizonyos feltételek mellett megszorítható legyen, ez történnék pedig akkor, ha a bíróság felruháztatik azon hatalmi körrel, a főtárgyalásnál megváltozott tényállás folytán a vád alapjának megváltoztatására bizonyos cautelák mellett közrehatni.

Az ilyen intézkedés kétségkívül a vádhatóság befolyásolását s ebből folyólag a vádelv megsértését foglalja magában, de kérjük, nem ejtetik-e nagyobb sérelem a vád és védelem jogán akkor, ha a bíróság a főtárgyaláson lényegileg megváltozott tényállásnak megfelelő vádemelés s védelem nélkül hoz ítéletet?

Ha a vádrendszerből folyólag megengedhetőnek tartjuk: hogy a vádhatóság a főtárgyaláson keresztül vitt bizonyítási eljárás eredménye következtében a megváltozott tényállásnak megfelelő új vádat előterjeszthessen, esetleg a megfelelő vádemelés céljából a főtárgyalás elnapolását indítványozhassa; ha elfogadjuk, hogy a vádlott védelmének a megváltozott vád szempontjából való előkészítése tekintetéből hasonló indítványozási joggal bírjon; ha a főtárgyalás elnapolásának helyét látjuk akkor, ha vádló a vádiratban, vagy a vád alá helyezést elrendelő határozatban megjelölt cselekményen kívül még más büntetendő cselekményt is lát fenforogni, a mint ez iránt az új bünvádi eljárás tervezete nagy előrelátással részletesen s szabatosan rendelkezik is, akkor nyilvánvaló, hogy figyelmen kívül nem hagyható s alaposabb megoldást igényel a kérdés az esetben, ha a főtárgyalás eredménye szerint a bűncselekmény más szempontból megítélendő, s a vádhatóság a megváltozott tényállásnak megfelelő vádemelés jogát nem érvényesíti, illetőleg e joggal élni nem akar.

S éppen azért, mert a vádrendszer barátja vagyok, mert a vádelvet a részleteknél is lehetőleg érvényre emelni óhajtom, igénytelen nézetem az: hogy a felvetett kérdéssel szemben a bünvádi eljárást szabályozó tervezetben észlelt hézag pótlásában törvényileg világosan és szabatosan meg volna határozandó a vádrendszerben szereplő tényezők s különösen a bíróság ügy- és hatalmi köre, a mi úgy hiszem aligha ütköznék legyőzhetlen nehézségekbe.

Dr. Podhorányi Gyula,
kir. tszéki bíró.

A járásbíróági bűnügyek felebbezésének kérdéséhez.

A képviselőház jogügyi bizottságának azon javaslatát, hogy a járásbíróóságok hatáskörébe tartozó bűnügyek egy részében a felebbezés a törvényszékekhez menjen, a jogászvilág osztatlan helyesléssel fogadta. Mindenki szakítást látott e határozatban a hatvanas évek szervezési idejéből ránk maradt azon előítélettel, mely szerint oly bíróság, mely bizonyos ügyekben elsőfokulag ítél, nem ítélhet más ügyekben másodfokulag. Kétségtelen közeledést kellett felismerni ezen reformban a szóbeliség felé, mely a vegyes fokozatokat adoptálta mindenütt.

Utólag a jogügyi bizottság jelentéséből kitűnt, hogy a bizottság egyszerűen a felső bíróságok írásbeli előadási

rendszerét akarja átvinni a törvényszékekhez, s midőn elejti azon garantiát, hogy magasabb foku és feltehetőleg magasabb képzettségű bíró ítél az alsó bíró eljárása felett, nem ad helyette semmi közvetlenséget.

A jogügyi bizottság ezen határozata által provokált felszólalások ellen, melyek mindannyian a szóbeliséget követelték, az hozatott fel illetékes oldalról, hogy sok esetben felesleges volna ujolagos szóbeli tárgyalással fárasztani a bíróságot, midőn az iratokból is tájékozhatja magát.

Felvetjük ezzel szemben azon kérdést, vajon mi áll utjában annak, hogy a bizonyítási anyag reproductiója megtörténjék oly esetekben, a melyekben az maga az előadó vagy a bíróság nézete szerint az iratokban foglalt adatok hiányosságánál fogva kívánatosnak mutatkozik? Mi áll utjában az egyes esetek reproductiójának, vagy a részleges reproductiónak?

Az ellen, hogy a bíróságnak megadassék ezen jog, éppen semmi nehézség nem támasztható, mert még időbeli és pénzügyi áldozatot sem követel.

Ismeri ezen rendszert az osztrák, a német és a francia eljárás; a magyar bünvádi eljárás javaslata pedig valamennyi bűnügyben olyképp szervezi a felebbezést, hogy a decentralizált kir. táblákon részben szóbeli, részben írásbeli a tárgyalás. S a törvényszékeknel a reproductio annyiban még könnyebb, mivel a tanúk és a vádlott igen számos esetben a törvényszék székhelyén laknak és megidéztetésük a legkisebb nehézségbe sem ütközik.

Hogy ily körülmények közt miért ne hallgathassa ki a bíróság a vádlottat vagy a tanukat, kiknek kihallgatását az ügy feletti véleményének tisztázására szükségesnek tartja; hogy miért ne egészíthesse ki a járásbírónak hiányos bizonyítási eljárását; hogy miért legyen a törvényszék egyedül a járásbírói jegyzőkönyvek felülvizsgálására utalva: azt belátni lehetetlen. Ha csak fel nem tesszük, hogy a jogügyi bizottság azon tagjai, kik ezen eljárási módot kigondolták, elvi ellenségei minden szóbeli tárgyalásnak és célzatosan új tért akarnak hódítani az írásbeli rendszer számára ott is, a hol eddig egyedül tudott meghonosodni a szóbeliség — a törvényszékek bűnügyi tanácsaiban.

Dr. Fayer László.

Az 1880. évi brémai közjegyzői törvény.

A német birodalmi törvények s különösen a perrendtartásnak a közokiratok végrehajthatóságára vonatkozó intézkedései a németországi különféle közjegyzői törvények módosítását tették szükségessé.

Ez volt oka, hogy a még mindig önálló törvényhozással bíró hanza város, Bréma törvényhozó testületei (Bürger-schaft és Senat) az 1820. november 13-ki közjegyzői törvénynek átdolgozását határozták el.

S habár nem tartották is czélszerűnek a fenálló közjegyzői intézményen ez alkalommal lényeges változtatásokat tenni, mivel annak egyöntetű szervezése az egész német birodalomban nemsokára remélhető: mindemellett az ujonnan átdolgozott közjegyzői törvény több újítást tartalmaz s olyan specialitásokat tüntet fel, hogy annak főbb vonásaiban megismertetése nem lesz érdektelen.*

Az 1880. évi november 16-iki brémai közjegyzői törvény szerint a közjegyző államhivatalnok; kinevezése úgy mint a bírósági a senatus által történik. Rendszerint csak olyanok nevezhetők ki, a kik valamely németországi egyetemen végeztek tanulmányaikat s bírói hivatalra képesítve vannak; kivételesen azonban olyanok is lehetnek közjegyzők, kik nem bírnak ezen qualificatióval s csupán a bírói collegium előtt tesznek vizsgát. E szerint kétféle közjegy-

* I. ez iránt: *Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Oesterreich* t. évi 39. számát.

zők vannak Brémában: «studirte und nichtstudirte Notare». A különbség a kettő között leginkább abban van, hogy a «nichtstudirter Notar» nincs jogositva okiratok őrzésére, tartozik tehát az általa felvett okiratok eredetijét két nap alatt a kerületében székelő valamely «studirter Notar» őrzete alá adni. Sajátságos ezen intézkedés, hogy az okiratok őrzésére nagyobb szakképesség kívántatik, mint azok felvételére, s magyarázatát abban leli, hogy miután azon közjegyző, kinél az okiratok letéve vannak, adhat hiteles kiadványt, s a végrehajtási erővel ellátott kiadványok kiállítása a birói functio körébe esik, arra csak birói qualificatióval ellátott közjegyző lehet jogositva.

Egyébiránt ugy ezen intézkedés, valamint a törvénynek egyéb határozmányai és a törvény készítésénél e tárgyban felmerült viták tanúságot tesznek arról, hogy Brémában a végrehajtható közokiratoknak nagy fontosságot tulajdonítanak s hogy azok nagy számban fordulnak elő.

A közjegyző hivatalának kezdete előtt esküt tesz s 10,000 mark cautiót ad, továbbá tartozik egy másik közjegyzőt állandó helyettesül egyszer s mindenkorra kirendelni, minek elmulasztása esetében a bíróság rendeli ki azt.

A jegyzőkönyvek s különösen a végrehajtható okiratok, valamint a leltárak eredetije a közjegyzőnél marad; a többi okiratokat a felek átvehetik. Nem helytelen azon intézkedés sem, hogy az adós a közjegyzőnél lévő eredeti kötelezvényének kiadását kívánhatja, ha abba a hitelező beleegyezik, avagy ha a tartozás kifizetését ítélettel igazolja; s ez esetben a közjegyző irattárába egy hiteles kiadvány vagy egy hiteles másolat helyeztetik el az eredetinek helyére.

Tapasztalásból mondhatom, miszerint a közjegyzőség nálunk gyakran megtámadásnak van kitéve azért, hogy az eredeti kötelezvények még a tartozás kifizetése után sem adatnak ki a feleknek; s habár váltig bizonyítja a közjegyző azt, hogy a kifizetésről szóló nyugta önmagában elegendő a követelés fen nem állásának igazolására, s hogy egy közjegyzői okirat eredetije, melyről csak egy hiteles kiadvány adható ki, a felekre nézve holt okmányt képez, melyet azok többé nem használhatnak: a felek ebbe nem tudnak belenyugodni; mert az adósra nézve nyomasztó érzést okoz annak tudata, hogy az ő sajátkezű aláírásával ellátott adóslevele idegen kezekben marad akkor is, midőn annak érvénye már megszűnt, s azzal ha nem is a közjegyző, de talán annak utódja, a közjegyzői ügyvitelben kevésbé jártas bíróság akaratlanul visszaélhet, s egy jogosulatlan fél részére kiállított hiteles kiadvány által vagyoni romlását idézheti elő. A hitelező és adós között a kölcsön folytán előállott kötelelem a tartozás kifizetése által végleg megszűnt, nincs tehát szükség arra, hogy az annak fenállását igazoló eredeti okirat közhitelességű helyen őriztessék továbbra is, s így az eredeti okirat minden aggály nélkül kiadható lenne az adósnak; a netán később előforduló kérdések felderítése s a közjegyzői irattár teljessége végett elegendő volna egy hiteles kiadvány vagy másolatnak visszatartása. A brémai törvénynek ezen intézkedése figyelembe veendő a mi közjegyzőségünk újjászervezésénél is.

Az okiratok kiállítására nézve fenálló szabályok azonosak más törvények hason tárgyú intézkedéseivel. Az ugynevezett «Zeugenzwang» fentartatott a legtöbb ügyletnél, kivéve a hitelesítéseket, leltárakat, árveréseket, váltó-óvásokat s értesítvényeket; azonban az azonosság igazolására nézve szokásos szabályok egészen mellőztettek, s a közjegyző belátására van bízva az: mily bizonyítékokat kíván alkalmazni a felek azonosságának megállapítására. Az okiratok érvénytelensége formahiba miatt csak három esetre van szorítva, mi elismerésre méltó, mert más törvények az érvénytelenség eseteit igen bőségesen szokták felsorolni; így a mi törvényünk 64., 65. és 68. §-ai is nem kevesebb mint 22 esetben fosztják meg okiratainkat a közhitelesség

erejétől. Értesítvényeknél az ellenfél által adott nyilatkozat annak beleegyezése nélkül is felvehető a jegyzőkönyvbe, mely intézkedésnek behozatala s illetőleg a mi törvényünk 99. §-ának ily értelemben leendő módosítása részünkről is kívánatos volna; mert az értesítvénynek célja legtöbbször az, hogy az ellenfél akarata megtudható legyen, s ha váltó-óvásoknál meg van engedve ezen akaratnyilvánításnak tanúsítása, a nélkül, hogy a megkeresett elfogadó vagy telepes megkérdettnék az iránt: kívánja-e nyilatkozatát az óvásba felvételre vagy sem, az értesítvények többi fajtánál is analog intézkedésnek volna helye.

A repertorium vezetése olyformán történik mint másutt, annak évenkénti másolata az Amtsgericht-hez adatik be.

Ha a közjegyző működése megszűnik, iratait egy másik közjegyző veszi át; mindenik közjegyző azonban csak egy volt közjegyző irattárát őrizheti, a többi közjegyzők iratait pedig az Amtsgericht veszi át, úgy hogy idővel lassankint valamennyi közjegyző iratai a bírósághoz vándorolnak.

Testületi autonómiának a brémai közjegyzők közt semmi nyoma nincs, a felügyeleti s fegyelmi jog egészen a bíróságok kezében van, sőt a «nichtstudirte» közjegyzők vizsgálatainál is csak bírák vesznek részt.*

A brémai törvényhez a díjszabályzat is mellékelve van, melyben a többi között azon, más díjszabályban elő nem forduló tétel is olvasható, hogy a közjegyző az okiratok felvételét megelőző tanácskozásokért s egyéb előmunkálatokért a munkadíjon felül külön díjat számíthat; a mi némely esetben teljesen indokoltnak látszik ugyan, azonban ily külön felszámítás minden egyes ügyletnél nem helyesíthető.

Dr. Markó Sándor.

* A mi ügyvédi vizsgálatainknál sincsenek eddig a közjegyzők képviselve. *Czikkíró.*

Utóhang a VIII. magyar jogászgylést illetőleg.*

A VIII. magyar jogászgylés fénypontját tagadhatlanul azon eszmecsere képezte, mely a harmadik szakosztály körébe utalt azon kérdés körül forgott: ha vajon megengedendő-e a fenyítő birónak vagy bíróságnak, hogy a vádló ügyész által tett javaslatokon akár a vádkép felhozott büntény minősítésére, akár az indítványozott büntetés fájára és mértékére nézve, túlmehessen; avagy ellenben kimondandó legyen e, hogy a bíróság mind a két szempontból a vádló kir. ügyész által eszközölt előterjesztések korlátain belül tartozzék mozogni?

Az utóbbinak a mily kitünő érvelésű, ép oly ritka jeles szónoki tehetségű CSEMEGI Károly ur volt az e nézetet érvényre juttatni törekvő és az e nézetet hatalmasan védő tudós bajnoka.

Kiváló magaslatra emelkedett a tudományos vita a második teljes, t. i. a jogászgylést befejező ülés alkalmával, midőn ugyanis arról volt szó, hogy a szakosztályok által megállapított s elfogadott, illetőleg elvetett nézetek közül mit és mennyiben mondjon ki a plenum a jogászgylés enunciatumai gyanánt.

A szakosztály többsége által elfogadott nézetnek, azaz annak, mely szerint a bíróság ne legyen korlátozva a fenyítő eljárásban a csak a vádló által kifejtett s előterjesztett substratumhoz, előadója Dr. SZEGHEŐ Ignác trencséni kir. ügyész ur volt.

Tagadhatatlan, mikép szép gondossággal állította össze szónoki beszédében s hathatósan is sorolta elő az általa is felkarolt s osztott nézet körül csoportosítható érveket. Felhozott mindent, a mit e nézet védelmére beszéde keretén belül mondani lehetett. Ügyesen érvelt, kivált annak alapján, hogy bármennyire pártoljuk is a vádrendszerbeli joggyen-

* Az audiatur et altera pars elvénél fogva közöljük ezen felszólalást. *Szerk.*

lőséget, ezt a gyakorlati életben tökéletesen — úgy mond — keresztülvinni nem lehet. Nemkülönben nagyon ügyes érvelésre szolgáltatott neki alapot s anyagot azon különbség is, a mely érdek szempontjából a fenyítő-eljárás s a magán peres ügyek között kivétel nélkül fenforog, vitatván, hogy nem lehet, nem szabad egy nívaura állítani az ügyet, melynél csak egy vagy több magán személy az enyém s a tied követelményeit érvényesíteni iparkodik, törekedvén bíróságilag elismertetni azokat, azzal az ügygyel, vagy oly ügygyel, melynél a legfontosabb, legvitalisabb társadalmi érdekek megsértői ellen megtorlásra lép föl a közakarat képviselőjében a közvádó és bíróság együttesen.

Közvetlenül az előadó beszéde befejeztével föllépett a kisebbségi vélemény, előadója s védelmezője, Csemegi Károly ur.

Ritka önérzetességgel előadott, szónoklatilag remek beszédében fejtette ki álláspontját, tártá föl azon mozzanatok mind, melyek szerint a kérdést a hallgatóság előtt megvilágítani kívánta. Miután így a hallgatóságot beszéde részleteire nézve előkészítette, ekkor egyenkint sorolta elő mindazokat az érveket, melyeket a felvetett szempontokhoz képest állása igazolására s meggyőződése bebizonyítására s arra, hogy nézetének alaposságát, helyes voltát másokat is meggyőzőleg kimutassa, szükségeseknek tartott.

Megvallom, beszéde rám oly maradandó mély benyomást gyakorolt; beszédének öntudatossága, mit egy-egy szónoklatnak csakis a mély meggyőződés ereje adhat meg; a lelkesültség, melyet csakis az elve igazsága által át- és áthatott ember érezhet, mind, mind úgy hatott lelkemre, hogy valóban jól esett magamat e tudományos tekintély varázsának benyomása alatt éreznem és magamban fölkiáltanom: mily boldog a férfiú, ki hallgatóira ily csodás bűbájjal van s kit annyian s bámulattal vegyes oly nagy figyelemmel hallgatnak a tudományos vitatkozás oly terén, melyen az emberiség, más részt meg az egyén legszentebb érdekei találkoznak s érintkeznek egymással.

Csemegi Károly ur szónoklata annyira megragadó volt, hogy — ha a vita nyomban beszéde után befejezettnek nyilváníttatik — merem kockáztatni az állítást, mikép aligha a többség nem a mellett, értem a kisebbségi véleményt, nyilatkozik vala.

Azonban az idő ekkor már jóval déli 12 óra után járt s így nagyon előrehaladott lévén, a jogászgyűlés tisztelt elnöke az ülés folyamát azon kijelentéssel, hogy az délután 3 órakor folytattni fog, felfüggesztette.

A további vitára följegyzett szónokok között első helyen állt Dr. DELL'ADAMI ügyvéd ur.

Dr. DELL'ADAMI ur szintén a többség nézete mellett lépett volt a sorompóba.

Szerény felfogásom szerint nem annyira czáfolni iparkodott az ülés délutáni folyama megnyilta után a Csemegi Károly ur érvényesítette érveket, mint inkább — nekem legalább úgy tetszett — főczélja az volt, hogy rámutatva mind azon érdekekre, melyek a büntető eljárás körül a társadalom javáért biztosítandók, a hallgatóságot megnyerje azon nézetnek, hogy a fenyítő-igazságszolgáltatási politika, opportunitás céljából (cum omne jus hominum causa positum sit) mindenestre üdvösebb, ha a bíró, illetőleg a bíróság keze a törvényhozás által meg nem köttetik, hanem ellenkezőleg annak hatalom adatik arra, hogy a bűnöst azon bűn miatt, melyben azt bűnösnek lenni véli, s azon fenyítéssel sújthassa, melyet a törvényekben, a saját belátása szerint constatólt büntettré nézve megállapítva, kimondva talál. Vagyis más szóval, hogy a bíróság minősítés, sem a büntetés kiszabása tekintetében a vádló kir. ügyész indítványaihoz kötve ne legyen.

Nézetem szerint midőn tudományos igazságok, belső igazság által áthatott elvek megalapításáról, kimondá-

sáról van szó, — már pedig a jogászgyűléseknek első sorban ez feladatuk — nem azt kell kutatni s vizsgálni, hogy politika s opportunitás szempontjából mi a kívánatos s előnyös, hanem magára a dolog lényegére, a kérdés természetére fektetve a főszlyt, az ezen alapokon eszközölt következtetéssel kell bebizonyítani s igazolni: ha ez vagy az-e egyedül helyes és igaz?

Oly jeles férfiak s oly gazdag apparatussal dicsekvő kiváló szónoklati eszmecserék után — bevallom — nem mernék meggyőződésemmek nyílt kifejezést adni, ha nem volnék áthatva azon igazságtól, hogy a meggyőződés szava, jöjjön az bárkitől, mondja azt bár a legragyogóbb tehetség, avagy hangozzék az a legszerényebb ajkáról, már csak azért is figyelmet érdemel s azt tekintetbe venni kell, mert határozottan az igazság kutatása céljából hozatik nyilvánosságra.

Mindig és mindenütt ugyanis a subjectiv nézpon képezi azon mediumot, melynek segítségével válhatik a tárgyilagossá igazság vérünnké s mely által az teljesen miénk, velünk assimilálttá lehet és leszen. Ennélfogva ha magunkat informáltatni, valaminek helytelenségéről meggyőzetni akarjuk, nyíltan fel kell először is tárnunk a nézponot, hogy így a ki a tárgyilagossá igazat jobban, alaposabban bírja, minket legelőbb is az általunk elfoglalt nézpon helytelensége iránt világosithasson föl s helyezhessen át arra, hol a tárgyilagossá igazat ugyanoly szemekkel s ugyanoly tisztán szemlélhessük mint ellenfelünk.

Ez okból, még pedig annál inkább kénytelennek érzem magamat azon felfogásnak adni kifejezést, hogy ha mint ezt Csemegi Károly ur teszi, kiindulási pontul azt vesszük, *mikép a kir. ügyész és bíróság ugyan egy szerves egésznek egymást kiegészítő alkatelemei, melyek között a bűnfenyítő igazságszolgáltatás körében mindegyiknek meg van szabva teendője s így egymással összhangban, nem pedig elleniétes irányban működve képzelendők*, t. i. a vádló ügyésznek a vád alapjául szolgáló körülmények, tények tisztába hozatala és bebizonyításuk, valamint az indítványtétel, a bíróságnak pedig az elébe terjesztett substratum alapján a törvény alkalmaztatása a tett javaslat-hoz képest, és hogyha nem mellőzzük szem elől, mikép a vádrendszer-nél oly sokat és nyomósan hangoztatott jog-egyenlőség az igazságszolgáltatás közege (vádló és bíróság együtt) közt egy részről, más részről pedig a vádlott között csakis akkor biztosítható, ha a vádlott már előre tudja, mikép a vele szemközt álló közeg alkatelemei feladatukat és kiszabott szerepköreiket ki nem cserélhetik, mi megtörténne, mihelyt az a rész, melynek hivatása a törvénynek a felderített substratum nyomain való alkalmaztatása, a vádló helyett a vád terére lépne, minősíthetvén a vád alapját képező büntetőjogi tényeket s egyuttal, nagyobb mérvben s egészen más büntetést is szabhatván, mint milyen a tulajdonképi indítványozó közeg által javaslatba hozott, mondom, kénytelen vagyok azon felfogásnak adni kifejezést, hogy tekintetbe véve az ép most mondottakat, azokból logikai szükségességgel folyik annak beismerése és megengedése, mikép tisztán tudományos tekintetből egyes-egyedül csakis a Csemegi Károly ur által magáénak vallott nézet lehet a helyes, lehet az igaz.

Ha a vita folyama, a sok teendő, melyek előtt a jogászgyűlés plenuma e kérdés után még állott, nem gátolják, s a hallgatóság már különben is kifáradva s azon óhajtól vezéreltetve nem lett volna, mikép az ügy szavazás által már is eldöntessék: magam is szerettem volna hozzájárulni a discussiohoz, különösen s kiváltképen azért is, hogy hangsúlyozhattam volna, miszerint még azon okból is a kisebbség véleményében osztozom — a mint hogy azzal is szavaztam a kérdés eldöntésénél — mert jogilag a ki elfogadja, megengedi a *többet*, annak szükségkép meg kell engednie a kevesebbet, a kisebb jogosultságot is.

Már pedig, ha elfogadjuk, mint a vádrendszer lénye-

généel fogva el kell fogadnunk, hogy a bíróság ne kényserithesse a vádló ügyészt, ha ez elegendő alapot a vádra nem lát, mégis meggyőződése ellenére (mi ad absurdum vezethetne) vádat indítania, úgy mindenesetre még inkább el kell fogadnunk a kevesebbet is, hogy t. i. a vádat indító s azt bizonyító ügyész a büntetés mértéke iránt is oly propositiót tehessen, melyen túl a bíróságnak mennie nem lehet, s ismételve mondom, ez sokkal kevesebb s szükségkép meg kell engednünk, miszerint a bíróság az elébe tett előterjesztéseken túl ne mehessen.

Ennyi az, mit a VIII. magyar jogászggyűlésre nézve a nyilvánosság előtt utólag elmondani akartam, igazolására annak, miért szavaztam e kérdésben én is a kisebbséggel.

Már az a körülmény, hogy 107 ember közül 44 vallotta magáénak a kisebbségi nézetet, már ez is fényes bizonyítéka, hogy e kérdésnek tisztán tudományos mivolta a meggyőződés terén nagy és jelentékeny hódításokat tesz s ez egyszersmind biztosítékául is szolgál annak, hogy az elvnek majd a közeli jövőben való egykori enunciatioja mellett a törvényhozás opportunitási szempontból is fog oly valami módokról gondoskodhatni, melyek azokat, kik ez elvnek gyakorlati foganatosításánál, tudja Isten, minő veszélyektől tartanak, kellőleg megnyugtathassák.

Dr. Klekner Alajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Büntetőbíróságaink túlhalmozottsága és annak okai.

Statisztikai adatokkal kimutatott tény, hogy mióta a magyar büntetőtörvénykönyv életbe lépett, a bűnvádi feljelentések és bűnügyek száma tetemesen nagyobbodott. E szaporodás és a bíróságokra eredett munkahalmaz alapját még távolabbról sem lehet azon körülményből igazolni, hogy társadalmunk a btkv. életbe lépte óta erkölcsileg romlottabbá vált volna, hanem kizárólag avval, hogy az olcsóság kedvéért és a biztosabb eredmény kilátásában, számtalan tisztán magánjogi kérdés bűnvádi utra tereltetik.

Az egyik vagy másik fél hátrányára kötött adásvevés, csalás, a kölcsöntőke vagy letét visszatartása, sikkasztás, a birtokháborítás, idegen vagyon jogtalan elfoglalása címe alatt kerül a fenyítő bíróság elé, ottan tárgyalatik, és rendszeren a magánvádló elállásával végződik. A bíróságok ugyanis a tényállást, vajon fenforog-e általában büntetendő cselekmény, előlegesen rendszerint meg nem vizsgálják, hanem az eljárást, vádlottal, kinek a büntető perbe bocsátkozni rendszerint se ideje se kedve nincsen, megindítják és őt közvetlenül egyezségre kényszerítik. (Sajnos, hogy a felsőbb bíróságok a szaporodást nem a büntettek egyes nemei szerint közlik. Ily értelemben közlemények fényes bizonyítékot szolgáltatnának állításunk mellett.)

De legyen szabad ez alkalommal a btkv. csak egy §-át közelebbről megvilágítanunk.

A büntető törvénykönyv 421. §-a ugyanis a következőképen hangzik.

«A ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét (?) felhasználja, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen és az okozott kár öt forint értéket felülmul, vétséget követ el». A kihágási törvény az ezen szakasszal congrualó 127. §-ának második kikezdése pedig következőképen szól:

«Ugyanezen büntetéssel — 8 napi elzárás — büntetendő, a ki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben az okozott kár öt forint értéket meg nem halad».

Számtalan azon vitás kérdés, mely e szakasz a gyakorlati életben alkalmazásánál felmerül, úgy mint

1. A szándékra «dolusra» nézve;

a) a ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, azon kérdés merül fel, vajon csak a szándék vagy a gondatlanságból is elkövetett elfoglalás megállapítja-e a vétséget vagy sem.

A büntető törvény 75. §-ára való hivatkozással, mely szerint még a vétségekre nézve, kivéven ha a gondatlanságból (culpa) elkövetett cselekmény a törvény különös részében vétségnek nyilvánítatik, a dolus megkivántatik, az olvasó a culpose történt jogtalan elfoglalást vétségnek nem fogja tekinteni, mert a hivatkozott §. alapján magától értetődik, hogy csak a szándékos jogtalan elfoglalás megállapítja a vétséget a nélkül, hogy szükséges volna «a szándékost» a törvényben kitenni.

Ezen érvelés ellen harczol azonban a nyomban követő másik dispositio «vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja».

«Superflua lex non loquitur», ez a codificationnak első szabálya, minek alapján fel kell tennünk, miszerint a megrongálásnál «a szándékosan» szó nem felesleges, és ha ez áll, akkor az előbbi dispositio még a szándékot sem követeli.

De ha e szakasz még harmadik és utolsó rendelkezését «vagy annak (ingatlan vagyonnak) a földtől el nem választott termékét felhasználja» szemügyre vesszük, csak akkor látjuk, mily könnyelmű játék üzetett a szavakkal e szakasz szerkesztése alkalmával.

Ugyanis a ki másnak ingatlan vagyonához

1. jogtalan elfoglalás,

2. szándékos és jogtalan megrongálás,

3. fructus pendensnek felhasználása által hozzányul, az büntető törvénykönyvünk 421. §-a értelmében vétséget követ el és 3 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

Nem is képzelhető a polgári perek azon száma, melylyel ezen szakasz alapján a bűnvádi utra terelhetni. Csak egy néhány, gyakorlatomból meritett esetet legyen szabad idéznem.

1. A vesz egy térrajzlatban kitüntetett ingatlant B.-től. Az ingatlanok birtokba vétele után, az eladó hivatkozással az idézett szakaszra, bűnvádi feljelentést nyújt be jogtalan elfoglalás miatt, mert a vevőnek csak is a vádló által megjelölt vonalig van joga a vett részletet birtokba venni.

Az eljárás megindítatik, vádlott hivatkozik a térrajzra, az általa elfoglalt ingatlant sajátjának vallván. Szakértő mérnök közbenjárta után a bűnvádi bíró meum és tuum felett ítélvén, vádlottat felmenti vagy elítéli.

2. Szántás alkalmával a szomszéd tulajdonos a mesgyét tovább szántotta fel, megindítják ellene a bűnvádi eljárást, más ingatlanának elfoglalása és rongálása miatt.

3. A eladja B.-nek függő termését, ez utóbbi leszedi. A szerződés nem világos, vagy tagadja az eladást, megindítja B. ellen a bűnvádi eljárást a földtől el nem választott termékek felhasználása miatt.

A kir. járásbírókhoz utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában kibocsátott igazságügyi miniszteriumi rendelet a bűnvádi bíró hatósági köre ellen vádlottnak kifogásolási jogot nem nyújtván, már helyeg-megtakarítási szempontból is mind azon ügyek, melyek az 1881. LIX. tcz. 13. §-ának 1) pontja értelmében a polgári sommás eljárás alá tartoznak, t. i. a határjárás, mesgyeigazítási és visszahelyezési ügyek a bűnvádi bíró elé kerülnek, ki rendszerint a bűnvádi alap költségére kimegyen a hely színére, s az ügyeket per fas et nefas, elintézi.

Hiába hivatkozik vádlott az ezen §-ra vonatkozó miniszteri indokokra, hogy a törvényhozó intentiója, a ratio legis, csakis más ingatlan vagyonának bitorlását, illetőleg annak jogcím nélküli, tetteleges és erőszakos elfoglalására vonatko-

zik, melynél az ezt elkövető erre magánjogi címet nem állít, és a tett elkövetésénél neki okvetlenül tudnia kellett, hogy erre nincs joga, ez nem használ neki, a bűnperbe bocsátkoznia kell és hálát kell adnia a felsőbb bíróságoknak, ha felmentik.

E sorok célja kimutatni azon alapot, melyből a bűnvádi feljelentések és perek oly túlságos száma ered, ezen alapot képezi igen nagy részben a btkv. idézett §-a, melynek alapján a büntető bíró a meum és tuum felett ítél és tisztán magánjogi kérdések elbírálásába bocsátkozik.

A magyar bűnvádi eljárási tervezet 14. §-ának ebbeli rendelkezése, «hogy azon köz- és magánjogi kérdések, a melyeknek megállapításától függ, hogy fenforog-e és mely büntetendő cselekmény, a bűnvádi eljárásban a büntető bíróság határozatának képezi tárgyát», azon e-tre, ha a törvénybe átmenne, a fent vázolt állapotokat megörökítené és pedig oly mértékben, hogy criminalis bírák, ügyészek, criminalis rendőrök, szükséges számát előteremteni képesek nem leszünk. Mindenekelőtt nem tartjuk e §-ban eléggé világosnak kifejezve az idézett szakasz nagytudományu szerkesztőjének akaratát, nem tudjuk, hogy mit ért az alatt, «hogy azon köz- és magánjogi kérdések (?) a büntető bíróság határozatának tárgyát képezik.»

Szerény nézetünk szerint nem a köz- vagy magánjogi «kérdés», hanem a cselekmény vagy jogviszony hatálya képezheti a büntető bíróság határozatának tárgyát.

A mennyiben ilykép helyesen fogtuk fel a tervezett §-t és neki azon értelmet tulajdonítjuk, hogy azon esetre, ha valamely cselekmény büntethetősége valamely köz- vagy magánjogi viszony megítélésétől keletkezett-e, pl. tulajdonjog, jogszerű birtok, kölcsön, haszonkölcsön, letét, társaság stb. függ, a büntető bíróság e viszony felett határoz; akkor sem tartjuk ezen szakasz dispositioit megfelelőeknek.

Tudjuk, hogy oly polgári, a bűncselekménynek praëjudicáló előkérdésekkel szemben, a büntető bíró állása iránt úgy a tudományban mint a gyakorlatban a vélemények szétágaznak, hogy a törvényhozások e tekintetben eltérnek. De ha mi is elfogadjuk az érdemduz tervezőnek álláspontját, tehennők azt csak annyiban, hogy megengedjük, miszerint a büntető bíró magánjogi viszonyok felett, a mennyiben valamely büntetendő cselekmény minősítésére befolyással bírnak, «határozhasson», de nem tartjuk czélszerűnek őt ezen határozatra kötelezni és ez által az egész bűnvádi apparátust mozgásba hozatni oly esetekben, melyekben végre kiséül, hogy az egész tényálladek tisztán magánjogi természetű, hanem óhajjuk, hogy az egyes vagy vizsgáló bíró az elővizsgálati eljárást felfüggesztthesse, a polgári bíró ítéletét bevárhassa és csak ennek utána a szükséghez képest a bűnvádi eljárást folytathassa, vagy beszüntethesse.

Nézetünk támogatására hivatkozunk a szövetséges tanács által a német bűnvádi eljárás kidolgozására kiküldött bizottság 1873. évben kiadott tervezetére.

Ezen bizottság ugyanis azon helyes alapelvből indulván ki, miszerint a büntető bíró valamely cselekmény büntethetősége iránt határozni hivatva lévén, e büntethetőség alapfeltételeinek természetét megbírálni kell, hogy jogosítva legyen, tervezetének 218. §-ában következő intézkedéseket javasol:

«Hängt die Strafbarkeit einer Handlung von der Beurtheilung eines bürgerlichen Rechtsverhältnisses ab, so entscheidet das Strafgericht auch über dieses, nach den für das Verfahren und den Beweis in Strafsachen geltenden Vorschriften.

Es ist jedoch befugt, die Untersuchung auszusetzen und das Urtheil des Civilgerichtes abzuwarten».

A büntető bírónak ezen jogosultságát a fent idézett tervezet annyira világosan és a gyakorlati életből oly helyesen meritett tapasztalatokkal indokolja, hogy az ügy érdekében érdemesnek tartjuk ezen indokokat szószerint közölni.

«Wenn der vorstehend dargelegten Auffassung —

ugy mond — ungeachtet, der Abs. 2. dem Strafrichter gestattet, die Untersuchung auszusetzen, und das Urtheil des Civilgerichtes über die civilrechtliche Vorfrage abzuwarten, so sind es wesentlich Gründe praktischer Zweckmässigkeit, welche zu dieser Bestimmung geführt haben. Die Erfahrung lehrt nämlich, dass nicht selten von den Betheiligten Untersuchungen in solchen Fällen anhängig gemacht werden, wo die Rechtsverletzung, wenn eine solche überhaupt vorliegt, lediglich civilrechtlicher Natur ist und also nur Anlass zu einem Civilprozess vorlag. Nicht selten wird der Versuch gemacht, die Erhebung einer Civilklage dadurch zu umgehen, dass man die Einleitung einer Kriminaluntersuchung herbeiführt, weil man auf dem Wege und durch die Mittel einer solchen leichter, müheloser und ohne Aufwendung eigener Kosten zur Befriedigung des Anspruches zu gelangen hofft. Namentlich werden aus solchen Beweggründen in Fällen, in denen Societätsverträge, Geschäftsverbindungen, Auftragsverhältnisse u. s. w. gelöst worden sind, öfter ganz unbegründete Denunziationen wegen Betruges oder Unterschlagung erhoben. In solchen Fällen würde der Strafrichter durch das widerrechtliche Vorgehen des denunzirenden Betheiligten gezwungen sein, weitläufige Auseinandersetzungen vorzunehmen und in der That, die Aufgaben eines Civilprozesses innerhalb des Strafverfahrens zu lösen, wenn ihm nicht die Befugniß beigelegt würde, die Entscheidung des Civilrichters abzuwarten. Welche Bedeutung dieser letzteren Entscheidung demnächst in Strafverfahren beizulegen sein wird, das muss wiederum in jedem einzelnen Fall dem Ermessen des Strafrichters überlassen bleiben; denn auch hierüber lassen sich Regeln, welche auf alle Fälle gleichmässig passen, nicht aufstellen.

Die Bestimmung des Abs. 2 hat ihrem Wortlaut nach zwar zunächst den Fall im Auge, wenn ein das streitige Rechtsverhältniss betreffender Civilprozess bereits anhängig ist. Sie schliesst indess nicht aus, dass der Strafrichter auch dann die Untersuchung aussetzen darf, wenn der Civilprozess zwar noch nicht anhängig ist, seine Einleitung aber bevorsteht. In vielen Fällen wird einer der Betheiligten sich bereit finden, den Civilprozess anhängig zu machen, und es steht nichts im Wege, dass der Strafrichter hierzu eine Frist gewähre.

Der Entwurf hat geglaubt, sich spezieller Bestimmungen hierüber, so wie über die bei Aussetzung der Untersuchung den Betheiligten etwa zu stellende Warnung enthalten zu sollen, um bei der grossen Verschiedenheit der hier möglichen Fälle dem Strafrichter möglichst freie Hand zu lassen.

Dr. Hexner Gyula.

Nyílt kérdés a gyakorlat köréből.

A végrehajtási eljárás 154. §. második bekezdése így hangzik: «a telekkönyvi hatóság székhelyén foganatosítandó árverésre (147. §.) rendszerint egy bírósági tag vagy kir. közjegyző, a hely színén foganatosítandó árverésre pedig rendszerint bírósági végrehajtó küldetik ki stb».

Ezen §. — nézetem szerint — a brassói tekintetes törvényszék telekkönyvi osztályánál helytelenül magyaráztatik, mi által aránytalanul, de teljesen indokolatlanul tetemesen drágítva van az igazságszolgáltatás.

Ugyanis nálunk a kérdéses szakaszban foglalt: «rendszerint egy bírósági tag vagy kir. közjegyző» akként gyakoroltatik, hogy «rendszerint egy kir. közjegyző vagy bír. tag», mert alig tudok esetet, hogy bírósági tag küldetett volna ki az árverésnek a telekkönyvi hatóság székhelyén való foganatosítására, hanem rendszerint közjegyző.

Ime azt kérdelem: nem-e úgy értelmezendő ezen kitétel: «rendszerint egy bírósági tag vagy kir. közjegyző», hogy a kir. közjegyző csakis a bírósági tag akadályozása esetében, vagy akkor küldendő ki, ha a végrehajtató fél kívánja.

Ugyanigy értelmezendő mindenestre a végrehajtási novella 19. §-a is, mely szerint ingó végrehajtásnál *rendszerint* birói végrehajtó és a fenti 154. §. szerint, helyszínen foganatosítandó ingatlan árverésnél szintén *rendszerint* bírósági végrehajtó és csakis *annak akadályozása* esetén bírósági tag küldendő ki.

Szerény nézetem szerint ez nem is lehet máskép, mert a törvényhozás a 154. §. alkotásánál a birói tagot az okból rendeli kiküldeni, hogy — eltekintve a peres összeg nagyságától — a költségek se szaporodjanak tulságosan a telekkönyv székhelyén tartandó árveréseknél, mert ha nem ez volt a törvényhozás intentiója, akkor akkép szerkesztette volna a kérdéses szakaszt: «rendszerint kir. közjegyző vagy bírósági tag» és nem megfordítva.

Nem kételkedem azon, hogy TELESZKY István ügyvéd ur — mint eddig mindig tette — ezuttal is alapos magyarázatot fog adni a kérdéses szakaszhoz.

Hogy miért teszem a fenti kérdést, azt bátor leszek néhány gyakorlati példával igazolni.

Egy 135 frtos ügyben, melyben az ingatlan becsára 1803 frtot tesz, kiküldetik az árveréshez, mely a telekkönyvi hatóság helyiségében tartatik meg, a közjegyző és költségei 12 frt 65 krt tesznek, holott ha a végrehajtó kiküldetik, ennek költségei 3 frtot tesznek és ha birói tag küldetik ki, éppen nem merülnek fel költségek.

Egy másik 135 frtos ügyben, hol az ingatlan becsára 2300 frtot teszen, szintén a közjegyző küldetik ki. Felperes az árveréstől eláll, és erről jóval a határidő előtt értesíti a közjegyzőt, ez az iratokat visszaterjeszti, és költségei *a meg nem tartott árverés daczára* 7 frt 55 krtban állapíttatnak meg, melyeket végrehajtató köteles 8 nap és végrehajtás terhe alatt megfizetni.

Ha azonban birói tag vagy végrehajtó a kiküldött, költség egyáltalában nem merül fel.

Ugyanigy jár végrehajtató, ha a törvényszéknél eleve áll el az árveréstől.

Ehhez járul, hogy némely közjegyző — a végr. nov. 169. §-ának teljesen helytelen magyarázatában lévén — követeli, miszerint írásban tudassa vele végrehajtató az árveréstől elállást, mert ellenesetben a közjegyzőnek meg kellene jelennie a határidőn az árverési helyiségben és ott bevárni a nyilatkozatot. Ezen elállásról tanúsítvány vagy jegyzőkönyv pedig, miután a közjegyző azt betérjeszteni kívánja, 50 kros bélyeggel látandó el. Ezen eljárás által is újabb költség merül fel, mely birói tag és végrehajtó kiküldetése esetében nem fordul elő.

Végül tudok számtalan oly esetet, midőn végrehajtó foganatosít árverést a tdkvi hatóság székhelyén. y.

Egyes birtokrészletek külön árverése.

A *Jogtudományi Közlöny* jelen évi 36. számában az 1881: 60. tcz. 155. és 165. §-aira vonatkozó fejtegetéseimben azon nézet helyességét igyekeztem kimutatni, mely szerint daczára, hogy a végrehajtási törvény 155. §-ában azon kijelentés foglaltatik, hogy: «ha valamely telekkönyvi jószágtest különböző részletszámok alatt bejegyzett több birtokdarabból áll: *a végrehajtató jogosítva* van árverési kérvényében azon kérelmet előterjeszteni, hogy az egyes birtokrészletek külön bocsáttassanak árverés alá», mégis e jog nem csak a végrehajtatót, hanem az összes «érdekelteket», tehát a jelzálogos hitelezők bármelyikét is megilleti.

Ezen nézettel szemben KÁPLÁNY Géza ur ugyancsak a *Jogtudományi Közlöny* ez idei 41. számában különben figyelemre méltó cikkében azt igyekszik kimutatni, hogy felfogásom helytelen s következtetésem tévesek.

Nem azért, mintha az én nézetem helyességét mindenáron feltüntetni akarnám, sőt kész vagyok lehetőknek tartani

azt is, hogy e kérdésben a királyi tábla is tévedésben van, hanem visszatérek ismét e tárgyra azon indokból, mivel a királyi tábla közelebb ezen kérdésben döntött s így van egy tájékoztatónk hasonló esetekre.

Ugyanis egy jószágtestet képező különböző birtokrészletek eladása tárgyában a jelzálogos hitelező az 1860: 165. §-a értelmében az árverési feltételek módosítása iránt előterjesztést adott be. A kir. törvényszék azonban az előterjesztést azon indokból, mert az árverési feltételek módosítását *csak a végrehajtató jogosult* kérni, elutasította. Az elutasító végzés ellen beadott felfolyamodvány folytán a királyi tábla 43010/1882. P. sz. a. a következő végzést hozta:

«Tekintve, hogy a felfolyamodó jelzálogos hitelezők előterjesztésükben a 14808/1881 sz. a. kibocsátott árverési hirdetményben megállapított feltételek módosítását kérték s előterjesztésüket a hirdetmény kézbesítésétől számított 8 nap alatt nyújtották be, ily esetben pedig az 1881: LX. tcz. 165. §. szerint a kívánt módosítás iránt a többi érdekelt felek meghallgatása után teendő intézkedés: a neheztelt elsőbírósági végzés megváltoztattatik s az eljáró kir. törvényszék utasíttatik, hogy az előterjesztés felett a többi érdekelt felek meghallgatása után *hozzon érdemleges határozatot*».

Eddig a királyi táblai végzés.

Ebből tehát kitűnik, hogy a királyi tábla felfogása szerint azon kérdés, hogy egy jószágtest egyes birtokrészletei külön árverésen adassanak el, az árverési feltételek, illetve annak módosításai közé tartoznak, továbbá hogy ebből következőleg nemcsak a végrehajtató, hanem a jelzálogos hitelezők is jogosítva vannak kérni, hogy az egyes birtokrészletek külön árverés alá bocsáttassanak.

És nézetem szerint a királyi táblai végzés igen helyes alapon áll, megfelel a törvény intentiójának, megfelel a törvény 150. §-ában lefektetett azon vezérelvnek, hogy az árverési feltételeket a telekkönyvi hatóság akként állapítja meg, hogy: *a végrehajtást szenvedő és a jelzálogos hitelezők érdekei sérelmet ne szenvedjenek, a vevők versenye pedig ne nehezítettessék.*

Hlatky Endre.

Egyenruha.

Megvallom, hogy már régi szándékom, miszerint a börtönügyi hivatalnokok egyenruházatának kérdését e lapok hasábjain szóba hozom, a kivitelt mégis mindannyiszor elhalasztottam, mert a tárgy nem egészen idevágónak látszott. Kellemesen lepott meg tehát KÁPLÁNY Géza törvényszéki bíró urnak a folyó évi 39. számban megjelent cikke, mely a bírák és bírósági hivatalnokok részére is hivatalos működés közben kötelező egyenruhát indítványoz.

Előre bocsátom, hogy Káplány Géza urnak a hivatalnoki egyenruha czélszerűségére, sőt szükségességére vonatkozó nézetét az annak támogatására felhozott indokokból általában véve teljesen osztom, de különösen az országos büntető intézeteknél alkalmazott hivatalnokok egyenruházatának mielőbbi rendszeresítését még a következő okokból is mielőbbre ohajtom.

Az országos fegyrintézetekben és kerületi börtönökben a szolgálat és fegyelem többé-kevésbé szembetűnő módon, de mindenütt katonai alapokra van fektetve; ennek megfelelőleg egyenruhát is hord a fegyencz és rab, egyenruhát, sőt rendfokozati jelvényeket az őr, csupán a hivatalnok jár olyan mezben, a mely tekintélyét emelni semmi esetre, de kicsinyíteni sokszor már azért is alkalmas, mert hisz az öröknek és letartóztatottnak egy része ehhez hasonlót (sőt néha különbet is!) már hordott s ha az intézetet elhagyja, ismét hordani fog.

De nemcsak az őr és letartóztatott előtt emelné az egyenruha a hivatalnok tekintélyét, de a hivatalnokoknak egymáshoz való szolgálati viszonyát mindenkor szembe-

tűnővé tevén: a fegyelmet itt is elősegitené, sőt a hivatalnok állami tisztí állását és rangját mások által is felismerhetővé tevén, a hivatalnok tekintélyét a társadalomban is emelné.

A fegyintézetek krónikái hivatalnok ellen intézett nem egy merényletnek történetét jegyezték fel; talán helyesen kombinálók úgy, hogy az egyenruhával járó oldalfegyver ezeket még ritkábbakká tenné, a mennyiben a gonosz szándéku rab kiszemelt áldozatát fegyverkezve látván: több kockázattal állana szemben.

Európa majdnem minden államának börtönügyi hivatalnokai egyenruhát viselnek; belátta ennek szükségét kormányunk is, sőt Dr. KELEMEN MÓR miniszteri biztos 1878-ban az összes intézetek igazgatóitól véleményeket és tervezeteket is kívánt be; mindazonáltal az egyenruha kérdése mai napig is függőben van, holott rendszeresítése ma sokkal sürgősebb mint valaha volt.

Némely intézetek hivatalnokai ugyanis a felismert szükség s tán egyéb által indítatva, de az említett tervezet által is felbátorítva már hosszabb idő óta intézetben és azon kívül is egyenruhát viselnek (persze minden intézetben más, saját találmányut), s így a rendszeresítés (vagy esetleg betiltás) már csak azért sem halasztható, mert azok (kivált katonatisztek) részéről, kik ezen egyenruhákat látják, de a szabályzatot a «Közlöny»-ben nem olvasták, s mert még meg nem jelent, nem is olvashatták, s erről informálva is vannak, különféle, néha gunyos megjegyzések tétetvén, az, minek a hivatalnokok tekintélyét emelnie kellene, ellenkezőleg hat.

A szabályozás még inkább szükségesnek tűnik fel, ha tudjuk, hogy némely intézetek hivatalnokai magasabb kitüntetést (több számú rózsácskát) viselnek, mint a milyen őket XI. vagy X. rangfokozatuknál fogva megilleti, mely visszaállapot nézetem szerint alig volna tovább is tűrhető.

Reméljük, hogy az erdészekét nemsokára az igazágügyi hivatalnokok egyenruházatának szabályozása fogja követni.

Balkay István,
kir. börtön-igazgató.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A közigazgatási hivatalnokok minősítésének törvénye a képviselőházban megszavaztatott. Ezzel a bürokratikus hierarchia létesítésére a legfontosabb lépés megtétele és csak rövid idő választhat el a centralisatio teljes keresztülvitelétől. Az ezeréves megyei önkormányzat sirbaszállását most kevesen fogják siratni, kik a jó adminisztrációt földolognak tartják és azon hiedelemben vannak, hogy a korrupció szervezeti és nem társadalmi jelenség, mely épugy befészkelte magát a legcentralisáltabb államkormányzat mellett (mint Oroszország mutatja), ha socialis okai fenforognak, mint a teljes önkormányzatba. — Az egyetemi tanulmányok mai szervezése mellett nem sok köszönet lesz ezen új törvényben. Elismerte mindenki, hogy ezt reformálni kell, de hát sürgősebb a tető mint a fundamentum, és mi már megszoktuk a felülről kezdő építés mesteriségét.

— A bűnügyi esküdszék című röpiratot vettünk Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédől, mely az *Ellenzék*-ben megjelent cikkek lenyomata és Dr. GROISZ kolozsvári egyetemi tanárnak van ajánlva, kitől mint az esküdszék lelkes védőjétől várja, hogy az országossá vált mozgalomban mielőbbi tevékeny részt vegyen. Jellemző, hogy ép Erdélyben kapja leghatározottabb czáfolatát a nyelvi s nemzeti ördög falrafestése. FISCHER igen helyesen veti fel azon kérdést, hány nyelv ismeretére akarják majd kötelezni a táblabírákat, ha a kir. táblák tárgyalásain közvetlenség kívántatik meg? Érdekes az 1848-ki esküdszéki mozgalom és SZEMERE BERTALAN felszólalásainak ismertetése. Bizton remélhető, hogy Erdély férfiasan fog sorakozni a döntő pillanatban a jury kivívása mellett.

— A budapesti ügyvédi kamara rendkívüli közgyű-

lést tart f. h. 26-án a bűnvádi eljárás tervezete fölött adandó vélemény tárgyában. A közgyűlésen szakszabotóság kiküldése fog indítványoztatni. Mindenesetre nagyszámú bizottság (legalább 20 tagu) szükséges, hogy az némi súlylyal bírasson és ne függjön véleményében minimális többségtől.

— A polgári codex iránti enquête eddig 12 ülést tartott és letárgyalta a javaslat 45 §-át. Ha ez így tart, akkor az egész törvénykönyv körülbelül 3000 §-a az enquéten keresztül megy talán 10 év alatt.

— Az írói s művészi tulajdonról szóló törvényjavaslat a képviselőház elé terjesztetett. A fontos műre legközelebb visszatérünk.

— A Magyar Jogászegyletben az örökjogi codifikációról folytatott vita, mely igen széles körökben keltett érdeklődést, egybeállítva meg fog jelenni. A füzet az egylet tagjainak megküldetik mint tagilletmény.

— A Zeitschrift für das Gesamte Handelsrecht című folyóirat legutóbbi füzetében Dr. NAGY Ferencz ismerteti a legújabb magyar kereskedelmi és váltójogi irodalmat. Ugyanezen füzetben találjuk az általunk pár hónappal ezelőtt tárgyalt orosz váltótörvény javaslatának megbeszélését a szerkesztő GOLDSCHMIDT tollából.

— Az olasz Mancini-féle encyklopedia újabban vett füzetei gazdag tartalmából két kiváló dolgozatot emelünk ki. Az egyik a vizi jogról (acque), a másik a vádálá helyezésről (giudizio d'accusa) szól. Most aktualis jelentőségű az utóbbi reánk nézve, melynek szerzője L. CASORATI, a ki összehasonlító törvényhozástudományi alapon azon eredményhez jut, hogy fölényt ad a GLASER-féle osztrák perrendtartásnak, mely a kötelező bírói vádálá helyezést mellőzi. Csakugyan nincs értelme vádlott egy garanciájának, ha ő azt igénybe venni maga sem akarja s így az ügy lebonyolítása gyorsabb, egyszerűbb lehet. CASORATI véleménye mellett a legnagyobb olasz tekintélyekre hivatkozhatik mint p. o. CESARINI-ra (Le riforme giudiziarie in Italia pp. 205. 206.), CARRARA-ra (Opuscoli vol. 6. p. 425.), BORSARI-ra (a kommentárban) stb., kik mind az osztrák rendszert pártolják.

— A lipcsei német birodalmi törvényszék könyvtára, mint a legújabban megjelent katalogusból kitűnik, 45,000 kötetre megy, melyből jogi szakmunka 40,000.

— Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése november hó végével lejár, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Az előfizetés most legcélszerűbben márczius hó végéig eszközölhető, miután az évnegyeddél a lapoknak mindig egy-egy ugryszólván önálló része fejeztetik be, s ugyanazokból az évnegyedek végén a kiadó-hivatal a lapokhoz mindig postautalványt is mellékel, a melyeken az előfizetés megújítása eszközölhető.

Előfizetési áraink deczember elejétől márczius végeig, azaz négy óra 4 frt.

A kiadó-hivatal.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

Kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára

1883-dik évre.

Hasznos jegyzetekkel és 366 jegyzéklappal ellátva.

Ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

MAGYAR CSÖDTÖRVÉNY

1881: XVII. törvénycikk.

AZ ÖSSZEHAONLÍTÓ JOGTUDOMÁNY
IGÉNYEINEK LEHETŐ FIGYELEMBE VÉTELÉVEL

Irta Dr. HERCZEG MIHÁLY.

I. rész. ANYAGI JOG.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ..... 6 Ft
negyedévre ..... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Pénzügyi közigazgatásunk fejlesztése.

Ezen körülmények teszik felfoghatóvá és indokolják azon kifogásokat és panaszokat, melyeket hazai pénzügyi közigazgatásunk ellen is naponta hallhatni.

Vajon nem épen a pénzügyi törvényeknek és rendeleteknek kellene-e olyanoknak lenni, hogy azokat még a legközönségesebb ember is könnyen felfoghassa és megértesse és magát annak tartalmához alkalmazni tudja?

Ha a pénzügyi közigazgatás külön ágazataira vonatkozó törvények és rendeletek tételeinek feltalálhatására külön szótárakra lesz szükségünk s nem lesz gondoskodva arról, hogy azok egybeállítása egyszerű, tiszta, világos, könnyen áttekinthető legyen, hová jutunk pénzügyi közigazgatásunkkal?

Ezen kérdésekben megvan a felelet, menjünk tehát tovább.

Aligha teszi valami inkább próbára a hivatalnoki kart, mint a pénzügyi közigazgatás.

Nem is említve a pénzkezelés által igényelt megbízhatóságot, pontosságot és kiváló figyelmet, de azon számos intézkedések természetét véve szemügyre, melyek a pénzügyi közigazgatás körébe tartoznak, a hol minden lépten nyomon a magános érdeke az államkincstár, vagy jobban mondva az adófizető közönség érdekével van szembe állítva, a hol a túlnyomó nagy többség mind adózó polgártársai rovására kíván az adófizetéstől szabadulni, a hol a jogos sérelmek orvoslása, a hivatalnokok figyelmetlensége, netáni botlása és ezer meg ezer kényesebbnél kényesebb természetű kérdés vár megnyugtató megoldásra, mennyi higgadt-ság, tárgyilagosság, türelem és szakértelem szükséges az ilyen kérdések helyes megoldására?

A szolgálat ilyen nemében a munkafelosztás, a felelősség, a becsületes kitartó munka méltó elismerése, a függetlenség fel és lefelé és azzal kapcsolatban az anyagi gondoktól való biztosítás, mind megannyi érdekes anyag egy pénzügyi közigazgatási és szervezésre hivatott szakember felmunkálására.

A pénzügyi közigazgatás egyszerűsítése, tisztasága, az eljárás pontossága és gyorsasága nem lehet közönbös épen úgy az államhatalomra, mint magára a nagy közönségre nézve.

Az államhatalomnak jól felfogott érdekében nem lehet feladata főleg a pénzügyi közigazgatás szövevényességét és nehézkességét s azzal szükségszerűleg az attól való elidegenedést fejleszteni.

A tárgy nagyon fontos és érdekes; megérdemelné, hogy törvényhozóink és államférfiaink többet és behatóbban foglalkozzanak az odatartozó kérdésekkel, mert csak úgy lesznek képesek tisztába jönni azon eszméikkel és elveikkel, melyekre egy jóra való pénzügyi közigazgatási rendszer alapítható, melylyel habár huzamosabb idő alatt a mostani bajokat elenyésztetni s az egész szervezetbe egészséges élénk s megnyugtató működést önteni lehetne.

Most nagyon idő- és alkalmoszerű foglalkozni a pénzügyi közigazgatás fejlesztésével; mert nem sokára újabban napirenden lesz a *közdok kezeléséről* és a *pénzügyi közigazgatási bíráskodásról* szóló törvényjavaslat tárgyalása. Ezen javaslatok megvitatásának kell feltüntetni azon érdeklődést, mit az ügy fontossága követel; az eredmény meg fogja mutatni, hogy mire becsüli az ország pénzügyi közigazgatását. x. y.

Vizsgálati fogság és szabadlábra helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében.

I.

A bűnvádi eljárás régen várt tervezete elvégre elkészült. Sok jogosult igény vár tőle kielégítést, számtalan legfontosabb egyéni és társadalmi érdek, melynek védelme eddig csaknem egészben *véletlen* és legnagyobb részt *ellenőrizhetlen* volt, általa remél *biztos*, mert törvényes oltalmat.

Azt hinni azonban, hogy *minden* várakozásnak megfelelően vagy megfelelőhessen, balga hiedelem, teljesíthetlen kívánság.

Nagy, szerves alkotások, mint minő a bűnvádi eljárás tervezete, melyek a legkülönfélébb életviszonyok, a legfontosabb érdekek kategóriáit ölelik át, melyek számtalan, egyaránt elismerésre érdemes és elismerésért küzdő alapjogok

kiegyenlítését czélozzák, *minden* irányban kielégítőek nem is lehetnek. Majd ezen, majd azon életviszony látszik több tekintetbevételt érdemelni a másik rovására, majd ezen érdek vagy jog uralkodása a másik fölött látszik jogosultabbnak. Mind ily kicsinylett életviszony, ily háttérbe szorított érdek vagy jog hive, *saját* álláspontjából ítélvén meg a tervezetet, azután annak számos intézkedését fogja helyteleníteni.

Azonban *ez* nem a valódi alap, melyen a bírálóknak első sorban mozognia szabad ily szerves alkotással szemben.

A döntő az marad, vajon az *alapvető elvek*, melyeken a bűnvádi eljárás föl van építve, azok-e, melyek *korunk műveltségének, az igazságszolgáltatás valódi igényeinek* és annak *értvényesítésére hivatott közegekre és eszközökre* való tekinteteknek megfelelnek.

Csak ezen kiindulási pont mellett lehet azután biztos megítélésére jutni ilyenmü mű valódi tudományos és törvényhozási becsének.

Ezen megítélési alapról tekintve a tervezetet, meg kell vallani, hogy benne mind azon elvek érvényesülését találhatni, melyek diadalától mindenütt a jobb igazságszolgáltatás korszakát számítják.

A *vádrendszer*, a szabadelvű, művelt népek igazságos jogszolgáltatásának ezen csálhatatlan jele és legerősebb biztosítéka az egész eljárás alaposzlopául letéve, az *előnyozás és vizsgálat* a védelem hathatós *ellenőrzése* alá helyezve; maga a *védelem* szerepköre tágabbá és szabadabbá téve az eljárás minden stadiumában; az előzetes *letartóztatás* és *vizsgálati fogság*, az egyéni szabadság követelményei alapján való rendezése; a *vádtanács* alkotása vádlott érdekeire való tekintettel; a *főtárgyalás* és *felelkezési rendszer* olyatén szervezése, mely az esküdtszéknek indokolt mellőzésével a bizonyítékok szabad méltatása, a tárgyalás közvetlensége és nyilvánossága mellett az *igazságos ítélethozatal* minden lehető biztosítékait nyujtsa: ezek nagyjában elvi alapjai a tervezetnek, miért méltán nevezhetni azt a *modern büntető eljárás tervezetének*.

Némelyek e kiérdemlett elnevezést meg fogják vonni a tervezettől, mert ezek nézete szerint újabbkori bűnvádi eljárás esküdtszék nélkül nem is gondolható. Sőt az ez irányban itt-ott elvétve nyilvánult vélemény még tovább megy és azon *egyetlen intézmény* sorsától az *egész* tervezet becsét hajlandó függővé tenni.

Igazságtalanabb eljárást én azonban alig ismernék. Mert bármennyire állitgassák is ezen vélemény hívői ama szerves, elválaszthatatlan összefüggést, mely az esküdtszéki intézmény és az eljárás *egésze* közt fonforog, és melynél fogva annak hiánya már előre is a teljes értéktelenség bélyegét süti az egész eljárási tervezet constructiójára, annyi mégis elvitázhatlan, hogy a bűnvádi eljárásnak vannak egyes, igen lényeges részei, melyeknek miként való szervezése az esküdtszék létesítésétől csakugyan független.

Vagy mi törvényhozási akadály foroghat fen arra nézve, hogy az előzetes eljárást, a vizsgálat számos processualis intézményeit, a bizonyítékok beszerzésének és alkalmazásának módjait, szóval a főtárgyalást előkészítő, felette tetemes részét az eljárásnak, tekintet nélkül az esküdtszékek szervezésére construálja?

En magam is — mint a tervezet — meleg hive vagyok az esküdtszéki ítélő bíróságnak, és fennen tudom becsülni az ítélet igazságosságának mindazon nagy és erős biztosítékait, melyeket ez nyujt. Azonban én sem zárkozhatom el azon mély fontosságú érvek előtt, melyeket a tervezet az esküdtszékeknek ez idő szerint nálunk való felállítása ellen hangoztat.

Nem csupán a tervezethez fűzött statisztikai táblázatok komor és intő szövege szól ellene, mely elég érthetően mutatja, hogy az ország legnagyobb részében a legkülönfélébb nemzetiségű nyelvek területileg egymáson keresztül-

kasul fonódnak. Így már technikailag kivihetlenné tünik fel oly esküdszék szervezése, melynek minden tagja mindazon területbeli nyelveket beszélje. A kölcsönös és teljes megértés a bíróság és vádlott között elérhetetlen marad, és így az igazságos ítéletnek már előre is alapja ki van szedve. Az esküdszék ily körülmények közt tartalom nélkül való forma, egy veszélyes, mert az igazságot színlelő hazugság fogna maradni mindvégig.

Még ennél is meggyőzőbb azonban az, mi ugyan nem beismerten, de félre nem ismerhetően ezen nemzetiségi statisztikai számadatokból foly. Ki olvasni tud és akar, annak látnia kell, mint küzd a tervezet erős tudományos meggyőződése e kérdés körül a hazafiui lelkiismeret alapos aggodalmával.

És én ebben látom voltaképen a kérdés magvát. Ez által *le van emelve a kérdés a bűnvádi eljárás, a bírósági szervezet és az igazságügyi politika szűkebb alajjáról és áthelyezve a nagy állami létkérdések magaslátára.*

Midőn tehát egyrészt alapos aggodalom merül fel az iránt, vajon az országban uralkodó nyelvviszonyok miatt egyáltalán nem lesz-e még hiányosabb az esküdszék mint a mostani bíróság; midőn másrészt még alaposabb azon aggodalom, hogy a mai napság mind veszélyesebb aspirációkkal eltelt nemzetiségek az ország számos pontján felállított és bírói meggyőződésében kevésbé ellenőrizhető esküdszékeket mint megannyi aknákul fognák felhasználni, hogy az erősödésnek indult *egységes államiságunkat és magyarosodásunkat kellő szívvel támadhassák* meg, úgy ezekkel szemben elhatározásunkban haboznunk nem lehet, nem szabad.

Kivételes, rendkívüli állapot kétségtelenül, hogy állami létkérdésnek kelljen tekinteni egy igazságügyi kérdés megoldását. De tagadhatlan, hogy ezen állapot létezik. Szemet hunyni előtte vagy kicsinyleni jelentőségét, annyit tenne, mint egy elérendő magas állami cél miatt mint minő kétségtelenül az esküdszék által való büntető igazságszolgáltatás, a *legmagasabb állami cél, magát az államot kockára tenni.*

Meg kellvén tehát barátkozni azzal, hogy egyelőre az esküdszéki ítélő bíróság mellőzése elkerülhetlen, a tervezet bírálata csak akkor fog feladatának megfelelni, ha ezt egyelőre mint változhatlant elfogadja, és egyrészt a tervezetnek ezen kérdéstől független, nagy és fontos részeit teszi vizsgálat tárgyaivá, másrészt, ha azt kutatja, mennyiben gondoskodott a tervezet *hatóságos biztosítékokról*, hogy az esküdszék nélkül is *igazságos ítélethozatal elérthessék.*

Ez lévén meggyőződésem azon állásról, melyet a tervezettel szemben elfoglalnunk kell, ez alkalommal a tervezet azon részével óhajtók foglalkozni, mely a *vizsgálati fogság és a szabad lábra helyezés* intézményét és föltételeit tárgyalja
Dr. Stiller Mór.

Több ízben kifejtettük lapunk álláspontját az esküdszék kérdésében; felesleges tehát, hogy a jelen cikkre vonatkozólag újra elmondjuk ellenérveinket.
Szerk.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.

Idei szept. 10-én két éve mult, hogy az 1880: XLV. törvénycikk és az ennek alapján 1880. aug. 23-án 2364. sz. a. kiadott utasítás életben vannak.

Két év rövid idő, de mégis elég arra, hogy fölöttük ítélni lehessen; mert az új törvény és utasítás minden szaka-sza azóta a gyakorlatnak tűzpróbáján ment keresztül.

Már az 1879. nov. 20-án az erzsébetvárosi kir. törvényszéknek elnöke útján 1590/eln. sz. alatt Dr. PAULER Tivadar igazságügyminiszter urhoz fölterjesztett: *«Birtokrendezés Erdélyben»* című kéziratban levő, jogi tanulmányomban az azelőtt fenállott eljárás és gyakorlat hiányait, ferdeségeit előadva megkísérlettem gyöngye erőmmel kimutatni azon reformokat, melyeknek mielőbbi létesítése szükséges. Sőt 1880. május 2-án kelt, nyomtatásban megjelent, és a

képviselőházhoz is beterjesztett és ott az igazságügyi bizottsághoz utasított törvényjavaslatomban már szakaszokba öntve formuláztam is reformjavaslataimat.

Azon kiváló szerencse ért, hogy dolgozataim úgy az új törvény megalkotásánál, valamint az utasítás szerkesztésénél figyelembe részesültek; de mégsem annyira, hogy több üdvös és fontos javaslatom ne mellőztetett volna. És így habár elismerem, hogy az új törvény és utasítás (igen sok üdvös és kitűnő intézkedése nevezetesen haladást képezvén) az eljárást hasonlíthatatlanul jobbra, gyorsabbá és biztonságosabbá tették, mint a régi volt, azok nem elégitettek ki engemet teljesen. Azonban vártam, hogy a gyakorlat, minden intézménynek ez egyedüli próbaköve, aggályaimat eloszlassa, vagy hogy azokban még inkább megerősítsen. De aggályaim azóta nemcsak hogy megerősödtek, hanem meg is szaporodtak. Sőt szomorúan hallok és tapasztalom, miszerint vannak, kik az új törvénynek és utasításnak nem egy szakaszát tévesen fogják fel, helytelenül alkalmazzák; és így rövid két év alatt már is bekövetkezett azon visszásság állapot, hogy a hány a törvényt, annyiféle a gyakorlat. De ezt eltűnni, megengedni semmikép sem szabad. Mit tegyünk tehát, hogy ezt megakadályozzuk? Minden esetre legcélszerűbb volna, ha az igazságügyminiszter ur megbíz egy szakembert azzal, hogy az erdélyi birtokrendezési eljárásról a bírák, a felek és ügyvédek számára írjon egy oly szakmunkát, mely az eljárás minden egyes mozzanatát úgy elméleti mint gyakorlati szempontból kimerítően tárgyalja, úgy hogy az az egyetemeken is tankönyvül, a kezdőknek is kalauzul szolgálhasson. Én is szándékoztam ily kézikönyvet írni, de föl kelle hagynom kedvencz eszmém, mert saját költségemen nem vagyok képes azt kiadni, ily művekre pedig a mai világban Mécénás nem igen akad. De hogy eszmém kárba ne vesszenek, minthogy azok az annyira szükséges egységes felfogáshoz és egyöntetű eljáráshoz az utakat talán némi részben mégis csak egyengetni fogják; hogy jó indulatu kritikával felidézett eszmeharcz után az eszmék tisztázását előmozdítsam; hogy saját kételyeimnek és aggodalmaimnak őszinte előadásával a nálamnál tapasztaltabb szakférfiak véleményét és utbaigazítását kikérjem; s hogy végre a szép ország rész jobb jövőjének és felvirágzásának előidézésére kétségtelenül nem csekély mérvben szolgáló birtokrendezések, tagosítások és arányosítások javítására, azoknak olcsóbbá és gyorsabbá tételére vonatkozó reformjavaslataim iránt az irányadó és döntő körök figyelmét lekössem: ez igen tisztelt szaklap hasábjait keresem föl.

I. FEJEZET.

A megengedhetőségről.

1. Legelő, erdő és nádaselkülönítési és arányosítási ügyekben.

Meglepő jelenség, hogy az elkülönítési ügyek csak a megengedhetőség kérdésében évtizedeken át elhúzódnak. Ily perek legtöbbje 20—25 év óta van folyamatban a nélkül, hogy a megengedhetőség kérdésében egyezség vagy ítélet keletkezett volna.

Mi ennek az oka? Két körülmény.

Először azon idegenkedés, mondhatni gyűlölet, mely az ilyenü perek iránt általában észlelhető. Mert ha az elkülönítendő területek a községnek telekkönyvében és birtokában vannak — az urbéresék, ha pedig a volt földesurak telekkönyvében és birtokában vannak, ez utóbbiak mindent elkövetnek arra, hogy az elkülönítés megakadályoztassék vagy legalább mennél tovább elhúzzassék.

Másodszor azon felületesség, melylyel az ügygondnokok — tisztelet a kivételeknek — a keresetet szerkesztették és folytatták. Legtöbb ügygondnok ugyanis eleget vélt tenni kötelességének, ha elment a telekkönyvi hivatalba és lemá-solta a község nevén álló telekjegyzőkönyvet s azután

minden előtanulmány és helyszíni nyomozat nélkül beadta a keresetet; de sok még ennyit se tett, hanem csak szokásos helyi elnevezéseik szerint sorolta fel azon területeket, melyeket elkülönítés alá tartozóknak hitt. Keletkezett is aztán számtalan halasztás után replika, duplika s gyönyörű confusio.

Maga az a gondolat, hogy közös helyeket a község nevén álló telekjegyzőkönyvben keressünk, helytelen; habár kétségtelen, hogy a telekkönyvi helyszínelők a község nevén álló telekjegyzőkönyvbe is vettek föl közhelyeket, sőt sok községben minden közhelyet csakis abba vettek fel. De a telekkönyvi helyszínelők sokszor tudatlanságból, sokszor önkényüleg temérdek hibát követtek el, s nem egy helyt minden figyelmeztetést mellőzve úgy jártak el, amint nekik tetszett.

Ne feledjük el, hogy a jobbágy minden birtoka a földesuré volt, a jobbágy a földeket nem öröktulajdonul, hanem pusztán haszonélvezetül — habár örök vagy meg nem nevezett időre — kapta bizonyos bérfizetés és szolgálmányok (füstpénz, robot, dézsma, kilenczed, tized stb.) teljesítése mellett. A földesur saját erdejéből engedett a jobbágnak faizási haszonnyújtást; saját legelőin, nádasaiban engedett nekik legeltetési, illetőleg nádlási használatot. A közösen használt legelő, erdő és nádas tehát mind a földesur tulajdona, következésképp ezeknek nem a község nevére nyitott telekjegyzőkönyvben, hanem az illető volt földesur telekjegyzőkönyvében van helyök, és itt is kellett volna azokat a telekkönyvi helyszínelés alkalmával felvenni. Ebbeli meggyőződésemben megerősít a m. kir. Curia mint legfőbb ítélőszéknek 1873. július 1-én 5779. sz. a. kelt. következő döntvénye is: «Oly helyen, hol a legelőelkülönítés még meg nem történt, a legelő a telekkönyvi helyszínelés alkalmával a földesur nevére lévén — a község közös használati jogának kitüntetése mellett — felveendő, ha a helyszínelés nem ekkép történt, kiigazításnak van helye. E kiigazításnál a telekkönyvi rendelet 4. §-ának azon szabálya, hogy az urbéri viszonyokból eredő igények kiigazítás tárgyát nem képezhetik, mert ezen esetben csak a tényleges viszonyokkal ellenkező hibás felvétel kiigazítása, és nem az urbéri viszonyból származó igények érvényesítése forog szóban. A 3 év alatti elbirtoklás csak a tlkvi. rendtartás II. része szerint történt bekebelezések folytán foglalhatván helyt, a helyszínelési fölvétel alapján a polg. törvkönyv 1467. §-ában meghatározott elbirtoklásra alapított kifogás nem érvényesíthető».

A közös helyeket tehát nemcsak a község nevére nyitott telekjegyzőkönyvben, hanem a volt földesurak telekjegyzőkönyveiben is kell keresnünk. Igen helyesen teszi perindítás előtt az ügygondnok, azután pedig a kiküldött, ha az illető községnek összes telekjegyzőkönyveit átvizsgálja. Hasznos ez átvizsgálás azért is, mert az egyes telekjegyzőkönyvekben habár a tlkvi rend. 4. §-a értelmében az urbéri kapcsolat és az azzal rokon viszonyokból felmerülő igények a hirdetmény folytán megtartott tárgyalásokból ki is voltak zárva, az urbéri viszonyokra vonatkozó olyan óvásokra és egyéb feljegyzésekre bukkanhat, melyeknek hasznát veheti.

Ha már most megszereztük és hiteles másolatban kivettük a volt földesurak és a község telekjegyzőkönyveit, még mindig nem tudjuk egész biztossággal, hogy melyek hát az elkülönítés alá tartozó közhelyek? mert a míg egyrészt a volt földes uraknak nem minden erdeje, legelője és nádas volt közös, úgy másrészt a községnek mint erkölcsi testületnek is lehet ingyenes használat tárgyát nem képező, kizárólag a község által községi célokra használt saját erdeje, legelője és nádas. Az ügygondnoknak tehát a helyszínen megejtett nyomozás és szerzett tapasztalatok alapján kell a nevezett telekjegyzőkönyvekben foglalt helyrajzi számok közül a keresetben egyenkint elősorolni azokat, melyek elkülönítés tárgyai.

Ha ily gondos előtanulmány és nyomozat után adna be az ügygondnok helyesen felszerelt keresetlevelet, mily könnyű, mennyire egyszerű és világos lenne a további teendő! Azt hiszem, hogy sok esetben tisztában lévén a felek minden irányban, már az első tárgyaláson egyezség jönne létre.

Az utasítás 13. §-a alapján a törvényszék az ügygondnokot a megengedhetőségi kereset beadására a 7. §-ban foglalt (50—500 ft) pénzbírság terhe alatt szoríthatja.

Itt egyuttal megemlítem, hogy az eljáró bíró az utasítás 15. §. 10. bekezdése értelmében az általa ügygondnokul kinevezett ügyvédet a képviselő elfogadására a 7. §. szerint 50—500 ftig, a per tárgyára vonatkozó közös okiratok előterjesztésére mindenik felet felfedező eskü, vagy esethez képest 100—500 ftig terjedhető pénzbírsággal szoríthatja; a tárgyaláson rendetlenkedőket a 103. §. értelmében az 1874: XXXIV. tcz. 67. §. a) pontja szerint 10—100 ftig terjedő pénzbírsággal sújthatja; az alapos ok nélkül meg nem jelent vagy vallomást tenni vonakodó tanukat és szakértőket pedig az 1868: LIV. tcz. 206. §-a alapján 10—300 ftig terjedhető pénzbírság s behajthatatlanság esetében minden 5 ft helyett egy napi fogságbüntetés terhe alatt szoríthatja.

Kérdés: lehet-e az utasítás 7., 13., 24., 45. és 103. §-ai alapján kirótt pénzbírságokat behajthatatlanság esetében fogságra átváltoztatni épen úgy, mint ezt a ptv. 206. §-a alapján tenni jogunkban áll?

Szerintem nem. Mert az utasítás 7., 13., 24., 45. és 103. §-aiban ily átváltoztatásról nincs szó. Az utasítás 103 §-ra «fogságbeli büntetések» alatt tisztán és egyedül az 1868: LIV. tcz. 206. §-át értette, a hol az ily átváltoztatás világosan megengedtetik; mert különben ezen az egyéni szabadság megfosztására vonatkozó nagyon fontos intézkedés a többi szakaszból sem maradt volna ki.

De hová fordíttassanak a fentebbi szakaszok alapján behajtott pénzbírságok? Az utasítás erről nem rendelkezik. Ennél fogva nincs egyéb hátra, mint a behajtott pénzbírságokat a kir. államkincstár részére a kir. adóhivatalba beutalni.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

(Folyt. követk.)

JOGIRODALOM.

Dr. HERCZEGH MIHÁLY *csődtörvényének bevezetése.*

Szerző idézi LAURENT «Cours de droit civil» című művéből azon megcáfolhatlan igazságot, hogy «la science du droit ne consiste que dans la connaissance des principes et de leur motifs.» Igaz, csak hogy ép a főelveket és azok indokait nem látjuk helyesen alkalmazva szerző Magyar csődtörvény című művében.

Mindjárt a «bevezetésben» oly tévedésekkel találkozunk, melyek sem törvényünk szellemének sem a gyakorlat kívánalmainak meg nem felelnek. Szerző által ugyanis a csőd ekként definiáltatik:

A csőd alatt oly állapotot értünk, melyben az adós összes tartozásainak teljes törlesztésére bizonyos időben végrehajtás alá vonható elegendő vagyonnal nem bír. Fogalmához tehát okvetlen megkívántatik egy adós, több hitelező és vagyonhiány. Tévedés — hogy ne mondjuk — vastag hiba.

Nem áll, hogy a csőd alkotó elemét okvetlenül a vagyonhiány képezné, minthogy csődtörvényünk 248. §-a értelmében kereskedők ellen vagyonhiány nélkül az esetben is megnyitandó a csőd, ha az illetékes törvényszék valamelyik hitelezőnek, igazolt követelésre alapított csődnitási kérelméből, a fizetések megszüntetéséről minden kétséget kizáró módon tudomást szerez. Ebből kifolyólag nem szükséges, hogy vagyonbukott, helyesebben közdós fülíg

adós legyen, mint azt szerző 2. alatti jegyzetében mondja. Látni való tehát, hogy a csőd pointe-je nem mutatkozik a vagyonihiányban.

De a csőd ekkénti definitiójának nem ez az egyedüli hibája. Szerző a csőd értelmezéseül közadós azon *állapotát* veszi, melybe ez az által jut, hogy bizonyos időben tartozásainak törlesztésére elegendő vagyonnal nem bír. Ez csak egyik ok a csődnitásra, de még nem csőd, mert nagyon gyakran fordul elő, hogy a fizetéseképtelen adós ellen a csőd meg nem nyitattik. Oly esetben t. i., midőn az adós csak egy hitelezője van avagy midőn vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen: a csőd meg nem nyitattik. Csakis csődnitás folytán lesz csőd. Nem a vagyonihiány, de még az adós fizetéseképtelensége sem képezi a csődöt, hanem mindez csak ok lehet a csődnitásra. A definitióban tehát az ok az okozattal van összecserélve.

A csőd továbbá nem állapot, hanem jogintézmény, melynek folytán közadós elveszti rendelkezési és kezelési jogát a csődtömeghez tartozó vagyona fölött és a melyből folyólag a csődtömeg a hitelezők aránylagos kielégítésére fordíttatik.

Mi tehát csőd alatt azon jogintézményt értjük, melynek értelmében a hitelezők a közadós csődnitási-kori és csődnitás utáni végrehajtás alá vonható összes vagyonából a csődtörvényben szabályozott módon kielégítendők.

Ugyancsak a «Bevezetés»-ben szerző, a csőd idejét tekintve, anyagi és alaki csődöt különböztet meg akként, hogy annak helye van ítélet nélkül is akkor, midőn a tulajdonos már annyira túl van terhelve adósságokkal, hogy azokat kielégíteni többé nem képes.

Ítélet előtti csődöt a magyar csődtörvény egyáltalában nem ismer. Csőd csakis az esetben van, hogy ha a bíróság a csődöt megnyitottnak itéli. Lehet az adós fizetéseképtelen a nélkül, hogy vagyona ellen a csődület kimondatnék; de az adós ebbeli állapota — mint már fentebb kimutattuk — nem képez csődöt. Nincs tehát ítélet előtti csőd, és így a csőd idejét tekintve sem lehet anyagi csőd. Ha az anyag megvan a csőd kimondására, úgy a csőd ítéletileg megnyitattik.

Az anyagi és alaki csőd vagy jobban mondva fizetéseképtelenség közti különbség csakis a fizetéseképtelenség büntetőjogi hatályára bír érvénnyel. Büntetőjogi hatályára nézve már különbség teendő, vajon az adós ellen elrendeltetett-e a csődnitás avagy nem. És pedig azért, mert csődnitás esetében a csalárd és vétkes bukásnak esetleg fenforgó elemei vizsgálandók, és ha fenállanak: az illető e büntett avagy vétségben mondandó bűnös- illetve vétkesnek; míg ellenben ha az adós csak egy hitelezője van, vagy egyáltalában nincs vagyona és ez okból nincs helye a csődnitásnak: az illető adós a btkönyv 414. §-ában felsorolt eseteiben nem a csalárd bukás, hanem a csalás büntette avagy vétségében mondandó ki bűnösnek.

Szerző által felállított megkülönböztetés tehát csakis a cselekmény büntetőjogi oldalát illetőleg nyerhet alkalmazást. Itt csak lényeges ama körülmény, vajon a csőd elrendeltetett-e, avagy elrendelésének nem adatott hely. De meg a btk. szerint is kell, hogy a csődnitás iránti törvényes eljárás megindított legyen és hogy a teljes vagyonihiány, avagy az, hogy csak egy hitelező van, constatálva legyen, mert különben ez érdemben meg nem indítható a büntető vizsgálat.

Szerző által a csőd idejére vonatkozó ama megkülönböztetés helytelenségének kiderítése igen fontos, mert amennyiben a gyakorlat eme megkülönböztetést helyesnek elfogadná: sok indokolatlan törvénysértés követtetnék el. Különösen áll ez a bukásoknak fenytői eljárás utjánai megtorlásánál. Ugyanis ha a szerző által felállított csődök közötti különbség fenállana: a fenytői bíróság tartoznék

csődnitás nélkül avagy a csődbíróság részéről történendő abbeli constatálás nélkül is, hogy csak egy hitelező van, vagy hogy az adós vagyona a csőd költségeinek fedezésére elégtelen, a büntető vizsgálatot adós ellen megindítani. Erre azonban sem törvény nincs, de az ily eljárás sem célszerű, sem igazságos nem lenne.

Ezekből kifolyólag mi szerző által a csőd idejét illető osztályozást csődtörvényünk értelmében helyesnek el nem fogadhatjuk.

Keletkezési okára szerző a csődöt vétlen, vétkes és hamisra osztályozza. Ez sem áll, mert a csőd keletkezési oka vagy vagyonihiány, vagy fizetéseképtelenség. Igenis lehet a bukás vétlen, csalárd vagy vétkes, de nem a csőd. Még ha a bukás keletkezési okait vélte szerző osztályozni, még az esetben is hibát követett el, mert a btk. nem ismer hamis bukást, hanem csalárdot. E kettő között pedig van különbség; míg ugyanis a csalárd bukás esetei limitative vannak felsorolva a btk. 414. §-ában, addig a hamis bukás szorosabb értelemben a csalárd bukás egyik esetét képezi. Ugyanis hamis bukást követ el a közadós az által, hogy fizetési képtelenségét színleli a végett, hogy hitelezőit követeléseik lejjebb szállítására kényszerítse (Dr. SCHNIERER «Magyar büntető-törvény magyarázata» 545. lapján).

Szerző a 2-dik lapon ekként folytatja: Tárgyára vonatkozólag feloszlik a csőd *egyetemleges vagy részlegesre*. Amaz a közadós végrehajtás alá vonható összes vagyonára kiterjed, míg emez annak csak bizonyos részére szorítkozik, *ebből pedig csak egyes hitelezők nyerhetvén kielégítést*.

Mindenek előtt megjegyeztetni kívánjuk, hogy a magyar csődtörvény értelmében a csőd tárgya, azaz a tömeg kétféle, de nem egyetemleges és részleges, hanem általános és külön, illetve elkülönített. Az általános tömeg csakugyan közadós végrehajtás alá vonható összes vagyonából áll; ámde ez esetben hogy hozhatja szerző összhangzásba abbeli állítását, hogy a részleges vagy jobban mondva, a külön tömegből csak egyes hitelezők nyerhetnek kielégítést. Ugy általában odadobva ezen állítás nem felel meg csődtörvényünk intézkedéseinek, mert a külön kielégítésre jogosított hitelezők kielégítése után a külön tömegből fenmaradó összeg a csődhitelezők között aránylagosan felosztatik. Még kevésbé alkalmazható azonban szerző által felállított elv a csődtörvény 74. és 75. §-ában szabályozott külön csődtömegekre.

B. L.
ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

XXIII. A végrehajtási eljárás folyamán *felfolyamodásnak helye van oly végzés ellen, melylyel a beadványnak hiánypótlás végetti visszaadása elrendeltetik*;

mert az 1881: LX. tcz. 34. §-a szerint végrehajtási ügyekben a felfolyamodásra nézve, mennyiben ezen törvény különös rendelkezést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók ugyan, és az 1881: LIX. tcz. 52. §-a szerint az elsőbíróságnak a beadvány hiánypótlás végetti visszaadását elrendelő végzései ellen felfolyamodásnak helye nincsen;

tekintve azonban, hogy a most idézett §. második bekezdésének értelmében a peres eljárás folyamán ily végzések által okozott sérelmek orvoslása az ügy érdemében hozott ítélet elleni felelbezésben kérhető, tehát hogy az ilyenemű végzések elleni *felelbevitel* egyáltalán *kizárva nincs*;

* Az előbbi közl. l. a 12., 13., 19., 23., 28., 29., 30. és 39. sz.

és tekintve hogy a végrehajtási eljárásban ez egyes végzések nem szolgálnak úgy mint a perben egy utóbbi ügydöntő határozat előkészítéseül, s ennél fogva itt valamely végzés által szenvedett sérelem orvoslása egy későbbi végzés elleni felfolyamodásban többé nem kérhető,

az 1881: LIX. tcz. 52. §-ában foglalt általános szabály a LX. tcz. 34. §-ához képest a végrehajtási eljárásra megfelelően csak úgy alkalmaztatik, ha ezen eljárásban a beadványnak hiánypótlás végetti visszaadását elrendelő végzés ellen külön felfolyamodás engedtetik; annál inkább, mivel ily végzés sok esetben, midőn t. i. a kívánt pótlás nem teljesíthető, a vonatkozó kérelem elutasításával lényegileg egyértelmű.

Igy például ha az eljáró telekkönyvi hatóság, a mint concret esetben történt, az árverési kérvényt a végett adja vissza, hogy az az elárverezendő ingatlannak állami adójáról kiállított adóhivatali vagy községi bizonyítvánnyal kiegészítették (145. §.), holott hitelesen igazoltatott, hogy az illető ingatlan adómentes, és az 148. §-nak megfelelő becslevél a kérvény mellett bemutatott.

XXIV. Azon körülmény, hogy valamely ingatlanra harmadik személy javára haszonélvezeti jog van telekkönyvileg bejegyezve, következményül vonhatja-e maga után azt, hogy a tulajdonos elleni végrehajtás folytán az ingatlan a haszonélvezeti jog fentartásával árvereztetik el? avagy föltétlenül ezen jog fentartása nélkül rendeltessék-e el és foganatosítsassék az árverés?

A kérdést vitásá teszi az 1881: LX. tcz. 163. és 191. §-ai közötti ellentmondás.

A 163. §. szerint ugyanis oly esetben, midőn az elárverezendő ingatlanra szolgalmi jog van telekkönyvileg bejegyezve, kétféle eljárás követendő, a szerint a mint a szolgalmi jog első helyen van az ingatlanra bejegyezve, vagy a szolgalmi jog bejegyzését megelőző követelés van az ingatlanra bekeblezve.

Az első esetben az árverés mindig oly feltétellel rendelendő el, hogy az által a szolgalmi jog nem érintetik.

A második esetben az árverés miként foganatosítása attól függ, hogy az ingatlan eladható-e a szolgalmi jog fentartásával oly áron, mely a szolgalmi jog telekkönyvi bejegyzését megelőző tehertételek fedezetére elégséges, vagy ily áron el nem adható.

Ha igen, akkor a) eladatik az ingatlan a szolgalmi jog fentartásával; ha nem, akkor a b) az ilykép megkísérlett árverés hatálytalanná válik, és az ingatlan újabban eladatik a szolgalmi jog fentartása nélkül.

A 191. §. azon intézkedéseket szabályozván, melyek a kielégítési sorrend megállapításánál teendők, ha az elárverezett ingatlanra szolgalmi jog van telekkönyvileg bejegyezve, első bekezdésében a haszonélvezet szolgalmi jogáról (helytelenül «haszonvételi jogáról»), második bekezdésében pedig a «más szolgalmakról» szól; és haszonélvezeti jog bekeblezése esetén azt rendeli, hogy a vételár, illetőleg annak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégítése utáni maradványa birói letétbe helyezendő vagy más-kép gyümölcsöztetendő, és a kamatjövödelme a haszonélvezetre jogosítottak kiadandó.

Más eshetőségről, arról, hogy az ingatlan a haszonélvezeti jog fentartásával adatott el, itt említés nem tétetik; holott a második bekezdésben határozottan meg van mondva, hogy az itt szabályozott intézkedések más szolgalmi jog esetében csak akkor teendők, ha az ingatlan a 163. §. értelmében a szolgalmi jog fentartása nélkül árvereztetett el.

Ez tehát arra látszik mutatni, hogy a 163. §-ban említett szolgalmak alatt a haszonvételi jog nem értendő, s hogy ennél fogva a bekeblezett haszonvételi jog az ingatlannak elárverezésétől figyelembe nem veendő még akkor sem, ha a bekeblezés a tulajdonos elleni minden terhet megelőz, vagy ha az ingatlan a haszonélvezeti jog fentartásával is

oly áron eladható, melyből a szolgalmat megelőző zálogjoggal bíró hitelezők teljes kielégítést nyerhetnek.

Még inkább támogatja ezen nézetet az, hogy a 191. §. szerint birói letétbe helyezendő vagy más módon gyümölcsöztetendő nem csak a vételárnak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégítése utáni maradványa, hanem esetleg «a vételár», az egész vételár. És mikor foroghat fen azon eset, hogy az egész vételár kamatjövödelme az eladott ingatlannak haszonélvezetére jogosultat illeti? A telekk. rendelet 61. és az 1881: LX. tcz. 191. §-a szerint kizárólag akkor, ha a haszonélvezeti jog minden más terhet megelőzőleg első helyen van telekkönyvileg bejegyezve. Ha tehát a törvény szerint előfordulhat az eset, hogy az egész vételár kamatjövödelme a bekeblezett haszonélvezeti joggal bíró személyt illeti, akkor meg kell hogy engedve legyen törvény szerint az ingatlant elárverezni a haszonélvezeti jog fentartása nélkül az esetben is, midőn ezen jog első helyen van bekeblezve.

A 191. §-ban az egész vételár megemlítésénél a törvényhozás természetesen azt az esetet nem tarthatta szem előtt, midőn a haszonélvezetre jogosított személy beleegyezik abba, hogy az ingatlan az ő jogának fentartása nélkül adassék el; mert ebből aztán tisztán szerződési jogviszony keletkezik, melynek részletei s következményei a felek megállapodásától függnék és törvény általi szabályozást nem igényelnek.

Végre még azzal is támogatható az érintett nézet, hogy valamely ingatlannak haszonélvezetét helyettesíti az ingatlan vételárának kamatjövödelme, hogy tehát a haszonélvezetre jogosított személy jogsérelemről nem panaszkodhatik, ha a haszonélvezeti jogával megterhelt ingatlan tehermentesen eladatik, de viszont a vételár kamatjövödelme a haszonélvezet tartama alatt neki kiadatik.

Mindamellett azt tartjuk, hogy oly esetben, midőn az elárverezendő ingatlanra haszonélvezeti jog minden más terhet megelőzőleg van telekkönyvileg bejegyezve, az árverés csak azon feltétellel rendelhető el, hogy az által a haszonélvezeti jog nem érintetik; és hogy akkor is, midőn a haszonélvezet megelőző követelés van az ingatlanra bekeblezve, az 1881: LX. tcz. 163. §. második bekezdésének szabálya követendő, szóval hogy a most idézett §. haszonélvezeti jog telekkönyvi bejegyzése esetében egész terjedelmében alkalmazandó; még pedig mert:

1. Az 1881: LX. tcz. 163. §-a általánosságban szabályozza azon eljárást, mely az árverésnél követendő, ha az elárverezendő ingatlanra bármi szolgalmi jog telekkönyvileg be van jegyezve; ellenben a 191. §. a kielégítési sorrendnek mikénti megállapításáról intézkedik oly esetben, midőn a már elárverezett ingatlanra valakinek javára szolgalmi jog és különösen midőn haszonélvezeti jog van bekeblezve. Az árverés mily módon leendő elrendelésének kérdésében tehát a 163. §. az irányadó, és ennek határozott intézkedéseit nem alterálhatja az, hogy más tárgyról szóló §. amaz intézkedésekkel némi ellentmondásban van.

2. Ennél fogva, ha a 191. §. oly esetről is tesz említést, melyben a haszonélvezetre jogosított személyt az egész vételár kamatjövödelme illeti, nem azt kell következtetnünk, hogy a 163. ellenére is a bekeblezett haszonélvezeti jog az ezzel terhelt ingatlannak mikénti elárverezésére befolyással nem bír, hanem inkább azt kell tartanunk, hogy a 191. §. igaz hogy feleslegesen és azért hibásan oly esetről is intézkedik, mely a 163. §. szerint egyáltalában elő nem fordulhat.

3. A telekkönyvi rangsorozat szabályaival homlok-egyenest ellenkeznek az, hogy a tehermentes ingatlanra szerzett dologbani jog csorbulhasson az által, hogy ugyan-ezen ingatlanra utóbb más valaki zálogjogot szerzett; hogy az első helyen haszonélvezeti joggal terhelt ingatlan, tekintet nélkül a haszonélvezetre eladathassék azért, mert az ingatlan utóbb megterheltetett.

4. Hogy az ingatlan vételárának kamatjövödelme helyettesítene az ingatlan hasznélvezetét, ez oly feltevés, melyet igenis érvényesíteni lehet akkor, midőn a jogosult fél az ingatlan tényleges hasznélvételéről másoknak előbb szerzett s ezért erősebb jogai miatt lemondani *kénytelen*; de nem tukmálható ezen feltevés a hasznélvezeti joggal bíró félre oly esetben, midőn az ő jogának mint legelsőnek tényleges érvényesítését mi sem akadályozza.

5. Az utóbbi állítást alkalmazva az özvegyi jogra, mely legtöbbször a hagyatéki ingatlanok hasznélvezete által érvényesítettik, és a hasznélvezeti jog telekkönyvi bekeblezése által biztosítottik, $\frac{1}{8}$ urbéri teleknek hasznélvezetéből az özvegy úgy a hogy, néha elég tisztességesen is élélhet: ellenben a nyolczad telket eladni azért, mert az örökösnek tetszett megterhelni az örökséget, és az első helyen bekeblezett hasznélvezeti jogot a tán 500—600 frtnyi vételár évenként 20—24 frtot tevő letéti kamatjaival helyettesíteni annyit tesz, mint koldusbotot adni az özvegy kezébe.

Helyesen tehát úgy járunk el, ha az 1881: LX. tcz. 191. §. első bekezdésének ezen szavait «a vételár, illetőleg annak a hasznélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégítése utáni maradványa» (a helyett: «a vételárnak a hasznélvezeti . . . maradványa») a törvény hibás szövegezésének úgy is elég nagy rovására írjuk, és hasznélvezeti joggal terhelt ingatlanok elárverezésénél szorososan a 163. §. intézkedéseihez alkalmazkodunk.

XXV. *Ingatlan után még csak lejárandó bér- vagy hasznbérösszegekre a végrehajtás csakis a végrehajtási zálogjog telekkönyvi bekeblezése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése és a bér- vagy hasznbérösszegeknek a telekkönyvi hatóság útján való zár alá vétele által foganatosítható;*

mert az 1881: LX. tcz. 208. és 211. §-ai szerint oly esetben, midőn a végrehajtató akár az adósnak, akár másnak tulajdonát képező ingatlanak jövedelméből kívánja követelését kielégíttetni, a végrehajtási zálogjog a 135. és 136. §-ok értelmében bekeblezendő, illetőleg a végrehajtási jog telekkönyvileg feljegyezendő, és ennek megtörténte után a hasznélvezetnek végrehajtási zár alá vétele a telekkönyvi hatóság által elrendelendő;

és mert a bérbe adott ingatlanak bér-, illetőleg hasznbérjövödelme az ingatlan hasznélvezetével a dolog természeténél fogva egy tekintet alá esik annál inkább, mivel a 208. §. szerint a végrehajtási zárlat alá vett hasznélvezet maga a telekkönyvi hatóság rendelkezése folytán és utasításaihoz képest *bérbeadás* által hasznosítható.

A törvény által szabályozott ezen végrehajtási módot elkerülni nem lehet az által, hogy a bérösszegek magánköveteléseknek tekintetvén, mint ilyenek a 122. §-hoz képest a járásbíróság kiküldöttje által foglaltatnak le; mert a bérkövetelés az ingatlan használatával elválaszthatatlanul össze van kötve, ettől függ, és a használat egyenértéképpen még csak keletkezni fog, a mennyiben az ingatlan használatása a bérlőt illetni fogja; az ily követelést pedig másnemű oly követeléssel, mely további vizonszolgáltatás nélkül fenáll már, habár lejáratát még be nem következett, azonosítani nem lehet.

A lejárandó bérösszegekre az ingóságok módjára kir. járásbíróság által foganatosított végrehajtás tehát semmis.

XXVI. *Az 1881: LX. tcz. 111., 112., 114., 118. és 119. §-ai szerinti eljárásnak akkor is van helye, ha biztosítási végrehajtás útján lefoglalt ingóságok, mivel el nem tarthatók, a 233. §. értelmében árverés útján eladatnak;*

mert a 111. §. szerint az elsőbbségi igények általában «az árverés» megkezdéséig jelentendők be, és ennek folytán, valamint ha a végrehajtási iratokból tudvalevő korábbi foglaltó van, az idézett §-okban szabályozott eljárásnak bármely végrehajtási árverésnél helye van; a 233. §. értelmében

árverésnél tehát ezen szabály alul kivételt tenni nem lehet annál kevésbbé, mivel semmi ok sem forog fen arra, hogy daczára a zálog eladásának, a vételarra vonatkozó igények még tisztára ne hozassanak, és addig míg a biztosítási végrehajtást kieszközlő fél kielégítési végrehajtást fog foganatosítani, annak követelése is bírói letétképen kezeltessék, ki kétségtelen zálogjogi elsőbbséggel bír, és kinek követelése jogerejűen megítéltetett vagy senki által meg nem támadtatik.

I. K.

Határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt jogositva van-e a hitelező adósának váltó- vagy könyvbeli tartozására fordítani?

Mielőtt ezen kérdés fejtegetésébe bocsátkoznám, két, concret esetben keletkezett, ellentétes felső bírósági határozatot kell előadnom.

Az első eset a következő:

K. M. nek Sz. I. elleni váltóperében alperest marasztaló, másodbíróágilag azonban felperest elutasító bírói határozatokat a nagyméltóságú m. kir. Curia, tekintettel arra, hogy a kifogások feletti tárgyalás alkalmával kitünt, miszerint felperesnek alperes ellen váltó- és könyvbeli követelése lévén, feloldotta s póttárgyalást rendelt annak kiderítésére, hogy vajon a keresetben érintett váltói jogügyleten kívül alperes egyéb hitelezői s illetve tartozási viszonyban állott-e felperessel? A megejtett póttárgyalás után az elsőbíróság ismét marasztalta alperest, illetve a kifogásokat mellőzte, mert habár a fenállott üzleti összeköttetés igazoltatott is, de mivel azon körülmény, hogy vajon a kereseti váltón kívül, egyéb az üzletből kifolyó tartozása fen nem állott, s az egész összeget határozottan a váltó törlesztésére küldötte volna, alperes igazolni meg sem kísérette, sőt a megrendelt áruk átvételét meg nem tagadván, *a netalán küldött összegnek ezen vételekből eredt követelés törlesztésére felperes által lett fordítása az ő különös rendelkezésével korlátozva nem tűnik fel.* A budapesti kir. ítélő tábla felperest ismét elutasította, mert a becsatolt bizonyítékok csupán a kereskedelmi összeköttetést igazolják, de nem azt, hogy a fizetés idejében felperesnek más oly követelése is volt, melyre a küldött összegből egy részt fordíthatott. Ezek szerint a kérdéses összeget egészen a kereseti váltóra fizetettnek kell tartani.

A legfőbb ítélőszék pedig az 1016./1881. v. sz. a. ítéletével az elsőbíróági ítéletet hagyta helyben, indokolását még azzal bővítve: «alperes beismerte, hogy felperessel a keresetben említett váltói jogügyleten kívül egyéb üzleti összeköttetésben állott, a számlában kitüntetett áruk megrendelése, úgy az abban javára irt fizetések teljesítése iránt tagadással nem élt, ennél fogva azon felperesi előadás, hogy neki alperes ellenében a fizetés teljesítése idején a *kereseti váltó-követelésen kívül az üzleti összeköttetésből kifolyó, lejárt, nyílt, számlabeli követelése is fenállott, melyre a küldött összeget fordíthatta, valónak tartandó.*»

A második eset ez:

F. cégnek M. cég elleni váltóperében alperes kifogásai folytán, melyben maga alperes is csatolt egy könyvkivonat annak igazolására, hogy a váltói jogügyleten kívül egyéb üzleti összeköttetésben állott felperessel, és beismerte, hogy ennek alapján adósa felperesnek, az elsőbíróság a kifogásoknak helyt adott, mert felperes a kereseti összeg vételét beismerte, azon ellenvetése felperesnek, hogy azon összeg nem a kereseti váltóra küldetett, figyelembe nem vehető, mivel a könyvkivonatra fektetett üzleti viszonyban levő felek között fenforgó jelen perben *a felperesi könyvkivonat liquid bizonyítéknak el nem fogadható.* Felperes felebbzésére (az indokolásban hivatkozva az előbbi esetben hozott

curiai határozatra) a kir. ítélőtábla azonban alperest marasztalta, következő indokoknál fogva: Felperes tagadta, hogy a postafeladó-vevény szerint utalványozott összeg a kereseti váltóra fizetés betudása melletti rendelkezéssel küldött. Miután alperes nem bizonyította, hogy a kereseti váltó összege a könyvkivonat «tartozik» rovatába bevezetett összeggel megegyez és hogy a könyvkivonat «követel» rovatában alperes javára irt összeg utalványozása a kereseti váltó lejáratí idejében történt, miután továbbá a helyes-ségére nézve nem kifogásolt és így alperes mint arra hivatkozó fél ellen is teljes bizonyítékot képező könyvkivonattal bizonyítva van, hogy az utalványozott pénz küldésekor felperesnek alperes ellen a keresetén kívül a pénzküldemény összegét meghaladó más lejárt követelése is létezett, a határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt felperes jogosítva volt alperesnek bármely tartozásába betudni alperesnek azon védekezése tehát, hogy a kereseti váltó kifizetve lett, beigazoltnak nem vétethetik.

A királyi Curia pedig 560/1882. v. sz. a. a királyi ítélőtáblai ítéletnek megváltoztatásával az első bírósági ítéletet hagyta helyben. Mert alperes a feladóvevényen igazolva, hogy a váltó lejáratá napján felperes részére 108 frt 60 krt (a kereseti váltó 108 frt 80 krról szólott) posta útján küldött, mert a könyvkivonattól kitűnőleg felperes ezen összeget két nappal későbbben megkapta és azt 108 frt 80 kr. összeggel elkönyvelte, mi által igazolva van azon alperesi előadás, hogy 108 frt 80 kr. helyett azért küldött 60 krt, mivel 20 krt utalványi díj fejében visszatartott, és ehhez jogosítva volt; mert ha volt is alperesnek e váltó tartozásán kívül még más tartozása, és ha való is felperesnek azon állítása, hogy alperes a kérdéses összeget annak kijelentése nélkül küldötte, hogy azzal váltótartozását kívánja törleszteni, felperes még sem volt jogosítva a kapott összeget a tetszése szerinti követelés törlesztésére fordítani, minthogy abból, hogy alperes a fenti összeget a váltó lejáratá napján tette postára, alaposan vélelmezhető, hogy ő ezen váltót kívánta kifizetni és ez azért fordítandó a váltó kiegyenlítésére, mivel ez volt a terhesebb tartozás.

Szerény nézetem szerint az első esetben érintett curiai és ennek nyomán a második esetben hozott kir. táblai ítéletnek indokolása helyes, ellenben a második esetben keletkezett curiai határozat téves, főleg ha az idézett indokokon kívül tekintetbe vesszük a váltótörvény 23. és 39. §-ait. Hogy a határozott rendelkezés nélkül küldött pénzösszeg azért fordítandó a váltó kiegyenlítésére, mivel ez terhesebb tartozás, nemcsak a váltójog szigorú szabályaival ellenkezik, hanem oly elvet állít fel, mely a kereskedelmi világban káros következményeket vonna maga után. De azon érvelést sem fogadhatom el helyesnek, midőn — mint a felhozott esetben — a fizetési hely ekként van kijelölve: «fizetendő Debreczenben F. czégnél» vagyis felperesnél, alperes pedig más helyről pld. N.-Váradról posta-utalványilag teljesíti a fizetést, eltekintve a küldemény beérkezésének ideje és késedelemtől, alperes az utalványi díj levonásához jogosítva legyen. Alperes azon helyen és személynél köteles fizetni, hol a fizetés helye van megjelölve, ha pedig saját kényelmére az utalványozást választja, a váltó-hitelezőt utalványdíjjal nem terhelheti.

Itt fekszenek előttünk a felsőbb bírósági ellentétes határozatok. Most csak az a kérdés, melyiket tartsuk szem előtt?

Vagy talán az 1881. évi 49. tcz. 4. §. a alapján 2214. sz. a. kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet 5. pontjában foglalt intézkedések alkalmazandók?

Miután ilyen esetek a gyakorlati életben naponta fordulnak elő, felette óhajtanám, ha tisztelt kartársaim ezen kérdéshez hozzá szólani kegyeskednének.

Sorger József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A pótbírák intézményének eltörlése elvben elfogadtatott határozati javaslat alakjában a szabadelvű pártklub által. Ez elv gyakorlati értékét illusztrálja, hogy egyuttal 9 új pótbírói kinevezés ajánlatot.

— A vízi jog codificációja most már a földmívelési, ipar- és kereskedelmi miniszterium aegise alatt fog megkíséreltetni és legközelebb enquete összehivatni KVASZAY JENŐ kulturmérnök által szerkesztett törvényjavaslatnak megvitatására. A codificationalis bizottság vagy testület divatozó helyettesítése enquete által igen kétes értékű, mert nélküli a kellően előkészített tervezeti substratumot. Jelen esetben is alaphiba az, hogy jogász nem folyt be magának a javaslatnak kidolgozásába.

— A Magyar Jogászegylet tagfelvételi módozata iránt több oldalról jöttek hozzánk tudakozódások. A jogász-közönség tájékoztatására megemlítjük, hogy jelentkezhetsen bármely egyleti tagnál. Legczélszerűbb azonban fordulni eziránt az egylet elnökéhez (CSEMEGI) vagy a titkárok egyikéhez (DELL'ADAMI, FAYER) vagy a pénztárnokhoz (SZIVÁK). A tagdíj évenként Budapesten lakó tagokra nézve 5 frt, vidéki tagokra nézve 3 frt.

— Az angol törvényhozás legújabb alkotásai és reformtendenciája jellemzéseül igazságügyi téren felemlítjük a következőket. Az ingatlan birtok könnyebb átruházása és emelendő jogbiztonsága tárgyában a hitbizományi lekötéssel válhatlanul összekapcsolt bonyodalmak ellenében, mint többször említők, folyton vajudik a parlament és bírói gyakorlat korszerű ujitások behozatala által. E törekvés egy láncszemként jelenkezik az 1881-ki *Conveyancing and Law of Property Act*, melynek kommentárjai között a legkitűnőbb CYPRIAN WILLIAMS ügyvédé (*The Principles of the Law of Real Property* London 1882.), a hires JOSUA WILLIAMS — e tárgyban régi tekintély — fiáé. Az átruházás egyszerűsítése természetesen nem elégti ki a gyökeres reform barátjait, kik legalább is az átruházások oly nyilvánkönyvi regisztrálását kívánják jogalapul, minőt az újzeelandi 1870-ki Land Transfer Act elfogadott, melynek utánzását most New-York állama is tervezi. Az angol jogfejlődés egy stereotyp vonása ujabban a gyarmati államok kísérleteit és az amerikai haladást követni. Ugyancsak a forgalom érdekében hozatott egy 1881-ki enquete eredményei alapján, melyben a járásbírói bírák véleményére kiváló súly fektettetett, az 1882-ki *The Bill of Sale Act* (adásvételi szerződési jogszabályok) mint az 1878-ki törvény javítása. A házassági vagyonjogi önállósításában pedig ismét egy lépéssel odább haladt a még lord CAIRNS által initiált 1882-ki *Married Women's Property Act*. Emleget érdemel továbbá a municipális jog reformja (*the Municipal and Corporations Act 1882.*), a londoni középítési törvény amendálása (*The Metropolis Management and Building Acts Amendment Act 1882.*) és a felmerült perek által indikált, a *board of trade* iniciatívájából hozott törvény a villanyos fény (vezetékei stb.) körüli jogviszonyok szabályozásáról (*Electric Lighting Act 1882.*).

— Az olasz közjegyzők harmadik országos kongressusa f. é. május 31-től június 6-ig tartatott Milanóban ANGELO VILLA PERNICE elnökle és CESARE CANTÚ, OLIVA stb. notabilitások vendégképi részvétele mellett. Igen fontos határozatok hozattak a qualificatio emelése és garanciái tekintetében. Kötelezővé kívánják tétetni a jogtudományi baccalaureatusi fokozat elnyerését, mely most épen nem kívántatik meg s a két évi közjegyzői gyakorlat egy részét ügyvéd mellett kívánják betölteni; végre a jelöltek számára a közjegyzői törvény jogiskolai előadása követeltetik. (I. Circolo Giuridico. Palermo 1882. jun. jul. füzet). Hasonló óhajokat hangoztat Spanyolországra nézve az ottani szaksajtó (I. *Gaceta del notariado juli és Boletín de la Revista de Derecho y del Notariado*. Barcelona 1882. augusztus 15.)

— Az északamerikai egyesült államok ügyvédi egylete (*American Bar Association*) negyedik évi gyűlését 1881-ben Saratogában tartotta, melynek érdekes tárgyalási programja perrendtartási és szakoktási kérdéseken felül nemzetközi és közjogi kérdéseket is felölelt. Különösen egy-séges csődjog alkotásának szükségét hangoztatták RUFUS KING stb., melyet a jelen alkotmány gátol, mert az egyes államokra hagyja a csődtörvényhozást is. Felszólaltak továbbá codificationalis bizottságok alkotása mellett (*commissions of legislation*), miután az egyes államok törvényhozásai és kormányai e részben nem felelnek meg a jogos igényeknek.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 3 ... irt negyedévre ... 3 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Hitellekkönyveinkről. DÉVÁNY HENRIK ig. m. oszt. tanácsostól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Büntető bíróságaink túlhalmozottsága és annak okai. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyésztől. — Az utóajánlat. Dr. VASDÉNYEY GÉZA m.-óvári kir. aljárásbírótól. — Az 1881: LX. tcz. 70 és 134. §-aihoz. LOMBARDINI SÁNDOR ügyvédől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Hitellekkönyveinkről.

A hitellekkönyveknek a közhitelre, és így közvetve a közgazdászatra s a nemzet anyagi jólétére való befolyása oly lényeges, hogy ezen, nemcsak a fekvő vagyoni állapotnak kitüntetése, de kiváltképen az arra szerzett jogok biztosítása céljából alkotott nyilvánkönyvek, feladatuknak megfelelő, s a bennök helyzetetni kívánt közbizalmat megérdemlő módon való kezelésök elérése, a törvények végrehajtása felett őrködő kormányhatóság egyik fő feladata.

Ennélfogva a hitellekkönyvekről beszélve, ugyanazok kezelése és vezetésére is kell figyelmünket kiterjeszteni, mint azon tényezőre, mely nélkül a telekkönyvi ügyletek legjobb és leggyorsabb elbírálása még mindig csak fél intézkedés marad, miután a meghozott bírói határozat érvényességének lényeges feltétele, hogy az az illető nyilvánkönyvekben gyorsan és jól keresztül vitetett légyen, és mert épen ezen foganatosítás helytelen vagy hibás eszközlése által az érdekeltek telekkönyvi birtoka, meg lehet csak hosszabb idő múlva észrevett, s ennél fogva már alig javítható, nagy anyagi kárral járó zavarba hozható, avagy a szerzett jogokban talán soha sem pótolható csorba ejthető; s a bevezetések szakavatatlan kezekre bízván, a telekkönyvek bármi jól voltak is eredeti felvételök alkalmával szerkesztve, rövid idő alatt megronthatók.

Mindamellett a telekkönyvi irodák, bár azok a telekkönyvi hatóságot gyakorló bíróság lényeges kiegészítő részét képezik, általán véve egyéb irodákhoz hasonló irodáknak tekintetnek, s a telekkönyvi állomások, és egyéb irodai hasonló rangú állomások között különbség alig tétetik; holott amannál az írás tudása elegendő, míg ellenben a telekkönyvezés egy szakismeret, mely csak tanulás és hosszabb gyakorlat által elsajátítható, és míg a telekkönyvvezető, mint bizonyos tekintetben önálló közreműködőnek saját belátására, ügyességére és becsületére van bízva a hozott bírói határozatnak a telekkönyvekben megkívánt pontos keresztülvitele, és míg végre egy önkénytelenül elkövetett tévedésért a telekkönyvvezető felelősségénél fogva talán egész vagyonával, vagy több évi csekély fizetésének elvesztésével lakol, addig egyéb irodai hasonlóan díjazott hivatalnok, semmi előkészültséget megkívánó és felelősséggel sem járó egyszerű lemásolással foglalkozik.

Ha tehát tekintetbe vesszük, hogy a telekkönyvi irodák a telekkönyvi intézmény gyakorlati oldalának megtestesülése, mely első sorban a hitellekkönyvek létesülését jelenti, s így a törvény alkalmazhatásának alapját veti meg, azután pedig azok továbbvezetését, és így ismét a törvény intézkedéseinek praktikus kivitelét képezi, akkor úgy hiszem,

nem lehet kétségünk jelentőségük iránt, és épen annál fogva nem lehetünk közömbösek azon tény ellenében, hogy a telekkönyvelésre általában fontosságán alóli gond fordítatik.

Hogy ilyen körülmények között szakavatott telekkönyvvezetők kiképzése nem várható, az a fenemlitett állapotnak további természetes következménye, mert a telekkönyvezés minden ágaira kiterjedő folytonos szigorú ellenőrzés, s a szükséges utbaigazítás és tanítás nélkül, valamint végre a meglévő erőknél megfelelő, illetőleg tehetség és hajlam szerinti alkalmazása nélkül jó telekkönyvvezetőket nevelni nem lehet.

Pedig a szakképzett telekkönyvvezető nemcsak a telekkönyvek vezetésére használható, de egész megnyugvással a telekkönyvi ügyletek előadásával is megbízható; s van széles ez országban telekkönyvi hatóság elég, a hol az egyáltalán elintéztet nyert telekkönyvi ügyletek oroszlanrészét rendszerint az ottani telekkönyvvezető, tulajdonképeni rendeltetése mellett, vagy annak mulasztásával is, feldolgozza.

Igaz ugyan — számba nem vévén az ettől eltéréseket is — hogy a telekkönyvvezető által egészen elkészített ügydarabokat rendszeren egy bíró írja alá; de nem volna-e ezen eljárásnál, midőn egy bíró az által az ülés napján, vagy pedig egyes bíróságnál a kiadatás percében átvett, és így érdemlegesen alig ismerhetett ügydarab alá nevét kölcsönzi, sokkal helyesebb az ez előtti gyakorlatra visszatérni, és ott, a hol a bírák száma elégtelen, egy szóval hol azt a szükség megkívánja s a megfelelő képzettségű telekkönyvvezető is megvan, inkább azt a telekkönyvi ügyek önálló előadásával — bár szavazat nélkül — nyíltan megbízni, mintsem ily módon, anélkül mégis, hogy a kívánt cél teljesen eléretne, a törvény szelleme ellen eljárni, s azt annak betűszerinti értelméhez való ragaszkodással takarni.

Nem akar ez az illető telekkönyvi hatóságok fenzelt eljárásának bírálata, sem pedig annak rögtöni abbahagyására intő célzás lenni; ez csak a jelen tényleges kényszerállapotnak meztelen jelzése, miután tudva lévő, hogy sok helyütt a bírói személyzetnek egyéb elfoglaltsága mellett a telekkönyvi ügyekre alig jut ideje, s így a felelőnek e tekintetben is eleget tenni kívánván, egyéb menekvés hiányában a telekkönyvi hatóságok a fentebbi módon ügyekszenek magukon s a feleken segíteni.

Célszerűbb, jutányosabb, és minden körülmények között jobban igazolható lenne tehát, ha már a költségesebb bírói személyzet szükségszerű szaporításához kilátás nincs, hogy ott, hol a szükség mutatkozik s arra való telekkönyvvezető is van, ugyanaz a telekkönyvi ügyek előadásával nyíltan megbízatnék, és az ekként megfogyott telekkönyvi irodai munkaerő talán egy segédvezetővel pótolatnék; akkor a már természetüknél fogva gyors elintéztet megkívánó telekkönyvi ügyleteknél hátralék alig lenne, s azok felnőtt halmazai csekély költség mellett elintéztet nyernének, a mint hogy továbbá akkor az érdekelt közönség is, mely az ez idő szerinti kezelés mellett, midőn egy beadvány, melynek gyors elintéztet által az érdekeltnél talán egész vagyona a veszélytől megmentetnék, hónapokon át, de néha tovább is fekszik, s végtére is — a hogy arra számos eset

van — mint már célját vesztett, visszavonatik, a telekkönyvek által nyújtott haszon élvezetétől el van zárva, jogos kívánalmaiban kielégíthető, s egyúttal az ilyen viszonyok között a visszaélésekre nyílt tág alkalom is megszüntethető lenne.

A telekkönyvvezető pedig tudván, hogy saját becsületére dolgozik, állomására büszke volna, ügyekvése fokozódnék s az általa végzett munkában nagyobb biztosíték lenne, sőt az egész telekkönyvi személyzet, a mely között nem egy, csak a vizsgák hiánya miatt általa el nem érhető birói állomás betöltésére képes egyén található, azon oly olcsó, s mert egy bírót pótoló, mégis oly hasznos állomás teremtése által, magát emelve látná, s mindegyik törekvése, melyből ismét csak a hivatal huzná a hasznát, ezen a telekkönyvvezetők netovábbjának elérésére irányulna; míg ellenben most az előadói teendők elkészítésével megbízott telekkönyvvezető csak rendeltetésétől látja magát elvonva, s a legnagyobb szorgalom mellett csak másnak gyűjt babérokat, mert munkája más neve alatt fordul elő, sőt még az a sors is érheti, hogy az előadói munkálatokkal való elfoglaltsága miatt a telekkönyvvezési, mint tulajdonképeni teendőivel hátralékba esvén, minden ügyekvése mellett még a rendtelenség vagy éppen a hanyagság vádját vonja magára s a mely körülmények kétségtelenül sem a szorgalomra ösztönül nem szolgálhatnak, sem pedig a hivatalnak hasznára nem lehetnek.

Ezen, a szakképzett telekkönyvvezetők mellett, de mindig az ügy érdekét szem előtt tartva, közbenvetett megjegyzés után, folytatva a telekkönyvvitel s a telekkönyvvezetők felett megkezdett rajzot, bátran állitható, hogy jelenleg, bár az előírt telekkönyvi vizsga letétele által magát igen számos egyén mint a telekkönyvvezésre képesítettnek kimutatni tudja, s a telekkönyveket vezeti is, azon kevesek kivételével, kik hajlam és magánszorgalom által, kivált ha még a véletlen jó és jóakaró utmutatókat adott melléjük, a telekkönyvvezés minden ágában gyakorlott egyének már csak azon kevesek, a kik, eltekintve attól, hogy mind a helyszinelésnél szerezték alaptapasztalataikat, bizonyos rendszer szerint szakmájukban kellőleg képezettek, és minden munkájuk a legszigorubb, most teljesen hiányzó ellenőrzés alatt tartatott.

Ezen begyakorlott egyénekből kifogyván, mi már is sok helyütt érezhető, telekkönyveink nagy veszélynek néznek elébe; mert azon fiatalabbak, kik az újabb időben magokat önszorgalmuk által ilyenekké kiképezték, igen kevesek; annál fogva legfőbb ideje jó telekkönyvvezetők neveléséről gondoskodni, mi is, az alap meglévin, s az újabb növendékek többségében a jó akarat nem hiányozván, a telekkönyvvezetésnek bizonyos rendszer szerinti vezetése és felügyelete mellett igen könnyen elérhető.

Miután pedig a telekkönyvi hatósággal felruházott bíróságok vezetőitől — eltekintve az ezen külön szakmában sokak által még nem is birt kellő gyakorlottságtól, a mennyiben bátran állitható, hogy a különben legkitünőbb bírák is, ha a törvény ezen részét külön tanulmányuk tárgyává nem tették, s habár elméletileg ismerik is azt, a telekkönyvvezés különféle ágainak gyakorlati alkalmazásában mindig tájékozatlanok maradnak — egyéb halmozott teendők mellett tulajdonképen nem is követelhető, hogy a telekkönyvek vezetésével s a növendék telekkönyvvezetők kiképezésével behatóan foglalkozzanak; s miután továbbá jó telekkönyvvezetők nevelése, csak azzal kizárólag foglalkozó s szükségkép az összes telekkönyvi személyzet feletti áttekintéssel bíró egyén vezetése alatt elérhető, annál fogva természetes és a telekkönyvi intézmény érdekében elkerülhetlen szükség, hogy ennek elérése végett valámi intézkedés tétessék, illetőleg ugyanazok, már a kezelés egyöntetűségének elérése végett is, külön összpontosított felügyelet és vezetés alá helyez-

tessenek. A tkkönyvek fenemlített egyöntetű kezelését illetőleg netalán felvethető azon észrevételre, hogy az e tekintetben fenálló szabályok minden telekkönyvi irodára egyaránt irányadók lévén, a telekkönyveknek különben is egyformán kell vezetettüök, egyszerűen csak a különféle telekkönyvi irodákra utalólag lehet felelni, melyeket vizsgálva szemmel megtekintve, azonnal tapasztalható, hogy a bevezetési s egy szóval az egész kezelési módozat épen nem egyforma, sőt egyes részleteiben, és pedig nem mindig az ügy javára, egymástól lényegileg eltérő, a mi ismét csak oda vezethető vissza, mert az iroda a többé vagy kevésbé jártas első telekkönyvvezető, avagy csak a meglévő egyetlen telekkönyvvezető vezetésére lévén bízva, ugyanaz, kétes esetbeni utmutató és tanácsadó nem létében, az irodát saját jó belátása szerint továbbvezetni kénytelen.

Egyébiránt nagy befolyással van a telekkönyvvezésre, s egyáltalán a telekkönyvi irodák kezelési ügymenetére a munka mennyisége is. Mert a hol ezen irodák a meglévő erőkhöz aránytalan nagy mennyiségű munkával elhalmozvák, mint az nálunk több helyütt tényleg úgy is van, kivált az újabb időben telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíróságoknál, hol a telekkönyvvezetőtől még az is kívántatik, hogy az előadói teendőket is végezze, ott még csodálkozni sem szabad, ha a telekkönyvvezető, szorongatva előljárósága, sürgetve az érdekelt felek által, fejt veszt, és sokat tesz s mást ismét elhagy, a mit tenni vagy elhagynia nem lenne szabad.

Ez ismét egy oly körülmény, mely szintén a telekkönyvi irodák külön felügyelet alá helyezésének czélszerűsége és szüksége mellett tanuskodik, miután a felügyelettel az egyáltalában meglévő munkák mennyiségének, és a munkaerők miségének ismerése, valamint az utóbbiak feletti rendelkezés együtt járván, a meglévő munkaerők a mutatkozó szükség szerint feloszthatók és felhasználhatók, s ez uton a telekkönyvi hatóságoknál, épen egy ilyen intéző hiányában halomra növekedett munkákból eredni szokott bajok csirájukban megszüntethetők.

Mindazonáltal ez nem foglalja még azon állítást magában, hogy a mondott uton mindenhol, s így ott is, hol a megtakarítás jó szándékából a személyzet talán túlságosan megapaszatott, vagy a mi ezzel egyre megy, a mindig növekedő folyó munkához már nincs arányosítva, a felhalmozott teendők szintén teljesen tisztázhatók s jövőben is rendben tarthatók lesznek. Ilyen emberi erőket meghaladó dolgokat semmiféle rendszer sem képes létesíteni, de ha számon vesszük azon nagy mennyiségű illetéket, melyek a telekkönyvi ügyletek gyors elintézése folytán az állampénztárba mindig szaporodva befolyanak, és ismét tudjuk azt, hogy a telekkönyvi ügyletek késedelmes elintézése következtében, ugyanazon illetékek nem csak mindig apadnak és későn folynak be, de egy tetemes részök egészen elvész, akkor úgy hiszem, hogy ott, hol a valóságos szükség mutatkozik, a személyzet is szaporítható, miután a vele járó látszólagos kiadás, a szaporodott illetékekből busásan megtérül, úgy hogy annak elhagyása nem csak az igazságszolgáltatás hátrányával, de még az államkincstár jóvedelmének csönkítésével is járna.

Azt se vitassa valaki, hogy a valamely telekkönyvi hatóságnál meglévő felesleg személyzetből amugy is ki lehet rendelni a munkával túlterhelt másik hatósághoz segédkezeket, mert a ki azt állítja, az nem ismeri a hatóságok belső viszonyait, a mennyiben alig hihető, hogy találkozzék bármely ilyen hatóság vezetője, a ki maga azt fogná mondani, hogy felesleg személyzete van. Ez pedig onnan ered, mert a személyzet általában a munkához arányosítva csakugyan kevés helyütt felesleg, valamint onnan, mert a vezető természetesen szívesebben látja, ha személyzete nincs munkával túlterhelve, és így jó kedvvel dolgozik, és

mert végre attól is tart, hogy a munka naponta szaporodhatik. Ennélfogva az ilyen kirendelés csak akkor történhetik a segínyt szükségelő hatóság hasznára s a munkaerejéből vesztett hatóság kára nélkül, ha az annak az útján történik, a ki nemcsak általában a munkamennyiségeket, de a munkaerőket is, melyek annak feldolgozására rendelkezés alatt vannak, személyes tapasztalásból, nem pedig az azok megítélésére soha biztos alapul nem szolgálható munka-kimutatásokból ismeri.

És épen a munkaerők ismerésében, azok kellő felhasználásában s a munka czélszerű beosztásában rejlik azon titok, melynél fogva kis munkaerővel, illetőleg csekély személyzettel, aránylag oly nagy és jó munkaaeredmény felmutatható, mely az eljárás mélyébe nem ható szemléltől bámulatra ragadja s a mely annak hiányában sokkal nagyobb személyzettel hasonló idő alatt és szintén kifogástalan szorgalom mellett, elő nem állítható.

Van ugyan erre is telelekkönyvi írodáinkban példa, csak hogy ez inkább a véletlen szüleménye, mely épen azon helyre a megfelelő munkaerőket összpontosította. De az ilyen, a szorgalom mellett kitüntetett kezelési ügyesség, rendesen észrevétlenül marad s nyomtalanul eltűnik, miután ilyenek megfigyelésével nincs ki foglalkozzék.

A mit tehát a véletlen egyes kivételes helyeken előidézt, miért ne terjesztessék az ki az összes telelekkönyvi irodákra, midőn az az irodák feletti felügyelet összpontosítása által oly könnyen elérhető, s a midőn ez által, eltekintve az eljárás elerendő egyöntetűségétől s a telelekkönyvek pontosabb vezetésétől, a meglévő munka sokkal könnyebben lenne megbírható, sőt egyes helyeken személyszaporítás, és így költség nélkül, az érdeklettek kárával s az intézmény hitelének veszélyeztetésével felnövekedett hátralékok feldolgozhatók, s különösen annak újbóli előfordulása megakadályozható; és mert végre ez legbiztosabb módja a magukat valósággal kitüntetett egyének megismerésére, s vagy előmenetel, vagy más uton való jutalmazására, és így a különben lassanként elalvó munkaösztön ébresztésére és élesbitésére.

Dévány Henrik,
ig. m. oszt. tanácsos.

(Befej. köv.)

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

A tárgyalás alkalmával az utasítás 15. §. 8. és 10. bekezdéseiben előírt teendők után az eljáró bírónak első kötelessége felhívni felperest, miszerint, amennyiben még nem történt volna, telelekkönyvi és helyrajzi számok szerint jelölje ki az elkülönítés alá tartozó területeket.

E felhívás nem fölösleges, sőt nagyon szükséges. Mert a becsatolt vagy előre beszerzett hiteles tjkvi másolatban vagy másolatokban megnevezett fekvők közül nem mindenik közös használatu terület; akár legyenek azok a község, akár a földesuraság nevére fölveve. Ugyanis a község nevén álló tjkvben van oly községi vagyon is, mely folytonos gyakorlattal községi közjöveldmi forrásul használtatott s mint ilyen egyéni ingyen használat tárgya nem volt; valamint oly községi vagyon is, mely okiratilag a községi szükségletek fedezésére rendeltetett; sőt olykor van a magán tulajdon természetével hasonjogu községi allodium is, melyek pedig az 1871: LV. tcz. 11. §-a szerint sem arányosításnak, sem elosztásnak nem tárgyai s ezután is a rendelt célra kezelendők. Így például a község 125. sz. tjkvében A + 1—45. r. szám alatt házak, kertek, szőlők, szántók, rétek, kaszálók, legelők, erdők, gyümölcsöskert, faiskola, téglavetőhely, agyagverem, kovicsbánya fordulnak elő. Ime első pillanatra szembeszökik, hogy az ezen község tjkvében megnevezett összes fekvők nem lehetnek valamennyien közös használatuak. Helytelen gyakorlat tehát a tjkveket

egyszerűen becsatolni és az azokban előforduló összes fekvőket közös használatuaknak állítani. Pedig hány perben fordult már ez elő. Nem egy esetem volt, midőn a helyszini tárgyalás, tanukihallgatás vagy bírói szemle folyamában mondott le felperes a keresetbe vett fekvők egy részéről.

Felperesi kijelölésre alperes a következő ellenvetésekkel állhat elő:

a) tagadja az 1848. előtti közös használatot, a faizási, legeltetési vagy nádlási haszonvételt;

b) a keresetbe vett fekvőt vagy fekvőket avagy azok közül némelyeket az 1871: LIII. tcz. 70. §., illetőleg az 1871: LV. tcz. 11. §-a alapján községi vagyonnak vagy allodiumnak állítja;

c) az 1871: LIII. tcz. 76., illetőleg 77. §-ai alapján a volt földesuraság, illetőleg a volt urbéresek kizárása kéretik.

Erre eljáró bíró a feleket állításaik bizonyítására szólítja fel.

Nem helyeslem az 1880: XLV. tcz. 3. §. utolsó bekezdésében foglalt intézkedést, miszerint a hivatalos adatok csak „szükség esetében” szerzendők be. Felfogásom szerint a hivatalos adatokat minden esetben előre be kell szerezni és addig tárgyalást ki nem tűzni, a míg azok beszerzve nincsenek. Tagadás esetében — melyik perben nem számíthatunk erre?! — a hivatalos adatok nélkül mozdulni sem lehet. Míg ha ezek előre beszerezettek: a tárgyalást, bizonyítási eljárást (tanukihallgatást, bírói szemlét) megszakítás nélkül folytathatjuk és befejezhetjük.

Én úgy szoktam eljárni, hogy a hivatalos adatok beszerzése után a helyszínére kitűzött tárgyalás befejeztével nyomban megidézem a felek részéről felhívott tanukat (amennyiben azoknak kihallgatását szükségesnek tartom) és a velők megtartott bírói szemle után őket egyenkint kihallgatom; azután a felek észrevételeit azonnal jegyzőkönyvre veszem, esetleg e célból ott mindjárt egy rövid határidőt tűzök ki a tszék székhelyére. Az észrevételeknek jegyzőkönyvre vétele után az ügyet azonnal bejelentem s harmadnapra ítélelhozatalra kitűzöm. Ekként a tárgyalástól számított néhány nap, legfőlebb 10—14 nap alatt az ügy ítélettel el van látva. Így eljárni azért tartom czélszerűnek, mert recenti memoria a feleknek az észrevételezés, az eljáró bírónak pedig az ítélelhozatal sokkal könnyebb, mint hónapok múlva, a midőn a pert újból át kell tanulni.

Vannak azonban, a kik azt vitatják, hogy az eljáró bírónak nincs joga a tanuvallomások és bírói szemle feletti észrevételeket jegyzőkönyvre venni; mert az utasítás 17. §-a által fentartott perrendtartás 210. és 220. §-ai szerint a törvényszék tűzi ki a pertárba az észrevételezésre a határidőt, mikoron a felek külön írásban szerkesztve tartoznak észrevételeiket beadni épen úgy, mint más rendes perben.

De ez téves felfogás.

Az eljáró bíró a rá bízott teendőkben önállóan járván el, csak akkor szabad neki az ügyet a tszékhez betérjeszteni, ha az már megérett az ítélelhozatalra. Ha az eljáró bírónak jogában áll önállóan nyomozni, a felekhez kérdéseket intézni, azt megítélni, hogy minő ténybeli állítások bizonyítására irányoztassék a nyomozás; ha az eljáró bírónak jogában áll tanukihallgatást, bírói szemlét, becslést elrendelni és foganatosítani: bizonyára jogában áll az is, hogy a tanuvallomások, bírói szemle és becsü felett a felek észrevételeit jegyzőkönyvre vehesse. A birtokrendezési pernek — hála Isten! — többé semmi köze a pertárhoz.

Megemlítem, hogy a sz—di legelőelkülönítés és határtagosítás iránt 1881. január 25-én a megengedhetőség kérdésében megtartott első tárgyalás alkalmával az eljáró bíró megengedte, hogy a megjelent alperesek maguk körül képviselőikre 7 tagu bizottságot válasszanak, épen úgy, mint ez az 1872. május 6-iki 20,846. sz. rendelet 31. §-a szerint az előmunkálatok megkezdésénél azelőtt történni

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

szokott. Szerintem ez nem helyes. Az utasítás 15. §. 10. bekezdése határozottan csak egyetlenegy közös meghatalmazottat enged meg. És ez nagyon bölcs intézkedés. Egynél több egyénből álló képvisellel nehéz eljárni; mert ritkán vannak együtt és egy akaraton; a felelősséget, de meg a dolgot is egyik a másikra hárítja; és a hol sok a felelős, senki se felelős. De meg az utasításnak is az az intentiója, hogy ne értelmetlen és tudatlan emberek képviseljék ily, messze jövőre kiható, roppant fontos kérdésekben a népet, hanem jogtudó szakemberek; azért szorítja az ügygondnokságot kizárólag az ügyvédekre.

Kiemelem, hogy az utasítás 15. §. 11. bekezdése a per folyamában keletkező bírói határozatokat *kézbesítés*, de nem egyuttal szokott módon kihirdetés által is, rendeli közölni; holott a tagosításról szóló 35. §. utolsó bekezdése a kézbesítés mellett még a községi előjáróság általi, szokott módon való kihirdetést is rendeli. E megkülönböztetés nem indokolt. Én nagyon helyesnek tartom az utasítás 15. §. 2., 35. §. 1. és 45. §. b) pontjaiban lefektetett azon elvet, miszerint minden ítélet, végzés vagy határozat szokott módon leendő közhirréttel végett a községi előjáróságnak megküldessék. Ez okból én ezen elvet következetesen minden esetben alkalmazandónak és így azt itt is célzerűnek tartom.

Végre hangsúlyozom, hogy az elkülönítési és arányosítási ügyekben az utasítás 29. (törv. 4.) §. utolsó tétele szerint *ítélettel*, tagosítási ügyekben pedig az utasítás 35. §. utolsó bekezdése értelmében *határozattal* kell a tszéknek döntenie. E megkülönböztetés szintén indokolatlan; mert itt is, ott is a megengedhetőség érdemileg döntetik el, tehát a tszék ítélni van hivatva.

És most áttérek javaslataimra.

Szerencsés Királyföld, Teke és Batos községek! Rátok nézve az 1871: XLV. tczikknek az arányosításra vonatkozó összes határozatai az 1880: XLV. tcz. 37. §-a által hatályon kívül tettettek. Mily óriási jótétemény ez! Ti józan életű, ügyekező, takarékos szászok, használjátok fel a kedvező alkalmat: értékesítsétek a most már községi vagyont képező nagy kiterjedésű közöshelyeket s a befolyó jövedelmekből állítsatok takarékmagtárakat, jótékonyági intézeteket; építsetek iskolákat, illetőleg fejlesztétek a már meglevőket, tegyetek alapítványokat a tanuló ifjuság számára, és rendezétek és szépítsétek helységeiteket. Nektek meg van adva a mód az előrehaladásra, a felvirágozásra!

Ki meri tagadni, hogy az állam jóléte és boldogsága az egyes községek előhaladásától függ. Minél több jómódu, rendezett viszonyok közt élő község van valamely államban, annál boldogabb és erősebb az. Az államkormányzatnak és törvényhozásnak tehát arra kell törekednie, hogy a községek fejlődése előmozdittassék.

De csak az oly községnek van módjában gyorsan és biztosan előrehaladni, melynek elegendő községi vagyona van. Miért is ennek gyarapítása, törvényhatósági szigorú ellenőrzés mellett célszerű kezelése és helyes értékesítése: állami és nemzetgazdasági szempontból egyaránt szükséges.

Ennélfogva az lett volna a leghelyesebb, ha minden *községileg kezelt közösbirtok*, legyen az akár legelő, akár erdő vagy nádas, törvényhozásilag *községi vagyonnak* jelentetik ki. Az arányosítás ez esetben csak az 1871: LV. tcz. 2. §-ában felhozott községek közötti arányosításra szorítkozott volna; míg minden közlegelő, községi kezelés alatt álló erdő és nádas a községnek, mint erkölcsi testületnek, községi célokra fordítható s minden szolgalmától ment kizárólagos teljes tulajdonát képezte volna. Aminek üdvös eredménye első sorban az lesz vala, hogy a község a legeltetést többé nem ingyen, hanem bérfizetés mellett engedi meg, s hogy

a tűzifát és nádaszt szintén pénzért adja; a befolyó szép jövedelmet aztán községi célokra fordítja. És én édes istenem! melyik község az, amelyikre ily jövedelem rá nem férne?!

Mily egyszerű és mennyire üdvös lett volna ily megoldás! Az a sok idegenkedés, gyűlölet és perpatvar mind elmaradt volna. És ha ily megoldást még az ötvenes évek elején visznek vala keresztül: hány község emelkedett volna azóta!

No de maradjunk a létező törvények mellett és lássuk, hogy mily javításokat igényelnek azok *anyagilag*; mert az 1880: XLV. tcz. csak alaki részükben változtatott.

Az 1871: LIII. tcz. 74. §-ának második bekezdése helyett a következő szövegezést ajánlanám:

«A felosztás úgy a volt földesurakra, mint a volt jobbágyokra nézve az általuk ugyanazon határban tulajdonjoggal birt jelen földbirtokuk arányához képest történik».

Ez elv elfogadása nagyon egyszerűsítene az eljárást. Nem kellene kutatni, hogy a volt földesur tényleges birtokából mennyi a majorsági? mennyi a volt urbéresektől szerzett? Aztán nincs is annak semmi értelme, hogy a volt földesur részére külön adjuk ki a majorsági birtoka után járó legelőbeli illetményét, s külön részesítsük őt az urbéresektől szerzett birtoka után az ezeknek kiadandó s továbbra is közösségben fenhagyandó vagy egyénenként felosztandó területből. Mert azt csak nem vitatja el senki, hogy azon volt földesurat, aki majorságin kívül volt urbéres birtokkal is bir, ez utóbbi után, mint urbéres jogutódot, rész illeti. Sokkal egyszerűbbnek és jobbnak vélem, ha a volt földesurnak úgy majorsági, mint urbéri birtoka után járó legelőilletménye egy tagban adatik ki. Ugyanez áll azon volt urbéresekre nézve is, kik urbérin kívül majorságit is birnak.

Az 1871: LIII. tcz. 74. §-át 1880. május 2-án kelt *Törvényjavaslatom* 18. §. utolsó bekezdésével vélném kiegészíthetőnek:

«Az erdei legelőilletményen létező fákat tartozik az illető volt földesur a kihasítás befejezésének napjától számítandó egy év alatt levágni és elhordatni; mert különben azok minden kárpótlás nélkül a volt urbéresekéi lesznek».

Ugyanazon törvénycikk 42., 43., 76. és 77. §-ai helyett nevezett *Törvényjavaslatom* 19. §. a)–d), f) és g) pontjait, 20–23., 26–28. §-ait ajánlom. Ugyanis:

19. §. *A közöslégelőből mindenekelőtt levonandó és természetben kihasítva kiadandó:*

- a) a már fenálló vagy jövőben felállítandó községi népiskola számára a legelő terjedelméhez képest 1–10 hold;
- b) községi faiskola és gyümölcsöskert számára a legelő terjedelméhez képest 1–10 hold;
- c) téglavető s égetőhelynek, és — a hol a hely arra alkalmas — agyaggödörnek a legelő terjedelméhez képest 1–6 hold;
- d) községi bikatartásra a legelő terjedelméhez képest 1–10 hold;
- f) oly községekben, hol községháza s bikaistálló nincs és ezekről a netalán már keresztül vitt határtagosítás alkalmával sem lett gondoskodva: ezek számára a legelő terjedelméhez képest 1–10 hold;
- g) oly községekben, melyekben a temetők bővítése vagy egészen új temetkezési helyek kijelölése szükséges, azon esetben, ha a legelőelkülönítés nem a tagosítással együtt vitetik keresztül, vagy ha a véghezvitt tagosításkor ezekről gondoskodva nem lett: a temetők bővítésére, esetleg új temetők kijelölésére szükséges területek

20. §. Csak az előző 19. §. a)–e) és esetleg f) és g) pontjaiban fennmaradó terület osztandó fel a volt földesurak és a volt jobbágyok között tényleges földbirtokuk arányában.

A volt urbéresek részére ekként jutandó illetmény minden további levonás nélkül a volt földesurak illetményétől széles marhacsapás által elkülönítetten hasítandó ki.

Ellenben a volt földesurak számára eső illetményből a szükséges utak, ösvények, itatók, marhacsapások ideértve az itatókhoz vezető csapásokat is — a mennyiben ezek térmértéke a régiekét túlha-

ladja — előbb levonandók és csak az ezek kiadása után fenmaradt mennyiség képezi a volt földesurak illetményét.

21. §. A volt földesuraknak jutott illetmény közöttük a községben birt összes tényleges birtokaik arányában természetben felosztandó és kihasítandó.

22. §. A volt urbéreszek számára jutott illetmény az egyes volt urbéreszek között természetben rendszerint föl nem osztható; de a használat mérvét minden egyes volt urbéresre nézve a községben tulajdonát képező összes földbirtoka arányában megállapítani s az ekként megállapított használati arányt a földkönyben kitüntetni kell.

23. §. A volt urbéreszek számára jutott s már elkülönített legelő később az egyes volt urbéreszek közt a 22. §-ban meghatározott arány szerint természetben kiosztandó, ha a kiosztást az előrehaladott gazdálkodási rendszer kívánatossá teszi; mi fölött esetről esetre a földmivéls-, ipar- és kereskedelmi miniszter határoz.

26. §. Legelőelkülönítésnek helye nincs s a már folyamatban levő, de végrehajtás alatt még nem álló elkülönítési eljárás is beszüntetendő:

- a) ha a földesuraság a neki jutandó illetményről lemond;
- b) ha a közlegelő 100 holdat meg nem halad;
- c) oly községekben, melyekben a volt földesuraság az urbérin kívül belső vagy külső birtokot se maga, se curialisták által nem birt;
- d) oly községekben, melyekben a volt földesuraság jelenben nem bir se belső, se külső birtokkal;
- e) oly községekben, melyekben a volt jobbágyoknak az ugaron és réteken kívül azoknak tilalmazása időpontjáig 1848 előtt sem voltak legelőik.

A legelő az a)–d) alatti esetekben a volt urbéreszeknek, az e) alatti esetben pedig a volt földesuraságnak kizárólagos tulajdona.

27. §. Az előbbi §. a)–d) pontjai alatt megnevezett esetekben a jelen törvény 22. és 23. §-ai, az e) pont alatti esetben pedig annak 21. §-a szintén alkalmazandók.

28. §. A 19. §. a)–g) pontjai alatt megnevezett illetmények a 26. §. a) és c)–e) pontjai alatt elősorolt esetekben is kiadandók és természetben kihasítandók.

A 26. §. b) pontja alatt megnevezett esetben azonban csak a 19. §. a)–c) s esetleg f) és g) pontok alatti illetmények adandók ki.

Ugyanazon törvénycikk 70. §-a után új szakaszul javasolom nevezett Törvényjavaslatom 31. §-át: «Oly erdők vagy erdőrészek, melyek 1848. január 1-je óta folytonosan az urbéres községnek vagy egyes urbéreszeknek kizárólagos és békés birtokában vannak: szintén nem esnek elkülönítés alá, hanem a volt urbéres községnek, illetőleg az egyes volt urbéreszeknek tulajdonává válnak».

Ugyanazon törvénycikk 71. §-hoz 7. pontul ajánlom Törvényjavaslatom 32. §-ának g) pontját:

«Erdők és erdei haszonvételek szabályozásakor egyes közbelső részletek és kisebb, be nem telepített területek, a körülfekvő erdővel együtt szabályozás alá veendők értéküknek ingatlanokban vagy készpénzben való teljes megtérítése mellett».

Ugyanazon törvénycikk 27. §. harmadik és negyedik bekezdése közé új bekezdésül javasolom Törvényjavaslatom 33. §. harmadik bekezdését: «A volt urbéreszeket illető faizási és makkoltatási haszonvétel, valamint a volt földesuraknak járó viszonyszolgáltatás misége, mennyisége a jelenlegi viszonyok és pénzérték szerint számítandó ki oly helyeken, a hol ők a faizás élvezetében folytonosan a mostani időkig meghagytak».

Új §-ul ajánlom Törvényjavaslatom 36. §-át: «A már fenálló vagy jövőben felállítandó községi népiskola számára a helyi viszonyok és körülményekhez képest 1–10 hold erdőt kell kiszabni».

Ugyanazon törvénycikk 34. §-a után új szakaszul ajánlom Törvényjavaslatom 40. §-át: «A volt urbéreszek számára kihasítandó nádastér mennyiségét és helyét, ha ez iránt egyezés nem jön létre, bírói ítélet határozza meg».

A bíróságok e végre kötelesek a volt urbéreszeket illető nádlási

haszonvételeknek, valamint a volt földesuraknak járó viszonyszolgáltatásoknak miségét, mennyiségét és pénzbeli értékét a jelenlegi viszonyok és érték szerint kinyomozni; továbbá szakértők meghallgatása után megállapítani: vajon minden egyes telek után aránylag mennyi nádastér felel meg holdszám szerint, a helyi viszonyokra, különösen a nádas minőségére és termőképességére való tekintettel, azon nádlási haszonvételeknek, melyeknek gyakorlatára eddig a volt urbéreszek jogosítva voltak és a melyek ezentúl nádastér kihasítása által lesznek fedezendőek.»

Ugyanazon törvénycikk 36. §-a után új bekezdésül ajánlom Törvényjavaslatom 43. §-a második bekezdését: «Ugyanez áll az 1880. XLV. tcz. életbeléptéig (1880. szeptember 10.) kizáradt azon nádasterekre nézve is, melyek iránt az elkülönítési eljárás 1880. szeptember 10. napjáig meg nem indított, vagy ha megindított is, de érdemleges ítélettel ellátva még nincs.»

Az 1871. LV. tcz. 1. §-át ajánlom Törvényjavaslatom 81. §-át: «A jelenleg közösen és osztatlanul használt külső fekvőségek, városok, szabad, és urbéresekkel vegyes községek osztatlan birtokai, hol ezek haszonvételére nézve az arány még nincs megállapítva, arányosítandók».

A volt urbéreszek részére a keresztülvitt elkülönítés következtében kiadott közöslegelő, erdő és nádas használata, a mennyiben a használati arány eddig megállapítva nem volna, szintén arányosítandó».

Végül ajánlom Törvényjavaslatomnak 92. §-át, mely a 19. §. a)–d), f) és g) pontjait az arányosításoknál is alkalmazandóknak jelenti ki.

Káplány Géza,
kir. tszéki bíró.

(Folyt. követh.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Büntető bíróságaink túlhalmozottsága és annak okai.

A napi sajtó, valamint a szakirodalom már többször foglalkozott e kérdéssel, keresvén az okokat, melyek miatt a bűnügyek, úgy az első folyamódás, mint a felsőbb bíróságoknál, a magyar büntető törvénykönyv életbeléptetése előtti időben volt forgalomhoz arányítottan oly tetemesen megsaporodtak.

Sajnos, de kétségbevonhatlan tény. A törvényszékek illetőségi körébe tartozó bűnügyek száma a magyar büntető törvénykönyvek életbeléptetése óta átlag megkétszereződött, a kir. járásbíróságoknál pedig több mint négyszeresen nagyobbodott a forgalom.

Ez óriási különbség nem a társadalmi corruptióban talál indokolást, hanem a bűnügyi kodifikációban. Ebben tehát teljesen egyetértünk Dr. HEXNER Gyulával, ki a *Jogtudományi Közlöny* egyik utóbbi számában ismét fölveti a kérdést. Szerinte a bűnügyi forgalom feltűnő nagyobbodása kizárólag annak tulajdonítható, hogy az olcsóság kedvéért és a biztosabb eredmény kilátásában számtalan, tisztán magánjogi kérdés *bűnvádi utra tereltek*. A bíróságok, cikkíró szerint, a tényállást: ha vajon fenforog-e általában büntetendő cselekmény? előlegesen rendszerint meg nem vizsgálják, hanem az eljárást vádlottal, kinek a büntető perbe bocsátkozni rendszerint se ideje, se kedve, megindítják és őt közvetlenül egyezsége kényszerítik.

A büntető törvénykönyv némely tételének ratio-ellenes alkalmazását is fölemlíti, főként pedig a 421-ik §-t, melynek hibás szövegezése különböző magyarázatra ad okot.

A mennyiben egy részt a törvény hiányai is hátrányára vannak a judicatura egyöntetőségének és a különböző, gyakran ellentétes magyarázatokból kifolyó ellentétes megállapodások a főbbviteli forumok teendőit is szaporítják a főbbbevételek miatt: egyetértünk cikkíróval. Azonban a bíróságokra vonatkozó előbbi észrevételét alaptalannak tartjuk. Mert történhetik ugyan, hogy kivételképen némely

biróságnál a panaszt nem vizsgálják meg kellőképpen s néha polgári bíróság illetőségi körébe tartozó ügyeket vizsgálnak bűnügyi uton: de legtávolabbról sincs okunk a magyarországi bírói kar kvalifikációját oly sötét szemüvegen át nézni, mint cikkíró, ki ezeket, de egyszersmind a királyi ügyészeket is (kik az elővizsgálat megindítása iránt ajánlatot tesznek) felületességgel vádolja. Sőt sokkal többet. Mert egyezsége *kényszerítésről* is szól, mitől a bíró és ügyésznek, a törvény tiltó rendelete értelmében óvakodnia kell.*

Nem ezek az okok, nem ezekből szaporodott fel a bíróságoknál a teendő, nem ezek hatnak zsibbasztólag a büntető igazságszolgáltatás menetére.

A bűnügyi forgalom növekedése kizárólag onnan van, hogy az életbeléptetési törvény értelmében a közigazgatási hatóságok illetőségi köréből kivételt a vétségek és áthágások nagy mennyisége, melyek felett 1880. szeptemberig a bíróságok és közigazgatási hatóságok vegyesen bíráskodtak. S minthogy a közigazgatási hatóságok bizonyos autonómus feltékenységből 1880. szeptemberig minden, illetőségi körükbe vonható (az eddig tartott sajátságos dualismus alapján) áthágási esetben éltek bíráskodási jogokkal s ugyanazon ügyekben az alispán és belügyminiszter mint felelőviteli forumok végezték teendőjüket: igen természetes, hogy a bíróságok bűnügyi működési tere jóval kisebb kellett hogy legyen, mint most.

Az 1880. évi XXXVII. törvénycikk életbeléptetése óta tehát, a mily arányban növekedett a bíróságok teendője, olyan arányban csökkent a közigazgatási hatóságoké, melyek megelőzőleg a járásbíróságokkal együtt, párhuzamosan működtek a b. ü. igazságszolgáltatásban. És mert a kir. járásbírói személyzet létszáma az 1872. évet megelőző viszonyokhoz mérten lett megállapítva: az életbeléptetési törvénnyel megváltozott viszonyok következtében, a bűnügyi esetek mennyisége és a földolgozásra szükséges munkaerő között volt kedvező arány megváltozott, és mi természetesebb, mint az, hogy meg kellett változnia. S minthogy továbbá a megtöbbszörösödött bűnügyi teendőket nem tekintették indoknak arra, hogy a munkával arányban álló erők alkalmazásával helyreállítsák a megzavart sulyegyet, természetesen be kellett állani a *munkatorlódásnak*. Beállott pedig első sorban a járásbíróságoknál és törvényszékeknél, s azután csakhamar a felsőbb bíróságoknál is. Mert a munkahalmaz nyomása alatt az első folyamodású bíróságoknak nagyobb tevékenységet kellett kifejteni. Ugy, a hogy — de jóval több ügyet láttak és látnak el, mint a megelőző időkben, s már egymagában e miatt, de lázas rohamossággal teljesített munka felületesége következtében is, a főbebevések számának aránytalanul kellett szaporodni.

Ezen a bajon pedig segíteni igyekeztek a *kisegítő bírákkal*.

A törvényszékeknél és kir. járásbíróságoknál megszaporodott a teendő: tehát munkaerőket vontak el azoktól, hogy ezek apaszszák a királyi táblák hátralékát, innen pedig a curia létszámát szaporították. Azután a törvényszékeknél és kir. járásbíróságoknál folyt tovább a hátralékok növekedése. Különösen a kir. járásbíróságoknál nőttek föl ijesztő mérvben a hátralékok. Olyan járásbírósgot is tudunk, hol a hátralékos vétségi és áthágási ügyek száma a *két ezeret meghaladta*. És e baj már krónikussá lett. A példa pedig bizonyítja, hogy e baj ellen nagyon is homeopathikus adagban nyertünk gyógyszert. A művelet hasonlított ahhoz a finánczoperációhoz, mikor adóssággal fizetünk adósságot, annak okából, hogy *megmeneküljünk* az adósságtól.

Igaz, hogy néhol a bíró áthelyezésével megürült hely aljegyzővel pótolva lett, tehát a *létszám* megmaradt; de

* A cikkíró nem tudatos kényszerítést értett, hanem a bűnvádi eljárás megindításában rejlő akaratlan kényszerítést. Szerk.

azt kérjük: a büntető igazságszolgáltatás nagy fontosságú munkája nem igényel-e az első folyamodású bíróságoknál is *kipróbált* erőket? Az a hely, hol a szabadság és vagyon felett történik intézkedés, alkalmas-e a kezdők szárnypróbálgatására? A kezdet nehézségei miatt elkövetett hiba helyrehozható-e? És helyrehozhatlanság esetén kit ér annak odiuma?

Meg kell vallanunk, hogy a büntetőtörvénykönyv életbeléptetésére nem volt meg a kellő előkészület, és az átmeneti chaos nemcsak hogy még tart, de egyhamar nem is várhatjuk annak leülepedését.

És ha végig tekintünk a *büntető perrendtartási* javaslaton, valóban komoly aggályaink lehetnek: minő állapotba jön bűnügyi igazságszolgáltatásunk egy előzetes, radicalis reform keresztülvitele nélkül, ha a javaslat igen számos rendelkezése változatlanul leendő törvénybe iktatva. Így például az 56., 57. §§. szerint a főtárgyalástól ki van zárva a bíró, ki 1. vizsgálóbíró volt a bűnperben; 2. ki a vádhatározatnál mint bíró működött; 3. ki az előző főtárgyaláson szavazó volt. E szerint, ha a törvény életbeléptetése alkalmával az első folyamodású bíróságok megmaradnak a mostani szervezet mellett: olyan törvényszéknél, hol csak négy bíró van, **nem lehet főtárgyalást tartani!** Hát, a hol többször kell főtárgyalást tartani, hány bíróra lesz szükség. Aztán az a sok *három* napos határidő!

No de emezeket csak mellesleg említettük, mert ezuttal nem célunk a javaslat bírálatába bocsátkozni.

Tárgyunkra visszatérve: megemlítjük még, hogy a törvényszékeknél is a bűnügyi teendők száma szintén az életbeléptetési törvény intézkedéseinek fogva szaporodott olyannyira föl. E szerint igen sok oly ügy lett a kir. törvényszékek illetőségi körébe utalva, melyek sokkal jelentékenyebbek, mintsem eme nagyobb apparatus igénybevétele indokolható volna. Így például a sikkasztás, csalás vétsége a btk. 418., 419. és 420. §§. esetén. Valaki kölcsön kér egy kétkrajczáros pipát, és azt jogtalanul elidegeníti, a vizsgálóbíró fölvesz egy sereg protokollumot, az ügyész indítványoz vagy kétszer, a törvényszék először összeül, hogy vád alá helyezze a delinquent, azután összeül a végtárgyaló bíróság, ítél, azután ítél a királyi tábla, innen megy tovább a Curiaig. Mig másfelől, az ennél jóval fontosabb ügyek, mint a sikkasztásnak amaz esetei, midőn a bíróság lefoglalt vagyon 100 frt értéken alól idegenített el, mely minden esetre fontosabb, a járásbíróságok illetőségi körébe utalvák.

Ezek a bajok vajmi keveset fog segíteni a bűnügyi felelővitel korlátozására vonatkozó törvény is. Gyökeres orvoslás csak a bírói létszám szaporítása és az életbeléptetési törvény revíziójától várható.

Bodor László.

Az utóajánlat.

A *Jogtudományi Közlöny* 44. és 46. számában megvitattott azon kérdéshez, vajon az utóajánlattevő árverési költségeit feltétlenül, minden körülmények között viselni tartozik-e? annál szívesebben hozzászólók, mivel annak gyakorlati fontos következménye van.

A 44. szám t. cikkéhez az 1881. LX. tcz. 187. §. árnyoldalának különösen azt tartja, hogy az árverési költségek az utóajánlattevőnek soha sem térítettnek vissza, habár ezrekre menő hasznát idézett is elő az utóajánlat.

Együttal kíváncsnak találja, hogy ezen a törvény szelleméből kiinduló bírói magyarázat segítsen.

Ellenben a 46. szám t. cikkéhez, midőn egyrészt a tételes törvény szempontjából kétségtelennek állítja azt, hogy az utóajánlattevők árverési költségük visszafizetését nem igényelhetik, addig másrészt még általános jogi vagy méltányossági elvek alapján sem tartja indokoltnak, hogy azok az árverési költségeket visszakövetelhessék.

Czikkező urak a felhozott kérdés megvitatásánál abból a feltevésből indultak ki, hogy az utóajánlattevő árverési költségeinek visszatérítésére szolgáló alap csak kizárólag a vételár lehet.

Ily feltevés mellett kétségtelen, hogy a végrehajtást szenvedett s a jelzálogos hitelezők az árverési költségek visszafizetése által valóságos kárt szenvednének mindazon esetben, ha az újabb árverés folytán létrejött vételártöbblet kisebb lenne ezen árverés költségeinél.

De ha a t. cikkező urak feltevése igazolt volna, akkor az utóajánlattevők helyzetén nem segíthetne semmiféle bírói magyarázat sem.

Mert az idézett 187. §. rendelkezéséből kétségtelenül kitűnik, hogy az utóajánlattevő árverési költségei a vételárból semmi körülmények közt sem téríthetők vissza.

Ezzel szemben a 44. szám t. cikkezője által javasolt azon eljárás, hogy az utóajánlattevő árverési költségei a vételárból azon arányban fizetessenek vissza, mely arányban az új árverésnél elkelt ingatlan vételárából tiszta haszon származott, meghonosítható nem lenne.

Be kellene vallani, hogy az árverési költségek előlegezése és viselésének két önálló kötelezettségével minden körülmények között ugyanazon személy terheltetné.

Ha a végrehajtási törvény ezt így rendelné, akkor valóban megnehezítené az egész utóajánlati intézmény célját, visszarettené az utóajánlatot tenni óhajtok vállalkozási kedvét és utját szegné a nagyobb versenynek.

Előlegezni ugyan mindig köteles az utóajánlattevő az árverési költséget, és ez már egyedül is eléggé terhes; de annak vállalkozási kedvét egyenesen tönkre tenné, ha csak azért, mivel az árverési költséget — biztosítékul — előlegezte, azt viselni is tartoznék, akár lett az övé az ingatlan, akár nem.

A jogsérelem épen abban fekédnék, hogy a törvény az utóajánlattevőnek jogos fellépéseért és a kellő biztosíték adásáért megérdemelt kilátást nyujtana céljára, az ingatlan megvételére; az árverésnél mégis annak adna előnyt, ki oly utóajánlattal egyáltalán nem lépett fel, vagy ki fellépett ugyan, de ajánlatával visszautasított.

Például: A. és B. versenytársak az árverés napjától számított 15 nap alatt utóajánlatot tesznek s az újabb árverés költségeit előlegezik.

De miután B. ajánlata magasabb, ez jön figyelembe s e végből árverési költségei visszatartatnak.

A. pedig árverési költségeit visszakapja.

Az új árverésnél megjelennek A., B. régi és C. új versenytársak.

A. a visszakapott árverési költségek egy részével az árverésnél magasabb ajánlatot tesz, mint B. — kit az egész árverési költség viselése terhel — s azzal ezt leveri s az ingatlant megveszi.

Az árverési költségektől való mentesség előnyével bir C. és B. ellenében.

Ily körülmények között alig határozhatná el magát valaki arra, hogy egyáltalán utóajánlatot s még kevésbé hogy egy utóajánlatnál magasabb ajánlatot tegyen.

A jog és méltányosság elveivel ellenkeznek tehát az oly rendelkezés, melynél fogva az utóajánlattevő tartoznék az árverési költséget viselni akkor is, ha az ingatlant más vette meg.

De mindezen feltevések s a 187. §-nak ilykép feltüntetett árnyoldala a végreh. törvény szelleméből kiinduló magyarázat folytán sokat vesztenek jelentőségükből, idővel talán el is enyésznek.

Módot erre az idézett szakasz utolsó előtti bekezdése nyujt, melynek tartalmából — t. i. hogy az utólag tett ajánlat az ajánlattevőre kötelező akkor is, ha az annak folytán tartott árverés megsemmisítettén, újabb (3-ik) árverés rendeltetett el — az

analogia legis szabályánál fogva okvetlenül ki kell mondani, hogy az utóajánlattevő a második árverés költségeit visszakövetelheti attól, ki a megsemmisítésre okot szolgáltatott.

Tehát maga az idézett szakasz utal azon kijelentésének szabadabb értelmezésére, hogy «egyszersmind az ajánlattevő az általa viselendő újabb árverési költségeket előlegezi.»

Utal arra, hogy az előlegezés kötelezettsége nincs feltétlenül összekötve a viselés terhével.

Különösen abban az esetben, ha az új árverésnél az ingatlant nem az utóajánlattevő, hanem más veszi meg, az előbbi árverési költségei visszakövetelésére fel kell jogosítani, még pedig nem a végrehajtást szenvedett, sem a jelzálogos hitelezők, hanem az árverési vevő ellen.

Ennélfogva a bíróság helyesen cselekszik, ha a végrehajtási törvény szelleméből kiinduló magyarázattal az utóajánlat folytán megrendelt új árverést az utóajánlati intézmény kiegészítő részének s az árverési vevőt szintén utóajánlattevőnek tekinti s mint ilyent — figyelembe véve legmagasabb ajánlatát, mihez még az előnyös vétel is járul — az árverési költségek viselésére kötelezi.

E végből a bíróság mindazokat, kik egy ily újabb árverésen ajánlatot tenni akarnak, az árverési feltételek, illetőleg az árverési hirdetmény közlésével figyelmezteti arra, hogy általuk nem csak a bántó pénz, hanem az újabb árverési költségek is előlegesen fedezendő, hogy a legmagasabb ajánlattal együtt jár az árverési költségek viselése is.

Az, a ki ily legmagasabb ajánlatot tett, az említett költségek viselése miatti jogtalan terheltetésről nem panaszkodhatik, mert a törvény mindenkire egyformán kimondja, hogy az árverési költségeket az utóajánlattevő fizeti, az ajánlatok között pedig a legmagasabb jön figyelembe, mert az utóajánlat folytán megrendelt új árverés nem egyéb mint az utóajánlat végleges érvényesülhetésének alkalmá s így az ezen alkalommal tett minden ígéret szintén utóajánlatnak tekintendő; mert végre fel kell tenni, hogy minden utóajánlat szabad elhatározásból származik.

Ily törvényt magyarázat s ennek megfelelő eljárás mellett a bíróság mindenben eleget tesz az igazság, a méltányosság sőt a 187. §. követelményeinek is, a mennyiben csak az utóbbiak körén belül terjeszkedik ki amazokra — s az árverési költségek viselése, illetőleg visszatérítésének jelzett módja által sem a vételárt nem csorbitja, sem a végrehajtást szenvedett, sem pedig a jelzálogos hitelezők érdekét nem sérti.

Dr. Vasdényey Géza,
m.-óvár, kir. aljárásbíró.

Az 1881. LX. tcz. 70. és 134. §-aihoz.

A hatályban lévő végrehajtási törvény 70. és 134. §-aiban foglalt intézkedések magyarázata tekintetében lakhelyemen létező jogászok körében véleménykülönbség merülvén fel, van szerencsém a kérdést a *Jogtudományi Közlöny* útján a szakközönség elé terjeszteni.

Ugyanis az id. tcz. 134. §-ának második bekezdése értelmében köteles a végrehajtás foganatosítására illetékes bíróság a tcz. 89. §-a szerinti felhívás kibocsátásán kívül egyszersmind a kielégítési végrehajtás foganatosítására kiküldöttet kirendelni, ezenfelül az id. tcz. 134. §-ának végpontjában mondatik, hogy «a kielégítési végrehajtásra nézve fentebb (t. i. ezen §-t megelőző) illető §-okban) megállapított szabályok alkalmazandók akkor is, ha a kielégítési végrehajtás előbb már biztosítással lefoglalt ingóságokra vezettetik.»

Ezek szerint, minthogy a foganatosított biztosítási végrehajtást ezen esetben a foganatosítandó kielégítési végrehajtásra nézve korábbi foglalásnak tekinteni vélem, a korábbi foglalás alatt álló — tehát biztosítási végrehajtás útján is lefoglalt — ingóságoknak újabb, tehát megint kielégítési vég-

rehajtás útján is, lefoglalása az id. tcz. 70. §-a szerint *rendszert* feiülfoglalás által, tehát másképen is, nevezetesen a 134. §. fenlétében a biztosítási végrehajtás által teljesítettik; a 134. §. második bekezdése szerint *kiküldött által foganatosítando kielégítési végrehajtás* véleményem szerint a 70. §. második bekezdése intézkedései szerint volna eszközözlendő, nem pedig csupán a biztosítási végrehajtás útján lefoglalt, természetesen bírói zár alatt maradt tárgyakra az árverési határnapnak kizárása és az árverésnek megtartása által; ebbeli véleményemet megerősödve érzem az által, hogy a törvény mind *végrehajtás*, mind pedig *árverés* kifejezéseket használván, ha a 134. §. szerint kiküldött által foganatosítando kielégítési végrehajtás alatt csupán az árverés kitűzését és megtartását czélozta volna, akkor nem a kielégítési végrehajtásnak, de az árverésnek foganatosítását rendelte volna.

Az ellenvéleményüek a 134. §-ban említett kielégítési végrehajtást a 70. §-bani intézkedések, annál inkább minden újabb összeírás mellőzésével csupán az árverés kitűzése és megtartása által foganatosítandónak tartják.

Lombardini Sándor.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Részletes kimutatás a kir. Curiához 1882. év első felében beérkezett bűnvádi ügyekről:

A büntett, vétség vagy kihágás neve

Alkotmány elleni izgatás	1
Nemzetiség elleni izgatás	3
Hatóság, hatósági közeg elleni erőszak, bántalmazás és kihágás	240
Közüntézkedések elleni vétség, kihágás	4
Közcsend és közrend elleni kihágás	38
Magánosok elleni és nyilvános erőszak	23
Polgárok választási joga elleni vétség	2
Vallás és annak szabad gyakorlata elleni vétség	30
Személyes szabadság elleni vétség	10
Pénzhamisítás és hamis pénzkiadás	15
Hamis tanuzás és hamis tanuszerzés	21
Hamis eskü	81
Hamis vád	19
Erőszakos nemi közösülés	16
Szemérem elleni vétség és közérkölciség elleni kihágás	8
Megfertőztetés	1
Családi állás elleni vétség és kihágás	2
Rágalmazás	407
Becsületsértés	117
Gyilkosság	56
Szándékos emberölés	133
Emberölés	59
Gyermekölés	23
Magzatelhajtás	7
Gyermekkitétel	3
Közegészségi biztonság és életbiztonság elleni kihágás	24
Testi épség és biztonság elleni kihágás	24
Veszélyes fenyegetés	23
Tettleges bántalmazás és verekedés	24
Párviadal	5
Könnyű testi sértés	1113
Súlyos testi sértés	1396
Halált okozott súlyos testi sértés	98
Magánlak megsértése	35
Levéltitok megsértése	3
Lopás	1861
Rablás	73
Zsarolás	17
Sikkasztás és zártörés	304
Hűtlen kelés	10
Jogtalan elcsajátítás és tulajdonbiztonság elleni kihágás	148
Orgazdaság és bűnpártolás	37
Csalás	168
Vétkes és csalárd bukás	38
Közokirathamisítás	28
Magánokirathamisítás	84
Bélyeghamisítás	3
Pénzügyi kihágások	117
Tiltott szerencsejáték	11
Más vagyonának megrongálása és megsértése	58
Mezei rendőri kihágás és erdei kártétel	16
Gyújtogatás és tűzvészokozás	35
Foglyok megszöktetése	4
Ujjoncsozás előli szökés	26
Öncsonkítás	4
Hivatali sikkasztás	22
Megvesztegetés	7
Hivatali hatalommal visszaélés	23
Zugirászat	14
Sajtóvétség	17
Sajtórendőri kihágás és vétség	5
„B. J. T.”	Osszesen 8494

Hány ügy érkezett a kir. Curiához

— Kimutatás a magy. kir. Curia ügyforgalma és tevékenységéről 1882. évi január 1-től november 30-ig.

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék	
	1882. novem-berben	Osszesen 1882. jan. 1-től nov. 30-ig az 1881-i hat-ralekkal	1881-hez képest több v. keve-sebb	1882. évi novem-berben	Osszesen 1882. ja-nuár 1-től nov. 30-ig	1881-hez képest több v. keve-sebb	1882. évi novem-ber vé-gével	több v. keve-sebb mint 1881. no-ven-ber vé-gével
Polgári	572	12459	— 995	1183	9240	— 390	3219	— 605
Váltó stb.	68	1037	— 167	137	906	— 109	131	— 58
Urbéri	11	215	— 235	16	197	— 85	18	— 150
Büntető	1259	19597	+ 3758	1975	12943	+ 1427	6654	+ 2331
Fegyelmi	76	396	— 20	55	354	— 41	42	+ 21
Felszólamlási	104	171	—	152	155	—	16	—
Osszesen	2090	33855	+ 2341	3518	23795	+ 802	10080	+ 1539

— A jogászok köreiben ujabbán nagy élénkség mutatkozik úgy a testületi szellem fejlesztése, mint az actualis szakbeli kérdések iránt. A *Magyar Jogászegylet* vitatkozásai az örökjogi codificatióról általános érdeklődés között folytak le. A *közjegyzők országos egyesülete* is kelet-kezőben van. Nagy fontosságot tulajdonitunk egy másik mozgalomnak is, mely az uj nemzedék körében megindult, azon czéllal, hogy „A magyar jogász-iffuság országos egyesülete” név alatt testületi organumot alkosson és központját képezze a fiatal jogászság törekvő elemeinek.

— Az esküdtszéki mozgalom mindinkább terjed; leg-ujabbán a budapesti ügyvédi kör elhatározta, hogy az esküdtszék behozatala iránt kérvényez a törvényhozáshoz, a budapesti ügyvédi kamara pedig a bűnvádi eljárás tervezetere vonatkozó vélemény előkészítésére szakbizottságot küldött ki, mely alakuló gyűlésén elhatározta, hogy az általános vitát megelőzőleg az esküdtszék kérdését tárgyalja és f. hó 16-ára kitűzött legközelebbi ülésében szintén állást fog foglalni az esküdtszék kérdésében.

— Lepère, a francia képviselőház igazságügyi bizott-ságának elnöke, mint egyik utóbbi számunkban említettük, törvényjavaslatot készített a törvényhozó test azon határo-zata alapján, hogy ezentul a bírák választassanak. A javas-lat indokolása a mult napokban olvastatott fel a kamarában. A választásra nézve nem fogadja el az általános szavazati jogot, hanem a községek választanának küldötteket, kik azután választják a békebírákat, a kantonok küldöttei pedig választják a törvényszéki bírákat. A választói jogosultság 25 éves korhoz van kötve. A senatus és a képviselőház közösen választják a semmitőszéket. A bírói állás összefér-hetetlen minden egyéb a választástól függő hivatallal. A békebírák hatásköre kiterjesztetik. A semmitőszék gyako-rolja a fegyelmi hatóságot. A felebbezési bíróságok vala-mennyien megszüntetnek; egyik törvényszék felebbezési forumul szolgál a másik törvényszék számára a felek választása alapján, és ha a felek közt nem jön létre egyetértés, az esetben közigazgatási szabályzat fogja meghatározni az illető bíróságot. A bírák fizetése felemeltetik.

— A társadalmi tudomány egyesülete (*Social Science Association*) az idén Nottingham-ban 25-ik évi gyűlését tar-totta G. W. HASTINGS elnökle alatt. Titkára, a jogtörténet és nemzetgazdasági jogtudomány terén érdemesült I. L. CLIFFORD-SMITH, egy jubiláris dolgozatban érdekes vissza-pillantást vetett az egyesület eddigi működésének eredmé-nyére és további teendőire. Felemlíti befolyását a börtönügy mintaszerű kiképezésére s a büntetőjog reformjára, a muni-cipális és nemzetközi jog fejlesztésére. Innen merité az egyesület első titkára, lord BROUGHAM, nem egy reform-tervét, innét DUDLEY FIELD nemzetközijogi törvényköny-vének (*Outline International Code*), ez epochalis műnek eszmé-jét. Az egyesület most különösen a szerzői és házassági nemzetközi jog szabályozásával foglalkozik; utóbbi tekintet-ben kiemelendők SIR TRAVERS TWISS mintaszerű dolgozatai.

Dr. Bróde Lipót ügyvéd ur felkérése folytán kijelent-jük, hogy a mult számunk jogirodalmi rovatában Dr. Her-czegh Mihály tanár ur műve feletti B. L. jegyü bírálatot nem a nevezett ügyvéd ur írta.

Jelen számunkhoz van mellékelve a Magyar Jogász-egylet által kibocsátott aláírási iv. Ajánljuk annak terjesz-tését t. olvasóink figyelmébe.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 3 irt negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Hiteltelekkönyveinkről. DÉVÁNY HENRIK ig. m. oszt tanácsostól. — Bélyeg- és illetékügy. ENYICZKEY GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvédttől. — Jogirodalom: Válasz B. L. ügyvédnek Dr. Herczegh Mihály csödtörvényének bevezetése fölött irt bírálatára. Dr. HERCZEGH MIHÁLY egyetemi tanártól. — Irodalmi parasztlázadás. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédttől. — Törvénykezési Szemle: A visszégrehajtás biztosítása. Dr. FÖLDVÁRY ISTVÁN-tól. — Birói illetőség az apasági perekben. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédttől. — Az utóajánlat. Dr. FLEGMANN JENŐ nyiregyházi ügyvédttől. — A végrehajtási törvény 34. §-ához. Dr. HUSZÁGH ISTVÁN-tól. — Királyi táblai döntvények. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Hiteltelekkönyveinkről.*

Hasznosnak mutatkoznék nemcsak a magánfelek érdekében, de megtakarítás szempontjából is az összes telekkönyvi személyzet feletti felügyeletnek és a feletti bár korlátolt rendelkezésnek egy tapasztalt kézbe való összpontosítása, a telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakítása érdekében, mely munkálatok elkészítésének címe alatt évek óta nagy részben sokkal célszerűbben felhasználható, vagy ha úgy akarjuk megtakarítható, szép pénzösszeg kiadatik.

Köztudomásu dolog ugyanis, és számosakat fájdalmasan is érint, hogy igen sok község van az országban, hol a birtokszabályozás valamelyik neme már több évek előtt keresztül vitetett, a nélkül, hogy az annak következtében teljesen változott telekkönyvi birtokállapot mind ekkoráig a valóságnak megfelelőleg átalakított volna; a miért is az egyesek birtokállapota az ilyen telekkönyvekből többé kivehető nem lévén, azok a hiteltelekkönyveknek, a hitel terjedelme megállapításának egyik alapjául szolgáló specialis hasznától, vagyis birtokállapotuknak kimutathatásától, mely a közösek felosztása következtében gyakran nagyobodott is, el vannak zárva; más részt pedig maga a telekkönyvi hatóság a későbbben létesült birtokváltozások bevezetését a megkívánt pontossággal épen nem eszközölheti, miután a kérdés alatti birtokterület ugyanazonossága nem constatálható, s így az azzal vagy azon történt változást csak eszményileg vagyis számokban kénytelen megjelölni, illetőleg a telekkönyveknek majdan bekövetkezendő átalakításáig világlatban tartani.

Ezen munkálatok most, midőn a telekkönyvi ügyletek folytonos szaporodása következtében, az aránylag ugyis többnyire igen szűken kimért személyzet a folyó munkát sem mindenhol képes meggyőzni, csak igen lassan haladnak előre, és így is csak rendkívüli segély mellett eszközöltetnek.

Ha már most tudjuk, hogy egy-egy községbeli telekkönyvnek ilyenén átalakítása, egyre-másra véve egy sőt két egyént is körülbelül három holnapig elfoglaltat, és hogy épen ezen kiváló gyakorlottság mellett még rajzolás tudását is megkívánó munka többnyire csak időlegesen alkalmazott egyének által végeztetik, és hogy a rendes személyzetnek, mely között ismét vajmi kevés van, a ki ezen

munkálatok kivitelében kellő jártassággal bír, akkor nincs mit csodálkozni, hogy ezen átalakítási munkálatok, melyek különben nyomban a birtokszabályozás befejezése után elkészítendőek lennének, mindamelllett, hogy azokra évek óta tetemes költség fordítatik, nagyon lassan haladnak előre, s akkor egyuttal be fogjuk látni azt, miszerint annak elérése végett, hogy használható műveletek készüljenek, s azokra a kellőnél több idő és így több költség is ne fordíttassék, egy oly intéző kéz hiányzik, melynek módjában van a telekkönyvezés ezen ágában sikerrel alkalmazható egyének felett rendelkezni, s őket ott, a hol hiányoznak, s akként, a mint a munka megkívánja, felhasználni, s a mely hivatásánál fogva az alkalmazottakat kötelességeik teljesítésében kellőleg utasítani és vezetni is képes, s ekként megakadályozni azt, hogy haszonvehetetlen, és ennél fogva, mint arra is példa van, egészen elvetendő munka is ne készüljön, de még olyan átalakítási munka se tétessék a telekkönyvi hatóság levéltárába, mely csak felületesnek is mondható.

Nagy befolyással van még telekkönyveink állapotára azon körülmény, hogy kivált a földmivelő osztályhoz tartozó kisebb birtokosság, az egymás között kötött adásvevések, létesített cserék és osztályok, sőt örökségek folytán is keletkezett birtoktulajdon-változásokat, lehet mondani nagy részt, a telekkönyvi hatóságoknál be nem jelenti.

Ezen, részben a törvény nem tudása, s így az átiratás elmulasztásából szenvedhető kár nem ismeréséből, de különösen az átiratással járó költségek kikerülése szándékából eredő mulasztásoknak az a szomorú következtetése, hogy hiteltelekkönyveink egy része, kivált némely vidékeken a tényleges állapotnak többé meg nem felelnek, minélfogva felmerülő esetekben a valóságos birtokos kinyomozása, a birtok vagy egészben vagy részben már harmadik, negyedik kézen is lévén, nagy nehézségekkel van összekötve, úgy hogy a későbbi szerző, kinek egy ilyen birtok tulajdonába jutott, a legjobb szándék mellett is alig képes azt nevére átiratni. Az államra nézve pedig az szintén veszteséggel jár, mert az ilyen hátralévő illetek nagyrészt behajthatlanokká válnak.

Hogy hová vezet ilyen zilált telekkönyvi állapot, miképen veszíti a kincstár illetekeit, s mily visszaélésekre kényszerül azon, a törvényes uton haladni kívánó birtokszerző is, ha az olyan birtokot gyorsan és hosszú bajoskodások nélkül telekkönyvi tulajdonává tenni kívánja, azt legjobban tudja maga a vidéki viszonyokat ismerő érdekelt közönség, az eléggé kiviláglik olyan előforduló esetekből, midőn a vevő, csak hogy a már telekkönyvön kívüli negyedik kézből szerzett birtok telekkönyvi tulajdonába juthasson, a közbenesett két volt birtokost egészen kihagyván, a tetteges birtokos kielégítésével és egyetértésével az első, még a telekkönyvben előforduló birtokossal köti meg a nyilvánosan használandó adás-vételi szerződést.

Ezen, a törvény nem tudása mellett, a nálunk még ki nem fejlett jogérzet hiányából keletkezett állapot, a mellett hogy hiteltelekkönyveinket veszélylyel fenyegeti, miután azok annak következtében hiteltelekkönyvi jellegüket veszítik, egyrészt perekre és visszaélésekre szolgáltat alkalmat, s a bíróságok, illetőleg telekkönyvi irodák eljárását nehezíti,

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

másrészt pedig ugyanazon számosakra, kik annak okozói, igen káros, mert ez által hitelképességüket veszítik s tulajdonuk is veszélyeztetve van.

Gondoskodni kell tehát, és pedig ha telekkönyveink állapota szivünkön fekszik, igen komolyan gondoskodni olyan módról, mely által ezen már szokásossá vált szándékos mulasztás megakadályoztatható, vagy legalább kevesbítették.

Szorosan a törvény útján maradva, a közjegyzői kényszer behozatala, melynélfogva ugyanis csak azon birtokszerzés bír érvénnyel, mely közjegyző közbejöttével létesül, lenne azon mód, mely által a jelzett mulasztások legalább részben megakadályoztathatnának; de, ismervén földmivelő osztályunkat, azt is tudom, hogy még sok idő fog eltelni, míg ilyen szigorú következmények mellett is a törvény pontos megtartásához fog hozzászokni, annál fogva ha célt érni kívánunk, a közjegyzői kényszer behozatala mellett, és különösen addig, míg az megtörténik, még egy más, viszonyainkhoz alkalmazottabb és biztosabb utat lenne választandó, és pedig ha a községbeli előljárók és jegyzők szoros kötelességükre tétetnék, hogy minden a községben tudomásukkal történt vagy tudomásukra jutott birtoktulajdon-változásokról az illetékes telekkönyvi hatóságnak jelentést tegyenek, mely ismét maga részéről a bejelentett birtokváltozás telekkönyvezése tárgyában a szükséges intézkedéseket hivatalból megtenné.

Jól tudom én, hogy ilyen intézkedés ellen sok kifogás emelhető, mind a mellett egyéni nézetem oda terjed, hogy egy, a közérdeket sértő, mert a telekkönyvekben helyezett közbizalmat megrendíthető, s az államkincstár törvényszerű jövedelmét megrövidítő, a rendes utón nem orvosolható állapotnak javítására rendkívüli eszközökhöz is kell nyulni, és pedig annál inkább akkor, midőn azok olyanok, mint a jelen esetben, hogy általuk sem a törvény, sem pedig az egyesek jogai nem sértetnek, és tulajdonkép egyéb nem történik, mint hogy az illetők saját érdekeik megóvására szoríttatnak.

A kisebb birtokosok itt kérdés tárgyává tett azon mulasztása, hogy a birtokváltozással összekapcsolt ügyleteknek a telekkönyvekben szükségelt keresztülvitelét nem eszközli, mint már említettett, egyrészt abban is találja okát, mert e tekintetben ismét ügyvéd közbenjárására van szorulva, mily igen gyakran az egész ügylethez nem arányosított nagy költséggel van összekötve.

Helyén lenne ennél fogva, mindig csak a telekkönyvi intézmény érdekeit szem előtt tartva, az annak előmozdítására e tekintetben is nyitva lévő utat felhasználni, s a közönséget és kivált a községbeli lakosokat arra behatóan figyelmeztetni: hogy a telekkönyvi kérvények az egyes bíróságoknál szóval is jegyzőkönyvbe adhatók, s így a telekkönyvi rendtartás 121. §-át, mely jóformán csak holt betű, ismét feleleveníteni, miután a közönség a törvényszékekre nézve fenálló rendszabályt, melynélfogva ott a telekkönyvi kérvények írásban beadandók, a telekkönyvi hatósággal felruházott egyes bíróságoknál is, az ellenkezőről, legalább legnagyobb részt felvilágosítva nem lévén, szintén betartja.

A hiteltekkönyvek kezelését illetőleg el nem hallgatható még azon nálunk számos telekkönyvi hatóságnál gyakorlatba vett szokás, hogy a telekkönyvi előadó bírák az illető telekjegyzőkönyveket, vagy csak egyes lapjait magukhoz veszik, s mint a vonatkozó ügydarab felszereléséhez tartozó okmányt, annak elintézéséig magoknál tartják. Ez ugyan a kérdés alatti telekkönyvi állapot tanulmányozását és előadását illetőleg igen kényelmes dolog, de nem fér meg sem a renddel, sem a telekkönyvi intézmény szellemével, és hátványos végre magokra a telekkönyvekre nézve is; mert a mint a telekkönyvi rendtartás értelmében magánfeleknek ki nem adhatók, azonképen nem fér meg annak szellemével, hogy a bíróság bármely tagja, habár hivatalos használatra is,

kijelölt helyéről elvihesse, minthogy ez egy oly közokmány, melyet biztonsága tekintetéből letéteményi helyéről elvinni nem szabad, és a melynek azon kívül a felek betekinthezése végett mindig elő kell lennie, már pedig ha azok a bíróság tagjainál előadmányaik mellett fekszenek, akkor ugy egy részt a közönség elől elzárva, mint másrészt, kivált most, míg füzetlen ivatekból összeállítva, nemcsak az elrongálásnak, de az elveszésnek is vannak kitéve.

Eltekintve végre mindazon a hiteltekkönyvek vezetését illetőleg mondattaktól és azok összpontosított kezelése és felügyelete mellett felhozott érvektől, még a legfontosabb ide tartozó tényezőről kell megemlékezni, mint a mely nem csak a telekkönyvezésnél, de minden egyéb hivatalban is, annak jó előmenetelére mérvadó, s a mely épen a telekkönyvezés terén oly kevés tekintetben részesül, és ez maga a személyzet, mert ha a személyzet és pedig különösen a telekkönyvezési szakmában, mely már hivatásánál fogva egy összműködő testületet képez, nem érezi, hogy őrködik felette egy szigorúan bíráló éber szem, melytől nem csak fegyelmi tekintetben tartania kell, de a melytől egyszerűsmind a kiérdemelt méltánylást s a kimutatott képesség és szorgalomnak érvényre emelését s jutalmazását bizton várhatja, s melyhez végre minden kételyeiben bizalommal fordulhat, akkor csökken a munkakedv, bomlik a rend, s előtérbe lép a kenyérkereseti kényszer, mely a hivatalos munkát napszámmá aljasítja, s a mely uton hivatal ugyan fenálhat, de fényes eredményt soha elő nem mutathat.

Ha tehát kifogástalan telekkönyvi irodákkal birni akarunk, akkor első sorban oda kell hatni, hogy a személyzet állását szeresse, hivatalára büszke legyen, s azon önérettel birjon, miszerint hivatalos teendőit becsületbeli dolognak tartsa, s elvállalt kötelességeit egész odaadással teljesítse.

De ilyen eredmény csak úgy és csak akkor lesz elérhető, ha a telekkönyvi személyzet, a hogyan eredetileg volt és a mint azt hivatása is magával hozza, mint egy egységes testület fog tekintetni, vezetetni, és mind ezek előtt érdeme szerint méltányoltatni.

Visszatérve ezen, a hiteltekkönyvek vezetésével oly szoros kapcsolatban álló, s állításom megvilágítására felhozott különféle körülmények elmondása után, magára a telekkönyvek vezetésére és kezelésével megbízott személyzet feletti felügyeleti kérdésre, úgy hiszem, nem fogok csalódnai, ha a tapasztaltak és hallottakra építve azt állítom, miszerint valamint a telekkönyvezésben tapasztalt régi bírák, úgy az ezen külön szakmában kiképzett, a helyszínelésben s a telekkönyvek vezetésében hosszabb évi tapasztalatot szerzett telekkönyvvezetők, mint a kiknek véleményét a felvetett kérdésben legilletékesebbnek tartom, s a melyet, oly ügyről lévén szó, mely a törvény gyakorlati alkalmazásában való jártasság nélkül meg nem bírálható, az önhietség és tapintatlanság vádja nélkül figyelmen kívül hagyni nem lehet, mind egyet fognak velem érteni az egyben: hogy romlásnak indult hiteltekkönyveinket csak úgy lehet ismét, a különben előbb-utóbb el nem kerülhető költséges újbóli felvétel nélkül a megkívánt rendbe hozni, sőt valóságos telekkönyvekké is átalakítani, és csak úgy lehet azok vezetését a telekkönyvi intézményhez kötött kívánalmaknak megfelelőleg folytatni, ha azoknak vezetése, valamint a kezelésökkel megbízott személyzet feletti felügyelet egy külön, bizonyos önálló hatáskörrel ellátandó országos központi telekkönyvi igazgatóság alá helyeztetik.

Ezen igazgatóság, mint különben is közvetlenül az igazságügyminiszterium alatt álló, s a mennyiben a telekkönyvezés feletti főfelügyelet most is maga az igazságügyminiszterium által gyakoroltatik, de már az egyszerűbb érintkezés végett is, ugyanannak egyik osztályát képezhetné. Egyébként azon igazgatóság bizonyos, annak idejében meghatározandó korlátok között, a telekkönyvi irodai személy-

zet és annak működése felett a felügyeletet önállóság gyakorolná s a személyzet alkalmazását illetőleg is rendelkeznek; végre pedig tekintettel, hogy feladatánál fogva az egész személyzetet, úgy nem különben a munkaerőhiányokat legbiztosabban ismerné, valamint továbbá azért, mert épen a személyzet megválasztása és elhelyezése a javaslatba hozott összpontosított felügyeleti rendszer jó eredményének eléréséhez megkívántató feltétel, ugyanaz tenné a megüresedett állomásokra a felterjesztést.

A felterjesztésnél pedig, az összes telekkönyvi személyzet közül történnék a választás, melynél ismét a kimutatott érdemek és eltöltött szolgálati idő lenne irányadó, mert a jelenleg követett elv, melynélfogva egy megüresedett állomásra, status nem létében, rendszerint az ugyanazon hatóságnál alkalmazásban lévő, következő rangidősebb nevezetik ki, miután az a telekkönyvi hatóság vezetője által, ki természetesen saját személyzetén kívül mást nem ismer, ajánltatott, s a hová épen azért egy más hatóságnál alkalmazott hiába küldi pályázati kérvényét, nem csak az egyénekre nézve sérelmes, de ennek kifolyásaként a tevékenységre is zsidbasztólag kiható, a mennyiben számos eset van, hogy a kit a véletlen oly helyre hozott, hol a személyzetben gyakori változás történt, és főnöke is kedvezett, az, eltekintve képességétől, néhány évi szolgálati idő után már telekkönyvezető lett, míg más kitűnő egyének, kiket a véletlen nem hozott ily kedvező körülmények közé, 10—15 sőt több évi szolgálat után sem képesek azt elérni.

A költség, melylyel a javaslatba hozott igazgatóság járna, már azért is, mert a minisztérium kebelében lévén s annak csak egy bizonyos tágasabb hatáskörrel ellátott külön osztályát képezvén, a külön szállás s részben a külön segédszemélyzet szüksége eselnék, oly csekély, hogy az, arányosítva azon más utoni megtakarításokkal, egészen elenyészlik, és szóba sem jöhet azon javítással szemközt, mely ebből a telekkönyvekre s azok vezetésére háramolnék, valamint végre a nagy közönség azon megelégedése ellenében, mely telekkönyvi ügyleteinek gyorsabb elintézése következtében nyilvánulna.

Ha végre a mondottak által sikerült nem csak a hiteltelekkönyvek állapota s azok kezelése és vezetése, de az ezen teendővel megbízott személyzet iránt is nagyobb érdekeltiséget kelteni, és azt kivilágosítani, hogy az nem egy gépies foglalkozás, hanem ügyességet, jártasságot és figyelmet megkívánó, s mindenek előtt csak tanulás és hosszabb gyakorlat után elsajátítható szakmunka, melynek helyes és rendszeres vitelétől a hiteltelekkönyvek állandósága, használhatósága és közhitele, s így egész létele függ, valamint egyuttal azt is kimutatni, hogy a javasolt rendszerváltoztatás felsorolt egyéb előnyei mellett még megtakarítást is foglal magában, mert megakadályoztatja a telekkönyveknek különben előbb-utóbb elkerülhetlenné váló helyszínelés utján teljes átdolgozását, akkor e sorok elérték céljukat, mert akkor néhány a feledékenységnak átadott peres acta, a hol mindezek bővebben elmondva és indokolva találhatók, ismét napfényre fog kerülni, s a jelzett iránybani módosítások, habár talán mint másnak tapasztalatai és javaslatai, mégis létesülni fognak.

Dévány Henrik,
ig. m. oszt.-tanácsos.

Bélyeg- és illetékügy.

Nemcsak ügyvédi, hanem általános érdek is fűződik azon előterjesztésemhez, melyet nem régen a bélyeg- és illetékletezés szabályozása tárgyában az igazságügyminisztériumhoz benyújtottam. Ugyanazért előterjesztésem is érdemes talán a közzétételre. De még inkább megérdemli a közönség érdeklődését azon eredmény vagyis inkább azon teljes eredménytelenség, a melylyel előterjesztésem elintézést nyert.

Előterjesztésem következőleg szólott:

Nem szorosan az igazságszolgáltatásra tartozik, de azért érdekelni fogja a Nagyméltóságod vezetése alatt álló igazságügyi kormányt azon mód, a mely hazánkban az igazságszolgáltatási illetékek kezelése s különösen ezen illetékek lerovásának a hazai bíróságok közegei általi ellenőrzése tekintetében gyakorlatban van, mert a kérdéses illetékek kivétele és beszedése ugyan a magas pénzügyminisztérium hatáskörébe tartozik, de az illetékeknek bírósági közegek általi ellenőrzésénél követendő eljárás szabályozása már a magas igazságügyi kormányt illeti.

A felhozott szempont vezetett arra, hogy a bírósági közegeknek az illetékek ellenőrzése körüli eljárásában a magán- és államérdek rovására mutatkozó egyik lényeges hiányra, illetőleg hibára egyenesen a magas igazságügyi kormány figyelmét hívjam fel.

Azon általánosan érzett sajnós körülménynek, hogy a jogkereső felek sok alaptalan illetékfizetési meghagyással terhelhetnek s e miatt meg a felek temérdek kellemetlenségnek s a pénzügyi és igazságszolgáltatási hatóságok nem kevésbé sok haszontalan munkának vannak kitéve, egyik főoka a leletek felvétele körül eljáró hatósági közegek alkalmatlan voltában s az eljárás rendszertelenségében van.

Hiába rendelik az illetéki törvények, hogy a bíróságoknál felvett bélyeg- vagy illetékletek a főnöknek bemutatandók s általa mintegy hitelesítendőek. E bemutatás és hitelesítés ma pusztá merő formáság, a mely semmi hasznos eredménnyel sem jár, mivel a számtalan teljesen alapl nélküli leletek folytán lehetetlen a közönségnek azon meggyőződésre nem jutni, hogy miután a számos helytelen s világosan törvényellenes leletet szakértő hivatalos közeg fel nem veheti s helyben nem hagyhatja, az ily alaptalan leleteket a bíróságok segédhivatalaiban alkalmazott tapasztalatlan vagy tudatlan díjnokok vagy írkokok minden komolyabb ellenőrzés nélkül veszik fel.

És a feleknek s főleg a felek ügyvédeknek ily alaptalan leletekkel való terhelése folyton tart s nem szűnik daczára annak, hogy a felsőbb pénzügyi hatóságok előtt napról napra a legerősebb panaszok fordulnak elő, a mely panaszokat a felsőbb hatóságok nagy részben alaposnak találják.

De a leletek felvétele körüli helytelen eljárás nem is szűnhet meg mindaddig, míg csak e részben vagy olynemű gyökeres reform nem létesül, hogy a bírósági ügyiratokra szükséges bélyegek ellenőrzése s a felmerülő hiányok constatalása tisztán e célra szolgáló alkalmas szakközvegekre bízatik vagy a bíróságok vezetői a leletezésbe szigorú s olynemű rendet be nem hoznak, hogy az egy bírósághoz beérkező ügydarabok bélyegilletékének ellenőrzése s a netalán szükséges leletek felvétele kizárólag egy lehetőleg alkalmas segédhivatalnokra, például vagy az iktatóra vagy a kiadóra, de oly felelősséggel bíztnék, hogy e hivatalnok a nyilván alaptalan leletek felvételéért szükség esetén fegyelmileg is büntethető s a feleknek okozott eljárási költség és kár megtérítésére kötelezhető lenne.

A magán- és államérdek s a közszolgálat tekintélye pedig szerény nézetem szerint azt mindenek felett követeli, hogy a bírósági közegeknek a bélyegletek felvételeérti díjazása azonnal feltétlenül eltöröltessék, nem csak azért, mert — a nélkül hogy bárkit gyanúsítani akarnék — a közönség sok alaptalan leletet az egyes hivatalnok kapzsiságának hajlandó tulajdonítani, hanem azért is, mert az államkincstár érdekenek százalékszerinti osztalékért való szolgálása a bíróságok tekintélyének meg nem felel.

Tisztelettel alólirott, ki szükség esetén elég tanuságos adatokkal vagyok képes a felhozott panasz tekintetében szolgálni, azon meggyőződésben vagyok, hogy a jogos magánérdek s az államkincstár valódi érdeke egyaránt azt követeli, hogy a bélyeg- s illetékletek felvétele iránt ma

felette gyakori jogos panaszok fent megjelölt forrása mielőbb megszűnjék. S erre az igazságügyminiszterium a következő rendelet közzétételével felelt:

28,350/I. M. 1882. *Körrendelet* valamennyi e. f. kir. törvényszék elnökének és valamennyi kir. járásbiróság és ügyészség vezetőjének.

A bírósági közegek által felvett leletek tekintetében újabb időben alapos panaszok tétettek; miért is szükségesnek tartom (Czimedet) felhívni, hogy a bélyeg- és illetékek iránti törvények és szabályak 217. §-a 3. bekezdésének pontos megtartására felügyeljen.

Az igazságügyminiszter rendeletéből.

Berczelly Jenő, min. tanácsos.

E rendelet tartalma nem terjed többre, mint a bíróságok vezetőihez intézett azon figyelmeztetésre, hogy a kezelő hivatalnokok által felvett leletek tartalmának valóságát pontosan megvizsgálják.

E rendelet azonban az általam tett előterjesztésre egyáltalában nem kielégítő válasz.

A jelenleg uralkodó rendszer mellett hiába való a bíróságok vezetőihez bármilyen komoly figyelmeztetés arra nézve, hogy a leletek felvételét ellenőrizték, mivel az országban talán egyetlen bíró sem lesz, a ki bélyegleletek felülvizsgálatával vesződni *ne restellene*.

Az igazságügyminiszterium rendelete úgy a mint szól csak szentelt viz. E rendelet a fenforgó baj gyökerét nem érinti, a mint különben nem is érintheti, mivel e kérdésben az igazságügyminiszterium a pénzügyminiszterium nélkül lényeges javítást nem is tehet.

De előterjesztésem épen arra irányult, hogy az igazságügyminiszterium a pénzügyminiszteriumnál a megfelelő gyökeres intézkedések megtételét indítványba hozza s egyetértőleg mielőbb keresztül vigye.

Talán nem lesz felesleges ezen óhajomnak a nyilvánosság utjáni hangoztatása. Azért kívántam e pár sorral az igazságügyminiszterium felfogása ellen a közvéleményhez felelkezni.

Enyiczkei Gábor.

JOGIRODALOM.

Válasz B. L. ügyvédnek Dr. HERCZEGH MIHÁLY *csődtörvényének bevezetése* fölött irt bírálatára.

Bíráló mindenekelőtt a csőd definitióját kifogásolja. Azt mondja, hogy a csőd nem föltételezi a vagyonhiányt. Megengedem, hogy lehetnek esetek, midőn az adós elrejtí vagyonát jólelkű hitelezői elől és midőn elég arcátlan a csődöt vagyonszerzési eszközül felhasználni. De ezek csak *kivételek* s legtöbbszörre a hamis bukásoknál fordulnak elő. A definitióban pedig nem a kivételt, hanem a *szabályt* kell fölláttani. A jólelkű adós fizet, míg van miből. Ha pedig nem fizet, ámbár elég vagyona van: ott kétségtelen, hogy a bukás a hitelezők kijátszása-, kifosztogatására van kigondolva. Hogy bíráló a kivételt akarja szabály gyanánt meghatároztatni, kitűnik abból, hogy definitióm hibás voltának kimutatása végett a csődtörvény 248. §-ára hivatkozik. Nem tudván, hogy eltérőleg az 1838. évi *francia*, 1830. évi *spanyol*, 1833. évi *portugall*, 1838. évi *hollandi*, 1851. évi *belga*, 1865. évi *olasz*, és 1829. évi *oros* csődtörvényektől, melyek kizárólag csak kereskedők részére állapítanak csőd-eljárást; és eltérőleg az 1855. évi *porosz* csődtörvénytől, mely az általános szabályokat a kereskedőkre rendezi, a közönséges csődöt pedig csak mint *kivételt* tekinti: a mi jelenlegi csődtörvényünk ép úgy, mint az 1869. évi *ausztriai* is megfordítja a dolgot, a mennyiben nálunk a *közönséges csőd képezi a szabályt*, a kereskedőkre vonatkozó határozatok pedig a *kivételt* alkotják. De különben még a bíráló által idézett 248. §. szerint is szükséges, hogy az általános fizetésmegszüntetés ne hagyjon fen kétséget az iránt, hogy a *kereskedő üzletét tovább nem bírja folytatni* (KRÁLIK: A *csődtörvény*. 328. lap). Nem is említve azt, hogy az én definitióm, ha

szorosan vesszük a dolgot, még bíráló ur izlését is tökéletesen kielégítheti, mert benne van az is, hogy az adós összes tartozásainak teljes törlesztésére *bizonyos időben* végrehajtás alá vonható elegendő vagyonnal nem bír.

Felhozatik azután, hogy a csőd nem állapot, hanem jogintézmény. Állapot biz ez a *bukottra nézve*, kiről itt szó van, és pedig a legszomorubb, a legválságosabb állapot, ha csak nem csalárd, nem hamis a bukás. A csőd mint jogintézmény nem csupán az adósra vonatkozik, hanem azon szabályokat tárgyalja, melyek a csődügyben előforduló jogviszonyokra és cselekvényekre vonatkoznak. Ez okból föltéve, hogy az én definitióm csakugyan rossz: szerintem sokkal rosszabb a bírálóé, mert ő nem a csődöt, hanem a csődtörvényt, mint rendszert definiálta.

Azt is hibáztatja bíráló, hogy én *idő* tekintetében *anyag*i és *alaki* csődöt (concursum materialis et formalis) különböztetek meg. Igen, megkülönböztetem az eladósodás e két fokozatát, illetve idejét azért, mert mindkettő fontos következményekkel jár és mert törvényünkben is gyökeredzik, mint ezt az 1881: 17. tcz. I. része III. czíme világosan bizonyítja, hol kimondatik, hogy az actio pauliana hasonlósága képest megtámadhatók a közadós mindazon cselekvényei, melyeket a hitelezők kijátszása és megkárosítása végett oly időben tett, midőn vagyona már nem volt elégséges már akkor létezett adósságainak törlesztésére. Ezen időt és állapotot érte az én könyvem *anyag*i csőd alatt *ítélet nélkül*, a mint ez ott kifejezetten és könnyen is megérthetőleg van megírva. Ezt érte GMELIN, ALMENDINGEN, DABLOW, DANZ, KORI, MACKELDEY, BAYER stb. Ezen különböztetés tehát nemcsak büntetőjog szempontjából nyerhet alkalmazást. De sőt ha már csupán ezen egy szempontból birna is fontossággal, még akkor sem lehetne azon felosztást indokolatlannak állítani. Különben is helytelen a bíráló azon kijelentése, hogy ha az *anyag* megvan a csőd kimondására: úgy a csőd *ítéletileg* megnyitattik; helytelen először azért, mert a bíróság a csődnitási kérelem fölött nem ítélet, hanem minden esetben indokolt *végzés* által határoz, és helytelen másodszor azért is, mert a csőd — *daczára az anyag létezésének* — mindaddig meg nem nyitattik, míg azt a hitelezők nem sürgetik, illetőleg concursus debitorum nem mutatkozik; mindaddig a csődbíróság sem közadóst, sem csődhitelezőket nem ismerve a közhitel érdekében eljárni és gondoskodni még hivatalból sincs feljogosítva.

Bíráló urnak még az sem tetszik, hogy én *keletkezési okára nézve vétlen, vétkes és hamisra* osztályozom a csődöt, mert ugymond minden csőd keletkezési oka vagyonhiány, vagy fizetési képtelenség. Csakhogy székely udvariassággal szólva nem úgy igaz ez. Bíráló összetéveszti az okot az okozattal. Az én megkülönböztetésemnél az a kérdés, hogy mely körülmények idézik elő, mint okok, a vagyonhiányt és fizetési képtelenséget mint *okozatot*, melynek alapján a közadós elleni csőd megnyitattik.

Nem akarja bíráló megérteni azon különböztetésemet sem, melyet én az *egyetemes és részleges* csőd iránt teszek. Pedig az erre vonatkozó és a szöveg világosabb földerítését célzó *jegyzetből* is, hol a 74. és 75. §§-ra történik hivatkozás, megtudhatná bíráló, hogy én a csőd alatt itt sem a csőd-tömeget értem; a *csőd is más, a csődtömeg is más*; hanem értem a csődeljárást. És pedig értem az egyetemleges csőd alatt *nem* az általános csődtömeget, hanem azon *csődeljárást*, mely a közadósnek a jelen törvény hatálya alá tartozó magyar államterületen levő ingó és ingatlan vagyonára kiterjed. És viszont értem én a részleges csőd alatt nem a külön csődtömeget, mint bíráló ur, hanem azon *csődeljárást*, mely a közadósnek a Horvát-Szlavon országok, vagy a külföldi államok területén fekvő ingatlan javai fölött az illetékes külső országok bíróságai által megnyitattik. (1881: XVII. tcz. 74., 75. §§.)

Dr. Herczegh Mihály.

Irodalmi parasztlázadás.

A *Magyar Igazságügy* f. h. számában a jogászgűlési reporterek támadásait személyem ellen folytatják és azokkal 30 lapon át — mi mindenesetre haszon az elmaradt értekezések szempontjából — gyönyörködtetik a CSEMEGI, MANOJLOVITS és KOZMA által patronisált lap olvasóit. E ki-tüntetésekre sietek kellően válaszolni.

Dr. KRÁLIK Lajos ügyvéd úr 16 lapon át egyetlenegy sort sem szentel az ügynek, eltér véleményemtől és bírálattól, kapaszkodik a bírálata telt megjegyzéseimbe, és azokból törekszik, a ferdtések és invektívák zápora alatt, azt bebizonyítani, hogy én nem értem az általam idézett magyar törvényeket, nem értem a francia ügyvédség általam idézett történetirőit, mondja továbbá, hogy én nem tudom azt se, mit a gyerekek az iskolában tanulnak; nyers, emésztetlen közhelyeket, förmedvényeket szórok szét; koholmányokkal megtéveszttem olvasóimat; ugrándozom hegyen-völgyön, mikor felbukom a sima földön: kérdi, oly nagyon vágyakozom-e clienseim peres vagyonára; felhozza, hogy engem láthatatlan hirmondó követ lépten-nyomon s a régi ügyvédek mindnyájáról sem irtak-beszéltek annyit, mint engem éltemben ért; csak lapozok, nem olvasok, csak címlapokat ismerek; le akarom alacsonyítani a kart a liberalis licitálások declamáására; hazudom; nem tiszteltem sem a holt, sem az eleven collegáimat; töle magasztalást reclamáltam és őt agyonütni akartam; ambícióm páratlan; elnevez kocsisnak, commis-voyageurnek, akrobatának és végül párhuzamba teszi *jóindulatú* kritikáját, hogy *abból* tisztességet tanuljak, mert *ő a komoly, az igazságra törekvő kutatás embere, ki kakaséveiben sem súlydát a személyeskedés alacsony atmoszférájába.*

Bizony ez tanulságos lecke. Nem arról, mily állattá fejlődött az önérzetes kakas, mert vannak fejlődések, melyek csak decompozíciójuk után tesznek hasznos szolgálatot, hanem arról tanulságos, hogyan képzei egy mai magyar ügyvéd magának a tudományos műveltség diskusszióját, a tárgyas és kollegialis tisztességet. Irhattam volna én köteteket, összeszedve Európa összes államainak törvényeit, történetét, irodalmát, soha sem tüntethettem volna elő oly igazában a különbséget a nyugoteurópai civilizált állam ügyvéde és a magyar karnak bizonyos parasztpéldányai között, minő itt élethűségben, akaratlanul de találóan — önmagát lefestette. Igaz, hogy ez nem a genus, csak az individuum. Elismerem azt is és kifejeztem véleményemben, hogy ez ép oly kevésbé jogosít fel a generalisatióra, mint a sikkasztó vagy öngyilkos példányok. De *mert* a közönség, *mert* a bíróság, *mert* a kormány, *mert* a törvényhozás solidarissá teszik a kart és követelik, hogy csináljon előbb rendet a maga kebelében, addig pedig ne merje privilegiumai kiterjesztését követelni, *azért* követeltem, kuttattam e circulus vitiosusból kivezető utat, követeltem az üdvös, energikus, regeneráló *autonomia előfeltételeit*, követeltem korszerű *szervezéseket*. Tévedhettem az eszközben; ez bírálat kérdése. De nem hiszem, hogy tévedtem volna a *mai állapotok* minősége és okai tekintetében. Nem hiszem, hogy a tudományos és becsületes szellem megerősüljön közöttünk, mikor annyi katilinaris existencia, annyi kalmár-szellemü üzér, annyi neveletlen ember bujhat a karnak védpajzsa alá, hogy annak igényelt fényét usztassa piszkos tengése fölött. Meglehet, hogy ez nem kollegialis gondolkodás azok szemében, kik az igazságot egyoldalú szempontból keresik, kik magukat találva érzik, kik ép *ezen* állapotok fentartása mellett remélnek boldogulást, míg egy nagyszabású reform, mely napvilágra hozna minden tudatlanságot, tehetetlenséget és jellemtelenséget, elseperné őket. De én magamat nem is tekintem ezek kollegájának. Ellenkezően, én a valódi kollegáim érdekében kész vagyok elsőnek beállani az irtóháboru hadába, melyet ezek ellen okvetlenül viselni kell. A kiéhezési taktika, melyet törvényhozásunk folytat és a kamarák a praxis nyújtásában kértek, erre nem alkalmas eszköz. Nem szünteti meg, csak fokozza a corruptiót, hosszas nem gyökeres orvoslás, silánynya teszi a jobb elemet is, mert elveszi tőle a függetlenséget, nem ad tehát alapot sem egészségesebb fejlődéshez.

KRÁLIK azon theoriával, hogy minden, bármily rossz ügynek is *ügyvédet* kell adni, beállott ezen álláspontom ellen kifogásoló alperesi prokátornak és hirdette, hogy az alperes az *egész* ügyvédi kar, a holtak és elevenek, csupa nagyság, csupa haladás, csupa fény és hogy milyen alávaló ember az a felperes, a ki ezt a nagyszerű jólétet felforgatni

akarja és még azokat se magasztalja, kiket mágnások és miniserelnöki ősök megdicsértek. És nekilekesevde e magasztos védői functióban, a tagadások, ferdtések stb. ismert pokróczok csűrös-csavarása között, nem feledkezett meg erős reconventióról contra hominem, illetékességi és kereseti jogi kifogásról sem, a miben magát mint Antäus szülőföldjén, meggyökerezve, óriási hősnek érezte. Egész sárlavinát zuditott reám; mindig vártam, mikor jó a kanállópás és apagyilkosság vádja, más már nem jöhetett a klimaxban. Csakhogy nem *rólam* vitatkozott a jogászgűlés és valóban feltűnő, miért nem beszélt *ott* a tárgyról, miért nem irta meg a felhívásra, melyet pedig elfogadott, az ő véleményét? De én nem keresem, a testületi szellem és tudmányszomj vagy a lustaság és semmittudás érzete voltak-e a motivumok; én nem kérdelem számon mástól, utazott-e vagy koldusperek vitelében szerzett jogcímzet a humanismus pantheonjához; én nem vizsgálom, az institutiók mily türelmes tanulmánya rejlik azon praktikus à la minute készült zsebkomentárokból, melyek minden példányra egy megtévesztés, mert gyakorlati értékük semmi és tudományos becsük ennél is kevesebb, melyek tehát megkárosítják a jóhiszemű vevőt; én nem bánom, ha valaki az európai előtte ismeretlen eszmék *fölött* az üres térben hordja emelt fejét és itthon hajlitja derekát minden mágnás, minden bíró, minden hatalom, minden befolyásos «kartárs» előtt; én nem törődöm vele, ha irgalmatlan Nemezis kivételesen még sem viszi fel a dolgát ily carrièremászónak, mert még ehhez is otromba, ha ezért elkecsereedik, irigykedik, dühöng, megbolondul. Mert nekem semmi közöm sincs egyes személy kórálipotához, mely a társadalmi tudományban csak annyit nyom, mint egy csigahéj a tenger fenéken emelkedő hegységben.

Lássuk a tényeket. Ha KRÁLIK tétele állna, hogy a francia törvényhozás még mostohább volt, mint a magyar, és ott még sem gátolta a kar felvirágzását, mi következne ebből a primitiv logika és józan ész szerint? Az, hogy a törvényhozásnak nincs semmi befolyása az állapotokra és viszont? Bizonyára nem. Mert ha ez következne belőle, akkor az emberi mivelődés egy nagy önámítás lenne, annak alapintézménye, az állam, beadhatná a kulcsot és az örültek házába vagy kisdédóvodába kellene zárni azokat, kik mint KRÁLIK is a törvényhozástól, az államtól kívánnak valamit az ügyvédség felvirágoztatására. Ha pedig van befolyása a törvénynek az állapotra és viszont, akkor egyikből a másikra is szabad és kell következtetni. Csakhogy nem csupán ebből, hanem *minden* társadalmi stb. tényezőtől kell vonni következtetést. Keresni kell az állam *részét* az alakító tényezők között, főleg ha arról van szó, hogy elérhető, hasznost *követeljünk* az államtól. Így tettem véleményemben. Kijelentem, hogy a *hanyatlás tényét az összes ügyvédi kamarák* (KRÁLIK kivételével) *konstatálván, okát első sorban az állam helytelen eljárásában látják.* Vizsgáltam ez eljárást, bíráltam motivumait; elimináltam az ügyvédi hivatásból vett előitéleteket, igazoltam az állam érdekét és köteleltségét abban, hogy az ügyvédi kart a bíróival koordinálja és az állami igazságügyi *szervezet* tényezőjeként tekintse és lehetőleg emelje. Vizsgáltam, mi módon tehesse ezt? Eljáratam a história és összehasonlító törvényhozástudomány utjain, az inductiv módszer szerint; kutattam, mit tett az állam, mit a kar ott, hol virágzó lett, hol példát venni akarunk; leírtam a magyar ügyvédség legrészletesebb története után a francia, olasz, angol, azután a német stb. ügyvédséget, azok szervezetét, történetét, jogát, rendszeresen, bár a főpontokra szorítva keretem által, utalva a többiekben az irodalomra; nem idézve, bár legnagyobb-részt a magyar irodalomban egészen újat érintett, csak néhány munkát mindenikről, annyit sem, a hányat magam ismertem, tanulmányoztam, egybevetettem. Mert célom nem volt tündökölni, hanem ösztönözni, felvilágosítani, hatni, használni. Nem volt az kis fáradság, bár régi kedvencztárgyamat illeté. Sok kolduspert és kommentárt végezhetett más, mialatt én egy éven át dolgoztam, nehogy az a szégyen érje hazám ügyvédi karát, hogy nem akadt ügyvéd, ki véleménynt adjon az ügyvédi kérdésben; mert a jogászgűlés kitűzte indítványomra e létkérdésünket és a felhívott ügyvédek: KRÁLIK, TARNAY stb. elfogadták a megbízást véleményadásra, de dolgozni, bizony nem dolgozott egy sem ezen «komoly férfiak» között. KRÁLIK összes nekikészülése úgy látszik MOLLOT szerzése és HORVÁTH Ignác találása volt; erre elfáradt és abba hagyta a dolgot, pedig mi szép lett volna olvasni, hogy «szántsándékkal» *csak ezt* citálja, *csak azt* allegálja, hogy a perköltségoltalom

ideáljában concludáljon, mint azon ügyvédi kamrai szakbizottságban, hol együtt voltunk.

Igy jutottam én a külömbségek, a fajok keletkezési történetének tanulságaiból arra, hogy mi impossibilitást kérünk, ha e mai kart akarjuk szabaddá tenni, ha azt hisszük, hogy ez elég a boldogulására; így jutottam azon igazságra, hogy a szóbeliség, közjogi törvénykezés, helyes szervezés azon tengelyek, melyek körül az ügyvédség emelkedése, tekintélye, függetlensége forog.

De ha állna KRÁLIK tétele, ismétlem, hogy a francia ügyvédség a sujtó törvények daczára virágzott, mit bizonyítana ez? Csak azt, hogy ott a karban volt a nagyobb erő, míg nálunk a kar volt silányabb; tehát KRÁLIK ellen bizonyítana. Valóban KRÁLIK sérti a magyar régi ügyvédséget, nem én, mikor felteszi róla, hogy kellő igazságügyi törvények mellett se lett volna mássá, mikor el akarja hitetni, hogy az mindent rendjén talált és prosperált a meggyalázó regime alatt, melyet ellene *nálunk szakadatlanul* követtek, mint mindenütt, hol írásbeli eljárás volt és így nem is volt valódi ügyvédség. Én protestálok azon feltevés ellen, melynek czáfolatát KRÁLIK már véleményemből tanulhatta volna, hol a francia ügyvédségről mondom: «A kormány szellemével változott a külső rend, de az ügyvédség szelleme az maradt, a mivé sok százados állami oltalom, szóbeli, élő nyelven való és a közjogra kiterjedő törvénykezés és oly szervezet emelte volt, mely az ügyvédtől távol tartotta volt az ügyészi üzérkedést és gépies eljárást, quæ animus simul et fastiduum et comminuunt.» (*Évkönyv* 465. l.)

Valótlan az, hogy sujtóbbak voltak a francia törvények, mikor ott a testület óriási privilegiumokat és hatalmat, állami tiszteletet nyert még a középkorban. Nem arról van szó, hogy ott is volt némely fegyelmező törvény, hanem hogy *egészében*, rendszeresen *mily szellemben* folyt be a törvényhozás illetve államhatalom az ügyvédségre. Nincs francia történetíró, nincs az ügyvédség írója, nincs egyáltalán író, ki KRÁLIK-ot azon állításban támogatná, hogy «annyi ott az ügyvédellenesebb törvény, mint minálunk.» Ha ő csak szemernyi forrástanulmányt tett volna, még hagyján önhiúságával; de mikor semmit sem tud, elárulja, hogy még véleményemet sem olvasta, és mégis rám ront a vakmerő tudatlanság vádjával, akkor csakugyan jogos felkiáltásom: mivé lesz nálunk az igazság kutatása, ha személyes gyűlölködésből ennyire mehet annak szándékos elferdítése.

Menjünk a tényekre. Azt mondta KRÁLIK bírálatában, hogy én a francia ügyvédellenes törvényeket bölcsen elhallgattam (pedig hogy én mindazt, mi ellenem p. o. a bifurcatió döntő kérdésében felhozható, egyáltalán érveket és ellenérveket mily részrehajlatlan, lelkiismeretes teljességgel hoztam fel, tanusítja egész véleményem, tanusítja, hogy ellenzőim csak abból meritették, reproducálták az ellenérveket) és példakép hivatkozott a 30 livres honorarium maximumának megállapítására. Erre mondtam, hogy szerencsétlen a hivatkozás, mert ép azt a törvényt kijátszották, mert annak sanctiója, a költségjegyzék és nyugta bemutatása, állandóan megtagadtatott az ügyvédi kar által. Mit tesz KRÁLIK most? Ugy állítja fel a dolgot, mintha én tagadtam volna a 30 livres megállapítását, ráolvassa rettenetes szitkok közt az illető rendeleteket, belekeveri az ügyvédi eskü kérdését és végül — concedálja, hogy a bírói ellenőrzést fenti módon kijátszották, de ez, ugymond, részeiről «vágás», «igazságmondás» és «becsületesség»-ellenes «megtévesztés és fogás», mert ő nem állította, hogy ez nem történt! Már most én kérdelem: mi értelme van a 30 livres maximum citálásának mint ügyvédsujtásnak, ha KRÁLIK tudta, hogy ezt kijátszták mindenkor? Nem merő megtévesztése azoknak, kik ezt esetleg nem tudnák? Ha pedig KRÁLIK nem tudta, hogy kijátszták, hogy mer engem megtámadni felemlítése miatt?

KRÁLIK azt mondja, hogy nem tudja, mit csodáljon inkább, tájékozatlanságomat vagy vakmerőségemet, mert ha csak DUPIN-t olvastam volna, tudnám, hogy minden betűje igaz annak, mit ő mond a 30 livres megállapításáról.

Most hát legyen világossá az olvasók előtt, mily nyomorult támadás ez és *mily igazam volt akkor, midőn azt jegyzem meg, hogy KRÁLIK el sem olvashatta véleményemet, melyet oly dülvél ostromol*, mert ime véleményemben szószerint ez áll (*Évkönyv* 459. l.): «Az ügyvédség szabályozására Szent Lajos korától fogva (1270. évi ordonnance 14. chap.) akadunk; a királyok jelleme szerint az is változott. Így III. Fülöp

1274-ki rendelete behozta a iuramentum calumniae, melyet Szép Fülöp 1291-ki rendelete óta évenként letenni kellett, míg Valois Fülöp óta az 1344-ki ordonnance azt ismét csak a felvételkor az ügyvédi rendbe követtelte. . . . III. Fülöp említett rendelete a honorarium maximumát 30 livresben állapította meg, de minden tárfilási kísérlet hájtörést szenvedett az ügyvédek törhetlen ellenállásán, kik mindenkor vonakodtak, jegyzékeiket a bíróságoknak bemutatni és kiknél testületi szokás maradt a tiszteletdíjat percuton nem keresni.»

Ime a mit KRÁLIK szerint előbb elhallgattam, utóbb kivágásomra mondtam volna, szószerint állott már véleményemben. A meglepő ujdonaságok, melyeket ő most az igazságügyben feltalál két lap hosszan (561. 562. lk.), benne vannak véleményemben. És mégis ezek nemtudása és elnyomása miatt érdemlem a szitkok halmazát!

Tudja-e tehát KRÁLIK, hogy a francia ügyvédek amaz esküt, a 30 livres-nél többet nem venni semmi cím alatt («sem ajándék, sem tiszteletdíj, sem járadék, sem bármi más ürügy alakjában») meg nem tartották soha? Hogy a XV. században oly gazdagok voltak, hogy EUSTACHE DU CHAMPS verseiben azt mondta róluk: «*Vous avez paradis en terre*» és hogy az irigyek egyedüli vigasza, hogy az ügyvédek is halandók? Hogy 1602-ben 307 párisi ügyvéd strikeolt (Loysel), az azt ellenőrizni akaró jegyzék-bemutatói kötelem meghagyása miatt s hogy ebben a kar győzött? Hogy ezért hozta be a kar a költségperlés mai napig fenmaradt tilalmát, melyre kitörles a sanctio s melyet a párisi batonnier 1819. december 17-iki válaszában a főügyész interpellatiójára oly szépen indokolt? Tudja-e, hogy e honorarium-maximum csaknem mindenütt behozatott akkori időben (Olaszországban 1230-ban 100 arany-ducati, miről ROFFREDO mondá perrendi művében, hogy «az azon időben elég nagy összeg volt») és hogy ennek alapja a véleményben idézett római jog volt, mely a lex cinciától, mely egészen eltörölte a honorariumot Ne quis ob causam orandam donum manusve accipiat, Augustus senasconsultumán, Claudius edictumán 10,000 sestertia maximum, Constantin 326-ki, Valentinian és Valens 368-ki rescriptumain keresztül Justinianig korlátozta e részben a szerződés és ajándékvétel szabadságát? És hogy ezt mindenütt, mindig kijátszták? Hogy oly ügyvéd, mint CICERO se tartotta meg a tilalmat? Hogy TACITUS mondathatja SILIUS consullal SILIUS ügyvédnek «ut quomodo vis morborum praemia medentibus, sic fori tabes praemia advocatis ferat?» Hogy PLINIUS írja az ügyvédekéről: «*glorie loco ex spoliis civium magnos reditus*» huznak, nem említve JUVENAL és MARTIAL korhű epigrammjaikat? Hogy az egyházjog a pap-ügyvédek ellen 1179. lateráni zsinat etc.) folytatni volt kénytelen a justiniani jog fékezését?

Hát hallgassunk a költségkérdésről. Az «il y manque des pièces» nem fényoldalunk. A francia ügyvédek pedig vagyoniilag sem sujtotta az az 1274-ki maximum, melyet soha sem tartottak meg s melyről KRÁLIK azt látszik hinni, hogy azt 1791-ig megtartották volna. Mondhattam volna én sokat a «teljes autonomia» árnyoldalairól is, mely még Franciaországban is tarthatlannak bizonyult, a hol a párisi kamara szűkkeblűen megtagadhatta oly férfiak felvételét, mint MANUEL és CHARLES COMTE és a DUPIN senior által 1835-ben oly hévvel védett respublica fori ellen kellett fordulni a jurisprudentiának és 1862 óta állandóan megengedni a fel nem vétel elleni appellátát a főtörvényszékre.

Hát nálunk milyen lenne e teljes autonomia, melyre KRÁLIK szavaz!

Ép ily nyomorult, mint a maximum kérdésében, KRÁLIK felelete arra, hogy mutasson pendant az ügyvédek országgyűlési kizárására és a birtokszerzési tilalomra. Az elsöre azt feleli, hogy 1. csak a hanyag ügyvédeknek szolt nálunk, kik a dietán gsefteltek, s ez szerinte kedvezőbb színben tünteti fel akkori ügyvédségünket; 2. hogy a francia états généraux ostorral szétkergettetvén (mely ostor mindenkinek szolt) s 1789-ig nem existálván, nem lehetett (különben tehát lett volna) erre is pendant. A másodiknál egy kis boskói művelettel a quota litis és res litigiosa szerzési tilalmát, mely a római jogból átmént minden jogba, azonosítja ama törvényeinkkel, melyek szerinte enyhébbek, mint akár a code civil rendelkezései.

Vitás közöttünk tehát a magyar törvények magyarázata. Tény, hogy az ablegatusi incapacitas pendantja Franciaországban nincs, a hol 1610-ig volt országgyűlés, volt ügyvédképviselő és nem volt tilalom. Tény, hogy oly francia birtokszerzési tilalom, mely csak az ügyvédeket sujtaná, nincs.

A magyar törvényeket illetőleg, melyeket én egyébiránt egész szövegükben idéztem évek előtt kamrai munkálatomban, melynek diskutiálásában KRÁLIK részt vett, mi még jobban illusztrálja jóindulatát, melylyel most a czimidezésem helyébe «a szöveget felismerhetővé» teszi, rövid lehetek.

Az 1649. 44. t. cz. minden megszorítás nélkül az ügyvédek mint osztályt professiójuk miatt, bőbeszédűségük és megvesztegethetőségük miatt zárja ki. Világos ez mindenki előtt, ki latinul tud és olvassa az egész szöveget, mely szerint az országgyűlés tartama két hora szorítottat ismét, mert csak a költség szaporítására s az ország kárára húzzák ki ujabban csaknem az egész esztendőre, az ügyvédek és harminczadosok ne lehessenek követek, sem az üléseken be ne bocsáttassanak, végre tiltatik az országgyűlési teendők alkalmából ajándékok vétele vagy adása becsstelenség büntetése mellett. Ha másból nem, már az ügyvédek és harminczadosok, gyanus szagu professiókkénti párosításából is láthatta volna KRÁLIK, hogy itt teljes kizárás volt kimondva.

Sem nyelvtani, sem logikai magyarázati ráció nincs e határozott rendelkezést megszorítással értelmezni. De KRÁLIK talált egyet, mely bámulatba ejtett az ő jogtörténeti és hermeneutikai talentuma felett. Ő azt mondja t. i. hogy ezt a törvényt a corpus juris jegyzetutalása szerint az 1655: LXI. tcz-re megszorítólag kell értelmezni, mert az 1655: 61. tcz. ily megszorítást tartalmaz.

Tehát ő autentikumba veszi a 100 évvel későbbi gyűjtő-kiadó utalását, melylyel az csak jelezni akarja, hogy az ő korában (1751) természetesen már nem az 1649: 44. tcz., hanem az 1655: 61. tcz., mint későbbi, módosító törvény van érvényben. Erre alapítja KRÁLIK oktatását: «A magyar ügyvédi kar soha sem volt az országgyűlésből kizárva... Az 1649: XLIV. tcz.... rendeletét csak a (corpus jurisban feltalálható utalás szerint szabad értelmezni.» Risum teneatis!

Hát ily naiv interperatatio mellett hogy lehetne a H. K. minden helyét, hogyan a glossált római corpus juris civilis minden tételét értelmezni! Vagyis Králik engedelmeiből plane csak így szabad érelni!

Legyen szabad itt azon tényt constataálni (miután KRÁLIK többségre s nagy urakra sulyt helyez, hogy a kik előttünk foglalkoztak e törvényekkel, első sorban TÓTH Lőrincz, ép úgy értelmezték azokat, mint én; panaszták a gyalázó törvényeket, mint a kamrák contra KRÁLIK) panaszzák a mai állapotokat; és latinul úgy olvasták az 1649: 44. tczikkal mint én, mint írva van és azon lapsus nélkül, mely KRÁLIK-on megesett. Már most igaz KRÁLIK azt fogja mondani, hogy csak 6 évig tartott e szerint a teljes tilalom, aztán enyhített azon megtisztelő motivációval, mely szerinte «a kar becsületének» (!) is megfelel. De hát bocsásson meg KRÁLIK ur, hogy mint a latinul olvasásban, a becsület felfogásában is ez egyszer a többség részén maradnak és abból hogy az ügyvédek gseftelés vádjával kizárják a legmagasztosabb polgári funkcióból, sem virágzó állapotra, sem felkent törvényhozói szellemre ne következtessenek.

Egészen analog a birtokszerezést tiltó 1609: 36. és 1655: 32. tcz. magyarázata KRÁLIK nál. Szó sincs szerinte arról, mit én mondtam, mit PALUGYAY, TÓTH Lőrincz stb. mondtak róluk, mit WENZEL Gustáv tart azokról. Larifari, mintha a becsempészes gyanuja miatt a fél minden birtokából kizárták volna az ügyvédet. Csak a res litigosa egyetemes tilalmának magyar formulája ez, mely helyeslendő. Így KRÁLIK és reá jó a franczia res litigosa szerzést tiltó szabályok és fejmem az új szitka zuhataga.

Rövid lehetek fenti minta kifejtése után. Az 1609: 36 tcz. mondja: »ne... procuratores (ad quorum manus supplicantium libelli... pervenire solent) ulla Jura possessionaria... impetrare presumant. Iniquum enim plane esse censetur, accepta ex supplicationibus et literalibus instrumentis benemeritorum regnicolarum informatione, qui vitam etc. pro patia, spe alicujus rerompensae, periculo exponunt; postergatis vel plane suppressis eorum libellis bona eiusmodi inde arrepta occasione pro se vel aliis praeripere, unde non tantum virtus praemiis defraudatur etc.« Peres dologról van itt szó? Dehogy. Adomány kérése bármily jószágra. Ügyvéd kezébe kerül a kérelem, az okmányok a kérelmező érdemeiről. Elnyomhatja, megsemmisítheti, hamisíthat az ügyvéd, hogy maga vagy más számára kérje a donatiót és így elrabolja, elsikkasztja más érdemdíját. Ezért ő nem kérhet, nem szerezhet ily birtokot. Ezen törvényt kiterjeszti az 1655: 32. tcz. az iktató bizottságok tagjaira, a jegyzőkre. Itt mondatik az

ügyvédekről «in bonis... in quibus procurarent», mit KRÁLIK res litigosanak értelmez, noha az ellenkező, valódi értelme kifejtve van az alaptörvényben (1609: 36 tcz.).

De lássuk, KRÁLIK magyarázatát támogatja-e valamely író? Egyetlenegy sem. Merő eredeti oktalanság. Mit mond p. o. az alapvető s uttörő PALUGYAY (Ügyvédek, Budán 1841.): «Tiltatnak oly adományok nyerésétől, melyek főnökeik jogát érintik. 1609: 36. és 1652: 32., de fenhagyatják, hogy magát esküvel tisztíthassa az alul, hogy nem hivatalosan forgatott levelekből jutott volna tudomására az adományos jognak erőtlensége». (63. l.) Ime szó sincs peres dologról, hanem a forgatott iratokkal való visszaélésekről. Arról van szó, a mi bizony nem egyszer megtörtént régi időkben (de még e században is), hogy ha valaki összeszedte a bizonyítékokat, hogy már a koronára háramlott de jure valamely jószág, tehát jogtalanul birlalja még valaki, és azt maga számára kérte érdem alapján vagy némi fizetést ajánlván, a megbízott szépen eladta a titkot másnak vagy maga kérte saját nevére a donatiót s így megelőzve vagy kijátszva lett a megbízó. Ezt a szép manipulációt sujtja a professióban a törvény. Már most ki fogja itt mondani, hogy ebből nem lehet az állapotra következtetni, ha szükségesnek látták az egész kart gyanuval bélyegezni? És KRÁLIK nem lát különbséget ilyen állapot és a közt, ha a franczia barreau a peres dolog fogalmát maga kiterjeszti s ha a franczia barreau tagja soha sem ad elismervényt okmányról felének vagy kollegának, a sac des pièces vándorol az ellenfél ügyvédjéhez és vissza és vice versa, és ezen sok évszázados szokással nem élnek vissza, e bizalom szentesíthető a törvényhozó által, ki nem szorul cautelaris oltalmi szabályok hozatalára? Hát vak KRÁLIK és nem tud semmit a magyar viszonyokról, se a francziákról? Hát akkor miért rohan meg engemet, ki 10,000 tényt hoztam fel, mely tömegben ha lenne 50 téves, még mindig a munka a karnak becsületére lehet, és ő kiválogat holnapokon át egy-kettőt, vadul megrohan miattuk, s még ebben sincs igaza, még ebben is blamirozza magát? Hát nem mutat ez is a mi állapotainkra, a mi karszellemünkre, az irigység, gyűlölködés, tudatlanság, önhietség pusztítására a becsületes munka ellenében? Hát ezt a merces laboris-t kapom én köszönetül kollegától, ki nem tud semmit, ki mégis ok nélkül (én őt soha még csak nem is említettem volt, megtámad, hogy jó hirnevemet aláássa alaptalan vagy roszhiszemű hamis vádakkal?

A res litigosa, a quota litis tilalma nem azokban a törvényekben foglaltatik, hanem azok mellett külön tilalmaztatik, mire nem lett volna szükség, ha úgy értették volna ama törvényeket mint KRÁLIK. De a törvényhozó — kinek van tán annyi hitele mint KRÁLIK-nak, a ki latinul se ért és Szegedi kiadói jegyzetét interpretationak olvasta, a törvényhozó nem így értette 1723-ban s meghozta a 38. t. cz. rendelkezését: «Advocati de quota litis ex parte acquisitionis cum causantibus convenire non poterint» (5. §.), mi ama régi törvények mellett maradt fen (PALUGYAY 63. l.).

Menjünk tovább. TÓTH Lőrincz «Ügyvédi állapotok s érdekek» című nagy tanulmányban egybefoglalva kutatásai eredményeit (melyeket előbb a Pesti Hírlap közölt, következőleg nyilatkozik: (Jogtudományi s törvénykezési tár, Pest 1855. 202—203 lk.) Hazai törvényeinkben «csaknem mindnyájában azon feltevés uralkodott, hogy az ügyvéd, már hivatalánál fogva, hitelt s bizalmat nem érdemlő és ezért szigorú rendeletekkel korlátozandó perféreg; s azon szomorú irány látszott, hogy ezen osztály alárendelt, függő, nemesebb munkásságát bénító s megszorító, valódi életcsiráját elfojtó s nemesebb és méltóbb formák közti mozgását lehetlenítő helyzetben maradjon.» Felsorolva az ezt igazoló törvényeket, mondja: «1649: 44. 2. §. és 1665: 61. szerint országgyűlési követek nem lehetnek. Legnagyobb lealacsonyítás, mely szabad polgárt érhet; egyenlő súlyú a becsstelenséggel, egyébiránt egyik főoka is a magyar magánjog tökeletlenségének. 1609: 36. és 1655: 32. szerint a királyi ügynökre szállott s főnökeik jogára tartozó javakat semmiség büntetése alatt nem impetrálhatják. Fölteszi, hogy törvénytudományukkal s a családi jogok ismeretével visszaélnek.» «1723: 38. §. 5. és 1792: 16. eltiltja, hogy a perbeli összeg egy részéről (de quota litis, perlekedőkkel szerződniek ne lehessen. «Mélytánytalan nyerekedést s csalárd szándékot tesz föl» etc. 203. l.) Leírja e törvények hatását, mely «a legjobb emberben is előli lassankint a nemesebb ént», «a legnyomorubb szellemi s erkölcsi hinárba sülyedést hosszas szolgaság s megvető bánás által», mely «népekről, osztályokról egyaránt igaz». (205. l.) Kiemeli a hasonló állapotokat Németországban, okait látja a törvénykezés írásbeliségében, mely mellett FEUERBACH szerint «tudákos firkálók lesznek,

kik hivatalukkal a zúgban csücsülnek.» De hát mit FEUERBACH és TÓTH Lőrincz KRÁLIK-nak, a mágns kézszorításban üdvözölt LEHOCZKY felfedezőjének. Beszélhetnek neki lélektani, historiai, sociologikus okkapcsolatról, ott van az ő «filozófiája», a mágnsleereszkedésben boldogító, az egyesben a kart kielégítve látó «filozófia», mely feltalálta a «concret ügyvédi érdemet» s melynél a prókátor a haladás, a liberalizmus fölött áll.

Mit mond PALUGYAY a másik kérdésben, melyben KRÁLIK nemcsak magyar jogtörténeti tudatlanságát, hanem teljes képtelenségét is mutatta, a corpus jurist csak kezelni, a hol ő interpretációba vesz utalást más törvényre. PALUGYAY, mint minden latinul értő így olvassa: «Sőt az 1649: 44. t. cz. 2. §. szerint országgyűléseni jelenhetésük is világosan tilalmaztaték, melyet azonban a későbbi 1655: 61. t. cz. a következő szavakkal módosított» etc. (54. l.) És mit mond az 1655: 61. t. cz. alkalmazási köréről? Azt, mit KRÁLIK, hogy sok ügyvéd fejlesztette jogunkat követkép, mert LEHOCZKY nemes létére a mágnsok vele szóbaállítását vivhatta ki? Dehogy azt. Ellenkezőn, az 1649. s 1655. évi ama törvényeknek századunkig kiható sujtó következményt tulajdonít e szavakkal: «És innen fejthető meg ama körülmény, miszerint számra oly dús törvényeink közül mondhatni egyetlenegy sem lőn kifejtve,» innen a *Commentárok* hiányos s egymás között lényegesen különböző volta» stb. (54. 55. lk.)

Hát melyikünk nem olvasott magyar irodalmat, nem olvasta észszel még a törvényt sem? Nem idéztem én minden nevezetesebb magyar író az ügyvédekrol? Nem lát abban semmi állapotí symptomát, melyből lehet következtetni, KRÁLIK, ha ügyvédnek alig van biographiája, történelmi helye, ha legnagyobb jogíróink róla csak azt örökítik meg, ki, hol és mikor esett emenda linguae-be vagy hogy plus valet favor in iudice? Nem érti ő ennek öntudatlan satyráját, nem pirul ő, ha ezzel összeveti a francia, olasz, angol ügyvédi életrajzok óriási tömegeit a középkortól maig? És nem tulajdonít e szomorú állapotok okozásában *semmit* annak, hogy nálunk nincs egyetlenegy emelő, de annál több, csak sujtó és gyalázó törvény? hogy írhatta PALUGYAY «évszázadok vastagra nyujtotta törvénykönyveinkben nincs betű, mely ügyvédeknek legcsekélyebb politikai állást sajátítana, de annál számtalanabb bennök az őt sujtó rendeletek», «nem ékitik ama nimbusok, melyek Angol, Frankhon s az ezeket mindenben felülhaladó Amerika ügyvédeknek sajátjai», «miépen semmit sem tevének mi által az ügyvédi kar egyedeinek becsületérzete ébresztését eszközölhattuk s emelhattuk volna» (53. l. VIII. l.), hogy ezt ismételte TÓTH Lőrincz, ismételte a «Pesti Hírlap» írócsoportja, ismételte a pesti ügyvédegylet, ismételték legujabban az ország kamarái? Hát ezek mind tudatlanok, csak KRÁLIK a bölcs, ki a corpus jurist alulról felfelé olvassa, ki ez új hermeneutikát talált fel s arra patenst vehet? Soha nem volt igazságtalanabb s ügyetlenebb támadás ennél. Valótlan-ság eleje s vége. Én nem reklamáltam KRÁLIK elismerését, mely csak kompromittálhat, hanem constatáltam a tudósító hűtlenségét. Ő pedig írta azt, mit most vakmerő eltagadni: «Mi sem foglalkoznánk DELL'ADAMI urnak kor- és jellemrajzaival, ha nem kellene nekik aktualitást tulajdonítanunk. Az ügyvédi karnak nem képzelt, hanem igaz csapása és szerencsétlensége az a tudatlanság és tájékozatlanság, mely nagy és döntő körökben a kar viszonyairól uralkodik. Sokan csakugyan olyannak képzelik a kart: a milyennek DELL'ADAMI festi... Ép azért nem lehet eléggé kárhóztatni azt a könnyelműséget, melylyel DELL'ADAMI optima fide de pessima informatione nekíront a kar múltja és jelenéne. (Magyar Igazságügy, november 460. l.) A tisztesség-érzet ítélje meg volt-e szabad retirálni ezeketán s rámfogni (decemberi füzet 570): «Kitalál, kohol a czikke elején éktelen szavakat, hogy én őt a tudatlanság, tájékozatlanság, csapás-szerű stb.-vel illetem. A reám koholt szavakból én egyetlenegygyel sem illetem.» stb.

Ime a gyáva tagadás. És ez mer hivatkozni francia ügyvédi tisztességre ellenem, ez mer beszélni alaposságról, ez meri magát komoly férfúnak kikürtölni.

Elmondja azt nagy képpel nekünk, mi véleményemben benne volt és mit ő most kidiszit DUPIN részletesebb körvonalozásával (397—399 l.), hol BOUCHER D'ARGIS történelméből ama 19 pontú eskü szövege áll, melynek főpontja a juramentum calumniae, egyik mellékpontja a 30 livres (mely valóban több, mint a mennyit nálunk ma megítél bíró bármily perköltségéül) maximuma és a hol elmondatik, hogyan esküdtek az ügyvédek «le jour de la rentrée du Parlement, qui est ordinairement le lendemain de la S. Martin... le Parla-

ment assiste en robes rouges à une messe solennelle... M. le premier Président assis à sa place ordinaire sur les haut sièges... chacun — fléchit le genou» etc. (399. l. és KRÁLIK-nál Magyar Igazs. december 562. l.)

Ráfogás még az is, mintha én az egész kart elítéltem volna. Ráfogás, hogy csak a törvényekből következtettem. Én ellenkezőn magyarítottam, mentettem az általános viszonyokból, okokból: «Magyarország nem kísérelte meg a szabad... ügyvédség létesítését... s az nem fejlődött önmagától,.... leginkább azért, mert az ujkor hordozója, a harmadik rend, a polgári osztály... nem létesült... a jóakaró fejedelmi absolutismus... mely mindenütt az alsó osztályokat emelte fel és a legistákra támaszkodván, a jogászí tekintélyt emelte... hiányzott, mert az udvar s fejedelein 1526 óta idegen és a nemzeti közszellemmel ellentétben voltak» stb. (429. sk. lk. és 435—440. lk. az általános okokról. *Jogászgyűlési Évkönyv.*)

El nem mondhattam mindazt, mit a magyar ügyvédek történeteiből tudok és mi ellen tromfnak hiszi KRÁLIK a MARTINOVITS-féle összeesküvést vagy LEHOCZKY Dánielt. Mit vádoljam újra az egész régi társadalmat? Mit mondjam el, hogyan sajgott KAZINCZY, BAJZA, KOSSUTH, KÖLCSEY szíve «a rabszolgaként lenézett s minden fájdalmit a szegény appallatában rejteti kénytelen ügyvéd felett» a ki «némán hódolni tartozik mindazokra, mit szenvedély s indulat harsognak» (KOSSUTH a Pesti Hírlap-ban: «Az ütlekvirtuóz s az ő kényura» vezércikkében), a kit deresre huztak ha nem-nemes és a szolgabíró akarta, ki azt mondta az ügyvédnek: «e terminuson be kell fejezni azt a pert, bármit ír bele, itélni én fogok.» Hisz ezt mind expiálja LEHOCZKY Messiás a grófok bókjaival. Mit meséljem KOVACSÓCZY közleményeiből, hogyan halt meg Pesten e században beteg fiatal ügyvéd szegénységből, mikor az irgalmasoknál már nem volt üres hely. Hiszen ezt jóvá teszi LEHOCZKY concret ügyvédi érdeme. Mit háborog a szenvedélyem a mai öngyilkos fölött? Hisz KRÁLIK ott van a collegasir mellett és a halálangyal jóvátesz mindent.

Hát mit mondtam én? Szegény, lenézett, gyenge volt ügyvédségünk. Szegény volt; neki még akkor is csináltak pékies árszabályt, mikor Pestmegye már a kaszásokét is eltörölte. Lenézett volt, van rá ezer testimonium, ezer emlékező, de ott van, hogy csak egyet, magában is KRÁLIK minden tiltakozását elnyelő, fényes bizonyoságnak említsek, az új, fiatal, liberális Magyarország hajnalán, a reformerek fejének, NAGY Pálnak országgyűlési indítványa «Ügyvéd uri székeken ne vehessen részt.» Igaz leszavazták, mert az ügyvéd — olcsó bíró, jó az urnak, beéri az — accidentiával. De ha nekem semmi egyébről nem volna tudomásom, mint csak erről, tudnám, milyen közszellem és milyen ügyvédség lehetett itt kölcsönhatásban, épugy, mint KRÁLIK tudományos kompetenciáját megállapíthatni az egy famosus törvénytárgyazatából: *quales procuratores*... De ott van NAGY Pál indítványa, az «ablegati esse non possint» új kiadásban és teljes életben. Pedig 1649—1836 hosszú idő!

Csak az európai eszmék pártja, KOSSUTH, SZALAY, TÓTH Lőrincz stb. hozott ide is mint mindenhová áldott nap-sugarat. SZALAY lefordítja az *Edinburgh Review* 1836-ki tanulmányát arról, vállalhat-e az ügyvéd igazságtalan pert, és észrevételeket tesz hozzá a honi viszonyok felett. Az angol író azt mondja, hogy ha a fél előre maga mondaná, hogy nincs igaza, nem kapna ügyvédet. Nálunk nem így van, mondja SZALAY, az aviticitás szerencsétlen csillagzata alatt, mely perekre, rablásra provokáló jogchaosz volt, más ügyvédség fejlődött.

Hát gyalázní akart ezért SZALAY s nem felvilágosítani? Nem előítéletet szétosztalni s jobb állapotot annál előkészíteni, mikor a KRÁLIK szerint dicső grófi kuria alapkérdésben ma jobbra, holnap balra döntött (p. o. az ingressióra l. MOLNÁR: *Sent. Curial. Extract.* I. R. 57 l. 20 sz. és II. R. 112. l. 17. sz., 127. l. 134. sz.) és azután helytelen kereset miatt a szerencsétlen ügyvédet bíróságolták?

Testületi szellem, szervezet az alap. Ezt már akkor tudták. 1832-ben, jegyezze meg KRÁLIK, a ki a «concret érdemeket» tiszteli, 500 évvel később, mint nyugaton, volt az első magyar szervezési, egyesülési kísérlet, hogy a pesti ügyvédi kar egyletté alakuljon, és mi lett belőle? *Megtiltották.* 1841. június 19-én volt az a gyűlés, mikor ismét létesülni akart az egylet s melyről a chronika annak tulajdonítja az eredménytelenségét, hogy az indítványozó R. ENSEL Sándor beszéde (már akkor) érthetetlen volt. Június 21-én megalkult végre a választmány, melyben KOSSUTH, FÁBRY ZSIVORA, TÓTH Lőrincz is benne voltak. Az egylet tervezet

csinált utóbb törvényhez. 48-ban megérett az id eje. Elseper uj korszak, mikor csak «concrét érdem» jutalmaztatott magas leereszkedéssel a jó prókátor iránt, ki a pártok és eszmék felett állt, és a jogot csak a keresetválogatással «fejlesztette.»

Hogy ki az ügyvédi kar igaz gyalázója és igaz tisztelője, az-e, ki a régivel kacérkodik, ki hazafiasnak árulja a valótlan, a nem-tudást, a nyomorultat, ki alaptalanul és igazságtalanul gázol az irodalmi munka becsületében, vagy az, ki nyílt homlokkal megmondja az igazat és keresi a megváltás útját és követeli az évszázados lánczok, a nyomorult rendszer, a gyalázat pajzsának szétörését, ki a haladás, az európai eszmék pártján áll szívvvel lélekkel és dolgozik és cselekszik erejéhez képest, hogy azok megvalósuljanak — e felett mások ítéljenek!

(Vége követk.)

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A viszvégrehajtás biztosítása.

Minthogy a végrehajtásról szóló 1881: LX. tcz. tudós szerzője megteszi azon lekötő szíveséget, hogy addig is, míg a végrehajtás amugy is lassan haladó szekere az új törvény által kijelölt kerékvágásba teljesen bele zökken, egyik-másik homályos vagy félreértett szakasz magyarázatával szolgál, egy épen felmerült concret eset bírói elintézése által indítva érzem magamat, a végrehajtási törvény 42. §-ához egy-két megjegyzést vagy jobban mondva kérdést fűzni.

Ezen szakasz ugyanis azt rendeli, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló ítélet ellen használt, de halasztó hatállyal nem bíró jogorvoslat esetében, a végrehajtást szenvedő, ha «kimutatja, hogy az ítélet megváltoztatása, megsemmisítése, vagy hatályon kívül tétele esetében viszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van, a kielégítés, illetőleg a kielégítési végrehajtás, a végrehajtató által nyújtandó biztosítástól tétessék függővé, ilyen biztosítás nem nyújtása esetében pedig engedtessek meg, hogy fizetés helyett a végrehajtási összeget vagy ... kért pénzbeli egyenértéket e bíróságnál tegye le.»

Ezen intézkedés nemis intentióját elvitatni aligha lehetne, életképeességét pedig a gyakorlati élet már is constatálta; mégis a minden közelebbi meghatározás nélkül használt «kimutatja» igével egyszersmind legtöbb esetben nagyon kérdésessé tétetik a kielégítő eredmény, s a nemes intentió megvalósítására vajmi nehéz ut jelöltetik ki. Miben álljon ezen kimutatás?

Míg a biztosítási végrehajtásnál a veszély kimutatása ugyszólván alaki, addig a viszvégrehajtásnál sokszor ilyen fen nem forog, nem található, s az mégis kiválólag veszélyeztetve van, mert mintegy anyagi veszélyt képez végrehajtató vagyoni állapota, életmódja vagy egyéb személyi tekintetek, ki ha most sikerrel befejezett perében a kereseti összeget bár pld. perujtó alperes ujabban alkalmazandó bizonyítékai szerint jogtalanul fölveendi, a pernek ujab, hosszú lefolyása után azt már visszaszolgáltatni képtelen legyen. Itt tehát nem az volna fontos, hogy jelenben forog-e fen végrehajtató ellen alaki veszély, de hogy a fent elősorolt személyi és vagyoni tekintetek nyujtanak-e biztosítékot arra, hogy fél, egy, vagy két év multán, midőn például az ujított per végrehajtáshoz ér, felperesnél a fedezeti alap hiányzani nem fog. Azonban ki képes azt a messze jövőre kimutatni?

A veszély kimutatására vonatkozó intézkedés tehát oly tág, hogy ellenkezésben a biztosítás célja és szellemével a bírói véleménynek inökolatlanul nagy tért enged, mely sokszor praëjudikál a hozandó új vagy felső határozásnak, a kimutatásra kötelezett végrehajtást szenvedőre pedig felperes pusztá tagadásai ellenében majdnem lehetet-

len bizonyítási terhet ró, s a kérdéses szakasz jelzett intentióját kétségtelenül veszélyezteti. Mindenesetre szükséges leendett, ha már valamit kimutatni kell, a kimutatás mikéntjét is némileg körvonalozni, hogy az alaptalanul vagy merő alakiságból végrehajtást szenvedőkre nézve a viszvégrehajtás biztosításának jogintézménye ne legyen csak írott malaszt.

Futó olvasásra a 42. §. ezen hiánya fel sem tűnik s csak a gyakorlati élet teszi azt kirívóvá. Akár egy perujtási esetet veszünk fel, akár a még sürűbben előfordulni szokott halasztó hatállyal nem bíró jogorvoslat esetét, igen fonák eredményekre jutunk. Ez utóbbinál például, míg a végrehajtást szenvedő jogorvoslati lassu elintézését nyer a felső bíróságnál, addig a jogtalanul behajtott, vagy a viszvégrehajtási kérvénnyel, a 42. §. végpontja értelmében letétbe helyezett, de a veszélykimutatás hiányos volta alapján kiutalt összeg, végrehajtató tulajdonában többé meg nem található s a felsőbírói határozat írott malaszt lesz az alaki igazság kétélű fegyverével megsarczott végrehajtást szenvedett kezében.

Valaki itt azt vethetné ellen, hogy hisz ha viszvégrehajtás biztosítását kérő kérvény tárgyalása után hozott végzésben, hely nem is adatik annak, s a végrehajtást szenvedő által letétbe helyezett összeg kiutaltatik is végrehajtatonak: a készpénz kiutaltványozást tartalmazó végzések ellen az 1881: LIX. 57. §-a szerint halasztó hatállyal bíró felfolyamodásnak van helye, és így a végrehajtást szenvedő, a felebbező vagy perujtó stb. a status quot fentarthatja! Valóban ez némi segítségül látszik lenni, ha ugyanazon törvény 37. §-ának 3. bekezdése nem csökkentené ezen véd-eszköz hatályát, mely szerint: «ha a másodbíró... pénz kiutaltványozását rendeli meg: az ezen másodbírói határozat fogamatba vétele tárgyában hozott elsőbírói végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.» Vajmi sokszor meg fog pedig történni, hogy egy vaskos felebbezés elhever addig, míg 2—3 aféle kisebb felfolyamodás már elintézését nyert; még inkább hogy egy-egy ujított per épen III. felfolyamodásba kerül, midőn a kiutaltást orvoslandó felfolyamodás a másod fokról helybenhagyva visszaérkezik. Ez tehát csak oly villámháritó, mely nagyon kis területet biztosít maga körül, és a viszvégrehajtás biztosításának jogvidéke azért sok veszélynek marad kitéve.

A gyakorlati jogászra mindezen bonyodalom, mint az alaki jog abszolút uralma, nagyon nyomasztó, annál inkább, mert a törvényben körülírva nem levén, hogy a veszély: mivel és miként mutassa ki, a bíró tetszésétől s felfogásától fog függni, hogy a jövőben felmerülendő viszvégrehajtást veszélyeztettnék látja-e vagy sem, nem úgy mint a biztosításnál, hol a törvényben megjelölt okmányok bemutatása után köteles a bíró a követelést veszélyeztettnék kimondani.

A biztosítás fogalmánál fogva a veszély ez esetben mindenkor relative határozandó meg, mit csak a végrehajtást szenvedett képes tenni, mert minden egyéb bírói kijelentés octroyált lehet, mely épen nem biztosítás a kérelmezőre. Kierzik ennek igazsága a szakasz utolsó előtti bekezdéséből, mely szerint «biztosítékul, ha ez iránt a felek közt megállapodás nem jő létre, készpénz vagy ovadékképes papír stb... fogadható csak el.» Tehát a biztosíték kötelező mértékeül a szám szerinti pénzösszeget tekintti csak, míg minden egyéb biztosítéki ajánlat el- vagy el nem fogadását a biztosítást kérelmező szabad mérlegelésére bizza.

E kérdés, mely oly nagy fontosságot nyer a LX. tcz. 198. §-a által is, szerény nézetem szerint úgy volna üdvösen megoldható, hogy mindazon esetekben, melyekben viszvégrehajtás biztosításának helye van, ha ilyen kéretik, a kérelmező által feltételként letétbe helyezett összeg avagy pertárgy mindenkor ott is hagyandó, ha végrehajtást szenvedő kijelenti, hogy viszvégrehajtását veszélyeztettnék tartja,

a nélkül, hogy ezen, csak a jövőben fenforogható veszély pozitív kimutatására kötelezendő volna; az ellenkezőnek bizonyítási terhe pedig minden esetben végrehajtóra háruljon, mert csakis a bizonyítási terhe hibás felfogása mellett fordulhattak elő oly esetek, melyek már felső bíróságainkat is e téren tévutra vezették.

Igy talán a törvény indokolásában foglalt ige testté lesz!

Dr. Földváry István.

Bírói illetőség az apasági perekben.

A Magyar Igazságügy f. é. szeptemberi füzetében SERLY Antal losonczyi albiró perrendtartási jegyzetek cím alatt azon nézetnek ad kifejezést, hogy *«oly keresetek, melyek tisztán a házasságon kívüli nemzés és apaság megállapítására irányulnak, csak a kir. törvényszék előtt, tehát a rendes peruton indíthatók s nem tartozhatnak a sommás bíróság hatás- és illetékességi körébe s ez össze nem zavarható az 1881. évi LIX. tcz. 13. §-ának b) pontjából már ezekből származó igényekkel.»*

SERLY ur ezen magyarázata ellenkezik

1. magával a törvény szövegével,
2. a törvényhozó feltételezhető intentiójával,
3. a perlekedő felek érdekeivel; tehát helyesnek el nem fogadható.

1. A törvény szövege szerint a sommás bíróság hatás-körébe tartoznak: *«a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti keresetek, ide értve a törvénytelen gyermek tartása iránti kereseteket is».*

A törvény ezen szövege két részből áll. Egyik a sommás bíró elé utalja a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti kereseteket kivétel nélkül és egész általánosságban, miből természetesen következik, hogy az apaság elismerése iránti kereset mint szintén a házasságon kívüli nemzésből származó igény sommás bíróság előtt érvényesítendő.

Megerősíti ezen magyarázatot az illető törvényszakas második része, mely *«a törvénytelen gyermek tartása iránti keresetekkel is»* a sommás bíró elé utasítja.

Ha SERLY ur magyarázata állana, akkor csak is ez utóbbi keresetek tartoznának a sommás bíró elé, s ha ez állana, akkor kérdés támadna az iránt: mily igények tartoznak még a sommás bíró elé, ha a törvény szövege szerint a tartás iránti keresetek *«is»* odatartoznak? Serly ur szerint semmifélek.

Ámde épen a törvény szövegének ezen *«is»* szavacskája bizonyítja, hogy a tartási igényeken kívül még más igényeknek *«is»* kell a sommás bíró elé tartozni. Ezen igények között van aztán kétségkívül az apaság elismerése iránt támasztott igény is; még pedig épen azért, mert a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti keresetek a törvény szövege szerint egész általánosságban és minden kivétel nélkül a sommás bíró elé utasítvák.

2. A törvényhozó intentiója az egyes- bíróságok illetékességi körének kiterjesztése volt, erre mutat az 1881. évi törvénycikk 13. §-ának ugyszólván minden pontja, mely a sommás bíróság illetőségét nem csak 300 frtról 500 frtra emelte, hanem ezen felül a sommás bíró elé utasított sok oly ügyet, mely eddig a rendes bírósághoz tartozott.

Ha tehát a törvényhozó feltételezhető, még pedig alaposan feltételezhető intentiója a sommás bíróság illetőségi körének kiterjesztése volt, ebből világosan következtethetjük, hogy a sommás bíró illetőségének kiterjesztéséről volt ezen pontnál is szó. Már most ebből következtetve azon eredményt látjuk magunk előtt, hogy tényleg nem terjesztetik ki az illetőségi hatáskör, ha az apaság elismerése iránti igényt a tartás iránti igénytől elválasztjuk. Nem terjesztetik ki a hatáskör, mert azon esetben, ha az apaság elismerése iránti igény rendes bíróság előtt érvényesítendő: akkor az

apaság elismerése mellett mint accessorius igény mindig érvényesíthető lesz a tartás iránti igény is s így mindenki a rendes bíró előtt fogja érvényesíteni igényeit, a törvény pedig a tartási igények tekintetében írott malaszt marad; mert

3. a felek érdekeivel semmikép sem egyeztethető össze, hogy az eddigi egy per helyett jövőben két pert indítsanak. Már pedig Serly ur magyarázata szerint két pert kellene indítaniok, ha a sommás bíró elé tartozó igények lennének. Egyik per lenne az apaság elismerése iránti rendes per, másik a tartási igény végett a sommás per. A fél pedig mintsem két pert indítson, inkább a rendes pernél érvényesítené tartás iránti igényeit is, vagyis a fél érdekeinek szempontjából tekintve a dolgot, úgy azon eredményre jutnánk, milyenre a törvényhozó intentiójából vont következtetés után jutottunk. Szóval, lenne egy törvényünk, mely a gyakorlati életre nézve teljesen fölöslegesnek mutatkoznék. Lenne egy törvényünk, melynek lehetetlen lenne érvényesülni.

Mindezekből következtetve Serly ur magyarázatát helytelennek kell tekintenünk és a törvény alapján fel kell állítanunk azon nézetet, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 13. §. 2. pontjának b) alatti kikezdése alapján sommás bíróság elé tartoznak *«a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti keresetek»*, legyenek ezek bármily természetűek, irányuljanak ezek akár az apaság elismerésére, akár a tartásra.

Nézetünk megerősítést nyer a törvény világos szövege által, mely az ily igények között semmi különbséget, semmi kivételt nem tesz.

Tóth Gáspár.

Az utóajánlat.

A Jogtudományi Közlöny 44. és 46. számaiban az 1881. LX. tcz. 187. §-án alapuló utóajánlat tárgyalatik HLATKY Endre és WÉGH Ödön urak által, kiknek ott közlött véleményeihez magam részéről is kívánnék néhány, közvetlen tapasztalaton alapuló megjegyzést csatolni.

Az utóajánlat gyakorlati előnye és hasznairól hosszabban értekezni nem is kísérem meg, miután az igen behatóan lett cikkíró urak által tárgyalva, csak azt jelezem, hogy maga a törvény is különös, hogy úgy mondjam, rendkívüli súlyt fektetett ezen új intézményre, mit kellőképp avval is kifejezett, hogy míg az előterjesztésre 8 napot engedélyez, addig az utóajánlat idejét kiterjesztette 15 napra. S minthogy az eddigi két árverés helyett csak egy van életben levő végrehajtási törvényünk szerint, és mert épen ezen utóajánlat van hivatva a netalán előforduló károkat helyrehozni, és szerencsétlen esélyek következtében potomon elárverelt ingatlannak kedvezőbb és a mellett biztosított eredmény melletti értékesítését eszközölni: szerény nézetem szerint az utóajánlat elvének olyképp kellett volna érvényre lépni, hogy az alaki nehézségek nélkül is megtehető lett volna, s hogy az utóajánlati magasabb % minden esetben fedezte volna már az új árverési költséget is annival inkább, miután az utóajánlattevőnek kellő tájékozást kellett volna nyújtani már eleve a magára vállalt kötelezettségek iránt.

Hogy csakis ezen körülmények között vonhatta volna az utóajánlat maga után a szükséges eredményt, már is sok előfordult eset bizonyította, mert a tapasztalás mutatja már is, hogy igen gyakran nem tétetik utóajánlat azért, mert az utóajánlattevő ismeretlen mérvű kiadást vállal a költségekben. S mert az a valószínűség, hogy nem az ajánlattevő, ki a költségeket előlegezi, szerzi meg az ingatlant, alig lehet elképzelni, hogy ezen szűkkeblű intézkedések megmaradása mellett az utóajánlat a várt eredményhez vezetőnek bizonyodjék.

De meg sem maradhatna ezen intézmény, ha az igen t. cikkíró urak elmondott nézete jönne gyakorlatba és a

költséget mindig és minden esetben, a mennyiben az új árverés utóajánlaton alapszik, ajánlattevő tartoznék viselni, mert ily körülmények között alig akadna ember, ki a 6—8-szor megsemmisített árverés költségét fedezni vállalkoznék.

A törvény 187. §-a sem eléggé határozott, sem nem szerencsésen szövegezett. S miután a §-ban az előlegezés kifejezés benne van, magából a szó szerinti értelmezésből kiindulva kell keresni, mikor szolgáltatathatik az vissza.

Az ajánlattevő megigérve a 10% magasabb árt, ezen ár mellett előlegezi és viseli az új árverés költségeit, de ha több adatik az utóajánlati árnál 1 frttal, ő az utóajánlati kötelezettség, mint a költségek megtérítése és viselésétől feloldatik. Nem is lehet más magyarázata a törvénynek, mi következik onnan is, hogy egyedül az mondatott ki, mikép az ajánlattevőre az utóajánlat kötelező akkor is, ha az utóajánlat alapján megtartott árverés megsemmisítetik, s újabb árverés rendeltetik el, de az, hogy az utóajánlatot meghaladó ígéret mellett is ajánlattevő viselje a költségeket, ép oly kevéssé van mondva, mint az, hogy az utóajánlat alapján fogatosított és teszem fel 8-szor megsemmisített árverés költségeit mind ajánlattevő viselje.

S mert ezen intézkedést sem kimagyarázni, sem feltenni nem lehet, ott kell lenni a határnak, melynél az ajánlattevő költség iránti előlege visszatérítettik, a hol egy más árverelő az ajánlatnál magasabb ígéretet tesz; ajánlattevő tovább árverelvén, nála hatályba lép az egyenlőkenység elve, s már a magasabb ígéretbe beszámítatik, annyiban, a mennyiben telik, a költség is. Igaz, hogy ily esetben egy különös mozzanat merül fel, s a látszólag magasabb ár kevesebbet fog kitenni; de az is igaz, hogy annak, ki 10% kétségbevonhatlan hasznót tett, meg kell jog és méltányosság szerint is adni az alkalmat, hogy igyekeve ne legyen elháríthatlan módon büntetve, hogy más haszna és előnye előmozdítása körüli készkiadásai vissza legyenek szolgáltatva.

Avagy talán nem még különösebb a következő eset:

A. 10%, B. 11% utóajánlatot tesz; a B. ajánlata elfogadatik, A. pénzét visszakapja. Most A. árverel a B. által rendezett és fizetett árverésen, és mert ajánlata visszatartott, előnyben van az összes költségekkel, és árverés megsemmisítése esetén még kötelezettségben sem marad utóajánlata erejéig.

Nem áll Wégh urnak azon állítása sem, hogy ajánlattevő hasznót mindig nem csinál. Minden utóajánlat által van előny biztosítva adós részére, mert — én is megmaradok a régi példánál — ha 3000 frton eladott ingatlan 3300 frt utóajánlat folytán eladatik 5000 frtért, az utóajánlattevő kétségtelen hasznót tett, mert az adós 2000 frt kevesebbet tartozik, ha ki nem fizeti is minden tartozását; de hitelezők teljes kielégítést nyerhetnek, adós pedig esetleg valóságos értéket nyer. Pedig még ez sem mindegy, ha vagyontalan ember tartozása 2000 frttal több, vagy kevesebb, különösen hazai viszonyainkat tekintve, hol tudjuk, hogy 100 frt adósság fehér rabszolgává tehet egy egész életre,

Nem félek attól sem, mitől Wégh ur tart, hogy a költség beszámítása esetén a sápisták zsarolhatnak; ha ő nekik 10%-kal többet ér az ingatlan, ennél olcsóbban ugy sem egyeznek semmi esetre sem, pedig ha egygyel létrejönne is egy amugy is tiltott üzlet, előállna a sápista fia, neje, menyje, kiket amugy sem lehetne győzni elég sáppal.

Ha meg csakugyan adhat utóajánlatot még egy sápista is, fontos közérdek, és az utóajánlati intézmény minden gyakorlati értéke fekszik rajta, hogy meg kell könnyíteni annak helyzetét, ki gyarapítani akar.

Különben maga a törvény is közbeszól, hogy csak egy utóajánlatnak lehet helye, és a sokszoros visszaélés, milyent árveréseknél megszoktunk, ez alapon túl nem tenghet.

Dr. Flegmann Jenő.

A végrehajtási törvény 134. §-ához.

E lapok 49. számában LOMBARDINI Sándor ügyvéd ur által felvetett azon kérdés, hogy a kielégítési végrehajtás azon esetben, midőn biztosítási végrehajtás útján lefoglalt ingóságokra vezetetik, a végrehajtási törvény 70. §-a értelmében felülfoglalás, vagy pedig ennek mellőzésével egyenesen az árverés kitűzése és megtartása által eszközölendő-e?

Czikkiró ur felfogásától eltérőleg szerény véleményem oda terjed, hogy midőn biztosítási végrehajtásilag lefoglalt ingókra vezetendő a kielégítési végrehajtás, akkor a 70. §-ban szabályozott felülfoglalási eljárásnak helye nincs, hanem a kielégítési végrehajtásnak elrendelése s a végrehajtás fogatosítására illetékes bíróság által az igénybejelentési felhívásnak kibocsátása és kiküldött rendelése után, a mennyiben a végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal bíró igénykereset beadásának határideje eltelt a nélkül, hogy igénykereset beadatott, a végrehajtató a kiküldöttnél az árverés kitűzése végett jelentkezhetik.

A végrehajtási törvény 134. §. második bekezdése szerint ugyanis az igénybejelentési felhívást a biztosítási végrehajtásilag lefoglalt ingókra vezetett kielégítési végrehajtás esetében maga a végrehajtás fogatosítására illetékes bíróság bocsátja ki, míg más különben az igénybejelentési felhívás kibocsátása a foglalt eljárás befejezése után a kiküldött feladatát képezi.

A törvény ezen intézkedéséből kitűnik, hogy a biztosításilag lefoglalt ingók újabb foglalása mellőzendő, s a kiküldött kirendelése csak a további végrehajtási lépések fogatosíthatása végett történik.

De különben is abból, hogy a biztosításilag lefoglalt ingókra vezetendő kielégítési végrehajtás egy külön §-ban van szabályozva, nyilvánvaló, hogy e tekintetben az általános szabályoktól eltérő eljárás alól kivétel lett megállapítva, a mi a fent említett 134. §. utolsó bekezdéséből is kitűnik, a hol az mondatik, hogy: *egyébként* a kielégítési végrehajtásra nézve fentebb (t. i. ezen §-t megelőzőleg) megállapított szabályok alkalmazandók akkor is, ha a kielégítési végrehajtás előbb már biztosításilag lefoglalt ingóságokra vezetetik.

Az «egyébként» szó kifejezi azt, hogy az általános szabályok alól e §-ban kivétel lett megállapítva, de kifejezi egyuttal azt is, hogy az ezen §-ban megállapított kivételtől eltekintve, egyebekben a végrehajtás további folyamára az általános szabályok alkalmazandók.

A törvény értelmében — nézetem szerint — a biztosításilag lefoglalt ingók újabb lefoglalása kielégítési végrehajtás esetén mellőzendő lévén, most már csak az a kérdés, hogy jogilag indokolható-e emez intézkedés.

Azon esetben, ha az, a kinek javára az ingóságok biztosításilag lefoglaltattak, vezet azokra kielégítési végrehajtást, jogilag indokolható, tehát helyeselhető azon intézkedés, miszerint az újabb foglalás mellőzésével mindjárt az árverés kitűzését kérheti a végrehajtó, mert javára már lefoglalva, tehát zálogjogával terhelve vannak az ingóságok. Egészen másképp áll azonban a dolog akkor, ha a kielégítési végrehajtást más kérelmezi, mint a kinek javára az ingók biztosításilag lefoglaltattak, mert azokra zálogjoga nem lévén, azokra vonatkozólag a végrehajtási lépéseket előlről kellene eszközölnie, vagyis — mielőtt az ingókat árverésnek tenné ki — azokat előbb lefoglaltatnia és ekkép végrehajtási zálogjogot kellene szereznie. — A törvény 134. §-a azonban e tekintetben különbséget nem tesz, s ehhez képest: ubi lex non distinguit, nec nobis distinguere licet.

Dr. Huszágh István.

Királyi táblai döntvények.

I.

S. M. perbefogja Z. I.-t és annak állítólagos nejét Z. Olgát, ki azonban nem más, mint elsőrendű alperes 6 éves leánya.

A kereset kézbesítettik, alperesek makacsságból marasztaltatnak és felperes a kielégítési végrehajtást oly ingatlanra kéri, mely Z. Olga nevén áll, a nélkül, hogy annak kiskorúsága kitüntetve volna.

Az ügy ezen stadiumában közbelép az árvaszék, kisüti, hogy a kisk. Z. Olga nevén álló ingatlan előbb I r. alperes Z. I. tulajdonát képezte, ki azt gyámhatóságilag jóvá nem hagyott alszerződés alapján kisk. leányára iratta.

A kiskoru részére gondnok rendeltetik, ki a kiskorúságot telekkönyvileg kitünteti és még 1881. augusztus havában a kisk. Z. Olga ellen lefolytatott peres és végrehajtási eljárást az 1868: LIV. tcz. 297. §-ának 14. pontja alapján semmiségi panaszszal megtámadja, előadván, hogy 6 éves kiskoru személyesen perbe nem idézhető, s hogy az ily a kiskoru törvényes képviselőjének mellőzésével történt idézésére alapított egész eljárás hivatalból megsemmisítendő.

A semmiségi panasz, mely a semmitőszék 1881. december. 31-én bekövetkezett feloszlása folytán a királyi táblához tetetett át, a következő 31,337/882. számú határozattal lett elintézve:

„A semmiségi panasz elvettetik.

Mert a csatolt árvaszéki iratokból kitűnik, hogy a végrehajtás alá vont ingatlan tulajdonát a panaszló által képviselt kiskoru jogszerűen soha meg nem szerezte s hogy a tulajdonjog telekkönyvi bekeblezése is csak az elsőrendű alperes törvénytelen eljárása folytán történt, kitűnik továbbá, hogy az adásvételi szerződés, melynek alapján az ingatlan tulajdonjoga a kiskorura bekebleztetett, időközben az összes érdekelt felek beleegyezése mellett hatályon kívül helyezett s hogy ekként a kérdésben forgó ingatlannak nem a panaszló által képviselt kiskoru a tulajdonosa, s annak árverése az ő jogát nem is érinti.»

Ez esetben tehát a kir. tábla azt, hogy a 6 éves kiskoru saját kezeihez idéztetett és ezen idézés alapján marasztaltatott, helyeselte.

II.

A. 1882. január havában sommás keresetet támaszt B. ellen, ki a tárgyalásnál viszonykeresetet érvényesít.

A kir. tábla 32,495/82. sz. a. kelt ítéletével a viszonykeresetet külön peruttra utasítja, «mert a viszonykereset az 1868: LIV. tcz. 76. §-ban körülírt kellékekkel nem bír.»

Ez ítélet 1882. október 24-én hozatván, holott az idézett 76. §. az 1881: LIX. tcz. 8. §-a által 1882. január 1-én már hatályon kívül helyezettett.

„.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Csemegi Károlynak hazánk kitűnő codificatorának, ki az ország összes jogászságára termékenyítő és szellemébresztő hatást gyakorolt, s annak kifelé annyi dicsőséget szerzett, kitüntetését mi is őszinte örömmel üdvözljük.

— A Magyar Jogászegylet választmánya elhatározta hogy CSEMEGI Károlynak az egylet elnökének küldöttségileg fogja kifejezni szerencsekívánatait.

— Az uzsoratórvényjavaslat iránti jelentést a képviselőház jogügyi bizottságának előadója már elkészítette és legközelebb benyújtja a háznak. A törvényjavaslat az ünnepek után mint első tárgy vétélik fel.

— Az írói és művészi jog tárgyában készült törvényjavaslatot az írók és művészek társasága diskussió tárgyává tette. Az általános vita, mely f. h. 12-én nagy részvét mellett tartatott, igen élénk volt. Az előadó Dr. Dell'Adami REZSŐ teljesen elhibázottnak tartja a javaslatot, mely a a német törvénynek fordítása, a hol ettől mégis eltér, ron-

tása. Alapelvei a szerzői jog constructiója, oltalmának terjedelme s hatálya tekintetében ki nem elégítő; a fordítási jog úgy van szabályozva, hogy az tényleg szabaddá van téve; a nemzetközi jog általában a legnagyobb szűkeklőséggel. Dr. Herich Károly, Dr. Kern Tivadar s Neményi Ambrus pártolták a német törvény adoptolását, mások ellenben az örök tulajdon eszméjét fogadták el. Viszonyaink szempontjából Sárkány József s mások hol enyhébb, hol szigorubb szabályokat ajánlottak. Ezen lényeges elvi divergentiák mellett igen czélszerű volt a részletes bírálat és indítványtétel kidolgozására ezután kiküldött bizottságot nem kötni a javaslat álláspontjához.

— A sajtóesküdtszéki bíráskodás terén nem ritkán felmerülő ellenmondások verdictek miatt ujjolag támadás intéztetett a jury ellen. Időszerűnek tartjuk utalni arra, miszerint ezen lapok főmunkatársa «Esküdtszékeinkről» című a Magyar Themis 1874. 16. sz., 1875. 21. sz. és 1878. 1. számban megjelent cikkeiben, valamint Dr. Sík Sándor t. munkatársunk «Az esküdtszék hatáskörének megszorításáról» című ugyanott 1880. 9., 11., 14. számban megjelent cikkorozatában már kimutatták, hogy a sajtóesküdtszéki praxis ezen visszás eredményeinek oka nem a jury intézményében, hanem sajtóesküdtszéki eljárásunk hibáiban fekszik s hogy ennél fogva ezen visszáságok nem szolgálhatnak indokul a jury intézményének megtámadására, hanem arra, hogy sajtóesküdtszéki eljárásunk már valahára reformáltassék.

— Kartársi körökből a következő sorokat vettük: A peres ügyeknek felső bíróságainknál való késedelmes elintézésének egyik, ha nem is fő, de minden esetre igen gyakori oka, az első bíróságoknál a felterjesztés alkalmával megtörténni szokott hiányos felszerelése az ügyiratoknak, minek természetszerű következménye az, hogy számos perek igen gyakran mindkét foku felső bíróságot megjárják, anélkül, hogy étdemlegesen elintéztethettek volna, és mint a terminus technicus hangzik: «pótlás» vagy «kiegészítés» végett az első foku bírósághoz visszaküldetnek. Hogy mily idővesztességgel jár ezen, csupán a kezelő személyzet gondatlansága miatt megadni szokott hiányos felszerelés az igazságot kereső felekre, különösen akkor midőn az ügyiratok a kir. tábla után érkeznek fel hiányosan a legfőbb ítélőszékhez, azt bővebben magyarázni felesleges. Némely pereknél megszokott ezen szerencsétlenség több ízben is történni, úgy hogy nem tartozik a legkritikább esetek közé, hogy ilyen ügyiratok vándorlása miatt bekövetkezett késedelem 1½ évre is terjed, mert az előadó a legtöbb esetben csak akkor észleli a felszerelés hiányosságát, midőn a pert már előadni készül, sőt midőn már azt át is tanulmányozta, és mikorra az ügyiratok ismét kellően felszerelve felérkeznek, újabb iktató számot nyernek és addig nem referáltathatnak, míg új beérkezési számuk szerint a sor reájuk nem kerül és az előadó bíró kezdheti azok tanulmányozását újból. Nem állanak e tárgyban statisztikai adatok rendelkezésemre, de saját szerény körü gyakorlatomban észlet tapasztalataimból következtethetem, hogy ezen baj elhárítása nem csekély mérvben lendithetne az igazságszolgáltatás gyorsításán. Hogy ezen bajt orvosolni kell, ez iránt úgy hiszem igazságügyi kormányunk sem lehet kétségben, és ha a jó akarat meg van, nem lesz nehéz a célhoz vezető utat is megtalálni, mely szerény nézetem szerint elérhető lenne talán az által is, ha a felső bíróságoknak megadatnék azon jog, hogy azon bírósági hivatalnokokat, kiknél ilyen gondatlan és hiányos felszerelés gyakrabban szokott előfordulni, meghatározandó ismétlés esetében fokozandó pénzbírsággal megbüntethesse.

F.

A FRANKLIN-TARSULAT

kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvtárúsnál kapható:

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára

1883-dik évre.

Hasznos jegyzetekkel és 366 jegyzékklappal ellátva.

Ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 rt. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Vizsgálóati fogság és szabadlábra helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében. Dr. STILLER MÓR budapesti ügyvéd. — A ravasz fondorlat fogalom meghatározásához. ABSZÓLON FERENCZ kassai törvényszéki aljegyzőtől. — Irodalmi parasztlázadás. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A fizetés hiánya miatt óvatolt váltó tovább forgatása az óvatolási határidőn belül. Dr. MODER TIBOR budapesti ügyvéd. — Az 1881. LX. tcz. 70. és 134. §-aihoz. Dr. P. J. ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Az esküdtsek kérdése a bpesti ügyvédi kamara szakbizottságában. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Vizsgálóati fogság és szabadlábra helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében.*

II.

A bűnvádi eljárás intézményei közt a *vizsgálóati fogság* intézménye az, mely körül jogosultan a legtágabb körű érdeklődés szokott csoportosulni.

A tudós, a politikus, a társadalom minden rendű és állású tagja, az egyik öntudatosan, a másik öntudatlanul érzi, hogy az emberi rendezett együttlét egyik legmagasabb problémája küzd megoldásért ezen intézményben.

És csakugyan a *társadalmi rend* követelményei az egyik oldalról, az *egyéni szabadság* igényei a másik oldalról ezen találkozó ponton ütköznek legerősebben össze.

Tán egy büntetőeljárás intézkedés sem támadja meg oly súlyosan az egyéni jogkört mint a vizsgálóati fogság. Hisz a személyes szabadságtól való időleges megfosztás céloztatik és eszközöltetik ezen intézkedés által oly egyén ellen, ki még ítéletleg bűnösnek nem mondatott ki. Oly szenvedés méretik az egyénre, mely benső természetében *büntetésszerű* ugyan, bár még büntetésre érdemesnek nem is nyilvánított.

És mégis ily *igazságtalannak* látszó intézkedést, az *igazságszolgáltatás legmagasabb érdekei* nevében követeli az elmélet, követeli a gyakorlat.**

Mi ennek magyarázata?

Nem más, mint hogy a célok, melyeket általa a büntető igazságszolgáltatás elérni óhajt, más eszközök által oly hatályosan nem érethetnének el; oly kevéssé, hogy a vizsgálóati fogság intézményét a büntető igazságszolgáltatás nem is nélkülözheti. Alkalmazása nélkül sok esetben egyrészt a *vizsgálat eszközölése* és így egy igazságos ítélet előkészítése válnék lehetetlenné; másrészt az *ítélet végrehajtása*, tehát a bűntény törvényszerű megtorlása hiúsíthatná meg. Az egyik egy *«lefegyverzett igazságszolgáltatás»*, a másik egy *«tehetetlen vizsgálóati eljárás»* végzetteljes állapotját teremtené.***

Ilyen állapottal szemben, mely a társadalmi béke alapjait renditené meg, a vizsgálóati fogság valóságos igazságszolgáltatási *sükség*.

Nincs is azért a fölött komolyba vehető nézetkülönbség, hogy ezen intézmény fentartása *elvíleg* igazolt. Még azok is, kik leghevesebb ellenzői, kik alkalmazásának eddig szokásos categoriáit indokoltaknak elismerni nem akarják,

kénytelenek megengedni, hogy *bizonyos* esetekben a vizsgálóati fogság *nélkülözhetlen eljárási intézkedés*.*

Annyi mindenesetre bizonyos, hogy a bűnvádi eljárás minden valódi reformja minél *kevesebb indokra* törekszik szorítani alkalmazhatóságát és minél kényesebb és *szigorúbb* azon *előfeltételek* megszabásában, melyek beállítót teszi függővé elrendelését. Ezt egyrészt az egyéni szabadság iránt való erősödött tisztelet parancsolja, másrészt azt a vizsgálóati eljárás súlypontjának a főtárgyalásba való áthelyezése a vádelv alapján, lehetősi is, és lehetősi az igazságszolgáltatás érdekeinek kockáztatása nélkül.

A bűnvádi eljárás tervezetének a vizsgálóati fogságra vonatkozó intézkedéseiben őszinte hódolat van kifejezve ép úgy az egyéni szabadság elévülhetlen követelményei mint finom érzék egy hatályos és öntudatos igazságszolgáltatás kellékei iránt.

Én legalább *ezt* olvasom ki már azon körülményből is, hogy a tervezet a vizsgálóati fogságot sajátlag csak két indokból tartja elrendelhetőnek t. i. a *szökés* és a *vizsgálat meghiusítása* indokából. Mert bár a tervezet 282. és 283. §§-ban a vizsgálóati fogság elrendelésének több esete van megállapítva, mégis ha azokat rugóiban elemezzük, más indító okokra mint az említettek nem akadunk.

Már ezen körülmény egymaga is magasan túlemeli a tervezet e részét az ujabbkori büntető eljárások felett, melyek nemcsak számosabb letartóztatási esetet, de több letartóztatási indokot is állapítanak meg.

Még kimagaslóbb a tervezet fölfogása azon részletes feltételek megállapításában, melyeknek beállítót teszi csak függővé a *szökés* vagy *vizsgálat meghiusítása* gyanújának fenforgását. Tényeket, határozott cselekményeket, melyek a *szökést* vagy a *vizsgálat meghiusítását* célozzák vagy jelentik, tehát tárgyilag ismertető bizonyítékot követel a tervezet annak elhatározására, fenforog-e *szökés* vagy a *vizsgálat meghiusításának* gyanúja.

Ez által a birói önkény, roszakarát vagy tévedés *változhatlan határakat*, a személyes szabadság az egyéni ingtag felfogás ellen *erős biztosítékát* fogja nyerni.

A személyes szabadság barátai a vizsgálat meghiusítása indokából való letartóztatást mellőzendőnek fogják nyilvánítani. Én is azokhoz számítom magamat. Én is mellőzendőnek nyilvánítom, de azért még nem mellőzhetőnek. Követelik ezt azért, mert a vizsgálat megkönnyítéseért a terhelt személyes szabadságát áldozatul cserébe adni nem hajlandók. Követelik, mert *feleslegesnek* tartják, miután még a letartóztatás mellett is a legfurfangosabb érintkezési módokat keres és talál is a terhelt a külvilággal.** Követelik, mint a vádelv egyik sarkalatos következményét, mely mellett amugy is voltaképen a bűnösség vagy ártatlanság vizsgálata és bizonyítékai a főtárgyaláson állapíttatnak meg.

Kétségtelen, hogy a tervezet mely tudomány szerkesztője teljes tudatával birt mindezen érveknek; a vizsgálatnak és a főtárgyalásnak egymáshoz való viszonya a vádelv alapján, mindkettőnek szervezésében kifejezésre is

* Az előbbi közleményt lásd a 48. számban.

** BONNEVILLE DE MARSAGNY: De l'amélioration de la loi criminelle. I. kötet 335. l. «une des tristes nécessités, que commande l'intérêt supérieur de la justice».

*** FAUSTIN HÉLIE: Traité de l'instruction crim. V. kötet 752. l.

* Dr. ALOIS ZUCKER: Die Untersuchungshaft III. Abtheil. 159. l.

** ZUCKER: i. m. III. kötet 36. és következő lapokon az idevágó irodalom is.

juttatja ezen öntudatot. És hogy daczára ennek, mégis fentartotta a vizsgálati fogságnak azon érintett indokból való elrendelhetését, csak azt mutatja, hogy többre becsüli az igazságszolgáltatás realis igényeit egy kétségtelen jogosult elvnek nem mindig és mindenütt érvényesíthető utolsó következményeinél. Egyelőre az igazságérzet és törvénytisztelet erősebb megizmosodása egy jól szervezett és kényes feladatát megértő bírósági rendőrség nélkül nem igen volna tanácsolható ezen kísérlet megtétele. És ha sokan Angliára utalnak, hol a collusio indokából letartóztatás nem létezik, úgy Anglia törvénytiszteletét igen, de büntető igazságszolgáltatását mintaszerűnek nem igen fogja valaki tartani. Másrészt Angliában az előzetes rendőri és vizsgálati eljárásban annyiféle indokból tartóztathatni le a terheltet*, hogy megengedheti magának ott az igazságszolgáltatás azon szabadelvűségi fényűzést, hogy collusio indokából senkit le ne tartóztasson.

Igen meglepő és tanulságos fölvilágosításokat ad különben e tekintetben egy francia vizsgáló bíró munkája, mely párhuzamosítja a szabad Anglia előzetes letartóztatási rendszerét a rendőri eszmékkel saturáltak kikiáltott Franciaország letartóztatási rendszerével.** Kitűnik ebből, hogy Angliában a letartóztatások számaránya roppant és ellensúlyát csak a jótállás melletti szabadlábrahelyezés rendkívül kifejtett rendszerében találja.

Ujjmutatás ez arra nézve, hogy mint ott, úgy másutt is a letartóztatások legnagyobb részének correctivumául a biztosíték melletti szabadlábra helyezés intézményét kell alkalmazni. És mutatja ez, hogy ott is mélyen átlátták, hogy nincs szánandóbb valami, mint egy tehetetlen és azért tapogatózó vizsgálati eljárás, és nincs veszélyesebb, mint hogy minden kissé ravaszabb bűntevő fittyet hányhasson az igazságszolgáltatásnak.

A mennyire helyeslendő azonban a tervezet 282. §-ának imént előadott azon fölfogása, hogy a vizsgálati fogság elrendelésére indokul csak a szökés és vizsgálat meg-hiusítás gyanuját vette; a mennyire elismeréssel kelljen is kísérni, hogy ez esetben is a pusztá egyéni gyanut elegendőnek nem tartja, hanem követeli a gyanu okadatolását a terheltnek szökési vagy vizsgálathiusítási határozott és bizonyított cselekményei által mint előfeltételt, és még ezeknek fenforgása mellett is még mindig a bíró egyéni belátására, szabadságára bizza, vajon elrendelje-e a letartóztatást; ép oly kevéssé lehet megbarátkozni a tervezet 283. §-ának rendelkezéseivel, melyek a kötelező vizsgálati fogság elrendelését tárgyazzák.

Ezen szakasz ugyanis kimondja, hogy oly büntetendő cselekmények esetében, melyekre halál- vagy 5 esztendőnél hosszabb fegyházbüntetés vagy államfogház van megállapítva, nemkülönben bizonyos súlyosabb beszámításu rablás, lopás és orgazdaság esetében a vizsgálati fogság elrendelése kötelező, ha a 282. §. feltételei fenforognak, tehát csak ha a terhelt szökési vagy meghiusítási cselekményeket tett.

Olynemű intézkedések, hogy bizonyos megnevezett súlyosabb bűntényekkel terhelték vizsgálati letartóztatása kötelező legyen, a continentalis, sőt az angol eljárásban is, csaknem kivétel nélkül ki van mondva.***

Ennek indoka az, hogy a törvényhozások a szökésre irányult minden határozott cselekmény nélkül is alaposnak és okadatoltnak veszik a szökés gyanuját, már pusztán azon körülmény által, hogy bizonyos súlyos bűntények a legsúlyosabb büntetésekkel lévén sujtva, vélelmezni kell, hogy az illető terhelték már emberi önfentartási ösztönüknél fogva is, megmenekülni fognak törekedni.

Ez oly lélektani indok, mely határozott tapasztalati, és azért megingathatlan alappal bír. Ennek értékes és általánosan kényszerítő voltát nem czáfolhatja meg azon mindenesetre csak kivételesen előfordulható eset, hogy tán akadhat oly egyes terhelt, kinek tettére a legsúlyosabb büntetés van megállapítva és mégsem törekedik menekvés vagy elrejtőzés által kivonni magát a büntetés alól.

Mindenesetre ez természetellenes és azért kivételes marad.

A igazságszolgáltatás azonban hivatása egyik legnagyobb szerű hatásától fosztaná meg önmagát, ha nem gondoskodnék kellőleg arról, hogy a bűnös majdani büntetését meg is kapja. És e hatás megköveteli, hogy minél súlyosabb a bűntény, annál biztosabb legyen a büntetés. De minél súlyosabb a bűntény és így minél nagyobb a várható büntetés, annál nagyobb is a valószínűség, hogy a terhelt a büntetést ki akarja és fogja kerülni. E szabadulási vágy és akarat természetesen egyenes arányban nőni fog a bűntetés közelségével. Azért nagyobb lesz az elővizsgálat, mint a nyomozás idejekor; nagyobb a jogerejű vád mint az elővizsgálat tartama alatt, nagyobb a főtárgyaláskor mint a vád idejében és legnagyobb természetesen az elítélés után.

Az egész bűnper lefolyása alatt tehát megvan a büntetésekkel sujtott bűntényeknél a terheltben az önfentartás változhatlan és örök törvénye szerint a szabadulási vágy és akarat: az egész különbség a bűnper egyes szakaszaiban csakis fokozati.

Ki mondhatja már most, hogy azért, mert ily súlyos bűncselekmény elkövetésével terhelt a nyomozás idejekor önkényt jelentkezett, hogy az ítélet és elítélésü közeledtekor ellenállhatlan erővel önfentartási ösztöne szökésre hajtani nem fogja-e?

A tervezet maga is elfogadni látszik azt, hogy a fenyegetett súlyos büntetésben egy bizonyos neme a permanens szökési veszélynek rejlik, mert különben érthetetlen volna, hogy miért kötelezi a bírót a súlyosabb büntetésű bűncselekményekkel terhelt egyén letartóztatására, és miért nem teszi ezt más bűncselekményeknél?

Vagy elég okadatolt a szökési gyanu már az által, hogy valaki súlyos bűntényt követett el és így súlyos büntetést várhat, akkor minek ez esetben a letartóztatást még arról függővé tenni, tett-e a terhelt szökési készüléket, tesz-e vagy nem;

vagy nem elég okadatolt a szökési indok még súlyos büntetésnél sem, akkor miért köteles a bíró ez esetben terheltet letartóztatni, midőn hason feltételek mellett kisebb bűntények- és büntetésekénél csak megengedi a terhelt letartóztatását.

Ellentmondás rejlik tehát ezen 283. §. intézkedésében, és annak magyarázatja csak az lehet, hogy a tervezet ily súlyos bűntényeknél a kötelező letartóztatást nem csupán a szökés gyanujával, de még más valamivel is indokolja. Ezen más indok pedig csak a megsértett közérzet lehet, bármennyire titkoljuk is ezt vagy szabódjunk is ellene, és melynek jogosultságát HÉLIE oly találólag jellemzi, midőn ily súlyos bűntényeknél a terhelt vagy vádlott letartóztatását azzal indokolja, hogy az «en quelque sorte une première satisfaction donnée à la conscience generale, une condition de la paix publique»*.

Vagy hozzászokott-e európai modern társadalmunk, ahhoz, hogy például oly egyént, ki talán a legvadabb kegyetlenséggel meggyilkolt valakit, vagy ki más súlyos gaztettet követett el, kiről ez tudva van, tán közvetlenül rémületes és undok tette elkövetése után szabadon járniki, közhelyeken megfordulni lássa?

* WILLIAM BLACKSTONE: The Commentaries on the laws of England by R. M. Kerr. London 1876. I. 299—310.

** BERTRAND ERNEST M.: De la detention preventive . . . en France et en Angleterre. Paris 1862. I. 5—27.

*** BLACKSTONE: i. m. IV. kötet 310. I. «felonies of capital nature».

* HÉLIE: i. m. V. kötet 749. I.

És ezen eset a tervezet 283. §-a értelmében lehető nemcsak, de mert törvényes, szabályszerű és *gyakori* is lesz. Hisz ha a gyilkos tette után önként jelentkezik a bíróságnál, tettét körülményestül és részletestül bevallja, úgy a bíróságnak nincs jogában letartóztatni ez egyént, mert a 282. §-ban meghatározott föltételek esetei itt fen nem forognak, a mennyiben terhelt sem nem szökni, sem nem elrejtőzni, sem a vizsgálatot megghiusítani nem akarta, sőt mindennek ellenkezőjét tette.

Ily állapotok és lehetőségek megteremtését ellenezni kell.

Én azért azt hinném, hogy a kötelező vizsgálati fogságot a 283. §-ban körülírt súlyos büntetteknél olyképp kellene megállapítani, mint azt az osztr. bünt. elj. 175. §. utolsó bekezdésében tette,* melynek megfelelőleg nem 5, hanem csak a legalább 10 évi fegyházban megállapított büntetés volna elfogadandó.

Azon óvintézkedésekről, melyeket a tervezet általában a vizsgálati fogság elrendelése, annak tartama, továbbá a biztosíték melletti szabadlábra helyezés tekintetében megállapított, egy következő cikkben szándékozom szólni.

Dr. Stiller Mór.

* Wenn es sich aber um ein Verbrechen handelt, bei welchem nach dem Gesetze auf die Todesstrafe oder auf mindestens 10 jährige Kerkerstrafe zu erkennen ist, hat der Untersuchungsrichter..... sofort einen Haftbefehl zu erlassen.

A ravasz fondorlat fogalommeghatározásához.

A hitelezés csalárd kieszközlésének criminalisticai jellege iránt, nevezetesen képez-e ez csalást vagy sem? a literatúrában és a külföldi jogéletben* fenforgott controversiákat az 1878: V. tcz. — mely *csalásra* nézve az uralkodott magyar felfogással teljesen szakítva, a külföldhöz és a tudományhoz fordult — akképp oldotta meg: hogy azt a *csalás* nemében, de önálló büntetendő cselekménynek canonizálta, kimondván a 384. §-ban: «Csalásnak tekintetik és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő: ha valaki habár csalási célzat nélkül, ravasz fondorlattal mást tévedésbe ejt vagy mást tévedésben tart a végett, hogy attól magának hitelezést vagy hitelhosszabbítást eszközöljön ki.»

«Nem a csalás fogalommeghatározásában, mely alá nem tartjuk subsumálhatónak az esetet, hanem e cselekménynek mint külön delictumnak meghatározásában, s ellene egy külön büntetési tétel megállapításában láttuk megoldottnak, s az igazságnak és a jogos érdekeknek megfelelőleg elintéztnek a kérdést» — mondja a miniszteri indokolás nagynevű szerzője.

Azonban ezen határozott elintézés dacára az alkalmazásnál a controversia, habár változott alakban, csak ismét előáll, a mint ezt az alábbi eset illusztrálja:

Vádltott T. Ferenczné Cs. Antallal Szikszaiában megismerkedvén, rövid idő alatt jegyesekké lettek; a férfi azonban, midőn értésére esett, hogy az ara szegény, mindinkább hidegült; az özvegy ezt belátván, azon célból, hogy pénzhez juthasson, egy állítólagos nagybátya nevében oly leveleket, melyekben egy bizonyos vádltottnő tulajdonát képezni kellett és elzálogosított sorsjegyről tettek folyton említések, iratolt magához azon célból, hogy azokat a férfinak megmutogatván, őt a koholt sorsjegy-história valódiságáról meggyőzze, s ez által rábírra, hogy neki az állítólagos sorsjegy kiváltására pénzt adjon. Az asszonyi fufang sikerült is; mert a férfi a levelek által elámitva, csakugyan 150 frtot adott vádltottnőnek a sorsjegy kiváltására. Megtudva azonban a valót, feljelentést tett.

* Nálunk ez iránt kétely fel nem merülhetett, mert «csalásnak büntette alatt — SZLEMEICIS: fenyítő törvény 83. §-a szerint (dr. PAULER: Büntetőjogtan) — a csalásnak mindazon nemeit értjük, melyeknek törvényeinkben külön neveik nincsenek».

Ezen bűneset megjárta mind a három forumot, hanem csekély nézetem szerint egyik sem ítélte el azt helyesen. A vádltotat felmentő I. és III. bíróság nem talált benne ravasz fondorlatot: mert a panaszos és vádltott közti viszonyból következtetve nem kölcsönképpen, hanem a visszafizetés reménytelenségével is számot vetve adta Cs. a pénzt, s Cs. nagyobb műveltségi foka ki is zárja az eshetőséget, hogy egy járatlan (?) nő oly könnyen őt rászedni tudná;* mi a III. bíróság szerint** abból is kitűnik, hogy habár vádltott azt mondta, miszerint a kérdéses sorsjegy Nemesányi vasuti hivatalnoknál van elzálogosítva, panaszos nem vett magának fáradságot a valóságról meggyőződni.

Minthogy interpretatio, és nem ítélkezés célom, ezen felfogásnak méltatásától tartózkodva, II. bírósági czáfolatával*** megelégszem; s kitűzött célomhoz képest t. i. hogy a 379. §. és 384. §. közti határvonalat megvonjam, csak ez utóbbit veszem bonczkés alá.

A kir. tábla 39,143/81. bf. sz. a. hozott ítéletében vádltotat a 379. §-ban körvonalzott *csalás büntetteiben* ítélte bűnösnek, mert míg ennek (379. §.) valamennyi ismérveit fenforgónak látja, u. m. a jogtalan vagyoni haszon szerzésére célzott ravasz fondorlatok által eszközölt tévedésbe ejtést, az ez által a tévedőnek okozott vagyoni kárt, s ez és a célzott vagyoni haszon közötti correlativ viszonyt, a 384. §-ban megjelölt csalásnak tekintendő vétség alkatelemét képező kölcsönvevési szándék hiányzik, de különben is «azon körülmény megállapítása: vajon kölcsön vagy ajándékképpen avagy más és milyen czímen adta a pénzt vádltottnak panaszos, nem is szükséges, mivel nincsen befolyással az ügy lényegére. Ugyanis a vádltott azt szándékolta, hogy magánvádlótól pénzhez jusson oly módon, miként azt a mv. sem természetben, sem értékben vissza ne kaphassa többé, tehát azt célozta, hogy a mv. vagyonának értéke 150 frttal kevesbedjék, az ő vagyonának értéke pedig ugyanannyival növekedjék.»

A kir. tábla azon felfogása, hogy fölösleges azon címnek megállapítása, melyen vádltott a 150 frtot kapta, czáfolatot talál már a 384. §. létezésében, mely ép a kölcsönzések csalárd kieszközölése iránt uralkodó differentiák megszüntetése végett hozatván, nem lehet közönyös a cím; mert ha kölcsön, akkor az a kérdés lesz felvetve: vajon a 384. §. avagy a 379. §. alá esik? ha nem kölcsön, akkor a 384. §. alkalmazásának kizárása kételyen fölül áll, ha pedig ajándék, akkor az a kérdés lesz megoldandó, hogy ravasz fondorlattal kieszközölt ajándékozás mikor képez büntetendő cselekményt?

Csekély nézetem szerint kölcsön forog fen; mert jóllehet ennek mint minden jogügylet létrejöttéhez a felek akaratmegegyezése szükséges, azonban ez nemcsak szóval, hanem tényekben is nyerhet kifejezést, s a mennyiben az akaratmegegyezés kétségtelenül kifejeztetett, azon titkos rugók, melyek a feleket arra vezették, tekintetbe nem jöhetnek. Már most figyelembe véve, hogy vádltott maga sem állítja, mintha ajándéku kapta volna a pénzt, továbbá, hogy a felek között oly viszony, melynél fogva panaszos a kérdéses összeg fizetésére köteles lett volna, fen nem forgott, mert a jegyesség csak a házasság megkötésére, de önmagában vagyoni teljesítésre nem kötelez, s hogy vádltott mindezeknek és azon tiszta tudatban, miképpen panaszos nem köteles és nem is hajlandó neki ily összeget adni, a magához nagybátyja nevében időszakonként iratott s ilyen sorban megmutogatott hamis levelek közvetítésével győzte meg panaszost, hogy egy török sorsjeggyel bir, s rábírra, hogy annak kiváltására 150 frtot adjon,

* Budapesti kir. törvényszék 19,918/81. bf. sz. ítélet.

** «.... a férjhez menetel esélyeinek csökkenéséből sem keletkezhetik oly jog, melynélfogva másnak kárával lehetne gazdagodni.... Bizonyítva lévén tehát, hogy vádltott panaszost ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette....» (kir. tábla 39,142/81. bf. ítélet indokai).

*** 3230/82. bf. ítélet.

kétségtelen — mert egyéb non datur — *hogy vádlott midőn e pénzt kérte, kölcsönt értett, kölcsönt kért s kölcsönkép vette föl*, azonban azon reservált szándékkal, hogy azt vissza nem fizeti, e mellett panaszos azon vádlott által előidéztet s felhasznált számítással, hogy a sorsjegy értéke az adott összeget kellően fedezi.

De «a ki mástól kölcsön vesz, habár már a kölcsönzés-kor az a szándéka, hogy tartozását soha sem téríti meg: ezzel még nem követ el csalást; mert — így szól a miniszteri indokolás szerzője — ezen akaraton fölül áll az ezt hatálytalaná tevő megsemmisítő törvény s fölülte állanak a törvény akaratának közegei és érvényesítői: a bíróság és a végrehajtó hatalom. Juristikailag tehát oda redukálódik a kérdés, hogy a hitelező nem károsíthat meg az adós nemfizetési akarata által.»

Ezzel ugyan még nincs kimondva, hogy a vissza nem fizetés elhatározásával eszközölt csalárd hitelezés a 379. §-ban meghatározott csalást meg nem állapítaná, hanem csak hogy még egyéb alább kifejtendő körülmények létezése szükséges.

Megállapítván, hogy kölcsönügylet forog fen, csak így áll elő azon kérdés: vajon ennek létesítése által büntetendő cselekmény: s ha igen, a 384. §. vagy a 379. §. alá eső követetett el?

Az én felfogásom szerint itt a 384. §. tényálladéka van helyreállítva.

Ugyanis a 384. §-ban körvonalzott vétség alkatelemeinek másodikát (az első *a magának való* hitelezés vagy hitel-hosszabbítás kieszközlése), *a ravasz fondorlatot a koholt leveleknek panaszlóvali közlése* annyira nyilvánvalóan helyre állítja, hogy a mi különösen a nm. Curiának azon felfogásával szemben kiemelendő: hogy miután az állítólagos zálogbirtokostól a koholmányról könnyen fölvilágosítást nyerhetett, ravasz fondorlat fen nem forogna, *nem annak létesése, hanem egyedül pszichicai hatása lehet kérdéses*, nevezetesen, hogy vajon az által csakugyan annyira behálózta panaszlót, miszerint ő hitte és annak valóságáról meg volt győződve, a mi a vele közölt levelekben foglaltatott *vagyis a tévedésbe ejtés*? de ha figyelembe vesszük, hogy panaszos vádlottat, mielőtt viszonyait ismerte volna, tehát vádlott személyének közvetlen behatása alatt, szerelemből eljegyezte magának, s hogy ezt a viszonyt csak az arának később megtudott szegénysége miatt volt szándéka felbontani; és tekintetbe véve, hogy a jegyes iránti tisztelethez a szerelemben átél napok élő emlékei közepette büntetőtörvénybe ütköző rászedés feltevése férfi lelkéhez nem igen férhetett: *a tévedésbe ejtés megtörténte* iránt kételyre okot nem találunk;* végre a gonosz szándék, mely a 74. §. szerint ezen vétségnek is létokát képezi, a ravasz fondorlatban implicite foglalva a sértettnek saját vagyonára vonatkozó hitelezés általi rendelkezési joga ellen irányzott.

Több kelléke ezen vétségnek nincs. A törvény világos szavai erre nézve nézetkülönbséget nem is engednek.

«Csalásnak tekintetik, ha valaki, habár csalási célzat nélkül, ravasz fondorlattal mást tévedésbe ejt vagy tévedésben tart a végett, hogy attól magának hitelezést vagy hitelhosszabbítást eszközöljön ki.» *Abszolón Ferencz,*

(Ifj. köv.)

törvényszerű aljegyző.

* A kir. táblával megegyező ezen felfogás vagy a nm. Curiának ezzel ellenkező indokolása helyesebb-e? az olvasó döntse el.

Irodalmi parasztlázadás.*

Dr. BAUMGARTEN IZIDOR azon kezdi védelmét, hogy eltagadja azt, a mit ő állított, és elferdíti azt, a mit én arra megjegyeztem. Tagadja, hogy ő a velem szavazóknak imputálta, hogy nem tudták, mit akarnak. Pedig mi mást jelentett e kitétele: «*Csak azon vitatkozók, kik CSEMEGI KÁROLY ur vezetése alatt harcoltak, érezték . . . Az ellentáborban felszólalók . . .*» lehetők tartották. *Köztük* — ugy-

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

látszik — *egyedül* Dr. DELL'ADAMI REZSŐ ur fogta fel votumának egész horderejét» . . . etc. (*Magyar Igasságiügy* 1882. november 447. l.) Azután elferdíti az én megjegyzésemet. Én «velem szavazók»-ról beszéltem, mi magyarul csak azokat jelentheti, kik a szavazásnál a jogászgűlésben egy párton velem szavaztak CSEMEGI indítványa ellen, mert csak erre szavaztunk. BAUMGARTEN ur azt imputálja nekem, mintha *velem* szavazókról beszéltem volna s nagy örömmel konstatálja, hogy az én indítványom (mely alapjában — a CSEMEGI-féle indítvány ellenzésében — megegyezett SZFGHEŐ, SÉLLYÉY, BARNA indítványaival, csak hogy azoknál messzebb ment és részletesebb volt) szavazásra sem került és biztosít, hogy arra kevesen szavaztak volna. Ezen sokat ígérő introductió után BAUMGARTEN ur, természetesen nem nyíltan, loyalisan, hanem csak indirecte elismeri ugyan baklövését, elismeri most már, hogy a francia, belga s olasz törvényhozás is azon állásponton állnak, melyet én elfoglaltam s melyet ő isolt, sőt tét középkoriasnak festett volt, elismeri bár csak mint «az inquisitionális rendszer sajnos maradékának fentartását ezen nemzetek előrehaladott tudósainak határozott rosztalása mellett.» Az előre haladott tudósok természetesen azok volnának, kik CSEMEGI-vel s BAUMGARTEN ural szavaztak volna és bármily kevesen legyenek, ponderantur et non numerantur, és mi többien, nemzetek milliói, csak «sajnos maradék» mivelői vagyunk. Azután egy kis malheur éri. Erővel rám forcírozni akarván mégis a *liber sextus* álláspontját, gunyos bókokkal illeti tehetségemet, belátásomat azért, hogy az általa «tisztelet» következetességemtől elvár-hassa, hogy én ex officio *indittassam* is a bűnpert a *bíró által*, miután azt, ha már elébe került az úgy, vádló *viszszalépéshez kötni nem* akarom. Hát köszönöm a bókot, de már én — mint BAUMGARTEN ur ép *indítványomból olvashatta* — inkább állok meg a *középuton* a sok hátramaradt nemzettel. Ha tovább akartam volna menni, bizonyára formuláztam volna ezt is indítványomban, mert őszinte szoktam lenni és nem bánt, ha isolt maradok. *Ezt* kellett feltenni *johissemü* bírálónak, nem azt imputálni nekem, mit *nem* mondtam, mit nem akarok, imputálni csak azért, mert másnak, még pedig ellenvéleményű kritikusom esze szerint, az consequensebb volna. A malheur BAUMGARTEN urra nézve az a czikornyás tétel, hogy fel nem tette állítólag én rólam, hogy a mely érvel támadom CSEMEGIT, azt a magam positiv indítványában ne méltassam. Már most én azzal támadtam meg *első sorban* CSEMEGI indítványát, hogy a *végletes* consequentia, a *tulhajtott* elvnyargalás egy legislativ müben hiba. *Ugyanez* érvben gyökeredzik megállásom a kellő középuton a felé, mit BAUMGARTEN urnak inquisitionnak nevezni tesz. Én tehát egy alapon állok támadásban, positiv indítványban: a bűnvádi perben érdekelteknek, annak céljainak kiegyenlítésének, ennek megfelelő szervezésnek álláspontján. A vád nem emelésének veszélye ellen a kormánytól politikai irányban befolyásolt ügyészség által, az én *kifejezett* remediumom nem az, mit BAUMGARTEN ur minden alap nélkül roszhiszeműen rám akar disputálni, nem a hivatalbóli birói perindítás bár nálunk ennek se lenne más veszélye, mint az indolentia, és az ügyészi eljárás mellett is az államhatóság indítja meg a pert, hanem az *actio* populáris, az általános közkereseti jog, melyet a régi magyar jog ép úgy ismert és tisztelt, mint mai napig a BAUMGARTEN ur által látszólag annyira tisztelt angol alkotmány és bűnvádi eljárás, hol e polgári jog confiscatióját a monopolizáló államkormány javára, az ügyészséget ugyanazért, mint illiberalist perhorreskálják.

BAUMGARTEN ur nincs tehát feljogosítva arra, hogy az én «harczmodorom» stb. tekintetében alaptalan gyanúsításokkal, működésemre nézve roszhiszemű célzásokkal éljen, ha csak jogczímmek nem tekintik a saját tetten kapatását illoyalis, hűtlen s alaptalan kritikán és tudósításon.

Végül az angol eljárásra nézve tett megjegyzéseimet «határozottan» téveseknek nyilvánítja BAUMGARTEN ur. Erről vele vitatkozni nem érdemes ugyan, mert vita csak azok között jogosult, kik az alapot ismerik és loyalisan küzdenek, mégis legyen szabad egy ép kezemenél levő igen érdekes leveléből (f. é. október 27-ről) egy angol jogtudósnak és ünnepezt londoni büntetőtörvényszéki bírónak, Sir CHARLEY-nek, következőket idéznem azok érdekében, kik az angol törvények s német közvetítők olvasásában meggyőződtek arról, hogy ily tanulmányozás sok gyakorlati kérdést homályban hágy: «After the Grand Jury finds a true Bill the Indictment cannot be «changed» by any one, except by the Judge, who can amend it; he can also quash (or an-

mul' it, if it discloses no legal offence. The Judge may also allow a *new moment* to be added . . . but the judge *cannot* alter the *substantial* nature of the offence . . . Aggravating circumstances are not admissible to *change the nature* of the offence. The *Judge alone* has to do with the *sentence* after a verdict of «guilty». *The Prosecutors do not interfere.*» Miből látni, hogy bár a tett lényegét nem módosíthatja, ez által nem súlyosbíthatja a minősítést (mit kétségbe nem vontam, s mi ellen ép az ugyanazon tette próbált sokféle czimű vád az orvosszer), a *bíró* mégis tehet változtatásokat, elvetheti, javíthatja vagy novum factum alapján pótolhatja a vádat és (mi lényeges vitapontunk) *egyedül ő ura ily értelemben a vádnak és kizárólag ő ura az ítéletnek, arra be nem folynak a vádlók.* Ha tehát a vádló, mint szokás, a *legsúlyosabb* minősítésű vádat viszi először a bíróság elé s az esküdtszék elítéli vádlottat, a *bíró mégis csak az enyhe, valódi, érdem szerinti büntetést fogja alkalmazni* s p. o. vétségbüntetést kiszabni, bár a büntetést szövege a vád és annak tényalapját igazolja a jury. Ez CSEMEGI felfogása *mellett* szól, ha már az ő elveit egyáltalán elfogadjuk. BAUMGARTEN ur *angol* minta után indulva, alaptalanul támadta meg CSEMEGIT, a miért ő csak a büntetésben korlátozza a bírót. Egyébiránt, ismétlem, *ezen* kritika és *ezen* tudás alapján álló urakkal vitatkozni nem érdemes.

A legsajátságosabb benyomást teszi MARSOVSZKY Gyula ur vendég szerepeltetése, miután nem ő, hanem Dr. KERN Tivadar volt a reporter, a kinek tévedését én rectificáltam. MARSOVSZKY ur különös súlyt helyez levelében arra, hogy őt véleményadásra a jogászggyűlés állandó bizottsága hívta fel; a komikum, hogy azt éppen az én indítványomra tette. A jogászggyűlésre mintegy ellenem hivatkozni kissé különös, mikor MARSOVSZKY ur jónak találta ott védelmére meg sem jelenni, sem védelmébe őt senki más nem vette és csaknem egyhangulag fogadta el a szakosztály és teljes ülés indítványaimat. Hogy én az ő eszméit magamévá tettem volna, mikor véleménye az évkönyvben közkezen forgott és most is mindenki *teljes* egybevetést tehet, oly állítás, melyet megczáfolni felesleges. Vagy talán abban rejlik bűnöm, hogy GYÖRGY Endre ur a *Nemzetgazdasági Szemlében* nem MARSOVSZKY ur véleményét, hanem az én előadásomat találta közlésre méltónak? Egyébiránt e hóban indult meg a vízijogi kodex tárgyában egybehívott enquete működése, hol újra nyilvános alkalom nyílik, hogy mindenikünk eszméit érvényesítse s «minden elfogulatlan ember» azokról ítélhessen.

MARSOVSZKY ur levelét valótlanúson kezdi, mert idézve észrevételeimet, kihagyja annak constatacióját részemről, hogy abban megegyeztünk, miszerint a vízi jog külön törvényben szabályoztassék. Csakhogy ezt is ő oly naivul motiválta azzal, hogy különben mindenkinek a polgári kodex kellene megvenni és ez drága lenne, és mindenkit a vízi jog érdekelné inkább, hogy nem voltam felmentve ezen indítvány külön és tárgyszerű indokolása alul sem. De még ebben is vacillált MARSOVSZKY ur nézete, miután bölcs határozatlansággal hozzátette azt, is hogy «A magánjogba az általános elveket a vízi jogból át lehet venni» (*Évkönyv* 25. l.) és így megoldatlanul hagyta, mely rendszert tart szem előtt a polgári törvénykönyv álláspontjára nézve a vízi jog kérdésében.

Második indítványom a vízi jogi kodex keretét negative *teljesen* körülírja, taxative felsorolva a kihagyandókat. MARSOVSZKY urnak ez eszébe sem jutott. Csak a hajózási szabályokat rekeszti ki ő azért, mert ezek közös illetve nemzetközi ügyet képeznek (t. i. csak a Dunára gondol s még ezen is csak az internationalis szabadságra!) és így diplomatiái stb. tárgyalások hátráltatnák a kodexet (!). A hajómalomrendtartást szinte «ma-holnap» törvényhozásiilag szabályozandónak tartja, mi azonban *hátrány nélkül külön is történhetnék.* (15. 16. lk.) MARSOVSZKY ur tehát nem belső, organikus szempontból vélte ezeket külön szabályozandóknak, sem a halászat, vízi építmények stb. említésére nem gondolt, melyeket én összefoglaltam, attamen ez is az ő indítványa legyen!

Harmadik indítványom a *positiv* rendszer alkatrészeit *teljesen* sorolja fel. Ezt azonosnak tartja MARSOVSZKY ur azon semmitmondó kijelentésével, hogy a tulajdonára és szolgálomakra vonatkozó s «mindennemű intézkedések» egybefoglalandók.

Negyedik indítványom, a közmunkatörvény korszerű reformja, MARSOVSZKY ur szerint azonos lenne azon kíváncsi, hogy a közmunka vízszabályozásokra engedélyeztethessék, mi distinctió nélkül képtelenség volna. Én a

korszerű reform alatt főleg az arányos teherosztásra céloztam, midőn országos érdek forog szóban.

Az államhatalom befolyásának fokozása az árvédelem terén MARSOVSZKY ur szerint azonos lenne azzal, hogy a *magánosok költségére* akarataik ellenére az állam *engedélyezzen hivatalból* ármentesítést, mit én kifejezetten perhorreskáltam. Ötödik indítványom azon indokolt tétele pedig, hogy árvédelmi jogunk alapelvei fentartandók, MARSOVSZKY ur látkörében elő nem fordul.

Teljes abszurdummá válik a további indítványok párosítása, hol én homlokegyenest ellenkezem MARSOVSZKY-val. Így én a vízhasználat szabályozásában az ország *közigazgatási* érdekét veszem alapul s MARSOVSZKY ezt azonosnak véli az általam elítelt prioritási skálával, mely szerint első mindig a *mezőgazdasági* érdek legyen. Én a mai — MARSOVSZKY által osztott — középkorias, alap nélküli tulajdonfelfogás ellen küzdve előadásom $\frac{3}{4}$ részében (mely alapkérdésre nézve MARSOVSZKY ur confusus, rendszertelen véleménye egyszerűen utalt a 43-ki gazdasági egyesületi tervezetre) *concludáltam minden folyóvíz közdologi természetében s ez azonos legyen MARSOVSZKY azon bölcseségével, hogy minden vízezske tulajdonosa meghatározva és csak a partbirtokosok bizonyos vízhasználatára megengedve legyen.* A ki persze, mint ő most (M. I. 548. l.), *egybe* veszi a közgazdasági érdeket, tehát a mezőgazdasági, ipari, közlekedési stb. érdekek *paritásának* elvét, melyet én hangsúlyoztam, a feltétlen *mezőgazdasági érdek prioritással*, mely némely helyen értelem nélküli volna; a ki *egybe* veszi a tulajdon fogalmának kizárását a folyóvíz természete által és közdologi minősítését, miket én proklamáltam, a víz magántulajdonával és a partbirtokosok kizáró használati jogával, szóval *egybe* veszi a *diametrálisan ellenkező két rendszert és a túllalalt rendszer ajánlását* (melyre az ő véleménye céloz, midőn minden vízezske tulajdonost keres stb.) *egybe* veszi a *modern* rendszer történelmi, törvényhozási, dogmatikai kifejtésével s ajánlásával, azzal komolyan nem lehet vitatkozni.

Hetedik indítványom kimondja, hogy a közdologi minősítés alapelvéből folyólag (ius publicum el nem birtokoltathatván az ellentétes tulajdoni, szolgálmi igények *kárpótlás nélkül* eltörölendők és a jus quae situm csak a vízhasználatra nézve respektálandó. E MARSOVSZKY ur szerint megint azonos legyen az ő magántulajdoni rendszerével, mely mellett ő a «szomszéd lakosság» (!) örök vízhasználati szolgálmat (!) bizonyos célokra statuálja. MARSOVSZKY ur igaz említi egy-egy phrázisban, hogy a *donationális birtokrendszer*, mely jogunk vörös fonala a Hármas könyvtől kezdve, vízi jogunkban «semmi áron nem tartható fen.» Csakhogy a donationális birtokrendszer teljesen meg *van* szüntetve 1848. s 1852—53 óta. Azt tehát fentartani nem *lehetne* többé. MARSOVSZKY ur összetévesztett donációt és regálét egyrészt, regálét és vizmagántulajdoni másrészt. A donációról inkább azt lehetne mondani, hogy az az adományozott birtok s regáléi *közzogi természetét* bizonyította. Ma nem annak, hanem a vizek magántulajdonának eltörléséről van szó, melyre p. o. Franciaország is csak most készül, Ausztria csak 1869-ben szánta magát, pedig azoknál nincs *donatio* «vörös fonala.» A legszembeütőbb divergenciánk az alapfelfogásban, ha ilyenről egyáltalán szó lehet MARSOVSZKY urnál, itt abban nyilvánul, hogy szerintem a meder és part is közdolog, míg ő véleményében vajudik ezek tisztítása s fentartása kérdésében (*Évkönyv* 5—7 lk.) s oda *concludál*, hogy a hajózható és tutajozható s a határfolyók (!) tekintetében ez *állami* feladat, de itt is (!) a hajózás általi partromlásért *kárpótlandó* (!) a partbirtokos. Tehát nálam a ius publicum consequentiái s nála a legszűkkeblűbb s legképtelenebb magántulajdoni felfogás — és mindez *egy* legyen!

Nyolczadik indítványom engedélyezési prioritást ad tényleges, de *bármely célú* vízhasznosításra a partbirtokosoknak. MARSOVSZKY ur ellenben a partbirtokosoknak *kizáró öntözési* jogot ad és csak ennek igénybe nem vétele esetén másoknak kizárólag *ipariüzleti* hasznosítást akar engedélyeztetni. Ez a kettő ismét távolabb áll egymástól, mint a Syrius a földtől. MARSOVSZKY rendszere elvtelen, impraktikus, absurdum lenne. A szerint a nem part melletti földbirtokos nem kaphatna vízvezetéki engedélyt még öntözésre sem, a milyen képtelenséget a legszűkkeblűbb vízi jogi kodexek sem ismernek.

Kilenczedik indítványom a víz használat közérdekében szükséges szolgálomak, vagyis kisajátítás terjedelmét alapítja meg, azokat földekre, vizekre, vízi építményekre kiterjesztvén. Ez MARSOVSZKY parallelái szerint azonos le-

gyen azon semmit mondó indítványával, hogy a *rétöntözés* (!) olasz és német (!) mintára támogatandó lesz.

Tizedik indítványom a kényszerszállítást árvédelmi célokra korlátozza. MARSOVSZKY a kényszerszállítást csak az *öntözési* társulatokra nézve, még pedig szerinte «olasz és német» törvények mintájára mondja kizárandónak, holott az olasz, és ezzel szemben p. o. a porosz és osztrák víztársulati törvények alapelvei *ellenkeznek*. A *porosz* 1879. évi törvény a vízi társulatok alakulásáról feltétlenül és az *osztrák* 1869-iki vízi jogi tk. korlátozottabban (54. §. $\frac{2}{3}$ többség esetén, holott árvédelmi társulásra az érdekeltek egyszerű többsége kényszeríthet) *megengedik* a kényszerszállítást vízhasználati, így öntözési (Bewässerung) célra is. MARSOVSZKY ur tehát a *legfőbb német törvényeket sem ismeri* és azokat egy füst alatt olasz ellentétesekkel ajánlja mintáknak, másrészt semmivel sem indokolható különböztetést tesz az öntözés és egyéb hasznosítás között.

Tizenegyedik indítványom a közigazgatási külön bíróságok szervezetét kívánja, vízi jogi vitákra kiterjedő hatáskörrel és megtámadva főleg a miniszterium rossz bíraskodását, ellenben alsó fokán az autonóm testületi bíraskodást fenntartván. MARSOVSZKY először értelem nélküli distinctiót tesz a belvizek és nem belvizek közt; a belvízi jogvita érdemét rendes bíróságainkhoz, ellenben a többit a közigazgatási hatósághoz, alispánhoz s miniszteriumhoz utasítja, csak a közgyűléseket támadván meg. Tulajdonképp ő legtöbb esetben a folyamommérnököt ajánlotta adminisztráló és ítélő közegnek és a bírót kötni akarja a szakértők véleményéhez. Tehát minden pontban eltérés van köztünk és nála a conclusio csupa jogi impossibilitás és confusio, pedig az eljárást legbövebben, háromszor is tractálja.

Ezzel végig mentünk *Marsovszky* paralleláin. Ő azokat a «Magyar Igazságügy»-ben csak azok megnyerésére nyomathatta ki, kikről el *nem* olvasásukat remélte. Mert a ki csak futólag olvassa azokat és csak a legelemiebb ismerettel bír a tárgyról, azonnal belátja a vélt parallelák teljes divergentiáját. Csak *rosszhiszemű ámtás* mondhatta és tarthatja fen tehát, hogy én *Marsovszky* indítványait magamévá tettem, véleményét csak formuláztam. Alapos volt tehát megjegyzésem dr. KERN TIVADAR valótlan riportjára, alap nélküli és nevetséges MARSOVSZKY ur jelen önkompromittálása és az olvasók *tudatos felvezetésére* céloz a «Magyar Igazságügy» szerkesztőségi bevezetése, midőn a MARSOVSZKY-féle replikát olyannak tünteti fel, mely panaszomat ferdítő szemléje felett megerőtlenítene. — Vonjuk le végül a tanulságot mindezekből.

Hogy a kritikai működés ösvénye sehol sem rózsás, régi igazság; de hogy nálunk, a hol sokkal több a kiirtandó gaz, mint a hasznos termék, kétszeresen tövises, mindazoknak tapasztalniok kellett, a kik azon erkölcsi bátorsággal láttak a tisztító munkához, hogy az igazat, tekintet nélkül személyes tekintetekre és saját érdekükre, mindenkor leplezetlenül érvényesíteni törekedtek. Jól tudom én, hogy van az «okosság» egy theoriája, mely ezen «ellenséget csináló» methodust perhorreskálja, mert az idővel sok ember bántására, boszújára, ezer kellemetlenségre és hátrányra vezet. De én ezen okosságot megvetendőnek tartom és úgy vagyok meggyőződve, hogy különösen minálunk még soká lesz szükség bizonyos jótékony lerombolására a hamis bálványoknak, áltekinélyeknek és időnkinti ostromlására azon érdekes, elvtelen fiataloknak, a kik hivatásuk ellenére nem a közjó előmozdításán, hanem csak önmaguk érvényesítésén fáradoznak, a kik minden hatalmasnak hizelegnek, előtte csuszna-mászna, talpát nyalni készek, s így ázsiai avitismusnak látványával undorítanak, és annak megfelelő, mindenre kész eljárásukkal nemcsak önmagukat lealacsonyítják, hanem egyszersmind a haladás legveszélyesebb gátját képezik.

Hogy azután a «sértett felek» szövetkeznek retorsiora per fas et nefas, hogy személyeskedéssel vádolják azt, ki az ügynek feláldozni képes barátjait, jóakaróit, ha meggyőződése parancsolja; hogy feltűnési viselkedésre és minden képzelhető nemtelen motívumra, melyet saját bensőjük nekik sugalmaz, vezetnek vissza a kritikus kiméletlen igazmondását; hogy az ő pozitív munkásságában nem ismerik el a tudás és ítélőtehetség legalantabb fokát sem, hanem azt mint eumenidák kara lehurrogni iparkodnak: mindez oly természetzerű folyomány, mint az, hogy p. o. egy kőnek posványba dobása sem sirászi rózsailatot, sem a békák gyönyördallamát nem fogja kelteni. De azért a követ még sem szabad sajnálnia és a békachorustól nem szabad irtóznia annak, a ki a posvány helyébe emberi építményt akar alkotni.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A fizetés hiánya miatt ovatolt váltó tovább forgatása az ovatolási határidőn belül.

A váltó-törvényről szóló 1876: XXVII. t.-cikk eldöntetlenül hagyta azon kérdést, hogy a fizetés hiánya miatt megovatolt váltónak az ovatolási határidőn belül (akár tehát mindjárt a lejárat napján) történt forgatásából minő jogok erednek.

A váltó-törvény 14. §-a csak «a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte után» történt forgatásról szól, midőn azt mondja, hogy a forgatmányos a forgató jogaiba lép, s hogy maga a forgató ily esetben váltójogilag kötelezve nem lesz.

Első tekintetre úgy tűnik fel a dolog, hogy a most idézett törvénybeli rendelkezés a fentebbi eset elbírálásánál, határozott szövegezésénél fogva alkalmazást nem nyerhetne.

A váltóban foglalt alapintézkedéshez csatlakozó s újabb fizetési meghagyást képező forgatmány természetének vizsgálata után azonban más eredményre kell jönni.

A forgató felelőssége a váltó kifizetésére nézve a kibocsátó felelősségével lényegileg egyező, valamint a kibocsátó a rendeltvényes irányában, ép úgy a forgató és a forgatmányos, illetve a további váltóbirtokosok irányában nem egyenes fizetési kötelezettséget vállal, hanem csak azon ígéretet teszi, hogy az intézkedés a lejáratkor az intézkedés értelmében honoráltatni fog. Ez ezen ígéretnél fogva a váltó minden későbbi birtokosának az elfogadás és kifizetésért váltójogilag felelős. (Váltótörv. 12. §.)

Abból, hogy a váltón alapuló fizetési kötelezettség a lejárat napján olyképp válik esedékessé, hogy a fizetés a lejárat napon déli 12 óráig teljesítendő: általános szempontból az következne, hogy ezen időpont beálltával — a mennyiben a váltó fizetés végett be nem mutatott — a forgató felelősségének meg kellene szünnie, mert ő az alapintézkedés tartalmát s így annak lejárat idejét is magában foglaló forgatmány szerint csak azon esetre vállalt felelősséget, ha a váltó a lejáratkor ki nem fizettetik s ezen körülmény óvással igazoltatik.

Tényleg azonban nem így áll a dolog. Ugyanis a váltótörv. 41. §-a akkor, midőn — pusztán méltányossági szempontból s egyedül a váltóbirtokos érdekében — az óvást legkésőbb a fizetési napot követő második köznapon rendeli felvételni, a forgatók felelősségét az idő tekintetében nyilván kiterjeszti. Ezek az ovatolási határidő elteltéig kötelezve maradnak, felelősségük csak akkor szűnik meg, ha a váltóbirtokos a váltót fizetés hiánya miatt kellő időben nem ovatoltatja.

Eltekintve a *többi váltókötelezettek* ellen szereshető jogoktól, nézzük már most azt, hogy az ovatolási határidőn belül történt forgatásból — utóforgatmány — az utóforgatmányos utóforgatója ellen minő jogokat szereshet.

Különség teendő a szerint, a mint a fizetés hiánya miatt még meg nem ovatolt, avagy már megovatolt váltó forgatásáról van szó.*

I. Ha az óvás még fel nem vétetett.

Az utóforgatmányban foglalt intézkedés az alapintézkedésben foglalttól egészen eltérő, új tartalommal jelenik meg. Ugyanis miután az alapintézkedés lejáratát után a forgató már nem ígérheti azt, hogy a váltó a már elmúlt lejáratkor fog kifizettetni, — mert különben a forgatmány önmagát rontaná le — kell, hogy az utóforgatmányban

* A k. n. vált. szab. 16. §-a helyesen ekként teszi meg a különbséget.

foglalt új intézmény lejáratí ideje az alapintézmény lejáratí idejétől különbözzék. Az új intézmény lejáratí ideje tehát az alapintézményben kijelölttől eltérő, későbbi időre esik.*

Miután pedig a váltótörv. 3. §-a szerint a fizetés idejének — lejáratnak — kitétele a váltó lényeges kellékét képezi, s miután továbbá a forgatót nem lehet feljogosítotttnak tekinteni arra, hogy akár a lejárat előtt, akár az után, az alapintézményben foglalt lejáratától eltérő lejáratí időt jelöljön ki: nem marad más hátra, mint hogy az utóforgatmányban foglalt intézmény látra szólónak tekintessék.**

Arra nézve azután az utóforgatókkal szemben a fizetés végetti bemutatás tárgyában a váltótörv. 31. §-ának a látra szóló váltókra vonatkozó intézkedései lennének alkalmazandók.***

II. Ha a váltó megovátoltatott.

Ha a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvétele után ugyan, de még az ovatolási határidőn belül tovább forgatattik, ezen utóforgatmány alapján a forgató az utóforgatmányos irányában váltójogilag kötelezve nem lehet.

Az ovatolási határidő (a lejáratot követő második köznap) mint már megjegyeztetett, kizárólag a váltóbirtokos érdekében van és pedig pusztán méltányossági okokból megállapítva. Neki jogában áll a váltót az ovatolási határidőn belül fizetés végett bármikor bemutatni s ennek hiánya miatt óvással élni. Ha a váltóbirtokos a váltót még a *lejáratí napon* megovátoltatja, úgy ennek természetes következménye lesz az, hogy az ovatolási határidőből még hátralévő rész minden jelentőségét elveszti, vagyis más szóval az óvás felvételével az ovatolási határidő véget ér.

Ha már most a *lejáratí napon* megovátolt váltónak az ovatolási határidőn belül történt forgatását tekintjük: úgy az ily utóforgatmánynak a fentebbiek alapján csak oly joghatályt lehet tulajdonítani, mint a minővel «a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte után» történt forgatmány bír, azaz, hogy a forgatmányos a forgató jogaiba lép, maga a forgató pedig váltójogilag kötelezve nem lesz.

Hogy ez így van, már abból is kitűnik, hogy az utóforgató akkor, midőn utóforgatmányában a váltóigéretnak az alapintézményben kijelölt lejáratkor leendő kifizetését igéri, egy már elmúlt határnapon való fizetést, tehát természetileg lehetetlent, igér. Az ekként megígért fizetés be nem következését tehát óvással igazolni s ennek alapján ő ellene *önálló* váltói jogokat szerezni nem is lehet.

Az ily váltót az elfogadónál fizetés végett bemutatni s a fizetés hiánya miatt megovátoltatni már csak azért sem lehetne, mert — eltekintve attól, hogy az ő elfogadása az utóforgatmányban foglalt intézményre nem is vonatkozhatott — nála a váltó a fizetés hiánya miatt már egyszer megovátoltatott.

Az utóforgatmányos tehát, ha a fizetés hiánya miatt *ovatolt* váltót az *ovatolási határidőn belül* nevezte meg: ezen forgatmány alapján az utóforgató ellen *önálló* váltói jogokat nem szerez, hanem csak annak jogaiba lép, miért is mindazon kifogásokat tűrni tartozik, melyeket a váltóadás — ha a váltó nem forgatattik — az utóforgató ellen felhozhatott volna.

Mindezekből azon eredményre kell jönni, hogy a váltótörv. 14. §-ának helyesen ekként kellene szólnia:

«Ha a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte — vagy pedig a fizetés hiánya miatti óvás felvétele — után forgatattik: a forgatmányos a forgató jogaiba lép. Maga a forgató ezen esetekben váltójogilag kötelezve nincsen.»†

Dr. Móder Tibor.

Az 1881: LX. tcz. 70. és 134. §-aihoz.

LOMBARDINI Sándor urnak a *Jogt. Közl.* f. évi decz. 8-iki számában fenti cím alatt közlött fejtegetéseire bátorítkodom a következőket megjegyezni:

A végr. törv. 70. és 134. §-a közt oly nexus, mint azt Lombardini ur állítja, nem létezik. A 70. §. intézkedése azon esetre vonatkozik, midőn a hitelező oly tárgyakra, melyekre valaki már előző foglalás által *más* követelés biztosítása vagy kielégítése céljából végrehajtási zálogjogot nyert, végrehajtást vezet. Ez esetben a későbbi foglaltató további foglalással áll szemben és az ekkép már előzőleg lefoglalt ingóságok újabb lefoglalása *rendszerint* a végreh. törvény 70. §-ának harmadik bekezdésében szabályzott eljárás mellett felülfoglalás által, *kivételesen* pedig az ezen §. utolsó bekezdésében szabott módon teljesítetik. Nincs kizárva, hogy a további és későbbi foglaltató ugyanazon személy legyen, ha csak a követelés nem ugyanaz.

A végr. t. 134. §-a által szabályzott esetben a végrehajtató nem a 70. §. által feltételezett és ennek értelmében veendő korábbi foglalással áll szemben, hanem maga a v. t. 1. §-a alapján kielégítéshez még nem, de a v. t. 223. és köv. §-ai értelmében biztosításhoz igenis jogosított végrehajtató javára foganatosított végrehajtási actussal; minthogy pedig a kielégítési végrehajtáshoz ingóknál megkövetelt foglalás máris a bizt. végrehajtás folyamán foganatba vétett, újabb foglalásnak vagy épenséggel felülfoglalásnak — hacsak végrehajtató újabb ingókat foglalni nem akar — a költség szaporításán kívül sem célja, sem értelme nem volna. A végr. t. 134. §-a esetére tehát az egészen más viszonyra vonatkozó 70. §. nem alkalmazható és a 134. §. alkalmazására a legjobb utmutatást maga ezen szakasz szövege szolgáltatja. Ugyanis a bíróság a 89. §. szerint felhívást kibocsátani, a kiel. végrehajtás foganatosítására kiküldöttet rendelni, a 134. §. harmadik és negyedik bekezdésének intézkedéseit figyelembe venni, egyébként pedig a kiel. végrehajtásra az előző §-okban megállapított szabályokat alkalmazni köteles; pedig az igényfelhívás kibocsátása, az igénypererek jogerejű eldöntése, esetleg a felhívási határidőnek igény benyújtása nélküli eltelte után a 134. §. végpontja észszerűleg csakis a végr. t. 101. §-a által rendelt és ugyan e törv. 102. és köv. §-ai által szabályzott további végrehajtási lépéseket rendelheti alkalmazandóknak, tehát az árver. hirdetmény kibocsátását, az árverés megtartását stb.

Magától értetődő dolog, hogy mindez csak az esetben áll, ha végrehajtató a biztosításilag lefoglalt ingókkal beelégszik, mert máskülönben az ujonan lefoglalandó ingókra külön összeírásnak van helye.

Az, hogy a 134. §. a kiel. végrehajtás, nem pedig árverés foganatosítását rendeli, Lombardini ur nézetének helyessége mellett nem harcol, mert a kiel. végrehajtás kifejezés alatt a végrehajtás elrendelésével kezdődő és végrehajtató követelésének végrehajtás útján való kielégítettésével végbefejezést nyerő minden végrehajtási actus, u. m. foglalás, árverés stb. értendő. Kitűnik ez a végr. t. számos helyeiből, címeinek felirataiból (pl. e felirat «végrehajtás ingóságokra» alatt az ingók foglalása, árverése stb. szabályoztatik) és nevezetesen a 101. §-ból, hol is a törvény nyilvánvaló vonatkozással az árverésre a további *végrehajtási* lépések megtételét rendeli. A törvényhozó a 134. §-ban a «kiel. végrehajtás», nem pedig «árverés» kifejezést azért használta, mert joggal tehette fel, hogy a helyesen hasz-

† A magy. váltótörvény eredeti tervezetének 34. cikke — megfelelőleg a k. német vrsz. 16. §-ának — a váltó forgatását a lejárat után is meg akarta engedni, a mennyiben az óvás fel nem vétetett. Az értekezlet ép úgy, mint a jogügyi bizottság a kérdéses intézkedést fentartotta; a képviselőház azonban azt — miért, miért nem — elejtette s a törvény 12. §-át fogadta el. A francia, angol és amerikai váltótörvény a lejárat utáni forgatást egyenesen engedménynek nyilvánítja. APÁTHY: Anyagi és alaki váltójog. Budapest 1877. 175. lap.

* THÖL: *Das Handelsrecht* II. Band. *Das Wechselrecht*. Leipzig 1878. 488. l.

** THÖL: i. m. 489. l.

*** PLÓSZ: *A magyar váltójog kézi könyve* 1877. 189. lap.

nált kifejezés balmagyarázatok tárgyát képezni nem fogja és mert. szem előtt tartotta, hogy még a végr. t. 134. §-a esetében sem szükséges feltétlenül az árverés végrehajtónak végrehajtás utjáni kielégítéséhez. (1. végr. törv. 123. §-a).

Dr. P. J.
ügyvéd.

KÜLÖNFELÉK.

— **Az igazságügyi budget-vita** ez idén valóban hű képét nyújtotta igazságügyi állapotainknak. Oly sivár volt, oly eszmeszegény, mint igazságügyi politikánk; a lóversenyekről nagyobb hévvel és több érdeklődéssel folyt a vita, mint az igazságügyi ressort valamenyi tételei felett. Meglátszott a házon a jogi intézmények iránti közöny, és — fájdalom — az is, hogy a jogász képviselők is hiába való fáradozásnak tartják szellemileg ébresztő, serkentő harcotot vivni a jelen igazságügyi kormány nyal szemben.

— **Az uzsoratórvény javaslata**, mint ujabban hirlik, nem fog az országgyűlés legközelebbi megnyitásakor napirendre tűzteni, mivel némely befolyásos képviselők véleménye szerint a korcsmai hitel perelhetlensége tekintetében nagyon is messzire megy a javaslat s a regale jövedelmezőségét tetemesen csökkenteni fogná.

— **A vízi jog codificatiója** tárgyában enquétet hívott egybe a földmívelés, ipar s kereskedelem minisztere, mely MATLEKOVITS SÁNDOR államtitkár vezetése s az érdekelt három miniszterium és számos társulat, testület részvétele mellett f. h. 14-én kezdte meg tanácskozásait a KVAS SAY JENŐ főmérnök által készített törvényjavaslat felett. A tanácskozás több irányban érdekes mikrokosmosát tüntet fel az e terén küzdő nézeteknek. A Gazdakör férfiai, b. BÁNHIDY BÉLA, SZILÁGYI VIRGIL, Dr. DARÁNYI IGNÁCZ, a Gazdakörnek conservatív tendenciájú questionnairejét propagálták, melyet az állami kormányzat és modern jog, a bureaukrácia és legisták szövetsége azonban szerencsésen megbuktatott és a javaslat *keretét* vette alapul, annak fejezet-címeit illetve azok alá férő anyagot osztva ki az előadónak. Ezen imparlamentáris eljárás ellen is felszólaltak ugyan a jogászok, és mások, s általános vitát indítványozott Dr. DELL'ADAMI REZSŐ és HODOSSY IMRE, előbbi ki is jelentvén a javaslat elfogadhatatlanságát. De az államtitkár, ki a semmiből alkotásba is bizott ily számos erő közreműködése mellett, nem akarta a névleges substratumot ennek kitenni és keresztülvitte (nem szavaztatván) az enquète általi kodifikáció eszméjét. Másik érdekes jelenség a mérnökök és jogászok összeütközése volt. HERRICH KÁROLY mérnök rossz kodifikatoroknak mondta a «tisztá-jogászokat,» míg egy jogász a «zavaros-jogászok» alkotásait jellemezte és azt emelte ki, hogy nem jogi vizszabályozás, hanem vízi jogszabályozás forog szóban. Végre az alapkérdés — a vizek jogi természetéről — tárgyában előadókul Dr. DELL'ADAMI REZSŐ, DÁRDAY SÁNDOR és DÁNIEL ERNŐ választattak, kik január közepén fognak jelentést tenni.

— **Az esküdszéki mozgalom** mindinkább tért foglal. A budapesti ügyvédi körnek az esküdszék behozatala iránti petitiója már beadatott az igazságügyi miniszteriumnak, a képviselőháznak, és közöltetett csatlakozás végett az ország összes kamaráival. A budapesti ügyvédi kamarának e tárgyban tartandó rendkívüli közgyűlése csak fokozhatja a kör enuntiatiójának hatályát. Az igazságügyi budgetvitában az esküdszék melletti felszólalás nagy tetszésre talált és PAULER sietett kijelenteni, hogy a kormány *e kérdésben még nem foglalt állást*. E szerint lehet, hogy a javaslat egészen elvettetik, és magas birói körökben, mint értesülünk, terjed azon nézet, mely az enquéten is kifejezést fog nyerni, hogy e javaslat elfogadhatatlan és a választás nem lehet csak e közt és az esküdszék közt, meg kell tehát barátkozni az esküdszék eszméjével.

— **A kir. Curia könyvtárát** az igazságügyminiszter évenként 500 forinttal dotálja. Feljegyzendőnek tartjuk ezzel szemben, hogy a budapesti ügyvédi kamara évenként 600 forintot fordít könyvtárának gyarapítására.

— **A magyar büntető törvénykönyv francia fordításban.** DARESTE Péter párisi semmitőszéki ügyvéd, ki nyelvünket tökéletesen érti, a francia igazságügyminiszter és a Société de Législation Comparée megbízása folytán már hosszabb idő óta dolgozik a magyar büntető codexnek

az eredetiből francia nyelvre való fordításán. Mint egyik munkatársunknak Párisból írják, DARESTE a fordítást már befejezte s az legközelebb már sajtó alá kerül. A fordító neve és lelkiismeretessége biztos garantiát nyújt arra, hogy a fordítás a legelterjedtebb világnyelven az eredetinek teljeseen hű képét fogja nyújtani.

— **Az új francia sajtótörvény** alig hogy életbe lépett, hézagokat mutatott. A közérkölciséget veszélyeztető nyomtatványokkal szemben az államügyészség fegyvertelenül állt. Ez vezetett egy új törvény alkotására, mely 1882. augusztus 2-án tétetett közzé a Journal officielben. A törvény szövege ez: 1. cikk. Egy hónaptól két évig terjedhető fogsággal és 10—3000 frank pénzbüntetetéssel büntetetik az, aki erkölcstelen nyomtatványoknak, aczélmetszeteknek, festményeknek, vagy képeknek eladása, kínálása, kiállítása, felragasztása vagy az utcán vagy nyilvános helyeken való kiosztása által elkövetett vétségben lesz bűnössé. 2. cikk. Az ezen vétségekben való részesség a büntetőtörvénykönyv 60. cikkében foglalt feltételek mellett ugyanazon büntetéssel büntetetik és üldözések a fenytőrendőri bíróság előtt a közönséges jog határmányai és a bűnvádi eljárás szabályai szerint történik. 3. cikk. A büntetőtörvénykönyv 463. cikke a jelen törvény által előrelátott esetekre is alkalmazást nyer. 4. cikk. Az ezen törvény nyel ellenkező minden határozmány hatálytalan.

— **A spanyol miniszterelnök** bejelentette a napokban az ottani szabadelvű párt értekezletén, hogy legközelebb benyújtja a polgári házasságról és az esküdszékről szóló törvényjavaslatokat.

A bűnvádi eljárás javaslata tárgyában alakított ügyvédkamarai bizottság vitáinak közlését jelen számunk mellékletében kezdjük meg. Íparkodni fogunk, hogy ezen bizottság tárgyalásait, melyek előreláthatólag a javaslat minden részleteire ki fognak terjeszkedni, lapunk lehetőleg kimerítően tüntesse fel.

Azon t. olvasókat, kiknek előfizetése decemberben lejár, az előfizetés mielőbbi megújítására kérjük föl, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be. Lapunk mai számához *postai utalvány* is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *címsszalagjukból*, melyek alatt lapjait kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* felragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

— **Mai számunkhoz mellékelve** veszik olvasóink a Franklin-Társulat kiadásában megjelenő hirlapok előfizetési felhívását. Ez utóbbiak között a legrégebbi az immár 30 ik évfolyamát élő «*Vasárnapi Ujság*», mely nagy képes hitilapnak, az olvasó közönség e kipróbált házi barátjának, jövőre legjobb ajánlása, képeinek évről-évre szaporodó száma és szebb kivitele mellett, kiváló irodalmi erők által kiállított, folyvást növekedő változatos tartalma, mely teljesen fölslegessé teszi a magyar közönségnek hasonló külföldi lapok járatását; míg társalapja, a «*Politikai Ujdonságok*» a politikai heti események gondos és hű összeállítását adja s képes gazdasági mellékklappal van bővítve. — Ugyanez iv tartalmazza a «*Jogtudományi Közlöny*» előfizetési felhívását, továbbá a Franklin-Társulat könyvkiadványainak jegyzékét.

A FRANKLIN-TARSULAT

Kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára

1883-dik évre.

Hasznos jegyzetekkel és 366 jegyzéklappal ellátva.

Ára vászonkötésben 1 frt 20 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj: félre ... 6 rt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Birói gyakorlatunk és a szabad bizonyítás. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől — Az általános magyar magánjogi törvénykönyv felett tanácskozó szakbizottságból. Dr. VÉCSEY TAMÁS budapesti egyetemi tanártól. — A ravasz fondorlat fogalommeghatározásához. ABSZOLON FERENCZ kassai törvényszéki aljegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 117. és 187. §§-aihoz. Dr. H. I. és TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől. — A pénzbüntetés átváltoztatása. Dr. WLASSICS GYULA budapesti alügyésztől. — A «quota litis». IVKOVICS PÉTER temesvári ügyvédtől. — Különfélék. MELIÉKLET: Curiai határozatok. — Törvényjavaslat az uzsoráról és közös hitelügyletekről. — Az esküdtsek kérdése a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Birói gyakorlatunk és a szabad bizonyítás.

A ki birói gyakorlatunkat, az újabb időben hozott ítéleteket és az azokat átlengő szellemet figyelemmel kíséri, sajtóságos észleletekre fog jutni. Egy csendes de hatalmasan működő belső forradalomnak jelei mutatkoznak. Mindenesetre érdekes jelenség, hogy az államhatalomnak hivatásánál és természeténél fogva legconservatívabb tényezője revoltáljon. Pedig tény, hogy a birói kar lelkiismerete fellázadt a polgári perrendtartásról szóló 1868: LIV. törvénycikknek IV. czíme, a legális bizonyítási rendszer ellen. Ma már azon a ponton vagyunk, hogy a perrendtartás egyik legfontosabb része a birói hatalom viselői, a törvény hivatott alkalmazói által a törvényhozó hatalom mellőzésével hatályon kívül helyeztetett.

Az eventual-maxima, a hallgatag beismerés, a bizonyítási kötelezettség mint afféle lomtárba való elvek ma már csakugyan oda is kerültek. Helyüket az okszerű következtetés, az indiciumok által való bizonyítás, az összes ténykörülmények összevetéséből meritett személyes birói meggyőződés foglalták el. Azokat az apró réseket, melyeket maga a törvény ütött az általa szabályzott legalis bizonyítási rendszeren, a birói gyakorlat lassanként tágitgatta, s midőn a rések immár megnöttek, kényelmesen átvonult rajtuk egy új termékeny mezőre: hol a szabad bizonyítási rendszernek áldásos gyümölcsei teremnek.

Igen, de áldásosak-e e gyümölcsök mai viszonyaink közt, a perrendtartásnak egyéb tekintetekben fenálló rendszere mellett? Korántsem. Ma még éretlen, egészségtelen az a mi számunkra. Az írásbeli eljárás nem az a talaj, melyen a szabad bizonyítási rendszer diszlenék; tengődni tengődhetik egy darabig, de azután lassanként ismét kivész, jön a reactio kora s helyét újból csak az a másik rendszer foglalja el, mely az írásbeli eljárást kelletlen vendégként minden-hová elkiséri.

A legalis bizonyítási rendszert az írásbeli per teremte meg. A mai alapon állva bármennyire igyekezzünk is egy észszerűbb bizonyítási rendszerre áttérni, komoly eredményeket elérni nem fogunk; nem lesz az egyéb mint a szabad bizonyítási rendszerrel való hiu kaczerködés. És ebben nagy veszedelem rejlik.

Az eljárás írásbelisége vagy szóbelisége csupán egy többé vagy kevésbé tökéletes eszköz az igazság felderítésére. A szóbeli eljárásnál a bíróság a felek mindent kimerítő előadásának összbenyomása alatt állva hozza az ítéletet; itt helye van a különféle ténykörülmények összevetéséből vont combinációnak, mert mind a két fél úgy csoportosítja

tényeit, a mint magára nézve legkedvezőbbnek tartja; itt tere van azon magasabb foku birói judiciumnak, mely a két egyforma erővel kifejtett ellentétes álláspont közti eligazodásban nyilatkozik. Ez az igazi birói functió, hol a bíró mindent latra vethet. Sokszor egyetlen elejtett szó, maga a védekezés iránya, szelleme adja kezébe az igazság kulcsát. Ez az, a miben a szabad bizonyítási rendszer culminál.

Az írásbeli eljárásnál ki csoportosítja a tényeket? Az előadó bíró. Hogy csoportosítja a tényeket? Ugy hogy az ő ítélettervezetének elfogadása biztosított. A szerinte lényegtelen ténykörülményeket mellőzi, vagy nem a maga helyén hozza fel; szóval, legyen bár a leglelkiismeretesebb, a legelfogulatlanabb ember és bíró, mindig át fog érezni előadásán, hogy ő a tanácsba már egy kész véleménynyel, tehát elfogultan jő. Ily körülmények közt a szabad bizonyítási rendszernek legelemibb feltételei is hiányoznak. Fél lesz a bíróból; s hogy ez ne legyen, látta sokkal előnyösebbnek évszázadok hoszu tapasztalata belőle inkább gépet csinálni.

Ez azonban a kisebb baj. Birói karunk végre is ma már annyira tudatában él magasztos hivatásának és oly rendíthetetlen hitelnek örvend, hogy még a vizsátságokat is sokban tudná mérsékelni. De van az éremnek egy másik oldala is.

Más a tárgyalási modor a legalis bizonyítás mellett, más a szabadbizonyítás rendszerénél. Az elsőnél az eventual-maxima, a hallgatólagos beismerés és a tagadások végtelen sorozata dominál. A szabad bizonyítás mindezt nem ismeri. Mert míg a konok tagadások hadának amott csak formai jelentősége van, hogy t. i. az ellenfél a tagadott ténykörülmények bebizonyítására szoríttassék: emitt legtöbbször épen a tagadó fél ellen fordul annak éle, rossz világot vet jóhiszeműségére, sőt a mennyiben a tagadott ténykörülmény bebizonyíthatnák, egyenesen a hazudozás, az erkölcstelenség bélyegét süti a tagadóra s bizonyított tényeinek is csak annyi hitelt ad a bíró, a mennyit egy hazug ember egyáltalán érdemel.

Az igaz, hogy a tagadással való védekezési mód nálunk ma már a tökéletesség legmagasabb fokára emelkedett: a tagadva állítások, az előző periratban a tollból véletlenül kicsuszott beismeréseknek egy következő periratban való határozott tagadása, a sysiphusi erőlködések, szójátékok által háritani át az ellenfélre a bizonyítási terhet, napirnden vannak.

S vajon fel lehet-e ma még hagyni ezzel az elvetendő tárgyalási modorral? Nem lehet, de sőt nem szabad, ha csak szerencsejáték tárgyává nem akarjuk tenni a legjobb jogot is. Térjen el a fél csak egy vonalnyira a törvény által előírt rendszertől, mulasztja el csak egy igen lényegtelen ténykörülménynek tagadását, vajon van-e egy pillanatig is biztosítva, hogy nem azonnal reá terítik a polgári perrendtartás 159. §-ának vizes lepedőjét, hogy hallgatag beismerésben van. Ha felperes előadása bár csak a finomabb nuance-okban nem egyezik is a valósággal (sokszor épen ilyentől függ a per sorsa), tagadás helyett magát a dolgot beszélje el alperes úgy a mint «igazán» van: a mai bizonyítási rendszer értelmében nem vétetik-e azonnal nyílt beis-

merőnek? Nemcsak, de még az eltérőleg előadott részletek bizonyítási kötelezettsége is az ő vállaira fog neheznedi.

Azt higgyük talán, hogy ezen természetellenességektől, melyek a józan ész forgatják ki sarkaiból, a szabadbizonyítási rendszer felé gravitáló birói gyakorlat ki fog kiségiteni? Szomorú önáltatás volna ilyen hiedelemben lenni. Az új inconvenientiáknak egész serege fog támadni.

Ki lesz biztosítva, hogy egy épen fenforgó esetben az ügy elbírálásánál mi fog inkább előtérbe lépni, a birói személyes meggyőződés, vagy a legalis bizonyítási szabályok? Ki lesz biztosítva, hogy egy elmulasztott tagadás javára fog-e szolgálni, vagy pervesztés von maga után?

Az igazságszolgáltatás biztonságának megrendítése ez, midőn a legszigorubb bizonyítási szabályok mellett még azt sem lehet tudni, hogy miként védekezzünk. Legyen bár a legnemesebb indoka is a legalis bizonyítási mód ezen mellőzésének, ma még nem terem az babért bíróságaink számára; habár alaptalanul, de az elfogultság vádját zudítja fejükre.

Dr. Nagy Dezső.

Az általános magyar magánjogi törvénykönyv felett tanácskozó szakbizottságból.

I.

Az általános magyar magánjogi törvénykönyv tervezete a szokásjognak *törvénymagyarázó* és a törvényhézagait pótló erejét el akarta ismerni. Az igazságügyminister által összehívott szakbizottság többsége azt fogadta el, hogy ha a törvény szövege homályos, annak értelme a törvényhozás egyebekből kitetsző akaratahoz képest határozandó meg; oly jogeset pedig, melyről a törvény nem intézkedik, az analogia segítségével döntendő el. A tervező ur csak superioritást biztosított a törvénynek a szokásjoggal szemben holott a bizottsági többség egyenesen mellőzi a szokásjogot.

Ezen a szokásjognak nem kedvező nézet, mely az elbizakodott porosz és osztrák codificátorokra vezethető vissza, befészkelődött a szász polgári törvénykönyv szerkesztői közé és az ezeket utánzó más bizottságokba is, melyekben azt hiszik, hogy a jog nem a nép életéből és *életével fejlődik*. Az elmélet állítja, a tapasztalás bizonyítja, hogy a jog nyilvánulhat nemcsak közvetett módon, a népek országgyűlésileg egybegyűlt megbízottainál, hanem közvetlenül a nép körében, consensu utentium, mind azoknak közreműködésével, a kik a jogot keresik, alkalmazzák vagy tanítják.* A *szokás* nem teremti a jogot, hanem felismerhetővé teszi a népek vagy illető osztályának azon jogelvek iránti hódolatát, melyeknek igazságszerűségéről és szükséges voltáról meggyőződött s melyeket magáéinak vall, követ és érvényesít a nélkül, hogy az országos törvénytárban olvasta volna. Minden népek van szokásjoga, egyszerűbb vagy fejlődöttebb, a mint társadalmi élete kezdetleges vagy előrehaladottabb. A szokásjog sem állandó. Módosul, terjed, halad, tökéletesbül.

A szakbizottság többsége nem tagadja ki a szokásjogot az osztrák ptkv. 10. §-ának hangján, hanem agyonhallgatja azt, nem zárja ki világosan, hanem *mellőzi*, kijelentve hogy az általános magánjogi viszonyok a törvénykönyv szabályai szerint ítélendők meg. Meggyőződésem az, hogy a szokásjog a mellőzés daczára is végezni fogja törvénymagyarázó tisztségét,** pótolni fogja a törvényhozás mulasztásait***, sőt törvénytörő hatása is érezhetővé fog válni, még ha örök-időre akarnók is kimondani a változtathatlanságot. Ismerünk számos jogtételt, a mely per desuetudinem

erejét veszti; ez jövőre se lesz meggátolható. Az opinio necessitatis teremt és enyészhet. A törvényhozó ne feledje, hogy alkotásai nincsenek kivéve a mulandóság alól; a mi czélszerűtlennek, helytelennek fog bebizonyulni, azt nem fogják alkalmazni s az élő gyakorlat el fogja mosni a holt betű hatalmát.* A törvényhozó néha öntudatlanul lehetetlent parancsol, elkerülhetetlent tilalmaz. Kíváncs, hogy a magyar magánjogi törvénykönyvben minél kevesebb legyen az olyan tétel, a mely ellen az opinio necessitatis semmitő ítéletet lesz kénytelen hozni. De ha az alkalmazás itt-ott elkerülhetlennek fogja találni a változtatást, be fog ez következni daczára, hogy a §-t eltörlő szokás származásáról a codex szerint az illegitimitas bélyege letörölhetetlen. A jog nem csak legalis, hanem ha kell, illegalis uton is nyert és ez után is nyerend gyarapodást. Az alkotmányok némely becses tételét forradalmi téren vívták ki a népek. A hol a szokásjog, úgy mint Ausztriában el van némitva, ott az elavultakat kiinterpretálják, a nem létezőket beinterpretálják a törvénybe. Úgyes jogászfogás, de nem egész-éges állapot. Ez aligha utánzásra talál hazánkban. Nálunk, a szokásjog ezer esztendő hazájában, a szokásjog mellőzése miatt azonnal megindítatik, ha szabad ugymondanom, a querela inofficiosi testamenti. A ius scriptumnak tárháza a codex, a ius non scriptum a szokás. Amott a merev formába öltözött ius strictum, itt a kihirdetés nélkül is élő ius æquum. Az életet a codificatio meg nem allithatja. Új törekvések, új igazságok érvényesülnek. A megvalósulásra törekvő jog-nak születésénél gondosan segédkezik a szokás. A codex alapgondolata a maradandóság. És ez helyes. De az elem, melyet a codex a maga formáiba akar állandósítani: örökösön folyamatban, mozgásban létezik, s az alakot, melynél tökéletesebbet ma a többség nem ismer: *holnap* már tarthatatlanná teszi a szünet nélkül folyó, változó, átalakuló elem. Még eddig egyetlen egy codex se ünnepelhetette meg nem mondom százados, hanem negyedszázados érvényességének jubileumát másképen, mint sok tekintetben megváltoztatva, túlszárnyaltatva és per desuetudinem leráspolitikozva.

Dr. Vécsey Tamás.

* Dig. 1., 3. 32. §. 1. Julianus: leges non solum suffragis legislatoris sed etiam tacito consensu omnium, per desuetudinem abrogantur.

A ravasz fondorlat fogalommeghatározásához.*

A taglalásnak alávetett eset nem ily egyszerű, mert vádlott nemcsak tévedésbe ejtette panaszlót, a mivel a 384. §. tényálladéka teljes befejezést nyer, hanem a célzott hitelezés valósággal ki is eszközöltetett; e mellett magában foglalja a csalási célzatot is, mennyiben vádlott kijelentette, mikép azon célzattal ejtette tévedésbe panaszlót a koholt sorsjegy-historia által, hogy az ennek következtében neki adandó pénzt soha vissza ne adja. Hogy tehát vádlott cselekményét helyesen minősíthessük, azt a kérdést kell megoldanunk: vajon a 384. §. tényálladéka a fönnebb megállapított lényeges kellékeken fölül még egyéb elemet is foglalhat-e magában? vagyis vajon csak a hitelezés kieszközölése végetti, ravasz fondorlatok általi tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás, avagy az így kieszközölt hitelezés is e §. alá tartozik-e? fenforoghat-e csalási célzat, vagyoni kár? és ha ezen elemek valamely cselekménynél előjönnek, mikor alkalmazható a 384. §. és mikor a 379. §.?

Hogy a csalási célzat vagyis a nyereségvágy fenforoghat e vétségnél, ez a törvénytörőszakasz szavaiból: «ha valaki, habár csalási célzat nélkül, mást tévedésbe ejt...» argumento a contrario nyilvánvaló; ugyanis ez által az van kifejezve, hogy a *csalási célzat a vétségnek* nem kelléke,

* Az előbbi közleményt lásd a multheti számban.

* Instit. 1., 2. §. 9. nam diuturni mores consensu utentium comprobati legem imitantur.

** Dig. 1., 3. 37. Callistratus. Optima est legum interpretatio consuetudo.

*** Dig. 1., 3. 32. pr. Julianus: de quibus causis scriptis legibus non utimur id custodiri oportet, quod moribus et consuetudine inductum est.

hanem *accidentalis eleme*, miből folyólag a csalási célzat önmagában a hitelezésnek csalárd kieszközlésénél minősítő hatással nincs, mi egyébiránt a miniszteri indokolásnak fenebb idézett szavaiból is kétségtelen.

Hogy a közönséges (379. §.) csalás és a hitelezés csalárd kieszközlése (384. §.) között a határvonalat meghatározhatjuk, még azt a kérdést kell tisztába hozni: mily szerepe van a hitelezés csalárd kieszközlésénél az abból származó vagyoni kárnak?

Miután e tekintetben sem a törvény szövege, sem annak hivatalos indokolása explicite nem nyilatkozik, a kérdéses cselekmények büntetőjogilag meghatározott fogalmaiból kell erre nézve meritenünk a választ, melyhez következő eszmemeneten jutunk:

Kétségtelen, hogy a 384. §. többet foglal magában, a mint explicite kifejez. Ugyanis e szakasz szószerinti értelme szerint: ellene az vét, ki hitelezés vagy hitelhosszabbításnak saját részére való kieszközlése végett ravasz fondorlattal mást tévedésbe ejt vagy tévedésben tart; így a tárgyalás alatti esetben a 384. §. tényálladéka akkor is létesült volna: ha a koholt sorsjegyhistoriáról meggyőződött panaszló a kérdéses összegnek vádlott részére történt leszámolása közben a szövevényt átlátva, a pénzt át nem adja. E szerint tehát már a hitelezés csalárd kieszközlésének kísérlete, ha a tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás stádiumába bejutott, a 384. §. vétségének tényálladékát teljesen helyreállítja. Minthogy azonban, a törvény azzal, hogy hosszabb vagy rövidebb ideig van-e tévedésben a tévedő? minősítő hatást egyáltalán össze nem köt, ugyanazon törvényszakasz alá subsummálendő a tévítésnek azon tartama is, mely a kölcsön realizálásával telik el vagyis a csalárdul kieszközlött és realizált hitelezés is, mennyiben a közönséges csalás (379. §.) többi attributumainak kapcsolatában nem jelentkezik, mint ez a hivatalos indokolásnak fennebb idézett passusából is kitűnik.

A csalárd uton kieszközlött hitelezésből eredett kárt illetőleg pedig vagy már ezzel együtt volt célba véve, vagy még akkor nem volt ugyan célba véve, azonban mégis akár a tettes akaratával, akár a nélkül bekövetkezett. Ez utóbbi esetben t. i. midőn csalási célzat nélkül eszközöltették ki a vagyoni kárt maga után vonó csalárd hitelezés: a vagyoni kár, vagy egy más a 384. §-sal concurráló önálló büntetendő cselekmény tényálladékanak alkatelemét képezi avagy, ha t. i. nem szándékos a kár, a 384. §. vétség beszámitását súlyosbitja; minthogy ily esetben a kár, ha szándékos is, nem foglaltatott ugyanazon akarat-elhatározásban, melyben a hitelezés, hanem ettől különböző, a hitelezés csalárd kieszközlésének befejeztével támadt önálló elhatározásnak okozata, s így mind alanyilag, mind tárgyilag amattól elkülönözött tényálladék jelentkezik.

Az első alakzatnál, ha t. i. valaki csalási célzattal ravasz fondorlatok által eszközöl ki hitelezést és a kár a hitelezésnek egyenes és közvetlen okozata, a 379. §. csalás valamennyi lényeges ismérve létesül, mert annál fogva, hogy a vagyoni kár a hitelezésnek föltétlen okozata, közvetlen okozata egyszersmind a hitelezés okának: a tévítésnek is, s így semmi kétség, hogy ez (379. §.) és nem a hitelezés csalárd kieszközlésének vétsége forog fen, miután a 384. §. létoka éppen az, hogy a hitelezés csalárd kieszközlését és ennek kísérletét akkor is akarta befejezett vétségként büntetni a törvényhozó, midőn az a 379. §. csalás valamennyi ismérveivel nem jö elő; a vagyoni kár azonban csak akkor lehet feltétlen okozata a hitelezésnek, ha az adós már annak realizálásakor fizetéseképtelen volt avagy okvetlenül azzá kellett lennie, mert csak ilyenkor mondhatni, miszerint a jogtalanul okozott vagyoni kár és a jogtalan vagyoni haszon közt az eredményt előidéző okot: a tévedés képezi; különben nem a hitelezésnek közvetlen okozata, hanem egy közbe eső oknak

pl. a hitelezés realizálása után maga az adós, harmadik személy vagy éppen véletlen által előidézett fizetési képtelenségnek, a mikor a hitelezés csalárd kieszközlésének vétsége esetleg a btk. 382., 386., 387., 414., 416. §§. körvonalozott büntettek vagy vétségekkel concurrál.

Fejtegetéseimből folyólag a 384. §. alá tartozó cselekmények több categoriába oszthatók, nevezetesen:

1. ha valaki hitelezés vagy hitelhosszabbításnak saját részére való kieszközlése végett mást ravasz fondorlattal tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, akár csalási célzattal akár anélkül; azaz a hitelezés csalárd kieszközlésének kísérlete a tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás stádiumában, csakhogy ez befejezett vétség és nem ennek kísérlete;

2. ha valaki mást ravasz fondorlattal tévedésbe ejt és tévedésben tart s ez által magának hitelezést vagy hitelhosszabbítást kieszközl, de csalási célzat nélkül, akár ez által vagyoni kár okoztatott, akár nem;

3. a 2. pont alatt körülírt hitelezés csalárd kieszközlése, de csalási célzattal, ha a hitelezésből vagyoni kár nem származott, vagy

4. a csalási célzattal csalárdul kieszközlött hitelezés, ha vagyoni kárt eredményezett, ez azonban a hitelezésnek nem feltétlen okozata, hanem egy közbeeső ok által idéztetett elő.

A 3. és 4. pont alatt körvonalozott cselekményekre nézve felmerülhet az a kérdés: vajon azok nem a 379. §-beli csalás kísérletét állapítják-e meg?

Erre határozott nemmel válaszolok, mert a hitelezés csalárd kieszközlése, ha az a csalás büntetettének kísérletét is képezhetné, a büntető-codex szerint delictum sui generis, vagyis a 384. §. meghatározott csalás vétsége, mi abból olvasható ki, hogy a 384. §. legegyszerűbb esete is a 379. §-beli csalás kísérletének tényálladékát képezi, mert ez által az nyer kifejezést: hogy a hitelezés csalárd kieszközlése által elkövethető 379. §. szerinti csalás kísérlete, eltérőleg az egyéb jellegű csalási kísérletektől, önálló vétséget alkot, még pedig legyen az összeg 50 frt vagy kevesebb, a mikor más jellegű 379. §. csalási kísérletek nem is büntethetők, avagy bármily nagy; forogjanak fen bár a 381. §-ban elősorolt körülmények, melyek tekintet nélkül az okozott kár összegére, a közönséges (379. §.) csalást büntetné, annak kísérletét pedig e büntett kísérletévé minősítik.

Különben is ha a 379. §-beli csalási vétség kísérletének büntetlenségét, a kísérlet beszámitása és büntethetőségének feltételeit, s ehhez képest a két törvényszakasz szerint alkalmazható büntetési tételeket egybevetjük: semmi indokot nem találunk arra nézve, hogy a hitelezés csalárd kieszközlésének a 3. és 4. pont alatt körülírt súlyosabb esetei az összeg szerint, ha t. i. az az 50 frtot felülhaladja, a 379. §. értelmében mint a csalás büntetettének kísérletei, és ha felül nem haladja, a 384. §. foglalt csalásnak tekintendő vétségekként minősíttessenek. De ha ily eljárás nagyobb büntetési tételek alkalmazhatásával is járna s ekkép az állami jogrend tekinteteiből kívánatosnak tűnnék fel: mégis el kell azt vetni, mert törvényellenes, mennyiben az összeg nemcsak a két szakasz közötti határvonalban elő nem jö, hanem magában a 384. §-ban sem, miből következtetve az ez alá tartozó cselekményeknél az összegnek minősítő hatása éppen nincs; miből azután ismét az következik: hogy a hitelezés csalárd kieszközlésének minden esete, ha az által a 379. §-beli csalás tényálladéka befejezetten helyreállítva nincs, a 384. §. alá tartozik;

a 379. §-ban körvonalozott csalás tényálladéka pedig csak akkor van teljesen helyreállítva, ha a hitelezés csalárd kieszközlése csalási célzattal történik, az realizáltatik és az adós a realizáláskor fizetéseképtelen volt vagy okvetlenül azzá kellett lennie.

Már most visszatérve a vádbeli cselekményhez, miután

a hitelezés csalárd kieszközlésének a 379. §. alá vonásához nélkülözhetlen kellékül szolgáló azon körülmény, hogy az adós a hitelezés realizálásakor fizetéseképtelen legyen, vagy okvetetlenül azzá kelljen lennie, itt egyáltalában nem constatalható; mennyiben ez az által, hogy vádlott szegény, e fogalom határozatlanságánál fogva a követelés behajthatlansága meg nem állapítható, abban mást mint a fennebb 3. pont alatt körülírt családi célzattal elkövetett hitelezés csalárd kieszközlésének, a 384. §. szerint minősülő csalásnak tekintendő vétség tényálladékát nem láthatunk.

Abszolon Ferencz,
törvényszéki aljegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 117. és 187. §-aihoz.

Kétesnek találok a 117. §-nál, vajon annak 5. bekezdésében előforduló esetben melyik bíróság tekintendő az alapvégrehajtást elrendelő bíróságnak?

Ugyancsak kétesnek találok a 117. §-ból kifolyólag, bár szorosan nem függ össze fentivel, vajon a folytatólagos végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló okoknak és tényeknek a biztosítási végrehajtás folyamán felmerülte esetén folytatólagos biztosítási végrehajtásnak van-e helye? — továbbá vajon a folytatólagos végrehajtás esetei a 117. §-ban taxative vannak-e felsorolva vagy sem, és így rendszerint elrendelhető-e a folytatólagos kielégítési vagy biztosítási végrehajtás, ha a lefoglalt ingók időközben elsikkasztatnak?

Kétesnek találok a végrehajtási eljárás 187. §-át, a midőn annak második bekezdése alapján, kettő vagy három teszi le *egyenlő ígéret* mellett a bánatpénzt, és az annak következtében kitűzött újabb árverésen sem az ajánlattevők sem más árverező egyáltalán nem jelenik meg: ki van jogosítva, illetőleg kötelezve az ajánlók közül az ingatlant megtartani?

Ezen esetben igaz némileg segíthet a telekvi iktató könyv, a mennyiben az egyenlő ajánlatot tevők közül azt illeti és terheli a vétel, kinek ajánlata legelőször érkezett be; míg a többiek ipso facto ennek ígéretét meghaladó ígéretet lévén kötelesek tenni, ha vevőknek ők akarnak tekintetni.

De lehet az az eset, hogy az egyenlő ajánlatot tevők kérvénye postán egyidejűleg érkezik az iktatóhivatalba és az árverésen sem ők, sem más nem jelenvén meg, kérdés hogy ily esetben a telekvi rendtartás intenciójának megfelelőleg közös tulajdonosok lesznek-e az ajánlattevők vagy sem?

Egyedüli expediens volna ilyen körülmények között az, hogy az új árverésre vonatkozó hirdetményben, jöllehet, azt a törvény sehol sem rendeli, az egyenlő ajánlatot tevők ezen körülmény iránt figyelmeztetnek. Miből némi gyakorlati siker várható.

Kérdés továbbá, hogy az előbbi esetben az árverési költség az ajánlattevők közt utólag aránylagosan fel lesz-e osztva, vagy mindegyik által beszolgáltatott egész költség a végrehajtási tömeget illeti?

Óhajtatnék fenti esetekre az ismert törvényszerző urnak becses véleménye.

Dr. H. I.

Dr. H. I. ur által a fentebbiekben felvetett kérdésekre egyéni véleményemet a következőkben összefoglalva adom elő.

1. Azon kérdésre, hogy a 117. §. 5. bekezdése értelmében melyik bíróság tekintendő az alapvégrehajtást elrendelő bíróságnak, megfelel a végrehajtási törvény 2. §-a, a mely meghatározza, hogy a végrehajtás elrendelésére melyik bíróság illetékes. Azon bíróság, mely a 2. §. értelmében az

1. §-ban fejsorolt végrehajtható közokiratok valamelyike alapján a végrehajtást elrendelte, az alapvégrehajtást elrendelő bíróságnak tekintendő. Azon esetekben, midőn a 3. és 4. §. értelmében valamely külföldi bíróságnak megkeresései vagy végrehajtási záradékkal ellátott közokiratai alapján avagy az osztrák-magyar monarchia másik államában hozott bírói határozat vagy kötött egyezség alapján rendeltetik el a végrehajtás: az alapvégrehajtást elrendelő bíróságnak mindig azon hazai bíróság tekintendő, a mely a megkeresés vagy a végrehajtási záradékkal ellátott közokmány alapján a végrehajtást elrendelte; a mely végrehajtás-elrendelésre tekintettel a 3. §. 8. bekezdésére, azon esetben, ha a külföldi bíróság több hazai bíróságot keresett meg: az első helyen megnevezett törvényszék, illetőleg ha csupán járásbírók kerestettek meg, az első helyen megnevezett járásbírók illetékes. Ezen törvényszék illetve járásbírók, a melynek a 3. és 4. §§. világos rendelkezéséhez képest a végrehajtás elrendelése kérdésében kell határozni, a végrehajtás folyama alatt minden tekintetben, tehát a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása (30. §.) és a folytatólagos végrehajtás kérdésében (117. §.) is a végrehajtást elrendelő bíróságnak tekintendő.

2. Ha azon körülmények, melyek alapján folytatólagos végrehajtás elrendelésének van helye, biztosítási végrehajtásnál fordulnak elő: akkor vélekedésem szerint kétségtelenül van helye folytatólagos biztosítási végrehajtásnak is. Következik ez a dolog természetén kívül a törvény 230. §-nak azon rendelkezéséből, mely az elrendelt végrehajtás foganatosítása tekintetében a törvényben megállapított szabályokra egész általánosságban hivatkozik, és csupán a szükségesnek mutakozó eltéréseket szabályozza külön. Ennélfogva ha az elrendelt biztosítási végrehajtás során a végrehajtás útján összeírt ingóságok a követelést nem fedezik, ha azokra igénykereset (134. §.) vagy elsőbbségi igény jelentett be, vagy ha a lefoglalt ingóságoknak az összeírásból kitörlése kéretek: akkor folytatólagos biztosítási végrehajtásnak épen úgy van helye, mint miként ezen körülmények alapján a folytatólagos kielégítési végrehajtás elrendelendő.

3. A 117. §-ban a folytatólagos végrehajtás eseteit taxative oly módon elősoroltaknak tekinteni nézetem szerint nem lehet, hogy kétségtelen analog esetekben a bíróság kiterjesztő magyarázatot ne alkalmazhatna. A 117. §. azon rendelkezésének, mely a folytatólagos végrehajtást megköti, célja az, hogy ha a végrehajtható követelése eléggé fedezve van, hasztalan költségszaporítással s újabb végrehajtásokkal a végrehajtást szenvedő ne zaklattassék. Ennélfogva ha bizonyítatik, hogy a lefoglalt ingók időközben elsikkasztatnak vagy például a lefoglalt lábas jószágok eldőglöttek: a 117. §. analogiája alapján folytatólagos kielégítési vagy biztosítási végrehajtás elrendelésének helye van.

4. Azon érdekes kérdésre: mi történjék akkor, ha a 187. §. értelmében többen tettek utóajánlatot és mindannyian egyenlő ígéretet tettek: véleményem az, hogy ha a kitűzendő idő újabb árverésen sem az ajánlattevők valamelyike, sem más árverelő magasabb ígéretet nem tesz: az egyenlő ígéretet tevő utóajánlók között az ajánlat-tétel elsősege dönt; ha pedig az egyenlő ígéretet egyidejűleg érkeztek az iktatóhivatalba: az egyenlő ígéretet tevők egyenlő részben közös vevőknek tekintendők. Az hogy ezen esetben a bíróság az utóajánlat tevőket az egyenlő ígéretre az árverés kitűzését tárgyzó hirdetményben figyelmeztesse, oly practicus expediens, a minek a törvény útjában nem áll, s ez által módjában fog állani az utóajánlatot tevők mindenkének, hogy ha az egyidejű egyenlő ígéret esetlegességén alapuló közösség alul menekülni akarnak, a legcsekélyebb felüligéret-tétellel, feltéve, hogy más által még magasabb ígéret tétetni nem fog, kizárólagos jogosultságot nyerjenek.

5. A mi az utóajánlattal kapcsolatos árverési költség-

gek kérdését illeti, czélszerűnek látom e részben nézetemet először is azon kérdésre elmondani, a mely e lapok hasábjain (44., 46., 49., 50. számok) vitatva lőn. Vélekedésem szerint azon kifejtett nézet az egyedül helyes, hogy ha az utóajánlat folytán az ingatlant nem az utóajánlattevő, hanem más valaki veszi meg, az árverési költségek sem az utóajánlattevőt, sem a vételárt nem terhelik, hanem a vevő által a megígért vételáron kívül viselendőek. A 187. §. azon rendelkezése, hogy az utóajánlattevő az árverési költségeket előlegezni és viselni köteles, indokolását abban találja, mert különben csekély értékű ingatlanoknál, ott a hol a korábbi vételár 10%-a kevesebbre rug, mint az árverési költség, a vételártömeg tulajdonképen kevesbednék és így a telek-önnyvi érdekeltek károsodnának. A 187. §. szerint az utóajánlattevő a korábbi vételárnál legalább 10%-kal magasabb ígéretet teszen, és ezen felül megigéri az árverési költségek viselését is. Ennek folytán újabb árverési határnap tüzetik ki, és ha az utóajánló ígéreténél *magasabb ígéret nem tétetett* az utóajánló tekintendő vevőnek. Ebből nézetem szerint az következik, hogy mindenki, a ki a kitűzött árverés alkalmával az utóajánló által tett ígéretre felüligéretet tesz, *implicit*e megigéri az árverési költségek viselését is. Az hogy ezen árverési költségek a tömeget terheljék, a törvény nyilvánvaló intentiójával ellenkezik. Az utóajánlattevőt, ha a birtokot más veszi meg, e költségekkel igazságosan terhelni nem lehet. Csak az felelhet meg a törvény intentiójának, hogy az árverési költségeket a vételárba való betudáson kívül a vevő viselje; a mi indokolt azért is, mert különben ha egy 100 frtért elárverezett ingatlanra x utóajánlatot téve az általa viselendő s előlegezendő és például 40 frtra rugó árverési költségeken felül 110 frtot ígér, s a kitűzendő határnapon y még egy frtot felüligérve, legtöbbet ígérő marad: akkor őt csak úgy lehet legtöbbet ígérőnek tekinteni, ha elfogadjuk azon álláspontot, hogy az árverési költségek is *implicit*e megígértettek: mert különben y x -nél 39 frttal kevesebbet ígért volna.

A fentebbiekből folyólag, ha többen tesznek utóajánlatot, az árverési költséget egyedül azon utóajánlattevő viseli, a ki a fentebbiek értelmében vevőnek tekintendő; a többieknek az általok előlegezett összeg visszafizetendő. Ha pedig többen, kik egyenlő utóajánlatot tettek, közös vevők maradnak: ők az árverési költségeket egyenlő részben viselik, s az előlegezett összegnek ezen felosztás után felmaradó része mindenik utóajánlattevőnek visszaadandó, illetőleg a megígért vételárba betudható.

Legközelebb szabadságot veszek magamnak, hogy e lapok hasábjain közelebből vitatott pár kérdésre nézetemnek kifejezést adjak.

Teleszky István.

A pénzbüntetés átváltoztatása.*

A birói gyakorlat nem egyöntetű a pénzbüntetés átváltoztatásának alkalmazásában. Egyszer a btk. 53. §-ának következő rendelkezését „... egy forinttól tíz forintig terjedhető összeg helyett egy nap számítható» úgy értelmezi a iudicatura, hogy az egy forinttól tíz forintig terjedő összeg helyett csak egy napi szabadságvesztés-büntetést szabad alkalmazni, s nincs a bíró szabad mérlegelésére bízva az, hogy például tíz forint pénzbüntetést két vagy több napi szabadságvesztés büntetésre változtasson át.

Másszor ismét találkozhatunk oly értelmezéssel, hogy a bírónak teljes szabadságot biztosít a törvény permissiv természetű rendelkezése az egy forinttól tíz forintig terjedő pénzbüntetés átváltoztatására nézve, s az elítelt vagyoni körülményeihez képest két, három, négy stb. forintot is vehet egy napi szabadságvesztés-büntetés egyenértékű.

* V. ö. a 46. számban ugyane tárgyról megjelent cikkkel.

Szerk.

Ezen utóbbi értelmezés mellett szól a törvény javaslatának indokolása, mely szó szerint a következő érvelést tartalmazza:

«Nem csekély fontosságu a kérdés, mely itt az előtérben áll s elintézését követel; t. i. azon aránynak meghatározása, melyben a pénz az ezt helyettesítő fogsággal áll. A kiegyenlítés természetesen nem lehet matematikailag pontos; még kevésbbé adható erre bizonyos táblázat szerinti utasítás a törvényben. Sok viszony, sok körülmény, sok változatos eset jön itt is számításba, nemcsak az illetőnek vagyoni állapota s az ítéleti összeg szempontja, mert ha például a pénzbüntetés ezen büntetési nem legnagyobb összegéig terjed, csekélyebb vétség miatti elítélteés esetében is aránytalan hosszú fogságot vonna maga után: hanem számításba veendőek egyéb körülmények is. Egyedüli büntetéseül állapított meg a pénzbüntetés? vagy a fogság-büntetésen fölül mint mellékbüntetés mondatott-e ki?

Mindkét kérdés lényegesen befoly a számításba. De fenforoghat bűnhalmazat esete is: vagyis a büntett miatt fegyházra s a vétség miatt pénzbüntetésre ítéltnek pénzbüntetését kell szabadságbüntetésre változtatni, még pedig akként, hogy a főbüntetés kiszervezése után ne legyen szükség őt másnemű fogságba vinni, a hol a pénzbüntetés behajthatlansága miatt tartoztassék le.

Mindezen viszonyokra kielégítő és részletes utasítást nem adhat a törvény.

Csak az általános körvonalokat jelölheti meg, vagyis a minimumot és maximumot, mely körvonalak határai között az alkalmazás a bíró feladatát képezi.

A törvényjavaslat értelmében rendszerint 1 frttól 10 frtig számítandó mindenik nap, mely a pénzbüntetés meg nem fizetése, illetőleg behajthatlansága esetében fogságban töltendő. Ez az általános számítási alap s általános pénzvisszonyainkat tekintve megfelel azoknak, egyszersmind pedig elegendő tért enged a bírónak arra, *hogy a tényleges viszonyokhoz alkalmazott arányt állapítson meg*.

Igy szól az indokolás. Ez világosan fejezi ki azon véleményt, hogy a bírónak a törvény a pénzbüntetés átváltoztatásának kérdésében latitude-öt enged az 1—10 frtig terjedő korlátok között.

Ezen álláspont mellett igen lényeges támpontokat nyújt maga a törvény is.

Először is az 53. §-ban használt *számítható* szó nem imperativ rendelkezést tartalmazván, a birói hatáskörhöz látszik utasítani annak mérlegelését, hány forint képezi a concret esetben kiszabott szabadságvesztés-büntetés egy napi egyenértékét az 1—10 frtig terjedő korlát határai között?

Továbbá ugyanazon szakasz második bekezdésében az mondatik: «... ha az főbüntetesként állapított meg: hat hónapot, ha pedig mellékbüntetesként szabott ki, három hónapot nem haladhat túl, s az első esetben fegyházra, a másodikban pedig *azon nemű szabadságvesztés-büntetésre változtatandó, melyre a bűnös a pénzbüntetésen fölül ítéltetett.*»

Mi következik ebből?

Az hogy a pénzbüntetés fegyházra, börtönre, államfogházra, fogházra sőt elzárásra is átváltoztatandó a szerint, a mint az elítelt főbüntetését fegyházban, börtönben, államfogházban stb. állja ki. Már most igen természetes, ha a pénzbüntetés átváltoztatása nem meghatározott és mindig egyenmű szabadságvesztés-büntetésnek felel meg, hanem a körülmények szerint majd fegyház, majd börtönre stb. változtatható át: úgy már ezen ok egymagában elég arra, hogy a bíró az átváltoztatásnál az egyenérték megállapítása tekintetében ne legyen kötve, hanem az 1—10 frtig terjedő korlátok között szabad belátása szerint változtathassa át a pénzbüntetést. Mert ha kötve van: akkor abból azon anomália származik, hogy egy napi fegyháznak, börtönnek,

államfogháznak, fogháznak, elzárásnak egyenértékét mindig 10 frt képezi, ha a pénzbüntetés mellékbüntetésként szabott ki. Ez pedig általánosságban a szabadságvesztés-büntetések különböző súlyossági fokának nem a legmegfelelőbb arányát mutatná. Ugyanazon vagyoni viszonyok között levő elítéltek közül az egyikre 10 frt pénzbüntetés helyett egy napi fegyház s a másikra egy napi fogház volna kiszabandó, a szerint a mely büntetési nemben főbüntetése volt kiszabva.

Mindezen törvényes rendelkezések azt mutatják, hogy a B. T. K. azon nézetet kívánta törvénybe foglalni, a melyet az indoklás fejezett ki, azaz: hogy a bíró a pénzbüntetés átváltoztatásánál az 1—10 frtig terjedő korlátok között latitude-del bír s nem 10 frt képezi minden körülmények között az egy napi szabadságvesztés-büntetés egyenértékét:

Ezen felfogással szemben többen azon véleményben vannak, sőt ezen vélemény bírói ítéletekben nyer kifejezést, hogy a bíró a pénzbüntetés átváltoztatásánál köteles az 1—10 frtig terjedő pénzbüntetést mindig egy napi szabadságvesztés-büntetésre változtatni, azaz hogy 10 forint képezi az egy napi szabadságvesztés-büntetés egyenértékét. Ezen álláspont törvényes indoklásául utalás történik a K. B. T. K. 22. §-ára, mely imperativ rendelkezést tartalmaz a pénzbüntetés átváltoztatására nézve, midőn a következőleg intézkedik: «Ezen átváltoztatásnál két forintot fölül nem haladó pénzbüntetés helyett tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapítható meg.

Két forinttól tíz forintig egy napi, azon fölül pedig minden tíz forintig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítandó meg».

Már most ebből azon plausibilis következtetésre jut a bíró, ha az egy napi elzárásnak, tehát a legcsekélyebb fokú szabadságvesztés-büntetés egy napi tartamának egyenértékéül 10 frt összeget rendel véteni a kihágási törvény: úgy a törvényhozónak lehetetlen volt a büntettekéről és vétségekről szóló törvényben azt akarnia, hogy az egynapi fogház egyenértéke esetleg kevesebb legyen mint tíz forint, vagy épen az egynapi fegyháznak, egynapi börtönnek esetleg kisebb összeg feleljen meg mint tíz forint, a mely egynapi elzárásnak tételt kötelező egyenértékű büntetésévé.

Ezen okoskodás utján azután igen természetes uton jut a bíró azon gyakorlat rendszeres követésére, hogy mindig 10 frt helyett egynapi szabadságvesztést büntetést alkalmaz és épen nem veszi igénybe a B. T. K. 53. §-a által biztosított szabad mérlegelési jogát.

Lehet, hogy tévedek, de én azt hiszem, hogy a K. B. T. K. is szabad mérlegelési jogot ad a bírónak a pénzbüntetés átváltoztatásának kérdésében. S ezen nézetemet következőleg vélem indokolhatni. A K. B. T. K. 29. §-a rendelkezvén a kihágások halmazatáról, a b) pontban a következőleg intézkedik: «ha pénzbüntetés alkalmaztatik egyedül, vagy elzárással együttesen, az a pénzbüntetéssel büntetendő mindenik kihágás miatt a 16. §. korlátai között külön-külön állapítandó meg.»

Mit mond a 16. §.?

A 16. §. a pénzbüntetésre nézve rendeli, hogy a kihágás büntetése nem haladhat túl 300 forintnyi pénzbüntetést, ha a kihágás törvényben van megállapítva. Tehát nem haladhatja túl a 300 frtot még halmazat esetében sem.

Mi következne ebből, ha áll az, hogy egynapi elzárás felel meg a 2 forinttól 10 frtig és azon fölül minden tíz forintig terjedő pénzbüntetésnek? Az hogy ha a pénzbüntetés, mint egyedüli büntetés szabott ki: úgy az a 29. és 16. §§. rendelkezéseihez képest 300 frtnál több nem lehet: következőleg 30 napi elzárásnál többre át sem is változtatható, és a 30. §. mégis azt mondja: «Ha pedig a pénzbüntetés egyedüli büntetés, az elzárás tartama nem terjedhet túl 45 napnál ha törvénybe... ütköző kihágás forog fen.»

Tehát nem zárja ki a törvény azt, hogy a csak 300 frtig terjedhető és egyedüli büntetésként kiszabott pénzbüntetés 30 napnál többre átváltoztatható ne legyen, mert határozottan a 45 napot állítja fel az egyedüli büntetésül kiszabott pénzbüntetés helyébe lépő elzárási büntetés maximumául. Ezen 45 nap pedig csak úgy jöhet ki, ha nem minden tíz forint helyett vétetik egy nap.

Annak fejtegetésébe ez alkalommal nem bocsátkozunk: melyik rendszer helyesebb; az-e, a mely a törvényben határozottan megjelöli az átváltoztatás mértékét, vagy az, mely a minimum és maximum korlátai között szabad mérlegelési jogot ad a bírónak a büntetési összeg, a vagyoni viszonyok, a cselekmény természete stb. szempontjából? Ez alkalommal csupán azon controversiára óhajtottuk a figyelmet felhívni, mely a törvény mikénti alkalmazása tekintetében fenforog és a mely hol az egyik hol a másik rendszert juttatja érvényre.

Van a büntetőjog területén sok kérdés, a mit auctoritative sem a törvény sem a iudicatura el nem dönthet. A kísérlet, a részesség területén sem a törvény, sem a iudicatura nem vethet gátot az objectiv és a subjectiv maxima követői által vivott nemes küzdelemnek. Az ilyen kérdéseket, a melyek már egy század óta s annyi elmeéllel és tudománnyal, annyi fáradsággal és kitartással bonczoltatnak, helyesen tartja fön a iudicatura nyílt kérdéseknek.

De azt hogy a pénzbüntetés miként változtassék át szabadságvesztés-büntetéssé, mint a személyes szabadságot érintő egyik sarkalatos kérdést, nyílt kérdésnek hagyni nem tanácsos. Ha a törvény nem zárja ki az egymással ellenkező felfogás érvényesülhetését, úgy segítsen a legmagasabb bíróság iudicaturája.

Méltó e kérdés arra, hogy a kir. Curia teljes ülése foglalkozzék vele, mert addig egyöntetűség a iudicaturában nem lesz.

Dr. Wlassics Gyula.

A «quota litis».

Van-e joga az ügyvédnek az 1874. XXXIV. tcz. életbelépte után a pertárgy hányadát jutalomdíj fejében okiratra foglalt előleges egyezkedésben kiköthetni? Vajon az ily egyezkedés érvénytelen-e? Vajon az ügyvéd, a ki ily egyezkedésre lép, fegyelmiileg fenytendő-e?

Ezen vitatételek feltevésére és közvita alá bocsátására azon körülmény indított engem, hogy a magánéletben kartársaimnál, valamint egy helybeli kartársam részéről egy itteni politikai napi lapban, sőt a iudicaturában* is a «quota litis»-re nézve különböző felfogást tapasztaltam, miért is eltökéltem, juridikai szaklap utján a «quota litis»-ről igénytelen nézetemet nyilvánosan elmondani, remélve ez által az illetékes szakkörök részéről eszmecserét provocálni.

Ugyanis a budapesti kir. ítélő tábla 1882. február 20-án 4112. szám alatt kelt ítéletével a debreczeni királyi járásbíróaság abbéli ítéletét, melylyel K. Mór ügyvéd részére E. Jozefa 200 frt egyezségileg kikötött ügyvédi díj fizetésében elmarasztaltatott, megváltoztatta és a keresetet azon indokból:

«mert hazai törvényeink, különösen az 1723. XXVIII. tcz. 5. §-a, valamint az ügyvédi rendtartás 57. §. értelmében a per tárgyának hányadára vonatkozó mindennemű egyezkedés s így az A) alatti egyezség is, melyben felperes magának a befolyandó összeg 20%-át kötötte ki, joghatálylyal nem bír,» elutasította, a nélkül azonban hogy egyszersmind ennek logikai folyományaként a periratokat az illetékes ügyvédi kamarához mint fegyelmi bírósághoz az ügyvédi rendtartás 57. §. szerint fenforgónak állított törvénysértés megtorlása végett áttétetni határozta volna, a mint ezt hasonló szellemű ítélethozatal alkalmából a m. kir. Curianak fenállott legfőbb ítélőszéki osztálya 1880. június 8-án 1221/polg. 880. sz. a kelt ítéletével elhatározta volt, midőn P. István lugosi ügyvédet mint M. K. és B. nevű kk. gyermekeinek t. és t. atyját V. Petru elleni 1500 frt ügyvédi jutalomdíj iránti keresetével azon okból elutasította:

* Lásd a jelen szám mellékletében az 577-dik számú curiai határozatot.

«mert az A) alatti szerződés, jöllehet a felperes által alperes részére megnyerendő örökrész felerészének felperes kiskoru gyermekei javárai ajándékozása köttetett is ki abban, a perben kifejtettek és a kihallgatott tanúk vallomásai alapján nem tekintethetik másképp mint az alperes örökösödési ügye átvétele iránti szerződésnek, mely felperes mint ügyvéd részére a képviselőre bízott ügy, vagy per tárgyának felerészben tulajdonává válhatását biztosítani célozta; miután pedig az ily szerződések az 1874: XXXIV. tcz. 57. §-a értelmében semmiek, felperest ezen magában semmis egyezkedésre alapított követelésével el kellett utasítani s egyszersmind az ügyiratok az előbb idézett tcz. értelmében az illetékes fegyelmi bírósághoz átteendő voltak.»

Ezen két jogeset előre bocsátása után, mielőtt a feltett vitatételekre jogi nézetemet kimondanám, ki kell jelentenem, hogy én nem mint Cicero pro domo sua, hanem minden mellétekintet nélkül szabadon fogom jogi meggyőződésemet kifejteni, egyedüli célom az levén, hogy teljes bizonyossággal tisztába hozassák a «quota litis» iránti jogi kérdés nemcsak általában az ügyvédi, hanem főleg a bírói körökben is, mert tagadhatlan, hogy elvégre a bírói körök meggyőződésétől függ a vitás jogkérdés érvényre emelése.

A «quota litis» iránti álláspontom szabatosabb megfejtése végett szükségesnek tartom azon korszakot, melyben a «quota litis» szerepel, illetve szerepelt, három részre felosztani, úgy mint:

1. Jogi és törvénytudományunk zsenge korától kezdve 1723. évig, mikor a «quota litis» törvényhozásilag szabályoztatott.

2. Ezen időponttól, vagyis 1723. évtől fogva 1874. évi december 26-ig.

3. 1874. december 27-től kezdve, mint a mely napon az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. tcz. kötelező ereje az 1870: XIII. tcz. szerint kezdődött, mai napságig.

Az első időszakban a «quota litis»-re nézve is, tételes törvény hiányában, azon általános jogelv: Contractus contrahentibus legem ponit, kell hogy alkalmaztatott legyen a peressé vált ügyvédi jutalomdíj eldöntésénél is.

A második korszakon át mindvégig irányadóul szolgált az ügyvédekről szóló 1723. évi 38. tcz.-nek 5. §-a, mely így hangzik:

«Qui Advocati, de Quotta Litis, et parte Acquisitionis cum Causa tibus convenire non poterunt.»

Ahhoz kétség hozzá nem férhet, hogy 1723-ik évtől kezdve 1874. évi december 20-ig az ügyvédek a pertárgy hányadáról és a szerzemény egy részéről ügyfeleikkel eleve ki nem egyezkedhettek és ha netalán kiegyezkedtek, ugy ezen időből való egyezkedések semmiek; vajon az ezen időszakban ilyen egyezkedésre lépett ügyvéd fegyelmileg fenytendő-e vagy sem, erre nézve sem az idézett 1723: 38. tcz. sem az 1804. évi «Instructio pro Advocatis» határozott szabályt nem tartalmaz, mert egyik sem sorolja elő taxative a fegyelmi vétségeket, tehát szerintem a «quota litis» kikötése a fegyelmi vétség tárgyi tényálladékát 1874. decz. 26-ig nem képezhetette.

Érvén most már a «quota litis» III. korszakára, mely bennünket leginkább érdekel, felállítandó véleményem indokolása végett a következő jogtörténeti mozzanatot röviden előre kell bocsátanom.

Ugyanis a most divó ügyvédi rendtartás szentesítettését megelőzőleg, annak tárgyában készült vala azon törvényjavaslat, mely a törvényhozás alakotmányos tárgyalása alá bocsátatott; ezen törvényjavaslat rendelkezésem alatt nem áll s így arra nem reflectálhatok; azonban kezeim közt van azon tervezet, mely az ügyvédi rendtartási törvényjavaslatot is megelőzte és melyet HORVÁTH Boldizsár? volt igazságügyi miniszterünk 1871. január 1-én közvita alá bocsátott s mely liberalis szelleme és az ügyvédi karra nézve számos üdvös institutiót behozni szándékolt intenciói daczára 30. §-ában a «quota litis»-t perhorrescálta, mondván:

«Az ügyvéd a behajtás végett neki átadott követelést vagy pertárgyat az ítélet jogerőre emelkedése előtt magához nem válthatja; ugy szintén a pertárgy hányadát jutalomdíj fejében ki nem kötheti: az ily egyezkedés érvénytelen és az ez ellen vétő ügyvéd fegyelmileg fenytendő.»

Feladatamtól nagyon messze eltérnék, de nem is vagyok birtokában az országgyűlési diariumoknak, hogy ezen szakasz módosításának genesisét oknyomozólag kutassam; ugy hiszem, célom ugyis el lesz érve, hogyha párhuzamba állítom az illető §-okat, melyeknek összevetéséből kitűnik, miszerint az említett tervezet 30. §-ában a jogér-

vényesség után megengedve volt magához való váltás az azzal correpondeáló 1874: XXXIV. tcz. 57. §-a által, (mely ekként szövegezve van: «Az ügyvéd nincs jogosítva a képviselőre bízott ügy vagy per tárgyat magához váltani, az ily egyezkedés semmis, az ügyvéd pedig, a ki ily egyezkedésre lép, fegyelmileg fenytendő,») bármely stádiumában az ügynek, fegyelmi eljárás terhe alatt, tilalmaztatik és az ily magához való váltás semmis, míg a tervezet 30. §-ában megtiltatni javasolt, a pertárgy hányadának jutalomdíj fejében kikötése teljesen ki van hagyva az ügyvédi rendtartásról szóló 1874: XXXIV. tczikből, abban a pertárgy hányadáról sehol sem fordulván elő egy szóval semminemű intézkedés, akár tiltólag, akár megengedőleg.

Elvitázhatlan szabályként állván, hogy a mit a törvény nem tilt, az meg van engedve, enélfogva megoldottnak vélem a vitatételek elsejét azon eredménynyel:

hogy igenis jogosítva van az ügyvéd az 1874: XXXIV. tcz. életbelépte után, vagyis 1874. decz. 27-ike óta a pertárgy hányadát jutalomdíj fejében okiratba foglalt előleges egyezkedésben kiköthetni, annál inkább, minthogy a magához való váltás és a pertárgy hányadának jutalomdíjul való kikötése között lényeges jogi különbség létezik, a mennyiben a magához való váltás által a képviselőre bízott ügy, vagy per tárgya, totalitása, megszereztetik tulajdonjogilag, és a jogosult személyében történik változás, miglen a pertárgy hányadának jutalomdíjul való kikötése esetében a jogosult személyében változás nem történik, megmaradván az ügyfél mint jogosult fél és ezt illetően továbbra is a képviselőre bízott ügy vagy per tárgyának tulajdonjoga, egyedül köteles levén abból a pertárgy kikötött hányadát képviselő ügyvédének jutalomdíjban átengedni.

Hogy az ügyvéd az 1874: XXXIV. tcz. életbelépte után a pertárgy hányadát jutalomdíjban, okiratba foglalt előleges egyezkedés által kikötni jogosítva van, hallgatag bizonyítja azon körülmény, hogy a fenebb említett első perben hozott másodbírósági ítéletet a magyar királyi Curia 1882. november 16-án 3608-dik szám alatt hozott ítéletével egészen más indokokból hagyta helyben és nem is diffcultálta azt, hogy az A. alatti egyezségben a behajtandó összegnek 20%-a felperes részére kikötetett.

Egyébiránt a pertárgy hányada ügyvédi jutalomdíjul lett kikötésének jogossága más alkalommal is ismertetett el a főnállott legfőbb ítélőszék által, mert habár kutatásaim e tekintetben positiv, megengedő értelmű döntvény feltalálására nem vezettek is, mindamellett per argumentum ex contrario «a quota litis» kiköthetését határozottan állithatni, miután a m. kir. Curia főnállott legfőbb ítélőszékj o-ztálya 1878. jul. 30-án 7114. sz. a. kelt (Döntvénytár XXII. 13. l. megjelent) ítéletével döntvényként statuálta: hogy a törvénynek visszaható ereje nem lévén, az 1874: XXXIV. tcz. életbelépte előtt kötött oly egyezség, mely szerint ügyvédi jutalomdíj fejében a per tárgyának bizonyos hányada köttetett ki, eredetileg érvénytelen, s ennélfogva az ügyvédi rendtartás életbelépte után sem érvényesíthető; azonban jogában áll az ügyvédnek, ama perben, melynek hányada jutalomdíj fejében kikötetett, tett költségei s munkadíjának megállapítását annak útján szorgalmazni; továbbá ugyanazon legfőbb ítélőszék az 1880. febr. 5-én 12,422. szám a. hozott (Döntvénytár XXV. 3. lapon megjelent) ítéletével a per-tárgy egy részének ügyvédi jutalmul való kikötését, tekintettel az 1723: XXXVIII. tcz. 5. §-ára semmisnek s hatálytalannak azért mondotta ki, mert a beperesített okirat 1874. október 10-én, tehát az 1874: XXXIV. tcz. életbelépte előtt jött létre.

Végre azon kérdés: vajon az ügyvéd, a ki az 1874: XXXIV. tcz. hatálybalépte után, a pertárgy hányadáról jutalomdíj fejében, okmányszerűleg eleve ügyfelével egyezkedett, fegyelmileg fenytendő-e, magától megfejtetik, mert ha polgári jog szempontjából nem tiltatik most az ilyen egyezkedés, ugy az fegyelmileg sem tilos; különben a fegyelmi vétségek tárgyi tényálladéka az ügyv. rendtartásról szóló 1874: XXXIV. tcz. által szabatosan körülvonaloza levén, azok fogalmát kiterjeszteni nem lehet, s nem szabad.

Ilyen értelemben határozott a temesvári ügyvédi kamara is a P. István lugosi ügyvéd ellen a m. kir. Curia főnállott legfőbb ítélőszékj osztályának fent ecsetelt ítéletével tett feljelentés tárgyában, a mennyiben tárgyi tényálladék hiányából a fegyelmi eljárásnak helyt nem adott és az összes periratokat illetőségükhöz visszazáraztatni rendelte, a következő indokoknál fogva:

mert az ügyvédi jutalomdíjakra vonatkozó szerződés-

sekre főnállott megszorítások az 1874: XXXIV. tczikk által főn nem tartattak;

mert ámbár a keresethez mellékelt A. alatti szerződés, melyben alperes által felperes kk. gyermekei javára az alperes által keresett örökrész fele ajándékoztatik, ha felperes alpers perét megnyeri, nem egyéb mint P. I-tván javára kiállított díjazási szerződés, melynek megkötése azonban az ügyv. rendt. értelmében meg van engedve és így az ügyv. rendt. 57. §. esete fen nem forog;

mert az idézett §. logikai és grammaticai értelme szerint a per tárgyának magához való váltása van eltiltva, a per tárgya bárminő részének munkadíj fejében lekötése azonban eltiltva egyáltalában nincs, a miért is a fegyelmi vétség teljes hiányában, a fegy. eljárás megindítható nem volt.

E határozat az ügyv. rendt. 79. §-a szerint valamennyi érdekeltnek kézbesítettén, az ellen senki, még a kamara székhelyén levő királyi ügyész sem élt az őt megillető felebbvitellel, következésképp a m. kir. Curia nem volt azon helyezetben, hogy mint felebbviteli fegyelmi bíróság felülvizsgálja az általa fegyelmi utra áttért jogesetet.

Mindezeknél fogva tehát, miután a nálunk hatályban levő ügyv. rendt. 54. §-a szerint az ügyvéd a reája bízott ügyben tett készpénzbeli kiadásainak, úgy idővesztésének megtérítésén felül, *illő* jutalomdíjt követelhet az általa képviselt féltől, az ügyvéd ott, a hol az 1874: XXXIV. tcz. hatályban van, következésképp a magyar szent koronához tartozó Szlavon-, Horvát- és Dalmátország kivételével, a hol az austr. ált. polg. törvénykönyv dívik, a melynek 879. §. 3. pontja szerint érvénytelen az olyan szerződés, melylyel valamely ügyvéd valami per elvállalásáért meghatározott jutalmat köt ki — a szegényebb felek által egy-egy ügy átadása alkalmával olyként tett ajánlatot: hogy a követelés bizonyos hányada ügyvédi jutalomdíjban ígértetik, az 1874: XXXIV. tcz. értelmében bátran elfogadhat, s azért sem polgári joghátrányokat nem szenvedhet, sem fegyelmileg meg nem büntetethetik, következésképp a gyakorló ügyvédnek nem kell jogi nézete s meggyőződése ellenére, mintegy jogi kibúvót keresve, a képzelt jog megsalátásával, a felajánlott hányadnak megfelelő bizonyos, mennyiségileg meghatározott összeget jutalomdíjként magának kikötni, hanem teljes öntudatában a törvény és jogérzetnek a valódi tényekhez hiven s jogérzetének megsértése nélkül, leplezetlenül egyezkedhetik ügyfelével a pertárgy hányadának illő jutalomdíj fejébeni átengedése iránt, a melynek érvényességéhez azonban, a kötelmi jog általános szabályain felül, még előleges és írásbeli egyezkedés is megkívántatik; magától értetik, hogy épségben fennmarad a félnek azon joga, hogy az ügyv. rendt. 55. §-ában körülírt esetekben és határok közt, az előleges egyezkedésben, meghatározott jutalomdíj aránylagos leszállítását per útján kérhesse, tekintet nélkül arra, vajon a jutalomdíj percentuációban, vagy számszerűleg fixirozott összegben határozott meg, minthogy az ügyvédi rendtartás 54. §-ában az illő jutalomdíjnak egyezségi meghatározására nézve, annak módozatát, nemét s kulcsát elő nem írja.

Ivkovics Péter.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Ujévkor** mindenki beleveti a mult szenvedési és bánata egyensúlyaképen reményeit a másik serpenyőbe, s telve várakozással tekint a jobbnak remélt jövő év felé. Csak nekünk jogászoknak hiányzik még ez a vigasz is. Ki is remélne közöttünk? Ha az évforduló alkalmából nekrológusát írhatnók a jelen igazságügyi rendszernek, az lenne gratuláció az igazságügynek s egymásnak, akkor várhatnánk mi is új esztendőt.

— **A budapesti ügyvédi kamara** az 1883. év folyamára a következő ügyvédek választotta az ügyvéd-vizsgáló bizottságba: Friedmann Bernát, Králik Lajos, Liedemann Károly, Végh János, Rexa Pál, Unger Alajos, Kováts Gyula, Spett Vincze, Várady Béla, Környey Ede, Fayer László, Matolay Elek, Végh Arthur, Krajsik Ferencz, Sztehló Kornél, Stiller Mór, Schreyer Jakab, Beck Hugó, Turóczy György, Nagy Jenő, Weinek József, Gombár Tivadar, Tóth Lajos, Schmiedel Ignác, Thirring Lajos.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük: A fővárosi járásbírók ügymenetére nézve érdekes világot vet az, hogy pl. a VI.—VII. kerületi járásbírók egyik

birája már körülbelül fél év óta beteg és ügyei nem osztatnak ki a bírócollegáknak, mert ezeknek ugyis már alig elviselhető a munkaterhük. Így hivatalból elhalasztatnak a kérdéses perek hónapról hónapra s az alperesek már több mint háromnegyedéve hivatalos moratoriumot élveznek.

— **A berlini elsőfoku törvényszék** személyzeti létszáma és 1883-iki ügybeosztása tekintetében érdekes adatok fekszenek előttünk. Alkalmazva van 1 elnök, 16 igazgató (tanácselnök) és 173 bíró. (Tehát jóval nagyobb mint a budapesti kir. tábla.) Az elnökség, mely az elnökből és a 16 igazgatóból áll, havonként ülést tart. Polgári tanács 13 működik, melyekben az elnök, 12 igazgató és 30 bíró van elfoglalva. Melléjük adatott 13 jegyzői hivatal (Gerichtschreiberei). A polgári tanácsok ügybeosztását illetőleg irányadó a felperes kezdőbetűje; ezen kívül az egyes materiák szerint is fel vannak osztva az ügyek. Kereskedelmi tanács van 7, melyeknél összesen 63 bíró működik. Jegyzői hivatal szintén 7. Bünyügyi tanács van 6, és pedig 4 igazgatóval és 28 bíróval. Jegyzői hivatal 6. Az ügybeosztás a vádlott nevének kezdőbetűje szerint történik. Esküdtzéki ülésszak van 11, és pedig minden hónapban, kivéve augusztust. A bünyügyi vizsgálatokat 8 vizsgáló bíró teljesíti. Megjegyzendő, hogy Berlinnek, epugy mint Budapestnek, két elsőfoku törvényszéke van; egyik a városi, másik a vidéki. A jelen adatok a városiról szólnak.

— **A nemzetközi börtönügyi congressus**, mely 1878-ban először Stockholmban II. Oskár svéd király patronatusa alatt tartatott, 1883. őszén gyűlekezik másodsor Rómában. A hely választása minden tekintetben szerencsés, és remélhető, hogy a modern büntetőjog gyupontjában ezen ügy ismét egy lépéssel előbbre vitetik. A magyar képviselők is referálni fognak az 1878: 5. tcz. életbeléptetéséről, a szép büntetési rendszer írott malasztjáról és azon érdekes állapotról, hogy sajtóvétség miatt felelős szerkesztőt közönséges rabokkal zártak össze, hol csaknem belehalt 3 havába, más esetben párbajos uron végre nem hajtották a büntetést, mert «még nincs államfogház» stb.

— **Olaszországban** a bírák kinevezésére és előléptetésére nézve új intézmény hozatott be, mely a bírói függetlenséget a végrehajtó hatalommal szemben rendkívüli módon fokozni lesz hivatva, és a végrehajtó hatalmat is felszabadítja a parlamenti körök befolyása alól. Az igazságügy-miniszterium mellé egy bizottság alkottatott a római semmitőszék négy elmozdíthatlan tagjából s az ugyanazon bírósághoz tartozó ügyészség egyik tagjából, mely bizottság tagjait maga a semmitőszék választja minden évelejen teljes-ülésben. Ezen bizottság votuma kikérendő minden bírói kinevezés, előléptetés és áthelyezés esetében.

— **A nemzetközi jog Institutje** f. é. szeptember 11. s k. napjain tartotta hetedik congressusát Turinban a Carignano-palotában. Ezen 1874-ben alapított intézet oszlopai tudvalevően a kitünőségek egész seregéből állanak. Tevékeny részesei voltak BLUNTSCHLI, HOLTZENDORFF és GOLDSCHMIDT Németországból, ROLIN-JACQUEMINS miniszter, LAURENT, LAVELEYE, RIVIER Belgiumból, ASSER tanár Amsterdamból, MARTENS tanár Pétersvárból, MOYNIER a genfi vörös-kereszt elnök, DE PARIEU Párisból, TRAVERS-TWISS londoni tanár, HOLLAND oxfordi tanár, és the last not least MANCINI, a nagy MAMIANI, BRUSA etc. Olaszországból. Az első congressus 1874-ben Genfben, a második 1875-ben Ájában, a harmadik 1877-ben Zürichben, a negyedik 1878-ban Párisban, az ötödik 1879-ben Bruxellesben, a hatodik 1880-ban Oxfordban tartatott.

A jelen számhoz mellékelve küldjük szét főlapunk 1882. évi tartalommutatóját. A Curiai Határozatok 1882. első félévi számai nak tartalommutatóját július havában mellékeljük; a második félév január folyamában veszik olvasóink.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.

A kiadó-hivatal.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).